

ภาษาไทย

ห้องสมุดคณะมหาเถรสมาคมปฏิบัติธรรม

อาศิรพจน์

อิติปิ โส ภควา
อรหัง สัมมาสัมพุทโธ
วิชชาจรณะสัมปันโน
สุคโต โลกวิทู
อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ
สัตถา เทวมนุสสานัง
พุทโธ ภควาติ

ขอนอบยอบ หมอบกราบคารวะ ด้วยสุดเกล้า สุดเศียร สุดกระหม่อม ของข้าน้อยนี้ แนบเช็ดเกลือกกู รองรับ อยู่ใต้ละอองผงคลีธุลีแห่งฝ่าพระบาท ของสมเด็จพ่อ ผู้เป็นพระอนุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้มี "พุทธคุณ" ดังกล่าวข้างต้นนั้น อย่างสุดเทิดสุดบูชายิ่ง

ข้าน้อย ผู้เป็น.....

"สมณพราหมณา สัมมัคคตา สัมมาปฏิปันนา
เย อิมัญจ โลกัง ปรัญจ โลกัง
สยัง อภิญญา
สัจฉิกัตวา ปเวเทนตีติ"

.....ได้ทำกิจแล้ว อันคือ "ย่อมประกาศให้ผู้อื่นได้รู้ทั่วตามแล้ว" *(ปเวเทนตีติ)* ตามที่ข้าน้อยได้ "ทำให้รู้แจ้งแล้ว" *(สัจฉิกัตวา)* อย่างจริงๆ-เป็นใจของตัวเอง จริงๆเป็นเจตนาแท้ของข้าน้อยเอง (สยัง อภิญญา)

ด้วยสุดเกล้าสุดเศียรสุดกระหม่อม ฯ
ข้าน้อย "สัมมาสัมพุทธสาวก" (ผู้เขียน)

ไม่มีเวลาใดเลย ที่ไม่สมควรเปิดเผยธรรมะ

ธรรมะจะต้องถูกเปิดเผย ให้มากที่สุด ในทุกๆเวลา

ผู้อำพรางธรรมะ หรือ ผู้เจตนาล้มล้างธรรมะ ให้เป็นอธรรม

หรือช่วยปกป้อง ช่วยขัดขวาง ไม่ให้คนแสดงธรรม

ไม่ให้คนเปิดเผยธรรมะ นั้น

เป็นผู้ทำร้ายมนุษย์ชาติ ที่โหดเหี้ยมที่สุด.

กรุณาแก้คำผิด

หน้า 75 แก้ *วิจาร* เป็น *วิตก (บรรทัดที่ 10)*
แก้ *วิตก* เป็น *วิจาร (บรรทัดที่ 10)*

หน้า 78 แก้ อเนณชัปปัตเต แก้เป็น อเนญชัปปัตเต *(บรรทัดที่ 7)*

หน้า 154 ผู้มี.....(บรรทัดแรก ที่ลบเลือน)
คือ **ผู้มีอภิญญา "เจโตปริยญาณ" นั้นๆ**

คำนำ (ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑)

หนังสือ เรื่อง "**ทางเอก**" นี้ ไม่ใช่หนังสือที่ลอก "ตำรา" และ จะไม่ใช่ข้อเขียนที่จะเหมือน "ตำรา" เล่มไหน ๆ ที่เคยมีมาแล้วไปทีเดียว แต่กลับจะมีความ "ไม่เหมือน" นั้น มากที่สุด ถึงกระนั้นก็ตาม "ทางเอก" นี้ ก็จะมีส่วนสัมพันธ์ และ เปรียบเทียบอยู่กับของเดิม "ตำรา" เดิม นั่นแหละ มากที่สุดด้วยซ้ำ

โปรดสังเกตอ่านดูดี ๆ เถิด จะเห็น**ความใหม่ของความเก่า** และหรือ จะเห็น **"ความเก่า" ที่แท้จริงขึ้นมาใหม่ !**

มีคนตั้งข้อสังเกตกันอย่างลวก ๆ ง่าย ๆ ว่า **หนังสือ "ทางเอก" นี้** "ผู้เขียน" เขียนเอาเอง คิดเอาเอง เพราะมันให้**ความรู้**ไม่เหมือน "ความรู้" เก่า ๆ เดิม ๆ ที่ผู้ตั้งข้อสังเกตทั้งหลาย ได้ยึดเชื่อยึดถือมาแล้ว หรือ ไม่เหมือนของคนอื่น ๆ ส่วนใหญ่เขา เท่าที่เห็นเท่าที่เป็นกันอยู่พื้น ๆ แล้วก็เลยสรุปเอาเองเสร็จว่า

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้ จึงใช้ไม่ได้ !

ก็ขอบอกกันตรง ๆ เลยว่า **หนังสือ "ทางเอก" นี้** "ผู้เขียน" **เขียนเอง**จริง ๆ *ไม่ใช่ลอก "ตำรา" หรือ ไม่ใช่เลียนเขียนจาก "ตำรา" หรือ ไม่ใช่ไปเก็บ ๆ รวบรวมจาก "ตำรา" ต่าง ๆ มา และ รวบรวม "ความเห็น" ของผู้รู้ต่าง ๆ มารวม ๆ ไว้ แล้วกลายเป็น "หนังสือ" กลายเป็น "วิทยานิพนธ์"*

และ ขอยืนยันว่า **หนังสือ "ทางเอก" นี้** *ไม่ใช่หนังสือที่เป็นข้อเขียนอันเอากันแค่* **"ความรู้ นี้ ๆ นั้น ๆ ใด ๆ มันต้องตรงกับ 'ความเห็น' ของตน"** *แล้วจึงนำมาเขียนปะติดปะต่อรวบรวมไว้ หรือ นำมาสนับสนุน 'ความเห็น' ต่าง ๆ นั้นลงไว้* อย่างนั้น ก็มิใช่ด้วย !

การเขียนสนับสนุนกัน หรือ ทำออกมาแล้ว มันก็คงความเหมือน ๆ กัน อธิบายไว้ ก็เหมือนๆกัน แบบอย่าง ก็ตามๆกันออกมา ถ้าอย่างนั้น มันก็มีอยู่แล้วมากมาย ใคร ๆ ก็ทำกันอยู่เยอะ "ผู้เขียน" ไม่จำเป็นจะต้องทำเลย

แต่ "ผู้เขียน" **ก็ไม่ได้มี 'จิตวิกล'** แต่อย่างไร ที่ต้องการจะเขียนอะไรออกมา โดยหวัง "ความโก้เด่น" เพียงว่า ให้มัน "แปลกใหม่" ทว่าไม่ใช่สัจธรรม ไม่เข้าสาระแก่นสารของชีวิตอันประเสริฐแห่งชีวิตมนุษย์ หรือ หวัง "ความโก้เด่น" เพียงต้องการอวด "ความคิดใหม่" ต้องการให้ตนได้เป็นผู้มี "แนวใหม่" คิดค้นพบ "ของใหม่" อันเป็น**กิเลสร้าย**ตัวสำคัญ ที่ทำให้มนุษย์ "เพ้อ" ชนิดหนึ่งในสังคมมนุษย์ หรือ ในผู้มีความสามารถ ในนักศิลปะ ในนักวิทยาศาสตร์ ในนักสร้างสรร ในนักตั้งหน้าตั้งตาแต่จะหา "ของใหม่" หรือ "ประดิษฐ์–ปรุงสร้าง" สิ่งแปลกใหม่ขึ้นมาให้ตนได้ชื่อว่า "ตนเป็นเจ้าของ" (*มานะอัตตา*) สิ่งนั้น ๆ โดยตนจะได้เป็น "เอก" (*สรรเสริญ*) เพราะมี "เอกลักษณ์" เพราะมี "เอกผล" อันไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน

ดังนั้น "ความแปลก" ความใหม่ในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็น **"ความรู้ยิ่งของตนเอง" จริง ๆ** (*สยัง อภิญญา*) ที่ขอพูดโดยซื่อ บอกโดยตรงว่า มันเป็นเพียง **ทำตน หรือ ตนทำการเปิดเผยความจริง ทำความจริงให้กระจ่างแจ้ง ตามความเป็นจริง ออกมาจากที่ไม่เปิดไม่เผยเท่านั้น** (*ยถาภูตัง อัตตานัง อาวิกัตตา*) เป็นความจริงใจ **มิใช่ต้องการโชว์ความใหม่ - ความแปลกอะไร ไม่ใช่มีกิเลสเล่ห์อะไรซ่อนแฝงเลย** (*อสโฐ อมายาวี*) เพราะ "ผู้เขียน" เห็นอยู่ รู้ชัดแจ้งด้วยว่า **การนิยมเพียงอวดความแปลกใหม่ สรรหาแต่ความแปลกใหม่มาปั้นคน ให้เมามันให้มากเพ้อยิ่งๆขึ้น แล้วๆอีกๆ "ใหม่แล้ว–ใหม่อีก" อย่างนั้น ไม่ใช่เรื่องน่านิยมเลย !!** และ "ผู้เขียน" ยังเห็นซ้ำลงไปอยู่อีกด้วยว่า **เรื่องหลงนิยมอวดความแปลกใหม่นี้ มันคือ "กิเลสร้าย" มันเป็นการแข่ง "ความเพ้อ" ที่มีแรงจักรจัดจ้านเหลือเกิน ทับถมชีวิตมนุษย์ทุกวันนี้อยู่อย่างทรมานที่สุด โดยมนุษย์เองต่างก็ไม่ไหวทัน หรือไม่รู้ตัว**

ส่วน "ความแปลก" ใน **หนังสือ "ทางเอก"** หรือ แม้ที่ใครก็ตาม เห็นอยู่ว่า เป็น "*ความใหม่*" *ที่ปรากฏขึ้นใน "ทางเอก"* นี้ "ผู้เขียน" ก็ขอยืนยันว่า **มันเป็นเพียง "ความเก่า" มาก หรือ "ความเก่า" แท้ อันหนึ่ง ที่ผู้เขียนมั่นใจว่า เป็น "ความเก่า" จริงๆ** จึงมิได้หลงว่า เป็น "ความใหม่" และ ขอบอกว่า ไม่ใช่ "ความแปลก" ความพิสดาร วิตถารอะไรจากสัจธรรมเลย และ ผู้เห็นว่า ดี เห็นว่า ถูก ว่า ควร ก็จะยินดีอยู่เองแหละ

ผู้ยึดความรู้ "ของตน" ที่ตนได้รับมา แท้จริงนั้นแหละ ของ "ใหม่" จริงๆ และแล้วตนก็หลง "ความรู้ใหม่" นั้นๆ ของตน **จนเป็น "อัตตา"** เท่านั้นต่างหาก ที่พาลพาให้เห็นข้อเขียนใน "ทางเอก" เล่มนี้ว่า เป็น **ความแปลกไป** (คือ ไม่เหมือนที่ตนรู้ ตนยึดแล้ว) เป็น **ความใหม่แปลก** (คือ เห็น "ใหม่" นี้ ไม่เหมือนใหม่ของตน) จึงไม่นับถือ ไม่ยินดี

ส่วน **ผู้ที่ไม่ยึดตัวตน ไม่ยึด ไม่หลงใน "ความรู้" ของตน** เมื่ออ่านข้อเขียนในเล่มนี้ **จะพบความแปลก-ความใหม่มากมายจริงๆ** ซึ่งจะมีความนับถือ และ ยินดีอยู่ครามครันจริงๆ สำหรับผู้เห็นดี เห็นถูก เห็นควร และ จะมีความไม่ยินดี ก็ได้ด้วย สำหรับผู้เห็นว่า ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร อันเป็น **ส่วนของ "ความเห็น"** ของผู้นั้นๆ (*อันอาจจะไม่ตรงกันได้อยู่ แม้แต่พระอรหันต์*) แต่ก็จะยังนับถือครามครันอยู่ว่า *เป็น "ความใหม่" ที่แปลกจากที่ตนได้เคยรู้* จะยังไม่ขุ่นเคืองหรือตีโต้ตอก ! หากจะตีโต้ ผู้นั้นจะต้องหยั่งลงไปดู "เจตนา" หรือ ที่สุดถึง "เจตสิก" ของผู้ทำ "ความใหม่" นั้น ออกมาให้ได้ว่า เขาทำด้วยกิเลสอะไร ? มากน้อยเพียงไร ? ถ้าเป็น "กิเลส" ก็ถึงจะต้องปรามกันบ้าง ตามสัดส่วนที่เป็นจริง

นี่คือ ความจริงใจ ที่ขอพูดอย่างตรงๆ ซื่อๆ ใครจะถือสาซ้ำหนักไปอีก ก็คงจะช่วยกันไม่ได้แล้ว ก็คงได้แต่เพียงขอ "อโหสิกรรม" กันเถิด !

และอีกเรื่อง ที่ต้องกล่าวไว้ในที่นี้ ก็คือ เรื่องการแปลคำบาลี หรือ วิเคราะห์คำบาลี หรือ การตีความ วินิจฉัยความหมายในคำ ในความ ในประโยค ในเรื่องต่าง ๆ นั้น ก็ขอบอกเลยว่า "ผู้เขียน" ไม่ใช่มหาเปรียญเลย และ "ผู้เขียน" ไม่ได้รู้บาลีจากเรียนดอก ! **แต่ "ผู้เขียน" พึ่งพาอาศัยพระบาลีมากเหลือเกิน พระบาลีช่วย "ผู้เขียน" เป็นหลักฐานให้ "ผู้เขียน" ยืนยัน "ความจริงแน่" และ สื่อรอยลึกแห่งประวัติศาสตร์ให้ "ผู้เขียน" ได้รู้ยิ่ง ได้หยั่งถึง ได้ยิ่งมั่น ยิ่งคง และวิจิตรแตกฉานยิ่งขึ้นอย่างเหลือเกิน** ดั่งจะพอเห็นได้จากข้อเขียนใน "ทางเอก" นี้

และการ "รู้" ความหมาย แม้แต่จะแจกคำแยกตัวถึงขั้นพยัญชนะสระอะไรนั้น ก็เป็นการรู้เองของ "ผู้เขียน" *(สยัง อภิญญา)* จริง ๆ เป็นการรู้ด้วย "ญาณทัสสนะ" อันได้รู้ ดั่งได้เขียน ได้สาธยาย เป็นทั้งวจีวิภาค–วากยสัมพันธ์ ทั้งหลายทั้งมวลมานั้นแล

มันจะเป็นจริง หรือ ไม่เป็นจริง มันมีดี หรือ ไม่มีดีไฉน ? ก็ขอให้ผู้รับรู้ รับอ่านโปรดวินิจฉัยเอาเถิด !

"ผู้เขียน" รู้ดี ว่า "ความเห็น" ของตน **ได้ต่างจาก** ที่ผู้ได้เรียน "บาลี" มาตามแบบฉบับท่านรู้กัน–ยึดกันอยู่ และ "ผู้เขียน" ก็ขอบอกด้วยว่า อย่างที่ท่านผู้เรียนรู้บาลีทั้งหลาย รู้กัน หรือแปลไว้ ให้ความหมายไว้นั้น ๆ "ผู้เขียน" ก็ได้พยายามรู้ตาม เข้าใจด้วยกับของผู้ที่เรียนบาลีมาตามหลักไวยากรณ์ หลักภาษา ให้ความหมายไว้ แปลไว้ทุกอัน **ซึ่ง "ผู้เขียน" ก็ได้อาศัย ได้พึ่งพามากยิ่ง เป็นพระคุณมากยิ่ง สูงยิ่งเหลือเกินเช่นกัน** และ ท่านผู้รู้ทั้งหลายก็ได้ทำเป็นถูก–เป็นผิดตามขั้นตอนแห่งสัจธรรมดีที่สุดแล้ว ไม่มีอะไรที่ไม่ใช่ "สัจธรรม"

ที่ "ผู้เขียน" รู้บาลีต่าง ๆ จนหาญกล้าวิเคราะห์วิจัยนั้น มิใช่เดาสุ่ม หรือโมเมอย่างไร้หลักการ อย่างปราศจากหลักฐาน หรือ ไม่มีหลักวิชาการ อย่างนั้นไม่ ! ขอเพียงว่า ท่านผู้ใด ก็ดี ใคร ก็ตาม อย่าพึงคิดมั่นยึดมั่นว่า "หลักวิชาการ" นั้น มี "หลักเดียวแบบเดียว" เท่าที่เราได้เรียน ได้รู้ ได้ใช้มานั้น เท่านั้น ในทุก ๆ สิ่ง เท่านั้นแหละ

"ผู้เขียน" ทำงาน ศาสนธรรมด้วย **ศรัทธาแห่งเลือดและวิญญาณแท้ทุกหยดสุดชีวิต** "ผู้เขียน" เห็น "ศาสนธรรม" มีค่าเหนือยิ่งกว่าสิ่งใด จึงได้ถอดถอนชีวิต และ หลุดพ้นจากความเป็น "คนมีสมบัติทางโลกีย์" มาเป็น "คนมีสมบัติทางศาสนา" เต็มรูป เต็มเวลา เพราะ **ใจที่เต็มด้วยบัญญา ด้วยศรัทธาใน "ศาสนธรรม" จริงแน่ยิ่งแท้ที่สุด อย่างที่สุดของตน** "ผู้เขียน" เทิดทูน และรู้ค่าของ "ศาสนธรรม" ว่า ยิ่งใหญ่กว่าชีวิตของ "ผู้เขียน" เป็นร้อยเท่าพันทวี ดังนั้น "ผู้เขียน" จะไม่ทำอะไรลงไปด้วย ความประมาท ความห่ามหลงตน ความเล่น ความละเมิดความลบหลู่–จาบจ้วง สิ่งอื่น ผู้อื่นด้วยอารมณ์ ในสิ่ง ในผู้ที่รู้อยู่ ว่า ไม่ใช่เรื่องเล่น ไม่ใช่เรื่องควรลบหลู่–จาบจ้วง เป็นอันขาด แต่จะทำลงไปด้วยความมั่นใจ ในความรู้–ความเห็น โดยเฉพาะในการแปล "พระบาลี" วิเคราะห์–วิจัยเรื่องสำคัญของ "ศาสนธรรม" **อย่างในหนังสือ "ทางเอก" นี้ "ผู้เขียน" ทำด้วย เลือดทุกหยด ด้วย วิญญาณทุกสูญญาณู ตรวจตรา ระมัดระวัง ใช้ทั้งเวลามากหลาย ใช้ทั้งเรี่ยวแรงมากมาย หยั่งแล้วหยั่งอีก ด้วยภูมิ ด้วยญาณทัสสนะอันยิ่ง ให้ถึงที่สุด อย่างบริสุทธิ์**

"ผู้เขียน" รู้บาลี จนกล้าพูด และ ทำลงไปอย่างใดๆ นั้น "ผู้เขียน" ได้ทำลงไปด้วยความมั่นใจ ในความรู้–ความเห็น จนจริง จาก**สภาวธรรม ที่มีประกอบกับพยัญชนะ บัญญัติ มิได้รู้ "บาลี" โดยโดดเดี่ยวเพียงพยัญชนะ, สระ หรือ แปล "บาลี" ด้วยความรู้เพียงภาษาหนังสือวากยสัมพันธ์แห่งอักขระของ "บาลี" เท่านั้น** ไม่! แต่มีความรู้สืบแต่จาก "ต้นเค้าสภาวธรรม" เป็นรากฐาน จึงย้อนออกมาวิเคราะห์พยัญชนะบัญญัติ

หรือ แปล "บาลี" ไม่ใช่แปล "บาลี" เพียงตามระบบแห่งไวยากรณ์ เท่านั้น อันเป็นระบบที่เกิดตามหลังสภาวธรรม หรือ ตามหลัง "ภาษา" ด้วยซ้ำ ดั่งมหาเปรียญส่วนใหญ่ท่านแปลกันอยู่นั้น ไม่เลย *"ผู้เขียน" ขอรับว่า "ผู้เขียน" นั้น เป็นคนเรียนน้อย รู้น้อย แต่ "ผู้เขียน" ก็ขอยืนยันว่า สิ่งที่ "รู้" นี้ๆ ของ "ผู้เขียน" แม้จะน้อย ก็ขอย้ำว่า เป็นการรู้ยิ่ง เห็นจริง* **"ผู้เขียน" ขอเอาสำคัญที่ "รู้จริงมีสภาวะแท้แน่มั่น" แม้จะรู้น้อย จะไม่ขอเอาสำคัญที่ "รู้มากปากกว้าง" แต่ไม่มั่น ไม่เด็ดขาด ไม่มีสภาวะแท้ นั้นดอก !**

ก็ขอให้ "สังเกต" กันดีๆ เถิด เผื่อจะช่วยให้ท่านผู้ที่หลงยึดถือ ได้ "เปิดจิต" รับส่วนที่น่าจะได้รับไปบ้าง เพราะ "ผู้เขียน" ต้องขอขอบพระคุณท่านมหาเปรียญทั้งหลายที่ได้แปลพระบาลีไว้ให้ "ผู้เขียน" ได้รู้ ได้เข้าใจนั้น เป็นบุญคุณเหลือแสนจริงๆ

ดังนั้น เผื่อท่านมหาเปรียญผู้รู้ จะรับประโยชน์ได้จาก ผู้ไม่ใช่มหาเปรียญนี้ไปได้บ้างแม้เท่าธุลี ก็ยังจะพอมีกตัญญูกตเวทีแก่กันและกันบ้าง

ผู้เปิดจิต และ ปลดตนเท่านั้น ที่จะสบาย และเจริญยิ่งเป็นที่สุด

อะไรผิดสัจธรรม ในหนังสือเล่มนี้ กรุณาบอก "ผู้เขียน" ด้วย อย่าได้เกรงใจ เพราะ "ผู้เขียน" แม้จะต้องตาย ก็เพื่อ "สัจธรรม" เท่านั้น "ผู้เขียน" จึงไม่ต้องการให้ "ตนเอง" หลงผิดใน "สัจธรรม" ใดๆ เลยด้วยจริงๆ.

"ผู้เขียน"

31 กรกฎาคม 2522.

คำนำ

หนังสือ "ทางเอก" เล่มนี้ เมื่อผู้ใดได้อ่านแล้ว จะเห็นได้ชัดทันทีว่า ไม่ใช่หนังสือที่ตั้งใจจะเขียนขึ้นมาให้เป็น "ตำรา" อะไร หมายความว่า ไม่ได้เรียบเรียงวางโครงแผน แบ่งช่วงตอนที่จะอธิบายให้รัดกุมเฉพาะช่วงนั้น ๆ ตอนนั้นๆ และแล้วก็ผูกแต่ละตอนแต่ละข้อแต่ละหมวดให้มันขยายกันเองไปเรื่อย ๆ เป็นต้น เป็นกลาง เป็นปลาย ได้ระเบียบเรียบร้อยกระทัดรัด ไม่รุ่มร่าม อธิบายซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า อย่างหนังสือ "ทางเอก" เล่มนี้

ซึ่งก็เป็นจริงทุกประการ

เนื่องจาก "ผู้เขียน" ไม่เคยคิดอ่านจะเขียน "ตำรา" มาก่อนเลยในชีวิต นั้น ๑ โดยเฉพาะ "ผู้เขียน" ไม่ใช่ผู้คงแก่เรียน และ อีกอย่าง หนังสือ "ทางเอก" นี้ ก็เป็นเพียงคำบรรยาย ที่ "ผู้เขียน" ทำขึ้นบรรยายสู่หมู่สหธรรมิก ในช่วงที่รับผิดชอบ จะต้องอบรมหมู่ให้ได้รับประโยชน์ธรรม ให้ดีที่สุด มากที่สุด ตรงเป้าที่สุด เร็วที่สุด เหมาะกับบุคคลในกาละนั้น ๆ หมู่ชนนั้น ๆ เป็นที่สุดด้วย เท่านั้น โดยไม่ได้วางโครงเรื่อง (plot) ไว้ก่อนเลย จับกระดาษปากกาได้ ก็เขียน ๆ ๆ ไปเรื่อย ๆ

ข้อความที่บรรจุอยู่ใน "ทางเอก" นี้ จึงเป็น คำบรรยาย คำอธิบาย คำสรุป อะไรต่ออะไร ไปต่าง ๆ ตามเพลง ตามโอกาสอันควร เพื่อ "บุคคล" ที่กำลังได้รับการอบรมอยู่ในขณะนั้น ๆ เรื่องใด จุดใด จำเป็น สำคัญ เฉพาะ "บุคคล" ที่เป็นตัวจริงในขณะนั้น ๆ จึงถูกนำมากล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อเน้นส่วนที่ควรเน้นเฉพาะกาล เฉพาะบุคคล ซึ่งเมื่อรวมคำบรรยายทั้งหมดมาเป็นหนังสือ ผู้ไม่จำเป็นเฉพาะต้องได้รับ "การเน้น–การซ้ำทวน" ดังกล่าวนั้น มาอ่านเข้าตอนนี้ ก็ออกจะรู้สึกเพ้อ รู้สึกว่า รุ่มร่ามไป ก็ได้ เพราะไม่ได้รื้อถอน ไม่ได้เรียบเรียงใหม่

แต่แม้จะอธิบายซ้ำ สำหรับผู้ไม่ยึดถือในแง่แค่นี้ ก็คงได้ประโยชน์อยู่นั่นเอง และที่จริง การอธิบายซ้ำนั้น ๆ บางทีก็เป็นแง่ใหม่สุขุมขึ้น แปลกไปอยู่เสมอ ๆ

กว้างขวางสัมพันธ์ลึกซึ้งไปอีกเสมอ (**เวยยากรณะ,อุทาน,อัพภูตธัมม**) เท่าที่ "ผู้เขียน" จะขยายให้พิสดารได้ และแม้จะสรุปก็เป็นแง่เป็นประเด็นที่ควรย้ำควรเน้น ไม่ให้หลงออกนอกแก่นนอกแกนนั้น ๆ เสมอนั่นเอง (**เคยยะ, คาถา, ชาดก**) ตามลักษณะของ**สัตถุศาสตร์**

ดังนั้น ผู้อ่านจงพึงอ่านจงพึงรู้ให้เป็น "**สุตตะ**" และจงรู้ให้เป็นจริงเถิดว่าตอนไหนซ้ำ มันก็คือ "**อติวุตตกะ**" นั้นแน่แท้ อย่าให้เกิด "อกุศลจิต" จนทำให้ตนต้องเสียผลไปเปล่า ๆ ล่ะ ! แล้วจงทำตนให้เป็นผู้ถึงซึ่ง "**เวทัลละ**" นั้น ๆ เทอญ

หนังสือ "ทางเอก" นี้ เริ่มเขียนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ เขียนไป ใช้บรรยายไป แก่หมู่สหธรรมิกไปตลอดเวลาติดต่อกันทั้งภาคปฏิบัติจริง แม้อยู่กับที่ หรือแม้ออกจาริกไป ขึ้นเขา ลงห้วย เข้าป่า อยู่ข้างถนนหนทาง กลางฝน กลางแดด หรืออยู่กลางตลาด กลางสนามชุมชนไหน ๆ ก็คงเขียนไปเรื่อย ๆ ตราบจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๙ จึงได้จบ "จรณะ ๑๕" ลง ก็คิดว่า คงจบ แต่ก็ยังเห็นควรจะผนวกเรื่อง "อาณาปาณสติ" พิสดารเข้าไปให้ครบบริบูรณ์

และเมื่อเขียนขึ้นใช้บรรยายอบรมอยู่นั้น ก็ได้มีการนำไปพิมพ์โรเนียวแจกจ่ายสู่กันอ่าน บ้างก็รวบรวมไว้ได้ครบ บ้างก็ได้กะปริดกะปรอย ทั้ง ๆ ที่ได้รับการพิมพ์โรเนียวแจกกันซ้ำแล้วซ้ำอีกมากครั้ง หมดเงินค่าโรเนียวกันไปเฉพาะโรเนียวเรื่องนี้ รวม ๆ แล้วก็หลายหมื่นบาท ก็ยังมีผู้ได้คำบรรยายชุดนี้ไว้ไม่ครบนั้นมากมาย ส่วนผู้ได้ครบนั้น มีน้อยราย

เมื่อมีผู้ที่ได้อ่านได้พบมากผู้มากคนเข้า ก็มีผู้ปรารภอยากจะให้ได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือจริง ๆ ออกสู่สาธารณชน หลายเสียง "ผู้เขียน" ก็ได้แต่รับทราบ เพราะลำพัง "ผู้เขียน" นั้น จะบันดาลให้มันออกมาเป็นหนังสือดังกล่าวนั้นไม่ได้ "ผู้เขียน" เป็นผู้ไม่มีกำลังทรัพย์ ทั้ง ๆ ที่ "ผู้เขียน" ก็เห็นด้วย ที่มันก็น่าจะได้พิมพ์ออกมาเผยแพร่สู่กันอ่านอย่างยิ่ง เพราะมันเป็นแนวทาง–เนื้อหาของการปฏิบัติธรรมแท้ ๆ ตรง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้คนเป็นอย่างมาก ในขณะที่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กำลังสับสน จำแลงรูปด้วยเล่ห์มนุษย์ไปต่าง ๆ บางรูปบางนามก็จนกลายเป็นของปลอมของเถื่อนไปแล้ว เช่นที่เห็น ๆ กันอยู่ทุกวันนี้

คำบรรยายที่เป็นหนังสือ "ทางเอก" นี้ ได้ใช้งานจริงมาแล้ว ได้ช่วยผู้ปฏิบัติธรรมจริงๆ จนมีผลมาแล้ว ดังนั้น จึงหวังว่า เมื่อได้พิมพ์เป็นหนังสือออกเผยแพร่กว้างขวางขึ้น ก็คงจะทำหน้าที่ช่วยผู้อื่นได้อีกบ้าง เป็นแน่

ในโลก ในสังคมมนุษย์ทุกวันนี้ กำลังจะเป็น "กลียุค" หรือ บางคนเรียกว่า "กลียุค" แล้วด้วยซ้ำ **เพราะโลก เพราะสังคม แล้ง "ธรรมะ"**

เครื่องมือสำคัญที่สุด ที่มนุษย์ชาติในโลกขณะนี้ กำลังต้องการมาใช้เพื่อปราบยุคเข็ญนั้น **ไม่ใช่อะไรเลย คือ "ธรรมะ" ที่เป็นสัจธรรมเท่านั้น** แต่มนุษย์เองยังไม่เชื่อ เพราะยังไม่รู้จริง–ยังมองไม่เห็นได้–ยังไม่เคยลองดูจนมีประสิทธิภาพของ "ธรรมะ" ดูจริงๆ

ยอดแห่งความใฝ่ฝัน–ไขว่คว้า–แสวงหา ของมนุษย์ทุกวันนี้นั้น คือ สันติภาพ ความยุติธรรม ความอิสระเสรี อย่างสมบูรณ์พูนสุข ที่ราบรื่นร่มเย็นของมนุษย์ทุกผู้ทุกกลุ่มสังคม แต่จะเกิดไม่ได้ อย่างมั่นคงถาวร และจริงจังเลย ถ้าศนทั้งหลาย ไม่มุ่งหน้าหันเข้าหา "ธรรมะ" ปรับปรุง "จิตวิญญาณ" ของตน และของกันและกัน

โลก และกลุ่มมนุษย์ทุกกลุ่มในโลกทุกวันนี้ ไม่มีอะไรจะจำเป็นที่สุดอย่างรีบด่วนที่สุดเท่า "ธรรมะ" ที่เป็นสัจธรรม ขอยืนยันดังนี้ จริงๆ

มนุษย์ยุคสมัยนี้ เก่งที่สุดแล้วจริงๆ ในทางการสร้างสรรและวาง "ระบบ" ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ "วัตถุ"

แต่มนุษย์ยุคสมัยนี้ ก็ล้มเหลวเลอะเลือน และไร้ประสิทธิภาพที่สุดเช่นกัน ในทางการสร้างสรรและวาง "ระบบ" ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ "จิตวิญญาณ"

หากไม่สร้าง "สมดุล" ฝ่าย จิตวิญญาณ ของมนุษย์ขึ้นมาให้ได้ นั่นคือ การล้มเหลวอย่างสิ้นชาติแห่งความเป็นมนุษย์ ในสังคม ในโลก

แม้ใครจะยังไม่เชื่อดังนี้ ในขณะนี้ก็ตามเถิด แต่ก็ขอยืนยันคำกล่าวนี้

"ผู้เขียน"

อภิณหปัจจเวกขณธรรมสูตร

อังคุต. ทสก. ข้อ 48

ธรรม ๑๐ ประการ อันบรรพชิตพึงพิจารณาเนืองๆ
ในประการที่ ๑๐ นั้น มีใจความว่า :–

อัตถิ นุ โข เม อุตฺตริมนุสฺสธัมมา อลมริยญาณทัสสนวิเสโส อธิคโต
โสหัง ปจฺฉิเม กาเล สพฺรหฺมจารีหิ ปุฏฺโฐ น มังกุ ภวิสฺสามีติ

คุณวิเศษญาณทัสสนะอย่างแท้จริงที่เป็น "อุตตริมนุสสธรรม"
อันเราบรรลุแล้ว นั้นหนะ *มีอยู่หรือไม่ ?*
ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อยาก
ในเวลาเพื่อนนักปฏิบัติธรรม ถาม ในกาลภายหลัง.

เรื่องต่างๆ จาก
ทางเอก ภาค ๓

บทที่ ๒๑ เรามาเรียนรู้ “ฌาน” ทั้งหลายกันให้เข้าใจถ่องแท้
จรณะ ข้อที่ ๑๒ – ๑๓ – ๑๔ – ๑๕
“ฌาน ๑ – ฌาน ๒ – ฌาน ๓ – ฌาน ๔” 1–70

บทที่ ๒๒ “วิชชา ๘ ประการ” คือ
วิชชา ประการที่ ๑ “ฌาน”
วิชชา ประการที่ ๒ “ญาณทัสสนะ” หรือ “วิปัสสนาญาณ”
วิชชา ประการที่ ๓ “มโนมยิทธิ” 71–78

บทที่ ๒๓ วิชชา ประการที่ ๔ “อิทธิวิธี” 88–121

บทที่ ๒๔ วิชชา ประการที่ ๕ “โสตทิพย์” 122–130

บทที่ ๒๕ วิชชา ประการที่ ๖ “เจโตปริยญาณ” 131–178

บทที่ ๒๖ วิชชา ประการที่ ๗ “บุพเพนิวาสานุสติญาณ” 179–210

บทที่ ๒๗ วิชชา ประการที่ ๘ “จุตูปปาตญาณ” 211–294

บทที่ ๒๘ วิชชา ประการที่ ๙ “อาสวักขยญาณ” 295–313

บทที่ ๒๙ การแบ่งแยกพระอรหันต์ เป็น
“สุกขวิปัสสโก”
“เตวิชโช”
“ฉฬภิญโญ”
“จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต” 314–347

บทที่ ๓๐ "วิเวก ๓" มี

๑. กายวิเวก

๒. จิตวิเวก

๓. อุปธิวิเวก 348–397

บทที่ ๓๑ "กัมมัฏฐาน" และ ระดับของ "กรรม"

"สัมมาอริยมรรค" (สัมมามรรค) องค์ ๘ 398–457

บทที่ ๓๒ เป้าหมายแท้ ๆ ของสภาพฌาน

การอวดอุตตริมนุสสธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. ไม่ใช่มรรค–ผล คือ อิทธิปาฏิหาริย์ กับ อาเทสนาปาฏิหาริย์

2. เป็นมรรค–ผล คือ อนุศาสนีปาฏิหาริย์ 458–483

บทที่ ๓๓ รู้แจ้งสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนของฌาน 484–556

ทางเอก

ภาค ๓

– บทที่ ๒๑ –

เราจะมาเรียนรู้ “ฌาน” ทั้งหลายกัน ให้เข้าใจถ่องแท้เป็นบั้นสุดท้าย ณ บัดต่อไปนี้

ก่อนอื่นเรามาเข้าใจสภาพ “ฌาน” กัน เสียให้เป็น “สัมมาทิฏฐิ” ให้ได้ ไม่ให้เบี้ยวๆ เพี้ยนๆ เหลื่อมๆ ซ่อนๆ ซ้อนๆ เอียงๆ เบี่ยงๆ จากเป้าหมายอยู่ จนต้องตู่ท้วงกันว่า เป็น “มิจฉาทิฏฐิ” ไม่จบ

โดยจะพยายามชี้เน้นให้ชัดเจน แยกแยะให้เห็น **ความหลงเลอะ** ที่นักปฏิบัติแต่ละกลุ่ม (บางคน, บางกลุ่ม นั้น ยังไม่ได้ "ปฏิบัติ" กันด้วยซ้ำ อย่าว่าไปถึงขั้นได้ "ฌาน" จริงแล้ว มีในตนแล้วเลย เพียงอ่าน เพียงฟัง เพียงเรียน ๆ มาเท่านั้น ก็อวด ก็แสดง "ฌาน" กับเขาแล้ว) แต่ละลัทธิ แต่ละความเห็น ต่างก็ไปยึดกันต่างแง่ต่างมุม ซึ่งบางแง่ก็ยังมีส่วนดีอยู่บ้าง บางแง่บางแบบนั้น ไม่มีส่วนดีอะไรเลย หรือ บางแง่บางแบบนั้น นอกจากจะไม่มีส่วนดีแล้ว ยังเป็น "ฌาน" เหลวไหล ก่อให้เกิดกิเลส สั่งสมกองกิเลส ลวงตนลวงผู้อื่น ทำให้เสื่อมต่ำทำลายทั้งตนและผู้อื่น ไปตลอดจนหนักที่สุด คือ มันถึง **ทำลายพระพุทธศาสนา** เลยทีเดียว *(เป็นถึงดังนี้จริงๆ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงปรับอาบัติร้ายแรง แก่ผู้อวด "ฌาน" ที่ไม่ได้ ไม่เป็นจริง หรือ ไม่มีในตน)* ซึ่งมีผู้อวดผู้แสดงอยู่ดาษดื่น อันยังคงเป็นเรื่อง ทำให้พระพุทธศาสนา เสื่อมทำลายอยู่จริง ก็เป็นบาปเป็นนรกอเวจีของ "ผู้อวด" ที่เป็นผลพาให้ทำลายพระศาสนาจริงนั้น ๆ หากใครไม่รู้สึกตัว หยุดเสีย–เลิกเสีย มันก็ยังจะสั่งสมเพิ่มบาป เติมนรกนั้นๆต่อไปให้แก่ตน อยู่นั่นเอง

ดังนั้น จึงขอเตือน ผู้ที่อวดอ้าง "ฌาน" แสดง "ฌาน" อธิบายยืนยัน "ฌาน" ราวกับตนได้ ตนเป็น ตนมี จงสังวรระวังให้มาก ๆ เถิด ถ้าขืนอวดอ้างไม่เป็นจริง ไม่มีในตน หรือ ขืนแสดง ขืนยืนยัน แต่ *ไม่เป็นจริง ไม่มีในตน* ละก้อ... ผู้นั้นก็ถึงซึ่ง "ปาราชิก" กันทีเดียวนะ ! เพราะ "ฌาน" นั้น เป็น **อุตตริมนุสสธรรม** อย่างหนึ่ง จริง ๆ ด้วย หากผู้ใดอวด หรือ แสดง โดย **ไม่เป็นจริง ไม่มีในตน** แล้วไซร้ ย่อม**ต้องอาบัติถึงขั้น "ปาราชิก"** จริง ๆ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา แต่เมื่อครั้งยังไม่ตรัสรู้อรหันตสัมมาสัมโพธิญาณนั้น ก็ได้เคยเที่ยวเรียนรู้ "ฌาน" ในแง่ต่าง ๆ แบบต่าง ๆ อันเป็น "ฌานฤาษี" เป็น "ฌานของดาบส" ซึ่งมีเงื่อนแง่แผกเพี้ยนกันไปอยู่ และที่สุดแม้ได้ไปเรียนกับ **อาฬารดาบส** และ **อุทกดาบส** เป็นต้น **"ฌานของดาบส" เขาก็มีเงื่อนแง่ มีความหมายไปตามเชิงตามความเข้าใจของเขา อันล้วนแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ทรงเห็นว่า เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ได้เลย** "ฌาน" ต่าง ๆ นั้น เขามีแบบ มีอย่างกันมาก่อนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะอุบัติมากมายหลากหลายอย่างนัก ซึ่งแม้เดี๋ยวนี้ ก็ยังมี และทุกวันนี้ ก็ยังมีชาวพุทธไปหลงเรียน "ฌาน" ต่างๆ นั้น

กันอยู่มากมายดาษดื่น แล้วก็เอามาแก้ มาแย้งให้ "ฌาน" ของพุทธเพี้ยน เปลี่ยนแปลกไป ไม่ถูกตรง (*"ฌาน" เป็นองค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้ที่บรรลุธรรมโลกุตตรผลของพุทธแท้ทุกคน จะต้องมี "ฌาน" เป็น*สามัญผล *คือ* เป็นเรื่องธรรมดาๆ ไม่พิเศษอะไร *ตามพระพุทธพจน์ใน "สามัญผลสูตร" ก็ทรงยืนยันไว้แท้ๆ เช่นนั้น และผู้บรรลุโลกุตตรผลบางคน จะได้ "ฌานฤาษี" แถม ก็เป็นได้ มีได้ นั่น เป็นวิสามัญผล คือ* เป็นเรื่องพิเศษของบางท่านบางคนเฉพาะราย ไม่ใช่เป็นเรื่องสามัญปกติ *จงทำความเข้าใจใน "สามัญ" กับ "วิสามัญ" ให้ดีๆ)*

ผู้ใดมีความเห็น–ความเข้าใจ (ทิฏฐิ) ตรงตามฤาษีใด เป็นแง่เงื่อนตามดาบสเดียรถีย์ใด ก็ย่อมเป็น "ทิฏฐิ" ตามฤาษีนั้นๆ ตามดาบสนั้นๆ จึงย่อมจะมี "ผล" ได้ อยู่ในแบบ ในแง่ตามฤาษี ตามดาบสนั้นๆ อยู่นั่นเอง

ถ้าเข้าใจ "ฌาน" ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง *(สัญญา)* **ไม่ถูกตรง ไม่เข้าใจตรงเป้าเป๊ะๆ ! คือ ยังเพี้ยนอยู่เท่าใดๆ ก็เรียกว่า ยังเป็นส่วนแห่ง "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่เท่าที่เพี้ยนนั้นๆ**

เช่น.....ผู้ที่ไปหลงเข้าใจอยู่เพียงว่า

"ฌาน" คือ สิ่งที่เกิดได้ เป็นได้แต่เฉพาะในตอน "นั่งหลับตา" เท่านั้น

นี่ก็คือ "มิจฉาทิฏฐิ" ประตูใหญ่ประตูหนึ่ง ที่มีกันมากที่สุด ไม่ใช่มีการเข้าใจอย่างนี้เฉพาะแต่ในเมืองไทยเท่านั้น มันทั่วไปทั้งโลกกันเลยทีเดียว โดยเฉพาะในอินเดียเองนั้นยิ่งหลงสำคัญกว่าใครๆ เพราะเป็นต้นกำเนิดแห่ง "ฌาน-ฤาษี" แหล่งใหญ่ที่สุดในโลก

แท้จริงแล้ว **ในกรณี "นั่งหลับตา"** นั้น เป็นเพียงกรรมวิธี "บทแห่งการกระทำ" อย่างหนึ่ง ที่จะให้เป็นไปเพื่อเรียนรู้ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน หรือ เลิก–ละ เผาทำลาย กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ให้ได้ วิธีหนึ่งเท่านั้น ในอีกตั้งหลายๆ กรรมวิธี

และแม้จะไม่ต้องปฏิบัติอย่าง "นั่งหลับตา" เลย ก็จะบรรลุธรรมเป็นพระอริยะ เป็นถึงพระอรหันต์ได้ ดังที่มีในประวัติของพุทธศาสนา ในพระสูตรต่าง ๆ ทั้งหลายมากมาย "หลับตา" บรรลุเสียอีก ยังไม่เคยเห็นมีสักสูตรที่บ่งบอกกันอย่างระบุแจ้ง ๆ (แต่ถ้าจะมี ผู้บรรลุในตอน "หลับตา" ก็ย่อมได้แน่แท้ ไม่ใช่เรื่องแปลก หรือผิดอะไร) ที่เห็นมียืนยันนั้น กลับมีแต่ "**จักขุมา ปรินิพพุโพติ**" ว่าอย่างนี้เสียอีก คือ หมายความว่า "**บรรลุอย่างลืมตาชัด ๆ**" กันด้วยซ้ำ *(เช่น ในพระสูตร ทีฆ. มหา. ข้อ 110 เป็นต้น)*

เพราะระบบวิธีปฏิบัติ "นั่งหลับตา" นั้น ไม่ใช่กรรมวิธีปฏิบัติธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรอก ! ซึ่งไม่ปรากฏมีคำสอนในที่ไหนเลย หรือไม่เคยเห็นสัก "คำหนึ่ง" เลยว่า พระพุทธองค์ทรงเคยสอนใคร โดยระบุบอกชัด ๆ ให้ "หลับตา" หรือ "นั่งหลับตา" เป็นกรรมวิธี นอกจากมีแต่อาจารย์ ฎีกาจารย์รุ่นหลังเท่านั้นแหละ นำมายืนยันเอาเอง นำมาเน้นกันเอง สอนกรรมวิธี "นั่งหลับตา" กันเป็นคุ้งเป็นแควไปเอง จึงจะหลงว่า การปฏิบัติธรรมของพุทธ ถือเอาแต่ "นั่งหลับตา" วิธีเดียว อย่างอื่นไม่ใช่นั้น เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" แท้ ๆ

แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า พุทธศาสนานั้น "หลับตา" ปฏิบัติธรรมไม่ได้ หรือ "นั่งหลับตา" กันเป็นผิดเป็นบาปไปเสียทีเดียวดอกนะ ! *การหลับตา ก็จะมีอยู่ มีเอง เป็นไปตามสัดส่วนจริงเองอยู่ดีแหละ*

การ "นั่งหลับตา" ให้เป็น **วิปัสสนา** ด้วย และ **ได้มรรค ได้ผล** ด้วยนั้น ไม่ใช่ชั้นต้น ชั้นต้น และไม่ใช่ของง่ายๆเลย ที่พระโยคาวจรจะ**ทำถูก**จนเป็น "สัมมาทิฏฐิ" **ทำถึง** หรือจน **ทำได้** เป็นมรรค เป็นผลโลกุตตระแท้ เพราะมันเป็นการเอาของยาก ด้วยวิธีที่ยาก จึงเป็นเรื่องที่ได้อย่างเชื่องช้า เพราะมันเป็นการคว้าเอาแก่นละเอียดจากแผ่นภูมิที่ฟ่าม หรือเป็นการโถมแรงงมเอาเนื้อหาอันละเอียดเบาบางบนพื้นภูมิที่ว่างจากเนื้อ ๆ ตัว ๆ แท้ ในโลกที่กว้างเวิ้งว้างเหลือเกินอีกด้วย

ผู้ที่รู้ถึงขั้น "จิตเป็นจิต" แม่นถึงขั้นกระจ่างชัด "เวทนาในเวทนา" หรือ จับติดรู้ระดับชั้นเชิงแห่ง "อารมณ์ในอารมณ์" ของสภาวะธรรมแต่ละรูป แต่ละนาม จริง เป็นสัมมาทิฏฐิแล้ว จะ "นั่งหลับตา" เรียน จะหยั่งจิตในจิตรู้ โดยไม่ต้องอาศัย ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย ก็ย่อมจะมีผลแท้จริงได้

ส่วนผู้ที่ยังไม่มีความรู้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" จริงนั้น ไป "นั่งหลับตา" เรียน ไปหยั่งจิตในจิตหมายจะรู้นั้น ก็จะเจอ "วิมานลวง" หรือ "เหวดูด" ในห้วงหาวอันแสนกว้างเวิ้งว้างของจิตได้ง่ายที่สุด เพราะมันมี "วิมานลวง" หรือ "เหวดูด" มากมายเหลือเกินจริงๆ **จึงมีผู้ตก "เหวดูด" และจม "วิมานลวง" อยู่นานนับกัปป์กัลป์ มามากกว่ามาก เหลือประมาณจริงๆ ในแดนดงแห่งผู้แสวงหาผู้เรียนมาอย่างเป็นสัมมาทิฏฐิตรงแน่ หรือ ผู้ขึ้นพ้นหล่ม "เหวดูด" หลุดรอด "วิมานลวง" นั้นๆ มาได้แม่นแท้เท่านั้น จะเห็นแจ้ง ชาบซึ้งชัด ในความจริง จริงๆ นี้**

โดยเฉพาะ ตัว "ฌาน" นั้น แม้จะได้ในขณะ "นั่งหลับตา" แต่ถ้าลืมตาออกมา เป็นคนมีความเป็นอยู่ปกติ "ฌาน" นั้น กลับไม่คงอยู่ หรือ สภาพ "ฌาน" นั้น กลับไม่เป็น ไม่มี ไม่ได้ อย่างนี้สิ กลับไม่ใช่ "ฌาน" ที่แท้ หรือ "ฌาน" ที่แม่นหมายของศาสนาพุทธด้วยซ้ำ อันกลับกันกับ "ฌานของฤๅษี–ฌานของเดียรถีย์" อยู่ที่เดียว **เพราะของฤๅษี–เดียรถีย์นั้น เขาจะต้องเป็น "ฌาน" หรือนับว่า มี "ฌาน" กันแต่เฉพาะในตอน "หลับตา" ปิดทวาร ๕ อยู่เท่านั้น** *จึงเป็น "ฌาน" ที่ต่างกับ "ฌาน" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหมาย* เพราะ "ฌาน" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือ สภาพที่สงัดจากกาม สงัดจากอกุศล บรรลุปฐมฌาน ก็ดี บรรลุทุติยฌาน ก็ดี บรรลุตติยฌาน ก็ดี บรรลุจตุตถฌาน ก็ดี นั้น พระองค์ทรงยืนยันว่า เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" คือ **เป็นสภาพปกติปัจจุบันที่เมื่อใดๆ ก็เป็น "สุข" อยู่ ไม่ใช่ไปทำเอาเป็นครั้งเป็นคราว** (อันหมายเอา "สุขแต่วิเวก" หรือ "สุขที่ไม่ต้องสมอารมณ์หมาย" ด้วย ซึ่งมิใช่ "สุขขัลลิกะ" เด็ดขาด) ผู้รู้โปรดตรวจสอบทานดู จะเห็นจะพบในพระสูตรต่างๆ มีคำตรัสยืนยันมากมาย เช่น ใน "สัลเลขสูตร" มัชฌิม. มูล. เป็นต้น

ยิ่งถ้ากรรมวิธี "นั่งหลับตา" ใด มีแนวโน้มเอียงออกนอกเป้าหมายแห่งการเข้าไป "รู้" *(ชาน)* เข้าไปเห็น*(ปัสสติ)*ในทุจริต อกุศล ทั้งหลาย อันคือ กามฉันทะ*(หรือโลภะ)* พยาบาท*(หรือโทสะ)* และความเบียดเบียน ที่เกิดอยู่มีอยู่ภายในจิตตน ตั้งแต่หยาบจนถึงขั้นเบียดเบียนอย่างสุขุมละเอียดที่แสนรู้ยากสุด *(หรือโมหะ)* ก็ยิ่งนับได้ว่า เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" หรือ เป็น "ทางผิด" *(มิจฉามรรค)* ของผู้ปฏิบัติ ของผู้ชื่อว่า นักบวชชาวพุทธ **ที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์**ทุกคนอย่างแน่ๆ (ผู้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านจะทำอย่างใดอีก อันเป็น "กรรมเกินกิจ" ของพระเสขะนั้น ก็เป็นเรื่องของท่าน ท่านย่อมทำได้ เพราะท่านเป็นพระอเสขะแล้ว)

เช่น.....

นั่งหลับตาทำ "สมาธิ" เข้า *(ตามอุบายของแต่ละคน แต่ละครู, อาจารย์)* แล้วก็ "เพ่งจิต" หรือ "ใช้จิตที่แสนเก่งของตน" *(ใช้ "สมถจิต" นั้นๆ ทำงาน)* ให้ไปทำในเรื่องที่นอกเป้า แทนที่จะให้มันเข้าใจ กามวิตก–พยาบาทวิตก–วิหิงสาวิตก *(จิตที่ยังมีความเบียดเบียน)* แล้วก็*เผา–ทำลาย*กามที่ยังมีในจิต ความโกรธทั้งใหญ่น้อยที่ยังมีในจิต และความเบียดเบียนทั้งใหญ่น้อยนั้นๆ ของตนที่ยังมีในจิตให้สูญสิ้น

โดยการทำจิตให้มีอำนาจอยู่เหนือ วิตก ๓ นั้น ไม่ให้จิตลำเอียงเพราะ วิตก ๓ นั้น ให้จิตเป็นกลางปราศจาก นิวรณ์ ๕ ให้ได้ ให้มันดับสนิทจากการมี กามวิตก–พยาบาทวิตก–วิหิงสาวิตก ในชั่วขณะนั้นได้ยิ่งดี ซึ่งเป็นการทำ "สมถะ" แท้ๆ หรือ เป็น "มโนมยิทธิ" ขั้นต้น ขั้นตื้น **นี้ อย่างหนึ่ง**

หรือ ทำยิ่งกว่านั้นคือ ให้จิตทบทวนเรื่องเก่าๆ สร้างปัญญาให้เข้าใจใน กาย–เวทนา–จิต–ธรรมต่างๆ ที่ได้พบได้ผ่านมาจริง เห็นจริงรู้ยิ่งในจิตที่ลดละจางคลายและหรือไม่มีกิเลสจริงนั้นๆ เพิ่มยิ่งๆขึ้น อันเป็นการทำ "ญาณทัสสนะ" แท้ๆ และเป็นการทำ "วิมุติ" ที่จริงๆ **นี้ อีกอย่างหนึ่ง**

แต่หาได้ทำดังกล่าวมาทั้ง ๒ วิธี นั้น ไม่

กลับใช้มันให้ทำงาน ดูเลขหวยเสียบ้าง ให้มันไปหาของหายบ้าง ให้มันไปเที่ยว "เมืองนรก–เมืองสวรรค์" อันเป็นอัตภาพต่างๆบ้าง ให้มันไปค้นหาวิญญาณเจ้า วิญญาณคนตาย วิญญาณผี วิญญาณยักษ์–มารอะไรต่างๆบ้าง ให้มันได้เที่ยวออกไปรู้ใจรู้ความนึกความคิดของคนอื่นเขาเสียบ้าง จนถึงขั้นไปค้นหา คบหา

วิญญาณฤาษี วิญญาณเทพ วิญญาณพรหม เล่นลิเกละครต่างๆกันไป

และเลยเถิดไปอีก ก็ถึงขนาดคบหาวิญญาณพระอริยโสดาบัน–วิญญาณพระสกิทาคามี–วิญญาณพระอนาคามี–วิญญาณพระโพธิสัตว์*(อันไม่ใช่ "วิญญาณ" เลยโดยแท้จริง เพราะที่เขาพบนั้น มันคือ* **'รูปธรรม'** *คือ* **'รูปจิต' ของตน** *ต่างหาก คือ* **มโนมยอัตตา** *ส่วน* **'นามธรรม'** *หรือ* **ความรู้สึกของตน** *ที่ไปหลงโลภะ หลงโทสะเอากับ "รูปจิต" ต่างๆนั้นสิ* **กลับไม่เรียน ไม่รู้ ไม่หัดระงับ** *เสียนี่ เอาแต่หลง "รูป" (ที่ในจิต) ยินดีใน "รูป" หลงติด "รูป" จริงจังอยู่กับรูป เที่ยงแท้อยู่กับ "รูปจิต" เหล่านั้น เห็นจิตเป็น "สรีระ" เป็น "อัตตา" เห็น "อัตตภาวะ" เป็น "นิจจะ" ไปหมด)*

เลอะหนักข้อที่สุด ก็คบหากับวิญญาณพระอรหันต์ หรือ รูปพระอรหันต์*(ในขณะที่นั่งหลับตาอยู่นั้น และเขาเรียกขณะนั้นของเขาว่า* **"ฌาน"***)* คบหากับวิญญาณพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือ รูปพระพุทธเจ้า*(ในขณะที่นั่งหลับตาอยู่นั้น และเขาเรียกขณะนั้นของเขาว่า* **"ฌาน"***)* ไปโน่นเลย ถึงขนาดบางคน หลงเลอะเทอะไปว่า *พระพุทธเจ้าเดี๋ยวนี้ก็ยังอยู่ ! วิญญาณท่านยังไม่ไปไหน* **เพราะนั่งหลับตาเข้าฌาน** *ไปดูที่ใด มันเห็นได้ที่นั่นนี่ !* และแล้วก็เลยเถิดไปจนถึงขั้นก่อเกิดมี "พุทธเกษตร" อันเป็นแดนอยู่ของพระพุทธเจ้าเยอะแยะ พระโพธิสัตว์ – มหาโพธิสัตว์ มากมายนับไม่ถ้วนแออัดกันอยู่เป็นนิกาย "สัสสตทิฏฐิ" ที่พากันหลง**มโนมยอัตตา** เป็นความ**เลยเถิด**ของพวก**อัตตกิลมถานุโยค** *(คือ พวกสุดโต่งไปทาง "ภวตัณหา" หรือหลง "อัตตา")* ซึ่งทาง "มหายาน" เขาได้มีกันมาแล้ว และแม้เดี๋ยวนี้ก็ยังมี "มิจฉาทิฏฐิ" แบบนี้อยู่อีกมากในหมู่ผู้ปฏิบัติสาย "นั่งหลับตา" หลง**มโนมยอัตตา***(คือ จริงจังเที่ยงแท้ยึดมั่นอยู่กับ "อัตตา" ซึ่งเป็น "รูปที่สำเร็จด้วยจิต" และแม้จะไม่นั่งหลับตา ทว่าหากมีอุปาทานจัด ลืมตาโพลงๆนี่แหละ ก็หลงมโนมยอัตตาเหล่านี้กัน ก็มีอยู่มากหลายเช่นเดียวกัน)*

ถ้า "รูปธรรม" ดังกล่าวนั้น มันจะส่งผลให้เกิดการหน่าย–คลาย–กลัวบาป–บำเพ็ญบุญ ละโลภะ ลดโทสะลงได้บ้าง ก็ยังดี ยังนับว่า เป็น "อุปการะ" คือ ยังเป็นประโยชน์บ้าง *แต่มันก็เพิ่ม "โมหะ" นั้นๆ อยู่นั่นเอง* เพราะจิตจะไปหลงติด หลงยึดเอาอะไรเข้าไปอีกหลายๆอย่าง หลายๆเรื่อง เช่น ยึด "รูป" ว่าเป็นของจริง

ยึด"จิต"ว่า เป็นรูปโฉม รูปตัว รูปตน (*เป็น"อัตตกิลมถานุโยค" เป็น"รูปานัง อภินิหฺมายิตัตตะ" เชิงหนึ่ง*) หลงกรรมวิธี "นั่งหลับตา" ว่า ดี ว่า เยี่ยมยิ่งขึ้น (*เป็น"ภวราคะ"*) ฯลฯ เป็นต้น

หรือไม่ก็ "ใช้จิตที่แสนเก่งของตน" (*เพ่งจิต*) ให้นอกเบ้าออกไป เล่นฤทธิ์เล่นเดชอะไรต่างๆ นานาสารพัด เหาะเหินเดินอากาศ เสกนั่น บันดี่ ทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้ อันเป็นเรื่องเหมือนๆ เล่นกล *หรือแม้จะไม่ใช่เล่นกล ต่อให้เป็นความจริงเอาด้วย* ก็ยัง**ไม่ใช่"ฌานสัมมาทิฏฐิ"**อยู่นั่นเอง มันก็เป็นเดรัจฉานวิชชาเหมือนเขาเล่นกล (*จริงๆ*) เหมือนเขาสร้างเครื่องบิน (*จริงๆ*) สร้างจรวด (*อันเป็น"จรวด"จริงๆ ซึ่งเขาก็เก่งแสนเก่ง*) นั่นแหละ **เพราะมันไม่ใช่"เป้าหมาย"ของพุทธวิชชา**

ดังนั้น แม้จะเป็นจริงออกปานใดก็ตาม มันก็ยังผิดทาง ผิดแนวแห่งพุทธ ไม่ใช่"มรรคอริยสัจ" ไม่ใช่"ฌานสัมมาทิฏฐิ"เลยจริงๆ

ใน"สุสิมสูตร" สุตตัน. สังยุต. นิทานวรรค ยืนยันไว้ชัดเจนที่สุดว่า **การหลุดพ้น หรือ การบรรลุนั้น มิใช่การไปได้"เดรัจฉานวิชชา" ไปได้อภิญญา ๖ วิชชา ๘ แบบผิดๆ เพี้ยนๆ ตามที่หลงเข้าใจกันอยู่มากหลายดังนี้ๆ ไม่ "ท่านบรรลุหลุดพ้นโดยปัญญาอันรู้แจ้งทะลุชัดในจิตที่เป็นวิมุติของตน" หรือ "หลุดพ้นได้ด้วยปัญญาอันยิ่ง" ต่างหาก**

จนแม้กระทั่งจะใช้"จิตที่แสนเก่งของตน"นั้น ให้ไปดลบันดาล อิฐ หิน ดิน ปูน โลหะ ฯลฯ อะไรต่างๆ(อันเป็น"ธาตุดิน") ที่ปั้นรูปขึ้นมาเรียกกันว่า "พระ" เป็นเครื่องรางของขลังบ้าง เป็นพระพุทธรูปบ้าง แล้วก็พยายาม"ยกให้สูงขึ้น"ด้วยภาษาโดยคำกล่าวขานการกระทำนั้นว่า **พุทธาภิเษก** (*อันหมายความว่า "ทำให้เกิดเป็นพุทธ" หรือ "การบรรลุถึงความเป็นพุทธ"*) **ซึ่งถ้าใครทำได้ก็ต้อง"เก่ง"กว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่ๆ** เพราะพระพุทธองค์แท้ๆ ยังสามารถ**ทำได้**เฉพาะกับ"คน"เท่านั้น ที่จะทำให้เกิดเป็น"พุทธ"ได้ หรือทำให้บรรลุถึงความเป็นพุทธได้

หรือเรียกว่า "ประจุสำเร็จ" มี"พุทธคุณ" โดยมี**คุณลักษณะเป็น"พุทธ"แท้ๆจริงๆ** คือ **มีปัญญาธิคุณ มีกรุณาธิคุณ มีบริสุทธิคุณ** พระองค์ **ไม่สามารถทำให้อิฐ–หิน–ดิน–ปูน–โลหะ ฯลฯ ต่างๆ เป็นพุทธ หรือ มี"พุทธคุณ"ดังกล่าวนั้นได้** *แต่ถ้า "คุณวิเศษ" นั้น เป็นแบบกันบึน กันเหนียว อันจะช่วยให้ประมาทยิ่งขึ้น เป็นมหานิยม ที่จะช่วยให้คนขี้โลภยิ่งขึ้น ให้ขี้เบียดเบียนเอาเปรียบยิ่งขึ้น และเป็นปัจจัยทำให้คนขี้เกียจยิ่งขึ้น ก็ถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ไม่ใช่"พุทธคุณ"เด็ดขาด แต่เป็น"เดรัจฉานคุณ" หรือ "ไสยคุณ" แท้ๆ ซึ่งผู้ยังหลงใน"คุณวิเศษ"เช่นนี้ ยังยึด ยังอาศัย"คุณวิเศษ" อย่างนี้ เป็นความรู้ เป็น"วิชชา" เป็นคุณค่าของตน ก็เท่ากับผู้นั้น มี"คุณธรรม"แค่ "เดรัจฉานคุณ" หรือ "ไสยคุณ" จริงๆ มิใช่"พุทธคุณ" เลยสักหน่อย*

จงทำปัญญาให้เข้าใจแท้ๆ ใน"คุณ"ทั้งหลาย ให้ถูกตรง โดยเฉพาะ "พุทธคุณ" อันแท้จริง และพระพุทธองค์ก็ไม่เคยทรงทำเช่นนั้นเลยด้วย แม้พระมหาสาวก พระอริยะสาวก หรือ สงฆ์สาวกที่อยู่ใน"ศีล"ธรรมดาใดๆก็ไม่ทำ **เพราะมันผิด"ศีล"อยู่โต้งๆ** *(คือ ผิด"มหาศีล"อันภิกษุต้องเวรมณี ในพระไตรปิฎกเรียกโดยสำนวนว่า "เป็นหมอปลุกเสก" ภาษาบาลีก็ว่า "สิว-วิชชา" ผู้รู้จริง ย่อมจะไม่ยอมส่งเสริมให้ภิกษุละเมิดศีล ผิดศีล หรือไม่งามด้วยศีลแน่)* **ผู้ไม่มี"ศีลสิกขา" ไม่มี"ปัญญาสิกขา"เท่านั้น ที่จะยังหลง ยังละเมิดศีลนี้อยู่** *(เพราะไม่ศึกษา"ศีล"จริงๆ)*

หรือจะใช้"จิตที่แสนเก่งของตน"*(เพ่งจิต)* ให้นอกเป้าหมายออกไปเป็น **ทำน้ำมนต์** โดยมีอิทธิคุณอยู่ใน"น้ำ" *แม้จะไม่อยู่ในอิฐ–หิน–ปูน ฯลฯ ก็ตาม แต่ยังอยู่ใน"น้ำ" ไปทำกับ"น้ำ" มันก็ไอ้เหมือนกันนั่นเอง กับทำแก่ดิน แก่ปูน แก่หิน–โลหะ ฯลฯ ผู้ที่เข้าใจ"พุทธศาสนา"ดีขึ้นบ้างแล้ว โดยไม่ทำ"พระเครื่อง" โดยไม่เสก ไม่พ่นมนต์ ไม่ร่ายมนต์ทำความขลังลงไปในอิฐ ในหิน ฯลฯ แต่ถ้ายังทำกับ น้ำ ร่ายมนต์ พ่นมนต์*

เสก "น้ำมนต์" เป็น "น้ำมนต์ขลัง" หรือ เป็นน้ำพรม น้ำรดที่ยังยึดเป็นเครื่องราง เป็นเครื่องเสี่ยงทาย เป็นสิ่งที่ยังมีฤทธิ์แฝง เป็นสิ่งที่ยังไม่ชัดเจน ยังไม่ไขความถ่องแท้ ยังใช้น้ำเป็นของขลัง ทำน้ำมนต์ขลังรดคน พรมสิ่งของอะไรกันอยู่นั้น ก็เช่นเดียวกัน และผู้รดผู้เชื่อๆ ว่ารดใครก็จะเจริญ รดใครก็จะก้าวหน้า รดใครก็จะรุ่งเรือง ใครได้ **น้ำมนต์** นั้นก็เป็นศิริ เป็นมงคล เป็นเครื่องบันดาลบันดลได้ มีฤทธิ์มีเดชได้ มันก็ยัง "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่นั่นแหละ เพราะมันก็ "ฤทธิ์" แบบเดียวกันกับเครื่องรางของขลังที่เป็นธาตุดิน ฯลฯ จึงยังติด ยัง "หลง" แบบเดียวกันกับเครื่องรางฯ ที่ทำแก่ธาตุดินทั้งหลาย เพียงแต่ยักย้ายจากอิฐ–หิน–ดิน–ปูน ฯลฯ ไปเป็น "ธาตุน้ำ" เสียเท่านั้น *ยิ่ง "น้ำมนต์" ที่พระไปทำตามบ้าน ตามพิธีสวดมนต์ต่างๆ ที่ทำกันอยู่เป็นประจำง่ายๆ เป็นจารีตประเพณี เป็นพิธีธรรมดาๆนั้น มันก็ยิ่งจะ "ไม่ขลัง" ใหญ่ เนื่องจากพระที่ไปสวดไปทำพิธีนั้น ก็น่าจะไม่เก่งสิ ! เพราะ* **ไม่มี "จิตที่แสนเก่ง"** *อย่างเกจิอาจารย์นี่ !* **แต่ก็หลงขลัง หลงติดยึดใน "สิญจนยัญ" (พิธีที่ใช้น้ำเป็นองค์ประกอบเป็นสื่อ) นี้กันอยู่นั่นเอง** *(นี้ก็เป็น "ศีล" อันภิกษุจะต้อง "เวรมณี คือ ให้งดเว้น" ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสอนไว้ ภาษาบาลีเรียกว่า "อาจมน,นหาปน" เพราะยังเป็นเดรัจฉานวิชชาอยู่นั่นแล คือ มันจะชำระกิเลส จะเจริญรุ่งเรือง ฯลฯ ด้วยการชำระด้วยน้ำ(มนต์ขลัง) ล้างด้วยน้ำ อาบกัน ล้างกัน รดกันในแบบไหน พรมกันด้วยน้ำ(มนต์) ในรูปใดๆ มันก็ไม่ชำระกิเลส ไม่ทำให้เจริญรุ่งเรือง ไม่ทำให้ประเสริฐ ไม่ทำให้เฮงให้รวยให้ก้าวหน้าอะไร ฯลฯ ได้จริงหรอก ! พุทธศาสนิกชนที่แท้ จงทำความเข้าใจให้ดีๆ)*

หรือจะใช้ "จิตที่แสนเก่งของตน" ให้นอกเบ้าออกไปเป็น "อิทธิคุณ" อยู่ใน "ลม" *(ตอนนี้ไม่ใช้ "น้ำ" หละ ! ใช้ขลังกันใน "ธาตุลม" กันเลย)* เบ้าหู เบ้าหัวคน ก็มีผลอย่างนั้นอย่างนี้ เบ้าใส่หมากใส่พลู ก็กลายเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เบ้าใส่วัตถุอะไรก็ศักดิ์สิทธิ์ ขลัง พิลึกพิเลิศไปหมด ก็เถอะ ล้วนแล้วแต่เป็นลัทธินอกพุทธศาสนา เป็นเรื่องพระพุทธเจ้าไม่เคยทำ ไม่เคยสอนไว้เลย ไม่ว่าในชั้นใดๆ เพราะเรื่อง "ขลัง" หรือ เรื่องแฝงๆ เรื่องซ่อนๆ แซกๆ อยู่ใน ดิน–น้ำ–ไฟ–ลม หรือ แม้ในอากาศ *ที่สำคัญสูงสุด ก็คือ "ความซ่อนๆแฝงๆ" ใน* **วิญญาณ** นั้น พระพุทธองค์

ทรงสอน**ให้ "รู้แจ้ง"** ความซ่อนแฝง **ให้ได้ทุกๆ "ธาตุ" ทุกๆ "ขันธ์" ทั้งในลักษณะที่มันมีเยื่อโยงใยสัมพันธ์เชื่อมต่อกันอยู่** *(ปฏิจจสมุปบาท หรือ สัมพัธภาพ)* **ทั้งในลักษณะกำหนดชัดๆลงไปเลยว่า สภาพเกาะกุมรวมตัวกันขนาดนี้ เรียกว่า ธาตุนี้ ขันธ์นี้ ขนาดนั้น เรียกว่า ธาตุนั้น ขันธ์นั้น** *(รูป–นาม หรือ มวล–พลังงาน)* **และให้ละเอียดที่สุด ไปจนถึงขั้น "อายตน"** *(ความหลงเห็นว่า เป็นสิ่งที่น่าได้ น่ามี น่าเป็น แม้แต่ยังเหลือเป็นเพียงเศษธุลีในจิต)* **จริงๆ** ผู้ยังหลงยึด หลงพึ่ง "ภูต" *(เชื้อแห่ง "ความหลง" หรือ เชื้อแห่ง "ความยังไม่รู้ชัดในใจแน่มั่นใจแจ้ง" ของจิต)* พึ่งพลังลึกลับที่ซ่อนๆแฝงๆอยู่ในดิน–น้ำ–ไฟ–ลม ใน "คน" ที่ยังไม่เข้าใจพลังนั้น ๆ เพียงพอ (ที่เรียกว่า "เข้าทรง" ก็ดี เรียกว่า "อิทธิฤทธิ์" ก็ดี เรียกว่า "อำนาจลึกลับ" ก็ตาม เรียกว่า สิ่งที่มีอำนาจสูงสุดที่ไม่อาจรู้ ไม่อาจเห็นจริงได้ ก็ตาม เป็นต้น และอื่นๆอีก) โดยเฉพาะหลงพึ่งพลังงานลึกลับที่ซ่อน ๆ แฝง ๆ อยู่ใน "จิต" ของตนเอง หรือพึ่งความซ่อนแฝงที่ไม่รู้จักแท้จริงว่าคืออะไร ต่าง ๆ อยู่ กล่าวคือ พึ่งความไม่ลงตัว พึ่งความไม่ตัดสิน **พึ่งสิ่งที่ยังไม่ชัดแจ้งแจ่มใจ** จนพ้นวิจิกิจฉา *(ยังมีรูปลักษณะแม้ที่สุดเป็นเนวสัญญานาสัญญา)* คือ **ความไม่มี "ปัญญินทรีย์" จนชัดใจเป็นที่สุด อย่างอาจหาญชาญกล้า สามารถพึ่งสมรรถภาพ หรือประสิทธิภาพของตนโดดๆ** ยังพึ่ง "ธรรม" ที่มีในตน เป็น สัจจธรรมที่พ้นวิจิกิจฉาในตนล้วน ๆ ยังไม่ได้ ยังไม่เข้าใจแจ้งชัดในดิน–น้ำ–ไฟ–ลม–อากาศ–วิญญาณ อย่างแท้จริง **ยังไม่รู้ชัดลงตัว ในความเป็นสิ่งนั้น ตามความเป็นสิ่งนั้น โดยไม่มีอะไรปนอะไรแฝงเลย จนเรียกได้ว่า "อสังขตธรรม"**

จึงยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่ตามส่วนที่เหลือนั้น ๆ

หรือจะใช้อำนาจ "จิตที่แสนเก่งของตน" ไปในเรื่องพิลึกกึกกือต่างๆนานาใดๆ ก็ตาม **ถ้าไม่เป็นไปเพื่อการเรียน "รู้" กิเลส–ตัณหา–อุปาทานให้ตนพ้นโมหะ และ**

ดับโลภะ–โทสะ ให้แก่ตน หรือแก่คนอื่นแล้วล่ะก้อ ล้วนเป็นการ "นั่งหลับตา" ที่ทำเรื่อง *นอกเป้าหมาย* ของคำว่า **"ฌาน" ในแบบของศาสนาพุทธ** *(ซึ่งของพุทธนั้นหมายความว่า การเพ่งจิตอ่านรู้ และเกิดการทำลาย หรือ เผาอกุศลจิตที่ได้รู้นั้น ๆ ลงไปสำเร็จ)* ทั้งสิ้น

หรือจะเขยิบเข้ามาเล่นกันถึงขนาด "นั่งหลับตา" แล้ว ก็ "ใช้จิตที่แสนเก่งของตน" อ่านหรือดูในร่างในกายของตัวเอง ให้ทะลุเข้าไปจนเห็นตับ ไต ไส้ พุง ฯลฯ เห็น "เครื่องใน" ของตนทุกส่วนทุกสิ่งได้ยิ่งกว่าเครื่องเอ็กซเรย์ ก็ตาม ก็ยังเป็นทางโค้งแสนโค้ง*(มิจฉามรรค)* ไม่คุ้มแก่การลงทุนลงแรงฝึกฝนหรอก! กว่าจะ "เก่งกาจ" ได้ถึงขนาดยอดเยี่ยมเท่า หรือยอดเยี่ยมกว่าเครื่องเอ็กซเรย์นั้น มันยากกว่ายากเหลือแสน ถ้าอยากเห็น "เครื่องใน" ก็ไปดูตามโรงพยาบาลที่เขาผ่าเขาชำแหละจริง ๆ เลย อยาก "ปลง" อยากเปรียบเทียบ "ธรรมสังเวช" ใดก็ย่อมได้ ดูของจริงเลย จะจริงชัดเจนกว่าเสียอีก หากนั่งหลับตาแล้ว ใช้จิตได้แสนเก่งดังกล่าวนั้น แต่ไม่เข้าใจในมรรควิธีว่า เมื่อได้เห็นส่วนต่าง ๆ ของร่างกายนั้นแล้ว จะพิจารณาอย่างไร ? เปรียบเทียบให้เกิดผล หรือ เพ่งพินิจให้เกิดแจ้งในความจริงได้อย่างไร ? เห็นแล้วก็เห็นเปล่า ! แถมจะ**หลง**ตื่นเต้นภูมิใจ หรือ**หลงตน** ว่าเก่ง ว่าสามารถเอาด้วย ก็เลยยิ่งเสียท่าใหญ่ ไม่มีประโยชน์ที่อุตส่าห์หลับตานั่งบำเพ็ญ จนทำได้ออกปานนี้เลย ซ้ำมิหนำได้ "กิเลส" คือ ความ "หลงผิด" (โมหะ) นั้น ๆ เข้าไปเสียอีกด้วย เป็นซวย 2 ชั้น อย่างนี้เสมอส่วนมาก น้อยนักที่จะมีใหวพริบรู้ทัน แล้วเลิก "หลง" ได้ง่าย ๆ เร็ว ๆ (ผู้ที่ "หลง" จะหลงจริง ๆ เพราะ "ความหลง" *(โมหะ)* มันไม่บอกใครก่อนล่วงหน้าหรอกในโลก และก็ได้ "หลง" กันอยู่มากมาย) ถ้าหากพิจารณาหรือเห็น "เครื่องใน" ของตนได้ออกปานนี้แล้ว เกิด "ผล" ละหน่าย คลาย ลดโลภะ ลดโทสะ ลดโมหะ ได้บ้าง ก็ยังนับว่าดี เป็น "อุปการะ" บ้าง มีประโยชน์ที่สามารถใช้กรรมวิธีนี้ ก่อให้เกิด "ผล" **เผา–ทำลาย**กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน ลงได้บ้าง ถึงกระนั้น ก็ยังไม่มีตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าพาทำ หรือสอนไว้เลย (ที่หลงเรียน ๆ กันอยู่ ก็ล้วนเป็นคำสอนของอาจารย์รุ่นหลัง ๆ) **เพราะมันไม่ใช่ทางลัดที่ตรงที่สุด** *(ไม่ใช่ "เอกายนมัคโค")* ดังนั้นแม้การกระทำเช่นนี้ ก็ยังนับว่าเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่นั่นเอง

หรือจะไม่เก่งถึงขั้นแน่กว่าเครื่องเอ็กซเรย์ล่ะ ! แต่ก็เก่งขนาดปั้น "รูปจิต" ดูร่างกายตน ดูส่วนนั้นส่วนนี้ของตน หรือทำได้แม้กระทั่ง เห็น "รูป" ร่างกายตัวเอง "นอนตาย" แล้วก็เห็นตัวเองค่อยๆ ขึ้นอืดถึงขั้นเน่าเปื่อย หรือถึงขั้นละลาย *(ถูกเผา)* ไปชั่วเวลาอยู่ในขณะนั่งหลับตาบำเพ็ญอยู่นั้นทีเดียว อันเป็นการใช้ "สังขารจิต" *(รูปจิต)* คือ "จิตปั้นรูป" จนเกิดเหมือนจริงกันทีเดียว *(ซึ่งพาให้คนหลงนิมิต หลง "รูปจิต" เช่นนี้กันมามากกว่ามากแล้ว)* แท้ๆ แล้ว **มันไม่จริงสักหน่อย** ตัวผู้นั่งหลับตาเองนั้น ก็ยังคงมีร่างนั่งหลับตานิ่งแข็งอยู่ตรงนั้น นั่นเอง หาได้เปลี่ยนไปนอนตาย หรือ ละลายเน่า ฯลฯ อะไรไปตาม **ความนึกคิด–ความสร้างปรุง–ยึดปั้นเป็น "ภาพ"** *(รูปจิต)* **เป็น "นิมิต"** นั่นๆ ไม่ **มันเป็นเพียง "อุปาทานจิต" ที่แสดงภาพให้ดู ได้เหมือนจริง ยิ่งกว่า "หนัง"** *(ภาพยนตร์)* **เท่านั้นเอง** แท้จริงนั้น แท่งร่างแท่งกายของตัวเอง ก็ยังคงนั่งหลับตาปี๋อยู่โทนโท่โดนโด่อยู่ตรงนั้น นั่นเอง ไม่ได้ตายเน่า หรือละลายอะไรจริงไม่ มันจึงคือ รูปภาพในจิตชัดๆ เท่านั้นเอง ก็เก่งล่ะ ! ที่ "หลอก" ตัวเองได้เก่งออกปานนี้ ! หรือ ก็เก่งทีเดียว ที่อาจสามารถ **"ปั้นจิต" ขึ้นมาเป็น "ตัวตน"** *(อัตตา)* **ได้**ออกปานนั้น ! เรียกในภาษาศัพท์ก็ว่า เป็นผู้ถึงขั้น **"มโนมยอัตตปฏิลาโภ"** คือ ผู้สามารถปั้นรูปปั้นร่างให้ปรากฏแม้แต่ในจิตของตนเองได้สำเร็จ หรือ รูปที่ปั้นแล้วปั้นเล่าขึ้นจนสำเร็จได้ด้วยจิตเท่านั้นโดยเฉพาะ

ผู้ทำได้ออกปานนี้ ก็จะ "หลง" *(โมหะ)* ว่า มันเป็นความเก่งกาจ เป็นความสามารถ *และเรียกมันว่า "ฌาน" และจะ "หลง" ใช้กรรมวิธี ปั้น "รูปจิต" ดังนี้แหละ ไปปั้นเรื่องอะไรต่อมิอะไรขึ้น ตามแต่ "จิตใต้สำนึก" ต่างๆ (ที่เรียกว่าอาสวะก็ดี อนุสัยก็ตาม อันเป็นอภิชฌาวิสมโลภะบ้าง เป็นอิจฉาวจรจิตบ้าง เป็นอากังขาวจรจิตบ้าง ฯลฯ เป็นต้น) จะทำหน้าที่สั่ง จะเป็น "สังขาริก" (คือ เป็นเชื้อดึงดันให้มีให้เป็น) ก็จะหลง "รูปจิต" ก็จะยึด "ภาพนิมิต" ต่างๆ ที่ได้ที่มีที่เป็นนั้น เป็นตุเป็นตะ เป็นจริงเป็นจังไปหมด ก็จะพาลหลงติดสมมุติสัจจะกันไปใหญ่* และก็ได้พากันติดยึดมาแล้วมากกว่ามาก "ฌาน" แบบนี้ก็ยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ"

ที่สำคัญก็คือ ไปพาลหลงเพ้อติดยึดเอาว่า เป็น "ความเก่ง" เป็น "ความยอดเยี่ยม" แล้วก็จะได้แต่ "หลง" ปรุงจิตปั้นจิตในแนวนี้ อย่างนี้

เล่นกันอยู่ ให้ตนกลายเป็น "**สันทิฏฐิปรามาสิ**" กล่าวคือ เป็นผู้เผ้าซ้ำแซะเวียนวนอยู่แต่กับ "สภาพ" ที่หลงนี้ โดยไม่รู้จักความพอดี ความพอเหมาะ แล้วก็ควร "พอแล้ว" กันสักที เมื่อ "หลง" มากๆเข้า ก็เป็น "**อาธานคาหิ**" กล่าวคือ เป็นผู้หลงตนจัดดื้อด้านแก้ยาก จึงต้องชื่อว่า "**ทุปปฏินิสสัคคี**" กล่าวคือ จะละ จะล้าง จะดึงถอย จะให้ปลดเปลื้องทิ้ง จะให้สลัดออก **จะให้ไอ้ที่ตนติด ตนหลงเสพอยู่ นั้นๆ หมดความสำคัญไปจากตนนั้น มันสุดแสนยาก**

แม้ "รูปจิต" ต่างๆนั้น จะต่อให้เป็น "บุพเพนิวาส" หรือ "บุพเพสันนิวาส" คือ เป็นเรื่องที่เคยผ่าน เคยเกี่ยวข้อง หรือเคยเป็นมาแล้วจริงๆ หรือเรียกกันว่า "ชาติแต่ปางก่อน" *(จะผ่านมาแล้วเพียง ๑ วินาที ๑ นาที ๑ ชั่วโมง ๑ วัน ร้อยวัน พันวัน ฯลฯ หรือ จะย้อนกาลเวลาไปเท่าใดๆ จนถึงขั้นที่ไม่กระจ่าง หรือ ขั้นที่คนยังเห็นจริงกันไม่ได้ง่ายๆ คือ* **ข้ามชาตินี้ไป** *ถึงความเคยมี "ชาติแต่ปางก่อน" ในรูปร่างแห่งกายอื่นอีก กี่ชาติกี่รูปร่าง ก็ตาม* ซึ่งผู้ยังไม่อาจเชื่อ "ชาติแต่ปางก่อน" ที่ข้ามชาติรูปกายขันธ์ ๕ แห่งนี้ไปได้ **ก็อย่าเพิ่งวู่วามไปดูถูก หรือไปปฏิเสธ** *ผู้ที่เขารู้ เขาเห็นนั้นๆก่อน ก็แล้วกัน ก็จงรู้จัก "ชาติเก่าชาติก่อน" ที่* **ไม่ต้องข้ามชาตินี้ไป** *จากรูปกายขันธ์ ๕ นี้ให้ได้แท้ๆจริงๆ มันก็ไอ้เหมือนกันนั่นแหละ มีผลเดียวกัน* **ยิ่งเก่าสิ! ยิ่งแก่ยิ่งผุยิ่งกร่อน หรือยิ่งไม่เป็นจริงไม่เหลือจริงเท่าใหม่ๆ สดๆ** *อย่างอดีตที่เพิ่งผ่านมาเมื่อวินาทีที่แล้ว ยังงั้* **ยิ่งใหม่สด จริงแท้แน่ชัด** *กว่า "อดีตที่ผ่านมาตั้งปีที่แล้ว" หรือเมื่อ "สืบชาติก่อน" ต่อออกไปอีกนั่นเป็นไหนๆ ดังนี้เป็นต้น เพราะ* **โดยปรมัตถ์** *นั้น "ปัจจุบัน" นั่นแหละ จริงที่สุด ชัดแท้ที่สุด ผู้ระลึกรู้เท่าทันเห็นชัดแจ้งชัดเข้าใจจริงในปัจจุบันได้เท่าใด จึงยิ่งเก่งกว่า ผู้ยังมัวแต่วุ่นกับอดีต)* แล้วก็มาปั้นขึ้นในจิตมาโน้มน้าวก่อ "อดีต" นั้นให้เกิดขึ้น ให้มีขึ้นในจิต *(มี "สภาว")* ได้อีก ถูกต้อง เหมือนจริงออกปานใดก็ตาม *มันก็ยังไม่ใช่ของเก่าอันนั้น* **มันเป็นเพียงรูปภาพความเก่าที่ "นึกรู้" ขึ้นมาได้ใหม่เท่านั้นจริงๆ และที่สำคัญที่สุด ก็คือ สภาพเช่นนั้น มันไม่ใช่สภาวะ "ฌาน" แต่มัน**

คือ สภาวะที่เรียกว่า "ญาณ" ต่างหาก ภาษาเต็มๆ เขาเรียกสภาวะธรรมที่รู้ที่เห็นเช่นนี้ว่า **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** คำว่า **"ฌาน" นั้น มันมีแนวโน้มไปทางความน้อยลง ว่างลง เบาลง ไปสู่ "ความดับ-ความหยุด-ความหมด"** โดยเฉพาะดับทุกข์หรือทุกข์น้อยลง หยุดไม่ให้มีนิวรณ์หรือนิวรณ์น้อยลงเบาลง หมดกิเลสหรือกิเลสน้อยลง แต่มันกลับยิ่งรู้ (ญาณ) ว่าสบายมากขึ้น ยิ่งรู้ว่าว่างจากนิวรณ์มากขึ้น ยิ่งรู้ว่าจิตวิญญาณเรายิ่งรู้มาก รู้ดี รู้เต็มยิ่งๆ ขึ้น มีสติ มีสัมปชัญญะ มีปัญญาแจ้งชัดยิ่งๆ ขึ้นด้วยซ้ำ **หรือ เป็นความหลุดออกจากกิเลส ความร่างบลงแล้วจริงๆ จากทุกข์ เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เป็น "สันตวิหาร" ที่ยิ่งรู้แจ้งรู้ชัดเท่าใดๆ ก็ยิ่งเป็น "ฌาน" ที่ประกอบด้วย "ญาณ" อันเป็น "อภิญญาญาณ" เป็น "ปฏิสัมภิทาญาณ" ที่เก่งใหญ่สูงใหญ่ยิ่งเท่านั้นๆ**

จง "สัญญา" ให้ลงตัว ให้ถูกตน ให้แม่นในสภาวะ อย่าให้เลอะ อย่าให้เลยเบ้า อย่าให้เลยขีดจำกัดที่หมายของแต่ละบัญญัติแต่ละนิยาม และอย่าน้อยไป อย่าพร่องขีดกำหนดเสียอีกด้วย

และการ "ระลึกรู้ความเก่า" ต่างๆ นี้ได้แล้ว ก็จะเอา "บุพเพนิวาส" นั้นๆ มาเป็นปัจจัยในการตัดกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ให้ถูกตรงตามพุทธวิชชา ก็ได้ ก็เป็นข้อมูลเป็นปัจจัยแท้ๆ ก็จงพยายามระลึกถึง "ผัสสะ" เก่าๆ นั้นๆ ระลึกถึง "เวทนา" เก่าๆ นั้น ระลึกถึง "จิต" เก่าๆ นั้น ระลึกถึง "ธรรมารมณ์" เก่าๆ นั้นๆ ให้ได้ อย่ามัว "หลงรูป" หรือ "หลงกาย" *(ถ้าสามารถขึ้นรูปจิตจนเป็น "รูปกาย" ขึ้นมารู้ขึ้นมาเห็นได้ก็ตาม)* อยู่เพียงเท่านั้นเป็นอันขาด แล้วก็รู้ชัดในสุขเวทนา-ทุกขเวทนา-อุเบกขาเวทนาต่างๆ ให้เห็นเด่นชัด และทำ "ทุกขเวทนา" ให้ดับไป ให้หายไป สูญไป ให้สำเร็จเรียกว่า ได้ "สวรรค์" หรือเรียกว่า "สุขเวทนา" ต่อไปก็ทำ "สุขเวทนา" ให้หายให้ดับสูญไปอีกด้วย ไม่หลงรส หลงชาติมัน ทำปัญญาให้รู้เท่าทัน "จิต" ที่มัน "หลง" ว่า สุขเพราะอร่อย เพราะเพลิดเพลิน เพราะสนุกสนานรื่นเริง ฯลฯ อะไรต่ออะไรอีกเยอะแยะบัญญัติ แม้ที่สุด เพราะหลงว่าเก่ง ว่าดี ว่าอาจสามารถ

แล้วก็ยัง "หลง" ตื่นเต้น ปีติ ชื่นมื่นรื่นร่าเริงใจอะไรอยู่ ก็อย่าไปหลงเห็นว่า **"รสใจ" อย่างนั้น** มันเป็นของ น่าได้ น่าเป็น น่ามีกันนัก *(จงดับ "ปีติวิสัย" เป็นที่สุดให้ได้)* ทำให้ใจเลิก "รส" เช่นว่านั้น ให้ได้จริงๆ เรียนรู้ "อุเบกขาเวทนา" หรือ "อทุกขมสุขเวทนา" ให้ออก "รู้" ให้ชัด แล้วลดจิต ทำใจมาให้เป็น "อุเบกขาเวทนา" หรือ "อทุกขมสุขเวทนา" ให้ได้ นั่นแหละคือ **ฐานแท้ของ "นิพพาน" ส่วนหนึ่ง** เป็นฐาน "ดับ" หรือ ฐานสงบ ฐานร่างับ หรือฐานพักที่เรียกในบาลีว่า "วุฏฐาน" *ซึ่งพระอริยะเจ้าจะต้อง "รู้จริง" สัมผัสแท้ถูกสภาพ* **ทั้งทำสภาพ "ฌาน" หรือ สภาพ "สมาธิ" นี้ได้จริง** หรือ **ทำ "อุเบกขาเวทนา" นี้ได้แท้ๆ** ในแต่ละเรื่องแต่ละผัสสะ ตามระดับ ตามความสูง–ต่ำ หยาบ–ละเอียด แห่งเหตุแห่งปัจจัยที่มาสัมผัส และสามารถเลิก สามารถวาง สามารถปล่อยเปลื้องในจิตได้ สามารถ "ร่างับ" กิเลส "สงบ" ตัณหา "ดับ" อุปาทานได้ สิ่งนั้น เรื่องนั้น หรือสิ่งที่เป็นเหตุเป็นปัจจัยนั้นๆ *แม้จะสัมผัสอยู่ รู้อยู่ เห็นอยู่ เป็นปัจจุบันนั้นทีเดียว เรากี* **เฉยได้** ไม่มีแม้แต่เศษของ อารมณ์ชอบ *(โลภมูลจิต)* ไม่มีแม้แต่เศษของ อารมณ์ชัง *(โทสมูลจิต)* จิตรับรู้ความจริงของสิ่งที่เรียกว่า "เหตุ–ปัจจัย" นั้นอยู่เต็มสภาพ เรียกว่า รู้ความจริงตามความเป็นจริง *(ยถาภูตญาณ)* แต่จิตในขณะนั้น **ไม่มี** รสชอบ **ไม่มี** รสชัง **ไม่มี** ความรู้สึกที่เรียกว่า ยินดี หรือ ยินร้าย มัน**มี**แต่ความรู้ชัดแจ้ง หรือ ความรู้ยิ่งความรู้ดี ความรู้จริงอย่างบริสุทธิ์จริงๆ มันรู้อยู่ที่จิตของเราเองนี่แหละ ผู้อื่นไม่อาจจะมาล่วงรู้จริงแท้ในจิตเราได้ง่ายๆ หรอก จึงเรียกว่า "หลุดพ้น" เรียกว่า "ดับสนิท" หรือ "พัก–เพิก–เลิก–ถอน–อยู่–หยุด" หรือ "วุฏฐาน" ลงได้จริง ซึ่งรากศัพท์ของ "วุฏฐาน" นั้น มาจาก ว + อุ + ฐาน นั่นเอง หมายความอย่างลึกละเอียดว่า **ผู้รู้** *(อริยบุคคล)* **นั้นๆ มีความสามารถรู้ หรือ เกิดตัวรู้ในผู้นั้นเองแล้ว และสิ่งที่ "รู้" นั้น ก็คือ พฤติกรรมของจิตที่มันละ มันปล่อย มันหยุดลงได้ มันเลิกราจากจิตที่ร่วมปรุงกับความชอบความชังได้ มันไม่ตื่นไม่เต้น ไม่หวาดไม่กลัวในเหตุในปัจจัยนั้นๆ เลย มันเป็น "โลก" อีกโลกหนึ่งที่ไม่เหมือนสภาพโลกเดิมที่มนุษย์เรียกว่า "โลกีย์" นั้นเลย มันเป็น "อาโลก" คือ โลกอีกโลกหนึ่งอันแตกต่างกันกับ "โลก" ที่มนุษย์ทั้งหลายรู้สึกรู้รสจริงๆ**

สภาพจิตที่สงบลงๆ ที่ดับลงๆได้ โดยนัยดังนี้ แหละเรียกว่า "ฌาน"แท้

และ"ฌาน"ที่เป็น"สัมมาทิฏฐิ"แท้ๆจริงๆของพุทธ ก็จะต้องมี"ญาณ"เข้าร่วมด้วย คือ ต้องรู้สภาพที่เรียกว่า ฐาน"เกิด" ซึ่งมันก็คือ "จิต"แท้ๆนั่นเอง อันจะต้องรู้ "บทบาทแห่งความเป็นไปของจิตของตน" ที่มันยังคงมีอยู่ในพระอริยเจ้าที่ยังไม่ "ตายเน่า" ทุกขั้นทุกระดับของแต่ละท่าน แม้จะเป็นแค่ขั้น พระโสดาบัน ก็ตาม ก็ต้องรู้ตน ต้องรู้อย่างชัดแจ้งแท้จริง

ฐานเกิด หรือ ที่ตั้งของความเกิด *(อุ+ฐาน)* จึงหมายเอา ความมีบทบาทมีการงานอยู่ของจิตแท้ๆ เรียกในภาษาบาลีว่า "อุฏฐาน" **ผู้มีนิพพานแล้วจึงเป็นผู้รู้จักจิตจริงๆ อยู่เหนือจิตของตนได้แท้ๆ** จะให้จิตตน "ทำ" หรือ "ไม่ทำ" ก็สามารถควบคุม มีอำนาจเหนือจิตของตนได้จริงๆ จึงเรียกว่า "วสวัตตี" *(ดังที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ใน "เตวิชชสูตร" ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ข้อ ๓๘๔ ในประเด็นที่ว่า "ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจได้")*

เมื่อเป็นผู้บริสุทธิ์จริง เป็นผู้ไม่หลงสุขไม่หลงทุกข์แท้ๆ ก็เป็นผู้ที่ "มีประโยชน์" อันเป็นยอดแห่งประโยชน์ คือ เป็น *ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ที่เป็นสาระแท้ๆ เหมาะแก่ปัจจุบันนั้นๆ อย่างเข้าใจจริงๆ)* ที่เรียกว่า "อุฏฐาน" ต้องมีได้ เป็น "อุฏฐานสัมปทา" ทีเดียว *(คือมี "อุฏฐาน" นั้น เป็นบท เป็นพฤติแท้อยู่เสมอๆ ณ บัดนั้นๆกันทีเดียว)* ซึ่งโดยสภาวะ มันก็คือ **มี"การเกิด"ให้แก่โลก ให้แก่ผู้อื่นแต่ถ่ายเดียว** *(อันคือ "การเสียสละ" แท้ หรือ "การหมดตัวหมดตน" จริง)* **โดยไม่มีการทำ"ตาย" หรือไม่มี"การทำลาย" ไม่มี"การสูญเสีย" เข้าไปปะปน** *(ที่จริงมีการทำลาย ซึ่งเป็นการทำลายสิ่งที่ไม่ถูกไม่ดี ทำลายฝ่ายที่ขัดแย้งไปในตัว อันก็เป็นความเสริมการเกิด เป็นแนวร่วมของการเกิดอยู่แท้ๆ สภาพเช่นนี้เรียกว่า "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อนในแง่เสริม" ซึ่งต่างกับ "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อนในแง่ลด")* มีแต่สร้างมีแต่ก่อ มีแต่จรรโลง มีแต่กระทำบทบาทอันดี ก่อการงานอันงามอยู่ร่ำไปเรื่อยไป อยู่ตามปกติเช่นนั้นๆเอง *(คำว่า "อุฏฐาน" จึงแปลเอาความกันง่ายๆว่า ขยัน หมั่นเพียร ทำตนให้เป็นผู้สร้าง ทำตน*

ให้เป็นผู้กอปรก่อเสมอ ดังนั้น ถ้าผู้สร้างผู้ขยันนั้นๆ เป็นผู้ขยันในการก่อบาป ก่อชั่ว หรือ ขยันสร้างแต่สิ่งมอมเมา สิ่งไร้สาระ สิ่งไม่ถูกไม่ตรงไม่ดีไม่งาม *โดยเฉพาะพระที่ขยันก่อ ขยันสร้างในสิ่งอันไม่ถูกธรรมตรงวินัย หลงใหลอยู่แต่กับวัตถุธรรม แม้จะเป็นนักก่อนักสร้างนักขยันเท่าไหนๆ มันก็ไม่ใช่ประโยชน์แน่ มันก็ทำลายตรงๆ นั่นเอง เพราะฉะนั้น ยิ่งขยันมาก ก็ยิ่ง "ทำลาย" หนัก จึงชื่อว่า พวก "วิฏฐาน" (วิตถาน) คือ พวกที่ทำไม่เข้าร่องเข้ารอย พวกทำอะไรออกนอกลู่นอกทาง ทำในสิ่งที่ผิดฐานะ ผิดความจริง เป็นพวกนัก "ทำ" เหมือนกัน แต่เป็นนัก "ทำลายฐาน" ไม่ได้เสริมฐาน ไม่ใช่เพิ่มความเกิดให้แก่ฐาน จึงหาใช่ "อุฏฐาน" ไม่ ! การก่อ การสร้าง หรือ การทำความเกิด ก็เป็นไปตามจริง ตาม "ภูมิธรรม" ของคนผู้นั้นๆจริง เป็นงานการ เป็นอาชีพตามจริง ตรงจริง ลงตัว บ่งฐานะ บอกภูมิ บอกความรู้จริงๆ ผู้มีภูมิที่จะทำ* ความเกิด *ได้แค่วัตถุหยาบๆ เหมือนคฤหัสถ์แต่ละระดับ เป็นการแย่งอาชีพคฤหัสถ์ ซึ่งต้องนับเรียกว่า อยู่ในระดับ "วิฏฐาน" เพราะทำไม่ได้สูงกว่านั้น ก็เป็นจริง ท่านนั้นก็จะ "ทำ" อยู่อย่างนั้น ผู้มีภูมิที่จะทำ* ความเกิด *ให้ละเอียดเป็นนามธรรมเพิ่ม "ฐาน" เข้าสู่ "อุฏฐาน" ห่างเว้นจากความเป็นคฤหัสถ์อาชีพ เลิกละจากเดรัจฉานอาชีพ ได้เท่าใดๆ ก็เป็นจริง เว้นได้จริง เลิกได้จริง ก็จะมีงานอันเป็น "สัมมาอาชีพ" ถูกตรงแก่ความเป็นสมณะจริงๆ)*

ผู้ที่ถึงนิพพานถึงนิโรธแบบพุทธ หรือ ผู้มี "ฌาน" แท้ๆแบบพุทธ จึงไม่ใช่คนขี้เกียจ ไม่ใช่คนไม่ทำงานเลย จริงๆ เพราะคนผู้ยังไม่ "ตายเน่า" นั้น แม้จะมี "วิมุตติจิต" ออกปานนี้แล้ว จิตมันก็ยังมี "งาน" ยังมี "บทบาทแห่งความเป็นไป" ยังทำหน้าที่ตามหน้าที่ของมัน คือ รู้(*เวทนา*) จำทำความหมาย(*สัญญา*) คิดสั่งการ(*สังขาร*) และรับรู้ซับซาบสอดส่องแล้วปล่อยวางให้เป็นที่สุดตามภูมิแห่งจิตนั้นๆ(*วิญญาณ*) อยู่อย่างแท้จริง

เพราะฉะนั้นในสภาพ "ดับสนิท" ของพุทธศาสนา หรือ เรียกโดยภาษาว่า "นิโรธ" ก็ตาม "นิพพาน" ก็ดีนั้น จึงมิใช่ดับมืด ดับบอด ไม่รู้อะไร หรือหมายเอาการดับโดยไม่มีจิตทำงานเอาเลยทีเดียว แต่ใน "ความดับ" นั้นยังมี "เกิด"

หรือมีสภาพดำเนินต่อไปอยู่ จึงเรียกว่า "อุฏฐาน" *(ยังมีความเกิด หรือความเป็นไปอยู่ตามสภาพที่ตั้งอยู่จริง)* ซึ่งเป็นยอดแห่ง"ประโยชน์"ทั้งตนโดยตรง กล่าวคือ ตนแม้จะเกิดอยู่ ก็มี"วุฏฐาน"ในส่วนตนอยู่จริง และทั้งเป็น"ประโยชน์"แก่ผู้อื่นแท้ คือ **ตัวพระอริยะเจ้าผู้นั้นเอง จะไม่มีคำว่า "สัมปรายภพ" หรือ จะยึดหวังแม้"ประโยชน์เป็นภายหน้าแก่ตัวเอง"** *(สัมปรายิกัตถประโยชน์)* **ก็ไม่มีเลยจริงๆ เป็นยอดแห่งบุคคลผู้ไม่มี"ความเห็นแก่ตัว" ชนิดบริสุทธิ์แท้** *(ไม่มีแม้การเสพย์"สุข"ในงานนั้นๆ ป่วยการพูดถึงผู้ยังเสพย์สรรเสริญ หรือยิ่งหวังยศเสวยลาภ)* **เป็นผู้มีแต่การกระทำสักแต่ว่ากระทำขึ้นเพื่อ"ประโยชน์แห่งประโยชน์"เอง หรือ เพื่อผู้อื่นอย่างจริงที่สุด จึงเรียกได้ชัดว่า เป็นผู้ตายสนิทสำหรับความมีตัวมีตนเอง เป็นผู้มีแต่ปัจจุบัน ที่เป็นสารธรรม สารประโยชน์แท้** *(ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์)* **เท่านั้นที่ถ้าจะเรียกขานมันว่า"ตัวตน" เป็นสิ่งที่ทรงตัวตนรูปร่างไว้ก็แต่เฉพาะปัจจุบันนั้นๆ** *(ทิฏฐ+ธัมม)* **แล้วก็"ดับ"ลง หรือตายลงอย่างเร็วสุดเพียงเท่านั้นๆจริงๆ เป็นผู้ไม่มี"ชาติหน้า" อย่างเกลี้ยงเกลาออกปานนี้** นั่นแลคือ ผู้มี"อรหัง" เป็น"อัตต" *(ตัวตน)* ที่เรียกว่า สุดยอดแห่ง"ผล"ในโลกแน่ๆ

ผู้รู้แจ้งดังนี้แหละเรียกชื่อว่า **ผู้รู้แจ้ง ความเกิด–ดับ** และต้องมีสภาวะ **ความเกิด–ดับนี้ในตัวผู้รู้นั้นเองอย่างแท้จริงด้วย** จึงจะเป็น**ผู้อยู่เหนือ**ความเกิด–ดับ เป็น"โลกุตตระ" เป็นผู้อยู่เหนือโลกจริงๆ ตามนัยของศาสนาพุทธเป็นที่สุด มีความเกิดความดับอยู่ ณ อายุเดียวกัน คือ **ณ"สูญ"** เป็นอาการเกิดทันที ตายทันที จึงจะเรียกว่า เป็นผู้ถึง"สุญญตา"แท้ๆ หรือ คือผู้ถึง"อมตธรรม" เป็นผู้ไม่เกิดไม่ตาย โดยนัยประการดังนี้

ดังนั้น แค่เหนือโลกหยาบๆต้นๆง่ายๆ ที่ยังไม่เป็นที่สุด *(ยังไม่ใช่"ปรมัตถ")* ผู้รู้แจ้งนั้นๆ **ก็จะรู้"ฐาน"ทุกฐานได้จริงๆ** *ทั้ง"ฐาน"ที่จบกิจหมดงาน ที่เรียกว่า*

"วุฏฐาน" และทั้ง "ฐาน" ที่ยังเป็นไปโดยปกติของกิจของ "การงาน" ของพฤติ-การ อันเรียกว่า "อุฏฐาน" หรือ "กรรม" ตามขนาดตามระดับเป็นชั้นเชิงหมุนรอบเชิงซ้อนอยู่จริง **จึงจะเข้าใจ "สมณะ ๔ เหล่า"** เพราะเข้าใจ "ฐาน" แท้ๆ ถูกตรงสภาพขององค์ ๘ แห่งมรรค เข้าใจมรรคตั้งแต่ "ทิฏฐิ" เป็นเบื้องต้นอันเริ่ม "ตั้งลง" *(ปัฏฐาน)* ที่จิต จนกระทั่ง "ปัญญา" หรือความเข้าใจนั้นตั้งลงมั่นแล้ว เริ่มบัญชาให้จิตทำงาน ที่เรียกว่า เริ่มมีสมาธิ *(อธิจิต)* ก็จะรู้แท้ถูกต้อง เป็น "สัมมาสมาธิ" จริงๆ

ด้วยเหตุเช่นนี้เอง ผู้รู้จักบทบาทแห่งการเป็นไปของ "การงาน" *(กรรม)* ตั้งแต่งานของจิต *(มโนกรรม)* ไปจนงานทางคำพูดภาษา *(วจีกรรม)* จนถึงงานที่ปรากฏออกมาหยาบใหญ่เป็นรูปร่าง *(กายกรรม)* ผู้นั้นก็จะทำงานหรือประกอบการงานที่ดีก่อการเกิดที่ดีเสมอๆ เพราะผู้นี้รู้ "ฐานเกิด" *(อุฏฐาน)* ที่แท้จริง รู้ละเอียดถึง "การเกิด" ที่มาจาก "จิต" อันเป็นการงานของจิต *(มโนกรรม)* แท้ๆ และจะเข้าใจชัดใน "*มโนปุพพัง คมาธัมมา มโนเสฏฐา มโนมายา ฯ*" ชัดเจนถึงสภาพแท้ว่า **จิตนั้นแหละ เป็นตัวการงานตัวแรก เป็นตัวเกิดก่อนการงานอื่นๆ ทั้งหมด** แล้วค่อยเป็นคำพูดเป็นการงานออกทางกาย เมื่อ "ดับสนิท" การเกิดที่จิตได้ *(คือดับอะไรกันแท้ ต้องกำหนดให้แม่นตรง)* ก็เป็นที่สุดแห่งการสำเร็จทุกอย่างอย่างแท้จริง ดังนี้ พระอริยะบุคคลชั้นสูงจะต้อง "รู้แจ้ง" การเกิดอย่างละเอียดแท้อย่างนี้ และหมายเอา *การเกิด* ขั้นยอดสุดถึง **"มโนปุพพัง คมาธัมมา"** *การดับ*ก็หมายเอาความสามารถอันยิ่งยอดที่ **ไม่ให้มี "จิต" นั้นๆ มี "โลภ" เกิด ไม่ให้มี "โทสะ" เกิด เพราะพ้นโมหะ อย่างถึงขั้นยอด "วิชชา" ออกปานนี้จริงๆ** ส่วน "จิต" ธรรมดาที่มันทำหน้าที่ "รับรู้" อื่นๆ ตามความเป็นจริง ก็ต้องให้มันเกิด มันเป็น มันมีอยู่เป็นปกติของคนที่ยังไม่ตายเน่า

การดับที่เรียกด้วยภาษาว่า "นิโรธ" ก็ตาม "นิพพาน" ก็ตาม และอื่นๆ อีก หรือแม้จะเรียกว่า "สุญญตา" ก็ได้ จึงเป็นสภาพ "ว่างลง" เป็นสภาพที่ "หยุดแล้ว" หรือ "หมดลงแล้ว" สำหรับสิ่งที่ต้องการ "ดับลง" ในจิต *(ก็คือ โลภะ โทสะ*

รู้ถูกตัวตนแท้ไม่หลงผิดจริง ๆ ดังกล่าวแล้ว) เมื่อมีลักษณะหรี่ลงได้–จางลงได้ หรือ ดับลงได้ ก็เรียกว่า "ฌาน"

"ปฐมฌาน" หรือ "ฌาน ๑" คือ การพิจารณาคิดค้นหาเหตุหาผล หรือที่เรียกว่า มีวิตกวิจาร หรือ มีธรรมวิจัย หรือ มีสันตีรณะอยู่ในจิตเสมอ ๆ ติดต่อกันอยู่อย่างนั้น ๆ เพื่อความรู้ยิ่ง *(ตรัสรู้)* เพื่อความหลุดพ้น เพื่อความหมด "อาสวะ" จึงเป็นสภาพที่เรียกว่า "ปฐมฌาน" หรือ การตั้งลงอย่างสำคัญนำก่อนที่จิต (ป+ฐ+ม **ป**=*อย่างสำคัญนำก่อน* **ฐ**=*การตั้งลง* **ม**=*จิต)* พระโยคาวจรใดที่รู้อยู่เห็นอยู่ หรือเป็นอยู่ในสภาวะธรรมดังกล่าวนี้ ก็จะรู้ตัวได้ทันที ไม่ว่าจะยืน–เดิน–นั่ง–นอน หรือทำงานใดอยู่ *(จิตของพระโยคาวจรนั้น ก็จะมีการสอดส่องการพิจารณาคิดค้น เพื่อรู้ เพื่อแจ้ง เพื่อการเจริญแห่งธรรม เพื่อความหลุดพ้นอย่างแท้จริงอยู่เสมอ)* ดังนี้แล เรียกว่า "ปฐมฌาน" (แบบ "พุทธ") ถือว่า เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" แล้ว แต่ถ้านับว่า เป็น "สันตวิหาร" ก็จะยังนับไม่ได้หรอก เพราะยังมีงานมาก ยังมีบทบาทหลายอยู่จริง ๆ และยังเป็น "วิหาร" เบื้องต้นของ "รูปฌาน" แท้ ๆ ยังไม่ได้ประกอบไปด้วยความเป็นที่สุด หรือความเป็นเบื้องปลาย อันบาลีเรียกว่า "สันต" นั้นจริง ๆ (ส + อันต = *สันต* **ส**=*ประกอบด้วย* **อันต**=*ที่สุด , ปลาย)* หากจะนับกันเป็นเบื้องปลาย "ฌาน ๔" ก็จะพอเป็น "สันต" ได้ล่ะ ! เพราะเป็นฌานท้ายปลายสุดแห่ง "รูปฌาน" และก็จริง เพราะเริ่ม "สงบ" เป็นอุเบกขาวางเฉยได้แล้วแท้ ๆ

ดังนั้น "ปฐมฌาน" จึงจะมี จะเป็นได้เสมอ ในพระโยคาวจรที่ปฏิบัติถูกทางจริง ไม่ว่าในอิริยาบถ ยืน–เดิน–นั่ง–นอน หรือทำงานการใด ๆ อยู่ *(หรือ แม้จะนั่งหลับตา ถ้าสภาพจิตเป็นนัยเดียวกันนี้ ก็เป็น* ฌาน *ของ "สติปัฏฐาน" คือ* ฌานที่มี **วิตก วิจาร***เพื่อการตรัสรู้เป็น "ทางเอก" ถูกต้องด้วย)* และพระโยคาวจรนั้นๆ ก็จะ "ได้รู้" เท่าทันความจริง จริงๆทั้งหลายเสมอ จากสัมผัสปัจจุบันนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นสัมผัสที่เกิดจากทวารนอกทั้ง ๕ ก็ตาม หรือ สัมผัสที่เกิดจากจิตของตนระลึกเอาอดีตมาคิดค้นพิจารณา *(บุพเพนิวาสานุสติ)* ก็ตาม หรือ จะเอาความเกิด–ดับใดๆ *(จุตูปปาต)* มาคิดค้น–พิจารณา ก็ตาม *(เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจชัดแจ้งขึ้นเรียกว่า "ยถาภูตญาณ" เกิด*

ก็เป็นผลของวิปัสสนา จึงเรียกความรู้นั้นว่า "วิปัสสนาญาณ") และจะ "ได้หลุด" *(ถ้าทำได้จริงในเรื่องนั้นๆ)* หรือได้ผึกหัด ทำให้หลุด ทำให้ลด ทำให้ละอยู่เสมอๆ จริงๆ ดังนี้ เรียกว่า "สติปัฏฐาน" แท้ อันมี **ฌาน ๑** ประกอบอยู่ด้วย

ถ้าได้ **ปีติ** เพราะบรรเทาสิ่งที่ต้องการละ ต้องการลดนั้นๆ ลงได้ ก็เป็น **ฌาน ๒**

และถ้าได้**สุข**เพราะบรรเทา**ปีติ**ลงได้อีก ก็เป็น **ฌาน ๓**

หากทำลงจนเฉยได้ ว่างลงได้ อาการสุขอาการทุกข์นั้นๆ ก็ไม่มี มันหลุดจากจิตไปได้ก็เป็น **ฌาน ๔**

"สติปัฏฐาน" แท้ๆ ที่จะมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติจึงต้องชื่อว่า มี "ฌาน" ประกอบด้วยอยู่ดังนี้เสมอๆ อย่างน้อย "ฌาน ๑"

"สัมมาสมาธิ" หรือ **ฌาน** แท้ๆ ของพุทธศาสนา จะต้องมี "สัมโพชฌงค์" ร่วมเป็นองค์ธรรมประกอบอยู่ด้วยเสมออีก อย่างน้อยก็คือ มีสติ–ธรรมวิจัย–วิริยะ จึงจะเป็น "สัมมาอริยมรรค" ที่กำลังเดินบทบาทไปเพื่อ "ผล" แท้ และเป็น "สติปัฏฐาน" แท้หรือ "วิปัสสนา" จริงถูกตรงร้อยเปอร์เซ็นต์ ต้องมี "ฌาน" โดยนัยอย่างนี้ร่วมทำงานจริงๆ เป็น**สัมมาทิฏฐิ–สัมมาวายาโม–สัมมาสติ** อันดำเนินบทบาทไปจนจะถึงสภาวะสุดท้ายในจิตเป็น**สัมมาสมาธิ** กล่าวคือ "วิตกวิจาร" แล้วจนเกิดญาณแท้ ก็เกิด "ปีติ" ระงับปีติก็เกิด "สุข" ระงับสุขได้เป็นอุเบกขาอัน "วิเวก" อยู่แท้ในทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าเรื่องใดสิ่งใดมาสัมพันธ์–สัมผัสกับกาย กับจิต ก็มีสภาวะธรรมเป็นไปอย่างนี้ทุกเมื่อ ผู้นั้นก็มี**จรณะ ๑๒ – ๑๓ – ๑๔ – ๑๕** อยู่ทุกเมื่อ เป็น "พต" เป็น "สุพพัตตะ" อันจะมี "วิชชา" มี "ผล" แท้จริงจริงๆ เช่นนี้เรียกว่า มี "อธิจิต" แท้ๆ มีองค์**สัมมาทิฏฐิ–สัมมาวายาโม–สัมมาสติ–สัมมาสังกัปโป** เป็นองค์ประกอบจริงๆ แล้วมันก็จะจัดจะเจียนให้พระโยคาวจรนั้นมี**สัมมาวาจา–สัมมากัมมันโต–สัมมาอาชีโว** *(เพราะ "มโนปุพพัง คมาธัมมาฯ" วาจา–การงาน–อาชีพของผู้ใดจะมีจะเกิดได้ ก็ย่อมมาแต่จิตของผู้นั้นๆ)* ซึ่งจะ "สัมมา" แค่ใด

จะดีจะงามจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นผลเท่าใด ๆ ก็ต้อง "จิตเป็นก่อน" (*มโนปุพพังคมาธัมมาฯ*) ในพระโยคาวจรนั้น ๆ คือ เป็นไปตาม**สัมมาทิฏฐิ–สัมมาวายาโม–สัมมาสติ–สัมมาสังกัปโป–สัมมาสมาธิ**จริงในปัจจุบันนั้นนั่นแล และจะเป็นไปโดยยิ่งสูงขึ้นเสมอ ๆ **ต้องมี "สัมมาวายาโม" อย่างสำคัญจริง ๆ**

จิตของพระโยคาวจรทุกผู้ ที่จะบรรลุผลแท้จริง จะต้องมี "มหัคคตจิต" หรือจะต้องสหรคตกับมหรคตจิตอย่างนี้ทุกคน ไม่มีละเว้น มากหรือน้อย ก็ตามแต่อินทรีย์ตามแต่พละของพระโยคาวจรนั้น ๆ ตามจริง และเจ้าตัวจะหยั่งรู้ตามรู้ไปถึง "รูป" ถึง "อรูป" ได้หรือไม่ ? ก็ตามแต่ชั้นตามแต่เชิงแห่งจิตละเอียดปัญญาลึกซึ้งหลักแหลมของพระโยคาวจรนั้น ๆ อีก ข้อสำคัญคือ **ต้องมีสภาวะธรรมนี้ทุกคน** จึงจะถึงการบรรลุผลได้ อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็น "ธรรมฐิติญาณ" **พระอริยเจ้าของพุทธศาสนาแท้ ๆ จึงจะต้องมี "ฌาน" ทุกคนไม่ละเว้น แม้แต่พระโสดาบันจนถึงพระอรหันต์ขั้นปลายสุด** จึงจะนับได้ว่า **เป็นผู้มี "วิชชาจรณะสัมปันโน"** เพราะต้องมี**วิชชา**จริง ๆ ถูกจุดตรงเป้าที่สำคัญสุดแท้ ๆ และมี **"จรณะ ๑๕"** ด้วย โดยเฉพาะ **ฌาน ๑–ฌาน ๒–ฌาน ๓–ฌาน ๔** นั้นคือ **จรณะ ๑๒–๑๓–๑๔–๑๕** ไม่เช่นนั้น ไม่ใช่ **"สัมปันโน"** อันหมายความว่า **ผู้บรรลุธรรมแท้ ๆ** *ของทางพุทธศาสนา* หรือหมายเอา "โลกุตตรบุคคล" ผู้จะต้องเกิด "โลกุตตรจิต" แม้ขั้นต้น ก็ตาม **ก็ต้องมี "วิชชา ๘"** (*อันเป็นของพุทธ ถ้านับเอา "ฌาน" นี้เป็น "วิชชา" เข้าไปด้วย ก็เป็น "วิชชา ๙"*) จะเก่งมากเก่งน้อย ก็ต้องมี **อภิญญา** หรือ **วิชชา** ไหนถนัด ก็มีมาก **อภิญญา** หรือ **วิชชา** ไหนไม่ถนัด ก็มีน้อย ก็มีจริง เป็นชั้นเชิงผสมผเสกันอยู่ทั้งหมด **และมี "จรณะ ๑๕"** ตามฐานะตามภูมิตามชั้นเชิงจริง ๆ เกิดจริง

พระอริยเจ้าผู้มีจิตละเอียด มีปัญญามากพอ ก็จะรู้ "ฌาน" เหล่านี้ของตนได้จริง ๆ จะนึกไล่เรียงบทบาทได้ชัดเจนจริง ๆ **พระอริยเจ้า**ผู้มีจิตไม่ละเอียดมีปัญญาไม่มากเท่านั้น ที่จะหยั่งระลึกตามรู้ "ฌาน" เช่นนี้ในจิตของตน ไม่ได้ ไม่ออก

แต่ถึงไม่รู้ ไล่เรียงไม่ถึง หากปฏิบัติถูกมรรคถูกผลจริงเป็นแท้ ก็จะต้องมีสภาวะธรรมเกิดจริง เป็นจริง **มี "ฌาน" เป็น "สัมมาสมาธิ" ดังกล่าวนี้แท้จริง ๆ ผ่าน "มหัคคตจิต" แล้วจึงสู่ "โลกุตตรจิต" ได้** เรียกว่า เป็นผู้เกิด "ฌาน" *(มี "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร")* มี "ฌาน" แล้วในตนจริง *(มี "ธรรมฐีติ")* แต่ไม่สามารถจะนำออกมาอธิบายขยายสู่ผู้อื่นรู้เท่านั้น เพราะตนไม่มีจิตละเอียดปัญญาลึก ๆ ค้นตรวจ "รู้" สิ่งที่ตนมีนั้นได้ *จึงไม่ควรจะพูดเล่าพล่อยๆ ง่ายๆ* หรือแม้ "รู้" แต่ยังทำไม่ได้*ก็ไม่ควรพูด* เพราะจะเผลอผิดได้ง่ายๆ เว้นแต่คราวจำเป็นที่สุด ซึ่งก็จะต้องพูดอย่างระวังที่สุดด้วย **และต้องไม่ให้ใครเข้าใจผิดว่า เราอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน**

ที่ผู้ศึกษาด้าน "พระอภิธรรม" แบบ ๙ ปริเฉทในทุกวันนี้ เรียกกันว่า จิตแบ่งออกเป็น ๘๙ ดวง และถ้าแจกไปจนสุดครบ **ฌาน** จึงจะมีพิสดารเป็น ๑๒๑ ดวง ก็ถูก ! และ *พระอริยเจ้าทุกองค์ของพุทธแท้ ก็มีทั้ง ๑๒๑ ดวงนั้น นั่นแหละ* **ทั้งมี "ฌาน" เต็มทุกท่านด้วย ตามฐานะของอริยะแต่ละระดับ** จิตต้องเกิดสู่ "มหัคคตจิต" แล้วจึงจะสู่ "โลกุตตรจิต" จริง เป็นบทบาทตามระดับ มิได้ลัดตัดตามอำเภอใจใดๆ หรอก

เรื่อง **"ลัดตัดเอาตามอำเภอใจ"** นี้ ขอให้ถือเป็นสำคัญให้มาก ๆ กันด้วยเถิด เพราะพระพุทธเจ้าทรงกำชับกำชายิ่งเหลือเกิน ตั้งแต่กำชับกับพระพุทธสาวกที่บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วแท้ ๆ 60 องค์ รุ่นแรก ก่อนที่จะส่งออกไปทำงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา ก็ทรงเน้นให้แสดงธรรม หรือ ให้รู้สำคัญ **ในเบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย** ให้งามพร้อม และอีกทั้งที่ทรงกำชับกำชาไว้เป็นองค์ธรรมของพระธรรมกถึก ก็ตรัสไว้แจ้งชัด ว่า **อย่าแสดงธรรมตัดลัดความ ต้องให้ระมัดระวัง เบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย ให้ดี ๆ** มันสำคัญมาก

ผู้รู้ ผู้เห็นความ "สำคัญ" ที่แท้จริงเท่านั้น จะซาบซึ้ง จะเข้าใจดี ถึง เบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย ดังกล่าวนี้ **คนผู้ผิวเผิน หรือ ผู้ประมาทอวดดี** เท่านั้นที่จะ "ริบลัด" ไปเอาแต่ปลาย ตัดต้นทิ้งเรื่อยไป หรือ ไม่เห็นความสำคัญของ

"เบื้องต้น" *และแล้วก็* **หลง** *ถึงขนาด "ดูถูก–เหยียด" เบื้องต้น เขาก็ทำได้ เป็นได้ ด้วยอำนาจของ "มานะกิเลส" นั้นๆ จริงๆ* เช่น ศีล–สมาธิ–ปัญญา ดังนี้ ผู้หลง "ปัญญา" ก็ดี หรือ ผู้หลง "สมาธิ" ก็ดี ถึงกับดูถูก "ศีล" เหยียดหยาม "ศีล" เลย ก็จะเห็นได้ว่า คนเช่นนี้มีอยู่ จริง

กิเลส นั้น มันไม่เข้าใครออกใครจริงๆ ถ้าใครมี มันก็จะส่งผลจริง พาเป็นผู้ผิด ผู้หลงจริงๆ อ่านตรวจตนเองดูดีๆ เถิด

พระพุทธองค์ตรัส เน้นชัด สำคัญถึง **ความเป็นไปโดยลำดับ** ไว้ ใน "ปหาราทสูตร" อังคุต. อัฏฐก. ลองพิจารณาดูความยืนยันนั้นๆ ของพระพุทธองค์ให้ดีๆ

พระพุทธองค์ตรัสว่า "ดูกร ปหาราทะ ภิกษุทั้งหลาย ย่อมอภิรมย์ในธรรมวินัยนี้ ฯ"

ปหาราทะ จึงกราบทูลว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในธรรมวินัยนี้ มีธรรมที่น่าอัศจรรย์ไม่เคยมีมาสักเท่าไร ที่ภิกษุทั้งหลายเห็นแล้ว จึงอภิรมย์อยู่ ฯ"

พระพุทธองค์ก็ตรัส **ความอัศจรรย์** ให้ ปหาราทะ ฟัง และ ในความอัศจรรย์นั้นๆ **เรื่องของ "ลำดับ"** ก็เป็นอัศจรรย์ข้อแรกเลยทีเดียวที่น่าตั้งข้อสังเกต .... "ความอัศจรรย์ นั้น มีถึง ๘ ประการ ปหาราทะ ๘ ประการเป็นไฉน **ดูกร ปหาราทะ มหาสมุทร ลาด ลุ่ม ลึกลงไปโดยลำดับ ไม่โกรกชันเหมือนเหวฉันใด ในธรรมวินัยนี้ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน มีการศึกษา ไปตามลำดับ มีการกระทำไปตามลำดับ มีการปฏิบัติไปตามลำดับ มิใช่ว่า จะมีการบรรลุอรหัตผลโดยตรง** *(โดยลัด)* **ดูกร ปหาราทะ ข้อที่ในธรรมวินัยนี้ มีการศึกษาไปตามลำดับ มีการกระทำไปตามลำดับ มีการปฏิบัติไปตามลำดับ มิใช่ว่า จะมีการบรรลุอรหัตผล โดยตรง** *(โดยลัด)* **นี้เป็นธรรมที่น่าอัศจรรย์อันไม่เคยมีมาประการที่ ๑ ในธรรมวินัยนี้ ที่ภิกษุทั้งหลาย เห็นแล้วๆ จึงอภิรมย์อยู่ ฯ" ดังนี้ เป็นต้น**

ผู้เข้าใจ "ฌาน" ไม่แท้ เข้าใจ "ฌาน" ยังไม่แม่นเป๊ะ ปัญญายังไม่เป็น "สัมมาทิฏฐิ" เท่านั้น ที่มัว**หลงเถียง**กันว่า **พระอริยเจ้า** *องค์นั้นมี "ฌาน" ! องค์นี้ไม่มี "ฌาน" !* ที่ถูกต้องแล้ว *"พระอริยเจ้า" จริง(ตามสัมมาทิฏฐิ) มี "ฌาน" ทุกองค์* **เพราะ "ฌาน" เป็น "จรณะสัมปันโน" ปกติ**

ของผู้มี สามัญผล ตามลำดับ อันเป็น "วิชชา" ของพุทธแท้ ๆ และ **ฌาน** เป็น "วิชชา" ที่ ๑ ก่อนที่จะมี **ญาณทัสสนะ** อันเป็น "วิชชา" ที่ ๒ แล้วจึงจะมี **มโนมยิทธิ** อันเป็น "วิชชา" ที่ ๓ จึงจะมี **อิทธิวิธี–โสตทิพย์–เจโตปริยญาณ–บุพเพนิวาสานุสติญาณ–จุตูปปาตญาณ** เป็น "วิชชา" ที่ ๔–๕–๖–๗–๘ กระทั่งที่สุด **อาสวักขยญาณ** เป็น "วิชชา" ที่ ๙ จึงจะได้ชื่อว่าบรรลุ "อรหัตผล" หรือ เป็นผู้เรียกได้ว่า "พระอรหันต์"

ดังนั้น พระอรหันต์ ต้องมี "ฌาน" เป็น สามัญ จริง ๆ เพราะ "ฌาน" เป็น *วิชชา* **ลำดับต้น** "อาสวักขยญาณ" เป็น *วิชชา* **ลำดับปลาย** ใน **วิชชา ๘ ประการ** พอได้ยิน **"วิชชา ๘ ประการ"** ก็เกิดจะแปลกหูขึ้นมาอีกล่ะ ก็จริง ! เพราะอาจารย์รุ่นก่อน ๆ อธิบายกันมาแต่แค่ "วิชชา ๘ ประการ" ที่อาจารย์รุ่นก่อน ๆ อธิบาย "วิชชา" กันแค่ ๘ ประการ ก็คือ ท่าน**ไม่เก็บ ไม่นับเอา "ฌาน" เข้าไปรวมเป็น "วิชชา" หนึ่งด้วย** ทั้ง ๆ ที่ "ฌาน" ก็เป็น **อุตตริมนุสสธรรม** เป็น **คุณวิเศษ** อันหนึ่งที่เดียว แต่ท่านกลับไม่เห็นเป็นสำคัญ ก็เพราะท่านยังไม่มี หรือ ยังไม่รู้แจ้งเป็นสำคัญ และยังไม่รู้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" แท้ ๆ นั่นเอง จึงยังไม่เห็นเป็นสำคัญจริง ๆ

เนื่องมาจาก อาจารย์รุ่นก่อน ๆ นั้น ท่านมีความเห็น หรือ มีความเข้าใจ**เอาจริง ๆ** ว่า "ฌาน" นั้น ต้องหมายเอาอย่าง "ฌานฤๅษี" กล่าวคือ ต้องเป็นเรื่องของการมีได้เป็นได้ในสภาพขณะนั่งหลับตา กดข่มจิตให้สงบลงไป หรือ หัดเล่นกับจิตจนอาจสามารถข่มจิตดับจิตได้ ก็ดี กระทั่งถึงขั้น มีการเล่นฤทธิ์เล่นเดชแบบเดรัจฉานวิชชา แล้วก็เลยพาลพา **หลงผิด** ไปยึดเอา "อภิญญา" หรือ "วิชชา" ของเดียรถีย์มาหมายเอาว่า คือ "อภิญญา" หรือ "วิชชา" ของพุทธนั้น ก็ด้วย **นี่แหละเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" เงื่อนไขหนึ่งอยู่** จงทำความเห็นความเข้าใจ (ทิฏฐิ) ให้ถูก ๆ ตรง ๆ สำคัญ ๆ ที่เดียว

เพราะไม่เข้าใจชัดเจนว่า "ฌาน" มันคือ "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" และคือ "สันตวิหาร" แท้ๆ อธิบายชัดๆ ก็ได้ว่า **ความเป็น "ฌาน" นั้นคือ สภาพที่รู้อยู่ เห็นอยู่ สัมผัสอยู่ และเป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นๆ ทีเดียว ลิ้มรสอยู่ เสพย์อยู่ว่า**

มันสงบลงได้ มันระงับจากกิเลสนั้นๆ ตัณหานั้นๆ ลงได้จริง และสุดท้าย ถ้า "ฌาน" นั้นๆ ถึงขั้น "วิมุติ" *(แม้จะเป็น "ตทังควิมุติ" หรือ "วิกขัมภนวิมุติ" ก็ดี)* **มันก็จะหยุดขาดจากความอยาก หมดสิ้นความเอร็ดอร่อยที่เกิด เพราะปฏิกิริยาของเหตุปัจจัยอันสัมผัสสัมพันธ์กันอยู่ในปัจจุบันนั่นเทียว**

เช่น คนกินอาหาร อาหารเป็นปัจจัย คนเป็นเหตุ พอเกิดการกินขึ้น ก็ยังเป็น "รสอร่อย" สมใจ สมเสพย์ สมรสเกิดอยู่ ดังนี้ **ก็ยังไม่ใช่ "ฌาน"** และถ้ายิ่งมี "ความอยาก" กินอาหาร *(ที่คนติดชอบ คนหลงยึดว่า ต้องใจ เอร็ดอร่อย)* ช่วง "อยากกินอร่อย" ให้ได้ นั่นแหละ ยิ่งคือ "ทุกข์แท้ๆ" *(ทุกข์อริยสัจ)* หรือ เช่น คนได้ยินเสียงเพลง เพลงเป็นปัจจัย คนเป็นเหตุ พอเกิดการได้ยินขึ้น ก็ยังเป็น "รสเพลิน" เป็น "รสไพเราะ–ไม่ไพเราะ หรือ ชอบใจ–ไม่ชอบใจ" เกิดอยู่ในจิต ดังนี้ **ก็ยังไม่ใช่ "ฌาน"** ยังเป็น "โลกียรส" ยังเป็นโลกียสังขาร ยังเป็นความติด – ความยึด ยังมี "อุปาทาน" แท้ ถ้า "ชอบใจ" ก็เป็นการติดยึด ที่เรียกว่า "โลภมูลจิต" ถ้า "ไม่ชอบใจ" ก็เป็นการติดยึดที่เรียกว่า "โทสมูลจิต" ยังไม่สงบ ยังไม่ใช่ "สุข" ที่เรียกว่า สุขเพราะสันติ หรือ สุขเพราะรำงับจากรสโลกียสังขาร

ถ้าผู้ใด "กินอาหาร" ก็ดี "ได้ยินเพลง" ก็ดี แล้วจิตก็เฉยอยู่ กล่าวคือ รู้ลักษณะรสของอาหาร รู้ลักษณะของท่วงทำนองภาษาเพลงตามจริงของมันชัดเจนอยู่ แต่ไม่มีจิตชอบ ไม่มีจิตชังใดๆ เกิด แถมมีจิตวิเคราะห์อาหารนั้น รสนั้นๆ หรือ วิจัยเพลงนั้นๆ อยู่แท้ๆ ซ้อนเข้าไปอีกด้วย ก็ยังได้ *(มีวิตกวิจาร)* **และไม่ด้านชาไม่โง่มจนไม่รู้** ว่า "เรารู้สิ่งนั้นได้รับสัมผัสสิ่งนั้นอยู่ แล้วจิตก็ไม่หวั่นไหวได้จริง จิตกำลังหลุดจากโลกียรสได้จริง จิตมีความสงบสบายอยู่จริง ไม่ติดไม่ยึดแท้" ด้วย **ผู้มีลักษณะสงบสนิทแนบเนียนดังนี้ กับเหตุปัจจัยต่างๆ ได้เท่าใดๆ ก็คือ มี "ฌาน" ได้เท่านั้นๆ**

"ฌาน" เป็น **ความสุขเพราะลดกิเลส–หรือโลกียรสด้วย** เป็น**ความสงบสบายของใจทั้งในขณะลืมตาก็ได้ เหมือนในขณะหลับตา**ด้วย *ถ้าจะหลับตาลง ก็ยิ่งจะง่ายสบายสงบสุขยิ่งๆ กว่าตอนลืมตาเอาด้วย*

ข้อสำคัญ "สติ" อย่าตกลงไปเท่านั้น และตนจะมีแค่ "วิตกวิจาร" หรือ จะมีถึงขนาด "อุเบกขา" ก็ต้องมีจริงทำได้ตามแต่ความเก่งความชำนาญของผู้นั้นๆ **จึงจะนับว่า "ฌานแท้ๆ" หรือ "ฌานถาวร"**

มิใช่ความสงบเพียงชั่วคราว **แค่ตอน "ไม่ได้รับสัมผัส" กับเหตุกับปัจจัยใดๆ ก็เลยสงบได้** เช่น เพราะหลับไป เพราะปลีกหนีไปอยู่เสียในที่ที่ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัยกวน หรือไม่ก็เพราะหาวิธีมาหลอกจิตบีดทวาร ๕ กับทวาร ๖ เสีย ด้วยอุบายต่างๆ แบบดาบส–ฤาษี เดียรถีย์ทั้งหลายเขาพากันนั่งหลับตาทำมั่ง นอนหลับตาทำมั่ง และยืนหลับตาทำก็มี *เล่นไม่รับกระทบสัมผัสอะไรเลย หรือ ตัดทวารสัมพันธ์ โดยเล่นบังคับดับจิตบีดทวารกันท่าเดียว* มันก็ไม่ยากอะไรนี่! ทำความเข้าใจ ก็ง่าย ฝึกเข้ามากๆ มันก็หยุด มันก็ "ยึดเอาความสงบ" ในแบบนี้ได้! แต่เมื่อเบิดทวาร ๕ ทวาร ๖ มีรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสกระทบ หรือ สัมพันธ์รับรู้แล้ว จิตจะสงบไม่มีอารมณ์อยาก หรือ ไม่อยาก ไม่มีอารมณ์ชอบ หรือ ชัง จิตวางเบื่นกลาง รู้เหมาะรู้ควร เฉยอยู่ ได้ไหมล่ะ! ถ้าได้ ก็นั่นแหละ คือ **"ฌาน" ที่เก่งกว่า "ฌานหลับตา"**

ลัทธิ "ฌาน" หลับตา มีมาก่อนพระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นมาในโลก และมีทั้งในสมัยพุทธกาลเอง ก็ยังมีเจ้าลัทธิแบบนี้ ยืนยัน "ฌาน" แบบนอยู่อีกมากหลายร่วมสมัยอยู่แท้ๆ ทีเดียว ถึงพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วก็ยังมีอยู่ และแม้พระพุทธศาสนาจะไม่เหลือเนื้อหากันแล้ว **"ฌาน" หลับตา** ก็ยังจะคงมีอยู่ต่อไปอีกเป็นธรรมดาๆ เพราะเป็นเรื่องง่ายที่จะทำ และเป็นขั้นง่ายที่จะพูดกันรู้เรื่อง *(เนื่องจากมันเป็นเรื่องต้นๆ เรื่องเบื้องต้น)* **แต่เมื่อทำได้แล้ว มันก็ไม่ง่ายที่จะเกิด "รู้" สภาพลึกซึ้งหมุนรอบเชิงซ้อนยิ่งๆ ขึ้นไปอีก ตามขั้นตามระดับ ถ้าจิตไม่ขาดกิเลสตัณหาเป็นฐาน เป็นชั้นไป จนจิตมี "ธรรมฐิติ" เป็นชั้นเป็นเชิงอยู่ในตนจริง**

ผู้จะเป็น พระโสดาบัน ก็ต้องทำตนให้เกิด "ฌาน" คือ มี "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" และมี "สันตวิหาร" จนบริสุทธิ์บริบูรณ์**จากเหตุปัจจัย** *(ขั้นต้น–ขนาดของฐานโสดาบัน)* **ที่ตนติด ตนยึดให้ได้** ต้องตรวจดูตัวเองจริงๆ ดังเคยอธิบายมานักหนาแล้ว

ให้จริง ว่า มี "อบาย" ใด ๆ ที่ตนยังหลงเสพย์ หลงยึดอยู่ โดยเฉพาะต้องไล่เรียงหยาบต่ำ–ปานกลาง–สูงละเอียดมาตามขั้นตามระดับให้ได้ เช่น ต้องเลิกสิ่งเสพติดมัวเมา แค่ศีลข้อ ๕ หรือ เป็น "อบายมุข" ตรงๆเสียให้ได้ก่อน อย่างนี้ เราก็ต้องเลิกยาเสพติดอย่างต่ำหยาบมาให้ได้ แล้วก็ไล่เรียงขึ้นมา จนเป็นยาเสพติดขั้นดูเหมือนมันไม่ร้ายไม่แรงหรอก แต่ก็ไร้สาระต่ำหยาบปานๆกัน ในปัจจุบันนี้ ก็มียาดูด หรือ บุหรี่ ยานัตถุ์ และ หมากพลูพวกนี้ เป็นต้น ถ้าแค่นี้ ก็ไม่มีปัญญา "เฉลียว" รู้ ว่าเป็นสิ่งเสพติด เป็นของไร้สาระ อันพึงควรละ ควรเลิกให้ได้ จน**จิตหมดติด**จริง ๆ แม้จะเห็นสิ่งนั้นอยู่ ได้กลิ่น ได้ยิน ได้รส ได้สัมผัสสิ่งนั้นอยู่แท้ ๆ ก็ไม่มีอยาก ไม่มีไม่อยาก จะดู หรือ จะรับกลิ่น รับกิน รับฟังอยู่ ก็เพราะเห็นว่า จำเป็นจริง ๆแก่ประโยชน์ ถ้าไม่จำเป็นจริง ก็จะไม่รับจริงๆ แต่แม้จำเป็นที่สุดที่จะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นอยู่ จิตก็จะไม่มีทุกข์ไม่มีสุขกับการสัมผัสอยู่กับสิ่งนั้นจริง อย่างมั่นคงแข็งแรงถาวร นี่แหละ จิตว่าง ที่เรียกว่า "ฌานแท้" ของพระอริยะที่ถึงขั้น "อรหัตตผล" แท้ๆ

แต่ถ้ายังเข้าใจ**ความเป็น"ฌาน"** ตามนัยะอันลึกซึ้งนี้ไม่ได้แล้วละก้อ ! แม้จะไปนั่งหลับตาทำ "ฌาน" ให้ยิ่ง ให้ดับดิ่งได้ยอดเป็น "ฌาน ๔" มีอุเบกขาหลับตาปี๋อยู่ปานใด หรือ ต่อให้เป็น "นิโรธสมาบัติ" เป็น "อสัญญีสัตว์" เป็น "อากิญจัญญายตน" ขั้นเก่งเยี่ยมสุดปานใด **มันก็ยังเป็นได้แค่"ฌานยืม" หรือ "ฌานชั่วคราว"** อยู่เท่านั้นเอง พอลืมตาออกมาจาก "ฌาน" แบบนี้ ก็คงเสพย์ ก็คงติดในอบายมุข คงยึดสิ่งที่ตนละไม่ได้ เลิกไม่ได้ อันเป็นเพียงของเสพติดชั้นต่ำอยู่นั่นเองแหละ

ยิ่งถ้าผู้ใด**หลงผิดมาก** ขนาดไม่เชื่อว่า ติดหมากพลู ติดบุหรี่นี้ จะเป็นของควรเลิก ควร "ปิดอบาย" เสียให้ได้ แต่กลับเห็นว่า ไม่ใช่ "อบายมุข" ! ไม่ใช่สิ่งกั้นนิพพาน ! ไม่รู้ขั้นตอนออกปานนี้ ก็จะยิ่งติดเอามากๆ แม้ที่สุด ก่อนจะนั่งหลับตาเข้า "ฌาน" ก็จะอมหมากพลูใส่ปากก่อน แล้วค่อยนั่งหลับตาเข้าสู่ "ฌาน" เขาก็จะทำกันได้ ผู้บรรลุ "ฌานสมาบัติ" แบบนี้ และทำกันจนถึงขนาดนี้ ถ้าจะเรียกให้ถูกแท้ ก็ต้องเรียกว่า ผู้บรรลุ "ชาน"*(หมาก)* สมาบัติ คือ นั่งหลับตานิ่งหลับสนิท

เป็นผู้นิโรธ อมตุ่ย *(อมชานหมาก)* อยู่สงบสบายอยู่อย่างนั้นเอง แม้กระนั้นก็ยังมีผู้หลงผิดเข้าใจว่า อาจารย์ผู้มีนิโรธสมาบัติ หรือ มี "ฌาน" แบบนี้ แต่ยังติดยึดอยู่แค่สิ่งเสพติดขนาดหมากพลูบุหรี่ยานัตถุ์แค่นี้ ก็ยังละไม่ได้นั้น ว่า **เป็นผู้บรรลุขั้น "อรหันต์สูงสุด"** ก็มิได้เหมือนกัน ในความเชื่อ ความเห็นของคน ก็ขอให้ไตร่ตรองให้สุขุมกันเถิด ! หมากพลู–บุหรี่ มันเป็น "ปัจจัย" อะไรกันของชีวิต ! มันเป็น "คิลานเภสัช" หรือ ! แก้โรคอะไร ? พระอรหันต์ออกปานนั้น จึงจะยังต้องใช้ต้องสอยมันอยู่*อย่างไม่มี "วรรค" แต่เป็น "เวร" กันนักหนา !*

ผู้เข้าใจ "ฌาน" ในระบบหลับตาทำความสงบ โดยนัยะดั่งกล่าวแล้วนี้ จะหลง**ผิดความเป็น "อสัญญี" ความเป็น "อากิญจัญญายตนะ" และความเป็น "สัญญาเวทยิตนิโรธ"** เพราะเขาจะไม่เข้าใจความละเอียดที่แตกต่างกันได้ง่าย ๆ ส่วนใหญ่จะมีจิต **พุ่งกำหนดหมาย** สู่สภาวะเดียวกัน คือ *ดับจิตสนิท หมดความรับรู้สิ้นสมปฤดี หรือ ดับความรู้สึกสนิท* อันเรียกว่า "อภิสัญญานิโรธ" โดยแม้ในความคิดคำนึงของเขาจะแยก จะคิดว่า คำว่า "อสัญญี" นั้นก็อย่างหนึ่ง ซึ่งต่างกับ "อากิญจัญญายตนะ" และต่างก็ยังแตกต่างจาก "สัญญาเวทยิตนิโรธ" ออกไปอีกอยู่ปานใด ก็ตาม เขาก็แยกกันแต่เฉพาะภาษาเท่านั้น ส่วนสภาวะจิต พอทำเข้าจริงให้กับตนเองแล้วไม่ว่าจะทำ "อสัญญี" หรือ จะทำ "อากิญจัญญายตนะ" หรือที่สุดทำ "สัญญาเวทยิตนิโรธ" เขาก็จะได้รับ "ผล" คือ **หลับสนิท หรือ ดับจิตไม่ให้รับรู้อะไรเลยอย่างสนิทบิดทวารทั้งหมด** นั่นเอง ถ่ายเดียวท่าเดียว เขาจะไม่เข้าใจ *"นิโรธสมาบัติ" ที่ลือตาโพลง ๆ* อีกถ่ายหนึ่ง อีกท่าหนึ่ง ได้เป็นอันขาด หรือ จะไม่สามารถเข้าใจ **"อากิญจัญญายตนะ" อย่างลือตา "สัญญาเวทยิตนิโรธ" อย่างลือตา** ได้เลยจริง ๆ

ถ้าเช่นนั้น การทำ "ฌาน" ดับดิ่ง หรือ "นิโรธ" ในระบบวิธีหลับตานี้ คุณประโยชน์มีไหม ?

มี ! ...คือ ผู้ทำได้จะว่างยิ่ง สบาย เพราะได้ "พัก" มาก ได้หยุดหลายจริง ๆ

ดังนั้น คนผู้ผ่านการงานมามาก ต่อสู้ชีวิตเหนื่อยมาตลอด หรือ คนผู้เบื่อหน่ายต่อการแก่งแย่ง การต่อสู้ยังชีพจนไม่ค่อยออกรสชาติแล้ว เมื่อมาพบสภาพเช่นนี้จึงติดใจ ชอบใจ เห็นดี คนผู้มีชีวิตเต็มไปด้วยการเสพย์กาม ผ่านความพยาบาทมามาก และอุทธัจจะกุกกุจจะ มาตลอด พอมาได้อุบายวิธีนั่งหลับตาทำ "ฌานยืม" ได้พักกาม พักพยาบาท พักอุทธัจจะกุกกุจจะลงได้บ้าง จึงหลงสภาพธรรมเช่นนี้แน่นอน

เช่น พวกฝรั่ง พวกยุโรป หรือ พวกชาวเอเชีย ก็เถอะ ที่มีความรู้สึกเบื่อหน่ายกับการต่อสู้ชีวิต หรือ แม้เหนื่อยเมื่อยมาก็ตาม หรือ มีมรสุมชีวิตร้อนรุมใจกลัดกลุ้มใจในขณะนั้น ๆ มาก็ตาม เมื่อได้มาพบกับ "จุดลับ" แห่งแดนดุสิต คือ สภาพหยุด สภาพพักนี้เข้าจริง ๆ จึงติด จึงหลงจริง ๆ **มันเป็น "จุดลับ" สำคัญแห่งการเริ่มเข้าสู่ "สันตวิหาร" หรือ "วูปสโม สุโข" จุดแรก** *ที่ไม่ซุกซ่อนอยู่ในกามาวจรชั้น "ดุสิต"* ดั่งได้เคยอธิบายผ่านมาแล้วจริงๆ แต่ก็รู้ยากเห็นยากไม่ใช่เล่น กว่าจะจับได้ ใช้มันเป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" **ในขณะลืมตาโพลง ๆ เป็นสภาพรู้อยู่ เห็นอยู่ สัมผัสชัดแจ้งอยู่ จึงยากจริง ๆ แท้ ๆ** แต่การจะหยุดจะพักแบบนั่งหลับตา หรือ ปิดทวาร **มันง่าย** มันทำได้ก่อน รู้ได้เร็ว

มันจึงเป็น "อุปการะ" หนึ่งแห่งมนุษย์ได้เหมือนกัน แม้จะหลับตา "ทำเอา" ให้เกิดได้มีได้

แต่ถ้าไม่รู้เป็นขั้นตอน ไม่เข้าใจรายละเอียด ก็**เป็นภัยเป็นโทสมหันต์** จะกลายเป็นเดียรถีย์ติดสงบ หลง "ความจบ" อยู่เพียงแค่นี้เท่านี้ และแล้วก็กลายเป็นมนุษย์ไร้ค่า เพราะความขี้เกียจที่สุดแห่งที่สุด นั่นคือ จะเป็นผู้เห็นแก่ตัวจัด เพราะเอาแต่หยุดแบบเถนตรง เอาแต่นิ่งเฉยแบบมะล่อทื่อ ไม่มีการงานอะไรเลยนอกจากอยู่เปล่าๆดายๆ หรือไม่ก็**เสพย์ความหยุด** หรือ ถ้าจะเป็น*การงาน*ก็จะมีแต่ **"การงานที่พอเป็นพิธี" ซึ่งเป็นงานง่าย ๆ เอาเปรียบผู้คน หรือไม่ก็เป็น "งานมอมเมาให้ผู้คนหลงใหลงมงาย"** ไปเลย นี่คือ

"คุณธรรม" ของเดียรถีย์ ในร่างที่เรียกว่า "พระ" ในพุทธศาสนา หรือ ในผู้ปฏิบัติพุทธธรรม ที่ยังเข้าใจไม่ถ่องแท้ไม่แทงทะลุรอบ ปัจจุบันนี้ มีมากกว่ามากทั้งในเมืองไทยและทั่วโลก

คนภายนอกกำลังเข้าใจศาสนาพุทธว่า คือ ศาสนาที่มี "ผล" แบบดังกล่าวนี้ มี "คุณธรรม" เพียงเท่านี้ มี "สภาวะ" เป็นเช่นที่ว่านี้ มีจุดจบเยี่ยงนี้ **อันเป็นการเข้าใจศาสนาพุทธผิดจุด! เป็นศาสนาพุทธเพี้ยน!** เพราะไปหลงเข้าใจ **"ฌาน" ของพุทธ** ก็ไปนับเนื่องว่าเป็นเช่นอย่าง *"ฌาน" ที่เดียรถีย์ ฤาษี ดาบสนอกพุทธแท้*เขาเข้าใจ เขายึด เขาเห็นได้อยู่เท่านั้น จึงพลอยทำให้ผู้ไม่รู้ "พุทธศาสนา" จริงถูกท่าถูกทาง เขาพาลคิดคำนวณด้นเดาเอาไปว่า ถ้า "ผล" ของพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อ "หยุด" แบบฤาษี "พัก" แบบเดียรถีย์เช่นนี้ เป็นเป้าหมาย **เป็นจุดยืน แล้วเรียกว่า "โลกุตตร" แล้วล่ะก้อ!** ศาสนาขั้น "โลกุตตระ" ก็ไม่ควรเอามาสอนมนุษย์ผู้ครองเรือน ซึ่งมันก็จริง! และไม่ควรสอนใครๆ เลยด้วย!! เพราะถ้าศาสนา โดยเฉพาะ ยิ่งยอมรับนับถือว่า เป็นขั้นสูงขึ้น กลับจะทำให้คนขี้เกียจ เห็นแก่ตัว ไม่ช่วยสังคม ไม่มีแรงงาน **ไม่มีประโยชน์เกื้อกูล "ชนเป็นอันมาก"** *(มวลชนหรือสังคม)* **ไม่อนุเคราะห์ "ชนเป็นอันมาก"** *(ประชาชนทั้งหลายหรือสังคม)* **ไม่เพื่อความผาสุกแก่ "ชนเป็นอันมาก"** *(ผู้อื่นทั้งหลายหรือสังคม)* แต่ยิ่งสูงยิ่งกลายเป็นการเห็นแก่ตัวจัด ตัดช่องน้อยหนึ่งแต่พอตัว แล้วหายสาบสูญไปจากสังคมเช่นนั้น ก็ให้เขา "ทุกข์" อยู่กับสังคม อยู่กับโลกเถิด ดีๆ ชั่วๆ เขาก็ต้องอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ต้องอยู่ใต้กฎหมาย หรือต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบกติกาของหมู่ของสังคมของรัฐนั้นๆ อยู่แล้วแหละ **อย่าให้คนทั้งคน ต้องไปกลายสภาพเป็น แท่งอิฐ แท่งหินกองกลิ้งทิ้งขว้างอยู่ในเขาในถ้ำใดๆ เลย มันไกลเปล่า และเสียเปล่าไม่คุ้มค่า** เพราะมันมี "ค่า" สู้หินจริง อิฐจริง ก็ไม่ได้ ด้วยเหตุว่า ใครๆ จะเอามาเป็นประโยชน์แค่นำ "คนแท่งคนท่อน" นั้นๆ มาถมบ่อถมถนนมันก็ไม่ได้ จะเป็นตัวอย่าง คนผู้มีความสงบรึ! ก็ไม่คุ้มกันเลย

กับการอุตส่าห์ลงทุน "คนตั้งคน" และใครที่จะด้นดั้นเข้าไปรับเอาประโยชน์ คือ ไปดูแบบอย่างหรือก็ แค่ตัวอย่าง "ความสงบ" แบบเถนตรง นั้น ก็น้อยรายนักน้อยรายหนา ซึ่งถ้าจะไปรับเอาก็จะหมายใจไปเอาอย่างอื่นอันเป็น "ความหลงผิด" นอกทางซึ่งไม่ใช่ "ความสงบ" นั่นแหละมากกว่า ก็จะลงทุนด้นดั้นไปบ้างหรอก

คำว่า "ฌาน" นี้ ถ้าไม่เข้าใจจริง ไม่มีสภาวะแท้ และไม่ "รู้แจ้ง" ละเอียดถึงขั้นหยั่ง "อัตถะ" แยกแยะละเอียดได้ใน "ธรรมะ" และเป็นผู้ชาญฉลาดพร้อมด้วย "นิรุตติ" จึงอย่าพึงอวดแสดงกันพล่อยๆ เป็นอันขาด มันเป็นการอวด "อุตตริมนุสสธรรม" จริงๆ ถ้าไม่มีจริงในตนแล้ว มัน "บาป" ร้าย มันอาบัติ หนักร้าย ขั้นทำลายศาสนาแท้ พระพุทธองค์จึงกำหนดห้ามไว้ทั้งใน "วินัย" ก็ปรับโทษสูงสุดขั้นปาราชิก และทั้งทรงบอกย้ำว่า เป็น "อจินไตย" คือ เป็นเรื่องเกินคาด เกินเดา ก็ตรัสเตือนกำชับไว้อีกด้วย

และเพราะ "ปัญญา" ของคน ผู้เข้าใจได้แค่ "ฌานหลับตา" ยึดเอาได้แค่ "ฌาน" แบบหลับตา ของฤาษี เดียรถีย์ อันเป็น "ฌานยืม" หรือ "ฌานชั่วคราว" หรือ ฌานที่ต้องมีกรรมวิธีนั่งหลับตา "ทำเอา" จึงจะเป็นจะมีได้ ด้วยอุบายอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วก็ผสมผเสคาดเดานำเอาที่ตนได้มีแค่นั้นๆ เอามายืนยันว่า เป็น "ฌานแท้" หลงนำมาปนเข้าไปกับ "ฌานถาวร" หรือ "ฌานแท้แบบพุทธ" จึง**ต้องเถียงกัน** ว่า *พระอรหันต์มี "ฌาน" หรือไม่ ?*

แต่ถ้าเข้าใจละเอียดได้เพียงพอว่า "ฌาน" คือ "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" อันนั่งหลับตา "ทำเอา" ด้วยอุบายวิธีหลายๆ แบบตามแต่ละอาจารย์เจ้าลัทธินั้นๆ แล้วมันก็สามารถทำให้จิตสงบลง พ้นจาก กามฉันทะ–พยาบาท–ถีนมิทธะ–อุทธัจจะกุกกุจจะ จนเข้าใจของตนจริงๆ *(พ้นวิจิกิจฉา)* ได้ใน "ขณะ" นั้น ก็จะนับว่า "ฌาน" ก็พอได้ ไม่ผิดเสียทีเดียว เพราะเป็น "ทิฏฐธัมม" คือ ทั้งเป็น "สภาวะของปัจจุบัน" นั้นๆ จริงๆ และเป็นทั้ง "สงบจากนิวรณ์ ๕" ได้จริงๆ ด้วย แต่เป็นได้มีได้ชั่วตอนนั้นขณะ "ทำเอา" นั้นเท่านั้น

ก็เมื่อพระอรหันต์นั้นคือ **ผู้สงบจากนิวรณ์ ๕ ถาวรเสียด้วยแม้ลืมตาโพลงๆ** อยู่เป็น "ทิฏฐธัมม" อยู่ทุกอิริยาบถ *แล้วจะไม่เรียกว่า "ฌาน" กระนั้นหรือ ?* แล้วจะให้เรียกว่าอะไร ? ในคนผู้จิตปราศจาก "นิวรณ์ ๕" โจ้งๆ แจ้งๆ แจ๋วๆ ออกยังงั้น ! ถ้าไม่เรียกว่า "ฌาน" อันมีได้**มากขณะเป็นยิ่งกว่า**

พระอรหันต์นั้น ต้องรู้จัก "จิต" ของตนจริงๆ จะไม่พร่าๆ มัวๆ *แบบคนผู้ "รู้บ้างไม่รู้บ้าง"* แน่ๆ หรือ **ต้องพ้น** ความเป็น *"คนผู้กำหนดลงไปที่อารมณ์จิตของตนแท้ชัด จนถูกขั้นตอนแม่นตรงเป๋ง ถึงขั้นสุญญตาสนิท ก็ไม่ได้แน่ๆ สักที"* (**พ้นความเป็น "เนวสัญญานาสัญญา"**) นั้นจริงๆ โดยชัดแจ้ง ก็คือ ท่านไม่มี**กามฉันทะ** ไม่มี**พยาบาท** ไม่มี**ถีนมิทธะ** ไม่มี**อุทธัจจะกุกกุจจะ** อย่างแน่ใจใสสะอาดจริง ไม่ลังเล ไม่ฉงน ไม่ข้องใจ ไม่สงสัยแต่อย่างใดเลย คือ พ้น**วิจิกิจฉา** อย่างยืนยันมั่นคงด้วย มีสติเต็ม รู้ชัดเข้าใจชัดในอารมณ์จิตของตนจริงด้วย ไม่ "หลง" *(โมหะ)* กล่าวคือ เช่นว่า ตัว "อยาก" *(มีโลภะ)* อยู่แท้ๆ ตัว "เคืองใจขัดใจหรืออึดอัดใจ" *(มีโทสะ)* อยู่แท้ๆ ก็ "ไม่รู้ตัว" ว่า ตัวยังมีโลภะ–โทสะเพราะเหตุนั้นปัจจัยนั้น แต่กลับนึกว่าตนไม่มี "อยาก" ไม่มี "เคืองใจขัดใจหรืออึดอัดใจ" *(เพราะ "จิตปัญญา" ผู้นั้นยังไม่ละเอียดพอแรงพอจะหยั่งลงไปรู้ได้)* ดังนี้เป็นต้น นั้น ท่านก็ไม่มีจริงๆ ทั้งในขณะลืมตาอยู่ในทุกอิริยาบถปกติ ทั้งในตอนหลับตาด้วย เพราะผู้ได้ชื่อว่า "พระอรหันต์" นั้น ก็ต้องไม่มี "นิวรณ์กิเลส" หรือ กิเลสอื่นใดกันทั้งลืมตา–หลับตาจริงๆ สะอาดแท้แล้วอย่างนี้ถ้าไม่เรียกว่า มี "ฌาน" แล้วจะให้เรียก**ผู้ไม่มีนิวรณ์ ๕ ถาวรออกปานนี้** ว่า มีอะไร ? ! แต่ถ้าจะว่า ท่านไม่มี "ฌานเดรัจฉานวิชชา" หรือ "ฌาน" แบบเลอะๆ เทอะๆ ที่เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" ละก้อ ใช่ ! ท่านไม่มีแน่ หรือ แม้จะไปหลง "มี" มาก่อน ท่านก็จะวางทิ้งด้วยจริงๆ

ก็ลองพิจารณาไล่เรียงให้ดีๆ จะเห็นได้ว่า "พระอรหันต์" ไม่ว่าจะเล็กจะใหญ่ หรือแม้ขั้นไม่มีความเก่งความกาจอะไรเลย ก็เถอะ ต่างล้วนเป็นผู้มี "ฌาน" ทั้งนั้นจริงๆ และเป็น "ฌานถาวร" แท้ๆ ยิ่งกว่าไปมัวเข้าใจอยู่แต่เพียง "ฌานยืม" ที่นั่งหลับตาเอา**ชั่วครั้งชั่วชาติ** นั้นเสียอีกด้วย

เพราะฉะนั้น *"พระอรหันต์มีฌานหรือไม่ ?"* จึงไม่ต้องเถียงกันเลย จะเป็นที่ยุติกันได้ทันที **เมื่อผู้นั้นเข้าใจ คำว่า "ฌาน" ได้ถูกแท้ตรงแท้ แน่แท้**

แม้แต่ **พระอนาคามีย่อมมี "ฌาน"** ก็จะไม่ต้องเถียงกันอีก เมื่อผู้นั้นเข้าใจเหตุปัจจัย *(เหตุปัจจโย มหาปัฏฐาน)* หรือ เป็นผู้เข้าใจใน "ปัจจยปริคคหญาณ" ได้ด้วย "อธิปัญญา" แท้ มิใช่เข้าใจเพียงแต่ภาษา เพราะ "ปัจจัย" ที่พระอนาคามีติดอยู่นั้น มีเพียงจิตในจิต เป็น "โลกอาตมัน" เท่านั้นจริงๆ โลกหยาบๆ วัตถุส่วนนอกนั้น ท่านได้ "หลุดพ้น" มาแล้ว ได้เผาทำลายแล้ว ได้เลิก ได้มีอยู่ ได้เป็นอยู่สำเร็จแท้ใน "ทิฏฐธัมมสุข" ตามขั้น ตามตอน มาจริง ได้หยุดลงสำเร็จแท้แล้ว *(ฌาน)*จริงๆ สิ้น**สังโยชน์** ๕ เบื้องต้นมาหมดสนิทแล้วจริงๆ

ดังนั้น พระสกทาคามี–พระโสดาบัน ก็เป็นผู้มี "ฌาน" จริงๆ ตามขั้นตามระดับ เป็นช่วงเป็นตอนแห่งผู้นั้นๆ สิ้นเหตุสิ้นปัจจัยนั้นๆ จริงๆ

ปุถุชนสิ ! วนเวียนอยู่กับจิต ๘๙ ดวง ไม่มีจิตที่เป็น "ฌานแท้ๆ" หรือ "ฌานถาวร" เลย เพราะไม่ได้เผากิเลสทำลายตัณหาลงให้แก่จิตอย่างจริงจังเสียบ้าง ให้จิตได้เบาได้ว่างได้เลิกยุ่งน้อยลง ได้สิ้นโลก ดับภูมิกันจริงๆ ลงกับเขาบ้างก็ไม่มีจริง จนบรรลุรู้แจ้งคำว่า "โลก" รู้ชัดในความดับโลก รู้จริงลิ้มรสในความสิ้นโลกนั้นๆ ลงบ้าง แม้จะแค่ "โลก" ต่ำๆ ง่ายๆ ก็เถอะ จึงไม่ได้เสพย์ "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" ในขณะมีสติธรรมดา มีสภาพคนลืมตาปกติกับเขาบ้างเลย แม้แต่จะเป็นการเผาทำลายกิเลสแค่ขั้น "อบายมุข" ได้เท่านั้นก็ตาม ก็ยังไม่มีจิต ไม่มี "สันตวิหาร" แท้ๆ

แต่ครั้นพอได้ไปหัดนั่งหลับตา หัดพัก หัดหยุด หัดทำ "ความลืม" เข้าบ้าง (ไม่ใช่ทำ "ความรู้โลก–รู้เหตุให้เกิดโลกนั้นๆ" กันจริงๆ ชัดๆ อะไร) เป็น "ฌานชั่วคราว" หรือ "ฌานยืม" *(ซึ่งยังไม่ใช่ "ฌานแท้" หรือ "ฌานถาวร" ที่เรียกเต็มคำได้ว่า* **"สมาธิจิต"** *อันหมายความว่า จิตเป็นอย่างนั้นได้แล้ว จิตปราศจากความติดนั้นๆ จิตว่างตลอดจากความวนเวียนอยู่กับการต้องเสพสุขเสพทุกข์เพราะสิ่งนั้น เรื่องนั้นๆ และได้อย่างมั่นคงถาวร แบบเข้าใจ อีกทั้งจิตก็อยู่ใต้อำนาจ อย่างสิ้นเสพ หมดอยากจริงๆ*

เป็นการ "ทำได้" เสมอ ๆ ต่อเนื่องอยู่ทุกเวลา ทั้งลืมตาหลับตาจริง ๆ จะ **ไม่ใช่เฉพาะแค่เวลาที่นั่งทำเท่านั้น และเพียงทำลืม ๆ เหมา ๆ เอา** *นั่นดอก)* แล้วก็ไปหลง "ฌานยืม" นั้น และไปเข้าใจผิดว่า ต้องไปนั่งหลับตาเอาเท่านั้น จึงจะได้ "อุเบกขาธรรม" จึงจะได้ "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" ที่แท้แล้ว ที่ไปยืมเสพย์ หรือไปลองลิ้ม "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" นั้นนั่นหนะ ! **เป็นเพียง "การลองลิ้ม" จริง ๆ เป็นเพียง "การยืม" แท้ ๆ** เปรียบดังคนผู้อยากได้ที่พักที่อาศัยแสนสุข หรือ อยากได้บ้านหลังงามคุ้มชีวิตร่มเย็นสบาย แต่ยังไม่ได้ลงมือก่อที่พัก ยังไม่ได้สร้างบ้าน ยังไม่ได้เรียนรู้ว่าที่พักจะต้องประกอบไปด้วยอะไร ? บ้านมีอะไรบ้าง ? ต้องสั่งสมเครื่องประกอบที่พัก หรือบ้านตั้งแต่ขั้นต้นขั้นกลางด้วยอะไรบ้าง ? แล้วอยู่ ๆ ก็ไปเที่ยวขอยืมบ้านอันร่มเย็นของคนอื่น เข้าไปลองนั่งลองนอนเป็นครั้งเป็นคราวดูบ้าง **มันก็ได้ลองลิ้มจริง** แต่มันก็ยังไม่ได้บ้านเป็นของตัว มันเป็นเพียง "การยืมลองลิ้มลองเสพย์" ดู ชั่วครั้งชั่วคราว หรือ ขอยืมเขาแล้ว ๆ เล่า ๆ อยู่เท่านั้นจริง ๆ และจะยืมกันนานแสนนานอย่างไรก็ได้เสียด้วย ลัทธิชินดีจึงมักไม่อินังขังขอบจะหยิบใช้ "ตัวรู้" มันก็โน้มเอนไปฉวยใช้แต่ "ตัวลืม–ตัววางตัวปล่อย" จึงไม่เจริญทางปัญญา อีกทั้งจะไม่สิ้นสุดสูงสุดจริง

การจะได้ที่พักที่อาศัยแสนสุข หรือ แสนร่มเย็น *(ทิฏฐธัมมสุขวิหาร หรือ สันตวิหาร)* การจะได้บ้านเป็นของตัวเองนั้น แม้จะขยันไปยืมเขานอน เขานั่ง พากเพียรไปลองอาศัย ลองพักเสมอ ๆ ปานใด มันก็ไม่มีทางได้บ้าน แต่มัน**จะหลงผิดหรือ จะลืมตัว**เอาได้ด้วยซ้ำ หากยืมเขาบ่อย ๆ หรือ ลองไปอาศัย ไปลองพักบ่อย ๆ เข้า เผลอ ๆ จะหลงผิดคิดว่า เป็นบ้านของตัวเอง หลงยึดว่า เป็นบ้านของเราเข้าจริงด้วย **ความหลงผิด** *(โมหะ)* **ดังนี้มีได้เป็นได้ —— และได้เป็นกันมามากต่อมากแล้ว** เลยเป็น "คนขี้โกง" ไป จึงกลายเป็น "ฌาน" ของนักฉวยโอกาส และเรียกเต็ม ๆ ถูกต้องกันว่า "ฌานโลกีย์" เป็น **ฌาน** ที่ยังมีการกลับไปกลับมา และไม่ใช่ "ฌานสิทธัตถะ" เป็นแต่เพียง "ฌานโกง หรือ ฌานขโมย" จริง ๆ

การปฏิบัติธรรมแบบฉวยโอกาสหรือเรียนลัดตัดด้วนเกินไป**แบบนี้** จึงได้ชื่อว่า นักธรรมฉวยโอกาส หรือ นักธรรมขี้โกง ไม่งามด้วย**เบื้องต้น–ท่ามกลาง–**

บั้นปลาย อยากได้ "บ้าน" แต่ไม่เรียนรู้ว่า บ้านประกอบด้วยอะไร แล้วเริ่มสะสมเครื่องประกอบ เริ่มลงมือก่อตั้งแต่ช่วงต้น ช่วงกลางให้งาม เป็นขั้นเป็นฐานถูกลำดับจนช่วงปลายจบสุดครบครันจริง มันก็จะได้แท้ยากนานอยู่นั่นเอง

ถ้าอยากได้อยากมี "วิหาร" *(ที่พักหรือบ้านดังที่สมมุติอยู่ในขณะนี้)* อันแสนสุขหรือ แสนสงบร่มเย็น *(ทิฏฐธัมมสุขวิหาร, สันตวิหาร)* เป็นของตนเองจริง ไม่ว่าทางโลก หรือ ทางธรรม มันก็ต้องสร้างต้องก่อขึ้นให้แก่ตนจริงๆ **ทางโลก** หรือแบบโลกๆ ก็รู้ว่า **บ้านมีอะไรบ้าง** *"หลังเล็ก" แค่ไหนก่อน ดูให้สมตัว* แล้วหาวัสดุมาลงมือประกอบเข้าสร้างเข้า ก่อเข้า ส่วน**ทางธรรม** หรือ แบบพุทธธรรมนั้น ก็**ตรวจตนเอง** ว่า *จะเผาจะฆ่ากิเลสหรือจะทำลายเรื่องใดสิ่งไหนที่สำคัญก่อน หรือที่ชั่วชัดๆ ในตน* **("การก่อการสร้าง" ทางธรรมนั้น ก็คือ การฆ่า การเผา การทำลาย การหน่าย การคลาย จากกิเลสอย่างนี้ๆเอง)** จิตติดยึดเรื่องเลวเรื่องต่ำ หรือ เรื่องมัวเมาทุกข์ร้อนจัด เรื่องใดของตน ก็เอาให้ชัดๆ แล้วหาศีล หาพรต หามาตรการ กำหนดตั้งลง แล้ว "ปฏิบัติ" ลดละ หยุดเลิก ฆ่าเผา หน่ายคลาย ทำลายสิ่งที่ติดสิ่งที่ยึดเอาจริงๆ ให้ได้เสมอๆ โดยจะต้องพิจารณาสิ่งที่ตนติดตนยังยึดเป็นกิเลสจริงๆต้องให้รู้ให้ตนยอมรับให้ชัด ตนยังมีตัณหาอยู่กับอะไร ? *(คือ ยอมรับเข้าประเด็น เป็น "สัมมาทิฏฐิ" แท้)* ให้ได้ก่อนจริงๆ เมื่อรู้แน่ว่า เรื่อง "อบายมุข" เรายังมียังมาก ก็ต้องไล่เรียงปราบอบายให้แก่ตนจน "ปิดอบาย" ให้หมดแรงหมดฤทธิ์จริงๆ เป็นพระโสดาบันให้ได้ก่อน **(ถ้าใครหมด "อบายมุข" แล้ว ก็ตรวจตนดู "อบาย" ที่เป็นโลกกาม, โลกธรรม ๘, โลกอัตตาอื่นๆต่อไป ดังที่ได้เคยอธิบายมาแล้ว)**

การตั้งกฎกำหนดข้อละเว้น หรือ ตั้งมาตรการ จะลด จะละ จะเลิก จะหยุดสิ่งที่ตนยังติด ยังต่ำ ยังบาป ยังชั่วนั้น เรียกว่า **"ศีล"** แล้วจง "เอาจริง" เลิกให้จริง หยุดให้ได้จริง ใช้**ปัญญา**พิจารณาเพื่อแทงทะลุสิ่งที่ตนติดว่า มันไม่จำเป็น มันไม่ต้องมีอย่างนั้นเป็นอย่างนั้นก็ได้ ให้ถึงที่สุด เห็นให้แจ้งว่า **แม้ขาดสิ่งนี้ไม่มีสิ่งนี้ในตน เราก็ไม่ตายดอก !** และต้องหมั่นพิจารณาค้นหาให้เกิด**ปัญญา**ให้เห็นให้ได้อีก ถึงโทษภัยของสิ่งที่ตนยังติดนั้นๆ ให้มากๆ ยิ่งๆ ขึ้น จนเพียงพอ เสมอๆ ด้วย

หรือและจะใช้การกดข่ม อดทนหักห้ามเลิกมัน อย่าให้มันไปเกี่ยวข้องแม้เกิดจิตดิ้นรน ก็อย่าให้มีในจิตให้ได้ จะด้วยการกระทำอย่างไร ก็หัด ก็ลองทำเข้าไปมากๆ เสมอๆ แล้วให้**ปัญญา**เห็นในประโยชน์ เห็นใน "ผลดี" ที่ได้เลิกได้หมดอารมณ์สุข–ทุกข์ เพราะมัน ให้เห็นรสซับซาบรสที่จิตหมดราคะ–โทสะหมดโหยหาเกี่ยวพันในมัน **ให้ชัด**

อย่างนี้ เรียกว่า "ปฏิบัติธรรม" ด้วย **"ศีล"** **จิต**ที่ได้ฝึกเพียรให้หัดจริงลองจริง เล่นกับ**จิต**นี้อยู่เสมอๆ มีการกระทบจริง สัมผัสจริงจากทุกทวารเป็นเหตุเป็นปัจจัยแท้ สิ่งที่ดีที่ดีก็ได้ห่างแท้บ้าง สัมผัสอย่างจริงๆ บ้างตามกำหนด ตามเรื่องที่ควรแท้ๆ แล้วเราก็ได้ "รู้" จิตของเราคอยอ่านจิตของเรา ว่า วางเฉยได้บ้าง ลดได้บ้างแล้วบ้าง ยังลดไม่ได้ละไม่ได้อยู่บ้าง หรือ หยุดได้สนิท เลิกได้เด็ดขาดแล้วบ้าง ดังนี้แหละ คือ **"จิตสิกขา"** หรือ การทำ **"สมาธิ"** ที่มี "รู้" มี **ปัญญา** เกิดจริงเป็นจริงในทุกสภาวะ สืบสานกันอยู่ **(ปัญญาสิกขา)**

การปฏิบัติในพุทธศาสนาจะมีองค์ประกอบของ **ศีล–สมาธิ–ปัญญา** เป็นงานส่งเสริมอุ้มชูกันเป็นขั้นตอน และร่วมกัน อยู่ดังนี้จริงๆ

มิใช่ว่าพอนั่งลง–หลับตาเข้า นั่นแหละ เรียกว่า **บริสุทธิ์ใน "ศีล" แล้ว** *ต่อจากนั้นก็กดข่มเข้า* เรียกว่า **ทำ "สมาธิ" หรือ "จิตสิกขา"** แล้วก็รอๆ ไปว่า **"ปัญญา" จะเกิดจะแจ้งสว่างเอง**

มันคนละบทบาทเลยจริงๆ "เหตุ" ก็คนละเหตุ "ปัจจัย" ก็คนละปัจจัย มันไม่ใช่ "ศีล" เพื่ออธิจิต แล้ว "อธิจิต" แท้ๆนั้นจึงจะเพื่อปัญญา แล้ว "ปัญญา" นั้นๆ จึงจะไปเพื่อ "อธิศีล" สูงขึ้นๆ ต่อและต่อๆ ไปอีก อย่างนั้นไม่เลย

เมื่อผู้ใดปฏิบัติตรงโดยให้**"ศีล"เป็นหลัก** เป็นข้อบังคับก่อน แล้วเอาจริง *(สัจจะ–ทมะ–ขันติ–จาคะ จะเป็นองค์ธรรมที่ใช้ประกอบอย่างยิ่ง)* *จิตจะค่อยๆ สูงขึ้นๆ* เรียกว่า **อธิจิต** หรือ **สมาธิ** *ตามบทปฏิบัติ* อันดำเนินไปด้วย **สติสัมปชัญญะ** ที่เป็นจริงนั้นๆ ได้แท้ เราจะรู้จะเห็นด้วยตนเอง เป็นจริงด้วยตนเอง จะเข้าใจและจะแน่ใจ จะเห็นคุณ เห็นประโยชน์ เห็นความสำคัญของ **"ศีล"** จะรู้ที่ตน จะเข้าใจที่**จิต** จะเกิด **"ปัญญา" แท้ๆ** เป็นปัจจัตตังไม่เป็นอื่นเลย สัมผัสกับทวารนอกใดๆ รู้เท่าทันจิตรับช่วง รู้สึกต่อจากสัมผัสนอกเข้าไปทำงานกับจิตอย่างไร

"รู้" ชัดเห็นจิตดิ้นและทำจิตให้สงบด้วยตนเองอยู่จริงๆ แท้ๆ ชัดๆ แจ้งๆ เมื่อลดได้สงบลง ก็เป็น "สันทิฏฐิโก" คือ เข้าใจแจ้งเป็นได้จริงที่ตนในปัจจุบันนั้นๆ และเป็น "ปัจจัตตัง เวทิตตัพโพ วิญญูหิ" คือ เป็นผู้ฉลาดเอง เจริญปัญญาที่ตนเองแท้ๆ รู้ยิ่ง รู้จริง รู้ชัดแท้ๆ ไม่พร่ามัว ไม่หลงๆ ไม่สับสน ไม่วนๆ **การ "รู้" การ "เห็นแจ้งๆ"** เช่นนี้แล คือ "ญาณ" คือ ปัญญาที่เรียกว่า "ญาณทัสสนะวิเศษ" **การลด การสงบลง** เช่นนี้แล คือ "วิมุติ" คือ "ฌาน" ที่เรียกว่า "สัมปันโน" ผู้เกิดจริง มีจริง ถึงจริง ก็คือ ผู้มี **"ฌาน จรณะ สัมปันโน"** จริง

และในสภาพของปฏิกิริยาแห่ง "ปัญญา" **ที่ค่อยๆ ได้** จิตลด จิตละคลาย **ที่ค่อยๆ เกิด** นั่นแหละเปรียบดังบ้าน หรือ "วิหาร" **ที่กำลังได้รับ "การสร้างการก่อ"** เรียกทางธรรมว่า **กำลังขัดเกลา หรือ กำลังผ่าตัด** บาลีตรงตัวก็ว่า **"สัลเลโข"**

ที่สุดเมื่อจิตวางได้ ปล่อยได้ ทำความวางเฉยได้ สงบลงได้ ณ บัดใด ก็เรียกได้ว่า "ฌาน" ครบรอบ ณ บัดนั้น ถ้าแค่ขั้นเบาสบายใน "ฌาน" ขั้นต้น เราก็เรียกว่า **"รูปฌาน"** ได้ "วิหาร" ที่เรียกว่า **"ทิฏฐธัมมสุขวิหาร"** แล้ว ถ้าพึงรู้พึงละได้แล้ว ผ่านขั้นต้นแล้ว โอกาสต่อๆ ไป เมื่อเรายังมีการประพฤติ การคอยสอดส่องระมัดระวัง ไม่ประมาท มี "สติปัฏฐาน" มีวิปัสสนาอยู่เสมอๆ ต่อและต่อไป สภาพของ **"รูปฌาน"** จะเป็น "มหัคคตจิต" ไหลเลื่อนเข้าสู่ **"อรูปฌาน"** เป็นปกติเอง กล่าวคือ ในเรื่องที่เราได้เป็น "ฐาน" ขั้นต้น เป็น "วุฏฐาน" นั้นๆ แล้วเราก็มี "อุฏฐาน" แซกซ้อนทำงานเป็นขั้นต่อไปอยู่เสมอ ตราบที่เรายังมี "สัมมา" ทั้งหลายทั้งองค์ ๘ โดยระวัง "จิต" ระวัง "วาจา" ระวัง "กายกรรม" ทั้งปวง อย่าง "พยายาม" อย่างพากเพียรอยู่จริง *(ใน วุ + อุ + ฐาน นั้น มี อุ + ฐาน แซกอยู่จริงๆ ใน "วุฏฐาน" จริงๆ)* "วิหาร" ก็จะเป็น **"สันตวิหาร"** ยิ่งๆ ขึ้นตามลำดับแท้ๆ

การประพฤติด้วย "สติปัฏฐาน" คือ รู้ตัวรู้ตน รู้ทวาร ๕ ทวาร ๖ ของตัวเสมอๆ แล้วระมัดระวัง ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจของตน อยู่ทุกสัมผัส ให้ได้มากที่สุด

อย่าประมาท เพียรพยายาม ละเลิก ปลดปล่อย ให้ได้ตามชั้นเชิง ตามระดับ โดยเรากำหนดศีล กำหนดพรต เป็นขั้นตอน "เน้น" ให้ถูกตน ทำอย่าง "สำคัญ" ให้เข้ากับเรื่องกับสิ่ง *ที่ตนติด ตนยึด ตนมี* ให้ตรงให้แท้ (*ทิฏฐุชุกัมม*) **มันจะไม่มีการหลงติด "อรูปฌาน" ทั้ง ๔ เลย เพราะผู้นี้มี "วุฏฐาน" แล้วก็จะมี "อุฏฐาน" สืบต่อทำงานด้วยระบบ "อธิศีล-อธิจิต-อธิปัญญา" คือ จะ** *รู้วิมุติ* **แล้วจะ** *เพิ่มศีลทำจิตให้สูงต่อไปใหม่อีก* **เรื่อยๆ จะ** *ไม่หลงเสพย์ติดเข่าแช่จมอยู่* **เหมือนการปฏิบัติด้วยระบบนั่งหลับตาเอ็ดอ่อยดิ่งๆต่ำๆรำๆเรื่องๆ รู้ ก็ไม่ค่อยชัด สัมผัสทางทวารทั้ง ๕ ก็ไม่มี นั่นหรอก**

เพราะผู้ไป**นั่งหลับตาทำ "ฌาน"** แบบเล่นกับจิตขี้โกง พอจิตเข้าขั้น "สันตวิหาร" ซึ่งหมายเอาอย่างแบบ "ฌาน" ฤาษีที่เขากำหนดกัน *ไม่ใช่หมายเอาแบบ "ฌาน" ลืมตา* คือ แบบ*นั่งหลับตาแล้วก็สะกดจิตตนเข้าไปๆ* จนกำหนดอาการจิตผ่าน "รูปฌาน" ขั้นที่ ๔ ได้แล้วก็จะเข้าขั้น.....

จิตมีความสงบเป็นที่พักที่อาศัยขั้นละเอียด จิตหยุดวุ่นจริงๆ หรือ จิตพักได้จริง มีแต่ความว่าง นิ่ง โปร่งโล่งตลอดแจ่มใสวสว่างใสอยู่ชนิดไม่มีตัวไม่มีตนกันที่เดียว สภาพนี้ ก็เป็น "**อากาสานัญจายตนะ**" เรียกว่า **อรูปฌาน ขั้นที่ ๑**

หรือ ขั้นต่อไป จะมีการ "รู้ตัว" ว่าเป็นตัวของตัว ณ ขณะนั้น คือ กลับมามีตัวมีตนอีก แต่ก็ไม่มีรูปไม่มีร่างมีแต่ความรู้สึก และก็ยังมั่นคงอยู่กับสภาพ "ว่างนิ่ง โปร่งตลอดสว่างไสวอยู่อย่างเดิม" นั้นได้ด้วย "การรู้" นี้เรียกว่า "**วิญญาณัญจายตนะ**" จะมีสภาวะออกปานนี้ เป็น **อรูปฌาน ขั้นที่ ๒** ก็ตาม

และหรือ จะเลยเถิดไปสู่ "สันตวิหาร" ยิ่งกว่านั้น เป็น**อรูปฌาน ขั้นที่ ๓** เพราะเห็นว่า การยังมีความรับรู้ไม่รู้สิ้นรู้สุดขนาด "อากาสานัญจายตนะ กับ วิญญาณัญจายตนะ" นี้ ถือว่ายังไม่หยุด ยังไม่พักสนิท ยังอยากจะให้ดับให้พักยิ่งกว่านี้ ก็พยายามจะ "ไม่เหลือจิต" ซึ่งก็ว่างนิ่งโปร่งโล่งสบายแล้ว แต่ก็ถือว่ามันยังมี "รู้" อยู่ ก็มีความเข้าใจว่ามันยัง "ไม่ดับสนิท" จึงจะดับให้ยิ่งกว่านั้นไปอีก (*คือ จะไม่เอา*

สภาวะของ "อากาสานัญจายตนะ กับ วิญญาณัญจายตนะ" ซึ่งก็เบาว่างออกถึงขนาดนั้นไว้นั่นเอง) โดยเพียรสะกดจิตตนให้ "ไม่รับรู้–ไม่ให้มีความรู้สึก" เป็นดับ หรือ เป็นหลับสนิทอะไรก็เรียกได้ สภาวะก็คือ ทำความไม่รับรู้ให้เกิดกับจิตของตนให้ยิ่งๆ ขึ้นเป็นที่สุด รู้อะไรนิดหนึ่งหน่อยหนึ่งก็พยายามไม่ให้มี นั่นก็คือสภาพที่เรียกว่า **"อากิญจัญญายตนะ"** เป็น "สันตวิหาร" **ขั้นที่ ๓ แห่งอรูปฌาน**

มันก็จะยิ่ง "สงบ" ใหญ่*(สันต)* แล้วคนผู้นั้นก็ไปหลงติด "ที่พัก" *(วิหาร)* ที่เป็นสภาวะอย่างนี้ ก็จะหลงยึดหลงเกาะ ก็จะกลายเป็นผู้หลงเพียรกระทำเอาแต่ "สันตวิหาร" ดั่งนี้แหละ ให้แก่ตน ให้มันชำนาญ ให้แคล่วคล่อง ให้เก่งกาจ คนผู้นี้ก็จะได้ "ฌาน" แบบนี้ *ปัญญาจะรู้กิเลส–ตัณหาหยาบกลางละเอียดอย่างใดๆ จะไม่มี* **ทิฏฐิหรือความเห็นความเข้าใจในการกระทบ "สัมผัส" ใดๆ ก็จะไม่รู้ จะมาเป็นอยู่ในแบบสีมตากับสังคมเขา ก็ไม่ได้** ผู้หลงยึดแบบนี้ ก็เช่น **อาฬารดาบส** และทำได้ขนาดนี้ จบอยู่ขนาดนี้เท่านั้น

ส่วน**อุทกดาบส**นั้น ก็เบิ่งจิตบ้าง*(เบิ่งแต่ใน "ทวารจิต" ทวาร ๕ นั้น ยังนั่งหลับตาปิดมืดอยู่อย่างเดิมนั่นแหละ)* เพราะแน่ใจแล้วว่า ดับเป็น "อากิญจัญญายตนะ" มันก็ทำได้ แต่จิตนั้นมัน "ไม่เที่ยง" **มันหมดแรงกดแรงข่ม** *(วิกขัมภนะ หรือ จะปฏิปัสสัทธิ ออกปานใดก็ตาม)* **แล้วมันก็จะต้องดิ้นเวียนมารับรู้ได้อยู่อีกจนได้** ดังนั้น เมื่อเราจะอยู่สงบ จะดับดิ่งอยู่อย่างนั้น แม้จิตจะดิ้นออกมารู้ ก็กดก็พยายามดับมันเข้าไปใหม่ มันจึงจะรู้อยู่รำไรๆ ดิ้นขลุกขลักๆ "รู้บ้างไม่รู้บ้าง" อยู่แต่กับจิตในจิต เป็น **"เนวสัญญานาสัญญายตนะ"** อยู่อย่างนั้นแหละ เหมือนคนหลับๆ ฝันๆ เลือนๆ ลางๆ อันไม่ชัดไม่เจนนั่นเอง "สันตวิหาร" ขั้นนี้ ก็เป็น**ขั้นที่ ๔ แห่งอรูปฌาน** **อุทกดาบส** จึงยึดเอา "ที่พัก" *(วิหาร)* อย่างนี้ เป็นแดนวิมานสูงสุด เป็น "สันตวิหาร" ของเขา ดังนี้

ส่วนการปฏิบัติแบบมี**สติก่อปัฏฐาน** หรือ ก่อ "วุฏฐาน" ด้วย "อุฏฐาน" ตามที่ได้อธิบายมา คือ "รู้" แล้ว "ละ" เมื่อ "ละ" ได้แล้ว ก็ให้ "รู้" ว่าได้แล้ว

แล้วก็เพิ่ม "ศีล" ใหม่เป็น "อธิศีล" เพิ่มเหลี่ยมใหม่ หรือ สร้างฐานให้แก่ตนต่อขึ้นไปอีกอยู่เรื่อยไป ไม่เกาะไม่ยึด รู้ "ความจบ" และจะรู้ "อนันตัง" หรือ "ความควรต่อควรตัด" นั้นๆ รู้ "ความว่าง" และจะมี "ความทำ" อยู่ในตัวเสร็จ อันไหน "จบ" ก็จะรู้ "จบ" เกี่ยวกับเรื่องนั้น อันนั้น เหตุนั้น ปัจจัยนั้นชัด(*รู้ "วิมุติ"*) อันไหนยังไม่จบแต่ลดลงบ้างแล้วล่ะ ! ก็รู้ชัด(*ลด "สักกาย" ได้*) อันไหนยังมากยังหนัก ก็รู้ชัดรู้จริง(*รู้ "สักกาย"*) และขนาดไหน คือ หมดสิ้นในตนอยู่กับโลกได้สบาย จะคลุกคลีกับโลกขนาดไหน สังคมขนาดไหน ตนไม่หวั่นไหวแล้ว หรือ จะคลุกคลีกับโลกขนาดนี้ได้แล้ว ! โลกขนาดนี้เรายังหวั่นไหวอยู่บ้าง ! อะไรต่างๆ พวกนี้ ก็จะรู้ละเอียดได้จริง จะรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา มีอนุโลม ปฏิโลม เป็น "สัจจานุโลมญาณ" จริงๆ

จิตจะบรรลุได้ ก็โดยมี "ฌาน" จริง และ **"ฌาน"** จริงนั้น จะต้องมี "ญาณ" จึงจะมี "วิมุติ" และ "วิมุติ" ที่บริบูรณ์จริงของพุทธนั้น ก็จะต้องมี "อธิปัญญา" หรือมี "วิมุติญาณทัสสนะ" สืบต่อเดินตรงไปอย่างนี้ ผู้รู้จริงเป็นจริง จึงจะไม่เถียงว่า ผู้บรรลุผู้ใดมี "ฌาน" ผู้บรรลุใดไม่มี "ฌาน" เพราะเข้าใจแท้ใน **"ฌาน"** ถูกต้อง ไม่ว่า **"ฌานแบบฤาษี"** หรือ **"ฌานแบบพุทธ"**

และจะเข้าใจได้ชัดแจ้งแท้จริง ไม่สงสัยด้วยว่า ผู้มีอินทรีย์พละแก่กล้า ก็จะมี "ฌาน" มี "อภิญญา" เกิด "วิมุติ" ได้อย่างรวดเร็วยิ่งกว่าสายฟ้าแลบก็ได้ เช่น พระพาหิยทารุจิริยะ *(เป็น "ฌาน" ในขณะลืมตาโพลงๆ แก้ผ้าโทงๆ ยืนฟังพระพุทธองค์ทรงสอนอยู่นั่นแหละ)* ผู้มีอินทรีย์พละแก่กล้าเหมือนกัน แต่หย่อนมาหน่อย เช่น พระยส และพระอรหันต์เจ้าอื่นๆอีก ยังมีแยะ ก็ใช้เวลานานออกมาหน่อย ผู้มีอินทรีย์พละไม่แก่กล้า ก็จะต้องฝึกปรือ หรือ ทำสติปัฏฐานซ้ำนานเพิ่มขึ้นไปเพื่อเกิดญาณ เกิดวิมุติ เป็น "ฌาน" เป็น "อภิญญา" หรือ เป็น "วิชชา ๘" ตามลำดับจริงๆ

และผู้บรรลุเร็ว ก็มิใช่ว่า จะเก่งกาจ จะรู้ยิ่งไปกว่าผู้บรรลุช้า ก็หามิได้ เช่น

พระพุทธองค์กว่าจะบรรลุธรรม ต้องพากเพียรอยู่ตั้ง ๖ ปี ดังนี้ หรือ พระสารีบุตร ต้องเรียนรู้บำเพ็ญ(หลังจากพบพระพุทธองค์แล้ว)ต่อไปอีกตั้ง ๑๕ วัน ช้านานกว่าพระยส หรือ เพื่อน ๆ พระยส อีกตั้งเป็นไหน ๆ ดังนี้ จึงอย่าเพิ่งไปหลงตีค่าตีราคาผู้บรรลุเร็วว่า จะมีความสามารถด้านอื่นดีกว่าเก่งกว่าผู้บรรลุช้า หรือผู้บรรลุก่อนจะเก่งกว่าผู้บรรลุทีหลัง อะไรพวกนี้เล่นง่าย ๆ เป็นอันขาด

ส่วนผู้จะรู้ละเอียดในระดับชั้นเชิงของ "จิตในจิต" จะรู้ละเอียดในสภาวะ "ฌาน" ก็จะต้องเป็นผู้มี **"ปฏิสัมภิทาญาณ"** จริงๆ ต้องเข้าใจ "เนื้อหาแท้ ๆ" *(อัตถ)* ต้องรู้แจ้งถึงตัวผลตัวเหตุ ตัวลึกตัวตื้น ตัวหยาบตัวละเอียด กุศล–อกุศล แต่ละขนาด ๆ แต่ละรอบเป็นชั้นเชิง มากชั้นมากเชิงชัดเจนจริง ๆ *(ธรรม)* พร้อมทั้งรู้ภาษา รู้บัญญัติ รู้สมมุติโลกได้แท้จริงและมากพอ *(นิรุตติ)* มีความรอบถ้วน มีความลึกซึ้ง ไม่พร่ามัวไม่สับสนในชั้นในเชิงสลับซับซ้อน ไม่ลืมหน้าลืมหลังเร็ว และทั้งมีความรวดเร็วคล่องแคล่วในการคิดการรู้ *(ปฏิภาณ)* จึงจะชี้ "ฌาน" กำหนด "ฌาน" ลงไปได้ชัดแท้ แน่นอน ละเอียดลออ **เรื่องของ"ฌาน"จึงเป็นอจินไตย คือไม่พึงคาดคะเนด้นเดา เพียงแค่คิดเอา** ต้องผู้มีจริง ถึงจริง จึงจะรู้แท้ เป็น "อุตตริมนุสสธรรม" เป็น "คุณวิเศษ" ที่จงพึงระวัง อย่านำไปพูดเล่น หรือ อวดเล่นพล่อย ๆ กันเป็นอันขาด

"ฌาน" แค่เกิดเพราะ *กรรมวิธี* นั่งหลับตาทำเอานั้น ง่าย รู้กันได้ง่าย ทดสอบทำจนเกิดจริงรู้จริงได้ก็ง่ายกว่า "ฌาน" ที่เป็น "วุฏฐาน" หรือเป็น "วิมุติ" แท้ๆ ดังที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี้ ยิ่งเป็น **"ฌาน"** ที่เป็น "สมุจเฉทวิมุติ" หรือ เป็น "สุญญตวิมุติ" ก็ยิ่งยากยิ่งกว่ามากกว่ามากนัก แต่ถ้าผู้ใดไม่มีนิสัยในการ **นั่งหลับตาทำฌาน** จะเพราะเหตุบารมีเดิมเห็นดีใน **สติปัฏฐาน** มาเก่า จนไม่ชอบการนั่งหลับตา หรือ ไม่มีบารมีเดิมล่ะ ! เป็นบารมีปัจจุบันนี้ทีเดียว คือ เพราะเข้าใจด้วยเหตุด้วยผลตื้น ๆ ก็ตาม ก็จะนั่งหลับตาข่มจิตให้สงบไม่ได้ง่าย ๆเหมือนกัน แต่ก็จะทำได้ในโอกาสที่ได้เข้าใจแท้ ๆ และ ได้ลด ได้ตัดกิเลสออกไปได้จริง ๆ ในอนาคต ไม่ยากเป็นที่สุดเหมือนกัน

เพราะเหตุที่ไม่รู้จริง ไม่เข้าใจในความละเอียดลึกซึ้งสลับซับซ้อนใน**เรื่องของ"จิต"แท้ๆ** นั่นเอง **"ฌาน"** จึงได้ถูกนักคิดนักค้นเดา ชี้รูป ก่อร่าง วาดเรื่อง ว่า เป็นแบบนั้นอย่างนี้ไปมากมาย ตามแต่ที่ตนรู้ตนยึดตนคิดตนนึกเอาได้

มีทั้ง "ค้นเดา" หรือ "รู้" แค่เพียงความคาดความคิดเท่านั้น *(จากได้อ่านได้ฟังมา หรือ คิดคำนวณเอาเอง ก็ตาม)* โดยสภาวะธรรมนั้นๆแล้ว ตนเองยังไม่เคยพบ ไม่เคยสัมผัสจริงเลย ผู้แสดง "ฌาน" โดยตนไม่เคยพบ ไม่เคยสัมผัสสภาวะจริงในตนอย่างนี้ เรียกว่า **"อวดอุตตริมนุสสธรรม" ที่ไม่มีในตน** หากเป็น "พระ" อวด ระวัง ! ถ้าอวดโดยรู้ทั้งรู้อยู่แท้ๆว่า เราไม่มี "ฌาน" นั้น ไม่เป็น "ฌาน" นั้น แต่อวดให้เขาหลงลมว่า ตนมี หรือ อวดทั้งๆที่รู้ว่า ไม่เป็น "ฌาน" ที่ถูกต้องจริง ก็จะมีโทษ "ปาราชิก" ทีเดียว สำหรับผู้ที่ยังไม่เป็นยังไม่มีในตนจริง แต่ทว่า "รู้แท้รู้จริง" ถ้าพูดถ้าแสดงโดยตนไม่ยืนยันไม่ออกตัวว่า ตนมี ตนเป็น ตนได้ ตนถึง หรือชวนให้เข้าใจว่า ตนได้แล้วมีแล้ว หรือไม่ก็บอกแจ้งชัดๆไปเสียเลยว่า นี่เป็นเพียงปริยัติ เป็นเพียงภาษา คำสอนที่ตนท่องได้จำได้มาพูดต่อเท่านั้นนะ ! ผู้พูดผู้แสดงเช่นนี้ก็ไม่เป็นไร ไม่อาบัติ ไม่มีโทษอะไร แต่ถ้าแสดงประหนึ่งตนรู้แจ้ง ตนมีแล้ว ได้แล้วเป็นแล้ว ทว่าแท้จริงตนแค่รู้ภาษารู้เข้าใจได้เท่านั้น แล้วอวดเกินตัว เกินจริง ดั่งนี้แหละ เป็นพระ ก็"ปาราชิก" เป็นคนธรรมดา ก็กำลังทำลายพระธรรม ทำลายศาสนาอยู่แท้ๆ

และมีทั้งที่ได้ประสพได้สัมผัสมาจริงๆ เหมือนกัน *แต่สภาวะที่ประสพนั้น สภาวะที่ได้สัมผัสนั้น* **เป็น "ฌาน" ตามที่เจ้าลัทธิเจ้าศาสนาอื่นๆ** ซึ่งมี "นิยาม" กันคนละแบบ ! มีลักษณะกันคนละลักษณะ ! ซึ่งผู้ประสพก็จะพูดถูกจริง ตรงจริง ตามสภาวะนั้น ตามลักษณะนั้นๆ อันสอนเล่าสืบต่อบอกแจ้งกันมายาวนานเต็มที่ก็มีขึ้นใหม่ๆก็มี ต่างก็กำหนดเอา ต่างเข้าใจเข้าหมายเอา ต่างตีขอบเขตลักษณะสภาพเอา จึงมี "ฌาน" เป็นประการต่างๆ ที่ง่ายๆก็เห็นได้ซ้ำๆกันเยอะแยะกว้างขวาง ที่สูงขึ้นละเอียดขึ้นๆ ก็เห็นกันได้ยากขึ้นน้อยขึ้นๆ

เช่น **"มิจฉาทิฏฐิ" ข้อใหญ่ อันมีกันกว้างขวาง** ก็คือ บอกกล่าวเล่ายืนยัน

กันว่า **"ฌาน" นั้นจะมีได้เฉพาะในขณะนั่งหลับตาเท่านั้น** *(หรือ นอนหลับตา เขาก็ยอมรับ ข้อสำคัญคือ ต้องอยู่ในสภาพ "ภวังคจิต" หรือต้องหลับตา จะเป็น "ฌาน" โดยจิตขึ้นสู่วิถีไม่ได้เด็ดขาด ว่างั้นเถอะ)* ดังที่ได้กล่าวถึงกันมาแล้ว "ลืมตา" จะเป็น "ฌาน" ไม่ได้ ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กายสัมผัส รับรู้อยู่ จะเป็น "ฌาน" ไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น

ซึ่งที่แท้ที่จริงแล้ว **"ฌาน"** นั้น *จะ "หลับตา" อยู่ หรือ จะ "ลืมตา" อยู่ ก็เป็นได้ทั้งนั้น* ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า จิตที่เรียกว่า **"ฌาน" นั้น จะต้องเป็นจิตที่ลด ละ กามฉันทะ–พยาบาท–ถีนมิทธะ** *(ซึ่งสภาพตกภวังค์นั้นส่วนใหญ่เป็น "ถีนมิทธะ" ไม่มีความชัดแจ้ง ไม่เป็นสภาพมีสติเต็มครบรู้ชัดเจนกันเท่าไหร่หรอก จะเป็นสภาพรำเรื่องรำไร ไร้ฤทธิ์แรงที่จะต่อสู้กับกิเลส จะลดละกิเลส หรือ เป็นสภาพไม่มีสติเต็มแข็งแรงได้ง่าย ๆ จะเป็น "สติชาคโร" ได้ยากเต็มที จึงเป็น "ฌาน" แท้ยาก)*

และเป็นจิตที่ลดละ อุทธัจจะกุกกุจจะด้วย จนพ้นวิจิกิจฉา พ้นสงสัย รู้ถูกแท้เข้าใจในสภาพ "ลด–ละ" กิเลสนิวรณ์ต่าง ๆ นั้น ๆ ใน "จิต" ของตนจริง ๆ ถ้ายิ่งเป็น "ฌาน" ในขณะนั่งหลับตาละก้อ !

และแม้มีกิเลสนิวรณ์อย่างใดอย่างหนึ่งใน "จิต" ตนขณะใด ก็รู้แจ้งแท้ในจิตตนจริง ๆ พระโยคาวจรที่รู้เช่นนี้ เรียกว่า ผู้มี "ญาณ" แม้บางขณะ บางกิเลสจะยังไม่หมดสิ้นแท้ *(แต่ทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบากแล้วจริง หรือ เป็นอยู่ผาสุกได้แล้วจริง)* จึงเรียกภูมิขณะนั้น ว่า ยังไม่ใช่ "ฌาน" ขั้น "อุเบกขา" *(ยังไม่ใช่ "ฌาน ๓–๔")* เป็นได้แค่ "ฌาน" ขั้นยังมี "วิตกวิจาร" *(ฌาน ๑)* ก็เข้าใจตนจริง ๆ

หรือขณะใดไม่มีนิวรณ์ ๕ จริง ในจิต ขั้นหมดกามราคะ หมดปฏิฆะ ขณะนั้นก็เป็น "รูปฌาน" เต็มรูป ก็รู้แจ้ง รู้ในจิตตนว่ามี "ฌาน" คือ จิตวางได้ จิตสงบแล้ว เนื่องจาก "ปัจจัย" อย่างนั้นอย่างนี้ ไม่มี "กามราคะ" ไม่มี "ปฏิฆะ" ต่อ "ปัจจัย" นั้น ๆ อยู่จริง เข้าใจชัดใน "นาม–รูป" ซึ่งเกี่ยวข้องด้วย "ปัจจัย" นั้น ๆ ที่มันไม่มีในจิตแล้ว เข้าใจได้รอบถ้วนตัดขั้นตอน *(ปริจเฉท)* ได้ถูกต้องจริง ไม่สงสัยเป็นชั้นเป็นเชิงว่ามีเศษอยู่ก็รู้ หมดเกลี้ยงเกลาก็รู้ ตัดโคตร ตัดรากแล้วจริง *(โคตรภูญาณ)*

ก็รู้แจ้งจริง รู้ชัดแท้ใน "นาม–รูป" ของนิวรณ์ ๕ อย่างไม่สงสัย *(นาม–รูปปริจเฉทญาณ)*

และแม้ในขั้นลึก ขั้นซับซ้อน ไม่มี นาม – รูป ของนิวรณ์ ๕ ในแต่ละปัจจัย เพราะจิตเป็น "วิชชา" แท้ ๆ ล้างอาสวะสิ้นลงแล้วจริงด้วยปัญญาจริง ๆ แม้จะสัมผัสทางตา จะได้ยินแท้ ๆ อยู่ทางหู รู้อยู่เห็นอยู่ด้วยทางทวาร ๕ ทวาร ๖ ก็ "รู้" ปัจจัยนั้นอยู่ชัดแจ้งตามความเป็นจริงในจิต ไม่มีนาม–รูปแห่งกิเลสนิวรณ์ ๕ ใด ๆ เข้าไปร่วมปรุงรส ก่อโลภะ ก่อโทสะ แม้ถึงขั้น "อภิชฌาวิสมโลภะ" *(จะมีจิตเพ่งไปในแง่ "โลภ" อย่างกลาง อย่างละเอียดขนาดไหน ๆ ก็ดี)* ก็ไม่มีจนละเอียดไปถึงขั้นธุลีละออง และแม้ทางสาย "โทสะ" ก็ไม่มีละเอียดไปจนถึงขั้นพยาบาท *(ปองร้ายเขา)* –โกธะ *(โกรธเคือง)* – อุปนาหะ *(ผูกโกรธไว้)* – มักขะ *(ลบหลู่คุณท่าน)* – ปลาส *(ยกตนเทียบเท่า)* –อิสสา *(ริษยา)* –มัจฉริยะ *(ตระหนี่)* –มายา *(มารยา)* –สาเถยย *(อวดดี)* –ถัมภะ *(ดื้อด้าน)* – สารัมภะ *(แข่งดี)* – มานะ *(ถือตัว)* – อติมานะ *(เย่อหยิ่ง)* – มทะ *(มัวเมา)* กระทั่ง "ปมาทะ" ก็ไม่มีจริง ๆ แท้ ๆ ได้ (**"ปมาทะ"** *หมายความอย่างสูงยิ่งสุดทีเดียว ว่า ๑. "ไม่เมา" กล่าวคือ ไม่มีกามฉันทะ–พยาบาท อย่างละเอียดไปหมด ทั้งขั้น สุรา –ทั้งขั้น เมรย และละเอียดสุดทั้งขั้น มัชช ไม่มีเผลอหลุดในสิ่งไม่ดี ไม่มีเลินเล่อ ๒. "ไม่หลง" กล่าวคือ ไม่มีโมหะ ทั้งในแง่ถีนมิทธะ ทั้งในแง่อุทธัจจะ ๓. "ไม่พร่ำมัว" กล่าวคือ อธิปัญญาเกิดสูงสุดแล้ว รู้แจ้ง "ธรรมในธรรม" ขั้น "อภิธรรม" พ้นเนวสัญญานาสัญญายตนะทีเดียว อย่างสิ้น "วิจิกิจฉา" สนิท เป็นหลุดพ้นจาก "ปมาทัฏฐาน" จริง ๆ)*

ก็เป็น **"ฌาน" ที่จริงที่แท้ที่สุด** ตั้งแต่ต้น ขั้นไม่มีสิ่งนั้น ไม่มีปัจจัยนั้น ก็ทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบาก เป็นระดับ ๆ ไป จนถึงขั้นเกลี้ยงหมด "อาสวะ" ทีเดียว จะเป็นพระอริยเจ้าขั้นใด ๆ ก็ต้องเกลี้ยงอย่างนี้ ตามขอบเขตแห่งปัจจัยในฐานานุฐานะของพระอริยเจ้าขั้นนั้น ๆ จริง ๆ

เช่น **พระโสดาบัน** ที่สิ้นเกลี้ยงอาสวะในปัจจัยเรื่อง "เหล้า" อย่างนี้เป็นต้น แม้จะลืมตาโพลง ๆ เห็น "เหล้า" จมูกจะได้กลิ่นเหล้าด้วยซ้ำ หรือ แม้จะมีสัมผัสทวารใดก็ตาม จิตพระโสดาบันท่านนี้ ก็จะว่างเฉย–วางเฉย มีสติเต็ม รู้เท่าทันสิ่งนั้นอยู่

ตามความเป็นจริง *(มี "ยถาภูตญาณ")* "เหล้า" ก็รู้ว่าเหล้า กลิ่น–สี เช่นนั้นก็รู้ว่าเป็นเช่นนั้น แต่จิตของท่านสิ้น "สัพพาสวะ" จริงๆ ไม่มีโลภมูลจิตเลย *(แม้ที่สุดขั้นละเอียดสุดทุกขนาดของ "อภิชฌาวิสมโลภ")* ไม่มีโทสมูลจิตเลย *(แม้ที่สุดจาก "พยาบาท" – "โกธะ" – "อุปนาหะ".....ไปจนถึง "ปมาทะ")* เพราะรู้แจ้งเลิกติดเลิกยึดได้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่งจริงๆ *(พันโมหะแท้ สิ้นอวิชชาจริง)*

จิตเช่นนี้แหละเรียกว่า **"ฌาน"** คือ จิตที่ได้ลด ได้หรี่ จนหลุดพ้นจากสิ่งชั่วมาได้แล้วจริงๆ ได้เผา ได้ทำลายกิเลส–ตัณหานั้นๆ มาได้แท้ ตั้งแต่พอทำเนาจนบรรเทา กระทั่งเป็น "สมุจเฉทวิมุติ" ดังนี้เป็นต้น ลักษณะสุดท้าย เช่นนี้เองคือ **อรหัตตผล** แท้ๆ *(ในเรื่องเหล้า)* ของพระโสดาบัน *(ดังนี้ คือ แจ้งอภิธรรมถึงขั้น "เหตุปัจโย มหาปัฏฐาน" เป็นผู้ผ่าน "สติปัฏฐาน" จนเกิดผลครบถ้วนถึงขั้นดับสมุทัยแท้)*

เพราะฉะนั้น **พระอริยเจ้า** หรือ **พระโสดาบัน** ผู้นี้ *(ซึ่งเป็น "โสดาบัน" แต่เพียงปัจจัยเรื่อง "เหล้า" นี้นะ! เรื่องอื่นปัจจัยอื่น ถ้ารู้ตนได้ และทำวิมุติได้อีก ก็สูงขึ้นอีก เป็น "อธิจิต" คือ จิตสูงขึ้น จิตดียิ่งขึ้นจริงๆ เรียกว่า "สมาธิ" แท้ จิตดีอย่างมั่นคงแล้ว หรือ จิตตั้งมั่นแล้วไม่มีหวั่นไหว วิ่อกแว่ก เวียนวนอีก)* จะลืมตาโพลงๆ ก็เป็นผู้มี "ฌาน" หรือ จะหลับตาอยู่ก็เป็นผู้มี "ฌาน" ด้วย

"ฌาน" ดังนี้ ต่างหาก คือ "ฌาน" ที่ควรทำให้ได้ เป็น "ฌาน" ที่มั่นคงแท้ และมีประสิทธิภาพสูง มีประโยชน์มาก สำหรับมนุษย์ ชื่อว่า "ฌานถาวร" *(แม้จะแต่ละเหตุแต่ละปัจจัย)*

ดังนั้น **"พระอรหันต์" สูงสุด** ขั้นหมดกิเลส สิ้นสังโยชน์ ๑๐ สิ้นกาม **ตัณหา–ภวตัณหา–วิภวตัณหาทุกอย่าง** จึงคือ **ผู้มี "ฌาน" เต็มครบ** *พระอรหันต์ จะไม่ต้องเผาต้องฆ่า* **กิเลสนิวรณ์** *ในเหตุในปัจจัยใดๆ อีก* **ใช่ไหม?** *จะมีความว่าง ความหมด ความเผาทำลาย* นิวรณ์ ๕ *ต่างๆ ลงเกลี้ยงแล้ว* (ฌาน) *ในทั้งลืมตาและหลับตา เป็นปกติแล้ว* **ไม่ใช่ว่าจะทำให้ตนหมดนิวรณ์ ๕ หรือ จะทำตนให้เป็น "อุเบกขา" จิตว่าง เป็น "อทุกขมสุขเวทนา" ก็ยังจะต้องไป "นั่งหลับตาทำเอา" อยู่อีก จึงจะเรียกว่า มี "ฌาน"**

พระอรหันต์นั้น หมด**นิวรณ์ ๕** มีจิตว่างเป็น "อุเบกขา" สิ้น "อทุกขมสุขเวทนา" ทั้งหลับตา–ลืมตาในปัจจัยทั้งปวงจริงๆ มี "สมาธิ" แท้ เป็น**สมาธิถาวร** คือ มีจิตที่หมดขาดสิ้นกิเลส (*นิวรณ์ ๕*) ทั้งๆ ที่ลืมตา–หลับตา เรียกว่า **"สัมมาสมาธิ"** หรือ **"อัปปนาสมาธิ"** กล่าวคือ มีจิตสะอาดบริสุทธิ์จากนิวรณ์กิเลสอย่างมั่นคงแน่วแน่ แนบแน่นแล้วในทุกเมื่อทุกยาม **ทั้งขณะจิตขึ้นรับวิถี ทั้งขณะจิตอยู่ในภวังค์** มิใช่มีได้แต่เฉพาะอีตอน**นั่งหลับตาจิตอยู่ในภวังค์**เท่านั้น

"สัมมาสมาธิ" *อันเป็นองค์ที่ ๘ ซึ่งเป็นความท้ายสุดของ "สัมมาอริยมรรค" จึงมีได้แท้ๆ ก็เฉพาะ "อรหัตตผลจิต" หรือ คนผู้ได้ "ญาณ" ได้ "วิมุติ" หรือ ได้ "ฌาน" แท้ถาวร เท่านั้น* **ถึงจะเป็นผู้มีได้จริงๆแท้ๆ บริบูรณ์เต็มภาคภูมิ และนับเป็น "อัปปนา" จริง**

ส่วนสำหรับผู้มี **"พฤติการณ์"** (จาร) *ที่* **"ใกล้"** (อุป) *ความเป็น "ผล" แล้วจริง ก็เป็นได้แค่มี "สัมมาสมาธิ"* **ขั้น "อุปจาร"** *สุดท้าย ถ้าเป็นผู้เพียงมี "สัมมาทิฏฐิ" และเพียงเพิ่งฝึกเพิ่งหัดลด หัดละ วางได้บ้าง เลิกได้บ้าง ฆ่าได้บ้าง เผาลงได้บ้าง เป็นบางขณะบางครู่ชั่วครั้ง ก็เป็นเพียงผู้มี "สัมมาสมาธิ"* **ขั้น "ขณิกะ"** *อันจะยังไม่ใช่ความ "ตั้งมั่น" ไม่ใช่ความ "แน่วแน่" ไม่ใช่ความ "คงทนแนบแน่น" เลย*

ดังนั้น โดยสภาวะ จึงจะชื่อว่า **เป็น "สมาธิ"** *ที่มีความหมายว่า* **ตั้งมั่น–แน่วแน่–คงทน–แนบแน่น** *คือ จะมีสภาพอย่างกล่าวนี้ ในจิต***ต่อเนื่องกัน***อยู่ มากกว่าอีกสภาพอย่างหนึ่งนั้น ยังไม่ได้ มันเป็นได้แค่ "สมาธิ" แต่ปาก หรือ แค่ภาษา ส่วนสภาวะจิตจริงๆนั้น ยังละ หรือ ยังว่างเว้น กามฉันทะ ยังลด พยาบาท ยังห่าง ถีนะมิทธะ ยังไม่มากพอ หรือ มันยังไม่ "ต่อเนื่อง" ยังไม่ "มั่นคง" จริงๆ จึงยัง***ไม่เป็น "สมาธิ"** *ที่มีเปอร์เซ็นต์พอจะเรียกว่า "แท้" ได้ ยิ่งเป็นผู้เข้าใจ "สมาธิ" ยังไม่ถูกไม่แท้ เป็น "สัมมาทิฏฐิ" คือ ยังไปหลงยึดเอา "มิจฉาสมาธิ" เป็นงานเป็นการ หรือ ไปหลงทำ "สมาธิ" อยู่แต่ในแบบของอาจารย์ผู้ยังมีแบบ มีวิธีการ มีเป้าหมายไปคนละ "ความเข้าใจ" แล้ว ก็ยังไม่นับ ไม่เรียกว่า เป็น "พุทธสมาธิ" หรือ "สัมมาสมาธิ" อันเป็นองค์ที่ ๘ แห่ง "สัมมาอริยมรรค" กันเอาเลย*

แต่เราก็ไม่อาจสามารถจะไปห้ามเขา ไม่ให้เขาเรียกการกระทำแบบของเขาว่า "สัมมาสมาธิ" บ้าง เราก็ห้ามเขาไม่ฟัง ! เพราะเขาก็จะถือของเขาว่า "ถูก" เหมือนกัน เขาก็เห็นของเขา เขาก็มีผลของเขา เขาก็เชื่อของเขาเช่นกัน ! ภาษาเรียกจึงซ้ำกันได้ ส่วน **สภาพการณ์ – ผลที่หมาย – จุดเน้น** *ที่จะเอาถูกแท้ หรือ ไม่แท้* **มันต่างกัน** *ต้อง "อ่าน" ให้ชัดๆ*

ดังนั้น **ใครจะได้ "ฌาน" อย่างไร ? ใครจะได้ "สมาธิ" อย่างไร ?** *จึงอยู่ที่ "ปัญญา" อยู่ที่* **ความสามารถเข้าใจ** *อยู่ที่ "สัมมาทิฏฐิ" แท้ๆ จริงๆ*

จงทำ **"สัมมาทิฏฐิ"** *อันเป็น องค์ที่ ๑ แห่ง "สัมมาอริยมรรค" ให้เกิด ให้เห็น แยกให้ออก กำหนดให้ชัดๆ ตรงๆ ให้ได้กันก่อนอื่นเถิด*

"ฌานสมาบัติ" ของพระอรหันต์แท้ๆ แบบพุทธนั้น จึงไม่ใช่หมายเอาแต่ตอนนั่งหลับตา แต่เป็น "อรหันต์" เป็น "ฌาน" กันทุกขณะ ทั้งในเวลาลืมตา หลับตา มิใช่จะหมดนิวรณ์ ๕ จิตจะว่าง จิตจะสงบ เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" หรือ เป็น "สันตวิหาร" ก็แต่เฉพาะขณะนั่งหลับตา และหรือ เป็นพระอรหันต์มี "ฌานสมาบัติ" กันได้ก็แต่เฉพาะตอนนั่งหลับตาเท่านั้น ไม่เลยจริงๆ "ฌาน" นั้น เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เป็น "สันตวิหาร" เป็นเครื่องอยู่ เครื่องเป็นของพระอริยเจ้า อันหมายเอา "ผล" จริงๆ ดังที่พระพุทธองค์ทรง ยืนยันไว้ใน "สัลเลขสูตร" สุตตัน. มัชฌิม. มูล.

จงทำความเข้าใจในคำว่า **"ฌาน"** ให้ดีๆ **"ฌาน" นั้น เป็นความพัก–ความหยุด เป็น "ความเป็นไป" ในทิศที่ประสพผลดี ที่หรี่ จาง คลาย ง่าย เบา สบายขึ้นเสมอ เป็นสภาวะของ "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เป็น "สันตวิหาร" เป็น "วุฏฐาน" จริงๆ** *มิใช่อยู่ในสภาวะของ "สัลเลข" หรือ อยู่ในสภาพ "อุฏฐาน" คือ มิใช่เป็นอาการของความพากเพียรเพื่อผลอยู่ มิใช่เป็นอาการ*

ของการทำงานเพื่อขัดเกลาอยู่ มิใช่เป็นอาการของบทปฏิบัติในขณะที่ยังไม่หลุด ไม่ลดลง ไม่ประสพผลดีขึ้น ไม่ดับลง ไม่สงบลง อย่างนั้น ไม่ใช่จริงๆ ! ถ้าจะกล่าวเปรียบเทียบ ก็เช่น **"ฌาน"** นั้นคือ สภาพความได้ที่ของนักรบ ความมีผลชนะคับหน้า ไปเรื่อยๆ ของนักรบ ส่วน "สัลเลข" นั้นคือ สภาพการสู้รบโดยตรงของนักรบ จะชนะหรือแพ้ยังไม่เป็นสภาพที่บอกได้ แต่ก็มุ่งจะให้ชนะ

ส่วน **"ฌาน" ที่ใช้อุบายนั่งหลับตาเข้า** โดยเอาอะไรต่างๆ เป็น "กสิณ" หรือ เป็น "เครื่องหลอกล่อ" ก็ตาม เช่น ใช้ดิน–น้ำ–ไฟ–ลม หรือ แม้ใช้คำพูดภาษา ใช้บัญญัติต่างๆ *(เช่น ในสมัยนี้ใช้ "พุทโธ" และกำหนดลมหายใจประกอบ ใช้ "สัมมาอรหัง" และกำหนดลูกแก้วใส หรือ พระพุทธรูปประกอบ ใช้ "ยุบหนอ–พองหนอ" และกำหนดท้องยุบท้องพองประกอบ ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งในสมัยพุทธกาลนั้น ยังไม่เคยมีการศึกษาแบบนี้)* เพื่อสะกด หรือ เพื่อตะล่อมให้จิตของผู้นั้น "รวม" เข้าสู่ความเป็นหนึ่ง **ลืมนิวรณ์ ๕ ไปได้ชั่วครั้งชั่วคราว** ในขณะนั่งหลับตานั้นๆ อยู่ จิตปราศจากนิวรณ์ ๕ จริง ในขณะนั้น เป็นจิตเบา จิตว่างๆ ได้จริง **จะกล้อมแกล้มเรียกว่า "ฌาน" ก็พอได้** เมื่อมันถึง "บทสงบ" จริง เป็น "ฌาน" แบบ "วิกขัมภนปหาน" เป็น "ฌาน" ที่ไม่มี "ญาณ" เป็น "ฌาน" ที่ได้ในช่วงที่ "หลับตา" อยู่เท่านั้น ลืมตาแล้วก็กลับมีนิวรณ์ จึงเป็น "ฌาน" ของคนหลับ *(ไสย)*

ใครจะเอา "ฌาน" ที่มีคุณภาพแค่ในตอน "หลับตา" ถึงจะมีได้เป็นได้ ก็เอา ! แต่ถ้าใครจะเอา "ฌาน" ที่เป็น "จรณะ" คือ เป็นไปได้อยู่ทุกบทบาท ทุกเมื่อ ทุกยาม เป็น "ฌาน" ของคนตื่น *(พุทธ)* แม้ในขณะลืมตามีพฤติกรรมที่ร่วมด้วยกับอิริยาบถใด ปัจจัยใด *(จรรย์)* ก็มีความสงบ ความหยุด ความดับ ความไม่มีกิเลสนิวรณ์ ๕ ผสมผเสอยู่ในจิตเลย ก็จงทำความสำคัญ ทำความกำหนดลงให้ถูก

คำว่า **"ฌาน"** ที่เรียกขานเอา*เฉพาะ "จิตสงบ" ในขณะทำเอาตอนหลับตา* เท่านั้น มันยังไม่ได้เผาล้างกิเลสนิวรณ์ ๕ ออกได้ จนลดกิเลสนิวรณ์ได้ไปกระทั่งตลอดในตอนขณะลืมตาปกติมีสัมผัส **จะยังไม่เป็น "ฌาน" ที่มั่นคง**จนเรียกได้ว่า

"สมาธิ" อันมีความหมายระบุชัดๆ อยู่ว่า**ความมั่งคงแน่วแน่ตั้งลงถาวร หรือ เนื่องต่อกันอยู่ได้แล้วเสมอ** ๆ อย่างเก่งแท้ เป็นอันขาด

เพราะพอลืมตาออกมา "อบายมุข" ก็ยังจะต้องไปเสพย์สุขคลุกคลีกับมัน *(นรก หรือ อบายมุขก็ยัง "ปิด" ฉากลงไม่ได้)*

"กามคุณ ๕" ก็ยังจะต้องไปเสพย์สุขคลุกคลีกับมันอยู่ เพราะ ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย ยังไม่ได้ฝึกเรียนฝึกรู้ เป็นเบื้องต้น เบื้องกลาง กันมาเป็นลำดับ

"กามฉันทะ" อันยังหยาบหนา *(วีติกมกิเลส)* ก็ยังไม่ได้เรียนรู้ ไม่เคยฝึกหัดรู้เท่าทัน ในขณะมี "ผัสสะ" กับ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสต่างๆ จริงๆ เพราะไปมัวฝึกอยู่แต่กับการนั่งหลับตาอันเป็นขณะที่ไม่มี "ผัสสะ" หยาบ ๆ ทางทวาร ๕ อะไรเลยอยู่เพียงเท่านั้น

ดังนั้น แม้ "กามฉันทะ" ที่เป็นขนาดกลาง *(ปริยุฏฐานกิเลส)* เป็นอย่างไร ? จึงจะไม่รู้จักมันถ่องแท้แน่ ๆ แต่จะรีบลัด–เรียนลัด *(โดยไม่ให้งามเบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย)* ไปดับอนุสัย–อาสวะ ขั้น "อภิชฌาวิสมโลภะ" ขั้น "พยาบาท" ที่ไล่ละเอียดไปจนถึง "ปมาทะ" ซึ่งเป็น "อุปกิเลส" ละเอียด เป็นชั้นเป็นเชิงทั้งหลาย เป็น "อนุสัยกิเลส" นั้นกันจะได้อย่างไร ?!

การปฏิบัติธรรมของเดียรถีย์ทั้งหลาย หรือ ของพุทธศาสนิกชนในทุกวันนี้ ส่วนใหญ่ เป็นการปฏิบัติแบบ "ใจเร็วด่วนได้" หรือ แบบรีบลัด–เรียนลัด ดั่งกล่าวนี้กันเสียแทบทั้งนั้น ยิ่งพวก "เอาแต่คิด" *(ตักกี โหติ วีมังสี)* เอาแต่ศึกษาปริยัติ ยิ่ง "รีบลัด–เรียนลัด" กันยิ่งกว่าหนักเข้าไปอีก คือ พังแต่ภาษา ผกผันคิด ผูกโยงอยู่แต่กับเหตุ–ผล ของภาษา ของทฤษฎีต่าง ๆ แล้วก็*หลงตน*ว่า ตน "รู้แจ้ง" ตน "บรรลุ" โดยเขาจะไม่รู้เรื่อง "ฌาน" และจะปฏิเสธ "ฌาน" เอาด้วย "ศีล" เขาก็จะมองเมินดูถูก และ "สมาธิ" เขาก็จะมีกันแต่ "สมาธิ" ชั่วครู่ชั่วครั้ง อันเป็นเพียงจิตที่ "รวม" กันชั่วคราว เพื่อเพ่ง เพื่อคิด เท่านั้น เป็นเพียง "ขณิกะ" ซึ่งจะนับเป็น "สมาธิ" แท้ อันคือ จิตที่ดียิ่งซึ่งเป็นได้อย่างนั้น ๆ มั่นคงแล้ว หรือ "สัมมาสมาธิ" ไม่ได้เลยจริง ๆ ดังได้อธิบายมาแล้ว

การฝึกหัด "ฌาน" หรือ ฝึกหัด "สมาธิ" ที่ถูกเป้าที่แม่นแท้นั้น คือ หัดทำให้ลด *(โลภะ–โทสะ–โมหะ หรือ กามฉันทะ – พยาบาท – ถีนมิทธะ – อุทธัจจกุกกุจจะ – วิจิกิจฉา)* หัดทำให้จิตเปลี่ยนไปสู่สภาพน้อยลง ๆ *(จากการติดการเสพย์)* หัดทำให้ดับ *(กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน)* หัดทำให้ "รู้ชั่ว" ว่า "จิตสังขาร" ขนาดต่าง ๆ เป็นอย่างไร ? แตกต่างกันมากน้อย มีน้ำหนัก มีขัดขั้นเท่าไหน ๆ ?

ซึ่งถ้าจะหมายใจเอาว่า การปฏิบัติ "นั่งหลับตา" นี้ เป็นการเรียนขั้น "จิตในจิต" ขั้นอนุสัยกิเลส เรียกว่า เป็น "อุปการะ" แท้ กล่าวคือ เป็น "งาน" ขั้น "ใกล้" ความสำเร็จ หรือ ความบรรลุเข้าไป หรือ ใกล้นิพพานแล้วจริงๆ *(อุป=ใกล้, การ=งาน)* มันก็เป็นบทฝึกของผู้มี "ฐาน" ขั้น**อนาคามิจิต** ซึ่งใกล้จะเป็น "อรหัตตผลจิต" ดังนั้น ถ้าทำถูก "ฐานะ" แท้ *("กรรมฐาน" ที่ถูกแท้ตรงจริง)* ก็จะได้ "ผล" แท้ เป็น "ผล" ถูก มี "ผล" สูงจริง และเมื่อเป็น "ฌาน" เป็น "สมาธิ" แท้ ๆ ได้แล้วจริง แม้ลืมตาออกมาแล้วก็จะคงมี "ผล" นั้นอยู่จริง ๆ แท้ ๆ ไม่ใช่จะมี "ผล" เป็น "ฌาน" เป็น "สมาธิ" แต่เฉพาะแค่ชั่วในตอนหลับตาอยู่เท่านั้น

แต่ถ้าไม่ถูก "ฐานะ" แท้ ๆ จริง ไม่ถูกขั้นของผู้นั้น ๆ ก็มี "ผล" ไม่สูง เป็น "ผล" ที่ไม่ถูก ได้ "ผล" ไม่แท้ จะมีประโยชน์บ้างก็เพียงเกิดความชำนาญในเชิงนั้นแง่นั้น เกิดความถนัด เกิดการทำได้เสมอ ๆ ในแบบนั้นเรื่องนั้น เท่านั้น

การมี "ฌาน" โดยนัยะทำเอาได้ เฉพาะอิตอน "หลับตา" นี้ แม้จะเป็น "สมาบัติ" คือ ทำได้เสมอ ๆ ขนาดใดก็ตาม หากยังมีข้อแม้ว่า **"ฌาน" นั้น จะต้องอยู่ในขณะ "หลับตา"** ตามนิยามของเขา ตามความกำหนดจำกัดของเขา **ก็ไม่ใช่ "สัมมาสมาธิ" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** หมายแน่ ๆ

เพราะ **"สมาธิ" ที่เรียกเต็มๆว่า "สัมมาสมาธิ" อันเป็น "ฌาน" ของพระพุทธเจ้านั้น** เมื่อเป็น**จิตที่มั่นคง**เป็นที่สุด *(สัมมาอริยมรรค องค์ที่ ๘)* พ้นนิวรณ์กิเลสแน่แล้ว ก็จะพึงมี**สัมมา แม้ "วาจา"** ก็มีได้ คือ แม้พูดจาอยู่ จะเสียงดังขนาดไหน ก็ไม่มีกิเลสนิวรณ์ *(ไม่ใช่ จะไม่มีเสียง ไม่มีภาษา เป็น*

"อรหันต์ใบ้" ไปเสียชิบ !) จึงจะอยู่ใน องค์ ๘ ของ "สัมมาอริยมรรค" **ทำงานประสมประสานกันอยู่ครบ** สัมมาแม้ "กัมมันโต" ก็มีได้ คือแม้ทำงานทำการใดๆ อยู่ จะเป็นงานใหญ่ งานหนักขนาดไหน ซึ่งเห็นได้ออกชัดว่ามีเจตจำนงจะให้เป็นให้มีให้ได้ แต่ในจิตก็ไม่มีกิเลสนิวรณ์ เพราะท่านจะไม่หม่นหมอง จะไม่มีกังวล จะไม่มีธุลีทุกข์อยู่ในใจเลย **โดยเฉพาะท่านไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง ไม่มีอะไรเพื่อตน ไม่มีการเสพสุข การหวังเพื่อสรรเสริญ หรือ หยาบใหญ่ไปจนเพื่อยศ เพื่อลาภ ไม่มีในจิตของท่านผู้นั้นจริงๆ หมดตัว หมดตน มีงานเพื่องาน หรือ มีงานเพื่อผู้อื่นอย่าง "รู้ชัด" แจ้งใจอยู่แท้ๆ** *ไม่ใช่ว่า บรรลุแล้ว จิตหลุดพ้นถึงขั้น "อรหัตตผลจิต" แล้ว ในเหตุในปัจจัยใดๆ เป็นพระอรหันต์บริบูรณ์แล้ว แต่* **จะอยู่สงบได้** *หรือ จะมี "ฌาน" ก็เฉพาะในภาวะ* **หลับตา** *เท่านั้น* **"กัมมันโต"** *เลยเป็นอยู่แต่* **กัมมันโต** *ที่เป็นเพียงบทผีก–บทแห่ง "สัลเลข" อันยังไม่ถึง "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" ขั้นปกติปัจจุบันธรรมดากันได้ซักที !*

ถ้าใครขืนเข้าใจว่า **"ฌาน" เป็น "สัลเลข"** อยู่ ไม่ใช่ *ภาวะ "ผล"* ไม่ใช่*ภาวะสำเร็จลง จบขั้นจบตอน* ไม่ใช่*สภาพสิ้นกิเลสลงๆ หรือ เป็น "วิมุติ" ขั้นๆ จนที่สุด หมดสิ้นจนไม่ค้างไม่คา แต่ละขั้นแต่ละตอนจริงๆ* ก็จะยังเป็นการเข้าใจที่ถือว่า "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่ หรือ ยังมีความเข้าใจที่ยังไม่พ้นเนวสัญญานาสัญญายตนะเป็นที่สุด คือ ยังไม่ถึงขั้น "สัญญาเวทยิตนิโรธ" จริง

ดังนั้น ผู้มี **"ฌานสมาบัติ" ที่เป็น "สัมมาสมาธิ" แท้ๆ** จึงจะ**สัมมาแม้ "อาชีพ"** ก็มีได้ คือ ยังชีพไว้ด้วย อากัปกิริยาอย่างใดๆ ก็ไม่มีกิเลสนิวรณ์ ๕ จริงๆแท้ๆ มี "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เป็นผู้มี "ชีพ" อยู่ใน "อาโลก" เป็น**สันตวิหาร**แท้ออกปานนั้นแล ซึ่งจะไม่ใช่การนั่งหลับตาแล้วจิตก็เข้าไปจมอยู่กับอารมณ์เวิ้งว้างว่างโล่งใน "ภวังค์" เลย

ส่วน **"ฌาน"** ที่ไปจำเพาะเอาแต่ว่า จะมีได้ก็เฉพาะในขณะ "หลับตา" นั้น มันเป็น "สมาธิ" **ที่ไม่มีองค์ ๗ ของมรรคอริยสัจ***(ตามที่พระบรมศาสดาได้ตรัสไว้แน่ชัดใน "มหาจัตตารีสกสูตร" มัชฌิม.อุปริ.)* เพราะเริ่มตั้งแต่ "ทิฏฐิ"

ก็เข้าใจไปอีกอย่างหนึ่งที่ต่างกัน คือ เข้าใจว่า "ฌาน" จะมีได้ก็ในอีตอนหลับตาปิดทวาร ๕ กันหมดสิ้นเท่านั้น จึงเรียกว่า "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่ ดังนั้น "วาจา" ของผู้มี "ฌาน" แบบนี้ จึงจะต้องเป็น "วาจาใบ้" จะเรียกว่า "สัมมาวาจา" ก็ไม่ได้ เพราะ**มันไม่มี "วาจา" อะไรเลย !** และ "กัมมันโต" ของผู้มี "ฌาน" แบบนี้ จึงจะเป็น **การหยุดงานทุกอย่าง เอาแต่นั่งนิ่ง นอนนิ่ง หรือ อยู่ว่างๆ เฉยๆ เปล่าประโยชน์ อันเป็นทางมาแห่งความขี้เกียจ** เพราะติดยึดในความอยู่เฉยๆ ความอยู่นิ่งๆ *ไม่เคลื่อนไหว ไม่ทำงานอันพึงควรทำให้ ถูกกาละ ถูกเทศะ ถูกหน้าที่ ถูก "งาน" อันเป็นสัมมาทิฏฐิแท้ๆ ของพุทธนิยม* **ควรคบสิ่งที่ควรคบ ควรทำความคุ้นกับสิ่งที่ควรคุ้น ให้เคยให้เฉยได้ ให้ปล่อยให้เปล่าอย่างสนิทเป็นปกติ การยังชีพ การเลี้ยงชีพ** *(สัมมาอาชีว)* อยู่จึงยังไม่ "งาม" ยังไม่เป็น **ประโยชน์สูง - ประหยัดสุด** ได้อย่างแท้

การยังชีพ การเลี้ยงชีพ ของคนปฏิบัติ "ฌาน" แบบหลับตานี้จึง... แม้แต่จะ "บิณฑบาต" ก็จะขี้เกียจ หรือ ถึงไม่ขี้เกียจ ก็ "บิณฑบาต" โดยเป็น "ฌาน" เป็น "สัมมาสมาธิ" อันเป็นการทำงานอยู่อย่าง "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" ไม่ได้ ยิ่ง "สันต-วิหาร" ก็ยิ่งไม่ได้ใหญ่ ดังนั้น เมื่อมันไม่เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" ดังกล่าว ได้ เมื่อไม่เป็น "สันตวิหาร" ได้จริง จิตมันก็ทุกข์ จิตมันก็เลี้ยง เมื่อมี "ทางออก" ทางอื่นจึงรับฉวยรับบ่ายเบี่ยงหนี ไม่ยอมบิณฑบาต ความรู้ใน "บิณฑบาต" ก็เลือนหาย แม้แต่**ความเคย**ก็ไม่มี **ความคุ้น**ก็ไม่มี **"นิสัย" ในเรื่อง "บิณฑบาต"** *อันเป็นพุทธประเพณี เป็นมนุษยสัมพันธ์ขั้นสูงสุด* ก็ลดไป เลิกไป เพราะความเข้าใจไม่ทั่วถ้วน เพราะอำนาจของทุกข์ เพราะอำนาจของอนุสัยกิเลสมันบงการเช่นนี้แล **การสะสมจึงต้องเกิดขึ้น การหาอำนาจใหม่มาทดแทนเพื่อการยังชีพอยู่จึงเกิดขึ้น** *(ส่วนใหญ่ก็จะใช้อำนาจเงิน จึงต้องรับเงิน หรือ มีเงิน และใช้เงิน)* หรือไม่ก็เป็นอำนาจอื่นที่เป็นอำนาจผูกขาด เกาะยึด เช่น มีญาติโยมส่งเสียเป็นประจำ เลยถูกตรึงไว้ที่นั่นแหละ หลุดไปไหนไม่ได้ **แค่ "บิณฑบาต" ก็ทำไม่สำเร็จ**

แล้ว ก็ป่วยการจะกล่าวไปถึง "การงาน" *(สัมมากัมมันต)* หรือ การยังชีพ *(สัมมาอาชีว)* ขั้นออกเผยแพร่ศาสนาแท้ๆ เข้าหาปวงชน เคลื่อนย้ายไปให้กว้างขวาง เพื่อกระจายลัทธิ กระจายคุณธรรม เป็น "มนุษยสัมพันธ์" อันประเสริฐสูงค่า เป็น "เลข" อันคือ ธรรมที่สำคัญของศาสนาจริงๆ เช่นอย่าง องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ศาสดาทรงกระทำเป็นเยี่ยงอย่างไม่หยุดยั้งตลอดพระชนม์ชีพ ๔๕ พรรษา อย่าง พระอริยสาวก มหาสาวกได้กระทำดำเนินตามรอยพระยุคลบาทสืบศาสนามาตลอด แต่ผู้มี "ทิฏฐิ" ดังกล่าวมาแล้ว คือ ที่มีกุศโลบาย เอาแต่นั่งหลับตานั้น จะโน้มเอนไปในทางเกลียดคน เอาแต่หลบปวงชน เข้าป่า เข้าถ้ำ เป็นฤาษีเป็นเดียรถีย์ ดาบส เป็นไปตามลัทธิเก่าๆ เดิมๆ นั้นจริงๆ เพราะ "ทิฏฐิ" เป็น **มิจฉา**มันย่อมพาไปตาม "แนวโน้ม" นั้นๆ นอกจากผู้ใด เกิด "ญาณ" เป็นสัมมา เกิด "ทิฏฐิ" เป็นสัมมาแล้วจริงในจิต แม้จะเป็นเพียง "ธรรมฐิติ" คือ มันเข้าใจ "ถูก" ในจิตลึกๆ อยู่ แล้วมันก็จะค่อยๆ ส่งผลออกมาให้ทำถูกทำตรง ถึงกายกรรม วจีกรรม ข้างนอกเองได้ แต่ก็เนิ่นช้าหน่อย เช่น ผู้ปฏิบัติโดยดำเนินปฏิปทาแบบ "นั่งหลับตา" บางกลุ่มบางเหล่า ก็พอมีตัวอย่าง แต่กระนั้นก็ดี จะให้ถูกให้ตรงให้ได้ "ผล" ครบผลเต็มนั้น ก็ยากหวังเหลือแสน

ถ้าผู้ใดเข้าใจ "ฌาน" โดยยึดเอานัยแบบหลับตา และเข้าใจเชื่อแน่ว่า ถ้าจะทำความสงบรำงับตัดกิเลสให้ได้นั้น **ต้องเป็นสภาพนั่งหลับตาเท่านั้น** แล้วก็ดับจิตหยุดจิตเข้าเท่านั้น จุดจบผู้นี้ ก็ไปสู่ "**อากิญจัญญายตนะ**" หรือ "**อสัญญีสัตว์**" เมื่อดับจิตได้เกลี้ยง หยุดได้สนิท คือ *หลับสนิท สิ้นสมปฤดี ไม่มีจิตรับรู้อะไรเลยจริงๆ* และจะเป็น "**เนวสัญญานาสัญญายตนะ**" เมื่อดับจิตไม่สนิท ไม่เกลี้ยงลง คือ *ยังรู้บ้างไม่รู้บ้าง แบบคนฝันเลอะ คนรู้อะไรก็ไม่ชัด ไม่แท้ ไม่แจ่มแจ้งจนแน่ใจจนยืนยันแก่ตนได้ว่าพ้นวิจิกิจฉา* อันเป็นลัทธิแบบ**อาฬารดาบส** กับแบบ**อุทกดาบส** ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เคยไปเรียนรู้มาแล้วทั้งสิ้น มันยังไม่ใช่ทางที่ดีที่สุด ทางที่ถูก ตรงที่สุด พระพุทธองค์จึงได้เลิกราไปค้นหาทางใหม่จนได้แจ้งในสภาวะที่ลึกซึ้งละเอียดใหม่

จึงได้ค้นพบ "สัมมาอริยมรรค" อันมีองค์ ๘ และมี "สัมมาญาณ" มี "สัมมาวิมุติ" เป็นที่สุด ซึ่งล้วนเป็นวิปัสสนา **ที่มีผลเป็น "ฌาน" เป็น "วิมุติ" อันสมถะสอดซ้อนอยู่ในตัวด้วยกัน อย่างผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบานแจ่มใสจริงๆ พระองค์รวมเรียกว่า** "สติปัฏฐาน" **นับเป็น "ทางเอก" ทางเดียวที่จะพาบรรลุหลุดพ้นได้สูงสุด ลัดตรงสุด ละเอียดสุด จึงได้ฉายาว่า ลัทธิ "พุทธ"**

ดังนั้น "สติปัฏฐาน" หรือ วิปัสสนานั้น จึงมิได้ทั้งในขณะลืมตาโพลงๆ หรือ นั่งหลับตาอยู่ก็ได้ เมื่อเข้าใจแท้ ถูกต้องจริง และโดยเฉพาะ **"การบรรลุ"**นั้น จะต้องบรรลุในขณะที่มี "รู้" มีเหตุมีผลมีความรู้สึกธรรมดาๆ มีสติเต็มรอบ มีสภาพเข้าใจเต็มชัด ตัด ปล่อย วาง–กิเลส เว้นตัณหาขาดออกจากจิตจริง รู้จริง เข้าใจจริง เป็นปัจจุบันทันที่นั้นจริงๆ ว่า รู้อะไร ? เรื่องอะไร ? กิเลสอะไร ? ตัณหาอะไร ? อะไรหลุดออกไป ? อะไรที่ไม่มีในจิตเราจริงๆ ? ตัดสภาวะทุกข์ในจิตนั้นขาดผลัวยไปจริงๆ ! คลายปัญหาอะไร ? ก็รู้ในทันทีนั้น เกิดปัญญาจริง แม้จะบรรยายออกมาเป็นคำพูดยังไม่ได้ มันก็เป็น "ญาณ" เป็น "วิมุติ" เป็นปัญญา ขั้นที่ต้องเรียกว่า "อธิปัญญา" หรือ "ญาณ-ทัสสนะวิเศษ" จริงๆ

ถ้าเป็น "จิต" ดวงแรก หรือ เป็นครั้งแรกที่เรา "รู้แจ้ง" เราจะเกิด "ปีติ" แรง จะตื่นเต้นมากมาย จะ "อ๋อ !" ในใจ จะพ้น "วิจิกิจฉา" แท้ จะโล่งจะล่วงจะลุอย่างมากกว่าที่เคยเกิดอาการ "รู้" ในชีวิต ต่อจากครั้งแรกนั้นแล้ว ครั้งต่อๆไปก็จะปีติเบาลง จะตื่นเต้นน้อยลงกว่าครั้งแรก แต่ก็จะแรงทุกครั้ง*ที่ครบรอบ ที่ถ้วนรอบแห่ง "จิตรู้"* ที่เป็น**ญาณ** ที่เป็น**วิมุติ**แท้ๆ จน "วิจิกิจฉา" สุดท้าย หลุดพ้นหมดสิ้น **"อวิชชาสวสังโยชน์"** ทุกๆแต่ละเปลาะ แต่ละชั้นของตัณหา ไม่ว่าจะเป็น

"กามตัณหา" ก็ดี "ภวตัณหา" ก็ดี "วิภวตัณหา" ก็ดี ถึงขั้นสุดขั้นปลายนับเนื่องเป็นพระอริยเจ้าขั้นสูงแล้ว หรือ เป็นพระอรหันต์ ก็จะไม่ตื่นเต้นไม่รุนแรงอีก แม้จะได้รู้ได้แจ้งได้เพิ่ม "โพธิญาณ" เพิ่มปฏิสัมภิทาญาณใดๆ อีกปานใด ก็ตาม

การหลุดพ้น การมีอะไรว่างขาดออกจากจิต กิเลสตัณหาถูกเผา ถูกฆ่าขาดจากจิตไป ดั่งนี้แหละ พอจิตตกอยู่ในสภาพ **ขาดแล้ว หลุดแล้ว ว่างแล้ว** นั้น ก็เรียกสภาพจิตนั้นว่า "ฌาน" เป็น "ปรมัง สุขัง" หรือ มัน "ยิ่งกว่าสุข" คือ มันมีสภาวะ หรือ มีรสยิ่งกว่า "สุข" อย่างโลกๆเขามี เรียกในภาษาบาลีว่า "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เมื่อ "ฌาน" ขึ้นถึง **ฌาน ๔** ในจิตระหว่างนั้น "อยาก" ก็ไม่มี หรือ อาการ "ไม่อยาก" ก็ไม่มี ทุกข์ก็ไม่มี สุขเพราะเหตุนั้นๆ ก็ไม่มีจริงๆ ไม่มีภาษาจะเรียก จึงขอยืมภาษามาใช้ว่า "ยิ่งกว่าสุข" หรือ "ปรมัง สุขัง" เป็น "ความสุขสบาย" ที่สงบจาก *"รสอร่อยสมใจอย่างโลกย์ๆ"* บาลีก็เรียกว่า "วูปสม สุข" หรือ "อุปสม สุข"

เมื่อเริ่มต้นได้ "วูปสม สุข" หรือ "ปรมัง สุขัง" อันคือ **ปัฏฐาน** ของนิพพาน เป็นสภาพจุดเริ่มของการหมดสิ้น การหลุดพ้นแท้ๆ เรียกว่ามี **ฌาน ๔** จิตของพระอริยเจ้าผู้นั้นๆ ก็จะเริ่มนับได้ว่า เป็นผู้ **เริ่มมีนิพพานตั้งลง** ที่จิต *(ปณิหิต-นิพพาน)* เป็นสภาพมีรสชัด และรสนั้นเรียกว่า "วิมุติรส" มี **ปีติ** แรงดังกล่าวแล้ว *(แม้มี "วิมุติรส" แล้ว มันก็ยังจะมี "ปีตติวิสัย" ซ้อนอยู่อีก อันเป็น "ปีติ" ขั้นละเอียดกระนี้ๆ แหละ)* จึงยังไม่ใช่เป็น "นิพพาน" ขั้นบริบูรณ์ จิตจะต้องลด **ปีติ** *(ขั้น "ปีตติวิสัย")* ระงับยินดีลงอีก ถึงจะก้าวขึ้นเป็น *"นิมิตนิพพาน"* คือจะต้อง *"อัปปณิหิตนิพพาน"* ลงไป หมายความว่า จะต้อง **ไม่มีอารมณ์ยินดียินร้ายอะไรกับนิพพานนั้นให้ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก สภาพจิตที่เลื่อนจาก "ปณิหิตนิพพาน" ย่างเข้าสู่ "นิมิตนิพพาน" นั้น** ก็คือ *สภาพของ "อรูปฌาน" อันมี "อากาสานัญจายตน* **ฌาน** *" มี "วิญญาณัญจายตน* **ฌาน** *" มี "อากิญจัญญายตน-* **ฌาน** *" และ "เนวสัญญานาสัญญายตน* **ฌาน** *" เป็นสภาพของ "สันตวิหาร" เป็นความรำงับ เป็นสภาพหยุด สภาพสงบ สภาพพัก สภาพจบคดี สภาวะนี้แล*

เรียกว่า "วุฏฐาน" ชัดๆ ขึ้นมาอีก ขั้นแรกก็เป็นสภาพของจิตยึด "อากาส" ยึดปริเฉทรูป หรือยึด "จิตว่าง" ยึดความว่างแท้ๆ ยึดความโปร่งจริงๆ ยึดความเฉยที่เฉยยิ่งๆ ขึ้น *(ถ้าผู้ใดจิตยังไม่สามารถเพิ่มภูมิให้สูงขึ้น เข้าขั้นเกิด "อรูปฌาน" (แบบพุทธถูกตรง) ได้จริง ก็จะกลายเป็นคนเฉย เฉื่อย ชา เป็นคนเฉยเมย เย็นชืด เนือยหนักขึ้นๆ เรื่อยๆไป จริงๆ หนักเข้าๆ จะเบื่อแม้ชีวิตของตนเอง หรือไม่ก็เห็นแก่ตัวจัด ไม่เอาภาระอะไรหมด จะหนีคนเข้าป่า เข้าถ้ำ อยู่เงียบงุดสุดโต่ง เป็น "อัตตกิลมถานุโยค" ผู้มี "อาตมัน" เป็นที่สุด เช่น พวกนิครนถ์ไปเลย)* ต่อเมื่อรู้ทัน "ความยึด" ของตน รู้ทันสภาวะของ "จิตว่าง" หรือ "ความว่าง" นั้นๆ สภาพ "รู้" เช่นนี้ เรียกว่า "ญาณ" และแล้วพร้อมๆกับรู้ มันจะเป็น "ฌาน" ต่อติดกันไปในทันที คือ จะ "เลิกยึด" การเลิกยึด "อากาส" ลงได้นี่แหละ เรียกว่า *"อากาสานัญจายตน* **ฌาน"** และเป็นสภาพที่เรียกว่า *"วิญญาณัญจายตนะ"* ซ้อนได้ทันที (ยังไม่ใช่ *"วิญญาณัญจายตน* **ฌาน"** ดอกนะ ! สังเกตดีๆ)

และโดยนัยะ "เชิงซ้อน" สุขุม ดั่งนี้เอง *"นิมิตนิพพาน"* ต่างๆเหล่านี้ จะต้องถูก "รู้" (ญาณ) และถูก "ดับลง" หรือ "หลุดไป" (วิมุติ) เป็น *"อนิมิตนิพพาน"* ขึ้นเรื่อยๆ สูงขึ้นๆ กล่าวคือ จะต้องรู้ความจริงในสภาพ "ว่าง" หรือ "หลุดพ้น" จากเหตุจากปัจจัยต่างๆ แม้ขนาดขั้นอารมณ์ที่เป็น "อรูปจิต" ออกปานนี้ ว่างลง วางเฉยได้แล้ว หลุดแล้ว หมดเกลี้ยงแล้ว ในระดับใด ? เรื่องใด ? ขั้นใด ? ก็ให้ "รู้" ให้จริง รู้ให้แท้ รู้ให้ "ตรงเป้า" อย่าให้เพี้ยน อย่าให้พร่า*(วิญญาณัญจายตนะ)*

การ "รู้" ได้ออกปานนี้ แล้วยังจะหลง "ความรู้" หลง "จิตรู้" หลง "ธาตุรู้" นั้นๆ ซ้ำซ้อนเข้าไปอีกไม่ได้เป็นอันขาด มิฉะนั้น มันจะเป็น "เชื้อ" ก่อให้เกิด "มานะ" ได้อย่างร้ายกาจทีเดียว จึงจะต้อง "ระลึก" เสมอ แจ้งใจตนเสมอให้ได้ว่า "หลง" แม้ความว่าง "หลง" แม้ความรู้ ความสูงส่งของจิตออกปานนี้ ก็ยังหาได้ไม่ จึงจะต้อง "ปล่อยจิต" ต้องวาง *"วิญญาณัญจายตนะ"* อีก **เห็นให้ได้ เข้าใจให้จริงให้ถึงว่า มันจะแสนรู้**

ออกปานใด มันจะสูงส่งออกขนาดไหน มันก็หาใช่ "ตัว" ใช่ "ตน" เป็นของเราของเขาที่ไหน ก็หาใช่ไม่ ! มันก็คือ "พลังงาน" อันเยี่ยมยอดเป็นจริง ได้สภาพหนึ่งเท่านั้น ที่เกิดได้เป็นได้จริงออกปานนี้ *(ถ้าผู้ไม่พบสภาวะนี้จริง ไม่เกิดในจิต ไม่มีในของตนจริง เอาแต่คิด เอาแต่รู้แบบปริยัติ ก็จะไม่เป็นจริง จะวางจริงไม่ได้เป็นอันขาด)*

"ความไม่มีนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่ให้มี" นั้น ก็คือ ไม่มีความยึดไม่มีความหลงใน *"อากาสานัญจายตนะ"* และ *"วิญญาณัญจายตนะ"* นี่เอง แหละ ตัวสำคัญ ใครก็ตามเมื่อหลุดพ้น "กามตัณหา" มาได้สนิทแล้ว และ "ภวตัณหา" ขั้นรูปฌาน ก็หลุดพ้นมาได้สนิทอีก ระดับนี้ขั้นตอนนี้ คำว่า "ความไม่มีนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่ให้มี" นั้น จึงหมายเอา "อรูป**ฌาน**" ที่เป็นสภาวะของ *"อากาสานัญจายตนะ"* กับ *"วิญญาณัญจายตนะ"* นี่แหละที่เราจะต้องไม่หลงยึด ไม่ให้มันมีอำนาจก่อ *"อายตน"* อย่างนี้ขึ้นได้ สิ่งที่ไม่ให้มีนั้น ก็คือ "อายตน" อย่างนี้ **ไม่ใช่ "ไม่มี" จิตทั้งจิต หรือ "ไม่มีความรู้สึกเอาเลย"** *(อสัญญี)* **อย่างนั้น ไม่ ! จริง ๆ** เมื่อ "ไม่มี" ได้แล้ว ก็เรียกว่า ถึงขั้น *"วิญญาณัญจายตน-***ฌาน***"* หรือเป็น *"อากิญจัญญายตนะ"* **แต่ประหลาดไหม ? คนผู้นี้ก็ยังมี "ความรับรู้" ยังมี "สติ" ยังมี "สัมปชัญญะ" ยังเป็นคนธรรมดา ๆ ที่มีทวารทั้ง ๕ ทั้ง ๖ เปิดรับรู้อยู่ตามปกติมนุษย์**

นี่คือ **"ฌาน"** ที่ย่างก้าวเข้าสู่ "สันตวิหาร" อันแท้จริง เมื่อมีแท้เป็นแท้จริง จะอยู่ในสภาพ "หลับตา" หรือ "ลืมตา" อยู่ ก็เรียกว่า **"ฌาน"** ทุกขณะ และเป็นผู้มีความสงบเป็นเครื่องอยู่ หรือ เป็นผู้มีจิตสงบ เป็นที่อาศัยอย่างเย็นใจยิ่ง นั่นเองจริง ๆ *(ผู้มี "สันตวิหาร")*

และโดยนัยเดียวกัน แม้แต่ใน "*อากิญจัญญายตนะ*" คือ "ความไม่มีอย่างเกลี้ยงเกลา" เป็น "*นิมิตนิพพาน*" อันสูงส่งออกปานนี้ ก็ยังจะหลงใน "นิพพาน" นี้หาได้ไม่ จะต้องไม่หลง จะต้องไม่ยึด จะต้องไม่เสพย์ แม้แต่ขั้น "*อากิญจัญญายตนะ*" นี้ หรือ ผู้มี "นิพพาน" แท้นั้น จะไปมัวหลงยึด หลงสำคัญมั่นหมาย แม้ใน "นิพพาน" ออกปานใดก็ไม่ได้ ต้องล้าง หรือ สลัดคืน ปลดปล่อยอีกเป็น "*อนิมิตนิพพาน*" ให้เป็นที่สุดให้ได้ ทำได้เมื่อใดก็เป็น "*อากิญจัญญายตน***ฌาน**" เมื่อนั้น และพร้อมกันนั้นก็เป็น "*เนวสัญญานาสัญญายตนะ*" คือ มันจะรู้แท้แน่ใจเสียทีเดียวในครั้งแรกนั้นยังไม่ได้ จะว่า ไม่รู้ มันก็ดูเหมือนรู้ จะว่า รู้ ก็ยังจะต้องเพียรกำซับซาบ "รู้ยิ่ด–รู้วาง" รู้ "วุฏฐาน" รู้ "อุฏฐาน" กันอีกหลายนักต่อนัก (*สำหรับผู้ที่ยังมีอินทรีย์พละไม่แก่กล้า มีบารมียังไม่สูงสุดจริง ๆ*)

เพียรแล้วเพียรอีก สำหรับผู้ยังจะต้อง "เพียร" จริง หรือ คนเช่น "วิบัญจิตัญญู" หรือ "เนยยะบุคคล" หรือ แม้แต่ "อุคฆฏิตัญญู" ที่ต้องทบทวนอีกตั้งหลายอึดใจก็เถอะ ! ก็จะต้องมีสภาวะจิตเดินเป็น "มหัคคตจิต" ดังนี้ตามลำดับ

จนที่สุด ทบทวนย้อนไปมา (*อนุโลม–ปฏิโลม*) จนไม่ "**สำคัญผิด**" รู้แจ้งทุกสภาวะ แม้ขั้น "อรูปจิต" ถึงขั้นสุดออกปานนี้ ก็รู้ชัด รู้แจ้ง รู้ยิ่ง ไม่หลง ไม่เลอะ ไม่สับสน ไม่พร่ามัว "รู้มั่งไม่รู้มั่ง" นั้นไม่มีแล้ว สงสัยก็ไม่มี "**อรูปจิต**" **เช่นนี้ ๆ เองหนอ เรียกว่า** *อากิญจัญญายตนะ* ! **เช่นนี้ ๆ เองหนอ เรียกว่า** *วิญญาณัญจายตนะ* ! **เช่นนี้ ๆ เองหนะแหละ เรียกว่า** *อากาสานัญจายตนะ* ! ไม่ "สำคัญผิด" ได้จริง ๆ (*พ้น "สัญญาวิปลาส" ได้จริง ๆ*) กำหนดหมายลงถูกตัว ถูกรูป และ**ดับ**เป็น "**ฌาน**" ลงสู่สภาวะ "*อากาสานัญจายตน***ฌาน**" ก็รู้จริงชัดเจน ! เป็น "*วิญญาณัญจายตน***ฌาน**" ก็รู้จริงชัดเจน ! เป็น "*อากิญจัญญายตน***ฌาน**" ก็รู้จริงชัดเจน ! เมื่อไม่ "สำคัญผิด" ได้ออกปานนี้ เมื่อกำหนดหมายลงไป ในสภาวะแท้ ๆ ในจิตของตนได้ถูกตรง ออกปานนี้

สัมผัสรู้สภาวะที่หมายเอาได้ถูกรูปถูกนามจริงๆ ออกปานนี้ ผู้สำคัญมั่นหมายลงไปได้แท้ๆจริงๆถึงขั้นเช่นนี้แล เรียกว่า ผู้ผ่านพ้นอรูปจิตขั้นสุดเป็น *"เนวสัญญานาสัญญายตน***ฌาน"** หรือ เป็นผู้มี "ความรู้แล้วจริงๆ" (เวทยิต) **รู้ใน "สัญญา" ทั้งหมด หรือ "สัญญา" นั่นแหละเกิดทำงานเป็น "ตัวรู้แท้-ตัวรู้ยอด" เต็มที่ไม่มีอะไรปน ไม่มีอะไรพราง** ที่ "เกิด" ก็รู้ในเกิด ที่ "ดับ" หรือ เรียกว่า "ไม่มี" ก็ดี เรียกว่า "หลุดพ้น" ก็ดี เรียกว่า "สูญ" แท้ๆก็ดี ก็รู้ในสภาพนั้นๆ และรู้แม้กระทั่งว่า **อะไรที่จะยังต้อง "มี" ตามความเป็นจริงของ "สมมุติสัจจะ" อะไรดับสูญไปแล้วเป็น "ปรมัตถสัจจะ"**

อันคือ "สัญญา" ของพระโยคาวจรนั้นนั่นเอง **เกิด "รู้" เกิด "หลุดพ้น"** แท้ๆ เป็นสภาวะในจิตของพระโยคาวจรเอง มิใช่คิด มิใช่นึก มิใช่เข้าใจแต่เพียงภาษา หรือ รู้ได้แต่เพียงบัญญัติ จึงเรียกว่า "**สัญญาเวทยิต**" อันเป็น "นิโรธ" ขั้นสูงสุดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นพบ และสุขุมสุด ลึกซึ้งประณีตเป็นที่สุดจริงๆ จนต้องเรียกว่า "**นิโรธอริยสัจ**" เพราะมันไม่ใช่ "นิโรธสมาบัติ" เหมือนของใคร ไม่เหมือนลัทธิใดเขาอื่นจริงๆ เรียกรวมเต็มคำสั้นๆว่า "**สัญญาเวทยิตนิโรธ**" เป็นการทำ *"อนิมิตนิพพาน"* ขั้นสุดท้ายปลายจบ เมื่อทำได้ บรรลุแท้ ถึงจุดนั้นจริงก็เป็น *"สุญญตนิพพาน"*

ต้องทำ "นิพพาน" ให้รู้ชัด ให้แจ้งชัดในจิตตนให้ได้ออกปานนี้เถิด จึงจะเป็นผู้ถึง "**นิโรธอริยสัจ**" ได้แท้ เพราะมี "**นิพพานสัจฉิกรณะ**" แล้ว กล่าวคือ เป็นผู้ทำ "นิพพาน" **ให้รู้ชัดรู้แจ้งแท้ๆ** แล้ว ขนาดใดเรียกอย่างไรก็รู้ ! ก็ทำได้ ! เข้าใจ "ความลงตัว" ความเป็น "ตัว" เป็น "รูป" ของนิพพานได้ทุกขนาด *(ที่จริง "นิพพาน" ไม่มี* **รูป** *ไม่มี* **ตัว** *(เราใช้ภาษาเรียกมันเท่านั้นว่า "อรหัตต" อันมาจาก* **อรห** + **อัตต** *คือ "ตัวของอรห"*

หรือรูปของ **อรห** *) มีแต่สภาวะของนิพพาน ไม่ว่าจะเรียก* **วิกขัมภนนิพพาน** *ก็ดี* **ตทังคนิพพาน** *ก็ดี* **ปฏิปัสสัทธินิพพาน** *ก็ดี* **นิสสรณนิพพาน** *ก็ดี กระทั่ง* **สมุจเฉทนิพพาน** *ก็ดี ก็เข้าใจแท้ มีสภาวะที่ได้สัมผัสจริงแน่ใจ ตนรู้ด้วยตนจริง ประมาณ (มัตตัญญู) ได้ด้วยตนถูกระดับ รู้ขนาดกำหนดได้หมายเอาชัดแท้ ไม่เลอะเทอะ ไม่วนๆปนๆพร่าๆ แต่รู้แจ้งชัดตรงจริงๆ หรือ* **อัปปณิหิต-นิพพาน** *ก็ตาม* **อนิมิตนิพพาน** *ก็ตาม* **สุญญตนิพพาน** *ก็ตาม ก็เข้าใจแท้ มีสภาวะที่ได้สัมผัสจริง แน่ใจตน รู้ด้วยตนจริง)* **จึงจะเรียกว่าเป็นผู้มี "นิพพานสัจฉิกิริยา" แท้ คือ เป็นผู้** รู้แจ้งรู้ชัด **ในอาการในสภาพของนิพพานจริง ๆ**

ผู้ได้ผ่านการฝึกแท้ เพียรแล้วเพียรอีกจริง ก็จะรู้กระจ่างในสภาวะของ "นิพพาน" ชนิดต่าง ๆ ที่เรียกชื่อออกมาหลาย ๆ ชื่อนั้น เช่น "**วิกขัมภนนิพพาน**" อันหมายถึง สภาวะจิตที่มีหยุดมีพักลงได้ มีจิตว่างลงได้ เพราะอาศัยการข่มกด หรือปล่อยวางได้ด้วยอำนาจทาง**เจโต** หรือ **ศรัทธา** คือ เชื่ออย่างนั้น ทำได้อย่างนั้น ไม่รู้เหตุรู้ผลอะไรนัก ก็ตาม (*แต่ก็จะต้องเป็นเรื่อง "เชื่อเอา* **ทางนิพพาน** *ที่ถูกแท้" ด้วยเท่านั้นนะ ถ้าไม่ใช่* **ทางนิพพาน** *ที่ถูกที่แท้ มันก็ไม่เป็นการได้นิพพานแน่ มันก็ไปได้ดับจิต หรือ ได้อะไรต่อมิอะไรอย่างอื่นไป)* เมื่อเชื่อไป ก็ทำตามตะพึดก่อน เป็นบทฝึกหัดของพระโยคาวจร ลักษณะหนึ่ง

ซึ่งต่างกับ "**ตทังคนิพพาน**" อยู่ก็ตรงที่ **ตทังคนิพพาน**นั้น แม้จะหมายความว่า สภาวะจิตที่มีหยุดมีพักลงได้ มีจิตว่างลงได้ เป็นช่วง เป็นช่อง เป็นโอกาสเท่าที่ทำได้เหมือนๆกันกับ "**วิกขัมภนนิพพาน**" แต่ "**ตทังคนิพพาน**" นั้น หมายเอาการปล่อยวางได้ด้วยอำนาจ**ปัญญา** ผู้ถนัดทางปัญญาใช้เหตุใช้ผลเป็นการปลดปล่อย ซึ่งก็เป็นบทฝึกหัดของพระโยคาวจรอีก ลักษณะหนึ่ง

เมื่อฝึกหัดทำอยู่บ่อย ๆ ทวนแล้วทวนเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่าบ่อยๆ ก็จะเก่งขึ้นเป็น "**ปฏิปัสสัทธินิพพาน**" คือ เก่งเพราะสงบรำงับได้เสมอ ๆ ชำนาญขึ้นจนเก่งขึ้นอีก

จนเมื่อสลัดได้ทันที พอรู้สภาพจิตที่เป็นทุกข์ปุ๊บ ก็สลัดออกได้ปั๊บทันที ก็เรียกว่า **"นิสสรณนิพพาน"** เป็นการทำนิพพานให้เกิดขึ้นได้อย่างเชี่ยวชาญยิ่งนั่นเอง หมายถึงเป็นผู้มี "วสี" แล้ว หรือ มี "สิปปะ" *(ศิลปะ)* แล้ว แคล่วคล่องว่องไว มีฝีมือเด็ดขาด รวดเร็ว

จนที่สุดก็ทำได้เป็นเด็ดขาดเป็นแน่นอน เป็นแน่แท้อย่าง*พ้นสงสัย* ก็เรียกว่า **"สมุจเฉทนิพพาน"**

ลักษณะของ **"ปณิหิตนิพพาน"** ก็ดี **"อัปปณิหิตนิพพาน"** ก็ดี หรือ **"นิมิตนิพพาน"** ก็ตาม **"อนิมิตนิพพาน"** ก็ตาม กระทั่งถึง **"สุญญตนิพพาน"** ก็ได้อธิบายผ่านมาแล้ว สรุปขั้นตอนของมันอีกที ก็คือ เมื่อเราหลุดพ้นจาก *"ปณิหิตนิพพาน"* โดยใช้ภาษาเรียกว่า ต้องให้ถึงขั้น **"อัปปณิหิตนิพพาน"** นั้น ก็หมายความว่า นั่นแหละคือ การก้าวลงสู่สภาพ **"นิมิตนิพพาน"** และแล้วเราก็จะต้องหลุดพ้นจาก *"นิมิตนิพพาน"* เป็น **"อนิมิตนิพพาน"** ให้ได้ เมื่อถึงขั้น *"อนิมิตนิพพาน"* แล้ว ก็ให้เข้าใจในสภาวะนั้นให้เป็นที่แน่ใจ และจะยึดแม้สภาวะสูงยอดออกปานนี้ ก็ไม่ได้ ด้วยเหตุปัจจัยมันมากในโลก มันอาจจะทำให้เราเกิด "นิมิต" เล็ก นิมิตน้อยอีกบ้างก็ได้ตามเหตุตามปัจจัย ก็ให้รู้เท่าทันเหตุ–ปัจจัยให้ดีเป็นที่สุด และปลดปล่อยให้สู่จุดสูงสุดที่เราเคยได้เคยมีให้ได้อีกเสมอๆ นั่นแหละคือ การก้าวลงสู่สภาพ **"สุญญตนิพพาน"** เป็นจุดสูงสุดที่จะพึงใช้ภาษาเรียกสำหรับจุดดับ จุดว่าง จุดหมด อันคนจะพึงรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นปัจจุบันในขณะนั้นเดี๋ยวนั้นอยู่ที่เดียว

ผู้มี **"สมุจเฉทนิพพาน"** เป็นที่สุด เพราะทำ "นิพพาน" ได้ จนถึงขั้น **"สุญญตนิพพาน"** ดั่งได้อธิบายมาแล้ว แต่ยังเป็นผู้ที่ยังมีขันธ์ ๕ อยู่ครบ ยังไม่ตายเน่า จึงยังเป็นผู้ยังจะต้องพบกับสุขกับทุกข์โดย "สมมุติสัจจะ" อยู่ *(โดย "ปรมัตถสัจจะ" นั้น ท่านไม่ยึดมั่นถือมั่นในสุขในทุกข์ใดๆ ชนิดไม่ก่อให้เกิดโลภะ โทสะในจิตท่านได้แน่ๆ เพราะสิ้นโมหะอย่างแท้จริง จริงๆ)* แต่เมื่อยังมี รูป–นาม ขันธ์ ๕ อยู่ ก็ต้องยังมีผัสสะเป็นธรรมดาๆ มีสภาวะมากไปน้อยไป ตามฐานะของสมมุติสัจจะ

ในโลก ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องจะต้องพบปะ ต้องสัมพันธ์สัมผัสอยู่จริง เช่น ยังจะต้องมีความทนได้ยาก เมื่อมีการเจ็บปวด เพราะเหตุปัจจัยนั้นนี้ *(เช่น พระพุทธองค์ทรงบ่นว่า "ปวดหลัง" เพราะไปยืนรอในขณะพระนันทกะเทศนาอยู่นานไปใน "นันทกสูตร" สุตตัน. อังคุตตร. นวก. ข้อ ๒๐๘ ดังนี้ เป็นต้น)* ยังจะต้องทนได้ยาก เพราะป่วยไข้ ยังจะต้องทนได้ยาก เพราะการกระทำ **ความเกิด** อันจะพึงควร "พยายาม" ยังไปให้ถึงพร้อมตามกาละตามเทศะ จนได้ชื่อว่า เป็นผู้รู้ "กาละ" เป็นผู้ทำ "กาละ" และเป็นผู้ไม่มี "กาละ" หรือ เป็นผู้จบกาละ วางกาละลงได้จริงๆ เป็นที่สุด*(อกาลิโก)* กล่าวคือ เป็นผู้รู้ "กาละ" ที่ทำความเกิดนั้นๆ อยู่เสมอ แต่ก็เป็นผู้ตายอยู่ "ทุกกาละ" ด้วย หรือ เป็นผู้ "วาง" เสร็จสิ้นไปในทุกๆ กาละนั้นๆ ด้วย จึงนับว่า เป็นผู้ "ไม่มีกาละ" แท้*(ผู้มี "อกาลิโก" แล้วในตนจริง)* เพราะตนเป็นผู้ "ทำ" เอาเอง และ "ทำได้" จริงด้วย ดังนี้เป็นต้น ซึ่งมันล้วนเป็นเรื่องของ "สมมุติสัจจะ" ทั้งสิ้น อันจะต้องมี "ผัสสะ" เนื่องมาแต่รูปขันธ์–นามขันธ์ที่ยังไม่ตายเน่า ส่วน "อุปาทาน" นั้นท่านไม่มีให้มันปรุงปนคนคลุกจิตท่านหรอก ! *(ท่านไม่มีทุกข์–สุขเป็น "ปรมัตถสัจจะ" แล้วจริงๆ ในตน)* และก็จะต้องเป็น "ความจริง" จริงๆ ด้วยว่าท่าน "ไม่มี" แน่ๆ ซึ่งบางคนอาจจะ "หลง" ว่า "ตนไม่มี" แล้ว แต่ตนเองจับไม่ได้ ไล่ไม่ทันกิเลส–อุปาทานนั้นๆ ของตน เท่านั้น จึงเป็นเรื่องของความยอดแห่ง "ญาณ" และความเยี่ยมแห่ง "วิมุติ" ที่แท้ที่จริง อย่างต้องรู้เองเห็นเอง สัมผัสเองเป็น "ปัจจัตตัง" เป็น "สันทิฏฐิโก" ให้ได้จริงๆ *(ผู้โกหกตนเอง ก็คือ "คนขี้โกหก" อยู่นั่นเอง และมีบาปหนักก็เพราะพาลหลอกคนอื่นๆ เขาด้วย)*

พระอริยเจ้าผู้ได้ผู้ถึง "**สมุจเฉทนิพพาน**" ผู้บรรลุ "**สุญญตนิพพาน**" แท้แล้วจริง แต่ยังไม่ตายเน่า ต้องพบกับสภาวะดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้นเป็นต้น ก็ชื่อว่า ผู้ถึงขั้น "**สอุปาทิเสสนิพพาน**" เป็นพระอรหันต์เป็นๆ พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วน "**อนุปาทิเสสนิพพาน**" นั้นคือ พระอรหันต์ตายเน่าลงจริงๆ หมดการรวมตัวของธาตุขันธ์กันแล้ว แม้แต่ "*สมมุติสัจจะ*" แห่งร่างแห่งกาย ก็แยก ก็ไม่เหลืออีก **ทุกข์สุขตามสภาวะแห่ง*สมมุติสัจจะ*ใดๆ ก็ไม่มีอีกเลยจริงๆ**

พระอรหันต์ที่ปล่อยวางสนิทสิ้นสูญ และดับสิ้นพรั่งพร้อมทั้ง **"สอุปาทิเสสนิพพาน"** ทั้ง **"อนุปาทิเสสนิพพาน"** บริบูรณ์ ก็เรียกว่า **"ปรินิพพาน"** คือ นิพพานแบบหมดถ้วนบริบูรณ์ ครบรอบเต็มนิพพานแท้ **มีได้เป็นได้กับพระอรหันต์ที่ปล่อยวางสนิทสิ้นสูญจริงๆ กับ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เท่านั้น** ส่วน**พระโพธิสัตว์** นั้น ต่อให้บรรลุเป็นพระบรมโพธิสัตว์ มหาสัตว์ขั้นแค่ใดๆ ก็ตาม ถ้าท่านไม่ดับธาตุขันธ์ ให้ถึง "อนุปาทิเสสนิพพาน" เป็นสุดท้ายจริงแท้ ก็ยังไม่ได้ชื่อว่าผู้ถึง **"ปรินิพพาน"** ก็เป็นจริงทั้ง ๒ ฝ่าย คือ เป็นจริงทั้งฝ่ายยึด "อรหันต์" เป็นที่สุด เช่น ฝ่าย "เถรวาท" เป็นต้น และเป็นจริงทั้งฝ่ายยึด "โพธิสัตว์" เป็นที่สุด เช่น ฝ่าย "มหายาน" เป็นต้น ก็ไม่ใช่ของแปลกประหลาดอะไร และ **พระโพธิสัตว์ ที่มีภูมิแห่ง "อรหันต์" บริบูรณ์แท้แล้ว ท่านจะ "ปรินิพพาน" เมื่อใดชาติใดๆ ก็ย่อมได้ ท่านจะไม่ "ปรินิพพาน" ก็เรื่องของท่าน**

ผู้รู้ จะ "รู้" ความเป็นโพธิสัตว์เอง จะ "นิพพาน" ตามขั้นตามภูมิแห่งความเป็นพระโพธิสัตว์ หรือ พระมหาสัตว์ของตนเอง และจะ "ปรินิพพาน" อย่างพระอรหันต์ หรือ อย่าง "สัมมาสัมพุทธเจ้า" เอง ตามสมรรถนะแห่งผู้นั้นๆ เอง แล ถ้าผู้นั้น *ไม่สำคัญผิด* ไปหลงเข้าใจเอาว่า **พระโพธิสัตว์** คือ **ปุถุชน** หรือ นักสร้างนักก่อทางโลกๆ แล้วผู้นั้นก็ยังเป็นได้แค่ปุถุชน หรือ นักก่อนักสร้างอย่างคนโลกๆ อยู่เท่านั้นจริงๆ ถ้าหลงผิดดั่งกล่าวนี้ ก็ไม่มีทางได้ถึง แม้เพียงแค่ **"นิพพาน"** ต้นๆ ต้นๆ แน่ๆ อย่าไปพูดถึง **"ปรินิพพาน"** ให้ป่วยการเลย *(เพราะทิฏฐิยังไม่ "สัมมา" และกรรมก็ไม่ถูก "มรรคอริยสัจ" ด้วย)*

ผู้มี **"ฌาน"** ขั้นสูงสุด มี "วุฏฐาน" และมี "อุฏฐาน" ที่แท้แน่จริง จะไม่ลังเล จะไม่สงสัย จะไม่ข้อง ไม่ติดไม่ยึดใดเลยจริงๆ **แม้แต่การ "ข้อง" แค่เพียงใน "ใจ"** ก็จะไม่มีเลยในคำอธิบายนี้ จะพ้น "วิจิกิจฉาสังโยชน์เป็นที่สุดแห่งที่สุด" ไปได้เลย *(คือยังไงๆก็ไม่สงสัย ไม่แคลงใจอีกเลย)* และถึงซึ่ง "นิพพานแท้ๆ แน่ๆ" *(คือไม่ข้องจริงๆ)*

คำว่า "**ฌาน**" จึงไม่ใช่ "สัลเลข" หรือ **ไม่ใช่บทปฏิบัติ** แต่เป็น **ปฏิเวธแท้** *มิใช่สภาวะของ การขัดอยู่ การเกลาอยู่ แต่เป็นสภาวะว่างลง เบา แล้ว* **ไม่ใช่สภาพ "มรรค" ที่หมายเอาว่า "มาก่อน" แต่เป็นสภาพ "ผล" ที่หมายเอาว่า "ทีหลัง"**

จงสำคัญในสภาวะ "ก่อน" และ "หลัง" ให้ชัดๆ

"**ฌาน**" เป็นตัว "สันติ" จริงๆ มิใช่ตัว "ปฏิกิริยา" เป็นตัวเพลาลงจริงๆ มิใช่ตัวเพิ่มบทเพิ่มบาทขึ้น แต่เป็นตัวผ่อนลง คลายลง หยุดลง หมดลง น้อยเรื่องลงแล้ว

"**ฌาน**" ไม่ใช่ "มรรค" จริงๆ "**ฌาน**" นั้นเป็น "ผล" เป็น**จรณะ**ระดับท้ายสุดในจรณะ ๑๕ "**ฌาน**" เป็น "สัมมาสมาธิ" ระดับสุดท้ายจริงๆ ในองค์มรรคทั้ง ๘ "**ฌาน**" ไม่ใช่ "ญาณ" แต่ "**ฌาน**" เป็น "วิมุติ" (*"ฌาน" คือ ความเป็นเจ้าของ การเผา หรือคือ ผลการเผา "ฌาน" ไม่ใช่ผู้ทำการเผา*) "**ฌาน**" ไม่ใช่การงาน "**ฌาน**" คือ หยุดลง คือ เลิกได้ คือ เบาไป คือ บรรเทา คือ ขาดไปแล้ว คือ ไม่มีอารมณ์อย่างนั้นๆ แล้วในจิต คือ หมดเรื่องหมดราวกับเรื่องนั้นปัจจัยนั้น *แต่ผู้มี* "**ฌาน**" *คือ ผู้ทำการงานอะไรก็ได้อยู่ทีเดียว* แม้จะทำงานเกี่ยวข้องอยู่กับ "ปัจจัย" (*ต้นเหตุหรือตัวเหตุ*) ที่เคยทำให้เราโลภ เราโกรธ มาก่อนนั้นก็ยังได้ เมื่อคนผู้นั้นจิต "**สมุจเฉทวิมุติ**" แล้วจริง หมดโลภะ หมดโทสะ กับปัจจัยนั้นๆ แล้วสนิทจริง ในจิตก็จะเหลือจิตบริสุทธิ์รู้ยิ่งเห็นจริง ทำงานอยู่กับปัจจัยนั้นๆ เป็น "**ฌาน**" ที่วางเฉยขาดสนิทได้ เป็น "**สัมมาสมาธิ**" แท้แล้วแน่ จะไม่ต้องหลับตา–ปิดหู หรือ วิ่งหนีสิ่งนั้นเรื่องนั้นโดยไม่มีเหตุผลเลย จึงจะเรียกว่า "*สมาบัติ*" หรือ "**ฌานสมาบัติ**" แท้จริง อันหมายเอาว่า **เกิดอยู่เนืองๆ** (*ไม่ใช่นานๆ ทำเอาสักที*) เพราะ "*สมาบัติ*" มาจากรากศัพท์ **สม** + **อาบัติ** **สม** = อยู่เนืองๆ, เสมอๆ **อาบัติ** = "เกิด" (*ซึ่งเป็นการเกิดที่มีเชิงชั้นชัดอยู่ในทีอย่างลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้นไปอีก*)

ถ้า "**ฌานสมาบัติ**" ใด จะมีได้เป็นได้ก็มีแต่ตอนไปนั่งหลับตาเข้า จึงจะมีได้

เป็นได้ มันก็ไม่ "เกิดอยู่เนืองๆ" เท่า "ฌานสมาบัติ" ที่ได้เป็นได้เกิดอยู่ตลอดเวลาทั้งลืมตาหลับตาแน่ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็อย่างไหนล่ะ ? จึงจะเป็น "สมาบัติ" ที่คือ **เกิดอยู่เนืองๆ** แท้ หรือ ถูกกว่ากัน !

ดังนั้น ถ้าใครไปนั่งหลับตาเข้าแล้วก็ทำตนให้มี "จิต" สงบ ระงับลง หยุดนิ่งลงไปได้ *(ไม่ว่าจะใช้อุบายวิธีใดๆก็ตาม)* แล้วจะกล้อมแกล้มนับว่า **"ฌาน"** ก็ได้เหมือนกัน เรียกผู้มีจิตสงบ จิตระงับจากกิเลสนิวรณ์ต่างๆ ชั่วคราวนั้นว่า เป็นผู้มี **"ฌาน"** ก็พอได้ แต่จะเป็น **"ฌาน"** ที่ไม่เปรื่อง "ญาณ" เป็น **"ฌาน"** ที่ไม่รู้ชั่ว*(อกุศลธรรม)* ไม่รู้ดี*(กุศลธรรม)* แท้ๆ ชัดกระจะกระจ่างมองค์ประกอบครบครันภาวะ รู้กิเลส รู้ตัณหาของตน รู้ความติดความยึด *(อุปาทาน)* ของตนไม่กว้างขวางและยืนยันน้อยไป ไม่ได้ตัดถูกตัวกิเลส ไม่ได้ฆ่า *(ปหาน)* ถูกสภาวะของตัณหาปัจจุบันทันใดในโลกกว้าง ไม่รู้ "สมุทัย" ของโรคแท้ได้มากและแม่น เป็นแต่เพียงการได้สัมผัสปัจจุบันธรรมที่แคบๆ จุดเด่นที่ได้สำคัญก็คือ เป็นกรรมวิธีชนิดหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสงบ การพัก การระงับงานของจิตลงให้ได้ดีชนิดง่ายๆเท่านั้น เป็นการผูกจิตไว้ หรือ หลอกจิตไว้ให้หยุดให้นิ่งเป็นสมถะละก้อง่ายจริง แต่มิใช่ "สติปัฏฐาน" และจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทาง "วิปัสสนา" ได้ไม่ง่ายเลย จิตที่ระงับ จิตที่หยุดลงนั้น ก็เพราะหลอกล่อเอาอุบายมาจูงจิตให้มาสนใจในจุดหนึ่งไปแท้ ไม่ใช่หยุดเพราะรู้เท่าทัน "ผัสสะ" จากทวาร ๕ ทวาร ๖ แล้วก็ได้หัดปล่อยจิต หัดวางจิต หัดหยุดจิตได้ จนไม่หวั่นไหว สงบอยู่จนนิ่ง ไม่สะเทือนสะท้อนต่อผัสสะนั้น **อย่างมีปัญญารู้ชัดทั้งทำได้จริง หยุดจิตได้แท้** ไม่ ! จึงไม่ใช่ "ผล" ของวิปัสสนาโดยตรงแต่เป็นผลสมถะ "ตื้อลุม"

หรือถ้าจะเปรียบก็เช่น เราต้องการฆ่าสัตว์พิษร้ายที่ซ่อนตนอยู่ในบ้านชั้นดีหลังหนึ่ง เราก็เล่นเอาไฟเผาบ้านหลังนั้นทั้งหลังทิ้งเสียเลย ซึ่งก็จริง สัตว์พิษร้ายนั้นอาจตาย แต่ "บ้าน" ที่มีประโยชน์ใช้งานได้อย่างดีมีค่า ไปเผามันทิ้งเสียทำไม ? ฉันใดก็ฉันนั้น กับการมานั่งหลับตาดับ "จิตไปทั้งจิต" ให้มันหยุดมันไม่รับรู้อะไร จึงมิใช่ "ฌาน" อันเป็นผลของวิปัสสนาหรือสติปัฏฐาน *(จิตมันมีประโยชน์ใช้งานได้อย่างดีมีค่า จะไปดับมันทิ้งเสียทำไม ? เลือกจับเอาแต่สัตว์พิษร้ายมาฆ่า*

หรือคือ เลือกอ่าน กิเลส – ตัณหา – อุปาทาน ให้ออกให้ถูกตัวแล้ว ดับแต่เฉพาะ กิเลส–ตัณหา–อุปาทานนั่นเถิด !)

เมื่อจิตสงบ *(อันไม่เป็นไปตามแบบสติปัฏฐาน)* จะเรียกว่า "ฌาน" ก็ได้ ซึ่งเขาก็เรียก **"ฌาน"** กันนั่นแหละ และออกจะเป็น **"ฌาน"** ที่แพร่หลายกว้างขวางเสียด้วย แต่เป็น **"ฌานยืม"** หรือ **"ฌานชั่วคราว"** ไม่ใช่ **"ฌานแท้" หรือ "ฌานถาวร"** อะไรดอก ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ซึ่งที่แท้ก็คือ ผลของการถูกสะกดจิต (**hypnotized**) หรือ ที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า **trance** หรือ **ธ์ยาน** อันนิยมเรียกกันในญี่ปุ่นในจีน คือ *สภาพของจิตเคลิบเคลิ้ม หรือ จิตที่ถูกสะกดไว้ให้ดับดิ่งนิ่งหยุดจริง ๆ* จะด้วยการให้ผู้อื่นสะกด หรือ ตนสะกดตนเองเอาเองก็เหมือนกัน และแท้จริงนั้น **trance** ที่จะดีเยี่ยม ก็จะต้องมุ่งให้เกิด **sense** คือ จะต้องให้มีสติ มีความรู้สึก มีความสำนึก หรือ เกิดความฉลาดเกิดรู้ยิ่ง ๆ ขึ้น นั่นเอง จึงจะ**เป็น "วิปัสสนา"** จะมิใช่ว่า ทำตนให้เข้าสู่ความสิ้นสติ สมปฤดีอยู่ในความไม่รู้สึก หรือ โง่ๆ ทึบๆ บ้าๆ เป็น senselessness หรือ senselessly แน่ๆ จะต้องมุ่งมาดให้เป็น sensible หรือ sensibly คือ มีสติ, รู้จักเหตุผล, รู้ความสมควร หรือ รู้สำนึก, รู้ตัวรู้ตน, เห็นชัด นั้นแน่ๆ **trance** ซึ่งคือ การถูกสะกด ความไม่รู้สึกตัว จึงอยากจะมี **sense** จึงดิ้นรนเป็น **sense** ลัทธิ **trance** จึงเห็นดีเห็นชอบที่จะเป็น **sense** ยิ่งกว่าจะได้ชื่อว่า **trance** อยู่เท่านั้น ดังนั้น แม้จะสะกดจิต หลับตาทำมาอย่างไร ถ้าไม่ "มิจฉาทิฏฐิ" หลงติดดับจิตเสีย ก็จะมามุ่งสู่ความเป็น **sense** กันทั้งสิ้นหมด หนักเข้า ก็เลยเอาแต่ ความฉลาด **เอาแต่ "ความรู้สึกนึกคิด" จัด** ลัทธินี้ จึงจะมาจบอยู่ที่ **sense** แล้วก็เพียนเขียนกันเป็น **Zen** ในทุกวันนี้ นี่แหละ เรื่องของ**"ฌาน"**ๆ ที่มันไปๆ มาๆ ระหว่าง "คิด ๆ–หยุด ๆ" หรือ "พุ่งๆ–ดับ ๆ" หรือ "รู้ ๆ–โง่ ๆ" มันก็เป็นไปกันถึงปานนี้

และโดยรายละเอียดแล้ว **trance** ก็ไม่ใช่ **sense** *(หรือที่เรียกกันว่า "เซ็น" อันก็เกี่ยวข้องกับคำว่า* **"ฌาน"** *จริง ซึ่งเขาอธิบายกันว่า "เซ็น" มาจากคำว่า* **"ฌาน"** *เสียด้วยซ้ำ ที่เป็น "นิกายเซ็น" และก็นับถือกันว่า คือ ศาสนาพุทธนิกายหนึ่ง)* เพราะ

trance นั้น เน้นหมายไปข้างความพักของจิต ความหยุดรู้เอาเสียด้วย ถ้าจิตจะทำงาน หรือ สั่งการ ก็เป็นไปอย่างไร้สำนึก หรือ ไร้สติสัมปชัญญะ ส่วน sense นั้น เน้นหมายไปข้างความรับรู้ ความลึกแหลมของความรู้ อันมี "จุดโน้ม" ไปคนละทางอยู่ กล่าวคือ trance นั้น ไปข้าง "วิมุติ" หรือ ดับ และ sense นั้น ไปข้าง "ญาณ" หรือ เกิด ซึ่งจิตที่บรรลุธรรมของพุทธศาสนาแท้ จะต้องมีทั้งสองอย่างนี้อยู่พร้อมกัน มีทั้ง trance และมีทั้ง sense หากมีแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นแค่ **"ฌานยืม"** หรือ **"ฌานที่ยังไม่แท้"** ยังไม่บริบูรณ์รอบเท่านั้นเอง

"ฌาน" แท้ๆของพุทธที่จริง จึงไม่ใช่แค่ **"ผลของการถูกสะกดจิต"** (trance) และไม่ใช่แค่ **ปัญญาที่คิดเก่ง รับสัมผัสได้เร็ว แยกแยะวิเคราะห์วิจัยได้ลึกแหลมแต่ถ่ายเดียว** (**sense , sensitive**) แต่ต้องมีทั้ง 2 สภาพ จริงๆ *(อุภโตภาควิมุติ)* **เกจิอาจารย์ที่ฉนัดกันคนละส่วนคนละสภาพ ซึ่งเป็นผู้ยังไม่บรรลุแจ้งแทงทะลุเป็นที่สุด ก็เอาไปใช้กันอย่างไม่ถ้วนรอบ** จึงเป็น **"ฌาน"** กันคนละแบบ ดังที่เห็น เป็นอยู่กันในปัจจุบันนี้ คือ **"ฌาน"** *ที่โต่งสุดไปแบบ "เซ็น" (sense, Zen)* กับ **"ฌาน"** *ที่โต่งสุดไปแบบ "อสัญญี" (trance)*

ซึ่ง **"ฌาน" แบบเซ็น** ในทุกวันนี้ ก็ขอให้เข้าใจด้วยว่า คือหมายเอาการบั๊ดเบ้า หรือ ทำให้สงบร่ำงับลงได้ด้วยวิธีเซ็นนั้น ก็มีการดับลง บรรเทาลงได้เหมือนกัน แม้ด้วยเพียงการใช้เหตุผลทาง "ความนึกคิด–ความรู้" แต่ "ชั่วคราว" ยิ่ง จริงๆ มีระยะสั้นกว่า และมีทั้งน้ำหนักในการลดการฆ่ากิเลสในจิตได้เบากว่า **"ฌาน" แบบนั่งหลับตา** ดับเอาด้วยซ้ำไป พวกนี้สายปัญญา หรือ เรียกว่า *"วิตักกะจริต"* **จะสั่งสม "ฌาน" ด้วยวิธีนึกคิด ใคร่ครวญ วิเคราะห์** *(คล้ายพวก "วิปัสสนา" หรือ "สติปัฏฐาน" ยังกะอะไรดี)* เป็นพวก **sensitive** หรือ **sense** (เซ็น) เอาจริงๆ มากๆ เข้าก็เป็นพวก senselessly, senselessness คือ สติเฟื่อง, คิดเลอะๆ บ้าๆ บอๆ, โง่เลยเถิด, โง่พุ้งซ่าน *(ซึ่งไม่ใช่โง่ทึบ, โง่ไม่คิดไม่รับรู้ อันเป็นเรื่องของพวกสาย* trance *ตอกนะ !)* เอาด้วย อะไรๆ ก็ "ว่าง" อะไรๆ ก็ "ไม่มีตัวตน" อะไรๆ ก็ล้วน "ไม่มีอะไร" กลายเป็นขาจะอยู่ด้วย "ความพอใจแห่งตน" *(ฮิปปี้ตระกูลหนึ่ง)*

แต่ก็ "ทำอะไร ๆ" อยู่ วุ่นน้อยบ้าง วุ่นมากบ้าง ทำอะไร ๆ ก็ไม่รู้จักกรรม ไม่มีปัญญารู้ "ผลของกรรม" ฆ่าคนก็ฆ่าว่าง ๆ, เสพกามก็เสพด้วยจิตว่าง ดังนี้ เป็นต้น มากไปด้วยคารม มากไปด้วย "วาทะ" ที่ดื้อได้ จนหา "ความลงตัว" หาที่จบที่ยุติที่หยุด ที่พอจริง ณ ที่ไหน ไม่ได้เลย และหรือ ถ้า "หลงตน" หนัก ๆ เข้า จะไม่นิยมพวก **trance** พวก "ฌาน" นั่งหลับตาไปเลย *(แต่แท้จริง นิกายเซ็นเขาที่เอานั่งหลับตากันก็มีด้วย อนุชนรุ่นหลังต่างหากมาแบ่งแยกกันเอง)* แล้ว *"ฌาน" แบบ* **trance** กับ *"ฌาน" แบบ*sense จึงเถียงกัน ขัดกัน เป็นปฏิปักษ์กัน เพราะความมีแนวโน้มไปคนละสภาพคนละแนวดังกล่าวแล้วนั่นเอง

"ความไม่รู้" (อวิชชา) หรือ "ความรู้" (วิชชา) ใน **"ฌาน"** ที่เกิดอยู่กับสภาพ "ลืมตา" และ "ความไม่รู้" (อวิชชา) หรือ "ความรู้" (วิชชา) ใน **"ฌาน"** ที่เกิดอยู่กับสภาพ "หลับตา" จึงมิได้เป็นได้อยู่ ดังนี้

นัตถิ ฌานัง อปัญญัสสะ นัตถิ ปัญญา อฌายิโน

ฌานย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีปัญญา ปัญญาย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่มีฌาน

ยัมหิ ฌานัญ จ ปัญญา จ สเว นิพพานสันติเก

ฌานและปัญญาด้วย มีในผู้ใด ผู้นั้นปฏิบัติใกล้นิพพาน

(บาลี พระพุทธภาษิต พระธรรมบท ภิกขุวรรคที่ ๒๕ เรื่องสัมพหุลภิกขุ)

นอกจากจะได้ทราบชัดยืนยันเรื่อง "ฌาน" กับ "ปัญญา" จากพระพุทธพจน์แล้ว ข้อสังเกตในคำตรัสนี้ ยังมีอีกคือ **แค่ "ผู้ปฏิบัติใกล้นิพพาน" ก็ยังได้ชื่อว่า มี "ฌาน" มี "ปัญญา" แล้ว แล้วผู้มีนิพพานบริบูรณ์ หรือ ผู้ได้ชื่อว่า พระอรหันต์ แล้วแท้ๆ จะวนกลับไปไม่มี "ฌาน" กันกระนั้นหรือ ?**

— บทที่ ๒๒ —

ที่นี้เราจะมาอธิบายเน้นซ้อนเข้าไปหา **"ฌาน"** *แบบหลับตา แบบ* **trance** กันดูอีก เมื่อสะกดจิตแล้วได้ **trance** หรือ **นั่งหลับตาบำเพ็ญ** *(ด้วยอุบายอย่างใดก็ตาม)* แล้วได้ **"ฌาน"**

ต่อจากนั้น ก็เอา**จิต** หรือ เอา **"ฌาน"** นี้ไปเล่นให้มันทำโน่นทำนี่ อันนิยมเรียกกันว่า **"อภิญญา"** เช่น ให้มันผีกหัดก่อนั่น สร้างนี่ ด้วยพลังอำนาจจิตเกิดผล "มากทางวัตถุ" หรือ "ใหญ่ด้วยรูปธรรม" หรือ วิจิตรพิสดารมากแง่ใน "ภาพนิมิต" ต่างๆ หรือ มหัศจรรย์พิลึกประการต่างๆ ที่**ไม่ใช่** "วิมุติ" หรือ "ญาณทัสสนะ" แห่ง**พุทธธรรม** ก็เรียกว่า **"อิทธิวิธี"** ได้ด้วย เช่น

ให้มันรับรู้ทางเสียง ทางกลิ่น ทางรูป ทางรส ทางสัมผัส อะไรต่างๆ ได้พิเศษละเอียดเกินกว่าคนธรรมดาๆ จะสามารถรู้ได้ง่ายๆ ที่เรียกว่า **"โสตทิพย์"** ก็คือ **"อิทธิวิธี"** คือ มี "วิธี" ในการทำให้เกิด "ความเก่ง" *(อิทธิ)* ซึ่ง**เก่งเกินคนปกติ** นับเป็นเรื่องน่าทึ่ง อัศจรรย์ในเรื่องเกี่ยวกับเสียง กับกลิ่น กับรส กับรูป กับสัมผัส อันสุขุมละเอียดยิ่งไปกว่า "รูปโตๆ" หรือ "สภาพใหญ่ๆ" *(โอฬาริกอัตตา)* เป็นดิน น้ำ ไฟ ลม ขึ้นไปอีก

ให้มันรู้คลื่นจิตของคน รับรู้นิมิต รู้ปณิหิต หรือ รู้รูป–อรูปในจิตของใครๆ ได้ ที่เขาก็พากันเรียกว่า **"เจโตปริยญาณ"** ซึ่งก็ยังคือ **"อิทธิวิธี"** คือ มี "วิธี" ในการทำ "ความเก่ง" อยู่อีกนั่นแหละ แต่ตอนนี้เก่งขึ้นไปถึงขั้นรู้ "อสรีระ" ชนิดที่เรียกว่า **จิต** ว่า **วิญญาณ** *(เจโต)* แม้แต่จิตจะคิด จิตจะเกิดอาการอย่างไร มีนิมิตขึ้นในใจอย่างไร ก็อาจรู้ อาจเห็น อาจจับได้ไล่ทัน เป็นเรื่องของความละเอียดสุขุมที่ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก เพราะจิต เกิด–ดับ เร็วยิ่งกว่าเสียง กว่ารส ฯลฯ

หรือจะหยั่งไปรู้ตาม **ความเคยเกิด** ในรูปเก่าร่างเก่าย้อนไปอีก ได้มากมายเท่าใดๆ อย่างใดๆ ที่เรียกว่า **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** ก็ยังคือ **"อิทธิวิธี"** โดยนัยเดิม แต่มันยิ่งเก่งหนักขึ้นไปอีกขั้น คือ ย้อนหลังไปปั้นเอาสิ่งที่เคยมี ผ่านมาแล้ว นำมาประกอบเป็น "รูป" ขึ้นมาดู ขึ้นมาเห็น ก็ได้ *เหมือนจริงตรงกับของเดิมจริงๆ* เอาเสียด้วย *(แต่ถ้าไม่เก่งจริง ก็จะตรงบ้างบางส่วน ไม่ตรงบ้างในบางส่วน)* ถ้าปั้นรูปขึ้นมาเห็นขึ้นมารู้ได้จริง ก็เรียกว่า มี "มโนมยอัตตา" *(รูปที่ปั้นขึ้นในจิต จนเห็น จนสัมผัส "รู้" ได้เองชัดๆ ราวกับรูปที่เห็นที่สัมผัสด้วยทวารทั้ง ๕ ข้างนอกทีเดียว)* **แต่ไม่ใช่ของเก่าของเดิมจริงดอก ! เป็นของที่ปั้นขึ้นใหม่จริงๆ** อย่าไป **"หลงผิด"** ว่า **เป็น "ของจริง" ของเก่าอันเดิมอันนั้น ให้เป็น "อัตตา" เป็น "นิจจัง" อยู่ เป็นอันขาด**

และจะรู้แม้ของผู้อื่น คนอื่น ว่า รูปเก่าร่างเก่าของใครๆ เป็นอย่างไร ใครจะเกิด ใครจะตายเป็นอย่างไร เป็นอะไรๆ ก็รู้ได้ ที่เรียกว่า **"จุตูปปาตญาณ"** ก็ยังคือ **"อิทธิวิธี"** และมันเก่งสุดยอดไปจนรู้ **ความเกิด–ความดับ** ของสิ่งที่เป็น "รูป" เป็นกายแห่งสรรพสิ่ง รู้ได้แม้แต่กายละเอียด–กายทิพย์ อันเรียกว่า "อรูปมยอัตตา" *(คือ ไม่จำเป็นต้องปั้นขึ้นเป็น "รูป" ชัดๆ ให้ "รู้" เหมือนเห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหูจริง ก็ได้ ก็สามารถรู้ตัว รู้ตนของความเกิด–ความดับของสิ่งนั้น อันนั้นได้แล้ว)* แต่ยังไม่รู้ความสัมพันธ์ของ "นามธรรม" หรือ ไม่รู้ความสัมพันธ์ของเวทนา ไม่รู้ความสัมพันธ์ของธรรมในธรรม จนสุดยอด "อภิธรรม"

"อภิญญา" ทั้งหลายอย่างที่กล่าวมาแล้วนี้ล้วน ไม่เรียกว่า "ฌาน" ไม่เป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เรียกว่า เอาจิตไปสร้าง เอาจิตไปก่อเป็น "อุฏฐาน" ไม่ใช่ "วุฏฐาน" จงทำความเข้าใจให้ชัดๆ

และถ้านำ "อุฏฐาน" ทั้งหลายนั้นๆ หรือ **"อภิญญา" ดังกล่าวทั้ง ๕** นั้น ไปให้เกิด "วุฏฐาน" ได้จริง **หมุนรอบเชิงซ้อนเข้าไปอีก** กล่าวคือ เพราะใช้ **"อภิญญา ๕"** เหล่านั้น ช่วยตัดกิเลส ลดตัณหา ได้แท้ ก็ยังเป็น "ผล" บ้าง เรียกว่า เป็น "ผล" ทางอ้อม คือ **ใช้ "ฌานยืม" ช่วยให้เกิด "ฌานแท้"**

ซึ่งจะเกิดจาก **"อิทธิวิธี" แบบโลกีย์** เช่น ไปทำเหาะเหินเดินอากาศ หายตัว แปลงกายอะไรต่างๆ ฯลฯ อันเป็น **"อิทธิปาฏิหาริย์"** แล้วจะมี "ผล" ย้อนทวนมาช่วยให้ตัดกิเลส ลดตัณหานั้น มันเป็นไปได้ยากยิ่งเหลือเกินสำหรับตน หรือสำหรับพระโยคาวจรนั้นๆ เพราะโดยสภาพแล้ว **มันเป็นภัยเป็นโทสแก่ตนโดยตรงแท้ๆ คือ มันก็มีแต่จะเพิ่มกิเลส เติมตัณหาชัดๆ** เนื่องจากว่ามันจะหลงยินดี ยึดความเก่ง ติดความสามารถนั้นๆ ยิ่งขึ้น และจากนั้น ก็จะมี "สรรเสริญเยินยอ" เป็นกิเลสประดังประเดเข้ามา แล้ว "ลาภ–ยศ" ก็จะตามเข้ามาทับถมทำให้งมโข่งอยู่กับ "โลกธรรม ๘" อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย

"อิทธิวิธี" ที่แปลกันมาจากภาษาบาลี แบบ "ปุคคลาธิฏฐาน" อย่างนี้ นั้น จึงฟังเผินๆ จะเข้าใจง่ายมาก **แต่ถ้าจะให้แจ้งชัด จะเรียนรู้หยั่งลึกกันถึงขั้น "ธรรมในธรรม"** จนถึงขนาดเป็น "อภิธรรม" หรือ **จนให้จิตตั้งขึ้นเป็นฐานสูง เป็นตำแหน่งอันยิ่ง สู่ธรรม ถึงธรรม** นั่นสิ มันแสนยากเป็นที่สุด

การ**แจ้ง "ธรรมในธรรม"** นั้น เรียกอีกเป็นภาษาอื่นๆว่า **แจ้ง "ธรรมาธิฏฐาน"** *(ธรรม+อธิ+ฐาน)* หรือ **แจ้ง "ธรรมกาย" แจ้ง "ธรรมภูติ"**

ผู้จะ**แจ้งธรรม เห็นธรรม** *(เท่ากับเห็นตถาคต)* **ถึงธรรม เป็นธรรม** *(เท่ากับบรรลุพุทธหรือเกิดญาณเกิดวิมุติ)* นั้น จะเข้าใจ "ปุคคลาธิฏฐาน" ดี แม้จะมี จะได้ จะเป็นใน "ปุคคลาธิฏฐาน" นั้นๆ หรือ จะไม่มี ไม่ได้ ไม่เป็นใน "ปุคคลาธิฏฐาน" นั้นๆ ก็ตาม ก็จะไม่น้อยใจ ไม่ริษยา ไม่แข่งเก่งกับผู้เก่งใดๆ ไม่ยินดียินร้าย เมื่อผู้นั้น**ได้ "ธรรมาธิฏฐาน" หรือ เห็นธรรมเป็นธรรมแน่ๆ ในจิตแล้ว จริงแท้ มีญาณแท้ๆ** *(ที่ถูกเป้าหมายของพุทธ)* **และมีวิมุติแล้วแท้ๆ** แต่จะมิใช่ว่า เพียงแค่เห็น "รูปกาย–ภาพกาย" เท่านั้น ก็หลงกันว่า เป็น "ธรรมกาย" เป็น "ธรรมภูติ" หรือ เป็น "ธรรมาธิฏฐาน" เลยดอกนะ ! ที่แท้แล้วต้องเป็นถึงขั้น **"นามกาย" หรือ มี "อธิปัญญา" หยั่งรู้พร้อมใน "สภาพจิตแท้" นั้นๆ อย่างแจ้งทะลุสิ้นวิจิกิจฉาจริงๆ**

และจะไม่ใช่ "ธรรมกาย" ง่าย ๆ ตื้น ๆ แค่ปั้นรูป ปั้นร่างอะไรต่อมิอะไรขึ้นมาดู มาเล่นกัน เป็น "ภาพนิมิต" เป็น "มโนมยอัตตา" (อัตตภาพ) กันเป็นวรรคเป็นเวร แล้วตีขลุมกันเอาว่า เป็น "ธรรมในธรรม" หรือ ถึง "พุทธธรรม" แล้วหลงผิดเป็นการเห็น "ตถาคต" เป็นอันขาด จงทำความเข้าใจดี ๆ

"การทำความเข้าใจดี ๆ" จนรู้ยิ่ง เห็นยิ่ง เป็นสัจธรรมที่จริงขึ้น ๆ ได้แท้ ๆ นั้นแหละคือ การทำ **วิปัสสนา** จนให้เกิด "ญาณ" อันเรียกว่า **"วิปัสสนาญาณ"** หรือ เรียกว่า **"ญาณทัสสนะ"** ซึ่งเป็น **วิชชา** หรือ **อภิญญา** ลำดับต่อขึ้นมาจาก **"ฌาน"**

และจากการได้รู้ยิ่ง ได้เห็นยิ่งจริงแจ้งแล้วชั้นหนึ่ง ในสัจธรรม ต่อจากนั้นก็ต้องทำให้เป็นขึ้น ใน "จิต" (มโน) ของเรานั่นแหละ เป็นได้ ลดได้ ละได้ หรือว่างจากกิเลสได้ มีผลถึงขั้นผู้ทำ ผู้เป็นเองจะรู้ของตนว่า จิตเราเป็นได้เก่งพิเศษขึ้นกว่าก่อนจริง ๆ มันสามารถ อดได้ ทนได้ หรือ สงบรำงับต่อกิเลสยั่วนั้น ๆ ได้ แม้จะกระทบสัมผัสอยู่ ต่อปัจจัยที่ยั่วกิเลสนั้น ๆ เราก็ไม่หวั่นไหว ไม่มีกิเลสเกิด รู้อารมณ์จิตของตนได้อย่างหยั่งถึงในความเป็น ความมีนั้น ๆ ได้จริง ที่สุด "วิมุติ" ก็เป็นได้จริง

ดั่งนี้เอง ชื่อว่า มี **วิชชา** หรือ มี **อภิญญา** ลำดับที่ ๓ ที่เรียก ๆ กันคือ **"มโนมยิทธิ"** ซึ่งหมายความง่าย ๆ ชัด ๆ ก็ว่า *ทำได้อย่างเก่งถึงจิต* หรือ *จิตของเรานั่นแหละ ทำได้ เป็นได้ อันเป็น "ความเก่ง" (อิทธิ) ที่ต้องนับว่า เป็นฤทธิ์ เป็น "อิทธิ" กันจริง ๆ แท้ ๆ ที่เดียว* เช่น รู้ว่า ภายใน "จิต" ของเรา มันยังมีกิเลส นั้น ๆ ตัณหา นั้น ๆ หรือ อุปาทาน นั้น ๆ และแล้วเราก็ทำให้กิเลส นั้น ๆ ตัณหา นั้น ๆ หรือ อุปาทาน นั้น ๆ มันลด ละ จาง คลาย ที่สุดดับสนิทหมดหายไปได้จริง เป็นการเป็นได้ เกิดได้ มีได้ ที่จิต (มโน) ของเรานี่ จริง ๆ ดั่งนี้ เป็น **ความเก่งของจิต อันเรานี่แหละ เป็นได้จริงได้แท้** ที่เรียกว่า **"มโนมยิทธิ"** มิใช่เพียง "รู้" เพียงเข้าใจดี แม้จะเข้าใจดียิ่งแค่ใด แต่ถ้ายังทำไม่ได้ ตนไม่เป็นจริง ก็เรียกว่า *ยังไม่มี "มโนมยิทธิ"* นั่นคือ **"มโนมยิทธิ" ที่หมายเอาอย่างถูกต้องตรงแนวของ "พุทธวิชชา"**

ก่อนจะอธิบายกันละเอียด ๆ กว่านี้ ก็ขอไล่เรียงหัวข้อ **วิชชา ทั้ง ๙ ประการ** ไว้กันเสียก่อน อันมีคือ....

๑.	ฌาน	๒.	ญาณทัสสนะ หรือ วิปัสสนาญาณ
๓.	มโนมยิทธิ	๔.	อิทธิวิธี
๕.	โสตทิพย์	๖.	เจโตปริยญาณ
๗.	บุพเพนิวาสานุสติญาณ	๘.	จุตูปปาตญาณ
๙.	อาสวักขยญาณ		

๑. "ฌาน" นั้น ก็ได้อธิบายมากันอย่างยาวยืดแล้ว จะสรุปลงก็ได้ว่ามี....

ฌาน ๑ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"ปฐมฌาน"** ก็คือ จิตที่มีความสามารถควบคุมจิตของตนเองได้จริง *(วิจาร)* รู้เห็นพฤติกรรมภายในจิตตนเองได้แท้ ๆ *(วิตก)* จนมีปัญญาอ่านสภาพ อกุศลจิต หรือ กุศลจิต ออก แล้วก็ทำให้จิต ละ ล้าง จาง คลาย จาก อกุศลจิต ได้ และ มีการ ลด ละ อกุศลจิต ได้จริง ๆ มีปัญญารู้เห็นเป็นจริงอยู่ **(สภาพอย่างนี้เรียกว่า "วิตกวิจาร")** แถม *"ปีติ"* ใจ *"สุข"* ใจ และสามารถทรงอยู่ในสภาพอย่างนั้นๆจนนับเป็นระยะเวลาได้ ก็เก่งอยู่ ก็ได้พิเศษกว่าอยู่ อย่างไม่ใช่ของธรรมดาของเราที่เดียว ดังนี้ เรียกว่า "เอกัคคตาจิต" หรือเรียกว่า เป็น "วิเวก" ขั้นที่ ๑ คือ สภาพทางกายย่อมสงบ มีความสบายแล้ว เบา ง่าย ว่าง หลุด เลิก งด ทางกายได้เด็ดขาดแท้*(กาโย ปัสสัมภติ)* แต่ทางจิตอาจจะยังมีอารมณ์ มีอาการอยู่บ้าง ทว่าก็ไม่ลำบาก อยู่ได้โดยไม่ยาก ในเวลาที่ควบคุมได้จริง สบายจริงนั้น เรียกว่า "ฌาน" **ถ้ายังมีพฤติกรรมแห่งการควบคุมอยู่มาก คือ เรายังต้องควบคุม หรือ ใช้ความพยายามอยู่ไม่น้อยเลย นั่นแหละ ยังเรียกว่า "ฌาน ๑"** แถมมี "ปีติ" ก็ได้ มี "สุข" นั้นแน่นอนต้องมีอยู่ด้วย จึงอธิบายกันสั้น ๆ ว่า จิตฌาน สภาพนี้ **มี "วิตกวิจาร" มี "ปีติ" มี "สุข" เกิดแต่วิเวกอยู่**

ฌาน ๒ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"ทุติยฌาน"** ก็คือ เมื่อไม่ต้องควบคุม หรือ ไม่ต้องใช้ความพยายามที่จะให้อยู่ ให้เป็น ให้ได้ในสภาพสบาย และ เป็นสภาพ

ที่ไร้อกุศล เช่นนั้น ขนาดนั้น ๆ ได้แล้ว กล่าวคือ มันเป็นอยู่ในสภาพนั้น ๆ ได้มั่นคงขึ้น **ความวิตกกังวล หรือ ความกลัว** ที่จะไม่เป็น จะไม่ได้ อย่างนั้น ๆ นั้น **น้อยลง** หรือ **ไม่มีความวิตกกังวล ไม่มีความกลัว**จะไม่เป็น จะไม่ได้ อย่างนั้น ๆ อยู่ในจิตอีกเลย ดั่งนี้เองคือ สภาพ**"ฌาน ๒"** หากผู้ใดทำได้ใหม่ๆ ก็จะดื่มใจ ตื่นเต้นใจ แทรกซ้อนเป็นอารมณ์อยู่ ก็จริง ดังนั้น แม้ใครใดจะยังมีอารมณ์ ภาคภูมิใจ ตื่นเต้นใจ ดื่มใจในผลเก่ง ผลดี ผลได้นี้ ๆ ของตัว มากอยู่ แรงอยู่ ก็ตาม ก็ยังเรียกว่า **"ฌาน ๒"** จะแถม "สุข" เพราะมันมีสภาพจิตอย่างนี้ ๆ มั่นคงอยู่ *(สมาธิเขน)* จะชุ่มชื่น อิ่มเอิบ ซาบซ่าน อย่างไร ก็ตาม ก็เรียกว่า **"ฌาน ๒"** จึงอธิบายสั้นๆ กันว่า เพราะ**วิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตกวิจาร มีปีติและสุขเกิดแต่สมาธิอยู่** นี่แหละ **"ฌาน ๒"**

ฌาน ๓ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"ตติยฌาน"** ก็คือ ความตื่นเต้นใจ **(ปีติ)** สภาพหลงยึดความภาคภูมิ **(ปีติ)** ความดื่มใจ **(ปีติ)** ที่เป็นแรงผูกแรงช่วยให้คงมั่นคงติดในสภาพจิตที่ดีๆ อย่างนี้ๆ นั้น **มันอ่อนลงคลายลงได้ วางลงได้** เพราะสติ สัมปชัญญะ รู้ตัวทั่วพร้อมยิ่ง ๆ ขึ้น ทราบชัดในความสุขอันวิเศษยิ่งกว่าแท้กว่า ที่เกิดในองค์ประชุม แห่งสภาพจิตอย่างนั้นๆ ยิ่ง ๆ ขึ้น *(สุขัญจ กายเน ปฏิสังเวเทติ)* จึงยิ่งจิตวาง "ปีติ" จิตคลาย "ความดื่มใจ" ลงได้ยิ่ง ๆ ขึ้น **โดยมั่นใจว่า ไม่ต้องอาศัยแม้แต่แรง "ปีติ"** เป็นเครื่องช่วยผูก ช่วยยึดให้เรารับเอา "จิตสภาพว่างจากอกุศล" นี้ไว้มากเท่าใด มันก็ยิ่งจะรับ "จิตสภาพว่างจากอกุศล" นั้น ๆ เอง มากยิ่ง ๆ เท่านั้น

จิตที่วาง "ปีติ" ได้ ดั่งนี้แล เรียกว่า "อุเบกขา" หรือ ที่เรียกขานกันติดปากง่าย ๆ แต่จะเข้าใจสภาวะธรรมที่แท้ของมันยากยิ่งนั้นว่า "ความวางเฉย" หรือ แท้จริงชัด ๆ แล้ว คือ ความคงทนไม่หวั่นไหวต่อกิเลสอกุศล ความเฉยได้ต่อแม้จะยุ่งจะวุ่น จะปนเป จะคลุกคลีสัมผัสอยู่กับเหตุที่เคยก่อให้เกิดกิเลส–ตัณหาใด ๆ ก็เฉยได้สนิทยิ่ง ๆ ขึ้น มันจึงยิ่ง "สุข" อย่างสันติภาพยิ่ง ๆ "สุข" อย่างอุเบกขานั่นเอง สภาพนี้แล คือ **"ฌาน ๓"** ซึ่งแปลกัน อธิบายสั้นๆกันแต่เพียงว่า **มีอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วย***นามกาย* **เพราะปีติสิ้นไป**

และอันที่จริงบาลีที่ว่า "*สุขัญจ กาเยน ปฏิสังเวเทติ*" นั้น แปลกันง่าย ๆ แค่ว่า **เสวยสุขด้วย "นามกาย"** นั้น มันก็พอได้ แต่ "นามกาย" นี่แหละ เป็นสภาพขั้น "ธรรมในธรรม" หรือ ขั้น "ธรรมาธิฐฐาน" ที่ละเอียดซับซ้อนยิ่งนัก มันเป็นเรื่องของ "นามธรรม" เป็นขั้น "ธาตุความรู้สึก" ขั้น "กิริยาจิต" หรือ ขั้น "อารมณ์แห่งวิญญาณ" ที่เดียว มันไม่ใช่แค่รูปหยาบๆที่ว่า ใสละเอียด ภาพนิมิตที่ว่าโปร่งขาวใสบริสุทธิ์ ฯ ต้น ๆ นั้นหรอก ! เพราะคำว่า **"กาย"** คำนี้นั้น มันไม่ใช่ร่างใช่โฉม ไม่ใช่รูปใช่ภาพ ไม่ใช่ตัวตนตามที่ "หลงผิด" เข้าใจอย่างพาซื่อเหมาเอาต้น ๆ เข้น ๆ จนพาให้นักปฏิบัติไปหลง "ธรรมกาย" หยาบ ๆ ต้น ๆ กันเป็นวรรคเป็นเวรพากันหลงทิศหลงทางตาม ๆ กันอย่างน่าสงสารอยู่มากมายนั้น ไม่ !

ฌาน ๔ เรียกโดยภาษาบาลีว่า **"จตุตถฌาน"** ก็คือ ผู้มีจิตอันละเอียดรู้ลึกรู้ซึ้งต่อ "มโนปวิจาร" อันเป็น สุขเวทนา หรือ ทุกขเวทนา ได้จริงๆ และดับ หรือระงับทุกขเวทนา จนตลอดไปถึง แม้แต่สภาพ "สุขเวทนา" ที่สุขุมประณีตยิ่งขึ้น สูงขนาด "สุข" อย่างใน **"ฌาน ๓"** ก็วาง ก็ปล่อย ก็ระงับได้จริงๆ ซึ่งสภาพธรรมแห่งการระงับ หรือ วางสุขเวทนา หรือ ดับความสุข ดังกล่าวนี้ มันไม่ใช่เป็นไปอย่างที่ปุถุชนจะพึงเดา ๆ คาดคะเนเอา เพราะมันเป็นสภาพที่ยิ่ง "วางสุข" หรือ "ดับสุข" ดังกล่าวนี้ ได้จริงแล้ว มันกลับ "ยิ่งสุข" หรือ "ยิ่งกว่าสุข" *(ปรม สุข)* กันไปเสียอีก และ "จิต" ผู้ได้ "ฌาน" ระดับสูงยิ่งขึ้นนี้ ก็ยิ่ง จะแผ่รู้ กล้าแกร่งในสัมผัส เฉยต่อสัมผัส ไปได้ถ้วนได้ทั่วในองค์ของความประชุมกันอยู่ *(กายัสส)* นั้น ๆ ด้วยแรงจิตที่บริสุทธิ์ผ่องแผ้วนั้น ๆ นั่นเอง รู้ได้อย่างรู้ละเอียดเข้าใจได้ **"ถ้วนทั่วในสภาพขององค์ประชุมที่คลุมไปเท่าที่ใคร ๆ เขาพึงรู้ได้ทั้งหมดด้วยกัน"** *(นาสฺส กิญฺจิ สัพพาวโต กายัสส)* มันไม่ได้หมายเอาแค่คำว่า "กาย" หยาบ ๆ ง่าย ๆ และ "ตัวตน" ต้น ๆ ขั้น "รูปธรรม–นามธรรม" ต้นๆเข้นๆ ไม่เลย จริง ๆ

ดังนั้น **ผู้ละได้ ลดได้ จนไม่มีทุกข์ไม่มีสุข เพราะละสุขละทุกข์และดับโสมนัสโทมนัสก่อน ๆ ได้ มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่** จึงคือ ผู้มี **"ฌาน ๔"** และความว่า "*เธอนั่งแผ่ไปทั่วกายนี้แหละ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีเอกเทศไหนๆแห่งกายของเธอทั่วทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องแผ้วจะไม่ถูกต้อง*"

ซึ่งเป็นคำแปลในพระไตรปิฎก ฉบับหลวง อันแปลออกมาจากบาลีที่ว่า "*โส อิมเมว กายัง ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสฺส กิญฺจิ สัพพาวโต กายัสส ปริสุทฺเธน เจตสา ปริโยทาเตน อัปผุฏัง โหติ ฯ*" นั้น ก็จะต้องมีความรู้ขั้น "ธรรมในธรรม" หรือ ขั้น "ธรรมาธิฏฐาน" กันแท้ ๆ จริง ๆ สูงขึ้น ๆ

และจะยิ่งรู้ยิ่ง รู้จริงเข้าไปอีก เมื่อยิ่งได้ประพฤติปฏิบัติถูก ปฏิบัติยิ่งขึ้นไปอีก จิตก็ยิ่งจะ "แววไว" (มุทุภูเต) ก็ยิ่ง "เหมาะที่จะทำงาน" (กัมมนิเย) เพราะ "มีฐานเป็นทุนมั่นคง" (ฐิเต) แข็งกล้าองอาจพอตัวแล้วจริง (อเนญชัปปัตเต) จึงยิ่งเหมาะสมยิ่งที่จะทำให้เพิ่ม "ความรู้ยิ่ง ๆ ขึ้นสูง" ต่อไปอีก

อันคือ ยิ่งนำยิ่งโน้มไป "จิต" นั้นก็ยิ่งจะเกิด "**ญาณทัสสนะ**" ยิ่ง ๆ ขึ้น นั้นคือ ยิ่งเกิด "**วิปัสสนาญาณ**" อันยิ่ง ไปเรื่อย ๆ นั่นเอง

๒. "**ญาณทัสสนะ**" หรือ "**วิปัสสนาญาณ**" วิชชา (อภิญญา) ประการที่ ๒ จึงจะยิ่งเก่ง ยิ่งรู้แจ้งรู้ชัดในรูป ในนาม อันสลับซับซ้อน**หมุนรอบเชิงซ้อนยิ่ง (คัมภีราวภาโส)** รู้แจ้งชัดยิ่ง แม่นตรงยิ่ง ใน ธาตุ ๔ ธาตุ ๖ ในกายก็ดี ในวิญญาณก็ดี ถึงเนื้อถึงตัว ถึงความเป็นอยู่ที่สลับซับซ้อน สิ่งใดอยู่อย่างไม่แยกกัน ก็อ่านออกบอกแยกได้ หรือ แม้สิ่งใดจะพูดกันอย่างแยกกันอย่างไร ก็สามารถเข้าใจในความไม่แยกกันเด็ดขาด หรือ เข้าใจในรอบในช่วงสัมพันธ์ได้ชัดเจนแจ้งจริง หรือ แม้จะแยกกันเป็นขั้นสุด จะแยกอย่างไร ก็จะรู้แจ้งกระจ่างจริงรู้ชัดจริง

พระไตรปิฎก ฉบับหลวง แปลคำอธิบาย "**วิชชา ๒**" นี้ เป็นไทยไว้ว่า

"ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ**ญาณทัสสนะ** เธอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วย มหาภูต ๔ เกิดแต่มารดาบิดา เติบโตขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟั้น มีอันทำลาย และกระจัดกระจายเป็นธรรมดา และวิญญาณของเรานี้ ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้

ดูกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนแก้วไพฑูรย์อันงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใสแวววาว สมส่วนทุกอย่าง มีด้ายเขียวเหลือง แดง ขาว หรือ นวล ร้อยอยู่ในนั้น บุรุษมีจักษุจะพึงหยิบแก้วไพฑูรย์นั้น วางไว้ในมือ แล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วไพฑูรย์นี้งาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใสแวววาว สมส่วนทุกอย่าง มีด้าย เขียว เหลือง แดง ขาว หรือ นวล ร้อยอยู่ในแก้วไพฑูรย์นั้น ฉันใด ภิกษุ ก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ **ญาณทัสสนะ**เธอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหาภูต ๔ เกิดแต่มารดาบิดา เติบโตด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟั้น มีอันทำลาย และกระจัดกระจายเป็นธรรมดา และวิญญาณของเรานี้ ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้

ดูกรมหาบพิตร นี้แหละ **สามัญผล** ที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่า **สามัญผล** ที่เห็นประจักษ์ ข้อก่อน ๆ ฯ"

จะเห็นได้ว่า **"ญาณทัสสนะ"** นั้น ก็คือ "ความรู้แจ้งเห็นจริง" ที่จะรู้ยิ่ง ๆ เป็น **"วิปัสสนาญาณ"** ไป และควบคู่ไปในความเป็น ความมีความเจริญยิ่ง ๆ ของพระโยคาวจร ไปจนถึงที่สุดแห่งที่สุด ขั้นสุดท้ายจบบริสุทธิ์บริบูรณ์ ก็จะมี "ญาณทัสสนะ" นั้น ๆ แหละ รู้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนถึงที่สุดนั้น

ถ้าเข้าใจกรรมวิธีปฏิบัติ**วิปัสสนา** ตามที่ได้อธิบายมาตลอดในหนังสือนี้ได้ก็นั่นแหละคือ การสร้าง **"ญาณทัสสนะ"** หรือ เมื่อเกิดรู้แจ้งเห็นจริงขึ้นมาได้ด้วยวิปัสสนา ก็เรียกเต็ม ๆ ว่า **"วิปัสสนาญาณ"**

๓. "มโนมยิทธิ" อันอธิบายกันว่า นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ในพระไตรปิฎก ฉบับหลวง ว่าไว้อย่างนั้น พอคนไทย

อ่านปุ๊บ ก็เข้าใจกันง่าย ๆ แบบหยาบ ๆ ได้ทันที ตามประสาจากคำ จากความหมายธรรมดาที่ฝังหัวมากันส่วนใหญ่ หรือ เอากันง่ายเข้าว่า คือ จะเข้าใจว่า **มโนมยิทธิ** นั้น หมายความถึง *การบันดลบันดาลให้มีรูปมีตัว เกิดขึ้นมาด้วยพลังอันเก่งของใจ คือ บันดลบันดาลให้มีกายอื่น ตัวอื่น จากกายนี้ มีรูปมีตัวเกิดขึ้นด้วยพลังฤทธิ์เดชอันเก่งของใจ มีหูหัวแขนขาตับไตไส้พุงผมขน ฯลฯ ครบถ้วนทีเดียว มีร่างมีกายมีเนื้อมีตัวไม่บกพร่อง* ทั่วไปก็เข้าใจได้ ง่าย ๆ อย่างนี้ มันจะเป็น "อภิธรรม" เป็นเรื่องลึกซึ้งอะไร ! มันเรื่องตื้น ๆ แท้ ๆ

เลยพาลพากันเข้าใจเป็น "การเสกสร้างบันดลบันดาล" พิลึกอัศจรรย์ แบบเป็นแท่งเป็นก้อน เป็นเนื้อเป็นตัว เป็นวัตถุเป็น "รูปธรรม" กันใหญ่ ๆ โต ๆ เอาทีเดียว อย่างนี้ก็เรียกว่า ภาษาแบบ "ปุคคลาธิฏฐาน" คือ แบบหยาบ ๆ เป็นตัว เป็นตน แค่เรื่อง รูปธรรม–วัตถุธรรม ซึ่งถ้าเสกสร้างบันดาลได้ดังกล่าวนี้จริง ก็แน่ละ ! มันก็ต้องเก่งจริงอย่างมหามหัศจรรย์เลยทีเดียวล่ะ

อยู่ไหนล่ะ ? ผู้สร้างผู้บันดาลได้ และต้องเสกสร้างเป็น**สามัญผล** หรือ เป็นผลงานธรรมดาปกติด้วยนะ ! คือ ทำอยู่เป็นปกติธรรมดาของผู้เป็นได้เป็นแล้วอย่างนั้น

เพราะ "วิชชา" หรือ "อภิญญา" ที่กำลังกล่าวถึงนี้ **พระอริยเจ้า ที่มีวิชชา มีอภิญญาถึงขั้นนี้ ๆ จริงแล้ว** ท่านจะเสกสร้างจะบันดาลให้มี ให้เป็นอย่างนี้อยู่เสมอเป็นปกติธรรมดาอยู่จริงทีเดียว พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า **เป็น "สามัญผล" จริง ๆ** และเมื่อถึงจริง มีจริง เป็นจริง มี "ของจริง" ที่ถูกตรงนั้น มันจะรู้จริง มีจริง เป็นจริง ถูกตรงจริง จริง ๆ ด้วย

ดังนั้น ข้อสำคัญ มันจึงอยู่ที่ว่า **"ของจริง" หรือ "ความเป็นจริง" ที่ถูกจริงนั้น คือ อย่างไร ?**

ที่ถูกจริงนั้น คือ **การทำ "ในใจ" ให้เกิดให้เป็นอย่างเก่ง** จะไม่ใช่ "เกิดนอกใจ" ออกมาเป็นตัวตนแท่งก้อนนอกจิต นอกวิญญาณ เป็นอันขาด โดยบาลีก็กำกับไว้แล้วว่า "มโนมยัง" คือ หมายเอาเฉพาะในใจอันเป็นของเราเท่านั้น "มโน–มยัง" นั้น **มโน** คือ จิต คือ วิญญาณ **มยัง, มย** นั้น คือ หมายเอา ความเข้ามาหาตน, เข้ามาหาจิต

และที่จริงนั้น เรื่องของขั้น "ปรมัตถ์" ออกปานนี้ มันก็เป็นเรื่อง "จิต–เจตสิก–รูป–นิพพาน" กันแน่ ๆ แม้มีคำว่า "รูป" ก็เป็นเรื่องของ **รูปจิต–อรูปจิต** มิใช่ **รูปกาย** นอกตนนอกตัวเป็นสำคัญก่อนเลย

ที่สำคัญที่สุดนั้น ก็คือ **ความเป็นไปได้**นั้น มันก็เรื่องของใน "จิต" นั่นแหละ มันจะเป็นเบื้องต้น หรือ เป็นไปได้ก่อน เป็นเรื่องง่ายกว่าด้วย และจะทำได้เป็น "สามัญ" กันจริง ๆ ด้วย

ที่จริง การจะทำให้ได้จนเกิด **"มโนมยิทธิ"** นั้น มันก็ไม่ใช่ของเป็นได้ง่าย ๆ ต้องพระอริยเจ้า ผู้มี **"ฌาน"** (แท้ ๆ ของพุทธ) มี **"ญาณทัสสนะ"** กันมาเป็นพื้นฐาน เป็น **"สามัญผล"** ข้อก่อนๆ แล้ว จริงๆ แล้วจะทำได้ เมื่อทำได้แน่แท้ ท่านผู้นั้นก็ย่อมจะ**เป็นอยู่**เสมอแน่ เพราะเมื่อพยายามผลิต หรือ สร้าง หรือ กระทำอะไรได้ ผู้นั้นก็ย่อมทำ และเมื่อเป็นไปได้ เป็นของดี เป็นความประเสริฐ ความเจริญ ก็ใครเล่าจะไม่ทำความเจริญยิ่ง ๆ นั้นให้ยิ่ง ๆ อยู่ **เป็นอยู่**ต่อ ๆ ไปเล่า ? แม้จะได้ทีละไม่มาก กว่าจะเสกสร้างจะบันดาลได้ทีละครบสัดครบส่วน ครบองค์น้อยองค์ใหญ่ได้ จะต้องนานต้องช้าก็ตาม ก็จะทำจะสร้างอยู่เสมอเป็นปกติจริง ๆ ทีเดียว จึงเรียกว่า เป็น "ปกติ" เป็น "สามัญ" ในการเสกสร้างบันดลบันดาลจริง

ข้อที่น่าสังเกตพิจารณากันก็คือ ความว่า **"นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ"** นั้น บาลีมีว่า **"มโนมยัง อภินิมฺมินนาย จิตตัง"** ซึ่งในบาลีจะเห็นได้ว่า ไม่มีคำที่หมายว่า "รูป" เลยเอาด้วย ซ้ำมิหนำ ทั้งคำว่า **"มโนมย"** ทั้งคำว่า **"จิตต"** ก็ล้วนกำกับย้ำให้เป็นเรื่องของ "จิต" ของ "ใจ" ทั้งสิ้น ดังนั้น จึงต้องหมายความว่า จงทำให้เก่งกันขนาดที่จะต้องกล่าวว่า "บันดลบันดาล–นิรมิต" ก็ดี ก็ทำให้เกิดกันที่ "จิต" กันที่ "ใจ" หรือ หมายเอาใน "จิต" ใน "ใจ" นั่นแหละ ไม่ได้หมายให้ทำออกมานอก "ใจ" ดอก !

ทีนี้ ทำให้เก่งกันอย่างไรล่ะ ? ก็ทำให้เกิด **"กาย" ที่หมายเอาว่าไม่ใช่ "กาย" อย่างตื้น ๆ ง่าย ๆ** นั่นแหละ แต่ทว่า**เป็น "กาย" อย่างประณีตลึก-ซึ้งขึ้นไปถึงขั้น "นามกาย"** กันทีเดียว บ้าง ทำให้เกิด **"รูป" ที่หมายเอาว่า**

ไม่ใช่ "รูป" อย่างตื้น ๆ ง่าย ๆ นั่นแหละ แต่ทว่าเป็น "รูป" อย่างประณีต สุขุมขึ้นไปถึงขั้น "รูปจิต–อรูปจิต" กันทีเดียว บ้าง ตามที่ผู้จะทำในจิต ทำกันในใจ ของตน ให้เป็น ให้ได้ ให้มี อย่างถูกต้องเป็น **สัมมาทิฏฐิ** จริง ๆ นั่นเอง จึงต้องเรียกกันว่า ผู้ที่ทำได้นั้นต้อง "เก่ง" จริง

ถ้าเข้าใจดีในคำว่า **"กาย" ขั้นประณีตลึกซึ้ง** กันมาแล้วว่า หมายถึง **"ความประชุม" แห่งนามธรรม อันหมายเอาตัว "ความรู้สึก-ความนึกคิด" หรือ ตัว "อารมณ์"** กันโน่นทีเดียว มิใช่หมายเอาเรื่อง *รูปหยาบ* หรือ *แท่งก้อน วัตถุนอก ๆ* เท่านั้นดอก ก็คงจะระลึกได้ ที่เคยกล่าวถึง **"กายของจิต"** ผ่านมาแล้ว อธิบายมามากแล้ว จึงขอให้ระวัง แม้จะใช้คำว่า **"ธรรมกาย"** สื่อความหมายกัน ถ้าขั้นปรมัตถ์ขั้น "นามกาย" แล้ว ต้องจับสภาพตัว "อารมณ์" จึงจะเป็น **"ธรรมกาย" ขั้นพรหมขั้น "ธรรมารมณ์" หรือ ขั้นสูงขั้นละเอียดที่ถูกต้องของอริยภูมิแท้** แม้คำว่า **"รูป" ก็คือ "สิ่งที่ถูกรู้"** ก็จะต้องเป็น "สิ่งที่ถูกรู้" ขั้นนามธรรม อันหมายเอาตัว "ความรู้สึก–ความนึกคิด" หรือตัว "อารมณ์" นั้นๆ นั่นแหละ เป็น "กาย" *(ความประชุม, กลุ่มแห่งความรู้สึก)* เป็น "รูป" *(สิ่งที่ถูกรู้)* อันเป็น "อาการนาม" ขั้น อรูป–อภาพ–อโฉม กันโน่นทีเดียว มิใช่หมายเอาเรื่อง รูปหยาบ แค่ภาพ แค่โฉม หรือ แท่งก้อน วัตถุนอก ๆ อีกแหละ

จะเห็นความเป็น **"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"** ได้ชัดว่า แม้คำกล่าวคำพูดในขณะนั้นแท้ ๆ ก็ยังพูดคำซ้ำย้อนกันอยู่ แต่จะชี้ชัด หรือ หมายจำเพาะเอา "สภาพ" จริงเท่านั้น ที่ต่างกัน อ่านละเอียด ๆ คิดสุขุม ๆ ให้ดี ๆ เถิด

ดังนั้น **"มโนมยิทธิ"** ที่กล่าวถึงนั่นจึงคือ การสร้าง "สภาพจิต" ของตนให้มันละ มันลดจากกิเลส ให้ได้ ตามที่รู้จริง รู้ชัดแจ้ง นำมาก่อน นั่นเอง *(คือเกิด "ญาณทัสสนะ" มาก่อนแล้ว)* ให้เป็น ให้มี ให้เกิดตรงตาม ได้จริง ๆ ขึ้นที่จิตของตน ไม่ว่าจะเป็น **"อภิปโมทยัง จิตตัง"** อันคือ จิตที่ปราโมทย์ร่าเริงเบิกบานยิ่งอยู่เสมอ ๆ หรือจะเป็น **"สมาหิตัง จิตตัง"** อันคือ จิตที่แกล้วกล้า แข็งแรง มั่นคง อาจหาญ ก็ดี

"**วิโมจยัง จิตตัง**" อันคือ จิตที่เปลื้องที่ปล่อยอยู่ ๆ ก็ดี หรือแม้จะเป็น "**วิราคะ**" ต่าง ๆ "**วิมุติ–นิโรธ**"กันเป็นที่สุดก็ดี ก็จะต้องทำให้เกิดจริง เป็นจริง ให้สำเร็จ ซึ่งก็ด้วยความสามารถของ "จิต" ของเรานั่นแล แต่หมายเอาความว่า "ธาตุรู้" เป็นสำคัญ ไม่ใช่ "ธาตุรูป" หรือ "รูปธาตุ" เป็นสำคัญ

ดังนั้น ลองมาดูตามคำแปลทั้งหมดของความอธิบายความหมาย ของ"**มโน-มยิทธิ**" จากพระไตรปิฎก ฉบับหลวงกันซิ แล้วค่อย ชี้เน้นดูกันอีกที (" มโน-มยิทธิ" =มโน+มย+อิทธิ **มโน**=*ใจ, จิต* **มย**=*อันหมายเอาเรา* **อิทธิ**=*เก่ง, เจริญ, สำเร็จ รวมความแล้ว ก็คือ ความเก่งความเจริญในเรื่องของจิตของใจจริง ๆ แต่หมายเอาในเรานี่เอง ไม่ต้องไปยุ่งจิตของคนอื่น)*

"ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง

ดูกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักไส้ออกจากหญ้าปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้หญ้าปล้อง นี้ไส้ หญ้าปล้องอย่างหนึ่ง ไส้อย่างหนึ่ง ก็แต่ไส้ชักออกจากหญ้าปล้องนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักดาบออกจากฝัก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ดาบ นี้ฝัก ดาบอย่างหนึ่ง ฝักอย่างหนึ่ง ก็แต่ดาบชักออกจากฝักนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักงูออกจากคราบ เขาพึงจะคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้งู นี้คราบ งูอย่างหนึ่ง คราบอย่างหนึ่ง ก็แต่งูชักออกจากคราบนั่นเอง

ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ เธอย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง

ดูกรมหาบพิตร นี้แหละ **สามัญผล** ที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่า **สามัญผล** ที่ประจักษ์ข้อก่อน ๆ ๆ"

เรามาดูกันเริ่มต้นจาก *"ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ* **นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ**" นั้น จะหมายเอากันอย่างไร ? แค่ไหน ?

ความว่า "ย่อมโน้มน้อมจิตไป..." ก็คงไม่มีปัญหาอะไร ก็คือ พยายามจะกระทำการให้มุ่งไปสู่ทิศทางที่หมายนั้น โดยการ "ทำจิต" นั่นแหละ ให้เป็นไป ซึ่งจะสำคัญหน่อยก็ตรงที่ ต้องทำกัน *อย่างยิ่ง อย่างสูง อย่างเฉพาะเป็นพิเศษ* ทีเดียว ในภาษาบาลีที่กำกับระบุมานั้น ท่านใช้คำว่า **"อภิ"** คือ หมายถึงขั้น **"อย่างยิ่ง อย่างสูง อย่างเฉพาะเป็นพิเศษ"** ทั้งนั้น อย่างเช่น ความว่า "โน้มน้อม" ก็ใช้คำว่า **อภิ***นินฺนาเมติ* และเช่น ความว่า "ไป" ในที่นั้นนั้น ที่จริงความหมายยาว ๆ หน่อย ก็คือ "ย่อมนำออกไป" ก็ยังใช้คำว่า **อภิ***นีหรติ* ทั้ง ๆ ที่คำบาลีที่ว่า **"นินฺนาเมติ"** ก็หมายความว่า "โน้มน้อม" อยู่แล้ว หรือ คำว่า **"นีหรติ"** ก็หมายความว่า "ย่อมนำออกไป" อยู่แล้ว และแม้คำว่า **"นิรมิต"** ที่กำลังใช้กันอยู่นี้ ในพระบาลีก็ใช้ว่า **"อภิ***นิมฺมินนาย"* หรือ *"***อภิ***นิมฺมินาติ"* ทั้ง ๆ ที่ **"นิมฺมินาติ"** มันก็แปลว่า "สร้าง" แปลว่า "ทำ" อยู่แล้ว

ก็จงแน่ใจเถิดว่า ในขณะนั้นนั้น ไม่ว่าจะ "ทำเกิด" หรือ "ทำดับ" มันก็ขั้น **"อภิ**ธรรม" จริง ๆ ไม่ใช่ขั้นธรรมะพื้น ๆ ดื่น ๆ ดาษ ๆ เลย

ความว่า **"นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ"** นี้ นั้น พระบาลีก็มีว่า *มโนมยัง อภินิมฺมินาย* มันหมายความเข้าใจได้ง่าย ๆ ก็คือ **ทำกันสร้างกัน อันมีแต่เรื่องของ "ใจ" เท่านั้นแหละ จนเกิดได้เป็นได้** ซึ่งจะใช้คำว่า **บันดลบันดาลกัน** *(ที่คนไทยส่วนมากเข้าใจเอาตามคำว่า "นิรมิต")* ก็ได้ แต่ต้องหมายเอา **"เราเองทำ เราเองได้ เราเองเป็น"** มันไม่ใช่เรื่องลึกลับอะไร มันเป็นเรื่องความจริงที่มีเหตุปัจจัย มีเหตุมีผล คือ **ถึงยังไงก็มีเรานี่แหละ "ทำจิตของเราเอง" จนเกิดได้-ดับได้จริง ๆ อยู่ในใจเรานี่เอง** นี่คือความหมายชัด ๆ เมื่อทำสิ่งที่เป็นขั้นยาก ๆ ได้ ก็เป็นเรื่องขั้นเก่ง

ขั้นพิเศษ ก็ยกย่องชูเชิดชมเชย "การทำ" นั้นด้วยภาษาจริงๆกันบ้าง **ก็สร้างก็ทำกันขั้น "อภิ"** นั่นแหละ *(อภินิมฺมินนาย)* และ**สำเร็จกันที่ใจเรื่องของใจ***(มโนมยัง)*

ต่อมาที่ว่า **"นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง"** นั้น ก็ชัดเจนดี ถ้าเข้าใจกันในขั้น "อภิธรรม" จริงๆได้

คือ ทำความประชุม หรือ การประกอบอันขึ้นมา เป็นอันใหม่ที่ต่างจากเก่า *(จากความว่า...."นิรมิตกายอื่น")* แต่ก็ทำขึ้นมาจากความประชุมเดิมองค์ประกอบเก่านั้นแหละ อยู่ที่เก่า ไม่นอกไปจากความประชุมเก่า องค์ประกอบเดิมนั้นด้วย *(จากความว่า..."จากกายนี้")* จนมีขึ้นมาชัดเจนเป็น "สิ่งที่ถูกรู้" ได้ว่า เกิดแล้ว เป็นแล้วจริง รู้แจ้งชัดว่า สิ่งนี้คือสิ่งนี้ สิ่งนั้นคือสิ่งนั้น *(จากความว่า..."มีรูปเกิด")* และทั้งสิ้นทั้งนั้น ก็คงเป็นอยู่ เกิดอยู่แต่ในเรื่องของ "ใจ" *(จากความว่า..."เกิดแต่ใจ")* มีส่วนน้อยส่วนใหญ่ต่างๆ ที่พึงมี เป็นเหตุเป็นปัจจัยของสภาพความประชุมนั้นๆ ครบถ้วน *(จากความว่า...."มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน")* มีอำนาจมีความเป็นใหญ่จริงๆแท้ๆ ไม่ใช่ความตกต่ำ ไม่บกพร่องไม่เสื่อมเลวลงไปเป็นแน่ *(จากความว่า...."มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง")*

ทั้งนทั้งนั้น ล้วนเป็นเรื่องของ "นามธรรม" จริงๆ เป็นเรื่องของ **ความรู้สึก–อารมณ์** อันเป็นคุณลักษณะของ "จิต" ของ "วิญญาณ" ของ "มโน" แท้ๆ ตรงๆ ไม่ใช่เรื่องของ*รูปภาพ ร่างโฉม* หรือ *ความเป็นสีเป็นแสง* ใดๆเป็นอันขาด

ยิ่งอ่านทวนดูพระพุทธพจน์ที่ทรงเปรียบเทียบต่อไปดูให้ดีๆ เถิด ยิ่งจะเข้าใจชัด และในนั้นก็มีความสุขุมประณีตเป็นเชิงชั้น บอกแง่เงื่อนไว้ด้วย อย่างลึกซึ้ง เช่น เปรียบเป็น "หญ้าปล้อง–กับไส้หญ้า" ไว้ก่อนนั้น ก็เพื่อให้เกิดความเห็นลักษณะอันมีองค์ประกอบจะให้ความหมายต่างๆ ก็อย่างหนึ่ง แล้วต่อไปก็เปรียบเป็น "ดาบ–กับฝักดาบ" นั้น ก็เพื่อให้เกิดความเห็นลักษณะ อันมีเงื่อนแง่กระจ่าง มากน้อยไปอีกเชิงหนึ่ง และแล้วจึงเปรียบเป็น "งู–กับคราบงู" ซึ่งก็ยิ่งเห็นได้แนบเนียนลึกซึ้งเพิ่มขึ้นไปอีกยิ่งๆขึ้น ดังนี้ เป็นต้น

คือ คำอธิบายเปรียบเทียบเมื่ออ่านดูตลอดแล้วก็จะเข้าใจได้ดีว่า เป็นเรื่องเดียวนั่นเอง แต่เนื่องกันเกี่ยวกัน มันไม่ได้กลายไปเป็นเรื่องอื่นของอื่นที่ไหนเลย มันชี้ให้รู้รวมกันได้ แยกกันด้วยก็รู้ได้ชัด และมันก็ตาย ก็เป็น เห็นได้รู้ได้ สำคัญน้อยสำคัญมากกว่ากัน ก็รู้เห็นเป็นได้จริงๆ เช่น "หญ้าปล้อง กับ ไส้หญ้า" นั้น มันก็อยู่ด้วยกันเกี่ยวเกาะกันอยู่ นั่นเอง แต่ก็เห็นได้รู้ได้ว่า มันแยกกันอยู่ค่อนข้างชัด แต่ก็สอดร้อยกันอยู่ ยิ่งกว่า "ดาบ กับ ฝักดาบ" ซึ่งแยกกันคนละส่วน คนละชิ้นออกชัดๆกว่า ดังนี้ ส่วน "งู กับ คราบงู" นั้น ยิ่งกลับแนบแน่นกันเข้าไปอีกว่า มันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแท้ ยิ่งกว่าหญ้า ยิ่งกว่าดาบ แต่ก็ถอดออกมา ชักออกมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ส่วนหนึ่งเป็นของไร้ค่า เป็นความตาย ความดับ ที่ต้องทิ้งไปทีเดียว*(คราบ)* ส่วนที่เหลือเป็น "งู" ใหม่นั้น เป็นความเกิด แต่ก็ใน "งู" เก่าอยู่นั่นเอง ดังนี้

"จิต" กับ "กิเลสตัณหาอุปาทาน" นั้น ก็เช่นกัน มันอยู่ในจิต เหมือนเป็นสิ่งเดียวกันกับจิต แต่มันก็อาจรู้ชัดเห็นชัดได้ว่า ไม่ใช่ และอาจจะชักออก ถอดทิ้งได้แท้จริงๆ และยิ่งผู้ได้ชักสำเร็จ ถอดสำเร็จ ก็ยิ่งจะมีค่า ยิ่งจะเป็นส่วนสำคัญชัดยิ่งๆขึ้น จริงๆ

เงื่อนแง่ที่สุขุมประณีตกว่าเกินกล่าวนี้ มีอีก ผู้ฝึกฝนศึกษาจะพึงหยั่งรู้ด้วย **ญาณทัสสนะ** ด้วยปฏิภาณอีก ยิ่งกว่ายิ่งนัก เมื่อมีภูมิถึงภูมิ

ทำความเข้าใจให้ได้ และแล้ว ทำจริงประพฤติจริงให้ได้เถิด แล้ว**จะเข้าใจ "มโนมยิทธิ" ที่ถูกตรงของพุทธศาสนา** โดยไม่ไปหลงผิดอยู่แต่ว่า เป็นความเก่งแบบเล่นพลังจิตบันดาลวัตถุ เอาพลังงานจิตไปเนรมิตให้ฝนตกพ้ำร้อง ฯลฯ หรือ เข้าใจ "**มโนมยิทธิ**" พลิกๆไปในแบบ "อิทธิ-ปาฏิหาริย์" และ "อาเทสนาปาฏิหาริย์" ที่ไม่เข้าเรื่อง ไม่เข้าแนวเป็น "สัมมาทิฏฐิ" ของพุทธ

และที่สุด แม้จะจับเรื่องจับราวถูกแล้ว ก็ยังจะ**หลงผิด**อยู่กับสภาพ "รูป" กับสภาพ "นาม" จนยึดมั่นถือมั่น กระทั่งไม่เจริญในธรรม จนเลยกลายเป็นหลงผิดเอาหนักขึ้นมากขึ้นเสื่อมในธรรม **เพราะหลงผิดเลยเถิดไป** เพราะ**วาง**

"ปุคคลาธิฏฐาน" ไม่ได้ หยั่ง "ธรรมในธรรม" จนถูกต้องถึง ธรรมาธิฏฐาน" ไม่เป็น ก็ต้องศึกษากันดี ๆ เถิด

เราต้องมีทั้ง "รู้" หรือ "เข้าใจ" เป็น**สัมมา** และแล้วก็จะต้อง**ทำได้**ด้วย หากทำยังไม่ได้ ก็จะต้อง**หา "วิธี" ทำ** เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลให้ได้ **"วิธี" ใดถูกตรง มีผลมาก มีอานิสงส์มาก "วิธี" นั้น ก็เรียกว่า เป็น "อิทธิวิธี"**

และ **"อิทธิวิธี"** ของพุทธศาสนา นั้น ก็จะไม่ใช่เรื่องพิลึกกึกกือ เล่นเลอะเทอะเป็น ไสยศาสตร์ หรือ เป็นเรื่องเพ้อเกินจริง เป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้ ดังที่มีผู้เข้าใจยังไม่ถูกไม่ตรงกันอยู่มากหลายเป็นอันขาด

—บทที่ ๒๓—

"อิทธิวิธี" ที่จะต้องทำให้ได้ เป็น **"ธรรมาธิฏฐาน"** *(คือ รู้แจ้งถึงธรรมในธรรมเป็นที่สุด ถึงขั้น "อภิธรรม")* นั้น ก็ต้องพากเพียรวิปัสสนา หรือ ทำความเห็นความเข้าใจให้แจ่มแจ้งดังต่อไปนี้

ตามพระบาลีที่แปลกันมาแต่ไหนแต่ไร ก็แปลกันออกมา เป็นบัญญัติเน้นไว้ในเชิง **"ปุคคลาธิฏฐาน"** จนแพร่หลายเป็นที่รู้กันว่า...

๔. "อิทธิวิธี" อันมีการทำความเก่งได้หลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียว ก็ได้ ทำให้ปรากฏ ก็ได้ ทำให้หายไป ก็ได้ ทะลุกำแพงภูเขาไปได้ ไม่ติดขัด เหมือนไปในที่ว่าง ก็ได้ ผุดขึ้นดำลงแม้ในแผ่นดิน เหมือนในน้ำ ก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตก เหมือนเดินบนแผ่นดิน ก็ได้ เหาะไปในอากาศ เหมือนนก ก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมาก ด้วยฝ่ามือ ก็ได้ ใช้อำนาจทางกาย ไปตลอดพรหมโลก ก็ได้

ถ้าเข้าใจอย่างหยาบๆ ง่ายๆ ตรงๆตัว กับภาษาที่แปลกันออกมานั้นๆ มันก็

หมายเอาตรงๆตัว ตามนั้นแหละ *ซึ่งมี "วิธี" ในการทำ "ความเก่ง" (อิทธิวิธี)* ชนิดหยาบๆ ใหญ่ๆ โตๆ รู้เห็นเด่นชัดได้เป็น "โอพาริกอัตตา" (*"โอพาริกอัตตา" หมายความว่า ยึดมั่นถือมั่นหลงดิบหลงดีอยู่แต่ในของหยาบๆใหญ่ๆโตๆ ที่เห็น รู้ได้ชัดๆ เด่นๆ ขนาดมหาภูตรูป ขนาดกามคุณ ๕ นั่นอยู่*) ก็เป็นความเก่งจริง เป็นสมรรถภาพที่คนปกติธรรมดา ไม่อาจจะทำได้ง่ายๆเลย **เราคนเดียว แล้วแสดง "ฤทธิ์" ทำให้มี ให้เกิดเป็นตัวเป็นตนเป็นผู้เป็นคนขึ้นมาเหมือนเราได้อีกตั้งหลายๆคน** แบบแบ่งภาค หรือ อวตาร หรือ เนรมิตบันดาลได้เช่นนี้ มันก็ต้องอัศจรรย์กันล่ะ ! จะเนรมิต หรือ แบ่งภาคออกไป หรือ จะก่อจะสร้างให้เกิดขึ้นมีรูปมีร่างเป็นคนหลายๆคน ไม่จำเป็นต้องมีหน้าตาเหมือนเราราวกับแกะเลย ก็เก่งแล้ว ! ยิ่งเนรมิต หรือ จะก่อจะสร้างขึ้นได้เป็นคนหลายๆคน แต่ละคนเหมือนกับเราหมด ก็ยิ่งเก่งใหญ่ เก่งมากขึ้นไปอีก !!

"ความเก่ง" (*อิทธิ, ฤทธิ์*) อย่างนี้ หมายเอาเพียง "รูปธรรม" ง่ายๆ ตื้นๆ หยาบๆ ไม่ลึกซึ้งอะไรนัก พูดว่า **ตนเนรมิตกาย** ก็บันร่างบันกายออกมาเป็นอีกกายหนึ่งขึ้นมาชัดๆ ตรงๆ เพะๆ เลย และถ้าเนรมิตได้จริง ก่อได้จริง ทำขึ้นได้จริง ก็**เก่งจริง เป็น "อิทธิปาฏิหาริย์"**

ผู้มีพระไตรปิฎก ก็เชิญเปิดตรวจสอบเอาเถิดใน "เกวัฏฏสูตร" สุตตัน. ทีฆ. สีลขันธ. ข้อ ๓๓๙ พระพุทธองค์ตรัสไว้ออกชัดออกเจนว่า **วิชาอย่างนี้นั้น "คันธารีวิชชา" เขาก็สอนให้แสดงได้** *ซึ่งเป็นวิชาความเก่งกาจชนิดหนึ่งของฤาษีที่เก่งอยู่ในสมัยนั้น ซึ่งมิใช่ "วิชา" พาพ้นทุกข์พาเจริญแนบเนียนที่สุดอะไรดอก* และเขาก็มีสอน "วิชา" นี้อยู่ในสมัยพุทธกาล และก่อนพุทธกาล **ส่วนพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นอุบัติขึ้นมา เพื่อสอน "พุทธวิชชา" อันไม่ใช่ความรู้ความสามารถ ดั่งเช่น "คันธารีวิชชา" นั้นหรอก !** อย่าหลงเข้าใจผิดเลย

มิหนำซ้ำพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังได้ตรัสกับเกวัฏฏไว้ด้วยว่า **เรามิได้สั่งสอนให้ ภิกษุสาวก ทั้งหลาย แสดง อิทธิปาฏิหาริย์** (*ในข้อ ๓๓๘*) แม้จะมีภิกษุสาวกรูปใดบังเอิญแสดงได้ ก็ตาม

เพราะหากภิกษุรูปใดไปแสดงเข้า ก็จะพาลพาให้คนทั้งหลายทั่ว ๆ ไปพลอย **หลงเข้าใจผิด**ว่า "พุทธศาสนา" หรือ "พุทธวิชชา" นั้น สอนเพื่อให้เกิด "ผล" เป็นอิทธิ-ปาฏิหาริย์ ตามลักษณะอย่างที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้ เก่งแบบนี้ **ยิ่งไม่ใช่ เป้า-หมาย แห่ง "พุทธวิชชา" เลย**

ก็ขนาดพระพุทธองค์ **ทรงห้ามแสดงไว้** ก็ออกปานนี้ และองค์พระพุทธองค์เองก็ไม่ได้อวด ไม่ได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ให้เป็นที่เลื่องลือใด ๆ หรือ เป็นจุดเด่นเห็นโก้อะไรเลยตลอดเวลา ๔๕ พรรษา ที่ทรงสร้างพระพุทธศาสนาให้เป็นปึกแผ่นตั้งลงในโลก ก็ขนาดนี้แล้วแท้ๆ ยังมีผู้คน "มิจฉาทิฏฐิ" กันออกขรมถมเถกันถึงขนาดนี้ !

ยังไม่เท่านั้น ยิ่งกว่านั้นอีกพระพุทธองค์ยังได้ตรัสบริภาษไว้ชัด ๆ เจน ๆ แท้ ๆ ด้วยว่า **เราอึดอัด, คับแค้นใจ, ความไม่ชอบใจ** *(อัฏฏิยามิ)* **ขยะ-แขยง, เบื่อ, ระอา, ยังชนให้นำไปเสีย, ให้นำไปอื่นเสียไม่ปรารถนานำมาใกล้ตน** *(หรายามิ)* **เกลียด, ชัง, รังเกียจ, ไม่พอใจ** *(ชิคุจฉามิ)* **ใน อิทธิปาฏิหาริย์** ดังนี้ ซึ่งพระพุทธองค์จะเปล่งแม้วจี *(อันเป็นเพียงสมมุติก็ตาม)* ว่า **รังเกียจ – ไม่ชอบใจ**ออกมาสักที *(เพียงเพื่อแสดงให้คน "รู้" คนเข้าใจในสภาพนั้น ๆ ก็ตาม)* นั้น แสนยาก และ น้อยนักน้อยหนาที่จะกล่าวคำตรงๆ ภาษาเปรียงๆ ออกเช่นนี้ เมื่อพระพุทธองค์ท่านถึงกับตรัสคำตรง ๆ ออกมาจนขนาดนี้ ก็จงรู้ให้ดีเถิดว่า มันหมายความว่า **สุดจะทน และสุดจะเลี่ยงการกล่าวแล้ว ต้องการให้รู้ชัด ๆ ตรง ๆ เป้า ไม่เบี่ยงไม่เพี้ยนไม่ต้องเข้าใจไปอื่น**

เพราะก่อนจะตรัส "คำ" บริภาษต่างๆ นี้ พระองค์ยังแวดล้อมไว้ด้วยประโยคชัดๆ นำๆ ไว้ก่อนอีกว่า **"เราเล็งเห็นโทษในอิทธิปาฏิหาริย์"** ซึ่งมันเป็นโทษหลายแง่หลายเงื่อนจริงๆ ในการแสดง "อิทธิปาฏิหาริย์" แบบเดรัจฉาน-วิชชาหรือแบบปุคคลาธิษฐานนี้เช่น จะทำให้คนเข้าใจผิดว่า ปฏิบัติธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว จะได้บรรลุ "ผล" มี อิทธิ-ปาฏิหาริย์ อย่างๆที่แสดงให้เห็นนี่แหละ *(คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ ทะลุกำแพงภูเขาไปได้ ฯ เหาะเหิน–เดินน้ำ–ดำดิน ..... ฯ)* เป็นมรรค เป็นผล ซึ่งมันผิดถนัดเอาทีเดียว

จะเห็นได้ชัดว่า แม้ผู้ใดจะมีอิทธิปาฏิหาริย์ เนื่องจากฝึกเรียนจนเกิดได้ เป็นได้ *(ในสมัยโน้นเขามีเรียนกันจริงๆ และมีมากด้วย)* ก็ตาม จะมีอิทธิปาฏิหาริย์ เนื่องจากมีติดตัวมาแต่เดิมแล้ว ก็ตาม พระบรมศาสดายังให้เลิก ให้งด อย่าอวด อย่านำออกมาแสดง เมื่อเป็น "พุทธสาวก" จริงแล้ว ดังคำตรัสที่แจ้งอยู่แล้ว เพราะถ้าใครๆ เห็นพุทธศาสนิกชนเล่น "วิชา" นี้เข้า หรือ แสดง "วิชา" เช่นนี้อยู่ *เขาก็จะหลงเข้าใจผิดได้ว่า* **เป็นของควรได้ ควรเป็น ควรมี ควรคลุกคลีอยู่** *ซึ่งแท้จริงนั้น* **เป็นของควรเลิก ควรทิ้งไป** *ต่างหาก* แม้กระนั้น ก็ยังมีคนหลงเข้าใจผิดอยู่จนได้ ทุกวันนี้ก็ยัง "หลงผิด" *(โมหะ, มิจฉาทิฏฐิ)* อยู่จนได้ *(ซิน่า !)* อยู่นั่นเอง มัน "ล่อใจ" มัน "ชวนใจ" ออกป่านนี้จริงๆ ! ! **เห็นโทษภัยฤทธิ์ร้ายของมันไหม ? มันยั่วมันยวนใจขนาดไหน ?** ก็ลองคิดเอาเถิด

เราไม่ปฏิเสธว่า มันเป็น "ความเก่ง" แม้พระพุทธองค์ก็ไม่ปฏิเสธ **แต่เราปฏิเสธว่า ไม่ใช่ "มรรค" ไม่ใช่ "ผล" ของพุทธศาสนา** อย่าหลงผิดคิดว่า เป็น "พุทธคุณ" พุทธแค็น เป็นอันขาด มันเป็น "พุทธโทส" ทำลายพุทธศาสนาอยู่ในทุกวันนี้ อย่างหนักเอาด้วย **ดังนั้น จึงอย่าโพนทะนายั่วยุ และอย่าสนับสนุนเผยแพร่กระจายข่าว-สื่อสารกันนักเลย พุทธสาวก หรือ ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนใดๆ ที่ปรารถนาดีต่อศาสนาพุทธแท้ๆ** *มันเท่ากับ* ท่านทำลายพุทธศาสนา **โดยตรงเป๊ะๆจริงๆ** *ที่คิดว่า* ตนช่วยส่งเสริมพุทธศาสนา *นั้น มัน* **ตื้นๆเขินๆโง่ๆอยู่** *เป็นการคิดเห็นที่ยังไม่ถูก ยังเพี้ยนอยู่ ยังไม่หยั่งถึง "ความจริง" ที่จริง คิดดีๆเสียใหม่* แท้จริงแล้ว ผู้จะโฆษณาว่า พุทธศาสนามีอิทธิปาฏิหาริย์ หรือ เก่งด้วย "เดรัจฉาน-วิชชา" อย่างนี้ๆอยู่นั้น ก็มีแต่ผู้ยังโง่ หรือ ยังมิจฉาทิฏฐิอยู่จริงๆ กับ คนผู้เป็น "จารชน" ของพุทธศาสนาแท้ๆเท่านั้นเอง ที่ยังทำอยู่

หรือ จะตรวจสอบดูใน "สุสิมสูตร" สุตตัน. สังยุต. นิทานวรรค ข้อ ๒๘๒ –๒๘๓ อันเป็นคำยืนยันของพระอรหันต์ต่าง ๆ ว่า **ท่านไม่ได้บรรลุธรรม** *เพราะท่านทำฤทธิ์คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียว ก็ได้... หรืออะไรต่าง ๆ อันมี.... เหาะเหิน – เดินน้ำ – ดำดิน – ฯลฯ อะไรนั้น* **ได้ ไม่! ท่านทั้งหลายบรรลุหลุดพ้นได้ด้วยปัญญา**

และถ้าอ่านต่อไปจนถึง ข้อ ๒๘๖ ก็จะมีทั้งคำยืนยันของพระพุทธองค์ที่ย้ำยันกับ "สุสิมะ" ไว้อีกว่า เมื่อเข้าใจเป้าหมายแห่ง "พุทธ" แท้ ๆ ด้วยปัญญาอันยิ่งเป็น "สัมมาทิฏฐิ" แล้ว การบรรลุธรรม ก็ย่อมจะไม่ใช่หมายเอาการทำฤทธิ์ *คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียว ก็ได้.... เหาะเหิน...เดินน้ำ...ดำดิน ก็ได้ ฯลฯ* อย่างนั้น ไม่เลย แต่จะบรรลุธรรม (*ตามเป้าหมายแห่งพุทธศาสนาแท้ ๆ*) ได้ด้วยปัญญาที่รู้แจ้งแทงทะลุถึง**รูปธรรม–นามธรรมว่า ล้วนเป็นไตรลักษณ์ และไม่ใช่ของเรา ไม่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนอะไรของเรา** เป็นเพียง "**ปัจจยาการ**" **เมื่อ ปัญญา และ จิต เป็นได้จริง** บรรลุถึงขั้นปลายยอด ก็จะเกิดสภาวะ "**อนัตตา**" เป็นที่สุดได้ในจิตผู้บรรลุนั้น ๆ เป็น "**ของจริง**" ไม่ใช่เพียงว่า ได้เข้าใจความหมายของ "อนัตตา" **ด้วย** "**ปัญญา**" **อย่างเดียว** เท่านั้นด้วย

ดังนั้น **การรู้ การเข้าใจ การทำความเห็นให้ชัดแท้ เป็น "สัมมาทิฏฐิ" จึงเป็นความเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง** เพราะเป็น "มรรค" อันต้น ต้องเข้าถึงให้ได้ เพราะเป็นจุดต้นของ "ทาง" เป็น**ปากทาง**ที่จะเดินไปสู่การพ้นความทุกข์ความยากที่ดีจริงแท้จริง เป็น "สัมมา" ข้อแรกใน "สัมมา" ทั้ง ๘ ข้อ สำหรับ "มรรคอริยสัจ" จริง ๆ ชื่อว่าเป็น "ประธาน" ของ สัมมาอริยมรรค ทีเดียว (*ผู้สนใจ เชิญอ่านพระไตรปิฎก ใน "มหาจัตตารีสกสูตร" มัชฌิม. อุปริ. ดูดี ๆ เถิด จะเข้าใจ "สัมมามรรค" อย่างละเอียดลออ*)

เมื่อรู้ "กาย" หรือ **รู้ปุคคลาธิษฐาน**แล้ว ก็พึงเพียรรู้ให้สุขุมขึ้นไปถึง "จิต" หรือ **รู้ธรรมาธิษฐาน** ให้ได้ และทำให้ได้ตามนั้นจริง ๆ

ปุคคลาธิฏฐาน หรือ กายโต ๆ สภาพหยาบ ๆ ใหญ่ ๆ หรือ ฐานะแห่งกิริยาที่หยาบๆ เป็นรูปเป็นร่างเป็นตัวเป็นตนใหญ่ ๆ *(ยังไม่ใช่ฐานะแห่งกิริยาที่สุขุมเป็นแต่จิตโดยเฉพาะ)* ของ "อิทธิวิธี" ทั้งหลายนั้น คือ *คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียว ก็ได้* ก็ทำ "รูปกาย" ทำสภาพใหญ่ ๆ ตัวตนอันเป็นก้อนเป็นแท่งนั้นให้เป็นไปตามนั้น ให้ได้แท้ ๆ ชัด ๆ จริง ๆ ก็แล้วกัน *(เพียงขั้นเปลือก ๆ ว่า เนรมิตก็เนรมิต ว่าเหาะก็เหาะ ฯลฯ กันเลย ตรงๆที่อๆ)* ก็เรียกได้ว่า บรรลุผลทาง**ปุคคลาธิฏฐาน** *แต่จะไม่พาพ้นความทุกข์ความยากความยุ่งโดยตรงโดยแท้โดยจริงบริสุทธิ์บริบูรณ์ได้เลย*

ส่วน**ธรรมาธิฏฐาน** หรือ **จิต**ที่เก่งเยี่ยมยิ่ง จนเป็นธรรม – จนถึงธรรม – จนแจ้งธรรม "ธรรมาธิฏฐาน" ก็มาจาก "ธรรม + อธิ + ฐาน" ซึ่งคำว่า "ฐาน" ก็หมายเอา "**จิต**" อันมี *การรู้* กับ *การทำได้ตามที่รู้* นั่นเอง "**อธิ**" ก็หมายเอา ถึงความเป็นเยี่ยมยิ่ง "**ธรรม**" ก็หมายเอา สิ่งดีส่วนดี *(กุศลาธรรมา)* กับ สิ่งไม่ดีส่วนไม่ดี *(อกุศลาธรรมา)* ที่อยู่ใน**จิต** ที่เกี่ยวข้องกับ**จิต** *(เมื่อรู้ดีรู้ชั่วแท้และรู้สภาพ "พ้นดีพ้นชั่ว" อันเรียกว่า "อัพยากตธรรม" ก็เป็นขั้น "อภิธรรม" กันล่ะ !)*

ดังนั้น เมื่อ**รู้แท้ชัดถูกตัวถูกตน** ดังนี้แท้แล้ว ก็ "**ทำ**" **ให้เป็น** "**ทำ**" **ให้ได้หลายๆ จิต มากๆ จิต***(พหุธา)*ตามที่เห็นดี หรือ แม้เราจะทำให้มี "**จิต**" **เดียว** ก็คือ **ทำให้เป็น "จิต ที่ปราศจากนิวรณ์ ท่าเดียว"** *(เอโก)* นั่นแหละ

ขยายความอีกที..... ทำ " **จิต** " อะไรให้หลาย ๆ มาก ๆ ล่ะ ? ก็เนรมิต หรือ ก่อกอปรขึ้น ทำให้เกิดขึ้นแต่ "**กุศลจิต**" **ถ่ายเดียว***(เอโก)* **จิต**ที่ดี **จิต**ที่ปราศจากนิวรณ์ ๕ **จิต**ที่มี "อุฏฐาน" ชนิดที่เป็นทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์**ฝ่ายเดียว–ท่าเดียว–แบบเดียว***(เอโก)* ไม่ต้องไปทำแบบ "*อกุศลจิต*" ไม่ต้องไปทำฝ่ายที่เป็น "*อกุศล***จิต**" นั่นไงล่ะ ! ดั่งได้อธิบายมาแล้ว **จิต**อย่างนั้นจง "ทำ" ๆ ขึ้นเถิด เท่าที่สามารถจะทำได้ ด้วยสมรรถภาพของเรา "กุศล**จิต**" จะกี่ชั้นก็ตามแต่ **เชิงเดียว***(เอโก)*นี่แหละ ทำให้มันได้**มาก ๆ หลาย ๆ***(พหุธา)*

และยิ่งหากแม้น "อวตาร" ได้ "เนรมิต" ได้ คือ แบ่งภาค หรือ ไปทำให้เกิดที่คนอื่น ไปสอนคนอื่น ไปฝึกคนอื่นให้ "**เกิดจิต**" ที่ปราศจากนิวรณ์ ๕ หรือ "กุศล**จิต**" นี้ได้บ้าง จะสร้างจะก่อ จะเนรมิต หรือ จะอวตารได้**หลาย**ๆ*(พหุธา)*เท่าใดๆ ขอให้เหมือน "**จิตที่เป็นอย่างเดียวกับเรา**" (เอโก) *(คือ* **จิต** *ที่เป็น "ฌาน" หรือ* **จิต***ที่ปราศจากกิเลส ปราศจากนิวรณ์ เป็น* "**เอโก**" *หรือ เป็น***อย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน***จริงๆนี่แหละ)* ก็จงเนรมิต จงอวตาร จงขยายภาค แบ่งภูมิออกไปเถิด หลายๆคน นี้คือ "**อิทธิวิธี**" **ของพุทธศาสนาแท้** หรือ ถ้าจะเรียกว่า "**อิทธิปาฏิหาริย์**" ก็ต้องมีคำอธิบายให้สำคัญให้ถูก อย่างนี้ เป็นต้น

เราต้องเรียน "**รู้**" **จิตให้ถึงจิต** ดังนี้ และ "**ทำ**" **ให้ถึงธรรม** "**ทำ**" **ให้เป็นธรรม โดยเฉพาะต้องรู้** "**อภิธรรม**" **แท้ๆ***(อันมีกุศลธรรม–อกุศลธรรม–อัพยากตธรรม)* ดังนี้

และทำ"**คนเดียว ให้เป็นหลายคน ก็ได้**" ในที่นี้ ก็ไม่ใช่หมายเอาเฉพาะแค่ฐานะหยาบๆ ใหญ่ๆว่า "รูปร่างของคน" หรือ ฐานะหยาบๆใหญ่ๆแห่ง "กิริยาของคน" หรือ ฐานะหยาบๆ ใหญ่ๆ แค่ "ตัวตนของคน" เสียแล้ว แต่เป็นฐานะที่สุขุมประณีตไปถึงขั้นหมายเอา "จิต" หมายเอาฐานะแห่ง "กิริยาจิต" หมายเอาละเอียดประณีตไปกระทั่งฐานะ "ตัวตนของอรหัตตผลจิต" กันทีเดียว

ดังนั้น จะแปลบาลีนั้นว่า **ทำ**"**จิตที่ปราศจากกิเลสท่าเดียว ให้เป็น ให้มีขึ้นมามากๆหลายๆ ก็ได้**" นั้น จะตรง"ปรมัตถ์"ที่สุด เพราะตามจริงที่แปลกันออกมาว่า "คนเดียวให้เป็นหลายคนก็ได้" นั้น ในบาลีมันก็มีเพียงว่า "**เอโกปิ หุตฺวา พหุธา โหติ**" ดูดีๆ จะเห็นได้ว่า "บาลี"ก็ไม่ได้มีคำไหนชี้เฉพาะบอกว่า "คน" หรือ "รูปใหญ่" หรือ "รูปละเอียด" หรือ "จิต" หรือ "อรูป" อะไรหรอก ! แท้จริงก็กินความกว้างๆ "**เอโก**"ก็ตาม "**พหุธา**"ก็ตาม จะหมายเอาอะไรก็ได้ จะแปลว่า "คน" หมายเอาเป็น "คน"ก็ถูก หรือจะหมายเอา "จิต" โดยเฉพาะ ที่เป็น "มรรคจิต" – "ผลจิต" ฯลฯ ไปถึงขั้น "อรหัตตผลจิต" ก็ถูก

แล้วแต่ว่าผู้ใดจะ "รู้" แค่ใด ? "ทำได้" แค่ใด ? และจะกำหนดสำคัญเอาเรื่องไหน ? จะทำเอาให้ได้เป็นสำคัญในเรื่องไหน ? "**เอโก**" มันก็หมายความถึงการกำหนดจำนวนลงไปว่า "**หนึ่งเดียว**" และ "**พหุธา**" ก็เช่นกัน มันก็หมายความว่า "**หลายๆ**" ก็แค่นั้น

ด้วยเหตุด้วยปัจจัยมีดังนี้เอง ถ้าผู้ใดไปกำหนดหมายเอาในฝ่ายข้างหยาบอยู่หรือ ไปหลงสำคัญมั่นหมาย อยู่แต่กับส่วนที่ยังไม่ใช่เป้าหมาย "ปรมัตถ์" ตามขั้นอภิธรรมของ "พุทธแท้" จึงยังเป็น "ผู้สำคัญผิด" (*สัญญาวิปลาส*) อยู่ ต้องเห็นให้ถูกแท้ (*สัมมาทิฏฐิ*) ต้องรู้สำคัญให้ถูกรู้ยิ่งเป็นที่สุดให้ได้ (*สัญญาเวทยิต*) เพราะขั้นนี้มันขั้น "อภิธรรม" จริงๆ ไม่ใช่ขั้นแค่สัตว์,คน,ตัวตนหยาบๆ, กิริยาใหญ่ๆ เท่านั้น มันขั้น**ปรมัตถธรรม**แท้ๆ ขั้นต้องมี "ฌาน" เป็นบาทฐาน มี "นิพพาน" เป็นผล และนี้เป็นขั้นสูงเกิน "ฌาน" ซึ่งเกินทั้ง "ฌานโลกีย์" และเกินทั้ง "ฌานโลกุตตร" เป็น "อภิญญา" ของพุทธวิชชา ขั้นอุตตริมนุสสธรรม จริงๆ แน่ๆ

สรุปแล้ว "**อิทธิวิธี**" แค่ในแง่หรือในเรื่อง "**เอโกปิ หุตฺวา พหุธา โหติ**" หรือ แปลง่ายๆว่า "**หนึ่งเดียว ทำขึ้นให้เป็นหลายๆ ก็ได้**" นี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็น "พระอรหันต์" เพียง**หนึ่งเดียว**(*เอโก*) ในตอนแรก แล้วพระองค์ก็ใช้ "อิทธิวิธี" เนรมิต หรือ อวตาร หรือ ทำให้เป็นทำให้มี "พระอรหันต์" ขึ้นมา **หลาย ๆ**(*พหุธา*) ในโอกาสต่อมา ก็ได้จริงๆ ซึ่งเป็น "**ความเก่ง**" ที่มี "**วิธี**" (*อิทธิวิธี*) เยี่ยมยอดจริง สมดังที่พระองค์ตรัสว่า *พระองค์เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชา และจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก* เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า *เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ฯ*

ดังนี้ จึงเป็น "**อิทธิวิธี**" ที่มีค่าสูงสุด ประเสริฐสุดยอด "*คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้*" **ชนิดที่ไม่เกินเชื่อ ชนิดที่เป็นประโยชน์แท้**

เพราะฉะนั้น คนผู้ใดบรรลุเป็น *พระโสดาบันแล้ว* ที่ตน**คนหนึ่ง**แล้ว ก็ช่วยผลักช่วยก่อให้เกิด*พระโสดาบัน*ขึ้นอีก**หลายๆ***พระโสดาบัน* ก็นั่นแหละคือ ผู้มี**"อิทธิวิธี"แท้ๆ** ของพุทธศาสนาที่เรียกว่า "เอโก บี หุตฺวา พหุธา โหติ" ถูกเป๊ะ

ยิ่งเป็นเรื่องของ*พระสกทาคามี* คือ **ตนเป็นสกทาคามี แล้วก็เนรมิตจิตผู้อื่นให้บรรลุเป็นพระสกทาคามีขึ้นให้ได้ ฝึกเขาขึ้นมาสอนเขาขึ้นมาให้มากๆ หลายๆ ได้ ก็ยิ่งนับว่า เป็นผู้มี "อิทธิวิธี"** ในประการ **"เอโกปี หุตฺวา พหุธา โหติ"** หรือ **"คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้"** ที่เก่ง ที่สูงขึ้นมาอีก

โดยนัยนี้เอง *พระอนาคามี พระอรหันต์* ก็เช่นเดียวกัน จะได้ชื่อว่า มี "อิทธิวิธี" ในประการ หรือ ในแง่ที่ว่า "คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้" หรือไม่ ? แค่ใด ? ก็อยู่ที่เหตุที่ปัจจัยประมาณขนาดใด ? ถ้าหมายเอาเฉพาะ "จิตในจิต" ของตน ก็ทำจิตตนให้เกิด "อรหัตตผลจิต" ให้ได้ *เมื่อทำได้ "หนึ่งดวง" แล้ว* **รู้วิธีทำให้เกิดได้อีกเป็น "สองดวง"** *ก็มีอิทธิวิธีแล้ว* **ยิ่งทำได้ "หลายๆ ดวง"** *ก็เป็นผู้มี "อิทธิวิธี" แน่ๆ แท้ ยิ่งๆ ขึ้น*

และยิ่งสามารถมี **"วิธี" อย่างเก่ง***(อิทธิวิธี)* ไปผลักผู้อื่น สอนผู้อื่น ช่วยให้ "จิต" ของผู้อื่น เกิดเป็น "อรหัตตผลจิต" ได้อีก **ก็ยิ่งเป็นผู้มี "อิทธิวิธี" ที่เก่งยิ่ง สามารถยิ่งๆ ขึ้น** ยิ่งทำให้เกิด ทำให้เป็น*(หุตฺวา, โหติ)* ได้มากๆ หลายๆ ก็ยิ่งชื่อว่า เป็นผู้มี **"อิทธิวิธี"** แท้ๆ ในความหมายของ "พุทธศาสนา" ตรงเป้าที่สุด และจริงที่สุด ถูกต้องที่สุด **ดังนี้ จึงจะเป็น "ปุคคลาธิฏฐาน" แท้ๆ แบบพุทธถูกตรง เป็น "อิทธิวิธี"** ที่ว่า *"คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้"* **เพราะมีคนเกิดใหม่จริงๆ** แต่มิใช่เกิดมีได้แค่เพียงรูปร่างแห่งกายเกิดเท่านั้น ทว่ามี "ธรรม" เกิดในใจ มีมรรค มีผล เกิดในบุคคล **กลายเป็น "บุคคล" ใหม่** แต่เดิมเป็น "ปุถุชน" หรือ "ปุถุบุคคล" แล้วเกิดใหม่เป็น "อริยบุคคล" **ซึ่งถ้าจะเป็น "ปุคคลาธิฏฐาน" แบบพุทธ**

ก็จะต้องหมายเอา "บุคคล" เช่นนี้เกิด หรือ "เป็น" ขึ้นมา หลาย ๆ คน จึงจะเป็น **"อิทธิวิธี"** ที่ถูกตรงของพุทธศาสนา

จะเห็นได้ว่า มันมีนัยะซ่อนซ้อน ละเอียดประณีตกว่า "บุคคล" ที่หมายเอาแค่รูป ร่างกายของคนธรรมดาหยาบ ๆ อยู่ที่เดียว และเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ไม่เกินเชื่อ แต่ก็เป็นเรื่องที่ทำได้ "ยาก" จริง ๆ อยู่เหมือนกัน ผู้ทำได้จริง จึงต้องเรียกว่า ท่านเป็นผู้**มี "อิทธิวิธี" มี "อภิญญา" แท้ ๆ**

เมื่อเข้าใจ **"อภิญญา"** ในเชิง**ปุคคลาธิฏฐาน**ที่มีเงื่อนไขอันสำคัญ **หมุนรอบเชิงซ้อน** *(มิใช่ตรงที่อภิธรรมตรงอย่างตื้นเขิน)* อันถูกต้องเป็นสัจธรรมแล้ว ก็แยกเป็น แบ่งออก ถูกเหตุถูกปัจจัยแท้ได้ว่า **พุทธอภิญญา**หมายเอาอย่างนี้ **โลกีย-อภิญญา**นั้นหมายเอาอีกอย่างหนึ่ง และในเชิง**ธรรมาธิฏฐาน** ก็แยกเป็น แบ่งออก ถูกเหตุถูกปัจจัยแท้ มีระดับ มีขั้นตอน อย่างกระจะกระจ่าง ในเรื่องที่เกี่ยวกับ **"คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้"** อันเป็น**อิทธิวิธี**ประการแรก และ ส่วนไหนดี ส่วนไหนไม่ดีอย่างไร ? "ถูกตรง" นั้น หมายเอาแค่ไหน ? ในรอบในชั้นไหน ? ก็เข้าใจแจ้ง การแยกออกรู้ชัดเช่นนี้ คือ ผู้มี **"ธรรมวิจัย"** *(โพชฌงค์)* จนถึงขั้นแทงทะลุแจ้ง *"กุศลา**ธรรมา**–อกุศลา**ธรรมา"*** หากแม้นท่านผู้นี้ "ทำได้" ด้วย คือ ทำในส่วนที่เป็น *กุศลา**ธรรมา*** ได้**หลาย ๆ ๆ** ก็เป็นอันมี **"อิทธิวิธี"** ในประการที่ว่า **"คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้"** ถูกแล้ว ดีแล้ว เพราะเป็นผู้สร้าง **"ธรรมกาย"** ขึ้นได้จริง ที่ตน ในตนแท้ ทั้ง "รูปธรรม" และ "นามธรรม" พร้อมครบ และจะ "ทำได้" เก่งยิ่ง สามารถยิ่ง ๆ *(อิทธาภิสังขาร)* ไปได้แค่ใด ก็อยู่ที่ **ปัจจัยแห่ง "การรู้" ได้ละเอียดประณีตมาก และ "ทำได้จริง" มาก ๆ มีผลมาก** นั่นเอง

ประการต่อไปคือ *"หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้" (บาลีมีว่า "พหุธาปี หุตฺวา เอโก โหติ)* ก็ไม่ยากเท่าใดนัก ที่จะเข้าใจ เราจับความหมาย หรือ ความสำคัญ *(สัญญา)* ของภาษาที่บอกมานั้นให้ได้ก็แล้วกัน จากบุคคลาธิฏฐานนั้น โดยนัย

แห่งความหมายก็คือ มาก ๆ หลาย ๆ ใหญ่ ๆ โต ๆ หยาบ ๆ แล้วก็ทำให้มาเป็นน้อยๆลง เล็กๆลง จนละเอียดขึ้นๆ ประณีตเข้าๆ จนกระทั่งเหลือหนึ่งเดียว หรือ เหลือตัวมันเองที่ไม่มีอื่นปน

เมื่อเข้าใจ"สัญญา"ของมัน หรือ **ถึงแล้วซึ่งการรู้ในความสำคัญ** (*"สัญญา-เวทยิต"* **สัญญา**=*ความสำคัญ* **เวทย**=*การรู้, ความรู้* **อิต**=*ถึงแล้ว*) ได้ดังนี้ แล้วจะเป็น"หลายๆคน" ซึ่งหมายเอาตัวคน เป็น"คนๆ" เป็นแห่งๆ ตัวๆเลย โดย"รูปธรรม" ก็เข้าใจให้ได้ว่า เขาหมายเอา"รูปธรรม" เขาหมายเอา"ตัวหยาบ ๆ ใหญ่ๆ" ซึ่งก็เป็น**ปุคคลาธิฏฐาน**ขั้นต้นๆง่ายๆชัดๆ นั่นเอง ถ้าหมายเอา หรือ กำหนดเอาอย่างนั้นเป็นสำคัญ เช่น *ผู้ใดทำ"คนหลายคนให้เป็นคนเดียวลงไปได้"* มันก็เก่งล่ะ ! ก็เป็น**"อิทธิวิธี"**ในประการนี้ ดื้อๆ ง่ายๆ ตามนี้ ก็เป็น**โลกียอภิญญา** แต่ใน**ปรมัตถ** หรือ ใน**"ธรรมาธิฏฐาน"**นั้นสุขุมประณีตกว่านั้น เพราะหมายเอาไปถึงเรื่อง"จิต"โน่นเป็นสำคัญ ซึ่งโดยความเป็น**"ปรมัตถ" หรือ ธรรมาธิฏฐาน**นั้น มันไม่ได้หมายเอาหยาบ ๆ แค่ตัวบุคคลเป็นตัว ๆ แต่มันหมายเอาละเอียดสุขุมไปถึงขั้น **จิต–เจตสิก–รูป** (*รูปจิต–อรูปจิต*) **–นิพพาน** จริง ๆ

ดังนั้น ในเชิง**ธรรมาธิฏฐาน** ก็คือ ผู้ใดทำ"**หลายจิตเป็นจิตเดียวก็ได้**" ซึ่งก็จะเห็นได้เข้าใจได้ไม่ยาก คือ เมื่อเรามี**จิตดวงที่มี***ส่วนประกอบ***นั้นๆร่วมประชุมกันอยู่**(*กาย*)**เป็น"ความวุ่นวาย"** หรือ ปรุง หรือ พุ้งอยู่เยอะแยะ หรือ แน่นอัดอยู่ ก็ทำให้**จิต**นั้นๆหยุดปรุงลงได้ คลายความแน่นอัดลงได้ ทำความพุ้ง ความวุ่นวายต่างๆรำงับลงจากหลายๆเรื่อง มาเป็นเรื่องเดียวได้ หรือ จากหลาย ๆ กิเลส ก็ดับ–ลดลงมาเป็น **จิต** เฉย ๆ เป็นความรับรู้อยู่ตามความปรากฏจริงเท่านั้น ไม่มีนิวรณ์ ๕ ใดๆเลยได้ มีแต่**จิต**เดี่ยว ๆ ที่รู้แจ้ง ๆ ใส ๆ สะอาด ๆ อยู่ ไม่รก ไม่เลอะ สิ้นอารมณ์ชอบหมดอารมณ์ชัง เป็น"ฌาน"ได้นั่นเอง (*เอกัคคตา*) แล้วก็หาวิธีทำให้เก่ง ทำให้เชี่ยวชาญ การทำได้เก่งโดยมีวิธีทำได้เด็ดขาดขึ้น เชี่ยวชาญขึ้นนั้น ก็**เป็น"อิทธิวิธี"**แท้ๆขึ้น**ธรรมาธิฏฐาน**ทีเดียว

กามจิต *(คือ จิตที่เป็นกิเลสกาม)* ก็ไม่มี **พยาบาทจิต** *(คือ จิตที่เป็นพยาบาท)* ก็ไม่มี **ถีนมิทธจิต** *(คือ จิตที่เป็นความง่วงเหงาหรี่ซึมเซา)* ก็ไม่มี **อุทธัจจกุกกุจจจิต** *(คือ จิตฟุ้งซ่านรำคาญ)* ก็ไม่มี **วิจิกิจฉาจิต** *(คือ จิตสงสัยลังเล)* ก็ไม่มี เหลือแต่ **จิต**ที่เป็น **จิต**แท้ เป็น**ใจ**จริง เป็น **ธาตุรู้** ว่างจากกิเลสนิวรณ์อยู่โดยเดียวโดยหนึ่งจริงๆ เป็น "เอกัคคตา" แท้ๆ ซึ่ง**จิต** หรือ **ธาตุรู้**ตัวที่พ้นได้ถึงขั้น**วิจิกิจฉา**ออกปานนี้แหละ คือ "**อธิปัญญา**"

และผู้ที่กำลังทำได้สำเร็จอยู่ในสภาพเช่นนี้แหละ เรียกว่า **ผู้มี "อิทธิวิธี"** ที่ทำให้ *"หลายจิตเป็นจิตเดียวก็ได้"* **ถูกต้องตรงเป๊ะเลย** เป็น "สันตวิหาร" หรือ เป็น "ฌาน" ขึ้นอยู่กับ**จิต** อยู่กับ**อรูป** (อยู่กับ "อสรีระ") อันเป็น "นามธาตุ" ที่มีแต่เพียงสภาพของ "ความรู้ความรับทราบกันได้ด้วยกิริยาจิต" เท่านั้น ที่เดียว *(คือ ขั้นไม่ใช่วุ่นอยู่กับรูป ไม่ใช่หลงอยู่กับโฉม ไม่ใช่งมเพ่งอยู่แต่กับสีแสง ไม่ใช่เมาเพ้ออยู่แต่กับภาพ)* เป็น**พุทธอภิญญา**แท้ ๆ

ดังนั้น ผู้ใดสามารถรู้ชัดแจ้งแยกออกว่า อย่างนี้ หรือ **จิต**เช่นนี้ คือ กุศลาธรรมา อย่างนี้ หรือ **จิต** เช่นนี้ คือ อกุศลาธรรมา และหากแม้น**คน**ผู้นี้ "ทำได้" ด้วย คือ ทำในส่วนที่เป็น **อกุศลาธรรมา** ให้หยุด ให้ลดได้ ดับได้เด็ดขาดน้อยลงๆๆ จนเป็นหมดสิ้น "อกุศลาธรรมา" เกลี้ยงสนิทเป็นสุญญตา เหลือแต่ความจริงตามความเป็น ตามความที่ต้องเหลือจริง เช่น ใน "จิต" ถ้ามีนิวรณ์ธรรมก็รู้ชัดว่า นิวรณ์ธรรมเป็น "อกุศลาธรรมา" เมื่อ **"คน"** ผู้นี้ลดนิวรณ์ ดับนิวรณ์จนสิ้นจนสูญ *ก็จะเหลือ* **หนึ่งเดียว** *แต่* **จิต** *แท้ๆ และก็คงทำหน้าที่อยู่ตามความต้องเหลือจริง* ก็เป็น **"อิทธิวิธี"** ที่ถูกต้องแล้วดีแล้ว ในประการที่ว่า **"หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้"** ครบตามนัยะ ทั้ง **"ธรรมาธิฏฐาน"** และ ทั้ง **"ปุคคลาธิฏฐาน"** ชั้นแรกบริบูรณ์แล้ว คือ ทำได้สำเร็จประโยชน์ตน ซึ่งยังไม่มี "กรุณาธิคุณ" แผ่ประโยชน์ต่อออกไปถึงขั้นทำ **"คน"** ผู้อื่นให้ได้ "สำเร็จประโยชน์" ด้วยอีก คือ กลายมาเป็นผู้สูญกิเลส ดับนิวรณ์ธรรมได้ **อย่างหนึ่งอย่างเดียว**กันกับ **"คน**อย่างเรา" จริงๆ เท่านั้น

ซึ่งถ้าจะเป็น "**ปุคคลาธิฏฐาน**" ทั้ง "**ธรรมาธิฏฐาน**" แท้ ๆ ตรง ๆ เป็น "**อิทธิวิธี**" ชนิดถูกแท้พิเศษยิ่งใน*สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน*ยิ่งยวดไปอีก ก็ตาม นัยะดังที่เคยอธิบายมาแล้วอีกหนะแหละ คือ ทำ"**คน**"**ทั้งหลาย** อันต่างก็เป็น "*ปุถุชน*" หรือ "*ปุถุบุคคล*" ที่มีกิเลสตัณหากันอยู่ต่างอย่างกันเยอะแยะหลากหลายแง่หลายเรื่อง ให้มาเป็น "*อริยบุคคล*" เช่นเดียวกัน อันจะมี**สุจริตกรรมอย่างเดียว**กันขึ้นมาได้เรื่อย ๆ ดังนี้แล เรียกว่า "**อิทธิวิธี**"**แบบพุทธแท้ ๆ** ถูกตรงในประเด็นที่ว่า "*หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้*" ขั้น "ปุคคลาธิฏฐาน" อันจะมี"**ธรรมกาย**"ที่เป็น**ตน**เป็น**ตัว**แห่ง**ธรรม** จริงแท้ คือมี "*อริยธรรม*" จริง ในร่างใน**กาย**ของคนจริง ๆ แท้ ๆ ชัด ๆ ด้วย ดังนี้

จะเห็นได้ว่า หมายเอาละเอียดประณีตลึกซึ้งสลับซ้อนอยู่ แม้จะหมายถึง "บุคคล" ก็ดี ก็ต้องนับให้ครบให้มี"ธรรม"ร่วมด้วยใน "บุคคล" นั้น ๆ ให้รอบถ้วน จึงจะเป็น"ธรรม" และถูกธรรม ถึงธรรมแท้ แล้วจะเห็น "ความรู้ยิ่ง" (*อภิญญา*)ที่ "ยิ่ง" แท้ว่า ลึกซึ้งลึกซ้อนจริง ๆ เป็นทั้ง "**อิทธิวิธี**" ที่ยิ่งกว่าขั้นแค่ "รูปธรรม" อันตื้น ๆ เขิน ๆ ง่าย ๆ จริง ๆ ด้วย และจะเก่งยิ่งสามารถยิ่ง ๆ (*อิทธาภิสังขาร*) ไปได้แค่ใด ก็อยู่ที่ **ปัจจัยแห่ง"การรู้"ได้ละเอียดประณีตมาก ทั้ง"ทำได้จริง"มาก ๆ มีผลมาก** นั่นเอง ดังนี้แล เรียกว่า "**สัมปันโน**" คือ **ผู้ถึงพร้อมแล้ว** ทั้ง จิตในจิต ธรรมในธรรม และแม้ กายในกาย เวทนาในเวทนา อันแท้จริง

ข้อสำคัญ เรารู้แจ้งหยั่งถึงจริงให้เป็น"**สัมปันโน**"จนชัดเจน กับ"**เวทนาในเวทนา**" ให้ดียิ่ง ๆ เถิดว่า เราไม่หลง "เสพย์สุข" จนเกินเหมาะเกินควรเพราะ "ติดสุข" เราไม่หลง "ทนทุกข์" เสียจนสติอ่อนไป รูปขันธ์–นามขันธ์ไม่เจริญ ไม่เกิดประโยชน์ เพราะ "ยึดทุกข์" (*หรือ ยึดการตั้งตนอยู่ในความลำบาก ตั้งตนอยู่ในความทรมาน*)**มากเกินไป** เราจะต้องรู้ "ประมาณ" (*มัตตัญญู*) อย่างดียิ่งจริง ๆ มี "พัก" (*วุฏฐาน หรือ ติฏฐะ*) ที่พอยังชีพยังขันธ์ไปได้ โดยสะดวกพอทนได้สบาย ๆ มี "เพียร" (*อุฏฐาน หรือ อายุหะ*) ที่ก่อประโยชน์สร้างสรรมีบทแห่งความเจริญเกิดอยู่ให้ได้มากที่สุดเท่าที่เราจะมีสมรรถภาพ

ผู้สามารถทำ *"หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้"* ถึงที่สุดแล้ว **"ตัดสินเด็ดขาดให้แก่ตน"** *(โดยกำหนด โดยประมาณ โดยมีขนาดที่สำคัญที่สมควรที่สุด)* ได้แล้ว จนสามารถทำ "คนอื่น ๆ" *(หลายคน)* ให้เป็นเช่น "ตน" หรือ "คนอย่างเรา" *(คนเดียว)* กล่าวคือ **คนอื่น ๆ ที่มีหลายจิตหลายความแตกต่าง เพราะ "หลายความไม่เข้าใจในสัจธรรม" ให้มามี "ความเข้าใจในสัจธรรม" ได้อย่างเดียวกัน เห็นจริงใน "เอโก ธัมโม" ทำได้สอดคล้อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน** ผู้นั้นยิ่งได้ชื่อว่ามี **"อิทธิวิธี"** ในประการที่ว่า *"หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้"* นั้น ถูกแท้ยิ่ง เก่งยิ่ง กว้างขวางยิ่งไปอีก

คนหลาย ๆ ๆ *แต่มีสันติภาพ* **อันเดียวกัน** *เพราะเขาทั้งหลายต่างก็มี "สันตวิหาร" หรือ มี "ฌาน" เหมือนกัน พ้นนิวรณ์ ๕ เป็นอย่างเดียวกันได้ นี้แล คือ มหา "ผล" หรือ มหัปผลา–มหานิสังสา หรือ มหา "ประโยชน์" ในโลก* **เป็น "อิทธิวิธี" ที่ควรมี ควรเป็น ควรได้ ควรทำขึ้นให้มากๆ ในโลก**

จงเข้าใจ **"อิทธิวิธี" ในแง่ของพุทธศาสนา** ให้ถูกเป้า ตรงความสำคัญแท้ ให้ได้เทอญ

"อิทธิวิธี" ในประการอื่นอีก อันมี *"ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้"* นั้น ตามเชิงแห่ง **ปุคคลาธิฏฐาน** ขั้นต้นๆ เช่นๆ ก็คือ เนรมิต หรือ บันดาลขึ้นมา ก็ได้ ล่องหน หายตัวไป ก็ได้ ซึ่งก็ถูก ถ้าใครทำได้ออกปานนี้ก็เก่งจริงๆ ! เช่น เสกข้าวสารขึ้นมาเป็นตัวสัตว์ เสกไอ้นั่นให้เป็นไอ้นี่ ฯลฯ หรือ อยู่ๆก็เนรมิตสิ่งนั้นให้มีขึ้นมา หรือ สิ่งนี้มีอยู่ต่อหน้าต่อตา ก็เสกเป่าให้หายไปได้ไม่เหลืออยู่ดังนี้ เป็นต้น มันก็มีนัยเดียวกัน นั่นแหละ กับประการที่ว่า *"หลายๆ เป็นหนึ่งเดียวก็ได้"* และ *"หนึ่งเดียวทำให้เป็นหลาย ๆ ก็ได้"* เป็นแต่ว่า สภาพนี้ ทำให้เก่งให้จัด ให้ชัดให้เลยยิ่งขึ้น ให้เป็นที่สุดขึ้นไปอีก **จนถึงขนาด "ไม่มีเลยแล้วทำให้มี"** *(ซึ่งไม่ใช่ "จากมีอยู่หนึ่ง แล้วทำให้มีมากขึ้น" ด้วยซ้ำ มันยิ่งกว่านั้น)*

หรือ **"มีอยู่มากหลาย แล้วทำให้หายเลยไปเป็นสูญ"** *(ซึ่งไม่ใช่จาก "มาก ๆ หลาย ๆ แล้วทำให้เหลืออยู่หนึ่ง" แต่นี่เลยหนึ่งไปเสียอีก)* เช่น **ไม่มีคนเลย** เนรมิตคนขึ้นมาให้ **มากมายหลากหลายคน** *(ซึ่งไม่ใช่ "คนเดียว เป็นหลาย" ดอกนะ ! ยิ่งกว่าไปอีก)* **คนมีอยู่มากมายหลากหลาย** ก็บันดาลให้หายตัวล่องหนหนีไปหมดสิ้น *(ซึ่งไม่ใช่แค่ "หลายคนเป็นคนเดียว" ดอกนะ ! ยิ่งกว่าไปอีกเช่นกัน)* ดังนี้ เป็นต้น

นอกจากหมายเอาตัว "คน" แล้ว เข้าของ สิ่งอื่น หรือ แม้กิริยา และ อาการ ก็มีนัยะลักษณะนี้ทั้งสิ้น เมื่อผู้ใดทำได้ ก็เรียกว่า "เก่ง" มี**อิทธิวิธี** ในประการที่ว่า *"ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้"*

สรุปได้ว่า **ทำให้เป็น "ความเกิด" ก็ได้ ทำให้เป็น "ความดับสูญ" ก็ได้** นั่นเอง

ดังนั้น **ปุคคลาธิฏฐาน** จะหมายเอาอะไร "เกิด" หรือ "ปรากฏมีขึ้น" ก็ตาม จะหมายเอาอะไร "ดับสูญ" หรือ "หายไป" ก็ตาม ก็พึงรู้ในสิ่งที่**หมายเอา**นั้นๆ หยาบ ๆ ก็รู้ง่าย ละเอียดขึ้น ก็รู้ยาก พอมาถึงขั้น**ธรรมาธิฏฐาน** จึง **"หมายเอา" กิเลสในจิตเกิด หรือ กิเลสในจิตปรากฏ และ กิเลสในจิตดับสูญ หรือ กิเลสในจิตหายไป** ด้วยเหตุฉะนี้ **สำหรับผู้มี "อิทธิวิธี" แบบพุทธแท้ ถูกตรงแล้ว** ถ้าจะ "ทำให้ปรากฏ" หรือ "ทำให้เกิด" แล้วจะเก่ง*(อิทธิ)*กันละก้อ เขาจะหมายเอา ทำความเป็น **"จิตที่ปราศจากกิเลส"** ให้ปรากฏ ให้เกิดที่เดียว หรือ ถ้าจะเก่งใหญ่ไปถึงขั้นทำให้ **"คน"** ปรากฏ หรือ ทำให้ **"คน"** เกิด ก็จะทำ **"คน** *ที่ฆ่ากิเลสได้"* โน่นที่เดียว ให้ปรากฏให้เกิดๆ เป็นผลสำเร็จ เพิ่มขึ้นมา ๆ มาก ๆ คน จึงจะนับว่า "เก่ง" *(อิทธิ)* นับว่า **เป็นผู้มี "อิทธิวิธี" ตรงแท้เป็นพุทธวิชชา** เรียกผู้ทำ**อิทธิวิธี** ถึงขนาดนี้ว่า **"อุปัชฌาย์" หรือ "อาจารย์" แท้** ผู้สามารถ **ทำ "พุทธาภิเษก" ได้ถูกพุทธวิชชาร้อยเปอร์เซ็นต์** คือ สอนผู้อื่นก็ได้แท้

บอกถูก เขาทำได้จริง บรรลุมี "พุทธวิชชา" ตามๆ กันขึ้นมา ดังนี้แลคือ **"อนุศาสนีปาฏิหาริย์" ที่มี "อิทธิวิธี" จริง** จึงทำ "สัมมาทิฏฐิ" กับคำว่า **"พุทธาภิเษก"** อันหมายความว่า *"ทำให้เกิดเป็นพุทธ ถูกตรงโดยเฉพาะ"* ให้ดีๆ เทอญ !

ผู้ "รู้" กิเลสถูกตัว ทำให้สิ่งดี "ปรากฏ" ก็ได้ ทำให้สิ่งเลว "หายไป" ก็ได้ คือ ทำให้กิเลส "หายไป" ได้จริง ทั้งทำให้กุศลจิต "ปรากฏ" ได้จริง ทำความเพียรเป็นประโยชน์แก่โลกให้ "ปรากฏ" อยู่ และ ทำ **ความไม่ติดกุศล** ทำ **ความไม่หลงยึดในผลดีที่เราก่อ** ให้ "หายไป" อยู่ *(คือ ดับ "ปัตติวิสัย" ให้แก่ตนซับซ้อนยิ่งเข้าไปอยู่)* **จึงเป็นผู้มี "อิทธิวิธี"** ในประการที่ว่า *"ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้"* **ที่เป็นปรมัตถแท้ๆ ตรงๆ เป๊ะ** สำหรับตัวผู้ปฏิบัติธรรมเองนั้นๆ

เพราะฉะนั้น **อิทธิวิธี** ในประการอื่นๆ อีก ที่กล่าวกันไว้เป็นเชิง **ปุคคลาธิฏฐาน** ชัดๆ นั้น โดย **ธรรมาธิฏฐาน** หรือ โดย **ปรมัตถ** ก็จึงเหมือนๆ กัน มีนัยะดังที่อธิบายมาแล้ว ๒–๓ ประการนั้น นั่นแล ไม่ผิดหรอก ! เป็นแต่ว่า ใครจะสามารถรู้ลึกล้วงหยั่งลงไปเข้าใจถึงได้หรือไม่ ? และแม้ *"รู้" แล้ว เข้าใจแล้ว* **จะ "ทำ" ได้ตามนั้น** หรือไม่ ? เท่านั้นเอง

และตามจริงแล้วที่แปลกันว่า *"ทำให้ปรากฏ ก็ได้"* และ *"ทำให้หายไปก็ได้"* นั้น บาลีมีว่า **"อาวิภาว"** กับ **"ติโรภาว"** ซึ่งจะหมายความว่า **"ทำที่กำบังให้เป็นที่แจ้ง"** กับ **"ทำที่แจ้งให้เป็นที่กำบัง"** ตามที่บางท่านได้พยายามไขขานแปลไว้ เพื่อไปสู่ความเข้าใจถึงที่ถึงจุดแท้นั้น ก็ถูก ! ไม่ผิดหรอก ! และจะหมายความว่า **"ทำให้เป็นสภาพเปิดเผยสว่างออก ก็ได้"** กับ **"ทำให้เป็นสภาพปิดกั้นสนิทก็ได้"** อย่างนี้ ก็ไม่ผิดอีก ยิ่งช่วยให้เห็นชัดขึ้น ในสภาพ แจ้ง–มืด, มี–สูญ, เกิด–ดับ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เราต้องรู้เหตุรู้ปัจจัย รู้องค์ประกอบให้ครบว่า **เราจะ "หมายเอา" อะไร เป็นสำคัญ** ที่จะให้เปลี่ยนไปทำลายไป *(ปหานปธาน)* หรือ

จะให้อยู่ในสภาพนั้น ๆ *(อนุรักขนาปธาน)* หรือ จะทำให้เกิดขึ้น *(ภาวนาปธาน)* **ผู้มี "อิทธิวิธี" คือ ผู้มีความเก่ง ผู้มีความสามารถที่จะทำให้ "เกิด" ก็ได้ จะทำให้ "ตั้งอยู่อย่างนั้นๆ" ก็ได้ จะทำให้ "ดับสูญ" ไป ก็ได้ นั่นเอง เป็นความหมายสูงสุด** คือ เป็นผู้แจ้งชัดในความเกิด–ความดับของสรรพสิ่งให้ได้ โดยเฉพาะ สิ่งสำคัญที่สุดก่อนอื่น ก็ต้องแจ้งชัดในกุศลกรรมแท้ อกุศลกรรมจริง ที่เกี่ยวกับตนกับผู้อื่น และ จิตที่มีกิเลสแท้ จิตที่ดับสนิทกิเลสแม้สิ้นอาสวะจริง ของตน และนอกนั้นก็เป็น "สรรพสิ่ง" ตามระดับ ก่อน–หลัง อันพึงได้พึงถึงต่อ ๆ ไป แล้วทำให้เกิด ทำให้ดับสนิทให้ได้จริงด้วย ทำได้จริงเท่าใด ? และทำได้กับ "สิ่ง" ที่ละเอียดสุขุมที่สุดเท่าใด ? *(นามธรรม)* หรือ จะทำได้กับ "สิ่ง" หยาบใหญ่มโหฬารพันลึกเท่าใด ? *(วัตถุธรรม,รูปธรรม)* ก็เก่งทั้งสิ้น ยิ่งละเอียดสุขุมมาก ก็ยิ่งเก่งมาก ฉันเดียวกันกับ ยิ่งมโหฬารพันลึกมาก ก็ยิ่งเก่งมาก

เมื่อได้ค่อยๆ เข้าใจถูกเป้าตรงบ้ายิ่งๆ ขึ้นกันได้แล้ว ก็มาดู**อิทธิวิธี**ที่แปลกันต่อไปว่า *"ทะลุกำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัด เหมือนไปในที่ว่างก็ได้"* นั้น ตื้นๆ ง่ายๆ หยาบๆ แบบ**ปุคคลาธิฏฐาน**ที่ไม่ใช่เป้าหมายของพุทธวิชชา ก็หมายเอาตามภาษานั้น นั่นแหละ คือ คนสามารถแทรกทะลุผ่านฝา ผ่านกำแพง ทะลวงทะลุผ่านภูเขาไปได้ ราวกับผ่านไปในที่ว่าง ๆ แต่เมื่อเป็น **ธรรมาธิฏฐาน** ก็คือ **แม้กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน** หรือ **นิวรณ์ธรรม**ใด จะหนาเท่าฝา จะแข็งแรงเท่ากำแพง จะเป็นเครื่องปิดกั้นขนาดภูเขา **ผู้มี "อิทธิวิธี" แท้** *ก็จะต้องรู้แจ้งแทงทะลุ และไม่ติดไม่ยึดได้โดยไม่ยาก ได้โดยง่าย ไม่ข้องอยู่ ไม่ขัดอยู่ เหมือนไปในที่ว่าง ก็ได้จริง ๆ* ไม่ว่า **กิเลส** จะแน่นหนาเท่าฝา **ตัณหา** จะแน่นหนาเท่ากำแพง **อุปาทาน**ก็ดี **นิวรณ์ธรรม**ใดๆ ก็ดี จะแน่นหนาแข็งแรงเท่าภูเขา **ผู้ได้ชื่อว่ามี "อิทธิวิธี"** จะต้องทั้งรู้ทะลุ และทำได้อย่างเก่ง คือ ทำให้กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน–นิวรณ์ ต่าง ๆ "หายไป" ทำให้ความเป็น "พระอริยะ" ปรากฏขึ้นมาได้อย่างง่ายดาย อย่างไม่ติดขัด แสนสบายโล่งโปร่งสะดวก ราวกับทะลุไปในที่ว่าง ๆ

ประหนึ่งไม่ใช่ทะลุภูเขา ทะลุกำแพง หรือทะลุฝา อันผู้จะทะลุภูเขา ฯลฯ ได้นั้น จะต้องใช้อุตสาหะ ใช้พละกำลังพังทะลายกันอย่างหนัก ฉะนั้น แต่นี่ผ่านทะลุไปมาได้อย่างเบา ไม่ต้องใช้อุตสาหะอะไร เฉกเช่นคนล่องหนหายตัวได้ นั่นทีเดียว น่าอัศจรรย์ไหม ?

ลักษณะฉะนี้แล เรียกว่า **ถึงขั้นมี "อิทธิวิธี" ถึงที่สุด** กล่าวคือ **มีวิธีทำได้อย่างเก่งจริง ๆ** มิใช่หมายเอาว่า เพิ่งทำได้ยังไม่คล่อง หรือ เพียงทำได้บ้าง แต่ยังไม่มั่นคง ยังไม่เห็นเป็นอัศจรรย์ ยังไม่เก่งเกินคนธรรมดา ๆ ยังไม่เชี่ยวชาญชั้นเยี่ยม ถ้าเพียงทำได้ ก็ยังไม่นับว่า **มี "อิทธิวิธี"** ต้องทำได้ "เก่ง" กว่าคนธรรมดา ๆ ขึ้นบ้าง เห็นได้ชัดแล้วบ้าง จึงจะนับว่า **มี "อิทธิวิธี" ขนาดเก่งแล้วบ้าง** ถ้าเก่งมากเห็นชัดไกลเกินที่คนธรรมดาจะได้พบได้เจอกันง่าย ๆ ขั้นเรียก "อัศจรรย์" ได้ ก็นั่นคือ **"อิทธิวิธี" เต็มที่แท้**

ความหมายชัด ๆ ของ "อิทธิวิธี" ก็คือ เมื่อเริ่ม**รู้**แน่ **ทำ**ได้แล้ว ก็ให้เพิ่มฝึกเพิ่มทำมาก ๆ เข้า จะรู้เหลี่ยม รู้แง่ รู้วิธี และทำได้จนเก่งจนเชี่ยวชาญมาก ๆ ขึ้น จนเก่งเกินคนธรรมดา ๆ จะทำได้อันเห็นอยู่รู้อยู่ชัด ๆ นั่นเอง ผู้ใด "เก่ง" จนเห็นเป็นน่าทึ่งเป็นอัศจรรย์ จึงจะเรียกว่า มี "อิทธิวิธี" เต็มแท้

และในชั้นต้นนี้ ก็เป็น "ความเก่ง" ที่สามารถทำกับ ธาตุหยาบ ๆ **รูปใหญ่** ๆ นามหยาบ ๆ **ขั้น "ปฐวีธาตุ"** (**ธาตุดิน** *อันเป็นมหาภูตรูปใหญ่ หยาบกว่าอื่น*) ได้ก่อน เห็นหรือจับต้อง รู้สภาพมันได้ชัด ๆ ว่า มันเป็นปัจจัยกั้น มันเป็นเรื่องปิด มันกำบังเราอยู่โทนโท่โต ๆ ชัด ๆ ราวกับภูเขา ราวกับกำแพง ราวกับฝา ซึ่งจะใหญ่จะแน่นจะหนาแค่ใด เราก็ทำลาย หรือ ผ่านทะลุ ล่วงพ้นมันให้ได้ เราจะไม่ให้มันปิดกั้นเราอยู่ได้ จะต้องโล่งต้องว่าง เหมือนเราอยู่ในที่ว่าง ไปในที่ว่าง ๆ ทีเดียว แม้ใคร ๆ จะเห็นอยู่โทนโท่ชัดและใหญ่หรือหยาบจัดอยู่ ราวกับภูเขาปิดกั้น ราวกับกำแพงปิดกั้น ราวกับฝาปิดกั้นอยู่แท้ ๆ แต่เราก็ผ่านตลอดไม่ติดขัด ดั่งผ่านที่ว่าง ๆ ไปเป็นอัศจรรย์ยิ่ง ต้องเป็นไปได้ออกปานนี้ ดังนี้แล จึงจะนับว่า มีฤทธิ์เป็นอัศจรรย์

เพราะฉะนั้น **ถ้าพระอริยเจ้ารูปใด สามารถสัมผัสคลุกคลีปนเปอยู่กับ "บ้จจัย" ต่างๆ หรือ องค์ประกอบต่างๆที่เป็น กิเลสนิวรณ์ ซึ่งผู้อื่นเขาปรุงกันอยู่ออกขรม แน่นหนาประมาณกองดั่งภูเขา สัมผัสห้อมล้อมอยู่ดั่งกำแพงบดบังปิดกั้นอยู่ดั่งฝา ท่านก็ยังอาจสามารถมีชีวิตเป็นอยู่ร่วมอยู่กับเขาเหล่านั้นอย่างไม่มีหวั่นไหว ไม่มีผลสะเทิ้นอะไรเลย ราวกับท่านอยู่ท่ามกลางที่ว่างๆโปร่งๆ ไม่มีติด ไม่มีข้อง ไม่มีกระเทือนเลยสักน้อย ก็นับว่า เป็น "อิทธิวิธี" มีฤทธิ์เป็นอัศจรรย์ในทางธรรมาธิฏฐาน หรือปรมัตถจริงๆ และ เป็น "ปุคคลาธิฏฐาน" ให้เห็นจริง มีตัวบุคคลผู้เก่งกล้าอาจหาญอยู่ท่ามกลางกองกิเลสของผู้อื่นอันมากมายดั่งกองภูเขา โดยท่านไม่ถูกกระทบทำร้ายเลยได้ด้วย เหมือนไปในที่ว่าง ฉะนั้นแท้ๆ**

ในประการอื่นอีก ของ "**อิทธิวิธี**" ที่มีมาในพระไตรปิฎกฉบับที่เป็นทางการหรือ ฉบับหลวง แปลไว้ ก็โดยนัยเดียวกันอีก เช่น

"ผุดขึ้นดำลงแม้ในแผ่นดิน เหมือนในน้ำ ก็ได้" และ *"เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดิน ก็ได้"* นั้น ก็ต้องเก่ง เป็นสภาพละเอียดลึกซึ้งเพิ่มขึ้นไปอีก **เป็นความเก่งเชิงซ่อนซ้อน ที่ยิ่งสุขุมประณีตยิ่งกว่าขั้นที่ผ่านมาแล้ว** คือ ฉลาดลึกแหลมสุขุมละเอียดขึ้น จึงจะเรียกว่า "**เจริญขึ้น**" หรือ "**เก่ง**" อันเป็นความหมายของคำว่า "**อิทธิ**"

ดังนั้น ก็จะเข้าใจยากขึ้นไปอีกตามระดับ ถ้าจะเอาความหมายแบบ**ปุคคลาธิฏฐาน** ก็เข้าใจได้ง่ายๆตรงๆตัวตามภาษานั้นอีกเช่นเคย นั่นแหละ เพราะผู้แปลเขาพยายามแปลให้สู่ความง่ายๆ ตื้นๆ หยาบๆ เป็นตัวตน สัตว์ บุคคล เรา–เขา ไว้แล้ว ที่เมื่อมาเป็น **ธรรมาธิฏฐาน** ในขั้นนี้ มันขั้น "**อาโปธาตุ**" *(ธาตุหยาบ ระดับที่ ๒)* คือ เขยิบละเอียดขึ้นมา กว่าขั้น "**ปฐวีธาตุ**" *(ธาตุหยาบ ระดับที่ ๑)* ตรงๆ

อย่างขั้นที่แล้วอีก มันจำเพาะแง่ เจียดเรื่อง จำกัดมุม ที่เห็นยากขึ้น แต่มีรายละเอียดลึกซ้อนมากความ เพิ่มเข้าไปอีก

ตามตัวอย่าง **อิทธิวิธี** ขั้นนี้ มันก็มีความหมายทาง**ธรรมาธิฐาน** ว่า *เรื่องที่ไม่น่าจะทำให้เกิดได้เป็นได้ ก็เกิดได้เป็นได้อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่งขึ้นไปอีก* เช่น **ดิน**อันเป็นมหาภูตรูปใหญ่ ทั้งยึดเหนี่ยงคงทนในคุณภาพในสถานภาพของมันมานานยืนยงนักหนา ที่ไม่น่าจะไปหลู่สภาพใดๆ ของมัน แปรสถานภาพมันให้เป็นอื่นสำเร็จ แต่**ผู้มี "อิทธิวิธี"** ก็ทำกับมันได้ ราวกับว่า มัน**เป็น "อาโปธาตุ"** *(ธาตุน้ำ)* ซึ่งจะดำเล่นผุดเล่น ก็ทำเอาได้ง่ายๆ ราวกับมันมีคุณภาพ มีสถานภาพ เป็น "น้ำ" ฉะนั้น หรือ จะเป็น**น้ำ**อันเป็นมหาภูตรูปขั้นรองมาก็เช่นกัน ไม่น่าจะไปหลู่สภาพของมัน แปรสถานภาพมันให้มันเป็นอื่นสำเร็จ แต่**ผู้มี "อิทธิวิธี"** ก็ทำกับมันได้ ราวกับว่า มัน**เป็น "ปฐวีธาตุ"** *(ธาตุดิน)* ซึ่งจะเดินเล่นย่ำเล่น ก็ทำเอาได้ง่ายๆ โดยไม่ให้มันอ่อนเหลวตามสภาพ ไม่ให้มันแยกหยุ่นตามสถานภาพของมันเอาด้วย เดินย่ำได้ราวกับมันมีคุณภาพ มีสถานภาพ เป็น "ดิน" ฉะนั้น แสดงว่า ผู้ทำได้เช่นนี้ย่อมมีอำนาจอยู่เหนือ **สภาพเดิม**ที่มันมี **ความยึดเดิม**มั่นคงเคยมาได้อย่างเก่ง มีความเก่งอยู่เหนือสถานภาพเดิมที่มันมี**ความถือเดิม**มั่นคงเคยมาได้อย่างไม่น่าจะเป็นไปได้เลย โดยนัยเช่นนี้แล **จิต - เจตสิก - รูปจิต** ที่เคยมี**สภาพติดยึดมาเดิมๆ** เนิ่นนานมั่นคงนั้น ก็ไม่น่าจะถูกหลู่สภาพถูกแปรสถานภาพที่เคยหลงยึด หลงถือ ไปเป็นอื่น *(ซึ่งดีขึ้น ละ เลิกที่เคยหลง)* ได้ราวปาฏิหาริย์อย่างนี้เลย

การทำตนให้มีอำนาจจิตอยู่เหนือ ความติดความยึดเดิมๆ เยี่ยงนี้ เรียกว่า เก่งเหนือ "ธรรมชาติ" เช่น ธรรมชาติคน จะต้องมีจิตยึดติดที่จะต้องสมสู่สืบพันธุ์ แต่เราเรียนรู้ฝึกหัดจนมีอำนาจจิต ตัดกิเลสราคะ ที่มันเคยติดยึดมานาน เป็นสัญชาตญาณ เป็นธรรมชาติดั้งเดิมนี้ได้จริง ดังนี้ เป็นต้น หรือ อื่นๆ ที่ประณีตละเอียดกว่านี้ก็มีอีก เป็นขั้น เป็นระดับ ซึ่งล้วนเป็นของยาก

แต่พระอริยเจ้าผู้เก่งกาจ ก็อาจสามารถทำได้เป็นอัศจรรย์ โดยถอนความยึดมั่นถือมั่นได้ เป็น**อิทธิวิธี**จริงๆ ฉะนั้นแล เปลี่ยนสถานภาพดั้งเดิม เป็นสถานภาพตรงกันข้ามไปเสีย ถอนความหลงผิดได้มากเท่าใด แปรจิตเปลี่ยนเจตสิกให้หมดยึดมั่นถือมั่นได้มากเท่าใด ก็ยิ่งนับว่า **มี "อิทธิวิธี"** สูงส่งเก่งกาจมากเท่านั้นๆ

ในประการอื่นอีก เป็น **"อิทธิวิธี"** ระดับต่อไป คือ *"เหาะไปในอากาศเหมือนนก ก็ได้"* ก็จะเห็นได้ว่า มันเลื่อนละเอียดขึ้นไปสู่**ขั้น "วาโยธาตุ"** *(ธาตุลม)* เป็นเรื่องเล็กละเอียด จำกัดมุม จำเพาะแง่ เน้นเหลี่ยมลึกเชิงแซกซ่อนซ้อนเข้าไปอีก ก็จะเข้าใจได้ยากขึ้นไปอีก **ในเชิงปุคคลาธิฏฐาน**นั้น ก็ไม่มีอะไรลึกเร้น ก็หมายความเอาตามๆ ภาษาตรงตัวเช่นเคย แต่ในเชิง**ธรรมาธิฏฐาน**สิ มันก็จะลุ่มลึก ซ่อนแฝง จนทำให้เห็นกลับเป็นวนซ้อนชวนฉงนอยู่ เช่น เหาะไปในอากาศได้เหมือนนก*ทั้งๆ ที่ก็ยังอยู่ในร่างคนนั่งคู้บัลลังก์นิ่งเฉยอยู่อย่างเดิม* นั่นแหละ ปีกก็ไม่มี หางก็ไม่มี จักทำอาการดิ้นรน หรือ จะกวักจะวักขาแขนเหมือนนกก็ไม่ได้ทำ *(ในพระไตรปิฎกฉบับนี้เขาไม่ได้แปลเอาคำว่า "บัลลังเกน" ลงไปด้วย ซึ่งที่จริงจะต้องแปลให้ครบว่า* "เหาะไปในอากาศเหมือนนกก็ได้ ทั้งๆ ที่นั่งคู้บัลลังก์อยู่แท้ๆ") แต่ก็เหาะได้ลอยไปในอากาศได้เหมือนนก ซึ่งมันก็มีนัยเดียวกันนั่นเอง กับผู้มีจิตที่ปราศจากกิเลสนิวรณ์สิ้นทรากแล้วนั้น *มันก็อยู่ในสภาพ**คนเดิม**อย่างเก่านั่นแหละ ไม่ได้เปลี่ยนสภาพร่างสภาพกายไปแต่อย่างใด ไม่ได้ดีดไม่ได้ดิ้นอะไรด้วย ไม่ได้ปรุงอะไรให้พิลึกพิลึกมากขึ้นอะไร* แต่ภายในจิตของพระอริยเจ้าผู้เก่งกาจนี่สิ! **อิสระ** ปราศจากเครื่องดึงเครื่องถ่วง ล่องลอยไปไหนๆ ก็ได้สุดแสนสะดวกสบายเบา ดั่งที่พระพุทธองค์เคยตรัสเปรียบไว้ในสูตรอื่นๆ อีกว่า ผู้ปราศจากกิเลสมลทินเป็นผู้หมดภาระสิ้นกิจแล้วนั้น *"เหมือนนกน้อยปีกแข็งจะไปไหนก็ไปได้ด้วยปีกของตนทั้งสองข้าง มีจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย มีบาตรเป็นเครื่องบริหารท้อง ฯ"* ดังนี้ เป็นต้น

เป็นการเหาะได้โดยไม่ต้องเหาะ เป็นการเบาว่างที่อยู่ในร่างเดิมปกติตามเดิมอันอาจจะมีงานหนักอยู่เป็นปกตินั่นเอง

และเมื่อเหาะลอยอยู่ในกลางอากาศนั้น ก็เหมือนธุลีเล็กละอองน้อยในอากาศกว้างเวิ้งว้าง แต่จะเห็นเด่นชัด ไร้อะไรกีดหน้าพรางตาทีเดียว เป็นอิสระโดดเด่น เห็นแจ่มแจ้งถนัดออกมาได้ยิ่งกว่าผู้อยู่ในพื้นดิน บ่าดง *(นับดงคอนกรีตด้วย)* **ผู้มี "อิทธิวิธี"** หรือ **มีความเจริญแท้ๆ** *เก่งถึงขั้นนี้* ก็จะเป็นผู้มีสภาพจริงดั่งนี้จริงๆ จะเป็นผู้ที่**มีคุณธรรม อันปรากฏเด่นเห็นง่าย สะอาดบริสุทธิ์ชัดเจน** ทั้งๆที่เป็นความเล็ก ความละเอียด ความเห็นได้ยากรู้ได้ยากเข้าใจได้ยาก ในเรื่อง **คุณธรรม***ของพระอริยเจ้าแท้ๆ แบบพุทธศาสนาตรงๆ* นี้ แต่ผู้ที่มี **"อิทธิวิธี"** หรือ เจริญมากเก่งมากถึงขั้นนี้แล้ว จะกลับเห็นได้ง่าย รู้ได้ชัดไม่อำพราง เพราะปราศจากความปลอม หรือ ปราศจากความไม่แท้ ความไม่ตรงปราศจากความโค้งๆ คดๆ ที่หลงเหลือแปดๆ เปื้อนๆ อยู่ จึงกลายเป็นสดใสฉายแสงมีแรงเปล่งขับอันปราบพุ่งในตัวเองออกมา อย่างไร้ผ้าไร้ธุลีบดพรางได้เอง ประดุจจุดขาวน้อยเรืองแสงจ้าจัด ตัดอยู่กลางม่านดำสนิทผืนใหญ่ ฉะนั้น

พระอริยเจ้า ผู้มี **อิทธิวิธี** ถึงระดับนี้ จะเห็นง่าย รู้ง่ายจริงๆ โดยที่พระอริยเจ้าท่าน**ไม่ต้องแสดงอะไร ไม่ต้องกระทำพิเศษอะไร เหมือนเดิมคงเดิม ท่าเก่าไม่พลิกแพลงอะไร** *(นี้คือ ความหมายแท้ๆ ขั้นอภิธรรม–อิทธิวิธี ของคำว่า* "ปัลลังเกน"*)* **แต่ท่านก็จะแสดงอยู่** ใน กายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรม–อิริยาบถ และงาน, ความเป็นอยู่ปกติ กินอยู่หลับนอนตามธรรมดา ในทุกเวลาทุกวันของท่าน นั่นเองแหละ ซึ่งมันจะแสดง **ความเด่นชัดแห่ง "ธรรม"** ออกมาเป็น **ปกติ** เอง แต่จะเป็น "ธรรมฤทธิ์" ธรรมที่เห็นรูปได้ชัด ทว่าอยู่ใน **ความเป็นอยู่ธรรมดาๆ** นั้นแหละ จะมี **ธรรม – อภิธรรม – อิทธิวิธี** อยู่เสมอ เป็น **สามัญ** เดินยืนนั่งนอน ทำงานทำการอะไรต่ออะไร ก็เรียบร้อยสงบระงับสำรวมอยู่ตามธรรม อันจะเห็น**ความว่าง–ง่าย–เบา–ลอย–สบาย–อิสระแท้–เบิกบานแจ่มใส–รู้–ตื่นอยู่เสมอ ทั้งๆ ที่ท่านอาจจะง่วนอยู่กับงานไม่ค่อยได้หยุด นัดแนะมีกิจนิมนต์ให้ยุ่งไป อยู่กับญาติโยมมากมาย นั่นแหละ** แต่มันมี **อิทธิวิธีมีอภิธรรม**

อยู่ในนั้นจริงๆ เป็น**สามัญ** (*นี้คือ ความหมายแท้ๆ ขั้นอภิธรรม–อิทธิวิธี ของความว่า...*"เหาะไปในอากาศได้เหมือนนก ทั้งๆที่นั่งคู้บัลลังก์นั่งอยู่อย่างเก่านั้นแหละ") **ไม่ใช่ว่า เป็น ฤทธิ์ เป็นอิทธิวิธี ที่จะต้องแสดงโชว์กันพิเศษขึ้น แล้วใครๆ เขาจึงจะเห็นจะรู้หรอก !**

เช่น อยู่ๆ ได้โอกาสก็"เหาะ"ให้คนดูบ้าง แล้วคนจะได้เชื่อว่า เป็นพระอรหันต์ หรือ อยู่ๆ ก็ทายใจคนให้ดูบ้าง แล้วคนจะได้เชื่อว่า เป็นพระอรหันต์ หรือไม่ก็แสดงการนั่งหลับตาเข้านิโรธสมาบัติ *(ตามแบบที่เขาเชื่อและเขาทำได้)* ๗ วันบ้าง คนจะได้เห็นเป็นพิเศษ จะได้เชื่อว่า เป็นพระอรหันต์ ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องทำเป็นพิเศษ เป็นเครื่องแสดงออกอย่างนั้นเป็นอันขาด

ผู้มี**"อิทธิวิธี"แท้ของพุทธศาสนา** จะอยู่ปกติ เป็นปกติ มีปกติ แม้ใครเพียงคบหาสมาคมสัมผัส กายกรรม–วจีกรรมธรรมดาๆ นี่แหละ ก็จะรู้ได้ว่าเป็นพระอรหันต์*(ถ้าผู้นั้นมีภูมิที่จะรู้ได้)* ไม่จำเป็นจะต้องแสดงพิลึก กระทำการเก่งพิเศษเลิศลอยเหินเหาะอะไร แต่มันก็เลิศจริงๆ เหาะได้ ลอยได้ เบาให้เห็นอยู่จริงๆ ในสถานภาพ โดยเฉพาะในจิต ของท่าน **เหาะอยู่เสมอๆ ลอยเบาอยู่เสมอๆด้วย ติดต่อเนื่องๆอยู่ตลอด** *มิใช่ว่า นานๆถึงจะเหาะ คราพิเศษถึงจะลอย จะเบาสักที อย่างนั้นไม่ !*

"อิทธิวิธี"ในแง่ที่ว่า"เหาะได้"นี้ *สำหรับพระอรหันต์ของพุทธแท้ๆ จะไม่ใช่สภาพตรงที่ตามภาษาบัญญัติโลกๆ เป็นเถนตรง อย่างนั้นไม่ ! มันเป็น"ภาษาธรรม" มันไม่ใช่"ภาษาคนโลกีย์ๆ"จริงๆ และโดยแท้จริงที่สุดอีก* **พระอรหันต์ก็จะไม่เหาะด้วย** *จึงจะใช่พระอรหันต์แท้"ทรงธรรมทรงวินัย"ที่เป็นพุทธ* เพราะพระพุทธเจ้าห้ามเหาะ ห้ามทายใจ จงทำ"ความเห็น" *(ทิฏฐิ)*ให้ตรงเถิด

ความละเอียดที่รู้ยากเห็นยากแล้ว ก็ต้องอาศัยความหยาบเป็นตัวแทนเป็นตัวอย่าง เพื่ออธิบาย เพื่อสื่อความหมาย ให้เกิดความรู้ เกิดความจริงอัน"อันติกะ"*(สูงกระเถิบขึ้นๆ)* จนกว่าจะถึง"อันติมะ"*(สูงสุด)* ดังนี้เอง

ยอกย้อนเช่นนี้แหละ คือ **"อิทธิวิธี" ของพุทธศาสนา** เมื่อขั้นลึกซึ้ง จะมี*ความสุขุมเชิงซ้อนหมุนรอบ*จนเข้าใจได้ยากจริง ๆ *(คัมภีราวภาโส)* ซึ่งถ้าสังเกตดี ๆ จะเห็นได้ว่า พอมาถึงตอนนี้ มันขัดแย้งกันเป็น**ตรงกันข้าม**กับ "ตัวอย่าง" ต้น ๆ เริ่ม ๆ เดิม ในเชิง**ปุคคลาธิฏฐาน**เอง เอาเสียด้วย คือ **"อิทธิวิธี" แบบพุทธแท้นั้น กลับ "ไม่เหาะ" เอาด้วยซ้ำ จึงจะเป็นอัศจรรย์ แต่ก็มี "คุณธรรม" โดดเด่นเห็นแจ้งประหนึ่ง เหาะเบา อิสระลอยขึ้นไปจนปรากฏชัดได้จริง ทั้ง ๆ ที่นั่งอยู่นิ่ง ๆ เดินอยู่ธรรมดา ทำงานอยู่มากมายปกติเฉย ๆ นั่นแหละ** *(วนซ้อนซ่อนเชิงจนชนรอบเป็น "ตีกลับ" แล้วนะ ! ต้องทบทวนพิจารณาดี ๆ)*

ในประการอื่นอีก อันเป็น **"อิทธิวิธี"** ในระดับต่อไป คือ *"ลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมาก ด้วยฝ่ามือ ก็ได้"*

มาถึงระดับนี้ ก็เลื่อนขึ้นไปสู่ขั้น **"เตโชธาตุ" กับ "อากาศธาตุ"** *(ธาตุไฟ กับ ธาตุความละเอียดขั้นสูญญากาศ)* ซึ่งเป็นเรื่องของพลังงานแท้ ๆ เรื่องของทุกข์สมุทัยที่ไกล หรือ สุขุมไปถึงโลกอื่นอีก ๒ โลกทีเดียว *(โลกน้อย–โลกใหญ่)* จึงละเอียดประณีตยิ่งขึ้นไปอีกมากมาย แม้แต่ในเชิง **ปุคคลาธิฏฐาน** ที่ไม่ใช่เป้าหมายของพุทธวิชชาแท้ ๆ ก็ไกลเกินเชื่อไปแล้ว ใครจะตามไปพิสูจน์ถึงพระจันทร์ พระอาทิตย์ ซึ่งแสนยากแสนเย็น และไกลเกินเชื่อขึ้นไปเอามาก ๆ ขนาด*ลูบคลำพระอาทิตย์ด้วยมือ* ยังงี้! ใครจะตามรู้ตามเห็นกันไหว ก็ไกลกันออกนอกลู่โลกกันไปจริง ๆ

ดังนั้น เช่นเดียวกัน ในเชิง**ธรรมาธิฏฐาน** ผู้บรรลุ**อิทธิวิธี**ขั้นนี้ก็คือ ผู้ทรงปัญญายิ่งยอดรู้ลึกซึ้งแทงทะลุใน นาม–รูป ทุกอย่าง แม้จะลึกลับไกลเกินจะรู้ สุดยาก สุดยิ่งขนาดไหน ทั้งเล็กเป็นปรมาณูธุลีละออง *(โลกน้อย)* และใหญ่โตมโหฬารเป็นดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ *(โลกใหญ่)* อันไกลสุดแสนไกลเท่าใด ๆ ก็อาจสามารถรู้ได้ไล่ถึง **จับลูบเล่นได้ ดั่งแค่ในฝ่ามือ** นั่นทีเดียว *แต่ใครอื่นจะรู้ด้วยได้นั้นแสนยาก* พระอริยเจ้า**ผู้มี "อิทธิวิธี" แท้**นั้น ๆ เอง **ท่านย่อมรู้เอง**

สัมผัสเอง ดั่งลูบคลำด้วยฝ่ามือได้จริงๆ คนอื่นแม้จะรับถ่ายทอดมา "รู้" ตามอย่างไร **ก็จะไม่เหมือนลูบคลำด้วยฝ่ามือของตน เช่น ท่านเป็นอันขาด** และท่านรู้ได้ลึกล้ำ ได้ไกล มีอำนาจจิตปัญญาแรงกล้าราวกับ*คนผู้อาจสามารถลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้* จริงๆ ด้วย

"พระจันทร์–พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมาก" นั้น หมายถึง **นาม–รูป** *(พลังงาน–สสาร หรือ จักรวาลน้อย–จักรวาลใหญ่)* **ที่แสนเล็ก แสนละเอียดยิบ เป็นปรมาณู เป็นนิวเคลียสยิ่งกว่านิวเคลียสอีก** *(เพราะมันยังมียิ่งกว่านิวเคลียส ที่วิทยาศาสตร์รับรู้ยังไม่ได้ เช่นที่กำลังพูดถึงอยู่ ณ เดี๋ยวนี้ อีก)* และ **นาม–รูปที่สุดใหญ่สุดโตมโหฬาร เป็นโลกพระจันทร์ โลกพระอาทิตย์ เป็นกาแล็กซี่ เป็นเอกภพ** *(ในสมัยพุทธกาลยังไม่มีความรู้ เรื่อง* โลก *เรื่อง* ดาราศาสตร์ เอกภพ *อะไรลึกซึ้งมากมายเท่าปัจจุบันนี้ ขนาดลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์นี้ ก็สุดยอดแล้ว แต่เดี๋ยวนี้ต้องขยายอุทาหรณ์นี้ไปเป็นลูบคลำ* เอกภพ *และ* อนันตภาพ *ซึ่งเป็นมิติที่ ๘ มิติที่ ๙ คือ* จักรวาลน้อย–จักรวาลใหญ่ *กันทีเดียว)* **ยิ่งกว่าเอกภพ ยิ่งกว่าอนันตภาพ เท่าที่จะมี "สมมุติสัจจะ" ให้ยกอ้างได้ เกินกว่า "สมมุติสัจจะ" ที่ทางโลกวิทยาศาสตร์รู้ได้ นั้น ผู้มี "อิทธิวิธี" ในระดับนี้ รู้แจ้งสัมผัสอยู่ ราวกับลูบคลำด้วยฝ่ามือ อยู่จริงๆ ว่า**

มีสภาพที่ใหญ่ยิ่งที่สุด และ เล็กละเอียดยิ่งที่สุด
ที่เป็น "ความเกิด–ดับ"
อันมีอยู่ อย่าง *ไม่เที่ยง ไม่คงที่*
เป็นเพียง **ความแตกตัว** ของ สูญญาณู กับ เอกภพ
หรือ ความปรนปรุงวนสัมพันธ์ ของสูญญภาพ กับ อนันตภาพ
หรือ ที่ผู้รู้จริง รู้จักกันดีว่า พระเจ้า(GOD) กับ อนัตตา
ซึ่ง **ประหนึ่งมีบทจริง เป็นนิรันดร์กาล** และ เรียกมันด้วยภาษา
ว่า **ความตั้งอยู่ - ความทรงอยู่ - ความมี**

อันเป็นเพียง **"จุดเชื่อม"** ของ **ความเร็ม กับ ความไม่มี** เท่านั้นเอง

นี่แหละความรู้ยิ่งขั้น**"ธาตุไฟ–ธาตุอากาศ"**ของพุทธศาสตร์ ซึ่งมันแหลม มันแรง มันเล็ก มันเร็ว มันสั้น มันเบา มันบาง ยิ่งกว่า ความร้อน – แสง – เสียง – แม่เหล็กไฟฟ้า – นิวเคลียส มันเป็นการรู้ จุดยอดของพลังงาน และ มหาปรมาณูธาตุที่ยิ่งกว่าวิทยาศาสตร์นักกว่านัก

อธิบายสรุปสาระสำคัญของ **อิทธิวิธี** ในแง่ที่ว่า *"ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ที่มีฤทธิ์มีอานุภาพมากด้วยฝ่ามือ ก็ได้"* นั้น ก็คือ **ผู้มี"อิทธิวิธี"ขั้นนี้**นั้น สามารถ**"รู้ชัดประดุจสัมผัสด้วยมือของตนคลำ"**ใน **นาม–รูป** หรือ ใน **"สิ่งที่เป็นตัวรู้"** *(นามธรรมของตน หรือ จุดสุดยอดของพลังงานในเอกภพ)* กับ **"สิ่งที่ถูกรู้"** *(รูปธรรมทั้งปวง หรือ อนันตธาตุ)* ไม่ว่าสิ่งนั้นจะใหญ่โต เป็นจักรวาลใหญ่ ถึงขั้น **อนันตภาพ** ก็อาจสามารถรู้ตาม หรือ ตามรู้ได้อย่างถูกสัดถูกส่วน ถูกท่าถูกทีได้จริง ๆ "ถ้าจะรู้" *(มากน้อยตามภูมิของผู้มี "อภิญญา" มีความรู้ยิ่งนั้น ๆ)* หรือ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเล็กจะละเอียด เป็นความเล็กยิ่งกว่าปรมาณู ยิ่งกว่านิวเคลียส เป็นสภาพของ**สูญญภาพ** ที่มีองค์ประกอบแตกต่างกันอยู่อย่างไร ? ก็อาจสามารถรู้ตาม หรือ ตามรู้ได้ใน **สูญญภาพ** *(ที่เหมือนกันเสมอ)* ทั้งในองค์ประกอบ *(ที่ย่อมไม่เหมือนกันเลยในสิ่งตั้งแต่สองจำนวนขึ้นไปในทุกๆ สิ่งทุกๆ หนแห่ง)* อย่างถูกสัด ถูกส่วน ถูกท่า ถูกทีได้จริง ๆ ด้วย "ถ้าจะรู้" *(เมื่อมันไม่ใช่สภาพที่เกิดอยู่ในตัวเองก็ตาม)*

มันเป็นคำอธิบายถึง **"น้ำหนัก"แห่ง ญาณ** หรือ **สมรรถนะเต็มที่แห่งอธิปัญญา** ความว่า *"ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมากด้วยฝ่ามือ ก็ได้"* นั้น จึงเป็นสื่อความหมายที่ยืนยัน กับผู้ที่เกิด "ญาณ" *(อธิปัญญา)* ในตนจริงๆ ขึ้นมาจริงเท่านั้น ว่า คำว่า "รู้" หรือ "ญาณ" หรือ "อธิปัญญา" *(หรือ อะไรอีกกี่ร้อยกี่พันคำ ก็ตาม ที่หมายความว่า "เกิดปัญญาอันยอดยิ่ง")*

มันได้รู้ชนิดแน่ใจเหมือนคลำของใหญ่ซึ่งต้องไม่พลาดมือ เหมือนรู้รสของสิ่งที่มีฤทธิ์ มีรสแรงราวพระอาทิตย์พระจันทร์ที่ยิ่งใหญ่เหลือเกินในสมัยนั้น (*คือ สมัยพุทธกาล*) ก็จะรู้รส รู้ฤทธิ์มันได้ อย่างกระจะกระจ่างชัดใจราวกับสัมผัสอยู่ด้วยมือคลำเดี๋ยวนี้ ๆ อยู่นี่ที่เดียว มัน "ได้รู้" หรือ "รู้ได้" แน่ ๆ ชนิดที่แม้จะถูกค้านอยู่อย่างไร ๆ ? ก็รู้ด้วย และ รู้อีกใน "สิ่ง" ที่คนอื่นซึ่งยังไม่อาจหยั่งรู้นั้น ๆ เราก็อาจรู้ล่ำหน้าเขาไปจริง ๆ

สิ่งที่ "ได้รู้" นั้น จะใหญ่จนมนุษย์ไม่อาจจะหาสถานที่ไปยืนเห็นได้ ด้วยตาได้ เช่น เอกภพ หรือ อนันตภาพ ที่เราไม่อาจออกไปจากมันได้ หรือ จะเล็กละเอียดจนมนุษย์ไม่อาจจะหยิบ ไม่อาจจะนำมาแสดงให้แก่ผู้อื่นรู้ได้ ด้วย "รูป" ได้แล้วจริง ๆ มันเป็นเพียง "อรูป" หรือ "นามธรรม" ที่มีฤทธิ์แรงมาก ขนาดไม่มีมนุษย์ใดจะมีฤทธิ์แรง หรือ จะมีอำนาจเหนือมันได้ บังคับมันไม่ได้จริง ๆ (*และถ้าจะเหมาเอาว่า สิ่งนี้ เป็น "พระเจ้า" เราก็จะได้สิ่งนี้แหละ เป็น "พระเจ้า" จริง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งมี เพราะสิ่งนี้สามารถมีฤทธิ์เกินมนุษย์ทุกรูปทุกนาม แต่สิ่งนี้ก็จะแสดงฤทธิ์ตามค่า ตามสัญญลักษณ์ ตามมุม ตามแง่แห่งความเป็นตัวของสิ่งนั้นเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับความคดความโค้ง ความเห็นแก่ผู้นั้นคนนี้ เห็นแก่สิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่มีเลย ! เป็นความตรงแห่งความมีค่า มีสัญญลักษณ์ มีทิศทาง มีแง่ มีฤทธิ์ มีแรง มีเงื่อนไข ของสิ่งนั้นเองเท่านั้น เพราะฉะนั้นใครจะไปก้มกราบอ้อนวอนให้สิ่งนั้นแผ่ฤทธิ์ แผ่ค่ามาช่วย จึงไม่ได้ ! ถ้าเราไม่ทำส่วนให้มีสัดส่วนเกี่ยวกับฤทธิ์กับค่า ไม่อยู่ในทิศทาง ไม่เป็นแง่เป็นมุม ไม่อยู่ในเงื่อนไข ที่มีกัน แต่ถ้าเรามีสัดส่วนเกี่ยวข้องกับแรงกับฤทธิ์กับค่า หรือ อยู่ในทิศทาง เป็นแง่เป็นมุม มีเงื่อนไข ที่มีกัน ก็ไม่ต้องไปอ้อนวอนก้มกราบขอเอาจากสิ่งนี้ดอก สิ่งนี้ก็ต้องมาเกี่ยวกับเราเองวันยังค่ำ)*

สิ่งนี้ผู้ "รู้ได้" ก็อาจสามารถ "รู้ถึงความจริง" นั้น ๆ ได้จริง ๆ และแน่ใจในฤทธิ์ในแรงของความเล็กความละเอียด แต่มีพลังมีฤทธิ์มากมายในเจ้าตัวเล็กบรมมหาเล็กนี้ได้จริง ๆ ด้วย จึงเรียกได้ว่า "รู้ยิ่ง" จริง ๆ

ไม่มีอะไรลึกลับ **แม้แต่ "พระเจ้า" ก็เห็นพระเจ้า "รู้" พระเจ้าลูบคลำพระเจ้าด้วยฝ่ามือจริง ๆ** ดังนี้

"อิทธิวิธี" ของพุทธแท้ๆ ตรงๆ จึงยิ่งกว่า *"ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมากด้วยฝ่ามือ ก็ได้"* ไป**ยิ่งกว่า**เสียอีก ด้วยประการดังนี้ **ผู้ไม่มี "อิทธิวิธี" ด้วยธรรมาธิฏฐานจริง** จะ *"รู้" ตาม*ได้ด้วยยาก **แม้รู้ ก็ไม่เหมือน** *"ลูบคลำด้วยฝ่ามือของตน"* **เช่นเดียวกันกับท่านผู้มีอิทธิวิธีเอง "รู้" ดอก ! จริงๆ !** แต่ก็อาจสามารถทำความเข้าใจได้เป็นบัญญัติ เป็นสื่อความหมาย ไปก่อน ทำความเข้าใจให้ถูกตรง แล้วประพฤติปฏิบัติเข้า จน**มีญาณทัสสนะ มีมโนมยิทธิ** และจงทำ**ให้ถึง "อิทธิวิธี" เองให้รู้เองเห็นเองเป็น** *ปัจจัตตังเถิด* ที่สุดต่อไป ก็จะเป็น "ปัจเจกพุทธะ" *(รู้เองเป็นเองทำเอาเอง)*

ในประการสุดท้ายแห่ง **"อิทธิวิธี"** ซึ่งเป็นขั้น **"วิญญาณธาตุ"** *(ธาตุจิต)* เป็นเรื่องปรมัตถโดยตรงแท้ๆ แล้ว คือ เป็น**จิต–เจตสิก–รูป** *(รูปจิต–อรูปจิต)* เมื่อเราทำถูกท่าโดยแท้ โดยรู้แจ้งแทงตลอดขั้นสุดท้ายนี้ คือ ขั้น "พรหม" *และเมื่อไม่หลงพรหม ไม่ติดพรหมได้โดยจริง* ผู้นั้นก็ "นิพพาน" กันล่ะ ! มี "อรหัตตผลจิต" เกิดในผู้นั้นกันจริงๆ ล่ะ !

โดยภาษาที่แปลมาจากบาลีตรงๆ ตัว **"อิทธิวิธี"** ในระดับสุดท้ายนี้ ก็คือ *"ใช้อำนาจทางกาย ไปตลอดพรหมโลก ก็ได้"*

ซึ่งผู้ศึกษามาตามลำดับกับหนังสือ "ทางเอก" ก็จะไม่ยุ่งยากใจนัก และจะเข้าใจได้ง่ายๆ แม้เพียงตามภาษาบัญญัติตรงๆตัวนั้นแหละ ถ้าเข้าใจขั้นตอนมาดีๆ เพราะได้อธิบายทั้ง "เทวดา" ทั้ง "พรหม" มาทุกขั้นแล้ว

ดังนั้น ภาษาที่อธิบายความในระดับนี้ ขั้นนั้น ต้องไม่ลืมว่า มันหมายเอา **จิต–เจตสิก–รูป** *(รูปจิต–อรูปจิต)* โดยตรงแล้ว มิใช่ว่า พอได้ยินคำว่า **"กาย"** *(ภาษาบาลีก็ว่า "กาย" เช่นกัน)* ก็ดี คำว่า **"พรหมโลก"** *(ภาษาบาลีก็ว่า "พรหมโลก" เช่นกัน)* ก็ดี ก็จะยึดอยู่แต่อย่างที่เราเคยหลงว่า เป็น "รูป"

เป็น "ร่าง" เป็น "สิ่งที่ถูกรู้" อยู่อย่างเก่า ๆ เดิม ๆ แล้วก็ "กำหนด" อยู่แต่อย่างเดิม **"จิตไปกำหนดหมายสำคัญผิด" อยู่แต่นัยะเก่า ๆ** อย่างนั้นหาได้ไม่ ระวังกำหนดหมายลงที่จิตให้ดี ๆ ! จับความสำคัญแท้ ๆ ให้ถูกเข้า

ถ้าแม้นผู้ใดมี**สัมมาทิฏฐิ**แล้วจริง ไม่ใช่**มิจฉาทิฏฐิ**ที่ไปยึดติดอยู่แต่กับ อัตตา หรือ อาตมัน เป็น**สัสสตทิฏฐิ**อยู่ ก็จะง่ายดายเข้าใจได้ทันที เพราะไม่ไปมัวหลงผิดโดยพอได้ยินว่า **"กาย"** ว่า **"พรหม"** ก็ไปมัวแต่บึ้นเป็น "รูป" เป็น "โฉมภาพ" แต่ถ่ายเดียว ทั้ง ๆ ที่ **"กาย"** ในที่นั้น หมายเอาสิ่งที่เป็น "นาม" แล้ว เป็น**ปรมัตถ์**แล้ว มันไม่ใช่วัตถุ,แท่ง,ก้อน ไม่ใช่โฉมภาพ ไม่ใช่สีแสงแล้ว มันหมายเอา **"หมู่ของความรู้สึก" คือ "กาย"** กันแล้ว เพราะคำว่า **"กาย"** ในที่นั้นหมายความว่า "ความเป็นหมู่" ของธาตุขันธ์ที่รู้สึก หรือ "ความประชุมกันเข้าเป็นอารมณ์" ก็เรียกว่า **"กาย"** ได้ถูกต้องตามภาษาเป๊ะ ๆ ด้วย และในที่แท้ ๆ ตรง ๆ ก็คือ หมู่แห่ง**เจตสิกธรรม** อันมี *เวทนา สัญญา และ สังขาร* ดังนั้น ในระดับขั้นนี้ บาลีใช้คำว่า **"กาย"** ก็จะต้องกำหนดหมายให้ถูกต้องให้ตรงตามชั้นตามเชิง ตามที่ได้ชี้ ได้เน้นกันมานักหนา อย่าให้ผิดฝาผิดตัว ผิดขั้นผิดตอน หัวของขั้นนี้ ก็หาหัวของขั้นนี้ มาสรวมกันให้ถูกกลาง หรือ หางของขั้นนี้ ก็จับเอากลาง เอาหางของขั้นนี้ มาสรวมกันให้ถูกขั้นถูกระดับ อย่าสับสน และ อย่าเผลอเรอเป็นอันขาด การ "กำหนดจิต" (*สัญญา*) การพึงภาษาเพื่อทำจิต หรือ ทำในใจให้ถูกตรงตามที่ชี้ ตามที่หมาย ก็จะต้อง "กำหนดสภาพจิต" ลงไป และให้จิตมันมีอาการ มีงาน มี "ความเป็น" ให้ได้ตรงตามที่ภาษาอธิบายกำหนดลงไปนั้น ๆ

คำว่า **"กาย"** ในที่นี้นั้น คือ **จิต**นั้นมันประชุมกันเข้ามีปริมาณเป็น "กลุ่ม" เป็น "กอง" หรือ จะขยายความไปอีกหน่อยว่า **"กาย"** ในที่นี้ คือ "จิตจำนวนมาก" "จิตขนาดโต" "ตัวรู้จำนวนโต ๆ" อะไร ดังนี้ ก็ถูกอีกแล้ว "จิตหมู่นั้น" (*กาย*) ก็มี**บทบาทอย่างเก่ง** ซึ่งเรียกว่า **มี "อำนาจ"** (*วส*)

เพราะฉะนั้น ภาษาที่สื่อความหมายไว้ว่า "*ใช้อำนาจทาง***กาย**" นั้น ขยายความเป็นภาษาไทยละเอียดๆขึ้นในที่นี้ ก็คือ **จิตหมู่นั้นใช้บทบาทอย่างเก่งอยู่ที่เดียว** หรือ หมายเอาชัดๆ ก็คือ **"ตัวรู้จำนวนโตๆ นั้น ทำหน้าที่รู้ๆๆ อยู่ อย่างเก่ง ไปตลอดพรหมโลก"** และก็คือ จิตของเรานี่แหละกำลังตรวจ กำลังทำงานรู้ๆๆ อย่างเก่งอยู่ให้ถ้วนทั่วใน "ภูมิ" หรือ **ในสภาพจิตของเราเอง** ที่เรียกเป็นภาษาว่า **"พรหมโลก"**

ซึ่ง **"พรหมโลก"** ก็คือ **จิต** อีกหนะแหละ ดังที่เคยอธิบายแจกแจงผ่านมาแล้วอย่างละเอียด มาทั้งหมดตลอด**รูปพรหมภูมิ ๑๖ ชั้น อรูปพรหมภูมิ ๔ ชั้น** อย่างยอกย้อน เชิงซ้อนไปมา มากมาย พร้อมกับยกตัวอย่างประกอบซ้ำซาก หลากหลายเหลี่ยม

ผู้สามารถรู้ๆๆ**ได้** หรือ **เข้าใจทะลุแจ่มแจ้ง ไปตลอดใน "สภาพจิต" ที่เรียกว่า "พรหมโลก"ได้ ไม่ว่า กี่ลักษณะ กี่ระดับ กี่เชิงชั้น ก็แยกออก แบ่งถูก** กำหนดสภาพ กำหนดสถานภาพของแต่ละ "พรหม" ได้ถูกตัวถูกฝา ผู้นั้นแหละคือ ผู้มี **"อิทธิวิธี"** ที่เรียกว่า "*ใช้อำนาจทาง***กาย** *ไปตลอด* **พรหมโลก** *ก็ได้*"

ดังนั้น ผู้ใดรู้ได้อย่างเก่ง รู้ละเอียด รู้ลึกซึ้ง ไม่ใช่รู้ด้วยฟังภาษาเพียงเข้าใจภาษาเท่านั้น แต่รู้ชัดสัมผัสถูกสภาพ ถึงสภาพของอารมณ์จิตภูมินั้นๆ ในตน เช่น จิตที่เรียกว่า "ปาริสัชชา**พรหม**" ก็ดี "ปุโรหิตา**พรหม**" ก็ดี เป็นต้นนั้น มีสภาพอย่างไร ? เกิดขึ้นที่จิตใครจะก่อให้เกิด**การกระทำ**(*กรรม*) อย่างไร ? อารมณ์มันเป็นไฉน ? ก่อกุศล หรือ อกุศลกันอย่างไร ? จะเห็นว่า จิตมันมีอำนาจบงการเรา หรือ ทำให้เราเป็นไปต่างๆนานา ล้วนคือสภาพจิต ที่ไปยึดไปเห็นเป็นสำคัญอย่างนี้บ้าง อย่างนั้นบ้าง อยู่ทั้งนั้น ถ้ายังไม่เข้าใจถ่องแท้ ก็ต้องเปิดย้อนทวนกลับไปอ่านศึกษาดู ความเป็นพรหม หรือ จิตที่เรียกว่า **"พรหม"** กันใหม่ ในภาคที่ผ่านมาแล้ว จะได้รู้ปริยัติกันอีกเพื่อเทียบกับ "จิต" กับ "อารมณ์" แท้ของเราจริงๆ โดยจะหยิบ "อารมณ์จิต" ในอดีต ที่ยังจำได้(*ปุพเพนิวาสานุสติ*) มาเทียบ

มาทำความเข้าใจกับคำอธิบายนี้ก็ได้ หรือ จะทำความเข้าใจกับคำอธิบายให้ดี แล้วนำมาไว้ใช้จับ "จิตปัจจุบัน" ของเราดูว่า เมื่อใดมันจะเป็นอย่างนั้นบ้าง เมื่อใดมันจะเป็นอย่างนี้บ้าง ก็ยิ่งดีใหญ่ เรียกว่า ทำ "สติปัฏฐาน" ถูกแบบถูกลำดับ **ปริยัติ–ปฏิบัติ** เพื่อให้เกิด **ปฏิเวธ** ทีเดียว

ด้วยปัญญาอันยิ่งจริงๆ สำหรับผู้ปฏิบัติ จะสามารถรู้จิตในจิต แจ้งเวทนาในเวทนา และเห็นในความไม่เที่ยง แจ้งใจในความยึดเอาไม่ได้ ที่สุดแหงทะลุตลอดในนาม–รูปทั้งหลายว่า มันไม่มีสมบัติอะไรของใครเลย มันเป็นสภาวะธรรมที่เรียกอย่างหนึ่งว่า **"สิ่งที่ถูกรู้"** และ สภาวะธรรมอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า **"สิ่งที่เข้าไปรู้"** แล้วมันก็ทำงานร่วมกัน แล้วเจ้าของผู้มีสิ่ง ๒ สิ่งนี้ ก็ไปหลง "ผลงาน" ของสิ่ง ๒ สิ่งนี้ ที่มันทำงานร่วมกัน แล้วเกิด "ผล" ออกมาว่า "ไม่น่าชอบ" บ้าง "น่าชอบ" บ้าง อันเป็นสายของ "โทสมูลจิต" *(คือ "ไม่น่าชอบ" มีอ่อนและแรงอีกตั้งมากหลากหลายขนาด ไปจนเป็น "โกรธจัดๆ")* กับสายของ "โลภมูลจิต" *(คือ "น่าชอบ" มีอ่อนและแรงอีกตั้งมากหลากหลายขนาด ไปจนเป็น "รัก, ใคร่, อยากจัดๆ")* ตั้งแต่หยาบๆ จัดๆ และ เกี่ยวพันกับเหตุปัจจัย ที่ต้องกระทบสัมผัส อยู่ภายนอกละเอียดมาจนเป็น "ความชอบ" *(ยึด)* กับ "ความไม่ชอบ" *(ผลัก)* ที่เจ้าของจิตจับสภาพ จับอารมณ์จิตตัวเองได้ ทุกขนาด ทุกตัว ก็เรียกว่า **"ใช้อำนาจทาง 'จิต' ไปตลอดพรหมโลก"**

และเมื่อเจ้าของจิตจับสภาพจับอารมณ์จิตตัวเองได้ อย่างชัดเจนมั่นคง กระจะกระจ่างอย่างเก่ง *(ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า "ใช้อำนาจ")* แม้ที่สุด "ไม่ชอบ" อยู่อย่าง "สุดน้อย" *(อายตน)* ก็จับได้ชัดเจนกระจะกระจ่างอย่างเก่ง เหมือนมี **ตัวรู้ตัวโตๆ มันเข้าไปรู้** *(จิตอย่างนี้แลเรียกว่า "กาย")* และแม้ที่สุดอีก "ชอบชื่น" อยู่อย่าง "สุดน้อย" *(อายตนะ)* ก็ "จับได้ชัดเจนกระจะกระจ่างอย่างเก่ง" เหมือนมันมี **"ตัวรู้ตัวโตๆ มันเข้าไปรู้"** ได้ทุกสภาพ ทุกขนาด ที่เป็นธุลีละอองน้อยนิดนั้นๆ ก็เรียกว่า **"ใช้อำนาจทาง 'กาย' ไปตลอด** *อรูป* **พรหมโลกได้แล้ว"** หรือ **"ใช้อำนาจทาง 'กาย' ไปตลอด** *อายตน* **พรหมโลกได้แล้ว"**

ผู้มีความสามารถรู้อยู่ เห็นอยู่ จิตสัมผัส "จิต" *(ที่เป็นพรหม)* ของตนแท้ๆ ได้ทุกสภาพ ทั้ง "รูปพรหม" และ "อรูปพรหม" ทั้งเข้าใจความเป็น "อายตน" หรือ ความติดในส่วนละเอียดสุดน้อยได้ จริงแท้ ผู้นั้นแลคือ **ผู้มี "อิทธิวิธี" ที่แท้**จนเก่งที่สุดครบถ้วน **เป็นผู้ "ไปตลอดพรหมโลก" ได้** แต่ถ้า**ไม่รู้เท่าทันมัน** *(อนัตตสัญญาไม่เกิด)* ยังไปหลงเสพย์หลงติด หรือที่สุด หลงมี ธุลีแห่งความชอบ–ไม่ชอบ *(เป็น "อัตตสัญญา")* อยู่กับจิต–เจตสิก–รูป–อรูป ใดๆ อยู่ เป็นเชิงซ้อน ซ่อนซ้อน หยาบ หรือ ละเอียดอยู่อีกเท่าใด ก็ตาม ก็ยังไม่สิ้น "อาสวักขยะ" อยู่เท่านั้นๆ

ผู้ **กำหนดรู้ได้** อย่างเก่งแท้แน่จริงไม่ผิดพลาด ใน "สภาพจิต" ต่างๆ นั้นแล เรียกว่า ทำ**"สัญญาเวทยิต"***(ยังไม่มีคำว่า "นิโรธ"นะ !)* จวบจนเมื่อใดผู้ที่ "รู้เก่ง" เยี่ยมนี้ จะ **ทำจิตให้พ้นอำนาจ** ของรูปพรหม อรูปพรหม ทั้งหลายได้เป็น "วสวัตตี" หรือคือ *"ผู้ยังจิตตนให้มีอำนาจเหนือ" รูปพรหม–อรูปพรหม* **ได้หมด** ก็เป็นผู้ที่เรียกได้ว่า "นิโรธ" หรือ "นิรุทธา"

กล่าวคือ เป็น "ผู้ชนะ" *(ชิน)* สุดยอด **ไม่เป็นทาสรูปพรหม–อรูปพรหมได้อย่างแท้จริงได้แล้ว** หรือ เป็นผู้จะ**ไม่เกิดอารมณ์ "ชอบ" และหรือ "ไม่ชอบ" ขึ้นในจิต**อีกเลย ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของจิตที่เป็น "ผู้ต้องยึดเอาสภาพจิตนั้นๆ ไว้เพื่อก่อผลก่อประโยชน์ในขณะใด" *(ปาริสัชชาพรหม)* ก็ตาม ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของจิตที่ "เป็นครูเขาอยู่ในขณะใดๆ" หรือ "เป็นแบบ เป็นตัวอย่างให้แก่คนเขาอยู่ในขณะใด ๆ" *(ปุโรหิตาพรหม)* ก็ตาม ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของจิตที่ "เป็นผู้มีความยึดดีชนิดใด ๆ มากมายอยู่ในขณะนั้น" หรือ "เป็นครูเขา เป็นแบบ เป็นตัวอย่างแก่เขาอยู่อย่างเก่งอย่างใหญ่อยู่ในขณะนั้น" *(มหาพรหม)* และหรือ จะเป็นผู้ต้องอยู่ในสภาพจิตที่เก่งละเอียดขึ้นไปอีก ดียิ่งขึ้นไปอีก แต่ละระดับๆ อีกหลายระดับหลายแง่หลายมุม ตั้งแต่ "ปริตตาภาพรหม – อัปปมาณาภาพรหม – อาภัสสราพรหม – ปริตตาสุภาพรหม –

อัปปมาณาสุภาพรหม – สุภกิณหาพรหม – เวหัปผลาพรหม – อสัญญีพรหม" *(ต้องการรู้รายละเอียดความมีสภาพเป็น "พรหม" ทั้งหลาย ก็ดูสารบัญเปิดย้อนกลับไปอ่าน "ทางเอก" ที่อธิบายผ่านมาแล้ว)* ตลอดไปจน "อวิหา–อตัปปา–สุทัสสา–สุทัสสี–อกนิฏฐาพรหม" ซึ่งเป็น "สภาพจิตที่เกื้อกูลโลกค้ำจุนโลกต้องแผ่ไปให้ตลอดโลก" เพราะเป็น**ประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น** กระทั่งสุดท้าย "**อายตน-พรหม**" ขั้นสูงสุด "อากาสานัญจายตน–วิญญาณัญจายตน–อากิญจัญญายตน–เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม" ซึ่งเป็น**อรูปพรหม**ขั้นละเอียด แม้เป็น*สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน*อยู่ในตัวของ "อรูปพรหม" นั้นๆ เอง ก็จะต้อง**แทรกซอน "รู้" ความชุกช่อนแฝงเร้นเหลี่ยมมุมต่างๆ ของมัน** *(ใช้อำนาจทางกาย)* ให้ได้ให้หมด เพราะเป็น**ประโยชน์เกื้อกูลตนและผู้อื่น** ขั้นปลายสุดเป็นที่สุดจริงๆ แล้วก็อย่าไป "หลงดี" มีมานะ หรือ อุทธัจจะ เพราะมัน เป็นอันขาด จึงจะได้ชื่อว่า "**ไปตลอดพรหมโลก**" ได้แล้ว(มี "**อิทธิวิธี**")

และที่สุด *เรายังอาจสามารถเป็น "ผู้อยู่เหนือพรหม" (นิรุทธา หรือ นิโรธ)* หรือ จะเรียกว่า "**ดับสนิทพรหมเหล่านั้นได้**" หรือ "**ไม่เป็นทาสพรหมเหล่านั้น**" หรือ "**ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจพรหมเหล่านั้น**" เป็นที่สุด *(เหนือสิ่งที่เรียกกันว่า "พระเจ้า" โดยสิ้นเชิง ดังได้อธิบายมาอย่างละเอียดแล้ว)* ก็ทำได้จริงทั้งสิ้น ก็ถูกต้อง! จึงจะถึงที่สุดที่เรียกว่า "**สัญญาเวทยิตนิโรธ**" เป็นสภาพ**มี "อาสวักขยญาณ" บริบูรณ์** *(จงสังเกตขอบเขตแห่งความหมาย ที่หมายเอา แค่มี "อิทธิวิธี" นั้น แค่ใด? "ปุคคลาธิฏฐาน" หยาบๆ ที่ไม่ใช่เป้าหมายของพุทธแท้ นั้นหมายเอาแค่ใด? "ธรรมาธิฏฐาน" นั้น หมายเอาแค่ใด? ทั้งที่เป็นอย่าง หยาบ–กลาง–ละเอียด "ปุคคลาธิฏฐาน" **อย่างพุทธแท้**ๆ นั้น หมายเอาแค่ใด? และในที่นี้ ได้อธิบายเป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนไปจนถึง "อาสวักขยญาณ" ด้วยนั้น จะรอบรัดกินความไปในขนาดใดๆ อีก ก็จงจับรายละเอียด "แยก" และ "รวม" เอาเองเถิด เพราะอธิบายยากยิ่งเหลือเกินแล้ว แม้ที่ได้อธิบายไว้นี้ ก็ได้พยายามที่จะให้เข้าใจให้ลึกที่สุด เท่าที่จะได้ใช้กุศโลบายในเชิงใช้ภาษาเพื่อเกิดญาณแก่ผู้รับถ่ายทอดภาษาไปให้มีผลสูงที่สุด* มาแต่ต้น จนบัดนี้ทีเดียว อันเรียกว่า แบบ "นวังคสัตถุศาสตร์"

และนับว่า "พยายามให้กะทัดรัด" (เคยยะ) ที่สุด ทั้งนับว่า "สัมพันธ์ขยายความ" (เวยยากรณะ) กันอย่างที่สุด เท่าที่เหมาะควรที่สุดในตัวมันเอง แห่งหนังสือเล่มนี้)

ด้วยเหตุด้วยนัยประการฉะนี้เอง พระพุทธองค์ จึงทรงบริภาษไว้ใน "เกวัฏฏ-สูตร" ว่า พระองค์ **เกลียดชัง** *(ชิคุจฉามิ)* **เบื่อระอา** *(หรายามิ)* **ไม่ชอบใจ** *(อัฏฏิยามิ)* ใน "**อิทธิปาฏิหาริย์**" *(ตามนัยแห่งปุคคลาธิฏฐาน ที่ไม่ใช่เป้าหมายของพุทธ-วิชชา)* และห้ามสาวกของพระองค์แสดง หรือ ไม่ให้ไปยุ่งไปวุ่นกับเรื่องพวกนี้ เป็นอันขาด **เพราะมันยังเป็น "เตรัจฉานวิชชา" แท้** ส่วนใครจะได้ จะเป็น จะมี ตามบารมี ตามวิสัย ก็เป็นไปตามธรรมดาซึ่งการจะมี "โลกียอภิญญา" อย่างนี้ ก็มีได้ แต่ยังเป็น "**เตรัจฉานวิชชา**" ดังกล่าวแล้ว **ถ้าจะเป็น "พุทธวิชชา" ก็จะต้องเพื่อธรรม ถึงธรรม เป็น ธรรมาธิฏฐาน เป็นที่สุด หากจะเป็น ปุคคลา-ธิฏฐาน** ก็ต้องเป็นให้ถูกเชิง "**พุทธอภิญญา**" แท้ๆ ดังอธิบายมาแล้ว "**อิทธิวิธี**" ที่เป็น **พุทธอภิญญา** จะไม่ใช่เรื่องของบุคคล–ตัวตน–ลิเก–ละคร หรือ วิมาน หรือ **เรื่องพิลึกพิสดารแปลกๆ** อันสำมะคัญดั่งที่ชวนให้หลงยึด ชวนให้หลงมัวเมากันง่ายๆ นั้น เป็นอันขาด แม้จะเก่งจริง เป็นได้จริงออกปานใด ก็ตาม ดังนั้น ผู้ใดที่ยังหลงงมงายอยู่กับความคิดความเข้าใจว่า **"เหาะให้ดูได้เสียก่อน ถึงจะเชื่อว่าผู้นั้นเป็นพระอรหันต์!"** หรือ **ทำ "อิทธิปาฏิหาริย์" อันๆ ในเชิง ปุคคลาธิฏฐาน ทั้งหลาย** *(แบบ "โลกียอภิญญา")* **ดังกล่าวมาแล้วนั้น ให้เห็นประจักษ์ได้ก่อน จึงจะยอมรับนับถือ หรือ เป็นเครื่องพิสูจน์ว่าเป็นพระอรหันต์!** *ผู้นั้นก็ยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ"* **ที่จะไม่มีโอกาสได้พบ "พระอรหันต์" เลย แม้แต่เพียง "พระโสดาบัน"** เพราะจิตตั้งเป้าหมายไว้ผิดแล้วอย่างแท้ *(มิจฉาปณิหิตตัง จิตตัง)* หรือ **มีความเห็นความเข้าใจผิดเรื่อง ผิดเป้าหมายแท้ของ "พุทธศาสนา" แล้ว** จริงๆ จงทำความเห็นให้ถูกต้องเถิด ทำความเข้าใจในประเด็นแห่ง กาย–เวทนา–จิต–ธรรม และ "ผล" ที่หมายอันสำคัญจริงแห่ง **พุทธศาสนา** ให้ถูกให้ตรงลงตัวแท้ๆ ให้ได้เถิด

–บทที่ ๒๔–

๕. "โสตทิพย์" ก็จึงมีนัยเหมือนกันกับ "อิทธิวิธี" นั่นเอง คือ โดย**ปุคคลาธิฏฐาน**แบบ "โลกียอภิญญา" ก็หมายว่า *ได้ยินเสียงที่คนธรรมดาไม่สามารถได้ยิน อาจจะได้ยินเสียงจากที่ไกล ได้ยินเสียงที่ละเอียดอะไร ก็ตาม* ดังสำนวนที่แปลกันไว้ว่า

"เธอย่อมได้ยินเสียง ๒ ชนิด คือ **เสียงทิพย์** และ **เสียงมนุษย์** *ทั้งที่อยู่ไกล และ ใกล้* ด้วย**ทิพยโสตธาตุ**อันบริสุทธิ์ล่วงโสตของมนุษย์

ดูกรมหาบพิตร *(ผู้ที่พระพุทธเจ้าตรัสด้วยในขณะนั้น)* เปรียบเหมือนบุรุษเดินทางไกล เขาจะพึงได้ยินเสียงกลองบ้าง เสียงตะโพนบ้าง เสียงสังข์บ้าง เสียงบัณเฑาะว์บ้าง เสียงเปิงมางบ้าง เขาจะพึงเข้าใจว่า เสียงกลองดังนี้บ้าง เสียงตะโพนดังนี้บ้าง เสียงสังข์ดังนี้บ้าง เสียงบัณเฑาะว์ดังนี้บ้าง เสียงเปิงมางดังนี้บ้าง ฉันใด ภิกษุ *(ผู้ใฝ่ธรรมเพื่อความหลุดพ้นหรือ พระอริยเจ้าทั้งหลาย)* ก็ฉันนั้นแล"

ถ้าจะเข้าใจเอา**แบบ "ปุคคลาธิฏฐาน" ง่าย ๆ ตื้น ๆ** ที่ไม่ใช่เป้าหมายของ**พุทธวิชชา**นั้น **อภิญญา** ในข้อนี้ก็คือ มีหูเหมือนเครื่องรับวิทยุ เหมือนมิเตอร์ที่อาจสามารถรับคลื่นความถี่ของเสียงได้ เสียงใด ๆ จะมีคลื่นความถี่หยาบ หรือละเอียดลอยมาจากที่ไกลๆ ก็ดี ใกล้ๆ ก็ดี จนเกินความสามารถของหูคนปกติธรรมดาจะรับได้ ผู้มี**อภิญญา**ก็อาจสามารถได้ยิน *เป็น* **หูทิพย์** *รับฟังได้ด้วย* ว่างั้นเถอะ ! ถ้าทำได้อย่างนั้นจริง ก็เก่ง ! จะนับเรียกว่า เป็นผู้มี**อภิญญา** มี**โสตทิพย์** หรือ มี**ทิพยโสตธาตุ** ก็พอนับได้ แต่ก็เป็น**ปุคคลาธิฏฐาน** หรือ เป็นรูปธรรม หรือ วัตถุธรรมแท้ ๆ จะนับว่า มีความเก่งเกินมนุษย์ปกติธรรมดา ก็ต้องนับ

ได้ด้วย ยอมรับว่าจริง เป็น **"อภิญญา"** อันหมายเอาว่า "เก่งเกินคนธรรมดาสามัญ" ก็จริง จึงเรียกว่า **"โลกีย์อภิญญา"** *(เช่น หูสุนัข หรือ สัตว์บางประเภทที่รับคลื่นเสียง คลื่นแสง ฯลฯ ได้ยิ่งกว่าคนปกติ ๆ)* **แต่ก็ไม่ใช่เรื่องของ** "ปรมัตถ" อันหมายเอา *จิต – เจตสิก – รูปจิต – อรูปจิต* **ที่ต้อง ธรรมวิจัย** ไปจนเกิด **"วิมุตติญาณทัสสนะ"** เกิด **"นิพพาน"** ไม่! ไม่ใช่เรื่อง **"ธรรมาธิฏฐาน"** โดยเฉพาะไม่ใช่เป้าหมายของ **"พุทธศาสนา"** เลย มันเป็นเรื่องของโลกยตศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์เขาทำกัน ยังเป็นเดรัจฉานวิชชาอยู่ เป็นเพียง **โลกีย์อภิญญา** เท่านั้น หรือ **เป็น "อิทธิปาฏิหาริย์" ชนิดที่พระพุทธองค์ทรง เกลียดชัง** *(ชิคุจฺฉามิ)* **เบื่อระอา** *(หรายามิ)* **ไม่ชอบใจ** *(อัฏฏิยามิ)* **อยู่นั่นเอง**

หรือ **ยึดไปหลงยึด "รูปธรรม"** อันไม่มีตัวตนจริง แต่ก็อุตส่าห์มีอุปาทานจัดปั้นขึ้นเอง มีเสียงเอง ได้ยินเอง **อย่างนี้มันเก่งเกินจริง!** จะให้รับว่า เป็น **อภิญญา** เป็น**โสตทิพย์** หรือ **ทิพยโสตธาตุ** เห็นจะนับไม่ได้ เช่น ในกรณีที่เล่ากันว่า ได้ยินเสียงเจ้า เสียงพรหม เสียงอินทร์ เสียงเทพองค์นั้น ท้าวองค์นี้ เสียงฟ้าประทาน เสียงสวรรค์บันดาล เสียงพระอริยะ เลยเถิดไปจน เสียงพระพุทธเจ้า หรือ เสียงประหลาดอะไร จากไหน ก็ไม่รู้ ต่าง ๆ พวกนี้ **มันคือ "โรคจิต" ชนิดหนึ่ง** ทางโลกเขาก็รู้ ๆ กันอยู่ สำหรับพวกที่เรียนเกี่ยวกับจิตศาสตร์ หรือ โรคจิต และ ที่ "หลง" งมงายกันก็แยะ อาการหนัก ๆ คุยกันเป็นตุเป็นตะ เป็นเรื่องเป็นราว ไขไอ้นั่น บอกไอ้นี่กัน ให้มีเรื่อง เป็นเรื่องกันออกขรม หรือ เลอะเทอะไปถึงขั้นเป็นคู่รักคู่ใคร่กันไปเลย ก็มี ทั้ง ๆ ที่ไม่มีรูปมีร่าง มีแต่เสียงแท้ ๆ นั่นแหละ ถ้าลักษณะอย่างนี้ล่ะก้อ ระวังกันให้มาก ๆ ที่เดียว มันคือ "โรคจิต" โดยตรง ในปัจจุบันนี้มีเพิ่มขึ้น ๆ อยู่เรื่อย ๆ **และเรื่องที่ลึกลับ ไม่รู้เรื่องกระจ่างกระจะ พวกนี้** *(เรียกว่า "ไสยศาสตร์" ทั้งสิ้น)* **มันเป็นช่องทางหากินของมิจฉาชีพชนิดหนึ่ง** จะเรียกกันว่า "นั่งทางใน" ก็มี "เข้าทรง" ก็มี และยกเรียกว่า

"เข้าฌาน" หรือ "ทรงฌาน" ตรง ๆ กับภาษาศัพท์ทางธรรมเอาเลย ก็มิ เพียน ๆ ไปในเชิงอื่น ๆ อีก ก็มิ เป็น "โรคจิต" ขั้นหนัก ๆ อยู่ที่ผู้นั้น ๆ เองเฉพาะตน ไม่เหมือนใคร ก็มิ ก็จะไม่กล่าวถึงมากเรื่องมากแบบนักล่ะ **จะขอชี้เน้นเข้าทำ "โสตทิพย์" ที่เป็นอภิญญาแท้ ๆ ของพุทธศาสนา โดยตรงดีกว่า**

การได้ยิน **เสียงทิพย์** *หรือ* **"โสตทิพย์"** *อันนับว่า เป็นความเก่ง เป็นความสามารถในทางพุทธแท้ ๆ ตรง ๆ นั้น* คือ ได้ยินเสียงธรรมดา ๆ **ด้วยหูปกติ** ๆ นี่แหละ เรียกว่า "เสียงมนุษย์" อันเป็น **เสียง ๑** ส่วน **เสียง ๒** ก็คือ พร้อม ๆ กันนั้น *ในเสียงอันเป็น "รูปธรรม" หรือ "เสียงมนุษย์" ปกติธรรมดานั้นเอง* **ก็มี "นามธรรม" ปรุงประกอบร่วมอยู่ด้วย** ซึ่งเป็นสภาพจะต้อง **หยั่งด้วยญาณ** รู้ซ้อนในเสียง เข้าไปรู้ "น้ำเสียง" เข้าไปหา "นามธรรม" **เข้าไปรู้ "ใจ" จริง รู้ "กิเลส" โน่นแหละ เป็นที่สุด** เป็นปรมัตถ ต้องรู้ "รูป" รู้ "นาม" ให้รอบถ้วน หรือ แทรกซ้อนหยั่งเข้าไปจนรู้ "มโนปุพพังคมาธัมมา ฯ" ในขณะนั้นของผู้พูดด้วยว่า เป็น **เสียงสุจริต** หรือ **เสียงทุจริต** อย่างไร ? แค่ไหน ? มีความมดเท็จ ความส่อเสียด ความหยาบคาย หรือ เพ้อเจ้อ หรือไม่ ? ถ้ามีเพราะเหตุอะไร ? เนื่องด้วยโลภะเหตุหรือ ? โทสะเหตุหรือ ? โมหะเหตุหรือ ? หรือว่า แม้น้ำเสียงอย่างนั้น ๆ ซึ่งคนธรรมดา ๆ จะดูเป็นว่า **ราวกับ** มีโลภะเหตุ หรือ บางเสียง **ดูราวกะ** ว่า มีโทสะเหตุ หรือ บางเสียง **ดูราวกะ** ว่า มี **โมหะเหตุ** แต่ **ที่แท้** ภายในจิตของผู้พูดนั้น ไม่มีเหตุดังกล่าวนั้นเลย เป็นเสียงที่ **อโลภะเหตุ** หรือ **อโทสะเหตุ** หรือ **อโมหะเหตุ** จริง ๆ ผู้พูดนั้นมีสติสัมปชัญญะ มีการกำหนดรู้ มีเจตนาใช้เสียงอย่างนั้น ใช้คำพูดอย่างนั้น เพื่อผลประโยชน์ที่สุด หรือ บางทีเพื่อช่วยผู้ที่พูดอยู่ด้วยนั้น ๆ จริง ๆ เอาด้วยซ้ำ

และหรือ เจ้าตัวผู้พูดนั้น เขามี **"โมหะเหตุ"** เขา **ไม่รู้ตัว** หรอกว่า เขาพูดด้วยโลภะเหตุ หรือ โทสะเหตุ แต่ผู้มี **อภิญญา** สิ ! เมื่อได้ยินเสียง ก็สามารถ **หยั่งญาณ** ลงไปรู้ได้ด้วยว่า เขามี **โลภะเหตุ** อยู่บ้าง **มีโทสะเหตุ** อยู่บ้าง ในคำพูดขณะนั้น ๆ อันเป็นการ "รู้" ได้เพราะอาศัยเสียง อาศัยคำพูดแท้ ๆ ตรง ๆ

ที่เป็นเสียงมนุษย์ปกติธรรมดาๆ นี่แหละเป็นสื่อ *(เสียงที่ ๑)* จึงได้รู้ **"เสียงที่ ๒"** อันเป็น "เสียงธรรม" คือ รู้ด้–รู้ชั่วได้ด้วยเสียงนั้นๆ ยังมิใช่ไปนับเอาการอาศัย**กายกรรม**อื่นๆ เป็นสื่อ หรือ อาศัย**มโนกรรม**เป็นสื่อ เพื่อ "รู้" แต่ในขณะที่พูดถึงอยู่นี้ อาศัย "หู" อาศัย "เสียง–น้ำเสียง" นี่แลแท้ๆ จึงเรียกว่า มี**อภิญญา**ในหัวข้อ **"โสตทิพย์"** *เพราะอาศัย* **"โสตธาตุ"** (สิ่งที่เกิดทางหู) *จึงได้แจ้งใน* **"ทิพย์"** (ความดีเลิศ, ซึ่งประกอบได้ด้วยความสูงขึ้น) *หรือ ได้แจ้งในความดี ความเลวของจิต–เจตสิก–รูปจิต–อรูปจิต ยิ่งๆ ขึ้นเป็น "ปรมัตถ"* (เป็นสัจธรรมอันละเอียดยิ่งๆ ซึ่งตรงเป้าที่สุดของคำว่า **ธรรมาธิฏฐาน**) **ยิ่งเป็นเสียงของตนเอง นั่นแหละยิ่งสำคัญ** ถ้าเรารู้ได้ถึง จิต–เจตสิก–รูปจิต–อรูปจิตของตน ในขณะมีเสียงดังขึ้น ออกจากปากตนเอง มาให้ตนได้ยิน ได้รู้ตัวแล้ว ตนก็พึงรู้ใน **"ทิพย์"** ของตน *(คือ รู้ในกิเลสที่มี และรีบทำให้ลด หรือ รู้ฌานจิต, วิมุตติจิต อยู่ในปัจจุบันนั้น)* หรือ เกิด **"ทิพยญาณ"** ได้ทันที โดยอาศัยโสตธาตุ หรือ เสียงที่ได้ยินทางหูขณะนั้น นั่นเอง ก็เรียกว่า เป็นผู้มี "ความรู้ยิ่ง, ความเข้าใจดี" ซึ่งเป็นความหมายตรงๆ ถูกต้องยิ่งแล้ว กับภาษาบาลีคำว่า "อภิญญา" **ถูกแม่นดีแท้ ตรงเป๊ะตามจุดหมายสำคัญของนักปฏิบัติธรรม เพื่อความหลุดพ้นให้แก่ตนอย่างไม่มีทางเลี่ยงเลย เป็น***สุปฏิปันโน* **ที่เป็น***อุชุปฏิปันโน* **และเป็น***ญายปฏิปันโน* **ที่ได้เป็น***สามีจิปฏิปันโน* **แล้ว อย่างแท้จริง เป็น "สติปัฏฐาน" ร้อยเปอร์เซ็นต์ ทั้งของผู้เสขบุคคล ทั้งเป็น "อภิญญา" แท้ๆ ตรงๆ ของผู้เป็นอรหันต์แล้ว อันย่อมรู้อยู่ เห็นอยู่ เป็นปัจจุบัน นั่นทีเดียว**

และในการได้ "รู้" หรือ เกิด**อภิญญาโสตทิพย์**นี้ ก็มีคำขยายความไว้อีกว่า **"ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้"** ตามที่พระไตรปิฎกฉบับมาตรฐานหลวงแปลไว้

ถ้าเอาความหมายตรงๆ ตัวตามภาษานั้น ก็หมายความว่า *แม้เสียงนั้นจะไกลแสนไกลก็อาจสามารถได้ยิน (ที่อยู่ใกล้นั้น ต้องได้ยินแน่ ในเมื่อไกลก็ยังอาจได้ยิน)*

จึงจะยอมรับว่า "เก่ง" ต้องเป็นอย่างนั้น ก็เอาล่ะ ! พอได้ความกันดีอยู่ ขั้นง่าย ๆ ขั้นหนึ่ง ก็ถูก ! ก็เก่ง ! ดังได้อธิบายผ่านมาแล้ว

และถ้าจะเข้าใจได้เพิ่มเข้าไปอีกว่า ความหมายของบาลีที่นำมาใช้ในที่นี้เป็นคำถึง ๒ คำคู่กันว่า **"ทูเร"** กับ **"สันติเก"** นั้น *(อันแปลใช้ง่าย ๆ กันว่า "ไกล" กับ "ใกล้")* มันไม่ใช่หมายเอาเพียงว่า **ไกล** หรือ **ใกล้** ด้วย**ระยะทาง** เท่านั้น กล่าวคือ ได้ยินเสียงลอยมาจากที่ไกล อันอยู่ห่าง ๆ ก็ได้ยิน - ยิ่งได้ยินไอ้ที่ห่างมาก ไกลมาก ยิ่ง "เก่ง" มาก **ยิ่งมี "อภิญญา" มาก** ว่างั้นเถอะ !

ที่จริงแล้ว หาใช่อย่างนั้น เท่านั้นไม่ เพราะถ้าหมายเอาเพียงการกำหนด**ระยะทาง**แล้ว คำว่า **"ใกล้"** ไม่ต้องใช้ก็ได้ ก็ในเมื่อเสียงจากที่**ไกล** ๆ ยังได้ยิน เสียง**ใกล้** ๆ มันก็ต้องได้ยินนะซี ! แต่ที่นับว่าเก่งอยู่ในขณะนั้น นั้น มันก็หมายเอาว่า มันไกล มันห่าง จนคนธรรมดา ๆ ไม่อาจรับคลื่นความถี่นี้ได้ใช่ไหม ? ผู้อาจสามารถรับได้ จึงนับว่า "เก่ง" ฉะนั้น ถ้าหมายเอาเพียง**ความห่างของระยะทาง**ดังว่านี้ คำว่า **"ใกล้"** *(สันติเก)* นั้น ก็ไม่ต้องใช้ให้ชวนแย้งชวนงง หรือแถมมาให้รุ่มร่าม เพ้อ ฟุ้มเฟือยเกินไปเปล่า ๆ ใช้ความว่า *"ทั้งที่อยู่* **ไกล***"* แค่นี้ก็พอ

แต่ที่แท้แล้ว ความหมายของภาษาบาลีคำว่า **"ทูเร"** ก็ดี **"สันติเก"** ก็ดี มันหาใช่เพียงหมายเอาแค่ **"ไกล"** และ **"ใกล้"** ง่าย ๆ ตื้น ๆ เท่านี้ ไม่ ! มันลึกซึ้ง มีความหมายประณีตหลายเหลี่ยม หลายรอบ หลายชั้นเชิงมากกว่านั้น อีกนักกว่านัก ในความเป็น "อภิญญา" นี้

มันหมายเอา **ความไกล-ความใกล้ ของ เสียง ๑ กับ เสียง ๒ เอง** นั้นแหละ เป็นสำคัญ คือ ได้ยินเสียงปกติธรรมดา แล้ว**ผู้มี "อภิญญา"** นั้น สามารถหยั่งรู้ตาม "เสียงต้น" นั้น เข้าไปได้**ไกล** ได้ลึก ได้ซึ้ง ซึมซาบเกิด "ญาณ" แค่ใด ? *(นี่คือ ความหมายของ "ทูเร" ขั้นแรกง่าย ๆ)* หรือ ได้**ใกล้** ได้ตื้น ได้ต้น ได้กลาง เป็นความกว้างขวางเป็นที่สุดเท่าใด ? *(นี่คือ ความหมายของ "สันติเก" ขั้นแรกง่าย ๆ)*

ได้ส่วนต่อไปอีก *(ความหมายของ "ทูเร" อีกนัยะต่อมา)* หรือ ได้ส่วนเดิมอยู่เท่าเก่า *(ความหมายของ "สันติเก" อีกนัยะต่อมา)*

เป็นเชิง "รู้" ที่แหลมลึกละเอียดกว่ากันมากน้อยเท่าใด ? มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ละระดับ แต่ละมุมเหลี่ยมอย่างไร ? ได้เพิ่มออกไป ๆ เป็นความเจริญก้าวหน้าอยู่เรื่อย (*ทูเร*) หรือ ได้อยู่แค่นั้น ๆ แหละ เป็นที่สุดที่ปลายแล้ว (*สันติเก*)

ดังนี้สำคัญ ! เพราะ "**ทูเร**" นั้น มันมีความหมายว่า *เพิ่มออกไป ๆ, ไกล, นับเอาส่วนต่อไป* และ "**สันติเก**" นั้น มันมีความหมายว่า *มีอยู่ในที่สุด, ใกล้, นับเอาส่วนเดิม*

ยกตัวอย่างประกอบนัยะแห่งความหมายจากสิ่งสมมุติง่าย ๆ เอาแค่ตัวเลขมาลองเชิงวัตถุต้น ๆ เช่น เรา "เริ่มต้น" ที่ 3 เป็นหลัก แล้วต่อไป 4–5–6–7 ดังนี้ 7 ก็นับเอาเป็น "**ทูเร**" 4 ก็นับเอาเป็น "**สันติเก**" หรือเมื่อ 7 นับเอาเป็น "**ทูเร**" 5 หรือ 6 ก็นับเอาเป็น "**สันติเก**" อย่างนี้ก็ได้ เห็นไหม ? หรือ 4–5 เป็น "**สันติเก**" 6–7 ก็เป็น "**ทูเร**" ดังนี้ก็เป็นได้อีก ในขั้นง่าย ๆ มิติเดียว หรือ สองมิติ ก็แค่นี้

หรือ เรา "เริ่มต้น" ที่ 5 ในจำนวนทั้งหมด อันมี 3–4–5–6–7 เมื่อจุดเริ่มอยู่ที่ 5 เช่นนี้ 3 ก็ดี 7 ก็ดี เรียกว่า "**ทูเร**" และ 4 ก็ดี 6 ก็ดี เรียกว่า "**สันติเก**" ดังนี้ เป็นต้น เป็นขั้นมีหลายมิติยิ่งกว่าขึ้นไปอีกจากตัวอย่างแรก คือ เราจะรู้ทั้งความห่าง ความตื้นลึกหนาบาง ความเกี่ยวพันกันทางเหลี่ยมมุมแง่อื่นอีก ว่าเท่ากันในเชิงนั้นแล้วก็จริง แต่ก็ยังมีความไม่เท่ากันในเชิงอื่น ๆ อีกมากขึ้น ๆ ลึกซึ้งขึ้นไปเรื่อย ๆ

ที่ยกตัวอย่างด้วยรูปแบบแค่ตัวเลขนี้ มันเป็นแค่มุมเหลี่ยมง่าย ๆ คล้าย ๆ บอกแค่ "ทิศทาง" และ "ระยะทาง" ด้วยซ้ำ แต่ไม่ใช่ดอกนะ ! ที่จริงมีหลายลักษณะ หลายขนาด หลายเหลี่ยม หลายเชิงชั้นยิ่งกว่านี้อีกนักกว่านัก ในความหมายของ "**ทูเร**" กับ "**สันติเก**" โดยเฉพาะเหลี่ยมมุมของ **การได้ "อภิญญา"** คือ มันได้ "ฌาน" ได้ "ญาณ" จริง ๆ

ท่านจึงเปรียบกับเสียงกลอง เสียงอะไรต่าง ๆ อีก หลายอย่าง ถ้าเข้าใจในการกำหนดการสำคัญมั่นหมายได้เก่ง ได้เป็นการเข้าใจดี เป็นความรู้ยิ่ง หมายความว่าได้รู้รอบในลักษณะของกิเลส กับ การลดกิเลสนั้น ๆ นั่นเอง ก็คือ ได้รู้ "**เสียง ๒**"

ที่ซ้อนซ่อน สืบแฝงอยู่กับ **"เสียง ๑"** แต่กระนั้น ก็ยังไม่ใช่ว่า จะเป็นอุทาหรณ์ที่เป็นตัวอย่าง อันให้ความหมายของ **"ทูเร"** และ **"สันติเก"** ได้ครบครัน หรือตรงนามธรรมชัดแจ้งได้มากมายนัก แต่จะเข้าใจขึ้นและดีที่เดียวสำหรับผู้มีสภาวะ

มันยาก ในการจะรู้ "เสียงที่ ๒" โดยหยั่งเข้าไปจนถึงปรมัตถเป็นที่สุด จะรู้รอบในรายละเอียดต่าง ๆ จึงเปรียบเสมือน "*บุรุษเดินทางไกลที่พึงได้ยินเสียงแว่ว ๆ อยู่*" มันได้รู้ หรือ จะได้ยิน ก็ไม่แจ่ม ไม่แจ๋ ไม่ชัดอะไรนักหรอก จึงเปรียบเหมือน *บุรุษเดินทางไกลที่พึงได้ยินเสียง***แว่วๆ** *อยู่* แต่**ผู้มี "อภิญญา" ก็อาจสามารถเข้าใจละเอียดได้ชัด แม้ความแตกต่างกัน อันมาจากจุด เพียงได้ยิน "เสียงมนุษย์" ปกติแท้ ๆ นั่นแหละ** ทว่าก็อาจเข้าใจหยั่งลงไปรู้ความแตกต่างของกิเลสตัณหา รู้เหตุรู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่ปนอยู่ได้ หรือ ดีขึ้น และ ดีสุด

เช่น แม้ **เสียง** ดูประหนึ่งโกรธ แต่ **จิต** ไม่มีโทสมูลจิตเลย ก็รู้ได้ดังนี้ หรือ **เสียง** ไม่มีรัก ไม่มีโกรธเลย แต่แฝงไว้ด้วย **อกุศลจิต** เพราะผู้นั้นพยายามปั้น **เสียง** ด้วยเจตนา ไม่ให้มี ดังนี้ ก็รู้ได้ เป็นต้น หรือ เพราะ **โมหมูลจิต** ของผู้พูดเอง เขาก็ยืนยันของเขาว่า เขาพูดด้วย **เสียง** ไม่มีรัก ไม่มีโกรธแล้ว แต่แท้จริง **จิต** มันยังมี เจ้าของ **เสียง** เอง ไม่รู้**จิต**ของตนเอง ก็เป็นได้ดังนี้ ก็ลึกซึ้งขึ้นไปอีก หรือง่ายๆ ก็ "เสียง" มีโลภ–โกรธ–หลงใดๆ เท่าใด ก็รู้

เปรียบเหมือนได้ยินเสียงนั้นแล้ว ก็เข้าใจแจ้งว่า มาจาก "กลอง" หรือ เป็นเสียงของ "กลอง" ได้ยินเสียงนั้นแล้ว ก็เข้าใจแจ้งว่า มาจาก "ตะโพน" หรือเป็นเสียงของ "ตะโพน" และรู้ละเอียดเพิ่มด้วยว่า เสียงกลองมันต่างจากเสียงตะโพนอย่างไร ? เป็นต้น

หรือได้ยินเสียงนั้นแล้ว ก็เข้าใจแจ้งว่า มาจากเสียง "สังข์" หรือ เป็นเสียงของ "สังข์" และเสียงสังข์ต่างจากเสียงกลองอย่างไร ? และยังจะต่างจากเสียงตะโพนอย่างไร ? ก็รู้อีก ดังนี้ "ไกล" ขึ้น และ เรา "ใกล้" เข้าหรือยัง ?

เสียงนั้นมาจากเสียง "บัณเฑาะว์" หรือ เป็นเสียงของ "บัณเฑาะว์" และเสียงบัณเฑาะว์ต่างจากเสียงสังข์ ต่างจากเสียงตะโพน ต่างจากเสียงกลองอย่างไร ?

และเสียงนั้นมาจาก "เบิ่งมาง" ก็รู้ว่า มาจากเสียง "เบิ่งมาง" หรือ เป็นเสียงของ "เบิ่งมาง" ทั้งเข้าใจได้รอบถ้วนในความแตกต่างของแต่ละเสียง ทั้งเข้าใจในความหมายของแต่ละเสียง รู้เหตุรู้ปัจจัยถึงเหลี่ยมมุมแม้คล้ายกัน ก็แยกได้ชัด คล้ายมาก คล้ายน้อย ก็รู้ ไม่คล้ายกันเลย ต่างกันไปในแง่ใด เชิงใด ก็รู้

เหมือนคนเดินทางไกล ๆ หัดฟังเสียงต่าง ๆ แล้วพึงอ่าน พึงทำความรู้ให้แจ้งชัด ถูกตรง รู้รอบ นั่นเทียว และ ทำตนให้เป็นดีได้ (*มีทิพย์*) เป็นที่สุดอยู่

มันเป็นความยากยิ่งเรื่องหนึ่ง ที่ต้องยกให้ เป็น "อภิญญา" จริง ๆ หากผู้พยายามอ่านคำอธิบายนี้ดี ๆ ทวน ๆ จะพอเข้าใจได้

และแม้นผู้ใด **ได้ "อภิญญา" เยี่ยงนี้** ก็เป็นประโยชน์แท้ ประโยชน์จริง ที่จะเป็นไปเพื่อธรรม ทั้งแก่ตน และ แก่ผู้อื่นอย่างสูงยิ่งแล

ยิ่งกว่านั้นอีก **"โสตทิพย์" นี้** ก็มีความหมาย*กว้างไปกว่าที่หมายเอาแค่* **เสียงทิพย์** อันเกี่ยวกับปัจจัยเพียงทางหูออกไปอีกว่า เป็น**ความประกอบไปด้วยความสูงขึ้น***(ทิพย)* โดย**การได้รู้***(โสต)* **"ความซ่อนแฝง"** ที่อยู่ในรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจาก**ในเชิงของ "เสียง" เชิงเดียว** หรือสามารถรู้ความเกี่ยวข้องที่ละเอียด ในมุมเหลี่ยมที่หยั่งซึ้งความจริงเข้าไปอีก ๆ ในมุมลึกของสรรพสิ่งทั้งหลาย นั่นเอง ก็เป็น **"เชิงซ้อน"** ของคำว่า **"โสตทิพย์"** อยู่ ถ้าผู้ใดเข้าใจ "เชิงซ้อน" นี้ได้ ก็จะมี**อภิญญา** หรือ **ความรู้ยิ่งที่รู้ลึกซึ้ง** เป็น**ปฏิสัมภิทาญาณ**เพิ่มขึ้นไปอีก

โดยลำดับขั้นแห่ง **"อภิญญา ๖"** *(อันนับเอาจาก "อิทธิวิธี" เป็น อภิญญา ๑ ต่อจากนั้นก็มี โสตทิพย์–เจโตปริยญาณ–ปุพเพนิวาสานุสติญาณ–จุตูปปาตญาณ–อาสวักขยญาณ)* จาก **"อิทธิวิธี"** นั้น ก็นับว่า **เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ "สักกาย" แท้ๆ** เป็นเรื่องหยาบเรื่องใหญ่ เป็น "รูปธรรม" เห็นชัดๆ ปรากฏ

เป็นลำดับ ๆ ซับซ้อนอยู่ในที่ เริ่มจาก "**อิทธิวิธี**" มานั่นแหละ ต้องใช้ความสังเกตพิจารณาตามให้ดี ๆ ว่า มันละเอียดขึ้นเรียงลำดับไป

ซึ่ง "**โสตทิพย์**" นี้ ก็ยังเป็นสภาวะที่เป็น "รูปธรรม" ที่เรียกว่า "อรูป" ขั้น อภาพ–อโฉม จริง ๆ เพราะมันไม่ใช่วัตถุแท่ง ๆ ก้อน ๆ หรือเป็นรูปเป็นภาพชัด ๆ ที่สัมผัสได้หยาบ ๆ เช่น ด้วยมือ ด้วยร่างกายเสียดสีเอา หรือ ด้วยตาเห็น เป็นต้น มันสุขุมประณีตขึ้นไปกว่าขั้นที่เรียกว่า "รูป" ว่า "ภาพ" ว่า "โฉม" ขั้นตอนหนึ่งกันแล้ว มันไม่เห็นตัวรู้ตนได้ง่าย ๆ แล้ว จึงชวนให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องของ "นามธรรม" ซึ่งมันก็เนื่อง ๆ เข้าไปหารูป เนื่องเข้าไปหานามธรรมแล้วจริง ๆ เป็นแต่ว่า ยังไม่ใช่ "จิตในจิต" เองแท้ ๆ คือ ยังไม่เป็นเวทนา–สัญญา–สังขาร–วิญญาณ เท่านั้น มันเป็นเพียง "อรูปธรรม" ที่มีแง่คล้าย ๆ กับ**จิต** มีเงื่อนไขว่า ไม่ใช่ "รูป" อันเป็น **วิญญาณ**ที่เป็นตัว "รู้" เสียเองเท่านั้น ซึ่งจะต้องแยกให้ออกจริง ๆ ว่า เสียงไม่ใช่วิญญาณ เสียงเป็นรูปธรรม เสียงไม่ใช่ความรู้สึก ไม่ใช่นามธรรม ไม่ใช่ตัวอารมณ์ แต่ก็อาจจะใช้หยั่งสาวสืบเข้าไปหา "**จิต**" **แท้** ๆ ได้ หาก **มี** "**ความเก่ง**" หรือ **มี** "**อภิญญา**" ดังได้อธิบายผ่านมาแล้ว

—บทที่ ๒๔—

อ. **"เจโตปริยญาณ"** สิ ! จึงจะ**เป็นเรื่องของ "จิตในจิต" แท้** เป็นเรื่องของ รูปจิต–อรูปจิต โดยตรง แต่ก็อีกหนะแหละ ถ้ายังหลงยึดอยู่แต่กับ **ปุคคลาธิฏฐาน** คือ มุ่งอยู่แต่ **รูปธรรม** (*"รูปจิต" ถ้าละเอียดสุขุมเข้าไปอีก เรียกว่า "อรูปจิต"*) โดยไม่เข้าใจ **"เวทนา" ของจิตในจิต** นั้น ๆ ไม่เข้าใจให้ถึง **"ธรรมในธรรม"** เช่น ไปมัวเล่นจิตออก–จิตเข้า ถอดจิตไปเที่ยว ให้ไปเห็น ไปดูรูปนั้นเรื่องนี้ อันอยู่นอกตน ก็ตาม ในตน ก็ตาม ก็ยังคงเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่ทั้งนั้น

เช่น ไปพบวิญญาณคนนั้น เทพองค์นี้ ไปดูของหาย ไปดูคนนั้นคนนี้ อยู่ไกล อันเป็นเรื่องนอกตน

หรือ ไปดูเมืองสวรรค์ ไปดูเมืองนรก ซึ่งเป็นเรื่อง **"ในตน"** แท้ๆ ไม่ได้ไปไหนเลยสักหน่อย ! (*อันนี้ เป็น* **อุปาทานจิต***ชนิดหนึ่ง เป็น "สมมุติสัจจะ" ของจิตผู้นั้น ๆ เอง ซึ่งผู้ยัง "ไม่รู้แจ้ง" หรือ ยังมี "อวิชชา" อยู่ ก็จะหลงว่า มีเมืองสวรรค์เมืองนรกอยู่* **"นอกตน"** *เป็นรูปร่าง สีสัน ตาม* **"อุปาทานจิต" ของตน***อย่างนั้น ๆ แต่โดยแท้จริงแล้ว ผู้พ้น "อวิชชา" จริง จะรู้แจ้งเข้าใจชัดว่า* **อยู่ "นอกตนนอกตัว" นั้น ไม่มีวัตถุ ไม่มีวิญญาณที่เป็นรูปเป็นตัว** (*อัตตา*) **อย่างนั้น ๆ หรอก ! แต่ "จิต"**

ที่เป็นสวรรค์ เป็นนรก อย่างนั้นๆ ของตนนั้น มีจริงๆ เรียกว่า "อุปาทาน-จิต" เป็นอัตตภาพของตนโดยแท้ สิ่งที่ได้เช่นนี้นั้น ก็เรียกกันว่า "มโนมยอัตตา")

หรือ ใช้จิตไปหยั่งรู้ในจิตของผู้อื่นว่า เขาคิดอย่างไร ? เขาจะพูดอย่างไร ? เขาจะทำอะไร ? ก็ไปดักรู้เขาก่อนได้ เรียกว่า **เก่งทางดักใจ** แล้วก็หลง "ความเก่ง" ติดในความสามารถอยู่เพียงนั้น ก็หาได้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ไม่ ยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่แท้ๆ

การทำได้เช่นนี้ ก็เรียกว่า "เก่ง" จริงเหมือนกัน เรียกว่า "**อาเทสนาปาฏิหาริย์**" ซึ่งพระพุทธองค์ก็ได้บริภาษไว้อีกนะแหละว่า **พระองค์เกลียดชัง** *(ชิคุจฉามิ)* **เบื่อระอา** *(หรายามิ)* **ไม่ชอบใจ** *(อัฏฏิยามิ)* **ใน "อาเทสนาปาฏิหาริย์" ทั้งห้ามสาวกของพระองค์แสดง และไม่ให้ไปยุ่งไปวุ่นกับเรื่องพวกนี้เป็นอันขาด เพราะมันเป็น "เดรัจฉานวิชชา" แท้**

อย่าว่าไปถึงขนาดเล่นกับวิญญาณคนโน้นเทพองค์นี้ หรือ ตามของหาย ทายเลขทายเบอร์เลย นั่นเป็นเรื่องหยาบมากแล้ว แม้แต่**การทายใจ การดักรู้ใจ** แล้วเที่ยวได้เอามาพูดมาบอกเล่นกับใครๆ อันไม่เป็นไปเพื่อมรรค เพื่อผล สู่นิพพาน ก็**ผิดธรรม ผิดศีล** ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทันที เพราะใน "ศีล" นั้น **เดรัจฉานวิชชา**เหล่านี้ มีห้ามไว้ทั้งสิ้น ผู้มี "สิลสิกขา" หรือ ตั้งใจศึกษาศีลของศาสนาพุทธให้ถ่องแท้ ย่อมจะรู้จะเข้าใจได้ เว้นแต่ผู้ไม่มี "สิลสิกขา" อย่างแท้จริง ก็จะยังไม่เข้าใจ หรือ ผู้ศึกษา "ศีล" เข้าใจแล้ว ทั้งรู้อยู่ว่า ผิด แต่ก็ยังละเมิด ผู้นั้นก็ยังมีกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน เป็น "เหตุ" *(สมุทัยอริยสัจ)* อยู่ เท่านั้น ไม่มีอื่น ไม่โดยตรง ก็โดยอ้อมหรือโดยเชิงสุขุมลึกซ้อน

ผู้ใดไปหลง "**อาเทสนาปาฏิหาริย์**" คือ ไปหลง**สำคัญผิด** ว่า ผู้สามารถรู้ "อรูป" ต่างๆ *(ซึ่งที่ถูกที่จริง เป็นอภิญญาขั้น "**โสตทิพย์**" มิใช่ "**เจโตปริยญาณ**" ด้วยซ้ำ คือ ความรู้แค่ขั้นรู้รูป หรือ รู้ "ผลของความคิด" มิใช่รู้จิต รู้ซ้อนลึกลงไปใน "ผลของความคิด" นั้นๆ ถึงขั้นเข้าใจในโลภมูลจิต โทสะมูลจิต ฯลฯ และ*

ซ้อนลงไปอีกเป็น "เวทนาในเวทนา" ดังนี้ ไม่ ดักใจรู้ใจคนได้ว่าเขาคิดอย่างไร ? เขาจะพูดว่าอย่างไร ? ก็รู้ได้ก่อน เขาจะทำอะไร ? ก็รู้ได้ก่อน นั้น **ก็ไป "หลง" ว่าเป็น "คุณธรรม" ของ "อริยเจ้า" "หลง" ถือเอาเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า คนผู้นั้นเป็นผู้มีคุณธรรมแบบพุทธวิชชา หรือ บางคนหลงเลยเถิดไปว่า เป็นคุณธรรมเครื่องพิสูจน์ความเป็นพระอรหันต์เอาด้วย** ผู้นั้นก็เป็นคนที่ยังไม่เข้าใจ "พุทธวิชชา" ยังไม่มี "สัมมาอริยมรรค" และ **เป็นผู้ "หลงผิด" โดยแท้ (มิจฉาทิฏฐิ)**

เพราะความสามารถในเชิงเช่นนี้ เพียงเท่านี้ นั้น **ไม่ใช่ "เจโตปริยญาณ"** *อันเป็น* **อภิญญา** *ของพุทธถูกตรง* มันยังเป็น **แค่ "เจโตปริยญาณ" ที่เป็นอาเทสนาปาฏิหาริย์"** เป็น **โลกียอภิญญา** เพียงรู้ "รูปธรรม" ของจิตได้เท่านั้น ยังไม่ลึกซึ้งถึงขั้นรู้ "เวทนา" ของจิตในจิตนั้นๆ ยังไม่รู้ถึงขั้น "ธรรมในธรรม" คือ รู้ดี *(กุสลาธรรม)* คือ รู้ชั่ว *(อกุสลาธรรม)* อันเป็นขั้น "อภิธรรม" ก็ยังไม่นับว่าเป็น "สัมมาทิฏฐิ" หรือ ยังไม่นับว่าเป็น "สติปัฏฐาน" แท้ถูกตรง อันจะมี "ผล" ละชั่วประพฤติดี จนถึงจิตหลุดล่อนบริสุทธิ์ผ่องใสได้

"เจโตปริยญาณ" ที่ถูกตรงเป็นอภิญญาแท้ๆของพุทธ เป็นสติปัฏฐานแท้ๆ นั้น จะต้องรู้ว่า "จิต" นั้นๆ มีกิเลส มีตัณหาอย่างไร ? มีทุกข์ มีสุขอย่างไร ? หรือ มีโลภะ มีโทสะขนาดไหน ? ต้องรู้ "**รูป**" *(ขั้น "อรูป" อีก)* และต้องรู้ "**นาม**" *(ขั้น "ความรู้สึก" ที่แฝงซ้อนปรุงแต่ง "รูป" นั้นๆ อยู่ด้วย เรียกว่า รู้ "เวทนา" จึงจะเป็นการรู้แจ้งใน "สังขาร" เป็นการรู้รอบถ้วน อันเรียกว่า "ปริยญาณ" ใน "เจโต" ถูกแท้)*

ดังเช่น สำนวนที่แปลกันไว้ในพระไตรปิฎก ฉบับมาตรฐานหลวงว่า

"เธอย่อมกำหนดรู้ใจของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะ ก็รู้ว่า จิตมีราคะ หรือ จิตปราศจากราคะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากราคะ

จิตมีโทสะ ก็รู้ว่า จิตมีโทสะ หรือ จิตปราศจากโทสะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะ ก็รู้ว่า จิตมีโมหะ หรือ จิตปราศจากโมหะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากโมหะ จิตหดหู่ *(สังขิตต)* ก็รู้ว่า จิตหดหู่ หรือ จิตฟุ้งซ่าน *(วิกขิตต)* ก็รู้ว่า จิตฟุ้งซ่าน จิตเป็นมหรคต *(มหัคคต)* ก็รู้ว่า จิตเป็นมหรคต หรือ จิตไม่เป็นมหรคต *(อมหัคคต)* ก็รู้ว่า จิตไม่เป็นมหรคต จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า *(สอุตตร)* ก็รู้ว่า จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือ จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า *(อนุตตร)* ก็รู้ว่า จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสมาธิ *(สมาหิต)* ก็รู้ว่า จิตเป็นสมาธิ หรือ จิตไม่เป็นสมาธิ *(อสมาหิต)* ก็รู้ว่า จิตไม่เป็นสมาธิ จิตหลุดพ้น *(วิมุตต)* ก็รู้ว่า จิตหลุดพ้น จิตไม่หลุดพ้น *(อวิมุตต)* ก็รู้ว่า จิตไม่หลุดพ้น

ดูกรมหาบพิตร *(ผู้ที่พระพุทธองค์ตรัสอยู่ด้วย ซึ่งในที่นี้ ก็เป็นแค่ฆราวาสเท่านั้น สังเกตให้ดี และธรรมที่แสดงอยู่ในขณะนั้นนั้น ก็เป็นธรรมขั้น "อภิญญา" ซึ่งเป็น* อุตตริมนุสสธรรม*)* เปรียบเหมือนหญิงสาว ชายหนุ่ม ที่ชอบการแต่งตัว เมื่อส่องดูเงาหน้าของตน ในกระจกอันบริสุทธิ์สะอาด หรือในภาชนะน้ำอันใส หน้ามีไฝ ก็จะพึงรู้ว่า หน้ามีไฝ หรือ หน้าไม่มีไฝ ก็จะพึงรู้ว่า หน้าไม่มีไฝ ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นแล ฯ

จะเห็นได้ว่า แม้แต่คำแปลในที่นี้ ก็ยังได้แปลไว้แล้วอย่างถูกต้อง คือ **"รู้ใจ–ด้วยใจ"** ไม่ว่า จะเป็น "ใจ" ของใคร ก็ต้อง รู้ ให้ถึง **"ตัวในใจ"** คือ **รู้ให้ถึงความรู้สึกในใจ** *(นี่แหละคือ รู้ "จิตในจิต")* **รู้รสของใจ รู้เวทนาของใจ รู้สุข รู้ทุกข์ รู้โสมนัส รู้โทมนัส รู้กิเลสมูลต่างๆ รู้ "อารมณ์"** *ไม่ใช่จะรู้ แต่เพียง "รูป" นอกๆ ของจิตอยู่ แค่นี้ !* กล่าวคือ ไม่ใช่แค่ภาพที่แสดงเพียงสีแสง แสดงแค่บทบาทของโฉมกายที่เป็นไปอยู่เท่านั้น ถ้าแค่นี้นั้น มันยังคงเรียกว่า "รูป" "รูป" นั้นมันแค่เปลือก ! แค่ความหยาบ มันยังไม่ถึงขั้น "นาม" ยังจับนามยังไม่ถูกนามเลย มันยังคงหลงแต่แค่ "รูปจิต" อยู่ มันต้องเป็น "ความรู้สึก – ความรู้รส" นั้นๆ อยู่ที่ตัวเอง สมชื่อว่าคือ "นาม" ตัวจริง มันจะต้องรู้รสของใจในใจ เป็น "นาม" จริงๆ และยังจะรู้ความลึกซึ้งละเอียดซ้อนเชิง

อีกหลายชั้นแม้ใน "นาม" นั้น ๆ อีกด้วย

มันจะต้อง **"รู้"** ทะลุแทงตลอดไปให้ถึงความละเอียด ความสุขุมของจิตว่า รูปเป็นรูป นามก็ต้องเป็นนาม *(ไม่ใช่ "ดับรู้" ไปจนหมดรู้รูป รู้นาม)* กระทั่งถึง "สัญญา" **ทุกสัญญา**ให้เป็น "เวทยิต" ให้ได้จนสุดตลอด แม้ที่สุด *"นิโรธ-***สัญญา"** แท้ ๆ ก็ยังคือ **"รู้"** สภาพของ**จิตของเราเองที่ได้ "ดับลง" จริง ๆ จนปราศจากกิเลสมูลทั้ง ๓ สิ้นสนิท** แม้จนที่สุดแห่งที่สุดอุปกิเลสขั้น "อโศก" ขั้น "วิรช" ทั้ง "เขม" ก็**รู้แจ้ง** *(เป็น "สัจฉิกรณะ" นี้คือ "นิโรธอริยสัจ" จะไม่ใช่ดับจิตเลย)* และ เราสามารถอยู่กับจิตนั้น ๆ ได้อย่างเก่ง ขนาดจะให้หยุดลักษณะจิต**เช่นนั้น ๆ เสียตามที่เรากำหนดรู้ชัด** ก็ให้หยุดสนิทได้อย่างเก่ง *(แม้จิตที่มีลักษณะเรียกว่า "อโศก" กระทั่งถึง แม้แต่จิตที่มีลักษณะ "อภิปโมทยจิต" ก็จะต้องให้มาเป็น "อนุโมทนจิต" หรือ สมาธิแบบ "สมาหห" ก็ให้มาเป็นสมาธิแบบ "สัมมาหิต" ด้วย ให้สำคัญ ดังนี้ เป็นต้น)* เรียกว่า มีอำนาจเหนือจิตของเราเอง นั่นเอง จึงจะได้ชื่อ**เป็น "นิโรธ"** *(อริยสัจ)* **เป็น "โลกุตตระ" ที่จริง จนตราบสิ้นถึงหมดสนิท** *"ทุกเขอนัตต***สัญญา"** ก็เกิดรู้ เกิดแจ้งอย่างสุดรู้ แสนรู้ เป็น "เวทัลล" ที่เดียวว่า "ทุกข์" ก็ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตนแท้ ยึดเอาก็ไม่ได้ ไม่ยึดเอาก็ย่อมมีตามสภาพแห่งเหตุและปัจจัย แต่มันก็ไม่ใช่ของใคร ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ของเขาที่ไหน ! มันเกิดเพราะเหตุเพราะปัจจัยนั้น ๆ ต่างหาก เมื่อเราสามารถปรับเปลี่ยนจิตไปสู่**จิตที่ไม่มีทุกข์ยิ่งกว่านั้น**ได้ เราก็เปลี่ยนปรับไปสู่จิตที่เราเห็นว่าดียิ่งแล้วขนาดนี้ล่ะ ! **เป็นจิตที่ดียิ่งแล้วสำหรับเรา ไม่มีจิตขนาดอื่นจะยิ่งกว่าแล้ว** เราก็จงอยู่กับจิตนั้น ๆ เพื่อเกื้อกูลผู้อื่น และ เกื้อกูลตนตามควรแล้ว เป็นอยู่เถิด

จากบท **อภิญญา** หมวด **"เจโตปริยญาณ"** ที่แปลไว้ในฉบับมาตรฐานหลวงนั้น มีคำที่จะต้องปรับความเข้าใจกันก่อนอื่นก็คือ คำว่า **"อื่น"** ซึ่งใช้อยู่กับคำว่า **"สัตว์อื่น"** กับ **"บุคคลอื่น"** ในประโยคที่ว่า *"เธอย่อมกำหนดรู้ใจของ* สัตว์อื่น *ของ* บุคคลอื่น *ด้วยใจ"*

ที่จะต้องปรับความเข้าใจ ก็เพราะสำคัญมาก สำหรับ "**อภิญญา**" หมวดนี้ มัน**เพราะคำๆนี้คำเดียวนี่แหละ ที่ทำให้พุทธศาสนิกชนเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" กันไปเสียจนแทบหมด พ้นมิจฉาทิฏฐิไม่ได้กันสักที !** จึงไม่อาจถึง "มรรคอริยสัจ" กัน "ผล" ก็จึงไม่ต้องหวัง เพราะมันเป็นอันหวังยังไงๆ ก็ไม่มีทางได้

คำว่า "**อื่น**" ที่เอามาแปลลงไปในที่นี้ มันทำให้คนเข้าใจผิด "ฐาน" กรรมฐานจึงเป๋ไปหมด คือ ไปมัว "**ทำนา**" ของคนอื่นเสียหมด ไม่ "ทำนา" ของตน โดยที่ตนก็ยังจนอยู่ ยังไม่ใช่คนมี "ข้าว" มีสมบัติบริบูรณ์อะไร ทั้งๆที่รู้ในตนเองดีแท้ๆ ว่า ตนยังจนจริงๆ นั่นแหละ เพราะ "หลงผิด" (*โมหะ*) เอาจริงๆ เพราะ "เมาความเก่ง" (*สุราเมรยฯ*) เอาแท้ๆ

เนื่องจากถูก**ผู้ไม่รู้จริง**เขามอมด้วยภาษาสำนวนประโยค คำพูดจูงใจให้ไป "สนใจ" **คนอื่น–สัตว์อื่นเสียก่อน** แล้วหลอกด้วยคำยอยกย่องว่า "**เก่ง**" เสียด้วย *ถ้าไปรู้ใจสัตว์อื่นได้* **มันก็อยาก "เก่ง" ใหญ่** เช่น รู้ว่า ลิงมันจะพูดว่ายังไง ? ก็อาจไปดักรู้ความหมายของเสียงที่มันร้องออกมาได้ ก็ว่า "เก่ง" หรือ เสือตัวนี้คิดจะกินหมาน้อยตัวนั้นหรือยัง ? ก็ไปดักรู้ใจมันเสียก่อนได้ และหรือ จะไปดักรู้ใจของ "คน" ได้ว่าใครทำอะไร ? ใครคิดอย่างไร ? ก็รู้ได้ มันก็นัยะเดียวกันนั่นแหละ แล้วก็ไปปลุกระดมโฆษณากันว่า "*เก่งๆๆๆๆ*" *ถ้าทำได้ออกปานนี้เป็น "อภิญญา" เป็น "ยอดวิชชา" เป็น "ปาฏิหาริย์" ของพุทธศาสนาเชียวนะ !* (*แท้จริงเป็นได้แค่ อาเทสนาปาฏิหาริย์*) **ซึ่ง "เป้าหมาย" ของพุทธได้เริ่มเปลี่ยนทันที เริ่มเบี่ยง เริ่มเฉไฉออกไปแล้ว** โดยผู้ไม่รู้ละเอียดใน "นาม" ใน "รูป" เพราะไปมัวหลง "รูป" หลงผลผลิตของใจ-คิด หลงสิ่งที่เขา "คิด" แล้ว *ซึ่งไม่ใช่หยั่งเข้าไปรู้* "สมุทัย" ของใจในใจ **อันเป็นสิ่งที่ "ก่อน" คิด เขามีจุดมุ่งอะไร ? เป็นการรู้ "จิตในจิต" หรือ รู้จิตแล้วย้อนเข้าไปรู้** *ต้นเหตุ*

ที่พาให้เกิด "รูปจิต" อันนั้น ว่า มีความเห็นแก่ตัวจัดแค่ไหน ? มีโลภะ มีโทสะขนาดไหน ? จึงจะมา "ผลิต" เป็นความคิด ความต้องการนั้น ๆ ออกมา

"ผล" แห่งความคิด ความต้องการนั้น จะเพื่อ**ผู้อื่น** หรือ เพื่อ**ตน** ก็จะรู้ได้

ถ้าเพื่อ "ผู้อื่น" โดยไม่**ลำเอียง** ไม่แคบๆ เกินไปแค่คนที่เรารักเราชอบ หรือแค่ "ความเป็นคนของเรา" จนเกินไป หรือ ไปฝ่ายข้างที่ "ไม่ถูก" มากไปแล้ว ก็**ดีแน่** ที่นี้ถ้าเพื่อ "ตน" ล่ะ ! เป็นสภาพที่เหมาะควรที่สุดแล้วหรือ ? ไม่มักมาก ! ? เกินจำเป็นไหม ! ? เป็นภาระหนักเกินแรง เกินความสามารถหรือเปล่า ! ? ถ้ามัน "สำคัญ" เหมาะควรแก่การยังความเป็นไป ให้เจริญอยู่ให้ก้าวไปด้วยดียิ่งอยู่ **ก็ใช้ได้**

หากแม้นมันเอียงมาข้างเห็นแก่ตัวมากเกิน **ความตั้งอยู่อันพอดี และ "พอดี" นั้นก็จะเป็นความมักน้อยที่สุด ด้วย** ละก็ ! *(ให้คิดถึงทั้งฐานะทางวัตถุ และ ทั้งฐานะทางนามธรรม คือ ยังหลง "อยากใหญ่" ในที่ๆ เราไม่ควรมีฐานะต้องใหญ่กว่านี้ก็ได้ ดังนี้ หรือ ยังมักมากอยู่ในสรรเสริญ ก็ดี)* ก็นับว่า ยัง**ใช้ไม่ได้** ดังนี้ เป็นต้น

และที่มันสำคัญกว่านั้นอีก ก็คือ ต้องจับประเด็นสำคัญให้ได้ก่อนว่า **ก่อนเราจะไปเที่ยวได้ "เก่ง" รู้ใจคนอื่นสัตว์อื่น นั้น เราได้ "รู้ใจของเรา" ดีแล้วหรือยัง ?** เราได้ "ทำนา" ของเรา จนมี "ข้าว" พอเลี้ยงตนบริบูรณ์แข็งแรงได้แน่ใจแล้วหรือ ? *ถ้ายัง !* **จุดแรกก็ต้อง "ทำนา" ของตนเสียก่อน** จึงจะเป็น "นักปฏิวัติ" ที่ดี ที่ได้ตรวจกำลังพลเตรียมลู่ทางวางแผนรัดกุมแล้วจริง แล้วค่อยไปช่วย "ทำนา" คนอื่น หรือ ค่อยไปสร้าง **"อภิญญา" ดักรู้ใจคนอื่น - สัตว์อื่น** ก็ไม่ว่า และดีด้วย ถูกต้องตามลำดับด้วย ทั้งควรจะต้องทำยิ่งๆ

ต้องรู้**เบื้องต้น-ท่ามกลาง-บั้นปลาย**ให้ดีๆ แล้ว**ทำให้งามเป็นลำดับจริงๆ เถิด** จะทั้งลัดทั้งเร็วทั้งเก่งทั้งจริงที่สุดด้วย

ดังนั้น "ความเจริญยิ่ง" *(อภิญญา)* ลำดับแรกของ**ผู้ยังไม่เก่งแท้ยังไม่บรรลุเป็นที่สุด** ก็จะต้องรู้ว่า คำว่า **"อื่น"** คำนี้นั้น มันหมายถึง **"จิต"** ของเราเองนั่นแหละ ที่ยัง**นอกเหนือ**ไปจาก "จิต" ที่เราได้รู้มันดีแล้ว **เป็น "จิตอื่น" หรือ "จิตต่างๆ"** *ที่มันเกิด มันดับอยู่ในตัวเรา โดยเรารู้ไม่เท่าตามมันยังไม่ทัน มันยังอยู่ในอำนาจของเราไม่ได้ "จิต" ที่มันยังเป็น* **ผี** *เป็นเปรตแฝงอยู่ ก็ดี เป็นเดรัจฉานแฝงอยู่ ก็ดี เป็นทุกข์เป็นร้อน (นิรยภูมิ) แฝงอยู่ก็ดี หรือ แม้เป็นอสุรกายแฝงอยู่ ก็ต้องมาเรียนรู้ เพราะจิตที่เป็น "ผี" เหล่านี้ในตัวเรานี่แหละ เรียกมันว่า* **"สัตว์อื่น"** *หรือ เรียกมันว่า* **"บุคคลอื่น"** *(เป็นจิตในตัวเราเรียกว่า* "โอปปาติกสัตว์" *ซึ่งจะเป็นได้ทั้งในบัดใดๆ ที่มันเปลี่ยนไป เปลี่ยนมา จะเป็นทั้ง "ผี" ทั้ง "เทวดา" (ซึ่งก็ยังเป็นสัตว์) ถ้าผู้ถึงภูมิพรหม ก็เป็นทั้ง "พรหมสัตว์" อีก มีอีกมากขนาด)*

"บุคคล" นั้นแปลว่า *ผู้จะเสวยความพ้นทุกข์* ได้โดยตรง หรือ *จิตที่มีปัญญาสูงจนอยู่ในเขตจะเรียนรู้นิพพานได้* เช่น "เสข**บุคคล**" อันคือผู้กำลังเป็นตัวสืบต่อศาสนาแท้ๆ หรือ ผู้กำลังศึกษาพากเพียรทำตนเพื่อยืนยันคำว่า **"บุคคล"** โดยมี**มรรค** มี**ผล** แสดงความเป็น **"บุคคล"** ซึ่งได้กำหนดกันแล้วว่า แตกต่างจากคำว่า **"สัตว์"** อันหมายความว่า *ผู้มีทุกข์ก็ยังไม่รู้ตัว* โดยเฉพาะ "โอปปาติก**สัตว์**" หรือ "พรหม**สัตว์**" เป็นต้น ดังนี้ ซึ่งไม่ต้องกล่าวไปถึง "**สัตว์**นรก" หรือ "อบาย**สัตว์**" กันก็ได้ และ "อรหันต**บุคคล**" หรือ "อเสข**บุคคล**" เช่นนี้ ก็หมายถึง*ผู้ไม่เสวยทุกข์แล้ว* **เพราะมีปัญญายอดยิ่งแล้วจริงๆ** หรือแม้จะเป็น "อริย**บุคคล**" ดังนี้ ก็หมายเอาว่า จะเป็น "อริยะ" ขั้นใดๆ ก็ได้ ที่มีปัญญา*(ทางธรรม)*บ้างแล้ว "ทุกข์" น้อยลงแล้ว "รู้ทันและรู้ทำ" ได้ผลแก่ตนบ้างแล้ว หรือ **ผู้เป็นอริยบุคคลสูงสุดแล้ว** ก็คือ **ผู้เป็น "บุคคล" แล้วบริบูรณ์**

ซึ่งสรุปแล้ว **ผู้ยังไม่บริบูรณ์ มันก็ยังคือ สัตว์อยู่เช่นกัน** เพียงมีความหมายแยกออกไปอีกว่า ให้หมายเอาพวกที่ต่างจาก "อเวไนยสัตว์" *(สัตว์ที่สอนไม่ได้ หรือ คนที่สอนไม่ได้)* พวกหนึ่งเท่านั้นเอง และ ในพวก "เวไนยสัตว์"

ก็หมายเอา**ผู้ที่ "รู้ยิ่งรู้จริงแล้ว"** เป็น**บุคคล** **ผู้ยังรู้ไม่ยิ่งไม่จริง** ก็ยังนับเป็น**สัตว์**อยู่อีก อันมีระดับ ที่แบ่งกันด้วย "จิต" โดยตรง อีกหลากหลายขั้นตอนนักกว่านัก*(ไม่เกี่ยวกับรูปร่างกายเลย หากจะเกี่ยว "รูปนอก" ก็คือ "กรรม" นั่นแล จำแนกสัตว์)*

ผู้ใดสูงขึ้นมาด้วยการทำตน ให้พ้นทุกข์ได้ในขั้นใด ก็เรียกว่า เป็น "บุคคล" ในขั้นนั้น แต่ยังนับเป็น "สัตว์" สำหรับ "ขั้นสูง" อีก ในขั้นต่อ ๆ ไปอยู่ จนกว่าจะบรรลุแล้วสูงสุด ไม่มีความเวียนกลับมาเป็น "สัตว์" อีก จึงจะได้ชื่อว่า **"บุคคล" แท้ ๆ ไม่มีความเป็น "อื่น" อีก** สิ่งนั้น อันนั้น หรือ จุดนั้น ระดับนั้น*คงที่* **ไม่มีทิศต่ำลงไปอีก**เป็นอันขาด

ถ้าเอาที่ตัว "จิต" แท้ ๆ ก็**"อรหัตตผลจิต" ดวงนั้น ๆ นั่นแหละ คือ "บุคคล"** หากเอาที่ "คน" ทั้งตัว ก็คือผู้มีปริมาณของ "ผลจิต" ที่ไม่เวียนกลับอย่างแน่ ๆ แท้ ๆ หมดความสงสัยในตน แจ้งในความพ้นทุกข์ของตนอย่างไม่เปลี่ยนภูมิไม่เปลี่ยนทิศจริง ๆ เด็ดขาด ผู้นั้นแหละ "บุคคล" ซึ่งพ้นความเป็น "สัตว์โลก" แน่ ๆ ไม่วนกลับแท้ ๆ *(*บุคคล = ป + อุคคล ป = *สิ่งที่เกิดแรก, นำมาก่อน* อุคคล = *สูงขึ้นเพราะปัญญา, ยิ่งใหญ่ขึ้นเพราะการเรียนรู้* "ปุคคล" *หรือ* "บุคคล" *จึงหมายความตามคำแปลว่า สิ่งที่สูงขึ้นเพราะปัญญานำมาก่อน หรือ สิ่งที่ยิ่งใหญ่ขึ้นเพราะการเรียนรู้สิ่งที่เกิดแรก)*

ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้วนี้ คำว่า **"ปรสัตตานัง"** กับ **"ปรปุคคลานัง"** ที่มีมาในบาลีในที่นี้ จึงควรจะแปลแล้วกำกับไว้ด้วย เช่น "*เธอย่อมกำหนดรู้ใจของสัตว์อื่น(คือ ต่างหากจาก "ใจที่เป็นสัตว์เดิมอันเราเคยเป็น") ของบุคคลอื่น (คือ ต่างหากจาก "ใจที่เป็นบุคคลเดิมอันเราเคยเป็น)ด้วยใจ*" ไม่อย่างนั้น จะทำให้**ผู้ยังไม่เข้าใจถูกเป้าหมาย**หลง "พุ่งออกไป" *(ขิตต)* **มองเอาผู้อื่นคนอื่นนอก "ตัวเอง" ทันที** ก็กลายเป็น**การชี้ทางผิดให้แก่ผู้ยังหลงทางอยู่** เพราะ "กรรมฐาน" ที่ถูก ที่จะต้องมองต้องอ่านให้มากของผู้ยังไม่บรรลุธรรมนั้นอยู่ที่ "*กายยาววา หนาคืบ กว้างศอก พร้อมสัญญาและใจ*" **ของตนเอง** เท่านั้นเป็นสำคัญ

สำหรับพระ"อรหันต์"จริง ไม่ต้องวงเล็บกำกับท่านก็รู้ได้ ตรงคำว่า **"อื่น"** นั้น หมายถึงใคร ? จุดใดแท้ ? เพราะท่านจะต้องเข้าใจ **"อื่น"** ดีที่สุดโดยไม่ลืมตน ท่าน"รู้ตัวของท่าน"อยู่เสมอๆ ท่านจึงเข้าใจ **"อื่น"** ได้แท้จริงอยู่เสมอๆ และ**ท่านนั่นแหละ คือ "ตัวอื่น"ที่หมดความเป็น"อื่น"แล้วโดยสัจจริง** (*"นิยตบุคคล"ขั้นสูงสุด*) **ที่กำกับไว้นั้น จึงเพื่อเตือนสำหรับผู้ยังไม่รู้แท้ ยังไม่รู้จริง หรือ ยังไม่บรรลุสูงสุดนั่นเอง** *ให้เห็น"สัตว์อื่น–บุคคลอื่น"* **ที่ในตัวเอง** หรือ เห็นความแตกต่างของ *"จิต"ที่เป็น"สัตว์"* กับ *"จิต"ที่เป็น"บุคคล"* **โดยให้เห็น ให้มองดูที่"จิต"ของตนเอง สัมผัสให้จริงจึงจะเรียกว่า "รู้ของจริง"**

มิใช่ได้แต่ฟัง รู้ และ ได้แต่เข้าใจเพราะเพียงคิดตามด้วยเหตุผล เป็นได้อยู่แค่*"ตักกี โหติ วีมังสี"* คือ เป็นนักตรรกศาสตร์ หรือ นักทฤษฎี แล้วก็ได้แต่คิดได้แต่"ค้นเดา"เอา คาดคะเนเอาด้วยมันสมอง นั่นมันเป็น"มิจฉาทิฏฐิ"ตัวสำคัญ ที่มีกันมากที่สุดใน"ทิฏฐิ ๖๒" เพราะเอาแต่คิด มันเป็นอะไรก็ได้ทั้งนั้นแหละ แล้วก็พาผู้อื่น"หลงผิด"ติดอยู่แต่เพียงเชื่อ"ความคิด ความคาดคะเน"กันอยู่เท่านั้นๆ พากันตายเน่ากันแล้วๆเล่าๆ มาไม่รู้กี่กัปป์ กี่กัลป์กัน ก็ไม่รู้ ก็"ได้"แต่แค่**ความคิดความคาดคะเน**กันนี้เท่านี้ อยู่นั่นเอง มันก็อนิจจา ! กินตัวผู้นั้นตลอดกัปป์กัลป์ พระพุทธองค์จึงได้ทรงเรียกพวก"ฉลาดๆคิด"(*บางคนแหลมลึกจนหลงรับรองกันว่า"ปราชญ์"ก็มี*)นี้ เป็นมิจฉาทิฏฐิประเภท*"ตักกี โหติ วีมังสี"* ซึ่งมีมากหลายจริงๆ แล้ว"คนผู้ฉลาดได้แค่ความคิด"นี้ ก็หลอกโลกเอาเปรียบสังคม เอาเปรียบผู้อื่นอยู่ด้วยความฉลาด(*มีโกงแกม*) **แฝงเร้นอย่างผงาด** อยู่กับมวลชน ทำตนให้เป็น"หนี้กรรม"แก่ตนเอง หนักแล้วหนักเล่า มากแล้วมากเล่า เป็น"นรก"ให้ตนอย่าง"ไม่รู้"อยู่ต่อๆไป

แต่ก็น่าเห็นใจท่านผู้แปล เพราะมันยากจริงๆ ที่จริงก็นับว่า เป็นคุณยิ่งที่สุดแล้ว ที่ได้พยายามแปล พยายามทำกันออกมาปานนี้ ในที่นี้จึงขอบอกไว้ด้วยว่าไม่ได้ดูถูก หรือ ไม่ได้เพ่งโทสผู้แปลแต่อย่างใด แต่ชี้จุดที่ควรจะได้ชี้

ด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงๆ เพราะกำรู้อยู่ เข้าใจอยู่ และเห็นใจอยู่

ถึงจะได้แปลกันดั่งที่ได้ลองมีคำวงเล็บกำกับลงไปแล้วก็ดี มันก็ยังกินความไม่หมดอยู่อีกหนะแหละ ดังนั้น ถ้าเราจะแปลประโยคนั้นว่า *"เธอย่อมกำหนดรู้จิตในจิตต่างๆด้วยจิต เพื่อรู้ยิ่งในความเป็นสภาวะของสัตว์ต่างๆ กับ ความเป็นสภาวะของบุคคลต่างๆอยู่เท่าใดๆ"* ก็ลองทำความเข้าใจดูเถิดว่า จะช่วยให้เราเข้าใจขึ้นเป็นประโยชน์ขึ้นไหม ? ก็ฉวยเอาประโยชน์นั้นๆเทอญ ถ้า "ไม่" ก็แล้วไป ถ้ายิ่งพาให้แย่ลงไปกว่าเก่า ก็โปรดโยนทิ้งเสียทันที เพราะที่ทำนี้ ทำเพื่อหวังประโยชน์แต่ประตูเดียว แม้แต่จะหวังให้ผู้แปลเองแท้ๆ ขุ่นใจ ไม่ชอบใจ ก็มิได้มีเจตจำนงเลย *(ไม่มี "ริษยา" เลย มีแต่ "อิจฉาวจร" ที่สู่จุดดีจริงๆ)* และขออภัยด้วย ถ้าหากมันจะทำให้ใครขุ่นใจ ไม่ชอบใจแล้วก็ดี

ถ้าอ่านดูอภิญญาหมวด "เจโตปริยญาณ" นี้ทั้งหมด เท่าที่มีมาในบาลี สังเกตง่ายๆ ก็จะเห็นได้อยู่แล้วว่า เท่าที่ท่านบรรยายไว้ทั้งหมดนั้น ท่านมีเจตจำนงจะให้ "รู้" อะไร ? *(เปิดกลับไปอ่านทวนดูอภิญญา "เจโตปริยญาณ" บทแปลที่นำมาให้อ่านผ่านมาแล้วนั้นแหละ อีกที จะทำให้เข้าใจได้อีกแยะ)*

ก็รู้**สภาพของ "จิตในจิต" ทั้งหมด**นั่นเอง แม้จะไปหยั่งรู้จิตของ "คนอื่น" ที่ไม่ใช่ตัวเรา ก็ดี ก็จะตามหยั่งลงให้แทงทะลุไปให้ถึง "ปรมัตถ" แท้ นั่นแหละจึงจะเป็นทางตรงแห่งเป้าหมายของพุทธศาสนา มิใช่ไปตามรู้แค่ "รูป" ที่บันขนเกิดขึ้นของจิตอยู่เท่านั้นไม่ คือ ท่านให้ตรวจรู้ "สมุทัย" อันเป็นเหตุ หรือคือกิเลสทั้งสิ้น และ ดับกิเลสให้ได้ แต่ถ้าผู้ใดยังไม่รู้แม้กิเลส ไม่หัดดับกิเลสของตนดีๆ รู้ตัวตน รู้รูป รู้นามของมันจนดี เล็ก–ใหญ่ หรือ แก่จัด–อ่อนบางอย่างไร กระทั่ง จิตว่างจากกิเลสสนิทอย่างไร ก็ยังไม่รู้แท้แล้ว จะไปจับสัมผัสเอาที่ผู้อื่นนั้นก็ยากกว่ายากนักหนา **จุดสำคัญแห่งผู้ฝึกในเบื้องต้น จึงต้องหัดจับจิตตนรู้ในเนื้อในตนให้ได้ก่อน**

"อภิญญา" ในขณะนี้ หรือ ความเก่งของเสขบุคคลที่กำลังกล่าวถึงนี้

ก็เป็นเพียงลำดับที่ ๓ (*เจโตปริยญาณ*) หรือ **วิชชา** ลำดับที่ ๖ ยังไม่ถึง **อภิญญา**ที่ ๖ หรือ **วิชชา** ลำดับที่ ๘ อันเป็นขั้น **"อาสวักขยญาณ"** แท้ขั้นสุดท้ายหรอกนะ ! สังเกตดีๆ ยังจะต้องไล่เรียงสลับซับซ้อน หมุนเวียนชำระกิเลส รอบแล้วรอบอีกอยู่อีกนักกว่านัก (*ถ้าท่านผู้บรรลุสุดยอดแล้ว ผู้สำเร็จแล้วท่านจะไปเที่ยวหยั่งรู้* ของผู้อื่นอีก *อีแบบไหน ? อย่างไรนั้นก็ช่างท่าน ! เพราะท่านทำถูกแล้ว ตามรอบตามลำดับ*)

ดังนั้น *"อภิญญา"* **แบบพุทธแท้** หรือ **พุทธวิชชา**หมวด *เจโตปริยญาณ* นี้ก็คือ ท่าน**ให้ตรวจจิตตน** (*เจโต*) ให้ได้จริงๆ **ให้รู้รอบแทงทะลุให้ถ้วน** (*ปริยญาณ*) จึงจะเรียกว่า เก่ง ว่า ความสูงยิ่งๆขึ้น ซึ่งภาษาบาลีก็ว่า **"อภิญญา"**

หากมีราคะที่จิตเรา ก็ให้รู้ หรือ **ไม่มีราคะแล้ว ก็ให้รู้** นอกจากไม่มีราคะ มันก็อาจจะมี**โทสะ** ก็ได้ ก็ให้รู้ให้ชัดอีกว่า มี หรือ ไม่มี กระทั่ง**โมหะ** ก็เช่นกัน นั่นเป็นหมวดใหญ่ๆ ในเงื่อนแง่ของ **"กิเลสมูล"** ซึ่งมันก็มีกิเลสทั้งสิ้นทั้งหมดอยู่แค่ ๓ กิเลสมูลเท่านี้แหละในโลก หากไม่อธิบายต่อ จะรวบรัดกันหยาบๆง่ายๆแค่ว่า **เมื่อจิตที่ไม่มีราคะ ก็รู้ จิตไม่มีโทสะ ก็รู้ จิตที่ไม่มีโมหะก็รู้แจ้งทั่วถ้วน หยาบ-กลาง-ละเอียด เป็นที่สุดแล้ว**ก็เป็นอันรู้ทะลุสิ้นรอบ **ก็จบได้แล้ว !** สำหรับผู้ที่มีปฏิภาณในตัวเอง แยก**ความหมุนรอบเชิงซ้อน**ที่สุขุมประณีตได้เองอย่างแท้ๆจริงๆ

แต่ความมันยังหยาบไป สำหรับผู้ที่ยังไม่มีปฏิภาณในตัวเอง แยก**ความหมุนรอบเชิงซ้อน**ที่สุขุมประณีตไม่ได้เองแท้ๆจริงๆ จึงจำเป็นจะต้องขยายให้ละเอียดขึ้นกว่านี้ไปอีก ซึ่งก็ไล่เรียงไปเป็นลำดับๆ ดั่งธรรมะหมวดอื่นๆใดๆอีกหนะแหละไม่ผิดแผกแหกคอกไปไหนหรอก **"นวังคสัตถุศาสตร์"** ย่อมเป็น*นวังคสัตถุศาสตร์* วันยังค่ำ คือ ขยายความ หรือ ขยายเหลี่ยมมุมเงื่อนแง่ แล้วก็ย่อ หรือ รวม

เนื้อหาสาระเข้าให้ลงเป็นต้นเค้า แล้วก็เอามาขยายให้รู้แง่ใหม่มุมใหม่ขึ้นไปอีก ซึ่งมันก็นำเรื่องเก่านั่นแหละ มาขยายอีก ๆ ๆ ๆ แล้วก็รู้หยั่งย้อนลงไป ให้ถึงรากลึกรู้ต้นเค้า (*รู้ราคะ หรือ รู้หยั่งใกล้เข้าไปหามโนปุพพังฯ*) เข้าไปอีก ก็เป็นอยู่ดังนี้

ฉะนั้น ในลำดับต่อจากนี้ไป คือ จากคำแปลที่บรรยายไว้ใน*อภิญญา*หมวด **เจโตปริยญาณ**ของพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมาตรฐานหลวง ตั้งแต่ "*เธอย่อมกำหนดรู้ใจของสัตว์อื่น .....*" จนถึงที่ว่า "*จิตปราศจากโมหะก็รู้ว่าจิตปราศจากโมหะ*" อันเป็นคำสุดท้ายของกิเลสมูล ๓ ดังกล่าวแล้ว

คำขยายต่อไป ก็อธิบายเชิงเหลี่ยมที่ยอกย้อนของจิตอีกหนะแหละ "จิต" ต่อไปก็คือ จิตที่เรียกในภาษาบาลีว่า "**ขิตต**" ซึ่งจะไม่ขอวิเคราะห์ที่พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมาตรฐานหลวงแปลกันไว้ล่ะ ! จะขออธิบายตามเนื้อแท้ ๆ เลย

"**ขิตต**" ที่ท่านใช้ในที่นี้ ๒ คำ คือ "**สังขิตต**" กับ "**วิกขิตต**" สองคำนี้จะแปลเอาความว่า หดหู่ ท้อแท้ หรือ พุ่งซ่าน อะไร ก็ถูกทั้งนั้นแหละ โดยศัพท์ตรงๆ ของคำว่า "**ขิตต**" ก็แปลว่า พุ่งไป, ซัดไป, ขว้างออกไป หรือ เริ่มเป็นตัวตนที่ก่อเรื่องก่อสุขก่อทุกข์ได้แล้ว ในที่นี้ เอามาใช้เป็น "**สังขิตต**" ก่อน

"**สังขิตต**" ก็หมายเอาความว่า **จิตที่เป็นทุกข์นั้นๆ** เป็นอย่างไร ? ก็ให้รู้ให้ได้ จะเรียกว่า **จิตหดหู่** ก็ได้ **จิตท้อแท้** ก็ได้ หรือแม้จะเรียกมันว่า **ตัวพุ่งซ่าน** (*ซึ่งตรงกับศัพท์ด้วย คือ "มีการพุ่งออกไป" สัง+ขิตต*) ก็ยังได้อีก หรือจะหมายเอา *จิตที่อืดอัดขัดเคือง หนืบหนัก ถ่วงทึ่ม ซึมเซา หมกมุ่น วุ่นวาย ทรมานให้ผู้ปฏิบัติธรรมอ่านรู้ สัมผัสรู้อยู่นั่นแหละว่า มันไม่สบายอยู่หนักหนามากมาย* เห็นชัด รู้ชัดอยู่เท่าใดๆ ก็ให้รีบ "รู้" อาการ รู้สภาพมัน ทิ้งสิ่งสู่เป็นไปอยู่กับใจ

แล้วจัดการลดลง คลายลง อย่าให้ "ทุกข์" อยู่อย่างนั้น จงปรับจิตเสีย เปลี่ยนจิตเสีย ให้เป็นขึ้นเริง เบิกบาน หรือ อยู่ในเชิงยินดี (*ปโมทย*) ก็ยังดี ยังนับว่า เป็น "สวรรค์" นับว่า หลีกทุกข์ หรือ หลบทุกข์ไปชั่วคราวก่อน ก็ยังได้ **(ลด "สักกาย" ให้ได้)**

และเมื่อลดลงได้บ้าง ก็เรียกจิตที่ลดลงนี้ว่า **"วิกขิตต"** ซึ่งเป็น **จิตที่ดีขึ้นกว่าเก่า** กล่าวคือ *จิตที่ไม่ต้องการให้มี "ทุกข์" นั้น ก็พ้นไปแล้ว "ไม่มี" ได้แล้ว หรือ ลดลงได้บ้างแล้ว ตามความหมายของ "วิ" ความหมายหนึ่ง ประเด็นหนึ่ง ที่หมายเอาความว่า "ไม่"* ก็ได้กันล่ะ ! ก็ถูกแล้ว **ยังมีอีกความหมายหนึ่ง คือ สูงขึ้น เจริญขึ้น "ยิ่ง" ขึ้น ดังนั้น ในขณะนี้ จิตที่เรากำลังได้ประพฤติอยู่เป็นอยู่ขณะนี้นั้น จาก "สังขิตต" เมื่อทำให้เป็นจิตที่กระเถิบสู่ความ "ยิ่งขึ้น" ได้ ก็สมกับศัพท์คำว่า "วิ" ที่หมายเอาความว่า "ยิ่ง" ได้อีกด้วย ก็ตรงกับความหมายอีกประเด็นหนึ่ง** ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทั้งความหมายฝ่าย "ลด" *(คือ "ไม่")* และ ฝ่าย "เพิ่ม" *(คือ "ยิ่ง")* ต่างก็มีพร้อมครบอยู่ในสภาพที่ได้กระทำแล้วนี้ ตามจิตเจตจำนงของเรา ไม่มีอะไรขัดแย้งกันเลย แม้ในความหมายของคำพูดจะ "ขัดแย้ง" แท้ ๆ แต่ในกรรมกิริยากลับเป็นผล "สอดคล้อง" กันยิ่ง ดังนี้เอง คือ สภาพแห่งความถูกต้อง ลงตัวแท้ ถาวรได้จริง จะหมดวิจิกิจฉาจริง หยุดคิดหยุดสงสัยสนิท **(วิกขิตต** *เป็นคำสนธิจาก* **วิ + ขิตต)**

กระนั้นมันก็อาจจะ**เลยเถิด** หรือ **ยังพ้น "ทุกข์" ที่ละเอียดลึกซึ้ง** ไม่หมดสนิท ก็จง "รู้" ให้ชัด อ่านออกให้ได้อีก และ ทำการเปลื้อง ทำการปล่อย หรือ สลัดออก ดับรำงับมันลงให้ได้อีก นั่นเอง *มันจะเป็น "รูปจิต" หรือ "อรูปจิต" อย่างไร ? ใน "จิตวิกขิตต" นั้น ๆ ก็ให้รู้ให้จริง สัมผัสสภาพจิตนั้น ๆ ให้ชัดเจน ให้แจ้งแก่ใจให้จริง* เรียกการรู้ยิ่งนั้น ๆ ว่า **"มหัคคตจิต"** เป็นการตรวจแล้วตรวจอีก ไม่ให้มีเศษเหลือนั่นแหละ หากยังมีอยู่อย่างไร ? ก็ให้รู้ว่า "มี" แล้วจัดการอย่าให้มี มันจึงจะเป็นกรรมวิธีที่สร้างสภาวะแห่งทิศทาง หรือ จัดกระแสอันพึงเดินเข้าหา "สุญญตา" เข้าหาความหมดสูญ ซึ่งเป็นทิศเดินที่จะสู่ความสิ้นเกลี้ยงสนิท ไม่มีเศษเหลือ ได้แท้ และเมื่อจัดการกับ "รูปจิต – อรูปจิต" ที่ยังเป็นเศษเหลือหมดแล้ว สิ้น "รูปจิต–อรูปจิต" ที่เป็นพิษเป็นภัยลงหมดแล้ว จิตอย่างนั้นก็เป็นจิตว่างลงจากแม้เศษเหลือ ก็ไม่มี

และถ้าไม่รู้ ไม่ตรวจให้ลึกซึ้ง ไม่หยั่งลงจนละเอียดจริง ไม่จัดการจนสุขุมประณีตจริง ก็เรียกว่า **"อมหัคคตจิต"**

ในขณะที่ปฏิบัติการกับ**จิต** ทั้ง "รู้" ทั้งฝึกหัด "ทำ" ให้ได้อยู่นั้น **จิต** ก็จะคล่องแคล่วแกล้วกล้าขึ้น เรียกว่า มี "วสี" ก็เรียก เรียกว่า มี "สิปปะ" *(ศิลปะ)* ก็เรียก หรือ จะเรียกเป็นคำอธิบายไปเป็นขบวนเลยว่า **กำลังล้าง "สัพพาสวะ" ลง ด้วย "ทัสสนา-สังวรา-ปฏิเสวนา-อธิวาสนา-ปริวัชชนา-วิโนทนา-ภาวนา"** ก็ยังเรียกได้ บทประพฤติก็มีนัยะเดียวกันทั้งสิ้น จะเรียกว่า *กำลังทำ "อาณาปาณสติ" ก็ยิ่งถูกต้องแท้จริงใหญ่* คือ **จิตจับจิตได้ จิตจัดการละ,ล้าง, ฆ่า,ดับกิเลสด้วยรู้ ด้วยวิธีการต่างๆ อย่างได้ผลอยู่** เป็นพระโยคาวจรขั้นอนาคามีภูมิจริงๆ มีความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญมี**ความเก่ง**ขึ้นจริง

"จิต" ที่เกิดขึ้นมาเป็นความเก่งเป็นความสามารถต่างๆ นี่แหละ เราจะรู้ตนขึ้นมาอีกอย่างหนึ่งว่า **เราเก่งจริงหรือ ?** หรือว่า **จิตที่มันมักจะอยู่เหนือเรานั้นเก่ง ? จิตที่มันมักจะเป็นใหญ่ในตัวเรานั้นเก่ง ?** หรือว่า **เราชักจะเป็นใหญ่กว่าจิตขึ้นมาแล้ว ?** การได้มี **ความเก่ง** จนชักจะเป็นใหญ่เหนือจิตตนนั้นมาแล้ว ! *(จะด้วยเหตุปัจจัยขั้นง่ายๆ มาก่อนก็เหมือนกัน ขั้นยากขึ้นโดยเหตุปัจจัยที่ยากๆ ขึ้นไปตามลำดับก็เหมือนกัน)* นี่แหละเรียกว่า **"สอุตตร"** คือ **จิตชักจะมีอำนาจเหนือกิเลส เหนือความเคยเป็นทาสจิตอย่างนั้นๆ มาได้บ้างแล้ว** ซึ่งเป็น**จิตที่มีความเลิศลอย**ขึ้นมาแล้วก็จริง แต่มันยังไม่แน่นหนามั่นคงนัก มันยังไม่ไว้ใจตัวเองเด็ดขาด ยังรู้สึกว่า **ควรจะเป็นจิตที่เก่งเยี่ยมได้ยิ่งกว่านี้** *(ที่ในฉบับมาตรฐานหลวงแปลไว้ว่า* "จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่า จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า")

กระทั่งเราแน่ใจว่า ในกิเลสในตัณหาในอุปาทานอย่างนี้ๆ นั้น **เราอยู่เหนือมันเด็ดขาด !** ด้วยเหตุด้วยปัจจัยอย่างนี้ ขนาดนี้ เคยทำให้เราเกิดหวั่นไหวมีทุกข์มีสุข หรือ มีโลภมูลจิต-โทสมูลจิตได้ มาบัดนี้ เรา**รู้แน่แก่ตนเด็ดขาด**ว่า ด้วยเหตุด้วยปัจจัยอย่างนี้ ขนาดนี้นั้น ไม่มีทางจะทำให้เราเกิดกิเลส เกิดนิวรณ์อะไรได้เลยแล้วจริงๆ อย่าง**พ้นวิจิกิจฉา** เมื่อนี้แหละเรียกว่า **"อนุตตร"** *(จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า)* คือ **เรามีอำนาจเหนือกิเลสนั้น แน่นอน**

กิเลสนั้น ๆ ไม่มีอำนาจยิ่งกว่าเราอีกเป็นอันขาด

จิตได้รับประโยชน์ยิ่ง เพราะได้สั่งสม "อธิโมกข์" ลงไปให้แก่จิตอีกปานนี้ จิตมีฐานะสูงขึ้นๆ มีความหยั่งลงที่มั่นคง ความเกิดเป็นจิตที่บริสุทธิ์ผ่องใส มีปริมาณมากขึ้น มีฐานะดีขึ้น มี "อริยสมบัติ" ร่ำรวยขึ้น จึงเป็น "อธิจิต" ที่แท้ ด้วยประการดังที่ได้อธิบายมาเรื่อย ๆ นี้แหละ เรียกว่า **"สมาหิต"** จะเรียกง่าย ๆ ก่อนว่า **สมาธิ** ก็ได้ เรียก **อธิจิต** ก็ได้ เรียกว่า **มี "อธิฏฐานบารมี"** ก็ได้ *(คือ มีฐานที่ดีที่สูงยิ่ง ๆ, มีหลักอันมั่นคงขึ้น ๆ)* **เป็น "สัมมาสมาธิ" แท้ ๆ ทีเดียว** เป็นการตั้งมั่น *(มีจิตมั่นคง)* เป็นการลงหลักอย่างแน่นหนาดียิ่งให้แก่ **จิต**ส่วนที่หรือเรื่องที่แล้วเสร็จในประโยชน์นั้น ๆ และอันใด–เรื่องใดยังไม่ได้รับประโยชน์ยิ่งจนตั้งลงแบบแน่นมั่นคง ก็ให้รู้ เรื่องอันเกี่ยวกับเหตุกับปัจจัยใด ที่ยังไม่เรียบร้อยเหลือเศษ หรือ ยังไม่มีอำนาจเหนืออย่างเด็ดขาด ยังมีส่วนธุลีละอองอะไรเหลือปนอยู่ ก็ให้รู้ และจะพึงทำให้สิ้นทำให้สำเร็จผลอีกให้ได้ ดังนี้เรียกว่า **"อสมาหิต"** คือ *จิตที่ยังมีส่วนมีเศษใดที่ยังไม่แข็งแรง มั่นคง ยังไม่เป็นไปในอำนาจเด็ดขาด ยังไม่มั่นคงแท้ ก็ให้รู้ว่า ยังไม่เป็น "สมาหิต" ในส่วนนั้น ๆ*

และถึงที่สุดรอบด้วน เป็นเรื่อง**แล้วเสร็จ** เป็นความหมดสิ้นแห่งทุกข์ เป็นความหลุดพ้นแห่งการยึดมั่นถือมั่น เป็นความสิ้นจบก็รู้แจ้งชัดในความสิ้นจบ รู้ในความละเอียด ความสุขุม ความประณีตอันสุดจิตสุดรู้ของเรา เป็นการวางใจ เป็นการปล่อยใจอยู่ในสภาพธรรมดา ๆ แม้จะอยู่ในสภาพไหน ทำงานใดอยู่ ตื่นอยู่ หรือ หลับอยู่ หรือ แม้จะสัมผัสกระทบอยู่กับเหตุที่เคยทุกข์เคยสุขนั้น ๆ เสียด้วยซ้ำ ก็ไม่มีทุกข์ไม่หลงสุขนั้นจริง ๆ รู้ชัด ก็เข้าใจในสภาพความจบนั้นอยู่ทุกขณะที่พึง "วิตก" ขึ้นมารู้ ถ้าไม่วิตกขึ้นมารู้ ก็แน่ใจอยู่ว่า เราจบอยู่ เราสบายอยู่โดยอัตโนมัติ เป็นความปกติที่บริสุทธิ์และบริบูรณ์ที่สุด เรียกสภาพนี้ว่า **"วิมุตต"**

สภาพสุดท้ายจริงๆ อันเป็น "อนันตัง" แท้ๆ คือ **"อวิมุตต"** ซึ่งพึงเผินๆ แล้วจะรู้สึกว่า "ช่างแล้ว **ไม่รู้แล้วเอาเสียเลย !**" ก็ไหนว่า จบว่า ตั้งมั่น ว่า อยู่เหนือ อะไรต่ออะไรมาไม่รู้ก็ตลบ แล้วทำไมจึงวนกลับมามี "ไม่หลุดพ้น" กันอยู่อีกเล่า ? *("อวิมุตต" แปลง่ายๆ ว่า "ไม่หลุดพ้น")*

การรู้ความจริงตามความเป็นจริง ในสภาพที่เรียกว่า **"สมมุติสัจจะ"** ซึ่งหากเรายังไม่ตายเน่าเป็นที่สุด ยังไม่แยกธาตุดับขันธ์สลายสูญแท้ เป็น "อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ" เราก็ยังมีสภาพ มี "ส่วนต่อ" อยู่ *(เป็น "ปฏิภาค" กัน คือ ยังมีส่วนที่ทวนไปวนมาอยู่ตามสมมุติ)* เราก็อาจจะต้องพบกับเหตุปัจจัยอันจะก่อทุกข์ได้อีกอยู่ ทุกสภาวะที่เกิดจริงเป็นจริง อันจะมาผัสสะมากระทบมาพบเราได้**ไม่แน่**หรอก ! *(เพราะโลกนั้นเขาไม่มีอะไรแน่นอน มัน "อนิจจัง" จริงๆ)* จึงต้องรู้ให้จริงให้ดีใน "สมมุติสัจจะ" *บางครั้งอาจจะมีเหตุปัจจัยที่ใหญ่ที่ "แรง" เกินที่เราได้เคยแน่ใจ–เคยมั่นใจ–เคยผ่านเคยสัมผัส* "แรง" อันมากนั้น ฤทธิ์อันกล้าของปัจจัยนั้นๆ ก็อาจจะทำให้จิตเรากระเพื่อมขึ้นมาได้อยู่บ้าง เผยอขึ้นมาบ้าง **สภาพเช่นนี้เป็น "เศษที่เกินส่วน" เกินอินทรีย์ เกินพละ อันยังไม่ได้เคย ไม่ได้ผ่าน ไม่ได้พบ แม้ในอดีตใดๆ** จึงอาจจะทำให้เกิดผลสะเทือนขึ้นมาได้บ้างเป็นที่สุด จึงเรียกว่า **"อวิมุตต"** ได้อยู่ แต่สภาพเช่นนี้ ก็จะไม่ทำให้ผู้บรรลุสูงสุดที่รู้เท่าทัน "อนัตตา" หรือ รู้ใน "เจโต" รอบถ้วนมากมายออกปานนี้ เกิดผลก่อ "โลภะ" ก่อ "โทสะ" ได้เป็นอันขาด จะเป็นแต่เพียง "กัมปติ" ความกระเทือน หรือ ความไหวชั่วขณะ ปัจจุบัน ที่เกิดและรู้ทันทีเท่านั้นเอง

"ความไม่หลุดพ้น" ส่วนนี้ "ประณีต" เหลือเกิน มีได้เพียงใน "ปัจจุบัน" นั้นๆ เท่านั้น แล้วก็จะไม่มีอีก

พระอรหันต์ทุกท่านจะ "รู้" จะเข้าใจสภาพธรรมเช่นนี้ดี ผู้ยังไม่ถึงขั้นเป็น "อรหันต์" คือ ขั้น "อนาคามี" ก็จะพอมีสภาวะบ้างแล้ว และจะพอรู้ได้ ส่วนพระอริยะต่ำกว่านี้จะยังยากที่จะรู้

และสภาพจิต **"อวิมุตต"** ดังกล่าวนี้ จะเป็น**การเสริมอินทรีย์เพิ่มพละเพิ่ม "อิทธิวิธี"** เพิ่มความสูง ความเก่ง ให้แก่พระอริยเจ้าชั้นสูงนี้ด้วยซ้ำ ดังนั้น แม้จะเป็นพระอริยเจ้าขั้นปฏิญญาณแล้วว่า ตนเป็นพระอรหันต์ ก็ตาม ก็จึงยังมิได้ยังเป็นได้ เพราะความไม่เที่ยงแห่งเหตุปัจจัยในโลกดังกล่าวแล้ว *(แต่ไม่ใช่เพราะความไม่เที่ยงของจิตพระอรหันต์ท่านดอกนะ ! มันเป็นใบไม้ส่วนที่เป็น "ใบไม้ทั้งป่า" ที่ผันผ่านมาผัสสะท่าน ให้ท่านได้เรียนรู้เพิ่มภูมิหนะ ! ไม่ใช่ "ใบไม้กำมือเดียว" ของท่านดอก เหตุปัจจัยที่เป็น "ใบไม้กำมือเดียว" ของท่าน ท่านหมดกิจสิ้นภาระแล้วจริง ๆ)* ถ้าโลกไม่มีเหตุปัจจัยดังกล่าวนี้ หมุนมา ผ่านมาผัสสะกับพระอรหันต์องค์นี้ ก็จะไม่มี "อวิมุตต" นี้เกิดเลย ตลอดดับขันธ์เป็น "อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ" ไปแล

การรู้ "วิมุตต" เป็นที่สุด และการรู้จนถึง "อวิมุตต" เป็นที่สุดออกปานนี้ พระพุทธองค์จึงตรัสเปรียบไว้ว่า

เหมือนหญิงสาวชายหนุ่มที่ชอบการแต่งตัว นั่นก็คือ **เหมือนพระอริยเจ้าผู้รักในความหลุดพ้นสูงสุดแท้แล้ว**

เมื่อส่องดูเงาหน้าของตนในกระจก อันบริสุทธิ์สะอาด หรือในภาชนะน้ำอันใสฉันใด ก็จะเห็นได้ว่า เหมือน**พระอริยเจ้าผู้มี "สติ" อันผ่องใสบริบูรณ์เป็นเครื่องสอดส่องอยู่ อย่างรู้ อย่างเรียบ อย่างง่ายแล้ว ไม่ต้องพยายามอะไร ก็รู้ได้ เมื่ออะไรผัสสะแปลกปลอมผ่านเข้ามาแม้เพียงเป็นธุลี ฉันนั้น**

หรือ ที่พระพุทธพจน์ตรัสเปรียบเทียบต่อไปอีกว่า *หน้ามีไฝ ก็จะพึงรู้ว่าหน้ามีไฝ หรือ หน้าไม่มีไฝ ก็จะพึงรู้ว่าหน้าไม่มีไฝ ฉันใด* ก็หมายความว่า **พระอริยเจ้าก็จะพึงรู้เศษธุลีในโลก อันอาจจะพลัดผ่านเข้ามาผ่านจิต และ เมื่อใดจะไม่มีธุลีใด ๆ พลัดผ่านเข้ามาเลยในจิต คงมีแต่ความปราศจากมลทินธุลีอยู่ ก็จะพึงรู้ได้อย่างแท้จริง แม้ฉันนั้น**

สรุป **"เจโตปริยญาณ"** ก็คือ ความเก่งยอดในการรู้ละเอียดถึงจิตต่างๆ *(ปรสัตตานัง และ ปรปุคคลานัง)* ที่มันมีลักษณะมีอาการ"ต่าง"กัน มันมีกิเลส ก็รู้ว่า มีกิเลส มันไม่มีกิเลส ก็รู้ว่า มันไม่มีกิเลส มีมาก มีใหญ่ มีจัด ก็รู้ว่า มีมาก มีใหญ่ มีจัด มีปานกลาง มีอ่อนบาง ระดับใดๆ ก็รู้เป็นชั้นเชิงละเอียดและแต่ละกิเลสเป็นไฉน ? ไปในแง่มุมใด ? ก็รู้ในความต่างกันนั้นๆ *("ปร" แปลว่า ต่าง, อื่น, นอกไปจาก)* จิตแท้ๆมีอย่างไร ? ก็รู้ชัด ควรจะให้ตนมีจิตอย่างไร ? ก็หัดทำเอาให้ได้ ให้เก่ง ให้มั่นคงเด็ดขาด รู้ชัดถนัดแจ้งใน"จิต"ที่**นอกไปจาก**จิตเช่นนั้นๆ แล้วมีจิตอย่างอื่นอีกไหม ? ก็รู้ใน"ความเป็นความไป"*(คต)* ได้อย่าง"ลึกซึ้งซับซ้อนละเอียดอ่อนประณีตยิ่งมากมายหลากหลาย"*(มหัคค)*

ดังนั้น เมื่อมีการสัมผัสเหตุปัจจัยต่างๆ มีโลกีย์อะไรผ่านมากระทบอย่างไร ก็รู้แจ้งได้หมด และพึงหัดทำให้อยู่เหนือโลกีย์นั้นๆให้ได้ จะรับรู้กับโลกทำงานร่วมกับโลกขนาดเท่านั้นๆ ก็พยายามให้อาจสามารถทำร่วมด้วยได้อย่างสบาย จะไม่ทำร่วมด้วย ตัดปล่อย ไม่รับเข้ามาวุ่นด้วยเลยในจิต ก็หัดสลัดหลุด ก็หัดวางมือ *(วางจิต)* ให้ได้อย่างเด็ดขาดสะอาดเอี่ยม จะไม่ให้เรื่องใดๆเข้ามาสู่จิต หรือ ไม่ให้มีฤทธิ์เหนือจิต ก็หัดทำให้ได้อย่างปิดสนิท **และหรือ จะให้เรื่องใดๆ เข้ามาสู่จิต กระทบสัมผัสสัมพันธ์ถึงจิต ก็ได้ทั้งสิ้น แต่จิตสิ! จะเป็น"นาย"เหนือเรื่องเหล่านั้น ไม่ให้เรื่องเหล่านั้นจูงดึง หรือ บังคับให้จิตเราเป็น"ทาส" เป็นผู้หวั่นไหวเป็นอันขาด เรื่องเหล่าใด จะมาทำให้"จิต"เราอ่อนแอ หรือเรื่องเหล่าใดจะเข้ามาเป็น"เจ้า"จิตเราไม่ได้ จะต้องทำ"จิต"ให้พ้นอำนาจ พ้นฤทธิ์โลกๆให้ได้อย่างเด็ดขาดอยู่เสมอ รู้"ความควรความไม่ควร"ให้ได้อย่างละเอียดทุกสถานะ แล้วจึงจะให้จิตทำงานร่วมด้วยอย่างดี กับ สถานะ ที่ดีที่สุด**

ควรที่สุด เป็นประโยชน์สูงที่สุด ประหยัดที่สุด ตามสภาพนั้น ๆ สถานการณ์นั้น ๆ

"เจโตปริยญาณ" จึงเป็นการ "รู้" จนแจ้งรอบในสภาพจิตต่าง ๆ เป็นผู้ **"รู้อย่างรอบ"** *(ปริยญาณ)* อันเกี่ยวกับ **"จิต"** *(เจโต)* **ของตนอย่างแท้ ๆ จริง ๆ** เป็น**การรู้ใจด้วยใจ**ของตนเอง**ประกอบพร้อมขึ้นที่ใจ**ของตนเอง *(เจตสา)* มิใช่มีแต่คิดคาดรู้ หรือ นึกตามรู้อยู่เพียงเท่านั้น *(ตรรก หรือ ตักกี, วีมังสี)*

ดังนั้น สรุป ความหมายสั้น ๆ ตามคำแปลชัด ๆ ของ **"เจโตปริยญาณ"** ก็จะได้ความถูกต้องตรงแท้ว่า....

"เธอย่อมกำหนดรู้ใจของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ...." นั้น ก็คือ ผู้มี**อภิญญา "เจโตปริยญาณ"** นั้น ๆ ได้ทำการกำหนดรู้สภาพในจิต-ในใจของตนเองแท้ ๆ เป็นเรื่องถึงใจในใจ หยั่งรู้ถูกแม่นตรงลงไปรู้สภาพความเป็นใจแท้ ๆ ได้จริง โดยเฉพาะ เป็น "นามกาย" หรือ "นามธรรม" แท้ ๆ ของใจจริง ๆ *(ไม่ใช่เพียงหลง "รูปนิมิต" หรือ "รูปธรรม" ของใจอยู่เท่านั้น จะต้องรู้ส่วน "รูปธรรม" หรือ "นามธรรม" ของใจในใจอย่างถูกแท้แม่นตรง รู้ความเป็น "รูปธรรม" หรือ "รูปกาย" ของใจในใจด้วย รู้ทั้ง "นามธรรม" หรือ "นามกาย" แท้ ๆ ด้วย จึงจะชื่อว่า รู้แจ้ง "ธรรมกาย" หรือ เห็น "ธรรมในธรรม")*

และ รู้สภาพความเป็น "สัตว์" รู้สภาพความเป็น "บุคคล" ของใจเราเองแท้ ๆ ชัดเจนถูกต้องว่า มี "สัตว์" อย่างใดบ้าง ? ชั้นใดบ้าง ? มี "บุคคล" อย่างใดบ้าง ? ชั้นใดบ้าง ? อันต่าง *(ปร)* กัน มีอยู่มากมาย....

"....คือ จิตมีราคะ ก็รู้ว่า จิตมีราคะ หรือ จิตปราศจากราคะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ ก็รู้ว่า จิตมีโทสะ หรือ จิตปราศจากโทสะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะ ก็รู้ว่า จิตมีโมหะ หรือ จิตปราศจากโมหะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากโมหะ...." นั้น ก็คือ

ผู้มีอภิญญา "เจโตปริยญาณ" นั้นๆ ได้กำหนดรู้สภาพในจิตในใจของตนถูกแท้แม่นตรงจริงว่า กิริยาของจิต หรือ อารมณ์ของตนอย่างนี้ๆ ก็รู้ว่า จิตมีราคะ เป็นดังนี้เองหนอ (*อันคือ ความเป็น "สัตว์เปรต"*) หรือ กิริยาของจิต หรือ อารมณ์ของตนอย่างนี้ๆ ก็รู้ว่า จิตปราศจากราคะ เป็นดังนี้ๆ เองหนอ (*อันคือ ความเป็น "อริยบุคคล" ซึ่งมีอีกหลายแบบหลายระดับ*) กิริยาของจิต หรือ อารมณ์ของตนอย่างนี้ๆ ก็รู้ว่า จิตมีโทสะ เป็นดังนี้ๆ เองหนอ (*อันคือ ความเป็น "สัตว์นิรยะ หรือ สัตว์นรก"*) หรือ กิริยาของจิต หรือ อารมณ์อย่างนี้ๆ ของตน ก็รู้ว่า จิตปราศจากโทสะ เป็นดังนี้เองหนอ (*อันคือ ความเป็น "อริยบุคคล" ซึ่งมีกันหลายแบบหลายระดับ*) และกิริยาของจิต หรือ อารมณ์จิตอย่างนี้ๆ เองของตน ก็รู้ว่า จิตมีโมหะ เป็นดังนี้ๆ (*อันคือ ความเป็น "สัตว์เดรัจฉาน"*) หรือ กิริยาของจิต หรือ อารมณ์ของตนอย่างนี้ๆ เอง ปราศจากโมหะ ก็รู้อย่างชัดแท้ว่า จิตปราศจากโมหะ(*อันคือความเป็น "อริยบุคคล"*) เป็นดังนี้ๆ เป็นต้น

"....*จิตหดหู่* (สังขิตต) *ก็รู้ว่า จิตหดหู่ หรือ จิตฟุ้งซ่าน* (วิกขิตต) *ก็รู้ว่า จิตฟุ้งซ่าน....*" นั้น ก็คือ

ผู้มีอภิญญา "เจโตปริยญาณ" นั้นๆ ได้กำหนดรู้สภาพในจิตในใจของตนถูกแท้แม่นตรงจริงว่า กิริยา หรือ อารมณ์อย่างนี้ๆ ที่เรากำลังสัมผัสอยู่นี่แหละคือ จิตหดหู่ (*สังขิตตจิต*) รู้แล้วๆ เห็นอยู่รู้ชัดทีเดียวว่า อ๋อ ! อย่างนี้เอง ๆ หรือ กิริยา หรือ อารมณ์อย่างนี้ๆ ที่เรากำลังมีอยู่ สัมผัสอยู่นี่แหละคือ จิตฟุ้งซ่าน (*วิกขิตตจิต*) รู้แล้วๆ เห็นอยู่รู้ชัดทีเดียวว่า อ๋อ ! อย่างนี้เอง ๆ ๆ ดังนี้แหละคือ "การรู้" ที่ **ต่าง**(*ปร*)จากที่เคยรู้มา มัน **รู้ยิ่ง** หรือ *เกิดรู้แจ้งถูกตัวใจ แน่กว่าก่อนขึ้นมาจริงๆ* มันจึงเป็น "ใจรู้" ที่**ต่าง** จากตัว "ใจรู้" ตัวเก่า นั่นคือ ความหมายของความที่แปลกันไว้ว่า รู้ "*ใจของสัตว์อื่น*" ซึ่งเป็นไปเพื่อการไม่สะสมกองกิเลสแน่ๆ จะมิใช่การไปมุ่งรู้หมายรู้ หรือ ให้ไปเกิดรู้เอา "ใจของคนอื่น – ของสัตว์ตัวอื่น" ตัวไหนๆ ก่อนเป็นอันขาด ซึ่งนั่นจะเป็นไปเพื่อการสะสมกองกิเลสมากกว่าอยู่ชัดๆ

"....*จิตเป็นมหรคต* (มหัคคต) *ก็รู้ว่า จิตเป็นมหรคต หรือ จิตไม่เป็นมหรคต* (อมหัคคต) *ก็รู้ว่า จิตไม่เป็นมหรคต....*" นั้น ก็คือ

ผู้มี**อภิญญา "เจโตปริยญาณ"** นั้น ๆ ได้กำหนดรู้สภาพในจิตในใจของตนถูกแท้แม่นตรงจริง และ เกิด "ญาณ" เกิดปัญญาแท้ได้ขึ้นมาอีกว่า สภาพที่ได้รู้ความจริงแท้แค่จาก ตนหลง "รูปนิมิต" ของจิตตนเองอยู่เป็นวรรคเป็นเวรก่อนโน้น มาเป็นรู้ "รูปธรรม" ที่จริงแท้ของจิตได้แม่นตรงถูกต้องเข้า เลิกหลงอยู่แต่กับ "นิมิต" กับ "อัตตภาพ" ได้แล้ว แค่นี้ก็เป็น **"มหัคคตจิต"** แล้วจริง ๆ คือ มันเป็น **การเปลี่ยนจิต–เปลี่ยนรู้จาก "โง่" หรือ "หลงผิด" มาเป็นถูกต้อง เกิด "ญาณ" อันรู้ยิ่งขึ้นได้จริง** นี่แหละ **ความเป็นไป–เป็นได้อันยิ่ง ๆ ขึ้นของจิตเราเอง** *(มหัคคตจิต)* จริง ๆ

หรือ ยิ่งได้รู้แท้สัมผัสจิตตนแม่นตรง แยก "รูปกาย" อย่างรู้ชัดว่า "รูปกาย" แยก "นามกาย" อย่างรู้ชัดว่า "นามกาย" ก็คือ จิตเรายิ่ง "รู้ยิ่ง" *(อภิญญา)* หรือ ยิ่งเกิด "ความเป็นไป–เป็นได้จริงที่ยิ่งเจริญขึ้นๆ" **(มหัคคตจิต)** จริง ๆ

หรือยิ่งเกิด "ญาณ"–เกิดความรู้ตรงแม่นในราคะ–โทสะ–โมหะ ก็รู้เก่งขึ้นไปอีก แถมลดราคะ–โทสะ–โมหะ ก็ลดได้จริงแท้ แต่ก็ยังรู้จิต ตามจิตของตนได้ละเอียดขึ้นอีกถึง "จิต" นั้นว่า ขนาดลดแล้วก็ยังไม่สะอาดแท้ ยังเป็น "สังขิตตจิต" *(จิตหดหู่ไม่ผ่องใสเบิกบานร่าเริง)* ก็ยังตามรู้จับได้ไล่ทันของตนอีก และแม้เป็น "วิกขิตตจิต" *(จิตยังฟุ้งซ่าน)* ก็ยังตามรู้จับได้ไล่ทันของตนอีก หรือ จิตนั้นสะอาดแท้แล้ว ไม่มี "สังขิตตจิต" แล้ว ไม่มี "วิกขิตตจิต" แล้วจริง ๆ แน่ ๆ ก็รู้จริงรู้แจ้งชัดได้ นี่แหละคือ **"อภิญญา"** ของเรา คือ ความเป็นไป–เป็นได้อันยิ่ง ๆ ขึ้นของจิตเราเอง **(มหัคคต)** จริง ๆ

และมันจะรู้ตัวเราเองดี จะยอมรับความจริงด้วยว่า การรู้จิตเพียงแค่นี้ ๆ อย่างนี้ ๆ ของตนเมื่อก่อนนั้น มันก็แค่ขั้นเผิน ๆ ต้น ๆ **(อมหัคคตจิต)** มันยังไม่ได้รู้ลึกรู้ซึ้ง ยังไม่รู้ความเป็นไปอันยิ่งของจิตอย่างที่เราได้รู้ยิ่ง*(อภิญญา)*ขึ้นมาแล้วนี้จริง ๆ*(มหัคคตจิต)* จึงจะเป็นผู้รู้แจ้ง แน่ชัด เป็นจริงใน **"มหัคคตจิต"** ว่าต่างกับ **"อมหัคคตจิต"** อย่างไร ? ด้วยปัญญาอันยิ่ง หรือ ด้วย **"อภิญญา"** เป็น **เจโตปริยญาณ** กันจริง ๆ

และยิ่งได้มี "**ญาณ**" มี "**อภิญญา**" ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก ก็ยิ่งจะเห็นจริงในความจริงของ *จิต–เจตสิก* ยิ่งขึ้นว่า เป็น "**มหัคคตจิต**" กันอย่างไร ? แค่ไหน ? และที่เราทั้งได้เป็น ทั้งได้รู้ **แต่ก่อนมา** นั้น มันแค่ขั้น "**อมหัคคตจิต**" อยู่แท้ๆจริงๆ ยิ่งๆขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งก็ยิ่งจะเก่งเป็น "**มหัคคตจิต**" ขึ้นเรื่อยๆ เมื่อยิ่งรู้จิตที่ยังมีกิเลสจริง และ รู้จิตที่หมดกิเลสจริง แท้ยิ่งๆขึ้น แน่ยิ่งๆขึ้น เช่น ยิ่งรู้ต่อไปในจิตที่ว่า

"*... จิตมีจิต* **อื่น** *ยิ่งกว่า*(สอุตตร) *ก็รู้ว่า จิตมีจิต* **อื่น** *ยิ่งกว่า หรือ จิตไม่มีจิต* **อื่น** *ยิ่งกว่า*(อนุตตร) *ก็รู้ว่า จิตไม่มีจิต* **อื่น** *ยิ่งกว่า...*" นั้น ก็คือ

ผู้มี**อภิญญา** "**เจโตปริยญาณ**" นั้นๆ ได้กำหนดรู้สภาพในจิตในใจของตนถูกแท้แม่นตรงจริง และ เกิด "ญาณ" เกิดปัญญาแท้ได้ขึ้นมาอีกว่า สภาพจิตของตนที่เรามีขณะนี้นั้น มันยังไม่ดีที่สุด มันอาจจะดีขึ้นแล้ว *(เฉพาะเรื่องๆไป)* หรือ มันอาจจะดีมากแล้ว แต่ถ้าปรับปรุงจิตให้เป็นไปได้กว่านี้ ยิ่งกว่านี้ได้ มันจะยังเป็นได้อีก เราก็จะรู้อยู่จริงๆว่า "จิต**อื่น**" ที่จะเป็นไปได้ยิ่งกว่านี้ มันยังมีอีก ยังจะเป็นได้อีก ดังนี้ นี่คือ "**สอุตตรจิต**" หรือ จิตที่ยังเป็น "**สอุตตระ**"

หรือ รู้แท้รู้ชัดในจิตตนว่า "จิต**อื่น**" ที่จะเป็นไปได้ยิ่งกว่านี้ คือ จะสะอาดยิ่งกว่านี้ จะสบาย–ง่าย–เบา–โปร่ง ยิ่งกว่านี้ จะแข็งแรงมั่นคงเท่านี้ๆก็มั่นใจ ปักใจแล้ว หรือคือ จะดียิ่งเยี่ยมยิ่งกว่านี้ *(เฉพาะเรื่องๆไปก่อนนะ !)* ไม่มีอีกแล้ว ดังนี้ ก็นี่แหละคือ "**อนุตตรจิต**" หรือจิตที่เป็น "**อนุตตระ**"

การได้ "รู้ยิ่ง" ๆ ขนอย่างนี้ ขั้นนี้ มันยิ่งเป็น "**อภิญญา**" ที่ประณีตกว่า ที่ดียิ่งกว่า "**อภิญญา**" ข้อก่อนๆ จริงๆ และยิ่งจะ "รู้ยิ่ง" *(อภิญญา)* ยิ่งๆขึ้น เมื่อกระเดื่องสูงขึ้นสู่สภาพที่ว่า

"*... จิตเป็นสมาธิ* (สมาหิต) *ก็รู้ว่า จิตเป็นสมาธิ หรือ จิตไม่เป็นสมาธิ*(อสมาหิต) *ก็รู้ว่า จิตไม่เป็นสมาธิ....*" นั้น ก็คือ

ผู้มี อ "**เจโตปริยญาณ**" นั้น ๆ ได้กำหนดรู้สภาพในจิตในใจของตนถูกแท้ แม่นตรงจริง และเกิด "ญาณ" เกิดปัญญาแท้ได้ขึ้นมาอีกว่า สภาพจิตของตนที่เรามีขณะนั้น **เป็น "สมาธิ"** *(สมาหิต)* ก็รู้แท้เข้าใจได้เข้าใจถูกด้วยว่า **เป็น "สมาธิ"** *(สมาหิต)* หรือ **ไม่เป็น "สมาธิ"** *(อสมาหิต)* ก็รู้แท้เข้าใจได้ถูกด้วยว่า **ไม่เป็น "สมาธิ"** *(อสมาหิต)*

ข้อสังเกตในที่นี้ก็คือ คำว่า **"สมาธิ"** ใน **เจโตปริยญาณ** นี้ เป็นเพียงคำเรียกเผิน ๆ ของภาษาไทย เท่านั้น อันที่จริง ในพระไตรปิฎกแล้ว ณ ที่นี้ พระบาลีเองนั้น ใช้คำว่า **"สมาหิต"** ไม่ได้ใช้คำว่า "สมาธิ" ซึ่งก็เป็นคำ "บาลี" ตามคำบาลีที่ว่า "สมาธิ" ตรง ๆ ตัวดอก ! และก็ไม่ได้ใช้คำว่า **"สมาหิ"** ซึ่งเป็นคำ "บาลี" ที่ไทยก็แปลกันว่า **"สมาธิ"** เหมือนๆ กันอีกคำหนึ่งด้วย

ก็ขอ*เน้นความหมายพิสดาร หรือ ความหมายละเอียด*ของ **"สมาธิ"** ที่คือ **"สมาหิต"** นี้เสียในที่นี้ด้วย เพราะเป็นคำที่ใช้ใน **"เจโตปริยญาณ"** ขั้น**ละเอียด** จึงต้องรู้ให้ละเอียด

"สมาหิต" อันเรียกกันเผิน ๆ ว่า **"สมาธิ"** นี้ คือ มันมีความหมายถึงจิตอันยิ่ง เหมือนความหมายของ **"สมาธิ"** ปกติทุกประการ นั่นแหละ ซึ่งมีทั้งลักษณะที่ต้องมีสภาพ ละ หน่าย คลาย จาง จากกิเลสนิวรณ์ธรรมต่าง ๆ นั้นหนึ่ง ก็แน่นอนล่ะว่า ต้องมี ! และนอกจากนั้นความหมายที่ว่า ตั้งมั่น หรือ มั่นคง ถาวร ยั่งยืน ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่หวั่นไหว อะไรต่าง ๆ ในเชิงนี้อีกมาก ที่บาลีใช้คำว่า "ฐิติ" หรือ "ฐาน" นั้น ก็มีอยู่ด้วยพรั่งพร้อมในคำว่า **"สมาหิต"** นี้

แถมยังเป็นสภาพ **"สมาหิ"** อันหมายเน้นเอาลักษณะ "เต็มที่" ในความพรั่งพร้อมด้วยกำลัง และ ผลิรูป หนุ่มแน่น เต็มกำลัง สดใหม่ กระปรี้กระเปร่า กล้าหาญ องอาจ แข็งแรงอีก รวมอยู่ด้วยอย่างแน่นหนา ตั้งมั่น ก็มีอยู่ใน **"สมาธิ"** ที่บาลีกล่าวขานว่า **"สมาหิต"** นี้ทั้งนั้น

และสำคัญยิ่งโดยเฉพาะอีก ในความหมายสำคัญของ **"สมาธิ"** ที่เรียกว่า **"สมาหิต"** ก็คือ มี "หิต" นั่นแหละ เป็นพยัญชนะยืนยัน*(สมาหิต=สม+อาหิต*

หรือ สม+หิต ซึ่ง อาหิต = พรั่งพร้อมแล้ว, กองแล้ว, ติดไปแล้ว, เป็นแล้ว และ หิต= ประโยชน์เกื้อกูล) โดยเน้นหมายเอา "ประโยชน์เกื้อกูล" เป็นสำคัญ ดังนั้น **"สมาหิต"** อันเป็น จิตสำคัญของพระอริยะขนาดขั้นนี้ จิตนี้จะต้องคำนึง หรือมุ่งหมาย ถึงความเป็นสภาพที่มี "ประโยชน์เกื้อกูล" อีกด้วย

คำว่า **"ประโยชน์เกื้อกูล"** นั้น พระอริยะที่ทำจนหมดตัวตน *หมดประโยชน์ตนแล้ว ก็จะมีแต่ "ประโยชน์เกื้อกูล" ผู้อื่น นั่นแหละ เป็นสำคัญ เป็นสัญญลักษณ์* "จิต" สำคัญนั้น จึงเมื่อสิ้นกิเลสละเอียดสุขุมสุดในตนปานใดแล้ว ก็ยิ่งจะคำนึงถึงความเกื้อกูล ความเป็นประโยชน์ต่อ **ผู้อื่น** เป็นสำคัญยิ่งขึ้น ดังนี้ จึงจะได้ชื่อว่า **จิต "สมาธิ" ของพุทธ** เป็นสมาธิที่จะไม่ใช่สภาพ "ไม่มีประโยชน์ต่อสังคมต่อผู้อื่น" หรือ ส่อให้เห็นว่า เป็น "ความเห็นแก่ตัว" ดั่ง **"สมาธิ" หลับตาของนิกายฤาษี** นั้นเลย

การมี **"เจโตปริยญาณ"** หรือ การมี **"สมาธิ"** ระดับนี้ จึงคือ การรู้ "จิต" ตนเองว่า ตนเป็น **"สมาหิต"** ด้วยแล้วหรือไม่ ? หรือ ตน *ไม่เป็น "สมาหิต"* **(อสมาหิต)** อันมีความลึกซึ้งมากกันถึงขั้นนี้เดียว ดังนี้เอง

"อสมาหิต" จึงคือ ไม่มีประโยชน์เกื้อกูล ทั้งไม่องอาจ แกล้วกล้า ทั้งไม่กระปรี้กระเปร่า ทั้งไม่ตั้งมั่นไม่ถาวร และ ทั้งไม่ใช่จิตลดละนิวรณ์ นั่นเอง

ต่อไปจากนี้ คือต่อจากความหมายที่ว่า *จิตเป็น "สมาหิต" ก็รู้ว่า เป็น "สมาหิต" จิตเป็น "อสมาหิต" ก็รู้ว่า เป็น "อสมาหิต"* นี้แล้ว ก็เป็นอันจบ เป็นอัน "รอบ" **(ปริ)** เป็นอันครบสภาพ ดังนั้น ต่อจาก **"สมาหิตจิต"** จึงคือ

"....จิตหลุดพ้น (วิมุตต) ก็รู้ว่า จิตหลุดพ้น จิตไม่หลุดพ้น (อวิมุตต) ก็รู้ว่า จิตไม่หลุดพ้น" อันหมายความว่า....

ผู้มี **อภิญญา "เจโตปริยญาณ"** นั้นๆ ได้กำหนดรู้สภาพในจิตในใจของตนถูกแท้ แม่นตรงจริง และเกิด "ญาณ" เกิดปัญญาแท้ ได้ "จิตอย่างนี้ๆ" แท้จริงๆ ว่า เป็นสภาพ **จิต "วิมุตต"**

และที่ยังไม่ถูกต้อง ลงตัว แม่นตรง เป็นจริง ถึงสภาพแท้จริง ก็เป็น **จิต "อวิมุตต"**

ก็เป็นอันถึงสิ้นสุดครบ **"เจโตปริย"** กันด้วยประการดังนี้ จะไม่อธิบาย **"วิมุตต"** และ **"อวิมุตต"** ซ้ำซากอีกล่ะ !

"ญาณ" ก็คือ มีญาณทัสสนะ"จริง เป็น"สัมมาญาณะ"แท้

"เจโตปริย" ก็คือ มี"มโนมยิทธิ"จริง เป็น"สัมมาวิมุตต" แท้

"เจโตปริยญาณ" ถ้ารู้ได้จริง และ มีได้เป็นได้จริง ก็เป็น "อรหัตตผล"จริง ด้วยประการดังนี้

ผู้มีได้จริงก็เป็นเรื่องยากแน่ แม้แค่เพียง"รู้จริง–รู้ถูก" ก็ยังเป็นเรื่องยาก และหาได้ยากแล้ว

ดังนั้น เราผู้ศึกษา ผู้ใฝ่ธรรมแท้ๆ ให้ถึงที่สุด จึงจะต้องพากเพียร ต้องต่อสู้กับแรงโลก เพราะหาหมู่หาเพื่อนได้ยาก ก็ตามที แวดล้อมเราล้วนมีแต่แรงหมุนที่หมุนฉุดไปในทิศทางเข้าหา ราคะ–โทสะ–โมหะ เพื่อคลุกอยู่กับ "โลกียสุข" เป็นธรรมดา ก็ตามที เราก็จะอยู่กับ "แรงโลก" ที่ชาวโลก เขายังอยู่ได้ ยังทนได้นั้น ให้ได้ ผู้ที่จะได้ชื่อว่า เป็น**ผู้อยู่เหนือโลก (โลกุตตร)** *จะทนต่อแรงโลกได้เป็น"ปกติ" ยิ่งกว่าชาวโลกเขาต้องทนได้ด้วยสิ !* จึงจะคือ **ผู้อยู่เหนือโลก**แน่จริง

เท่าที่เราได้ผ่านพบกับโลกมา ต้องกระทบสัมผัสกับโลก กับเหตุปัจจัยต่างๆ เท่าใดๆ หนักหนา รุนแรงขนาดที่ **โลกปกติ** เขาจะต้องประจัญเป็นความทุกข์ หรือ ความปกติที่กระทบสัมผัสอยู่เสมอนั้น มันเป็นความยาก ที่จะให้เขาไม่มีโลภะ โทสะ ไม่ให้มีเศษความชอบความชังขึ้นที่จิต เป็นความลำบาก**อันปกติ**ของมนุษย์ที่พึงควรสู้ได้ หรือ เพื่อนๆมนุษย์ส่วนใหญ่ เขากำลังสู้อยู่อย่างหนักร้าย เฉลี่ยแล้วเป็นที่สุดเท่าใดๆ *เราก็จะพึงหัดสู้ให้ได้* **อย่างอาจหาญ ร่าเริง ราบรื่น ไร้ทุกข์ ได้เก่งที่สุด** เท่าที่จะทำได้ให้เป็น"ความเก่ง" เป็น **อภิญญา** ต่อๆไปเรื่อยๆ **แต่ก็ไม่ใช่จะรีบเร่งรัดไปเอาเรื่อง เกินวิสัยของตน**

มาทำให้ผิดขั้นตอน จนดูเป็นการทารุณโหดร้ายกับอินทรีย์พละของตนเองเป็นแน่ *(ไม่ทำเกิน"มัชฌิมา"จนเป็น" อัตตกิลมถานุโยค")* **แต่เราก็จะไม่เฉื่อยชาชักช้าที่จะต้องสร้าง "นิสัย" ให้เป็น "วิสัย" อันเก่งกล้าแกว่นกล้าเท่าๆกับเพื่อนมนุษย์ทุกคน ที่จะต้องประจัญกับ** บทบาทของโลก **ที่เขาเรียกกันว่า "ชีวิตต่อสู้" หรือ "ทุกข์" นั่นเอง หรือ ความยากลำบากในโลก** *(เช่น ความจน ความเป็นผู้มีน้อยใช้น้อย สภาพไม่มีวัตถุใช้ สภาพไม่มียศ ไม่มีอำนาจ สภาพความเป็นอยู่ที่ง่ายดายไม่เฟ้อ สภาพควรมีควรได้ควรเป็น แต่ไม่มี ไม่ได้ ไม่เป็น สภาพประสบกับการพลัดพราก ฯลฯ)* **โดยเราเองนั้น ใน"จิต"จะไม่มี"ทุกข์" ไม่มีอารมณ์ทรมานอะไร !** *เมื่อเป็นเมื่ออยู่กับสภาพดังกล่าวนี้* ส่วนเรื่องที่รู้แน่เห็นแท้แล้วว่า **ไม่จำเป็นเลย** ที่ความเป็นคน *(แม้ขั้นปุถุชน)* จะต้อง"ทนทุกข์" เพราะมัน ผู้เป็นอริยะแท้ ก็จะไม่ไปสร้าง"วิสัย"เลยเป็นอันขาด

ผู้ทำได้สำเร็จเรียกว่า เป็นผู้มี"มโนมยิทธิ" หรือ มี"อิทธิวิธี" ตามลำดับ และผู้จะทำสำเร็จจนเป็น"วิสัย" ก็โดยเข้าใจ โดย"รู้"*(ญาณ)* ในขั้นตอนแห่ง"จิต"*(เจโต)* ของตนให้รอบถ้วนดิบดี*(ปริย)* ดังกล่าวมาแล้ว แล้วก็จะต้องมี"ตบะธรรม" หรือ *ต้อง "ตั้งตนอยู่ในความลำบาก" เสมอ (ตามพระพุทธพจน์ ใน "เทวทหสูตร" มัชฌิม. อุปริ. ข้อ ๑๕)* มิทมะ มีขันติ กุศลธรรมจึงจะเจริญยิ่ง *(พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญแม้คนผู้หยุดอยู่ในกุศลธรรม ดังพระสุตตัน. อังคุต. ทสก. ข้อ ๕๓)* มิใช่จะมานั่งๆนอนๆ หลง"สุข" หลงเสพย์เป็นชาวโลกๆ ผู้ไม่รู้สัจจธรรม **โดยเฉพาะหลงเสพย์ "ความสงบ–ความหยุด–ความไม่ทำงาน"** *(ลัทธินั่งหลับตาส่วนใหญ่จะหลงได้ง่ายที่สุด)* เพราะนั่นคือ **ความประมาท** และนั่นคือ การเริ่ม**"ปฏิเสวนา"***(หัดเสพย์คุ้น)* เริ่มก่อ**"อธิวาสนา"***(หัดอดหัดฝืนเหมือนกัน)* แต่ไปในทิศแห่งความเป็นชาวโลกอีกชนิดหนึ่งอยู่เช่นกัน หรือ **ไปสู่อบาย** โดยตรงนั่นเอง

คือ *ขี้เกียจสันหลังยาว และ เอาเปรียบเอารัด* **อันเป็น "ความสำเร็จ" หรือ สภาพบรรลุผลของลัทธิเดียรถีย์** *(เป็นความสุดโต่งฝ่าย "อัตตา" คือ* **อัตตกิลมถานุโยค** *จนถึงผลที่สุดที่เรียกว่า "อัตตวินิบาต")* ซึ่งนั่นไม่ใช่พุทธวิชชาเลย แต่บทฝึกหัดที่จะต้องรู้จักการทำความสงบ–สร้างความหยุดให้ได้นั้น ก็ต้องทำ ต้องฝึก และ ต้อง "รู้แท้" ในรสแห่งความสงบ–ความหยุดให้ได้จริง ๆ ชัดๆ ด้วย ดังนั้น บางคนอาจจะใช้วิธีหัดฝึกนั่งหลับตา เพื่อ "รู้" สภาพความหยุด–ความสงบบ้าง เพื่อช่วยให้ตนทำความหยุด–ความสงบได้ ก็ดี ก็ไม่ผิด บางคน ก็ไม่ต้องทว่าไม่ใช่ไป **หลงเสพย์** ความหยุด **หลงติด** ความสงบ จนเลยเถิด ไม่ **ผู้ไม่เข้าใจ "พุทธ" แท้ๆ จงพยายามเข้าใจให้ถูก !**

และหรือ ไม่ใช่ว่า จะต้องไป "อุตริ" เอาเรื่อง**วิฏฐาน** *(วิตถาร)* เอาเรื่องที่ **เกินมนุษย์มนา**เขาจะทำ มาทำให้มันกล้าแข็ง ให้มันเก่งกาจเกินคนไป จนเด่นโด่ง เช่น จะโกนหัว ก็ไม่โกน มานั่งถอนผมทีละเส้น จนเลือดไหลท่วมหัว แล้วก็ถือว่า เก่ง "ใจเด็ด" อย่างทิฏฐิของศาสนานิครนถ์ ดังนี้ เป็นต้น

หรือ ไปหาเรื่องพิลึก ๆ พิเรน ๆ มาบำเพ็ญตบะ โดยผิดวิสัยมนุษย์จนเกินขอบเขต เช่น ไปหาตาปูแหลมๆ มาหัดนั่งบนนั้น ให้ได้ เป็นต้น ก็คือ **อัตตกิลมถะ ฯ**

หรือ จะแค่ขั้นไปหัดนั่งหลับตา ไม่รับรู้อะไร ไม่กินข้าวกินน้ำให้ได้มาก ๆ วันติดต่อกัน ที่หลงเรียกกันว่า "เข้านิโรธสมาบัติ" แล้วหลงว่า เป็น "ผล" เป็น "พุทธคุณ" เป็น "คุณสมบัติ" ของพระอริยะ พระอรหันต์ ก็เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" กันอยู่แท้ๆ เพราะคุณสมบัติแค่นี้ *ปุถุชนคนธรรมดาๆ เมื่อฝึกเข้าหัดเข้า จนถึงขนาด มันก็จะอาจสามารถทำได้* ดังนี้ ก็ล้วนคือ **อัตตกิลมถานุโยค**

"นิโรธสมาบัติ" แบบนี้ มันมิใช่ "ผล" ของพระอริยะที่ญาณ หรือ วิมุตติอะไร แต่ถ้าจะนำมาใช้ประกอบเป็น "มรรควิธี" บ้าง เป็นตบะธรรมบ้าง เพื่อจะได้นำมาอุปการะวิปัสสนาก็พอได้ ทว่าจะต้องเข้าใจในวิธีการทำ การใช้ให้ถูกทางอย่างดี จึงควรทำ ซึ่งผู้ไม่ถนัดวิธีการนี้ ไม่มีจริตในเชิงนี้ ไม่ต้องทำเลย ก็ไม่เสียไม่ดีอะไร

หรือ แม้แต่จะต้องไปบำเพ็ญตบะ เพื่อต่อสู้กับเสือกับสิงห์กับงูร้ายอะไรให้ได้เก่งกาจก่อน จึงจะมาบำเพ็ญตัดกิเลส ก็เป็น**เรื่อง "หลงทาง"** *(มิจฉามรรค)* ทั้งสิ้น หรือ ยิ่งไป "หลงผิด" ว่า การมีความเก่งจนสามารถสู้กับเสือได้สำเร็จ ทำให้งูร้ายคลายพิษได้ ทำให้คนเข้ากับสัตว์ร้ายได้โดยมันทั้งหลายไม่ทำอันตราย แล้วนับว่า นี่เป็น "พุทธคุณ" เป็น "พุทธอภิญญา" *ที่จะเอาแค่นี้มาพิสูจน์ว่า บรรลุธรรม เป็นผู้สำเร็จ เป็นผู้หมดกิเลส* ก็ยิ่ง **"มิจฉาทิฏฐิ" เลยเถิดใหญ่** ซึ่งในทุกวันนี้ มี**หลงผิด**เช่นนี้กันมากเหลือเกิน อันล้วนคือ **"อัตตกิลมถานุโยค"** เป็นความ **เลยเถิด** เป็นความ **สุดโต่ง** โดยตรงนั่นเอง จงเรียนรู้คำว่า **"อัตตกิลมถานุโยค"** กันให้ลึกซึ้ง เป็นธรรม อย่าให้รู้อยู่เพียงแค่โลก ๆ หยาบๆ ง่ายๆ ตื้นๆ กันเท่านั้น

หรือ ยิ่งไปหลงผู้**เก่งทาง "ใจ"** โดยมีจิตเป็นอำนาจพิเศษ เพราะสำเร็จ "ทางใน" ทั้งหยั่งรู้ ทั้งดักใจ ดักคอคนได้ ทั้งรู้อดีต รู้อนาคต ทั้งเอามาบันดลบันดาลอะไรต่ออะไรก็ได้ แม้จะใช้อำนาจจิตบันดาลให้หายไข้ ให้ร่ำรวย ให้เจริญๆ ให้หนังเหนียว ให้ไปสิงอยู่ในอิฐ หิน ดิน ปูน *(เครื่องราง, พระเครื่องฯ)* แล้วก็ยังมีอำนาจอยู่ในอิฐ หิน ดิน ปูนนั้น ขนาดช่วยให้รถที่วิ่งอย่างประมาทควรจะคว่ำ แต่ก็ใช้ฤทธิ์ *(อันเอามาจากทางใจของเกจิอาจารย์นั่นแหละ)* บันดาล หรือ ดึงไว้ไม่ให้คว่ำ หรือคว่ำแล้วก็ตาม ชนกันอย่างแรงขนาดแหลกแล้ว แต่ผู้มีพระเครื่องฯ เก่งๆ นั้น จะต้องไม่แหลก ! ดังนี้ ก็เป็นเรื่องวิตถาร เป็นเรื่องพิลึกกึกกือ เป็น **"อัตตกิลมถานุโยค"** หรือ **ความเพ้อ ความเลยเถิด ไปจาก "พุทธธรรม"** โดยแท้ เกินสัจธรรมเกิน "พุทธธรรม" ที่ไม่ควรจะไปหลงใหล ถ้า**สัจธรรม** หรือ **พุทธคุณ**หมายเอาอย่างนี้ เป็นความเก่งเยี่ยงนี้ *ทำไมพระพุทธเจ้าจึงให้พระเทวทัตกลิ้งหินมาทับพระบาทจนเป็นแผล จนห้อเลือด หรือ เจ็บองค์ได้เล่า ? ! พระพุทธเจ้าก็ไม่เก่งเท่าเกจิอาจารย์ในสมัยนี้หนะซี ! อีกแหละ นักเลี่ยงก็จะเลี่ยงไปอีกว่า พระพุทธเจ้าได้ใช้ฤทธิ์แล้ว ถ้าไม่ใช้สิ ฮึ ! หินจะต้องทับพระพุทธเจ้าถึงแหลกแน่ ! ! หากอย่างนั้นจริง พระพุทธเจ้าทำไมไม่ทำให้แคล้วคลาดไปเสียเลยเล่า ! ทำไมจึงต้องให้ทับนิ้วอยู่ได้ มันก็ไอ้ไม่เก่งเท่าเกจิอาจารย์สมัยนี้อยู่อีกหนะแหละ !*

เพราะพระพุทธเจ้ายังแคล้วคลาดแค่นี้ ก็ยังช่วยตนไม่ได้ **"คุณวิเศษ"แห่งความเป็นพุทธ** ขนาดคนชั้น "พระพุทธเจ้า" ผู้ซึ่งถือว่า มี "บริสุทธิคุณ" เป็นที่สุดออกปานนี้ *(ซึ่งถ้าหมายเอาความเก่งแบบเดรัจฉานวิชชาเช่นนี้ มันก็จะต้องยิ่งเก่งเยี่ยมเนียนสนิทวิเศษสุด ไม่เหลือเศษเหลือรอยแน่ๆ)* **เมื่อเหลือรอย เมื่อขัดแย้งเห็นได้ชัดๆ อยู่** ดังนี้ **"พุทธธรรม" หรือ "พุทธคุณ" จึงไม่ใช่หมายเอาความเก่งอย่างนี้แน่ๆ!!** แม้จะเป็นได้จริง ก็เป็นเพียงเรื่องจริง แต่ไม่ใช่ "พุทธคุณ" อย่าหลงเลอะ !

ผู้ที่ "หลงผิด" คิดว่า **พุทธคุณ** คือ เรื่องเหลวไหลพวกนี้ ก็จงไตร่ตรองดีๆ ใคร่ครวญกันให้เห็นแจ้งกันให้ได้เถิด **อย่า "อวดดี" ไอ้ที่ "ไม่ดี ไม่ถูกต้อง" กันเลย** เมื่อเป็นผู้ยังรักบูชาพุทธศาสนากันแท้

พุทธศาสนิกชนเอ๋ย ! อย่าหลงทางกันอยู่นักเลย คิดดีๆ ตรองดีๆ เถิด ! ซึ่งถ้าตรองให้เห็นแล้ว จะเข้าใจใน "พุทธคุณ" หรือ "พุทธวิชชา" ดีขึ้นว่า มันไม่ได้หมายเอา "เดรัจฉานวิชชา" หรือ ความเป็น "ไสยคุณ" เหล่านั้นเลยจริงๆ **"ปาฏิหาริย์" ก็เป็นคนละ "ปาฏิหาริย์"**

ความเข้าใจ หรือ ความเห็น ของคนนั้น มันผิดอยู่ จึงเรียกว่า **"มิจฉาทิฏฐิ"** *(มิจฉา=ผิด,ทิฏฐิ=ความเห็น, ความเข้าใจ)* คือ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้นอย่างหนึ่ง พระองค์ทรงสอนไว้ว่า ถ้าคนไหน "ไม่ทำสิ่งนั้นๆ – ไม่ทำอย่างนั้นๆ" ก็นับได้ว่า เป็น**ปาฏิหาริย์** หรือ นับเป็นความมหัศจรรย์ แต่คนไปหลงเข้าใจ**กลับกัน**เสียกับคำสอนของพระพุทธเจ้า กลายเป็นว่า ถ้า "ทำสิ่งนั้นๆ – ทำอย่างนั้นๆ" ได้ นั่นแหละ นับว่า เป็น**ปาฏิหาริย์** หรือ นับเป็นความมหัศจรรย์

เช่น พระพุทธเจ้าทรงสอนเราว่า **ปาฏิหาริย์**ของพุทธศาสนา หรือ **ปาฏิหาริย์**ที่ดีจริงสูงยิ่งนั้น ก็คือ พระพุทธเจ้าสอนเราไว้ว่า *อย่าเหาะ* หรือ *อย่าอยากเหาะ* (ตามที่ได้ห้ามพระโมคคัลลาน์กับพระปิณโฑลภารทวาช) *อย่าเล่นทายใจ* หรือ *อย่าเล่นดักใจ* ดังนี้ เมื่อคนผู้ใดทำตามได้ คือ ไม่เหาะ ไม่อยากเหาะ ไม่ไปมัวเล่น หรือ ไม่เรียนดักทายใจคนนั้นคนนี้ ก็นั่นแหละ **ผู้ทำตามได้จริงๆ นั้น เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" เรียกเต็มๆ ว่า บรรลุ "อนุศาสนีปาฏิหาริย์"**

คือ ทำถูก ทำได้ตาม "คำสอน" *(อนุศาสนี)* ทำถูกต้อง ทำได้ตาม "ภาษิต" *(คำที่ได้กล่าวแล้ว)* ของพระบรมศาสดา เช่นนี้จึงเรียกว่า **"ปาฏิหาริย์" แท้ๆ ที่พุทธถือว่า สำคัญ** เป็นปรากฏการณ์ที่แปลกประหลาด หรือ เป็นความมหัศจรรย์ยิ่งกว่า เหาะได้, ทายใจคนได้ เสียอีก

จะเห็นได้ว่า มันเข้าใจผิด**กลับกัน**คนละกลับเอาจริงๆ ไม่ใช่ผิดน้อยๆ ด้วย มัน "ผิด" ขนาด **ขั้น "กลับกันเป็นตรงกันข้าม" เอาเลยทีเดียว** พระพุทธองค์ทรงปรามพุทธสาวกของท่าน *ไม่ให้เหาะ* ดังนี้ ผู้ไม่อยากเหาะ ผู้ไม่หลงใหลในการเหาะ ไม่หลงเชิดชู ทึ่งใจ ได้จริงๆ จึงถือว่า เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" มิใช่ผู้ละเมิดไปเล่นเหาะ ไปอยากเหาะ แล้วเหาะได้ เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" เพราะ **ปาฏิหาริย์** อย่างเหาะนั้น มันคือ **เดรัจฉานวิชชา** คือ **"อิทธิปาฏิหาริย์"** ที่พระบรมศาสดาของพุทธตรัสออกจากพระโอษฐ์ โต้งๆ แท้ๆว่า *พระองค์อืดอัด เบื่อระอา เกลียด อิทธิปาฏิหาริย์* หรือ แม้จะ เล่นทายใจ ฝึกหัดเล่นดักใจคน ก็เป็น **เดรัจฉานวิชชา** เป็น **"อาเทสนาปาฏิหาริย์"** แล้ว "หลง" กันว่า ผู้ทำได้ ทำเป็น และ ทำอวด เป็นผู้มี **"ปาฏิหาริย์"** นั้น ผิดหมดเลย ! ผู้ไม่ต้องไปเป็น ไม่ต้องไปทำ แม้ทำได้ทำเป็นมาก่อน ก็ต้องหยุดทำเอาเสียด้วย นั่นต่างหาก คือ มี **"ปาฏิหาริย์"** ที่ถูกธรรม ถูกศีลของพุทธศาสนา ที่พระบรมศาสดาของพุทธ ตรัสว่า *พระองค์อืดอัด เบื่อระอา เกลียด อาเทสนาปาฏิหาริย์* ก็จงทำความเข้าใจให้ดีๆเถิด

พระพุทธองค์ตรัสไว้ ในพระสุตตัน. ฑีฆ. สีล. ซึ่งมีมากมายตั้ง ๑๐ กว่าพระสูตร ก็ล้วนตรัสไว้ว่า**"แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง"**...*นะ ! ภิกษุทั้งหลายเอ๋ย จงสังวร จงเว้นขาดให้ได้ เช่น...*

"ภิกษุ**เว้นขาด**จากการขวนขวาย *(คือ ไม่กระทำสิ่งเหล่านี้เด็ดขาด ในการจะพยายามให้เป็นให้มีให้ได้)* เล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ *("พระ" ผู้เก่งกาจ)* บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวายเล่นการพนัน *(คือ ยังไปมัวเสียเวลา ไปมัวพยายามอยู่กับเรื่องเล่นๆ เรื่องที่ไม่ใช่สัจจะ เป็นเรื่องเพียง "แข่งเก่ง" เป็นเรื่องเพียง "หาทางแสดงความชนะเขา"*

*พากเพียรเพื่อ "เก่งกว่าเขา" เท่านั้น ซึ่งยังเป็น*มานะกิเลส *ขั้นอบายมุข)* อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท *(ปมาทัฏฐานา)* เห็นปานนี้ คือ เล่นหมากรุก...*(เป็นต้น)* เล่นตวงทราย...เล่นเขียนทายกัน...**เล่นทายใจ** ฯลฯ แม้ข้อนี้ก็**เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง ฯ"**

ดังนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นข้อห้าม ให้เว้นขาด ให้ได้ *(โดยเฉพาะผู้เป็นภิกษุ)* อย่าไปขวนขวาย อย่าไปพากเพียรพยายาม**จะเป็นจะเก่ง**กันเลย ผู้ไม่ขวนขวาย ผู้เว้นขาดได้ คือ **ผู้บริสุทธิ์ศีล** ผู้เกิดปัญญาเห็นแจ้งหยุดได้ เลิกได้ เว้นขาดได้จริง เห็นแท้ด้วยปัญญาอันเข้าใจยิ่ง ไม่ไปแตะต้องคลุกคลี ได้จริง จิตอยู่เหนือมัน ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะจริง ผู้นั้นก็คือ **ผู้มี "ปาฏิหาริย์"** *เป็นผู้มีปรากฏการณ์แปลกประหลาด เป็นความมหัศจรรย์*

ใน เกวัฏฏสูตร ที.ม.สี. ก็ยืนยันไว้ว่า **"แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุสาสนี-ปาฏิหาริย์"** ซึ่งความเต็มๆ กว่านี้ ก็ว่า ดังนี้ ...

"ภิกษุเว้นขาดจากการขวนขวายเล่นการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น อย่างสมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้วยังขวนขวายเล่นการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ *เล่นหมากรุก...(เป็นต้น) เล่นตวงทราย...เล่นเขียนทายกัน...***เล่นทายใจ** ฯลฯ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า **อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ฯ"**

ดังนี้ เป็นต้น จงทำความเข้าใจกันให้ดีๆ จะเห็นได้ว่า พุทธศาสนิกชนทุกวันนี้ ไม่เข้าใจ "ทิฏฐิ" **ที่เป็นพุทธ**กันแล้ว ยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" คือ **เห็น**ยังไม่ถูกไม่ตรงกันอยู่มาก และ **หลงผิดกลับตาละบัตรกัน**จนเมื่อได้ยินได้ฟังแม้ในคำในความที่กำลังอธิบายอยู่ขณะนี้ ก็อาจจะงงๆ จะรู้สึกแปลก จะไม่เชื่อเอาด้วย ถ้าผู้ใดยึดถือเหนียวแน่น หรือ ผู้มีอคติเอามากๆ

จะขอยกตัวอย่างอีกบางข้อชัดๆ ที่พระบรมศาสดาทรงสอนไว้โต้งๆ ว่า **"แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง"** *นะ ! ภิกษุทั้งหลายเอ๋ย จงเว้นขาดให้ได้*

เช่น ในมหาศีล ข้อ ๗ จะขอคัดเอาเฉพาะ *ข้อที่จะเห็นจะรู้กันได้ง่ายๆชัดๆ* พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า ...

"ภิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยเดรัจฉานวิชชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก *(ซึ่งหมายถึง "พระ" ที่โด่งๆดังๆ มีลูกศิษย์ลูกหามาก)* ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิด ด้วยเดรัจฉานวิชชาเห็นปานนี้คือ... *รดน้ำมนต์...ทำพิธีบูชาไฟ...ปรุงยาต่างๆ บ้ายยา ใส่ยารักษาโรคให้ผู้คนเขา ฯลฯ* แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง" เป็นต้น

ก็ดูเอาเถิด "รดน้ำมนต์" ยังนี้ พระบรมศาสดาห้ามไว้ สอนไว้ออกแจ้งๆโต้งๆว่า **ให้ภิกษุสาวก เว้นขาดให้จงได้ อย่ากระทำเลย มันเป็นเดรัจฉานวิชชา** แต่ภิกษุที่ประกาศตนว่า เป็นพุทธ ก็ยังทำกันอยู่ ละเมิดศีลกันอยู่อย่างไม่ยี่หระเลย

ในสมัยพุทธกาลก่อนโน้น มันก็มีกันออกเกลื่อน ลัทธิเดียรถีย์อื่นๆที่เขา "รดน้ำมนต์" พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นโทษ เห็นภัย จึงได้ทรงห้ามสาวกกระทำ ขนาดตั้งเป็น "ศีล" ให้สังวรระวังกันทีเดียว ให้หยุด ให้เลิก ในสมัยพุทธกาล ภิกษุสาวกของพุทธศาสนา จึงไม่มีใครทำ ไม่มีจารีต ไม่มีประเพณีอย่างนี้ในลัทธิพุทธ มีแต่ในลัทธิอื่นๆ พระพุทธเจ้าไม่ให้พุทธศาสนิก**แสวงบุญด้วยการกระทำเช่นนี้ๆ** จึงได้ตั้งเป็น "ศีล" ห้ามไว้ทีเดียว แต่ปัจจุบันนี้ ก็หมุนกลับไปทำ **"สิญจนยัญ"** *(พิธีการที่ใช้น้ำเป็นสื่อ เป็นที่พึ่ง)* นี้กันอีก เหมือนเดียรถีย์เขียงในสมัยพุทธกาล จนบางคนอาจจะออกแปลกใจเอาเลยก็ได้ว่า *นี่พูดอะไรกัน?* **มีที่ไหน? "พระ" ของพุทธศาสนา ไม่รดน้ำมนต์"!** *(ปัจจุบันเป็นดังนี้ จริงๆ)*

และยิ่งจะแปลกใจออกไปอีกถ้าเข้าใจไม่ได้ว่า **ภิกษุใด "ไม่รดน้ำมนต์" เว้นขาดจากการรดน้ำมนต์ได้นั่นแหละ ภิกษุนั้นเป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" แท้ๆจริงๆ** เป็น "พุทธปาฏิหาริย์" ถูกๆตรงๆ ไม่ใช่ "เดียรถีย์ปาฏิหาริย์" **เอาด้วย** และเป็น "ปาฏิหาริย์" แน่ๆ เพราะจะต้องต่อสู้กับการต่อต้านและออดอ้อนหนักมาก

อย่างนี้คือ **"ปาฏิหาริย์" ของพุทธศาสนา** เรียกว่า **อนุศาสนี-ปาฏิหาริย์** แท้ๆ ทีเดียว คือ **ประพฤติได้ตาม "คำสอน"** *(อนุสาสนี)* **ของพระบรมศาสดา** เป็น "อริยกันตศีล" คือ ทั้งประพฤติบริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ ทั้งเข้าใจดีในโทสภัย ในผลประโยชน์แท้ว่า เว้นขาดจากสิ่งนี้เรื่องนี้แล้วเป็นกุศลอย่างไร ? ดีอย่างไร ? เข้าใจเหตุรู้ผลจริงๆ ไม่งมงาย จึงเว้นขาด–ไม่กระทำได้อย่างสนิทใจ

คนทั่วไป**เห็น**กัน เข้าใจกันเพียงว่า ถ้าพระ "รดน้ำมนต์" ให้ แล้วเกิดร่ำเกิดรวย เกิดหายโรคหายภัย หรือ เกิดมีผลชะงัดพลิก น่าอัศจรรย์ นั่นต่างหากคือ **"ปาฏิหาริย์"**

แต่พระพุทธเจ้า**เห็น** หรือ อริยบุคคล ที่เป็น พุทธศาสนิกชนอันมีสัมมาทิฏฐิ แล้ว**เห็น**กลับกันไปเลยว่า **พระที่ไม่รดน้ำมนต์เลย ไม่ละเมิดศีล ไม่ด่าง ทำตามคำสอนพระบรมศาสดาได้บริสุทธิ์บริบูรณ์จริงๆ แม้แต่จะ "รด" เพื่อประโลมใจ ก็ไม่ทำ ! นั่นเสียอีก เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" เป็นอนุสาสนีปาฏิหาริย์**

มันกลับตาละปัตรกันไหมล่ะ ?

ที่จริงของง่ายๆ แท้ๆ แต่ไม่ทำ กลับจะไปหาเรื่องทำของยากๆ ก็การจะ "รดน้ำมนต์" ให้มันมีฤทธิ์ มีผลชะงัดส่งผลให้สำเร็จเป็นอะไรต่างๆ นั้นหนะ มันง่ายอยู่หรือ ? ที่จะทำน้ำมนต์ให้มีฤทธิ์ ให้เกิดจังหวะที่สัมฤทธิ์ผล ให้มีความเป็นไปได้จริงๆ มันมีแต่หลอกๆ ล่อๆ กันอยู่เท่านั้นเอง *(คือ ไม่ได้จริง มากกว่าได้)* มันเป็นทีพึงทำไม่เกษมเลย **แต่การจะ "ไม่รดน้ำมนต์" เลย เว้นขาดการกระทำที่เป็น เดรัจฉานวิชชานี้เสีย หยุด–เลิก–งดทำ ให้ได้** นั่นต่างหาก มันง่ายกว่าเป็นกองสองกอง แล้วทำไม ? ภิกษุสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงไม่ทำ !

ก็มีคำตอบชัดๆ ได้ว่า เพราะยังมี "มิจฉาทิฏฐิ" เพราะยังไม่เกิดปัญญารู้เห็นเข้าใจแจ้ง *(อวิชชา)* เพราะยังไม่เกิด "ญาณ" ไม่เกิด "อธิปัญญา" ว่าความจริง มันคืออะไรกันแน่ การรดน้ำมนต์มันมีผลเสียผลดีอย่างไร ? ได้มากกว่าเสีย ? หรือ เสียมากกว่าได้ ? ไม่รู้จริงๆ ! หรือ แม้รู้แล้ว ก็ไม่มีฤทธิ์พอจะผื่นกระแสความต้องการ ของชาวโลกีย์เขาได้ ไม่มีความเก่ง ไม่มีญาณ

ไม่มี "ธรรมฤทธิ์" ไม่มีความเด็ดขาดที่จะยังชีพอยู่ได้ โดย "ไม่รดน้ำมนต์" ยังต้องตามใจญาติโยม ยังต้องเอาใจญาติโยม ยังต้องเอาใจหมู่ที่ผิดแท้ ๆ อยู่ ภิกษุนั้น ๆ ยังไม่มีอำนาจ ยังไม่มีฤทธิ์พอ ที่จะไม่ตามใจญาติโยมในเรื่องนี้ ยังไม่สามารถจะขัดเกลาญาติโยมได้ จึงเลิกไม่ได้ เว้นขาดไม่ได้ ต้องอนุโลมเขาอยู่ ยังไม่อาจหาญแกล้วกล้าเพียงพอ **ก็ไม่ได้ชื่อว่า เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์"** *เพราะไม่มีฤทธิ์ ไม่มีความเก่ง จนละ จนเลิกได้ นี่เอง* คือ **การไม่มี "ปาฏิหาริย์"** ถ้าเลิกได้ และอยู่ได้ ยังชีพอยู่โดยไม่ต้องไปทำที่พึ่ง *อันไม่เกษม* ให้ปวงชน แต่เราสามารถให้ "บัญญา" แก่ปวงชนได้ ดีกว่า เป็นที่พึ่ง**อันเกษม**ยิ่งกว่า จึงจะเรียกว่า "อริยบุคคล" เป็นผู้มี "พุทธปาฏิหาริย์" *(ความมหัศจรรย์ทางความรู้ยิ่ง)*

ใน สุตตัน. ฑีฆ. สีล. "เกวัฏฏสูตร" พระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันไว้เช่นกันว่า...

"ภิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ *(ไม่กระทำสิ่งเหล่านี้เด็ดขาด ในการเป็นอยู่แห่งชีวิต)* โดยทางผิด ด้วยเดรัจฉานวิชชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ *("พระ" ผู้โด่งดัง หรือ พระผู้ใหญ่,พระเถระ)* บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิด *(ยังมีความเป็นอยู่อย่างผิด ๆ ไม่รู้ขอบเขตสมณสารูป ไม่รู้หน้าที่ฐานะ ไม่รู้การงานที่ถูกต้องของ "พระ" ที่เป็นพุทธสาวก)* ด้วยเดรัจฉานวิชชาเห็นปานนี้ คือ.... **รดน้ำมนต์... ทำพิธีบูชาไฟ... ปรุงยาต่าง ๆ... บ้ายยา ใส่ยา รักษาโรคให้ผู้คนเขา ฯลฯ** *แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า* **อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ฯ**

ดังนี้ เป็นต้น จงทำความเข้าใจให้ดี ๆ แล้วจะเข้าใจ "พุทธปาฏิหาริย์" ได้

หรือ จะเป็นเรื่อง **"ทำพิธีบูชาไฟ"** นี้ก็ตาม ถ้าอธิบายขึ้นมาก็จะงง จะฉงน จะไม่อยากเชื่อขึ้นมาทีเดียวว่า **พุทธศาสนาของเราทุกวันนี้ มันนอกรีต นอกรอยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพาทำ** จนบางคนอาจจะอ่านคำอธิบายนี้แล้ว ก็จะคิดเลยเถิดไปว่า *นี่จะมาล้มมาล้าง จารีต ประเพณี ที่เขายึดเขาถือกันมาตั้งหลายร้อยหลายพันปีกันทำไม ?* ไปโน่นทีเดียว

ก็ขอบอกไปเลยว่า ต้องล้ม ต้องล้างกันจริงๆ เพราะแม้แต่ในสมัยพุทธกาล ผู้คนมีความเจริญทางปัญญาน้อยกว่าทุกวันนี้แท้ๆ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ยังล้ม ล้าง จารีต ประเพณีพวกนี้ ยิ่งปัจจุบันสมัยนี้ คนมีความเจริญทางปัญญามากกว่าดึกดำบรรพ์โน้นมาก ก็ยิ่งต้องล้มต้องล้างกันแน่ๆ เรื่อง **"ทำพิธีบูชาไฟ"** *(อัคคี-ยัญ)* นี้ มีมาก่อนพระพุทธเจ้าอุบัติเสียอีก และมันก็มีครองโลกไปเรื่อยๆ ในสมัยพุทธกาลโหดร้าย ทารุณ หรือ เสียหายมากกว่าทุกวันนี้ เพราะใช้เครื่องบูชา หรือเครื่องจุดเครื่องเผาที่โง่มงายกว่ากัน โดยหลงผิดกันขนาด ใช้คนที่ยังเป็นๆ ทำพิธีบูชา จุดเผากัน ก็ทำ รองลงมาก็ใช้ สัตว์ต่างๆ จุดเผาบูชา ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความป่าเถื่อน เหี้ยมโหด รองลงมาเป็นระดับๆ ซึ่งทุกวันนี้ ก็ไม่มีกันแล้ว หรือ จะเหลืออยู่ก็น้อยเต็มที ในหมู่ชนที่ยังไม่เจริญทางสมองเพียงพอเท่านั้น แต่กระนั้น ก็ยังเผาทำลาย เสียหาย เอาอะไรต่ออะไรมาเผา มาจุดทิ้ง เป็นขี้เถ้าไปอีกอยู่จนได้อยู่นั่นเอง ในหมู่ชนบางกลุ่มที่มีปัญญาขั้นตอนหนึ่ง เช่น ยังเผาข้าวของอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ก็งมงายทำลายวัตถุโดยเปล่าประโยชน์ จนปัญญาสูงขึ้นมาอีก ก็เลิกเผาข้าวของจริงๆ มาเผากระดาษที่ทำแทนข้าวของเครื่องใช้ *("กงเต๊ก" เป็นต้น)* แต่ก็ยัง คือ งมงายกันอยู่นั่นเอง แม้ที่สุดเผาน้ำมัน เผาไขมัน เผาขี้ผึ้ง *(ที่คนไทยเรียกกันว่า "เทียน")* เผาขี้เลื่อย เผาแกลบ เผารำ *(ที่คนไทยเรียกกันว่า "ธูป")* ก็ยังงมงายเปล่าดายกันไปเป็นอามิสบูชา ใน "ศีล" พระพุทธองค์ก็ห้ามไว้หมด **ทำพิธีบูชาไฟด้วยสิ่งต่างๆ** พวกนี้ *(คือ พุทธศาสนา แท้ๆ ถูกๆ นั้น ไม่มีแม้แต่จุดธูป จุดเทียน บูชาด้วยไฟกันอย่างทุกวันนี้เลยจริงๆ)* จากพระบาลีตรงๆ ก็เช่น ที่แปลกันไว้ว่า...*ทำพิธีขัดแกลบบูชาไฟ...ทำพิธีขัดรำบูชาไฟ...ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ....ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ* จะเห็นได้ว่า มันก็คือ หาเชื้อเพลิงมาเป็นสื่อเผาให้เกิดไฟที่ทำปฏิกิริยาเผาไหม้อยู่ ให้มีเปลว มีควัน ให้มีแสงอะไรต่างๆ **ที่แสดงการใช้ "ไฟ" เป็นสื่ออยู่นั่นเอง** เดี๋ยวนี้พัฒนามาถึงขั้นใช้ "ไฟฟ้า" จุดตามกันทั้งวันทั้งคืนไปเลย หรือ แม้แต่ *ทำพิธีเสก เป่า บูชาไฟ* คือ ใช้วัตถุที่จะเผาเป็นสื่อเกี่ยวข้องน้อยที่สุด เหลือแต่ใช้ลมมาการเป่า การพ่นอะไรประกอบจูงใจเข้าไปในพิธีการนั้นๆ พระพุทธองค์ก็ทรงตรัสสอนไว้ว่า **ไม่ทำเสียได้ เลิกเสียได้ นั่นต่างหาก**

เป็น "**ปาฏิหาริย์**" อ่านดูใน "เกวัฏฏสูตร" สุตตัน. ฑีฆ. สี. ละเอียด ๆ เถิด

จงทำความเข้าใจใน "**ปาฏิหาริย์**" ที่เป็น **สัมมาทิฏฐิ** ให้ดี ๆ

แม้จะ *เป็นหมอดู...เป็นหมอปลุกเสก...เป็นหมอผี...เป็นหมอลงเลขยันต์ คุ้มกันบ้านเรือน ฯลฯ* ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น ก็ล้วนเป็น "ศีล" ที่พระบรมศาสดาทรงสอนไว้ว่า ให้เว้นขาด อย่าไปอุตริกระทำขึ้น แม้จะเคยทำก็ให้เลิก ให้หยุด ให้ได้ทั้งนั้น โดยเฉพาะผู้เป็น "พระ" หรือ เป็นภิกษุ

ความว่า "**หมอดู**" ก็คงจะเข้าใจได้ชัด ๆ แล้ว ก็อย่าทำ **จงทำตนให้เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" ให้ได้** ละเว้นเสีย ถ้ายังทำอยู่ หรือ ไม่ได้ทำ ก็อย่าไปหลงเลอะเข้า

ความว่า "**หมอปลุกเสก**" นี้ ผู้ยังเข้าใจไม่ได้ ยัง "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่ ก็คง "ปลุกเสก" กันอยู่ออกขรมถมเถ และ แถมชื่นชอบ หลงยกย่องยกยอ เป็น "ปาฏิหาริย์" กันอย่างกว้างขวางอยู่เอาด้วย

ภิกษุใดเป็นหมอ "ปลุกเสก" เป็นอาจารย์ "ปลุกเสก" ไม่ว่าจะปลุกเสก เครื่องราง ฯ ปลุกเสกพระเครื่อง ฯ ปลุกเสกพระพุทธรูปอะไรต่าง ๆ นั้น ล้วนแต่เป็นเรื่อง **ผิดศีล** ของผู้เป็นภิกษุในพุทธศาสนา (*นอกจาก จะ "ปลุกเสก" คน ให้มีศีล–สมาธิ มีปัญญา หรือ "ปลุกเสก" คนให้ลดโลภะ เลิกโทสะ สิ้นโมหะ เท่านั้นแหละ จึงจะเป็นการ "ปลุกเสก" ที่ไม่ผิดศีล*) และ เป็นเรื่องไม่มี "อนุศาสนีปาฏิหาริย์" เอาเสียจริง ๆ ซึ่งมัน**กลับกัน**กับความเห็นของชาวโลก ๆ เลยทีเดียว จงเห็นให้ออกเถิด

ซึ่งแท้จริงแล้ว **ผู้เว้นขาด การ "ปลุกเสก" ได้** ต่างหาก คือ ผู้บริสุทธิ์ศีล คือ ผู้มี "ปาฏิหาริย์" แท้ ๆ **"พระ" ของพุทธศาสนาแท้ ๆ ต้องไม่ "ปลุกเสก" จึงจะเป็น "อนุศาสนีปาฏิหาริย์"** อย่าเป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า *อีดอัด เบื่อระอา เกลียดชังเลย* **จงทำตนให้เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์"** อันเป็น **สัมมาทิฏฐิ** เถิด !

ความว่า "**หมอผี**"นี่ ก็หลงเป็น หลงทำกันอยู่แยะ สำหรับผู้ไม่รู้จริง ยัง"มิจฉาทิฏฐิ"อยู่ จงพยายามทำความเข้าใจให้ดีเถิด เรียนรู้"ผี"ให้ออก "**ผี**" คือ **สัตว์นรกที่แฝงอยู่ในจิตคน หรือคือ "อกุศลจิต"ของเราเอง นั่นเอง โดยแท้ที่สุด** ถ้าจะเป็น**หมอผี–ปราบผีแท้ๆ ผีโดยปรมัตถ์ละก้อ** จงทำเถิด และ ควรทำ หรือ ต้องทำที่เดียว คือ **ฆ่า"ผี"ในตัวเรา ให้ได้ถูกตัว ถูกตนแท้ๆให้ได้ก่อน** แล้วจะได้ไป"ชี้"ผีให้คนอื่นๆ เห็นผี รู้จักผีของเขาในตัวเขาบ้าง *แต่ถ้าเป็น "หมอผี" แบบเดรัจฉานวิชชา แบบไสยศาสตร์ละก้อ* อย่าเลย !! เพราะมันเท่ากับเรากลายเป็นผู้ชี้ได้แต่"ผีหลอก" ส่วนตัวเราแท้ๆ นั้นแหละยิ่งเป็น"ผี"ที่ร้ายกาจ เป็นผีแท้ๆ หนักขึ้นๆ เนื่องจากเราก็ไม่รู้จักผี แต่เรากลับไปหลอกเขาด้วย"ความไม่รู้จริง"ของเรานั่นแหละ จึงได้ชื่อว่า"เราคือผี" เพราะ**ไปหลอกเขาอื่น**ว่า เราเป็น"หมอผี" หรือ ผู้ปราบผีแท้ๆ "ผี" ที่ปราบอยู่นั้นมันไม่มีจริง มันเป็นเพียงความคิด–ความสมมุติของเราเอง มันเป็นโมหะ เป็นอวิชชาอยู่แท้ๆ ยังเป็น"อัตตา" เรายังหลง"สมมุติ"อยู่แท้ๆจริงๆว่าสิ่งนั้นมีจริงเป็นอย่างนั้นๆอยู่ เมื่อเขามี"ผี"ที่เป็นรูปเป็นตัว **ที่นอกไปจาก "จิต"ของตนเอง หรือ นอกไปจาก"จิต"ของคน ในร่างในกายที่ยังมีชีวิตเป็นๆอยู่นี้** *(ปรทัตตูชีวกผี)* มันก็เป็นลิเกเรื่องนั้นๆอยู่นั่นเอง **การไม่เป็น"หมอผี"ในแบบไสยศาสตร์ แบบเดรัจฉานวิชชานี้ ให้ได้จริงๆ นั่นแหละ จึงจะเป็น"ปาฏิหาริย์"แท้ๆของพุทธ**

ความว่า "**หมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน**"นี้ ก็ยังทำกันอยู่เกลื่อนกลาดฟังภาษาเผินๆ บางคนอาจจะไม่รู้ว่าทำอะไร ? แต่ถ้าอธิบายกันชัดๆ"ลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน"หรือ"คุ้มกัน"วัตถุอื่นๆใดๆก็ถือ ภาษาเดียวนี้ เขาเรียกกันว่า"**เจิม**"ไงล่ะ ! นั่นแหละ คือ"ลงเลขยันต์" เจิมบ้านเรือน เจิมป้าย เจิมรถ เจิมเรือบิน ฯลฯ เจิมคุ้มกัน หรือ เจิมเป็นพิธีกรรม เป็นรูปแบบที่จะทำให้คนหลงหวัง หลงฝันว่า มีอิทธิฤทธิ์ มีสิ่งลึกลับ มีอำนาจประหลาดที่เป็นอีกสิ่งหนึ่ง นอกตนนอกตัวของเรา มาคอยช่วย คอยบันดาล **จึงยังเป็น"ไสยศาสตร์"อยู่** *(ไสย= มืดดำ, ยังไม่ชัดแจ้ง, ยังหลับใหลอยู่)*

แท้จริงนั้น **เราพึ่งตัวเราเอง เราพึ่งกรรม** *(การกระทำ, การงาน)* **ที่เป็นของๆตน** เมื่อผู้ใดยังเข้าใจไม่ได้ และ ทั้งยังละเว้น ยังเลิก "หลง" เลิกติดเลิกยึด "เลิก" คือ ไม่พึ่ง ไม่มี ไม่เอา ไม่เกี่ยว ยังไม่ได้ ก็ยังไม่มี "พุทธ-ปาฏิหาริย์" ถ้าผู้ใดหยุดเจิม เลิกลงเลขยันต์คุ้มกันนั่นนี่ได้ ก็เป็นพุทธสาวกที่บริสุทธิ์ศีล เป็นผู้ไม่เลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยเดรัจฉานวิชชาได้แล้ว ก็เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" โดยแท้จริงขั้น**ทิฏฐุชุกรรม**ทีเดียว คือ *เห็นถูกแท้ และ การกระทำก็ถูกแท้ตรงกัน* จริงๆด้วย เป็น "บุญ" *(กิริยาวัตถุ)*สูง "บุญ" มาก ระดับปลายแน่ะ !

จะเห็นได้ว่า **ศาสนาพุทธ** ทุกวันนี้ยัง "มิจฉาทิฏฐิ" กันเกลื่อนกล่นอยู่แค่ใด ? มันเข้าใจ หรือ เห็นกันคนละความเห็นจริงๆ **กลับตาละบัตรกันเป็นตรงกันข้ามทีเดียว** จนบางคนอ่านมาถึงแค่นี้แล้ว จะเชื่อไม่ไหว หรือ ไม่อยากจะเชื่อเลยจริงๆ จะเป็นไปได้ยังไง ในเมื่อ**พุทธศาสนา**ในเมืองไทยไม่ได้เป็นอย่างที่เขียน ที่อธิบายนี่เลย **มีแต่ละเมิดศีล มีแต่ "ปาฏิหาริย์" เดรัจฉานวิชชา หรือ "ปาฏิหาริย์" ไสยศาสตร์กันอยู่ทั้งนั้นเกลื่อนกล่น**

ก็จริง ! **พุทธศาสนา**ในเมืองไทยปัจจุบันนี้ เป็นเช่นนั้นจริงๆ ถ้าผู้ใดเห็นได้ เข้าใจได้ ก็จงสังวรระวังเถิด หยุด ! กันเสียที เลิก ! กันเสียที **ศาสนาพุทธ**เหลือความแท้ เหลือความบริสุทธิ์อยู่แค่ใด ? *จงตื่นขึ้นเถิด ! อย่ามัวงมโข่งอยู่เลย* ต้องมาช่วยกัน **โดยเฉพาะทำที่ตนให้ได้ก่อน** เลิกละ เว้นขาด ตาม**ศีล** ตาม**คำสอน***(อนุสาสนี)* ของพระบรมศาสดา**ให้ได้** ทำ**"อนุสาสนีปาฏิหาริย์"ให้เป็นให้มีให้ได้** *เพราะเดี๋ยวนี้ "ศีลสิกขา" นั้นกล่าวได้เลยว่า ไม่มีกันแล้ว* อย่าไปพูดถึง **"สมาธิ"** ถึง **"ปัญญา"** กันเลย บ่วยการเปล่า ! เพราะเบื้องต้น*ก็ยัง "ไม่มี"* และอย่าพูดไปถึงขั้นว่า **ยัง"ไม่งาม"**เลย ! ก็แค่มี ก็ยังไม่มี ! แล้วจะเอาอะไร"งาม" ! ศาสนาจึงเสื่อมโทรม มีแต่เดรัจฉานวิชชา มีแต่ไสยศาสตร์กันเป็นพื้น ทั้งๆที่พากันยืนยันว่า **ตัวเราคือ"พุทธ"** แต่ **ความรู้** หรือ **วิชชา** ที่เป็น ที่มี ที่ใช้กันอยู่นี้ หาใช่**"พุทธวิชชา"**ไม่

เป็น "เตรัจฉานวิชชา" อยู่แท้ ๆ เกือบสิ้นเชิง โดย "สัจธรรม"

"ปาฏิหาริย์" ที่พระพุทธเจ้าของเรา สรรเสริญ ไม่ขยะแขยง ไม่เกลียดชัง นั้น จึงดูจะไม่น่าดึงดูดใจ "คน" เลย จริง ๆ มันย่อม**ทวนกระแส** หรือ มันจะ**กลับกัน**เสมอกับความรู้สึกของคนโลก ๆ *(ปฏิโสต)* โดยแท้จริง ดังนี้เอง

"โลกุตตระ" คือ มันไม่ *กำหนัดใคร่ ติด ยึด ดึงเหนี่ยว* เอาจริง ๆ แต่จะ **"ยอดรู้"** และ **"ยอดชั่ง"** ใจของพระอริยเจ้าแน่ ๆ เมื่อผู้นั้นมีญาณตกกระแส–เข้ากระแสโลกุตตระแท้จริงแล้ว มันยิ่งจะเห็นแท้ เห็นจริง มันยิ่งจะสว่างไสว มันยิ่งจะทะลุปรุโปร่ง

แม้ความเห็นแจ้งชัดที่จะเห็นชัดยิ่งขึ้นว่า "ปาฏิหาริย์" ของพุทธนั้น ก็คือ ความมี "ศีล" บริสุทธิ์จริง ๆ มี "จิต" *(สมาธิ)* อันเป็นได้แท้ วาง–ว่างเบาสบาย ไม่ติด ไม่สงสัยแล้วจริง ๆ และ เต็มไปด้วย "ปัญญา" อันเข้าใจอยู่ อันรู้อยู่ สิ้นสงสัยจริง ๆ

ดังนั้น แม้พระบรมศาสดาจะตรัสไว้ว่า....

"เธอเว้นขาดจากการซื้อขาย" หากภิกษุใด เว้นขาดได้ เลิกซื้อเลิกขายได้โดยจริง ก็เป็น "ปาฏิหาริย์" จริง ๆ **จะเข้าใจชั้งได้จริง ๆ ว่า** มันเป็น "ปาฏิหาริย์" อย่างไร ? เพราะคนมันเป็นไม่ได้ง่าย ๆ หรอก ! *(แม้จะบวชเป็น "พระ" แล้ว ก็ยังเลิกยาก ตัดขาดได้ยากอยู่นั่นเอง)*

"เธอเว้นขาดจากการรับทอง (ธนบัตร เป็นต้น ซึ่งเป็นของราคาสูง) และรับเงิน (เหรียญ,สตางค์ เป็นต้น ซึ่งเป็นราคารอง)" ก็เป็น "ปาฏิหาริย์" จริง ๆ **ถ้าทำได้จริง บริสุทธิ์นอก บริสุทธิ์ใน ไม่มีด่างพร้อยทั้งนอกในจริง ๆ** เพราะคนมันเป็นไม่ได้ง่าย ๆ หรอก ! ยิ่งทำได้เป็นได้ และผู้ทำได้นั้น ก็เป็นอยู่สบายจริง ๆ ด้วย จึงยิ่งเป็น "ปาฏิหาริย์" แท้ ๆ

"เธอฉันหนเดียว ไม่ฉันในเวลา 'วิกาล' (หมายความว่า ไม่ฉันเล่น ไม่ฉันจุบจิบ ไม่ฉันอื่นอีกจากมื้อจากครั้งที่ได้กำหนด) ไม่ฉันในราตรี (ไม่ฉันกลางคืนอย่าไปแปล 'วิกาล' เป็น 'กลางคืน' ซ้ำกับ 'ราตรี' ล่ะ !)" ก็เป็น "ปาฏิหาริย์" จริง ๆ

ถ้าทำได้จริง และ บริบูรณ์ทั้งทางกายนอก บริบูรณ์ทั้งทางในใจอยู่

.....ฯลฯ.....

จะเข้าใจไปตลอดแม้ว่า.....

"*เธอละคำเพ้อเจ้อ....*" ก็เป็น "ปาฏิหาริย์" จริงๆ ถ้าทำได้จริง

"*เธอเว้นขาดเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน....*" ก็เป็น "ปาฏิหาริย์" จริงๆ ถ้าทำได้จริง

"*เธอละการลักทรัพย์....*"

"*เธอละการฆ่าสัตว์....*" ก็เป็น "ปาฏิหาริย์" จริงๆ ทั้งนั้น ถ้าทำได้จริง

"ปาฏิหาริย์" ที่พระบรมศาสดาของพุทธศาสนาทรงสอนไว้ จึงต้องหยั่งให้ "เห็นดี" ให้ถึงธรรม ถึงจุด "ดี" ที่แท้ให้ได้ เข้าใจใน "กุศลธรรม–อกุศลธรรม" ของ "กรรม" หรือ ของการกระทำ กับ การละเลิก ให้ถึงแท้ชัดๆ

ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงจะลงร่องลงช่องเป็น "เอโก ธัมโม" เป็นร่องเดียวรอยเดียวกัน ไม่ขัดกัน ไม่ย้อนแย้งตนเอง และ จะเข้าใจจริงๆ ว่า **มันเป็น"ปาฏิหาริย์"จริงๆ** ทั้งเป็น**"อนุสาสนีปาฏิหาริย์"**แท้ๆด้วย

ที่เห็นง่ายๆที่สุด ในขณะนี้คือ ผู้ปฏิบัติ "ศีล" บริสุทธิ์–บริบูรณ์ได้นั่นแล คือ "ปาฏิหาริย์" เป็น "อนุสาสนีปาฏิหาริย์" กันแท้ๆจริงๆ "อนุสาสนี" อื่นๆนอกนั้นยังมีอีก ยิ่งเป็น "ปาฏิหาริย์" ที่ยากยิ่งขึ้น ละเอียดลึกซึ้งยิ่งๆขึ้น ก็ยังมีมากมาย 84,000 พระธรรมขันธ์ที่เดียว ซึ่งผู้ทำได้จริง ก็จะเป็น**"อนุสาสนีปาฏิหาริย์"** กันอีกขนาดไหนๆ.... ก็เป็นเรื่องจริง ดีจริง ประเสริฐจริง เป็นประโยชน์ตน–ประโยชน์ท่าน ยิ่งกว่า **อิทธิปาฏิหาริย์–อาเทสนาปาฏิหาริย์** ที่เป็นเดรัจฉานวิชชา ออกนักหนาในโลก ในสังคมมนุษย์จริงๆ

ที่ได้อธิบายเลยออกไป จนกินแถวถึง**อิทธิปาฏิหาริย์ – อาเทสนาปาฏิหาริย์** *(แบบไม่ใช่พุทธ)* นี้ ก็เพราะมันเกี่ยวกับ **"เจโตปริย"** คือ "*ความรอบของจิต*"

ซึ่งจะต้อง "กำหนดรู้" *(สัญญา)* ซึ่งขอบเขตที่หมาย *(สัญญา)* เน้นเอาเนื้อ ๆ ส่วนเป็นสาระแท้ เป็นส่วนสำคัญของพุทธ *(สัญญา)* ให้ผู้หลงเข้าใจ**เลยเถิด** ผู้ไม่รู้**ความรอบ**ที่มีขอบเขตแห่งพุทธ จะได้เข้าใจในขอบเขตของพุทธ **จะได้ไม่ไปแสวงบุญ หรือ แสวงเอา "ความเก่ง, ความดี" (บุญ) ที่นอกขอบเขตของพุทธ**

"การไม่แสวง**บุญ**นอกขอบเขตของพุทธ" นั้น หมายเอาให้รู้ความเก่ง–ความดีของพุทธแท้ ให้ได้อย่างนี้เอง

"*การไม่แสวง* **บุญ** *นอกขอบเขตของพุทธ*" ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้น จงอย่าเข้าใจผิด ๆ โดยไปหลงตื้น ๆ เขิน ๆ หมายเอาว่า พระพุทธเจ้าเป็นคนใจแคบห้ามไปทำทาน ทำบุญกับคนนอกศาสนาเป็นอันขาด ถ้าขืนใครคิดตื้น ๆ อย่างนั้น มันเป็นการ "ดูหมิ่น" พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และ พระกรุณาธิคุณ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างจัง และที่แท้ ก็คือ คนผู้นั้นเข้าใจภาษาที่อธิบายธรรมไม่ออกด้วย ลองอ่านย้อนใหม่ดูอีกทีก็ได้ว่า "**บุญ**" หมายความว่าอะไร ? และ "การไม่แสวงบุญนอกขอบเขตของพุทธ" นั้น แท้ที่จริง "**การแสวงหา**" มันหมายเอาอะไร ? "**นอกขอบเขต**" มันหมายความว่าไง ?

จึงจะต้องรู้ว่า "พุทธ" นั้นกำหนดคุณธรรม *(พุทธคุณ)* ไว้แค่ใด ๆ

แท้จริงแล้ว พระพุทธองค์ท่านเพียงเน้นเอา *(สำคัญมั่นหมาย)* เรื่อง**ความเป็นอยู่ธรรมดา ๆ** ที่มีปัญญา *(ไม่เอาเปรียบอย่างซื่อสัตย์)* ช่วยตนให้อยู่กับโลกเขาอย่างสบาย ๆ *(ชนิดไม่ตาม "ใจ" ตน)* อย่างมีประโยชน์ด้วย มีการมีงาน *(มี "กรรม" คือ สัมมากัมมันตะ)* มิใช่งอมืองอเท้า และเป็นผู้เสียสละสุดยอด **เป็นผู้อยู่กับ "ทุกข์" ในการเป็นอยู่ของชีวิตปกติธรรมดา ชนิดที่ผู้อื่นเขาทนไม่ได้** *เขาจะทุกข์ เมื่อเขาขาดสิ่งที่เขาปรารถนา อยากได้ เขาจะทุกข์ เมื่อเขาต้องเจอต้องประสพกับสิ่งที่เขาไม่ปรารถนา ไม่อยากได้* **แต่ "ผู้บรรลุธรรม" นั้นจะไม่ทุกข์เลย เพราะไม่ต้องอยากได้สิ่งใด และ ไม่ทุกข์เลย**

เมื่อต้องประสพกับสิ่งที่ทนได้ยาก ทนได้โดยลำบาก ก็ตาม ดังนี้ เป็นเป้าหมาย เป็นจุดสำคัญ เป็น "พุทธคุณ" จงประจุ "พุทธ-คุณ" อย่างนี้ ๆ ลงที่ตนเถิด จง "พุทธาภิเษก" คุณธรรมอย่างนี้ใส่ตน และ คนอื่นๆ ให้ได้เทอญ **อย่าไปหลงมัวเมาอยู่กับ "ไสยาภิเษก" กันนักเลย** แล้วก็พากันเบี่ยวบาลี เอา **"ไสยาภิเษก"** *(แท้ ๆ)* **มาเรียกขานว่า "พุทธาภิเษก"** หลอกผู้หลอกคนให้หลงงมงายเมามายกัน เป็นนรกใส่ตัวเองกันไปทำไม ?

การจะทนต่อความยาก ความลำบากในโลกได้ ก็ต้องเกิด "ญาณ" เกิดปัญญารู้แจ้งในใจแท้จริง ๆ เป็น**สภาพไม่ถือตัวถือตน** นั่นเอง **ซึ่งต้องทำให้ "จิต" เกิด***วิราคะ***จริง ๆ ก็จะไปสู่ "อนัตตา" จริง พร้อมทั้งรู้จัก "จิต" ตัวที่จะเป็น "อุปกิเลส" ที่จะมี**มานะ**ตลบหลังตีซ้อนอย่างสำคัญอีกได้ ถูกตนถูกตัวแท้ ๆ ของ "จิต" ตนด้วย** จิตหยุดยึดมั่นถือมั่นจริงๆ ต่อสิ่งที่สัมผัสอยู่นั้น ๆ เข้าใจในเหตุในผลถึงการเกิดของความยากความลำบากนั้นๆ ดีว่า มีเหตุอย่างไร ? ปัจจัยอย่างไร ? *(เหตุปัจจโย มหาปัฏฐาน)* **และเราจะทนลำบากอยู่กับกรรมนั้น หรือ กับ "งาน" นั้นๆ อยู่** *ก็เพราะเห็นจริงอย่างชัดแจ้งอยู่แท้ ๆ ว่า มันเป็น "กุศลกรรม" เป็นของดี เป็นเรื่องที่ควรทำอยู่ หรือ มันดีมากกว่าเสีย จึงอยู่กับงานนั้น ทำกรรมนั้นอยู่ หรือ ทนต่อความลำบากนั้นได้อย่างเสบยใจ เบิกบานใจ ไม่ท้อแท้อะไร เหนื่อยนักเราก็จะหยุด ! ไม่มีใครมาเป็นนาย หรือ มาเป็นเจ้าเราได้ ! ถ้ายังไม่เหนื่อยพอทนได้อยู่ เราก็จะทำอยู่* **ไม่หาเรื่องขี้เกียจ หลบเลี่ยง โอ่ตนเอง** *งานหนักก็เอา งานเบาก็สู้ ขยัน หมั่นเพียร ก็ไม่ใช่ความเลว หรือ ความเสียหายอะไรเลยในโลก ในการที่คนจะสร้างกุศลกรรมอยู่เสมอ ๆ เนืองๆ ดังนี้ มิใช่หรือ ?!*

และอีกอย่าง ในขณะใดที่เรา "ต้องทนต่อ ความยากความลำบากนั้น ๆ"

นั่นแหละคือ **เรากำลังได้เพิ่ม "อิทธิวิธี" อยู่ทีเดียว** "จิต" มันก็จะหาทางลดความลำบากอยู่อย่างอัตโนมัติ และ "รูปขันธ์" ก็จะก่อรูปขึ้นมาสู้กับความลำบากนั้นอยู่อย่างอัตโนมัติด้วย เราจะเก่งขึ้นจริงๆ จะสู้ทนได้แกล้วกล้าและสบายขึ้น *จะได้ทั้ง***บัญญา***ที่เป็นความเข้าใจลึกซึ้งขึ้นจริง* หากผู้นั้นมี "ธรรมวิจัย" ไปพร้อมๆ เสมอกับ "การงาน" *(กรรม)* นั้นๆ *ทาง "เจโต" หรือ* **ความเก่งทางจิต** *ก็จะเก่งขึ้นด้วยอย่างแท้จริง* มันจะทำงานลงตัวจริงมีตัวจริง ยากจะกลายเป็นง่าย ไม่น่าทนได้ ก็จะกลายเป็นง่ายสบายจนคนต้องแปลกใจจริงๆ *(เพราะมิใช่เพียง "คิดคะเน" แต่ "ทำ" จริงนั่นเอง)* ผู้ประพฤติจริง **ใช้สติปัฏฐาน**จริง มี**ธรรมวิจัย**จริงเท่านั้น จึงจะรู้ชัดเข้าใจชัดในผลได้นั้นๆ จึงเป็น "ประโยชน์ตน" โดยตรงแท้ และ "เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น" ด้วย ถ้าเราแยกออกเห็นชัดได้ตรงกับพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า **"ภิกษุทั้งหลาย เธอจงตั้งตนในความลำบากเถิด กุศลธรรมจะเจริญยิ่งๆ"** *(จาก เทวทหสูตร มัชฌิม.อุปริ. ข้อ ๑๕ สุตตันตปิฎก)* **"โลกุตตรธรรม" ที่แท้จริงนั้น** *มิใช่ธรรมะ "มักง่าย" หรือ "ฉาบฉวย" เลย โดยเฉพาะ มิใช่เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน และหรือ ไม่ใช่เป็นไปเพื่อการสั่งสมกองกิเลสเอารัดเอาเปรียบเห็นแก่ตัวแน่ๆ แต่กลับจะเสียสละจริงๆ*

นึกทบทวน หรือ อ่านทบทวนทำความเข้าใจให้ละเอียดดูดีๆเถิด **ทั้ง "อิทธิวิธี" ทั้ง "โสตทิพย์" และ ทั้ง "เจโตปริยญาณ"** นั้น มันเป็น **สมังคีธรรม** หมายความว่า เป็นสภาพที่เกี่ยวโยงร่วมกัน สัมพันธ์กัน สืบเนื่องกันอยู่ มีทั้งลักษณะเป็นตัวเองชัดๆ และ มีทั้งลักษณะเป็นอันอื่นรวมอยู่แยกไม่ออก ในทั้งสภาพ **หยาบ–กลาง–ละเอียด** กล่าวคือ มีเนื้อหาไล่เรียงแล่นลึกสุขุม ประณีตเข้ามาหาความลึกซึ้ง ซ่อนซ้อน ละเอียดสุด เป็นขั้นตอน เป็นชั้นเชิง ทำงานรับช่วงสอดแทรกเหลื่อมเลื่อนเข้าหากันและกันอยู่ที่เดียว มีทั้งภายนอก–ภายใน ขั้นปรมัตถนั้นจะถึง "จิต" เสมอ แต่ก็มีการเกี่ยวพันกับส่วนที่เป็นภายนอกมากน้อยเป็น **ขั้นต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย** ให้พิจารณาเห็นให้ได้เสมอๆ แม้ "จิตในจิต" เองแล้ว ก็ยังมี **หยาบ-กลาง-ละเอียด** ในจิตเองอีก มากมายหลายตลบเหลือเกิน

การเรียน "รู้" *ให้* "*รู้รอบ*" นั้น จึงมิใช่เรื่องง่าย ๆ เลย ข้อสำคัญนั้น ทุกขั้นตอนของแต่ละรอบ จะต้องรู้ขอบเขต รู้เป้าหมาย **ต้น–กลาง–ปลาย** ของขอบเขตนั้น ๆ ที่เราหมายเอาให้ได้ **นอกเหนือกว่านั้น ต้องอย่ายึดมั่นถือมั่นเป็นอันขาด** ให้เอาจริงอยู่เพียงกับ "ขอบเขต" ที่**สำคัญ** อันเราได้**กำหนดหมาย** ว่า **นี่แหละต้องให้ "มั่น" ต้องให้ "คงที่" ต้องให้ "เด็ดขาดเที่ยงเป็นโลกุตตระ"** *(คือ พุ่งไปทิศเดียวแล้วไม่มีเวียนกลับ)* **ให้ได้อย่างพ้นสงสัยจริง ๆ (นี้คือ ความหมายของคำว่า เที่ยง หรือ ยึดอย่าง "นิยต" มิใช่เที่ยงอย่าง "นิจจัง" และ มิใช่ยึดอย่างโมหะที่เรียกว่า "อภินิเวสายะ")** รอบต่อ ๆ ไป เราก็จะรู้เลื่อนเหลื่อมเชื่อมต่อประสานกันอยู่เสมอเองแหละ ไม่ตัดตอนลงเป็ะ ๆ ไปเสียทีเดียวหรอก ! มันซ่อน ๆ ซ้อน ๆ อยู่อย่างนั้น ๆ แหละ และก็จะมีขั้นตอนที่ห่างจนนับได้ว่า "ขาดรอบ" หรือ "**พ้นรอบ**" ซึ่งกันและกันแล้ว ในส่วนที่เราจะพึงรู้เอง จริง ๆ

พอมาถึงตรงนี้ ก็ใคร่จะขอยืนยันย้ำย้อน แบ่งขั้นตอนให้กระจะชัดกันอีกทีจากของจริงให้ดูซิ เช่นว่า

๑. "อิทธิวิธี" นั้น ก็คือ **การฝึกรู้วิธีให้เก่ง หรือ หัดทำให้ได้ให้เป็น ให้เข้าใจใน "วิธี" และ "วิถี" ต่างๆอย่างชัดแท้** แบ่งอย่างหยาบๆว่า เรื่องนอกให้รู้นอก ในให้รู้ใน มากมายให้รู้มากมาย ลดลงให้รู้ลดลง มากขั้นให้รู้มากขั้น หนึ่งเดียวให้รู้หนึ่งเดียว **ไม่มีเลยให้รู้ไม่มีเลย** และทำให้เป็นตั้งแต่วิธีง่าย ๆ กับ เหตุปัจจัยง่าย ๆ ใกล้ตัวไปก่อน อะไรควรก่อนให้รู้ก่อน อะไรควรหลังให้รู้หลัง อะไรเป็นเหลี่ยมอย่างไร ให้รู้ในเหลี่ยมนั้น ๆ อย่างน้อยที่สุด ก็ควรจะทำในเรื่องหยาบๆใหญ่ๆ ใกล้ตัวให้ได้กันก่อน รู้ให้ชัดเข้าใจให้จริงก่อน เป็นสัมมาทิฏฐิ แล้วก็ทำให้ได้ หรือ อันไหนเรื่องไหนทำได้แล้ว ก็รู้ตามความจริงให้เป็น**สัมมาทิฏฐิ** ให้ได้ว่า อย่างนั้นขั้นนั้นเป็น ขั้นต้น ขั้นกลาง ขั้นปลาย อย่างง่าย ๆ อันใดทำได้ *แล้วก็ให้ "รู้แล้ว"* **แล้วอย่าหลง "หยุด" อยู่แค่นั้น** ให้หา "ขั้นตอน" ที่หยาบใหญ่ขั้นใหม่ของเราต่อไปอีก อันก็คือ **ความละเอียดขั้นสูงขึ้น**นั่นเองแหละ ถ้าเทียบกับความหยาบใหญ่ขั้นเก่าขั้นก่อน คือ **ได้ "รู้" กันถูกต้องชัดแท้**

หรือ นับเอาว่า "อิทธิวิธี" นั้น ก็คือ กำลังละ "มิจฉาทิฏฐิ" นั่นเอง

๒. "โสตทิพย์" นั้น ก็คือ การรู้**ความช้อน** การเข้าใจในสภาพเชิงช้อนที่สืบต่อ และเหลื่อมซ้ำอยู่กับใหม่บ้าง กับเก่าบ้าง **รู้รูป รู้นาม–รู้รูป รู้อรูป จากหยาบสู่ละเอียด หรือ ละเอียดสู่หยาบทั้งหลาย** รู้เหตุใกล้ รู้เหตุไกลที่แน่นอนเป็นจริง รู้ตื้น รู้ลึก รู้หนา รู้บาง รู้แง่ รู้เงื่อนสลับซับซ้อนตามที่เป็นจริง ใหญ่ๆ หยาบๆ เป็นเรื่องใกล้นั้นอย่างไร ? ใหญ่ๆ หยาบๆ เป็นเรื่องไกลนั้นอย่างไร ? ละเอียดสุขุม เป็นเรื่องใกล้นั้นอย่างไร ? ละเอียดสุขุม แต่เป็นเรื่องไกลนั้นอย่างไร ? ใหญ่ๆ แต่เป็นเรื่องละเอียด และเป็นเรื่องยากนั้นอย่างไร ? ละเอียด แต่เป็นเรื่องใหญ่ และเป็นเรื่องง่ายนั้นอย่างไร ? ใหญ่ๆ แต่เป็นเรื่องง่าย และเป็นเรื่องเล็กนั้นอย่างไร ? ละเอียด แต่เป็นเรื่องเล็กๆ และเป็นเรื่องง่ายนั้นอย่างไร ? ฯลฯ ส่วนใดสิ่งใดสำคัญมากกว่า ควรทำให้แก่ตนก่อนกว่า แม้จะเรียกว่า หยาบ เรียกว่า ละเอียด ก็ตาม ก็ควรรู้ระดับ รู้ขีดรู้ขอบ รู้ความควรจะทำต่อ ทำก่อน หรือ ทิ้งไว้ก่อน ไว้ทำทีหลัง เข้าใจในสภาวะ "แตกต่าง" กันชัดขึ้น ละเอียดลออลึกซึ้งขึ้น **ไต่เข้าไปหาปรมัตถยิ่งขึ้น** คือ เข้าไปหมายเอาแต่เรื่องของ *จิต – เจตสิก – รูปจิต – อรูปจิต* มากขึ้น ให้ใกล้ขึ้นๆ **ซึ่งมีการละ ล้าง จางคลาย ได้ถูกตัวลดตนได้จริงๆ**

หรือ นับเอาว่า "โสตทิพย์" นั้น ก็คือ กำลังละ "สักกายทิฏฐิ" นั่นเอง

๓. "เจโตปริยญาณ" นั้น ก็คือ **การรู้แท้ใน "จิต" จริงๆ ถ้วนรอบชัดเจน** มากเหลี่ยมมากมุม สืบต่อละเอียด มาจากภายนอก เข้ามาหาภายใน ตามระดับตามขั้นแห่งความเก่ง และ รู้ละเอียดเก่งเยี่ยมประณีตสุขุมในจิตภายในลึกซ้อนสืบต่อเข้าไปเรื่อยๆตามภูมิ จนเป็นที่สุดแห่งที่สุดยิ่ง จนรู้แน่แท้แม้ในจิตวิมุตตจิตนิพพานนั่นทีเดียว ที่สุด แม้แต่จิต "อวิมุตต" ของพระอรหันต์ อันเป็น*อนันตัง ของอนิจจัง* ก็จะรู้ได้โดยไม่สงสัยเลย(*พ้นวิจิกิจฉา*) เพราะเป็นผู้หยั่งถึงสภาวะแท้

มีความเป็นไปในจิตตนเองแล้วจริง เป็นการ "รู้" อย่าง **กินรอบ เข้าไปถึง "ความเป็น" ของจิตจริง** แม้จะเพียงเพิ่ง "ได้รู้" ได้สัมผัสความเป็นรอบ–ความเป็นจบ เป็นเพียง "ปัฏฐาน" *(คือ เพิ่งเริ่มตั้งขึ้น, เริ่มก่อ, เริ่มประสพ)* ก็ตาม ก็เรียกได้ว่า ถึงขั้น "ปริย" อันหมายความว่า **"จงให้เกิดจนถึงเขต หรือ ถึงรอบ เพื่อยืนยันสิ่งนั้นในความเป็นจริง ที่ 'จิต' ของเราเอง"** รู้สภาพ "จิต-วิมุติ" ต่างกับ "จิตอวิมุติ" กันแท้ชัด จะเป็นการมี "อนัตตา" จริง เข้าถึง "สุญญตา" ด้วย "จิต–เจตสิก–รูป" ของตนแท้ แม้จะตัวเล็กตัวแรก ก็ดี

หรือ รวมความนับเอาว่า "เจโตปริยญาณ" นั้น ก็คือ กำลังละ "อัตตานุทิฏฐิ" ตัวจริง นั่นเอง

จะเห็นได้ว่า **อภิญญาทั้ง ๓** นั้น มันมีความสัมพันธ์กัน จากหยาบ มาเป็นกลาง มาเป็นละเอียด และแม้ในแต่ละ**อภิญญา** ก็ยังมี **หยาบ–กลาง–ละเอียด** ซ่อนซ้อน แฝงซ้ำอยู่ในตัวเองอีก

ถ้ารู้ได้ดั่งนี้ จึงจะเป็น **"พุทธวิชชา" แท้** เป็น**อภิญญา** ที่ทรงคุณ จะช่วยให้ตรัสรู้ได้ เรียกว่า *รู้ลึกซึ้งถึง "จิต" ตัวจริง* **(เจโต)** อันเป็นรอบ หรือ เป็นอันดี เป็นอันจบ ครบขบวนไปตามลำดับๆ ไปตามภูมิ เก่งมาก เก่งน้อยของแต่ละภูมิ เป็น *อันน่าได้ น่าเป็น น่ามี น่ารัก น่าชอบใจยิ่ง ที่สุด ที่มนุษย์ควรจะรัก จะชอบ จะเป็น* **(ปริย)** จึงจะเรียกว่า **มี "เจโตปริย-ญาณ" แท้ๆ** ถูกตรง และ "สำคัญถูก" แล้ว

รู้ขั้นสูงสุด เป็น "ปรมัตถธรรม" ก็จะต้องรู้ "จิต" รู้ "เจตสิก" รู้ "รูปจิต" รู้ "อรูปจิต" รู้ "เวทนา" รู้ "ธรรมารมณ์" แม้ของ "อรูปจิต" นั้นๆ หรือ รู้ "ธรรมในธรรม" จริงๆ และ รู้ "นิพพาน" ซึ่งจะต้อง *"กำหนดรู้" (สัญญา)* ให้เป็น *"ความรู้นั้นๆ แท้ถึงขั้นจิตเสวยอารมณ์แล้วจริง แม้ที่สุดอารมณ์วิมุติ"* **(เวทยิต)** โดยเฉพาะให้ "นามขันธ์" ของเราเองเกิดรู้ เกิดสัมผัสจริง ให้ได้ ที่ตนแท้ทุกๆ สภาวะ และสำคัญที่สุด ก็สภาวะของ "นิพพาน" *แล้วเราจึงจะไปรู้แท้ของผู้อื่นได้*

การ "รู้" ที่ตน จึงสำคัญกว่า การจะไปเที่ยว "รู้" ของผู้อื่นก่อน

"เจโตปริยญาณ" ที่ถูกตรงแท้ๆ จึงมิใช่หมายเอาการไปเที่ยวได้รู้ในจิต รู้ความคิดของผู้อื่นเป็นสำคัญด้วย ที่สำคัญแท้นั้น ก็คือ หมายเอา **ความเก่ง ความสามารถ ที่สามารถรู้จิต รู้กิเลสของตนได้ชัดเจนรอบถ้วน นั่นต่างหาก เป็นสำคัญจริงถูกตรง** จงเข้าใจประเด็นแท้ๆ เป้าหมายจริงๆ ของ "อภิญญา" ที่เป็น **พุทธวิชชา** ที่ถูกตรงให้ได้ จะได้ไม่หลงผิดไปมัวเทิดทูน "หลงใหล" ในความเก่งอันไม่เข้าท่า ไม่เข้า "ทาง" *(มรรค)* และ ไม่เสียเวลาสำหรับผู้ปฏิบัติพุทธธรรม

ส่วนผู้ที่ได้ปฏิบัติประพฤติธรรม จนรู้รอบของตนได้จริงแท้ เก่งเยี่ยมแล้ว ต่อไปจะไปเที่ยวได้รู้นอกตน ไปเพ่งรู้ของผู้อื่นในภายหลัง ก็ย่อมได้ ดีด้วย และ ต้องทำเช่นนั้นอยู่ดี เป็นลำดับๆ จงเรียงลำดับแห่งบทประพฤติธรรมให้งาม เป็น **ต้น-กลาง-ปลาย** ให้ดีๆ เถิด

– บทที่ ๒๖ –

๗. "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ก็เช่นกัน ก็จะต้องจับประเด็น จับจุดหมายที่เป็นเป้าชัด ๆ แท้ ๆ ถูกตรงให้ได้ ว่า การมี **"อนุสติ"** หรือ **การระลึกถึงระลึกย้อนทวนตามสิ่งที่แล้ว ๆ มา นึกทบทวนถึงความเคยเป็นอยู่ที่ผ่านมาแล้วนั้น** ๆ จะระลึกไปทำไม ? จะนึกทบทวนดูให้ได้ประโยชน์อะไร ?

ถ้าไปหลงเข้าใจอยู่ว่า **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** นั้น หมายเอาเพียงการระลึกย้อนไปเพื่อ "รู้" ว่า แต่ปางก่อน ๆ ที่เราจะมาเกิดเป็น "คน" เป็นร่างเป็นกายแท่งนี้ท่อนนี้นั้น เราได้เกิดมามีร่างมีกายเป็นอะไร ? เป็นคน หรือ เป็นสัตว์ ? ถ้าเป็นคนมีรูปร่างอย่างไร ? ชื่อเรียงเสียงไร ? ลูกใครหลานใคร ? หรือ เป็นพ่อคนนั้นแม่คนนี้อยู่เท่านั้น มันก็ไอ้เท่านั้นเอง **จะไม่มีประโยชน์ทาง "ธรรม" อันเป็นที่สุดได้เลย**

หรือ ยิ่งหลงผิดหนักไปใหญ่ ขนาดถ้าระลึกได้ว่า เป็นใคร ? แล้วก็ไปมัวเมาพยายามระลึกให้ได้อีกว่า มีความเด่นอะไร ? ดังในแง่ไหน ? เป็นเศรษฐี หรือว่า เป็นเจ้าชั้นไหน ? เป็นตัวละครโด่งเด่นในสมัยที่เกิดนั้น ๆ แค่ใด ? ดังโด่งเด่นมาจนถึงปัจจุบันหรือไม่ ? หรือไม่ก็เป็นผู้มีเรื่องราวอันพิลึกกึกกือชวนให้ทึ่ง ชวนให้ดูเกี่ยวพันกับความสำคัญอะไรต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้อย่างไรไปโน่น ! อันเป็นเรื่องราวเพื่อผลทางโฆษณาตัวตนเพิ่ม "กิเลสให้แก่กิเลส" ของตน แล้วตนก็จะ "ยึด" ไปเปล่า ๆ ปลี้ ๆ โดยตนก็ไม่รู้ตนหรอกว่า ตนได้หลงตน ได้ยึดเข้าให้ชนิดเต็มเปาแล้ว อย่างนี้ ก็เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" ไม่ได้เข้าใจใน**อภิญญา** ข้อ **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** แห่ง**พุทธศาสนา**เพียงพอเลย

เป็นการ "หลง" นิยาย แม้จะทำได้จริง ก็เป็นเพียงนักประวัติศาสตร์คนหนึ่ง ที่พากเพียรพยายามค้นคว้าประมวลความอันเป็นโบราณคดี *(โดยเฉพาะของตน)* ไว้ให้ยืดยาวมากมวลมากมายขึ้นมาเท่านั้นเอง และโดยแท้แล้ว เป็นการทำได้เก๊มากกว่า เป็นการระลึกโมเม สะเปะสะปะไปตามกิเลส ตามอุปาทาน นั่นแหละส่วนใหญ่

อะไรคือ "การบรรลุธรรม" ? *ระลึกชาติได้แล้ว มีผลสำเร็จในทางหลุดพ้น ละชั่วประพฤติดี ทำให้บริสุทธิ์ผุดผ่องถึงจิตกันอย่างไร ?* **มีบทปฏิบัติขัดเกลา อันอาศัย การระลึกชาติ ระลึกทบทวนย้อนสิ่งที่ผ่านมานั้นๆ กันไฉน ?** *ได้ลองพิจารณากันให้ตรงเป้ากันหรือไม่ ?*

ผิว่าใครใด ไปเมามายอยู่แต่ในเป้าที่ว่า **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** *ของพุทธศาสนานั้น* หมายเอาเพียง การระลึกได้ หยั่งย้อนไปได้ไกลๆ ข้ามชาติ ข้ามภพ ข้ามช่วงชีวิต ข้ามร่างกายขันธ์นี้ ไปได้มากๆ ชีวิต มากร่างมากกาย เป็น ร้อยร่าง พันกาย หมื่นชาติ แสน–ล้านชีวิต ได้ แม้จะรู้ลำดับเรื่อง รู้บทบาท ตลอดจนเหตุการณ์ คำพูดของอดีตนั้นๆ แต่ไม่คำนึงถึงเวทนา ถึงจิต หรือถึงปรมัตถ โดยระลึกกันเอาเพียงกายนอกกาย อันเป็นแต่ "รูป" ที่ไร้ "นาม" เป็นอันยุติเพียงเท่านี้แล้ว นับว่า เป็น "การเก่ง" เป็นยอดอภิญญา เป็นสมรรถภาพสำคัญของพุทธแล้วละก้อ ! นั่นคือ ยัง "สำคัญผิด" *(สัญญาวิปลาส)* ยังเข้าใจผิด *(มิจฉาทิฏฐิ)*

ถ้าปักใจปฏิบัติแล้วๆ เล่าๆ พากเพียรประมวลความรู้ความสามารถอยู่แต่แค่ "เป้าหมาย" อย่างนี้ ให้ยิ่งๆ ขึ้น เป็นเพิ่มการระลึกชาติให้ได้ จากรู้ร้อยร่าง พันกาย ได้แล้ว ก็เพิ่มให้ได้ เป็นรู้หมื่นร่าง แสนกาย ออกปานใดๆ ก็รับรองว่า *การปฏิบัติแม้จะแสนเก่งเช่นนี้ ออกปานใดๆ ? ถ้า "ทิฏฐิ" หรือ ความเข้าใจหมายเอาเพียง "รูปธรรม" เท่านี้* **ก็ไม่ใช่ "สุปฏิปันโน" ที่มี "อริยมรรค" ดอก !** *(คือ ปฏิบัติเก่ง แต่ไม่ดีบริบูรณ์เสียแล้วหละ ! เพราะ "อธิปัญญา" ไม่มีสืบต่อไปอีก)* **เพราะมันไม่เป็น "อุชุปฏิปันโน" เลย !** *(คือ ปฏิบัติตรงเป็น*

"เถนตรง" ไปซะแล้วหละ ! เพราะมันกลายเป็น "เลยเถิด" ผิดเป้าที่หมายที่กำหนดไปซะอีก) จึงจะไม่เกิด "ญายปฏิบันโน" เป็นอันขาด ! *(คือ จะไม่เกิดเป็นผู้มี "สัมมาญาณ" ทะลุรอบเป็นแน่แท้ !)* และจะไม่ถึงซึ่งความเป็น "สามีจิปฏิบันโน" กันได้สักที *(คือ จะไม่ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของ "ธรรม" กับเขาเสียเอาเลยหนะซี ! เพราะได้แต่แค่ "กาย" แม้แต่ "เวทนา" ก็ไม่รู้ "จิต" ก็จะไม่แทงทะลุ แล้วจะถึง "ธรรม" จนเป็นผู้เห็นธรรม รู้แจ้งธรรมนั้น ย่อมไม่ได้)*

หรือ ยิ่งไปหลงผิดติดยึด เช่น เมื่อระลึกชาติได้แล้วว่า ตนแต่ปางก่อนนั้น สมมุติว่า เราเคยเกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ที่มีชื่อเสียงองค์หนึ่ง หรือ เคยเกิดเป็นถึงพระมารดาพระเจ้าแผ่นดินเสียเลย ดังนี้ เป็นต้น แล้วก็ไป**หลงใหลได้ปลื้ม**อยู่แต่กับ*ความเป็นแล้ว ความเคยมีมาแล้วนั้น* อันเป็นอดีตผ่านนานไกลมาแล้วเป็นไหน ๆ นั้น อยู่ไม่รู้สร่างซา ก็ยิ่งน่าเศร้า น่าสมเพช **แม้จะเคยเป็น "จริง"** ปานใด ก็ตาม ก็ยังน่าสมเพชอยู่นั่นเอง เพราะมันเหมือนกับชายที่หลงรักเนื้อหนังผิวพรรณหญิงสาวคนหนึ่ง รักไปจนกระทั่งเนื้อหนัง ผิวพรรณนั้นแก่เหี่ยวก็ยังหลงรัก แม้กระทั่งเนื้อหนังนั้นตายเน่าอืด พุพอง เหม็นแล้ว เขาก็ยังงมงาย รักเนื้อหนังเน่าอืด พุพอง เหม็นเน่านั้น หรือ แม้เนื้อหนังนั้นจะแยกเปื่อย กระจัดกระจาย เน่าเฟะ เหม็นคลุ้ง เขาก็ยังหลงรักหลงยึดสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้ ไม่มีอยู่จริงนั้นอยู่ ฉันใด ก็ฉันนั้น และแม้ที่สุด เนื้อหนังนั้นไม่เหลือเกาะกุมกันอยู่แล้ว มันเปื่อยผุกระจัดกระจาย แยกส่วนสัดจับชี้เอาไม่ได้แล้ว ว่า ส่วนใดเป็นเนื้อเป็นหนัง แต่เขาก็ยังคงหลงรัก หลงยึดว่า สิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ ยังคงมีสิ่งนั้นที่เขาหลงอยู่ นั่นแหละยิ่งคือ "จิต" ที่เป็นนิจจังของเขาตัวเดียวแท้ ๆ คงอยู่ ทั้ง ๆ ที่ทุกอย่าง **อนิจจัง** อย่าว่าแต่ "รูป" เลย แม้ "วิญญาณ" ก็ **อนิจจัง** ก็ **อนัตตา** แต่เขาคนนี้ผันไตรลักษณ์อยู่แท้ ไม่มีความเป็น "พุทธ" เลย **ถ้ายิ่ง "ไม่จริง" ไม่เป็นการระลึกที่ถูกแท้อะไรเลย เพียงเป็นเรื่องโมเมสะเปะสะปะ** *(ซึ่งมีกันเป็นส่วนมากด้วย)* ก็ยิ่งงมงายหนัก

แต่ถึงอย่างไรมันก็ยังงมโข่งผูกมัดรัดรึงอยู่แต่กับความเก่า ความเก๊ ความหลังอันผุ ๆ พัง ๆ ผ่านพ้นมาแล้วนั้น ๆ อยู่นั่นเอง อันเป็นความยึดที่ "ไม่ฉลาด" เลยสักน้อยนิด

เนื่องจากยิ่งผ่านมานานเท่าใด ? ก็ยิ่งน่าสมเพชมากเท่านั้น เพราะ **เรื่อง หรือสิ่งใดเมื่อมันยิ่งเก่ายิ่งแก่ มันก็ยิ่งเสื่อม ยิ่งสิ้นเหตุหมดปัจจัยลงไปเท่านั้นๆ ก็คือยิ่งไม่จริงไปเท่านั้นนั่นเอง ข้อสำคัญเดี๋ยวนี้ๆ นั่นแหละ เรามีจริงไหม ?! โดยเฉพาะ โลภะ-โทสะ-โมหะ อย่าง หยาบ-กลาง-ละเอียด ในเราต้องตรวจดีๆ ให้เป็น "มหัคคต" ให้ได้เชียว ! ถ้ามันยังมีอยู่แถมยิ่งมีมาก มีผนึกแน่นอยู่เอาด้วย ก็นั่นแหละเรากำลังบ้าทำ "เที่ยง" นั่นแหละเรากำลังบ้าทำ "อัตตา" นั่นแหละเรากำลังบ้าทำ "นิจจัง" ระวังเถิด !** เร่งลด เร่งทำลายเถิด !

ดังนั้น ถ้าผู้ใดไปหลงเข้าใจว่า ยิ่งระลึกชาติได้ไกล ได้เก่าบีนานชาติเข้าไปมากยิ่งเท่าใด ? ยิ่งหลงตนว่า ยิ่งได้สิ่งดี ได้สิ่งยอด*(ดังนักประวัติศาสตร์)* ผู้นั้นก็ยิ่ง **"มิจฉาทิฏฐิ" ยิ่งๆ ขึ้น ยิ่ง "สัญญาวิปลาส" ยิ่งๆ ขึ้นมากเท่านั้นๆ ! เพราะยิ่งเก่ายิ่งแก่นั้น ยิ่งไม่ใช่ "ของจริง" ยิ่งไม่ใช่ "รูป-นาม" ที่จะคงอยู่จริง โดย "ปรมัตถธรรม" นั้น ยิ่งใหม่ยิ่งแท้ ฉะนั้น ยิ่งเท่าทันปัจจุบันเท่าใด ก็ยิ่งนั่นแหละ "จริง" ยิ่งกว่าสิ่งที่ผ่านกาลนานเนิ่นเพิ่มขึ้นเท่านั้น** *(แต่ถ้าใหม่จนยังมาไม่ถึง ยังไม่เกิด ยังเป็นอนาคต ก็ "ไม่จริง" อีก)*

ผู้ยิ่งหลงจริงจังกับอดีตอยู่เท่าใด จึงยิ่งได้ชื่อว่า ยิ่ง "สัญญาวิปลาส" เท่านั้นๆ คือ สำคัญผิดหรือ หลงว่าของ ๒ สิ่งนั้น เป็นสิ่งเดียวอยู่นั่นเอง เช่น หลงว่า ร่างที่เคยเกิดมาแล้วตายไปแล้วนั้น เป็นเราเดี๋ยวนี้ หรือ ก็เท่ากับหลงว่า เมื่อวันเสาร์ที่แล้ว เป็นวันเสาร์นี้ ขณะนี้นั่นเอง ยังไม่ต้องพูดไปถึงวินาทีที่แล้ว กับ วินาทีนี้ หรือ จิตดวงที่เกิดดับแล้วดวงที่แล้ว กับ จิตดวงที่กำลังเกิดอยู่ดวงเดี๋ยวนี้หรอก ! *ยิ่งผู้ใดเห็นเป็นสำคัญอยู่ในใจมากเท่าใด ? หรือ ยิ่งจริงจังยึดแน่นยึดมากเท่าใด ? ก็ยิ่งชื่อว่า "วิปลาส" หรือ ฟั่นเฟือน หลงใหล เลอะเทอะ อาการหนักยิ่งเท่านั้นๆ !*

แต่จะมิใช่ว่า "อดีต" ไม่มี หรือ "อดีต" ไม่มีฤทธิ์ ไม่มีวิบาก ไม่มีอำนาจส่งผลต่อปัจจุบัน ต่ออนาคต เป็นอันขาด อย่าเข้าใจผิด !! เพียงแต่ว่า เราอย่าไปคว้าเอา "อดีต" มาหลงเป็นจริงเป็นจัง เป็นวรรคเป็นเวรอยู่เป็นอันขาด หรือ เราจะไปแก้กรรมเปลี่ยนเวรใน "อดีต" นั้น ไม่ได้ ! อย่างมงาย !! แต่เราจะทำปัจจุบันให้ดี ให้มีฤทธิ์ มีผลไปสู่อนาคตเท่านั้น ที่จะทำได้ แก้ได้ และควรสนใจ เรามี "อดีต" เพียงเป็นครู เป็นความจริงเพียงแค่เทียบเคียงปรับปรุงให้แก่เรา เท่านั้นแหละสำคัญ

"**บุพเพนิวาสานุสติญาณ**" นั้น จะเป็น "ญาณ" เป็น "วิมุติ" กันจริงๆ ได้อย่างไร ? เป็น "วิชชา ๑" ใน "เตวิชโช" กันแง่ไหน ? จะต้องกำหนดให้รู้จุดสำคัญ ประเด็นที่หมาย ต้องให้แม่นให้ตรงเป้า

เรามาดูจากบาลี และ ที่พระไตรปิฎกฉบับมาตรฐานหลวงแปลกันไว้ดูซิว่า **อภิญญา**ในแขนง "**บุพเพนิวาสานุสติญาณ**" นี้ จะเอาความหมายกันแค่ไหน ? อย่างไร ?

ที่แปลกันไว้ ก็เข้าใจตามๆกันมาว่า ดังนี้ :-

"เธอย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏฏกัปป์เป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏฏกัปป์เป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏฏวิวัฏฏกัปป์เป็นอันมากบ้าง ว่า ในภพโน้นเรามีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุข เสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในภพโน้น แม้ในภพนั้น เราก็ได้มีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้มาเกิดในภพนี้ เธอย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการฉะนี้

ดูกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงจากบ้านตนไปบ้านอื่น แล้วจากบ้านแม้นั้น ไปยังบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้น กลับมาสู่บ้านของตนตามเดิม เขาจะพึงระลึกได้อย่างนี้ว่า เราได้จากบ้านของเราไปบ้านโน้น ในบ้านนั้นเราได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นิ่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม้นั้นไปยังบ้านโน้น แม้ในบ้านนั้น เราก็ได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นิ่งอย่างนั้น แล้วเรากลับจากบ้านนั้นมาสู่บ้านของตนตามเดิม ดังนี้"

ถ้าอย่าง **"ปุคคลาธิฏฐาน"** ก็ไม่มีปัญหาอะไร ? เพราะไม่ต้องใช้ปัญญาให้ลึกซึ้งแต่อย่างใด คำว่า ระลึกชาติ โดยเฉพาะคำว่า "ชาติ" ก็หมายเอาการเกิดของร่าง ของแท่งก้อนที่คลอดจากท้องพ่อท้องแม่ นับชาตินับวัฏฏะเอาด้วย"รูป" หยาบ รู้ชื่อ รู้แซ่ หรือ แม้รู้โคตร–ผิวพรรณ ก็ตาม หรือ รู้อาหาร ก็ตาม ก็ล้วนเป็นเรื่องของความหยาบ เรื่องของ "กาย" เรื่องของ "สักกาย" อย่างโลกๆ *ที่หลงยึดได้ยึดดีแค่นี้เอง* ศาสนาอื่น ลัทธิเล็ก ลัทธิน้อย หรือ ลัทธิส่วนตัวไหนๆ เขาก็รู้ เขาก็ทำกันได้ออกขรมถมเถ สำหรับ**การระลึกชาติแบบนี้ ยิ่งระลึกได้มากชาติ ก็ยิ่งหลงตัวหลงตนว่า "จริง" ยิ่งขึ้น "เที่ยง" ยิ่งขึ้น จึงยิ่งติดยิ่งขึ้น** และ **ยิ่งมีกิเลสเพิ่ม**เป็น "ตัวตน" เพราะ**หลงตนว่า "เก่ง" มากขึ้นๆ**ซ้ำเข้าไปอีก

มันไม่หน่าย ไม่มีละคลายกันล่ะ ! มันมีแต่จะติดจะยึด จะแนบแน่น มีแต่จะถูกผูกมัดรัดรึงเข้าด้วย**ความหลงผิด** เพราะมันยิ่งจะปักใจว่า *จริงแท้ ไม่เสื่อม ไม่เปลี่ยน* **ไม่เป็นอื่น** เนื่องจากมันยืนยันอยู่แท้ๆว่า **มีเราอยู่เมื่อก่อน เดี๋ยวนี้มันก็ยังมีเรา** มันก็แสดงสภาพ "อัตตา" เน้นชัดสภาวะ "เที่ยง" !

ความเป็น "สัสสตทิฏฐิ" เกิดขึ้นได้ เพราะ**การระลึกชาติ**แบบ "มิจฉาทิฏฐิ" อย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้แล "อภิญญา" ที่ว่าด้วย "บุพเพนิวาสานุสติญาณ"

ของ**พุทธศาสนาแท้ๆ** จึงมิได้หมายเอาการระลึกชาติแบบหลงมัวเมาอยู่แต่แค่ "รูปหยาบ" หรือ แบบเกิดจากท้องพ่อท้องแม่ หรือ แบบสืบประวัติศาสตร์เยี่ยงนี้เลย ต่อให้การระลึกนั้น เก่งเยี่ยม "หยั่งย้อนกาล" สืบสาวอณูปรมาณูสูญญาณูเข้าไปรู้สิ่งที่เหลือนั้น เป็นจริงได้ จริงแท้แค่ใดๆ ก็ตาม เพราะการระลึกเอาได้แค่สภาพหยาบเช่นนี้ แม้จะรู้ว่า แต่ละชาติ แต่ละปางของตนนั้น เสวยสุข เสวยทุกข์อยู่อย่างใดๆ ก็หาได้ "รู้" เบื่อรู้หน่าย รู้เข็ดรู้หลาบอะไรไม่! มันไม่มี "ความรู้" ก้าวล่วง*พ้นความหยาบ–พ้นสักกายไป*ถึง "ปรมัตถ์" คือ ถึงจิต–เวทนา–ธรรมกันได้สักที! **อันหมายถึงแค่หยั่งเข้าไปรู้ "นาม" ของสภาพนั้นๆ ที่ในพระไตรปิฎกฉบับมาตรฐานหลวงนี้แปลว่า "ชื่อ" นั่นแหละ** และ เป็นเพียงความหยั่ง "ปรมัตถธรรม" *(หยั่งเข้าหาแก่น)* ขั้นแรกเท่านั้นด้วย ก็ไม่มีทางจะก้าวสู่ "ความเจริญ" *(อภิญญา)* แท้ๆ ที่เรียกกันว่า "อภิญญา" ตามจริงถูกต้องได้ จึงหลงกันอยู่แค่ "อภิญญา" หยาบๆ ตื้นๆ เขินๆ อยู่แค่นี้เอง ผู้ระลึกชาติไปเห็น "นรก" นั้น ก็อาจจะกลัวบาป กลัว "อกุศล" อยู่หรอก! แต่ผู้นี้จะรู้ "นรก" จริง แล้วบ้องกัน "นรก" ให้ตนได้จริงนั้นแสนยาก ส่วนมากจะแนะนำ "นรก" ให้คนอื่น *(ซึ่งก็เป็น "นรก" แบบอัตตภาพตื้นๆ)* แล้วตนเองก็จมอยู่กับ "สวรรค์ลวง" *(อันก็คือ "นรก" แท้ๆที่ตนรู้ไม่ได้นั่นเอง)* จึงยิ่งได้ "นรก" หนักขึ้นไปอีก

"บุพเพนิวาสานุสติ" จะเกิด "ญาณ" จริง! เกิดปัญญาแท้! จนไปรู้แจ้งว่า **"สุข" คือ "อลิกะ"** และรู้ **"ทุกข์" ว่า มันเป็น "อริยสัจ"** มันเป็น "ความเกิด" *(ชาติ)* **มันจะมีแต่การต่อสู้เพื่อไปเพื่อการได้มาให้ตน** มันจะมีแต่เหนื่อยอย่างเผาผลาญไร้ค่า มันจะได้แต่ "ดิ้นรน" เพื่อการ "ฆ่าตัวเองแล้วๆอีกๆ" หรือที่เรียกว่า เพื่อตัว เพื่อตน อันไม่รู้จบสิ้น อันไม่ยอมให้ตัวตนตายสนิท หรือ ตายจริง ตายจบกันสักที จึงไม่มี "เลิกเกิด" หรือ "เลิกวน" ไม่มี "ดับ" เพราะหลง**เหยื่อล่อ**ที่เรียกกันว่า **"สุข"** *(อลิกะ)* อยู่แล้วๆเล่าๆ เป็นวัฏฏกับป่ออยู่ ไม่มี "เด็ด" ไม่มี "ขาด" อยู่นั่นแล้ว

จิตมันยิ่งสุข มันก็ยิ่งติด มันก็ยิ่งอร่อย มันก็ยิ่งหลงเหนียวแน่นแนบแน่น ก็ยิ่ง "ไม่รู้จัก" **ตัวติดแน่น-ตัวเหนียวแน่น**นี้ยิ่งๆขึ้น ถ้าตราบใดผู้นั้นไม่รู้ว่า "**อภิญญา**" ขั้น "**บุพเพนิวาสานุสติญาณ**" อันเป็นอภิญญาระดับที่ ๔ นี้ *(พุทธวิชชา ขั้นที่ ๗)* คือ "ญาณ" *(สัมมาญาณ)* คือ **ความรู้** *ลึกซึ้งยิ่ง ประณีตยิ่งไปกว่า* "**อิทธิวิธี**" ลึกยิ่งกว่า "**โสตทิพย์**" และสุขุมซ้อนแฝงไปยิ่งกว่า "**เจโตปริยญาณ**" เป็นลำดับ เป็นขั้นเชิงเข้าไปหา "อาสวะ" เพื่อล้าง เพื่อถอดถอน "อาสวะ" จนบรรลุ "**จุตูปปาตญาณ**" และกระทั่งถึง "**อาสวักขยญาณ**" อันเป็นที่สุด ดังที่ได้กำชับกำชาไล่เรียงกันมาเรื่อยๆอยู่แล้ว ตั้งแต่ได้อธิบายถึง "อภิญญา" ในช่วงนี้

"**ความรู้ยิ่ง**" *(อภิญญา)* ขั้นลึกมาจนระดับนี้ จึงมิได้หมายเอาแค่ "วัตถุหยาบ" มิได้หมายเอาแค่ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส "เกิด" มาให้รู้ให้เห็นเป็นเพียงขั้น "รูปธรรม" ด้วนๆ ตื้นๆ แค่นั้นไม่ !

เพราะผู้จะได้รับ "ญาณ" เป็น "อภิญญาญาณ" ขั้น "บุพเพนิวาสานุสติ" นี้ จะต้องมี "ญาณ" เป็น "อภิญญาญาณ" ขั้นต้นๆมาก่อนแล้วจริงๆ เป็น "สามัญผล" ตราบจนมามี "อภิญญาญาณ" ขั้น "เจโตปริยญาณ" อีกก่อน เป็นระดับๆ อันเป็นระยะก้าวของ "ญาณ" ตามความจริงแท้ ซึ่งก็จะต้องรู้ "จิตในจิต" รู้รอบ รู้เขตขั้น ขีดขั้นแห่งรอบ ของ "จิต–เจตสิก" ต่างๆ มาระดับหนึ่งแล้วจริงๆ โดยเฉพาะ "จิต" ที่เกิด–ดับๆ ในปัจจุบันที่เป็นสภาวะจับมั่นคั้นตาย เป็นสภาพชัดแท้ ก็จะต้องได้หัดได้ฝึกเรียนรู้ "นามกาย" (ของจิต) เรียนรู้ "อุเทศ" *(ข้อแตกต่างต่างๆ อันแยกแยะแบ่งรายละเอียดออกได้)* มาแล้วเป็นภูมิเป็นความรู้ตามระดับ มีอินทรีย์ มีพละถูกต้องจริงๆ รู้ในกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน และ จิต–เจตสิก–รูปจิต–อรูปจิต–นามกายขั้นมีชั้นมีเชิงแล้วจริงๆ

หากผู้ใด**เข้าใจผิด** ยังหลงยึดว่า **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** นี้ เป็นเพียง**อภิญญา** ขั้นหยาบๆ ต้นๆ อยู่แค่ระลึกชาติกันเพียง "รูปกาย" หรือ "รูปจิต" อันเป็นตัว เป็นตน เป็นบุคคล เป็นเรา เป็นเขา เป็นผู้นั้น เป็นคนนี้ ที่จับเอาแต่เปลือกนอกๆ มานั่งไล่ประวัติศาสตร์ส่วนตัวเล่นเฉยๆ *(ส่วนมากหลงตามแนวฤๅษี หรือ แนวหลับตาบำเพ็ญ)* ก็จะไม่ได้ประโยชน์อะไร ซ้ำมิหนำจะได้รับโทษที่หลงไปยึดไปติดผิดๆ อยู่ ดังอธิบายมาแล้ว แถมจะมีกิเลส "หลงตน" ฆ่าตนเองอีก ดังได้อธิบายมาแล้ว เช่นกัน **ซึ่งมีนักปฏิบัติธรรมที่ "หลงตน และ ฆ่าตน" เพราะการเข้าใจผิดใน "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" เชิงนี้อยู่จริงๆ แม้ในทุกวันนี้**

การระลึกชาติ ที่เรียกว่า **"บุพเพนิวาสานุสติ"** นี้ เป็นการสร้าง **"ญาณ"** สร้าง "อธิปัญญา" อันลึกซึ้ง จนเข้าใจเป้าหมายชัดว่า "ชาติ" ในที่นี้นั้น หมายเอาเพียง "การเกิด" ที่ระลึกย้อนเอาสิ่งเก่าสิ่งก่อนขึ้นมาทบทวนเพื่อสร้าง "ญาณ" ไม่ใช่เพื่อบีกใจยึดมั่น หรือ เพื่อหลงติดหลงเห่ออะไรเลย แต่เพื่อสร้าง "อธิปัญญา" โดยจะอาศัย "ชาติ" เหล่านั้นแทงทะลุเข้าไปสู่ "ความจริง" *(สัจจะ)* ให้เห็นแจ้งว่า

สภาวะแห่ง "ความเกิด" ทั้งหลาย ที่เราอาจย้อนไปหยิบเอาความจำเก่าๆ มาพิจารณาแต่ละเรื่อง แต่ละช่วงของชีวิตนั้น ไม่ว่า จะเป็น "เรื่องอดีต" *(บุพเพนิวาส)* ที่ผ่านมาแล้วเมื่อกี้ วันที่แล้ว เมื่อวานนี้ อาทิตย์ที่แล้ว ปีที่แล้ว หลายปีที่แล้ว หรือ จะเลยล้ำไปจน "ชาติที่แล้ว" ตามที่ชอบหมายเอากันนักหนานั้นก็ตาม ดังนั้น จะระลึกได้กี่ชาติ กี่สิบชาติ กี่ร้อยชาติ–พันชาติ–หมื่นชาติ–แสนชาติ ก็ตาม ก็ล้วนจะต้องพิจารณาแทงทะลุให้ละเอียดใน "ชาติอดีต" นั้นๆ สืบสาวเข้าไปจนแจ้งชัด รู้ละเอียด รู้สุขุมว่า

"ความเกิด" *(ชาติ)* ในภาวะนั้น ชื่อว่า "สุข" *(เวทนา)* หรือชื่อว่า "ทุกข์" *(เวทนา)* หรือว่า เราได้เผลอไผลไปเสียแล้วจนไม่รู้ว่า สภาวะช่วงนั้นๆ

มันสุข หรือ มันทุกข์ (*อทุกขมสุขเวทนา*) หรือ ภาวะนั้นชื่อว่า "ปีติ" (*เวทนาไปข้างชอบใจ*) ภาวะนี้ชื่อว่า "ปฏิฆะ" (*เวทนาไปในข้างไม่ชอบใจ*) ภาวะโน้นชื่อว่า "ถีนมิทธะ" (*เวทนา ที่ไปข้างโง่ลง ๆ หรือ ไม่ค่อยรู้ได้ง่าย ๆ ว่า ชอบ หรือ ไม่ชอบ*) ภาวะเช่นนี้ ๆ เอง ชื่อว่า "อธิปัญญา" (*เวทนาที่เป็น "เวทยิต" คือ ผู้นั้นเองรู้จิตในจิตของตนเองอยู่อย่างแท้จริง เป็นปัจจุบันอยู่แท้ ๆ ด้วย เป็น "อธิปัญญา" ขั้นต่ำ และขั้นสูง ก็จะแบ่งแยกสภาพของจิตออกเสียด้วยว่า ขณะนั้น ๆ "จิต" ของเรากำลังอยู่ในสภาพ "ดี" (กุศล) หรือ "ชั่ว" (อกุศล) หรือ ยังแยกไม่ออกว่า จะเป็นดี หรือ จะเป็นชั่ว (อัพพยากต) แต่ก็กำลังได้พยายามแยก กำลังใช้ปัญญาวิเคราะห์–วิจัย (ธรรมวิจัย หรือ วิปัสสนากิจ) อยู่จริง ๆ*) ฯลฯ เป็นต้น

ต้องรู้แทงทะลุซ้อนเข้าไปถึง "เวทนา" ของ "ชาติ" (*ซ้อนเข้าไปใน "ตัวตน" ที่เราระลึกได้นั้น ๆ*) ให้ได้ ดังนี้ มิใช่จะรู้มันเพียงแค่ "กาย" แค่เปลือก หรือ แค่รูปประชุมกันเข้าเป็นกลุ่มเป็นก้อน แล้วก็เห็นกี่รู้ได้แค่ผิวหยาบนอก ๆ ง่าย ๆ ตื้น ๆ อยู่เผิน ๆ ไม่

เพราะฉะนั้น การจะย้อนระลึกถึงสิ่งที่ผ่านมาของตน อันประสพมาจริง จะระลึกกันสักกี่ชาติ กี่เรื่อง กี่สิ่ง กี่ไม่ว่า แต่ละชาติที่ระลึกขึ้นได้แล้ว ก็นำมาธรรมวิจัย หรือ แทงทะลุซ้อนชอนไชเข้าไปให้รู้ให้แจ้งถึง "การเกิด" ในภพโน้น (*สภาพใดๆ ก็ตาม ที่ได้เกิดแล้วเป็นมาแล้ว*) ก็ให้รู้ "ชื่อ" มันให้ได้ เช่น รู้ใน "เวทนา" ต่าง ๆ ดังอธิบายผ่านมาแล้ว เป็นต้น หรือ จะเรียกว่า รู้รสชาติ รู้บทบาทอาการ รู้นามกายอะไร ก็ตาม ก็ได้ ดังนี้แหละ คือ สภาพของ "ญาณ" ที่เกิดอย่างที่อธิบายว่า "*ในภพโน้นเรามีชื่ออย่างนั้น*" นั่นเอง คือ เราได้ "รู้แจ้ง" สภาพธรรมตรงตาม, ปริยัติยืนยัน ตามบัญญัติ ชัดขึ้นจริงขึ้น ดังเช่น เมื่อห้านาทีล่วงมานั้น "เรา" (*คือ "จิต" ของเรามีสภาวะอย่างนั้น ๆ นั่นแหละ*) ชื่อว่า เจ้า "สุข" เมื่อ 20 นาทีผ่านมานั้น เรามีชื่อว่า เจ้า "ทุกข์" หรือ เมื่อห้านาทีผ่านมานั้น เราชื่อว่า เจ้า "ถีนะมิทธะ" หรือ เมื่อ 20 นาทีผ่านมานั้น เราชื่อว่า เจ้า "อธิปัญญา" เพราะรู้ตัวอยู่ว่า เรา "ทุกข์" ดังนี้ เป็นต้น

ซึ่งก็ยังเป็น "**ญาณ**" *(หรือ "อธิปัญญา")* ต้นอยู่ ยังจะต้องแทงทะลุเข้าไปให้รู้ลึก รู้ซึ้งยิ่งกว่านั้นอีก ให้ถึง "จิตในจิต" ของ "ชาติ" นั้น ๆ ด้วยให้ได้ รู้ "ธรรมในธรรม" ของ "ชาติ" นั้น ๆ ให้ทะลุรอบให้เป็นที่สุดอีก

นั่นคือ จะต้องรู้ว่า แม้ "ชาติ" อย่างนั้น ก็**มีโคตรอย่างนั้น**ลึกเข้าไปอีก เช่น ระลึก "สภาพอดีต" *(ชาติ)* ที่ผ่านมาเรื่องหนึ่งได้แล้ว รู้ชัด หรือรู้ว่า เป็นรสชาติของ "ทุกขเวทนา" ก็ให้หยั่งย้อนทวนตามเข้าไปให้รู้ "สมุทัย" ของ**ทุกขเวทนา**นั้น ให้แจ้งต่อไปว่า มันเกิดขึ้นมาเพราะอะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นมูล เป็นราก เป็นเง่า ? นี่คือ *การหยั่งเข้าไปถึงสกุล ถึง***โคตร** *ของ "จิตในจิต"* ก็จะไปพบเหตุ พบรากมูลได้ ซึ่งอาจจะเป็น "โลภมูลจิต" หรือ "โทสมูลจิต" หรือ "โมหมูลจิต" ของตนนั่นเอง เป็น**โคตร** เป็นพ่อเป็นแม่ หรือ เป็นปู่เป็นย่าเป็นทวด เป็นตัวการก่อให้มันเกิด "ทุกขเวทนา"

แค่นี้ยังไม่พอ ยังจะต้องยอกย้อนซอกซอนรู้ยิ่งกว่านี้อีก คือรู้ว่า **มีผิวพรรณอย่างนั้น** อันหมายความว่า *จะต้องรู้ชั้น รู้เชิง รู้ระดับ* นั่นคือ รู้ผิวรู้พรรณ หรือ รู้ชั้น รู้วรรณะตามสมมุติสิ่งนั้น อย่างน้อยก็รู้นอก รู้ใน รู้เรา รู้เขา รู้ผิด รู้ถูก และ ควรรู้ให้ได้มาก ๆ ชั้น รู้หยาบไล่เรียงชั้นไปหารู้ละเอียด รู้สูงไล่เรียงระดับไปหารู้ต่ำ รู้ดีไล่ขั้นไล่ตอนไปหารู้ชั่ว ให้ถูก**ธรรมในธรรม** กล่าวคือ ให้รู้สภาพที่ทรงไว้นั้น ๆ หรือ สภาพที่มันกำลังเป็นอยู่นั้น ๆ ในขณะนั้นว่า เหมาะควรหรือไม่ ? การทำให้มีรูปมีทรงมีตัวมีตนขนาดนั้น ๆ มากไปไหม–น้อยไปไหม ? หยาบไปอย่างไร–ละเอียดเกินไปอย่างไร ? สูงไป–ต่ำไปแค่ใด ? ดีมากไป–ชั่วมากไป ไม่เหมาะสม**เหตุ–ผล–ตน–ประมาณ–กาล–บริษัท–บุคคล** อันพึงควรเช่นนั้นเช่นนี้ ก็รู้ให้แจ้งแทงให้ชัดถูกเนื้อหาถูกสาระ *ที่จำกัดคำกำหนดความ***มีขอบมีเขต** *โดยเฉพาะรู้รอบนอก ที่เป็นพื้นผิว เป็นขีดขั้น* อันเรียกกำหนดว่า "วัณณะ" ของแต่ละขนาด แต่ละรอบ ให้ลงตัวจริง ๆ

ซึ่งถ้าเป็น "เสขบุคคล" หรือ "ปุถุชน" ระลึกย้อนอยู่เช่นนี้ ก็จะพบแต่ความขาดตกบกพร่อง หรือ ความผิดของตน นั่นเอง เป็นเหตุ ความมากไป–น้อยไปของตน นั่นแล เป็นมูล ความหยาบเกินไป–ละเอียดเกินไป เป็นราก ความไม่รู้สูง ไม่รู้ต่ำที่แท้อย่างเหมาะสม เป็นเง่า ความไม่รู้ดี ไม่รู้ชั่ว อย่างชัดแท้ เป็นพ่อเป็นแม่ พาให้ก่อ พาให้เกิด "อกุศล" ต่างๆที่ผ่านมา เพราะความ "หลง" ตามๆอบายชน–ปุถุชนทั้งหลายเขาพาเป็นพามีในโลก*(โมหะ)* เป็นทวด เป็นโคตร และ เพราะความไม่รู้จริง*(อวิชชา)* เป็น "โคตร" ที่ยิ่งที่สุด และหรือ ความยังไม่ฉลาดจริง ยังไม่มีญาณพรั่งพร้อม ละเอียดลออด้วย "สัปปุริสธรรม ๗" หรือ ยังไม่มี "สัปปุริสธรรม ๗" *(อธิปัญญา)* มาเป็นส่วนช่วยให้ก่อกรรมให้ทำดีขึ้นมาสักน้อยบ้างเลย นั่นแหละ เป็น "มโนปุพพังฯ" แท้ๆ หรือ เป็นโคตร เป็นต้นเค้าของ "จิตในจิต" อันเป็นต้นตอสุด

จึงยังหลงอยู่ใน "อาหาร" ต่างๆ อยู่ บางที่หลงแม้แต่ใน "**กวฬิงการาหาร**" ซึ่งเป็น "อาหาร" ขั้นหยาบต่ำ ขั้นต้นแท้ๆ คือ ยังติด ยังหลงกันอยู่ในข้าวสุก ขนม-สด หรือ กับๆแกงๆ อันเป็นเรื่องแห่ง เรื่องก้อน แห่งดิน–น้ำ–ไฟ–ลม หยาบๆพาซื่อง่ายๆ ตื้นๆ เขินๆ ผิวๆ เปลือกๆ แค่ยึดการทรงอยู่ หรือ รักจะให้สภาพนั้นๆเกิดอยู่เป็นอยู่ โดยหลงใน อาหารหยาบๆ ใหญ่ๆ ตื้นๆ ที่ผู้หลงนั้น มีปัญญารับรู้แค่เพียงรูปนอก หรือ "สักกาย" ของมันเท่านั้น ยังไม่ได้เลื่อนเข้ารู้ เข้าละ เข้าลดกัน ขั้นจิต ขั้นวิญญาณ ขั้นผัสสะ แล้วก็เข้าใจใน "ปฏิจจสมุปบาท" ตามถึง "เวทนา" อ่านถึง "ตัณหา" หยั่งถึง "อุปาทาน" กันจริงอะไรไม่ ! ดังนั้น จึงจะหยั่งถึง "ภพ" กำหนดรู้ "ชาติ" เข้าใจใน "ชรา–มรณะ ฯลฯ" อะไรนั้น ยังไม่ได้หรอก ! จึงเป็นเพียง "หลง" รูปนอก "หลง" แท่งดินแท่งน้ำ หรือ แค่สัมผัสเย็น–ร้อน–อ่อน–แข็ง แล้วก็คงแสวงหาเย็น–ร้อน, แย่งเย็น แย่งร้อน ฯลฯ กันอยู่ หลง "สักกาย" ของอาหารนั้นๆ ว่า **เป็นสำคัญ**กันอยู่เท่านั้น

เช่น หลงแค่ความสนุกสนาน หลงแค่ความเอร็ดอร่อย หลงแค่ความเพลิด-เพลิน หลงแค่ความ "มันส์" หลงแค่การได้ "สนองใจ" *(ภวตัณหา)* หลงแค่ได้สัมพันธ์กับรูปแบบ หรือ วัตถุนอกๆ หลงแค่ได้สะสมเข้ามา หรือ ได้ทำลายลงไป

แค่วัตถุ–มหาภูตรูป หลงแค่สีแค่รูปทรง หรือ หลงแค่เสียงแค่กลิ่น หรือ หลงแค่รสสัมผัสนอกๆ แล้วก็เห็นสุขเห็นทุกข์อยู่แค่นี้ **ทั้งสุข** หยาบๆแค่นี้ ยังไม่ได้ *(กามตัณหา)* เท่านั้น ไม่มีความรู้ที่ละเอียดลึกซ้อนชอนไชเข้าไปรู้ "สาระ" หรือ "แก่นใน" ที่จำเป็นกว่า–สำคัญกว่า *(ภว–วิภว)* อันเป็นขั้น กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน แล้วได้ผลักได้หัดลด–ละภพชาติของกิเลส ของตัณหา ของอุปาทาน จึงยังไม่มี !

ผู้หลงชนิดหยาบตื้นเพียงผิวเผิน ยึดได้เพียงวัตถุ – รูป – เสียง – กลิ่น – รส – สัมผัส นอกๆ **แล้วก็อาศัย "สุข–ทุกข์" อยู่แค่นี้** *(กามาสวะ)* หรือ **การ "สนองใจที่หลงยึดหลงถือว่า ควรได้ ควรเป็น ควรมี"** อยู่เท่านี้ๆ *(ภวาสวะ)* เช่นนี้ ชื่อว่า **ไม่รู้แก่นของ "กวฬิงการาหาร" จึงมีชีวิตอยู่ด้วย "ผัสสาหาร" ตื้นๆ เขิน ๆ** เพียงแค่ยังขอให้ได้วัตถุ–รูป–เสียง–กลิ่น–รส หรือ การ "สมใจ" นั้นๆ มา **สัมผัส** *(ผัสสะ)* มาร่วมสังเคราะห์มากระทบร่วม *(สังสัคคะ)* มาปรนปรุง *(สังขาร)* มาร่วมปฏิกิริยาตามที่ตนยึดหลงว่า "สำคัญ" *(สังวาส)* เท่านี้ๆ เท่านั้นๆ แล้วก็หลงว่า นี่คือ "ค่า" ของชีวิต นี่คือ "ความพอ" *(แห่งใจยึดอยู่แค่นี้)* ของชีวิต นี่คือกำไร หรือ ประโยชน์ของเรา *(อาย)* ที่ชีวิตใดๆ เกิดมาก็ยังจะต้องแสวงหาให้ได้–แย่งเอาให้ได้ – จะต้องเสียเวลาให้มัน – จะต้องบริการ "เจ้าอนุสัย" นี้อยู่ เพราะมันยังเป็นความยึดหวังที่จะรู้ตัวมันไม่ได้ง่ายๆเลย ยังเป็นความปรารถนา*อย่างนิ่งสนิท*อยู่ในก้น**บึ้งลึกสุด**ของจิต *(หลงเป็น "อาย" ของ**ตน** จึงต้องให้มี "อายุ" หรือ มี "เกิด" ให้แก่**ตน** "ความเกิด" ที่ยังมีอยู่ตัวนี้ เรียกว่า "อนุสัย" หรือ "อาสวะ" พวกนักคิดที่ไม่รู้จัก "จิต–วิญญาณ" กันแท้ๆ ได้แต่เรียนภาษา "อนัตตา" เรียนแต่ทฤษฎี "สุญญตา" และมีความโน้มเชื่อเอนไปข้าง "อุจเฉททิฏฐิ" นั้น จะไม่เห็นความสำคัญของ**อนุสัย–อาสวะ** และจะหยั่งถึง**อนุสัย–อาสวะ**ไม่เป็นด้วย พวกนี้จึงปิด "นิพพาน" คือ ไม่มีทางได้ "นิพพาน")*

"มโนสัญเจตนา" หรือ *ความมุ่งมาดปรารถนา* **ใน "จิตใน"** ของเขาผู้นี้จะมีอย่างนี้ และเท่านี้ ! *เรียกว่า "อุปาทาน" ก็ได้ ไขขานกันว่า "อาสวะ" ก็จริง ผู้เห็นแท้ก็คือ "อัตตา" ก็ยิ่งชัด* นี่คือ "อาหาร" แท้ที่แสนจะรู้ยาก

"วิญญาณ" หรือ **ความรอบรู้**ของเขาผู้นี้ จะมีเท่านี้ ! *(เป็นบัญญาสูงสุด แต่ไม่พ้น "วิญญาณ" หรือ "จิต" ที่ยังเป็นผี)*

เขาจึงเป็นอยู่ด้วยการ **"มีอาหารอย่างนี้ๆ" !** ดังนี้ *(เรียกตามศัพท์ว่า "วิญญาณาหาร")*

คำอธิบายว่า **"มีอาหารอย่างนั้น"** ใน **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** นี้ ซึ่งแปลจากบาลีที่ว่า **"เอวมาหาโร"** จึงหมายถึง **กวฬิงการาหาร–ผัสสาหาร–มโนสัญเจตนาหาร–วิญญาณาหาร** ตามที่ได้อธิบายมานั้น ดังนี้เอง มิใช่หมายเอาง่ายๆ พื้นๆ ผิวๆ เผินๆ แค่ "อาหาร" ที่กินเข้าไปในท้อง เช่น เกิดเป็นคน ก็มีข้าวมีกับมีแกงเป็น "อาหาร" เกิดเป็นควาย ก็มีหญ้า มีใบไม้เป็น "อาหาร" ฯลฯ อยู่เพียงตื้นๆ เขินๆ เท่านั้น ไม่ ! ถ้ารู้แจ้งแทงทะลุเข้าไปได้ดังนี้ จึงจะเรียกว่า ถึง "จิตในจิต" และ ถึง "ธรรมในธรรม" เข้าไปเรื่อยๆ รู้แจ้งแม้ที่สุด **"อาหาร" ขั้นจิต ขั้นเจตสิก** สุขุมกันปานนี้ๆ

เพราะเหตุว่า "ไม่รู้" *(อวิชชาสวะ)* อยู่แต่ก่อน และ **เดี๋ยวนี้ก็ยัง "ไม่รู้" นั่นเอง จึงทำ "บุพเพนิวาสานุสติ" ที่ใด ก็ไม่เกิด "ญาณ" แท้สักที** ต่อเมื่อได้เรียนรู้ทฤษฎีที่ถูกต้อง วิธีทำในการปฏิบัติธรรมที่จะส่งผลดี ผลตรง ผลเป็น "มหัคคต" ครั้นผู้ใดระลึกชาติ *(บุพเพนิวาสานุสติ)* หรือ ระลึกย้อนหยิบเอาเรื่องที่ได้ผ่านได้พบมาแล้ว มาพิจารณาทบทวน แทงให้ทะลุลึกซึ้งลึกซ้อนเข้าไป จึงจะพบว่า ตน **"เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ"** และ **"มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น"** กล่าวคือ ยังหลงว่า เป็น "สุข" หลงว่า เป็น "ทุกข์" ยึดเสพย์ ยึดทรงไว้ให้มีอารมณ์อย่างนั้นๆ ไว้ อย่าว่าแต่ยึดเสพย์เพราะมัน "สุข" เลย ทั้งๆ ที่มัน "ทุกข์" อยู่แท้ๆ **ก็ไม่รู้จักปล่อย ไม่รู้จักเลิกยึด ไม่เข้าใจในการคลายอารมณ์นี้ทิ้ง ! ไม่รู้ว่า จะวางอารมณ์นี้ออกไปนั้น ทำอย่างไร ?** จึงต้องมี "ทุกข์" อยู่ในจิต **อยู่นานบ้าง-อยู่เดี๋ยวเดียวบ้าง** *(นี่แหละคือ ความมี "อายุ" ของมัน)* ก็เป็นไปตามเพลงของมัน **เจ้าตัวเองไม่อาจสามารถยับยั้ง หรือ บงการให้ "เกิด" ให้ "ดับ" อะไรได้ตามเจตนาของเราเลย !**

เช่นนี้เอง เรียกว่า **ผู้อยู่ในโลกีย์ หรือ ปุถุชน หรือ ผู้ยัง "ไม่หลุดพ้น" ผู้ยังไม่สามารถ "ดับ" สุข หรือ ฆ่า "ทุกข์" ให้แก่ตนได้**

การหยั่งย้อนระลึกเอาความเก่าความหลังมารู้ *(บุพเพนิวาสานุสติ)* จึงคือ การนำเอา "ความโง่" *(อวิชชา)* เก่าๆ ของเรา มาอ่านให้แทงทะลุ มาทำให้เข้าใจ มาทำให้**เกิด "ญาณ" เกิดปัญญา, เกิดฉลาด, เกิดหายโง่, เกิดรู้ทันความหลงได้** เช่นนัยะดังนี้เอง

มิใช่ว่า ยิ่งระลึกรู้ชาติเก่าได้ ก็ยิ่งหลงชาติเก่า ยิ่งให้ชาติเก่านั้นมาเพิ่มกิเลส เพิ่มตัณหา ยิ่งติดชาติเก่าโดยไม่ทำลายความติด ยิ่งโง่งมงาย วุ่นวาย เพ้อพกหนักหนา เพราะชาติเก่า และชาติเก่าก็ไม่ช่วยให้เกิดการหน่ายคลายอะไรได้ มีแต่ไปหลงเอาชาติเก่านั่นแหละ มาเป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้ทุกข์ๆ สุขๆ เป็นวรรคเป็นเวร ดิ้นๆ รนๆ ซ้ำๆ แซะๆ อยู่อีก เป็นชีวิตซ้อนชีวิตให้หนักทับถมตนเข้าไปเสียอีก ก็ซวยซ้ำร้ายเข้าไปใหญ่ ดังนั้น หากจะ**ระลึกชาติ** ก็จงทำให้ถูก ใช้ให้ตรงเถิด

ดังคำอธิบายไว้ อย่างซ้ำซ้อน ใน "**บุพเพนิวาสานุสติญาณ**" ว่า "*.....ใน* **ภพ***โน้น เรามี* **ชื่อ***อย่างนั้น มี* **โคตร***อย่างนั้น มี* **ผิวพรรณ***อย่างนั้น มี* **อาหาร***อย่างนั้น* **เสวยสุขเสวยทุกข์***อย่างนั้นๆ มีกำหนด* **อายุ***เพียงเท่านั้น ครั้นจุติจาก* **ภพ** *นั้นแล้ว ได้ไปเกิดใน* **ภพ***โน้น แม้ใน* "**ภพ**" *นั้น เราก็ได้มี "ชื่อ" อย่างนั้น มี "โคตร" อย่างนั้น มี "ผิวพรรณ" อย่างนั้น มี "อาหาร" อย่างนั้น "เสวยสุข เสวยทุกข์" อย่างนั้นๆ มีกำหนด "อายุ" เพียงเท่านั้น ครั้นจุติจาก* **ภพ** *นั้นแล้ว ได้มาเกิดใน* **ภพ** *นี้* (แล้วก็ระลึกให้รู้ หยั่งแทงลงไปถึง ชื่อ-โคตร-ผิวพรรณ ฯ ต่างๆ นั้นอีกนั่นแหละ) เธอย่อม **ระลึกถึงชาติก่อน** *ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้ง* **อาการ** *พร้อมทั้ง* **อุเทศ** *ด้วยประการฉะนี้....*"

เมื่อระลึกได้มากๆ ก็จะได้รู้มากๆ ถึง **"อาการ" แห่ง "ชาติ" ทั้งหลาย** ว่า มันมีหลากหลายอาการ รู้ยิ่งในข้อแตกต่างต่างๆ อันแยกแยะแบ่งออกได้ (*อุเทศ*) ก็เป็น "ความรู้" ที่ละเอียดยิ่งขึ้น เมื่อยิ่งระลึก "ชาติ" ไปรู้สภาพความเคยเกิด เคยเป็นในภพต่างๆ เช่น สภาพใน "อบาย**ภพ**" บ้าง สภาพใน "เทว**ภพ**" บ้าง สภาพใน "มนุสส**ภพ**" บ้าง ก็จะยิ่งได้เข้าใจใน "ชอ" ของ**จิต–เวทนา และ ธรรมารมณ์**ต่างๆ ได้รู้ "โคตร" ของจิตต่างๆ ลึกซึ้งยิ่ง เข้าไปจนกระทั่งว่า เราเป็น "*กัณห* **โคตร**" (*สายดำ, สายฤาษี, สายเดียรถีย์*) หรือ "*ศากย* **โคตร**" (*สายขาว, สายพุทธแท้*) แม้ที่สุด ก็อาจจะรู้แจ้งจนที่สุดได้ว่า เราเป็น "*โกณฑัญญ* **โคตร**" (*สายปัญญานำ, สายที่มีความง่ายสะดวก, สายเบา–คล่องตัว, ไม่ยึดไม่ปักโดยไม่รู้จริง, เร็ว อยู่เสมอๆ*) หรือ "*กัสสป* **โคตร**" (*สายเจโต, สายที่มีความหนัก–อดทน, รู้ความแน่วแน่, ไปช้าๆ*) ได้เข้าใจลึกซึ้งถึงชั้น ถึงระดับละเอียด–สุขุมทั้งในแง่ในเชิง ยอกย้อน วนเวียน เหลื่อมซ้อนต่างๆ อันเรียกว่า ชั้น "*วรรณะ*" หรือ **ผิวพรรณ**ขั้นฐานะของจิต อย่างไร คือ รากเง่าที่สมมุติขานชื่อว่า **วรรณะ "ศูทร"** ก็จะเข้าใจได้ว่า หมายเอาจิตที่ใช้ "*พลังรูป*" เป็นใหญ่ เป็นพวก "*กรรมาชีพ*" เป็นผู้มีจิตยึดใน "*วัตถุวิสัย*" เป็นสำคัญ เป็นพวกยึด **รูปแบบ***หรือ***ระบบ***ดำเนินชีวิตยังความเป็นอยู่ โดยสัจจะคือ ผู้ถนัดใช้กำลังกายเป็นเอก ใช้กำลังปัญญาเป็นรอง* ซึ่งต่างกับพวก**วรรณะ "แพศย์"** อันหมายเอาจิตที่ใช้ "*พลังนาม*" เป็นใหญ่ เป็นพวก "*ปัญญาชีพ*" เป็นผู้มีจิตยึดใน "*จิตวิสัย*" เป็นสำคัญ เป็นพวกใช้ **ความฉลาดรักษาตัวรอด***ดำเนินชีวิตยังความเป็นอยู่ โดยสัจจะก็คือ ผู้ถนัดใช้กำลังปัญญาเป็นเอก ใช้กำลังกายเป็นรอง* นั่นเอง หรือ **พวก "ศูทร"** เป็นผู้ลงมือขุดปลูกทำออกมา **พวก "แพศย์"** เป็นผู้ลงมือช่วยแบกช่วยหามช่วยขนออกมาเผยแพร่ **พวก "ศูทร"** นั้น เป็นตัวที่ถือว่า เป็นหลัก เป็นแกนแท้ๆ ชัดๆ เด่น มาก รัดรอบ ไม่แผ่ไปพัวพันเผื่อกับใครมาก ส่วน**พวก "แพศย์"** นั้น เป็นตัวที่ถือว่า เป็นกำลังกระจาย เป็นตัวแผ่ เป็นหน่วยขยายอาณาเขต มีความสืบทอด มีความคับคลาน มีพัฒนาการเป็นหลักกว้างออกๆ และพัวพันเชื่อมโยงกับโลกภายนอกจากแกนเดิมออกไปๆ

และแม้กระทั่ง**วรรณะ"กษัตริย์"** ก็จะเข้าใจ จะรู้ละเอียดลึกซึ้งไปได้อีกว่า หมายเอา **สิ่งที่วัดกันด้วย "บุญเขต"** คือ *ผู้ช่วยคนอื่นได้ด้วยความเก่งทางนอก ๆ* เป็นสาย"กรรมาชีพ"(กรรมาชน) หรือ พวก**ขุนศึก** *(ผู้รักการต่อสู้ ผู้ชอบตัดสินด้วยความรุนแรง ช่วยผู้อื่นอยู่ด้วยความรุนแรง)* **นายทุน** *(ผู้มีกำลังทางวัตถุโดยตรง มีอาวุธ มีเงิน ฯลฯ เป็นต้น แล้วช่วยผู้อื่นอยู่ด้วยกำลังวัตถุ ฯลฯ)* **ศักดินา** *(ผู้มีอำนาจได้โดยทางรูปแบบ โดยระบบวิธีสืบต่อชั้น ต่อศักดิ์ ต่อฐานะ ต่อพงศ์เผ่าด้วยเชิงรูปธรรม ด้วยการกำหนดตัว กำหนดตน หรือ ต้องแต่ง ต้องตั้งเป็นกิจจะลักษณะกันทีเดียว เด่น ๆ ชัด ๆ ตายตัว ๆ เป็นวิธีสืบทอด แล้วช่วยผู้อื่นอยู่ด้วยรูปแบบด้วยระบบ)* โดยสรุป ก็คือ พวกยึดระบบ ยึดรูปแบบ ใช้กำลังกายเป็นเอก ใช้ความหยาบ ๆ ง่าย ๆ ตื้น ๆ ภายนอก ๆ เป็นเอก ไม่เก่งทางกำลังปัญญา ไม่มีความสุขุมลึกซึ้ง ใช้ระบบ หรือ ใช้วัตถุเป็นความถนัดขั้นเอก ใช้ปัญญาเป็นความถนัดขั้นรอง นั่นเอง

ส่วน**วรรณะ "พราหมณ์"** นั้น หมายเอา**สิ่งที่วัดกันด้วย "บุญฤทธิ์"** คือ *ผู้ช่วยคนอื่นได้ด้วยความเก่งทางใน ๆ* เป็นสาย "ปัญญาชีพ" (ปัญญาชน) หรือ พวก**นักคิด , วิญญูชน, นักวิชาการ** *(ผู้ตัดสินปัญหาหรือต่อสู้กันด้วยปัญญา ไม่ชอบความรุนแรง ช่วยผู้อื่นอยู่ด้วยปัญญา)* **นักพรต, นักบวช***(ผู้มีกำลังภายในโดยตรง มีทั้งพลังทางจิต และพลังปัญญา และที่สุดก็คือ ปัญญานั่นเอง เป็นสูงสุด แล้วช่วยผู้อื่นอยู่ด้วยความสุขุม ด้วยความลึกซึ้งภายใน)* **บัณฑิต , ปราชญ์** *(ผู้มีอำนาจได้โดยทางปัญญา โดยความฉลาดแท้ ๆ แล้วกระจายอำนาจด้วยเชิงนามธรรม ด้วยระบบให้ "ความรู้" แสดงบทบาทสืบทอดกันเอง แล้วช่วยผู้อื่นอยู่ด้วยอำนาจนั้น อย่างปราศจากความเห็นแก่ตัวเป็นที่สุด เป็นผู้รู้แจ้ง "อัตตา" จริง และปลดปล่อย "อัตตา" ของตนได้แท้ ๆ เรียกว่า "เวทิตตัพโพ วิญญู หิ")* โดยสรุป ก็คือ พวกยึดปัญญา ยึดความนึกคิด ใช้กำลังปัญญาเป็นเอก ใช้ความสุขุมลึกซึ้ง ซับซ้อนภายใน ๆ เป็นเอก ไม่เก่งทางกำลังกาย ไม่มีความถนัดในการใช้ความรุนแรง หรือ ใช้วัตถุหยาบ อาศัยกำลังปัญญาเป็นความถนัดเอก อาศัยกำลังกายเป็นความถนัดรอง

ถ้าสังเกตให้ดีๆ จะเห็นได้ว่า แท้ๆนั้น มันก็มี"โคตร"อยู่เพียง ๒ โคตร เท่านั้นแหละ คือ ตระกูล"รูป"กับ ตระกูล"นาม" หรือ การใช้"เจโต"กับ การใช้"ปัญญา" หรือ ใช้วัตถุ ใช้กาย ใช้รูปธรรมเป็น"กรรมาชน" กับ ใช้จิต ใช้ความคิด ใช้นามธรรมเป็น"ปัญญาชน" แต่มันมีรายละเอียดมุมเหลี่ยมประกอบ ต่างๆนานา ด้วยองค์แห่งบัญญัติสมมุติทั้งที่เป็นรูป ทั้งที่เป็นอรูป ผสมอยู่มากหลายชั้น เชิงเท่านั้นเอง แล้วมันก็ไหลเลื่อนหมุนเวียนวนสู่กันไปมาอยู่ "ความไหลเลื่อน"อัน จับรู้ยังไม่มั่น คั้นรู้ยังไม่แท้ นี่แหละ ที่มันรู้ยาก แท้ๆก็มี"กัสปโคตร"กับ "โกณฑัญญโคตร" หรือ "ศรัทธา"กับ "ปัญญา"เท่านั้นแหละ ซึ่งเป็นสภาพ ที่มันหมุนวนสลับซับซ้อน มีรายละเอียดสลับไปสลับมาน่าฉงน และก็ต้องฉงน สำหรับผู้ยังหยั่งไม่ถึงเหตุถึงผลเพียงพอ ทั้งยังสรุปแก่น ย่นย่อเข้าใจ"ความเกิด" กับ"ความปรุงแต่งเชื่อมต่อ" และ "ความเสื่อมสลาย"กับ "ความสูญสิ้นสนิท" ไม่ชัดเจนแน่แท้

โดยสัจจะอีก"กำลังกาย"กับ"กำลังปัญญา"นั้น ก็จะต้องช่วย เหลือ เกื้อกูลกันอยู่ ตลอดกัปป์กัลป์ในโลก ทิ้งกันไม่ได้ ใครตีราคา "กำลังปัญญา"สูงกว่า"กำลังกาย" คนนั้นคือ ผู้ไม่รู้"สัจจะ" เป็นคนลำเอียง คนขี้โลภ เห็นแก่ตัว หรือ เห็นแก่พวก เป็นความผิด ความเลว และ เช่นเดียวกันใครตีราคา "กำลังกาย"สูงกว่า"กำลังปัญญา" คนนั้นก็ยังคือ ผู้ไม่รู้ "สัจจะ" เป็นคนลำเอียง คนขี้โลภเห็นแก่ตัว หรือ เห็น แก่พวก เป็นความผิด ความเลว อยู่อีกเช่นกัน *แต่ที่เป็นไป อยู่ในโลกนั้น ฝ่ายผู้ใช้"กำลังปัญญา" จะใช้ความฉลาดของตนนั่นแหละ สร้างความลำเอียงให้แก่ตัวเอง ให้แก่พวกตัวเองอยู่เสมอๆ เพราะธาตุแท้แห่ง กิเลสในตน* **ยิ่งฉลาดมาก ยิ่งลำเอียงได้ อย่างลึกซึ้งมาก**

โลกจึงไร้สันติธรรม *จึงยิ่งเบียดเบียน ยิ่งเกิดความผิด ความเลวขึ้นครอบงำในโลก ในสังคมมากยิ่งๆขึ้นเสมอ* **การปฏิบัติธรรมเพื่อลดกิเลส หรือ "ความฉลาด" ที่จะช่วยให้คนลดกิเลส** ("ศาสนา" นั่นเอง) *จึงจำเป็น และ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องมีอยู่ในโลกตลอดกาล* **เพราะผู้ใจแท้ถึง "สัจธรรม" เท่านั้น คือ ผู้เสียสละที่แท้จริง จะเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัวได้แท้จริงที่สุด** กว่าบัญญาชนิดไหนๆหมด !

ผู้รู้แจ้งใน "สัจธรรม" จึงคือ ผู้เข้าใจความเป็นกลาง ความสมดุลย์ ความพอดี ไม่เอียงไปข้างไหน เป็นผู้รู้กาล *รู้โลก* รู้เศรษฐกิจ ในโลก ในหมู่ ในกลุ่ม ในสังคม อย่างแท้จริง ไม่หลงใหลทั้ง "กำลังกาย" และ ไม่หลงใหลทั้ง "กำลังบัญญา" แต่จะใช้ "อธิบัญญา" กับ "จิต" ที่สามารถเฉยวางสนิท ไม่ทุกข์ ไม่เดือดร้อนใจจริงๆ แม้จะทำงานใดๆอยู่ (*วิมุติจิต*) นั่นแหละช่วยโลก ค้ำจุนโลกอยู่ อย่างไม่ต้องการอะไรตอบแทนจริงๆ แม้แต่ "สุข"

ส่วนผู้ที่ยังไม่แทงทะลุรู้แจ้งแน่แท้ ใน "**ชื่อ**" ใน "**โคตร**" ใน "**วรรณะ**" ต่างๆ เท่านั้น จึงหลง "**อาหาร**" หลง "สุข" จึงยังมี "ทุกข์" จึงต้องมี "**อายุ**" (*จงทำความเข้าใจในคำว่า "อายุ" ให้ดีๆ*) เพราะกำหนดเอาเองไม่ได้ ทำ "เกิด" – ทำ "ตาย" ให้แก่ "อวจรจิต" ต่างๆ ของตน ไม่ได้เด็ดขาดแน่แท้จริง จึงได้ชื่อว่า **ผู้ยังไม่จบ** ยังไม่เก่งสุด ยังไม่ใช่มนุษย์ผู้ "เจริญยิ่งสุดยอด" แท้ ยังไม่เป็น "**นิยตายุโก**" (*ผู้กำหนดอายุตาม "เจโตปริยญาณ" เอาเอง ได้แน่นอน*) ยังไม่เป็นมนุษย์อุตตรกุรุทวีป เพราะยังไม่ "**อมโม**" (*ไม่รู้จิต จนทำจิตอย่างใหม่กลบเกลื่อนจิตอย่างเก่า ยังไม่ได้*) ยังไม่ "**อปริคคโห**" (*ไม่รู้รอบจริง จึงยังไม่พ้นการฉวยไว้ เม้มไว้ หรือ ยึดไว้อยู่*)

จึงยังเป็น "จิต" ที่ *เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงจากบ้านตน ไปบ้านอื่น แล้วจากบ้านแม้นั้น ไปยังบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้น กลับมาสู่บ้านตามเดิม*

เขาจะพึงระลึกได้อย่างนี้ว่า เราได้จากบ้านของเรา ไปบ้านโน้น ในบ้านนั้น เราได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นิ่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม้นั้น ไปยังบ้านโน้น แม้ในบ้านนั้น เราก็ได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นิ่งอย่างนั้น แล้วเรากลับจากบ้านนั้น มาสู่บ้านของตน ตามเดิม ดังนี้ ฯ

ซึ่งความหมายว่า **ผู้มี"บุพเพนิวาสานุสติ"** นั้น ก็คือ **ผู้รู้เห็น"จิต"ของตนว่า มันยังคงได้แต่ท่องเที่ยวไป ไม่หยุดหย่อน** จาก"ชาติ"นั้น *(จากบ้านนั้น)* แล้วก็ไป"ชาติ"โน้น *(ไปบ้านโน้น)* แล้วก็ไป"ชาติ"อื่นๆ อีก *(ไปบ้านอื่นอีก)* แล้วก็กลับมาสู่"ชาติ"ของตนตามเดิม *(กลับมาสู่บ้านของตนตามเดิม)* ก็ยังกลายเป็น"อัตตา" เป็นความไม่หมดสิ้น เป็นความวนไปวนมา เกาะอยู่ ยึดอยู่ หลงว่า เรามี"ตน" หลงว่า เรามี"บ้าน" ยังห่วงบ้าน ยังยึด"ตน" ห่วงการเกิด ห่วง"ชาติ"จะสลาย กลัว"ชาติ"จะไม่มีอีก **จึงไม่ได้ถึง"สุญญตา"สักที**

และที่แท้จริงนั้น ผู้ที่**เกิด"ญาณ"เพราะ"บุพเพนิวาสานุสติ"** หรือ ผู้ที่เกิดผลมี**"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** ก็คือ ผู้จะรู้จริงว่า "บ้าน" ก็ไม่ใช่ของตน "ชาติ" หรือ "ความเกิด" ก็ไม่ใช่ตัวเราของเราอะไรหรอก ! *(แต่ถ้าผู้ใดผู้นั้น"หยุดจิต"ของตนไม่ได้จริงๆ มันก็มี"ของตน"จริงๆ)* มันเป็นเพียงสภาวะธรรมที่ประชุม ที่ดำเนินบทบาทอยู่เท่านั้น ถ้ามันสมควรจะไป ก็ไป ถ้ามันสมควรจะมา ก็มา สมควรจะหยุด ก็หยุด *(และ"หยุด"อวจรจิต"ของตน"ได้จริงๆ)* หรือ ถ้ามันสมควรจะยืน ก็ยืน ถ้ามันสมควรจะนั่ง ก็นั่ง สมควรจะพูด ก็พูด สมควรจะนิ่ง ก็นิ่ง **เรายังมี"สภาวะธรรม" ที่มันมีบทบาทได้อยู่** *(คือยังไม่ตายเน่า, ทำอะไรๆได้อยู่)* **ก็จงใช้"ปัญญารอบรู้"ความเหมาะสม ความควร ความเป็นประโยชน์** *(สัมมา)* **โดยคำนึง หรือคำนวณด้วย"สัปปุริสธรรม ๗" แล้วก็ประกอบ"สภาวะ-ธรรม"นั้นๆ อยู่กับชาวโลก ช่วยชาวโลกเขา ไปเถิด !**

โดยมีความตั้งใจ มีความมั่นใจ เห็นในความจริงอยู่ว่า "ความเสียสละ" นั่นแหละ คือ ความยอดสุด ประเสริฐสุด ของคนที่ตนจะต้องเกิดอยู่เป็นอยู่เสมอให้ได้ อย่างชัดจริงพอเหมาะพองามให้ทุกขณะ แล้วก็ทำให้จงได้ และจะยังทำๆต่อไป ทั้งพยายามพาคนอื่นๆทำอีกด้วย

คน**ไม่รู้**ดังนี้ นั่นแหละ มากกว่ามากในโลก เขาจึงพากันยึด "บ้าน" ยึด "ชาติ" ยึดการกระทำเพื่อให้ตนเอง "เกิด" หรือ ตนเอง "ได้" ตนเอง "มี" ตนเอง "กำไร" ตนเอง "เสพย์ประโยชน์" ตามที่ "จิตใน" *(อาสวะ)* ของตนติดอยู่ ยึดอยู่ จะเอาอยู่ จริงๆ นั่นเอง สรุปก็คือ **ทำอะไรก็ตาม ก็ "เพื่อตน อย่างดีหน่อย ก็เพื่อพวกของตน" อยู่ ไม่รู้แล้ว ! !**

นั่นคือ ความหมายของภาษาที่ว่า *"แล้วเราก็กลับจากบ้านนั้น มาสู่บ้านของตน ตามเดิม"* คือ "ขว้างงูไม่พ้นคอ" คือ จะทำอะไรก็สลัดไม่หลุด ทำด้วย "จิต" ที่บริสุทธิ์ผุดผ่องจริงๆ ปราศจากเชื้อความต้องการมาให้แก่ตน อย่างสิ้นเกลี้ยงแท้ๆ ยังไม่ได้ **จะต้องให้มันวนมาถึง "ตน" อยู่เป็นที่สุด จนได้ อยู่นั่นเอง** และ **ยิ่งฉลาดเท่าใด ก็จะให้มัน "วน" มาถึงตน** *อย่าง "อำพราง"* **อย่างซ่อนเร้นลึกซึ้ง เป็นที่สุดเท่านั้นๆ**

"จิตใน" ที่มันยังหลง "บ้าน" หรือ หลง "ตน" *(หลงเป็น "อัตตา")* นี่แหละ จึงสำคัญมากสุด ที่จะต้องทำลาย **"สัญญาวิปลาส"** *(ความหลงผิดสำคัญผิด)*

ดังนั้น **ผู้ระลึกชาติ** ระลึกถึงสิ่งที่ผ่านมาแล้วทั้งหลายทั้งปวง ก็จะเห็นจุดจริงในความ "ไม่จบ" ไม่สิ้นสุด อยู่ที่ **"ยังกลับมาสู่บ้านของตนตามเดิม" อยู่นั่นแล้ว** นี่เอง **ซึ่งตนหลงเป็น "จุดจบ" ของผู้ที่ "ไม่มีจบจริง"** *เพราะยังไม่ทำลายบ้านจริง !*

ความวนมาให้ "ตน" ความต้องเหลือ "ตน" หรือ ความวนกลับมา "บ้าน" ความต้องเหลือ "บ้าน" จึงจะต้องทำลาย "บ้าน" **หักขื้ยอดเรือนของบ้าน**ให้ได้ ดั่งที่พระพุทธองค์ได้ทรงอุทาน เมื่อได้ทรงรู้เท่าทันว่า **ตนต้องเวียนวนเป็นนายช่างก่อบ้านสร้างบ้าน** *(หรือคือ ก่อ "ตน")* **ให้แก่ตน ชาติแล้วชาติเล่าอยู่นั่นแล้ว เพราะความหลง "บ้าน"** พระพุทธองค์จึงได้เปล่งอุทาน **"หักขื้ยอดเรือนของบ้าน"** ว่า...."*เมื่อเรายังไม่ประสบญาณ มัวแสวงหาตัณหาเป็นดังนายช่างผู้กระทำเรือน ได้ท่องเที่ยวไปสู่สงสาร มีความเกิดเป็นเอนกความเกิดเป็นทุกข์ร่ำไป แน่ะ ! ตัณหาเป็นดังนายช่างผู้ทำเรือน เราเห็นเจ้าแล้ว เจ้าจะทำเรือน* (คือ อัตภาพ) *ของเราไม่ได้อีกต่อไป เพราะซี่โครงทั้งหลายของเจ้าทั้งสิ้น* (คือ กิเลสที่เหลือ) *เราหักเสียแล้ว ยอดเรือน* (คือ อวิชชา) *เรารื้อเสียแล้ว จิตของเราถึงนิพพาน เป็นไปด้วยความไม่โง่ต่อสังขารแล้ว ถึงความสิ้นไปแห่งตัณหาทั้งหลายแล้ว"* อ่านดูดี ๆ เถิด

นั่นคือ พระองค์ทำลายจุดสำคัญสุดของ "บ้าน" อันก็คือ จะต้องทำลายความยึด ความหลงใน "ตน" ใน "จิตใน" หรือ ในจิตลึกๆ ที่มันยังไม่รู้จริง ! รู้ไม่ชัด ! ว่า "ตน" นั้นคือ ความประชุมของสิ่งประกอบต่างๆ เท่านั้นจริงๆ ไม่ใช่ใคร ? ไม่ใช่เขา ! ไม่ใช่เรา ! และ "ชาติ" หรือ ความเกิดมาแห่งสรรพสิ่งไม่ว่า จะเกิดมาเกาะกันเป็นก้อนใหญ่กลุ่มแน่นเรียกว่า "วัตถุธรรม" ไปจนกระทั่งเกิดมาเกาะกันเป็นกลุ่มแน่นที่ละเอียด เป็น "อรูปธรรม" มองเห็นยาก สัมผัสรู้ยาก ก็ตาม หรือ จะเกาะกันเพียงชั่วคราว เป็นลักษณะผ่านที่เรียกว่า "อาการ" เรียกว่า "กิริยา" ก็ตาม จนที่สุดที่เกิดมาเกาะกันประชุมกันเป็นกลุ่มแน่นละเอียดประณีตสุขุมยิ่งที่สุด เป็น "ความรู้สึก" ที่ยึดที่ติด *(อุปาทาน)* เป็น "อารมณ์ในจิต" *(นามกาย)* ที่ยิ่งรู้ได้ยากยิ่ง เป็นขั้นสูงสุดที่เรากำลังพูดถึงหมายถึงอยู่ในขณะนี้ ที่เรียกว่า "ตน" ว่า "อัตตา" หรือ "อัตภาพ" ว่า *สิ่งจะต้องมีอย่างนี้เป็นอย่างนี้* แล้วเราจะดีใจ *(สุข)* ไม่ดีใจ *(ทุกข์)* เมื่อมี**ผลเกิด**สมตามที่ "ยึดหมาย"

เราจะรู้แจ้ง "ความเกิด" เหล่านี้ให้ชัด และ จะรู้จัก "ความดับ" ที่**สำคัญ** ที่จะหมายเอาว่า **อะไร "ดับ"** และ อะไรที่**มันยังจะต้องมีอยู่ตาม จริง** *(คือ ยังจะต้อง "ไม่ดับ")* ให้ถูกให้ตรง ไม่หลงปน ไม่สับสน ให้ได้เป็นที่สุด

ผู้ปฏิบัติคนใดปฏิบัติจนบรรลุ "ผล" มาถึงขนาดนี้ ระลึกชาติ ระลึกถึงสิ่งที่ได้ "เกิด" ผ่านมาแล้วต่างๆ จนมี "ปัญญา" *(ญาณ)* เข้าใจสิ่งที่ควรเข้าใจได้พอเหมาะสมแก่ฐานที่เดียว คือ เป็นผู้มี**อภิญญา**ได้ระดับสูงขึ้นมา จนถึง**ขั้น "บุพเพนิวาสานุสติญาณ"**นี้แล้ว อันจะเป็นทั้ง "เจโต" ทั้ง "ปัญญา" **ขั้นสูง ขั้นประณีตยิ่งกว่า "อิทธิวิธี"** เป็นไหนๆ เพราะมันเป็น "อภิญญา" *ระดับ ๔* ซึ่งเป็นระดับที่สูงขึ้น ลึกซึ้งขึ้นมาจาก*ระดับ ๑* **(อิทธิวิธี)** สูงขึ้นมาจาก *ระดับ ๒* **(โสตทิพย์)** สุขุมลึกซึ้งขึ้นมาจาก*ระดับ ๓* **(เจโตปริยญาณ)** ตั้งไกลโขแล้ว

"อภิญญา"ต่างๆนี้ ก็เป็น "ผล" ที่จะเกิดจริงเป็นจริงในผู้ปฏิบัติ เป็นความสูงขึ้นๆ ตามลำดับ ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงยืนยันไว้ท้ายข้อ หรือปลายลำดับขั้นทุกๆขั้น ใน "สามัญญผลสูตร" *(ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค)* ทุกข้อทุกระดับว่า "*ดูกร มหาบพิตร นี้แหละ สามัญผลที่เห็นประจักษ์*ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่า*สามัญผลที่เห็นประจักษ์* **ข้อก่อนๆ**"

"สามัญผล"หมายความว่า **ความมี "ผล" ที่จะต้องเป็นไปตามธรรมดาๆ ของผู้ปฏิบัติธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ยิ่งใน "สามัญญผลสูตร" นี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอธิบาย "ผล" แห่งการปฏิบัติธรรมให้แก่พระเจ้าอชาตศัตรูฟัง เป็นลำดับๆ ไล่ขั้นตอนอ่อนแก่จากต่ำขึ้นมาหาสูงตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูงที่สุด คือ **"อาสวักขยญาณ"** อันเป็น "ผลที่หมายสูงสุด" ของพุทธศาสนา แล้วพระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันด้วยพระพุทธพจน์ไว้ เป็นขั้นสุดท้ายอย่างแจ่มแจ้งอีก เมื่อได้อธิบายถึง **"อาสวักขยญาณ"** *(อภิญญา ระดับที่ ๖)* จบลงว่า "ดูกรมหาบพิตร ก็สามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้ออื่น *ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่า*สามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้อนี้ **ย่อมไม่มี**"

ดังนั้น เราก็จะรู้ได้จากพระสูตรนั้นเองว่า "ผล" แห่งศาสนาพุทธนั้น คือ อย่างไร ? **ขั้นใด สูงต่ำกว่ากันอย่างไร ?** และ ผลที่หมายสูงสุดนั้น ตัดรอบเอา "จุด" อะไร ? แค่ไหน ?

"ความเก่ง" หรือ อภิญญา ดังที่เราได้อธิบายมาตามลำดับ ๆ นี้ จึงเป็น "ความรู้ยิ่ง" หรือ "ความเก่ง" ที่เป็น**ความสูงขึ้น ๆ มาตามลำดับ ๆ แท้ ๆ** ของ "ธรรมะแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า" หรือ ของ "ธรรมะที่เรียกว่า **พุทธวิชชา** แท้ ๆ จริง ๆ"

การ **"ระลึกชาติเก่า"** *ขึ้นมา เป็นปัจจัย เพื่อวิปัสสนา จนเกิด "ญาณ"* **(บุพเพนิวาสานุสติญาณ)** เพราะรู้แจ้งแทงทะลุ "รูป" เข้าใจแจ้งแทงตลอด "นาม" หรือ รู้แจ้งแทงทะลุ "เหตุปัจจัย" *(มหาปัฏฐาน)* เข้าใจแจ้งแทงตลอดใน "ความเชื่อมต่อ–ความส่งสืบการเป็นไป" **(ปัจจยาการ หรือ ปฏิจจสมุปบาท)** ได้ถูกตรงจริง ๆ จนชื่อว่า บรรลุ "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ตามเป้าหมายของพุทธวิชชาแท้ ๆ นี้ จึงเป็น "ความรู้ยิ่ง หรือ ความเก่ง" *(อภิญญา)* **ที่เก่งยิ่งกว่า ดียิ่งกว่า น่าทึ่งยิ่งกว่า ประณีตยิ่งกว่า "อิทธิวิธี"** ที่ว่า เหาะได้ เดินน้ำ ดำดินได้ แท้ ๆ จริง ๆ ด้วยนัยะแห่งธรรมเป็นประการเช่นนี้เอง จึงจะถูกต้องเป็นจริง ลงร่องลงช่อง ไม่ขัดไม่แย้ง ตามที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** นั้น เป็น "ผลธรรม" **ที่ยิ่งกว่า ทั้งประณีตยิ่งกว่า ข้อก่อน ๆ** คือ ยิ่งกว่า **"อิทธิวิธี"** แน่ ๆ เพราะลำดับสูงกว่า

แต่ถ้า "สามัญผล" ที่ยังหลงเข้าใจอยู่แบบปุคคลาธิฏฐาน หรือ แบบโลกๆแล้ว ทุกคนก็จะต้องเห็นว่า **"การเหาะเหินเดินน้ำดำดินได้"** นั้น เป็นผล**ที่เก่งยิ่งกว่า น่าทึ่งยิ่งกว่า สูงเด่นยิ่งกว่า "การระลึกชาติได้"** อย่างแน่ ๆ เพราะเหาะได้ เดินน้ำ ดำดินได้ นั้น มันเป็นการเหลือวิสัยไปเสียยิ่งกว่า การระลึกชาติได้เป็นไหน ๆ **การเหาะได้ ฯลฯ** มันก็ต้อง *เก่งกว่าดีกว่า* **การระลึกชาติได้** แน่ ๆ เมื่อเป็นดังนี้ ก็จะ**ขัดแย้ง**กับพระพุทธพจน์ที่ทรงสอนยืนยันไว้ว่า

"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" *นั้นต้อง เก่งกว่า ต้องดียิ่งกว่า ประณีต ยิ่งกว่า* **"อิทธิวิธี"** นั้นทันที

ด้วยเหตุฉะนี้ ก็จะเห็นได้ชัดว่า หากแม้นใครรู้สึกว่า *การเหาะได้ เดินน้ำ ดำดินได้ แบบ***ปุคคลาธิฏฐาน** *แบบเอาร่างเอากายเหาะทั้งแท่งทั้งท่อนกันเลย เป็นสำคัญ ฯลฯ* นั้น เป็น**เรื่องเก่งเป็นเรื่องดีกว่า การระลึกชาติได้** คนนั้นก็ยังเป็น**ผู้เข้าใจอย่างโลก**ๆ อยู่ เพราะไม่เข้าใจขั้นตอนของธรรม ยังไม่เกิดปัญญาเข้าใจแท้ ยังไม่หยั่งลง จนมีสภาพ**เห็น "ผล" ของการระลึกรู้ชาติ** ยังไม่เห็นคุณในการระลึกชาติว่า มันมีสาระทำให้เราปรับปรุงจิต ดับกิเลสเกิดความรู้ยิ่ง เบา–ง่าย–ว่าง–ไม่วุ่น–พ้นทุกข์ได้จริงแท้ มันมีประโยชน์กว่าที่จะไปมัวยุ่งกับการทำกายให้เหาะ ให้เดินน้ำดำดิน ฯลฯ เป็นไหนๆ มันจึงดียิ่งกว่าและ มันละเอียดลึกซึ้งยิ่งกว่าจริงๆ

ดังนั้น ใครไปหมายเอาการเหาะเหินเดินน้ำดำดิน ฯ *เถนตรงซื่อๆ ดื้อๆ* อย่างนั้น มาเข้าใจว่า **เป็น "อภิญญา" หรือ เป็น "ปาฏิหาริย์" ของพุทธศาสนา** จึง**เป็น "มิจฉาทิฏฐิ"** เพราะขัดกับคำสอนของพระศาสดา **แม้แง่นี้ เพียงเท่านี้** ก็เป็นเหตุผลที่จะเห็นได้ รู้ได้ อยู่โต้งๆ ชัดๆ จริงๆ **ถึงเป้าหมายของ "พุทธศาสนา"** ทบทวนไตร่ตรองดูดีๆ ว่า ใช่หรือไม่ ? "ปาฏิหาริย์" ในเชิงอื่นๆ หรือ "อภิญญา" ข้ออื่นๆ ที่ **เป็น "โลกีย-อภิญญา" ที่ไม่ใช่ "สาระ" ของพุทธศาสนา** ก็โดยนัยะเดียวกันนี้แล จะไม่บรรยายต่อล่ะ ขอให้ผู้อ่านวิเคราะห์ต่อเอาเองเถิด เพราะได้อธิบายมาแล้ว

ถ้าผู้ใด "เห็นได้" เข้าใจได้จริง ก็จะเห็น "ทะลุ" ไปได้อีกไกล จะเห็น "สอดคล้อง" ในเรื่องต่างๆ คลายข้อข้องใจแคลงใจต่างๆ ไปได้อีกมากเรื่องมากข้อทีเดียว

เช่น จะเห็นแจ้งชัดว่า "การระลึกชาติ" นั้น เมื่อหมายเอา "ความเกิด" ที่เป็นการเกิดของจิต ทุกขณะที่มันเกิด แล้ว "ดับลง" แล้วเราก็ย้อนกลับไปหยิบจับเอา "ความเก่า" หรือ ความเกิดของจิตที่มีรูปมีอาการแล้วนั้นๆ มาระลึกดู

มาทำ "ความรู้ใหม่" ดูอีกที "จิต" ที่เคยเกิดมาแล้ว ยิ่งเก่ายิ่งนาน ยิ่งจะต้อง "ย้อนกาล" ไปไกลๆนั้น ก็ยิ่งจะไม่ "สดใหม่" ไม่ "รู้" อะไรได้มาก มันจะไม่มีประโยชน์เท่าระลึกเอา "จิตใหม่" ที่เกิดแล้วดับไปใหม่ๆ มาอ่าน มาพิจารณา มาวิปัสสนา แทงทะลุรู้ กาย–เวทนา–จิต–ธรรม เลย ดังนี้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า *"การระลึกชาติ" ที่จะเป็นไปเพื่อ "สัมมาญาณ" เป็นไปเพื่อ "สัมมาวิมุติ" นั้น* **ยิ่งระลึกชาติได้เร็ว มีสติรู้เท่าทันได้ถึง "ความเกิด" อันใหม่ที่สุด ได้เท่าใด ? ก็ยิ่งจะเป็นประโยชน์มหาประโยชน์มากเท่านั้นๆ !** ระลึกถึงได้ชั่ววินาทีที่ผ่านไปได้ว่า เรามีอารมณ์อย่างไร ? เรามีจิตเกิดเป็น "ผี" หรือ เกิดเป็น "เทวดา" หรือ เกิดเป็น "พรหม" แล้วก็ให้รีบแก้ไขให้ทันท่วงที **การระลึกชาติ**ยิ่งระลึกถึงชาติที่เพิ่งผ่านไปได้เร็วเท่าใด ? ใหม่เท่าใด ? ก็ยิ่ง "ดิเยี่ยมยอดสุด" เท่านั้น ! เพราะมันใกล้ปัจจุบันธรรมที่สุดยิ่ง จึงใกล้ "ปรมัตถธรรม" ที่สุด เป็นของใหม่สดที่สุด จึงจริงแท้แน่ใจได้ยิ่งกว่าสิ่งที่ยิ่งเก่ายิ่งแก่ ! ยิ่งจับมั่นคั้นตายอยู่คามือ คาเหตุการณ์ปัจจุบันขณะนี้ๆ มันก็ยิ่งแท้ๆจริงๆ ยิ่งกว่าที่ผ่านไปแล้ว แม้ชั่วนาที ชั่ววินาทีเอาทีเดียว

ดังนั้น ยิ่งขั้วขณะจิตนั้นกระทบ ขณะจิตนั้นเกิดอารมณ์จับ "ชาติ" จับ "ความเกิด" ของจิตนั้นได้ ยิ่งทันทีทันควัน ก็นั่นแหละ ยิ่งคือ **ความจริงที่ยิ่งกว่าจริงที่สุด** เป็นยอด "ปรมัตถธรรม" เราจะได้รู้ "จิต" แท้ๆ จับอารมณ์แท้ๆของ "จิต" ถูกจริง แล้วก็ให้หยั่งอ่าน "เวทนา" ทั้งหลายของ "จิต" นั้นๆ ของเรา ให้ออกเถิด ! *นั่นแหละคือ "ชาติ" ตัวสำคัญที่มุ่งหมาย เป็น "สัมมาญาณ"* **แล้วจงปรับจงเปลี่ยน** *(จงทำ "อิทธิวิธี" ให้บรรลุ เป็น "มโนมยิทธิ")* **จงลด จงทำการผ่อนคลายอารมณ์จิต ที่มันโลภ มันโกรธ หรือ มันทุกข์ มันสุขนั้น ลงให้บางเบา หรือ ยิ่งหลุดพ้น บริสุทธิ์ ว่าง เฉย ปราศจากโลภ-โกรธ สิ้นทุกข์สิ้นสุข บริสุทธิ์ผุดผ่องสนิทสะอาดเนียนได้**

ก็ยิ่งยอดเยี่ยมแห่ง "ปรมัตถ" เป็น "สัมมาวิมุติ" เลย *เป็น "ฌาน" แท้แบบพุทธศาสนา* อันเรียกว่า "โลกุตตรฌาน" จง "รู้" และจง "ทำ" ให้ได้ ดังนี้แล

"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ที่ทรงฤทธิ์ ทรง "ผล" หรือ นับว่า "เก่ง" **ถูกต้องเป็น "สัมมาทิฏฐิ"** แล้วละก้อ จะต้องยิ่งระลึกชาติได้เร็ว ระลึกถึงความเกิดได้ใหม่สด เป็นการระลึกถึงที่ยิ่งฉับพลันทัน "จิต" ดวงที่เกิดแล้วก็ดับลงไปในทันทีทันใด เราก็รีบหยิบขึ้นมาระลึกดูได้เสมอ ๆ นั่นต่างหาก ที่ยิ่งเก่ง ยิ่งทรงฤทธิ์ ทรงผล ฉะนั้น "การระลึกชาติ" ที่เป็นไปเพื่อ "ผล" ทางพุทธศาสนาแท้ จึงจะมีความเห็นดี–เห็นเก่งในเงื่อนไขที่**กลับกัน** กับความเห็นของเดียรถีย์ หรือ เดรัจฉานวิชชาอีกแหละ ดังนั้น แม้จะ**ระลึก "ชาติ" อดีต** ก็เอาที่เกิดกันในชีวิตร่างกายนี้ ก็ยิ่งแท้ ยิ่งจริง ไม่ว่าจะเป็นกายกรรม–เกิด, วจีกรรม–เกิด หรือ มโนกรรม–เกิด ก็ดีทั้งนั้น แม้จะเป็นเมื่อปีที่แล้ว หรือ หลายปีที่แล้วก็ตาม ไม่ต้องข้ามร่าง ข้ามกายแต่งนี้ไป มันเป็น "ความยืนยัน" ได้จริง ได้แท้ยิ่งไปกว่าระลึกข้ามภพ ข้ามร่าง ข้ามกายขันธ์นี้ เราเคยเป็นอย่างนั้น มีจิตอย่างนั้น อารมณ์อย่างนั้น **ชั่วอย่างไร ? ดีอย่างไร ?** เราก็ยังจะยืนยันได้จริงแท้แน่นอน พยานหลักฐานก็ชัดกว่า แล้วก็นำมาทำแก้ หรือ แก้ตัวประพฤติตนใหม่ ไม่ให้ชั่วอย่างก่อน ไม่ให้มีอย่างเก่า ให้ได้ ก็เป็น "สันทิฏฐิโก" คือ พิสูจน์ได้ชัดกว่า ที่จะข้ามชาติไปพูดถึงชาติที่หมายเอาคนละร่างคนละกาย เพราะมันใหม่สดกว่า ยิ่งระลึกได้เร็ว เป็นเดือนที่แล้ว ก็ยิ่งใหม่สด และ*แท้กว่าปีที่แล้ว* หรือ ยิ่งเป็นวันที่แล้ว ก็ยิ่งใหม่สด **แท้จริงยิ่งกว่าเดือนที่แล้ว** และ ยิ่งนาทีที่แล้ว วินาทีที่แล้ว ก็ยิ่งใหม่สด **ยิ่งแท้แน่เอี่ยมอ่องยืนยันกันได้เร็ว เหลือ "ความจริง" อยู่มากยิ่งขึ้น ๆ** เป็น "ปุพเพนิวาสานุสติญาณ" ที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น **แสดงถึง "สติ" อันยิ่ง** คือ มีความระลึกรู้ตัวได้เร็วได้ไว และ **แสดงถึง "สมาธิ" อันยิ่ง**

คือ มีจิตเที่ยงแท้ถาวรด้วย "รู้" ด้วยแรงแห่ง "วิมุติ" แท้ ที่เป็นฐานแล้วจริง จึงจะ "รู้" ได้เร็ว "วิมุติ" ได้แรง แกร่งกล้า จงทำ "ทิฏฐิ" ให้เป็น "สัมมา" กันจริงๆ ให้ได้เถิด !

สุดท้ายแห่ง "ปรมัตถ" ก็ยิ่งจับได้ไล่ทันใน "ความเกิด" ของชาติในปัจจุบัน อันเป็น "ปัจจุบันนิวาสานุสติญาณ" เลยทีเดียว ทั้งกายกรรม–วจีกรรม ทั้ง "จิต" ที่กำลังทำงานอยู่ในขณะปัจจุบันทันที และ มี "ญาณ" หยั่งลง มีสติรู้รอบเท่าทันอยู่ว่า จิตเราทำงานอยู่ *(คือ เกิดอยู่ หรือคือ "ชาติ" ที่สำคัญที่สุด เป็น "ปรมัตถ" ที่สุด)* นั้นๆ มีโลภะ มีโทสะ หรือไม่ ? มีสุข มีทุกข์หรือไม่ ? *(สัมมาสติ)* แล้วเราก็พึง "ทำ" กับจิต ให้สู่ "วิมุติ" ให้เป็น "อุเบกขาเวทนา" เป็น "ฌาน" เป็น "วุฏฐาน" ให้เด็ดขาด ให้ได้ *("สัมมาวายาม" คือ เป็นความพยายามที่ถูกงานของพระ หรือ ของนักปฏิบัติธรรม และ เป็นความพยายามช่วงสุดท้าย เพราะถ้าทำได้เด็ดขาดแล้ว ถาวรแล้ว ผู้นั้นก็จะไม่ต้อง "พยายาม" กันอีก มันจะง่ายดายและเป็นเองทีเดียว)* ก็ยิ่งมีอานิสงส์สูง มีผลมากแท้ยิ่งๆ

ดีกว่า ถูกกว่า ที่จะไปมัวหลงใหล ระลึกชาติได้ ไปจนถึงชาติขันธ์ร่างกายโคตรตระกูล ที่ยิ่งเก่า ยิ่งแก่ ยิ่งย้อนกาลไปร้อยชาติพันชาติ คนละร่าง คนละขันธ์ คนละกายไปมาก เท่าใด ก็ยิ่งไม่แท้ ยิ่งไม่ใหม่ ยิ่งไม่สด ก็ยิ่งไม่มีสาระเยี่ยม *(ไม่มี "ปรมัตถ")* จงจับ "สาระ" ของบุพเพนิวาสานุสติญาณ ที่เป็น "พุทธวิชชา" อันเป็นปรมัตถธรรม ให้ได้ถูกเป้าหมายกันเถิด

เราไม่ควรจะไปมัวเมาตกเป็นทาสของ "อดีต" อันที่จริงแท้นั้น ไม่ใช่บทของ "ไตรลักษณ์" แล้ว *(อ=ไม่ ตีตะ=สภาวะ ๓ หรือ ไตรลักษณ์)* *อดีตไม่ใช่การเกิดขึ้น* **อดีตไม่ใช่ความตั้งอยู่ อดีต คือ สิ่งที่ดับไปแล้วจริงๆ**

ผู้ไปหยิบเอาอดีต หรือ "บุพเพนิวาส" มาคิดขึ้นใหม่ หรือ ระลึกไปถึงความเก่านั้นๆ แล้วก็เข้าเอามายียำซ้ำแซะ *เกิดสุข–เกิดทุกข์* **อนาทรร้อนเร่าอยู่ ไม่รู้เลิก ไม่รู้แล้ว หรือ เกิดก่อ เกิดสร้าง เกิดแล้ว**

ก็ยังมาหลง "ทำเกิด" ใหม่อีก ไม่มีอภิบัญญารู้เท่าทันอดีตมันอยู่อีก ผู้นั้นจะไม่มีทางเกิด "ญาณ" ใด ๆ อันจะพึงควรได้ เพราะการรู้จักใช้ "อดีต" หรือ ใช้ "บุพเพนิวาสานุสติ" เลย ผู้จะได้ "ญาณ" เพราะหยิบอดีตขึ้นมาระลึก เพราะใช้ "บุพเพนิวาสานุสติ" ก็โดยผู้นั้น จะต้องมีจิตกล้าแข็ง มีอารมณ์อยู่เหนือฤทธิ์เดชของอดีต ถ้าผู้รู้ตนว่า ยังอ่อนแอ หรือ พ่ายแพ้ต่อ "อดีต" เรื่องใด แรงอยู่ อย่าเพิ่งไปหยิบอดีตเรื่องนั้นมาคิด ทิ้งมันก่อน ปัดออกจากจิต ให้ได้ก่อน ตั้งใจ ตั้งสติให้ดีก่อน แล้วค่อยนึกหยิบเอา "อดีต" ขึ้นมาพิจารณา *(แม้เรื่องที่ยังมีฤทธิ์เดชแรง ก็ยังพอไหว ถ้าได้ตั้งสติให้ดี)* ค้นอ่าน หยั่งตรวจดูลงไปถึง "เวทนา" หรือ "สุข–ทุกข์" ของอดีตนั้น ถึงรากเง่าถึงต้นตระกูล หรือคือ "โลภ–โกรธ" ของอดีตนั้น ๆ แล้วนำมาเทียบกับปัจจุบันของเราว่า เรายังเป็นอยู่เช่นเดิม เลวกว่าเดิม หรือ ดีขึ้นกว่าเดิม ถ้ายังเลวอยู่ก็ตั้ง "ศีล" ก็คิดหาอุบายหากฎ หาข้อกำราบปราบใจตน ให้แก่ตนขึ้นมา ตั้งมาตรการขึ้น เอาจริงเอาจัง รัดรอบ จำกัดตนเข้าไป ในทุกอิริยาบถต่อไป ก็เป็น "ศีลสิกขา" ดังนี้ ก็เข้าหลักเข้าทางที่จะไปสู่มรรคสู่ผล และ *ยิ่งหยิบอดีตขึ้นมาเดี๋ยวนั้น แล้วรู้อารมณ์เลวของจิตเราเดี๋ยวนั้น พลางก็รีบปรับเปลี่ยนจิต ทำกับจิตจริง ๆ ให้มันลดละคลายสู่สภาพ "วิมุติ" ลง "วุฏฐาน" เข้า* **ก็นั่นแหละคือ "ทำฌาน" เป็น "จิตสิกขา" แท้ เป็นการใช้ "วิชชา ๑" บุพเพนิวาสานุสติญาณ** จะเกิดผลได้มีจริง และ ทำงานเดินทางไปสู่ "อาสวักขยญาณ" จริง ๆ

ส่วนผู้ที่ยังเป็น "ทาส" ของอดีต จะไม่รู้ตัวเลย ว่า ตนถูก "อดีต" มันใช้เอา มันเล่นงานเอา ยิ่งระลึกชาติไปได้มาก แล้วก็ไปหลง "จริงจัง" อยู่กับอดีตเหล่านั้นมากเท่าใด ? ก็ยิ่งจะถูกอดีตใช้ซ้อก ๆ ๆ ทำโน่น ทำนี่ ปะติดปะต่อเรื่องก่อ เรื่องสร้างอยู่นั่นแล้ว "อดีต" ที่ระลึกได้ จะไม่ช่วยให้ตนได้รู้ธรรมเลย เพราะมันไม่ได้ "วิปัสสนา" ไม่ได้หยั่งย้อนแทงทะลุรู้ "นาม" *(คือ รู้เวทนา–จิต ของอดีต จึงไม่มีทางรู้ธรรมของอดีตนั้น ๆ*

แต่ไปถูก "รูป" แห่งอดีตกดหัวใช้เสีย จึงกลายเป็นทาสของอดีต หรือ ทาสของสิ่งที่ตนระลึกย้อนกาลได้ การมีอภิญญาแค่มี "บุพเพนิวาสานุสติ" หรือแค่ระลึกชาติได้ แบบนี้ เท่านี้ ก็เลยยิ่งซวย ยิ่งขาดทุนใหญ่ เนื่องจากยังจริงจังกับอดีตนั้น ๆ จนเกินเหตุ ยังหลงว่า **อดีตนั้น ๆ เที่ยง** อดีตนั้น ๆ เป็นของจริง (*นิจจะ หรือ สัสสตะ*) อันยิ่งคือ ความไม่เข้าใจ–ไม่รู้ชั้นเชิงจริง นั่นคือ ยิ่งไม่เกิด "ญาณ"

เมื่อผู้ใดเข้าใจ "อดีต" ได้ดี รู้ชัดว่า มันก็คือ "สิ่งที่ได้ดับไปแล้ว" **ไม่ใช่ของจริง** รู้เท่าทันในปัจจุบันดียิ่งขึ้น รู้เท่าทันในความติดอดีต ยึดอัตตาเป็นนิจจาของตน จนอยู่เหนืออุทธัจเดชของอดีต ได้พอสมควรแล้ว คือ เกิด "ญาณ" เป็น "สัมมาญาณ" รู้ว่า มันเป็นสิ่งที่เคยเกิดเคยผ่านมา และ มันเคยพาทุกข์มานักแล้ว จึงจะเป็น "ผล" ช่วยจิตเราให้รู้ปล่อย รู้วาง เป็น "สัมมาวิมุติ" เป็นการระลึกชาติที่มี "มรรค" มี "ผล" หรือ มี "บุพเพนิวาสานุสติ" จน **เกิด "ญาณ"** จริง ๆ *ถูกทางแท้แล้ว* ที่นี้จะระลึกถึง "อดีต" จะนั่งนึกระลึกทวนดูความเก่า เรื่องหลัง แล้วหยั่งดู กาย–เวทนา–จิต–ธรรม ของ "อดีต" เหล่านั้น ทั้งหลาย เพื่อความรู้ยิ่ง **เพื่อความเข้าใจยิ่ง เพื่อยืนยันความแท้จริง คือ เพื่อความแน่ใจถึง "ความโง่เก่า ๆ" ที่ผ่านมา เพราะไปหลงติดหลงยึดหลงเป็นวรรคเป็นเวรกับมันมานักหนา เป็นการเพิ่มศรัทธา เพิ่มปัญญาแท้** ก็จง "ทำ" จงระลึกได้เสมอ ๆ **จะระลึกย้อนไปถึงหมื่นแสนชาติใด อย่างไร ก็พึงทำได้ และ ควรทำ** เมื่อตนมี "วุฏฐาน" แล้วจริง มีความพักแล้วพอเพียง ก็จงมี "อุฏฐาน" อันตรง "กรรมฐาน" ต่อไปเทอญ จงรู้ "ขั้นตอน" รู้ลำดับแห่งกรรมฐานของตน ให้ถูก ให้ตรงเถิด

เพราะ การมี "วุฏฐาน" ที่แท้แล้ว ก็เป็น "ฌาน" จริง ซึ่งเป็นระดับ "ฐาน" ที่จะให้ต่อ "อุฏฐาน" ให้ทำได้อย่างตรงถูกระดับ ไม่อ้อมไม่เอียง

จึงเป็นการปฏิบัติตรง ผู้มี "ฐาน" เช่นนี้ ไม่จำเป็นจะต้องใช้กรรมวิธี "นั่งเข้าฌานหลับตา" และ **จะไม่ติดใจใน "ชาติเก่าปางก่อน" อันเป็นชาติที่ข้ามภพ ข้ามร่างกายขันธ์นี้ไปอะไรนักหนาจริงๆ แต่จะยิ่งเกิด "ญาณ" ระลึกรู้ชาติเก่าปางก่อนหลังได้ยิ่งๆ ขึ้นไปอีกต่างหาก แม้ชาติที่ข้ามภพข้ามร่างข้ามกายก็จะยิ่งรู้ยิ่งจริง** เมื่อเรามี "วิมุติ" จริงแล้ว ก็จะมี "ญาณ" ระลึกรู้ "ชาติ" อันยาวไกล (*ทูเร*) ไปได้เอง ก็ค่อยใช้ "ญาณ" นั้นในตอนนั้น อันเป็น "เบื้องต่อไป" เทอญ จงสำคัญ**เบื้องต้น-เบื้องต่อไป**ให้ถูกตอน ถูกขั้น ถูกระดับเถิด

ข้อสำคัญ ขอให้มี **"สัมมาทิฏฐิ" ในบุพเพนิวาสานุสติญาณ**ให้ได้แท้ ให้ตรงเป้า ทั้งกรรมวิธี (*มรรค*) เมื่อ "ระลึกชาติ" นั้น จะระลึกอะไร ? แค่ไหน ? และทำอย่างไร ? **จึงจะเป็น "วิชชา ๑" ที่จะพาส่งผล** ถ้าขืนเข้าใจ "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" เป็น **มิจฉาทิฏฐิ** แล้ว **จะไม่ชื่อว่า "วิชชา ๑" ของพุทธ** และมันจะไม่ใช่ "มรรคอริยสัจ" อันจะพาส่งผลจริงๆ แต่กลับจะเป็นการทำลายตน กลายเป็นกิเลสตัณหาเป็น "โมหะ" ยิ่งๆ ขึ้น ก่อให้เพิ่มโลภะ เพิ่มโทสะร่ำไป ผู้ปฏิบัติผิด เพราะหลงผิดดังกล่าวนี้ จึง "ขาดทุน" หรือ "เสียท่า" อันอาจเรียกอย่างตลาดๆ หน่อยก็ว่า "ซวยมหาซวย" จริงๆ และ *มีมากหลายในหมู่นักแสวงหาธรรมะ ที่ยังไม่เข้า "สัมมาทิฏฐิ"*

สรุปรวมความ **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** นั้น ก็คือ **จะต้องพ้น "มิจฉาทิฏฐิ" สิ้นไปได้จริงๆ** ไม่เช่นนั้น จะ "ซวยมหาซวย" เอา เพราะเป็นเรื่อง "จิตในจิต" เป็นเรื่อง "จิตถึงจิต" แท้ *เป็นการ "เข้าจิต" เกิดสภาวะจริง ไม่ใช่เพียง "เข้าใจ" แค่รู้เหตุผลระดับหนึ่ง คือ เพียงสักแต่ว่า "รู้" อยู่เท่านั้น ทั้งไม่ใช่การ "หลงรูปจิต" เป็นวรรคเป็นเวรกันอีกด้วย* เพราะแม้ระลึกชาติ เกิดสภาวะจริงได้ ปั้นรูปเก่าที่เคยเกิดได้แล้ว ก็มิใช่จะให้ "รูป" นั้นมันยั่วยวนชวนเราให้บ้าไปกับมัน คือ เราไปหลงจริงจัง หลงภูมิใจจมอยู่กับ "ความเก่า" นั้น มันก็ซวยกันเท่านั้นเอง เราจะต้อง**วิปัสสนา**หยั่งย้อนซ้อนเข้าไปใน "รูป" นั้น

ใน "ความเก่า" (*กาย*) นั้น ให้ถึงเวทนา – ถึงจิต – ถึงธรรม จนละ หน่าย คลาย เห็นแท้ให้ได้ว่า มันพาเราทุกข์ (*อริยสัจ*) มานักหนาทุกชาติ ๆ ๆ นั่นแหละ **เราจะละ หน่าย "อดีต" นั้น ๆ ด้วยซ้ำ มิใช่เราจะหลงเมาอยู่แต่กับ "อดีต" นั้น ๆ เป็นอันขาด** ไม่เช่นนั้น ผู้นั้นจะซวยซ้ำต่ำอยู่กับความเป็นทาสของ "อดีต" หรือ เป็นทาส "รูปจิต" แซะซ้ำวนเวียนจมดิ่งอยู่กับมันจนตายฟรีกันเป็นชาติๆ ดั่งกล่าวแล้ว เพราะปฏิบัติไม่เป็นวิปัสสนา ไม่เป็นสติปัฏฐาน เนื่องจากยัง "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่แท้ จึงต้องทำความเข้าใจให้ตรง ทำความเห็นแท้ให้เข้าร่องเข้าเบ้าเถิด

เมื่อเข้าใจ **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** ได้จุดหมาย เค้นเอาความสำคัญได้ถูก ไม่สำคัญผิดแล้ว **อภิญญา** อันเป็น "วิชชา ๒" (*แห่ง "เตวิชโช"*) คือ **"จุตูปปาตญาณ"** ก็จะเข้าใจได้ง่ายเข้า

— บทที่ ๒๗ —

๘. จุตูปปาตญาณ ตามบาลี และที่แปลเป็นไทยไว้ คือ :—

"ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไป เพื่อรู้จุติ และ อุบัติของสัตว์ทั้งหลาย เธอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจฉาทิฏฐิ ยึดถือการกระทำ ด้วยอำนาจมิจฉาทิฏฐิ เบื้องหน้าแต่ตาย เพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิฏฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิฏฐิ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เธอย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการฉะนี้ เปรียบเหมือนปราสาทตั้งอยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนคร บุรุษผู้มีจักษุ ยืนอยู่บนปราสาทนั้น จะพึงเห็นหมู่ชน กำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง กำลังสัญจรเป็นแถวอยู่ในถนนบ้าง นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนครบ้าง เขาจะพึงรู้ว่า คนเหล่านี้เข้าไปสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแถวอยู่ในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนคร ฉันใด ภิกษุก็ ฉันนั้นแล ฯ....."

เมื่อมาถึงขั้นนี้แล้ว ก็จะขอผ่าน "**ปุคคลาธิฏฐาน**" ไปเลย เพราะเป็น **อภิญญา** ลำดับที่ ๕ หรือ **พุทธวิชชา** ลำดับที่ ๘ แล้ว ขั้นจะถึงจุดล้าง "**อาสวักขยะ**" กันออกปานนั้นนั้น *เราจะต้องไม่มัวเมาอยู่กับ "รูปหยาบ"* และ **อย่าสับสนเอา "สภาวะหยาบ" ที่ใช้ภาษา ใช้บัญญัติอย่างเดียวกัน กับ "สภาวะละเอียด" มาใช้ปน มาไล่เรียงแทรกผสมเข้าใน "รอบ" ในภูมิ ที่ไม่ใช่รอบ ไม่ใช่ภูมิของมันเป็นอันขาด ต้องให้ถูกฝาถูกตัว ถูกสภาวะที่หมายเอาให้ตรงแท้ให้ได้ ไม่เช่นนั้น จะเกิดการ "ลงตัว" จน "จบ" หรือ จนเป็นความ "หลุดพ้น" สูงสุด ไม่ได้จริงๆ**

จุตูปปาตญาณนี้ เป็น "ความรู้ยิ่ง" ที่รู้**ความเกิด กับ ความดับ** เป็น**ขั้นสรุป** โดยภาษา มันก็บอกอยู่ในตัวแล้ว คือ "จุต" *(หรือ "จุติ" ที่เราไทยๆ รู้จักกันดีแล้ว)* กับ "อุปปาต" *(หรือ "อุบัติ" ที่เราไทยๆ ก็รู้จักกันมาดีแล้วเช่นกัน)*

ดังนั้น ความว่า "**ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติ และอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย**" นั้น จึงหมายถึงว่า เราย่อมโน้มน้อมจิตของเรา ปัญญาของเรา มุ่งไปเพื่อ "รู้ยิ่ง" เพื่อรู้แท้ๆ อย่างถูกตรง เก่งจริง ใน "จุติ" ซึ่งแปลง่ายๆ กันก่อนว่า "ความดับ" และ ใน "อุบัติ" ซึ่งแปลง่ายๆ กันก่อนว่า "ความเกิด" แห่งความเป็นสัตว์โลก *(สัตตานัง)* อันก็คือ "จิตของเราเอง" อีกหนะแหละ ที่มันยังเป็น "สัตว์โลก" *(ระวัง! จับความสำคัญ หรือ รู้สภาพที่หมายให้ดี ให้ถูก ให้ตรง ให้คม อย่าเหลื่อม อย่าผิดฝา ผิดตัว เช่น คำว่า "สัตว์โลก" ในที่นี้ ภาษานั้นก็ใช้ "สัตว์" คำเดียวกันกับที่หมายถึง หมู-หมา-กา-ไก่ ฯลฯ หรือ คน แต่ความหมายแท้ ที่กำหนดในที่นี้ ลึกซึ้ง สุขุม กว้างไกลกว่านั้นนัก)* อย่าว่าแต่แค่เป็น "สัตว์อบาย" หรือ แค่เป็น "สัตว์ที่เรียกว่า เทวดา" เท่านั้นเลย แม้เป็น "สัตว์" ชั้นสูงสุดที่เรียกว่า "พรหมสัตว์" หรือ เป็น "โอปปาติกสัตว์" *(คือ "จิต" ของพระอนาคามี)* ขั้นสูงสุดปานใด ก็ตาม เราก็จะใช้ "**ธาตุรู้อันมีความสามารถยิ่ง**" *(ใช้อำนาจทางกาย)* นั้น ให้มัน *"ไปตลอด"* หรือ **ให้มันแสดงความรู้ตลอดทะลุ "ไป" ทั่วถ้วน** "พรหมโลก" หรือ ขอบเขตใดที่รวบรวมเอาความเป็นสัตว์

ที่ชื่อว่า "พรหม" แต่ละระดับชั้นเชิง ทุก ๆ ลักษณะไว้ เราจะรู้ไปให้ทั่วถ้วนให้ได้ในขอบเขตนั้น และ รู้จักสัตว์นั้น ๆ ให้หมดทุกระดับชั้นเชิง ทุกลักษณะให้ได้จริง ๆ ที่มีในตัวเรา แล้วก็จะต้อง "ดับ" หรือ "อยู่เหนือ" *(นิโรธ, นิรุทธา)* ความเป็น "สัตว์-โลก" นั้นๆ ให้ได้ อย่างเก่งสุด บริบูรณ์สุด

และ **จะต้องเห็นอยู่** *(ปัสสติ)* **เป็นสภาพที่ "กำลังจุติ"** *(จวมาเน)* **"กำลังอุบัติ"** *(อุปปัชชมาเน)* **แจ้ง ๆ ชัด ๆ เป็นปัจจุบันกรรมที่เดียว** ดังที่ความขยายประโยคต่อมาว่า **"เธอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุบัติ"**

อภิญญา ขั้นนี้นั้น มันต้องรู้เห็นเป็นจริง และ มีความรู้ความเข้าใจยิ่งในสภาว *จิต–เจตสิก–รูปจิต–อรูปจิต* ชัด ๆ เจน ๆ ได้เยี่ยมแล้ว

เช่น เลว หรือ *หยาบ (หีเน)* ประณีต หรือ *ละเอียดสุขุม (ปณีเต)* ก็แยกออกแบ่งออกได้ถูกต้อง

มีผิวพรรณดี หรือ *ทำให้ปรากฏงามได้ขนาดได้คุณภาพตามระดับตามชั้นอย่างชัดเจนถ่องแท้อยู่ (สุวัณเณ)* มีผิวพรรณทราม หรือ *ทำให้ปรากฏยังไม่งาม ไม่ได้ขนาดยังไม่ได้คุณภาพตามระดับตามชั้น (ทุพพัณเณ)* แต่ก็เห็นชัดถ่องแท้อยู่

ได้ดี หรือ *ดำเนินไปด้วยดีมีความเจริญ (สุคเต)* ตกยาก หรือ *ดำเนินไปไม่ดียังไม่เจริญ (ทุคคเต)* ก็สามารถหยั่งรู้ละเอียดถึงจริง

ด้วยปัญญาอันยิ่ง เพราะจิตบริสุทธิ์ เห็นด้วย "ตาทิพย์" ที่สามารถเหนือมนุษย์ธรรมดาจริง ๆ *(สำนวนเดิมพระไตรปิฎกแปลไว้ว่า "ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์")*

และ ย่อมรู้ชัดซึ่งสัตว์เหล่านั้น ๆ ผู้เป็นไปตามเหตุตามผลที่ได้กระทำตามจริงว่า เมื่อสัตว์เหล่านั้นประกอบด้วย กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ก็ดี ติเตียน หรือ เป็นผู้ว่าร้ายพระอริยเจ้า ก็ดี เป็นมิจฉาทิฏฐิโดยจริง *(เพราะไม่สำเหนียกรู้เอาเลย)* **ก็ดี เจตนากระทำอยู่เสมอ ๆ ทั้งที่รู้ว่า ไม่ดี เป็นมิจฉาทิฏฐิ ก็ตาม เมื่อผ่านสภาพที่เรียกว่า** *ตายไป (หรือ เปลี่ยนสภาพไป)* **ก็จะบังเกิดขึ้นใหม่**

เป็นไปอย่าง *ไม่เจริญ (อบาย) ดำเนินไปไม่ดี (ทุคติ) ตกต่ำ (วินิบาต) ทุกข์ร้อน (นรก)* ที่สำนวนเดิมในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยแปลไว้ว่า "ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจฉาทิฏฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจฉาทิฏฐิ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึง อบาย ทุคติ วินิบาต นรก"

ความที่ว่า "**เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก**" นั้น แปลมาจากบาลี ได้ดีชัดตรงสำหรับผู้รู้จริงรู้รอบ แต่คน *ผู้ไม่รู้รอบ* ก็ชอบไปเน้นเอาว่า เป็นความหมายที่หมายเอากันแต่เพียง "**การตายเน่าเข้าโลงของคน**" เท่านั้น เพราะยึดมั่นในคำว่า "**กาย**" จำกัดอยู่เพียงแค่**ตัวตนร่างกายเนื้อ**เท่านั้น ตามความหมายไทยๆ *(ซึ่งบาลีเขาก็ว่า* "กาย" *ด้วย)* แต่ที่จริง คำว่า "**กาย**" ในที่นี้ **ประณีต**มาถึงขั้นนั้นแล้วนั้น มันไม่ได้หมายเอาเพียงแค่**ตัวตนร่างกายเนื้อตัวของคน** อันยึดจำกัดอยู่เพียงหยาบๆ เป็นแค่ขั้น**ปุคคลาธิฏฐาน**ต้นๆ เป็นวัตถุใหญ่ๆ เป็นก้อนโตสัมผัสง่ายๆ เพียงเท่านี้ ไม่! ซึ่งแท้จริงแล้ว *อัน "เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก" นี้ นั้น* มันหมายความว่า **เมื่อถึงคราวครบรอบในโอกาสข้างหน้า ที่สถานภาพเดิมของสิ่งนั้นๆ หรือของ "ความประชุม" อันนั้นๆ มันไม่ประชุมกันอยู่ในทรงเก่า รูปเก่า อาการเก่าแล้ว มันแปรไปเป็นอื่นแล้ว อย่างแหลกแจกจ่ายไปที่เดียว** *ผู้มี* "**อภิญญา**" *แท้ๆนี้ ยังจะสามารถสัมผัสได้ อย่างเห็นได้ รู้ได้ชัดๆ* **แม้แต่ "ส่วนเหลือ" ที่สำคัญของสถานภาพนั้นๆ ซึ่งจะเคลื่อน (จุติ) ไปสู่สถานภาพอื่น เช่น จะไปตกอยู่ในสถานภาพที่ เลวลง ไปสู่ความไม่ดี ต่ำทรามลง ทุกข์ร้อน** *(ตอนท้ายนี้คือ ความหมายของประโยคที่ว่า "เขาย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก")*

ดังนี้ ต่างหาก ที่คือ ความหมายแท้ที่สุขุมลึกซึ้ง มันมีความหมายกว้างไกล ละเอียดลึกไปจนถึง**การเปลี่ยนสถานภาพของการประชุมเป็นกลุ่มก้อน** ไม่ว่า จะประชุมกันจนถึงขนาดเป็นวัตถุธาตุใหญ่โตมโหฬารปานใด หรือ เป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม หรือ แม้จะเป็น "อากาสธาตุ" และที่สุด แม้กระทั่งเป็น

สถานภาพของวิญญาณธาตุ **"ที่ประชุมกันอยู่อย่างใหญ่ หรือ เห็นได้รู้ได้ชัด"** *(กาย)* แล้วเปลี่ยนสถานภาพไปเป็น**วิญญาณที่เล็กละเอียดเห็นได้ยากขึ้น รู้ได้ไม่ชัด** *(อรูปกาย)* ก็ตาม หรือ **วิญญาณธาตุที่ประชุมกันอยู่ในสถานภาพที่ "ดี"** *(เทวตา)* **เห็นอยู่ชัดๆ แล้วเปลี่ยนสถานภาพไปเป็น "ต่ำทราม"** *(อปายสัตตา)* **เห็นได้ชัดๆ** ก็ได้ เช่นกัน เช่นนี้ ก็เป็นสภาพที่อยู่ในความหมายของสำนวนที่ว่า *"เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึง อบาย ทุคติ วินิบาต นรก"* จริงๆ อย่าเข้าใจเป็น**สัสสตทิฏฐิ**เป็นอันขาด

เช่น ยกตัวอย่าง คนธรรมดาๆนี่แหละ เมื่อกี้ คุยจ้อหัวเราะร่วนอยู่ทีเดียว ในปัจจุบันนั้น ก็เรียกว่า เขามี "วิญญาณธาตุ" อยู่ใน**สถานภาพของเทวดา** แต่ประเดี๋ยวต่อมา ได้รับความไม่พอใจ ก็โกรธขึ้นมาแทนที่ ในปัจจุบันนี้ ก็เรียกว่า เขามี "วิญญาณธาตุ" อยู่ใน**สถานภาพของสัตว์นรก** ดังนี้ ก็เรียกว่า **"เบื้องหน้าแต่ตาย เพราะกายแตก" แท้ๆ ชัดๆ** อะไรคือ เบื้องหน้า ? อะไรคือ ตาย ? อะไรคือ กายแตก ? ผู้ปฏิบัติธรรมแท้ๆจะเข้าใจทันที และจะต้องสำเหนียกสังวรตนทันที **ไม่ให้ "วิญญาณธาตุ" ของตน** ต้องแปรสถานภาพไปสู่ที่ต่ำออกอย่างนี้ จะระมัดระวัง "จิต" หรือ ระวัง "วิญญาณธาตุ" มันจะตกต่ำไปเป็นสถานภาพ "อกุศลจิต" ขนาดใดๆ ก็จะฝึกหัดจับให้ได้ รู้ให้ทัน แล้วจะไม่ให้มัน "เกิด" อย่างตกต่ำเป็นอันขาด เมื่อผู้นั้น เป็นพระโยคาวจรขั้นจับ "จิตในจิต" ของตนได้เก่งจริง *(มี "เจโตปริยญาณ" แคล่วคล่อง)* จะอยู่กับจิตเสมอ ไม่ห่างจิต ไม่เผลอจิต ผู้มีภูมิขั้น "นักสติปัฏฐาน" แท้ๆ ก็ย่อมทำได้แท้ และ จะสูงขึ้นดีขึ้นจริงๆ

ผู้มีอภิญญาขั้น **"จุตูปปาตญาณ"** นั้น จะเข้าใจคำว่า "ตาย" หรือ "กายแตก" นี้ ประณีต **ขั้น จิต-เจตสิก-รูปจิต-อรูปจิต เป็นตัว "ตาย" เป็นตัว "กายแตก" เปลี่ยนสถานภาพไปจริงๆ** จะไม่หลงงมโข่งอยู่กับการ "ตาย" ของเนื้อหนังมังสาเน่าเลย เพราะนั่น **มันก็ต้องจริงยิ่งกว่าจริงอยู่แล้ว**หยาบๆง่ายๆ เห็นอยู่รู้ชัด ส่วน "จิต" หรือ "วิญญาณธาตุ" นี่สิ ! มันรู้ไม่ง่าย เห็นไม่ชัดว่า จะ "ตาย" จริงหรือเปล่า ? จะหยุดเปลี่ยนสถานภาพได้เด็ดขาดเที่ยงแท้แล้วหรือยัง ? ถ้าจับได้มั่นคั้นได้แท้ "ตาย" ได้แน่ !

ก็จะสิ้นรอบ ปิด "การเกิด" ได้สนิท จึงจะต้องพิสูจน์เอง ให้รู้ของจริง มีของจริงให้ได้

ความไม่เปลี่ยนแปลงเลยของสถานภาพ หรือ ความบริบูรณ์, ความเที่ยงแล้ว, ไม่เป็นอื่นอีกแล้ว นั้น มีอยู่สถานภาพเดียว คือ **"วิญญาณธาตุ" ที่ได้ชื่อว่า เป็น "นิพพาน" หรือ สูญญภาพ** เป็น "วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโตปภัง ฯ" ใน "ธาตุ" อื่น ๆ แม้แต่ ดิน–น้ำ–ไฟ–ลม ใด ๆ ก็ไม่มี "เที่ยง" ไม่มีเลยที่จะไม่เปลี่ยนแปลงไป "ความเที่ยง" หรือ "ความบริบูรณ์สุดขีด" ก็คือ ความไม่เปลี่ยนแปลงอีกแล้วของปัญญา กับ วิมุติจิต นั่นเอง เพราะเข้าใจแท้ เพราะเห็นจิต รู้วิญญาณธาตุของตนจริง ๆ และ จิตที่บริบูรณ์สุดขีด วิญญาณธาตุที่ไม่เปลี่ยนแปลงอีก ก็รู้อยู่สัมผัส "ตัววิญญาณธาตุ" ที่ไม่เปลี่ยนแปลงนี้ ได้ชัดแท้จริง **ก็พ้นสงสัย** สนิทสนมตลอดกาล อย่างอื่น ไม่มีอะไร "เที่ยง" เลยจริง ๆ

หรือ แม้ "ธรรมารมณ์" ที่มีอาการอยู่ มีสถานภาพอยู่ เป็น "สุขเวทนา" อยู่หลัด ๆ ชัด ๆ เจน ๆ เป็นสภาพใหญ่หยาบ รู้ง่าย ๆ แท้ ๆ เบื้องหน้าแต่เปลี่ยนอาการ เปลี่ยนสถานภาพ จากความชัด ๆ เจน ๆ ความใหญ่ ๆ หยาบ ๆ นั้นไป เป็น "ทุกขเวทนา" ก็นั่นแหละ คือ ลักษณะของจิตของวิญญาณธาตุ ที่ยังไม่พ้น "ทุกข์" หรือ ยังไม่มีปัญญาแท้อันสามารถรู้เท่าทัน "ทุกข์" (ยังไม่เป็น "ปริญเญยย") ยังมีความเปลี่ยนแปลงได้ ยัง "เกิด" ใหม่อยู่อีก ยังมีความยึดว่า อย่างนี้ชอบ, พอใจ (สุข) อย่างนี้ไม่ชอบ, ไม่พอใจ (ทุกข์)

ความเปลี่ยนของ "วิญญาณธาตุ" ลักษณะดังนี้แล คือ ความยังไม่เป็น "อธิปัญญา" ยังเข้าใจถึง**ความไม่อยู่ในสถานภาพที่คงที่ ของสรรพสิ่ง** *(อนิจจัง)* ยังไม่ได้ ยังมีความนึกคิดที่จะให้วิญญาณธาตุ รับรส รับสัมผัส **รับผล** แต่ในสถานภาพที่ตนต้องการและหมายมั่น *(อุปาทาน)*

โดย**ไม่มีปัญญาเข้าใจ**ใน "องค์ประกอบ" *(เหตุ – ปัจจัย)* และ "การผสมหรือ ปฏิกิริยา" *(สังขาร)* ที่เกิดอยู่ ดำเนินอยู่ทุกวินาที ยิ่งกว่าทุกวินาทีในโลกว่า ไม่มีอะไร "คงที่" และ สำคัญที่สุดก็คือ "องค์ประกอบ" *(เหตุปัจจัย)* ต่าง ๆ ที่มันกระจายตัวอยู่เป็นยอดปรมาณู เป็นยอดเอกภพในโลกนั้น มันก็ร่วมทำงานของมันเองเหมือนกัน แทรกอยู่กับที่เราทำอยู่ทุกขณะกาลด้วย โดยที่เรารู้เห็นไม่ได้ ยังมีอีกมากนักกว่านัก มันมีทั้งเล็กสุด และใหญ่กว้างสุด จนเราไม่มีอำนาจญาณสัมผัสจะรับสัมผัสรู้ได้ เราจึงบ้องกันมัน ไม่ให้มันเป็น**ส่วนเพิ่ม** หรือ เป็น**ส่วนลด** ในการงาน ในการผสม ในปฏิกิริยาที่เกิดอยู่กับตัวเรา ตามที่เราต้องการ ได้สนิทสูงสุด

เราจึงไม่ควรจะไปยึดมั่นว่า จะต้องได้อย่างโน้น จะต้องเป็นอย่างนี้ เป็นอันขาด **แต่เราจะต้อง "รู้" ว่า ควรจะเป็นอย่างโน้น ควรจะเป็นอย่างนี้ ให้ได้มากกรรมมากกิริยาของเราที่สุด** แล้วเราก็จะ "เลือก" ละเว้นไม่ทำ ที่จะเป็นอย่าง "ชั่ว" จะต้อง "ทำ" หรือ ร่วมด้วยแต่จะเป็นอย่าง "ดี" จริง ๆ บริสุทธิ์ใจที่สุด จึงจะต้อง "**รู้**" **องค์ประกอบที่จะเข้ามาแทรก เข้ามาร่วมในการทำของเรา ให้ได้มากที่สุด ถ้วนทั่วที่สุดเสมอ ๆ เท่าที่เราจะสามารถทำได้เป็นที่สุด** การ "เป็นไปได้" อย่างที่อธิบายนี้ จึงเรียกว่า "ภูมิ" เรียกว่า "เก่ง" หรือ ดีขึ้น สูงขึ้น เรียกว่า สุคติ โลกสวรรค์ หรือ เป็นศัพท์ก็เรียกว่า เกิด "ญาณทัสสนะ" และ "มโนมยิทธิ" นั่นเอง

สภาพการเช่นนี้ ก็คือ สภาพที่สำนวนใน**อภิญญา "จุตูปปาตญาณ"** นั้น ว่าไว้ว่า "*ส่วนสัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิฏฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิฏฐิ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้*"

ถ้าจะขยายคำ กระจายความให้กระจ่างขึ้นอีก ก็จะได้ว่า :–

"ส่วนสัตว์เหล่านี้ ๆ *(คือ ผู้ที่เป็นฝักฝ่าย "กุศล")* ก็เช่นกัน ก็ย่อมเป็นไปตามเหตุตามผลที่ได้กระทำตามจริงว่า เมื่อสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต

มโนสุจริต ก็ดี ไม่ติเตียน หรือ ไม่เป็นผู้ว่าร้ายพระอริยเจ้า ก็ดี เป็นสัมมาทิฏฐิโดยตรง ก็ดี หรือ เจตนากระทำให้ได้อยู่เสมอ ๆ โดยตั้งใจ เพราะรู้ว่า ดี เป็นสัมมาทิฏฐิ ก็ตาม เมื่อผ่านสภาพที่เรียกว่า **ตายไป** *(หรือ เปลี่ยนสถานภาพไป)* ก็จะบังเกิดขึ้นใหม่เป็นไปอย่างที่เรียกว่า ดำเนินไปด้วยดี มีความเจริญ *(สุคติ)* ประกอบไปด้วยความยิ่งเลิศ*(สวรรค์)* **ถ้ายังไม่หมดสิ้นบัจจัยจนเกลี้ยงสนิทในความเป็น "โลก"** *(โลกัง)*

("โลกัง" หรือ "โลก" คำสุดท้ายนี้ จึงมีสภาพหมุนรอบเชิงข้อนสูงสุด คือ **ต้องรู้** *ทั้ง "สมมุติสัจจะ"* **ต้องรู้** *ทั้ง "ปรมัตถสัจจะ" จนถึงขั้น "เบื้องหน้า....(แต่ตายเพราะกายแตก)" กล่าวคือ แม้ "ตายเพราะกายแตกแล้ว" ต่อจากนั้นไปอีก เรียกว่า "เบื้องหน้า" จะยัง "มี" สถานภาพอะไรก็ตาม เป็น "ส่วนเหลือ" เป็น* **สมมุติสัจจะ** *อันจะยังวนเวียนอยู่ในสรรพสิ่งทั้งหลาย ยังจะเป็นส่วนที่เรียกว่า "เกิด" อยู่ ก็ให้เป็น "สุคติ"* **(ดำเนินไปด้วยดีมีความเจริญ)** *หรือ เป็น "สวรรค์" (ประกอบไปด้วยความยิ่งเลิศ) นั่นเถิด ส่วน* **ปรมัตถสัจจะ** *คือ* **วิญญาณธาตุ** *ของเรานั้น* **ไม่ต้องหลงติด หลงตามไปมีอารมณ์ชื่นชอบ หรือ เหี่ยวเฉา** *อะไรกับส่วนที่ยังดำเนินไปตามที่มันยังไม่สลายนั้นอีก ซึ่งเมื่อเราได้กระทำโดยคำนวณว่า "ดีสุด" โดยสุจริต โดยบริสุทธิ์ใจสุด ด้วย "เจตนา" อันบริบูรณ์ ในความเหมาะควรที่สุดแล้ว ก็เป็นอันเลิกกันสำหรับเรา เป็น* **"จบสนิท"** *หรือ* **"แล้วรู้แล้ว" (นิโรธอริยสัจ)** *"โลก" ก็ถึงจะเป็น "โลก" และ จะเป็น* **สมมุติสัจจะที่ดี** *เราผู้จบ ผู้สิ้น ผู้เลิก ผู้ไม่มี "เบื้องหน้า" ก็ถึงจะเป็น* **ปรมัตถสัจจะที่จริง** *หมด "เรา" ลงไปได้ด้วยประการอย่างนี้ แต่ "เขา" หรือ โลก หรือ สังคมนั้น ไม่หมด ท่าดีแท้ ดีจริงอยู่ต่อไป)*

แล้วก็ยังมีความอธิบายย้ำซ้ำอยู่อีก *(ใน อภิญญา ข้อ "จุตูปปาตญาณ" นั่นแหละ)* อันหมายเอาถึง **"วิญญาณธาตุ" นั้น ก็ยังจะต้องมีงานอยู่** คือ **"ต้องมีรู้"** ว่า **จะต้องเห็นสัตว์นั้นๆ อยู่ที่เดียว กำลัง "จุติ" กำลัง "อุบัติ"** *มีสภาวะหยาบ (เลว) ละเอียดสุขุม (ประณีต) ก็แยกออก แบ่งออกได้ถูกต้อง*

ทำให้ปรากฏงามได้ขนาด ได้คุณภาพ ตามระดับ ตามชั้น ชัดเจนถ่องแท้อยู่ (มีผิวพรรณดี) *ทำให้ปรากฏยังไม่งาม ยังไม่ได้ขนาด ยังไม่ได้คุณภาพ ตามระดับ ตามชั้น แต่ก็เห็นชัดถ่องแท้อยู่* (มีผิวพรรณทราม) *หรือ ดำเนินไปด้วยดี มีความเจริญ* (ได้ดี) *ดำเนินไปไม่ดี ยังไม่เจริญ* (ตกยาก) *ก็สามารถหยั่งรู้ละเอียดถึงจริง ด้วยปัญญาอันยิ่ง เพราะจิตบริสุทธิ์ เห็นด้วย* "**ตาทิพย์**" *(ด้วย "อธิปัญญา" เป็นที่สุด แม้จะเห็นด้วยอำนาจ "เจโต" ก็จะต้องรู้ซ้อนลงไปใน "รูป" ที่เห็นนั้น แยกออกว่า เป็น "เลว–ประณีต–ผิวพรรณดี ฯลฯ" ต่างๆ นั้น จริงๆ ด้วย จึงจะเป็นที่สุด) ที่สามารถ***เหนือมนุษย์ธรรมดา****จริงๆ และ ย่อมรู้ชัดซึ่งสัตว์เหล่านั้นๆ ผู้เป็นไปตามเหตุตามผลที่ได้กระทำตามจริง ด้วยประการฉะนี้ก็*

มัน**รู้แจ้ง รู้จริง เห็นชัด เข้าใจละเอียดยิ่ง** ราวกับ **"ผู้รู้" นั้น เป็นคนตาดี ที่ยืนอยู่บนปราสาท หรือ หอสูง ซึ่งตั้งอยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนคร** จะพึงเห็นหมู่ชนกำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง กำลังสัญจรเป็นแถวอยู่ในถนนบ้าง นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนครบ้าง

การรู้เห็นนั้น มีสภาพทั้งชนิด ที่เปรียบประดุจ *คนกำลังเข้าไปสู่เรือน* (สมาธิสส กัลลิต) หรือ อีกนัยหนึ่งเรียกว่า "**ตับ**" กับ *สภาพคนกำลังออกจากเรือน* (สมาธิสส โคจร) หรือ อีกนัยหนึ่งเรียกว่า "**เกิด**" และ ทั้งรู้เห็นชัดในสภาพ**กำลังสัญจรอยู่เป็นแถวอยู่ในถนน** (อุฏฐาน, อายุห) หรือ อีกนัยหนึ่งเรียกว่า "**เกิด**" กับ สภาพ**นั่งอยู่** *(หยุด)* **ที่ทาง ๓ แพร่งท่ามกลางพระนคร** (วุฏฐาน,ติฏฐ) หรือ อีกนัยหนึ่งเรียกว่า "**ตับ**"

และ การรู้เห็น นั้น **ทั้งเห็นด้วยตาดี ยืนอยู่ที่ที่จะต้องเห็นอย่างกระจะกระจ่างด้วย**(มีผัสสะแท้ หรือ มีปัจจัตตังจริง) **ทั้งรู้ด้วย**อย่างซ้อนซ้ำย้ำยืนยันว่า เป็นสภาพ"นามธรรม" **เป็นความรู้**

ที่กระจะกระจ่าง สำนึกในตัวตน แยกส่วนนั้น-ส่วนนี้ออก อย่างไม่ปนเป ไม่วกวน หรือ ไม่เหลื่อมๆ ไม่พร่าๆ เลยด้วย คือ ต้อง คม-ชัดแจ๋ว-ลงตัว *(มีญาณทัสสนะแท้ หรือ มี "วิญญาณ" ชนิดที่เป็น "วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโตปภังฯ" ที่เดียว)*

ดังจะเห็นได้ จากสำนวนเดิมที่แปลมาจากบาลีของพระไตรปิฎกฉบับมาตรฐานหลวงนี้ ก็ชัดอยู่แล้ว แต่ต้องละเอียดลออ รู้ซับ รู้ซ้อน รู้สภาพซ่อนเชิง ซ้อนเชิงอยู่ในที่ให้ดี สำนวนส่วนนั้นก็มีว่า *"เปรียบเหมือนปราสาทตั้งอยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนคร บุรุษ***ผู้มีจักษุ***ยืนอยู่บนปราสาทนั้น* **จะพึงเห็น***หมู่ชน กำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง กำลังสัญจรเป็นแถวอยู่ในถนนบ้าง นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนครบ้าง เขา***จะพึงรู้ว่า *คนเหล่านี้เข้าไปสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแถวอยู่ในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนครฉันใด ภิกษุ ก็ฉันนั้นแลฯ"* ดังนี้

"ผู้รู้" หรือ **ผู้เกิดญาณ** *(ผู้บรรลุ "จุตูปปาตญาณ" นั่นเอง)* จะเข้าใจแจ้ง ทุกรายละเอียด ทุกขั้น ทุกตอน ทุกข้อ ทุกแง่ อย่างละเอียด-สุขุม-ลุ่มลึก และ ทั้งกระจ่างใจชัดเจนด้วยว่า แต่ละแง่ แต่ละเงื่อนนั้น มันซับซ้อนกันอยู่อย่างไร ? **มันดูเหมือนๆกัน แต่มันก็มีแง่ที่ไม่เหมือนกันผสมอยู่เสมอๆ** แม้จะอธิบายออกมาเป็นภาษาไม่ได้ ก็จะ "รู้" อยู่แท้ๆจริงๆ อยู่ในใจอยู่ที่เดียว ด้วยภาษาคำว่า "ดับ" *(จุติ)* กับ "เกิด" *(อุบัติ)* เพียง 2 คำสั้นๆนี่แหละมันใหญ่ยิ่ง กว้างขวาง ลึกซึ้ง ซับซ้อน ยิ่งกว่ายิ่ง นักกว่านัก

"อภิญญา" ขั้นที่ ๕ หรือ วิชชาข้อที่ ๘ นี้ จึงทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตยิ่งกว่า**ข้อก่อนๆ** *(คือ ดีกว่า ประณีตกว่า "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ยิ่งกว่า "เจโตปริยญาณ" ยิ่งๆกว่า "โสตทิพย์" และดียิ่งๆ ๆกว่า ประณีตยิ่งๆๆๆกว่า "อิทธิวิธี" เป็นไหนๆ)* ที่ผู้บรรลุจริงในตน จะเห็นประจักษ์ว่า มัน "ประณีต" มันเป็น "ผล" ที่ทำให้คนชาญฉลาดขึ้น เป็นอริยะขึ้น**อย่างปกติๆสามัญๆ** แท้ๆ เพียงไรๆ ! มัน**ไม่พิลึกกึกกือ หวือหวา น่าทึ่ง**

น่าตาลุกตาพองอะไรหรอก ! แต่ทว่า ผู้พึง "รู้" ได้ พึงเข้าใจแท้ แม้เข้าใจเพียงด้วยคำสอน ด้วยภาษา เมื่อได้ฟัง หรือ ได้อ่านคำอธิบาย คำยืนยันใน **"อภิญญา" ข้อนี้** ก็จะ "ซาบซึ้ง" จะ *ล่วงรู้–ล้วงรู้–หยั่งรู้* **แทงทะลุเป็น "อนุศาสนีปาฏิหาริย์" ได้ทีเดียว** มันจะรู้สึกอยู่ใน "ความเก่งกาจอาจสามารถอันแหลมลึกมีอธิปัญญาของตน" ได้จริง ๆ จนจะนึกเห็นใจคนอื่น ๆ ที่เขาก็คงจะรู้ได้ยาก หรือ "รู้ไม่ได้" เหมือน ๆ กับ เมื่อก่อนที่เรายังไม่บรรลุ *เรายัง "ไม่รู้"* นั่นเอง *(นี้คือ อาการของ*บุพเพนิวาสานุสติญาณ*เชิงซ้อนที่เกิดเองเป็นเอง)*

ถ้าสภาพ "คนกำลังเข้าไปสู่เรือน" นั้น เราจะเรียกว่า **"ดับ"** *(จุติ)* สภาพ "คนกำลังออกจากเรือน" ก็จะเรียกว่า **"เกิด"** *(อุบัติ)* และ ถ้าจะเรียกสภาพ "คนกำลังเข้าไปสู่เรือน" ว่า หยุด, อยู่, พัก, ตั้ง, พอ, ทรงไว้ ฯลฯ" *(ฐีติ, วุฏฐาน, กัลลิต ฯลฯ)* สภาพ "คนกำลังออกจากเรือน" ก็จะเรียกว่า "ไป, เพียร, เพิ่ม, เดิน, ก้าว, เคลื่อนอยู่ ฯลฯ" *(สมาบัติ, อุฏฐาน, โคจร ฯลฯ)* อย่างไม่ข้องใจเลย ในสภาพธรรมที่ย่อมเป็นไปอยู่ในโลก เพราะรู้แจ้งในความแปร และ ความเปลี่ยนของสรรพสิ่ง

ถ้าสภาพ "กำลังสัญจรเป็นแถวอยู่ในถนน" นั้นคือ **"เกิด"** *(สมาบัติ, อุฏฐาน, อายุห ฯลฯ)* สภาพ "นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนคร" ก็คือ **"ดับ"** *(ฐิติ, วุฏฐาน, สันติฏฐ ฯลฯ)* ดังนี้ คือ **เข้าใจสภาพ "เกิดดับ" จริง ๆ** และ ทำไมพระพุทธองค์จึงตรัสละเอียดแทรกไว้ด้วยว่า **นั่งอยู่** แล้วยังมี **ที่ทาง ๓ แพร่ง** ขยายประกอบอีก ยังไม่พอ ยังแถม *ท่ามกลางพระนคร* อีกด้วย ทั้ง ๆ ที่สภาพ "นั่งอยู่" ก็คือ คำบอก หรือ สื่อความหมายที่จะทำให้เราเข้าใจว่า "หยุด" ว่า "ดับ" บริบูรณ์แล้ว และ ดูจะไขแสดงว่า "หยุด" แท้ หรือ "ดับ" แท้ยิ่งกว่าเอาด้วย

ตามความเป็นจริงแล้ว **การ "หยุด" หรือ การ "ดับ" ของศาสนาพุทธ** โดยเฉพาะของ "ผู้บรรลุธรรม" หรือ "ผู้ตรัสรู้" ในคนเป็น ๆ นั้น *(หมายถึงพระอรหันต์ที่ยังไม่ตายเน่า, ผู้บรรลุนิพพานแล้ว แต่ยังเป็นคนเป็น ๆ อยู่)* มันไม่ได้*บริบูรณ์*อยู่ที่ **"หยุด" แล้ว ก็ไม่มีอะไร "นิ่ง" เป็นเบื้อไปเลย**

หรือ **"ดับ" แล้ว จะต้อง "มืดทึบ"** อย่างนั้น ไม่ใช่เลย ! แต่ความบริบูรณ์แห่งการ "หยุด" หรือ การ "ดับ" ของผู้ตรัสรู้ ในศาสนาพุทธที่เรียกว่า "นิโรธอริยสัจ" นั้น มัน "หยุดโดยมีกรรม มีการกระทำด้วยซ้ำ หรือ "พัก" ก็มี "เพียร" หรือ "ไม่มีอะไร" ก็ยังมี "รู้" หรือแม้ "ดับ" ก็ยังมี "แสงสว่างแจ่มจ้า" เป็นสัมพัธภาพอัน "สัลเลข" หรือ "ปฏิโสต" อยู่ในโลกอยู่นั่นเอง **มันเป็น "สภาพขัดแย้ง" ที่ลงตัวได้โดยตัวเอง มี "ความจบ" อยู่ในตัวเอง** นี่คือ "วิมุติ" สูงสุดของพุทธ ที่จบด้วย "อุภโตภาควิมุติ" (*"วิมุติ" โดยมี 2 ภาคเสมอ*) จริง ๆ ด้วยประการเช่นนี้เอง

*การตาย*อย่างเยี่ยมยอดของผู้บรรลุ หรือ *ความดับ*สูงสุดของผู้ตรัสรู้ จึงเป็น "การตาย" ที่รู้โลก ๓ เห็นโลก ๓ เป็นอย่างดี (*"นั่งอยู่" ที่ทาง ๓ แพร่ง*) พ้นความเป็น "เดรัจฉาน" (*ผู้ยังมีอวิชชาอยู่ในโลก ๓*) พ้นความเป็นสัตว์โลก หรือ "ความดับ" ของผู้ตรัสรู้แห่งพุทธศาสนาแท้นั้น จะต้องดับอยู่อย่างรู้ อย่างสว่าง ไม่ทิ้งโลก ไม่ทำลายโลก ไม่เป็นภัยต่อโลก ไม่หนีโลกเป็นที่สุด แต่กลับจะอยู่ "ท่ามกลางพระนคร" เอาด้วย หมายความว่า ผู้อยู่เหนือโลกแล้ว หรือ ผู้พ้นโลกแล้ว แต่ยังคือผู้อยู่ในใจกลางของโลกแท้ ๆ นั่นเอง หรือ หมายความว่า ผู้ที่มี "ความดับสนิท" ของพุทธแท้นั้น ก็คือ ผู้ที่อยู่กับโลกเขาได้อย่างปกติธรรมดา ไม่ทุกข์ร้อนหวั่นไหว ไม่สะเทือนสะท้อน และ แถมยิ่งรู้รอบกว้างขวาง ยิ่งแจ้งยิ่งสว่าง **เป็นตัวนำ เป็นผู้นำ เป็นตัวอย่าง เป็นแกนกลางแห่งโลก ให้แก่โลก เป็นดวงประทีปให้แก่โลกด้วย** อย่างแท้จริงที่สุด มีประโยชน์แก่โลกอย่างสูงสุด จะอยู่กับสังคม จะปน ๆ อยู่กับคน กับมหาชน จะช่วยมหาชน ช่วยสังคมอย่างบริสุทธิ์ใจ

จริงๆ ที่สุด จะไม่หลีกลี้หนีคน หรือ กลัวสังคม(*หมด "ภยาคติ" แท้ๆ*) อย่างพวกเดียรถีย์ หรือ จะไม่เหมือนผู้ยังเป็นพระโยคาวจรอยู่ ยังไม่บรรลุเป็นที่สุดรอบ เป็นอันขาด ระวัง ! อย่าไปหลงผิด เข้าใจเอา "เดียรถีย์" ว่า เป็น "พุทธ" !!

ผู้บรรลุธรรมของพุทธศาสนาจึงเป็น "ครู" ทุกคน เป็น "ที่พึ่ง" ของปวงชน (*เป็น "สรณัง คัจฉามิ" เป็น "พหุชนหิตายะ" ตามที่เปล่งสวดตัวแท้ ใครพบ "ครู" เช่นนั้น จงรีบเข้าใกล้ เข้าหาคลุกคลี*ผู้รู้เกิดรู้ดับ ทำเกิดทำดับได้ นี่ เทอญ)

เพราะท่านรู้จักความเป็น "โลก" แท้จริง(*โลกวิทู*) "โลก" แบบใดควรทำลาย ควรดับ ท่านก็ดับเสีย "โลก" แบบใดควรก่อ ควรจรรโลง ท่านก็ก่อ ก็จรรโลงอยู่เต็มที่ "โลก" แบบใดไม่ต้องไปก่อ ไม่ต้องไปดับมัน ไม่ต้องไปหลงเสียเวลาเรียนรู้มันหรอก ! ท่านก็รู้จริง รู้แจ้ง ถูก "โลก" นั้นๆ

ผู้รู้ว่า "โลก" อย่างไร ? ที่ตนควรเลิกควรทำลาย ควรทำ "ความดับ" เสียให้สนิท โดยเฉพาะเลิกวน เลิกเวียน เลิกเกิดเลิกดับ เลิกสุขเลิกทุกข์ กับมันเด็ดขาด แต่ยังทำ "ความดับ" เสียให้สนิทยังไม่ได้ มีแต่เข้าใจ เห็นแท้ชัดเจน ไม่สงสัยว่า "โลก" อย่างนี้เป็น "อกุศล" เป็นบาป เพราะมันเป็น "โรค" เป็น**ความเกิดอยู่ที่ชั่วที่ต่ำหยาบ** เป็น *ความต้องวนเวียนไป เป็นสุข เป็นทุกข์กับมันอยู่* อย่างเห็นในภาระ เห็นในโทส เห็นในความจริงที่ยืนยันไม่เสื่อมคลายชัดๆ ไม่สงสัยอีกเลยจริงๆว่า ควรเลิก **ควรยกจิตขึ้นเป็น "ไท" จากมัน** และ ถ้าดับมันทำลายมันให้สูญสลายไปจากสังคม ไปจากเอกภพนี้ได้ ไม่ให้เหลือ "ราก" อย่างนี้อีก เพราะมันเป็น "ราค" ก็ยิ่งดี เพราะมันคือ "โลกอบาย" ผู้นั้นก็ชื่อว่า เป็นผู้มี**สัมมาอริยมรรค**แล้ว อย่างน้อยที่สุด ก็คือ เห็นถูกแล้ว เข้าใจดี เข้าใจชั่ว มั่นคงตรงแน่ ไม่เปลี่ยนแปลง เรียกว่า มี "**สัมมาทิฏฐิ**"

ดังนั้น คนผู้นั้นถ้ารู้ตัวว่า ตนยังจำเป็นต้องเกี่ยวข้อง แตะต้อง สัมผัส อยู่กับ "โลก" ต่ำ ดังกล่าวนั้น แม้จะให้ความเป็นไปแห่งสิ่งนั้น เรื่องนั้น เกิดขึ้นดำเนินไปอยู่ *(คือ ยังคงเป็น "โลก" อยู่)* ก็จะ**เกิดอึดอัดใจ ไม่สบายใจ ไม่ชอบใจ จะมี "หิริ" มี "โอตตัปปะ" อยู่ทุกทีไป** ดังนี้ เรียกว่า มี **"สัมมาสังกัปโป"**

ยิ่งต้อง **"พูด"** *(วาจา)* ต้อง **ทำเป็นงานเป็นการร่วมเข้าด้วย** *(กัมมันโต)* หรือ ยิ่งต้อง**ใช้เป็นกิจกรรมประจำเลี้ยงชีพ** *(อาชีโว)* ก็ยิ่งจะอึดอัดมาก ไม่สบายใจมากขึ้นเรื่อย ๆ ถึงจะฝืนจะทนเอา ก็ยิ่งต้องทนต้องฝืน ก็ยิ่งจะทำให้ระเบิดหรือ หนีพ้นออกไปได้แรง และเร็วขึ้น หาก "สัมมาทิฏฐิ" เกิดแล้วจริง เหมือนเมื่ออัดอั้นไว้นาน ๆ ก็ยิ่งแน่น ยิ่งแรง และจะเร็วด้วย

หากเป็นดังนี้ ผู้นั้นก็จะต้องคิดหามาตราการ คิดหาระบบวิธีที่จะผ่อนคลายหรือ เลิก ละ ลด เว้นออกมาจาก "โลกอบาย" นั้น ๆ ให้ได้ การวาง "มาตราการ" หรือ จัดระบบวิธีให้แก่ตน เพื่อเกิดผลลด–ละ–ขาด–เว้นออกมาจาก "โลกอบาย" นั้น ๆ **"มาตราการ" นั้นแหละคือ "ศีล"** แล้ว**ประพฤติปฏิบัติ** ให้มี *วิริยะ มีพยายาม มีสติ* รู้รอบอยู่เสมอว่า **เราได้ทำถูกต้องตรงตามมาตราการอยู่** หากผู้นั้นพึงมี**สันตีรณจิต**ทำงานร่วมด้วยอยู่ หรือ คือ **มีสังเกตพิจารณาการเป็นไปของตนอยู่ทั้งภายนอก–ภายใน** ก็จะ*ได้รู้เห็น ได้เข้าใจ* สภาวะแห่งความพัฒนาของตน ทั้งด้านนอก ทั้งด้านในจิตของตนจริง ๆ ทีเดียว

การได้รู้ ได้เห็น ได้เข้าใจสภาวะแห่งความพัฒนาของรูปธรรม–นามธรรมดังนี้ เรียกว่า **"อธิปัญญา"** *(อภิปัญญา)* เราจะฉลาดขึ้น หลักแหลมขึ้น จะรู้ "โลก" ได้จริงจังชัดขึ้น โลกต่ำ–โลกอบายของเราได้ดับไปจากเรา ก็จะ "รู้" ได้จริง ๆ ว่า เราได้หลุดพ้นมาแล้วจากโลกนั้น ๆ หรือ พ้นมาได้นิดหน่อย–พ้นมาได้มากแล้ว–พ้นมาได้เด็ดขาดสนิท เราจะรู้ เราจะแจ้ง เป็น **"ปัญญาวิมุติ"** เราจะทำได้จริงตั้งแต่ฝืนจิต อดจิตได้บ้างไม่ได้บ้าง*(วิกขัมภนวิมุติ–ตทังควิมุติ)* จนได้เก่งขึ้นสนิทขึ้นและ เร็วขึ้น *(ปฏิปัสสัทธิวิมุติ – นิสสรณวิมุติ)* จนกระทั่งทำได้เด็ดขาด เที่ยงแท้

แน่จริง (*สมุจเฉทวิมุติ*) ก็จะรู้ จะแจ้ง เป็น "**เจโตวิมุติ**" ได้ด้วย "อธิปัญญา" หรือ "ญาณทัสสนะอันวิเศษ" โดยนัยประการ ดังนี้แล

"**โลก**"**ใด** ที่เราตรวจตนแล้วว่า *เป็นความเป็นอยู่ หรือ ความเป็นไปแห่งชีวิต*(**เกิด**) ที่เราต้องใช้สมอง ใช้เวลาร่วมงานกระทำอยู่ หรือ แม้ที่สุดอาศัยเป็นอาชีพเลี้ยงตน เมื่อเรา**เห็นแจ้ง**แล้วว่า "**โลก**"**นั้น**ๆ มัน**ยังเป็นความไม่เหมาะ ไม่ควร ไม่ดีสุด** เราก็เรียกมันว่า "**โลกอบาย**"**กันทุก**"**โลก**" หรือ *ทุกความเป็นอยู่–ความเป็นไปแห่งชีวิต* (*แม้แต่ "โลก" แห่งการเกิดของจิต ที่ยังแอบเสพย์ความเลวความต่ำอยู่ ทุกดวง*) **ผู้รู้อยู่ เห็นอยู่**นั้น ก็จะต้องพยายาม **อย่าให้เกิด**"**โลก**" ดังนั้นขั้นที่ต้น(**ดับ**) ตั้งแต่หยาบจริงๆ เช่น โลกแห่งการพนัน โลกแห่งสิ่งเสพย์ติด โลกแห่งแฟชั่น โลกแห่งกามารมณ์ โลกแห่งศิลปะ ศิลป์ หรือ การแสดงออก การประดิษฐ์ การสร้างอะไรก็ตาม ได้อย่างเก่งอย่างเชี่ยวชาญ **ที่มี**"**ผล**"**ไม่ยกฐานะของเศรษฐกิจ** (*ทั้งเศรษฐกิจทางวัตถุและทางจิต*)**ให้แก่สังคม** โลกแห่งการกีฬา (*การออกกำลัง ไม่ว่าจะเป็นทางกาย ไม่ว่าจะเป็นทางสมองหรือจิตปัญญา*)**ที่มี**"**ผล**"**ไม่ยกฐานะของเศรษฐกิจ** โลกแห่งการเที่ยวกลางคืน โลกแห่งมิตรชั่ว โลกแห่งความเกียจคร้าน ฯลฯ

และหรือ ผู้ใด **พ้น**"**โลก**"**อบายขั้นต้น** ดังกล่าวมาแล้วจริง(**ดับ**) แต่*ยังมีความเป็นอยู่ความเป็นไป* กับ "**โลกกามคุณ ๕**" กับ "**โลกธรรม ๘**" อย่างหนักหนา อย่างชัดเจน โดย**เรารู้อยู่ เห็นอยู่**ของเราว่า เรายังมีเชื้อกิเลส–ตัณหา–อุปาทานอยู่ในมัน(**เกิด**) "**โลก**"**ใด** ที่เรามี"หิริ" มี"โอตตัปปะ"ในมันแล้วจริง นั่นก็คือ "**โลกอบาย**" **สำหรับเรา แต่จะยังเป็น** "**โลกสวรรค์**" **สำหรับผู้ที่เขาทั้งหลายยังโมหะ หรือ อวิชชาได้อยู่โดยแท้** ไม่ประหลาดเลย ! จงทำความเข้าใจให้ได้ แล้วอย่าเฉยเมย อย่าปล่อยปละละเลย อย่าประมาท (*พระบรมศาสดาทรงสอนเราไว้ว่า "ไม่ให้ประมาทแม้โทสภัยอันมีประมาณน้อย" เทียวนะ !*) ต้องพยายาม "**ดับ**"**โลกอบายที่เรารู้เราเห็นแท้ของเรา**ให้ได้ไปเรื่อยๆ มันจะเป็นระดับๆ ให้เราเห็นได้เป็นได้เรื่อยไปๆ สูงขึ้นๆ สุขุมประณีตขึ้นๆ

และแม้ที่สุด ผู้ใด**พ้น "โลก"** ดั่งกล่าวในระดับต่อมานั้นๆได้จริง (**ดับ**) แต่ยังมี **"โลกอัตตา"** คือ **มีจิตชอบ-จิตชัง** ยังมี**ยินดี-ยินร้าย**อยู่กับสิ่งใดๆก็ตาม ที่เราได้พบได้ร่วมสัมผัสร่วมรู้ (**เกิด**) โลกขั้นนี้เป็นโลกแห่งภูมิอนาคามี เป็นเรื่องของ "จิต" โดยตรง อ่านความยังมีเศษเสี้ยวของความยินดี – ความยินร้ายของจิตตนออกจริงๆ แม้ "โลก" ขนาดนี้ก็นี่แหละ ยังคือ **"โลกอบาย" สำหรับเราอริยะระดับนี้** แล้วก็หัด *ปรับจิตเปลี่ยนจิตให้พ้นจากอาการยินดี-ยินร้ายให้ได้* (**วิมุติ-ดับ**) ให้มีแต่**จิตปัญญา**ที่เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดอยู่กับเราขณะนั้นให้ได้ว่า คืออะไร ? กำลังจะ**พัฒนา** หรือ กำลังจะ**เสื่อม** ? และ มันควรจะพัฒนาตามฐานะแห่งเศรษฐกิจของเวลาบั้นจุบันนั้นหรือไม่ ? ถ้าควรมาก ก็ร่วมมือร่วมใจทำขึ้น จรรโลงขึ้นให้มาก ถ้าควรปานกลาง ก็อนุเคราะห์ไปปานกลาง ถ้าควรน้อยจะอนุเคราะห์หรือไม่ ก็ย่อมได้ ถ้าไม่ควร ก็ต้องช่วยกันทำให้เสื่อมสิ้น หรือ ทำลายไปเลย *(แต่มิใช่ฆ่าแกง รุนแรง อย่างชาวโลก)*

การรู้แจ้งเข้าใจในปรากฏการณ์ อันพร้อมด้วยค่า หรือ ระดับฐานะแห่งเศรษฐกิจ ดั่งนี้แล คือ **"ญาณทัสสนะ" หรือ เรียกว่า "เกิด"** *(จิตยังมี "เกิด" อยู่ แต่เป็น***การเกิดของสุคติ หรือ "สุคโต"** *คือ มีการเป็นไปที่ดีที่เจริญจริงๆ เป็นโลก "สวรรค์" แท้ ไม่ใช่*สวรรค์แบบผู้เมาอารมณ์ หรือสวรรค์ที่ยังหลอกๆ*(อัตตา,อุปาทานจิต หรือ อัสสาทะ)* **ไม่ใช่ผู้เสพย์ หรือผู้เห็นแก่ตัว แต่เป็นผู้ทำความเกิดที่เป็นประโยชน์เพื่อผู้อื่น** *เรียกว่า ผู้รังสรรค์ หรือคือ "พระเจ้า" เอาด้วย)*

การจะปรับจิตเปลี่ยนจิตให้พ้นจากอาการ "ยินดี" ซึ่งหมายถึง **โลภมูลจิต** *ตั้งแต่ยึดจัด ต้องการให้ได้มาสมใจตนจัด หวงแหนจัด แล้วก็ค่อยละเอียดมา จนถึงขั้นเป็นปรารถนาดี แม้ที่สุด ขั้นละเอียดถึงขนาดยังมีอารมณ์ยินดี อาการ "ยินร้าย"* ถ้า "ยินร้าย" จนออกบทบาทก็หมายถึง **โทสมูลจิต** *ตั้งแต่ยึดจัดให้ทำลายอย่างร้าย ให้ผลักไสให้ล้ม เลิกล้มไปจนสมใจตนจัดอยู่ ถือดีในปัญญาตนจัด ยืนยันจะให้ทำลายให้เลิกล้มชนิดจะเป็นไปได้ยาก หรือ จะเป็นไปไม่ได้เลย*

ก็ไม่รู้จักกาละเทศะแห่งโลกเลย และค่อยละเอียดมาจนขั้น อึดอัดขัดเคือง แม้ที่สุด ละเอียดถึงขั้น ยังมีความเห็นยืนยันตามที่ตนเห็น ไม่ยอมปล่อย ไม่ยอมวาง แล้วตนก็ไม่ชอบใจอยู่นิด ๆ น้อย ๆ เมื่อกระทบสัมผัส สิ่งนั้นเรื่องนั้น (ยังหลงใน "อายตน") *อยู่ก็ดี* **ก็จะต้องรู้ "จิต" นั้น ๆ ของเราให้ได้ และ ปรับเปลี่ยนปล่อยวางมันให้ได้[1] ให้เก่ง ให้เด็ดขาด ให้แน่นอน ให้ได้** จึงจะพ้นยินดี พ้นยินร้าย สนิท แล้วก็เรียกกันได้ว่า **"ดับ"** หรือ **"อยู่เหนือจิต"** *(นิโรธ, นิรุทธา)*

ลึกสุด ที่ยังเป็น "อุปกิเลส" เศษสุดท้าย ที่จะต้องปรับจิตตนให้ได้ เป็นชัดเจนถึงที่สุดแห่งที่สุด จนจะเรียกได้ว่า *"วิมุติของเราไม่กลับกำเริบ ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพที่เกิดใหม่ไม่มีอีก"* เป็นสภาพ "ดับสนิท" ในลัทธิพุทธนั้น ก็จะต้องเป็นผู้พ้น **"วิจิกิจฉา"** ในสภาวะอาการ หรือ นิมิตของ**อุปักกิเลส** ขั้นละเอียดสุด อันมี :-

๑. อมนสิการ	๒. ถีนมิทธะ	๓. ฉัมภิตัตตะ
๔. อุพพิละ	๕. ทุฏฐุลละ	๖. อัจจารัทธวิริยะ
๗. อติลีนวิริยะ	๘. อภิชัปปา	๙. นานัตตสัญญา
๑๐. รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ		

ซึ่งเราจะต้อง**ไม่มี "อุปักกิเลส" เหล่านี้ในจิต** จริง ๆ หรือ เราจักทำให้ "ไม่เกิด" ความสงสัย "ไม่เกิด" **ความไม่ชัดแจ้งในจิตว่า** เรามีอุปักกิเลสทั้ง ๑๐ นี้อยู่ในจิตขณะนั้น ๆ หรือไม่ !

(๑ ผู้มีบทปฏิบัติอยู่จริง ได้รู้จิตนั้น ๆ จริง และได้ปรับได้เปลี่ยนอยู่จริง ผู้นั้นแหละเรียกว่า ผู้กำลังมี "อาณาปาณสติ" ในขณะที่ลืมตาโพลง ๆ นี่เองแหละ เป็นผู้ชื่อว่ากระทำ "สติปัฏฐาน" แท้ที่ถึงจริง มีงานกับจิต–เจตสิก รู้รูปจิต–อรูปจิตชัด และ รู้แจ้งใน "สารรูป" ของนิพพานถูกแท้)

จิตของเราจะต้องเป็น "แสงสว่าง"
จิตของเราจะต้องเป็น "วิชชา"
จิตของเราจะต้องเป็น "ปัญญา"
จิตของเราจะต้องเป็น "ญาณ"
จิตของเราจะต้องเป็น "ดวงตา"

ดวงตา–ญาณ–ปัญญา–วิชชา–แสงสว่าง ต้อง "เกิด" ขึ้นแก่เราอย่างแท้จริง **อย่างพ้น "วิจิกิจฉา" สุดท้าย**

และ "อุปักกิเลส" แม้ขั้นละเอียดสุด ๑๐ ประการนี้ ก็จักต้อง "ดับ" ไปจากจิตของเรา **อย่างพ้น "วิจิกิจฉา" สุดท้าย**จริงๆด้วย

ไม่เช่นนั้น มันก็จะเป็น "เชื้อ" (*สังขาริกะ*) นำพาให้เกิด "**อุทธัจจกุกกุจจะ**" ได้อยู่ ผู้รู้แจ้งขั้นสุดยอด จะต้อง*รู้เท่าทัน* "**อุทธัจจะ**"**ในจิตทุกสภาพ** และ จะต้องรู้**อุทธัมโสโตอกนิฏฐคามี** พร้อมทั้ง**ดับ** หรือ **ไม่ยึดไม่ติด ไม่หลงไม่เสพย์**แม้จิตขนาดสุดยอดดังนี้ ได้อย่างแน่ใจจริงๆ "**อุทธัจจะ**" จึงจะ**ไม่เป็น**"**สังโยชน์**" พ้นเศษเสี้ยวธุลีสุดท้ายได้**เป็น**"**วิชชา**" เต็ม ไม่เหลือแม้"**อวิชชาสังโยชน์**" ใดๆอีก

จาก "อุปักกิเลสสูตร" สุตตัน. มัชฌิ. อุปริ. ข้อ ๔๔๑–๔๖๖ ผู้อาจสามารถค้นอ่านเอาหลักฐานในพระไตรปิฎกได้ ก็จงพึงกระทำให้ยิ่งๆขึ้นเถิด ในที่นี้ก็จะนำมาให้อ่านประกอบบ้างบางช่วงบางตอนเท่านั้น

พระพุทธเจ้าตรัสถามพระอนุรุทธกับหมู่คณะด้วยเรื่องการเป็นอยู่ประจำวัน เมื่อได้รับคำทูลตอบว่า เป็นไปตามเหมาะควรแล้ว จึงตรัสต่อไปว่า

"*ดีละๆ อนุรุทธ ก็พวกเธอผู้ไม่ประมาท มีความเพียร ส่งตนไปในธรรมอยู่อย่างนี้ ย่อมมีคุณวิเศษ(อุตตริมนุสสธรรม) คือ ญาณทัสสนะอันประเสริฐสามารถกว่าธรรมของมนุษย์อันยิ่ง* เป็นเครื่องอยู่สบาย*อัน***ได้บรรลุ***แล้วหรือๆ*"

สังเกตให้ดี พระพุทธเจ้า กับ พระอนุรุทธ พูดกันนั้น ถามไถ่เรื่อง**อุตตริมนุสสธรรม** หรือ ถามถึง**มรรค–ผล**กันว่า **เธอมีแล้วหรือ ?** อย่างปกติๆเหลือเกิน "อุตตริมนุสสธรรม" หรือ มรรค–ผล แท้ๆนั้น มิใช่พูดถึงไม่ได้ แต่อวดออกมาว่า"มี"ก็ได้ เมื่อเรามีจริง *(ไม่เป็น"สฐ" ถ้าไม่มีจิต"สาเฐยย")* และ จะแสดงออกไปเป็นปกติ เมื่อเรา"เป็น"อย่างนั้นๆแล้วจริงๆ มันเป็นเรื่องธรรมดาที่จะบอกกันได้ ถามกันได้ ผู้"ไม่มี"ก็จะ**เก้อๆ–ยากๆ***(มังกุ)*ที่จะตอบ แต่ถ้าผู้"มี"ก็จะตอบเพื่อนสหธรรมมิกผู้ไถ่ถามถึง **มรรค–ผล** ที่ตัวมีได้อย่าง**ไม่ต้องเก้อเขิน ไม่ต้องยากยุ่งเลย**จริงๆ *(แต่มิใช่ตอบอย่างอวดดีเกินไป หรือ ยกขึ้นข่มเขา จนอีกฝ่ายต้องอับอาย หรือโกรธ ทว่าก็ต้องให้เขาเกิด"อิจฉาวจรจิต"ให้ได้ หรือ แสดงให้จูงใจเขาให้เขาศรัทธา ให้เขาปรารถนาบ้าง นั่นแหละ ดีที่สุด)*

พระอนุรุทธ ก็ทูลตอบว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในเรื่องนี้ พวกข้าพระองค์ผู้ไม่ประมาท มีความเพียรส่งตนไปในธรรมอยู่ ย่อมรู้สึกแสงสว่าง และ การเห็นรูป *แต่ไม่ช้าเท่าไร* แสงสว่าง *และ* การเห็นรูป*อันนั้น ของพวกข้าพระองค์* **ย่อมหายไปได้** *พวกข้าพระองค์***ไม่แทงตลอดนิมิต***นั้น ฯ"*

จะเห็นได้ว่า **ศาสนาพุทธนั้น** *ไม่ได้ใฝ่หาอะไรยิ่งไปกว่าใฝ่หา"คุณวิเศษ"* ที่เรียกว่า **อุตตริมนุสสธรรม**

และ"อุตตริมนุสสธรรม"ก็ไม่ใช่อะไรอื่นเลย คือ **เครื่องอยู่สบาย** *(ผาสุวิหาโร)* กับ **ญาณทัสสนะอันประเสริฐแสนวิเศษ***(อลมริยญาณทัสสนวิเสโส)* ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ธรรมดาๆนั้น หาได้ยากยิ่ง และ คำว่า"อยู่สบาย"หรือ"สบาย" อันบาลีว่า"ผาสุ" *(หรือ"ผาสุก")* ในที่นี้ ก็**ไม่ได้หมายความว่า"สบาย" อย่างชาวโลกเขาติดเขายึด แต่ก็ไม่ขัดกับชาวโลกด้วย** คือ หมายถึงความง่ายในใจ ความสะดวกโดยควร โดยธรรม โดยพอเหมาะ โดยเฉพาะ ก็มีความฉลาดที่ละเอียด**บริสุทธิ์ใจที่สุด**ประกอบอยู่ใน

ความง่าย ความสะดวกนั้น อย่างมิใช่ง่าย หรือ สะดวก **เพราะเห็นแก่ตัว เอาเปรียบผู้อื่น** หรือ สะดวก เพราะ**ขี้เกียจขี้คร้าน** เป็นอันขาดด้วย

จะเห็นได้ชัดๆ อีกว่า **"อุตตริมนุสสธรรม" หรือ "คุณวิเศษ" ของผู้บรรลุธรรมใน ศาสนาพุทธนั้น มิใช่สิ่งพิลึกกึกกือ ไม่ใช่ความเก่งกาจที่เป็น "เดรัจฉานวิชชา" เป็น "ไสยศาสตร์" นอกรีตนอกเบ้าหมาย ซึ่งเป็นเครื่องมือหากินของ***ผู้ทำลายศาสนาพุทธ* (คือ ผู้อวดอุตตริฯ ที่ไม่ถูกจริงตรงจริง หรือไม่ควรอวด) **จนพาผู้คน***หลงผิด* **และ** มัวเมามงายกันอยู่มากหลากหลายในปัจจุบันนี้ นั้น **ไม่เลย !**

แท้ๆ นั้นคือ สิ่งที่เรียกว่า "ผาสุวิหาร" หรือ ที่แปลกันว่า "เครื่องอยู่ผาสุก หรือ เครื่องอยู่สบาย" โดยแท้โดยจริง ซึ่งจะมีได้เป็นได้ ก็ต้องมี **"ญาณทัสสนะอันประเสริฐแสนวิเศษ" จริงๆ** ด้วย จึงจะเรียกว่า "รู้" สภาพธรรมนั้น และ จะต้องทำให้ "มี" ทำให้ "ได้" ทำให้ "เกิด" สภาพธรรมนั้นๆ ที่เราเอง เป็นของจริงอีกด้วย

"ญาณทัสสนะอันประเสริฐแสนวิเศษ" จึงเป็น**อุตตริมนุสสธรรม** เป็น**คุณวิเศษ** ที่จะต้อง "เกิด" ต้องมีขึ้นในเราให้ได้ แม้เราจะ "เกิด" สภาพธรรมที่เรียกว่า "วิมุติ" ลักษณะใดๆ วิถีใดๆ มาก่อน ก็ตาม ก็จะต้องมา "เกิด" สภาพธรรมที่เรียกว่า **"ญาณทัสสนะอันประเสริฐแสนวิเศษ" นี้ เป็น "ปัญญาวิมุติ" ให้ได้เป็นสำคัญ** คือ จิตของตนวิมุติ*(เจโตวิมุติ)* แล้ว ก็ให้ **"รู้" ให้แน่ๆ จริงๆ** ว่า อย่างนี้ๆ แหละ คือ "วิมุติ" แท้ๆ ของพุทธศาสนา หรือ มีความเข้าใจทางปริยัติทางบัญญัติในเรื่อง "วิมุติ" มาก่อนอย่างดีเป็น "สัมมาทิฏฐิ" แท้แล้ว ก็มาทำ**ให้เป็นที่จิตเราให้ได้ และ จับจิตรู้จิตของเรา** ว่า "วิมุติ" ถึงจิต (เจโต) **แล้วนั้น เป็นอย่างนี้ๆ**

และ **การอยู่ผาสุก**ของผู้มี**คุณวิเศษ** หรือ มีญาณปัญญาอันประเสริฐนี้ จะไม่ใช่ภาวะของคนผู้มีสภาพเอาเปรียบผู้อื่น หรือ มีเปรียบผู้อื่น โดยจะเห็นได้ชัด แม้การกิน การอยู่ การหลับ การนอน ก็ไม่มีเปรียบเหนือผู้เหนือคนเขาอย่างเห็นได้ ชัดได้ ยืนยันได้ ชัดๆ จริงๆ ! **ผู้มี"เครื่องอยู่ผาสุก" มีคุณวิเศษจริง**นั้น แม้การกิน การอยู่ การหลับ การนอนของท่าน นอกจากจะไม่เอาเปรียบ หรือ อยู่ในสภาพไม่มีเปรียบผู้อื่นแล้ว ท่านยังจะกินเป็นครู อยู่เป็นครู หลับเป็นครู นอนเป็นครู เป็น**สรณะ**(*เป็นแบบเป็นอย่าง เป็นหลักยึด เป็นที่พึ่ง*)แก่ผู้อื่นเสมอๆอีกด้วย

พุทธศาสนิกชนทุกคนจะต้องพยายามให้"เกิด"สิ่งนี้

ที่นี้การจะ"เกิด"สิ่งนี้ได้นั้น
ก็คือจะต้อง"ดับ"สิ่งที่เรียกว่า"กิเลส"ให้ได้ นั่นเอง

ซึ่งก็ได้อธิบายสาธยายเกี่ยวกับ**การ"ดับ"**เรื่องนี้ มาโดยตรงอยู่เสมอ กระทั่งที่สุด"อุปักกิเลส"ที่กำลังพูดถึงอยู่นี้ ก็จะต้อง"ดับ"ให้ได้ ให้สิ้น เราจึงจะ"เกิด"ญาณ เกิดปัญญา เกิดวิชชา เกิดดวงตา เกิด*แสงสว่าง* หรือ เกิดเป็น"วิสุทธิเทพ"เป็นที่สุด

การ"ดับ"จึงคือ การ"เกิด"นั่นเอง *เป็นอันเดียวกันแท้*

หาก*เรา*"*ดับ*"*สัตว์อบาย*ในตน(*อย่าลืมว่า*"*สัตว์อบาย*"*ก็มีขั้นมีระดับ*)ได้สนิท วิสุทธิหมดจดเด็ดขาดเป็นที่สุดใน"จิตกิเลส"ใด เมื่อนั้น*เรา*ก็"*เกิด*"*เป็น***พระ** หรือ เป็น**พุทธ***ผู้ทรงธรรมแท้*เรื่อยไป (*หรือ เป็น อุบัติเทพ–วิสุทธิเทพ*)

ความเป็น"พุทธ" หรือ **การเกิด**ของ"พุทธ" ก็คือ เช่นนี้เอง

การตายสิ้น การ"ดับ"สนิทสุด ก็คือ การ"เกิด"เป็น**ขั้นสุดยอดสุดดับสูญ**ในวิจิกิจฉา(*อโสภณเจตสิกตัวสุดท้าย*) ก็คือ **เกิดอมตะ**ในปัญญา(*โสภณเจตสิกตัวสุดท้าย*)ให้ได้ทุกจุดทุกเรื่องทุกที่ไปเถิด ในจิตของเรา

ที่พระอนุรุทธทูลตอบพระพุทธองค์ไปว่า *แสงสว่าง และ การเห็นรูป*ของท่านยังไม่บริบูรณ์ เพราะยังไม่*แทงตลอดนิมิต*นั้น

คำว่า "**ย่อมรู้สึกแสงสว่าง**" หรือ บางท่านแปลว่า "**การจำแสงสว่าง**" อันมาจากบาลี "โอภาสัญเจว สัญชานาม" นั้น โดยธรรมาธิฐฐาน มันคือ *สภาพ***รู้***ที่เอียงมาทาง***เข้าใจ** หรือ **เรืองปัญญา** ส่วนที่ว่า "การเห็นรูป" อันมาจากบาลี "ทัสสนัญจ รูปานัง" นั้น โดยธรรมาธิฐฐานแท้ๆ มันคือ *สภาพ* **รู้***เหมือนกัน แต่***รู้***ในลักษณะเอียงไปทาง***เชื่อ** *หรือ* **ศรัทธามั่น** มันเป็นความละเอียดลึกซึ้งอยู่ในตัวของ "**ญาณทัสสนะ**" สำหรับพระโยคาวจรขั้นสูงจะรู้จักดี และ จะเข้าใจแยกสภาพทั้งสองนี้ออกทีเดียว **และจะต้องให้ตน "เกิด" สภาพทั้งสองนี้อย่างบริบูรณ์เป็นที่สุด**

เมื่อพระอนุรุทธสารภาพว่า ท่านยังไม่ "แทงตลอดนิมิต" ก็หมายความว่า ยังรู้แจ้งไม่สิ้นรอบ ยังเห็นจริงไม่จุใจ สภาวะของ "ธาตุรู้" ยังไม่เกิดจนครบความบริบูรณ์ นั่นเอง

จะบริบูรณ์ได้ ก็โดยการรู้แจ้งในจิต – เจตสิก – รูปจิต – อรูปจิตของตนเอง หนะแหละว่า มันมีเศษธุลีกิเลสที่เรียกกันอยู่ขณะนี้ ว่า "**อุปกิเลส**" ในจิตของเราหรือไม่ ? แล้วก็จะต้องทำให้ "**รู้**" **จักมันอย่างชัดเจนแจ้งสว่าง เข้าใจสภาพมันมีอย่างไร เป็นอย่างไร ? แตกต่างกัน ซึ่งละเอียดหนัก สุขุมนักยิ่งแล้วนี้ นั้น เป็นไฉน ? ให้ปรากฏเข้าใจ ใสแจ๋ว สว่างแจ้งอยู่จริงๆ***(นี้คือ ความหมายของ "การจำแสงสว่าง")* และจะต้องทำให้ "**รู้**" **จนมั่นใจ จนเชื่อสนิท จนเกิดรูปร่าง จนจับสภาพนั้นได้ติดในใจ ถูกตรงสภาพนั้นๆ แท้ๆ เที่ยงๆ แน่ๆ นอนๆ เมื่อใดๆ ก็ได้ๆ***(นี้คือ ความหมายของ "การเห็นรูป")* จน**พ้นวิจิกิจฉา**

เรื่องการพ้น "วิจิกิจฉา" จึงเป็นสภาพธรรมที่สำคัญมากในการตรัสรู้ เพราะมันเป็นตัว "ปิด" ฉาก แห่ง "เจตสิก" ตัวสุดท้ายที่สุด ของทุกๆ ฉาก

ทีเดียว แม้ฉากจบเป็นที่สุด แห่งรอบที่สุด ไม่ว่าต่ำสุด-สูงสุดใดๆ ก็ตาม

การ "ดับ" ของ **วิจิกิจฉา** *เป็นที่สุด จึงคือ การ "เกิด" ของ* **ปัญญา** *แท้ๆ เป็นที่สุดแน่ๆ นั่นแล* ต้องทำดังนี้ ให้**เป็นที่สุด**ให้ได้เสมอ ๆ เถิด

พระพุทธองค์ตรัสตอบพระอนุรุทธว่า

"ดูกรอนุรุทธ พวกเธอต้อง**แทงตลอดนิมิต** นั้นแล แม้เราก็เคยมาแล้ว เมื่อก่อนตรัสรู้ **ยังไม่รู้เองด้วยปัญญาอันยิ่ง**[1] ยังเป็นโพธิสัตว์อยู่ ย่อมรู้สึก **แสงสว่าง** และ **การเห็นรูป** เหมือนกัน แต่ไม่ช้าเท่าไร **แสงสว่าง** และ **การเห็นรูป**อันนั้นของเราย่อมหายไปได้ เราจึงมีความดำริดังนี้ว่า อะไรหนอแล เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้**แสงสว่าง** และ **การเห็นรูป**ของเราหายไปได้ ดูกรอนุรุทธ เรานั้นได้มีความรู้ดังนี้ว่า **วิจิกิจฉา** แล เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็**"วิจิกิจฉา" เป็นเหตุ สมาธิของเราจึงเคลื่อน** เมื่อสมาธิเคลื่อนแล้ว **แสงสว่าง** และ **การเห็นรูป** จึงหายไปได้ เราจักทำให้**ไม่เกิดวิจิกิจฉาขึ้นแก่เราได้อีก** ฯ"

ก็ต้องค่อย ๆ มาทำความเข้าใจไปทีละน้อย ๆ กันให้ดี

"แทงตลอดนิมิต" นั้น หมายความว่า ต้อง "รู้" ทะลุละเอียดนอก–ใน ทั้งทีเหลี่ยม มีแง่ มีชั้น มีเชิง สลับซับซ้อน "รู้" อะไรล่ะ ? ก็ "รู้" **นิมิต** นั่นเอง "นิมิต" คือ นิ+ม+อิต พอเห็น "ม" ก็คงจะรู้แล้วว่า มันก็คือ **จิต**นั่นแน่ ๆ "อิต" หมายความว่า ย้ำยืนยันเอาความมี ความเป็นที่เห็นๆ อยู่ สัมผัสอยู่รับรู้อยู่ เป็นความมีแล้วจริง เป็นแล้วจริง ถึงแล้วจริง "นิ" หมายความว่า **ไม่** ดังนั้น **"นิมิต"** จึงคือ *ที่ "จิต" นี่เอง นั่นแหละ สัมผัสให้แท้*

(๑ "ปัญญา" อันยิ่งนี้ คนชั้นพระบรมโพธิสัตว์ หรือ ชั้นโพธิสัตว์มหาสัตว์ ท่านก็ใช้คำว่า "อภิสัมพุทโธ" แต่ถ้าคนธรรมดาก็ใช้ "อภิปัญญา" หรือ "อธิปัญญา" และ ภูมิจิตก็มีตามฐาน ตามระดับจริงนั้น ๆ ด้วย ซึ่งจะเป็นใคร ระดับไหน ก็ให้มันเกิดการรู้ซาบซึ้งเข้าใจอย่างลึกจนโล่งจนคลายสงสัยให้ได้กันทุกเปลาะ ๆ เทอญ)

ล้วงถึงให้จริง แล้ว "รู้" ให้ออกให้ได้ว่า **ไม่ใช่ความจริง**(นิ)*ก็มี และ* **จิตจริงๆ**(ม)*ก็มี* **ต้องแทงทะลุ หรือ แทงตลอด**

เรา "เกิด" *ญาณทัสสนะอันวิเศษประเสริฐสุด* ไม่ได้ เป็นที่สุด หรือ "เกิด" *การจำแสงสว่าง และ การเห็นรูป* ไม่ได้ เป็นที่สุดกันอยู่เพียงไร ก็เพราะ**สมาธิของเราเคลื่อน**

"สมาธิเคลื่อน" *(สมาธิ จวิ)* นั้น หมายความแท้ๆ ถึงแก่น ก็คือ *จิตที่เป็นสภาพ* **"รู้"** *อย่างเก่ง ชนิด* **ยอดเก่งสุด** *ของเรานั่นแหละ มันจะมีความสามารถ "รู้" วิเศษสุดเก่งได้สุดสูง* **ขนาดไหน** *ก็นับเอา* **ขนาดนั้น** *ของเรา นั่นแหละ เป็น "อธิจิต" หรือเป็น "สมาธิ" หรือ "ปัญญาอันยิ่ง" ของเรา หรือ "อภิสัมพุทโธ–อภิปัญญา–อธิปัญญา" (ในเมื่อ "สมาธิ" หมายถึง "อธิจิต" และ เมื่อ "จิต" หมายถึง "ธาตุรู้") จะเรียกตัวไหนตัวหนึ่ง ก็เลือกเอา ล้วนเป็นภาษาแทน เรียกสภาพจริงตามความเป็นจริงนั้นๆ ได้ทั้งนั้น ของจริง ก็คือ* **"ธาตุรู้สภาพเก่งสุด" ของเรา** *นั่นเอง* แต่แล้วมันก็**ไม่มี "ธาตุรู้สภาพเก่งสุด"** นี้ ทำงานอยู่ในจิตขณะนั้นๆ มันกลายเป็นว่า "จิต" ตัวรู้ หรือ ตัวความฉลาดเฉลียวนั้น **กลับหย่อนสมรรถภาพไป** ถ้าหย่อนสมรรถภาพมาก ก็ยิ่งชื่อว่า "สมาธิเคลื่อน" มาก นั่นเอง หย่อนสมรรถภาพไปน้อย ก็ชื่อว่า "สมาธิเคลื่อน" ไปน้อยๆ *(สังเกตดีๆ ในคำว่า "สมาธิ" ที่สูงเยี่ยมยอดแท้ๆ นั้น มันกลับจะไม่มีสภาพ "ดับธาตุรู้" หรือ "ไม่รับรู้" หรือ "ไม่รู้อย่างยิ่ง" อะไรทำนองนั้น เป็นอันขาด)*

จึงจำเป็นจะต้อง**มี "จิตสภาพเก่งสุด"** *(อธิจิต หรือ สมาธิ)* **นี้** ใช้อยู่**เสมอๆ** ในเรา หรือ "จิตสภาพเก่งสุด" นี้ จะต้อง**เต็มสมรรถภาพอยู่เสมอๆ** ในตัวเรา อย่าย่อหย่อน อย่าให้กลายเป็น "จิต" ที่มีคุณภาพเป็นอื่นไป...แล้วเราก็จะเป็นอันหวังได้ว่า เราคือ **ผู้มี "การจำแสงสว่าง และ การเห็นรูป"** หรือ เราก็จะเกิด "คุณวิเศษ" *(อุตตริมนุสสธรรม)* **เกิด** "ญาณทัสสนะอันวิเศษประเสริฐสุด" *(อลมริยญาณทัสสนะวิเสโส)* จริงๆ ตามขั้น ตรงภูมิ

แต่ถ้าจะไม่ได้ ไม่เป็นดังกล่าว หรือ จะไม่ "เกิด" ผลบรรลุสูงสุดดังหวังนั้น

พระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันไว้อีกแหละว่า เพราะ "วิจิกิจฉา" เป็นเหตุ **ตัววิจิกิจฉา**นี้ จึงสำคัญมากที่สุด ที่จะต้องเข้าใจมันให้ถ่องแท้เพียงพอ

"วิจิกิจฉา" คือ การยังมีความไม่ชัดเจนในความรู้ของตน ยังเป็นความไม่ตัดสินในตน ยังไม่รู้จริงจนแน่ใจ มั่นใจชัดใจบักใจแจ่มใจ

ในขณะนี้ เรากำลังหมายถึง **การรู้จัก "จิตสภาพเก่งสุด" ของเราเอง** ซึ่งเราจะต้องทำตนให้เป็น ผู้มี "จิตตัวเก่งสุด" นี้ในเราเสมอๆ*(อันเรียกว่า เป็น "สมาธิ")* แล้ว "จิตสภาพเก่งสุด" นี้ มันจะทำงานเองจริงๆ มันจะพาเราเจริญ พาเราเดินทางไปสู่ธงชัยอันมนุษย์โลกควรได้ควรเป็น คือ เป็นพระอรหันต์ได้อย่าง "อนันตัง" ทีเดียว **มีสูง และ สูงไปเรื่อยๆ อย่างเที่ยงแท้ หรือ อย่างมีทิศตรงทิศเดียว คือ ทิศเหนือ***(อุตตร)* ไม่มีวก ไม่มีวน ไม่มีคด ไม่มีโค้ง ไม่มีกลับหลัง และไม่มีเลี้ยวลดอยเอาเลยจริงๆ เป็นขั้นสุดท้าย จะมีแต่ความรุ่งเรืองสว่างไสวพุ่งไปให้ตรงยิ่งๆขึ้น และ เก่งกล้าใหญ่กว้างไปเรื่อยๆจริงๆ*(วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภังฯ)*

ดังนั้น เราจึงจะต้องรู้จัก "จิตสภาพเก่งสุด" ของเราให้ได้ **อย่างไม่สงสัย อย่างไม่ลังเล รู้จักมันให้ชัดเจนที่สุด รู้แจ้ง ตัดสินใจ ให้แน่นอนที่สุด รู้ให้จริง รู้ให้แน่ รู้ให้มั่น** แล้วเราจะทำตนให้เป็นผู้มี "จิตสภาพเก่ง" นี้ อยู่กับตัวเราเสมอๆ ให้ได้มากชั่วโมงที่สุด–มากนาทีที่สุด–และมากวินาทีที่สุดให้ได้จริงๆ หรือ เก่งละเอียดยิ่งยิ่งกว่าวินาทีได้เท่าใดๆ ก็จงทำเอาให้เกิดจริงเป็นจริงแก่ตนเถิด

การ "ดับ" ของวิจิกิจฉาขั้นนี้ จึงคือ การ "เกิด" ของปัญญาแท้ๆ และ การ "เกิด" ของวิมุติอยู่พร้อมๆกันทีเดียว หรือคือ การ "เกิด" ของมรรค–ผล–นิพพาน ที่จะไล่เรียงตามมาจริงๆ

พระพุทธพจน์ที่ว่า *"ดูกร อนุรุทธ เรานั้นได้มีความรู้ดังนี้ว่า "วิจิกิจฉา" แล เกิดขึ้นแก่เรา ก็"วิจิกิจฉา"เป็นเหตุ สมาธิของเราจึงเคลื่อน เมื่อสมาธิเคลื่อนแล้ว แสงสว่าง และ การเห็นรูป จึงหายไปได้* **เราจักทำให้ไม่"เกิด" วิจิกิจฉาขึ้นแก่เราได้อีกฯ"**

นักปฏิบัติธรรม ที่ทำความเข้าใจได้ดีๆแล้ว จึงจะต้องหัดมั่นใจ **หัดกำหนดรู้** *สภาพ"จิต" ตัวที่ใสที่สุด สว่างที่สุด มีสภาพบริบูรณ์ที่สุดของเรานี้ให้ได้* **อ่านจิตตัวเองให้ออก** แล้วมี"จิตสภาพเก่งสุด"ตัวนี้ อยู่กับตัวให้ได้เสมอๆ อย่าพราก อย่าห่างมันที่เดียว

ถ้าทำได้ก็นั่นแหละคือ ผู้เที่ยงแล้วต่อการจะได้ตรัสรู้สูงสุด

และแม้"รู้"จิตตัวนี้แล้วจริง แต่หากจะมีจิตจร หรือ กิเลสผ่านพัดเข้ามาทำให้"จิตตัวเก่งสุด"ของเรา เศร้าหมองไป เอนไปบ้าง ไหวไปบ้าง เป็นบางครั้งบางที คือ ยังมีเศษกิเลสทำร้ายอยู่บ้างนั่นเอง **แต่เราก็รู้เท่า รู้ทันมันอยู่เสมอ** ก็ผู้นั้นแหละคือ ผู้เป็น**พระอนาคามี**แล้วโดยจริง

เป็นผู้รู้จัก"จิต" จับสภาพจิตตนเองได้แท้ "กามราคะ"หรือ"ปฏิฆะ" เพราะเหตุแห่งกาม เพราะเหตุแห่งวัตถุโลกฯ ไม่มีแล้วอย่างแน่นอนในเรา *(สิ้น"สังโยชน์"เบื้องต่ำ ๕ ประการ อันมี สักกายะ–ศีลพตปรามาส–วิจิกิจฉา และ กามราคะ ปฏิฆะ)*

ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ เพราะกาม เพราะวัตถุโลกฯ **ขั้นหยาบขั้นต่ำ** จะยังเหลือโลภะ เหลือโทสะอยู่อีกบ้าง ก็เพราะ"มานะ" เพราะ"อุทธัจจะ"ที่ยังไม่รู้เท่ารู้ทันนั่นแหละ เป็นเหตุเป็นปัจจัย **หาใช่เพราะเหตุหยาบเหตุต่ำๆนั้นๆอยู่ไม่**

จะสูงจนถึงขั้นแม้**เศษเหลือ**ของวัตถุกาม เป็น"รูปราคะ" เป็น"อรูปราคะ" ก็ไม่มี(สิ้นเกลี้ยง)จริงแล้ว

แต่กระนั้นก็ตาม **พระอนาคามี**ขั้นสูงถึงขนาดนี้ ก็ใช่ว่า จะไม่มีโทสะ ยังมีโทสะได้อยู่ แม้ขั้นรุนแรงมากมายก็ยังได้ กิริยาอาการแสดงโทสะออกมาก็เหมือน ๆ กันนั่นแหละ กับผู้เป็นปุถุชนที่เขาโกรธ เพราะเหตุแย่งกามแย่งลาภแย่งอบายมุขต่ำ ๆ กัน **เหตุ–ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบให้เกิดโทสะเท่านั้น** ที่มันหยาบมันละเอียด หรือ มันใช้**แบ่งต่ำแบ่งสูง**ผิดกัน และ การ**รู้ตัว ไหวตัว**ว่า "ตนโกรธ" นั่นอีก ที่พระอริยเจ้า จะไหวรู้เร็วกว่า นั้นอีกหนึ่ง การอาฆาตพยาบาทอีก อนึ่ง ที่พระอริยเจ้า ก็จะ**เบาบาง**กว่าคนธรรมดามาก ยิ่งเป็นพระอริยเจ้าขั้นสูง ก็ยิ่ง "ไหวรู้" เร็ว และ "อาฆาต" อ่อนมากขึ้น ๆ

ฉะนั้น จึง**ยาก**มาก ที่จะรู้ได้ เมื่อเห็นคนโกรธ เห็นคนมีโทสะแล้ว จะชี้ว่า ใครคือ "ปุถุชน" ? ใครคือ "พระอนาคามี" ? ถ้าไม่ทราบเหตุทราบปัจจัย หรือ ให้แท้ๆ ก็คือ ไม่ทราบถึง "จิตในจิต" ของคนผู้นั้น ๆ ด้วย "เจโตปริยญาณ" จริง ๆ

เพราะการจะหยั่งรู้ว่า ใครเป็น "พระอริยะ" โดยเฉพาะขั้นสูง ๆ เช่น พระอนาคามี หรือ พระอรหันต์นั้น มันไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ไม่ใช่เรื่องตื้น ๆ

ยิ่งความหลุดพ้น ความปล่อยวาง การพ้นทุกข์นั้น มันเกิด มัน**เป็นไปได้อยู่ใน "จิต"** ของท่านผู้บรรลุนั้น ๆ อันมีเหตุมีปัจจัย มีขั้นตอน มีเชิงชั้นประกอบอีกอยู่ (*ปรมัตถสัจจะ*) และ การแสดงสมมุติสัจจะของท่านผู้บรรลุก็**เป็นเช่นคนธรรมดา ๆ ปกติ ๆ** นั่นเอง จึงอย่ารีบร้อน**ตู่ผิดตู่ถูก**อะไรเอาง่าย ๆ เป็นอันขาด โดยเฉพาะไปผลีผลามตำหนิติเตียนพระอริยเจ้าผู้ที่เรายังไม่รู้ไม่แจ้งได้ด้วย "ญาณ" ทั้งด้วยการพิสูจน์แล้วอย่างแน่จริง เข้าใจแท้ เพราะผู้ที่บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว แม้โดยลักษณะข้างนอกของท่าน กายกรรม,วจีกรรม อาจจะทำให้คนธรรมดามองเห็นดูเหมือนว่า ท่านยังโกรธ ก็ยังมีได้เป็นได้ แต่แท้จริง จิต (*มโนกรรม*) ของท่านในขณะนั้น ๆ ก็ตาม ไม่มีโลภไม่มีโกรธเลยจริง ๆ ผู้ยังไม่ได้พิสูจน์ในท่านจนถ่องแท้ ก็อย่าผลีผลามไปตำหนิติเตียน หรือ หลงตัดสินเอาง่าย ๆ เป็นอันขาด

เรื่องของ "จิตในจิต" จึงเป็นเรื่องลึกซ้อน ซ่อนซ้อน ซับซ้อน ดั่งนี้จริงๆ ก็ขนาด **พระอานนท์** แท้ๆ ก็ยังไม่รู้ว่า **พระกุณฑธานะ** นั้น เป็นพระอรหันต์ เพราะ**พระกุณฑธานะ**นั้น ยังเถียงแย่งเอาสลากจากท่านอยู่ ดังนี้ เป็นต้น หรือ **พระสารีบุตร** เองแท้ๆ ยังไม่ทราบว่า **พระลกุณฏกภัททิยะ** เป็นพระอรหันต์ ก็ยังได้ทั้งๆที่อยู่ด้วยกัน สอนก็สอนเองอยู่แท้ๆด้วย (*"ภัททิยสูตรที่ ๒" ขุททก. อุทาน. จูฬวรรค. ข้อ ๑๔๘*) ดังนี้ เป็นต้น

จึงขอให้ระวัง และ อย่าด่วนตัดสิน "พระอริยะ" ด้วยความประมาทง่ายๆเป็นอันขาด และ มันไม่เป็นกำไรเลย สำหรับผู้ที่ตัดสินผิด หรือผู้ไปตู่ไปจาบจ้วงพระอริยเจ้านั้นๆ

"พระอนาคามี" ดั่งที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้ แม้จะรู้จัก "วิปัสนูปกิเลส ๑๐" ชัดเจน ไม่ว่า โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ หรือ อธิโมกข์–ปัคคหะ–สุข โดยเฉพาะละเอียดขั้น ญาณ–อุฏฐาน–อุเบกขา ก็รู้แจ้งชัดแท้ ตัดขั้นหยาบขาด ลดขั้นกลางได้มากแล้ว เหลือส่วนละเอียดเท่านั้น ก็ยังเก็บส่วนละเอียดรู้เข้าใจในความสุขุมประณีตนั้นๆ เป็น "นิกันติ" ได้อยู่ ก็ตาม

หาก"**อุปกิเลส ๑๖**" ยังมากอยู่ ก็ยังจะมีโทสะ มีโลภะได้อยู่ รุนแรงก็ได้อ่อนบางก็ได้ บ่อยๆก็ได้ นานๆครั้งก็ได้ แล้วแต่จริตแล้วแต่บุคคล ดังนั้นจึงจะต้องลดจิตที่มันมีสภาพเป็น **อภิชฌาวิสมโลภะ–พยาบาท–โกธะ–อุปนาหะ** และ จะต้องเรียนรู้สภาพละเอียดซ้อนลงไปเรื่อยๆ ที่เป็น **มักขะ–ปลาส–อิสสา–มัจฉริยะ** ตลอดไปถึง **มายา – สาเฐยยะ – ถัมภะ – สารัมภะ** เพราะจิตส่วนที่เหลือทั้งหลายนี้ ล้วนยังมาจาก **มานะ – อติมานะ – มทะ – ปมาท** เป็นแกนเป็นอุปกิเลส หรือ เป็น "สังโยชน์" ขั้นละเอียด ที่มันยังล้างยังไม่หมด เป็น "อุทธัมภาคิยสังโยชน์" คือ **สังโยชน์ของพระอนาคามี**อยู่ทั้งสิ้น

จึงจะต้องสำรวจตรวจไล่ อย่าให้มันซ้อน มันแฝงหลอกอยู่ในจิตเป็นอันขาด ต้องรู้มันให้จริง จับให้มั่น รู้ให้ชัด อย่าให้สงสัย ต้องให้แน่ใจให้ได้ แม้นี้คือ

จิตที่ยังมีอุปกิเลส ก็ให้รู้ให้แท้ นั่นคือ จิตที่หมดอุปกิเลสแล้ว ก็รู้ให้แจ่มใจชัดเจน

ผู้จะรู้ชัดได้อย่างพ้นสงสัย (*พ้น "วิจิกิจฉา"*) โดยแม้จะรู้ว่า ตนยังเหลือ "อุปกิเลส" ชนิดนั้นๆ อยู่ในจิต ก็ดี หรือจะรู้ว่าตนพ้นมลทินสิ้นแล้ว ก็ดี **จิตที่จะรู้ได้ชัดได้แจ้งนั้น จะต้องเป็นจิตที่เข้าใจในสภาวะของ "อุปกิเลส ๑๐"** ซึ่งเป็น **ความละเอียดสุขุมซ้อนแฝงอยู่อีกขั้นหนึ่งเข้าไปอีกด้วย** เราจะต้องพยายามอย่าให้จิตถูก "อุปกิเลส ๑๐" ครอบงำ ให้ได้เสมอๆ จริงๆ จึงจะเรียกว่า **สมาธิของเราไม่เคลื่อน**ในทุกๆสภาพ ที่เราได้รู้จักและแน่ใจกับ "จิตสภาพเก่งสุด" นั้นๆ เราจะให้มี "จิตตัวเก่งสุด" นี่แหละ มันอยู่กับเราเสมอๆ หรือ พูดกันชัดๆ ก็คือ *เราจะต้องพยายามให้มี**สมาธิจิต**อยู่ตลอดเวลานาที* แม้ยืน เดิน นั่ง นอน หรือ อยู่กับงานใดๆ หวังว่าคงไม่ง่ง ไม่สงสัย (*พ้นวิจิกิจฉา*) กันได้ เป็นขั้น เป็นเปลาะแล้วอย่างดี ในบัญญัติที่อธิบายอยู่ขณะนี้ว่า "สมาธิจิต" เพราะเราหมายเอา "สมาธิ" แท้ๆของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็น "อธิจิต" แท้ๆ ที่มิได้แม้ลืมตาโพลงๆ (*มิใช่ไปมัวหมายเอาแต่ว่า "สมาธิ" จะมีได้ ก็เฉพาะนั่งหลับตา แต่เมื่อจับ "สภาพจิตเก่ง" ของเรามาใช้งานได้จริง นั่งหลับตา ก็มีสัมมาสมาธิได้*)

แม้จะเป็นจิตที่ไม่มีอารมณ์ กามฉันทะ–พยาบาท–ถีนมิทธะ–อุทธัจจะกุกกุจจะในจิตขณะนั้นๆ อย่างไม่สงสัย (*พ้นวิจิกิจฉา*) มาได้แน่ๆ แท้ๆ มาชั้นหนึ่งแล้ว โดยรู้อยู่เห็นอยู่ในจิตตนชัดใจ แจ่มใจ มั่นใจมาแล้วจริง ก็ตาม

เศษกิเลสอันเรียกอยู่ว่า **"อุปกิเลส ๑๐"** ที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี้ **มันยังมีส่วน มีฤทธิ์สามารถทำให้***สมาธิจิตเคลื่อน* **และ ทำให้ "อธิปัญญา" ไม่เกิดได้อย่างบริบูรณ์** เป็นความสุขุมลึกซึ้งขั้นยอดสุด ที่นักปฏิบัติธรรมระดับพระอนาคามีขั้นปลาย จะต้องพึงรู้ พึงเห็น พึงสังวร และ จัดการกับตนให้ได้อย่าง**พ้น "วิจิกิจฉา"**กัน เป็นเปลาะสุดท้าย ให้ได้ เราจึงจะเดินขั้นๆ เราจึงจะก้าวขั้นๆ สู่ความสูงแท้ มีนิพพานขั้นสุด หรือ อรหันต์เป็นที่พึงได้ พึงถึงโดยไม่ช้า

แล้วผู้นั้นจะตรัสรู้ตัว "วิมุติ" แท้ๆ ในอนันตังนั้นเอง

ดังนั้น เรามาทำความรู้จักเจ้า "**อุปักกิเลส ๑๐**" นี้ ให้กระจะกระจ่างกันให้ได้กันก่อนดูซิ

(๑) อมนสิการ เจ้าตัวนี้ หมายความว่า *จิตไม่ใส่ใจเต็ม* กล่าวคือ เจ้าตัวจะต้องตรวจจิตตนเองดูให้ชัด รู้จิตให้จริงว่า จิตเราผูกอยู่กับงานนั้น การนั้นหรือเปล่า ? *(มน=จิต, สิ=ผูก, การ=งาน, อ=ไม่)* ถ้ามันไม่ผูกอยู่ครบ คือ มันอยู่บางส่วน มีบางส่วนที่พุ้งไปอื่น บางส่วนก็วอบๆแว็บๆไปเรื่องนั้นการนี้อะไรอยู่ โดยไม่อยู่กับการนั้นงานนั้นอย่างจดจ่อใส่ใจจริงทั้งหมด ก็ลักษณะนั้นแหละเรียกว่า "**อมนสิการ**" หรือ *จิตใส่ใจในสิ่งนั้นการนั้นไม่เต็มจิต* ก็ให้พยายามรวบรวมจิตให้มัน "ตั้งใจ" ให้มัน "ใส่ใจ" ให้มัน "ตื่นแจ้งเต็ม" ให้มันทำงานกับการนั้นๆ โดยรับรู้รับคิดให้เต็มหน้าที่อยู่เถิด จะได้**พ้น "อุปักกิเลส"** ข้อนี้

(๒) ถีนมิทธะ ตัวนี้หมายความว่า *จิตหรี่* กล่าวคือ จิตมันถูกจับไว้อยู่ได้เหมือนกัน ไม่ซัด ไม่ส่าย ไม่พุ้งไปโน้นมานี่หรอก แต่มันจะหยุดทำงาน มันจะหลบพักเข้าไปอยู่ในภวังค์ จิตมันจะลดการรับรู้ จิตหรี่ จิตซึม จิตเคลิ้ม จิตผลอยเข้าไปหาการหลับ แม้จะ*เริ่มหรี่ลง* หรือ *เริ่มลดการรับรู้จะเข้าสู่ภวังค์ลงเพียงน้อย* ก็นั่นแหละคือ **ถีนมิทธะ**แล้วน้อยๆ ถ้า*หรี่ลง*มากขึ้นๆก็เป็นอาการ**ถีนมิทธะ**หนักขึ้นๆ จิตจะไม่ทำงานเลยเป็นที่สุด ก็เป็น**โรค "ถีนมิทธะ"** หนักสุด

คนที่ติดหลับติดนอนก็จะง่วงนั้น เป็นกิเลสธรรมดาๆ ส่วนพระโยคาวจรที่รู้รสของความสงบ ความหยุด ว่า สบายดี ก็จะ"หลง"ติดจิตหยุดจิตสงบ**ก็มักจะหรี่เก่ง** มักจะหลบผลอยเข้าสู่จุดสงบจุดพักหนักขึ้นไปอีก เรียกว่า ยิ่งมีกิเลส **"ถีนมิทธะ" หนักจัดกว่าถีนมิทธะของคนธรรมดาหนายิ่งเสียอีก** จะเป็นได้ดั่งนี้จริงๆ ถ้าพระโยคาวจรนั้นๆ ไม่เรียนรู้เหตุผล หรือ ทฤษฎีแท้ๆ มาก่อน และ ไม่ได้สังวร ผึกฝ่า "ถีนมิทธะ" นี้ให้ดีๆมาก่อน *หนักเข้าๆ ก็จะเป็นเดียรถีย์ติดสงบ เฉื่อยชา เซื่องซึม เกียจคร้าน ไม่ทำงาน โง่เง่อ กลายเป็น*

คนคร่ำครึ ศาสนาพุทธทุกวันนี้กำลังถูกผลักดันให้เป็นไปสู่จุดนี้ ! จึงจะต้องแก้ไขอุปาทานจุดนี้กัน อย่าไปหลงติด หลงอ่อยมันเป็นอันขาด **ต้องรู้เท่าทันให้ดีๆ ทีเดียว รู้ให้ชัดว่า "หยุด" หรือ "พัก" นั้น มันก็เป็นความดีจุดหนึ่งที่เราจะต้องใช้มันให้ถูกเวลา**

ใน "อุปักกิเลส ๑๐" นี้ ไม่ได้หมายเอาจิต "ถีนมิทธะ" ขั้นหยาบถึงขนาดง่วงเหงาหาวนอน หรือ จิตเผลอผล็อยเข้าสู่ภวังค์ไปแล้วดังที่ได้อธิบายถึงผ่านมาแล้วโน่นหรอก นั่นหนะ มัน "มหากิเลส" ชัดๆ อยู่แล้ว *ส่วน "อุปักกิเลส" ที่กำลังหมายถึงนี้นั้น* **เพียงแต่จิตมันหรี่ มันซึมลงไป ไม่เบิกบาน ไม่เบิกโพลง แจ่มใจเป็นปกติธรรมดาเต็มสภาพเท่านั้น** นั่นแหละ คือ "อุปักกิเลส" ที่เรียกว่า **ถีนมิทธะ** แล้ว จิตเริ่มลดจากมีสติ ลดจากมนสิการลงไปหน่อยเท่านั้นแหละ ก็เป็นเหตุให้**สมาธิเคลื่อน**กันแล้ว จึงเป็นสภาวะจิตที่ละเอียดสุขุมประณีตยิ่งนัก พระโยคาวจรขั้นสูงจะต้องระวังจิตสภาพนี้ของตนให้ดี

"**อมนสิการ**" กับ "**ถีนมิทธะ**" นี้ เป็นสภาวะจิตคู่หนึ่ง ไม่เกี่ยวกับปัจจัยใดอื่นที่เป็นสิ่งนอกตัว เป็นเรื่องของการปรับจิตตนเองโดดๆ แท้ๆ

(๓) ฉัมภิตัตตะ หมายความว่า *จิตฝ่อ, จิตมีความหวั่น, จิตเกรง, จิตลดกล้าจากปกติเต็ม* กล่าวคือ มันมีเศษธุลีแห่งความกลัวเข้ามาแทรก ถ้าเป็นหนักเต็มรูป ก็ขั้นกลัวเกรง ขลาดขยาดหวาดเสียว หมดความกล้าไปเลย ก็เรียกว่า "อสุระ" ไปเลย แต่ใน "อุปักกิเลส ๑๐" นี้ หมายเอา **แม้รู้ในจิตตนว่า เกิดมีเชิงหวั่น มีสภาพฝ่อใจ เกิด "ปอด" ขึ้นในใจ หรือ แปลบปลาบขึ้นมาในใจ เป็นเชิงไปทางลดความกล้าธรรมดาลงเพียงน้อยเท่านั้น** ก็นั่นแหละคือ ตัวร้ายที่ยังเป็นไอ้โจร ทำให้ไม่กล้าในสิ่งที่ควรกล้า ไม่เก่งในสิ่งที่ควรเก่ง ยังมีส่วนขาดๆ ลดๆ อยู่ไม่อาจหาญเต็มภูมิ จึงเรียกว่า "**สมาธิเคลื่อน**" **ได้อยู่** จงระวัง !

(๔) อุพพิละ หมายความว่า *ตื่นเต้น, ลิงโลด* เป็นพวกปีติที่มันยังมีบทบาท มันยังยินดีเห็นดีจัดเกิน จนทำให้จิตบีกยึด ถ้ามากไป ก็จะทำให้เกิดอคติเกิดเอนเอียงขึ้นได้ หรือ กล้าเกินไป เร่งร้อนเกินไป รุนแรงเกินไป ก่อเก่งเกินที่ควรจะก่อ คือ เก่งเกินงามได้ ยังมีส่วนเกินควร นั่นเอง อันตรงกันข้ามกับ **"ฉัมภิตัตตะ"** ซึ่งนี่ก็เป็นสภาวะจิตอีกคู่หนึ่งตามสภาพ และ ไม่ใช่สภาวะเฉพาะจิตตนเองโดดๆ เท่านั้น มีการเกี่ยวกับเหตุเกี่ยวกับปัจจัยอื่นด้วย

"ฉัมภิตัตตะ"นั้น เป็น**ความท้อแท้กลายๆ เป็นสภาพไม่กล้า โน้มน้อมไปทางจะไม่ทำ ไม่นำพาให้เกิดให้มี เป็นไอ้โจรร้ายทำให้เราไม่ก้าวหน้า ไม่อาจหาญ**

ส่วน**"อุพพิละ"**นั้น เป็น**ความลิงโลด ดีใจเกิน เป็นความกล้าเกินไม่ยับยั้ง โน้มน้อมไปทางจะทำจะเอาจะเป็นจะมีจะให้เกิดอย่างนั้นๆ ชนิดที่ไม่มีไหวพริบที่จะรู้ตัวว่า เป็นยินดีจัด เพ่งจัด ปักดิ่งจัด เป็นยึดจัด ได้ง่ายๆ ถ้าแรงไปก็จะเป็น"อภิชฌาวิสมโลภะ"กันทีเดียว ! ก็ยิ่งจะเพ่งพุ่งมุ่งมาดกันจนเกินการเกินควร ทำให้มีความห่าม ความตะกละตะกราม ความดีเดือด ความรุนแรง เร่งร้อน** ถ้าปานนั้นแล้ว เมื่อรู้ตัว ก็จงรีบลด รีบละ รีบปล่อยเถิด

ทั้ง ๔ **อุปกิเลส** ที่ผ่านมานี้ แม้มีเศษเสี้ยวแห่ง **อุปกิเลส** อย่างใดๆ เข้าไปในจิต **พระอนาคามี** จะต้องพยายามรู้ให้ได้ และ จะต้องปรับเปลี่ยนสู่สภาพ **ปราศจาก"อุปกิเลส"ให้ผ่องใส** ให้มีความปานกลางให้พอดีๆ ทำด้วยสติแจ่มแจ้ง หากยังมีแม้เศษธุลีแห่ง **อุปกิเลส** หนึ่งใดอยู่ ก็นับว่า เป็น **"ทุฏฐุลละ"** คือ เป็น*ความชั่ว เป็นความหลงเหลือแห่งเศษชั่วเศษไม่ดีนั้นๆ อยู่* อย่างนี้ก็เรียกว่า เป็น**"ทุฏฐุลละ"** และ.....

(๕) ทุฏฐุลละนั้น หมายเอา ความชั่ว ความไม่ดี ความไม่งาม ทั้งหลายอันผู้รู้ในชั่วนั้น ในสภาพอย่างนั้นๆ แล้วโดยจริง (*ตามขั้นตามภูมิแท้แห่งผู้นั้นๆ*) ก็จะไม่ให้มีในจิตตนเลยเป็นอันขาด *ถ้าทั้งรู้ทั้งเข้าใจอยู่แล้ว ยังมีเจตนาให้ชั่วนั้นผสม*

ทำงานอยู่ในจิตอยู่ แม้เพียงน้อยนิด แม้เพียงเป็นธุลี ก็นั่นแหละคือ **"ทุฏฐุลละ" ตัวแท้** ในอุปักกิเลส ๑๐ นี้ ก็จะต้องระวังอย่าประมาท อย่าแกล้งคะนอง ปล่อยเล่น ก่อเล่นเป็นอันขาด จิตเราจะ"เห็นรูป"ไม่แท้ "แสงสว่าง"ก็จะมีสิ่งผสมมีหมอกมีควันเข้ามาปนแซม *(ถ้าสิ่งนั้นๆ"ชั่ว" แต่ผู้นั้นก็ยังไม่รู้ไม่เห็นในชั่วนั้น ก็เรียกว่า เป็น"อวิชชา" และหากแม้นสิ่งนั้นๆ"ชั่ว" แต่ผู้นั้นกลับเห็นว่า"ดี"เสียด้วย นั่นคือ"หลงผิด" หรือ"หลงกลับกัน" เรียกว่า"โมหะ")*

(๖) อัจจารัทธวิริยะนั้น ก็เป็นความเลยเถิดไปหน่อยของจิต คือ มี *ความเพียรจัดไป* ที่จริงนั้น ความเพียร ความวิริยะ ความเป็นวายามะนั้นหนะดีเป็นกุศลจิต ที่จะก่อให้เกิดกุศลธรรม แต่ถ้ามันหนักจัด มันเกินขอบเขตแห่งความควรไป ก็เป็นสภาพ**สุดโต่ง** หรือ เกิน"ดี"ไป เกินสภาพ"เหมาะสม"ไป การมี"เพียร"มี"พยายาม"อยู่อย่างสมบูรณ์นั้น ก็ดีแล้ว แต่อย่าให้มันหักโหม หรือ เลยแรง เกินแรงจัด จนจิตไม่ใส จิตไม่เบาไม่โปร่ง จิตตื้อ จิตมุ่น หรือจนจิตต้องตกอยู่แต่กับสภาพทุกข์ทับถมตน จนไม่อาจเกิดปัญญาจะรู้พอ, รู้ไม่พอ จะรู้ดี, รู้ชั่วใดๆได้ ก็นั่นแหละ เพียรหนักไปจนทุกข์ทบถมตนแล้วแล้ว จงมีเพียร มีพยายาม มีอด มีทน มีฝืนอยู่เถิด แต่ต้องรู้ความพอเหมาะ พอสมในอุตสาหวิริยะหรือ พยายามนั้นๆของตนอยู่เสมอว่า **ให้มีเต็มที่เต็มกำลังที่เรียกว่า พอดี พอเหมาะพอจะพาเจริญยิ่งสุด พาก้าวหน้าแต่ไม่ล้ำหน้าเกินไป คือ พากอปรประโยชน์ได้สูงสุดนั้น มันขนาดเท่านี้ๆ** จึงจะเรียกว่า **"สัมมาวายามะ"** หรือ **"วิริยารัมภะ"ที่ดี** เราจะเพียรเพื่อเกื้อกูลตนอยู่ ก็ตาม จะเพียรเพื่อเกื้อกูลท่านอยู่ ก็จงเพียรเถิด ก็จงอุตสาหะให้พอเหมาะพอดีเทอญ ให้ได้ทั้ง ๒ ส่วน ล่ะก็ดี ผู้ได้**ประโยชน์ตน**อัน"รู้"ว่า **พอควร**แล้ว **พอดี**แล้ว **(ไม่ต้องมากเกิน)** แล้วก็จะเพียรเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น นั่นแหละ เป็น**"สัมมาวายามะ"ที่แท้** ตราบจน**"หมดกิจตน" แล้วก็มีแต่เพียรเพื่อผู้อื่นเท่านั้นเอง**

"ตนอันยังชีวิตไปแต่พอดี" *อย่างไม่มากไป* **นี่แหละมนุษย์รู้ตน รู้ตัว ได้ยากที่สุด ส่วนมาก มีแต่จะประคบประหงมตน และตามใจตนเองมากเกินไปอยู่เสียทั้งนั้น**

(๗) อติลีนวิริยะนั้น ก็เป็นความ**เลยเถิด**ชนิดหนึ่งอีก คือ **เลยเถิดชนิดไม่พอ** น้อยไป หย่อนไป โดยเฉพาะ ขณะนี้เราหมายเอาเรื่องของ "ความเพียร" คือ **ย่อหย่อนในความเพียร** ดังนั้น ถ้ามี**จิตติดสบาย ติดมักง่าย ติดหลงตัว กลัวเหน็ดเหนื่อย กลัวหนัก กลัวจะตาย หรือ แม้กลัวจะขาดทุนใดๆ** *(ภยาคติ)* ก็ทั้งนั้นแหละ มันก็จะไม่ทำอะไรสมกับที่ควรจะทำ ทั้งๆ ที่รู้ว่า ดี ว่า เหมาะควร ที่จะทำ ก็จงทำเถิด อย่าย่อหย่อน อย่าดูดาย อย่าสะสม **กุสีตะ** หรือ **โกสัชชะ** *(ความเกียจคร้าน, ความเนือย)* ใส่จิตตัวเองเลย มันจะติดเป็นนิสัย สันดาน เป็นวาสนา แล้วจะเป็นผู้ไม่แคล่วคล่อง

ไม่ว่าจะเป็นงานเกี่ยวกับด้านนอก ด้านใน ถ้ามันกอปรด้วยประโยชน์อันเหมาะแก่กาละ เทศะ และฐานะ จริงแล้ว ก็จงทำเถิด หัดเพียร หัดขยัน มันก็เป็น "อธิวาสนา" ที่ได้สั่งสม เป็น "วาสนาอันยิ่งอันเยี่ยม" เพราะผู้นั้นๆ ได้หัดอดทน หัดฝืนทำเข้าไปบ้าง มันก็ย่อมจะเกิดผลสั่งสมให้เรายิ่งๆ ขึ้นได้ โดยไม่ต้องฝืน ไม่ต้องทน ไม่เป็นการลำบาก ได้เอง เป็นที่สุด ในเมื่อทำๆ ไป จนถึงรอบถึงขั้นตอนบริบูรณ์ของมัน

"ตน อันยังชีวิตไปแต่สร้างสรรคุณงามความดี" *อย่างไม่น้อยไป* **นี่แหละ มนุษย์รู้ตนรู้ตัวได้ยากที่สุด ส่วนมากมีแต่จะประคบประหงมตน และตามใจตนเองมากเกินไปอยู่เสียทั้งนั้น**

ทั้ง ๗ อุปกิเลส ที่กล่าวมาแล้ว หากเราได้ปรับปรุง ได้พยายามให้ดีอยู่เสมอๆ มันก็จะค่อยเป็นค่อยไปเอง ผลจะเกิดไปตามระดับ เอียงเทไปแท้ๆ ตามการกระทำจริงๆ ของผู้นั้นๆ ขออย่างเดียวอย่าม:–

(๘) อภิชัปปา อันคือ *ตัณหากระหาย หรือ กระสันอยากมากล้ำล่วงหน้าไป* เป็นจิตเร่งร้อนอยากได้เร็ว อยากมีเร็ว อยากเป็นให้ทันทีทันใจ ซึ่งที่จริง มันเป็นไปไม่ได้ เหตุ–ปัจจัยมันยังไม่ครบ ยังไม่มีพอ แต่ "ใจมันร้อน" มันต้องการเร็ว มันเป็น "ตัณหา" ตัวจริงแท้ๆ เสียจิตตัว**กระสันอยากล้ำหน้า**

ไปนี้ มีได้เสมอ ๆ ถ้าไม่คอยระวัง ถ้ามันเกิดแรง ๆ มาก ๆ แล้ว ไม่รู้เท่าทัน จะทำให้ท้อแท้ใจ จะทำให้เหนื่อยหน่ายลงได้ทันที มันก็จะตกลับวนไปเป็น ไม่ "มนสิการ" ไม่มี "เพียร" ไปเลย ก็นั่นแหละ จะทำให้**จิตเราลดสภาพเก่งลง สมาธิเราจะเคลื่อนได้**

ดังนั้น เมื่อเราเข้าใจใน**อุปักกิเลส**ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วนั้น ๆ ดีขึ้นบ้างแล้ว ก็ปรับให้ดี ปรุงจิตให้อยู่ในสภาพพอเหมาะพอสมที่ดีแล้ว **ก็ให้มันดำเนินไปเอง** มันย่อมได้ ย่อมเป็น ย่อมมีเองโดยแท้ อย่ามี**ตัณหากระหาย หรือ มีความกระสันอยากล้ำหน้าเป็นอันขาด** จะแพ้ภัยตัว ทุกสิ่งต้องมีเวลา ต้องมีเหตุมีปัจจัยสมเหตุ สมผล จึงจะเกิด จึงจะได้ จึงจะถึง เหมือนที่พระพุทธองค์ทรงสอนเปรียบเทียบไว้ว่า *ดั่งชาวนาทำนา เขาย่อมลงมือไถ–คราด–หว่านเมล็ด แล้วก็ให้น้ำให้ปุ๋ยไปเป็นระยะ ๆ ถึงเวลามันก็จะมีข้าวกล้า แล้วก็ดำ แล้วจึงจะค่อยโต ค่อยออกรวงไปตามลำดับ เราจะไปเร่งร้อนรีบร้อน พอหว่าน ก็จะให้ข้าวโต พอข้าวโต ก็จะให้ออกรวง จะให้สุกทันทีทันใด โดยไม่ให้เวลาให้โอกาสต่อเหตุปัจจัยเลยนั้น ย่อมไม่ได้*

จิตผู้ใด**มี "อภิชัปปา"** ก็คือ จิตที่**มีตัณหากระหาย มีความต้องการล้ำหน้า**อย่างนี้ ๆ นั่นเอง จงตรวจจิตตนให้ดี แม้เศษละอองแห่ง "ตัณหากระหาย" ก็อย่าให้มันมี แล้วจงเป็นไป ดำเนินตนไปตามศีล ตามพรตอันควรเถิด เรา**ย่อม**จะได้สิ่งที่ยังไม่ได้ ย่อมจะถึงสิ่งที่ยังไม่ถึงแน่ ๆ

ข้อสำคัญ ก็คือ :–

(๕) นานัตตสัญญา อันหมายความว่า อย่าไป*สำคัญสภาวะอัตตาต่าง ๆ* **ผิดไป** จงเห็นสำคัญในสิ่งที่ควรสำคัญ อย่าไปยึดสำคัญในสิ่งที่ไม่ควรสำคัญ ผิดกาละ ผิดฐานะ ผิดเทศะ เป็นอันขาด จงกำหนดลงไปให้รู้ชัดแท้ ๆ ให้ได้ว่าสภาพอะไร ? คืออย่างไร ? ตั้งแต่สภาพอัตตาหยาบ ๆ มาทีเดียว และที่สำคัญที่สุดในขณะนี้ก็คือ อย่ากำหนดหมายสภาวะของ**อุปักกิเลสทั้ง ๔ สภาพ**ที่กล่าวถึงมาแล้วนั้น

ผิดตัว สับกัน ปนกัน หรือ เพี้ยนไปเป็นอันขาด ต้องอ่านให้แน่ เข้าใจให้แท้ กำหนดลงไปให้ถูก ให้ตรง ลงตัว ชัดๆ เจนๆ อย่าให้ลังเล อย่าให้สงสัย จับให้มั่น สำคัญหมายให้แม่นๆ **จนพ้น "วิจิกิจฉา" ให้ได้** เดี๋ยวจะไปสำคัญสภาวะต่างๆผิดเพี้ยนสับสนไม่แน่นอนได้ ก็จะยัง "ลังเล" อยู่นั่นเอง **พ้นวิจิกิจฉา** ไม่ได้ อยู่อีกแหละ หรือ แม้บางคน พ้นสงสัย พ้นลังเลแล้ว เชื่อสนิท เห็นดีแล้ว อย่างที่สุด แต่ยังไม่ "เป็นไปได้" สมบูรณ์ ก็เพราะ ยังจับ "อัตตา" นั้นๆของตน ยังไม่ได้มั่น **ยังไม่ได้ "จิตอรหัตตผล" ที่จริง หรือ ที่ยิ่งกว่าจริงๆ** เท่านั้นเอง **จิตจึงเหลาะแหละ แวะเวียน** ไม่มั่นคง ลงจบ ได้แน่นอนสักที

ถ้าสังเกตพิจารณาให้ดีๆ จะเห็นว่า **"อุปักกิเลส" ทั้งหมดนี้ มันมีส่วนคล้ายๆกัน ปนอยู่ทั้งหมด แต่มันก็มีส่วนที่แตกต่างกันไปอยู่ทุกตัว** เพราะสภาวะธรรมมันเล็กละเอียดยิ่งแล้ว ผู้มีภูมิไม่สุขุมละเอียดจะเห็นว่า มันก็เหมือนๆกันไปเลย หรือไม่บางคนก็จะเห็นว่า แตกต่างห่างไกลกันไปเลยตามภาษาบอก ซึ่งแท้จริงนั้นมันคล้ายกันมาก แต่มันก็ยังมีเหลี่ยมที่ไม่เหมือนกันอยู่บ้าง ละเอียดประณีตจริงๆ เราจะต้องแยกแยะให้ชัด กำหนดให้มั่น ให้แน่จริง ต้องรู้ส่วนที่คล้ายกัน หรือ เป็น "แกนร่วม" และ ต้องรู้ส่วนที่ไม่คล้ายกัน อันยังมีอยู่ ให้ได้ชัดๆ เมื่อใครหมายเอาส่วนไหน เราก็จะได้รู้รอบถ้วนทุกส่วน ตามที่หมายนั้นๆ เราจะได้เอา หรือ **ทรงไว้**ให้ถูกส่วน และ **ดับ**ให้ถูกส่วน

ความกำหนด รู้ หมายถูก ในความสำคัญของสภาพธรรมทั้งหลายได้แน่นอน แม่นมั่น ละเอียดลึกซึ้ง แม้แต่ความสุขุมประณีตของจิต–เจตสิก–กุศล-ธรรม–อกุศลธรรมบรรดามี **สุขุมแม่นตรง จนถึง อรหัตตา (อรห+อัตตา)** *ได้จริง ถูกต้อง ถูกตัว อย่างแน่ใจมั่นใจ ในตนของตน ดั่งกล่าวนี้แล* คือ **ผู้พ้น "นานัตตสัญญา"** เป็นผู้กำหนดถูก ผู้รู้ความสำคัญแท้ ผู้เข้าใจ กำหนดรู้ หมายรู้ ในสิ่งต่างๆได้ละเอียดลออ ผู้รู้ความสำคัญในสภาวะต่างๆที่ต่างกัน แม้ละเอียดสุขุมประณีตลึกซึ้งแท้จริง ผู้หมายเอาอะไรอย่างไร ก็ได้ ก็รู้ ก็ทำได้ "เกิด" ได้ และ ไม่เอาอะไร หมายหยุดอะไร หมายดับสิ้นส่วนใด ก็รู้ ก็ทำได้ เป็นได้ "ดับ" ได้ โดยเฉพาะ ความเกิด – ความดับ ของ กุศลจิต หรือ อกุศลจิต

ผู้บรรลุถึงขั้นตอนนี้ ก็สูงส่งเยี่ยมยิ่งแล้ว ขอให้ตรวจให้แน่ ให้ละเอียดแล้วกำหนด แล้วตัดสินให้ดี ๆ เถิด **เมื่อ "รู้" อริงถูกตัวถูกสภาวะแท้ และทำให้ "เกิด" ทำให้ "ดับ" ให้ได้ ให้เก่ง ตามความจำนงหมายเถิด** ก็จะเป็นผู้ถึงที่สุด บริบูรณ์ จบกิจ สิ้นภาระ เป็นอรหันต์ได้ทีเดียว.....

ถ้าไม่หลง.....

(๑๐) รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ อันหมายถึง *การยึดมั่นจัด, ไม่อนุโลม, เอาเป็นเอาตาย เพราะความเพ่งยึดต่อสิ่งที่ได้นั้น ๆ จนเกินไป*

การเพ่งยึดต่อสิ่งที่ได้นั้น ๆ จนเกินไปนั้น ไม่ว่าจะได้อะไร ? แล้ว "หลง" สิ่งที่ได้นั้น จน "ยึด" ว่า เราจะต้องได้ เราจะต้องมี เราจะต้องเป็นสิ่งนั้น จะต้องคงได้คงมีคงเป็นอยู่เสมอ ๆ อยู่เยี่ยงนั้น หรือ จะต้อง "เกิด" อย่างนั้น ๆ ให้ได้ จะต้อง "ทรงไว้" อย่างนั้นเสมอ ๆ ลดไม่ได้ แปรไม่ได้ เพราะอย่างนี้เหลือเกิน ถูกต้องเหลือเกิน

ผู้ยึดเช่นนี้ ผู้มีความรู้สึกเช่นนี้ ผู้ยังมีตัวนี้เกิดอย่างไม่รู้ตัว จะยังมีทุกข์ จะยังไม่จบกิจ เจ้าความร้ายกาจตัวนี้ มันจะแฝงตัวเป็น "กิเลส" ตัวสุดท้าย ที่จะตีตลบเป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อน (*คัมภีราวภาโส*) เล่นงานพระโยคาวจร ที่ไม่รู้เท่าทันได้เสมอ แม้แต่**พระอนาคามีขั้นสูงสุดยอด** อย่างเก่งสำคัญที่สุด ให้ระวังให้จงดีทีเดียว **มันเป็นยอด "มานะ" ที่ลอบเล่นงานพระเสขบุคคลได้อย่างเก่งกาจแฝงเร้นเหลือเกิน**

ในขณะนี้ ขั้นตอนที่เรากำลังอธิบายกันอยู่นี้นั้น มันมิใช่ยึดความต่ำความหยาบกันแล้ว มิใช่ยึดแค่อบายมุข มิใช่ยึดแค่ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส มิใช่ยึดแค่ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข ซึ่งก็แน่ยิ่งกว่าแน่กันแล้วว่า ถ้ายังยึดสิ่งเหล่านี้อยู่ มันก็ต้องทุกข์ ต้องยังไม่จบกิจสิ้นภาระแห่งตนอยู่แน่ ๆ เพราะยังจะต้องย้อแย่ง ยังจะต้องได้ จะต้องมี จะต้องเป็นในองค์ประกอบนั้น ๆ เมื่อไม่ได้ ไม่มี ไม่เป็น หรือ แม้แค่บกพร่องไม่บริบูรณ์สมใจที่หวังที่ต้องการ ก็ย่อมทุกข์ ย่อมดิ้นอยู่

ไม่มีจบเป็นแน่นอน **มันยังเป็น "อัตตา" จริงๆ** คือ ถ้าไม่ทุกข์เพราะหวงแหนไม่ยอมใคร ดังกล่าวแล้ว ก็ทุกข์เพราะตนติดดีนั้น เสพย์ดีนั้น จะไม่ยอมพรากจากดีนั้นกันนิรันดรทีเดียว นอกจากนั้น อันเป็น "ทุกข์" ที่ละเอียดสุขุมลึกซึ้งมาก *(รู้ได้ยากยิ่งกว่า "จักเส้นผมออกเป็นร้อยแฉก และแต่ละแฉกจะต้องให้เท่าๆกัน" นั้นเสียอีก)*

ซึ่งในขั้นตอนนี้นั้น มันยึด "รูปจิต" หรือ "อรูปจิต" ของตน *(อันล้วน คือ* **"รูปานัง"** *หรือ* **"รูป"** *จริงๆ จงทำความเข้าใจให้ดีๆ)* ที่เป็น**อตินิชฌา-ยิตัตตะ**โน่นแน่ะ ! ไม่ใช่ยึด **"รูป" หยาบๆต่ำๆ** กันเลย

"อตินิชฌายิตัตตะ" นั้น มันหมายความว่า **ตัวจิตที่ได้เพ่งเพียรชำระล้างนิวรณ์กิเลสนั้นๆ มาได้แล้วอย่างยิ่งโดยจริง** *(อติ+นิ+ฌาย+อิต+***อัตต***)* เป็นสิ่งเป็นส่วนที่ได้ เป็นสิ่งเป็นส่วนที่มี เป็นสิ่งเป็นส่วนที่เป็นไปแล้วด้วย *(อิต)* และ เป็น **"นิชฌาย"** ที่เยี่ยมยิ่ง (อติ) ด้วย เป็น "จิต" ที่ไม่ต้องเพ่ง ไม่ต้องเผาอีกแล้ว เพราะได้เพ่งรู้ได้พิจารณา และ ได้เผาได้ชำระนิวรณ์กิเลสนั้นๆกันอย่างยิ่งจริงแล้ว *(นิ+ฌาย)* แต่แล้วเราก็ยังมาหลงรัก หลงหวงซ้อนซ่ำอยู่ในสิ่งที่ได้ สิ่งที่เป็น (เกิด) ในตนนี้ **เป็น "อัตตา" เป็น "มมังการ" เป็น "อหังการ"** อยู่อีก ยังมาหลงหวง "ความเกิด" **ซ้อนตลบ**อยู่อีก สำคัญว่า เป็นของเรา ที่จะต้องเที่ยงจะต้องยืนยงคงอยู่ จะต้องไม่เสื่อม ไม่บกพร่อง จะต้องคงที่ ใครมาทำให้บกพร่อง ใครมากวน ใครมาหมายทำลายล้าง ก็จะรับทุกข์ร้อนดิ้นรนจัดว่ามารุนแรงขึ้นมาทันทีทันใด ผู้นั้นก็จะยังทุกข์ได้อีก จะยังมีกิจอีก กิจนั้นคือ กิจรักษา กิจป้องกันไม่ให้ใครมายื้อแย่ง **"อริยสมบัติ"** นั่นไป นิรันดร์

ซึ่งมันก็น่าเห็นใจยิ่ง ! เพราะผู้ที่ไม่รู้จัก "สมบัติ" อันเป็นยอด สมบัติที่ควรได้ ควรมี**แห่งความเป็นมนุษย์**ถึงขั้นนี้ ก็เป็นผู้รู้เยี่ยมยิ่ง รู้ถูกแล้ว และแถมทำจิตให้ปลอดจากกิเลสนิวรณ์นั้นๆ ก็ทำได้แล้ว การทำตนให้หลุดพ้นจากกิเลสนิวรณ์นั้นๆได้ แม้ส่วนหนึ่งสิ่งใด ก็นั่นแหละคือ **"สมบัติ" ที่เรียกว่า "อริยสมบัติ"** แม้ที่สุด ในบัดนี้ ขนาด **"อุปักกิเลส"** ขั้นละเอียดถึง ๙ ระดับ

จาก "อมนสิการ" มาจน "อภิชัปปา" กระทั่งถึง "นานัตตสัญญา" นี้ ก็รู้ ก็ว่าไม่มี ก็ได้เพ่ง ได้เผาบริสุทธิ์สะอาดมาถึงขั้นเป็นที่สุดแล้วออกปานนี้แล้วเชียวนา **เป็นผู้มี "อริยสมบัติ"** ถึงขั้นนี้แล้ว ใครจะมาดูถูก "สมบัติ" นี้ หรือ ใครจะมากระทำการอย่างไร เพื่อให้ "สมบัติ" ยอดสมบัตินี้ เสื่อมนิด ลดค่าลงหน่อย แม้แต่ ใครก็ตามที่เขายังเข้าใจไม่ได้ว่า สิ่งนี้ "ดีเยี่ยม" เขาจะมาลบหลู่ ดูถูกหน่อย หรือ ดูถูกมากก็ตาม ถ้าเรารู้เท่าไม่ทันตามความเป็นจริง ไม่มีปัญญาอันยิ่ง ก็จะต้อง "ทุกข์" หรือ ไม่งามพร้อมเป็นที่สุดอยู่ ได้จริงๆ

เพราะ**ด้วยความหลง "อริยสมบัติ"** เกิดขึ้นมาซับซ้อน**หมุนรอบเชิงซ้อน**ขึ้นมาเล่นงานพระโยคาวจรชั้นสูงผู้นี้นี่ก็จะเป็นที่จบ เป็นที่สิ้น ไม่ได้เวียนวน เป็น "คัมภีราวภาโส" อยู่อย่างนี้จริงๆ **ความหลง "อัตตา"** มันละเอียดสุด ที่จะต้อง**พ้น "นานัตตสัญญา"** ให้ได้ **"โลกอัตตา"** มันซับซ้อนปานนี้จริงๆ นี่แหละคือ **"อัตตา"** ที่มีชื่อว่า **"รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ"** หรือ **"รูปานัง อตินิชฌายิตัตตา"** ที่ยังยึด

จงรู้เท่าทัน "จิต" **ที่ติดสิ่งดี หลงความดี หวงแหนตัวตนแห่งส่วนดีจนจัดไปเกินไป** *จนทำให้เรายังกลับไปวนเวียน มีทุกข์ มีโศก มีโลก* **มีโรค มีอาพาธได้อีกนี่ ให้ชัด** สำคัญ (*สัญญา*) มันให้ถูกตัว อ่านจับเมื่อมันเกิดที่จิตเราให้ออก แล้วเห็น "ทุกข์" (อริยสัจ) เพราะการยึด เพราะการเอาเป็นเอาตายของเราให้ได้ **หากเราทนได้ และ ยังเป็นไปด้วยดีอยู่ ก็เอา ทีเดียว! สู้ได้-ดีได้อยู่ จงยึดเป็นยึดตายเลย** *แต่หากทนไม่ได้ หากทุกข์จัด ก็จง อนุโลมเถิด!* "อนุโลม" ที่ไหน? ก็อนุโลมที่**จิตของเรา**นั่นเอง ยอมวาง ยอมเสีย ปล่อยให้เป็นไปเสีย ถ้าไม่ยอมปล่อยที่จิต ขืนยังหวงแหน ยังเสียดาย ก็นั่นแหละคือ ยังมี**จิต "รูปานัง อตินิชฌายิตัตตา"** อยู่ จงรู้จัก **"อัตตา" ตัวปลายสุด** (*อรห+อันต หรือ อรห+อัตต+ผล*) นี้ ให้กระจ่างชัดและ ดีแท้แน่จริงเถิด

*ถ้าเราจะ***ยึด "ดี"** *นั้นๆไว้ และ เราก็ยังอยู่กับเขาทั้งหลายได้ โดยจิตใจก็บอกกับตนได้ว่า สิ่งนั้นดี สิ่งนั้นถูกแท้แน่ๆ และ เราก็จะยังคงยืนยง*

ทำอย่างนั้น(ทำตามที่เราเห็นดี) *เป็นอย่างนั้น มีอย่างนั้นอยู่ โดยเราก็ทนได้ โดยไม่ลำบาก ทนได้โดยไม่ยาก ทั้งกายทั้งใจ โดยเฉพาะ ใจ หรือ ส่วนในเราก็สบายแล้ว ส่วนนอก ก็ไม่มีวิวาท ไม่ก่อความเสื่อมเสียให้แก่ผู้อื่น (อาจจะยังมี "ขัด" อยู่บ้าง ก็เป็น "สัลเลขธรรม" อันต้องเป็นจริงๆ) เมื่อสิ่งนั้นดีจริง ถูกจริง* **ก็จงยืนหยัดเถิด** เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่โลก เพื่อเป็นหลักยึดเพื่อเป็น "ทิ่ง" อันยิ่งยอด เพื่อเป็น "โพธิสัตว์" **เพื่อความเป็น "อรหันต์" ที่แท้ของพุทธศาสนา ที่มีภูมิ มีอธิบัญญาเข้าใจใน "อนันตัง" เข้าใจใน "ปฏิจจสมุปบาท" เข้าใจใน "สันตติ" เข้าใจ "อิทัปปัจจยตา" อย่างสุขุมละเอียดแท้ อันจะต้องควรมีควรเป็น อยู่เป็น "ที่สุด" ให้ได้**

โดยรูปหยาบๆ เราจะไม่ขัดไม่ขวางล่ะ ! เราจะยอมตาม เราจะยกให้เป็นขั้นเป็นตอน ส่วนในรูปละเอียดลึกๆซึ้งๆที่เราจะยึดไว้เพื่อเป็นแบบอย่างนั้น เราก็จะยังยึดอยู่อย่างฉลาด ไม่ให้เขารู้ได้เป็นที่สุดก็ได้ จะยังคงมีส่วนถ่วงโน้มไว้อยู่ให้แก่โลก ให้แก่ปวงชน จะยัง **คงรักษา "ดี" นั้น** *ไว้อยู่ ซึ่งเราจะทำได้ จะทนได้ เพราะจิตของเราหมดยึด จิตของเราหมด "วิจิกิจฉา" จิตของเราเข้าใจรอบว่า* **ได้ "อนุโลม" แล้ว***เท่าใดๆ ? ที่ไม่อนุโลม ที่เรายังคงจะยึดอยู่มีอีกเท่าใด ? ซึ่งไม่แรงไป ไม่จัดไปเลย สำหรับที่เราจะใช้ให้เกิดผล ให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่ที่เราหมาย แต่ก็อาจจะแรง อาจจะจัดไปสำหรับหมู่ที่ยังอ่อน ยังไม่มีพละอินทรีย์ ก็เป็นจริง ! เรารู้ชัดอยู่เช่นนี้ เราก็ไม่สงสัย*

การ**อนุโลม – ปฏิโลม**ขั้นละเอียดสุดยอดนี้ โดยใช้**อธิบัญญา** ใช้**ความบริสุทธิ์ใจ** อย่าให้มี "อคติ" ใด อย่าให้**เห็นแก่ตัว**เป็นอันขาด **เพื่อประโยชน์แก่โลกแก่ปวงชน** (*พหุชนหิตายะ*) แม้เราก็เห็นอยู่ว่า เราก็มี "กุศลกรรม" อันเป็นประโยชน์แก่เขา โดยจริง **หาได้เอาเปรียบเอารัด หรือ มุ่งร้ายใดๆ ไม่เลย** รู้ในความละเอียดลึกซ้อนแห่ง "ประโยชน์" นั้นๆ แม้จะเป็น **"ประโยชน์อันน้อยอันนิด"** (*อายตน*) ปานใดๆ **ถ้า "ตน" จะเอาเปรียบ**

ก็มีความ"ละอาย"แท้ อยู่ใน"ตน"จริงๆ *(ละ"อายตน"เป็นที่สุดจริงแท้)* เราก็เข้าใจได้จริง **ไม่สงสัย ไม่กังขา ไม่ลังเล** ก็นั่นแหละคือ **พ้น"วิจิกิจฉา"เป็นที่สุด**

เกิด"สัจจานุโลมญาณ"แล้วแท้ๆ

ต่อจากนี้ จิตก็จะ**ตัดโคตร**ความเป็นจิตวิญญาณ ที่เกี่ยวเกาะวกวน ความเป็นโลกในความหมายทางธรรม ความเป็นวัฏฏะ ความเป็นทุกข์ ความเป็นกังวล เป็นอะไรก็ตาม ที่ยังเป็นส่วนเหลือของความเป็นมูลเค้าแห่งทุกข์แห่งอกุศล ออกหมด เป็น"โคตรภูญาณ"เอง นั่นแหละคือ **มรรคจิต-ผลจิต** มันก็จะ**เกิดต่อเองเป็นเอง**โดยไม่มีอะไรคั่น อะไรขวาง ซึ่งเป็นเรื่องของ"จิต" **เกิดเองเป็นเองโดยเหตุโดยปัจจัย** *(ซึ่งจะไม่ใช่ เกิดเองโดยบังเอิญ เกิดเองโดยไม่มีองค์ประกอบ เป็นอันขาด)* แต่เมื่อ**เจ้าตัวเองยังรู้เหตุรู้ปัจจัยไม่ได้** ก็เรียกว่า **เกิดอย่างพระเจ้าบันดาล หรือ เกิดอย่างเป็นเองโดย"อัตโนมัติ"**

แต่ส่วนจะรู้**"มรรค"** หรือ รู้ละเอียดใน**มรรควิธี** หรือ **มรรควิถี**ต่างๆ ดี จนอาจสามารถเอามาพูด มาอธิบาย มาสอนคน ได้นั้น **ก็ต้อง"ปัจจเวกขณญาณ"เกิดจริงๆ** คือ ทบทวนไตร่ตรอง เรียบเรียงให้ดีๆ ให้แตกฉาน เป็น"ญาณ ๑๖" เช่น เกจิอาจารย์รุ่นเก่าก่อนได้แจกแจงกันมา เป็นต้น ไม่ใช่ของได้ง่ายๆเลย และ แม้จะรู้ชัดใน**"ผล"**ต่างๆ จนอาจสามารถเอามาพูด มาอธิบาย มาสอนคนได้นั้น ก็เช่นกันอีกเหมือนกัน คือ ต้อง"ปัจจเวกขณญาณ"เกิดจริง

ดังนั้น เราจะรู้ใน**"มรรค"** จนพูดได้ อธิบายได้ มีเหตุมีผลกระจะกระจ่าง มีภาษา มีนัยะ ที่รู้ชัดพอ แก่ผู้อื่นได้ อันเรียกว่า**"มรรคญาณ"**นั้น จึง**ต้อง"ปัจจเวกขณะ"** ต้องทบทวน ต้องเรียบเรียงไตร่ตรองพิจารณารู้กันอีกนักกว่านัก สำหรับ**"สุตพุทธ"**กับ**"อนุพุทธ"** ซึ่งข้อสำคัญนั้น ต้องมี"ของจริง"จริงๆ ถ้ามี"ของจริง"ที่ไม่จริงบริบูรณ์ มันก็จะพาเพี้ยน พาออกนอกสัจจะไปเรื่อยๆ ดังที่มีตัวอย่างเกจิอาจารย์รุ่นเก่าก่อนเป็นๆมานั่นเอง ส่วน**"ปัจเจกพุทธ"**

กับ "**สัมมาสัมพุทธ**" ก็ไม่ต้องร่ำเรียน เรียบเรียงอะไรนัก ก็จะรู้ได้แตกฉานเอง หรือสิ่งที่เหนือภูมิ ก็จะต้อง "บัจจเวกขณ์" อีกหน่อย บ้าง ตามบารมีแห่งภูมิของแต่ละท่าน และ ยิ่งเป็นองค์ "**อนุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้า**" แล้ว ก็ไม่ต้อง "บัจจเวกขณ์" ไม่ต้องตระเตรียม–เรียบเรียงใดๆ จะหยั่งรู้ได้เอง ณ บัดนั้นๆ ทันทีทันใดทั้งหมด

จะรู้ใน "**ผล**" อันชัดแจ้ง จนพูดได้ อธิบายได้ มีเหตุมีผล มีความกระจ่าง มีภาษาซ้ออกมากระจะแจ้งได้ ก็เช่นเดียวกันคือ **ต้อง "บัจจเวกขณะ"** จน**เกิด "ญาณ"** ให้ได้จริงๆ

"**รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ**" จึงเป็น**อุปักกิเลส**ส่วนสุด ที่จะ**ไม่ยึด** ก็ไม่ได้ ! **ต้องยึด ! ต้องให้มีอยู่** ต้องให้เหลืออยู่ในโลก แต่ถ้าไม่รู้ความจริงว่ากับคนไหนจะพอยึดได้ กับคนไหนยังยึดเอากับเขาไม่ได้ หากเราอนุโลมปฏิโลมไม่เป็น ยึดหยุ่นไม่ออก *จึงยังเป็นความลำบากอยู่* ยังยากยิ่งอยู่ สำหรับผู้ยังไม่อาจรู้ผู้อ่อนที่ควรอนุโลม–ไม่ควรอนุโลม เมื่อยึดจัดไป แรงไป จนไม่ยอมอนุโลมกันเลย ไม่ว่าใคร ก็จึงทุกข์ได้ง่ายๆ ถ้ารู้ผ่อนสั้น ผ่อนยาว อนุโลมบ้าง แต่เราก็ฉลาดที่จะดึงๆเขาไว้บ้างในส่วนลึกซึ้ง **จึงเป็นความสามารถของ "อริยบุคคล" นั้นๆจะพึงทำ** เมื่อทำได้ก็เรียบร้อย ก็ไม่มี "วิรุ-ปักข์" ไม่มี "วิวาท" และ ไม่มี "วิมาน" เลื่อนลอย หรือ "วิมาน" มอมเมาใดๆ นอกจาก "วิมาน" อันขัดเกลา โดยที่ผู้ถูกขัดเกลาลงไปใน "จิต" นั้นไม่รู้เลยว่า ถูกขัดถูกเกลา แต่เขาก็ได้จริงๆ ก็เป็นประโยชน์ยิ่งแล้วแก่ปวงชนแก่โลกดังนี้ ก็เป็นการช่วยรื้อสัตว์ขนสัตว์สืบศาสนาต่อไป

ส่วนตัวผู้กระทำนั้น จะทำได้เก่ง ได้แข็งแรง **ก้อกล้าแต่สุภาพเรียบร้อย** เท่าใด ? **ก็อยู่ที่ความสามารถ** ถ้าไม่สามารถ ก็อาจจะรุนแรง หักหาญราญรอนกันตามขนาดแห่งความสามารถ และ ความกล้าแห่งจิต เพราะมันจะต้องมี**การต่อต้าน** และ **ตอบโต้** อย่างแน่นอน ตนจะทนต่อ "สภาพตอบโต้" หรือ "ต่อต้าน" ได้ไหม ? ตนจะฉลาดรักษาตัวรอด ทั้งสร้างสรรเป็นความเจริญรุดหน้า ได้ไหม ?

และ การขัดแย้ง หรือ ขัดเกลานั้นๆ จะมีผลเป็น "ขัดแล้ว" เกิดผลจริง มีผู้ยอมให้ขัด มีผู้รับการขัดหลุด ขัดพ้นขึ้นมาจริงๆ หรือเปล่า ? ถ้าเป็นไปได้จริง อีกทั้งตนก็ทนได้ ไม่ทุกข์อนาทร และปริมาณ ก็เหมาะสมเหมาะควร มีเป็นจำนวน เป็นสถิติที่คู่ควรกับการทำ หรือ มีค่าเพียงพอกับที่ลงทุน ก็จงดำเนินต่อไปเถิด

ผู้ทนได้มากเท่าใด ? และ เกิดผลเป็นไปด้วยดีได้มากด้วย ก็คือ **ความเก่งยิ่ง สามารถยิ่งเท่านั้น** ๆ แหละ หมายความว่า สภาพตอบโต้ ก็แรง ผู้ขัดผู้เกลาให้แก่เขา ก็ทนได้ และ ผล ก็มีอยู่มากพอควรที่เดียว

ผู้ทำได้ โดยเกิดผลขัดเกลาได้มากยิ่ง โดยเกิดการต่อต้านน้อยที่สุดได้เท่าใด ? **ก็ยิ่งเก่งยอดยิ่งขึ้นไปอีก** หมายความว่า สภาพตอบโต้น้อย ไม่หนักหนาอะไร ผู้ขัดผู้เกลาให้แก่เขา ก็ทนได้ แม้หนักแค่ใดๆ และ ผลก็มีอยู่มากพอควร หรือ มากยิ่งๆขึ้น

แต่ถ้าไม่มีผลอะไร ! หรือ มีผลน้อยเหลือเกิน จนไม่เห็นค่าเห็นคุณอะไร พอเหมาะพอสมกันเสียเลย ก็จงหาทางเพิ่มวิธีการก่อ "ผล" สร้างประโยชน์ขึ้นเถิด **แม้จะต้องทนต่อ "สภาพตอบโต้" หรือ ทนกับการต่อต้านบ้าง ก็เอาที่เราพอทนได้เถิดเทอญ** การจะก่อ "ผล" สร้างประโยชน์ อันเป็นไปเพื่อความละความหน่าย ความคลายให้แก่มนุษย์นั้น มันก็เหมือนกับเราเอ็นดูเด็ก เอ็นดูหมา เห็นมันเจ็บป่วยก็ต้องฉีดยาให้ เด็กแกก็ต่อต้าน หมาบางตัวก็จะกัดตอบเอาเสียด้วย ก็ต้องพยายามใช้ความเก่งของเราหาเหลี่ยมคูให้ดีๆ

ถ้าเราไม่ทนเสียเลย ไม่ยอม "ตั้งตนอยู่ในความลำบาก" บ้างเลย (นึกถึง "เทวทหสูตร" ที่พระพุทธองค์ทรงย้ำเตือนสอนไว้ให้มากๆ) *จะเอาแต่หลบเลี่ยงหมกตัว ซ่อนตน หรือ เสพย์สุขอยู่สงบ ไม่ให้มีอะไรกวน ไม่ให้มีเรื่อง ไม่ให้มีปฏิกิริยาใดๆ เลย* **ก็ผู้นั้นแหละคือ ผู้ยังมี "รูปานัง อตินิยฆนา-ยิตัตตะ" ที่ยังยึด "รูปจิต-อรูปจิต" แท้ๆ** *คือ หลงยึดได้แต่เพียงแค่ ความสงบ***ของตน** *ความไม่ร่วม ไม่รวมอะไรกับใครใดเลย ผู้นี้ ก็มี*

"สิ่งนั้น" ที่ตนยึดได้ จะมี จะเป็น จะเสพย์ นั่นแหละ เป็น "อัตตา" เสพย์มากๆๆเข้า ก็เป็น "ปรมาตมัน" ยังไม่หมดตัวตนแท้ ยัง **เห็นแก่ตัว** *อยู่ ยังมีตัวของ "อัตตา" (ตน) ยังมีรูปรอยของ* **นิมิต** *ที่เป็น "ของตน" หรือโลภให้แก่ตนอยู่ ยังหลงสุข ชนิดที่ว่าหลง "ความสงบ" เป็นกิเลสเอาทีเดียว*

ซึ่งจุดที่หลงยึดเอาสภาพสงบสุดเช่นนี้ๆนั้น **ลัทธิเดียรถีย์อื่นๆ** เขาหลงกันเขาได้ เขาถึง มีอยู่จริงๆ **แต่ไม่ใช่ "อันตะ" ไม่ใช่ "อันติมะ" ที่เป็นของพุทธศาสนา** เพราะยังไม่ยอดสุดปลายสุดแท้ ยังไม่งามพร้อม ยังยึดมั่นถือมั่น **ยังเป็นลัทธิ "อัตตา" หรือ "อาตมัน" อยู่จริงๆ** **ญาณ**ปัญญาแทงรอบความเป็น "อนัตตา" ยังไม่เกิดแก่ผู้ยังยึดเสพย์ หรือ ยังติดความสงบไม่ไถ่ถอน ไม่คลาย ไม่สลัดคืน นี่จริงๆ

ความหลุดพ้น "อุปกิเลส" ถึงขั้นสูงสุด รู้แจ้งในจิตส่วนละเอียดสุดหมดและ ทำได้เป็นได้ ชำระล้าง ปล่อยวางได้จริงมาจนถึงขั้น "นานัตตสัญญา" แล้วขั้น "รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ" นี้ จึงเป็นสภาพธรรมขั้นสำคัญสุดจริงๆ ที่จะต้องเข้าใจทั้งการยึดเป็นอย่างไร ? แล้วเราก็เลิกยึดให้ได้ และ จะต้องหมุนกลับไปสู่สภาพเมื่อไม่ยึด ก็จะต้องรู้ส่วนที่ไม่ยึด มีเหตุปัจจัยอย่างไร ? เท่าไร ? ที่จะอนุโลมอีก เป็นการสลัดคืนขั้นสูงสุดที่เรียกว่า **"ปฏินิสสัคคานุปัสสี"**

จบแล้วก็ยังเป็นผู้ไม่จบอยู่ นี่แหละ คือ ผู้ถึง "อนันตัง" คือ ผู้เป็น "อันติมะ" หรือคือ "อันตคู" แท้ๆ **และก็มิใช่ว่า เราไม่มี "ความจบ"** *(อันติมะ=อันสุดท้าย, เสร็จ, จบ, อันตคู=ผู้ถึงที่สุด, ผู้ชนะความทุกข์)*

เราคือ ผู้ "จบ" ได้จริงๆ ในจิตของเรา ทุกครั้ง ทุกขณะ กับทุกเรื่องที่เราได้ใช้ปัญญา ได้ตัดสิน ได้ไตร่ตรอง โดยรู้ชัดว่า เป็นประโยชน์เกื้อกูลโลก เกื้อกูลปวงชน ไม่มีอคติ ๔ ใดๆเลย อย่างบริสุทธิ์

บริบูรณ์โดยจริง เมื่อตัดสินแล้ว หลังจากได้ไตร่ตรอง ทบทวนอย่างดีแล้ว เป็น"สัมมาสังกัปโป"ก็จบ ก็ไม่ถือสา ก็วาง ก็ปล่อยจริงๆ ไม่เหลือเชื้อ"กังวล"เลย สิ้นธุลี"อุทธัจจะ"เกลี้ยงสนิท **หมด"วิจิกิจฉา"แท้ๆ** *(นี้คือ"สุญญตธรรม"อันเป็นที่สุด)* แล้วเราก็**ทำ**

การ**กระทำ**ของผู้มี"สัมมาสังกัปโป"ออกปานนี้จริงๆ ที่เรียกว่า"สัมมากัมมันโต" หรือ"กัมม+อันต"ที่ชอบแล้ว ควรแล้ว เป็นผู้มี**"การกระทำเป็นที่สุด"** หรือ เป็นผู้มี**"ที่สุดในกรรม"** หรือ เป็นผู้มี**"กรรม***(การกระทำ,การงาน)***เป็นความจบ"** เป็นขั้นสุดท้ายจริงๆ*(มี"กรรม"ถึงขั้น"อันต")* ซึ่งเที่ยงแท้พรั่งพร้อมไปด้วย"ความดี"เป็นจุดสุดท้าย

"จบ"เมื่อตัดสิน หยุดกังวล หยุดฉงนฉงาย หมดลังเล สิ้นทรากแห่งความสงสัย **พ้น"วิจิกิจฉา"**กันทุกคราวทุกครั้ง แห่ง**กรรม** แห่ง**การ**กระทำ เพราะเรานั้นแม้จะทำอยู่ ก็**สิ้นทรากจากโลภะ-โทสะโมหะอย่างสะอาดจริง** และ ทั้ง**สิ้นทรากจากฉันทาคติ-โทสาคติ-โมหาคติ-ภยาคติอย่างสัมบูรณ์สูงสุดด้วย** *ปัญญาอันยิ่งของเรานั้น* **เห็นอยู่ รู้อยู่ ไม่คด ไม่โกงเลยจริงๆ** (ผู้บรรลุธรรมของพุทธ จะบรรลุด้วย"ปัญญาอันยิ่ง"ดังนี้)

ก็เป็นอันเราก็จบทุกสิ่งทุกอย่างได้ เพราะ*สิ่งที่"ดับ"หรือที่จบที่หยุด* ก็มีแล้วจริง อันคือ**"จุติ"** หรือ**"จุต"** และ*สิ่งที่"เกิด"หรือที่ก่อที่เป็นไปด้วยดี* ก็มีแล้วจริง อันคือ**"อุบัติ"** หรือ**"อุปาต"** ก็มีรูป**ก็"เห็นรูป"** ก็รู้รูปต่างๆ ทั้งใน**"ตัวจบ"** ทั้งใน**"ตัวเกิด"**ชัดๆ ออกปานนี้ ดังนี้แล

ก็เป็นอันแจ้งสิ้น **เกิด "แสงสว่าง"** เกิด **ญาณ** ได้ถึงขั้น *"จุตูปปาต***ญาณ***"* จริงอีกกระนี้แล

จึงทั้ง "เห็นรูป" จึงทั้งมี "แสงสว่าง" จริง ด้วยประการฉะนี้เอง

การจะเรียนรู้ และ หยั่งสัมผัสยอดสุดกันให้แจ้ง **ใน "ความเกิด-ความดับ"** จึงไม่ใช่**อภิญญา**ขั้นต่ำกว่า**อภิญญา** ลำดับ ๑–๒–๓–๔ ใด ๆ เลย **สามัญญผล**ขั้น "อภิญญา" ระดับ**จุตูปปาตญาณ**นี้ จึงเป็นความจริงชัดแจ้ง ตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงยืนยันไว้ใน "สามัญญผลสูตร" ที่ม. สี. ว่า *"ดูกรมหาบพิตร นี้แหละสามัญผลที่เห็นประจักษ์* **ทั้งดียิ่งกว่า** *ทั้งประณีตกว่า สามัญผลที่เห็นประจักษ์* **ข้อก่อน ๆ ๆ***"*

จุตูปปาตญาณ ของ **พุทธวิชชา** แท้ ๆ จึงไม่ใช่ "อภิญญา" แค่จะมานั่งหลับตารู้ว่า ใครเกิดมากี่ชาติ ใครตายมากี่กัปป์แล้ว คนโน้นตายจากชาตินี้จะไปเกิดเป็นสัตว์อย่างนั้น คนนั้นตายจากหมาจากลิง ฯลฯ มาเกิดเป็นคนในชาตินี้ คนนี้จุติจากเทวดาองค์นั้นมาอุบัติเป็นคน ๆ นี้ คน ๆ นี้ชาตินี้แล้วเกิดเป็นคน ๆ นั้น คน ๆ นั้นชาติก่อนเป็นคนนั้นคนนี้ แล้วตายมาเกิดเป็นคน ๆ นี้ในชาตินี้ ฯลฯ **นั่นไม่ใช่ประโยชน์เป็นไปเพื่อสุญญตา หรือ เป็นไปเพื่อความละ-หน่าย-คลาย ไม่ใช่เป็นไปเพื่อนิพพานแน่ ๆ** ยังเป็น "เดรัจฉานวิชชา" อยู่แท้ ๆ

และ อนึ่ง คนผู้มีความสามารถย้อนระลึกชาติดังกล่าวนี้ได้ หรือ มีญาณหยั่งรู้แค่ดังกล่าวนี้ได้จริง แล้วหลงกันว่า ตนมี **"จุตูปปาตญาณ"** อันเป็น "อภิญญา" ลำดับที่ ๕ กันโน่นเลยนี่แหละ ก็เอาล่ะ! ก็ลองรับกันดูก่อน! แต่จะมีใครยอมรับไหมว่า คนที่สามารถหยั่ง**ญาณ**รู้ชาติรู้ภพรู้ความเกิดความตายผู้อื่นได้ชนิดนั้นนั้น **ดียิ่งกว่า ประณีตกว่า หรือ เก่งกว่า** คนผู้มีความสามารถ เหาะได้ ดำดินได้ เดินบนน้ำได้ ฯลฯ อันเป็น **"อิทธิวิธี"** แบบพาซื่อเถนตรง ง่าย ๆ ตื้น ๆ ด้วยกัน ที่เป็นแค่ "อภิญญา" ลำดับที่ ๑ แค่นั้นด้วย *ก็จะไม่ยอมรับกันล่ะซี่!* ส่วนใหญ่ก็จะเห็นว่า *การเหาะได้ ดำดินได้* ฯลฯ อะไรพวกนี้ นั่นแหละเก่งกว่า เยี่ยมกว่า*ระลึกรู้การเกิดการตาย*

ของคนอื่นได้ ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่า ถ้าความหมายของ "อภิญญา" เป็น "บุคคลาธิฏฐาน" ตั้นๆแค่ชนิดที่ว่านั้น มันก็ขัดแย้งกันอยู่โต้งๆ กับ คำตรัสยืนยันของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่า **"อภิญญา" ข้อหลังๆนั้น "ดียิ่งกว่า เยี่ยมยิ่งกว่า" ข้อก่อนๆ** เห็นกันชัดๆอยู่ อย่างนี้เอง

การเข้าใจธรรมะของพระพุทธเจ้าอย่าง "ปุคคลาธิฏฐาน" ซึ่งในส่วนที่**ควรจะได้เข้าใจ**ให้ถึงขั้น "ธรรมาธิฏฐาน" หรือ ถึง "ธรรมในธรรม" *(เพราะมิใช่ธรรมะที่เป็นตัวเป็นตนตื้นๆ หยาบๆกันแล้ว)* แต่ก็ยังเข้าใจกันไม่ได้ ยังไปมัวคิดว่า เป็นไปตามภาษาหยาบๆ ตื้นๆ **ตามตัวอักษร**กันอยู่ ดังที่หลงเข้าใจกันเป็นส่วนมากนั้นเท่านั้นอยู่ จึงเป็นการหลงผิด เป็นการเข้าใจ "พุทธวิชชา" หรือ "อภิญญาของพุทธ" ผิดเป้าหมาย ผิดจุด **จึงยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่** คือ ยังมีความเห็นยังไม่ตรง ยังเข้าใจยังไม่ถูกความจริง

ผู้ยังไม่เข้าใจพุทธธรรมแท้ถูกธรรม ยังมีความเข้าใจยึดอยู่อย่างตื้นๆ ง่ายๆว่า **"อภิญญา" ทั้งหลาย**นั้น จะง่ายๆตามภาษาตื้นๆ ถ้าอธิบายว่า "เหาะ" ก็พาซื่อเป็นคนเหาะจริงๆ "ทะลุภูเขา" ก็ทะลุหายตัวผ่านภูเขาไปจริงๆ ฯลฯ อย่างนี้ พอไปอ่าน "สุสิมสูตร" สังยุต. นิทานวรรค พบข้อความว่า.....

"ทันใดนั้นเอง ท่านสุสิมะก็เข้าไปหาภิกษุเหล่านั้นถึงที่อยู่ ได้ปราศรัยกับภิกษุเหล่านั้น ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กล่าวกะภิกษุเหล่านั้นว่า *ได้ยินว่าท่านทั้งหลาย* **อวดอ้างพระอรหัตตผล** *ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า ข้าพระองค์ทั้งหลายรู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี* ดังนี้ จริงหรือ ฯ"

ภิกษุทั้งหลายซึ่งเป็นพระอรหันต์เหล่านั้นก็กล่าวว่า **จริงอย่างนั้นท่านผู้มีอายุ ฯ**

(จะเห็นชัดว่า การอวด "อุตตริมนุสสธรรม" ของผู้บรรลุจริงนั้น บอกได้เสมอที่ไหนๆก็ได้ แม้แต่ในสำนักต่อหน้าพระผู้มีพระภาคเจ้าก็กล่าวได้ ดังนี้ กับใครๆก็จึงได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ขณะนั้นพระอรหันต์ทั้งหลายก็กำลังบอกกับสุสิมะอยู่ที่เดียว

แต่คนธรรมดาก็มักจะหาว่า **ท่านอวดอ้าง**เสมอ เหมือนอย่างกับสุสิมะในขณะนี้ ก็กำลังหาว่า พระอริยเจ้าทั้งหลายนี้ **ท่านอวดอ้าง**อยู่นี่แหละ สมัยปัจจุบันนี้ ก็เช่นกันฉะนี้แล ที่จริงนั้น พระอรหันต์ท่านพูด "ความจริง" *(อสโฐ, อมายาวี)* ผู้บรรลุอรหันต์จริงจะกล่าว "ความจริง" ***(ยถาภูตัง อัตตานัง อาวิกัตตา)*** จะไม่เก้อๆ ยากๆ หรือ ยิ่งโกหกชัดๆ แม้พูดให้ผู้อื่น "หลงทาง–หลงผิด" เข้าใจความจริงเป๋ไปจากความจริงนั้น ท่านจะไม่พูดเด็ดขาดแน่ๆ ผู้บรรลุถึงขั้น "อรหันต์" แล้ว จะแกล้วกล้าไม่มีภยาคติ และ จะไม่พูดโกหกซึ่งๆ หน้า เช่น เมื่อถูกถามว่า **"ท่านเป็นพระอรหันต์หรือ ?" ก็จะไม่ตอบว่า "ไม่, อาตมาไม่ใช่พระอรหันต์" อันเป็นมุสาวาทแท้ๆ โต้งๆ เป็นอันขาด** เพราะพระอรหันต์นั้น จะรู้ตัวเองจริงๆ ว่า **"ตนเป็นพระอรหันต์"** ท่านจะไม่สงสัยในตน จะรู้ความจริงอันเป็นความจริงที่สูงสุดอย่างมั่นคงเด็ดเดี่ยวเที่ยงแท้ พระอรหันต์จะโกหกไม่ได้จริงๆ ท่านจะตอบความจริงจะไม่ด่างไม่พร้อยแม้ศีลแค่มุสาฯ จริงๆ หรือ ถ้าพระอรหันต์ท่านเห็นว่า ผู้ถามนั้นเป็นอนุปสัมบัน หรือ ในกาละใดที่ยังไม่ควรตอบตรงๆ ท่านก็จะตอบด้วยปฏิภาณปัญญาตามภูมิที่ท่านจะตอบได้ ของแต่ละองค์ ซึ่งก็จะไม่ให้เขา "หลงผิด" อยู่ดี *(คือ ไม่ให้หลงผิดไปว่า "ท่านไม่ใช่พระอรหันต์" แต่มันอาจจะเพียงยังไม่บอกเปรี้ยงๆ ตรงๆ ก่อนเท่านั้น)* มิใช่จะโกหกกันชัดๆ โต้งๆ ออกอย่างนั้น ผู้ยังโกหกก็ได้อยู่เยี่ยงนี้ จะไม่ใช่พระอรหันต์เลยในโลก ดังนั้น เมื่อพระรูปใดท่านตอบว่า **"อาตมาไม่ใช่พระอรหันต์"** หรือ **"อาตมายังไม่ได้บรรลุอรหันต์"** หรือ สำนวนอื่นๆ ที่เป็น**คำปฏิเสธ**ตรงๆ แท้ๆ เช่นนี้ ก็ขอให้เชื่อท่านเถิดว่า ท่านไม่ใช่พระอรหันต์จริงๆ เพราะท่านเป็น "พระ" ท่านจะไม่โกหกคนเป็นอันขาด ไม่ต้องถึงขั้นเป็นพระอรหันต์ดอก ! พระสมมุติสงฆ์ **ท่านก็จะไม่โกหกจริงๆ–ถ้าเป็นพระที่ดีแท้** *(นอกจากจะเป็น "พระไม่ดี" แท้ๆ เป็นพระกะเลวะลาดเหมือนๆ ชาวบ้านๆ คือ ยังเหลาะๆ แหละๆ นั่นก็ให้รู้ความจริง)* ขอให้เชื่อท่านเถอะ ใครๆ ก็อย่าอุตริไปคิดให้เลยเถิดไปอีกเอาเองล่ะว่า ท่านพูดถ่อมตัวถ่อมตน ! เพราะ**การพูด "ถ่อมตัว" นั้น ไม่จำเป็นต้อง "โกหก"** การโกหก *(มุสา)* กับ การพูดถ่อมตน *(นิวาต)* นั้น มันคนละชนิดแท้ๆ

จึงอย่าได้เข้าใจให้เลยเถิดไปเลย ไม่เช่นนั้นก็จะกลายเป็นว่า ผู้ที่นำความไปพูดนั่นแหละ พูดเอาเอง ซึ่งเป็นการ "ใส่ความ" พระท่าน ก็ท่านปฏิเสธอยู่แท้ๆ ว่า "ท่านไม่ได้เป็นพระอรหันต์" แต่ผู้ที่เที่ยวได้พูดโพนทะนากลับไปพูดว่า "ท่านเป็นพระอรหันต์" ทั้งๆ ที่ท่านปฏิเสธอยู่โต้งๆ มันก็เท่ากับไปด่าว่า หรือ ไปยัดเยียดว่าพระรูปนั้น ท่านตอแหล ท่านสับปลับ ท่านพูดนั้นอย่างหนึ่ง–ความจริงนั้นท่านเป็นอีกอย่างหนึ่ง ! ฉะนั้น มันก็เท่ากับเท็จ หรือ โกหกชัดๆ อยู่นั่นเอง คนผู้เที่ยวได้พูดไปพล่อยๆ (*แม้จะเจตนาดี ต้องการโฆษณาอาจารย์ของตน ก็ตาม*) นั่นแหละ ได้นรกได้บาปนะ ! จะบอกให้ เหมือนยัดเยียด "ปาราชิก" (*คือ อวดอุตริฯ ที่ไม่มีจริง ไม่เป็นจริงในตน*) ให้แก่อาจารย์ตัวเอง และอนึ่ง ถ้าพระที่ดีมี "หิริ–โอตตัปปะ" เมื่อตนไม่เป็นพระอริยะ ไม่เป็นพระอรหันต์ หากมีใครๆ ไปเที่ยวพูดว่า ท่านเป็นท่านก็จะหาทางปรามเขาผู้นั้นไม่ให้พูดแน่ๆ นอกจากจะตามตัวผู้พูดนั้นมาห้ามปรามกันไม่ได้ ก็จำใจจำยอม เพราะสุดวิสัย แต่ถ้า "พระ" รูปนั้นมีจิตลามก แม้ตนไม่เป็น ทว่าอยากให้คนหลงคิดว่า ตนเป็น ก็เป็นความชั่วส่วนตัว ความเลวส่วนตัว ก็แน่นอน "พระ" รูปนั้น ก็จะต้องปล่อยให้เขาโพนทะนา หรือ จะยิ่งยั่วยุ ยิ่งใช้เล่ห์ให้เขาโพนทะนาหนักซ้ำเสียอีกก็ได้ **จิตของใคร ก็จงรู้จิตจริงๆ ของตนเองเถิด อย่าให้ "จิต" ตนตกไปสู่ความต่ำเลย**)

เมื่อสุสิมะถามเอาความแท้ ได้รับคำยืนยันชัดเปรี้ยงออกมาแล้วว่า พระอริยเจ้าทั้งหลายนั้น ท่านอวดอ้างพระอรหัตตผลได้จริงๆ สุสิมะ จึงซักต่อไปว่า "ดูกรท่านผู้มีอายุทั้งหลาย พวกท่านรู้อยู่เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมบรรลุ **อิทธิวิธี** หลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคน ก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียว ก็ได้ ทำให้ปรากฏ ก็ได้ ทำให้หายไป ก็ได้ ทะลุฝา กำแพง ภูเขา ไปได้ไม่ติดขัด เหมือนไปในที่ว่าง ก็ได้ ผุดขึ้นดำลงในแผ่นดิน ก็ได้ เหาะไปในอากาศเหมือนนก ก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก ด้วยฝ่ามือ ก็ได้ ใช้อำนาจทางกาย ไปตลอดพรหมโลก ก็ได้ บ้าง หรือหนอ ฯ"

ภิกษุทั้งหลาย หรือ พระอรหันต์ทั้งหลายก็ตอบว่า **"หาเป็นอย่างนั้นไม่ ท่านผู้มีอายุฯ"**

ผู้ยังหลงยึดตามความเข้าใจง่ายๆตื้นๆ โดยเฉพาะผู้หลงยึดอยู่ว่า คุณวิเศษของพระอรหันต์นั้น ต้องเหาะได้ ดำดินได้ ฯลฯ ต้องแสดงพิลึกกึกกือต่างๆนั้นได้ หรือ ต้องมี**อิทธิปาฏิหาริย์**แปลกๆ ตามภาษาคำพูดตรงๆทื่อๆ ข้างบนนั้น เมื่อได้ฟังคำปฏิเสธของพระอรหันต์เหล่านี้เข้าอย่างนี้ ก็จะงง ก็จะฉงนว่า อ้าว ! บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว ทำไมตอบอย่างนั้นล่ะ ? ทำไมทำอภิญญาไม่ได้ล่ะ ? *(ซึ่งยังมีผู้หลงเข้าใจผิด ยึด***อรหัตตคุณ***ผิดจริงๆ ถึงขนาดกล่าวว่า* "เออ ! ถ้าอยากให้ฉันเชื่อว่าท่านเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ต้องเหาะให้ดูมาสิ ! ดำดินให้ดู ! หายตัวให้ดู ! ฯลฯ ทายใจให้ดู หรือไม่ก็พูดเป็นคนปากศักดิ์สิทธิ์ให้ดูบ้างสิ ! แม้แต่รักษาไข้ ต่อกระดูก นั่งทางในบอกนั่นบอกนี่ให้ดูบ้าง ฯลฯ เสียก่อน ถึงจะเชื่อว่า ท่านเป็นพระอรหันต์" *เชื่อกันอย่างนี้ ก็มีถมเถจริงๆ)*

อาจจะมีบางคน อ่านผ่านคำอธิบาย และคำวิเคราะห์ "**อภิญญา**" **ข้อต้นนี้** ไปแล้ว ก็อาจจะยังไม่งง ยังไม่สงสัย ก็ได้ เพราะคนผู้นั้น ยังเข้าใจผิด *(เป็นถูก)* ในใจตนแน่ๆอยู่ ว่า "**อภิญญา**" **ข้อต้นนี้** เป็นของดีวิเศษ **เป็นความเก่งชนิดที่เยี่ยมยิ่งกว่า** "**อภิญญา**" **ข้อที่ ๖** คือ "อาสวักขยญาณ" อันเป็นญาณของพระอรหันต์แท้ๆ *(ซึ่งการเข้าใจดังนี้ ก็เป็น***ความเข้าใจที่ผิด**ๆ *อยู่แล้ว เพราะขัดแย้งกับคำตรัสยืนยันของพระพุทธองค์ที่ว่า* **"อภิญญา" ข้อต้นๆนั้น ไม่วิเศษไปกว่า อภิญญาข้อท้ายๆหรอก !** *กล่าวคือ อภิญญา ข้อที่ ๕ ต้องเก่งดีวิเศษกว่า ข้อที่ ๔-๓-๒-๑ ดังนี้ เป็นต้น ข้อที่ ๔ ก็ต้องเก่งดีวิเศษกว่า ข้อ ๓-๒-๑ ข้อที่ ๓ ก็ต้องเก่งดีวิเศษกว่า ข้อที่ ๒-๑ ฯลฯ หรือ ข้อที่ ๕-๔-๓-๒ ก็ต้องเก่งดีวิเศษกว่า ข้อที่ ๑ ฯลฯ หรือ ข้อที่ ๒ ก็ต้องเก่งดีวิเศษกว่า ข้อที่ ๑ และ อภิญญา ข้อที่ ๖ ก็ต้องเก่งดีวิเศษกว่า ข้อที่ ๕-๔-๓-๒-๑ ฯลฯ ดังนี้ เสมอ ตามวิชาแบบพุทธแท้แน่ๆ)*

พออ่านต่อไป ๆ ใน "สุสิมสูตร" นี้ แม้ "**อภิญญา**" ลำดับข้อต่อไป ๆ พระอรหันต์ทั้งหลายนั้น ต่างก็คงปฏิเสธอยู่เรื่อยไปว่า **"หาเป็นอย่างนั้นไม่" ๆ ๆ** ผู้อ่านก็จะยังไม่งงเท่าไหร่อยู่นั่นเองแหละ สำหรับผู้ที่**ยังหลงเข้าใจผิดอยู่** ยังเข้าใจถูกไม่ได้ว่า **"อภิญญา" ข้อต้น ๆ นั้น จะไม่เก่ง ไม่วิเศษ ไม่ดี-ประณีตสุขุมไปกว่า "อภิญญา" ข้อท้าย ๆ** ตามพระพุทธพจน์ที่ทรงยืนยันไว้แน่ ๆ

แต่ผู้ที่งงมาแต่ต้น ก็จะยิ่งงงยิ่งขึ้น ๆ ๆ เหมือนอย่างที่สุสิมะเขางง เพราะมัน "พลิกล็อค" ที่เขาหมายไว้ในใจนั่นเอง คือ สุสิมะนั้น กำหนดหมายในใจเอาว่า "อภิญญา" ต้องอย่างปุคคลาธิฏฐาน เป็นต้นว่า เช่น เหาะอย่างนกบินจริง ๆ ฯลฯ หรือ "จุตูปปาตญาณ" ก็นั่งหลับตาไปเห็นรูปเห็นภาพคนผู้นั้นผู้นี้ จริง ๆ

ก็เอาล่ะ, บางคนก็อาจจะคิดติเอาว่า ท่านพระอรหันต์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่*เป็น "สุกขวิปัสสโก"* คือ **ไม่มี "อภิญญา"** ว่างั้นเถอะ ! ก็ต้องตอบยังงี้เองแหละ เพราะตนไม่มี "อภิญญา" นี่ ! ก็อาจจะยังไม่งง ไม่ฉงนเท่าไหร่ล่ะ *(สำหรับคนที่ยังกำหนดยึดหมายอยู่แต่ว่า "อภิญญา" ต้องแบบ "ปุคคลาธิฏฐาน" เท่านั้นจริง ๆ)*

ครั้นอ่านไปถึง **"อภิญญา" ลำดับที่ ๖ เข้า** อันย่อมหมายถึงการถึงที่สุด **ซึ่งเป็น "อภิญญา" ที่สำคัญ** และ เป็นข้อสุดท้ายแล้ว แม้ *"สุกขวิปัสสโก" หรือ จะเป็น "ฉฬภิญโญ" หรือ พระอรหันต์ชนิดไหน ๆ* มันก็ต้องได้ **"อภิญญา" ข้อที่ ๖** นี้แน่ ๆ

แต่แล้ว พออ่านไปพบว่า สุสิมะถาม **ขั้นที่ ๖** ขึ้น *"ดูกรท่านผู้มีอายุทั้งหลาย พวกท่านรู้อยู่เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมถูกต้องอารูปวิโมกข์อันสงบ ก้าวล่วงรูปวิโมกข์ทั้งหลายด้วยกาย บ้างหรือหนอ ฯ"*

ภิกษุทั้งหลาย หรือ พระอรหันต์ทั้งหลายเหล่านั้น นั่นแหละ ก็ยังคงตอบเหมือนเดิมอีกว่า **"หาเป็นอย่างนั้นไม่ ท่านผู้มีอายุ ฯ"**

ผู้อ่านมาถึงตรงนี้ ก็จะร้อง... **"อ้าว !"** เลยล่ะทีนี้ พร้อมกับฉงนต่อไปว่า *ถ้าอย่างนั้นเป็นอย่างไรล่ะ ?* เพราะนี่มันข้อสุดท้ายแล้วนี่ ! ไม่เป็นอย่างไรเลย ได้อย่างไรกัน ? แม้แต่**อภิญญาข้อสุดท้าย**แล้ว ก็ยังปฏิเสธ นี่มันยังไงกันแน่ ?

จะเห็นได้ชัดว่า "สุสิมะสูตร" นี้ ดูๆช่างขัดแย้งกับ "สามัญญผลสูตร" *(ที่ฆ. สีลขันธ)* อย่าง**หน้ามือเป็นหลังมือ**เลยทีเดียว เพราะพระพุทธองค์ตรัสใน "สามัญญผลสูตร" ก็ว่า ผู้ปฏิบัติธรรมของพระองค์นั้น จะต้องได้ "อภิญญา" ไปตามลำดับๆ จริงๆทุกคน **เป็นปกติ** จึงเรียกว่า **"ผลตามปกติ" หรือ "ผลอันเป็นสามัญ"** *(สามัญผล)* ไม่ใช่เรื่องแปลกพิสดาร คือ **จะต้องได้ "อิทธิวิธี" เป็นปกติสามัญ เป็นผลสามัญ จะต้องได้ "โสตทิพย์" เป็นปกติสามัญของผู้ปฏิบัติมาถูกทางจริงๆ และ "อภิญญา" ข้ออื่นๆต่อไป ก็ได้ทุกระดับเป็นสามัญเป็นธรรมดา** ไม่ใช่เรื่อง "วิสามัญ" *(ไม่ใช่เรื่องยกเว้น หรือ เรื่องพิเศษ)* อะไรเลย จนถึง "อภิญญา" ขั้นที่ ๖ เป็นสูงสุด ดีกว่า ประณีตกว่าสามัญญผลอื่นใดหมด ก็เป็นจบอรหันต์ และ "อภิญญา" ที่พระพุทธองค์หมายนั้น ก็หมายเอา "อภิญญา" ในเชิง "พุทธวิชชา" แท้ๆ ดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้วนั้น จริงๆ ด้วย พระองค์จึงได้ทรงยืนยันว่า **"....สามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้อนั้นๆ จะทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้อก่อนๆ"** เสมอ คือ ข้อยิ่งปลาย ยิ่งท้าย ยิ่งสูงขึ้น ก็จะยิ่งนั่นแหละยิ่งเยี่ยมกว่า น่าทึ่ง น่าอัศจรรย์กว่า ดีกว่าเสมอๆ เมื่อได้ **"อาสวักขยญาณ" ข้อที่ ๖** เป็นพระอรหันต์แล้ว ก็เป็นอัน **ไม่นับว่า "อภิญญา" ข้อไหนๆจะมาเก่งมาดีเยี่ยมกว่าไปอีกกันแล้ว**

ดังนั้น หากผู้ใดยังมีจิตไปยึดเข้าใจเอาอยู่ว่า "**อภิญญา**" **นั้น** จะต้องเป็น **แบบ**"**ปุคคลาธิฏฐาน**"*(แบบที่"สุสิมะ"เขาหมายเอา หรือ เขาหมายถึงอยู่ในใจ[๑])* บอกว่า เหาะ ก็จะเป็นแบบนกบินไปบนฟ้าจริงๆ ว่า ดำดิน ก็จะมุดหายลงไปในดินแข็งๆนั้นจริงๆ ฯลฯ บอกว่า ไปถึง"พรหมโลก" *(ไปหาพระเจ้า)* ก็ยังไม่รู้จัก "พรหมโลก"แท้ ยังจะเป็นแบบมีรูป สร้างนิมิต มีตัวตน มีภพ มีโลกอื่นๆ เป็นภาพ เป็นรูปทรง มีสถานที่อยู่ที่อื่นๆ *(เป็น"สรีระ" เป็น"อัตตา"ให้แก่ตนอยู่)* หลงว่า เป็นสภาพนอกจิต นอกเจตสิกของตนเองอยู่ละก้อ จะงงจริงๆ จะรู้สึกขัดแย้งจริงๆ ! (เพราะผู้นั้นยังไม่พ้น "ภวราคะ" ยังหลงรูปจิต–อรูปจิตอยู่จริง)

แต่ถ้าผู้ใดจับประเด็นถูก มีอภิญญาแซกซ้อนเข้าไปเข้าใจเอาได้ว่า "อภิญญา"นี้ พระพุทธองค์หมายเอาอย่าง"ธรรมาธิฏฐาน" เป็นเรื่อง"ธรรมในธรรม" เป็นสภาพดี–ชั่วของ"จิต"เท่านั้น เป็นเรื่องกุศล–อกุศลจิต (กุศลาธัมมา–อกุศลาธัมมา จึงจะเรียกว่า เป็นอภิธรรม หรือ เป็นอภิปรัชญาของพุทธ) เป็นเรื่อง **จิต**ที่ดำเนินไปสู่**ความรู้ยิ่ง***(ญาณ)* **จิต**ที่ดำเนินไปสู่**ความไม่หวั่นไหว** *(วิมุติ)* โดยตรงแท้ๆเท่านั้น หาใช่เรื่องสรีระตัวตน สัตว์บุคคล ภูเขา ท้องฟ้า

(๑ จึงได้ถูกพระอรหันต์ทั้งหลายท่านปฏิเสธ และ ที่ท่านปฏิเสธ ก็เพราะพระอรหันต์เหล่านั้นท่านมี "อภิญญา"ต่างหาก (ไม่ใช่พระอรหันต์ที่ไม่มี "อภิญญา"เลยนะนี่หนะ ! สังเกตดีๆ) *คือ ท่านมี"โสตทิพย์" มี"เจโตปริยญาณ"ที่แท้จริงๆเชียวแหละ หยั่งรู้ใจของสุสิมะว่า หมายเอาตื้นลึกหนาบาง หยาบ–ละเอียดแค่ไหน ? "รูปจิต"ของคำว่า เหาะ–ดำดิน หรือ เสียงทิพย์ – ระลึกชาติ....ฯลฯ อะไรต่างๆของสุสิมะนั้น มีลักษณะ มีเป้าหมายแท้ มีความจริงเป็นอย่างไร ? พระอรหันต์ที่ท่านกำลังโต้ตอบกับสุสิมะอยู่นี้ ท่านหยั่งรู้ในมหัคคตจิตของสุสิมะจริงๆ ท่านมี"โสตทิพย์" มี "เจโตปริยญาณ"แท้ๆ* (อันเป็นอภิญญาขั้น "ของแถม"เสียด้วยซ้ำ) *เมื่อท่านตอบแก่สุสิมะ ท่านจึงได้กล่าวว่า* "**หาเป็นเช่นนั้นไม่**" *เพราะความหมายของ"อรหัตตผล"อันเป็นอรหัตตคุณแท้ๆนั้น มันไม่ได้เป็น"ปุคคลาธิฏฐาน"อย่างที่สุสิมะหมายเอาอยู่ในใจนี้ ไม่เลยจริงๆ)*

ทรวดทรง รูปร่าง สีสัน รส เสียง กลิ่น ดิน–น้ำ–ไฟ–ลม ฯลฯ ใดๆ ในที่ไหนๆ ไม่! ก็จะไม่งงเลย ทั้งจะเข้าใจธรรมของพระพุทธองค์ชัดว่า **เป็น "เอโก ธัมโม" จริงๆ เป็นธรรมะร่องเดียวรอยเดียว ลงช่องถูกเหลี่ยม เข้าระดับ ไม่ขัด ไม่แย้ง** อะไรกันหรอก เป็นแต่ว่า มีชั้นเชิง หยาบ–กลาง–ละเอียดลึกซึ้งซ่อนซ้อนเท่านั้น

จะเห็นชัดได้ว่า ผู้ยังไม่รู้ละเอียด หรือ ดูเผินๆ นั้น ดูๆมันขัดแย้งกัน แต่เมื่อดูละเอียดแท้แล้ว จะเห็นว่า ไม่ขัดแย้งอะไร ถ้าใครเข้าใจได้แล้วอย่างชัดแจ่มใจ จะไม่สงสัยเลย ไม่ว่าจะนำ "สุสิมะสูตร" กับ "สามัญญผลสูตร" มาเทียบเคียงอ้างขึ้น สูตรหนึ่งจะยืนยันว่า *เหาะเหิน เดินน้ำ ดำดิน ได้ ฯลฯ* และ อีกสูตรหนึ่งจะขัดแย้งว่า *เปล่า–หาเป็นเช่นนั้นไม่!* ก็จะเข้าใจความหมายทันทีว่า **จริง!** เหาะเหิน เดินน้ำ ดำดินได้จริงๆ *(ตามที่ "สามัญญผลสูตร" หรือ พระพุทธองค์หมายเอา)* แต่ไม่ใช่เหาะเหิน เดินน้ำ ดำดิน**อย่างมิจฉาทิฏฐิหยาบๆ อยู่แค่เป็นปุคคลาธิฏฐานนั้นดอกนะ!** *(ซึ่งก็จริงอีก ตามที่ "สุสิมะ" หมายผิดไว้ในใจ เช่นนั้น)*

แต่นั่นแหละ ถ้าใครยังไปหลงเข้าใจ ยังไปยึดหมายนึกเอาอยู่ว่า เป็นเหาะบินไปบนฟ้าจริงๆ ดำดินแข็งๆ นั้นจริงๆ ดั่ง "สุสิมะ" คิดหมาย **มัน "ก็หาเป็นอย่างนั้นไม่" จริงๆ** และ พออ่านพระสูตร 2 สูตรนี้ ก็จะรู้สึก "ขัดแย้งกัน" จริงๆ ถ้ายังเข้าใจ "พุทธอภิญญา" ผิดๆ โดยเข้าใจแบบง่ายๆ ตื้นๆ เป็นมิจฉาทิฏฐิอยู่แบบ "สุสิมะ" เขาเข้าใจ ยึดหมายเอา

เพราะ ผู้หลงยึดแบบ **บุคคลาธิฏฐาน** นั้น มุ่งเพ่งจะเอาตัวเอาตน เอาคนทั้งร่างไปเหาะไปลอย ทว่าส่วน **"ธรรมในธรรม"** หรือ **"ธรรมาธิฏฐาน"** นั้น หมายมุ่งเอา **ความเหาะของจิต ความลอยความเบาของจิต–เจตสิก–รูปจิต–อรูปจิต** โดยตรงนั่นต่างหาก หาใช่ตัวใช่ตนบุคคล หาใช่รูปทรงใช่แท่งใช่ก้อนใดๆ อย่างนั้นไม่ ดั่งที่ได้อธิบายละเอียดให้ฟังผ่านมาแล้ว

และ แม้จะเอา "เกวัฏฏสูตร" ที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า พระองค์**เกลียดชัง ขยะแขยง เบื่อระอา ต่อ อิทธิปาฏิหาริย์ – อาเทศนาปาฏิหาริย์** อันมีการใช้ภาษาอธิบายว่า *เหาะเหิน เดินน้ำ ดำดิน ฯลฯ ดักรู้ใจคน* เหมือนๆ กันกับ "สุสิมสูตร" และ "สามัญญผลสูตร" นี้เช่นกัน มายกอ้างเทียบเคียงขัดขึ้นอีก ก็ตาม

ก็จะไม่งงเลย และ จะ**ไม่ขัดแย้งกัน**เลย จะเข้าใจ "เป้าหมาย" ของพุทธวิชชาชัดเจนยิ่งๆ ขึ้นเสียด้วยซ้ำไป จะเข้าใจชัดลึกยิ่งลงไปอีกด้วยว่า *พระพุทธเจ้าปฏิเสธ หรือ เห็นค่าที่ต่ำของ "ปาฏิหาริย์" แบบ* **โลกียอภิญญา** *อย่างมาก หรืออย่างรุนแรงชัดขึ้นเพียงใด* ดังนั้น พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย จงอย่ามัวเมาหลงผิด ใน "อภิญญา" ใน "ปาฏิหาริย์" **ที่เป็นเรื่องนอกพุทธแท้ๆ** กันอยู่นักเลย พระพุทธองค์ตรัสไว้ดีแล้ว จริงแล้ว ถูกต้องแล้ว และ พระพุทธองค์ก็ไม่เคยแสดงปาฏิหาริย์ที่เป็นแบบบุคคลาธิฏฐานเลยจริงๆ ด้วย ไม่ว่าจะอธิบายไว้ในที่ใดๆ ก็ล้วนเป็นเรื่องของ "ธรรม" เป็นเรื่องของ "ธรรมาธิฏฐาน" ทั้งสิ้น ไม่เช่นนั้นพระพุทธเจ้า ก็คือ ผู้กลืนน้ำลายที่บ้วนของตนเองแน่ หรือ เป็นผู้พูดไม่อยู่กะร่องกะรอย เป็นผู้พูดสับปลับแน่ ถ้าเข้าใจธรรมะไม่ถึงธรรม

"อภิญญา" ที่ตรงเป้าหมายพุทธนั้น จะแทงตรงเอาเป้าแท้จริง จะเจาะลึกสุขุม และ จะเข้าใจยิ่งขึ้นไปอีกว่า ทำไมพระพุทธองค์จึงทรงห้ามผู้แสดงปาฏิหาริย์แบบ**เหาะเหมือนนกจริงๆ ได้**เสียด้วย *(ดังที่ได้ทรงห้ามแม้แต่พระโมคคัลลาน์)* ตั้งเป็น "ศีล" ไว้ ห้ามไม่ให้**ทายใจคน ทายใจใคร** เอาเสียด้วย *(กระนั้น พระก็ยังละเมิด คนก็ยังชอบ)*

ก็เหมือนกับคนผู้มีความสามารถทางโลก เช่น เก่งแสดงกลได้อย่างยอดประดิษฐ์ดอกไม้ได้อย่างเยี่ยม รักษาไข้ได้อย่างเก่ง หรือ จะเก่งยอดเยี่ยมถึงขั้นเป็นเกษตรกรผู้มีความรู้มีฝีมือปานใดๆ เมื่อมาบวชเป็นภิกษุมาศึกษาธรรมะแท้ ก็จะต้องวางมือจากความสามารถเก่านั้นๆ มาสร้างความสามารถที่เป็นไปเพื่อรู้แจ้งธรรม ส่งเสริมธรรม เผยแพร่ธรรม นี่ดีกว่า ถูกหน้าที่กว่า **เพราะดีกว่า จำเป็นกว่า สูงกว่าจริงๆ ในโลก** จงรู้จัก**ระเบียบกฎเกณฑ์** จงรู้จัก**วินัย** จงรู้จัก**หน้าที่** จงรู้จัก "**ขอบเขตของพุทธ**" **ตามฐานะ** ให้ถูกให้ตรงเถิด ผู้เป็น**มราวาส**ก็ดี ผู้เป็น**พระ**ทั้งหลายก็ดี

เพราะเหตุดังนี้เอง แม้ใครจะเรียนไสยศาสตร์ เดรัจฉานศาสตร์ เหาะได้มาก่อน ดำดินได้มาก่อน ทายใจคนได้เก่งมาก่อน หรือ แสดงกล ประดิษฐ์ดอกไม้เป็นช่างพีต รักษาไข้ เพาะปลูกเก่งกาจ ฯลฯ ดั่งกล่าวแล้ว เป็นต้น มาก่อน

เมื่อมา**ตั้งใจศึกษา พุทธวิชชา ปฏิญาณตนเข้าเป็นนักบวช โกนหัวโล้น บิณฑบาตกินกันแล้ว หรือ นักศึกษาพุทธ-ศาสตร์แท้ๆ** จึงมี "ศีล" มีวินัย ห้ามทำห้ามฝ่าฝืน**ห้ามเล่าเรียน** ห้ามแสดงอวดสิ่งเหล่านั้นทันที จึงอย่าละเมิดเล่นโดย**ไม่สังวร** เป็นอันขาด *(ผู้เคยทำสิ่งใดได้มาก่อนแล้ว ถ้าจำต้องทำด้วยจำเป็น ก็เป็นเรื่องจำยอม เป็นครั้งคราว และ มีสติรู้ในเหตุ–ผลแต่ละคราวนั้นๆ อยู่ด้วยว่า สมควรที่สุดเท่านั้น จึงทำ ซึ่งจะมิใช่การทำด้วยชอบ ด้วยเจตนาละเมิดกฎ ละเมิดศีลของพระศาสดาเลย และที่สำคัญที่สุด ก็คือ มิใช่ว่า ผู้ที่ยังไม่เป็น ยังไม่ได้ในวิชาดังกล่าวนี้ มาก่อน แต่จะมา**เล่าเรียน**วิชาดังกล่าวต่างๆ นี้ ในตอนบวชเป็นนักบวชนั้น ไม่ได้เป็นอันขาด อย่าว่าไปถึง**ขั้นอุตริตั้งหลักสูตรกันขึ้นสอนนักบวชกันอย่างอเวจีกินตัวเลย แม้เพียงแอบไปเรียนกับโรงเรียนของมราวาสเขาก็ได้นรกแล้ว** เพราะมันเป็นการทำศาสนาให้ห้วนด้วน เป็นการทำลายศาสนาให้เสื่อมโดยตรง)*

และสุดท้าย แม้แต่ **"อภิญญา" ขั้นที่ ๖** ที่สุสิมะถามพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายนี้ สุสิมะก็ได้นำไปทูลถามพระพุทธเจ้าอีกด้วย และ ก็ได้รับ**คำตอบปฏิเสธ**เช่นเดียวกันนี้ด้วยเช่นกัน แต่พระพุทธองค์ทรงคุณวิเศษตรงที่ปฏิเสธด้วยว่าทำให้สุสิมะเข้าใจถึงจุดถูก จุดผิด ได้ทะลุแจ้งด้วย ส่วนพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายนั้น ไม่มีความสามารถจะทำให้สุสิมะเข้าใจได้ ดังคำโต้ตอบต่อไปนี้

สุสิมะ: *"ดูกรท่านผู้มีอายุทั้งหลาย พวกท่านรู้อยู่ เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมถูกต้องอารูปวิโมกข์อันสงบ ก้าวล่วงรูปวิโมกข์ทั้งหลายด้วยกาย บ้างหรือหนอ ฯ"*

พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย: **"หาเป็นอย่างนั้นไม่ ท่านผู้มีอายุ ฯ"**

สุสิมะ: "ดูกรท่านผู้มีอายุทั้งหลาย คำตอบนี้ และ การไม่เข้าถึงธรรมเหล่านี้ มีอยู่ในเรื่องนี้บ้าง อาวุโสเรื่องนี้เป็นอย่างไรแน่ ฯ"

พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย: "ท่านสุสิมะ ผมทั้งหลายหลุดพ้นได้ด้วยปัญญา ฯ"

สุสิมะ : "ผมไม่เข้าใจเนื้อความแห่งคำที่ท่านทั้งหลายกล่าวโดยย่อนี้ โดยพิสดารได้ ขอท่านทั้งหลายจงกล่าวแก่ผม เท่าที่ผมจะพึงเข้าใจเนื้อความแห่งคำที่ท่านทั้งหลายกล่าวโดยย่อ โดยพิสดารเถิด ฯ"

พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย : "ท่านสุสิมะ ท่านพึงเข้าใจ หรือ ไม่เข้าใจก็ตาม แต่ผมทั้งหลายก็หลุดพ้นด้วยปัญญา"

สุสิมะก็เลยได้แต่งงเป็นไก่ตาแตก เหมือนผู้ที่ได้งง เมื่ออ่านพบเรื่องราวของ "สุสิมสูตร" นี้ นั่นเอง

เมื่อพระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย ไม่สามารถช่วยสุสิมะได้ต่อไป สุสิมะจึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยตรง และ ก็ไปทูลซักทูลถามเช่นเดียวกันกับที่ได้พูดได้ถามกับพระอรหันต์ทั้งหลายมาแล้วนี้แหละทั้งหมด พระพุทธองค์จึงแสดง**อนุศาสนีปาฏิหาริย์** คือ *เก่งเยี่ยมในการสอน* หรือ คำสอนที่มีฤทธิ์สมรรถนะ ทำให้สุสิมะเข้าใจแจ่มแจ้งได้จนถึงขั้น "อภิญญา" ทั้งหลาย ก็เข้าใจได้ว่า สิ่งที่ได้ของพุทธนั้น หมายเอาความแท้จริงที่เป็นไตรลักษณ์ เป็นเรื่อง อนิจจัง ทุกข์ อนัตตา เป็นเรื่องของปฏิจจสมุปบาท เป็นเรื่องหน่าย คลาย และ ดับสิ่งที่ควรดับ หรือ อยู่เหนือจิต–เจตสิกตนได้ จนพ้น "อวิชชา" คือ มี**ปัญญาอันยิ่ง** เป็นผู้รู้อยู่ เห็นอยู่จะแจ้งในสัจธรรม**ที่มีจริง เป็นจริงได้ในตนเอง** จริงๆเอง นั่นต่างหาก เป็น "สิ่งที่ได้" สูงสุด

และ เมื่อได้ "**ปัญญาอันยิ่ง**" (วิชชา) *ดังนี้แล้ว* (นี่คือ การบรรลุธรรมของพุทธแล้ว) *มันคือ คนผู้นั้นหมายเอา การเหาะได้ ดำดินได้ อะไรต่างๆ ฯลฯ อย่างนั้นหรือ ?* พระพุทธองค์ทรงย้อนถามสุสิมะ เมื่อได้ทรงอธิบายจนสุสิมะเข้าใจแจ้งดีแล้ว สุสิมะก็ทูลตอบว่า *"ไม่ใช่อย่างนั้นพระเจ้าข้า"*

และ "อภิญญา" ข้ออื่นๆ ก็เช่นกัน พระพุทธองค์ก็ทรงย้อนถามเอาไปจนหมดทุกข้อ ว่า **อภิญญาของพุทธ**นั้นหมายเอาต้นๆ อยู่แค่ "**ปุคคลาธิฏฐาน**" ดังที่สุสิมะหลงกำหนดผิดเป้า ผิดจุดแท้มานั้นหรือ ? สุสิมะก็เข้าใจได้ว่า ไม่ใช่อย่างที่เขาเข้าใจมาแต่ต้นนั้นเลย

แม้ที่สุดตรัสถามว่า **"ดูกรสุสิมะ เธอรู้อยู่ เห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมถูกอารูปวิโมกข์อันสงบ ก้าวล่วงรูปวิโมกข์ทั้งหลายด้วยกาย บ้างหรือหนอ ? ฯ"**

สุสิมะ : **"มิใช่อย่างนั้นพระเจ้าข้า ฯ"**

บางคนก็จะงงอยู่นั่นเองว่า *อะไรกันนี่ !* ใคร ๆ ก็หมายเอา หมายไปให้ถึง **"วิโมกข์ธรรมอันสงบ"** เสร็จแล้วไฉนจึงว่า *"ไม่ใช่ !"* กันไปหมดเสียทั้งนั้น

ก็ **"ไม่ใช่"** จริง ๆ ! เพราะถ้าวิโมกขธรรมแบบเข้าไปยึด ไปติด "ความสงบ" หลงความสงบ จะยึดเอาแต่ความสงบเป็นเครื่องเสพย์ เป็นผู้จะจมอยู่แต่กับสภาพ**รูปหยาบเป็นใหญ่** (กาเยน *ผุสิตฺวา วิหรสีติ*) **ไม่ออกจากความสงบ ไม่สลัดคืน "ความสงบ"** อันหมายเอา "สงบ**กาย**" นั้น จนเอาแต่กายหยุด กายนิ่ง กายไม่มีการงาน กายเป็นคนขี้เกียจ กายเหมือนหุ่น เหมือนตุ๊กตา กายไปหลบซุกหลบซ่อนอยู่ในถ้ำ ในป่า ในที่ไกลหมู่คน แม้ในห้องในกุฏิเงียบงุดอยู่คนเดียว**จนไม่ถอดถอนได้ไม่สลัดคืนได้** ไม่มีแรงงาน ไม่มีผลผลิตอะไรจากผู้ถึงวิโมกขธรรมแล้วนั้นๆ ที่สุด แม้จะมีวิโมกขธรรมแล้วก็ยังจะคงต้องอาศัยหลบอยู่ในป่าในถ้ำ ต้องง้อสถานที่อยู่ ว่างั้นเถอะ ! ศาสนาพุทธไม่มี "จุดยืน" อย่างนี้แน่ ๆ ศาสนาพุทธไม่มีลักษณะทำคนให้เป็นตุ๊กตา หรือ ทำคนให้เป็นซากแข็ง ซากแห้งที่เดินได้ เป็นคนคร่ำครึ เฉื่อยชา นั่งเสพย์นอนเสพย์แต่ "รูปสงบ–อรูปสงบ" หรือ เอากายทั้งกายเอาตัวทั้งตัวจมอยู่แต่กับจิตสงบ (*อยู่กับรูปจิต หรือ อรูปจิตก็ตาม ที่มีสภาพเอาแต่หยุดท่าเดียว*) ใคร ๆ ก็ไม่อยากเกี่ยวข้อง อะไร ๆ ก็ไม่อยากเกี่ยวข้อง หลบลี้หน้าผู้คน (*โดยเฉพาะหลบงาน ไม่มี "สัมมากัมมันโต" อันเหมาะสมฐานะของคนผู้เยี่ยมยอดถึงขั้นมีวิโมกข์ได้วิมุติกันเลย*) ออกห่างผู้ ห่างคน กลายเป็น "คนกลัวคน" ไปเลย หาได้**อาจหาญแกล้วกล้า** ตามที่พระพุทธพจน์ทรงรับรองไว้ไม่ หาได้มีจิตมั่นคงแน่วแน่จริง ไม่มีหวั่นไหว แม้จะสัมผัสกระทบอยู่กับโลกธรรมทั้งปวงก็อยู่ได้ (*ผุฏฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตตัง ยัสสะ น กัมปติ*) ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ ไม่เลย **ถ้าเป็น "วิโมกข์" อย่างนั้นก็ "ไม่ใช่" แน่ ๆ** *ถูกแล้ว*

ยิ่งไปหลงว่า **"วิโมกขธรรมอันสงบ"** *(สนฺตา วิโมกฺขา อติกฺกมฺม รูเป อารุปฺปา)* คือ หลับตาเข้าไปทำเอาให้ได้**รูปจิต–อรูปจิต**อันว่าง อันหยุด อันดับ แบบนอนหลับ แบบที่ได้อธิบายแยกแยะให้เข้าใจชัดๆ ที่ผ่านมาแล้ว ซ้ำซาก ซึ่งหมายเอา "สงบจิต" เป็น**อภิสัญญานิโรธ**บ้าง เป็น**อสัญญี**บ้าง เป็น**อากิญจัญญายตนะ***(ตามที่ฤๅษีดาบสกำหนดหมาย)* บ้าง หรือ แม้**เนวสัญญานาสัญญายตนะ**บ้าง ฯลฯ หรือ จะล่วงพ้น**รูปจิต**ทั้งหลายไปได้ แล้วหลงเสพย์อยู่แต่**อรูปจิต**อันสงบเสพย์สมสุขสมติดแน่นเหนียวหนึบอยู่บ้าง หรือ เป็น**อุปกิเลส "รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ"** ขั้นรูปขั้นอรูปละเอียดลึกซ้อน ขั้นไหนขนาดไหนๆแล้ว ก็**ไม่รู้จักไถ่ถอน ไม่รู้การสลัดคืน***(นิสสัคคะ)* ก็ตาม **ก็ยังไม่ใช่ "จุดจบ" ยังไม่ใช่จุดหลุดพ้นสูงสุดของพุทธวิชชาอยู่นั่นเอง**

หรือ ยิ่งไปหลงว่า **"วิโมกขธรรมอันสงบ"** นั้นคือ การหลับตาเข้าไปนั่งเพ่ง นั่งวาด จนเกิดรูป เกิดนิมิต จนสัมผัสกับ**สภาพอย่างหนึ่งในจิต**แล้วก็เข้าใจว่า *นี่แน่แล้ว!* คือ การถึง คือ การเป็น การได้นิพพาน ได้สุญญตา ได้ถึงเมือง ถึงโลกแห่งนิพพานแล้ว เมื่อเกิดมั่นใจแน่ใจขึ้นมาว่า *"ไอ้สภาพอย่างนี้ๆแหละ"* คือ ตนได้วิโมกข์ ได้วิมุติ ได้นิพพาน ก็จะเกิดวาบหวามใจ บีติใจ มีอาการต่างๆ บ้างมีแสงสว่างอันเจิดจ้ามากมายเป็นนิมิตในจิต บ้างเป็นสภาพโล่งหลุดเบาลอย ว่างหวิวอย่างไม่เคยประสพ บ้างก็มีต่างๆ เพี้ยนๆ กันไปตามแต่ใครจะสมมุติจะยึดกำหนดอุปาทานไว้ *(ดังที่เคยมีเกจิอาจารย์ต่างๆ เคยได้พบได้เกิดกันมาแล้ว)* ก็เป็นได้ เป็นจริง เป็นแสง เป็นสภาพต่างๆแม้ภาพว่างๆนั้นได้จริง **แต่ก็ไม่ใช่ "วิโมกขธรรมอันสงบ" แท้ ตามนัยที่สุดแห่งที่สุดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหมายถึงหรอก** สภาพเช่นนี้คือ **นิมิตหลอกจิต สัญญาหลอกสัญญา** แท้ๆ เป็น "สัญญาวิปลาส" เอาด้วย (ไม่ใช่ "สัญญาเวทยิต" เลย) *สำคัญผิด คือ ไปหลงยึดเอานิมิตต่างๆนั้น ยกขึ้นเทียบเท่ากับสภาวะนิพพานทีเดียว* เนื่องจาก "นานัตตสัญญา" ยังไม่ละเอียดแท้ ความเห็นยังไม่เป็น "สัมมาทิฏฐิ" หมายความว่า การกำหนดหมายใน "อัตต" ทั้งหลาย หรือ การกำหนดรู้สาระสำคัญของสภาวธรรมต่างๆผิดไปแล้ว

เพราะ **"วิโมกขธรรม"** นั้น **ต้องถึงได้ด้วยบัญญารู้แจ้ง** เข้าใจตนอยู่ทุกขณะทุกเมื่อ แม้ลืมตาโพลงๆ ทำงานทำการอะไรอยู่ ก็ได้ แม้หลับ ก็รู้ว่าหลับ หรือ แม้หลับ แต่มีสติเต็ม ก็รู้ชัดว่า หลับทวารอื่น ส่วนทวารจิตยังรู้อยู่เห็นอยู่ ควบคุมตนได้อยู่ในจิตตนเต็ม จิต–เจตสิก มีสภาพอย่างนี้ ควรปล่อยออก เปลื้องทิ้ง จิต–เจตสิก มีอาการอย่างนี้ ควรดับเสีย หยุดเสีย หรือ จิต–เจตสิก มีสภาพอย่างนี้ดีแล้ว ควรให้เป็นไป ควรให้ถึงซึ่งความเป็นอย่างนั้น จิต–เจตสิก มีอาการมีงานอย่างนี้ ก็เป็นกุศลที่ดียิ่งแล้ว ก็ควรให้เป็นอยู่ ควรให้ดำเนินไป ควรให้เกิดต่อไป *(อติกกัมมะ)* เพราะประกอบไปด้วยความเป็นที่สุดที่สมควรยิ่งแล้ว ดียิ่งแล้ว ชอบแล้วจริงๆ **ส+อันติ=สันติ** จริงๆ *(ส=ประกอบพร้อมด้วย, มี อันติ=ความเป็นที่สุด, สภาพไม่มีความวนอีก)*

เรียกว่า รู้จิตแท้ รู้ละเอียดสุขุมในเจตสิก หรือ อาการ หรือ สภาวะของจิต ที่การงานเกิดอยู่ทุกขณะได้ แม้การงานของจิตอย่างใดที่ "ดี" ที่ "ไม่ดี" ก็รู้ถูกรู้ชัดแท้ เมื่อนับว่า "ดี" เมื่อนับว่า "ไม่ดี" ในกาละอย่างนี้ มีองค์ประกอบอย่างนี้ หรือ มีเหตุมีปัจจัยเท่านี้ๆ นับว่า "ดี" ในกาละอย่างนี้ มีองค์ประกอบอย่างนี้ หรือ มีเหตุปัจจัยเท่านี้ๆ นับว่า "ไม่ดี" ก็เข้าใจละเอียดมี **สัปปุริสธรรม ๗** ในจิต ในปัญญาพิจารณาไตร่ตรองประกอบด้วยแท้ๆ มากน้อยตามภูมิจริงๆ *(ญาณ หรือ ปัญญาวิมุติ)* การงานของจิตอย่างใดที่ควรหยุด *(จุติ หรือ ดับ)* ควรให้ดำเนินต่อไป *(อุปปัติ หรือ ให้เกิด)* ก็ทำเอาได้ ให้จิตหยุดการงานนั้น หรือ ให้ทำการงานนั้นต่อๆ ไป ก็ทำเอาได้จริงๆ *(วิมุติ หรือ อุภโตภาควิมุติ ที่เดียว)*

เป็นผู้รู้ "เกิด–ดับ" ละเอียดลออสุขุมลึกซึ้งถึงที่สุดจริง จะยังไม่ถึง **"อาสวักขยญาณ"** อยู่ก็เพียงแต่ **ทำเกิด-ทำดับ** ให้ได้ที่ตนยังไม่เด็ดขาด หรือ ยังไม่มั่นคงเท่านั้นเอง ถ้าทำได้ก็นั่นแหละ คือ **"ผล"** *(สัมมาวิมุติ)* ทุกบทแห่งการทำได้ล่ะ

"จุตูปปาตญาณ" จึงคือ การรู้การเข้าใจเรื่อง "ความเกิด–ความดับ"

หรือ เรื่อง "ความรับสภาพไว้" (*เกิด*) กับ "ความไม่รับสภาพไว้" (*ดับ*) หรือ เรื่อง "ความเปลี่ยนสภาพไป" (*ดับ*) กับ "ความยังไม่เปลี่ยนสภาพไป" (*เกิด*)

และ มันจะมี "อธิปัญญา" เพิ่มพูนเข้าไปรู้ย้อนเพิ่มภูมิแห่ง **"เจโตปริยญาณ"** ละเอียดลึกซึ้งชัดเจนถึงแก่นของ กิเลส วิปัสสนูปกิเลส อุปกิเลส หรือ อุปักกิเลสต่าง ๆ ได้มากขึ้น ยิ่ง ๆ ขึ้นว่า สภาวะอย่างนี้เป็นกิเลสขนาดเท่านี้ ๆ สภาวะอย่างนั้นเป็นกิเลสขนาดเท่านั้น ๆ สภาวะอย่างนี้ ในกาละอย่างนี้ ในหมู่ชนขนาดนี้ เป็นสิ่งไม่ควร สภาวะอย่างนั้น ในกาละอย่างนั้น ในหมู่ชนขนาดนั้น เป็นสิ่งควร เราจะรู้ลึกรู้ซึ้งขึ้นจริง ๆ **และแล้วเราก็จะเป็นคนรู้จัก "สัมมาอริยมรรคองค์ ๘" แจ่มใจยิ่ง ๆ ขึ้น พร้อมทั้งเราจะมีสัมมาทิฏฐิแท้ ๆ สัมมาสังกัปโป – สัมมาวาจา – สัมมา-กัมมันโต – สัมมาอาชีโว – สัมมาวายาโม – สัมมาสติ – สัมมาสมาธิ จริง ๆ**

เราจะรู้ "ทุกข์" อันเป็น**ความทนได้ยาก** และ จะรู้สภาพที่เรา**ทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบากขัดขึ้น** แล้วเราก็จะ*ยินดีให้* "*ความทนได้โดยไม่ยาก*" "*ทนได้โดยไม่ลำบาก*" นั้น "เกิด" อยู่ ดำเนินไปอยู่ แม้จะต้องมีข่มฝืน (ทมะ) ต้องอดต้องทน (*ขันติ*) ก็รู้อยู่

เมื่อเรากระทำตน หรือ ตั้งตนอยู่ในความลำบากอยู่อย่างนี้ กุศล-ธรรมก็จะเจริญยิ่งจริง ตามพระพุทธพจน์ไม่ผิดเลย เรารู้ในกุศลธรรมนั้น เห็นกุศลธรรมนั้นเจริญอยู่ ๆ จริง ๆ ด้วย มิใช่งมงาย มิใช่ไม่รู้ ทั้งเป็นกุศลต่อผู้อื่น และ ทั้งเป็นกุศลต่อตนเองด้วย เกื้อกูลผู้อื่น เกื้อกูลตน ก็มีอยู่ชัด ๆ ไปพร้อมกัน หรือ แม้ประโยชน์ตนจะไม่เห็นชัด ก็จะเห็นประโยชน์ผู้อื่นชัด ๆ ไปพร้อมกัน หรือ แม้ประโยชน์ตนจะไม่เห็นชัด ก็จะเห็นประโยชน์ผู้อื่นชัด ๆ เป็นคุณเป็นค่า เป็นการเสียสละ เป็นการให้แก่ผู้อื่นชัด ๆ อยู่ที่เดียว (*เมื่อเราไม่มีความต้องการแล้วจริง*) หรือ แม้นาม-ธรรมจะไม่เห็นชัด ก็เห็นรูปธรรมอยู่โต้ง ๆ ชัด ๆ อยู่ที่เดียว และ เราจะหยุดเมื่อไหร่ก็ทำได้ เพราะเราไม่ได้ทำด้วย "อยาก" หรือ "ไม่อยาก"

แต่เราทำด้วย "รู้" ว่า **ดี** หรือ **ไม่ดี** **ควร** หรือ **ไม่ควร**

เมื่อ ดี **เมื่อ** ควร **เราก็ทำ**

เราไม่ได้ทำ เพราะ **ชอบ** เพราะ **อยาก** เลยจริงๆ เราจึงจะ **"ไม่ติด" ไม่หลง**มันเป็นแน่ เมื่อถึงขั้นเมื่อย ทนได้โดยยาก ทนได้โดยลำบากแล้วจริง เราก็หยุด ก็เท่านั้นเอง ยังไม่เมื่อย ยังพอทนได้ หรือยังน่าจะทนเพราะเห็นในกุศลนั้นยิ่งๆ อยู่ ก็ให้มันดำเนินไป ก็ให้มัน "เกิด" อยู่ ทั้งสภาพของ**ความยังเป็นไปทางกาย** ทั้งสภาพของ**ความยังเป็นไปทางจิต**

มีทั้ง "สัมมากัมมันโต" อันหมายความถึง การงานทางกายกรรม – วจีกรรม – มโนกรรม *สภาพของความยังเป็นไปทางความประชุมพร้อมแห่งกรรมทั้งหมด ทั้งนอกและใน* นี้คือ การ "เกิด" อยู่ของพระอริยเจ้าที่ยังไม่ตายเน่า*(โยนิ)* ก็ต้องมีงาน มีการ มีผลผลิต*(กรรม)* ไม่ใช่คนหยุดนิ่งๆ ไม่ใช่ซากแห้งเดินได้ หรือ ไม่ใช่คนที่หลบผู้ หลบคน ติดความสงบอยู่แต่ในห้อง อยู่แต่ในถ้ำในป่า แต่**เป็นคนมีงานเผยแพร่พุทธธรรมอันเป็นสิ่งควร*** เป็นหน้าที่

(เรียกว่า "กัมมโยนิ กัมมพันธุ กัมมปฏิสรโณ" คือมี "การงาน" นั่นแหละเป็นความเกิด(กัมม–โยนิ)อยู่ แสดงส่วนเหลือว่า ยังไม่ตายเน่า ยังมีประสิทธิภาพแห่งความเป็นคนอยู่ มิใช่ "ซากแห้งที่เพียงหายใจได้ เดินได้ แต่ไม่มีบทแห่งการงาน ไม่มีผลผลิตอะไร เป็นคนไร้ประโยชน์แล้ว เสื่อมจากการเป็นคนแล้ว" อย่างนั้น ไม่ ! แท้จริงนั้นเป็นคนที่เจริญแน่ๆ เป็นคนมีประโยชน์ชัดแจ้งจริงแท้ มี "การงานเผยแพร่พุทธศาสนา" หรือ มี "พุทธกิจ" นั่นแหละ เป็นการสืบเผ่าต่อพันธุ์ไว้ สืบพุทธสกุลไว้ (กัมม–พันธุ) อันจะไม่ใช่ "กิจนอกพุทธ" จะไม่ใช่การงานเผยแพร่ที่เป็น "กัมมรตา" ไม่เป็น "เดรัจฉานวิชชา" ด้วย จึงจะชื่อว่า **"สรณะ" แท้ๆ** เป็น "สังฆัง สรณัง คัจฉามิ" เป็นโลกนารถอย่างอนุพุทธะแท้ เป็นที่พึ่งของโลกแท้ เพราะ "ตนทำตน" ให้เป็นที่พึ่งแก่ตนได้อย่างดีแล้ว ตามระดับ ด้วยการบรรลุ "พุทธธรรม" ก่อนจริงๆ (กัมมัสโกมหิ = ตนทำ จนตนมี ตนได้) แล้วตน ก็เผื่อแผ่เกื้อกูล อุทิศตนให้เป็นที่พึ่ง →

เราก็ทำด้วยอิทธิบาท มีฉันทะ มีวิริยะ อุตสาหะ มีจิตเท่าใดก็เอาใจใส่ไม่เนื่อยๆ เฉื่อยๆ ชังกะตาย แต่มีวิมังสา คิดค้น ปรับปรุง พัฒนาการให้มัน "เผย" จริงๆ อยู่ที่เดียว เผย*ทั้งแบบ* **แผ่** เผย*ทั้งแบบ* **แพร่** *ไม่ใช่นับวันจะปล่อยให้มันถูกปกปิด ถูกอำพราง ถูกสิ่งอื่นกลบ ถูกสิ่งไม่จริงไม่ใช่สัจธรรมเกลื่อน ถูกซ่อน ถูกบัง ถูกทับ ถูกถม สูญหายไป อย่างนั้น ไม่เอา และ "แพร่" จริงๆ ให้มันกระจายออก โดยเราเพิ่มปริมาณ เพิ่มอำนาจแห่งการขยายด้วยความพยายามอย่างสุดปัญญา อย่างเต็มสมรรถภาพที่เราจะพึง "แพร่" ให้ขจายให้ขจรออกไป จึงจะเป็นผู้จรรโลงพุทธศาสนาแท้ เป็นผู้ทำ "เลข" เป็นผู้มี "อาคม" (คำอธิบายอย่างย่อ และ อย่างลึกซึ้งละเอียด) เป็นผู้ใช้ "อนุศาสน์" (คำสอน) จน เป็น***ปาฏิหาริย์***ได้แท้ จึงจะชื่อว่า "แผ่" (คือ ได้ทำการขยาย ได้ก่อให้ผลนั้นๆ ยืดออกไป) พร้อมทั้งใช้ "พระอาณา" ของพระพุทธองค์เป็นผล ตนก็พึงมี "อาณา" (คำสั่ง) ได้ด้วย เพราะคนศรัทธาเลื่อมใสเชื่อมั่น ก็ล้วนถูกหลักตรงธรรมเป็นสัจธรรมทั้งสิ้น*

สภาพการณ์ดังนี้ มันก็คือ **"ศาสนา"** อันประกอบพร้อมด้วย **อาณา–อนุศาสน์–อาคม–เลข** ครบองค์ประกอบของ**ความเป็น "ศาสนา"** ก็ถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่เห็นจะน่าฉงนตรงไหน ? (*"ศาสนา" นั้น นอกจากจะมี "สัจธรรม" เป็นสภาวะจริงของตัวมันเองเป็นแกนแล้ว ก็ยังจะต้องมีองค์ประกอบ 4 นี้ปรากฏห้อมล้อมอยู่จริงด้วย จึงจะเรียกได้ว่า นั่นคือ "ศาสนา" คือ ต้องมี* **อาณา–อนุศาสน์–อาคม–เลข** *แสดงบทบาทประกอบอยู่จริงๆ*)

แก่ปวงชน แก่สังคม แก่โลก ซ้ำซ้อน ย้อนคืนตอบแทนอยู่จริง ด้วยการแจก "พุทธธรรม" ที่ตนได้บรรลุแล้วนั้นๆ (คือ ต้องเป็น "กัมมทายาท" = เพราะมีมรดก คือ มีคุณธรรมที่เป็นพุทธธรรมแท้ๆ นั้นแล้วในตน ได้รับ "ผล" ของการปฏิบัติธรรมจริง เป็นผู้มี "สมบัติ" จริง แล้วจึงจะได้ชื่อว่า เป็น "ผู้แจก" เผื่อแผ่ผู้อื่นได้) ต้องอย่างนี้ จึงจะเรียกว่า เป็น "กัมม–ปฏิ–สรโณ" อันเป็นการงาน(กัมม)สุดท้าย ที่ยืนยัน "กัมม+อันต" (การงาน+ขั้นสุดท้าย) และ เป็น "สัมมา" ที่สุดอยู่กระนี้ๆ เอง คือ "สัมมากัมมันโต")

ผู้รู้จริง ถึงจริง เป็นจริง ย่อมทำจริงอย่างนี้

ผู้ยังไม่รู้จริง ก็แอบแฝง เพื่อเสพย์สุข หรือ ฉลาดแกมโกง ใช้ความอำพรางแฝงซ้อนอาศัยอยู่ บนความได้เปรียบชาวโลก แฝงกิน แฝงอยู่ แฝงใช้พุ่มเพือย แฝงเสพย์ความสบาย โดยมี "กัมม" (การงาน *หรือ "กรรม" ก็ตัวเดียวกัน*) **เหมือนกัน แต่เป็น "กัมมรตา" ไม่ใช่ "สัมมา-กัมมันโต" ถูกหน้าที่ตรงธรรม ไม่มีเนื้อหาแท้ ก็ไม่ใช่ผู้เผยธรรม ไม่ใช่ผู้แพร่ธรรมที่แท้ ก็เท่านั้น**

บาปใคร-บุญมัน ชั่วใคร-ชั่วมัน ดีใคร-ดีมัน *ไม่มีแบ่ง ไม่มีโกงกันได้ !*

ยิ่งถ้า "พระ" ของพุทธศาสนารูปใด มี "มิจฉากัมมันโต" เผยแต่เดรัจฉานวิชชา แผ่แต่ไสยศาสตร์ แพร่แต่งานการที่ไม่ใช่หน้าที่ ทำแต่งานที่**ผิดศีลละเมิดวินัย** ทำแต่งาน**หาเงิน** ทำแต่**งานค้างานขาย** ทำแต่งานที่นอกฐานะอัน**ไม่ถูกธรรมไม่ตรงธรรม** ทำแต่งานที่ผิดเพศ คือ **งานที่ไม่ใช่กิจของสมณเพศ** หรือไม่ก็มีแต่ **"กัมมรตา"** (*หรือ "กัมมารามตา"*) คือ ทำแต่การงานที่ตนชอบตนยินดี เอากิเลสเข้าตัดสิน ถ้าไม่ชอบก็ไม่ทำ หมายความว่า ยังทำงานด้วยความกำหนัดด้วยกิเลสอยู่ **ยังหาได้ทำงานโดย "ปัญญา" ที่พิจารณาเป็นกุศล**(*ดี*)**-อกุศล**(*ไม่ดี*)**จริง ตามกิจอันควร ตามเพศ ตามศีล ตามหน้าที่แท้ไม่ ยังหาได้ทำด้วยความเป็นกลาง และได้พยายามให้บริสุทธิ์ตรงธรรม ตรงศีล ตรงวินัยจริงๆ ไม่** ก็ยิ่งจะเพิ่มบาปหาบหนักกรรมหนักเวร หรือ "ชั่ว" หนักขึ้นๆ ล่ะ !

พระอริยะเจ้าของศาสนาพุทธนั้น (*ผู้มี "สัมมาทิฏฐิ"*) ทำงานด้วย**ความเห็นควร-เห็นดี**(*สัมมา*) มิใช่ทำงานด้วย**ความชอบ-ความไม่ชอบ** อันเป็นกิเลสแท้ๆ

ยังเป็นทาสของ "จิต" ตัวเองอยู่ **โดยสัจธรรมนั้น ชอบ ก็ทำ ถ้าควร และ ดี แม้ไม่ชอบ ก็ทำ ถ้าควร และ ดี ถ้าไม่ดี ไม่ควร ไม่ว่าชอบ หรือ ไม่ชอบ ก็ไม่ทำทั้งนั้น** และในการทำงานนั้นๆ ด้วยมรรควิธีเยี่ยงนี้แหละ เป็น "สัมมากัมมันโต" แท้ จะขัดเกลาจิตของผู้ยังมี "ความชอบ–ความไม่ชอบ" อยู่ในจิตเองด้วย ผู้มี "**สติปัฏฐาน**" ที่พร้อมด้วย "สัมมาอริยมรรค" ผู้มี "**อาณาปาณสติ**" ที่พร้อมด้วย "สัมมาอริยมรรค" ก็จะมี "ผล" จริงๆ

แต่พระผู้มี "มิจฉากัมมันโต" ก็จะทำแต่งานที่ไม่ถูกธรรมไม่ตรงธรรม ซึ่งตัวเอง**หลงเข้าใจผิด** ว่า "งาน" นั้น "กิจ" นั้น เป็นของควรจริงๆ ส่วนผู้รู้อยู่ว่าเป็นของ "ไม่ควร" ทว่า**เอาแต่ความชอบของตนเป็นตัวนำ หรือ เอาแต่ความแพ้ต่อกิเลสเป็น "กรรม" ทำแต่การงานที่ดำเนินตามหลังความใคร่อยาก ความใฝ่ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข เป็นเส้นทางเดินของชีวิตอย่างนี้ เรียกว่า "กัมมารามตา" หรือ "กัมมรตา"** อันเป็นกิจที่ "เป็นไปเพื่อความเสื่อมของภิกษุ" *(ตามพระพุทธพจน์ใน อังคุต. อัฏฐก. ข้อ ๑๘๓)* ก็ผู้นั้นแหละ มีนรก มีเวจีเป็นของเขาเอง **เพราะเขาเผยสิ่งที่ไม่ควรเผยเขาแพร่สิ่งที่ไม่ควรแพร่** และเขาทำหรือเขามีแต่การงาน *(ก่อกรรม)* อย่างนี้จริงๆ เขาไม่ได้ "แผ่" ศาสนาเลย ตามที่เขา**หลงเข้าใจว่า "เขาเผยแผ่"** เพราะเขาไม่มีสิ่งที่ถูกเพศถูกฐานะถูกหน้าที่ที่จะแผ่ แม้แผ่อะไรออกมา มันก็เป็นแต่ที่ **ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่สัจธรรม** ตรงกันข้ามกลับแผ่ **อธรรม** เอาสิ่งที่ไม่ตรงกับสัจธรรมมาแผ่เสียอีก จึงได้ชื่อว่าเขาทำลายธรรม เขาบั่นทอนศาสนา

"กัมมะ" *(กรรม)* ที่เป็น "กัมมันโต" ใด ใครทำก็เป็นของผู้นั้นๆ เอง ผลักไสให้ใครก็ไม่ได้ ปฏิเสธก็ไม่พ้น ย่อมเป็นกรรม เป็นการกระทำแท้ ของผู้นั้นๆ เอง และที่ "ผู้เขียน" พูด ที่ "ผู้เขียน" ว่าอยู่นี้ ก็ไม่ได้มีเจตนาใส่ร้ายใครใดเลย แต่ต้องกล่าวสัจธรรม ต้องเน้นชี้สัจธรรมด้วยความเกื้อกูล ด้วยจริงใจ เพราะรู้อยู่ เห็นอยู่ ดั่งกล่าวนี้จริงๆ ซึ่ง "ผู้รู้ความจริง" เมื่อเห็นอยู่ตำตาในการ

กระทำบาป กระทำสิ่งที่เป็นไปทางเลวทางต่ำอย่างนี้ ย่อมจะต้องว่ากล่าว ชี้แนะ ทักท้วงไว้เป็นธรรมดา ไม่เช่นนั้น **ผู้ทำบาปก็จะคงบาปอยู่ ไม่ได้ช่วยกัน ธรรมะก็ยิ่งจะถูกทำลายหนักยิ่งขึ้น เพราะ "ผู้รู้ความจริง" นั้นกลายเป็นผู้ดูดาย หรือใจดำไป** และ ผิดความเป็น "สัมมา" อย่างยิ่งด้วย ถ้าไม่ทำ เพราะกลายเป็น**คนวางเฉยอย่างโมหะ** เหมือนผู้ใหญ่เห็นเด็กแกทำผิดอยู่ จะเป็นภัยต่อตัวแกเองอยู่ต่อหน้าต่อตา แล้วจะไม่ทักไม่ท้วงแกยังไง ? ยิ่งเป็นเด็กในบ้าน หรือเป็นเด็กที่อยู่ใน **บริษัทเดียวกัน** ทำงานผลิตผลอันเดียวกันนั้นด้วย เมื่อเห็นผิด เห็นบกพร่องอยู่ตำตา ก็ยิ่งจะต้องรีบท้วง จำเป็นต้องท้วง เพื่อรักษาผลรักษาประโยชน์นั้นๆ *(อนุรักขนาปธาน)*

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า *"กัมมัสสโกมหิ กัมมทายาโท กัมมโยนิ กัมมพันธุ กัมมปฏิสรโณ"* ซึ่งเป็นการเน้นว่า **คนเราเกิดมานั้น มันอาศัย "กรรม"** *(หรือ กัมม)* **นี่แหละไม่มีอื่นเลย** จงแน่ใจเถิด

"กรรม" อันหมายถึง การกระทำ หรือ ความประพฤติของใครๆ ก็ของคนนั้น นี่แหละ **เป็นตัวสำคัญสุด เป็นตัวบงการ เป็นตัว "พระเจ้า" เห็นให้ได้ว่า "การงาน" หรือ "พฤติการณ์" ของคน นั่นแหละ คือ "พระเจ้า" "กรรม" คือ "พระเจ้า" "พระเจ้า" คือ "กรรม"** พอพูดถึงคำว่า "กรรม" พุทธศาสนิกชนชอบไปคิดถึง "อดีต" กัน *ไปนึกถึง "เวร"* ไปลงโทษสิ่งเก่าเรื่องเก่า จะรู้เรื่องเก่านั้น หรือ ไม่รู้ ก็มักจะไปลงโทษหรือลงคุณเรื่องเก่ากันเสียหมด แล้วก็มา**ท้อแท้ใจ** ว่า *"แก้ไขไม่ได้ กรรมเราทำไว้ไม่ดี ก็ต้องยอม เป็นอยู่อย่างนี้แหละ"* **หมายความว่า ตนทำเลว ทำต่ำอยู่ยังไง ก็จะยอมอยู่กับความเลวกับต่ำอยู่ยังงั้นแหละ ! นี่เป็นข้อเสียอย่างร้ายกาจทีเดียว** มันต้องคิดให้เห็นว่า ก็เพราะเรา "ทำเลว" มาแล้ว เราจึงจะต้องหยุดการกระทำเลวนั้นๆ หรือใดๆ ก็ตาม ลง จะต้อง "ทำดี" ขึ้นทดแทนให้ได้เสมอๆ นั่นต่างหาก คือ การ "แก้กรรม"

เราแก้"กรรม"ได้ เราผู้นพรหมลิขิต หรือ เราต่อสู้อำนาจบงการของพระเจ้าได้ แต่ก็ยากหน่อยล่ะ ! และ **จะต้อง"แก้"โดยตัวเราเองด้วย** อย่าไปเชื่อนักหลอกตุ๋น เล่นไสยศาสตร์ ทำมายากลใดๆ ที่เขาหลอกเอาเงิน หลอกเอาความดีบความดีอะไรจากคุณเป็นอันขาด **เขาจะแก้กรรมให้คุณไม่ได้บริสุทธิ์บริบูรณ์เท่าตัวคุณเองแก้กรรม ให้ตัวเองเป็นเด็ดขาด** เพราะพระพุทธเจ้าไม่ได้เสี้ยมสอนเราว่า **"กรรม"นั้น***มีเจ้ามีนาย***เหมือนคนในโลก เหมือนสังคมเจ้าสังคมนาย** หรือ เหมือนศาสนาอื่นๆ ซึ่งมีสิ่งลึกลับ ที่เรียกว่า"พระเจ้าบงการ"ก็ดี หรือ เรียก"พระพรหมลิขิต"ก็ตาม เรียก"เจ้ากรรมนายเวร"ก็ตาม ดังนั้น "เจ้ากรรม–นายเวร"อะไรที่ไปพินอบพิเทาขอ ไปอ้อนวอนร้องขอก็ตาม หรือ จะถึงขนาดเซ่นเหล้า เซ่นข้าวน้ำ เงินทองข้าวของอะไรกันอยู่นั้นก็ตาม มันก็คือ**"เจ้า"**กินสินบน **"นาย"**โลภสินบาท **"เจ้า"**คอรัปชั่น **"เจ้า"**ไม่มีเมตตา มีอย่างหรือ แกล้งให้คนทุกข์ยากอยู่ได้ เพื่อรอแลกสินบน มันก็เป็น"เจ้า"ที่ไม่น่านับถือ ไม่น่าคบค้ากันแล้ว เพราะเป็นนักคอรัปชั่นขั้นร้ายกาจ เป็นผู้ไม่มีคุณงามความดีพอที่จะเคารพแล้ว แท้จริง มันไม่มี"พระเจ้า"ไม่มี"พระนาย"อะไรหรอก *มันเป็น"พิธีกรรมอำพราง"ทางไสยศาสตร์* ที่เขาหลอกคุณไป**ตาม"ความไม่รู้จริง"ของเขา** โดยอ้างสิ่งที่ต่างก็ไม่ใช่"ภาววิสัย" สิ่งลอยๆลมๆ บั๊นน้ำเป็นตัวอะไรให้คนยึดคนเกาะไป ส่วนมากก็หลงว่า เป็นจริง เป็นจังกับ"อรูป" กับความไม่กระจะกระจ่างอยู่นั่นแหละ แต่ที่จริงคุณได้ประโยชน์จากไสยศาสตร์นี้อยู่นิดหนึ่ง คือ ให้คุณมีกำลังใจ เช่น พอไปทำพิธี"แก้กรรม" หรือ ขอให้เจ้าเวรนายกรรมอะไรช่วยหน่อยเถอะ ! นั่นหนะก็คือ **การสร้างความมั่นใจ หรือ การเพิ่มพลังใจในการกระทำในการงานของผู้นั้นเท่านั้นเอง ไม่มีอะไรช่วยคุณ ! ไม่มีเจ้าไม่มีนายที่ไหน !** นายเวรนายกรรมนั้น คือ ตัวของคุณเองมันเป็นเรื่องของคนที่มีจิตใจยังไม่กล้า ยังไม่แข็ง หรือ ยังไม่มีปัญญารู้ละเอียดในเหตุในผลนั้นๆเพียงพอจริงๆ ยังต้องการ"พ่วง"ยังต้องการ"แพ"ช่วย ยังไม่มีความมั่นใจขั้น"ตนเป็นที่พึ่งของตน"เป็นที่สุดเท่านั้น **จึงสำคัญที่สุด ที่คุณจะต้อง"ทำดี"ในวินาทีนี้ และวินาทีต่อๆไปทุกๆๆวินาที ให้จงได้**

คุณเป็น "**กัมมัสสโกมหิ**" หมายความว่า คุณมี**บทบาทแห่งความประพฤติ** แม้จะเริ่มแต่**ความประพฤติของจิต** ก็คือ คุณมี**การกระทำ หรือ การงาน**นั้น ๆ นั่นแหละ เป็นของคุณเอง เป็นเครื่องแสดงความเป็นคุณเอง ไม่มีใครมาบันดาลมาบงการ ไม่มีใครมาเป็นเจ้าเป็นนาย ไม่มีใครมาลิขิต หรือ ไม่มีใครมารับมาแบ่งเอาไป แบ่งใครก็ไม่ได้ ผลักไสก็ไม่ได้จริง ๆ **พฤติกรรม หรือ การกระทำ***(กรรม)* **ไม่ใช่วัตถุสมบัติ** "**เกิด**" ที่ใครเป็นของผู้นั้น "พระเจ้าก็เป็นตัวเองนี่เอง" หรือ "เจ้ากรรมนายเวรก็คือตัวเองนี่เอง" ใครสะสม "กรรมดี" ก็มีพระเจ้าบันดาลดีให้ ใครสะสม "กรรมชั่ว" ก็มีพระเจ้าบันดาล ชั่ว เลว ต่ำให้ *(ซึ่งอันนี้เขาเรียกกันว่า ผี หรือ ซาตาน)* ใครมีพฤติการณ์ใด "เกิด" ที่ใคร ก็เป็นของผู้นั้น **ไม่ว่าจะเกิดในที่ลับแค่ใดก็เป็นของตนอยู่จริง ๆ** จึงเรียกว่า "**กรรมเป็นของของตน**" *(กัมมัสโกมหิ)*

"**กัมมทายาโท**" จริง ๆ ด้วย หมายความว่า เราทำอะไรก็เรานั่นแหละจะต้องรับผล หรือ รับช่วงความสืบต่ออันนั้น *งานนั้น การกระทำนั้น หรือ พฤติการณ์นั้น ๆ เป็นความสะสม เป็นความเคยชิน เป็นแรงเป็นฤทธิ์นั้น ๆ อยู่ที่คุณ* **ยังไม่ครบผลชัดพอเท่านั้น ที่เราจะยังไม่เห็นผลทันทีทันใด** ถ้างานนั้น การกระทำนั้นมีปัจจัยเพียงพอแล้วล่ะก้อ มันจะแสดงผลออกมาให้เราเห็นชัด ๆ จริง ๆ ทันที **ไม่มีใครมาเพิ่มมาแถมให้หรอก !** และ ก็ไม่มีใครมาตัดมาแบ่งเอาของเราไปเลย ! นอกจาก**เรานั่นแหละจะไปสร้าง "รูรั่ว" หรือ สร้าง "ปากหมัดปากทาก" ที่เกาะติดตัวเราไว้เอง ดูดเลือดที่เราทำเราสร้างขึ้นมาเอง อย่าไปโทษใครอื่นเลย** ตรวจหา "รูรั่ว" ค้นหา "หมัด" หา "ทาก" ของคุณ ที่เกาะคุณอยู่ให้เจอะ และอุด "รูรั่ว" หรือ สลัดหมัด กำจัดทากออกไปจากตัวคุณเองให้ได้ เป็น "ไท" แก่ตัวเถิด เมื่อคุณทำดี

มันก็จะเป็นของดีของคุณ และ จะก่อ จะตั้ง จะมี จะสะสมมากน้อย ก็ตามที่คุณ "ทำดี" นั้นจริง *(หรือ "ชั่ว" ก็เช่นกัน)* มันจะเป็นตัว หรือ มีแรง ถ้ายังน้อยอยู่ ก็ดูเหมือนไม่มี ไม่เห็นรูป ไม่เห็นแรง ดูเหมือนไม่มีเรื่อง **แต่จะ "มีอยู่" จริงๆ ตามส่วนที่เราได้ทำ จะติดตามอยู่เป็นทายาท เป็นมรดก เป็น "ผล" ที่ตนจะต้องรับตกทอดจริงๆด้วย เมื่อมากพอ ผลดี** *(หรือ ผลชั่ว)* จึงจะแสดงรูปเต็มสืบสาน รับช่วงไปจริงๆ เห็นชัดๆ *(หรือ แม้ไม่เต็ม ก็สืบสาน รับช่วงไปเหมือนกัน แต่เห็นไม่ชัดเท่านั้น เพราะไม่เต็ม)* เรียกว่า **"กรรมเป็นทายาท"** หรือเราทำอย่างไร ? เราก็จะมีอย่างนั้นแหละเป็นสมบัติ*(คือ คุณสมบัติ หรือ โทสสมบัติ)* เป็นมรดกของตนเองสืบต่อ เป็นทุน เป็นผู้รับผลของกรรม และเรามีสิทธิ์จะใช้ "ผล" นั้นอย่างบริสุทธิ์ด้วย หรือ "ผล" นั้นจะมีฤทธิ์ มีสิทธิ์ มีแรงเอากับเรา ตามฤทธิ์ตามแรงของมันจริงๆด้วย **นี่แหละ ที่เรียกกันว่า "กรรมเก่า" หรือ "พรหมลิขิต" หรือ "พระเจ้า" หรือ "เจ้ากรรมนายเวร" หรือ แม้แต่คำว่า "สัญชาตญาณ" ก็ดี "พรสวรรค์" ก็ดี "สันดาน" ก็ตาม "บารมี" ก็ตาม ฯลฯ ซึ่งแท้ๆ ก็คือ การกระทำของเราเอง** นั้นแล เป็นสำคัญ เป็นตัวพาเป็น เป็น "ตัวเกิด"

ถึงกระนั้นก็ตาม มันมีฤทธิ์มีแรงจริง ! แต่เราก็จะแปรมัน แก้มันได้ด้วยเราเองนี่แหละ **ไม่มีใครจะ"แก้กรรม"ให้เราได้หรอก!! อย่าไปถูกหลอก!** ทว่าถึงขั้นนี้ มันก็ต้องแก้กันยากหน่อยล่ะ

ดังนั้น ดีที่สุด ก็คือ อย่าไปประมาทคิดง่ายๆ ทำง่ายๆ ตามใจ "ชั่ว" ของตัวเอง ตามใจกิเลสตัณหา แล้ว "ทำชั่ว" มาก่อนเป็นอันขาด จงทำแต่ "ดี" มันไว้เสมอๆ ก็จะไม่ต้อง "แก้กรรม" อะไร จำไว้แต่เพียงว่า **"เราทำดียังไม่ได้ดี ก็เพราะเราทำดียังไม่มากพอ"**

จงทำความเข้าใจดูดีๆ จน "พ้นสงสัย" ให้ได้เถิด อย่าให้เหลือสงสัยเลย ! แล้วคุณจะตั้งหน้าตั้งตาตั้งใจ "ทำดี" จริงๆ เมื่อคุณเข้าใจในความจริงนี้จริงๆ เพราะถ้าคุณ "ทำดี" แม้นิดแม้น้อย มันก็เป็นของคุณ **ไม่มีใคร "โกง"**

กรรมดีที่แท้อันคุณทำจริงไปเป็นมรดกของเขาอื่นได้ และเช่นเดียวกัน ถ้าคุณ "ทำชั่ว" แม้นิดแม้น้อย มันก็เป็นของคุณ คุณจะเบี่ยวเบน ผลักใส "ชั่ว" ไปให้ใคร มันก็ไม่จริง หรือ จะปกปิดให้มิดชิดเท่าที่คุณพยายามให้สุดมิดอย่างไร มันก็คือ "มรดก" ของคุณวันยังค่ำ **ที่จะตามเล่นงาน ทวงหนี้ หรือ ออกฤทธิ์ออกผลแก่คุณตามที่มันเป็นมันมีจริง** *แล้วคุณจะสะสมมรดกชั่วไปทำไม ? ! ให้ใง่ ? !* เพราะคุณนั่นแหละ จะเป็น **"ทายาท" ของกรรมของคุณเอง** ด้วยเหตุดังนี้ เมื่อคุณมีช่องมีโอกาส "ทำดี" จงรีบทำให้มาก หรือ แม้จะ "ทำดี" นั้นแสนยาก แม้จะฝืน "ทำดี" ก็จงฝืนทำทนทำเข้าไปเถิด แต่ "ทำชั่ว" นั้น แม้คุณจะมีช่อง มีคนช่วยอยู่พร้อมพรั่งมีโอกาสง่ายดายที่สุดปานใด ก็อย่าพึงทำเลย หรือ ยิ่งจะต้องฝืนต้องทนทำชั่ว หรือชั่วนั้นทำยาก หรือ มีความยากแม้นิด มีความยุ่งแม้หน่อย มาปนแซมอยู่กับวาระจะ "ทำชั่ว" นั้นๆละก็ รีบหยุดทำ ยิ่งตัดสินได้เลยว่า **อย่าทำเลย !** เมื่อมี "ไหวรู้" ได้รู้ตนขึ้นมาเมื่อใด ก็ดี

"กัมมโยนิ" นั้น ได้แก่ *การงาน พฤติกรรม หรือ การกระทำทั้งหลายทั้งปวง นั่นแหละคือ* **"ความเกิด" แท้** ดังนั้น ถ้าจะให้ **มี "ความเกิด"** ต้องให้ความดี – ความถูกต้อง – ความเป็นเนื้อหาสาระ ที่โลกต้องการจริงๆ สำคัญแท้ๆ มีประโยชน์สูงๆ นั่นเถิด เกิดขึ้นในโลก หรือ "อุบัติ" ขึ้นในเรานั่นแหละ สำคัญสุดสำหรับพระโยคาวจร

โดยนัยที่สำคัญ **"ความเกิด" คือ "ความดับ"** ตามที่เราเคยเรียนรู้มาแล้ว แม้เราจะไม่ได้ก่อ **"ความเกิด"** แต่เราช่วยกันทำ **"ความดับ"** และ **ต้อง "ดับ" ความชั่ว-ความไม่ถูกต้อง-ความเพ้อ-ความไร้สาระ สิ่งที่โลกควรจะลดน้อยลง หรือ กำจัดทิ้ง ความไม่สำคัญแล้ว ความไร้ประโยชน์แล้ว ความบั่นทอนเศรษฐกิจของมนุษย์ชาติ** อย่างนี้สิ **เราต้องทำ "ความดับ" เข้าให้** ทั้งแก่เราที่ยังมีอยู่ในตัวเราเอง ทั้งแก่โลก ซึ่งถ้าผู้นั้น **หมดแล้วในตัวเรา เราก็มีแต่หน้าที่ "ดับ" ให้โลก**

ดังนี้ ก็เป็น **"ความดับ" ที่เป็น "การเกิด"** อันดีงามแท้ๆ ตรงๆ อยู่ในตัวเลยทีเดียว ลองทำความเข้าใจให้ดีๆ จะเข้าใจได้ว่า **"การดับความชั่ว" ก็คือ "การเกิดความดี"** นั่นเอง ดังนั้น ผู้ใดปราบความชั่วได้ ก็จงปราบเถิด ให้ถูกฐานะ ให้ถูกหน้าที่ ให้ตรงสมรรถภาพละก้อดีที่สุด

การงาน พฤติกรรม หรือ การกระทำ (*กัมม หรือ กรรม*) ที่ดี โดยนัยนี้ คือ การดับความชั่ว–การหยุดความชั่ว–การเลิกความชั่ว–การตายสนิทของความชั่ว จึง **เป็น "โยนิ"** หรือ **เป็น "ความเกิด"** ที่ดีด้วย เมื่อเราทำเสมอ ทำอยู่เรื่อยๆ แล้วมันก็จะเป็น **"กัมมพันธุ์"** เป็นสิ่งสะสมที่จะออกฤทธิ์เกิดเช่นอย่างนั้นๆ สืบไป เป็นเนื้อหาแท้ๆ อย่างนั้นๆ นั่นแหละ อันจะพาดำเนินต่อไป **เป็นกอบเป็นกำ เป็นหมู่เป็นกลุ่ม เป็นเผ่าเป็นพันธุ์ เป็นตระกูลขึ้นมาเอง** ซึ่งก็เนื่องมาจาก **การกระทำการงาน หรือ พฤติกรรม** ที่มีจริงทั้งสิ้นทั้งนั้น อันควรเห็นให้ชัดว่า มันก็คือ สิ่งที่เราทำมาแล้ว หรือ กำลังทำอยู่นั้นๆ นั่นแหละ จะเห็นได้ว่า มนุษย์นั้น มี "กรรม" เป็นที่สุดแห่งที่สุด (*กัมมันโต*) จริงๆ จะเป็น "สัมมา" หรือ "มิจฉา" กันเท่านั้นเอง

แม้ที่สุด มันจะ **เป็นที่พึ่งอาศัย** *แก่เจ้าของพฤติ เจ้าของการ เจ้าของงาน เองด้วย* **เป็นทั้งที่พึ่งที่อาศัย ให้แก่ชาวโลก ให้แก่สังคมด้วย** พึ่งกันไปพึ่งกันมาอยู่ในโลก ในสังคมจริงๆ เรียกว่า **"กัมมปฏิสรโณ" โลกจึงขาด "การงาน" ขาด "พฤติกรรม" หรือ** ขาด "การกระทำที่เป็นฝักฝ่าย ที่ดีที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์แท้" ไม่ได้ ถ้าโลกขาดการกระทำที่ดี ขาดพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ ขาดแม้แต่ความคิดที่ดี (*อย่าพูดไปถึงสิ่งใหญ่ สิ่งหยาบถึงขนาดวจีกรรม – กายกรรมเลย*) หรือ ขาดการงานที่ถูกที่ควร โดยไปทำแต่การงานเลว การงานที่ฉุดโลกลงต่ำ การงานที่ทำลายโลก หรือ มีแต่คิดโลภ คิดโกรธ คิดอาฆาต ไม่รู้ตัวสักที บางทีคิดดีหรอก แต่พูดยังโลภยังโกรธยังอาฆาต ! หรือ บางทีบางคนคิดก็ดี พูดก็ดี แต่กายกรรมยังโลภ ยังมีสภาวะแห่งการโกรธ ยังอาฆาตอยู่ ! มันก็ยังใช้ไม่ได้ โลกก็ **สิ้นที่พึ่ง สิ้นที่อาศัย**

และ จะแตกทำลายลงในที่สุด หรือ เลวร้ายกลียุคกันเป็นแน่ เพราะ**มรดก**ที่ตกทอดลงไปในโลกในสังคมนั้น มีแต่"เลว" ชาติก็รับมรดก"เลว" โลกก็ได้"เลว" นี่แหละเป็นเชื้อเป็นบุ๋ย"ก่อเกิด"ต่อไป การสืบสาน ก่อเผ่าต่อพันธุ์ ก็เป็น**พันธุ์เลว** โลกก็ต้องพังไอ้ที่มันเกิด มันมี มันสืบ มันต่อๆมานั้นแหละ จะเป็นอย่างไรล่ะ ? ถ้าโลกมีแต่"พันธุ์เลว"เป็นทพังเป็นทสืบต่อ

ผู้ทมี**ทพึ่งของตน**ดี จึงจะตอบแทน หรือ ย้อนทวนกลับมาให้โลกได้รับผลผลิตดี หรือ อย่างน้อยก็**ได้รับ"ค่าสัมพัธ"จากการงานดี**นั้นด้วย จึงเรียกว่า **ต่างเป็นที่พึ่งซึ่งกันและกัน ตอบกันไปแทนกันมา** *(ปฏิสรณ)* ทุกอณุทุกปรมาณูสัมพันธ์กันหมด ในเอกภพจบทั่วสิ้นถิ่นแคว้นแดนวัตถุและวิญญาณ **ผู้รู้ดีรู้จริง จึงกระทำแต่"ดี"จริงๆ**

พระอริยเจ้าแท้ๆ จึงมี**"สัมมากัมมันโต"** คือ **มีการงานทดี ทถูกทควรยิ่งเป็นทสุด**อยู่ จริงๆ ด้วยประการฉะนี้ **มิใช่เป็นพระอริยะแล้ว ก็ไม่ต้องทำงาน เป็นพระอริยะผู้มีโลกุตตรจิตสงบแล้ว ไม่ต้องทำอะไร ดั่งที่พากันหลงเข้าใจผิดไม่ !** เพราะลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าแท้ๆ ทมีปัญญาเป็น**สัมมาทิฏฐิ**จริงๆนั้น ย่อมรู้ว่า **การไม่ทำงาน หรือ การเกียจๆคร้านๆ**นั้น มันยังเป็นคนไม่เจริญ ยังเป็นคนต่ำ ยังเป็นจิตต่ำอยู่นักหนา ยังเป็น"อบายมุข"ทเดียว ยังเป็นนักเอาเปรียบโลก เอาเปรียบสังคม เอาเปรียบมนุษย์ เขายังเป็นนักเบียดเบียนกินแรงผู้อื่น ยังเป็นคนเห็นแก่ตัว ยังไม่ใช่ผู้**"เสีย"** *(เปรียบ)* **สละ**แท้ แต่ยัง**"ได้" ยัง"เอา"** *(เปรียบ)* **อยู่มากกว่า"เสีย"**จริงๆ ยิ่งฉลาดแบบ**เฉโก** คือ สมองฉลาดจริงแต่กิเลสยังมีอยู่มากจริง ก็ยิ่งใช้กลวิธี"เอา"*(เปรียบ)*อย่างแนบเนียน ซับซ้อน จนคนรู้ไม่เท่าตามไม่ทันได้สนิทนักแล ! หรือ ยิ่ง**ผู้มีปัญญามากแต่เฉโกมาก** *(ไม่ว่าจะเป็น"ฆราวาส" หรือ เป็น"นักบวช")* ก็ยิ่งจะใช้เลศเล่ห์"ผลักดันขับไส"ให้พระอรหันต์แท้ๆ พระอริยเจ้าจริงๆ ผู้ซึ่งทำงานช่วยมนุษยชาติ กอบกู้ความเป็นอยู่สุขให้แก่มนุษยชาติแท้ๆนั้น ห่างหนี หลีกพ้น ไปจากวิถีแห่งสังคมทตนจะกอบโกย จะหลอกกิน

ได้ จะเป็นใหญ่ จะครอบครองผู้โง่กว่าไว้เป็นฐานกิน–ฐานใช้–ฐานอำนาจของตน **ก็ยิ่งเป็นความจริง จริงๆ** *สังเกตอ่าน พินิจพิเคราะห์ให้ดีๆ ให้เห็นกัน ให้ได้เถิด !*

หรือถ้าหากเป็น "คนดีแท้" หมดพฤติกรรมที่เป็นความต่ำความเลว เลิกการกระทำที่เป็นความชั่วความต่ำได้แท้ เอาเวลา เอาแรงกาย แรงปัญญาไปกระทำไปผึกฝน ในพฤติในงานที่ดียิ่งขึ้น ใน "กรรม" ที่ให้ค่าแก่มนุษย์ยิ่งขึ้น เป็นคนฉลาดแท้ เป็นคนบริสุทธิ์แท้ ซื่อตรง ก็ยิ่งควรจะทำงานให้แก่โลก เพราะมันจะได้งานที่ดี ที่บริสุทธิ์ จะได้ผลผลิตที่ควร ที่ถูกต้อง ที่เป็นสาระแท้ๆ อันตรงต้องกับเศรษฐกิจแห่งมนุษย์ชาติให้แก่มนุษยชาติ

ผู้ดับความชั่วได้สนิท แค่ขั้น**โสดาบัน** ก็จะมี "กรรม" อันบริสุทธิ์แค่**โสดาบัน**นั้นเอง ให้แก่โลก ให้แก่สังคม ให้แก่มนุษย์ชาติ ผู้ดับความชั่วได้สิ้นสนิทเพิ่มสูงขึ้นอีก เป็น**สกทาคามี** ก็จะมี "กรรม" อันบริสุทธิ์แค่**สกทาคามี**นั้นแหละ ให้แก่โลก ให้แก่สังคม ให้แก่มนุษย์ชาติ ผู้ดับความชั่วได้เกลี้ยงเพิ่มอีก ไม่เป็นทาสโลกีย์ได้เพิ่มสูงยิ่งขึ้นไปอีก ก็ยิ่งจะมี "กรรม" ที่ดีที่บริสุทธิ์มากขึ้นไปอีกตามลำดับๆ เป็น**อนาคามี** เป็นอรหันต์นั่นๆ นั่นแหละ ให้แก่โลก แก่สังคม หรือ ให้แก่มนุษยชาติ *แล้วเรื่องอะไรจะไม่ให้พระอริยเจ้าทำงาน ไม่ให้พระอรหันต์มาอยู่กับปวงชน มันต้องให้ท่านมาอยู่มาคลุกคลีกับปวงชนซี ! ถึงจะถูก* เพราะท่านจะทำแต่ดี ท่านจะพา จะนำ จะชวนทำแต่ดี จะเป็น "ที่พึ่ง" ที่ดี จะเป็น "แบบอย่าง" ที่ดี *(คือ สังฆัง สรณัง แท้ เพราะท่านเป็น "อัฏฐปุริสปุคคลา เอส ภควโต สาวกสังโฆ" จริงๆ)* ขอให้เข้าใจ "งาน" ของพระอริยะ ให้ถูก ให้ตรงก็แล้วกัน "พระ" *(อริยะ)* นั้นทำงานเป็น "ครู" แท้ๆ จริงๆ เป็นครูทั้งกายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรม ไม่ใช่เป็นได้แค่ "วจีกรรม" เท่านั้นนะ ! และแก่นสารแห่ง "การงาน" ของ "พระ" ไม่ใช่ช่างก่อช่างสร้างทางวัตถุโลกๆ ไม่ใช่เกษตรกร ไม่ใช่นายแพทย์ ไม่ใช่หมอดู ไม่ใช่พ่อค้า ไม่ใช่นักหาเงิน ไม่ใช่นักมายากล ไม่ใช่นักไสยศาสตร์ ไม่ใช่นักแสดงความโลภ–ความโกรธอาฆาต ไม่ใช่นักกดขี่ ไม่ใช่นักขูดรีด ไม่ใช่ผู้หาทางเอาเปรียบผู้อื่น ไม่ใช่ผู้เบียดเบียนกินแรง และไม่ใช่ผู้ขี้เกียจผู้อยู่เฉยๆ อย่างไม่รู้กาละเทศะ

ทั้งไม่ใช่ผู้เพ้อ ผู้หลงโลกจนไม่รู้งานของพระ ไม่เข้าใจงานของชาวโลกเขา จนต้องไปทำงานอย่างชาวโลกๆ คือ "ทำงาน" เพื่อลาภ–ยศ–สรรเสริญ–โลกียสุข อย่างนั้นอีกด้วย ไม่!

ที่คนทั้งหลาย "หลงผิด" ไปว่า **เป็นพระอริยะ เป็นพระอรหันต์แล้ว จะต้องไม่มาเกี่ยวข้องกับคน ต้องไม่มาอยู่ใกล้คน** นั้น เหตุหนึ่ง ก็เพราะคนผู้นั้นเขารู้แต่**สงบนอก** หรือ "ตายนอก" เขาไม่รู้**ความสงบใน** หรือ "ตายใน" ที่พระอริยะของพุทธแท้ๆ ท่านมี ท่านได้ อันเป็นการ "ตายแท้" หรือ "ดับสนิท" ชนิดที่ *แม้ทวารนอกจะกระทบสัมผัสอีก กับสิ่งที่ท่านได้* **ตายจาก** *แล้วจริงนั้น มันก็จะไม่มี* **ฟื้น***อีกจริงๆ ไม่มีการ* **เวียนกลับ***อีกแท้ๆ* **ท่านจึงจะอยู่กับสังคม อยู่กับคนที่เขามีสิ่งที่ท่านตัดขาด–ดับสนิท หรือ "ตายจาก" นั้น ได้ อย่างไม่หวั่นไหว** *(น กัมปติ หรือ "อเนญชา" หรือ "อุเบกขา")* **ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุขจริงๆ** เหตุที่สอง ก็เพราะคนผู้นั้น**เรียนมาผิด** โดยไปหลงเอา "ทิฏฐิ" ของเดียรถีย์ หรือ ความรู้ ความเข้าใจของคนผู้นั้นๆ ไปหลงเชื่อเอาอย่างผิด ไป**ยึดผิด**เป้าหมายปลายทางของพุทธที่แท้ๆ *(คือ ยัง "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่)* โดยไปหลง**ยึดเอาเป้าหมาย****ปลายทาง**ของศาสนาอื่น ที่เขาบรรลุสุดยอดได้แค่ **ทำตนให้ติดสงบ-ไม่ทำงาน - เกลียดคน - กลัวสังคม - ต้องหลีกอยู่แต่ในที่ลับเร้น โดยไม่มีการ "สลัดคืน"** *(ปฏินิสสัคคะ)* **ได้** ยังเป็นผู้ที่จะได้ "ความสงบ" ที่ใด ก็ยังเป็นได้แค่ "ความสงบ" ที่ต้องพึ่งสถานที่ พึ่งโอกาสเวลา พึ่งพลังที่จะประกอบการอันยังอาศัยสิ่งหยาบนอกตัวนอกตน หรือ แม้องค์ประกอบหยาบในตนอยู่ หรือ ยังต้องอาศัย "สถานที่" ต้องอาศัย "เวลา" ต้องอาศัยความสามารถที่ยังไม่เก่ง ยังไม่เด็ดขาดนั้นๆ ทำเอาอยู่ จึงจะมีจึงจะเป็น "ความสงบ" ได้แล้วก็ถือว่า **นี่เองเป็นจุดสูงสุดของศาสนา เป็นเป้าหมายปลายทางของศาสนา ซึ่งจะยังไม่ใช่จุดสุด ไม่ใช่ "ปลายทาง" แท้ของพุทธศาสนาเลย**

ผู้ที่คิด *ไม่ให้พระอริยะ หรือ ไม่ให้พระอรหันต์มาอยู่ใกล้คน* จึงเท่ากับ **ตัด "ที่พึ่ง"** *(ตัด "ปฏิสรโณ")* **ที่จะย้อนทวนมาให้แก่ตนนั้น ๆ เอง** จึงเป็นผู้มี "มิจฉาทิฏฐิ" แท้ ๆ อยู่ ก็จะเห็นได้ชัด ๆ ว่า "ขัดแย้ง" พระพุทธพจน์อยู่ตรง ๆ แม้แค่ข้อ "ปฏิสรโณ" นี้แท้ ๆ อันเป็น "กัมม" ขั้น "กัมมันโต" **จึงยังไม่ "สัมมา"**

แล้วทั้ง "พระ" ทั้งฆราวาส ที่หลงผิดด้วยกัน ที่หลงยึดได้แค่จุดเท่านี้ ยึดเอาได้ ภูมิธรรม ของนักบวชลักษณะนี้ แค่นี้ ๆ เป็นเป้าหมายปลายทางด้วยกัน เป็นผู้มีภูมิเท่านี้จริง ๆ ก็จะยืนยัน "จุดยืน" ของศาสนาลัทธินี้ อย่างนี้ด้วยกันไป ตาม ๆ กัน ถ้อยที ถ้อยเห็นเช่นเดียวกันไป ยอมรับความเป็นความมีอย่างนี้ ๆ กันไปตามประสาที่มีประโยชน์หรือมีโทสแก่มนุษยชาติได้เท่านี้ ๆ

หรือ ยิ่งคนผู้มีปัญญา *(เฉโก)* ใดรู้อยู่เข้าใจอยู่ว่า **"พระอริยะ" นั่นแหละ คือ "ที่พึ่ง" ของมนุษย์ชาติ คือ ผู้จะจรรโลงมนุษย์ชาติให้ชาญฉลาดรู้เท่าทันโลกแท้จริง** แต่ผู้มีปัญญานั้นก็แกล้งทำเป็น "ไม่รู้" แกล้งตีขลุมยอมรับสมอ้างเสียเลย ว่า "พระอริยะ" จะต้องไม่อยู่ในสังคม ต้องไม่อยู่ใกล้มนุษย์ชน ต้องหนีไปอยู่ห่างไกลผู้คน เข้าป่า เข้าถ้ำ หรือไม่งั้นก็ต้องหมกตัวอยู่แต่ในกุฏิ พ้าไม่ให้ดู ฝนไม่ให้รู้ไปเลย ไม่ให้เป็นครูแนะนำใคร ไม่ให้สอนไม่ให้แนะ ไม่ให้ชี้สัจธรรมอะไร ไม่ให้ไปว่ากล่าวคนผิด ไม่ให้ชี้อธรรม ผู้มีปัญญานั้นเขาก็จะรีบ ๆ เอออห่อหมก รีบรวบรัดทำเป็นเห็นจริงตาม เพื่อจะได้ขจัด "พระอริยะ" หรือ ขจัด "คนผู้มักน้อย" ผู้เริ่มเห็นประโยชน์ในทางไม่โลภโมโทสันนี้ ออกไปอยู่เสียห่าง ๆ ตน จะได้ไม่มา "เปิดโปงเปิดเผยสัจธรรม" ที่ชี้จุดบกพร่อง หรือ อกุศลที่ตนยังกระทำ จะได้ไม่มาสอนคนให้รู้เท่าทันใน "ภูมิธรรม" และ เลศเล่ห์อันอิงแอบแนบซ่อนต่าง ๆ ที่แฝงเร้นพลางผู้คน ซึ่งตนก็กำลังมีอยู่ ใช้อยู่ ตนจะได้อยู่บนบัลลังก์ ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–โลกียสุข โดยไม่สะดุด ไม่สะเทือน หรือ *ไม่มีก้างขวางคอ* นิรันดร์

เพราะพระอริยเจ้าของพุทธศาสนาแท้ นั้น.....

มีทั้ง "สัมมาสังกัปโป" อันหมายความถึง *การงานทางมโนกรรม*ของท่าน ก็เป็นการงานที่บริสุทธิ์ **สภาพของความยังเป็นไปทางจิตที่ยังคิดนึก** ยังปรุงสร้างให้แก่โลก ก็เป็นการให้ *(ทาน)* โดยบริสุทธิ์ โดยแท้ โดยไม่แฝง **ไม่มีเล่ห์มาเพื่อตนเลยจริงๆ** นี่คือ **การ "เกิด" อยู่**ของพระอริยเจ้าที่ยังไม่ตายเน่า กล่าวคือ ท่านย่อมมีความรับรู้ และ ท่านก็ย่อมมีความดำริตริตรึกนึกคิดอยู่เป็นธรรมดาของคนที่ยังไม่ตายเน่าเข้าโลง **การงานของจิตนั้นๆ เกิดขึ้นมาก็ทำงานอยู่ด้วยความรู้ใด** ก็นั่นแหละ คือ **"กัปป์" หนึ่งของ "จิต"** นั้นๆ *(สัง+กัปป หรือ กัปโป นั่นเอง หมายความว่า ประกอบพร้อมด้วยกัปป์)* ผู้ยังมี "กัปป์" ก็คือผู้ยังมีจิต หรือ ยังมี**ระยะเวลาของตัวรู้** ที่ยังทำหน้าที่ ทำการงาน "รู้สภาพ" นั้นๆ อยู่ *(*"อายุของจิต" หรือ "กัปป์" ขั้นปรมัตถ์ *ซึ่งใครจะมีเป็น "สังวัฏฏ" คือ เป็นรอบๆ ติดต่อกัน หรือ ไม่เป็นรอบติดต่อกันล่ะ เป็นช่วง เป็นตอนกระปริดกระปรอยก็ได้ เรียกว่า "วิวัฏฏ" ก็ล้วนนับเรียกว่า "กัปป์" ทั้งนั้น ผู้มี "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ก็จะตามระลึกรู้พวก "สังวัฏฏกัปป์" หรือ "วิวัฏฏกัปป์" พวกนี้แหละ คือ จิตที่เคยตรึกเคยคิดเคยเป็นเคยมี อันไหนยังไม่ดียังบกพร่องก็จะได้ปรับปรุงขึ้น)* และผู้ยังเห็นว่า สภาพนั้นๆ ควรรู้อยู่ เป็นสภาพดี ก็ให้จิตรู้อยู่ ยังไม่เปลี่ยนจิตไปอื่น และควรร่วมพัฒนาด้วย ก็จะทำงานด้วยอยู่ที่เดียว **"ความเกิด" ที่หมายเอา "ความรับสภาพไว้" ก็คือดังนี้** เมื่อเห็นว่า พอควรแก่เวลา ควรแก่กาล จะต้องหยุดรับสภาพนั้นแล้ว ก็หยุด ก็ไม่รับสภาพนั้นไว้ ก็ปล่อยการรู้เรื่องนั้นไปเสีย ก็พัก ก็ดับเรื่องนั้นไป **"ความดับ" ที่หมายเอา "ความไม่รับสภาพไว้" ก็คือดังนี้**

และ **"ความเปลี่ยนสภาพรับรู้ของจิตไป" เป็นไปรับรู้อื่นเสีย ก็คือ "ความดับ" ของจิต ความสิ้นกัปป์ของจิตลง** เช่นกัน **ถ้ายังคงรับรู้เรื่องราวนั้นๆ อยู่ ยังไม่เปลี่ยนเรื่อง ไม่เปลี่ยนการสืบต่อของเรื่อง "ความยังไม่เปลี่ยนสภาพรับรู้ของจิตไป" ก็คือ "ความเกิด" อยู่** ก็เป็นธรรมดา

แห่งความดับ–ความเกิด หรือ ความตาย–ความเป็นของจิต **ใครทำความดับ-ความเกิด หรือ ความตาย-ความเป็นถึงขั้น "จิต"แท้ๆ ได้เด็ดขาด ดั่งนี้แหละ คือ พระอรหันต์**

ผู้รู้ละเอียดถึงจิต–เจตสิกออกปานนี้ *เข้าใจจริงๆ ในความเกิด–ความดับของจิต–เจตสิกจริง* ก็จะไม่มัวมางมงายติดยึดอยู่กับ**ความดับ-ความเกิด** หรือ **ความตาย–ความเป็น** อันเป็นเรื่องของ **"ความเปลี่ยนสภาพ ของรูปกายไป"** เพราะหยุดระบบทำงานปกติในร่างกายลง ไม่ฟื้นกลับมาทำงานอีก เรียกว่า **ความดับ-ความตาย** กับ **"ความมีสภาพ ของรูปกายที่ยังทำงานสังสมเป็นรูปร่างตัวตนขึ้นมาอยู่"** เรียกว่า **ความเกิด-ความเป็น** มันก็เป็นความจริงเหมือนกัน เป็น**ความเกิด-ความดับ**ของปุคคลาธิฏฐาน เป็นตัวตน บุคคล สัตว์แห่งๆ ก้อนๆ หยาบๆ ใหญ่ๆ เอาด้วย ทำไมมันจะไม่รู้ อันก็จะต้องมี ต้องเป็น ต้องเวียน ต้องวนตามความเป็นจริงของเหตุของปัจจัย

เมื่อเหลือ "เหตุ" ดับเหตุไม่เป็น ดับเหตุไม่สนิท มันก็ยังต้องเกิด ต้องเป็น ซึ่งเป็นจริง มีจริง และ ต้อง**เกิด**จริง**ดับ**จริงตามกาย–ตามจิตที่ดับได้จริง หรือ ไม่จริงนั้นๆ แน่

ถ้า "กาย" ก็**ดับ**อาหารของกาย มีข้าว มีน้ำ มีลม ฯลฯ เป็นต้นนี้ อย่าง**ปุคคลาธิฏฐาน**ง่ายๆ ซื่อๆ ถ้าอย่าง**ธรรมาธิฏฐาน**ก็ **"ดับเพื่อเกิด" อย่างดี** ซึ่งก็คือ ให้กายมัน**เกิด**อยู่ แต่ให้**ดับ**อนุพยัญชนะที่เป็นพิษในอาหาร อันมีความเป็นพิษจริงในตัวธาตุพิษ คือ กามคุณ ๕ หรือ พิษ คือ ภวภาพ เป็นต้น

ถ้า "จิต" ก็ต้อง**ดับ** "อาหาร" ทางจิต ซึ่งมี โลภมูล–โทสมูล–โมหมูล ไปจนลึกสุดขั้นอนุสัย–อาสวะ ที่เป็นต้นเหตุ รากเง่า หากดับ "ต้นเหตุ" *(อาสวจิต)* ไม่สนิทจริง มันก็จะเกิด และ โต เป็น "จิตอกุศล" และต่อไปเป็น "รูป" เป็น "กาย" ได้จริง

ข้อสำคัญ **"เหตุ" ที่จะพาเกิดทุกข์** *(ทุกขสมุทัย)* นั่นแหละคือ

จุดที่พระโยคาวจร ควรจะจับให้ได้ รู้ให้ถูกตัวมันแล้ว จงดับเหตุที่จิตไป**ตั้งสมมุติ-ฐาน**ไว้นั้น ๆ เสีย เราไป"ตั้งสมมุติฐาน"ไว้ในจิตของเราจริง ๆ ว่าอย่างนี้ ๆ ถ้าจิตได้รับการมีสภาพอย่างนี้ ๆ *(ตามที่ทั้งวาดไว้ตั้งไว้ ทั้งที่เคยประสพเคยผ่าน แล้วจำได้ และยึดไว้ต่อ เรียกมันว่า "อุปาทาน" ทั้งสิ้น)* แล้วล่ะก้อ เป็นความสุข เป็นความสมใจ *(ลภ)* จึงชื่อว่า มียางเหนียวในจิตอยู่ ผูกจิตไว้ โยงจิตไว้ว่า ควรได้ ควรมี ควรเป็น *(ภวตัณหา)* แล้วจึง"หวังจะได้" ถ้าแรงมากขึ้น ก็"อยากได้" ถ้าแรงมากยิ่งขึ้นอีก ก็"แสวงหาให้ได้" ถ้าแรงมากจัดสุด ก็"จะต้องเอาให้ได้" **หากแม้นไม่ได้สมใจ** ก็อาจจะเกิดการประท้วงจนประทุออกมาถึงกายขันธ์เอาก็ได้ **เป็นเจ็บป่วยเจ็บปวด** หรือ ถึง**ขั้นสลบ** และหรือ ถึง**ตาย**ก็ยังได้ ด้วยจิตดวงนี้ จิตเป็นอย่างนี้ *(ทางวิทยาศาสตร์เรียกว่า เป็นโรค Psychosis)* ทั้งหมดนั้น เป็นสภาพจิตที่ใช้ภาษาเรียกว่า **"โลภ"เป็นเหตุ** อันทำให้ถึงขั้น"กายตาย"ได้ **และ"จิต"ก็"เกิด"ซ้อนๆ อยู่ในขณะ"กายตาย"นั้นอยู่ทีเดียว** ใครเห็นได้บ้างไหมเอ่ย ? เพราะ**"จิต"นั่นแหละ"เกิด"โลภจัด** จนไม่สมในโลภก็กลายก่อ หรือ **เกิด**ต่อเป็นโกรธ *(โทสจิต)* อย่างร้ายแรง จนร่าง**กาย"ตาย"**ได้

ดูเอาเถิด **"กายตาย"ลงไปแท้ๆ แต่"จิตเกิด"จริงๆ** ที่อธิบายนี้ ยกตัวอย่างสภาพที่หยาบใหญ่มีอาการ มีปฏิกิริยา จัด ๆ ชัด ๆ มาให้รับรู้เข้าใจตาม จะได้เห็นชัด ๆ

และ แท้จริงนั้น สภาพ"ประท้วง"ถึงขั้นนี้นั้น คือ เมื่อ"ไม่ได้สมใจ" แล้วเจ็บป่วย เจ็บปวด หรือ สลบนี่แหละ **เป็น"ทุกข์"แล้วจริงๆ** *("ตาย" ก็คือทุกข์ที่งอมสุดของทุกขอริยสัจ แล้วก็ต้องหล่นจากขั้ว เหมือนผลไม้ ถ้ายังไม่สามารถดับเชื้อ คือ ดับ"เมล็ด" จนเป็นที่สุด มันก็จะเกิดได้อีกตามจริง ถ้าใครดับ"เมล็ด"ในผลไม้ใดได้จริง ผลไม้นั้นก็หมดตัวตน สิ้นการเกิดของผลนั้น ๆ จริง)* **นี่แหละคือ"ทุกขอริยสัจ"ที่เห็นได้ชัด ๆ** สภาพเช่นนี้ เรียกว่า "ทส" คือ การครบรอบแห่งทุกข์ที่เกิดในจิตจนทุกข์ทะลุออกมาถึงกายทีเดียว ถ้าใครไม่รู้สมมุติฐาน *(อวิชชา)* ก็เรียกสภาพนี้ว่า ป่วย, ไข้ธรรมดา จิตชนิดนี้ คือ "โลภะ-มูลจิต" เมื่อมัน"ไม่สมใจ–ไม่ได้สมตามราคะโลภะ"แรงขึ้น ๆ จนร้าย มันก็กลายเป็น

"โทสะมูลจิต" อันเกิดอยู่แต่ภายใน เป็น "โทสะ" ขั้น "ทส" เมื่อเหตุปัจจัยภายนอกไม่สมส่วนสอดคล้อง กายก็ตายได้

แต่ถ้าร่างกายทนได้ ไม่ถึงตาย ไม่สลบ และ ไม่เจ็บ ไม่ป่วย เมื่อจิตจะเอาให้ได้" นั้นยังแรงจัดอยู่ และ ครั้นไม่ได้สมใจ ก็จะประทุออกมาเป็นรูปของ "โทสะ" **ทางอาการกายได้อย่างชัดเจน** เป็นอิริยาบถทางกายกรรม หรือ วจีกรรม ตั้งแต่อย่างร้าย อย่างทำลายรุนแรง แสดงความอำมหิตจัดชัดเจน คือ ทำร้ายผู้ที่ขัดขวางเป็นต้น ไปจนร้ายขั้นค่อยยังชั่วลงไป ๆ เป็นทะเลาะวิวาท โต้แย้ง ด่าว่า ฯลฯ ไล่อ่อนลงไป ๆ เป็นระดับ ๆ จนแม้แต่มีแต่ท่าทีประท้วงอย่างสุภาพกราย ๆ ว่า *ไม่ชอบแล้วนะ!* เช่น หยุด ไม่ทำตามที่เขาจะให้ทำอย่างนั้นกัน หรือ ทำตามแต่ขัด ๆ ขืน ๆ อยู่ในที ไปจนถึงขั้นปากค้านแต่กายยังยอมทำตาม จนถึงละเอียดซ้อนไปกระทั่งกายก็ไม่ทำ ปากก็ค้านอย่างรุนแรง และ ถึงขั้นพูดค้านแต่เบา ๆ และ สุดท้ายก็ไม่พูดค้านเลย **แต่ในใจยังคงเป็นความไม่ชอบ** ก็ยังคงคือ โทสมูลจิตสืบต่ออยู่นั่นเอง เป็นที่สุด ละเอียดเล็กลง น้อยลง ประณีตขึ้นๆ นั่นเอง

จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องตามรู้จิต**ตัว "ไม่ชอบ"** ของเราให้ได้จริง ๆ **นี่แหละตัว "พาให้ทุกข์"** เมื่อเราปรับเปลี่ยนให้มันเป็น "ปโมทยัง" อันหมายความว่า รื่นเริง เบิกบาน หรือ ยินดี ได้ **เราก็จะพ้นทุกข์ได้** แม้จะเป็นไปข้างฝักฝ่ายมี "ยินดี" *(อันอาจจะเป็นเชื้อแห่งการเกิดได้)* แต่หากยินดีในงานที่ดีแท้ งานที่ควรแท้ เป็น "สัมมา" และ เราได้ตริตรึก ไตร่ตรอง พิจารณาถ่องแท้แล้ว ก็ยังนับว่าดี ก็เป็นการทำงาน *(กัมมันโต)* ด้วยสภาพสวรรค์ "พ้นทุกข์แล้ว" หากผู้นั้นมีสติอยู่ ไม่หลงใหลยึดติดในงานนั้น ๆ ซ้อนซ้ำวนแล้ววนเล่าอีก ก็ไม่มีปัญหาอะไร ก็เป็นความจบได้แล้ว

และ ที่เป็นที่สุดแห่งที่สุด ก็คือ ทั้งความไม่ยินดี ก็จะไม่ให้มีในจิต ทั้งความยินดี ก็จะไม่ให้ค้างในจิตนั่นแล เป็น "ความว่าง" แท้ เป็นสุญญตา เป็นที่สุด

ข้อสำคัญที่สุด จะให้จิต "เกิด" หรือ ให้จิตมีการงาน จะต้องเป็นการงานที่ดีที่ควรด้วยปัญญาอันยิ่ง ปราศจากโลภะ – โทสะอย่างละเอียดบริสุทธิ์แท้ ๆ นั่นแหละควรสังวรให้มากสุด เพราะมันเป็นต้นทาง "กรรม" อันเรามีมีอยู่ จะได้เป็นส่วน "กุศล" (*กรรม*) ซึ่งเป็น**ความเจริญ**แท้ๆในโลก ทั้งแก่ตน และแก่ผู้อื่น แก่สังคม แก่โลกแก่มนุษย์ชาติ อย่างไม่ต้องกังวลใด ๆ **ไม่ต้องสงสัย**ใด ๆ ได้ด้วย

ผู้เข้าใจได้ เรียงรู้ได้ถึงขั้นรู้ และ จับสภาวะจิต–เจตสิกแท้ๆได้ เข้าใจ **ความดับ**(*อุตติ*) **ความเกิด**(*อุปปัตติ*)ได้ถึงขั้นจิต–เจตสิกดับนี้จริง ก็เป็นผู้**เกิด "ญาณ"** จริง ๆ คือ แทงทะลุละเอียดมี "ความรู้" พ้นโมหะ เป็นผู้ถึงขั้น**มี "จุตูปปาตญาณ" แท้ ๆ** จะยังเหลืออยู่ก็แต่ "ทำ" ให้ได้จริง ๆ ตามที่ "รู้" นี้ ก็เป็นถึง "ผล" ที่ถึงขั้นสำเร็จ **ทำเกิดได้ ทำดับได้** ก็เป็นผู้มี **อมตธรรม** ผู้ถึงที่สุดแห่ง "ความเกิด–ความดับ" หรือ **"ผู้มีความเกิด–ความดับ" อย่างสูงสุด สิ้นสุด** เรียกคนผู้นี้ว่า **"คนตายแล้ว"** (*นิพพาน แท้ ๆ นี่แหละ แต่เรียกภาษาว่า "ตาย" กันง่ายๆ ตามประสาสอนเด็ก หรือ สอนผู้รู้ลึก รู้ซึ้งยังไม่ไหว*) ก็ได้ แต่คนผู้นี้ก็ยังไม่ตายเน่าอะไรหรอก ! ยังเป็นคนมีชีวิต "เป็น ๆ" อยู่แท้ ๆ แต่ก็มีส่วนสำคัญแห่งชีวิต**ได้ "ตาย" ไปแล้วจริง ๆ** จึงเป็น "คนใหม่" ที่อยู่ใน "ร่างเก่า" อันเรียกกันจริงว่า **"อริยบุคคล"** หรือ จะเรียกคนผู้นี้ว่า **ตัว "พระ" ตัว "เจ้า"** ก็เป็น "พระ" แท้ ๆ เป็น "เจ้า" แห่งคนที่ควรยกไว้ควรนับถือ เคารพ บูชากันจริงๆ จะรวมเรียกท่านว่า **ตัว "พระเจ้า"** โดยตรงก็ใช่แล้วแน่นอน เพราะท่าน**ไม่เกิดไม่ตายแล้ว**จริง ๆ สำหรับสิ่งส่วนที่ท่านได้ทำให้**ตายสนิทแล้ว**ในจิตวิญญาณ แม้จะมีชีวิตจะ**เกิด**อยู่ ก็เกิดเพื่อผู้อื่น เป็นพระผู้สร้างประโยชน์แก่โลกแก่มวลชนจริงๆ ฉะนี้แล จะเป็นผู้**เกิดอยู่**ที่ "ไม่มี**กรรม**" อันไม่ควรมี และจะ "มีแต่**กรรม**" อันควรมีจริง ๆ นำคน พาคน เป็นตัวอย่างแก่คน เป็นแบบแก่คน เป็น "ความดี" ให้แก่ผู้รู้ดี ผู้เห็นดี ได้เอาไปทำตาม ท่านจึงคือ "ครู" คือ ผู้ที่ควรเอาอย่าง ควรเป็นแนวหนึ่งอย่างเดียวกับท่านนี้ๆ ให้ได้จริงๆ

เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านจึง**มี "สัมมาอาชีโว"** คือ **เป็นอยู่**

ไปด้วยสิ่งที่ถูกที่ดีที่ชอบที่ควรอย่างถูกแท้ดีจริงจริงๆ อันเป็น "อาชีโว" หรือ "อาชีพ" อย่างสูงสุด คือ ยังมี "ชีวิต" เป็นปกติที่ไม่เหมือนคนปกติ แต่เป็น "ชีวิตวิเศษ" หรือ "ชีวะแบบพิเศษ" ที่คนทั้งหลายพึงควร**มีให้ได้ เป็นให้ได้** สำหรับผู้ที่ได้เกิดมาเป็นคน

สรุปรวมความ "จุตูปปาตญาณ" นั้น ก็คือ จะต้องรู้สิ่งที่ควรเพิ่ม ควรลด หรือ สิ่งที่ควรให้ "เกิด" หรือ ให้ "ดับ" ให้สำคัญแท้ แล้วก็ทำที่มัน "เกิด" อยู่ในตัวเราซึ่งเห็นเด่นเห็นชัดเห็นอยู่ใหญ่ๆหยาบๆ อัน**ไม่ควรเกิด**นั้น ให้ลดลงๆ ให้ได้จริงเป็นปัจจุบัน ให้ได้ เรียกว่า **พ้น "สักกายทิฏฐิ"** สิ้นไปได้จริงๆ เพราะเป็นเรื่อง "จิตในจิต" เป็นเรื่อง "จิตถึงจิต" แท้ *(เป็นขั้น "โอปปาติกะ")* เป็นการ "เข้าจิต" เกิดสภาวะจริง มิใช่เพียง "เข้าใจ" ที่หมายความว่า แค่รู้เหตุผลระดับหนึ่ง คือ เพียงสักแต่ว่า "รู้" อยู่เท่านั้น *(ไม่ใช่แค่พ้น "มิจฉาทิฏฐิ")* แต่มันมีการลด การหน่าย การคลาย เป็นผลแท้จริงๆ ทั้งรู้จิตที่ลดของตนจริงๆ ด้วย แม้จะยังไม่สิ้นเกลี้ยงบริบูรณ์ก็ตาม ดั่งนี้เรียกว่า **พ้น "สักกายทิฏฐิ" ของพระอนาคามี**

การขยายอธิบายความ **"จุตูปปาตญาณ"** *มาจนขนาดนี้* ถ้าผู้ใดทำความเข้าใจได้อย่างดีแท้ ก็จะทำให้ผู้นั้นเข้าใจ**ความเกิด–ความดับ**ได้อย่างดียิ่งขึ้น และจะทำให้ผู้รู้แจ้งนั้นๆ **ไม่ขยาดความเกิด และไม่กลัวความดับ** เพราะไม่หลงติดหลง "ยึด" ลิ้มอิ่มเอมเกาะแน่นอยู่แต่กับความดับ *(ความหยุด, ความพัก)* และรู้วางรู้ปล่อย*(ที่จิต)* รู้อนุโลมกับเหตุปัจจัยที่จำเป็นนั้นๆ รู้สู้รู้ทนกับความเกิด*(ความเป็นไปอยู่, ความมีชีวิต, ความกระทบสัมผัส, ปฏิกิริยาต่างๆ)* ได้แล้วจริงตามกาละตามเวลา โดยตลอดเวลานั้น เข้าใจใน "ประโยชน์" *(บาลีว่า "หิต" อันมาจาก ห+อิต ห=คือ ความมี, ทำให้เกิดขึ้นในโลกอยู่ อิต=รู้สิ่งที่ยังมี, เข้าใจในสิ่งเกิดตามภูมิปัญญาของผู้สร้างเอง, ถึงแล้ว, รู้แล้ว ผู้ทำ "ห" ให้ "อร"* (งาม, สมบูรณ์) *ได้ เป็นเยี่ยมที่สุด* (อันต) *ได้เท่าใดๆ ก็นั่นแหละ คือ อรหันต์* (อร+ห+อันต)

ที่เป็น "สัมมา" ได้ตามภูมิ (ที่เป็นพุทธ) อันยิ่งยอดเท่านั้นๆ) อัน "ตัวเรา" จะพึงควรทำ ควรเป็นไปอยู่ ควรให้ดำเนินไปอยู่ ในกาละนั้นๆ กับเหตุปัจจัยต่างๆ ในช่วงนั้น ที่นั้น เมื่อเรายังไม่ตายเน่า

"ความดับความเกิด" นี้ จึงหมายเอา "จิต" เป็นสำคัญที่สุด **"จิตตาย"** *(วุฏฐาน)* คือ จิตปล่อยได้ จิตวางได้ จิตเพิกได้ จิตสลัดคืนได้ จิตหมดทุกข์หมดสุข จิตหมดทั้งอึดอัดขัดเคือง และหมดทั้งอิ่มเอมเปรมปลื้ม มีแต่ความเข้าใจ อย่างไม่ข้องคา ไม่สงสัย *(พ้น "วิจิกิจฉา" แท้)* แม้ในความเกิด หรือ ความทุกข์แห่ง "รูปขันธ์" ที่จะต้องรับเย็นรับร้อน รับอ่อนรับแข็งแทงทิ่ม อันยังจำเป็นจำใจ ให้ต้อง "เป็นไป–ดำเนินไป" อยู่ ในขณะบัดเดี๋ยวนั้น ก็ **"ยอม" ให้เกิด** *(อุฏฐาน)* เพราะเป็น "ผู้รู้" และ "รู้อย่างเข้าใจในเหตุในผลในประโยชน์ในสาระ" ว่า ควรให้เป็นไป หรือ **จำต้องให้เป็นไปอยู่ เพราะนี่คือ ดีที่สุดแล้ว ตามกาละเทศะฐานะในบัดนี้!** เป็นผู้มีสัปปุริสธรรม ๗ ประการ ครบถ้วน รู้เหตุ *(ธรรม)* รู้ผล *(อัตถ)* รู้ตน *(อัตตา)* รู้ประมาณ *(มัตต)* รู้กาลเวลา *(กาละ)* รู้บริษัทหมู่กลุ่ม *(ปริส)* รู้บุคคล รู้เขารู้ฐานะกาย ฐานะใจของผู้อื่น *(ปุคคล-ปโรปรัญญู)*

ผู้จะเป็นไปได้ถึงปานนี้ ก็เพราะ "ผู้นั้นเข้าใจชัดในความเห็นแก่ตัว" อย่างแท้จริง แม้จะเฉพาะคราว จะเฉพาะเรื่องก็ตาม ก็คือ **หมดตัวจริงๆ** ในเรื่องนั้น เป็นผู้กำลังลดความเห็นแก่ตัวให้แก่ตนเองอยู่แท้ เป็นผู้กำลังเสียสละแท้ กำลังเป็นผู้ก่อประโยชน์–ทำดีอยู่จริง แม้จะทุกข์ จะลำบาก แต่ก็ทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบากอะไร **จึงทำได้** เช่นนี้เองแล ที่เรียกว่า **เป็นผู้หมด "ตัวตน" ที่จิตแล้ว** เพราะเป็นผู้ไม่ถือสาแล้ว เป็นผู้ยอมแล้ว เป็นผู้อนุโลมแล้ว เป็นผู้ตัดสินให้แก่ตนอย่างไม่คับแค้น ไม่เทียบเคียง ไม่แข่งขันอีกแล้ว แต่เป็นผู้ชนะแล้ว เนื่องจากไม่หลงติดยึดยอกย้อนซ้อนซ้ำในจุด "ดี" แม้น้อยนิดธุลีใด ชื่อว่าเป็นผู้อิสระโดยจริง

ดังที่ได้อธิบายผ่านมา จนถึงช่วง**วางได้ปล่อยได้เป็นที่สุด**นี้แล จะคือ "**อาสวักขยญาณ**" กล่าวคือ การดับที่**อาสวะ** การตายสนิทของ **จิตที่เป็น กิเลส ตัณหา อุปาทาน** เป็นสภาพครบถ้วนบท ครบละเอียดหมดสิ้น "*สัพพาสวะ*" (*ทั้งอภิชฌาวิสมโลภะ และ ทั้งพยาบาท โกธะ ไปจน...ปมาทะ*) เป็น "รอบ" ที่เรียกว่า **บรรลุสุดในการทำจิต – ก่อปัญญา หรือ บทสำเร็จของอธิจิต คือ ญาณทัสสนะ** ผู้ได้สร้าง "รอบ" (*ปริปูรณ หรือ บริบูรณ์*) ให้ได้ ทั้ง "หยุด" ทั้ง "รู้เข้าใจชัดแจ้ง" ได้ครบ (*ปริสุทธิ หรือ บริสุทธิ์*) มากที่เท่าใด ก็ดีมาก เก่งมากเท่านั้นๆ

"ความเก่ง" (*อภิญญา หรือ วิชชา*) เช่นนี้ เรียกว่า เป็น "**พุทธวิชชา**" เป็น**อภิญญา ตรงเป้าของพุทธ**แท้

ไม่ใช่เรื่องอื่น หรือ ความเก่งอื่นใดเลยจริงๆ พระอรหันต์ของพุทธนั้นหมายเอาเรื่องนี้ ความเก่งอย่างนี้ เป็นเรื่อง**ต้องรู้ต้องทำได้** จึงจะเรียกว่า พระอรหันต์ เป็น "ความเก่ง" ของพุทธศาสนา ส่วนจะทำสิ่งอื่นเรื่องอื่นได้ ให้เก่งมหาบรมเก่งอย่างไร ก็ยังไม่ใช่ "ความสำเร็จ" ของพุทธศาสนา ยังไม่ใช่**การบรรลุธรรม**ของพุทธศาสนา

ดังนั้น แม้พระภิกษุใด หรือ ผู้ยืนยันว่า ปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนาคนใด บอกว่า ตนปฏิบัติธรรมแล้ว เกิดเก่ง รักษาไข้ ดูอนาคตคนได้แม่น จับผี ไล่วิญญาณ เล่นวุ่นอยู่กับ "มโนมยอัตตา" ทั้งหลายได้พิลึกกึกกือ มีอำนาจจิตทำให้เหนียว ทำให้คนอื่นเมตตา เสกเป่าพระเครื่องฯ ขลังได้ ฯลฯ (*ต่อให้เป็นจริงด้วย*) แม้ที่สุดเหาะได้ ดำดินได้ หายตัวได้ ทายใจ ดักใจเก่ง ฯลฯ ใดๆ ต่างๆ (*และแม้จะเป็นได้จริงๆ ด้วย*) อันไม่เกี่ยวกับ**สภาพการรู้แจ้ง กิเลส ตัณหา อุปาทานในจิตของตน ไม่เน้นหนักไปในจุดรู้กิเลสรู้ตัณหาจริงๆ จังๆ จนลึกหยั่งไปถึง "อาสวะ" แล้วล้างวางปล่อย "อาสวะ" ให้สิ้นได้ละก้อ เปล่าตายทั้งเพ** เพราะเรื่องเหล่านั้น สิ่งเหล่านั้น ไม่ใช่ "อรหัตตคุณ" ไม่ใช่ "อริยผล" เลย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้อำนาจใช้พลังจิตจริงเช่นกัน แต่ไม่ใช่**ประโยชน์เป้าหมาย**ของ

ศาสนาพุทธ นอกจากไม่ใช่แล้ว ยังแถมเป็น**หอกข้างแคร่**ของพุทธศาสนาอย่างสำคัญเอาเสียด้วย เพราะเป็นเรื่องของ**การใช้พลังจิต**เช่นเดียวกัน ทว่า**ใช้กันไปคนละรูป** "ผลเด่น" เป็นคนละเรื่อง "ทิศเดิน" ไปคนละทาง ซึ่งมันแยกกันยาก ก็โดยมันเกี่ยวเนื่องกันอยู่ตรง **ต่างก็ใช้ "พลังจิต" ด้วยกันทั้ง ๒ วิชาการ** นี่แหละ **จึง "หลงทาง" กันมาก**

ดังนั้น เมื่อใครไปจับ "เป้าหมาย" เอาได้ จุดใด "ทิศ" ใด ผู้นั้นก็จะไปตามทาง (*มรรค*) ที่เขาจับเอาได้นั้นๆ ทางหนึ่งจึงไปสู่ "เดรัจฉานวิชชา" หรือ โลกียศาสตร์ ที่พระพุทธองค์ทรงขยะแขยงเกลียดชัง ฯลฯ ส่วนอีกทางหนึ่ง จะไปสู่ "พุทธวิชชา" หรือ โลกุตตรศาสตร์

ใครจะมีหวังบรรลุ "อรหัตตผล" หรือ ไม่บรรลุกัน ก็ตรงจับ ตรงวาง "เป้าหมาย" หรือ "ทิศเดิน" (*มรรค*) กันได้ หรือ ไม่ได้กันตรงนี้แหละ สำคัญนัก !

– บทที่ ๒๘ –

๙. **"อาสวักขยญาณ"** นั้น พระพุทธองค์ตรัสไว้ชัดเจน ก็ลองอ่านคำตรัสดู อาจจะวกวนซ้ำซากบ้าง และแม้กระนั้น ในคำเล็กความน้อยทั้งหลายในคำตรัสนั้นๆ ก็ล้วนแจ้งความหมายละเอียดอยู่ในตัวทั้งสิ้น "ความซ้ำ" ก็เพื่อความชัดเจนยืนยันแท้ ความละเอียดของคำแซกอธิบายสอดเพิ่มเข้ามาๆ ก็คือการอธิบายขยายขึ้นๆ **อย่าเบื่อความซ้ำ แต่ต้องเป็นผู้จับความละเอียดเพิ่มให้ได้ จากคำแซก คำขยาย ในความซ้ำซากนั้นๆ** ผู้ที่ "จิต" เบื่อความซ้ำนั้น เพราะ**มี "มานะ" อยู่ในอาสวะ** นั้นหนึ่ง กับเป็นผู้อ่านข้อความซ้ำนั้นๆ**แล้วไม่เกิดบัญญาและศรัทธาใดๆเพิ่ม** มีแต่สักแต่ว่าอ่านได้ แล้วก็มีความรู้มีศรัทธาอยู่เท่าเดิม ไม่เพิ่มศรัทธินทรีย์ ไม่เพิ่มปัญญินทรีย์ใดๆเลย นั้นอีกหนึ่ง จึงเบื่อ ก็เป็นความจริง ดังนั้น เมื่ออ่านก็จงให้ได้ประโยชน์เพิ่มในคำจากความที่มีแซกซ้อนขยาย แผกไปในแง่ในมุมต่างๆให้ดีๆ

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า...

"ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เมื่อเธอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้นแม้จากกามาสวะ แม้จากภวาสวะ แม้จากอวิชชาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มี**ญาณ**ว่าหลุดพ้นแล้ว (คือ ตน "รู้" ในตนอย่างชัดเจนที่เดียวว่า "จิตหลุดพ้น" นั้น เป็นอย่างนี้ๆ เห็นชัดๆ รู้ชัดๆ อยู่ในขณะนั้น ปัจจุบันนั้นๆ ที่เดียว) รู้ชัดว่า **ชาติ** สิ้นแล้ว (คือ เห็น "การตายของจิต" เห็น "ความตายสนิท" ของ "ความเกิด"*(ชาติ)*ชัดๆ หมดโลภจิต หมดโทสจิต สิ้นโมหจิต ไม่สงสัยในภาษาที่ว่า "ความตาย" อย่างปรมัตถ์แท้จริงๆ เห็นความตายของจิต ขั้น "มโนปุพพังฯ" ตายแท้ๆ มิใช่ความตายที่ไร้การรู้การเห็น อย่างความตายของกายหยาบ แต่นี่ เจ้าตัวเห็น ความตายที่มีอยู่ต่อหน้าต่อตานั้นๆอยู่ที่เดียว "นิพพาน" ของพุทธแท้ๆ มีสติมีสัมปชัญญะ จึงคือ คนตายที่เห็นที่รู้ความตายของตนอยู่ต่อหน้าต่อตาอย่างนี้เองแหละ "ชาติ" สิ้นแล้ว "ชาติ" ดับสนิทแล้ว) **พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่น เพื่อความเป็นอย่างนี้** มิได้มี (คือ จิตตัด จิตปล่อย จิตวาง จิตเฉย จิตสงบ จิตไม่สะดุ้ง ไม่สะเทือน จิตไม่ผูกพัน จิตไม่เก็บชอบ ไม่เก็บเดือดอะไรไว้เลยจริงๆ หมดเศษที่จะก่อโลภะ สิ้นธุลีที่จะก่อโทสะ และ เจ้าตัวก็รู้แจ้งในจิตของตนพ้นโมหะอย่างบริสุทธิ์ ไม่เอนไม่เอียงจริงๆ และ ไม่ใช่สักแต่ว่า กดข่มไว้ หรือเพียงทำลืมมันเสียชั่วครั้งๆ คราวๆ ด้วย เรื่องนี้ที่สัมผัสอยู่ หรือ เกิดเห็นอยู่ขณะนี้นั้น ไม่มีเศษละอองธุลีอะไรที่จะเป็นเชื้อให้ ทำการล้าง ทำการละใดๆ อีกแล้ว มันได้เสร็จกิจแล้ว ได้เสร็จสิ้นหมดความกังวลสงสัยใดๆ จริงๆ มีแต่ความวางใจ ความเบิกบานแจ่มใส ความมัธยัสถ์ ความสุภาพ ความสงบ ถ้าปฏิกิริยาเช่นนี้ หรือ พฤติการณ์เช่นนี้ จะเกิด จะมี จะมาแผ้วผ่าน กระทบสัมผัสกับเจ้าของจิตดวงที่กำลังได้ กำลังถึงอยู่นี้ อีกต่อไปในอนาคต ผู้นี้ก็จะไม่ต้องต่อสู้ ไม่ต้องลำบาก และไม่มีอะไรอีกแล้ว ที่จะต้องทำให้แก่ตน "เพื่อจะมีสภาพบริบูรณ์อย่างนี้" มันเสร็จ มันจบพฤติกรรมที่พระพรหมจะต้องทำ หรือ ไม่มีพฤติการณ์แห่งความเป็นพรหมอีกเลย แม้แต่เศษธุลีน้อยจริงๆ มีแต่จิตสดใสสะอาด รับรู้ รับเข้าใจความประสพ ความสัมผัสอยู่ต่างๆ ตามสภาพแห่งความเป็นจริง มีแท้นั้นๆ อยู่เท่านั้น)

ดูกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนสระน้ำบนยอดเขาใสสะอาด ไม่ขุ่นมัว บุรุษมีจักษุ ยืนอยู่บนขอบสระนั้น จะพึงเห็นหอยโข่งและหอยกาบต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝูงปลาบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง

หยุดอยู่บ้าง ในสระน้ำ เขาจะพึงคิดอย่างนี้ว่า สระน้ำนี้ใสสะอาด ไม่ขุ่นมัว หอยโข่งและหอยกาบต่างๆบ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝูงปลาบ้าง เหล่านี้ กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุดอยู่บ้าง ในสระน้ำนั้น ดังนี้ ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เหล่านี้อาสวะ นี้อาสวสมุทัย นี้อาสวนิโรธ นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทา เมื่อเธอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้นจากกามาสวะ แม้จากภวาสวะ แม้จากอวิชชาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว **พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว** *กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว* **กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี**

ดูกรมหาบพิตร นี้แหละสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้อก่อนๆ

ดูกรมหาบพิตร ก็สามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้ออื่น ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้อนี้ ย่อมไม่มี ฯ"

การทำจิตเก่ง หรือ หยุดจิตได้จริง วางจิตได้สำเร็จแท้ แม้ในขณะ"รู้ๆ" มีทวารทั้ง ๕ ทั้ง ๖ รับรู้ *(คือ มี"วิญญาณ"ครบ ทั้งจักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ..... ไปจนมโนวิญญาณ)* ทำงานเป็นปกติ มีสัมผัสอยู่ (มิใช่ ดับวิญญาณ ปิดตา ปิดหู ไปจนปิดมโน ดับจิตหมดเกลี้ยง) แต่ไม่มีกิเลส ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ จริงๆ เป็น"จุด"ที่เรียกว่า *หยุดจิตจากโลภะโทสะได้แท้ๆ ทั้งๆที่* **จิตเบิกรู้อยู่เต็มที่ทุกทวาร** *นี่แหละ เรียกว่า* **"มโนมยิทธิ"** หรือ **"เจโตวิมุติ"**อันเป็นที่สุด (จะไม่ใช่หมายเอาจิตดับ ไม่รับรู้ในสัมผัสอะไรเลยแน่ๆ ที่ถูกแท้จริงของ"พุทธวิชชา"นั้น ต้อง"รู้" และ **ดับในรู้** จึงจะเรียกว่า"นิพพาน"

พระพุทธเจ้า "ปรินิพพาน" จึงปรินิพพานด้วยการรู้ มีสติเต็ม โดยใช้ศัพท์สำนวนไทยๆว่า "ออกจาก ฌานที่ ๔" ซึ่งหมายเอาว่า ไม่ใช่ดับอยู่ในความไม่เบิดทวาร แต่ "ออกจากความเฉยนิ่ง" เอาเสียด้วยจริงๆ นี่แหละคือ "นิพพาน" หรือ "ปรินิพพาน" แท้ๆ ของพุทธศาสนา)

การรู้แท้ถึงจิตจริง รู้ถูกต้อง ทั้ง**จิตที่วางได้ หยุดได้** *(สภาพวิมุติ)* และ**รู้ทั้งจิตที่ปราศจากมลทินนั้นๆ***(สภาพสิ้นอาสวะ)* แต่จิตก็ยังทำงานของมันเองอยู่ ตามเหมาะตามควร เป็นประโยชน์ธรรมดา ข้อสำคัญ**ต้อง "รู้จิต" ที่ยังมี "อารมณ์โลภะ โทสะ" นั้นๆจริง แล้วก็รู้ชัดว่า มันทั้งหลายนั้น ได้หลุดล่อน ไม่มีแล้วใน "จิตตน" ถูกแท้แน่จริง** อย่างนี้เรียกว่า **"ญาณทัสสนะ" อันบริบูรณ์** ซึ่งเรียกเต็มก็ได้ว่า **"วิมุติญาณทัสสนะ"** หรือ **"ปัญญาวิมุติ" ที่เป็น "สมุจเฉทวิมุติ" แล้ว**

ผู้มี "วิมุติ" ทั้งสองนี้ ครบถ้วนแท้จริง คือ **มี "ปัญญาวิมุติ"** *(หรือ "ญาณทัสสนะ")* กับ**มี "เจโตวิมุติ"** *(หรือ "มโนมยิทธิ")* เรียกว่า เป็นผู้ถึงซึ่ง **"อุภโตภาควิมุติ" แท้** เป็นพระอรหันต์บริบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์แล้ว

แล้ว "ผล" แห่งจิตที่มี "อุภโตภาควิมุติ" ดังนี้ **จะยังบทบาทเชื่อมต่อให้เกิด "ผล" ไปถึง "รูปกาย" อีกที**

รูปกายที่ทนได้ยากต่อผัสสะที่เย็นจัด ร้อนจัด อ่อนจัด แข็งจัด หรือ มีรสจัดเผ็ดแสบทางทวาร หู–ตา–จมูก–ลิ้น–กาย ในลักษณะใดๆก็ตาม "อุภโตภาควิมุติ" อันมี "วุฏฐาน" มี "อุฏฐาน" แท้ๆนี้ จะปรับเปลี่ยน จะปรับปรุงให้ทนได้ ต่อสภาพจัดไปแรงไปนั้นๆ เก่งขึ้นเรื่อยๆ เมื่อทำ**ปฏิเสวนา–อธิวาสนา** เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เร็วด้วย และมากด้วย โดย*ตั้งใจจะทำ (อธิฏฐาน)* แต่ถ้าไม่ตั้งใจจะทำ ก็ไม่เก่งขึ้นล่ะ ! เพราะ "มโนปุพพังฯ คมาธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยาฯ" คือ ใจเป็นประธาน ใจ หรือ จิต จะรับรู้ก่อน แล้วจึงจะสั่งปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปยังรูปยังกายจริงๆ ถ้าอินทรีย์พละยังไม่แก่กล้าเลย ก็ปรับได้เปลี่ยนได้ช้าหน่อย ต้อง**ทนได้**

ยาก มากหน่อย ถ้าอินทรีย์พละแก่กล้าพอปานกลาง ก็จะปรับจะเปลี่ยนได้พอปานกลาง ไม่ช้าไม่นานเกินไป และยิ่งอินทรีย์พละแก่กล้าอย่างยอดยิ่งเท่าใด ก็จะปรับจะเปลี่ยนไปเร็วได้ไวได้เท่านั้น ๆ เก่งที่สุด หรือ มิฤทธิ์ (*อิทธิ*) ที่สุด ก็คือปรับเปลี่ยนรูป**แปลงกาย**ได้ตามจิตที่ต้องการในทันทีทันใดนั้น การปรับรูปการเปลี่ยนกายแปลงกายได้เลยทันทีทันตาเห็นนั้น ๆ ก็นั่นแหละ เรียกว่า **"อภิญญาทางกายขันธ์"** (*ปุคคลาธิฏฐาน*) เป็น **"อิทธิวิธี"** ชัด ๆ *ทำให้หายไปทั้งทางรูปทางกาย หรือ ทำให้ตายไปได้ทั้งทางกาย และ ทำให้เกิดขึ้นใหม่ก็ได้ทั้งทางรูปทางกาย ทำให้ทรงอยู่คงทนอยู่ได้ทั้งที่ไม่น่าอยู่ได้ ทำให้เปลี่ยนไปแปรไปก็ได้* ดังนี้ เมื่อใคร จบกิจ สิ้นพรหมจรรย์แล้ว อยากจะทำพวก**อภิญญา "ปุคคลาธิฏฐาน"** นี้ต่อก็เชิญ !

ซึ่งเป็นของยาก เป็นการกระทำที่ต้องฝืกต้องใช้อินทรีย์พละยิ่งกว่า "ทำให้เกิดทำให้ตายแต่เพียงทางจิต" ขึ้นไปเสียอีก แต่ต้องมีข้อแม้ว่า **ผู้ทำได้นั้น ต้องมี "ความรู้ หรือ มีเหตุผล" เพียงพอในการทำให้ตายให้เกิดนั้น ๆ** โดยเป็น "ประโยชน์เกื้อกูลแท้" (*หิต*) คือ "เกื้อกูลท่าน เกื้อกูลตน" ให้เป็นไปอยู่ตามความพอดีพอเหมาะ และ **ไม่ใช่เพื่อความเห็นแก่ "ตัว" ไม่ใช่ด้วย "อำนาจ" ของโลภะ โทสะเลย ไม่ว่าจะเป็นอำนาจเพียงน้อยนิดปานใดจริง ๆ** จึงจะเป็น **"อิทธิวิธี"** หรือ **"อภิญญา" ของพุทธแท้** ที่ทวนซ้อนมาเป็น "ปุคคลาธิฏฐาน" เป็นสมมุติสัจจะอีกที ซึ่งต้องหมายเอาทำที่ใจให้ "ตาย" หรือ "ให้ดับให้เกิด" ได้ **เป็นสำคัญก่อน** (*มโนปุพพังคมาธัมมา ฯ*)

เพราะฉะนั้น **การสิ้น "อาสวักขยะ"** นั้น จึงคือ การ "รู้" (*วิชชา หรือ เวทยิต*) **หรือ การเข้าใจถึงใจ ทำได้กับ "ตัวใจ" ของตนจริง ๆ จิตของตนนั้นทำ "ตาย" ได้แล้ว และ ยอมให้จิต "รับรู้" ความกระทบสัมผัสนั้น ๆ อยู่ ก็ได้อีก** (*เรียกว่า "เกิด" ได้อีก*) **อย่าง "ทนได้โดยรู้ หรือ ทนได้โดยเข้าใจในความยากลำบากนั้น ๆ" แท้จริง ทั้งเข้าใจ**

"ประโยชน์" และ เข้าใจ "ความเห็นแก่ตัว" จริงๆ ด้วย ว่า แม้เราจะตั้งตนอยู่ในความลำบากนั้น ก็เป็นประโยชน์ต่อโลกจริงๆ และ เราก็ไม่เห็นแก่ตัวจริงๆ เรากำลังเสียสละอยู่แท้ๆ เป็น "ทาน" ที่ถูกธรรม เห็นอยู่ชัดๆ แจ้งๆ ผู้บรรลุ "อรหัตตผลจิต" จริง จึงจะกล้าทนได้ ต่อลมแดดฝ้าฝนสัตว์เสือกรื้นคลาน หรือ การสัมผัสที่เผ็ดแสบต่างๆ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระสูตรต่างๆ นั้นจริง แม้บางที "ทนได้ยาก" ทาง*รูปขันธ์*ปานใด แต่ทาง*นามขันธ์*นั้นจะสู้ได้ทนได้**นำมาก่อน** *(มโนปุพพัง คมาธัมมา ฯ)* จะพาให้เป็นได้ และ มีฤทธิ์ทางกายเพิ่มขึ้นๆ ตามจริงๆ เป็น "อิทธิวิธี" เป็นอภิญญาแท้ แม้ทาง "ปุคคลาธิฏฐาน" จริง

ต้องมี "รู้" หรือ มี "เข้าใจแท้" อยู่จริง ประกอบอยู่จริง เรียกว่า **"ญาณ"** *(ปัญญาวิมุติ)* และ จิตก็หมดถือสา *(แม้สภาพทางกายจะต้องทน เพราะจิตเข้าใจจริงๆ)* จิตยอมแล้ว จิตเฉยได้ จิตอนุโลมแล้วจริง ไม่มีอึดอัด ไม่มีขัดข้อง (นิพพาน *มาจาก* นิ = *ไม่* + พาน = *ข้อง, เครื่องร้อยรัด*) จิตปล่อย จิตวางจริง แม้จะมี*เจ็บมีปวด*อยู่ทางกายโทนโท่อยู่แท้ๆ ก็ตาม *ก็ยังผ่องใสใน "จิต"* **ยิ้มก็ยังได้** เรียกว่า **"เจโตวิมุติ"** *(คือ หมดโลภะ หมดโทสะ เพราะพ้นโมหะแท้)*

ผู้ที่เจ็บแล้ว ยังมีโทสะ คือ ผู้ที่ยังมี "ตัวตน" ผู้เจ็บกาย ยังมีเจ็บใจ คือ ผู้ที่ยังมี "พยาบาท"

ผู้ที่เจ็บแล้ว ยังมีอาการต่อสู้โต้ตอบ คือ ผู้ยังมี "ตัวตน" ผู้เจ็บกาย ยังมีความอึดอัดเคืองอยู่ คือ ผู้ยังมี "พยาบาท"

ผู้ที่เจ็บแล้ว ยังไม่รู้ความจริงว่า มันเป็นความธรรมดาด้วยเหตุด้วยปัจจัย ก็คือ ผู้ยังมี "ตัวตน" *(อัตตา)* **ผู้เจ็บกายแล้ว ยังมีความขุ่นมัวอยู่ คือ ผู้ยังไม่ถึง "วิมุตติ"**

ผู้มีความเจ็บใจอยู่ ยังมีแค่ความหนักใจอยู่ หรือแม้ที่สุด ยังมีเพียงความข้องความค้างใจ ผู้นั้นคือ ผู้ยังไม่แจ้ง "อนัตตา" ยังมีการยึด ยังทำ "สุญญตธรรม" ให้แก่ตนยังไม่ได้ เป็นที่สุดแท้จริง

ดังนั้น **แม้จะยังปรับเปลี่ยนกายขันธ์** *(ทุกทวาร)* **ให้มันทนเย็น ทนร้อน ทนอ่อน ทนแข็ง ทนต่ออาการเจ็บแสบ ยังไม่ได้เก่ง หรือ ไม่ได้สนิทเนียนก่อน แต่ส่วน "จิต" นั้น เบิกบานแจ่มใสอยู่ ยังมัธยัสถ์อยู่** *(ไม่มักมาก)* **สุภาพ–สงบ รู้ความธรรมดาในเหตุในปัจจัย ไม่ขุ่นมัว ไม่หนักใจใดๆเลยจริงๆ สนิทเนียนแล้วสำหรับ "จิตในจิต" แท้ๆ** ก็นับว่า **สิ้น "อาสวักขยะ" แล้ว** เมื่อรู้เข้าใจชัด และ ทำได้ดังกล่าวนี้แล้วจริง ก็มี "ญาณ" มี "วิมุติ" บริบูรณ์บริสุทธิ์แล้ว เป็น "สุกขวิปัสสโก" แล้วจริงๆ สำหรับ**ผู้เข้าใจความจริงตามเหตุตามปัจจัย** เพราะมี "ญาณทัสสนะ" อันแจ่มแจ้งชัดแล้ว จึงเรียกว่า "วิมุติ" *(วิมุติญาณทัสสนะ)* นับเป็น "มโนมยิทธิ" แท้ๆ ทำได้ถึงจุดต้นแห่งเหตุ อันคือ "มโน" *(ปุพพังคมาธัมมา ฯ)* ได้แล้ว เป็นแต่เพียง "อิทธิวิธี" ทางรูปกาย ยังปรับ ยังเปลี่ยนให้ลงกันให้เข้ากัน ยังไม่ได้อย่างสนิทเนียน หรือ ความเก่งอีกชั้นหนึ่ง คือ *แม้ความเจ็บทางกายิกทุกข์ ก็สามารถดับได้ด้วย*นั้น ยังทำไม่ได้ เท่านั้นเอง เรียกว่า**มี "มโนมยิทธิ" ทว่ายังไม่มี "อิทธิวิธี"** *(คือ มี "อิทธิ" ทางใจ ทว่ายังไม่มี "อิทธิ" ทางกาย)* แต่ก็เป็น "ปรมัตถธรรม" ขั้นแท้ ระดับ "บริบูรณ์ถึงจิต–เจตสิก" *(และถึง "รูปจิต–อรูปจิต" แล้วด้วย)* ยังแต่ "รูป" นอกๆ "กาย" นอกๆ เท่านั้น ที่ยังปรับ ยังเปลี่ยนแปรรูป แปลงสสาร แปลงวัตถุยังไม่เก่ง ถ้าจะให้ได้ ก็ต้องทำ "อธิวาสนา" ต่อไปอีกหน่อย คือ ต้องมี "ทัสสนา" เพิ่ม "สังวรา" ก่อ "ปฏิเสวนา" นั้นแล

ต่อเมื่อจิตจะมีอำนาจ มีความสามารถปรับเปลี่ยนได้เก่งขนาดแปลงรูปปรับกายให้เป็นเย็น ก็ได้ เร็วยิ่งกว่าสายฟ้า เป็นร้อน เป็นอ่อน เป็นแข็ง ก็ได้แท้ เร็วยิ่งกว่าสายฟ้า พอสัมผัสเย็นก็ปรับมาพอดี สัมผัสร้อน–อ่อน–แข็ง–เจ็บ–แสบ ก็ปรับให้พอดีได้ โดยไม่ต้องทน ไม่ต้องมีความรู้สึกเจ็บ *(อันคนธรรมดาๆต้องเจ็บ)* ไม่ต้องแสบ*(อันคนธรรมดาๆต้องแสบ ฯลฯ)* แต่เฉยได้ วางได้ ปรับตนเข้ากับดินฟ้าอากาศได้เก่ง ไม่เจ็บป่วยง่ายๆ ไม่พ่ายแพ้ต่อสสารพลังงานใดๆง่ายๆ **ผู้นั้นก็เป็นผู้มี**

"อภิญญา" ยิ่งขึ้น มี "อิทธิวิธี" เก่งกล้าขึ้น ที่สุด อาจสามารถส่งผลออกมาปรับกาย แปลงกายได้ เปลี่ยนกายได้ นั่นคือ บทบาทของ "*มโนปุพพังคมา ธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา ฯ*" ก็เป็น**การสำเร็จด้วยใจ**ก่อน คือ ก่อตัวปั้นตนได้สำเร็จในจิต เป็น "**มโนมยอัตตปฏิลาโภ**" ก่อน (*"**มโนมยอัตตา**" อันนี้ ไม่ใช่โลกียะ แต่เป็น "อรหัตต" หรือ อรห+อัตต กันเชียวนะ !*)

แล้วก็ค่อยสำเร็จได้ แม้แต่บันดาล**ให้เกิดได้ ทั้งรูปใหญ่ รูปหยาบ รูปโต** เป็น "**โอฬาริกอัตตปฏิลาโภ**" ตามมาทีหลัง (*ถ้าจะบันดาลกันถึงขั้น "**รูปหยาบ–รูปใหญ่**" ปานเช่นนี้ ก็ถูกต้อง เนื่องจาก มีต้น–กลาง–ปลาย ที่เป็น "สัมมาอริยมรรค" ไม่ขัดกับคำสอนตอนใด*) **แม้จะกล่าวว่า "อิทธิวิธี" เก่งกว่า "อาสวักขยญาณ"** *เพราะ***ผู้มี "อิทธิวิธี" เช่นนี้ มีอาสวักขยญาณ***เป็นที่สุดของพุทธแล้ว นอกนั้นมัน "ของแถม" ซึ่งไม่ใช่เรื่องเบื้องต้นจริงๆ เป็นเรื่องใบไม้ทั้งป่า เป็นเรื่องต้องตามมาทีหลัง*)

ดังนั้น การเดินน้ำ ดำดิน แปลงกาย หายตัว จนถึงรูปถึงกาย จึงเป็นไปได้จริง และ ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร แต่ก็ยากยิ่ง ไม่ใช่เรื่องเล่นเลย ถ้าผู้ใดจะทำให้ถึงขั้นแปลงกายหายตัว หรือ เหาะเหิน เดินน้ำ ดำดิน ได้ ก็เชิญ จงฝึกเอาเถิด ทำเข้าไปเรื่อยๆ เพ่งเพียรเข้าไปมากๆ หรือ หากแม้นเป็นผู้มีพลวปัจจัย (*ในเรื่องอย่างนี้*) มีอินทรีย์พละกล้าแข็งมาเก่า (*ในเรื่องอย่างนี้*) ก็จะไม่ต้องเพียรต้องฝึกมาก ก็จะได้เร็ว ก็เป็นจริง หรือ จะปรับเปลี่ยนพลังงานแปรแปลงสสารบังคับวัตถุอะไรให้ได้ จนเป็นความเก่งออกมานอกตนนอกตัว เป็นเรื่องมหัศจรรย์พิลึกกึกกือ ก็ไม่ใช่เรื่องน่าฉงนน่าอัศจรรย์ หรือ ลึกลับซับซ้อนอะไร...

เพราะ "คน" นั้น เมื่อสามารถรวมพลังมาใช้ ให้ได้ อย่างเก่งแล้ว ถ้าทำได้จริง ก็จะมีพลังงานเกินกว่าที่คนจะคาด จะคิดถึง จนอาจเปลี่ยนสสาร แปลงพลังงานได้ อย่างมหัศจรรย์จริงๆ ผู้สำเร็จได้ดังนี้ด้วย ก็เรียกว่า **พระอรหันต์แบบ "ฉฬภิญโญ" ที่มี "อิทธิวิธี" พิเศษแถม** เป็นพระอรหันต์ที่มี "ความเก่ง" (*อภิญญา*) อันเป็น **ของแถม** เป็นเรื่องของทาง "รูปธรรม" **ความจริงพระอรหันต์นั้น มี "อิทธิวิธี" ที่เป็นความเก่งทาง "นามธรรม" แล้วทุกองค์ อย่าลืม !** คือ มี "วิชชา" อันเฉียบขาด (*สมุจเฉท*) ในตนแล้ว

อย่างเก่งจริง ๆ *(อิทธิ)* รู้ชัดเจน ทำได้จริง ๆ แท้ ๆ ในการ**ปรับเปลี่ยนแปลงใจแปรจิต** ได้ตามต้องการ เรียกว่า **"มโนมยิทธิ"** *("มโน+มย+อิทธิ" มโน=ใจ มย = ทำให้เป็นจนได้แล้ว, อันเป็นแล้วในเรา อิทธิ = เก่งยิ่ง)* จนถึงขั้นเป็น **"อิทธิวิธี"** *("อิทธิ+วิธี" วิธี=ขบวนการที่ทำให้เป็นไปได้อย่างดีอย่างเก่ง หรือบทบาทนั้น ๆ ที่ถูกหลักถูกเหลี่ยมมีประสิทธิภาพ)* ที่มีเฉพาะ ได้แล้ว ในตนจริง ๆ เป็นความสำเร็จถูกเป้าหมาย คือ ดับทุกข์ได้ที่จิตแล้ว จบสิ้น "เจตสิกทุกข์" แต่อาจจะยังคงมี "กายิกทุกข์" อยู่ก็ได้ *(คือ ทุกข์บัจจุบันที่มันยังมีเหตุ มีปัจจัยอยู่เท่านั้น และมันก็แรงเกินอินทรีย์ เกินพละเราเท่านั้นเอง)* กล่าวกันชัด ๆ ก็คือ "จิต" สิ้นเดือดร้อนอึดอัดขัดเคือง พ้นความหนักใจจริง ๆ พ้นโศก–ปริเทวน–ทุกข–โทมนัส–อุปายาส แท้ ๆ ไม่มีภพของจิต ไม่มีชาติของจิตเกิดแล้วจริง ๆ แต่ "กาย" อาจจะมีร้อน มีเย็น มีอ่อน มีแข็ง มีสภาวะต้องทนอยู่ก็ได้ ส่วนผู้ใดไม่ต้องทน หรือไม่ร้อน ไม่หนัก ไม่ลำบากเลย แม้ทางกายจะมีสภาวะเย็นร้อนอ่อนแข็ง สภาวะหนัก สภาวะลำบาก ที่คนธรรมดา ๆ เขายังทนไม่ได้ แต่ผู้นั้นปรับได้ แปรได้ หรือ ไม่ต้องทนนั่นเอง ก็นับว่า มี "อิทธิวิธี" ที่เก่งขึ้น ยิ่งขึ้นไปอีกจริง ๆ อันเป็นได้เป็นจริง เรียกว่า ความสามารถที่เกินกว่ามนุษย์ธรรมดา หรือ "อภิญญา" หรือ "ปาฏิหาริย์" ก็ไม่ผิดเลย ซึ่งจะต้องแยกแบ่ง "สาระสำคัญ" ทางจิต ทาง "นามธรรม" โดยเฉพาะ ให้ออก แบ่งทางวัตถุ ทาง "รูปธรรม" ก็ให้รู้ขอบเขตให้ชัด

ข้อสำคัญ หรือ ความสำคัญแท้ ของ ความบรรลุของพุทธศาสนา**นั้น มันอยู่ที่ "อาสวักขยญาณ" อันหนึ่ง และอันเดียวเท่านั้น**

คือมี "ญาณ" ที่เป็น "สัมมาญาณ" จริง ๆ (ปัญญา หรือ รู้แท้เข้าใจแท้ตรงเป้า) และ มี "วิมุติ" ที่เป็น "สัมมาวิมุติ" แท้ ๆ (จิตหลุดพ้นจริง เกลี้ยงจริง ที่มีการรู้ความหลุดความเกลี้ยงนั้น ๆ ในตนจริงด้วย)

ดังได้อธิบายซ้ำแล้วขยายเหลี่ยมเล่าอยู่ เพื่อจะให้รู้หลายแง่หลายมุม

และ "สัมมาญาณ" นั้น ก็คือ **วิชชา** ข้อที่เรียกกันด้วยภาษามากออกไปอีกว่า **"ญาณทัสสนะ"** หรือ **"วิมัสสนาญาณ"** นั่นเอง

"สัมมาวิมุติ" นั้น ก็คือ **วิชชา** ข้อที่เรียกกันด้วยภาษามากออกไปอีกว่า **"มโนมยิทธิ"** ซึ่งเป็น"ความเก่งทางจิต"แท้ ! เก่งที่ทำ"วิมุติ"ได้ ทำ"นิพพาน"ได้ มิใช่เก่ง เพราะไปทำจิตให้เล่นแร่แปรธาตุ หรือ ทำนั่นก่อนี่ให้พิลึกกึกกืออยู่ไม่ ! จริงๆ ! ที่เป็นเป้าหมายของ"อรหัตตผล"

ดังนั้น **"อาสวักขยญาณ"** ของพระอรหันต์ ระดับแรก ที่เรียกว่า **"สุกขวิปัสสกอรหันต์"** จึงต้องประกอบไปด้วยญาณทัสสนะ กับ มโนมยิทธิ ที่เป็น"สัมมาญาณ" เป็น"สัมมาวิมุติ"แท้ๆ *อย่าให้เบี้ยวเบี่ยงอย่าให้ผิดเบ้า*

มีเท่านี้ ก็เป็น"อรหัตตผล"แท้ เป็น"โลกุตตรจิต" ผู้ได้"อรหัตตผล"มากๆก็เป็นพระอรหันต์ *(อรห + อันต)* **และ นี่เป็นจุดสำคัญ เป็นเป้าหมายแท้ๆจริงๆ ของพุทธศาสนา** อันเรียกว่า "ใบไม้กำมือเดียว" ตามที่พระพุทธองค์ทรงหมายถึง และ เป็น"เบื้องต้น"แห่งที่สุดของพรหมจรรย์จริงๆ ต้องจับต้น–จับกลาง–จับปลาย ให้"งาม" ด้วย เบื้องต้น – ท่ามกลาง –บั้นปลายเถิดเทอญ !

แต่ถ้าผู้ใดเพ่งเพียรด้วยวิธี"จับจิต"เอามาใช้งานเล่น เป็น"มิเตอร์"คอยดักรู้ใจคน ว่า จะคิดยังไง ? ก็รู้ได้ และต่อให้เก่งขนาดรู้ได้ละเอียดยิบปานใดก็ตาม *(เจโตปริยญาณ แบบ อาเทสนาปาฏิหาริย์ อย่างที่พระพุทธองค์ทรงหมายถึงใน "เกวัฏฏสูตร")* หรือ เอามาใช้เล่นดักรู้เสียง รู้กลิ่นพิเศษๆ ไม่ว่าเสียงใกล้เสียงไกล เสียงที่เกินมนุษย์ธรรมดาจะสามารถรับได้ กลิ่นที่เกินมนุษย์ธรรมดาจะรับรู้ได้ หรือ ดักรู้ รับรู้"อรูป"ต่างๆ ให้ละเอียดประณีตสุดเก่งปานใด ก็ตาม *(เจโตปริยญาณ แบบ อิทธิปาฏิหาริย์ อันเรียกกันว่า "โสตทิพย์")* หรือ จะเอามาใช้เล่นอยู่แต่เพียงแปรรูป แปลงร่างทางกายทางวัตถุเล่นอยู่เท่านั้น เป็น"อิทธิวิธี"

เป็นอิทธิปาฏิหาริย์แบบโลกีย์ๆ โดยไม่เรียนรู้ "วุฏฐาน" **ไม่เรียนรู้ลักษณะของกิเลส-ตัณหา-อุปาทานเลย จะทำตนให้พ้น "ทุกข์" พ้นยึดถือ เป็นจิตวาง จิตปล่อย ก็ทำไม่ได้** แม้จะเหาะเหิน เดินน้ำ ดำดิน แปลงกาย เก่งขนาดปานใดๆ อันเป็นการแปรรูป เปลี่ยนอรูป หรือ เล่นแร่แปรธาตุจากสสารสู่พลังงาน จากพลังงานสู่สสารอยู่เท่านั้น ซึ่งรวมเรียก "อิทธิวิธี" ทั้งสิ้น หรือ แม้จะรู้รูปธาตุที่เป็นกลิ่น เป็นความร้อน เป็นแสง เป็นเสียง เป็นแม่เหล็กไฟฟ้า ได้เล็กละเอียดยิ่งกว่าปรมาณูเท่าใดๆ ก็ตาม และที่สุด แม้จะเก่งละเอียดสุขุมขนาดรู้ได้สัมผัสได้ แม้ "ธาตุ" เล็กที่สุด คือ "ธาตุแห่งความคิด" หรือ "ธาตุแห่งความรู้สึก" สามารถรู้จิตดักใจผู้อื่นได้ดั่งกล่าวแล้วนั่นเอง ก็ตามที *ก็ยังไม่ใช่ผู้มี "อาสวักขยญาณ" ยังไม่ใช่พระอรหันต์ ยังเป็นเพียง "เตรัจฉานวิชชา" (อันเก่งเยี่ยมเหมือนกัน) อยู่เพียงเท่านั้น* **ไม่เรียกว่า พระอรหันต์แบบ "ฉฬภิญโญ" หรอก !** *(ก็เป็นแม้แค่ "พระอรหันต์สุกขวิปัสสโก" ยังไม่ได้เลย)* **เรียกว่า มี "อิทธิวิธี" ก็ได้** แต่เป็น **อิทธิปาฏิหาริย์ ที่พระพุทธองค์ทรงขยะแขยง เกลียดชัง เบื่อระอา เนื่องด้วยมันไม่มี "วิมุติ" ไม่มีนิพพานในคนผู้ทำได้นั้นๆ** จึงยังไม่ใช่พระอรหันต์ ยังไม่ใช่ "พุทธวิชชา" เพราะความรู้ความสามารถแค่นี้ "ฤาษีคันธารี" หรือ อาจารย์เดียรถีย์ใดๆ ก็สามารถสอนให้มี ให้เป็นได้ ไม่ต้องใช้ฝีมือขั้นพระอริยสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือ พระพุทธเจ้าเองสอนหรอก !

และ จะเรียกว่า "**โสตทิพย์**" ดั่งกล่าวมานั้น *(แบบโลกีย์)* ก็ดี

จะเรียกว่า "**เจโตปริยญาณ**" *(แบบโลกีย์)* ก็ดี ก็เรียกได้

แต่ก็ยังล้วนเป็น**อิทธิปาฏิหาริย์** เป็น**อาเทสนาปาฏิหาริย์ที่พระพุทธองค์ทรงขยะแขยง เกลียดชัง เบื่อระอา** *เนื่องด้วยมันไม่มี "วิมุติ" ไม่มีนิพพานในคนผู้ทำได้นั้นๆ* จึงยังไม่ใช่พระอรหันต์ ยังไม่ใช่ "พุทธวิชชา" เพราะความรู้ความสามารถแค่นี้ "ฤาษีมณิกา" หรือ อาจารย์เกจิอาจารย์เดียรถีย์ใดๆ ก็สามารถสอนให้มี ให้เป็นได้ ไม่ต้องใช้ฝีมือขั้นพระอริยสาวก หรือ ขั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนหรอก ! **ก็จริง** ดั่งที่พระพุทธองค์ตรัสยืนยันไว้ใน "เกวัฏฏสูตร" ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ก็ลองทำความเข้าใจดีๆ

สำคัญมาก ก็คือ ขอให้เข้าใจคำว่า **"วุฏฐาน"** และ **"อุฏฐาน"** ให้มี **"อุฏฐาน"** ให้ได้ โดยตลอดกาลเถิด **จึงจะมี "อาสวักขยญาณ" ตลอดกาลนาน**

ผู้จับสภาพของ"อาสวักขยญาณ"ได้**ชัดเจน ลงตัวถูกต้อง** แม้จะบรรลุเป็น**พระอรหันต์แบบ "สุกขวิปัสสโก"** คือ ผู้มีปัญญาวิมุติ และ ปล่อยวางได้ที่ใจ กายภายนอกอาจจะไม่มีฤทธิ์ไม่มีเดชอันใดเลย บทของ *"มโนปุพพังคมาธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา ฯ"* ก็จะดำเนินผลติดต่อส่งผล เกิดผลตามมาเป็น **ฉฬภิญโญ – จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต** ได้เอง และ ตรงทางด้วย หากผู้นั้น**มี "อุฏฐาน"** *(เพ่งเพียรฝึกทำขึ้นมาก ๆ)*

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้ใดจะไปมี "อภิญญา" มากมายเก่งกาจ ครบ อภิญญาอีก ๕ อย่าง *(อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญมากนั้น คือ "อาสวักขยญาณ" ในที่นี้ยังไม่นับเข้ารวมให้)* แม้จะเก่งขนาดปรับสสาร แปลงพลังงาน ปรุงวัตถุรูป อรูปได้ จนถึงขั้นเหาะข้ามโลก ข้ามพระจันทร์ เดินน้ำ ดำดิน เล่นแร่ แปรธาตุ ให้พิลึกพิลาศขนาดไหนๆ ในแบบเก่งอย่าง"อิทธิวิธี"นี้(อภิญญา อย่างที่ ๑) แต่ถ้าไม่เรียนรู้จิต ให้ดับกิเลสได้ สงบจิตได้ เป็น**สำเร็จถาวร** *มี* **"ญาณทัสสนะ"** *มี* **"มโนมยิทธิ"** *จริงๆมาก่อน มี* **"ฌาน"** *เป็นองค์ประกอบนำอยู่เสมอ ๆ* อย่างถูกต้องลงตัว เป็นได้ทั้ง ๆ ที่ลืมตาโพลง ๆ อยู่นี่ด้วยตลอดเวลา โดยมิใช่ว่า ถ้าจะมีได้ เป็นได้ ก็ต้องไป "ทำเอา" หรือ "นั่งหลับตา" เข้า จึงจะเป็น จะมี กล่าวคือ **ต้องเป็น "อาสวักขยญาณ" อันถูกต้องเป็นอริยสัจ มีสัมมาอริยมรรค องค์ ๘ ครบถ้วน แม้ในขณะปกติลืมตาอยู่นี่จริง ๆ ผู้นั้นก็จะไม่ใช่ "พระอรหันต์" ของพุทธศาสนาเลย**

ผู้เป็นพระอรหันต์ ของพุทธแท้ จึงมี "อาสวักขยญาณ" เป็นสำคัญจริงๆ และ จะต้องประกอบไปด้วย "ญาณทัสสนะ" **กับ** "มโนมยิทธิ" **ที่ถูกๆตรงๆ โดยเฉพาะ** "ฌาน"

ดังนั้น แม้จะไปมี**อภิญญา**เก่งกล้าในเรื่อง "โสตทิพย์" *(อภิญญา อย่างที่ ๒)* ในเรื่อง "เจโตปริยญาณ" *(อภิญญา อย่างที่ ๓)* เรื่อง "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" *(อภิญญา อย่างที่ ๔)* เรื่อง "จุตูปปาตญาณ" *(อภิญญา อย่างที่ ๕)* **อันไม่เป็น "สัมมาญาณ"** แต่เป็น*อภิญญา หรือ เก่งแบบ "รูปธรรม" อยู่เท่านั้น* ไม่เข้าใจแจ้งใน "**จิต – เจตสิก**" ชัด ไม่รู้ซึ้งไปจนถึงขั้น**ดับอาสวะ**ให้สิ้นได้ แม้กระทั่ง**รูปจิต–อรูปจิต**เกลี้ยงเกลา หมด "**สัพพาสวะ**" *(สัพพ+อาสวะ)* สิ้นทราก **อโสก–วิรัช** *(ไม่หมองใจ เพราะสิ้นยึดในธุลี "ไม่ชอบ" ไม่หมองใจ เพราะสิ้นยึดในธุลี "ชอบ")* ถึงขั้นสุดเป็น "เขม" *(ความผ่องแผ้วสุดสบาย)* ในจิตตนแท้ ก็ไม่ใช่ "สัมมาอริยมรรค" แน่ ๆ

ผู้ที่จะเกิด "**ญาณทัสสนะ**" จนพาให้มี "**มโนมยิทธิ**" เป็น**วิมุติ** เป็น**วุฏฐาน**ได้แท้ ก็เพราะ**เกิด "จุตูปปาตญาณ"** *(จงเห็นสภาพ "หมุนรอบเชิงซ้อน" ของญาณ หรือ วิชชาทั้งหลายให้ออกด้วย)* กล่าวคือ มีความเห็นแจ้งใน**ความเกิด - ความดับ** เข้าใจในความหมุนไป เคลื่อนไป เวียนไปของสัตว์โลก *(โดยเฉพาะตัวเราที่ยังเวียนไปเสพย์สิ่งที่ยังหลงติด)* และ สรรพสิ่งว่า **มันไม่เที่ยงไม่ตายตัว ไม่แท้ ทารุณ เสื่อมถอยง่าย ทนได้ยาก ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ใช่อะไรของใครเลย ?!**

ผู้ที่เห็นแจ้งใน**ความเกิดความดับ** เข้าใจในความหมุนไปเคลื่อนไป เวียนไปของสัตว์โลก และ สรรพสิ่งได้แท้ ก็เพราะ**เกิด "บุพเพนิวาสานุสติ-ญาณ"** เป็นเครื่องชู เครื่องช่วยอันสำคัญยิ่ง กล่าวคือ มีการพากเพียรระลึกเอาสิ่งที่ผ่านมาแล้ว มาพิจารณา มาค้นคิด หยั่งให้เห็นกาย เห็นเวทนา ในจิต ในธรรม ของรูป ที่ระลึกนั้นๆ ของเรื่องที่ระลึกนั้นๆ เช่น ระลึกถึงเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นกระทบสัมผัสผ่านไปเมื่อวานที่แล้ว เอามารู้ว่า เรากระทบสัมผัสกับอะไร ? เมื่อรู้ ก็เป็น "**กายานุปัสสนา**" และ ตอนนั้นเรามี**จิต**เป็นเช่นไร ? เมื่อรู้ ก็เป็น "**จิตตานุ-ปัสสนา**" นี่คือ "วิปัสสนา" ในฐาน "รูป–นาม" คู่แรก ต่อจากนั้น ก็จะรู้

"จิต" เป็นสุข หรือ "จิต" เป็นทุกข์ หรือ "จิต" เฉยๆ ไม่สุขไม่ทุกข์ และผู้รู้ดังนี้ ใน "จิต" ของตนเองนั้นแล คือ รู้ "เวทนา" อันเรียกว่า มีสุขเวทนา–ทุกขเวทนา หรือ มีอุเบกขาเวทนา ? นี่เป็น **"เวทนานุปัสสนา"** ซึ่งมันจะเป็นความเกาะยึดเป็นกลุ่ม เป็นจำนวนหมู่ใหญ่กองโตขนาดไหน ? (*"กายานุปัสสนา" ของภายใน คือ ของ "จิตในจิต" เป็นวิปัสสนาขั้นละเอียดขึ้น*) และ ในความสุข–ความทุกข์นั้นๆ นั่นเอง คือ "อารมณ์" ของจิตที่เรียกว่า "จิตสังขาร" ก็ต้องหยั่งอ่านแทรกเข้าไปใน "สุข" ใน "ทุกข์" นั้นๆ ว่า มันมี "กามารมณ์" (*กาม+อารมณ์*) หรือมันเป็น "ธรรมารมณ์" (*ธรรม+อารมณ์*) ถ้ากิเลสที่ปรุงร่วมด้วยนั้นๆ แค่ **"สังโยชน์ ๕" เบื้องต้น** ก็เรียกว่า นั่นยังคือ "กามารมณ์" ถ้ากิเลสที่ปรุงร่วมด้วยนั้นๆ เป็น **"สังโยชน์ ๕" เบื้องปลาย** ก็เรียกว่า นั่นคือ "ธรรมารมณ์" ทั้งรู้ชัดเจน ในชั้น ในเชิงแห่ง "จิต" แห่ง "กิเลส" *หยาบ–กลาง–ละเอียด* ชัดแจ้งจริง ตราบจน "กิเลส" จางคลายจาก "จิต" ก็รู้จริง เป็นไปได้จริง แม้ที่สุดถึงขั้น "วิมุติ" ก็ทำได้ เป็นได้จริง คือ ทั้งสามารถรู้แท้ และ ทั้งทำได้แท้ๆ ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นๆ เสมอๆ ก็นั่นแหละคือ **"ธัมมานุปัสสนา"** เป็นผู้**เห็นธรรม** ซึ่งเท่ากับ **"เห็นตถาคต"** ที่เดียว

*ผู้ระลึกรู้เท่าทันอดีตที่ผ่านไปได้**ใหม่สด**เท่าใด ยิ่งนับเป็นผู้มี "สติ" มีความระลึกรู้เท่าทันปัจจุบันได้**เก่งเยี่ยม**เท่านั้นๆ เป็น "ปรมัตถธรรม" เท่านั้นๆ*

หรือ จะหยิบเอาความจำใดขึ้นมาระลึกรู้**ย้อนกาละเวลา**เข้าไปค้นเอาเรื่องเก่า ที่เรายังรู้ได้มีได้อยู่ เป็นรูปเป็นหมู่เป็นกลุ่มของ**อดีต** (*บุพเพนิวาส*) จะเป็นเรื่องเมื่อชั่วโมงที่แล้ว เดือนที่แล้ว ปีที่แล้ว ก็ตาม หรือ ชาติที่แล้วโน่นเลย ก็ตาม (กายานุปัสสนา) อันยังสามารถจะจำถึงรสชาติในสุข ในทุกข์ของมัน หรือ ความเฉยๆ ไม่สุขไม่ทุกข์ของมันได้อยู่ ว่า เป็นอย่างนั้นๆ (เวทนานุปัสสนา) และแยกรูป แยกนามของ "อดีต" นั้นๆ ออกชัด เรื่อง หรือสิ่งที่ "ถูกรู้" เรียกว่า "รูป" หรือ "กาย" รสชาติของส่วนที่ปรุงซ้อนร่วมอยู่ด้วยของเรื่องนั้นๆ สิ่งนั้นๆ

เรียกว่า "นาม" หรือ "จิต" *(ที่จริงในขณะระลึก "อดีต" ขึ้นมารู้นี้ มันไม่ใช่ "นาม" หรือ "จิตจริง" แห่งเรื่องเก่าสิ่งเก่าจริงแต่ครั้งกระโน้น ๆ หรอก มันเป็น "จิตใหม่" ที่ตามระลึกเอานิยายเก่าขึ้นมา รู้ใหม่ เท่านั้นซึ่งอาจจะจำแม่นก็ได้ จำเพี้ยนก็ได้ หรืออาจจะหลงเลอะก่อรูปก่อเรื่องนิยายขึ้นเองอันไม่มีความจริงเลยก็ได้)* เมื่อเข้าใจ "จิต" ได้จริง โดยรู้ได้แท้ จนจับสภาวะ **"รูป" ของจิต** และ **"นาม" ของจิต** ออกแท้ๆ หรือ ยิ่งรู้ซ้อนเข้าไปอีกถึงสภาวะที่ได้รับรู้ เป็นความรู้ของเราเองที่ได้รู้ในขณะนั้น ๆ มันจะมีอารมณ์ที่รู้สึกเป็นปัจจุบันซ้อนอยู่ในขณะที่รู้อยู่นั้น ก็รู้ได้อีกว่า เป็น "ธรรมารมณ์" อย่างไร ? ก็ยิ่งรู้ "จิต" (จิตตานุปัสสนา) รู้ธรรม *(ธรรมารมณ์)* เพิ่มขึ้น ถ้าแบ่งชั่ว–แยกดีออกอีก แบ่งต่ำ–แบ่งสูง แบ่งเชิง–แยกชั้นแห่งสัจธรรมได้มากชั้น มากเชิงได้อีก ก็ยิ่งเป็น "ธัมมานุปัสสนา" เป็น "ญาณ" จริง ๆ อันเรียกว่า "วิปัสสนาญาณ" หรือ "ญาณทัสสนะ"

ดังนี้ เรียกว่า **วิปัสสนาใน "บุพเพนิวาสานุสติ"** แล้วจะเกิด **"ญาณ"** *("ญาณทัสสนะ" หรือเรียกว่า "วิปัสสนาญาณ")* เมื่อ**เกิด "ญาณ"** ได้จริง ก็เป็น **"บุพเพนิวาสานุสติญาณ"**

การระลึกรู้และการทำได้เสมอ ๆ เนือง ๆ เราเรียกว่า **"สมาบัติ"** *(การเกิดได้เสมอ ๆ)* มันจะส่งผลให้เราเข้าใจความเกิดแล้ว – ความดับไปแล้ว *(อดีต)* ความเกิดใหม่ของกาย ของเวทนา ของจิต ที่เป็น "ปัจจุบัน" ซ้อนๆ ขึ้นมา และแล้วมันก็ดับไปอีก มันจะทำให้รู้ความสุขความทุกข์ชัดขึ้น มันจะทำให้รู้ความหมุนเวียน ความไม่เที่ยง ความไม่คงอยู่ และ จะเข้าใจ **ความเกิดขึ้น - ตั้งอยู่ - แล้วก็ดับไป** ของ "กลุ่มสภาพ" *(กาย)* ของ "จิต" *(กลุ่มสภาพที่ละเอียดประณีตขึ้น)* ของ "เวทนา" *(กลุ่มสภาพประณีตยิ่งๆขึ้น)* ของ "ธรรม" *(สิ่งที่มีกันจริงๆ)* ได้จริงว่า ไม่ใช่ของจริง ไม่ใช่ของใคร ?! จึงไม่ใช่ของเราด้วย !

และ แม้**ความยัง "ยึด" จริงๆ อยู่ของจิตเรานั้น** มันก็**เป็นของเรา**จริงๆ ก็เป็นจริงเป็นแท้ด้วย ความยังหลงอยู่กับ "สุข – ทุกข์" ของตัวเรา แล้วก็ก่อโลภะ ก่อโทสะอยู่แท้ ๆ เราก็จะรู้ชัด รู้เท่าทันมากขึ้น ก็จะเข้าใจจริงแท้ได้ว่า

ความยังหลงยึดอยู่จริง **มันก็มีจริง** ยัง "วิมุติ" หลุดพ้นไปไม่ได้ แต่จะไปหลงว่า พอเราเข้าใจว่า *อะไร ๆ มันก็ไม่ใช่ของใคร ? อะไรก็ไม่เที่ยง ! ไม่ใช่ตัวตน !* โดยเข้าใจ ได้เพียงด้วยปัญญา **แต่ไม่ทำให้เจโต หรือ "จิต" ของเรา มันหมดสุขสิ้นทุกข์ได้แท้ๆจริงๆ ไม่เคยหัดละโลภ-ละโกรธจริงๆแท้ๆ แล้ว "จิต" เราจะเป็นผู้บรรลุ เป็นผู้สำเร็จ มี "วิมุติ" จริงนั้น เป็นไปไม่ได้ !** นอกจากเรื่องใดที่เรามีพลวปัจจัยมาก่อนเก่าแล้วเพียงพอ ก็จะเลิก จะละ จะลดได้จริงทันทีที่เข้าใจนั่นก็เป็นได้จริง ถ้ายังเลิก ยังลดไม่ได้จริง มันก็ยังไม่จริง

ผู้รู้แท้จริง จะเข้าใจ "ความเกิดขึ้น" ของจิตจริง ๆ **จะรู้แท้ใน "ความมีอยู่ ความยังทรงอยู่ ความยังยึดอยู่ ความยังติดอยู่จริง" ของจิตแท้ ๆ ของตน และจะรู้ชัดเจนใน "ความดับไปได้แล้ว-ความเลิกขาด-ความหยุดได้แล้ว-ความดับไปสิ้นสนิทแล้ว" ของเรื่องที่เราไปหลงยึดไว้ในจิตแท้ๆ ของตนได้ จริง ๆ ด้วย**

จึงจะเป็นผู้มี "ไตรลักษณ์ญาณ" มีแท้ เป็นแท้ในจิต – เจตสิก–รูป ของผู้ประพฤติจริงนั้น ๆ

"จุตูปปาตญาณ" จึงจะเกิดจริง รู้จริง ดังนี้ และ "บุพเพนิวาสานุสสติญาณ" ก็จะยิ่งเกิด ยิ่งส่งผล ยิ่งรู้เพิ่มขึ้น ๆ จริง ๆ "ผล" ที่เป็น "อาสวักขยญาณ" ถึงจะมีได้ เป็นจริงตาม

เพราะฉะนั้น การปฏิบัติที่จะ**เกิด "ญาณทัสสนะ" เกิด "มโน-มยิทธิ"** ได้แท้ ผู้ปฏิบัติจึงจะต้องเริ่มที่ "บุพเพนิวาสานุสติ**ญาณ**" ก่อน *(วิชชา ๑)* การเข้าใจรู้แจ้งในความเกิดความดับของสัตว์โลก และ สรรพสิ่ง โดยเฉพาะ**ความเป็นสัตว์โลกของตน**นั่นแหละ ก็จะบังเกิดจริง เป็น "ญาณ"

เป็น“ จุตูปปาต**ญาณ**”*(วิชชา ๒)* และ แน่นอนว่า ผู้นั้นจะต้องมี“ **ฌาน** ”ยืนโรงอยู่เสมอ ๆ หรือ ผู้ปฏิบัติจะไปหยิบยกเอาสิ่งที่เกิดที่ดับอื่น ๆ ของผู้อื่นนอกตัวเรามาพิจารณาเทียบเคียงเพิ่มความแน่ใจแน่จริงเข้าไปอีก ก็ได้ด้วย

เมื่อถึงความรู้จริง–ความแจ้งชัดแท้–ความพ้นสงสัยอย่างสนิท *(ญาณทัสสนะ)* และ ถึงความดับไปแล้วจริง – ความหยุดได้แล้วจริง – ความเลิกขาดได้แล้วจริง–ความดับไปสิ้นสนิทแล้วแท้ในจิตตน (*“ มโนมยิทธิ” ที่จริง มิใช่ทำได้แต่“ ดับ” เท่านั้น “ มโนมยิทธิ” นั้น ทำได้ทั้ง“ เกิด” ความเจริญ ตามภูมิผู้นั้น ๆ อีกด้วย)* ผู้นั้นก็จะมี“ *อาสวักขย* **ญาณ** ”*(วิชชา ๓)* จริง เพราะมาแต่การปฏิบัติการกระทำ“ บุพเพนิวาสานุสติญาณ” กับ “ จุตูปปาตญาณ” นั่นเองแท้จริง เป็นเหตุเป็นปัจจัย

ผู้ปฏิบัติถึง“ สัมมาญาณ”*(ญาณทัสสนะ)* มี“ สัมมาวิมุติ”*(มโนมยิทธิ)* ได้จริง เพราะการประพฤติด้วย“ บุพเพนิวาสานุสติญาณ” กับ “ จุตูปปาตญาณ” จนเกิด “ อาสวักขยญาณ” ดังนี้ ก็เรียกพระอรหันต์นั้น เป็นผู้**บรรลุแบบ“ เตวิชโช”***(เต = ๓ วิชโช = วิชชา “ เตวิชโช” = วิชชา ทั้ง ๓)*

จะไม่มี“ อภิญญา” ใด ๆ เด่นโด่งเด็ดดวง แม้แค่จะเป็น“ บุพเพนิวาสานุสติญาณ” ก็ไม่ถึงขนาดสามารถล้วงระลึกรู้เอาชาติขันธ์รูปกายร่างเก่า ชีวิตก่อนกว่าร่างกายที่มีอยู่ในขณะนี้ ขึ้นมารู้มาเห็นได้ เป็นตัวเป็นตนเป็นรูปเป็นร่างเลย ก็ยังนับว่า ผู้ที่ได้กระทำการปฏิบัติโดยนัยะตามอย่างอธิบายมานั้นมาก คือ ระลึกเอา“ อดีต” *(แม้เรื่องที่เพิ่งผ่านมาเป็นนาทีเป็นวินาที)* มาพิจารณา มาวิตก–วิจาร มาเป็น“ ธรรมวิจัย” แท้ ๆ จนเกิดผลรู้แจ้งมีญาณ มีวิมุติจริง ก็เป็น**ผู้บรรลุแบบ“ เตวิชโช” จริง ๆ** อย่าได้สงสัยเลย และ หากแม้นจะยิ่งระลึกรู้เอาชาติขันธ์รูปเก่าร่างชีวิตก่อนที่ไม่ใช่ร่างกายขันธ์ธาตุอันเป็นปัจจุบันนี้ ขึ้นมารู้จริงเห็นแจ้ง ส่งผลเป็น“ อาสวักขยญาณ” ได้ด้วย ก็ยิ่งเป็น“ เตวิชโช” ผู้มี“ บุพเพนิวาสานุสติญาณ” มากขึ้น สูงขึ้น ก็ไม่มีปัญหาอะไร

“ จุตูปปาตญาณ” ก็โดยนัยเดียวกัน

ข้อสำคัญอย่าไปหลงเพลิน เพ้อพกอยู่กับการระลึกได้แต่แค่ "รูปธรรม" เป็นเพียงรู้ตัว รู้ตน รู้รูป รู้ร่างบุคคลสัตว์ของเราของเขาอยู่เท่านั้น แม้จะมากเรามากเขาสักเท่าใด มันก็ไม่ส่ง "ผล" เป็น**อาสวักขยญาณ**ได้ ถ้าไม่เข้าใจทะลุไปถึง "กาย" ถึง "จิต" ของสัตว์ของบุคคลนั้น ๆ และ ทะลุทะลวงไปถึง "เวทนา" แจ้งแทงตลอดไปถึง "ธรรมในธรรม" ของตัวของตนของบุคคล–สัตว์ที่เป็นเรา เป็นเขา จน**เกิดเป็นสัมมาญาณ สัมมาวิมุติ**ในตนได้จริง

จะเห็นได้ว่า **"วิชชา ๙ ประการ"** ตั้งแต่ **"ฌาน"** ไล่เรียงมาเรื่อย ทั้ง **"ญาณทัสสนะ"** ทั้ง **"มโนมยิทธิ"** และ **"อิทธิวิธี–โสตทิพย์ – เจโตปริยญาณ – บุพเพนิวาสานุสติญาณ – จุตูปปาตญาณ"** จนถึง **"อาสวักขยญาณ"** นั้น มันมีความสัมพันธ์ เป็น "สมังคีธรรม" มีความเกี่ยวเนื่องร้อยเรียงทำงานร่วมกันเป็นเหตุเป็นผล เป็นเหตุเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน ทั้งโดยตรง ทั้งโดยอ้อม ทั้งที่เห็นชัด ทั้งที่แฝงซ้อนเป็นเชิงชั้นให้เห็นความซ่อน ความลึกซึ้ง มากกว่าที่อธิบายนี้อีกนักกว่านัก

ผู้มี **"จตุปฏิสัมภิทาญาณ"** เก่งกล้า แกร่วกล้า มากเท่าใด ก็จะรู้ยิ่งละเอียดจริง ได้มากเท่านั้น ๆ

และผู้จะมี **" จตุปฏิสัมภิทาญาณ "** ได้เก่งกล้า แกร่วกล้า ได้เท่าใด ก็เพราะเรียนรู้**ถูกทาง** พร้อมด้วย*มีความพากเพียรพยายาม เป็น "สัมมาวายาโม" ยิ่ง ๆ ขึ้นไป นั่นเอง*

สรุปความ **"อาสวักขยญาณ"** นั้น ก็คือ การลด หน่าย คลาย วาง จนสิ้นเกลี้ยงบริบูรณ์ ไม่มีเหลือเศษ รู้ชัด มีญาณทัสสนะแท้ ถึงได้แม้กระทั่ง **"อัตตานุ"** *(อัตต+อนุ=อัตตาที่แม้เล็ก แม้เป็นธุลีละเอียดลออ)* และ กระทำจนหลุดจนพ้นสภาพที่**หลง "อัตตา"** ซึ่งมีเป็นชั้นเชิงหยาบ กลาง ละเอียด ซับซ้อน

ซ่อนเชิงต่างๆ กลับไปย้อนมา แหลมเข้า ลึกขึ้น ประณีตยิ่งๆขึ้นไป ก็รู้เท่าทันมันจริงๆ **เห็นแจ้งเห็นจริง เข้าใจทะลุใน " อัตตา " แม้เล็กแม้เป็นธุลีละเอียดลออ** จนพ้นสงสัยจริงๆ กำหนด "อรหัตต" *(อรห+อัตต)* อันเป็นที่สุด *(อันต)* ทุกสังโยชน์ได้ และ ทำได้สำเร็จตามสภาพที่กำหนดนั้นๆ แม้ที่สุดแห่งที่สุด **ทั้ง ๑๐ สังโยชน์** จึงเรียกว่า **พ้น " อัตตานุทิฏฐิ " ถึงที่สุดแท้** เป็น "อรหันต์" *(อรห+อันต)*

– บทที่ ๒๙ –

ทำไมจึงแบ่งแยกพระอรหันต์เป็น “**สุกขวิปัสสโก**” บ้าง เป็น “**เตวิชโช**” บ้าง เป็น “**ฉฬภิญโญ**” บ้าง เป็น “**จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต**” บ้าง

ก็เนื่องมาแต่การดำเนิน “กัมมฐาน” ที่ยังไม่ตรงกันเสียทีเดียว กับการมีความรู้ มีความสามารถมากน้อยต่างกัน **มีความเก่งเด่น***แตกเงื่อนแผกแง่กว่ากันพิเศษไปบ้าง*

พระโยคาวจรรูปใด “วิปัสสนา” ตลอดเวลาเสมอ ๆ ทุกขณะ ผีกเพียรด้วย “สติปัฏฐาน” ยืน เดิน นั่ง นอน มีการงานใด ๆ อยู่ ก็พิจารณาตลอดเสมอ **โดยอาศัยผัสสะปัจจุบัน เป็น “มัคคปฏิปทา” ไปตลอด** สร้างอินทรีย์ – พละ ไปในตัว ก่อให้เกิด “ญาณทัสสนะ” และ สร้าง “มโนมยิทธิ” เข้าสู่ “อาสวักขยญาณ” จนครบรอบถ้วน สั่งสม “อรหัตตผล” กระทั่งสุดยอด “อันต” เป็น “อรหันต์”

ผู้นั้นก็สบาย เป็นผู้ทำตน **“ล้าง – ชำระ หรือ ทำความสะอาด”** *(อุกข)* ด้วย “วิปัสสนา” แท้ ๆ ด้วย “สติปัฏฐาน” อย่างดี อันเป็น “ทางเอก” ถูกต้องแท้จริง ซึ่งเหมาะสมกับคนทุกคน เพราะดีที่สุด *(สุ)*

คำว่า “**สุกข**” นั้น หมายความว่า “ทำความสะอาดอย่างดี” หรือ “การชำระด้วยวิธีดี” มาจากคำสองคำคือ **สุ+อุกข** *(สุ=ดี อุกข=ล้าง, ชำระ, สะอาด)*

หรือ หมายความว่า “ประกอบพร้อมด้วยการล้าง, มีความสะอาดพร้อมพรั่ง” ก็ได้ มาจากคำ สองคำ เช่นกัน คือ **ส + อุกข** *(ส=ประกอบพร้อม, มีพร้อมพรั่ง)*

ส่วน “**วิปัสสโก**” นั้น หมายถึง ผู้มี “วิปัสสนา” เป็นอาวุธ หรือ ผู้ทำตนให้ถึงธรรมด้วย “วิปัสสนา” ของพระพุทธเจ้าแท้ ๆ หรือ ผู้บรรลุธรรมด้วย

ความรู้ยิ่ง รู้แท้ *(มิใช่ว่า "วิมุติ" ก็ไม่รู้ ถึงธรรมก็ไม่ทราบ "เหตุ" อย่างนั้น ไม่ใช่ "วิปัสสกบุคคล")*

และ ในพุทธศาสนานั้น ทุกคนจะต้องมี "วิปัสสนา" เป็นอาวุธ หรือ ปฏิบัติ "วิปัสสนา" ทั้งสิ้น

ดังนั้น พระอรหันต์ทุกรูปจึง**ต้องเป็น "สุกขวิปัสสโก" หมดทุกองค์**ไม่ละเว้น คือ เป็นผู้ทำความสะอาดอย่างดีที่สุด หรือ เป็นผู้ชำระด้วยวิธีที่ดีที่สุดตามทฤษฎี หรือ ตามแนวทางตรงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี้จึงเป็น "มรรควิธี" ทางเอก เป็นทางหนึ่งทางเดียวจริงๆ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยันด้วยคำตรัสว่า เป็น "เอกายน-มัคโค" การบรรลุธรรมของพุทธมามกะทุกรูปทุกนาม จึงบรรลุด้วยทางอื่นไม่มี *(กล่าวดังนี้ จะมีผู้แย้งเถียงไม่น้อยเลย โดยเฉพาะผู้เรียนรู้มามากๆ แต่ไม่มี "อุภโตภาควิมุติ" แท้ ไม่มี "ผล" บรรลุจริง)*

แต่ที่เน้นแยกเรียก ผู้บรรลุส่วนหนึ่งว่า **"สุกขวิปัสสกบุคคล(สุกขวิปัสสโก)** อีกส่วนว่า **"เตวิชชบุคคล" (เตวิชโช)** นั้น ก็หมายเอา "กัมมวิธี" ดังกล่าวแล้ว

กล่าวคือ ผู้มีสัทธินทรีย์ สัทธาพละแก่กล้าแล้ว และ มีปัญญินทรีย์ ปัญญาพละ เป็นสัมมาทิฏฐิ เป็นสัมมาสมาธิ อันเพียงพอแล้วด้วย ก็ไม่ต้องปฏิบัติอะไรมากนัก เพราะเป็นผู้รู้จัก "ผัสสะ" ได้ดี เข้าใจใน "สังขารธรรม" ได้มากแล้ว และแท้ๆ ก็คือ ผู้เป็นพระโยคาวจรขั้นจิตตกเข้ากระแสอนาคามี รู้สงบ และ อยู่สงบได้แล้ว "โลก" ทั้งหลายอันมี โลกอบาย โลกกาม โลกธรรม ไม่กวนใจ ไม่ก่อทุกข์จนต้อง "ดิ้นรน" เพราะมัน นับว่า เป็นผู้มีพลวปัจจัยสูงแล้ว จิตไม่พุ่งซ่าน รู้หยุดรู้อยู่ **ก็ให้ "ระลึกเอาอดีตทั้งหลาย" มาพิจารณา จนเกิด "ญาณ"** เกิดปัญญินทรีย์ ปัญญาพละ แล้วเกิด "การปลดปล่อย" เพิ่มขึ้นๆ ไปเรื่อยๆ ก็สามารถจะบรรลุธรรมได้ เพราะสัทธินทรีย์ สัทธาพละมีมากแล้วจริงๆ

ผู้บรรลุได้ด้วยการใช้ "บุพเพนิวาสานุสติ" จนเกิด "ญาณ" เกิด "จุตูปปาต-ญาณ" เห็นแจ้งใน "วิมุติ" หรือ "จุติ" และ "อุบัติ" อย่างชัด รู้จริง มีจริงในตนจนละเอียดลออถึงระดับ "อาสวะ" เป็น "อาสวักขยญาณ" จนครบถ้วน เป็นพระอรหันต์ ได้เยี่ยงนี้ จึงแยกเรียกเสียว่า **"เตวิชชบุคคล"** หรือ **พระอรหันต์แบบ "เตวิชโช"** เหตุที่ต้องเรียกเช่นนั้น ก็เพราะมี "กรรมวิธี" ชี้เน้นรายละเอียดแห่งบทปฏิบัติต่างกันอยู่ในนัยะ กล่าวคือ **"เตวิชโช"** นั้น *ใช้ปัจจุบันธรรมก่อผัสสะ จับสังขารธรรม มีความเป็นอยู่ รู้รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสนอก–สัมผัสใน ประพฤติธรรมตามชีวิตเป็นอยู่ปกติธรรมดา แห่งมนุษย์ผู้สร้างสรรอยู่กับสังคมมนุษย์ปกติธรรมดาทุกอิริยาบถนั้น* **"น้อย" ไป** *แต่ไปมีอิริยาบถปลีกตนอยู่ พิจารณาตรวจจิตละเอียดด้วยการทบทวน การระลึกย้อนของเก่าเสีย* **เป็นส่วน "มาก" กว่า** *การรับผัสสะ จับสังขารธรรมโดยอาศัยปัจจุบันนั้นๆ* เท่านั้นเอง ถ้าผู้มีอินทรีย์พละสูง**จริงๆ แท้ๆ** ก็บรรลุได้เร็วจริงๆ ถ้าผู้มีอินทรีย์พละต่ำ ก็จะ**ไม่มีทางบรรลุ**ได้ง่ายๆ เลย จะต้องปฏิบัติไปนานัปชาติ อีกหลายๆๆ ชาติ

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม **"สติปัฏฐาน"** หรือ "การปฏิบัติธรรม" อันเป็น "ทางเอก" ทางยิ่งใหญ่ ทางตรงของพุทธศาสนานั้น ก็คือ ให้เกิด**บทปฏิบัติทุกอิริยาบถ** มี "วิปัสสนา" ทุกขณะทุกเวลา นั่นแหละ ดีที่สุด ยืน–เดิน–นั่ง–นอน–มีการงานใดๆ อยู่ ก็เพียรรู้เท่าทัน "ผัสสะ" จาก หู–ตา–จมูก–ลิ้น–กาย–ใจ ของตน ทุกขณะโดยความเป็น "ฌาน" พิจารณาแล้ว *(ซึ่งก็จะเกิด "ญาณทัสสนะ")* ปรับเปลี่ยนจิตตน ให้เป็น "มโนมยิทธิ" ให้มี "อิทธิวิธี" จนได้ขนาด "*ใช้อำนาจทางกาย ไปตลอดพรหมโลก ก็ได้*" นั่นแล ให้ถึงวุฏฐาน ให้ได้ทุกขั้นทุกตอนมากที่สุดเถิด มีผัสสะอยู่เมื่อใด ก็จะทำให้ผู้นั้นเจริญ "โสตทิพย์" อยู่เสมอๆ ทุกเมื่อ เป็น อภิญญาจริง ผู้มี อภิญญาแท้ๆ ในข้อ "เจโตปริยญาณ" จริง ก็ย่อมจะรู้จัก "เจโต" อันเป็น "ปริย" จริง ก็จะต้องจัดการกับ "เจโต" ของตน ให้สู่สภาพ "อนุตตร–สมาหิต–วิมุติ" อย่างดีสุดแท้อยู่เองแล และ แม้จะอยู่คนเดียว ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย

ไม่มีผัสสะอะไร พอจะเป็นทุกข์เป็นร้อน ก็ "ระลึกอดีต" (*บุพเพนิวาสานุสติ*) เรียนรู้ "ความเกิด–ความดับ" (*จุตูปปาต*) ให้ซับซาบเห็นจริงใน "ปฏิจจสมุปปบาท" จนละ คลาย หน่าย ชัดถึง "อนัตตาธรรม" กันได้ ประโยชน์สูงสุดที่สุดไม่มีใดเทียม ถ้าทำได้ครบทุกแบบ ทุกชนิด ทุกอิริยาบถ ทุกขณะจิต และ "วิปัสสนา" หรือ "สติปัฏฐาน" นั้น ต้องมีให้เป็นทุกเวลา รู้ทุกผัสสะ จึงจะเจริญได้แท้จริงเร็ว (*ขิปปาภิญญา*)

ต้องเข้าใจ "ฐาน" ของบุคคลให้ดี โดยเฉพาะ "ตัวเราเอง" ว่า เรามีอินทรีย์พละอยู่ในขั้นใด ระดับไหน ? และอยู่ในแง่ไหนมาก ? ต้องปรับเปลี่ยนไปทำในแง่ไหนอีก ?

พระพุทธเจ้าทรงสอนพระสาวกองค์ใด ที่มี "ฐาน" ถึงขั้น "อนาคามี" ดังกล่าวนี้ พระองค์ก็ทรงชี้บอกให้ว่า โน่นแน่ะ ! โคนไม้ โน่นแน่ะ ! ลอมฟาง โน่นแน่ะ ! สุญญาคาร โน่นแน่ะ ! ที่สงัด จงไปเถิด ! ไปนั่งยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาทบทวนย้อนระลึกถึง "อดีต" ที่ผ่านมา ให้รู้แจ้งในสังขารกาย – สังขารจิตต่าง ๆ และ จงพิจารณาให้เข้าใจแจ้ง ทั้งแจ้งใจแน่ในการทำได้ของตนด้วย สำหรับเรื่อง "ความเกิด–ความดับ" จะได้มั่นใจบักใจ จะได้เข้าใจยิ่ง ๆ ขึ้น จน "ญาณ" เกิดขึ้นเต็มรอบ "เจโต" ก็จะวิมุตติผลิอยลงเป็นที่สุดได้ (*จะหลับตา "ระลึก" หรือ ลืมตา "ระลึก" ก็ได้*)

อย่าหลงเข้าใจผิดว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนคนให้ไปนั่งโคนไม้ นั่งในที่สงัด เข้าป่าทันทีกันทุกคนเป็นอันขาด ถ้าผู้ใดพละอินทรีย์ยังไม่เข้าร่องเข้ารอย ยังไม่มี "ฐาน" ยังไม่มีขึ้นโดยจริง ต่อให้ไปนั่งหลับตา หัด "ระลึกชาติ" ให้เก่งเยี่ยมปานใด ก็จะได้แค่ "เดรัจฉานวิชชา" เท่านั้นจริง ๆ **แล้วก็จะพาลหลงผิดเอา "เดรัจฉานวิชชา" นั้น ๆ ว่า เป็นมรรคผล** นึกว่า ตนบรรลุ "พุทธธรรม" (*เพราะเพียงได้แค่ "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" หรือ ได้แค่ "จุตูปปาตญาณ" ชนิดยังไม่ถูกตรง ไม่บริบูรณ์พร้อมอะไร*) เช่นนี้ ก็มีกันมากมายจริง ๆ ในผู้ปฏิบัติธรรม หรือ ผู้บวชเข้ามาในศาสนาพุทธ

แม้แต่ **"อาณาปาณสติ"** ที่หมายเอาการ**นั่งหลับตาเพ่งลมหายใจเป็นกสิณ** ก็เป็นมรรควิธีที่เหมาะสมกับพระโยคาวจรที่จิตสูง ขั้นตกเข้ากระแสอนาคามี โดยนัยะเดียวกันนี้เอง ถ้าเข้าใจว่า *"อาณาปาณสติ" คือ การนั่งเพ่งลมหายใจเข้าออก* แล้วก็จะเรียนรู้ "รูป–นาม" จากการไม่เอาผัสสะหยาบ โดยเริ่มเอาผัสสะละเอียด ขั้นจับ "ลมหายใจ" เป็นรูปกันเลย หรือ ยิ่งจะใช้ "การระลึกอดีต" พิจารณา "ความเกิดความดับของสรรพสิ่ง" เพื่อเกิดญาณ เกิดวิมุติ (คือ ไม่จำเป็นต้องขยายขอบเขตการผัสสะออกให้กว้างขวาง ดั่งที่ได้อธิบายมาแล้วตั้งแต่ ภาค 1 ตอนต้นมาเรื่อย) ก็ยิ่งเป็น "วิปัสสนาธุระ" ของผู้มีภูมิฐาน ขั้น "พระอนาคามี" จริงๆ

การเพ่ง "ลมหายใจ" หรือ ใช้ "ลมหายใจ" เป็นกสิณนั้น ผู้จะประพฤติ "วิปัสสนา" ในขั้นนี้ จะต้องเข้าใจว่า "ตนเล่นกับธาตุลม" และเป็น "ธาตุลม" ขั้นสะอาด ขั้นสูงด้วย เป็นบทปฏิบัติของผู้มี "ฐาน" ขั้นละเอียดสุขุม คือ เรียนรู้จิตในจิต–เวทนาในเวทนา และ แน่ใจว่า รู้ "ธรรมารมณ์" ซึ่งเป็นการรู้อารมณ์แห่งกุศลธรรม–อกุศลธรรม ที่ละเอียดซับซ้อนลึกซึ้งมีรสบางเบาได้แล้วจริง จึงจะมีผลตรง เพราะขนาดรูปขันธ์ หรือ "รูปธรรม" ของ "กาย" อันเป็นตัวตนขณะนั้น ก็ขยกเอา "ลมหายใจ" เป็นสักกายกันแล้วนี่ ! ก็ต้องแสดงว่า เข้าใจ "สักกาย" ได้ดีในส่วนหยาบเป็น "รูปธรรม" หยาบๆ ต่ำๆ มาแล้ว และ ตัด ละ มาได้พ้นสักกายขั้นต้นๆ ต้นๆ กันมาได้แล้ว ตัวอย่างเช่น ธาตุลมที่เป็น "รูปธรรม" หยาบๆ เป็นต้นว่า "ไอระเหย" หรือ "ควันละเอียด" ดังนี้ อันเป็น "กลิ่น" เป็นธาตุลมที่ยังมีฤทธิ์ มีรูปธาตุหยาบๆ ต่ำๆ ทำปฏิกิริยาได้แรงๆ ซึ่งเรียกว่า "อบายมุข" ก็ละ ก็เลิก ได้แล้ว

ซึ่งต้องหมายถึงขั้นหลุดพ้นในธาตุดินหยาบๆ ธาตุน้ำหยาบๆ ธาตุไฟหยาบๆ และ ขณะที่เรากำลังกล่าวถึง**ธาตุลมหยาบๆ** ก็ต้องหลุดพ้นมาได้แล้ว แม้แต่ กลิ่นบุหรี่ ควันบุหรี่ (*อันยังเป็นรูป–รส–กลิ่นที่ยังหยาบๆ นับเป็นสิ่งเสพย์ติดขั้นกามคุณ ระดับ "อบายมุข" อยู่เลย*) ก็ต้องพ้น "สักกาย" เพียงแค่นี้มาได้แล้ว จริงๆ ด้วย

จึงมาถึง**ขั้นกลาง** ก็กลิ่นหอม กลิ่นเหม็น ลมเย็น ลมร้อนอะไรต่างๆ ดังนี้ เป็นต้น ก็รู้ในผัสสะขั้นนี้ รู้ในเวทนาที่เกิดทุกข์เกิดสุข เนื่องจากผัสสะที่มีรูป

ขนาดกลิ่น ขนาดลม ดั่งกล่าวนี้ ก็ละ ก็เลิก หมดสุขหมดทุกข์ หมดยึดถือ หรือรู้เท่าทัน "รูปธรรม" ขั้นนี้มาได้แล้วจริง

จนที่สุดขั้นลม**ละเอียด**ขั้น "ลมหายใจ" เป็น "รูป" แล้วจะเรียนรู้ "นาม" ที่สังขารอยู่กับลมหายใจนั้น และ ธาตุที่ละเอียดสุขุมยิ่งกว่านั้นต่อๆ ไปอีก

แต่ถ้าผู้ใดยังไม่รู้ "รูปหยาบ" ยังไม่เข้าใจ "สักกายหยาบๆ" ไม่รู้ "นาม" รู้จิตของตนที่ติด ที่หลง ที่ยังมีกิเลสตัณหาอยู่กับรูปหยาบ–สักกายหยาบๆ หรือ "หมู่กลุ่มของรูปหยาบ" *(กายนอกกาย และ กายในกาย ขั้น "สักกาย" คือ หมู่กลุ่มของสิ่ง ของเรื่องที่ยังใหญ่ ยังหยาบ รู้ง่าย)* ก็ยังไม่รู้ "รูป" ไม่รู้แม้ "จิต" (นาม) ของตนว่า ยังเร่าร้อน เสพย์สิ่งหยาบสิ่งต่ำอยู่ แค่ "การพนัน" เป็นต้น แค่ "รูป" *(หยาบ)* "ของเสพย์ติด" ที่รู้ได้ชัดๆ แจ้งๆ ง่ายๆ แค่ "รูป" *(หยาบ)* "ผู้หญิง–ผู้ชาย" *(เมถุนธรรม)* ที่รู้กันได้ชัดๆ แจ้งๆ ง่ายๆ แค่ "รูป" *(หยาบ)* "มหรสพ–การละเล่น" แค่ "รูป" *(หยาบ)* "ขี้เกียจขี้คร้าน–ไม่ทำงานทำการ" แค่ "รูป" *(หยาบ)* อันเรียกว่า "หัวหน้านรก" หรือ "นรกหยาบๆ ขั้นต่ำสุด" *(อบายมุข)* ซึ่งแค่นี้ ปุถุชนผู้จะเลื่อนชั้นของตนขึ้นเป็นพระโสดาบัน ก็จะต้อง "รู้" รูป–ล้าง "นาม" ของตนมาเป็นชั้นต้น ชั้นต้น พื้นฐานแท้

และหรือ แค่ "รูป" *(หยาบ)* ขั้น "คนเมาลาภ" อยู่ ก็ยังไม่รู้ "รูป" ของลาภที่ตนหลงมัน "ตนเมายศ" อยู่ ก็ยังไม่รู้ "รูป" ของยศที่ตนหลง "ตนยังเมากามคุณ ๕" อยู่ ก็ยังไม่รู้จัก "รูป" ของกามคุณ ๕ ทั้งหลาย "ตนยังเมาสรรเสริญ" อย่างโลกอยู่ ก็ยังไม่รู้จัก "รูป" ของสรรเสริญหยาบๆ สรรเสริญโลกๆ ที่ตนหลง ก็ยังร่วม "สังขาร" มิหนำซ้ำยังร่วม "สังวาส" กับ "รูปธรรม" เหล่านั้นอยู่ อย่างดื่มด่ำแสนสุขคลุกคลี *(สังสัคคะ)* ด้วยซ้ำ ซึ่งที่กล่าวมานั้น ยังล้วนเป็น "รูปหยาบ" *(ของระดับพระสกทาคามี)* ก็ยังไม่รู้ใน "รูป" ยังไม่เข้าใจในความเป็น "สักกาย" ของมัน ตามฐานะของตน ยังขึ้นสวรรค์ ลงนรกอยู่กับ "รูปธรรม" เหล่านั้นอยู่ ก็ป่วยการจะไปนั่งหลับตาเล่นกับ "รูป" สะอาด "รูป" ละเอียดขั้นลมหายใจธรรมดาๆ และ เล่นกับจิตขั้นมี "ธรรมารมณ์" สุขุม มีรสชาติสุขเวทนา ทุกข-เวทนาลึกซึ้งประณีต ขั้น อากาศธาตุ–วิญญาณธาตุ ออกป่านนั้น **จะยกจิตอันยังหยาบ**

ขั้นสู่วิปัสสนาอันละเอียด ผิดขั้น ผิดฐาน ผิดฝา ผิดตัวกันได้อย่างไร ? เพราะแค่ "ทุกข์" *(อริยสัจ)* อย่างหยาบ ๆ กร้าน ๆ ซึ่งเกิดจาก "ปัจจัย" ต่ำ ๆ หยาบ ๆ แท้ ๆ ที่กระทบอยู่สัมผัสอยู่โทนโท่ออกปานนั้น ก็ยัง "รู้ทุกข์" ไม่ได้ว่า เพราะเหตุอะไร? เพราะปัจจัยอะไร ? ที่ตนยึดผัสสะนั้น ๆ อยู่ ตนมีตัณหาอยู่ **"ปฏิจจสมุปบาท" แค่นี้ ๆ หรือ "อิทัปปัจจยตา" แค่นี้ ๆ ก็ยังสืบสาวราวเรื่องเอา "รูป" เอา "นาม" ยังไม่ได้** แล้วจะไปรู้ "ทุกข์" รู้เวทนา เห็นทุกข์ เห็นเวทนา ซึ่งเกิดจาก "ปัจจัย" ที่ละเอียดบางเบา เพราะเป็นเพียง**ทวารจิต** กับ **ลมหายใจ** และหรือไม่ก็ภาพนิมิตบ้าง *(อันก็คือ จิตวิญญาณ)* จินตนาการบ้าง *(อันก็คือ จิตวิญญาณ)* อันเป็นเรื่องที่สุขุมละเอียดจริง ๆ **แต่จะไปปลุกปล้ำ ฝืนเรียน หรือ ข่มขืนรีดชำเราเพื่อให้รู้ "ทุกข์" รู้ "สมุทัย" กัน แล้วจะทำ "นิโรธ" ให้แจ้งให้ได้ในขั้น "นาม – รูป" อันเป็น "สุขุมรูป" ออกปานนั้น** *(คือ ขั้น "ลมหายใจ" เป็น "รูป" ขั้นหยาบ แล้วก็ "รูปจิต" และ "อรูปจิต" เป็นขั้นสูงขึ้น ๆ)* ก็อย่าไปหวังหวานกันนักเลย อย่าเป็น "ดอกฟ้ากับหมาวัด" ผู้ไม่รู้ "ฐาน" ไม่รู้สารรูปตามความเป็นจริง จนปานนั้นกันอยู่เลย *(อุทธาหรณ์นี้ เป็น "สมมุติสัจจะ" แต่ผู้ปฏิบัติธรรมจะต้องรู้นัยะเทียบเคียงให้ได้ว่า "ปรมัตถสัจจะ" นั้น ก็มี "สารรูป" ของมันจริง ๆ)* เหมือนอย่างกับผู้มี**ฐานจิต**เท่ากับตะกร้าตาห่าง ๆ อยู่ ซึ่งจะรองรับจับงานได้แค่สิ่งของหยาบ ๆ ขนาดธาตุดิน แล้วจะให้มารับจับงานกับสิ่งของละเอียดขึ้น ขนาดธาตุน้ำ มันก็ย่อมไม่ได้ ยิ่งละเอียดจัดไปถึงขั้นให้ไปรับจับงานกับสิ่งของละเอียดยิ่งขึ้น ขนาดธาตุลม มันก็ยิ่งไม่มีทางจับติดอะไรเลย ฉันใด ก็ฉันนั้นแล

แต่ก็เป็นประโยชน์ได้อยู่บ้าง แม้จะให้ "ผู้ยังไม่ประสีประสา" นี้ประพฤติ **"อาณาปาณสติ" แบบ "วาโยกสิณ" อันยังไม่ถูกขั้นถูกฐานะ ก็ตาม ถ้าสอนกันให้ถูกจุดถูกเป้าหมาย**ไม่หลงเลอะเป็น "เดรัจฉานวิชชา" หรือ ไม่หลงใหลติดยึด "มิจฉาผล" จนเกินขอบเขตเลยเถิดมากไป ก็จะได้ "ความหยุด" ได้สภาพจิตอันรับการฝึกหัดอยู่ในอำนาจควบคุมมากขึ้นจริง **ท่ามันไม่ใช่ประโยชน์**

อันเรียกว่า "วิปัสสนา" *(สำหรับผู้ยังไม่ประสีประสา หรือ ภูมิฐานยังไม่รู้รูปรู้นามขั้น "สุขุมรูป")* **มันเป็นเพียงประโยชน์ขั้น "สมถะ"** คือ เป็นการจูงใจ หรือ ใช้อุบายให้ผู้ประพฤติได้ฝึก "สงบจิต" ลงให้ได้ ถ้าไม่หลงเลอะไปกับ "เดรัจฉานวิชชา" ซึ่งก็จะได้เหมือนกัน หากแม้นฝึกจนได้จนถึง

ดังนั้น สำหรับผู้ยังไม่รู้อิโหน่อิเหน่อะไร ? จับไปนั่งหลับตาเข้า ให้เพ่งลมหายใจ ให้จิตผูกอยู่กับลมหายใจ ให้เพ่งสะดือ หรือ เหนือสะดือเท่านั้นนิดเท่านั้นหน่อย เพ่งท้องพองท้องยุบ เพ่งพุทโธ เพ่งลูกแก้ว เพ่งพระพุทธรูป หรือ เพ่งธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ไปจนถึงธาตุลม ฯลฯ ออกปานไหน ก็ตาม จิตก็จะได้ถูกฝึกให้รู้พัก รู้จดจ่อ รู้จักกับการมีที่เกาะ จะได้สัมผัสกับสภาวะจิตที่มันรวมกันอยู่ มันไม่กระจัดกระจายซัดส่ายพุ้งปรุงมากเรื่องที่เรียกว่า "เอกัคคตารมณ์" นั้นบ้าง ก็ไม่เลวเลย ถ้ารู้จัก "ฐาน" แล้ว "กระทำ" ให้ถูกตรงอย่างเข้าใจ*(ทิฏฐุชุกรรม)* ข้อสำคัญผู้สอน ผู้อาจารย์ต้องรู้ "ฐาน" ของผู้ที่กำลังฝึก กับ ต้องไม่ให้ "ใช้จิต" ผิด หรือ เล่นกับจิตออกนอกลู่นอกทาง ต้องเข้าใจให้ถูกเป้า ต้องทำให้ถูกกับ "ฐาน" และ จะต้อง "เพิ่มฐาน" รู้ขั้นตอนแห่งการเพิ่มบทปฏิบัติในโอกาสต่อๆไป **เพราะ "เอกายน มัคโค" อันเป็นทางเอกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มิใช่มีแต่บทปฏิบัติที่นั่งหลับตาเพ่งลมหายใจเท่านั้น**

แม้ในคำตรัส ก็มิได้บอกว่า **"อาณาปาณสติ" เป็น "เอกายน มัคโค"** เพียงแต่ทรงยืนยันว่า เป็นของดีมีประโยชน์มาก *(มหานิสังสา)* มีผลมาก *(มหัปผลา)* อยู่บ้างเหมือนกัน ข้อสำคัญต้องรู้ "กรรมฐาน" จริงๆ

ผู้จะปฏิบัติ "อาณาปาณสติ" อันเป็นบทปฏิบัติขั้นเก่ง ขนาดหยิบเอา "ลมหายใจ" มาเป็น "รูป" ซึ่งมันละเอียดขนาดต่อจาก "ฐาน" นี้ ก็ถึง "อากาสานัญจายตนะ" จริงๆ คือ เอา "ธาตุความว่าง" *(ปริเฉทรูป)* เป็น "รูป" และจะอ่าน "อารมณ์จิต" หรือ จะจับ "นามธรรม" ในขั้นละเอียดที่สุดกันถึงขั้น แม้แต่ "รูป" ยังสุขุมเล็กละเอียดประณีตขั้น "อากาศ" *(ซึ่งละเอียดกว่า "ลมหายใจ" หรือ "วาโยธาตุ")* ขั้น "ปริเฉทรูป" ออกปานนี้แล้ว ขั้น "จิตในจิต" หรือ ขั้น "นาม"

จะละเอียดลึกซึ้งเชิงซ้อนกันออกปานไหน ? ก็ลองคิดดู และ การปฏิบัติขั้นนี้ระดับนั้นมันขั้นจะเดินทางเข้าสู่บทของ"สันตวิหาร"ต่อไปจริงๆ *("สันตวิหาร" คือ ฐานที่อยู่ ที่เป็น ขั้นปลายของพระอริยะ อันเรียกว่า อรูปจิต–อรูปฌาน กันจริง ๆ)*

ผู้ปฏิบัติจะเกิด"ญาณ"ได้ ก็จะต้องมีจิต "วิตก–วิจาร" เป็นแล้วจริง ๆ ชำชองตามขั้นตามระดับขึ้นไปเรื่อย ๆ แท้ ๆ มิใช่ว่า สภาวะ"วิตก" คืออย่างไร ? "วิจาร" คืออันใด ? ก็ยังไม่รู้ ยังไม่ได้สัมผัสจริง ยังนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติเพื่อเกิด"ญาณ" เกิด"วิมุติ" ไม่ได้ ! *(แม้แต่ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น ๆ จะไม่ทราบชื่อว่า การกระทำอย่างนี้ อาการอย่างนี้ในตน เรียกว่า "วิตก" อย่างนี้ ๆ เรียกว่า "วิจาร" ก็ไม่เป็นไร ขอให้มี "อาการอย่างนั้น ๆ" ที่มันเป็นสภาพของ "วิตก–วิจาร" แท้ ๆ จริง ๆ ในตนเกิด ลักษณะเกิดก่อนเช่นนี้เรียกว่า "ธรรมฐิติ" ซึ่งมันเป็นธรรมดาที่จะต้องเกิดก่อน "ญาณ" วิมุติ ญาณ "นิพพาน")* เพราะฉะนั้น จะไปข่ม ไปฝืน นั่งหลับตาปิดหูกันเล่น กับลมหายใจออกหายใจเข้า ที่เหมาเอาว่า เป็นกรรมวิธีของ "อาณาปาณสติ" กันนั้น โดยเคร่ง ทำให้จัดให้มากอย่างไร ? อย่างไร ? ก็จะเกิด"ญาณ" เกิด"วิมุติ"ได้ยากสุดแสนยาก แต่ก็จะมีพลวปัจจัย มีความคล่องแคล่วความเคย มีวสีในแง่ที่ได้ฝึกเพียรนอยู่บ้างจริง ตามนัยะของสมถะดังกล่าวมาแล้ว

เรื่องของ"อาณาปาณสติ"ที่จะอธิบายให้เข้าใจอย่างชัดเจนโดยเฉพาะนั้น จะได้สาธยายตอนท้าย ๆ ของหนังสือ "ทางเอก" นี้ *(คือ ภาค ๔)* ซึ่งจำเป็นเหลือเกินที่จะต้องอธิบายกัน เพราะทุกวันนี้ เข้าใจกรรมฐาน "อาณาปาณสติ" กันผิด และเข้าใจกรรมวิธีของ "อาณาปาณสติ" กันผิด ๆ เลื่อนเปื้อนกันมานานแสนนาน จนไม่เป็นมหัปผลา ไม่เป็นมหานิสังสาตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรับรองไว้แล้ว **มันกลายเป็นพา"มิจฉาทิฏฐิ"ไปเสียมากกว่ามาก** ตอนนี้จึงขอระงับเรื่อง "อาณาปาณสติ" ไปก่อน จะไปอธิบายเอาตอนหลังจากได้อธิบาย "วิตก – วิจาร" อันเป็นฐานของ **ฌาน ๑** ได้อธิบาย "ปีติ" อันเป็นฐานของ**ฌาน ๒** ได้อธิบาย "สุข" โดยแท้ ๆ ตามบัญญัติเดิมอันเป็นฐานของฌาน ๓ และที่สุด "อุเบกขา" อันเป็นฐานของฌาน ๔ กันให้กระจะกระจ่างทั้งสิ้นทั้งหมดเสียก่อน แล้วถึงจะอธิบาย "อาณาปาณสติ" อย่างละเอียดพิสดารกัน

และก่อนจะถึง**ฌาน๑–๒–๓–๔** อันเป็น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เป็นผลธรรมของนักปฏิบัติธรรมแท้ ก็จะขออธิบายแยกแยะ**อรหันต์ ๔ แบบ** ให้กระจะชัดเป็นขั้นตอนที่ควรรู้ ให้ถูก ให้ตรงกันบ้างก่อน

ผู้มี "ญาณทัสสนะ" มี "มโนมยิทธิ" แท้ ๆ ละเอียดเข้าไปถึง "สัพพาสวะ" ดับได้ปลดปล่อยได้สิ้น รู้แจ้งหลุดพ้นครบถ้วนเป็น "อาสวักขยญาณ" นี่เป็น "วิชชา" ของพระพุทธเจ้า และนับเป็น "สุกขวิปัสสโก" ทุกรูปทุกนาม

ผู้บรรลุ "อาสวักขยญาณ" ที่มีลักษณะ หรือ มีนัยะอย่าง **พระยส** ก็ดี หรือ มีนัยะเหมือน**พระพุทธองค์**เอง ก็ดี เป็นต้น มีการใช้ "อนุสติ" ระลึกถึง "บุพเพนิวาส" ทบทวน "ความเกิด–ความดับ" ต่างๆ ไปมา จนบรรลุเห็นเด่นชัดตัดสินตนได้ เป็น "อรหันต์" ด้วยกรรมวิธีเช่นนี้ เราก็แยกเรียกให้ละเอียดยิ่งขึ้นไปอีกว่า บรรลุด้วย "**เตวิชโช**" *(ดังที่ได้แจกแจงเหตุผลในการต้องเรียกว่า "เตวิชโช" ให้ทราบผ่านมาแล้ว จงพิจารณาให้ดี ๆ ว่า พระยส หรือ แม้พระพุทธเจ้าเป็น "เตวิชโช" อย่างไร ?)* ซึ่งจะมีได้ เกิดได้ กับผู้มีอินทรีย์พละแก่กล้าเท่านั้น ธรรมดาแล้ว ก็จะต้องประพฤติปฏิบัติให้รู้ "ความจริงของปัจจุบัน" ให้ได้เสมอๆ เข้าใจผัสสะแท้ ๆ มีประสพการณ์จริง ๆ สร้างสัทธินทรีย์–ปัญญินทรีย์ไปเรื่อย ๆ สำหรับผู้ยังไม่บริบูรณ์ หรือ ยังไม่แก่กล้าจนอยู่ในฐานของ อุคฆฏิตัญญู หรือ วิปัญจิตัญญู

ส่วนผู้บรรลุ ที่เรียกว่า "**ฉฬภิญโญ**" นั้น ก็คือ ผู้มีความเก่งพิเศษเพิ่มมาจากมี "ญาณทัสสนะ" *(ตามข้อ)* เพิ่มมาจากมี "มโนมยิทธิ" *(ตามข้อ)* แถมเข้าไปอีกเป็นผู้**มี "ความเก่งเด่น" ในแง่นั้นแง่นี้**มากขึ้นกว่าธรรมดา มีความเชี่ยวชาญ มีความสามารถพิเศษขึ้นในเหลี่ยม "ความเก่ง" *(อภิญญา)* ต่าง ๆ คือ มีอภิญญาต่างๆ ดังได้อธิบายมาแล้ว ทั้งในแบบ "พุทธอภิญญา" โดยตรง กล่าวคือ มีสภาวะของการเป็นอภิญญา **"แบบพุทธ" ตามธรรมดาสามัญ** เกิดแท้เป็นจริงขึ้นแน่แท้แล้วในตน เป็น "ธรรมฐิติญาณ" เกิดอยู่ในตน หยั่งลงทำหน้าที่เพื่อ "อาสวักขยญาณ" เป็นที่สุดแท้ มาตามลำดับ เป็นปกติสามัญ *(ตามที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ใน "สามัญญผลสูตร" แน่ ๆ)* **และ ที่สำคัญ ต้องถูกแท้เป็น "พุทธ"**

ตรงเป้าจริงๆก่อน แล้วมี"ความเก่งเด่น"ในแต่ละแง่ แต่ละเรื่อง หรือแต่ละอภิญญา **มากเป็นพิเศษ** ไปอีกกว่าพระอรหันต์ปกติๆ **ธรรมดาๆ** จึงเรียกพระอรหันต์ผู้มี"ความเก่งเด่น"ไปกว่าอภิญญาปกติสามัญของพระอริยเจ้าในพุทธศาสนาธรรมดาๆนี้ว่า **พระอรหันต์แบบ"ฉฬภิญโญ"**

เช่น อาจจะมี"โสตทิพย์" กระจะกระจ่างสามารถพิเศษในแง่นี้ จัด เด่น หรือ อาจจะมี"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" กระจะกระจ่างสามารถพิเศษในแง่นี้ จัดเด่น หรือ อาจจะมีทั้งสองอภิญญาดังกล่าวมานี้ กระจะกระจ่างสามารถพิเศษ จัดเด่น หรือ อาจจะมีอภิญญาอื่นๆ กระจะกระจ่างสามารถพิเศษ จัดเด่น และ อาจจะมี มากเก่ง จัดเด่นได้หลายๆอภิญญา หรือ อาจจะมี**เก่งที่สุด** ก็มี**ความเก่งเด่นครบทุกอภิญญา**ในพระอรหันต์องค์นั้น และหรือ **จะแถม**มี"อภิญญา"ในแบบ"เดรัจฉานอภิญญา"ด้วย เป็นบางอภิญญา ก็ได้ *(แต่ถึงแม้ไม่มี"เดรัจฉานวิชชา")* ก็ได้ชื่อว่า **ฉฬภิญญบุคคล**แล้วจริงๆ **เมื่อผู้นั้นมี"ความเก่งเด่นพิเศษ"ในแต่ละแง่แต่ละเชิงแท้ๆ เห็นๆขึ้นมา** *(เก่งแบบ"พุทธอภิญญา"นะ! ไม่ใช่"เดรัจฉานอภิญญา"ดอก! ต้องขอกำชับกำชาอีกที)* อยู่แต่ว่า **จะ"เก่งเด่น"**ครบ 6 เชิงเต็ม หรือ ไม่ เท่านั้นเอง **เก่งสุด** ก็มี*"เดรัจฉานอภิญญา"* **แถม***ครบทุกอภิญญา*อีกนั่นเอง

ข้อสำคัญ ที่น่าสังเกตที่สุด ก็คือ ผู้ยังไม่มี"อาสวักขยญาณ" หรือ ยังไม่บรรลุเป็นพระอรหันต์ แต่มี"เดรัจฉานอภิญญา" จะเรียกว่า เป็น"ฉฬภิญโญ"ยังไม่ได้ เพราะ"ฉฬภิญโญ"ต้องมี อภิญญา"อาสวักขยญาณ"ยืนพื้นเสียก่อน

ดังนั้น ถ้าผู้ใดมี"อาสวักขยญาณ"แล้ว ก็เป็น"สุกขวิปัสสโก"ได้แล้วจริง และแล้วจะมีอภิญญาพิเศษมีความเก่งเด่นกล้าสูงพิเศษ เช่น มีทั้ง"อิทธิวิธี" มีทั้ง"โสตทิพย์" *(ในแบบ"พุทธอภิญญา")* มีไปหมดในอภิญญาทั้ง ๕ ครบ ก็จะเรียกผู้บรรลุนี้ว่า "ฉฬภิญญบุคคล" หรือ พระอรหันต์"ฉฬภิญโญ" ชนิดครบ ๖ (ฉฬ) เพราะคำว่า "พระอรหันต์"ต้องมี**"อาสวักขยญาณ"แล้ว**ด้วยก่อน เป็น"หนึ่ง" *(เอก)*

ที่นี้ ถ้ามีไม่ครบ เช่น มีแต่ความเก่งเด่นในแง่"จุตูปปาตญาณ" ดังนี้ เป็นตัวอย่าง (*ซึ่งที่จริงอาจจะมี"เก่งเด่น"ในแง่อื่นๆก็ได้*) ก็นับเป็น"ทวิภิญโญ" คือ มีจุตูปปาตญาณ กับ อาสวักขยญาณเพียง 2 อย่าง (*ทวิ*) หรือ จะมีแต่บุพเพนิวาสานุสติญาณ กับ อาสวักขยญาณ ก็เป็น"ทวิภิญโญ" หรือ จะมีความเก่งเด่นพิเศษในอภิญญาใดอภิญญาหนึ่ง กับ อาสวักขยญาณ ก็ล้วนเป็น"ทวิภิญโญ" โดยนัยเดียวกัน ฯลฯ ถ้ามีมากกว่านี้จริงๆอีก ก็นับเป็น"เตภิญโญ" (มีความเก่งเด่นพิเศษในอภิญญา 3 อย่าง) และ"จตุภิญโญ" (มี 4 อย่าง) หรือ"ปัญจภิญโญ" (5 อย่าง) ไปตามจริงที่มีนั้นๆ ก็ละเอียดลออไปอีก ไม่แปลก ไม่เลอะเทอะอะไร ซึ่งก็เป็นเรื่องของความกระจะกระจ่างเป็นคัมภีระ ละเอียดคำ–ลออความ หลากหลายมากมายขึ้นไปอีก

ข้อที่น่าสังเกต ก็คือ ถ้าเป็น"พุทธฉฬภิญโญ" หรือ เป็น**อภิญญาแบบพุทธวิชชา**แท้ๆแล้ว "ความเก่งเด่น" ก็จะเริ่มมี **ไล่ย้อนทวนขึ้นมาจากปลายไปหาต้น** เป็นระดับปกติสามัญ กล่าวคือ พอมีธรรมฐิติญาณ เกิดรู้ เกิดเป็นในตนจริงๆ เป็นธรรมดาที่ควรได้ควรเป็น (*ซึ่งเป็น"สามัญผล"*) คือ มีอิทธิวิธี มีโสตทิพย์ มีเจโตปริยญาณ แล้วก็มีบุพเพนิวาสานุสติญาณ มีจุตูปปาตญาณ อย่างแน่ใจเป็นที่สุด จนกระทั่งมีอาสวักขยญาณ เป็น**อนุโลม**ธรรมดาแล้ว ต่อจากนั้นมันก็จะเป็น**ปฏิโลม**เป็นธรรมดา คือ จากนั้น ผู้นั้นก็จะมี"ความเก่งเด่น"ในจุตูปปาตญาณ เพิ่มขึ้น แล้วก็มาบุพเพนิวาสานุสติญาณ แล้วก็เจโตปริยญาณ แล้วจึงจะเก่งในโสตทิพย์ ที่สุดเก่งในอิทธิวิธีต่างๆ และ จะเป็นยอดเลิศที่สุด ก็ขั้น**เนรมิตคนเดียวเป็นหลายๆคน** ก็ได้ คือ **สร้างคนให้เป็นพุทธบุตรขึ้นมาอีก หรือ ช่วยทำคนอื่นให้ได้ธรรม ดังที่เราเคยได้เคยมีขึ้นมาๆ** (*ขั้นไหนก็ได้ ขอให้เป็นโสดาบันบุคคล–สกิทาคามีบุคคล–อนาคามีบุคคล–อรหันตบุคคล*) **นอกจากเราได้คนเดียวแล้ว** นั่นเอง

การกระทำของผู้มีอภิญญาเช่นนี้ ถ้าเก่งถึงขั้นนี้ ก็นับผู้นั้นได้ว่า เป็น**อาจารย์ผู้"พุทธาภิเษก" ชนิดที่ถูกแท้ถูกจริงของพุทธศาสนา** (*จะไม่เป็น"เตรัจฉานวิชชา"เลย ก็จะเห็นได้ รู้ถูกได้จริงๆดังนี้ๆ*)

ซึ่งจะมิใช่ผู้ไปหลง "พุทธาภิเษก" อิฐ–หิน–ดิน–ปูน–โลหะ ฯลฯ อันนอกรีตนอกรอยของพุทธแท้อยู่เป็นอันขาด เป็นการเพิ่มคนให้ได้บรรลุธรรมเช่นเดียวกับที่เราได้บรรลุ (*เอโก ธัมโม*) ไม่ว่าจะเป็นขั้นใด ๆ นี่แหละ ขึ้นมาได้อีก มากขึ้น ๆ นี่ก็เป็นธรรมดา ๆ หรือ เรียกว่า **สามัญ**

ส่วนบางคนจะมีความ**วิสามัญ**บ้าง ไปมีความถนัดพิเศษรู้มากเก่งมากในแง่ใดแง่หนึ่ง เช่น ไป "เก่งเด่น" ในโสตทิพย์ก่อน หรือ ไป "เก่งเด่น" ในเจโตปริยญาณก่อน ก็เป็นได้ มีได้ ในแต่ละคน ก็ไม่ใช่เรื่องจะเข้าใจไม่ได้ หรือ ไม่ใช่ความลึกลับอะไรนี่ !

หรือ จะ**แถมเอา "เดรัจฉานอภิญญา"** ดังได้กล่าวถึงมาแล้ว เข้าไปนับเป็น "อภิญญา" ด้วยอีก ก็แยกประเด็นให้แน่ ๆ แม่น ๆ ก็ยังนับได้อีก (*ถ้ายังอุตส่าห์จะเอา ๆ ๆ ทั้ง ๆ ที่มันไม่ใช่ "พุทธวิชชา"*) ในเมื่อพระอรหันต์นั้น ๆ มีจริง ก็ไม่แปลกประหลาดอะไรอีก

กระนั้นก็ดี ถึงจะมี "เดรัจฉานอภิญญา" แถมอยู่จริง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ลั่นพระวาจาห้ามแสดงไว้แล้ว ดังนั้น ผู้ใดแสดง ก็จะต้องอาบัติทุกกฏหรือ ทุพภาสิต แน่ ๆ *แม้จะมีในตน* (สำหรับ "เดรัจฉานอภิญญา") เหมือนอย่างพระมหาโมคคัลลานะได้แสดง และต้องถูกพระพุทธองค์ปรับเป็น "อาทิกัมมิกะ" เสียตั้งมากมายหลายครั้งเหลือเกิน ในหลักฐานพระวินัยต่าง ๆ นั่นไง ! ยิ่งภิกษุรูปใด**ไม่มีในตน**หากขืนไปอุตริหลอกชาวบ้านเข้า ผู้นั้น ก็อาบัติปาราชิกเป็นธรรมดา

หรือ แม้แต่ที่พระพุทธองค์ตรัสว่า พระองค์อดอัด (*อัฏฏิยามิ*) ขยะแขยง (*หรายามิ*) รังเกียจ (*ชิคุจฉามิ*) ในฤทธิ์เดชแบบเดรัจฉานอภิญญานั้น พระองค์ก็ตรัสไว้ชัด ๆ โต้ง ๆ (*ใน "เกวัฏฏสูตร" ที่ฆ. สีล. ดังที่ได้อธิบาย และ อ้างอิงผ่านมาแล้ว*)

และ ขนาดพระอรหันต์ต่าง ๆ ท่านยืนยันว่า "เดรัจฉานอภิญญา" หรือพวกอิทธิปาฏิหาริย์ พวกอาเทสนาปาฏิหาริย์เหล่านี้ มันไม่ใช่ "อรหัตตคุณ" ไม่ใช่ "ผล" ของพระอรหันต์ หรือ ที่บรรดาพระอรหันต์ใน "สุสิมสูตร" ท่านพากันยืนยันว่า *"หาเป็นเช่นนั้นไม่ !" ๆ ๆ* ใครปฏิบัติพุทธธรรมแล้ว **ผลที่**

ได้บรรลุนั้น หาเป็นเช่นชนิดที่คนอีกมากมาย "หลงผิด" อยู่ ไม่ ! คือ บ้าง "หลงผิด" เป็นฤทธิ์พิเศษ บ้าง "หลงผิด" เป็นดักทายใจแบบโลกๆนั้น ไม่ ! แม้พระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันด้วย ทั้งได้ทรงอธิบายพิสูจน์ยืนยันไว้ใน "สุสิมสูตร" สังยุต. นิทานวรรค ให้เห็นออกเด่นชัดว่า "อรหัตตผล" นั้น ไม่ใช่อิทธิปาฏิหาริย์ – อาเทสนาปาฏิหาริย์ ดังที่คนอีกมากหลายหลงเข้าใจว่า "ใช่" นั้น ไม่หรอก ! ที่เป็น "อภิญญา" ของพุทธแท้ๆตรงๆ **จงทำความเข้าใจให้ประณีต ให้สุขุมดีๆเถิด !**

การเป็นบุคคล**ผู้มี "ความเก่งเด่นพิเศษ"** *(ฉฬภิญโญ)* จึงต้องเป็น "อรหันต์" คือ มี "อาสวักขยญาณ" เสียเป็นพื้นฐานก่อน หรือคือ **เป็น "สุกขวิปัสสโก" ด้วย** ทุกๆองค์ทีเดียว เมื่ออรหันต์ผู้นั้นๆ**ไม่มี "ความเก่งเด่น" ในอภิญญาทั้ง 5 ใดๆพิเศษ**เลย ท่านก็เป็นแค่ "**สุกขวิปัสสโก**" เท่านั้นจริงๆ เป็นผู้มี "อภิญญา" อันเป็น**สามัญผล**ธรรมดาๆ หรือ เป็นเรื่องแห่งขั้นตอนธรรมดาๆ ของผู้ประพฤติธรรม *(ซึ่งเป็น "อภิญญา" แล้ว เป็น "อภิญญา" จริงๆ เพราะคนปุถุชนมีไม่ได้ หรือ ยังไม่มี "ความรู้–ความเก่ง" ที่เรียกว่า "อภิญญา" นี่กัน จริงๆ)* แล้วก็มี "ผล" **เป็นสามัญปกติ**ไล่เรียงไปจนถึง "อาสวักขยญาณ" ดังที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ใน "สามัญญผลสูตร" ที่ฆ. สี่ล. แค่นั้นหรอกนะ ! พระอรหันต์ที่ได้ชื่อว่า "**สุกขวิปัสสโก**" ก็มี **"อภิญญา" สามัญ**นั้นเป็นปกติจริงๆ จาก อิทธิวิธี และ ก็มี โสตทิพย์ แล้วก็มี เจโตปริยญาณ แล้วก็ต้อง บุพเพนิวาสานุสติจนเกิดญาณ จนที่สุดก็ต้องมี จุตูปปาตญาณ อย่างชัดแจ้ง จึงจะส่งผลให้เกิด อาสวักขยญาณ **พยายามทำความเข้าใจให้ประณีต ให้สุขุมจริงๆ ให้ได้**

ส่วน ที่ตั้งชื่อเรียกภาษาคำใหม่ว่า **"ฉฬภิญโญ"** นี้ นั้น มันคือ "ความเก่งเด่น" หรือ "ความมากพิเศษ" เพิ่มไปอีกจริงๆ สำหรับผู้ที่เป็น ที่มี **ความมากพิเศษ เก่งพิเศษ**ในพระอรหันต์ที่ได้ชื่อว่า **"ฉฬภิญโญ"** เพื่ออธิบาย เพื่อขยายความละเอียดแห่ง "ความมี – ความเป็น" อันยังมีรายละเอียด

ที่ไม่เท่ากัน อีกมากมายนักเหลือนัก ในโลก ส่วนจะ "เก่งเด่น" กี่แง่ จะเก่งพิเศษกล้าสูง มากน้อยอีก เป็น "ทวิภิญโญ" ในแง่ใดๆ ก็ต่างได้ ต่างมี เป็น "ทวิภิญโญ" ที่เก่งกันคนละอภิญญา คนละแง่ ก็ยังเป็นได้อีก ยิ่งเป็น "เตภิญโญ" ก็ยิ่งจะมีแง่มานับให้สลับซับซ้อนขึ้นอีก ก็พยายามทำความเข้าใจให้ดีๆ ต่อไปเป็น "จตุภิญโญ" เป็น "ปัญจภิญโญ" ก็ยิ่งซับซ้อนมากยิ่งๆขึ้น จนที่สุด เป็น **"ฉฬภิญโญ"** ก็ไม่ต้องซับไม่ต้องซ้อน เพราะมีกันครบ

การมี "ความเก่งเด่นพิเศษ" กว่า "ความเก่งสามัญ" *(ซึ่งก็เก่งเหนือปุถุชนแล้วจริง)* แต่ละแง่ แต่ละแขนง จะน้อยบ้าง–มากบ้างในประการต่างๆ ที่ได้แจกออกมาให้รู้นี้ จึงเป็นเรื่องของ "ความรู้" ขั้นผู้ที่มี**ของจริง** ก็จะพอรู้กันง่าย ถูกแท้ และ จะเข้าใจได้ทันที แม้จะชี้แนะแค่ที่ได้ชี้ขึ้นมาเท่านี้ๆ ซึ่งการจะแจกออกไปให้ละเอียดกว่านั้นนั้น ก็ยังมีอีกมากมายยิ่งนัก *(แม้แต่ที่ได้แจกออกสู่กันฟังมาแล้วนี้ ก็ยังไม่ได้แจกออก กล่าวขานแง่เชิง สัดส่วนต่างๆ ให้ครบครันอะไร)* ดังนั้น จึง**เรียกขานพระอรหันต์ ที่มี "ความเก่งเด่นพิเศษ"** ไว้ด้วยภาษาจบ ภาษาปลายที่ว่า **"ฉฬภิญโญ"** ไว้พอรู้กัน สำหรับรายละเอียดจริงๆ ก็มีอีกมากกว่ามาก ตัวอย่างก็ดังที่ได้แจกรายละเอียดมาสู่ฟังบ้างแล้วเล็กน้อยนั้นแล ส่วนจะมี "ความเก่งเด่นพิเศษ" นั้นๆ มากสูง กล้าชัดอีกเท่าใดๆ ก็เป็นจริงตามที่ผู้นั้นๆมีพลวปัจจัย มีบารมีสั่งสมมาจริง หรือ จะพากเพียรเพิ่มขึ้นอีก หลังจากเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็ตาม ก็ได้ ซึ่งก็ไม่ใช่ประโยชน์ตนแล้ว แม้ตนจะเก่งกาจขึ้น ก็เพื่อผู้อื่น จึงคือ งานของ "โพธิสัตว์" แท้ๆ

คำว่า "โพธิสัตว์" นั้น มีความหมายแท้ๆว่า ผู้เก่งขึ้นๆ ผู้มีความสามารถขึ้นเรื่อยๆ แต่จะ**เก่งในการลดโลกีย์ออกจากตน** *(สำหรับผู้ที่ยังไม่บรรลุเป็นอรหัตตผล)* **ผู้บรรลุ "อรหัตตผล" แล้ว** *(แต่ละฐาน แต่ละระดับ)* **ก็จะเก่งเพื่อผู้อื่น** และก็เก่งในการลดโลกีย์ ลดกิเลสตัณหาให้ผู้อื่นหนะแหละ ลักษณะดังนี้ เรียกว่า เป็น "การเพิ่ม" ความดีให้กับโลก กับผู้อื่น ไม่ใช่เพื่อตนเอาจริงๆ *(ซึ่งจะไม่นับเอา เก่งสร้างวัตถุ สร้างกิเลสให้แก่โลกยิ่งขึ้น คือ เครื่องชี้การเป็น*

"โพธิสัตว์" แน่ๆ) **เป็น "ความเก่ง" ที่มีข้อแม้อยู่** ซึ่งมีคนเข้าใจผิด จับเอาลักษณะต้นๆ แค่คำว่า **"ช่วยผู้อื่น"** หรือ แค่คำว่า **"ความเก่ง"** มาตีค่าว่า **เป็น "โพธิสัตว์" เอาง่ายๆ** ก็จึงเป็น "โพธิสัตว์ปุถุชน" ไปก็มี ก็เลยตลกกันใหญ่ เพราะคำว่า **"โพธิสัตว์"** คือ **ผู้มีปัญญาตรัสรู้โดยเฉพาะ** *เป็นเครื่องหมายสำคัญ ประกอบอยู่ใน "ความเก่ง" นั้นๆ หรือการ "ช่วยผู้อื่น" นั้นๆ* ส่วนคำว่า **"ปุถุชน"** คือ **ผู้ไม่มีปัญญาตรัสรู้** *ยังโง่*(อวิชชา) *ยังหนา ยังทึบอยู่* (ปุถุ) จึงพลอยเข้าใจคำว่า คนผู้เป็น "โพธิสัตว์" ผิดไปกันอยู่ทั่วไป เพราะการ "ช่วยผู้อื่น" นั้น มันช่วยให้ติดอบายมุขต่างๆ ก็ได้ "ช่วยผู้อื่น" ให้ติดอาหารอร่อยๆ ก็ได้ "ช่วยผู้อื่น" ให้มีราคะมากขึ้นๆ ก็ได้ "ช่วยผู้อื่น" ให้ติดใจ หลงใหลในลาภ–ยศ–สรรเสริญ–โลกียสุขมากขึ้นๆ ก็ได้ "ช่วยผู้อื่น" ให้หลงใหล ติดใจ ในรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสหนักขึ้นๆ ก็ได้ "ช่วยผู้อื่น" ให้หลงตัวหลงตนก็ได้ "ช่วยผู้อื่น" ให้เป็นโจร ก็ได้ "ช่วยผู้อื่น" ให้หลงผิดเป็นมิจฉาทิฏฐิ ก็ได้... ฯลฯ **และ เช่นที่กล่าวนี้แหละ มีกันมาก ดาษดื่นด้วย** ล้วนคือ การ **"ช่วยผู้อื่น"** ทั้งสิ้น แต่เป็นการ "ช่วยผู้อื่น" ให้จมอยู่ในวัฏฏะ อันไม่พ้นนรก ไม่ได้ขน ไม่ได้รอเขาให้พ้นวัฏฏะเล็ก–ใหญ่อะไรดอก

หรือ "ความเก่ง" นั้นก็ดี มันเก่งในการหลอกคนได้แนบเนียน ก็ได้ "เก่ง" หาเงินหาทอง ก็ได้ "เก่ง" ทำอิฐสร้างปูนเป็นบ้าน เป็นสิ่งก่อพิลึกพิลั่น ใหญ่บ้าง แปลกบ้าง ก็ได้ "เก่ง" เตรัจฉานวิชชาอะไรต่างๆ อีกมากมาย ก็ได้ "เก่ง" ในการเสียสละตน แต่ให้คนอื่นได้ก่อบาปหนักยิ่งขึ้น ก็ได้ "เก่ง" ในการสอนคนให้ได้ ให้เป็นตาม จนบรรลุผลสำเร็จตามที่ผู้สอนมุ่งหมาย ก็ได้ *(แต่ยังไม่ใช่บรรลุ "อริยผล" หรือ ยังเข้าใจสิ่งที่บรรลุผิดอยู่)* ฯลฯ

ล้วนเป็นการ "ช่วยผู้อื่น" และ เป็น "ความเก่ง" ทั้งสิ้น

ตัวอย่างแห่งคุณภาพ หรือ คุณธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น **"ความเก่ง"** ใดๆ หรือ **"การช่วยผู้อื่น"** นานา ดังที่ยกมากล่าวให้พึงนี้ๆ **จะนับเป็นคุณธรรมหรือ คุณภาพของ "โพธิสัตว์" ยังหาได้ไม่!** พระอรหันต์ผู้มี "ปฏิสัมภิทาญาณ" จริงๆ ท่านจะรู้จะเข้าใจได้ดีว่า คุณธรรมใด ควรเพิ่ม ควรทำ ควรยังให้เป็นไป เพราะมันจะต้องมี "สัปปุริสธรรม 7" ประกอบการรู้ การตัดสินนั้นจริงๆ แล้ว

พระอรหันต์นั้น จึงจะทำ จึงจะเพิ่ม เนื่องด้วยมันเป็น "กุศลกรรม" อันควร อันจะต้องยังให้ถึงพร้อมไปตามกาละ เทศะฐานะโดยจริง มันเป็นค่าของมนุษย์ที่ควรดำเนินไปตามฐานะของคนที่ได้ชื่อว่า "**ผู้เจริญอนันตัง**" หรือ "**ผู้ประเสริฐยิ่งๆ ขึ้นไปเรื่อยๆ นิรันดร์ ไม่มีความตกต่ำลงอีก**" นั่นเอง คือ **อรหันต์แท้ๆ** ที่หมดตัวหมดตนจริงๆ ไม่เห็นแก่ตัวแท้ๆ และคือ **โพธิสัตว์**แท้ๆ ด้วย

คำว่า "สุกขวิปัสสโก-เตวิชโช-ฉฬภิญโญ-จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" ทั้ง ๔ ชื่อนี้ ต้องระวังให้สำคัญ **จับประเด็น**ให้ดีๆ ให้ชัดๆ แม่นๆ เป็นหลักไว้ให้ได้ก่อนว่า **ล้วนเป็นชื่อของ "พระอรหันต์" นะ !** ไม่ใช่ชื่อฉายาที่จะเอาไปเรียกคนผู้ได้ "เตรัจฉานวิชชา" สะเปะสะปะ ผิดๆ ถูกๆ เล่นด้วย ผู้จะเป็น "ฉฬภิญโญ" จะเป็น "จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" ก็จะต้องเป็น "สุกขวิปัสสโก" มาก่อนแล้วทั้งสิ้น และจะมี "เตวิชโช" ด้วย ไม่มากก็น้อย ถ้ามีเตวิชโช หรือ **ใช้ "บุพเพนิวาสานุสติญาณ"** มากกว่า **การปฏิบัติโดยใช้ "ปัจจุบันธรรมกับผัสสะทั้งหลาย"** แล้วจึงบรรลุ ก็เรียกว่า **เป็น "สุกขวิปัสสโก" เหมือนกัน** คือ เป็นผู้ "ทำความสะอาดอย่างดี" หรือ "ประกอบพร้อมด้วยการล้าง" เป็นพระอรหันต์ด้วยการเพิ่ม "ปัญญินทรีย์" จนสิ้นอาสวะได้ เพราะ *ทบทวนประสพการณ์ที่เคยผ่านมา* เป็น **วิปัสสนึก** ส่วนใหญ่ จนรู้แจ้งพ้นวิจิกิจฉาสุดท้ายได้สะเด็ดจริง ก็ไม่ใช่เรื่องที่น่าจะสับสนอะไร

สำหรับ "**ฉฬภิญโญ**" ก็นัยะเดียวกัน คือ ก็เป็นพระอรหันต์ หรือเป็น "**สุกขวิปัสสโก**" ด้วย ส่วนจะมี "ความเก่งเด่นพิเศษ" *(ฉฬภิญโญ)* ในขณะบรรลุเพราะมีพลวปัจจัย มีบารมีพิเศษมาในตัว ก็ไม่ใช่ของแปลก และหรือ แม้ไม่มีมาก่อน ผู้บรรลุเป็นอรหันต์แล้ว ก็จะพึงสร้าง "ฉฬภิญโญ" เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็น "ทวิภิญโญ" เป็น "เตภิญโญ-จตุภิญโญ-ปัญจภิญโญ" ไปตามลำดับด้วยจริงๆ ยิ่งถ้าพระอรหันต์นั้นมีอิทธิบาทสูงๆ มีอายุยาวหน่อย หลังจากบรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็จะมีเวลาพิสูจน์ความจริงนี้ได้ แม้จะไม่เป็น "ความเก่งเด่น" *(ฉฬภิญโญ)*

ที่เก่งพิเศษเยี่ยมไปที่เดียว ก็จะ "เก่งพิเศษเพิ่ม" ทวีขึ้นมาในตัวพระอรหันต์นั้นๆ เอง นั่นแหละ จะรู้เองเห็นเองเป็นปัจจัตตัง เป็นสันทิฏฐิโกจริงๆ ดังนั้น การเป็น "**เตวิชโช**" ก็จะเป็นด้วย อยู่ในตัวของพระอรหันต์ชนิด "ฉฬภิญโญ" จริงๆ นั่นเอง ขอให้ "กำหนด" ให้ถูกก็แล้วกัน ได้อธิบายประเด็นของ "เตวิชโช" มาแล้ว ถ้าเป็นถึง "**ฉฬภิญโญ**" **เต็มๆ แท้ๆ** เพราะ "**ฉฬภิญโญ**" ก็คือผู้จะต้องมี "ความสามารถพิเศษ" หรือ มี "ความเก่งเด่น" มากกว่าพิเศษกว่า**สุกขวิปัสสโก** และ **เตวิชโช** นั้นแน่ๆ ก็ไม่น่าจะยากเย็นอะไรที่จะทำความเข้าใจ *และ แม้จะแถม "เตรัจฉานอภิญญา" เข้าไปอีก แล้วจะจัดอยู่ในหมู่ผู้มีความเก่งพิเศษที่เรียกว่า "ฉฬภิญโญ" นั้นด้วย ก็จงนับเอา* **แต่แท้จริงแล้ว แม้จะไม่มี "เตรัจฉานอภิญญา" เลย ทว่า มี "พุทธอภิญญา" จริงๆ ก็จงทำความเข้าใจให้ประณีตสุขุมดีๆ ว่านี่แหละคือ พระอรหันต์ที่เรียกว่า "ฉฬภิญโญ" แท้ๆ ของพุทธศาสนาแล้ว บริบูรณ์แล้วจริงๆ** โดยไม่ต้องไปนับไปเกี่ยวอะไรกับ "เตรัจฉานวิชชา" เพราะการจะมี "เตรัจฉานวิชชา" หรือไม่ ? ก็ไม่ได้เป็น**คุณสมบัติ**ของความเป็น "พุทธวิชชา" หรือ ไม่ได้เอื้อในการสร้างพุทธศาสนา มิหนำซ้ำ "เตรัจฉานวิชชา" นั้น มันกลับทำลายพุทธศาสนาเสียอีก **ก็จงทำความเข้าใจให้ประณีตจริงๆ เทอญ**

สำหรับผู้ที่ได้ชื่อว่า "**จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต**" หรือ ผู้มี "**ปฏิสัมภิทาญาณ ๔**" อย่างเก่งเยี่ยมที่สุดนั้น ก็คือ พระอรหันต์ที่จะต้องเป็น "สุกขวิปัสสกบุคคล" ด้วย เป็น "เตวิชชบุคคล" ด้วย และ จะต้องเป็น "ฉฬภิญญบุคคล" *(แบบ "พุทธอภิญญา" แท้ๆ)* ด้วย นั่นแหละ เป็นสูงสุด ซึ่งจะไม่เกี่ยวกับ "เตรัจฉานอภิญญา" ใดๆ เลย สำหรับ "จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" นี้ เพราะเป็น "อภิญญบุคคล" ของพุทธศาสนาโดยตรง โดยแท้ โดยเฉพาะ เป็นพระอรหันต์ชนิดยอดเยี่ยมของพุทธนั่นเอง เช่น **พระสารีบุตร** เป็นต้น

ถ้าผู้ใดเพียงเป็น "สุกขวิปัสสกบุคคล" คือ มี**อภิญญา**กันเพียงดำเนินไปส่งผลให้เป็น "อาสวักขยญาณ" แค่รู้แจ้งฉลาดรอบในเนื้อหาสาระของ "ญาณทัสสนะ" *(สัมมาญาณ)* รู้แจ้งฉลาดรอบและมีจริงใน "มโนมยิทธิ" *(สัมมาวิมุติ)* อย่างครบจริง

เป็นจริงได้ **นั้น ๑** และ ทั้งรู้แยกแยะแบ่งดี–แบ่งชั่ว รู้ความลงตัว ความพอดี รู้บทบาทสมังคี หรือ ปฏิจจสมุปบาทก็เข้าใจจริง เรียกว่า แจ้งในธรรมถึงจิตแท้ **นั้น ๒** รู้คำพูด รู้ภาษา เข้าใจในเนื้อของภาษา หรือ บัญญัติต่าง ๆ ที่จะแจกแจงแสดงออก อธิบายได้อย่างดีลึกซึ้ง **นั้น ๓** และ มีความละเอียดรอบ มีความเข้าใจแจ่มแจ้งชัด ไม่ขัดข้องในแง่มุมของ **"วิชชา ๓" แห่ง สติปัฏฐาน** แท้ ๆ **อันมีคือ "ญาณทัสสนะ"** *(สัมมาญาณ)* **"มโนมยิทธิ"** *(สัมมาวิมุติ)* **และ "อาสวักขยญาณ"** *(สัมมาอริยผล)* มีความชาญฉลาดรู้แจ้งใน **"วิชชา ๗" ของ สุกขวิปัสสโก** นั่นจริง ๆ **นั้น ๔** ผู้นั้นก็เป็น **"จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต"** ที่เชี่ยวชาญแค่ **ขอบข่ายของ "สุกขวิปัสสโก"** หรือ เป็น "สุกขวิปัสสก-บุคคล" ที่มี **"อัตถปฏิสัมภิทาญาณ" นั้น ๑** มี **"ธัมมปฏิสัมภิทาญาณ" นั้น ๒** มี **"นิรุติปฏิสัมภิทาญาณ" นั้น ๓** และ มี **"ปฏิภาณปฏิสัมภิทาญาณ" นั้น ๔** คือ เป็นผู้รู้รอบเก่งแท้ในความตรัสรู้**เป็น "สุกขวิปัสสกบุคคล"** พร้อมทั้ง "อัตถะ" *(มีทั้ง "รู้" ถูก "รู้" จริงและทำได้จริงในตน หรือ ผล)* พร้อมทั้ง "ธรรม" *(มีเนื้อหาเป็นจริงมีจริง หรือ รู้เหตุรู้ผล)* พร้อมทั้ง "นิรุตติ" *(ภาษา หรือ บัญญัติที่ใช้แสดงออกให้คนอื่นรู้ได้)* พร้อมทั้ง "ปฏิภาณ" *(ความรู้รอบไหวพริบครบ หรือ รู้ได้ลึกแหลมถ้วนรอบ)* แต่ไม่ได้เก่งอย่างอื่น "แถม" พกเลย

เช่นนี้ ก็เป็นพระอรหันต์ที่เรียกว่า **"จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต"** ได้จริง **ขั้นหนึ่ง** มีความรู้ และ มีความสามารถยอดในความเป็น พระอรหันต์แท้ ๆ รู้ "มรรค" รู้ "ผล" แจก "มรรค" แจง "ผล" ได้รอบ และ พระอรหันต์ชนิดนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็น **ผู้ปฏิบัติแบบใช้ "สติปัฏฐาน" ทุกอิริยาบถ** เป็น "มรรควิธี" ถนัดแบบลืมตาโพลง ๆ

"จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" อีกแบบหนึ่ง ก็คือ **ผู้บรรลุ "อาสวัก-ขยญาณ" โดยมี "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" กับ "จุตูปปาตญาณ" เป็นองค์ประกอบ** ดังได้อธิบายมาแล้ว และ มี "อัตถะ–ธรรม–นิรุตติ–ปฏิภาณ"

ใน **วิชชา ๓** อันมี "บุพเพนิวาสานุสติญาณ" มี "จุตูปปาตญาณ" และ "อาสวักขยญาณ" มีความชาญฉลาดรู้แจ้ง และ มี "ความเก่งเด่นพิเศษ" ใน **"วิชชา ๓" ของเตวิชโช** นี้จริงๆ ผู้นั้น ก็เป็นบุคคลที่มี **"จตุปฏิสัมภิทาญาณ" ที่เชี่ยวชาญแค่ขอบข่ายของ "เตวิชโช"** คือ เป็นผู้เก่งแท้ใน "เตวิชโช" ทั้งรู้รอบละเอียดพร้อมที่จะแจกแจงแสดงสู่ผู้อื่นได้ครบ "ปฏิสัมภิทาญาณ ๔" ด้วย ในเรื่องเกี่ยวกับ "เตวิชโช" และ จะมีแม้ "ญาณทัสสนะ" *(สัมมาญาณ)* มี "มโนมยิทธิ" *(สัมมาวิมุติ)* ในผู้บรรลุแบบ "เตวิชโช" นี้ด้วย แต่ก็ไม่รู้ซึ้งลึกแหลมแจ้งชัดแม่นตรงโดดเด่นใน "ญาณทัสสนะ–มโนมยิทธิ–อาสวักขยญาณ" เหมือน **จตุปฏิสัมภิทัปปัตโตในแบบสุกขวิปัสสโก** เองที่เดียวนัก เพราะพระอรหันต์ชนิดนี้ ส่วนใหญ่จะเป็น **ผู้ปฏิบัติในแบบใช้ "สติปัฏฐาน"** ไม่ **ทุกอิริยาบถ** เป็น "มรรควิธี" จะใช้การระลึกอดีต การทบทวนย้อนของที่ผ่านมาแล้ว นำมาย้ำซ้ำทำความเข้าใจให้แจ้งในความเกิด–ความดับ จนเกิดการตรัสรู้และหลุดพ้น ส่วนใหญ่ถนัดแบบอยู่กับที่ หรือ ชอบที่อยู่สงบ ที่เปลี่ยว และ เก่งทางหลับตา

"จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" อีกแบบหนึ่ง ก็คือ **ผู้บรรลุ "อาสวักขยญาณ"** โดยจะเป็นผู้มีญาณทัสสนะ กับ มโนมยิทธิ **เป็นเอก** *(ลักษณะ "สุกขวิปัสสโก")* หรือ จะมีบุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ **เป็นเอก** *(ลักษณะ "เตวิชโช")* ก็ตาม แต่ขอให้ **เป็นผู้มี "ความเก่งเด่นพิเศษ" แถมพกเข้ามา** พร้อมทั้งมี "อัตถะ–ธรรม–นิรุตติ–ปฏิภาณ" ใน "ความเก่งเด่นพิเศษ" นั้นๆ อีกด้วย ก็นับ **เป็นพระอรหันต์ "จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต"** เป็นแต่ว่าจะมี "ความเก่งเด่นพิเศษ" น้อยอย่างอยู่ ก็ยังไม่ใช่ "ฉฬภิญโญ" เต็มๆ ดังได้กล่าวแจกแจงมาแล้ว คือ อาจจะเป็น "ทวิภิญโญ" หรือ "เตภิญโญ" หรือ "จตุภิญโญ" หรือ "ปัญจภิญโญ" ตามที่มีจริง เป็นจริงนั้นๆ หรือ ยิ่งผู้ใดไปมี "ความเก่งเด่นพิเศษ" ในบุพเพนิวาสานุสติญาณ กับ จุตูปปาตญาณ แล้วก็มี **จตุปฏิสัมภิทาญาณ** ใน "เตภิญโญ" นี้ ก็ยิ่งเป็น **ฉฬภิญโญ** ที่มี **จตุปฏิสัมภิทาญาณ** ใน **เตวิชโช** ย้ำซ้ำลึกซึ้งเยี่ยมยอด ในแขนงนี้แน่นยิ่งๆ ขึ้นไปอีกเท่านั้น และอย่างเก่งก็มีสูงสุดเพียง "6 ความเก่ง" นั้นเท่านั้นแหละ จึงรวมเรียกผู้มีความมาก

มีความเก่งพิเศษแถมพกเหล่านี้ไว้เต็มที่ ด้วยภาษาเต็ม ๆ ไว้เสียเลยว่า **"ฉฬภิญโญ"** แต่จะเป็นแค่ทวิภิญโญ หรือ เตภิญโญ... ฯลฯ ดังกล่าวมาแล้วเท่าใดๆ ก็ได้ หากมี "ปฏิสัมภิทาญาณ ๔" ใน "ความเก่งเด่นพิเศษ" นั้น ๆ ของตน ด้วย ก็นับเป็น "จตุปฏิสัมภิทาญาณบุคคล" ในส่วนที่ตนได้ ตนมี จริง นั้น ถูกต้อง

"จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" ที่เก่งสุดยอดสุด ก็เป็นผู้บรรลุ "อาสวักขยญาณ" โดยมีอัตถะ–ธรรม–นิรุตติ–ปฏิภาณพรั่งพร้อม ทั้งเป็นผู้มีความเป็น**สุกขวิปัสสโก** เป็น**เตวิชโช** เป็น**ฉฬภิญโญ**ครบถ้วน ในตน อย่างแท้จริง

ผู้ใดมีครบเท่าใด ก็เป็น "จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" ที่เก่งยอดมากเท่านั้น ๆ ตามความเป็นจริง

ส่วนผู้บรรลุ "อาสวักขยญาณ" มีญาณทัสสนะ มีมโนมยิทธิแท้ได้จริง ไม่ว่าจะเป็น "สุกขวิปัสสโก" หรือ "เตวิชโช" หรือ "ฉฬภิญโญ" แต่ทว่าไม่มี "ปฏิสัมภิทาญาณ ๔" คือ ไม่ฉลาดลึกซึ้งถึงเนื้อหาสาระที่ตนเป็นจริงมีจริง หรือ ไม่รู้รายละเอียดลึกซึ้งของมรรคของผลนั้นชัด ๆ *(ไม่มีอัตถปฏิสัมภิทาญาณ)* ไม่ฉลาดลึกซึ้งถึงการเกี่ยวข้อง และ การแยกแบ่งอันชัดเจน จนเป็นที่สุด หรือ รู้เหตุ–ผล ต้น–ปลาย ยังไม่ชัด ทั้งนอก และ ใน ทั้งต้น และ ลึก ทั้งขั้น และ ตอน ที่มีอีกมากกว่ามากระดับนัก*(ไม่มีธัมมปฏิสัมภิทาญาณ)* ไม่ฉลาดลึกซึ้งถึงภาษา หรือ บัญญัติที่จะนำมาใช้แสดงออกให้คนอื่นรู้ได้ *(ไม่มีนิรุตติปฏิสัมภิทาญาณ)* และไม่ฉลาดลึกซึ้งถึงความรอบ ความครบถ้วน ความบริบูรณ์ในสิ่งที่ตนได้ ตนมีนั้น ๆ หรือ ไหวพริบความรู้ได้ลึกแหลมถ้วนรอบ ยังไม่มี *(ไม่มีปฏิภาณปฏิสัมภิทาญาณ)* ผู้บรรลุเช่นนี้ ก็เรียกว่าได้แต่บรรลุเพียงเริ่มมี "ผล" หรือ จะมี "ผล" บริบูรณ์แล้วก็ตาม แต่ไม่เก่ง "เหตุ" ไม่เก่ง "ภาษา" ไม่เก่ง "บัญญัติ" บ้น "มรรค" บ้น "ผล" ออกมาเป็นสมมุติสัจจะให้ผู้อื่นรู้เห็นด้วยไม่ได้ เพราะไม่ได้ฝึกฝน "อุฏฐาน" *(ความเพียรในงานที่ควรเพียร)* เอาแต่ทำ "วุฏฐาน" *(ความหยุด, ความวาง)* ถ่ายเดียว จึงไม่ก้าวขึ้นสู่ความเป็น "จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต"

คงได้แต่เพียงเป็น "ผู้บรรลุ" ให้รู้เห็นเป็นการยืนยัน เป็น "พระอริยะสักขี-พยาน" เป็นผู้มีประโยชน์ตนมาก ทว่าไม่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น (*คือ พระอริยะขั้น "กายสักขี" ยังไม่เป็น "ปัญญาวิมุติ" มีแต่ "ธรรมฐิติญาณ"*)

หากไม่ละเอียดลออใน "คุณลักษณะของอรหันต์แท้" หรือ ไม่แจ้งชัดใน "พุทธวิชชา" จริงแล้วละก้อ ผู้บรรลุเพียงเป็นสักขีพยาน (*เป็น "ศรัทธาวิมุติ" หรือ อย่างสูงแค่* "กายสักขี") ก็จะก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้มี "ปฏิสัมภิทาญาณ ๔" หรือผู้มีประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่นไม่ได้เลยแม้แต่น้อย ก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง

(พระอรหันต์แท้ๆของพุทธนั้น เป็น "อุภโตภาควิมุติ" มีความเป็น "จตุปฏิ-สัมภิทาญาณ" ผสมผเสอยู่บ้างทุกองค์ คือ พอบอกพอสอนได้ทุกรูป แม้จะสอนได้น้อยก็ตาม เพราะมีทั้ง **ปริยัติ – ปฏิบัติ – ปฏิเวธ** หรือ มี **ศีลสิกขา – จิตสิกขา – ปัญญาสิกขา** ครบถ้วน ถูก **สัมมาอริยมรรค** ทุกองค์ มิใช่นักปริยัติที่ไม่มีปฏิบัติ หรือ มิใช่นักปฏิบัติที่ไม่มีปริยัติ จนกลายเป็นผู้มีกิเลสแล้วพาลหลงตนกันถือดีกัน "พระปริยัติ" ก็กลายเป็นพระลูกกรุง "พระปฏิบัติ" ก็กลายเป็นพระลูกทุ่ง "พระปริยัติ" ก็เอาแต่ภาษา เอาแต่บัญญัติกับปัญญา (*ที่ไม่ใช่ "ญาณทัสสนะวิสุทธิ"*) มาเป็นอำนาจข่มทับ "พระปฏิบัติ" ส่วน "พระปฏิบัติ" ก็ไม่มีปริยัติก็เอาแต่จิตที่มีความยึดมั่น ความหลงได้ หลงมี ทางจิตของตน มาเป็นอำนาจข่มทับ "พระปริยัติ" สุดท้าย ก็แตกแยกเป็น "พระบ้าน–พระป่า" (*หรือ "พระปริยัติ–พระปฏิบัติ" นั่นเอง*) อย่างนั้น ไม่ ! และมิใช่ผู้มีแต่ศีลแต่พรต ทว่าไม่มีญาณ ไม่มีวิมุติ หรือ มิใช่ผู้มีแต่วิมุติ แต่วิมาน ทว่าไม่มีญาณ ไม่มีศีล ไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีจารีตประเพณี ไม่มีเสขิยวัตร ไม่มีปัญญาเข้าใจรอบถ้วนแท้ว่า **ตน** มีแต่ปัญญาเปล่าๆ หามีศีลไม่ ! หามีวิมุติแท้จริงไม่ ! เพราะไม่มีความเข้าใจไม่มีปัญญาลึกซึ้งพอจะรู้ว่า **"ศีล" ก็ดี "พรต" ก็ดี นั้น มีความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ ความเป็นสังคมมากมายปานใดๆ ?** เนื่องจากไม่มีความจริงที่เป็น "จิต–เจตสิก–รูป–นิพพาน" อันเป็น **ญาณ** เป็น **วิมุติ** จริงๆ เกิดกับผู้นั้นๆแท้ๆ นั่นเอง)

และสิ่งที่น่าสังเกตอย่างยิ่งอีกข้อหนึ่ง ก็คือ "พระอรหันต์สาวก"นั้น แม้จะเป็นสุกขวิปัสสโก หรือ เป็นเตวิชโช เป็นฉฬภิญโญ กระทั่งเป็นจตุปฏิสัมภิทัปปัตโต ก็ตาม ก็ยังไม่ใช่ "พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า" อยู่นั่นเอง จึงจะเป็น**ผู้ที่ยังไม่ "งาม" พร้อมบริบูรณ์ หรือ สูงส่งจนไม่มีที่ติอย่างแน่ๆ** ไม่ว่าทั้งทางกิริยามารยาท ทั้งทางกายกรรม หรือ ทั้งวจีกรรม คำพูด น้ำเสียง ต่างๆ ก็ดี หรือยิ่งเป็นด้านความรู้ ด้านปัญญา ก็ยิ่งเอาไปเทียบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้เลย **จึงอย่าเพิ่งไปเพ่งผิดตำหนิติเตียนพระอริยเจ้า โดยคิดอ่านเอาด้วยใจนึกใจคาดเอาเองง่ายๆ เป็นอันขาด** ก็ขนาดพระสารีบุตรซึ่งเป็นอรหันต์ขั้นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธองค์แท้ๆ ก็ยังมีที่ติออกมากมาย *(แต่อย่าไปเผลอ "ติ" เข้าล่ะ ! การติพระอริยเจ้านั้นมันเป็นอย่างไร ? พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ชัดแล้ว)* พระอรหันต์องค์อื่นๆ อีกก็เหมือนกัน ซึ่งยังมีส่วนบกพร่อง ส่วนที่ยังไม่งามพร้อมประดุจผ้าพับไว้ กิริยาทางกาย น้ำเสียงภาษาอันเป็นวาสนาบารมี มันจะ "งาม" ไม่มีแง่บกพร่อง ไม่มีส่วนติได้ จับผิดได้นั้น **ไม่มีดอกในอรหันตสาวก ! ผู้งามบริบูรณ์ลงช่องลงรอยทุกส่วนทุกสิ่งนั้น มีแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น** จงเข้าใจตามนี้ ให้ดีๆ มิฉะนั้น จะทำให้ผู้คะเนผิดๆ นั้น **ไม่มีโอกาสได้พบ "พระอรหันต์" เลยตลอดกาลเอาเชียวหละ !!** เพราะไป "กำหนดในใจ" ไว้ผิดหนะซี ! *(สัญญาวิปลาส)*

อย่าพาลเผลอกำหนดในใจหลงเข้าใจว่า **ผู้มีคุณธรรมขั้น "อรหันตสาวกสังโม" หรือ พระอรหันต์ขั้นลูกศิษย์ลูกหาพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น คือ ผู้มีคุณธรรมอันหนึ่งอันเดียวที่เทียบเท่าเสมอกันกับ "อรหันตสัมมาสัมพุทโธ" เป็นอันขาด** ไม่เช่นนั้น**คุณจะไม่มีโอกาสได้พบได้เห็น** "พระอรหันต์" เลย เพราะไปกำหนดหมายไว้ในใจผิด และ **ก็มีคนตั้งกำหนดหมายไว้ในใจดั่งกล่าวนี้อยู่มากเหลือเกิน** จึงพาลพาให้คนผู้นั้น ไม่สามารถเห็นพระอรหันต์ หรือ พระอริยะขั้นธรรมดาๆ ได้ อย่างน่าสงสาร น่าเสียดาย

ทั้งๆ ที่คนผู้นั้น พบพระอรหันต์ พบพระอริยะหลายระดับอยู่ ไม่น้อยเลยจริงๆ *(เพราะ "หลงผิด" มากที่สุดในทุกวันนี้ ก็หลงไปว่า แม้ความเป็นพระอริยะขั้น โสดาบัน ก็ยังหลงไปกำหนดหมายเอา ว่า เหมือน หรือ จะต้องเป็นคนที่เทียบเท่าพระอรหันต์ หรือ หนักข้อยิ่งไปกว่านั้น ก็ไปกำหนดหมายเอาว่า เหมือน* **พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า** *ไปโน่นกันเลย เนื่องจาก* **แยกแยะขั้นตอนสภาวะธรรม แม้แต่การประกอบด้วยเหตุปัจจัย ก็แยกสูง–ต่ำกันไม่ออก** *ในขณะที่พูดคุยกัน โดย* **ตั้งสติดีๆ** *อยู่นี้ ก็มีปัญญา ก็รู้ระดับ รู้ขนาดสูง–ต่ำกันดีดอก แต่ในขณะปกติธรรมดาแล้ว ส่วนมาก "มักเผลอ" หรือ เรียกว่า "หลง" (โมหะ) กันได้เสมอ สังเกตตนเองให้ดีๆ ก็ได้ เพราะ "สัญญา" ของผู้นั้น ยังกำหนดไม่เก่ง จึงเกิด "สัญญาวิปลาส" ได้อยู่)*

จึงขอให้ **สังวร ตั้งใจ กำหนดหมาย ทำความเข้าใจกันให้ดีๆ** ศาสนาพุทธอันมี "**สัมมาอริยมรรค**" องค์ ๘ **ซึ่งมีขั้น มีตอน มี "สัมมา" หรือ มีความเหมาะควรกันคนละฐานะ ไม่เท่ากัน ไม่เหมือนกัน** อย่าเข้าใจผิด "ฐาน" ผิดขั้น ผิดตอน เป็นอันขาด "ความพอดี" แล้ว สบายดีแล้ว หรือ ปานกลางแล้วของพระอริยะ มันไม่ใช่ "ความพอดี" สบายดี ปานกลางของปุถุชนจริงๆ และ "ความพอดี" ความสบายดี ความปานกลางแล้วของพระอริยะแต่ละระดับ แต่ละขั้น มันก็มีองค์ประกอบไม่เท่ากันอยู่อีก ไม่เป็นไปได้อย่างเดียวกันจริงๆ ในแต่ละขั้นๆ มันมีความเก่ง–ความสามารถสูงกว่ากันอยู่แท้ๆ เป็นสัจธรรมจริงๆ แม้จะเป็นฆราวาสเพศเหมือนกัน ก็ยังมีความเป็น "พระ" *(อริยะ)* ที่สูง–ต่ำกว่ากันอยู่ในฆราวาสต่อฆราวาสนั้นๆ อยู่อีกนักกว่านัก ในความเป็นสัจธรรม

เอาล่ะ ! สำหรับการแจกแจงความละเอียดลึกซ้อนของ **วิชชา ๘** และ *ความหมุนรอบเชิงซ้อน* ของพระอรหันต์ต่างๆ เพียงเท่านี้ ก็คงพอ

และ เราได้แจกแจงเรื่อง "**ฌาน**" จนกระทั่งเกี่ยวเนื่องร้อยเรียงมาจนถึง **วิชชา ๙** ประการ ครบหมดสิ้น ตั้งแต่ "**ฌาน**" ที่ไปสำคัญผิด ยึดเอา "วิธี" ที่ไป "เก่ง" *(อิทธิ)* ออกนอก "ผล" คือ ไม่ได้ผลที่เป็น "อรหัตตผล" สักที

ไปได้แต่ "โลกียผล" และได้แยกแยะเชื่อมโยงมาจนเข้า "มรรค" เข้าทาง พร้อมทั้งเน้นแล้วซ้ำย้ำอีก จนน่าเบื่อ สำหรับผู้ที่ไม่ใส่ใจ ไม่สนใจจริง *(แต่ผู้ใส่ใจจริงสนใจแท้จะยิ่งซาบซึ้ง และรู้ลึกขึ้นๆ ตามลำดับมาจริงๆ ถ้าผู้นั้นสนิทใจ และหรือ มีสัพพาสวะสาย "มานะสังโยชน์" อยู่ในใจไม่มาก)*

หากยังไม่กระจะกระจ่างใจ ก็จงย้อนทวน อ่านช้าๆ ตรวจพิจารณาดูอีกหลายๆเที่ยว ก็ยิ่งดี จะกระจะกระจ่างได้ *(ข้อความในหนังสือนี้ ผู้มี "ญาณ" หยั่งถึงจริง จะไม่อ่านเพียงเที่ยวเดียวเลยเป็นอันขาด ยังจะต้องอ่านอีก ดูกันได้อีกเสมอๆ และ จะแทงเนื้อแทงแก่นขึ้นอยู่เสมอๆ โดยแท้จริง)*

เมื่อไม่สำคัญผิด ก็ย่อมจะปฏิบัติสู่มรรคสู่ผลได้แท้ หรือ แม้จะไปหลงยึดหลงถือเอาทางผิดปฏิบัติอยู่ ก็ย่อมจะเกิด "ผล" เหมือนกัน ตามทางที่ผู้นั้นเดิน ผู้นั้นพากเพียร นั่นแหละ **แต่ถ้าไม่ปฏิบัติจริงไม่พากเพียรเอา มันก็ไม่ได้อะไรไม่มีผลอะไร**

พระพุทธองค์จึงได้ทรงแบ่งบุคคลออกเป็น 4 จำพวก ดังที่ได้เคยยกพระสูตรจาก "ปุคคลบัญญัติ" มาให้อ่านผ่านมาแล้ว อันเข้าใจได้ง่ายๆกันก็คือ

บุคคลจำพวกหนึ่ง มีได้ เป็นได้ แค่ **"เจโตสมถะ"** คือ สงบรำงับได้แต่ในสภาพนั่งหลับตาทำเอา หรือ สงบรำงับได้แต่ในสภาพเมื่ออยู่ห่างจาก "โลก" หนีไกลไปจาก "สังคม" จาก "โลกียสัมผัส" บุคคลอย่างนี้ก็มีอยู่ นิหนึ่ง เพราะไม่รู้ "โลก" อันถ่องแท้รอบถ้วน ไม่รู้จุติ ไม่รู้อุบัติ อันถูกตรงแท้จริง

บุคคลจำพวกสอง ได้ **"โลกุตตร"** แม้จะนั่งหลับตาทำ "เจโตสมถะ" กับเขา ก็เป็นไม่ได้ บุคคลอย่างนี้ก็มีอยู่ นิอีกหนึ่ง แต่รู้จัก "โลก" ถูกต้องถ่องแท้ รู้จุติ รู้อุบัติถูกตัวถูกตนถูกสภาพจริงๆ *(บุคคลผู้ได้ "โลกุตตร" แท้ อย่างนี้ แม้จะให้หนีจากสังคม ไม่คลุกคลีกับ "โลกีย" ที่ตนหลุดพ้นได้แล้วนั้นๆ ก็จะหนีได้สบาย ไม่คลุกคลีได้เหมือนพวก "เจโตสมถะ" คำว่า "เจโตสมถะ" จึงเน้นจริงๆเอาเฉพาะ "นั่งหลับตาสมาธิดับจิตเหมือนลัทธิฤาษี" กันนั่นแหละ เป็นเอก)*

บุคคลจำพวกสาม ได้ทั้ง "โลกุตตร" ได้ทั้ง "เจโตสมถะ" ก็มีอยู่ อีกหนึ่ง

บุคคลจำพวกสี่ ไม่ได้อะไรสักอย่าง จะเป็นเพราะไม่ได้ปฏิบัติเลยก็ได้ เพราะปฏิบัติแต่ไม่ "เอาจริง" ก็ได้ ผู้ปฏิบัติแล้ว "เอาจริง" จะต้องได้ แม้ไม่ใช่ "ผล" ที่เป็น "สัมมาอริยผล" มันก็จะต้องได้ "ผล" เป็น "โลกียผล" ตามมรรคตามกรรมวิธีนั้น ๆ อยู่นั่นเอง สำคัญอยู่ที่ "เอาจริง" หรือไม่ ?! เท่านั้นเอง

เป็นอันว่า เราได้อธิบาย *ส่วนเพื่อ* หรือ **สภาวะของสิ่งที่ไม่ใช่เนื้อแท้ ๆ ของ "ฌาน" (แบบพุทธ)** เรียกว่า **กิเลสของฌาน หรือ "ฌานเบี้ยว ๆ" ฌานออกนอกรีตนอกรอยอยู่ ที่ทำให้คนหลงผิด และหลงติด เป็นการออกนอกลู่นอกเรื่องของพุทธศาสนาไป** ตั้งแต่ต้น ๆ หยาบ ๆ แล้วก็ได้ค่อย ๆ ขยายความละเอียดขึ้น ใกล้เข้ามาหา "ฌาน" แท้ ๆ ที่ตรงกับ "บัญญัติ" ของพุทธศาสนาจริง ๆ ถูกตรงกับความหมายของคำว่า "ฌาน" เองเป็นที่สุดได้แล้ว ยังแต่จะแยกกระจะกระจ่างในแง่มุมของ ฌาน ๑ – ฌาน ๒ – ฌาน ๓ – ฌาน ๔ ว่า มีระบบความสัมพันธ์ เกี่ยวโยง เป็นสมังคีธรรมชัด ๆ กันอย่างไร ? เท่านั้นเอง

ซึ่ง **"ฌาน"** นั้น มาจากรากศัพท์คำว่า **"ฌา"** หมายความว่า เผา, ไฟ, ไหม้, เพ่ง, ทำให้สูญสิ้นไป, **การเพ่งจิตอ่านรู้ และเกิดการทำลายหรือเผาอกุศลจิตที่รู้นั้น ๆ ลงไปให้แก่ตนสำเร็จ** *นี้คือ ความหมายตรง ๆ เนื้อหา*

"ฌาย" หมายความว่า จงเผา, จงเพ่ง, จงตรึก, จงก่อไฟ

"ฌาม" หมายความว่า เผาไหม้, หมดสิ้นไป, อันเพลิงไหม้แล้ว

"ฌาปก" หมายถึง ผู้เผา, ผู้จุดไฟ

หรือ "ฌาปนกิจ" *(มาจาก ฌาปน+กิจ ฌาปน หมายถึง การเผา)* ก็หมายถึง งานการที่มีการเผา โดยนำไปใช้หมายเอาเฉพาะ"เผาศพ"ไปเสียเลย ดังนี้ เป็นต้น

"ฌาน" แท้ ๆ จึงคือ ความเริ่มก่อไฟ ในขั้น "ปฐม" และ เผาไหม้ลงจน "สูญสิ้น" เรียบร้อย ในขั้น "สุดท้าย"

"ปฐมฌาน" หรือ **"ฌาน ๑"** จึงคือ การเริ่มมีพิจารณา มีการค้นคิดหาความจริง มีการไตร่ตรองหาเหตุ–ผลในจิตของตนว่า ตลอดเวลาเราเป็นคนใช้หู–ตา–จมูก–ลิ้น–กาย–ใจ นี้ เรามีอารมณ์ กามฉันทะหรือไม่ ? มีอารมณ์พยาบาทหรือไม่ ? มีอารมณ์ถีนมิทธะหยาบ ๆ ชัด ๆ หรือไม่ ? มีอารมณ์อุทธัจจะกุกกุจจะหยาบ ๆ ชัดๆ หรือไม่ ? นี่เป็นขั้นต้น พื้นฐาน รู้"รูป" รู้สภาวะโต้งๆแท้ๆ ก็ต้อง"รู้ตน"ให้ได้ ให้รู้จริงอย่างไม่สงสัยชนิดไม่มีวิจิกิจฉา พร้อมกับค้นหา"เหตุ"ที่เกิดสิ่งนั้น อารมณ์นั้น ให้ได้ด้วย เป็นการทำงานให้แก่ตนโดยเฉพาะเกี่ยวไปถึงอาการ–อารมณ์ของ"จิต"เพื่อจะหา"ตัวที่จะเอามาเผา"นั่นเอง เรียกว่า **ฌานที่ ๑** อย่าเลยเถิด ! อย่ากำหนดไกล – ลึก – สูง เกินสภาพขั้นต้น ไปจนเป็นความบริสุทธิ์–บริบูรณ์ จนไม่รู้ ต้น–กลาง–ปลาย อะไรกันเลย เมื่อเกิดรู้–แล้วเผา หรือ ทำให้สูญสิ้นไปลงเรื่อย ๆ เป็นสภาพ **ญาณ–วิมุติ–วิมุติญาณทัสสนะ** สั่งสมขึ้นเรื่อย ๆ จริง และ พอ"รู้แท้แน่ชัด"ถึงเหตุ–ผลชัดเจนแม่นที่สุด *(อธิบัญญาเกิดเป็นขั้นสุดท้ายจะล้างอาสวะ)* มันก็จะ"วางผลัวย"ทันที หรือ สลายหายไปจริง **โดยแท้ ๆแล้วมันไม่มีการเผาการปิ้งอะไรหรอก !** แต่ภาษาเท่านั้นที่เราเอามาเป็น"สื่อความหมาย" โดยเอาภาษาจากรูปธรรมหยาบ ๆ มาใช้ให้เข้าใจได้ ด้วยการเปรียบเทียบเข้ากับทางนามธรรมอันละเอียดๆแท้จริง นามธรรมมันไม่ใช่สภาวะเดียวกันกับรูปธรรมเลยจริงๆ ภาษาที่ใช้กับนามธรรมจึง"รู้แท้"กันได้ยากมาก หากไม่มีสภาวะแห่งนามธรรมนั้นจริง ๆ ในผู้ใดแล้ว ก็จะไม่มีการ"รู้แจ้ง" หรือ ไม่เรียกว่า "บรรลุธรรม"เป็นอันขาด *(เพราะภาษาทุกคำล้วนคือ"รูปธรรม"ทั้งสิ้น)*

ถ้าผู้ใดเพียงแต่พอ"รู้"ปั๊บถึงเหตุ และ ผล แล้วจิตก็วางได้ปล่อยได้ทันที ก็เรียกผู้นั้นว่า เป็นผู้มี"เจโต"แก่กล้า แกว่นกล้า หรือ มีอินทรีย์ มีพละ ที่มี"ศรัทธินทรีย์"ตั้งลงมั่น*(มีสมาธินทรีย์)*มาก่อนแล้ว พอเกิด"ปัญญา"*(ปัญญินทรีย์)* รู้ชัดรอบขึ้น ก็กลายเป็น"วิมุติ"ทันที เพราะเป็นผู้ได้"อดกลั้น"*(อธิวาสนา)* ได้เสพย์คุ้น*(ปฏิเสวนา)*กับการพราก การงด การเว้น การหยุดขาดจากสิ่งที่ไม่ควรเสพย์นั้นๆ มาจนใน"จิต"แท้ ๆ นั้น"เว้นรอบขาดถ้วน"*(ปริวัชชนา)* ลงในจิตได้แล้วจริง ๆ

เป็นพื้นฐานเดิมมา จะตั้งแต่ปางใด เมื่อใด ก็ได้ *(ชาตินี้ ปางนี้ อาจจะไม่ได้ผึกได้ทำก็เป็นได้)* แม้จะมาหลงเสพย์ มาหลงคลุกคลีจนดูเหมือนกับเป็นผู้เสพย์ติดเช่นเขาอื่นอีก ก็ยังงั้น ๆ แหละ ไม่ติดจริงติดจัง ติดแน่นติดแน่อะไรหรอก ! จึงเมื่อผู้นั้นพอรู้แล้ว ในเหตุ ในผลชัดเจน ก็วางก็ปล่อยได้รวดเร็วทันที บรรลุเป็น "ภาวนา" แท้กันเลยทีเดียว *(อย่าลืมว่าคำว่า "ภาวนา" นั้น มันหมายถึง "ความบรรลุ" หมายถึง "ความถึงผล–ความเกิดผลแล้ว" ทีเดียวละ ! ไม่ได้หมายว่า "เริ่มต้นทำ" หรือ "กำลังทำ" ดอกนะ !)*

ส่วนผู้ที่ยังไม่ได้สร้าง "เจโต" มาก่อน ไม่เคย "**ปฏิเสวนา**" ไม่มี "**อธิวาสนา**" ยังไม่เคยเกิด "**ปริวัชชนา**" ในจิตมาก่อน เป็น ศรัทธินทรีย์–ศรัทธาพละ แม้จะมี "ปัญญา" รู้แสนรู้ เข้าใจและแสนเข้าใจอย่างไร ? ก็จะต้องมาหัดพราก หัดเลิก หัด**เสพย์คุ้น** *(ปฏิเสวนา)* **ในสิ่งที่ควรเสพย์** คือ ต้องทำความ "คุ้น" ในสภาพที่เป็นความพราก ความห่าง ความหลุดขาดจากกัน ตั้งแต่พราก–ห่าง–หลุด–ขาด ขั้นหยาบ ๆ เป็นสภาพพรากวัตถุแท่งก้อน ห่างข้าวของตัวตนใหญ่ ๆ ไปก่อน *(ดังนั้น ผู้ที่จะต้องหนีผู้ หนีคนออกไปอยู่ป่าอยู่เขา จึงจะพอทนได้ จึงคือ ผู้ที่ยังไม่มี "เจโต" กล้าแข็ง หรือ อาจจะมี "เจโต" กล้า แต่ปัญญาอ่อนอยู่ ก็ได้ ยิ่งต้องอยู่ในป่านาน ๆ ก็ยิ่งแสดงว่า "เจโต" ยิ่งอ่อนมาก หรือ "ปัญญา" อ่อนมาก)* ต้องอดกลั้น *(อธิวาสนา)* สั่งสมจิตที่ไม่เสพย์ไม่แตะ ไม่คลุกคลีกันจริง ๆ จนเกิดสภาพ "ทนได้" หยั่งลงจิต ตั้งมั่นไม่หวั่นไหววนเวียนโอนเอนอยู่กับจิต แล้วก็ต้องมี "ความรู้" ความเข้าใจที่จะทำความแน่ใจซ้ำลงไป จนเห็นจริง รู้แจ้งว่า มันไม่ใช่สิ่งจำเป็น มันไม่ใช่สิ่งที่จะต้องมี ต้องเป็น ต้องเกิด ก็ได้จริง มันไม่ใช่สิ่งเก่งมีอำนาจอะไรหรอก ! **จิตเราเอง** นั่นแหละ **ไปหลงอยู่ใต้อำนาจมัน** จงรวมจิต–ปล่อยใจให้ได้มั่นคงแน่วแน่ จนสามารถกระทบสัมผัส หรือ จะรู้ จะเห็น จะเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ อันเป็นปัจจัยที่เคยก่อทุกข์ก่อสุข ก็ได้แล้ว โดยจิตปล่อย จิตวางได้แท้ว่า มันไม่ใช่ความสุข – ความทุกข์ อะไรเลย ! ต้องทำจนมั่นใจ จนแน่ใจ จนเด็ดจริง พ้นความสงสัย มีกำลังแห่ง "เจโต" ครบรอบ

เลิกได้เด็ดขาด เว้นได้เด็ดเดี่ยว รอบถ้วน(*ปริวัชชนา*) ตนจะแน่ใจในตนเอง ตนจะจริงจัง และ บอกกับตนได้เองจริงๆว่า ตนชนะแล้ว ตนอยู่เหนืออำนาจ หรือ ตนมีอำนาจเหนือกามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจะกุกกุจจะนั้นๆ ได้จริงๆ แท้ๆ อย่างชัดเจน อย่างแจ่มแจ้ง ไม่ข้องใจ ไม่สงสัยเลย (*พ้น "วิจิกิจฉาสังโยชน์"*) เพราะแม้จะเหลือเศษเสี้ยวแห่งอารมณ์ติดอยู่นิดน้อย(*อายตน*) หรือ ขนาดปานกลาง (*ธาตุ*) และหรือ ขนาดเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นหมู่เป็นกอง จนรู้ชัดเห็นโต้งๆ(*ขันธ์*) ก็ตาม ผู้รู้นั้น ก็จะรู้ "สภาพจิต" ของตนได้จริงๆ อย่างไม่สงสัย **ไม่มีวิจิกิจฉา**เลยจริงๆ และ จะพากเพียรลด ละ ทำ**ปฏิเสวนา** ทำ**อธิวาสนา**ให้แก่ตน ให้เกิด**ปริวัชชนา** บรรเทาลง บางลง เป็น**วิโนทนา**มาเรื่อยๆ จนสุดท้าย เป็น**ภาวนา**ถึงที่สุด ได้โดยรู้ชัดรู้จริงอย่างไม่สงสัยเลย **(พ้น "วิจิกิจฉา" แน่ๆ ก็คือ มี "บัญญา" แน่ๆ ชัดแจ้งแท้ๆ นั่นเอง)**

เพราะต้องเป็นผู้มีอำนาจ**เหนือจิตของตน**ได้อย่างแท้จริง(*วสวัตตี*) จึงจะเรียกว่า **ผู้ชนะแท้**(*ชินะ*) **"ผู้เหนือโลก" ของพุทธศาสนา** (*โลกุตตร*) ไม่ใช่ไป**เหนือ "โลก"** อะไรที่ไหนเลย

และ**สภาพที่ "จิตมีอำนาจเหนือจริง"** หรือ **ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจได้**(*วสวัตตี*)นั้น จะต้องเป็น **"อธิจิต** ที่ประกอบพร้อมด้วย **ความฉลาด 7"** หรือ จะต้องเป็น **"สมาธิ 7"** ครบพร้อม อันได้แก่....

1. เป็นผู้ฉลาดรู้ละเอียดรอบถ้วนในอธิจิตนั้นๆ (สมาธิ กุสโล)

2. ฉลาดในการทำจิตให้เข้าสู่สภาพนั้น ให้เป็นสภาพอย่างที่มุ่งหมายนั้น ได้เสมอๆเนืองๆ (สมาธิสฺส สมาปัตติ)

3. ฉลาดในการทำจิตสภาพอย่างนั้นๆ ให้คงอยู่ตั้งมั่นทรงนานแน่วแน่ ได้ (สมาธิสฺส ฐิติ)

4. ฉลาดในการทำจิตให้เพิก ให้พัก หรือ ให้พ้นจากสภาพอย่างนั้น หลุดเลิกจากสภาพอย่างนี้ ได้จริง (สมาธิสฺส วุฏฐาน)

5. ฉลาดในความรู้ลึกละเอียดพร้อม รู้มูล รู้เหตุ รู้เค้า รู้ขนาดของสภาพอย่างนั้นๆ และ ทำได้ด้วยอย่างเป็นชิ้นเป็นอันแน่ๆ (สมาธิสุส กัลลิต)

6. ฉลาดรู้ละเอียดในอารมณ์ ในความเป็นไปที่ต่อเนื่องมีบทบาทอยู่ตลอดของจิตอันยิ่ง ต่างๆ (สมาธิสุส โคจร)

7. ฉลาดในการทำกับจิตได้เก่ง เชี่ยวชาญ หรือ มีกำลังจิตแข็งกล้าสามารถมีฤทธิ์มีแรง รู้เห็นได้เด่นๆชัดๆ มากๆ จนต้องเรียกว่า เป็นอภินิหาร (สมาธิสุส อภินิหาร)

ผู้ประกอบด้วยธรรม 7 ประการนี้แล **ย่อมยังจิตให้เป็นไปในอำนาจได้ (เกิด)** และ **ไม่เป็นไปตามอำนาจของกิเลส (ดับ)** *(จากวสสูตรที่ ๑ อังคุตตร. สัตตก. ข้อ ๓๗)*

ดังนั้น ผู้ประพฤติธรรม หรือผู้บรรลุธรรม ได้ โดยไม่ต้องไป"นั่งหลับตา" หลับหูอะไร ให้นานให้มาก ไม่ต้องออกป่าออกเขาอะไรให้ยาก ให้ลำบาก หรือยิ่งต้องมานั่งพิจารณา ยืนพิจารณา นอนพิจารณาอะไร ก็ไม่ต้องเสียเวลาเลย พอฟังคำอธิบาย หรือ พอได้รับปริยัติแล้วพิจารณาตามในทันทีนั้น ก็สามารถบรรลุได้ ในเดี๋ยวนั้น ปลดปล่อย ละเลิกได้ทันที จริงๆ รู้ชัดเห็นจริง **เป็นได้จริง** อย่างพ้นวิจิกิจฉา จึงคือ ผู้เก่งยอด เป็นผู้เยี่ยมยอด **เป็นผู้ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจได้ รวดเร็ว ทันที ทันใด** ได้ออกปานฉะนี้ นับเป็นผู้มีอินทรีย์ พละสูงแกล้วกล้า สามารถตรัสรู้ได้เร็วพลันง่ายดาย เป็น "อุคฆฏิตัญญู" แท้ๆ คือ เป็นคนชนิดบัวที่เตรียมจะบาน เป็นคนชนิดหาได้ยากมาก แม้ในสมัยพุทธกาล ก็ยังมีไม่มากเลย เช่น พระพาหิยทารุจิริยะ พระยส และ พระอริยเจ้าผู้ซึ่งเพียงฟังธรรมจบ ก็บรรลุ โสดาบัน – สกิทาคามี – อนาคามี ทั้งหลาย ตามพุทธประวัติ ก็มีเป็นหลักฐาน ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น

ความจริง จึงเป็น ว่า **ผู้บรรลุได้** *โดยไม่ต้อง"นั่งหลับตา" ทำฌานเลย ไม่ต้องหลบต้องเลี่ยงออกป่าออกเขา เพื่อพราก เพื่อห่างอะไรเลย* **จึงเป็นผู้เยี่ยมกว่า** ผู้บรรลุที่จะต้องไปมัวงมโข่ง นั่งหลับตาเพ่งพิศ พิจารณาบี้แล้วบี้เล่า อยู่ในถ้ำในเขาเป็นไหนๆ

ซึ่งใน "พุทธศาสนา" แท้ ๆ ทุกวันนี้ ยังมี**คนหลงผิด** ขนาดถึงกับยืนยันท้าทายกันออกมาเลยว่า **ถ้าใครไม่นั่งหลับตาบำเพ็ญฌาน หรือ ไม่ออกบ่าออกเขาเข้าถ้ำแล้วละก้อ จะไม่มีทางบรรลุธรรมเอาเลยทีเดียว** เพราะ**ผู้เข้าใจผิด-ผู้หลงผิด**กลุ่มนี้ เขายึดมั่นถือมั่นยืนยันเลยว่า *คนจะบรรลุธรรมได้มีทางเดียว ต้องใช้วิธี "นั่งหลับตา"* และเรียกว่า นี่คือ การทำ "กรรมฐาน" หรือคือ "การปฏิบัติธรรม" อย่างอื่นมิใช่ ! อันเป็นการ "หลงทาง" หรือ หลงผิด เป็นการเข้าใจผิด (*มิจฉาทิฏฐิ*) อย่างที่เคยเป็นกันมาแล้ว เป็นมาก่อนสมัยพุทธกาล และ แม้ในสมัยพุทธกาลก็ยังมีผู้หลงผิดชนิดนี้อยู่ และ จะยังมีต่อไปอีก อย่างไม่มีที่สุดในเรื่องนี้ *(ยิ่งไปหลงนั่งหลับตาบำเพ็ญ*แบบผิด ๆ *อย่างที่พวกโลกียฌานเขาทำกัน ก็ยิ่งแย่ใหญ่ หรือ แม้จะเป็นอย่างอาฬารดาบส อุทกดาบส ก็ยังผิดอยู่นั่นเอง)*

ทั้ง ๆ ที่**ตัวอย่างพระอรหันต์เจ้า**ที่บรรลุธรรมในสมัยพระพุทธองค์ ก็ไม่เห็นมีประวัติว่า ใครสักคนเดียว ที่เล่าบอกไว้ว่า **บรรลุธรรมในขณะนั่งหลับตา** มีแต่อยู่ในสภาพธรรมดา ๆ ลืมตา และ ตอนจะบรรลุก็ทำงานอยู่บ้าง ยืนบ้าง เดินบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง อยู่ในอิริยาบถอะไรต่าง ๆ ก็ได้ทั้งสิ้น **ตัวอย่างผู้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ เพราะนั่งฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าไปพลาง ไตร่ตรองเพ่งพินิจ** (*ฌายถ*) **หรือ เพ่งเผาไปด้วยในบัดเดี๋ยวนั้น แล้วก็บรรลุธรรม ในเมื่อพระพุทธองค์บรรยายจบบทจบแต่ละพระสูตร** นั่นต่างหาก ที่มีเป็นตัวอย่างเยอะแยะมากมาย ยิ่งบรรลุเป็นพระโสดาบันด้วยแล้ว ยิ่งมีมากมายก่ายกอง และ ไม่เกี่ยวกับการนั่งหลับตาเอาเลย เพราะมันเป็นการบรรลุขั้นต้น เป็น "ธรรม" ที่คนดี ๆ ธรรมดา ๆ ก็รู้ ก็พราก ก็จากได้ เป็นปกติกันอยู่แล้วส่วนมาก คือ ผู้มี**ศรัทธาวิมุติ** มี**กายสักขี** หรือ **เจโตวิมุติ**อยู่แล้ว เพียงแต่มาทำความเข้าใจให้รู้ชัดเจน (*ปัญญาวิมุติ หรือ ญาณทัสสนะ*) พร้อม โดยการตรวจตน รู้ความจริงที่ตนมี ตนได้ ก็จะแจ้งในความหลุดพ้นจากอกุศลธรรมขั้นต้น ๆ อันเป็น "อบาย" เป็นธรรมระดับแรกได้ง่าย ๆ เนื่องจากส่วนใหญ่นั้น จิตส่วนใน

ไม่ได้ติดแน่นติดจริงอะไรหรอก (*คือ มีเจโตวิมุติกันอยู่แล้ว*) เพียงแต่ "ไม่รู้" ความจริงชัดเจนเท่านั้นเอง เมื่อคลุกคลีอยู่แต่กับคนโลกย์ ๆ ก็เลยทำให้พลอยหลงคลุกคลี (*สังสัคคะ หลงเห็นว่า เป็นสวรรค์ เป็นความสุขความสนุกความเพลินต่าง ๆ ฯลฯ*) หลงเกี่ยวข้องกับ "อบาย" ต่าง ๆ ไป อย่างนั้นเอง พอมาได้ฟังแค่ภาษา ก็เข้าใจชัด พอรู้ความก็เข้าเนื้อ พอรู้คำแท้ก็เห็นแท้ได้ ก็ละ ก็เลิก ก็หยุดที่เคยไปหลงติดอยู่ด้วยความหลงตามชาวโลกย์นั้น ๆ ได้ทันที (*เรียกว่า "อุภโตภาควิมุติ"*) เพราะบรรลุธรรมขั้นต้น มันแค่หยุดอบาย เลิกในอบายทั้งหลาย (*โดยเฉพาะ "อบายมุข"*) "ปิดอบาย" ที่ตนไปหลงติด หลงคลุกคลีได้ เลิกขาดไม่ยุ่งเกี่ยวเที่ยวท่องเฉียดกรายเมืองนรก (*อบาย*) นั้น ๆ ได้หมดเกลี้ยง ก็เป็นพระอริยเจ้าจริง ๆ มีขั้นมีตอนมีระดับจริง ๆ อย่าพากันสับสนเอา "คุณธรรม" ของพระอรหันต์ขั้นปลายสุดสูงสุด หรือ พระอริยเจ้าขั้นสูงอื่น ๆ มาเป็น "คุณธรรม" ของพระโสดาบันเป็นอันขาด (**ซึ่งทุกวันนี้ "เข้าใจผิด" ดังนี้กันเกือบทั้งนั้น**) มิฉะนั้นจะแบ่ง**สมณะ ๔ เหล่า** ไม่ออกเลย และจะพลอยหลงผิด จะเข้าใจในองค์ ๘ แห่งสัมมาอริยมรรคของพระอริยเจ้าแต่ละระดับไม่ได้ ก็จะสำคัญผิดแม้ "วาจา" แม้ "การกระทำ" หรือ แม้แต่ "อาชีพ" ของพระอริยเจ้าแต่ละระดับไปหมด วาจา–การกระทำ–อาชีพ ก็ย่อมส่อภูมิแท้ของคนได้แท้ด้วยโดยจริง

เพราะ**สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ**ของพระอริยเจ้าระดับใด ๆ ก็จะต้องเป็นไปจริงมีบทบาทอย่างนั้น ๆ จริง ตาม**สัมมาทิฏฐิ** (*ความเข้าใจจริงจนเรียกได้ว่า "ญาณ"*) และ**สัมมาสมาธิ** (*จิตทำได้จริงอย่างเข้มแข็งมั่นคงจนเรียกได้ว่า "วิมุติ"*) ของแต่ละท่านนั้น ๆ ดังนั้น พระอริยเจ้า**ผู้มี "วิมุติ" ในระดับใด** ได้แล้วจริง แม้จะยังไม่เคยได้ยินใน "เดรัจฉานกถา" ยังไม่เคยได้ยินได้รู้ใน "ศีล" คือ ยังไม่ได้ไหวทัน (*ปฏิภาณ*) ในการเกี่ยวข้องคลุกคลีอยู่ของตนที่ตนยังทำอยู่ ซึ่งการนั้น ซึ่งกิจนั้น อันไม่ดีไม่ควร แต่พอรู้พอเข้าใจในเหตุผลของ "เดรัจฉานกถา" นั้น ๆ หรือ พอรู้ว่า ระเบียบวินัย (*ถ้ารู้แทงทะลุถึง "นัยะอันลึกซึ้งยิ่ง" ก็ยิ่งเป็น "วิ" =ยิ่ง เป็น "นัย" =เหลี่ยมมุม, เชิงชั้น, แง่เงื่อน ได้ถูกแท้เก่งเยี่ยม*) **รู้กฎเกณฑ์ของฐานะนั้น ๆ ต้องไม่ทำสิ่งนั้น**

เรื่องอย่างนั้น เท่านั้นแหละ พระอริยเจ้าท่านนั้น ก็จะหยุดทำ จะไม่เกี่ยวข้องกับ "เดรัจฉานอาชีพ" จะหยุด "เดรัจฉานกัมมันต" นั้นๆ จะไม่ทำสิ่งนั้นเรื่องนี้ ตามกฎ ตามหลัก ตาม "กถา" นั้นๆ ได้ทันที ไม่ว่า จะเป็นศีล ตั้งแต่ ศีล ๕, ศีล ๘, ศีล ๑๐, จุลศีล, มัชฌิมศีล, มหาศีล, ปาฏิโมกขุทเทส ๒๒๗ หรือ โอวาทปาฏิโมกข์ศีล ๘๔,๐๐๐ ใดๆ ตามภูมิ ตามฐานะแห่งความสูง-ความต่ำอันแท้จริง ของท่านนั้นๆ จริงๆ

ถ้าเลิกไม่ได้อย่างบริบูรณ์ เช่น พอท่านเข้าใจใน "เดรัจฉานอาชีพ" หรือ "เดรัจฉานกัมมันต" เข้าใจใน "ศีล" นั้นดีแล้ว แม้เพียงได้ยิน "กถา" ได้ฟัง คำพูดว่า *หยุดเสีย ! เลิกเถิดในสิ่งนั้นเรื่องนั้น* ท่านก็เข้าใจแท้**ใน "ใจ" หรือใน "จิต" อันเป็นข้างใน ก็เลิก ก็หยุดได้ทันที** *แต่ "ภายนอก" ยังไม่ได้เลิก !* เพราะความจำเป็นแท้จริงๆ **ก็มีอยู่**

ทว่า ในใจของผู้มี "เจโตวิมุติ" จริงนี้ จะไม่ห่วง "อาชีพ" ไม่ห่วง "การกระทำ" นั้นเลย "จิต" แท้ๆ ทิ้งอาชีพ ทิ้งการกระทำนั้น ได้จริง แต่ทางภาระทางกายนอกรูปนอก ยังต้องคลุกคลีต้องทำอาชีพนั้นอยู่ ก็เพราะภาระจำยอม ท่านก็จะรู้ตัว รู้ใจจริงของท่าน **และแน่นอนที่สุด ท่านผู้นี้จะต้องพยายามหาทาง "หยุด" หาทางเลิก หาทางปลดปล่อยจาก "อาชีพ" ปล่อย "การกระทำ" ที่เป็น "เดรัจฉานวิชชา" นั้นๆ จะหาทางไม่ละเมิด "ศีล" นั้นๆ ให้ได้เป็นที่สุดอย่างจริงจัง ให้ได้เป็นที่สุด ตามภูมิจิตอันแท้จริง**ของพระอริยเจ้าแต่ละระดับนั้นๆ จริงๆ *(ยกเว้น ผู้ไม่มี "วิมุติ" จริง แต่มี "ปัญญา" รู้ได้แล้ว ก็เลยหยิบเอาเชิงแง่ที่ "รู้" นั้น มาเป็นเหตุเลศอ้าง* **ทำกลบเกลื่อนตีกิน** *และ เขาผู้นั้นจะไม่คิดหาทางเลิกด้วย ก็มีจริง ! เป็นบาป เป็นนรกจริงของผู้ที่ทำนั้นๆ อยู่จริงๆ)* **ผู้มี "ความจริง" *(สัจธรรม)* เท่านั้น ที่ "รู้จริง แล้วจะทำจริง" ให้ลงตัวลงร่องลงช่องกัน ไม่ค้านไม่แย้งกัน**

เนื่องจาก ผู้ที่ได้ธรรมแล้ว ผู้ที่มีธรรมแล้ว ผู้ที่เป็นธรรมแล้วแท้จริง **จะต้องให้ธรรมเป็นเครื่องรักษาตน ทั้งตนก็จะต้องรักษาธรรมนั้นไว้ ยิ่งกว่าแก้วมณีที่เลิศค่าใดๆด้วย** เพราะถ้าผู้ใดได้"สิ่ง"ใดไว้แล้ว เมื่อผู้นั้นรู้จักค่าของ"สิ่ง"นั้นอย่างถูกแท้ถ่องแท้ ผู้นั้นก็จะรักษาสิ่งนั้นไว้อย่างเป็นที่สุดจริงๆ และที่สุดแห่งที่สุด คนจะไปได้ เป็นให้ได้ เป็นที่สุด อย่างแท้จริงนั้น ก็คือ คนทุกคนจะใช้สิ่งที่ตนได้ ตนมี ตนเป็นอย่างสูงสุดนั้น นั่นแหละ เป็น"อาชีพ" เพราะฉะนั้น เมื่อผู้ใด"ได้ธรรม"แล้วจริง มีธรรมแล้วจริง เป็นธรรมแล้วจริงบริบูรณ์ ไม่ต้องพึ่งอื่นเลย ผู้นั้นก็จะพึ่ง"ธรรม"เท่านั้นยังชีวิตอยู่ ผู้นั้นจะพึงความถูกต้อง ความดีงาม ความมีระเบียบ มีหลักเกณฑ์ มีศีลอันบริบูรณ์สูงสุด ที่ตนสามารถมีได้นั่นแหละ เป็นเครื่องยังชีวิตให้เป็นไปอยู่ **ผู้นั้นก็จะมี"ธรรม"เป็นอาชีพ เป็นที่สุดจริงๆ** โดยจะไม่เหมือนคฤหัสถ์ยังชีพ สาระ ก็จะไม่ใช่อย่างคฤหัสถ์ วิชชา ก็จะไม่เป็นอย่างคฤหัสถ์ บทแห่งการกระทำ หรือการงาน ก็จะไม่ใช่งานอย่างคฤหัสถ์ การแลกเปลี่ยน วนเวียน สะสม ก่อสร้าง กักตุน ก็ยิ่งจะไม่เป็นเช่นคฤหัสถ์อย่างแท้จริง แม้พระอริยเจ้านั้นๆจะยังไม่มาอยู่ในสภาพโกนหัวนุ่งจีวร จะยังอยู่ในสมมุติเป็นฆราวาสเพศอยู่ก็ตาม *ผู้มีธรรมแล้วแท้นั้น ก็จะยังเป็นอยู่ เป็นไป มี* **สาระสัจจะ***แตกต่างจากความเป็นคฤหัสถ์จริงๆ*

จะเป็นอยู่ และ เป็นไปด้วยสภาวะของ**"วิเวก ๓"** โดยแท้จริง

คือ "กาย"ก็วิเวก "จิต"ก็วิเวก เพราะ"อุปธิ"แห่งผู้นั้นๆนั่นแหละวิเวกแท้แล้ว ตามภูมิ ตามระดับจริง

– บทที่ ๓๐ –

เรามาพูดถึง **"วิเวก ๓"** กันดูบ้าง

"วิเวก ๓" นั้น มี **กายวิเวก–จิตวิเวก–อุปธิวิเวก** ถ้าเราเข้าใจ "วิเวก ๓" ดีอีก เราก็จะรู้จัก "พระอริยะ" ได้ดีขึ้นอีก และ จะเข้าใจ**พระของพุทธศาสนา** กับ **พระของฤาษีเดียรถีย์** ขึ้นอีก

อันดับแรก เรามารู้จัก **"กายวิเวก"** ดูที่รี

กายวิเวก นั้นแหละคือ "ฌาน" ลืมตา จริง ๆ เป็นสภาพสงบสุภาพ คือ ราบรื่น ง่าย งาม อยู่จริง ๆ ในขอบข่ายที่เรียกว่า "กาย" และ **กายวิเวก**ก็ไม่ได้หมายความผิด ๆ เพี้ยน ๆ หลง ๆ อย่างตื้นเขินเบื่อว่า *คนผู้ใดได้อยู่ในที่สงัด แล้วก็เลยเข้าใจเอาว่า นั่นคือ "กายวิเวก"* เช่น เอากายไปอยู่ในป่าช้า เอากายไปอยู่ถ้ำ ไปอยู่ที่ห่างผู้ห่างคน หรือ เอากายไปอยู่ในที่ ๆ สงบ เอากายไปอยู่ใน "สถานที่วิเวก" **อย่างนั้นไม่ใช่ตัว "กายวิเวก" เลยจริง ๆ**

สถานที่วิเวก หรือ สถานที่สงบสงัด ก็เป็นเรื่องของสถานที่ มิใช่เป็นเรื่องของกาย มิใช่เป็นเรื่องของ "วจี" และมิใช่เรื่องของ "จิต" ยิ่งเป็น "อุปธิ" แล้ว คนนั่นแหละจะมี **"อุปธิ" ติดยึดวุ่นวายเอากับ "สถานที่วิเวก"** โดยคนผู้นั้นจะไม่ "วิเวก" เลย แต่ก็หลงผิดคิดว่า "ตนนั้นวิเวก" ก็มีอยู่มากหลาย

จงมาจับประเด็นให้ถูกประเด็น จงมาจับสาระให้ถูกสาระ มาจับเป้าหมายให้ถูกเป้าหมาย จับตัวให้ถูกตัว จับคำให้ถูกคำ จับความให้ถูกความ อย่าให้หลงเหลี่ยมหลงเงา อย่าให้พลาดเป้นเท้เพี้ยนความหมายสำคัญแท้ไปเป็นอันขาด

ป่าช้าจะสงบ บนภูเขาจะเงียบ ก็เป็นเรื่องของ "ป่าช้า" เป็นเรื่องของ "ภูเขา" ในถ้ำจะระงับ หรือ ที่ลอมฟาง กลางสวนจะนิ่ง จะเย็น จะเยือก มันก็เป็นสิ่งนั้น แห่งนั้นของมันเอง "วิเวก" ของมันเองสงบ–เงียบ–เรียบราบ **มิใช่ "กายวิเวก" หรือ "กายสงบ" ดอก !** จับประเด็นดี ๆ

"กายวิเวก" นั้น หมายความว่า อาการกายกรรม อิริยาบถทางกาย ของคนโดยตรงทีเดียว ไม่อยู่ในอาการเดือดร้อน ไม่อยู่ในสภาพที่ดิ้นรน ไม่มีลักษณะกระดกกระเดิ้น เก้งก้างกร่างกราย ไม่เป็นอิริยาบถดิ้นรนซัดส่ายไปมามากมายเหมือนชาวคฤหัสถ์เขาเป็นอยู่ ไม่รุกรี้รุกรนซ่านซ่า ไม่บ่งบอกถึงความร้อนใจ และ ก็มิใช่จะตื้บทึบ อึบอับ หดหู่ ห่อเหี่ยว เรียวโรย หลบลี่ นิ่งงั่ง นั่งเด๋อ งุ่มง่าม ย่ามหยุด จนเกินไป อย่างนั้นด้วย ความหมายที่ชัดแท้ ก็คือ มีลักษณะทางกายกรรม ไม่กระทำไม่มีบทบาทเหมือนอย่างกายกรรมของผู้มี โลภะ–โทสะ–โมหะ หรือ มีอาการกายกรรมที่ไม่บ่งบอกถึงความมีอารมณ์โลภะ หรือ โทสะ หรือ โมหะ แม้จะทำการ–ทำงานอยู่โดยอย่างใดๆ ก็ตาม หรือ จะ "หยุดนิ่ง" อยู่ ก็ตาม จะอยู่ในกรุง อยู่ในบ้าน ในคฤหาสน์ หรือ อยู่ในป่าช้า เขา ถ้ำ ก็ตาม ก็ยังคงมีอาการกาย–อิริยาบถทางกายสุขุม แม้จะทำงานเคลื่อนไหวอยู่ อย่างหนัก – แรง – เร็ว ก็สุภาพ เยือกเย็น พอดีพองาม เป็นผู้มีสภาพ **"สำรวม"** *(คือ มีความพยายามรวบไว้, รัดรอบไว้, ไม่ใช่ให้มากออก)* เป็นผู้มีสภาพ **"สังวร"** *(คือ มีการแสดงถึงว่า มีความระลึก ระวังให้สภาพเป็นไปอยู่อย่างเหมาะยิ่งถูกต้องยิ่ง สมควรยิ่งดียิ่ง อยู่เสมอทุกอากัปกิริยา)* เป็นผู้มีสภาพ **"สงบระงับ"** ไม่ยึด ไม่เกาะ ไม่ติด ไม่ตื้น ไม่เต้น มีแนวโน้มไปสู่ความหยุดติด หยุดตื้น หรือ เลิกติด เลิกตื้น มีความปล่อย ความวางเสมอ ๆ เป็นสภาพ เรียบรื่น ง่าย งาม หรือ แสดงชัดถึงความเป็นตัวของตัวเองอันอิสระ หลุดล่อน ถ้าเกี่ยวกับ "สถานที่" แล้ว ก็มีลักษณะอาการแห่งกายกรรม ที่ไม่ตื้นสถานที่ ทั้งไม่ติดสถานที่นั้น อย่างเห็นได้รู้ได้ง่าย ๆ เอาด้วย *(ซึ่งผู้หลง "สถานที่วิเวก" เสียอีก จะติดสถานที่ หรือ ตื้นสถานที่นั้น ๆ และนั่นคือ หมายถึง*ความไม่ "วิเวก" ของผู้นั้นอยู่แล้ว *ต่างหาก)*

"วิเวก" คือ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลงในสิ่งอะไร ๆ ที่มีอยู่ในสถานที่นั้น ๆ ถ้า **"กายวิเวก"** ก็เป็นได้ด้วยอาการกาย ด้วยท่าทีเปิดเผย ด้วยอิริยาบถใหญ่ชัด เพราะฉะนั้น จึงจะ**ไม่มีอาการกายเดือดร้อน** เมื่ออยู่ในสถานที่นั้น หรือเมื่อออกไปจากสถานที่นั้น ๆ และ ไม่ดิ้นรนที่จะออกไปจากสถานที่นั้น ๆ เพราะไม่โลภ ไม่อยากได้อะไรที่มีนอกเหนือจากในสถานที่นั้นมี เป็นผู้ไม่ดิ้นออกไม่ดิ้นเข้า และ แม้ตัวร่างกายของตัวเองจะกำลังยืน กำลังเดิน กำลังนั่ง กำลังนอน กำลังพูด กำลังอยู่กลางแดด กำลังอยู่กลางฝน หรือ กำลังประกอบการงานทางกายกรรมใด ๆอยู่ ก็จะเห็นได้เข้าใจได้ว่า ท่านผู้นี้ "วิเวก" อยู่ คือ ไม่ดิ้ดดิ้นระริกระรี้มากไปเกินกว่าเหตุ ไม่ซัดส่ายหวือหวามากไปเกินกว่าเหตุ ไม่หลุกหลิกรุกรี้รัวรนจนเกินกว่าเหตุ ไม่แสดงอาการเป็นไปเพื่อโลภะโทสะเกินกว่าเหตุ แต่จะมีลักษณะอาการกายโน้มเอนไปในทางข้างฝ่าย "น้อย" ด้วยกิเลส หรือ "ไม่มีกิเลส" กว่าที่คฤหัสถ์เขาเป็น เขามีกันอยู่อย่างเทียบกันได้ เห็นกันชัด ๆ ผู้มีปัญญาในเชิงเทียบเคียงจะดูออกรู้ได้จริง ๆ และ ก็จะไม่เฉยเมย–เฉื่อยแฉะเกินกว่าเหตุ จะไม่หดหู่ห่อเหี่ยวเกินกว่าเหตุ จะไม่หงุบหงับง่วงโงกเกินกว่าเหตุ จะไม่หลบลี้หนีหายเกินกว่าเหตุ จะไม่หยุดไม่ติดเกินกว่าเหตุ จะไม่ "น้อยไป" เกินกว่าเหตุด้วย

"กายวิเวก" นั้น หมายเอาดั่งกล่าวมาในข้างต้นนั้นแท้ๆ พยายามทำความเข้าใจให้ดี ๆ เถิด ! แม้คำว่า **"กาย"** จะหมายเอาว่า คือ **ความประชุม** ที่จะนับความเกี่ยวข้องให้รวมเอาทั้ง "สถานที่" ด้วย ก็ตาม ก็อาจจะมีสภาพเป็น **"กายวิเวก"** หรือ **"กาย"ไม่"วิเวก"** *เพราะ"สถานที่วิเวก" แท้ ๆ เป็นเหตุ* ก็ยังได้ทั้งสิ้น

ดังนั้น **"กาย"ของพระโยคาวจร อาจจะไม่"วิเวก"เลยก็ได้** แม้จะอยู่ใน "สถานที่**วิเวก**" แท้ ๆ แล้ว ก็ตาม ถ้าตนยังทนต่อ "สถานที่วิเวก" นั้นไม่ได้ ก็อาจจะ **"พล่านกาย" หรือ "เหี่ยวหดกาย" ไม่สงบเลย** และแม้จะชอบ "สถานที่วิเวก" นั้น ยิ่งถ้าขั้นชอบ หรือ โลภในสถานที่นั้นมากๆด้วยนั่นแหละ ยิ่งจะเห็นได้ง่ายชัดว่า จะทำให้ **"กายไม่วิเวก"** ได้แน่ ๆ เมื่อมีใครมาไล่ให้ออกจาก "สถานที่วิเวก" นั้น ดูทีรึ ดังนี้ เป็นต้น

"กายวิเวก" จึงมิใช่ "สถานที่วิเวก" หรือมิใช่ "กายได้อยู่ในที่สงัด" แต่ก็มิได้หมายว่า "สถานที่วิเวก" จะไม่ก่อให้เกิด "กายวิเวก" ก็อาจจะช่วยได้ดีมาก เท่าๆกับอาจจะไม่ช่วยเลย กลับจะทำให้ "ยิ่งไม่สงบ" *(ไม่วิเวก)* ก็ได้ ถ้าคนผู้นั้นยังไม่เหมาะสมภูมิ เหมาะสมสภาพ

และ จงอย่าเข้าใจให้**เลยเถิด** *(สุดโต่ง)* ไปถึงขนาดว่า **"กายวิเวก"** คือ **กายอยู่เฉยๆ กายนั่งนิ่งๆเท่านั้น กายไม่กระดุกกระดิก** *(ที่หลงยึดเอานั่งนิ่งแข็งทื่อไปโน่นทีเดียวเลยก็มี)* เยี่ยงนั้นอีกเป็นอันขาด ถ้าไปหลงยึดเอาแต่หลับตานิ่ง หรือ การหยุดแม้อาการกายทั้งหมด ไม่เคลื่อนไหว ไม่มีอิริยาบถใดเลย หรือ เฉยเมย เฉื่อยเนื่อย เหี่ยวหด **เสพย์ติดความหยุด** ไม่ทำอะไร จึงจะเรียกว่า **"กายวิเวก"** ก็เป็น**ความหลงผิด** เป็นการเข้าใจ **มัชฌิมา** หรือ **สัมมา** ยังไม่ได้ ก็จะ**สุดโต่งเลยเถิด**เอนเอียงไปเป็นฝ่ายข้าง "อัตตกิลมถานุโยค" เข้าเสียอีก *(จงพยายามทำความเข้าใจให้ดีๆกับคำว่า "อัตตกิลมถานุโยค" ก็คือ ผู้ผิดใฝ่ "จิตนิยม" ทั้งหลาย นั่นเอง เป็น พฤติภาพ)* ดังนั้น ผู้ใดยึดเยี่ยงนี้ เข้าใจผิดอย่างนี้ "กายวิเวก" ของผู้นี้ ก็จะมีได้แต่เฉพาะอิริยาบถนั่ง หรือ นอนหยุดสนิท นิ่งแน่เป็นท่อนไม้แท่งหินไปเท่านั้น

คำว่า "ฌาน" ขั้นกายวิเวก หรือ สมาธิขั้นกายวิเวก ของ**ผู้เข้าใจผิด**ชนิดนี้ จึงจะมีได้แต่ในอิริยาบถจำกัด ในเวลาจำกัด "กายวิเวก" ของผู้เข้าใจผิดดังกล่าวนี้ ถ้าจะให้เกิด ให้มี ก็ต้อง "ทำ" เอา สร้างเอา หรือ ประกอบขึ้นจึงจะได้ และอยู่ในขอบเขตเวลาจำกัด จะไม่สามารถมีได้ทุกอิริยาบถ ทุกเวลาเป็นอันขาด **ผู้เข้าใจผิด**ดังกล่าวนี้ ก็เป็นเช่นเดียวกับผู้เข้าใจว่า *"สมาธิ" หรือ "ฌาน" นั้น จะมีได้แต่เฉพาะตอนนั่งหลับตาทำเอา นอนทำเอา เท่านั้น*

เพราะฉะนั้น "ผู้เข้าใจผิด" โดยนัยดังกล่าวนี้ จะไม่มี **"วจี" อันวิเวก** *ซึ่งก็ยังคือความเป็น "กายวิเวก"* หรือคือ *ความยังเป็นอาการกายภายนอกอยู่ด้วย* นี่เลย หรือ จะเข้าใจ **"วจี" ที่วิเวก** ไม่ได้เลย เนื่องจากว่า เมื่อ "วิเวก"

ไปหมายเอาหยุดสนิท นิ่งเงียบเสียหมดแล้ว "วจี" อันหมายเอาการมีคำพูด หมายเอาภาษาอันจะต้องมีเสียง มีความไม่เงียบ มีความไม่หยุดสนิทในเสียง แล้วจะทำยังไง ? จึงจะได้ "วจี" อันจะต้องมี "วิเวก" ไปพร้อมด้วยได้ ถ้าขืนไปหลงผิดว่า "วิเวก" คือ หยุดสนิท คือ เงียบนิ่งหมด ไม่มีอะไร ไม่มีกรรม ไม่มีอาการ ไม่มีบทแห่งการงานของมัน ก็เมื่อการงานของวจี คือ ทำเสียงให้ดังออกมารู้เรื่องกัน แล้วจะให้ "วจี" มันมี "วิเวก" ได้ยังไง !

หากเข้าใจผิดเสียเช่นนี้แล้ว **"กายวิเวก"** อันหมายถึง "วจี" ของคน ก็คือ คนใบ้ หรือ ใบ้ท่าเดียว *(ใบ้ลูกเดียว)* เถนตรงเลย

หากเข้าใจผิดเป็นนัยะดังกล่าวนี้ วจีกรรม กับ กายกรรมต่างๆ ถ้าจะนับว่าเป็น "วิเวก" ก็ต้องคือเรื่องๆ เดียว คือ หยุดสนิท เงียบนิ่งเหมือนกันเปี๊ยบ ! และแน่นอน ก็จะเหมือนกันไปจนถึง **"จิตวิเวก"** เอาด้วย สำหรับผู้**เข้าใจเลยเถิด** หรือ**เข้าใจผิด**ดังกล่าวนี้ เพราะจะ**"เลยเถิด"***(สุดโต่ง)*ไปจนถึงว่า **ฌาน–สมาธิ** ที่บำเพ็ญกันเป็นขั้นสูงสุด หรือ **นิโรธ–นิพพาน**นั้น คือ*การดับ การหยุดสนิท การเงียบนิ่งไปหมด* **ไม่มีบทบาท ไม่มีการงาน ไม่มีพฤติ ไม่มีกิริยา–อาการ ของอะไรๆ แม้แต่ "จิต" ก็จะไม่ให้มีจิตเลย เป็น "อภิสัญญานิโรธ" หรือ "อสัญญี" เป็นที่สุด** ดังได้เคยอธิบายมาแล้ว แล้วจะพูดกันถึง **การดับสนิทของกิเลส การหยุดสนิทของอาการทุกข์อาการสุข หรือการเงียบนิ่งไม่ปรากฏสภาพของ "อารมณ์โลภะ อารมณ์โทสะ แม้แต่อารมณ์โมหะ"** ไม่รู้เรื่องกันได้เลย เนื่องจากเข้าใจคำว่า หมดสิ้น ดับสนิท สงบสนิท หยุดสนิทอะไรต่างๆนั้น เป็นการ "ยึด" ไว้ที่จุดปลายโต่งสุดท้ายอันเดียวเสียหมด เมื่อเพ่งยึดจน**เลยเถิด(สุดโต่ง)** "จัด" ไปถึงขนาด แม้แต่ "จิต" ก็ให้หยุด **ไม่ให้มี "รู้" อะไร** "วจี" ก็ต้องมีไม่ได้ "กายกรรม" ใดๆก็มีไม่ได้ กาย – วจี – จิต – อุปธิ จึงแยกไม่ออกแน่ และ ไม่ต้องอธิบาย

เพราะความดับสูญ หรือ ดับหมดสิ้น หรือ สงบสนิท แบบนี้ มัน"ง่าย" เสียเหลือเกิน ใครๆก็รู้ได้ ใครๆก็เข้าใจได้ "ความดับ"*(นิโรธ)*"ความสงบ" *(วิเวก)* ตื้นๆเขินๆ อย่างนั้น มันจะลึกซึ้งสุขุมประณีตอะไร ? **สัจธรรม-ปรมัตถธรรม** หากมันตื้นๆ ง่ายๆ หมูๆ อย่างนี้ พระพุทธเจ้าจะเอาอะไรมายิ่งใหญ่ในเมื่อเดียรถีย์ฤาษีไหนๆเขาก็รู้ และโลกมันก็คงจะสันติสุขเสียแล้วซี ! เมื่อคนก็ทำนิโรธ-นิพพาน-วิเวก แบบนั้นกันหมดจริงๆ แต่แล้วโลกก็จะยิ่งฉิบหาย ! ดับสูญสันตโรกันไปหมด ! เพราะสร้างแต่ความ"ไม่มี"*(นัตถิ)*เถนตรง หยาบๆ ตื้น-เขิน อย่างนั้นๆ ลัทธิ"มิจฉาทิฏฐิ"เช่นนี้ ท่านเรียกกันว่า **ลัทธิ"นัตถิกทิฏฐิ"**

ถ้า"จิต"ของผู้ใด"ยึดมั่น"ไว้ผิด ดั่งกล่าวแล้วนี้จริง แม้จะอธิบายกันให้ตื้นลึกหนาบางละเอียดลออกันอย่างไร ก็จะเข้าใจไม่ได้เลย เพราะ**เลยเถิด-สุดโต่ง**เสียแล้วแท้ จริงๆ

ขอให้ทำความเข้าใจกับคำว่า **"วิเวก"** อันอธิบายความด้วยคำว่า สงบสำรวมลง ระงับเสมอ ความสงัด ความปลอด ซึ่งหมายถึงมีแนวโน้มไปในทิศทาง"น้อยเข้า-เบาลง-ง่ายขึ้น" หรือที่สุด ถึงขั้น"ไม่มี" ก็เป็นเรื่องในรูป ในสิ่งที่ไม่ควรมี "ไม่ทำ"ในเรื่องที่เกินสภาพเกินฐานะแล้ว สิ่งใด เรื่องใด รูปใดที่"ไม่ควรมีเลย"ตลอดกาล ก็ตัดขาด ระงับสุด เป็น"ไม่มี"เอาเลย สิ่งใด เรื่องใด รูปใดที่"ยังควรมีบ้าง ไม่มีบ้าง" ยังต้องยืดหยุ่นอยู่ตาม เหตุ-ผล-ตน-ประมาณ-กาล-บริษัท-บุคคล *(สัปปุริสธรรม ๗)* ก็ต้องยังยืดหยุ่นอยู่ หรือ สิ่งใด เรื่องใด รูปใดที่"ยังต้องมีอยู่ตามสมมุติแท้ๆของมันเอง" ก็ต้องมีอยู่จริง เป็นแต่ว่าพยายามให้"ประหยัดที่สุด"ให้ได้จริงๆแล้ว "น้อยได้ที่สุด" ก็เท่านี้แล้วจริงๆ ซึ่งแน่นอน ก็ต้องมี"ประโยชน์สูง-ตรงสาระแท้"ประกอบอยู่ด้วยให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ก็นั่นแหละคือ จบ คือ ลงตัว

ดังนั้น ถ้า"ถึงกาละ" หรือ ถึงคราวที่จะให้หยุดสนิท ก็หยุดซี ! ถ้าถึงกาละที่จะให้มี"กายกรรม"ในขณะใด ? เท่าใด ? จะได้**ประโยชน์สูง** และได้**ประหยัดสุด**แล้ว *(หรือ "วิเวก"แล้ว)* คือ ได้สำรวมสุดแล้ว ได้สังวรสุดแล้ว

ได้ทำให้สุภาพแล้ว เห็นพอดี รู้สึกว่าพองามแล้ว ก็ต้องมี "กายกรรม" นั้น อย่างนั้น มีอิริยาบถนั้นๆ อยู่ เหมาะสมแก่บทบาท แก่กาล แต่ต้องไม่ลืม "แนวโน้ม" ที่จะต้องให้อยู่ฝ่ายข้างน้อย เบา ง่าย หรือ "ไม่มี" เป็นที่สุด (*มี "อัปปีจฉะ" หรือ เป็นไปเพื่อ "มัธยัสถ์" จริงๆ โดยเจตนาอยู่เสมอ*)

"วิเวก" แปลว่า **ปลอด** แต่ไม่ใช่**ปลอดเปลี่ยว** มันหมายเอาว่า **ปลอดโปร่ง** นั่นต่างหาก และ มันก็ไม่ได้หมายเอา "ปลอดคน" หรือ "ปลอดงานการ" แต่มันหมายเอา "ปลอดภัย–ปลอดโทษ" มันแปลให้ถูกๆ แท้ๆ ก็ได้ว่า เรียบร่ำ เบาภาระ ไม่หนักหนา–ยุ่งยาก เป็นไปด้วยดีแล้ว สบาย (*สปาย หรือ เขียนกันอย่างเต็มเครื่องก็คือ "สัปปาย"*) ความเจริญ, ความเป็นผลประโยชน์ (*ปาย*) มันไม่ได้แปลว่า "การปลีกตัวไปอยู่ที่สงัด" แต่มันเป็น "การรู้ที่จะปลีกความวุ่นวายทุกข์ร้อน–สุขล้น หรือ การดิ้นรนลิงโลดเริงเร้า" ต่างๆ ให้หลุดไปจากใจได้จริงๆ มันไม่ได้แปลว่า "การรู้สึกเปล่าเปลี่ยววังเวงใจ" เลย แต่มันแปลว่า "การรู้สึกอบอุ่นใจ บริบูรณ์ใจ โปร่งใจ สบายใจ เบาใจ" ต่างหาก มันหมายถึง **ความอิสระแท้** ที่ทุกอย่างมี สัมผัสอยู่พร้อม แต่ไม่ติด ไม่เกาะ ไม่ข้อง ไม่คา ไม่ถ่วง ฯลฯ

"วิเวก" แปลว่า **สงบ** แปลว่า **ความสงัด** แต่ไม่ใช่ **สงบเงียบ-เชียบ** หรือ **ความสงัดที่ปราศจากสรรพสิ่ง สรรพสำเนียงเสียงใดๆ** หรือไม่ได้หมายเอาว่า ทุกอย่างหยุดนิ่งตายไปที่เดียวหรอก แม้แปลว่า **สงบ** มันก็หมายเอาว่า **สงบศึก–สงบจากทุกข์** มันหมายเอาแท้ๆ ที่ "จิต" นั่นแหละเป็นสำคัญ จิตสงบ จิตระงับ จากกิเลส ตัณหา อุปาทาน จิตเบาบางจากโลภะ โทสะ โมหะ แม้ที่สุด จะหมายความว่า นิ่งสนิท หยุดสะเด็ด ก็คือ โลภะ โทสะ โมหะ ไม่มีสนิท หมดสะเด็ด ในจิตนั้นๆ ต่างหาก มันหมายถึง **สันติภาพ–สันติธรรมแท้** ที่ต้องเกิดได้ที่คนเป็น**ของจริง** จึงจะแผ่เชื้อต่อออกไปสู่สังคมได้จริง (*แต่ทุกวันนี้ "สันติภาพ" ปลอมนั้น มีมากเหลือเกิน สุดจะกล่าว*)

ผู้มีความเข้าใจถูก เข้าใจแท้ เข้าใจตรง อันเรียกว่า **เกิด "สัมมาทิฏฐิ" แล้วจริง** จึงจะมีสัมมาวาจา *(วจีกรรม)* สัมมากัมมันตะ *(กายกรรม)* และที่สุด สัมมาอาชีวะ *(เป็น "สุจริตกรรม" ทั้งกาย–วจี–มโน ได้)*

กล่าวคือ *"วจีวิเวก"* นั้น หมายเอาว่า เมื่อมี "วจีกรรม" หรือ มีบทแห่งการงานของ "วจี" มันก็ต้องมีภาษา มีคำพูด มีการแสดงออกทางเสียง ทางคำพูด ทางสำเนียง แม้เสียงนั้นจะ **ดัง** เป็นธรรมดาของผู้มีเสียงทุ้มกังวานก้อง *(เช่น เสียงของพระพุทธองค์นั้น ก้องกังวาน ดัง ฯลฯ หรือ ผู้มีเสียงป่านเสียงพรหม)* ก็ยังเรียกว่า **"วิเวก"** อยู่นั่นเอง

เมื่อบทแห่งการงานทาง "วจี" นั้น ถึงจะ "ดัง" ก็แสดงผล เป็นไปเพื่อให้ผู้รับฟัง **เกิด "วิเวก"** หรือ พาเกิดสงบ ปลดปล่อย สำรวมลง ระงับเสมอ มักน้อย *(แต่ไม่ใช่ "ทำน้อย" ดอกนะ !)* รู้จักพอแก่ตน แต่หัดจ่ายออก ละ หน่าย ถ่ายถอน ความเพ้อ ความใหญ่ ความมาก อันเกินความจำเป็น ลงได้จริง ถึงที่สุดนั้น กล้า "ไม่มี" กล้าสละหมดได้จริง แล้วอยู่ได้อย่างสงบสุขเจริญจริง ชนิดไม่เห็นแก่ตัวแท้ๆ มีหลักฐานรู้ได้ เห็นได้ ไม่งมงายเลย

แต่มิใช่ "ดัง" ปลุกใจให้ฮึกเหิมเสริมร้อน เลือดพล่าน ก่อโกรธ ก่อโลภ เป็นอันขาด

และ สำคัญที่สุดก็คือ ไม่ว่า จะ "ดัง" หรือ จะ "เบา" จะ "นิ่มอ่อนหู" ก็ตาม **ก็มิใช่ยุแหย่ให้ใครๆ ที่ได้รับฟังเสียงนั้นแล้ว กลายเป็นคนสงบ หรือ หยุดแบบขี้เกียจสันหลังยาว เอาแต่นั่งปรือ นั่งหลับ–นอนเล่น–เดินเล่น เป็นอันขาด** แต่ต้องเป็นผู้ "รู้งาน" รู้เป้าหมาย รู้หน้าที่ **มี "กุศลกรรม"** คือ ต้องเป็นผู้มี **"การงานอันดี ฉลาด เจริญ สูงขึ้นเสมอๆ"** *(ได้แก่ ฝืนเลิกในพฤติกรรมชั่ว ฝืนทำในพฤติกรรมดี ให้ได้เสมอๆ เป็นต้น ดังนี้เรียกว่า "งานของจิต" หรืองานทางธรรมแท้ๆ อันเรียกว่า* **"วิเวก"** *จริงๆ ซึ่งมาจาก* **วิ**+**เว**+**เอก** **วิ**=*ยิ่ง, ไม่* **เว**=*พฤติ* **เอก**=*หนึ่ง, ไม่มีสอง รวมความแล้ว ก็หมายเอาว่า ไม่ให้มีพฤติอันเป็นสอง หรือ ไม่ให้มีพฤติเป็นอย่างโน้น แต่ให้มามีอย่างนี้ ให้ได้ หรือ ก่อพฤติให้ดียิ่งๆ ขึ้น)*

จึงขอกำชับอีกทีว่า **ความหมายของ"วิเวก"นั้น** อย่าไปเข้าใจเลยเถิดไปจนถึงขั้น"หยุดตาย" หรือ ดับเครื่อง ดับกิริยา ดับภาษาสุ้มเสียงไปเสียทีเดียว ดังนั้น แม้"**จิตวิเวก**"ก็จึงไม่ได้หมายถึง"ดับจิต" หรือ "เปลี่ยวใจ"อะไรเยี่ยงนั้นด้วย แต่"**อุปธิวิเวก**"นี่สิ ! หมายเอา"**ดับกิเลส"แน่ๆ !!** จะ"ดับ" จะไม่ให้มี"กิเลส"อย่างสนิทสิ้นเกลี้ยงแค่ใดๆได้ ก็จงเชิญให้ดับสนิทให้สิ้นสะเด็ดทีเดียว ! ขอให้ทำความรู้ให้ละเอียดลออ เข้าใจความสำคัญของสัจธรรมให้แม่นๆ ตรงแก่นตรงเนื้อแท้ที่หมาย ให้ดีๆ ได้อธิบายนัยะนี้มามากแล้ว แม้ความหมายที่ว่า **ไม่ใช่"ดับจิต" แต่"ดับกิเลส"สิ้นสนิทนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่ให้เหลือ** *(อากิญจัญญ หรือ นัตถิ กิญจีติ)*

ก่อนจะอธิบายต่อออกไป ก็ขอทำความเข้าใจง่ายๆกันไว้สักขั้นหนึ่งก่อนเถอะ *(เพราะจะอธิบายขยายออกไปอย่างพิสดารกว้างไกลอีกมาก)* ว่า

"กายวิเวก"นั้น คือ **กายก็เป็นผู้สงัดอยู่ หรือ กายแสดงมีพฤติอันเอกยอดยิ่ง** กล่าวคือ "กายกรรม"ทั้งหลายเป็นพฤติงามเสงี่ยมเยี่ยมยิ่งอย่าง"เอก"ได้จริงๆ เช่น มีการเดินอยู่ก็เป็น"เอก" มีการยืนก็เป็น"เอก" การนั่งก็เป็น"เอก" การนอนก็เป็น"เอก" เข้าสู่บ้านเพื่อบิณฑบาตก็เป็น"เอก" นั่งในที่ลับไม่มีใครเห็นก็ยังเป็น"เอก" ตั้งใจจงกรมก็เป็น"เอก" ไม่ว่าจะ เที่ยวไป "เป็นอยู่"อย่างไร มี"อิริยาบถ"ไหนๆ "เป็นไป"ใดๆ ย่อมรักษา ย่อมควบคุมคุ้มครองอะไรๆ ดำรงความเป็นไปของชีพ ก็เป็น"เอก"อยู่ทั้งสิ้น **นี่ชื่อว่า กายวิเวก** *(โส เอโก คัจฉติ เอโก ติฏฐติ เอโก นิสีทติ.....เอโก รโห นิสีทติ เอโก จังกมัง อธิฏฐาติ เอโก จรติ วิหรติ อิริยติ วัตตติ ปาเลติ ยเปติ ยาเปติ อยัง กายวิเวโก ฯ)*

คำว่า เป็น"**เอก**"*(เอโก)* นั่นแหละสำคัญ ในที่นี้ ซึ่งก็คือ **ความเป็นสภาพดีที่สุดที่จะเป็นไปได้อย่างยิ่งยอด** นั่นเอง ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว แม้แต่คำว่า **วิเวก**=วิ+เว+เอก ขอให้ถูกต้อง แม่นตรง ก็แล้วกัน ทั้งกาย ทั้ง"วจี" อันต้องเข้าใจให้ดีๆว่า "วจี"นั้น ก็มีสภาพ"วิเวก"ได้เหมือนกัน

เพราะมันก็ยังคือ สภาพภายนอก หรือ สภาพหยาบใหญ่อยู่ จึงรวมเรียก**ขัดเข้าอยู่ในหมวด "กายวิเวก" ด้วยเลย** และ ในที่นี้ ก็ขอแจกออกมาให้เห็น ให้รู้ละเอียดเพิ่ม ให้กระจะกระจ่าง

มีข้อที่น่าสังเกตอยู่ ก็คือ อาจารย์เก่าก่อน แปลความหมายคำว่า **"เอโก" ว่า ผู้เดียว** แม้ "*วิวิตตัง*" ก็แปลโน้มเอนไปว่า *สงัดอย่าง "ปลอดเปลี่ยว"* ก็เป็นความเห็น หรือ ความเข้าใจที่**แตกต่างกันออกไป** ก็ขอให้ผู้รับรู้รับศึกษา เลือก ตัดสิน เลือกพิสูจน์เอาเองเถิด เพราะในหนังสือ "ทางเอก" นี้ มีแง่ที่แตกต่างจาก "ความเห็น" เก่าแก่ของโบราณาจารย์ มามากกว่ามากแล้ว

และ แม้ในพระบาลีจะมีแจ้งบอกว่า "*กายวิเวก เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ซ่องเสพเสนาสนะอันสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏ ที่แจ้ง ลอมฟาง*" **ถึงอย่างนั้น** กายก็เป็นผู้สงัดอยู่.... ฯ" ดังนี้ แท้ ๆ โบราณาจารย์ก็ยังอุตส่าห์สรุปความหมายมาให้เรียนกัน *ในตำราที่นักธรรมทั้งหลายเรียน*นั่นแหละ ว่า

กายวิเวก ได้แก่ อยู่ในที่สงัด ฯ ดังนี้ เป็นต้น

แทนที่จะสรุปเน้นให้ถูกเป้าว่า **กายวิเวก หมายความถึง เป็นผู้สงัดด้วยกายอยู่ หรือ กายแลเป็นผู้สงัดอยู่** (*กาเยน จ วิวิตฺโต วิหรติ*) ยังจะแม่นตรงเป้าหมายแก่นแท้เนื้อแท้กว่า เป็นไหน ๆ ดังนี้ นี่กลับไปจับเอาสภาพไม่ใช่แก่นไม่ใช่เป้าหมายแท้มาสรุปให้เรียนกัน จึงทำให้การถ่ายทอดความรู้ผิดเพี้ยนไปเรื่อย ๆ เนื่องจากผู้แปล เข้าใจ หรือ มีความเห็นโน้มเอนไปในทางลัทธิฤษีดาบสมากอยู่ นั่นเอง จึงแปล หรือ จับประเด็นผิวเผิน ไปคว้าเอา*เปลือกเป็นแก่น* เลยเอนเอียงไปข้างผักผ่ายให้เห็นลักษณะของ "วิเวก" ไปในเชิงที่ถ้าหากหมายความว่า "สงบ" ก็จะต้อง เลยไปจนเป็น เงียบเชียบ นิ่งงัน ถ้า "สงัด" ก็จะต้อง เลยไปจนเป็น ปราศจากสรรพสิ่ง สรรพสำเนียงเสียงใด ๆ ถ้า "ปลอด" ก็จะต้อง เลยไปจนเป็น ปลอดเปลี่ยว เดียวโดด จึงเป็นสภาพ**เลยเถิดสุดโต่งไป** ดังได้วิเคราะห์ให้ฟังมาแล้ว

หรือ จะไปคิดตีความเอาว่า **"กายวิเวก"** นั้น หมายถึง เรื่องหยาบ เรื่องใหญ่ เรื่องเป็น "ภายนอก" ร ! ก็ไม่เชิง เพราะท่านก็ยืนยันไว้แล้วว่า "ตัวเป้าแห่งความสงัด" แม้ในคำอธิบายความของ "กายวิเวก" นั้นนั้น ก็ให้หมายเอา "กาย" ไม่ใช่ให้หมายเอา ป่า โคนไม้ ภูเขา ฯลฯ อะไรพวกนั้นให้นอกเลยเถิดไป ดังที่มีคำมีความเป็นประโยคกำกับอยู่แล้วว่า **"กายแลสงัดอยู่"** *(กายเยน จ วิวิตโต วิหรติ)* หรือ ที่สำนวนแปลของโบราณาจารย์เองก็ว่า **"และเป็นผู้สงัดด้วยกายอยู่"** *(กายเยน จ วิวิตโต วิหรติ)* หรือ แม้จะแปลไปเป็นว่า **"กายแลเป็นพฤติอันเอกยอดยิ่ง"** ก็ใช่ว่าจะทิ้งแก่นทิ้งเป้าหมายแผกเพี้ยนไปที่ไหนจากสารัตถะสำคัญไม่ ! แต่ถ้าไปเอานิมิตเครื่องหมาย "ภายนอก" ทั้งหลายมากำหนดเป็นเป้าเป็นแก่นสาระนั้นสิ ! มันจะกลับผิดทิศทาง–ผิดท่าที ซึ่งข้อสังเกตในแง่นี้ก็คือ **เรื่อง "กาย" เรียกขานว่า "กาย" แท้ๆ** แต่ไม่มีคำ ไม่มีความ ไม่มีประโยคบอกเงื่อน แสดงแง่ให้ไปวุ่น "ภายนอก" *(พหิทธา)* อะไรมากมายนักเลย แต่ในเรื่อง **"จิตวิเวก"** นั้นสิ อันเป็นเรื่อง **"จิต" แท้ๆ** ท่านกลับมีคำมีความมีประโยคบอกเงื่อนแสดงแง่ให้ไปพิจารณาเทียบเคียงร่วมรวมเอา "ภายนอก" *(พหิทธา)* เข้ามาวุ่นด้วย เช่นประโยคที่ว่า **"จากการยืนยันอยู่กับเหตุเค้ามูลเครื่องหมายทั้งหลาย รู้กันได้เป็น ภายนอก ด้วยทีเดียวว่า จิตเป็นผู้สงัด"** *(พหิทฺธา จ สพฺพนิมิตฺเตหิ จิตฺตัง วิวิตฺตัง โหติ)* หรือ สำนวนของโบราณาจารย์ท่านแปลก็ว่า **"และจากสังขารนิมิตทั้งปวงในภายนอก"** *(พหิทฺธา จ สพฺพนิมิตฺเตหิ)* ซึ่งก็ไม่ได้ผิดอะไร แต่อธิบายสั้น

จะลองอ่านดูบทที่ว่าด้วยคำอธิบาย "กายวิเวก–จิตวิเวก–อุปธิวิเวก" ที่แปลเป็นไทยไว้ทั้งหมด ในพระไตรปิฎก สำนวนฉบับหลวงเลย ก็จงลองสังเกตดูดีๆ.....

"ชื่อว่า **วิเวก** ในคำว่า ผู้สงัด มีสันติบท แสวงหาคุณใหญ่ ดังนี้ วิเวกมี ๓ อย่าง คือ กายวิเวก ๑ จิตวิเวก ๑ อุปธิวิเวก ๑ ฯ"

กายวิเวก เป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมซ่องเสพเสนาสนะอันสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏ ที่แจ้ง ลอมฟาง **และเป็นผู้สงัดด้วยกายอยู่** เธอเดิน**ผู้เดียว** ยืนผู้เดียว นั่งผู้เดียว นอนผู้เดียว เข้าสู่บ้านเพื่อ

บิณฑบาตผู้เดียว กลับผู้เดียว นั่งในที่หลีกเร้นผู้เดียว อธิษฐานจงกรมผู้เดียว **ผู้เดียว** เที่ยวไป ยับยั้งอยู่ ผลัดเปลี่ยนอิริยาบถ เป็นไป รักษา บำรุง เยียวยา นี้ชื่อว่า กายวิเวก ฯ

จิตวิเวก เป็นไฉน ภิกษุบรรลุปฐมฌาน มีจิต**สงัด**จากนิวรณ์ บรรลุทุติยฌาน มีจิต**สงัด**จากวิตกวิจาร บรรลุตติยฌาน มีจิต**สงัด**จากปีติ บรรลุจตุตถฌาน มีจิต**สงัด**จากสุขและทุกข์ บรรลุอากาสานัญจายตนฌาน มีจิต**สงัด**จากรูปสัญญา ปฏิฆสัญญา และนานัตตสัญญา บรรลุวิญญาณัญจายตนฌาน มีจิต**สงัด**จากอากาสานัญจายตนสัญญา บรรลุอากิญจัญญายตนฌาน มีจิต**สงัด**จากวิญญาณัญจายตนสัญญา บรรลุเนวสัญญานาสัญญายตฌาน มีจิต**สงัด**จากอากิญจัญญายตนสัญญา (เมื่อภิกษุนั้น) เป็นพระโสดาบัน มีจิต**สงัด**จากสักกายทิฏิ วิจิกิจฉา สีลัพพัตตปรามาส ทิฏานุสัย วิจิกิจฉานุสัย และจากกิเลสที่ตั้งอยู่ในเหล่าเดียวกันกับ สักกายทิฏิ เป็นต้นนั้น เป็นพระสกทาคามี มีจิต**สงัด**จากกามราคสังโยชน์ ปฏิฆสังโยชน์ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อย่างหยาบ ๆ และจากกิเลสที่ตั้งอยู่ในเหล่าเดียวกันกับกามราคสังโยชน์ เป็นต้นนั้น เป็นพระอนาคามี มีจิต **สงัด** จากกามราคสังโยชน์ ปฏิฆสังโยชน์ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย อย่างละเอียด ๆ และจากกิเลสที่ตั้งอยู่ในเหล่าเดียวกันกับ กามราคสังโยชน์ เป็นต้นนั้น เป็นพระอรหันต์ มีจิต **สงัด** จากรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา มานานุสัย ภวราคานุสัย อวิชชานุสัย กิเลสที่ตั้งอยู่ในเหล่าเดียวกันกับรูปราคะ เป็นต้นนั้น **และจากสังขารนิมิตทั้งปวงในภายนอก** นี้ชื่อว่า จิตวิเวก ฯ

อุปธิวิเวก เป็นไฉน กิเลสกิ**ด** ขันธ์กิ**ด** อภิสังขารกิ**ด** เรียกว่า อุปธิ- อมตนิพพาน เรียกว่า อุปธิวิเวก ได้แก่ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง เป็นที่สละคืนอุปธิทั้งปวง เป็นที่สิ้นตัณหา เป็นที่สำรอกตัณหา เป็นที่ดับตัณหา เป็นที่ออกไปจากตัณหาเครื่องร้อยรัด นี้ชื่อว่า อุปธิวิเวก ฯ

(ถ้าได้อ่านตัวภาษาบาลีประกอบด้วยเลย ก็ยิ่งจะทำให้มีหลักฐาน และเข้าใจง่ายขึ้นอีกทีเดียว แต่ในที่นี้จะไม่นำมาลอกมาลงไว้ล่ะ ผู้สนใจ โปรดค้นหาอ่านเอาเอง ในพระไตรปิฎกเถิด จากสูตรต่าง ๆ และหรือ จาก "ตุวฏกสุตตนิเทสที่ ๑๔" ขุททก.มหา. ข้อ ๗๐๑)

เมื่ออ่านพระบาลีในหมวด**"กายวิเวก"**แรก พออ่านพบที่ท่านกล่าวถึง**"สถานที่วิเวก"**ต่างๆ อันได้แก่ ป่า โคนไม้ ภูเขา ถ้ำ ป่าช้า... ฯลฯ เป็นต้นนั้น บางคน

อาจจะเข้าใจตื้นๆ ง่ายๆ ตามความเชื่อเดิมๆ แบบฤษีดาบสดังกล่าวแล้ว ว่าพระพุทธเจ้าจะให้ไปปฏิบัติแต่ในป่า ในเขา ในถ้ำ ฯลฯ ก็อย่าเพิ่งเลยเถิดคิดเหมาเอาอย่างนั้นเพียงผิวเผินเป็นอันขาด พระพุทธองค์ทรงเน้นการอยู่ป่า อยู่โคนไม้ ฯลฯ แก่พระโยคาวจร ก็จริง ก็เป็นเรื่องของ กาละ เทศะ และฐานะ โอกาส อันควรอันเหมาะสม ของแต่ละคน แต่ละคราว ซึ่งก็ได้อธิบายมามากแล้วเช่นกัน และก็มิใช่จะให้ติดป่า หรือ หลงป่า หลงโคนไม้ ฯลฯ แต่เป็นการยืนยันว่า แม้จะอยู่ถึงในป่า อยู่แม้กับโคนไม้ ฯลฯ อันมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ไม่ได้เป็นอยู่กับสถานที่อย่างนี้เป็นปกตินั่นหนะ *"กาย" เรายัง "วิเวก" ได้จริงอยู่หรือ ?* **ทั้งไม่"ตื้น" หรือทั้งไม่"ติด" แน่นะ !** และทั้งไม่"ทุกข์"ด้วยแง่อื่นๆอีก เช่น ต้องป่วยไข้ เพราะอยู่สถานที่นั้น *(ซึ่งนั่นก็คือ "กายไม่วิเวก" ขั้นหนักแล้ว)* หรือ ไม่"หลงสุข"ด้วยแง่อื่นๆอีก เช่น ต้องป่วยไข้ เพราะจากสถานที่นั้น *(ซึ่งก็คือ "กายไม่วิเวก" ขั้นหนักเช่นกัน)* เป็นต้น

และ อีกเรื่องก็คำว่า **"ผู้เดียว"** ทั้งหลากหลายนั้น โบราณาจารย์ท่านแปลมาจากคำว่า **"เอโก"** ซึ่งก็เป็นความเห็นแตกต่างกันกับที่เราเห็น ก็ได้วิเคราะห์ให้ฟังซึ่งเพิ่งผ่านมาเมื่อกี้ นั่นเอง หากจะวิเคราะห์ต่ออีกสักนิดก็ยิ่งจะเข้าใจชัดแจ้งยิ่งขึ้น คือ

เมื่อผู้ใดได้อ่านดูสำนวนแปลของโบราณาจารย์ ที่มันขานความว่า **"ผู้เดียวๆๆๆๆ..."** นั้นแล้ว ใครรู้สึกบ้างไหมเอ่ย ? ว่า มันโดดเดี่ยวเดียวดาย และ เปลี่ยวเปล่า จนเหงาหงอยเสียเหลือเกิน มันไม่มีท่าว่า จะ"เบิกบานแจ่มใส–รู้–ตื่น" *(เป็น "พุทธ")* หรือ "เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่มวลมหาชน–เพื่อความสุขแก่มวลมหาชน" *(เป็น "ธรรม" อันเป็นคุณเป็นประโยชน์)* กันอีท่าไหนเลย ?! มันรู้สึกว่า จะหมด"สงฆ"กันเสียแน่แล้วหนอ ! เพราะตลอด"กายกรรม"ที่กล่าวมาซึ่งตามด้วยคำว่า **"ผู้เดียวๆๆๆ..."** นั้น มันดูเหมือนหมด"สังฆกรรม"เสียแล้วหนอ ! สิ้น"สังฆเภทิ" *(สืบต่อ, ติดต่อ)* สิ้น"สังฆาฏ" *(การติดต่อ, การรวมกัน)* เสียแล้วหนอ ! เอาเสียจริงๆ มันออกจะเป็นเชิง"ตัดช่องน้อยแต่พอตัว" จนเห็นสภาพ"เห็นแก่ตัว" เด่นชัดเหลือเกิน ! เมื่ออ่านความเป็น"ผู้เดียว"ในอนุศาสน์นี้ พระธรรมของพระพุทธองค์จะชี้ชวนให้ไปสู่"ความเป็น"เช่นไรกันแน่ ? ลองทำ**ความรู้สึก**

แม้ต่อภาษาหนังสือ และ ทำ**ความเข้าใจ**แม้กับความหมายอันควรถูกแท้แม่นตรงกันดี ๆ เทอญ ถ้าจะไม่แปลว่า "**ผู้เดียว**" แต่แปลว่า "**เป็นเอก**" หรือโดยอัตถสาระก็หมายความว่า "**ความเป็นสภาพดีที่สุดที่จะเป็นไปให้ได้อย่างยิ่งยอด**" นั้น ดูจะถูกต้องกว่าไหม ? ขอให้สังเกตคำอธิบายใน**หมวด** "**จิตสังขาร**" ทวนต่อไปอีกนิดเถิดว่า การ"สงัด"จากขั้นตอนต่าง ๆ ดังคำอธิบายไว้อย่างมีระดับนั้นก็ล้วนคือ **ความสงัด** หรือ **ความเป็น "เอก"** ขั้น ๆ ตามลำดับ ๆ ใช่หรือไม่ ? และนั่นคือ **ความเป็นสภาพ "วิเวก" ยิ่ง ๆ ขึ้น** ใช่ไหม ?

อีกอย่างคำว่า **"ผู้เดียว – คนเดียว"** ที่ชอบแปลกันจากรากศัพท์คำว่า **"เอก"** นั้น ก็อยากจะให้ค้นคว้าทำความเข้าใจกันดี ๆ อย่างน้อยจาก "เถรนาม-สูตร" สุตตัน. สังยุตต. นิทาน. **พระพุทธองค์**ก็ทรงยืนยันย้ำความเข้าใจให้แก่**พระเถระ**อย่างชัดแจ้ง ว่า คำว่า **"ผู้เดียว–อยู่คนเดียว"** *(เอโก–เอกวิหารี)* นั้น **มันมีนัยะพิสดารกว่าด้วยประการใด จงทำไว้ในใจให้ดีในประการนั้น** ในที่นี้ก็ขอยกคำตรัสของพระบรมศาสดา ในข้อ ๗๒๑ ใน "เถรนามสูตร" ที่ทรงสรุปไว้ชัดเจน ว่า....

"เราย่อมเรียกนรชนผู้ครอบงำขันธ์ อายตนะ ธาตุ และไตรภพทั้งหมดได้ ผู้รู้ทุกข์ทุกอย่าง ผู้มีปัญญาดี ผู้ไม่แปดเปื้อนในธรรมทั้งปวง ผู้ละสิ่งทั้งปวงเสียได้ ผู้หลุดพ้น ในพระนิพพานเป็นที่สิ้นตัณหา ว่า เป็น**ผู้มีปกติอยู่คนเดียว** ดังนี้ ๆ"

คำว่า **"ผู้เดียว–เป็นอยู่คนเดียว"** หรือ **"เอโก"** ๆ นั้น จึงต้องสัมพันธ์กับคำว่า **"วิเวก"** หรือ วิ+ว+เอก กันจริง ๆ มิใช่ **"โดดเดี่ยว"** แน่ ๆ **กายวิเวก** จึงขอสรุปช่วงนี้ ซึ่งได้ซ้อนวิเคราะห์ไว้พอสมควรแล้ว แค่นี้ก่อน

ส่วน **"จิตวิเวก"** นั้น ก็คือ **จิตก็เป็นผู้สงัดอยู่ หรือ จิตแลเป็นพฤติอันเอกยอดยิ่ง** กล่าวคือ "มโนกรรม" ทั้งหลายเป็นพฤติเก่งกาจเยี่ยมยอดอย่าง "เอก" ได้จริง ๆ เช่น บรรลุปฐมฌาน เพราะมีจิต**สงัด**จากนิวรณ์ บรรลุรูปฌานทั้ง ๔ เพราะมีจิต**สงัด**จากสุขและทุกข์ บรรลุอรูปฌานทั้ง ๔

เพราะมีจิต **สงัด** จากสัญญาที่ยังไม่รู้แจ้งแทงทะลุ เป็น **พระโสดาบัน** เพราะมีจิต **สงัด** จากสังโยชน์ ๓ ทิฏฐานุสัย วิจิกิจฉานุสัย และ จากกิเลสที่มีรูปมีร่างมีเหล่ามีกอเดียวกันกับ สังโยชน์ ๓ นั้นๆ เป็น **พระสกทาคามี** เพราะมีจิต **สงัด** จากสังโยชน์ ๕ เบื้องต้น *(โอรัมภาคิยสังโยชน์)* กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย **อย่างหยาบๆ** และ จากกิเลสที่มีรูปมีร่างมีเหล่ามีกอเดียวกันกับ สังโยชน์ ๕ เบื้องต้น กับ ทั้งอนุสัยนั้นๆ **อย่างหยาบๆ** เป็น **พระอนาคามี** เพราะมีจิต **สงัด** จาก สังโยชน์ ๕ เบื้องต้น *(โอรัมภาคิยสังโยชน์)* กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย **อย่างละเอียดๆ** และ จากกิเลสที่มีรูปมีร่างมีเหล่ามีกอเดียวกันกับ สังโยชน์ ๕ เบื้องต้น กับ ทั้งอนุสัย นั้นๆ **อย่างละเอียดๆ** เป็น **พระอรหันต์** เพราะมีจิต **สงัด** จาก สังโยชน์ ๕ เบื้องปลาย *(อุทธัมภาคิยสังโยชน์)* มานานุสัย ภวราคานุสัย อวิชชานุสัย และ จากกิเลสที่มีรูปมีร่างมีเหล่ามีกอเดียวกันกับ สังโยชน์ ๕ เบื้องปลาย กับ ทั้งอนุสัยนั้นๆ **และ อีกทั้งจากการยืนยันอยู่กับ "เหตุเค้ามูลเครื่องหมายทั้งหลาย"** *(สัพพนิมิตเตหิ)* **ที่รู้กันได้เป็น "ภายนอก"** *(พหิทธา)* **ด้วยที่เดียวว่า จิตเป็นผู้สงัดจริงๆ** *(พหิทฺธา จ สัพพนิมิตเตหิ จิตฺตัง วิวิตฺตัง โหติ)* มีขั้นมีระดับ เป็น "เอก" ได้ตามขั้นตามระดับ "วิเวก" ได้ขั้นใด ก็เป็น "จิตวิเวก" แห่งความเป็นพฤติอันเอกเก่งกาจเยี่ยมอยู่ใน "ยอด" ในปลายนั้นๆ เท่านั้นๆ **นี้ชื่อว่า จิตวิเวก**

ซึ่งก็หมายถึง ผู้ประสพผล มีสภาพจิตบริสุทธิ์ บรรลุซึ่งความเป็นผู้มีจิตผ่องแผ้วอย่างยิ่ง *(ปริสุทฺธจิตตานัง ปรมโวทานัปปัตตานัง)* นี้หมายเอา**ตัว "จิต" แท้ๆ** โดยตรง เป็นพฤติแห่ง "วิเวก" จิตนั้นเป็นธาตุรู้บริบูรณ์ เป็นจิตพ้น "อวิชชานุสัย" เป็นที่สุดได้จริงๆ นั้นแล

ที่น่าสังเกตมากที่สุด ก็คือ การเป็นผู้บรรลุเป็นพระอรหันต์นั้น จะต้องมีสภาพ **"ภายนอก"** *(พหิทธา)* ให้เห็นให้รู้ได้ **เป็นเครื่องหมายเป็นเหตุเป็นเค้าชัดๆ เจนๆ แท้ๆ จริงๆ** *(สัพพนิมิตเตหิ)* ให้ยืนยันได้กันแน่ๆ ด้วย เช่น มีภูมิปัญญาในเรื่องกามราคะ และ มีความเป็นผู้พ้น "กามราคะ" ให้รู้ๆ เห็นๆ เป็น "ภายนอก" อย่างเด่นชัด ซึ่งเป็นภูมิเพียงเบื้องต้นอยู่ ดังนี้ เป็นต้น **เป็นนิมิตหมาย** *(สัพพนิมิตเตหิ)* **เป็นสภาพไขแสดงชัดอยู่ในท่านพระอรหันต์นั้น ซึ่งโทนโท่**

อยู่นอก ๆ จับได้ท้วงได้นี่แหละ *(พหิทธา)* และ แม้เบื้องปลาย มานะหยาบๆ ชัดๆ ดั่งนี้ "ภวภูมิ" ต่าง ๆ หรือ มีภูมิปัญญาในเรื่องจิตวิญญาณอย่างชัดแจ้ง *(มิใช่หลง "วิญญาณ" เลอะเทอะ)* ดั่งนี้ เป็นต้น ก็ล้วนจะต้อง **มีเป็นเค้าเงื่อนเป็นเครื่องหมาย** *(สัพพนิมิตเตหิ)* **เป็นสภาพไขแสดงชัดอยู่โทนโท่ ๆ** *(พหิทธา)* **ในท่านผู้เป็นพระอรหันต์ นั่น ๆ**

และ จะมิใช่เพียงหมายว่า **มีจิตสงบด้วยสมถภาวนา** *(อันผู้แยกวิเคราะห์หมายให้แตกต่าง กับ "จิตบริสุทธิ์ด้วย* **วิปัสสนาภาวนา**" *)* ดั่งที่ในตำราเรียนของนักธรรมทั้งหลายในเมืองไทย เล่าเรียนกันมานั้น เท่านั้น ไม่ !

ที่จริงแล้ว หมายถึง **"จิต"** จะ "สงบสงัด" *(วิเวก)* **ได้ด้วยอย่างไรก็ได้ทั้งสิ้น ขอให้มี "จิต" นั้น "วิเวก" ขึ้นจริง ๆ ก็แล้วกัน** ตั้งแต่สงบได้ด้วยขั้นต้น เรียกว่า "ฌาน ๑" ดั่งที่เคยอธิบายมาแล้ว คือ ยังไม่ดับสิ้นถึงขั้น "สังโยชน์" ถึงขั้น "อนุสัย" และ ถึงขนาดละเอียดสุดอะไร ก็ได้ก่อน **เอา** ปัจจุบันนี้**เท่านั้น** พ้นเพียง "นิวรณ์" **ก่อน** จะด้วย*ระบบ "สมถภาวนา" หรือ ระบบ "วิปัสสนาภาวนา"* อะไรก็เอาทั้งนั้น และ แม้จะ**ลืมตา**ก็ให้มีฌาน หรือ **หลับตา**ก็ให้มีฌาน ก็เรียก "วิเวก" ได้ ขั้นแรกกันจริง ๆ ผู้มี "จิต" เป็นได้จริง ก็**เป็น "จิตวิเวก" แท้** แล้วก็ค่อยเกี่ยวด้วยเหตุปัจจัยความรอบรู้ หรือประกอบไปด้วยข้อแม้อื่น ๆ ก็**เป็น "จิตวิเวก" ที่สูงขึ้นไปตามลำดับ** จนสูงสุดก็พ้นอวิชชา "สังโยชน์" สุดท้าย สิ้น "อนุสัย" ท้ายสุด อย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์จริง ๆ ด้วย แม้แต่ข้อแม้ที่ว่า "พหิทธา จ สัพพนิมิตเตหิ" ดังอธิบายมาแล้ว ก็**เป็น "จิตวิเวก" ตามขั้น ตามระดับจริง ๆ** เป็นแต่ว่า หมายเอา **"จิต" ตรง ๆ** เท่านั้น ใน**หัวข้อ "จิตวิเวก"** นี้ *(ซึ่งแตกต่างกับ* **"อุปธิวิเวก"** *กันที่ "อุปธิ" นั้น หมายเอา* **"กิเลส" ตรง ๆ** *เท่านั้น ที่มัน "สงบสงัด" และ สงบสงัดอย่างตายสิ้นทรากสนิทกันให้ได้ให้สุด จึงจะเป็น "อุปธิวิเวก" สุดด้วย)*

จิตวิเวก จึงคือ**จิต** *(ของผู้บรรลุนั้น ๆ แท้ ๆ)* **บริสุทธิ์อยู่จริง ถึงซึ่งความเป็นผู้มีจิตผ่องแผ้วอย่างยิ่งแท้** *(ปริสุทฺธจิตตานัง ปรมโวหานัปปตฺตานัง)* ไม่ใช่กำหนดเหตุผลอยู่ที่ว่า หมายถึง บรรลุด้วย **"กรรมวิธี"**

สมถภาวนา ตามที่เกจิอาจารย์เก่า ๆ เข้าใจกันมาเดิม และ เกจิอาจารย์ส่วนใหญ่ก็มักจะมุ่งไปที่**แบบหลับหูหลับตา**นั้นด้วย ไม่ใช่เช่นนั้นหรอก ! **มี"ฌาน"แท้ ๆ**เชียวล่ะ ! **ลืมตา**ที่เดียว ดับกิเลสอยู่ พ้นอวิชชาอยู่ สิ้นอนุสัย–อาสวะเป็นที่สุดแท้ ๆ จริง ๆ ได้อยู่ เป็น พระโสดาบัน–พระสกทาคามี–พระอนาคามี และ เป็นพระอรหันต์ กันจริง ๆ แต่กำหนดหมายให้รู้ว่า นี่เป็น**จิตสะอาดจริง**(*ปริสุทธจิต*) นี่เป็น**ความมีความเป็น ความมีในตัวจิตเข้าถึง เป็นความขาวผุดผ่อง หรือ ถึงสภาพจิตผ่องแผ้วแท้**(*ปริโวทานบัตต*) จริง ๆ

มิใช่ไปหมายเอาอยู่แค่"วิธี"ว่า เป็น**วิธีสมถะ** อันแยกต่างจาก**วิธีวิปัสสนา**นั่นหรอก !

และ**"อุปธิวิเวก"** ก็มิได้ไปกำหนดเหตุผลอยู่ที่ หมายว่า **ได้แก่ทำจิตให้บริสุทธิ์ด้วย วิปัสสนาภาวนา** อันตำรานักธรรมทั้งหลายในเมืองไทยเล่าเรียนนั้น หมายให้เป็น**แง่แตกต่าง**กับ**"จิตวิเวก"**อยู่ (*คือ "จิตวิเวก" เขาหมายกันว่า "ได้แก่ทำจิตให้สงบด้วย*สมถภาวนา" *ดังได้กล่าวมาแล้ว*) เช่นนั้น ไม่ !

"อุปธิวิเวก"นั้น คือ **อุปธิก็เป็นตัวสังขตแท้อยู่ หรืออุปธิแลมี"ความหมดพฤติ"**(*อันควรหมด*)**เป็นยอดยิ่ง** กล่าวคือ"กรรม"ทั้งหลายเป็นพฤติ(*กรรม*)เก่งกาจงามเสงี่ยมเยี่ยมยิ่งอย่าง"เอก"ได้จริง ๆ เพราะ"กรรม"ทั้งหลาย"หมดพฤติ(*กรรม*)"อันเลว อันบาป อันอกุศล จนละเอียดสุดขั้น"อนุสัย" และ แม้การสลัดคืน"อัตตา"สุดท้าย(ปฏินิสสัคค) เพราะ"อุปธิ"อันคือ ความตั้งอยู่ของเหตุปัจจัยที่ยังมีอยู่จริงนั้น ๆ มันหมดเกาะ หมดติด หมดการเป็นเหตุทำให้ตนต้องทุกข์ ต้องหลงสุข ต้องหลง"อัตตา" จนตามไป"เกิด"อีกแล้ว หมดแรงที่จะทำให้ติดอยู่ในวัฏฏะจริง ๆ จึงได้ชื่อว่า"วิเวก" เช่น ที่กล่าวขานกันว่า กิเลสกิ๊ด ขันธ์กิ๊ด อภิสังขารกิ๊ด หรือ ที่กล่าวขานกันว่า อุปธิวิเวกกิ๊ด อมตนิพพานกิ๊ด **ผู้ถึง"อุปธิวิเวก"แท้นั้น จะรู้แจ้งถึง** ความเป็น"สมถะ"ที่ถูกตรงพอดีที่สุดในขบวน"สมถะ"ทั้งหลาย **และจะรู้แจ้งถึง**"สังขาร"ที่ยังต้อง**ตั้งอยู่** อย่างดีที่สุดในความเป็น"สังขาร"ทั้งหลาย (*สัพพสังขารสมโถ*) แม้แต่

ความเป็น "สวรรค์" *(สัคค)* หรือ ความไม่ต้องติด "สวรรค์" *(นิสสัคค)* ทั้งหลายนั้น ควรจะตั้งอยู่ควรจะทรงอยู่ในรูปในนามอย่างไร ? แค่ไหน ? ก็จัดแจงทำให้พอดีที่สุดได้จริง แล้วๆก็ "สละคืน" *(ปฏินิสสัคค)* ในสิ่งทั้งปวงเป็นจริงๆ ได้จริงๆ *(สัพพูปธิ-ปฏินิสสัคโค)* หรือแม้จะเป็นสิ่งที่กล่าวขานว่า ตัณหักขย วิราค นิโรธ นิพพาน ใดๆก็ดี ก็ล้วนรู้จริง ถูกต้องแม่นตรง และ ทำได้เป็นได้ถึงจริงมีจริง คือ "ความควรมีอยู่" ก็มี **"ตั้งอยู่" จริง** "ความควรมีบ้าง ไม่มีบ้าง" ก็ **ตั้งอยู่ในฐานะทำได้สมส่วน** "ความไม่ควรมีเลย" ก็ **"ตั้งอยู่ในฐานะไม่มี" ได้อย่างสนิทเด็ดขาดจริง นี้ชื่อว่า อุปธิวิเวก**

คำว่า **"อุปธิ"** นั้น แปลกันไว้ว่า เข้าไปตั้งไว้, ความพัวพัน, กิเลสอันเป็นเหตุทำให้เกิดอีก, กิเลสที่ทำให้ติดอยู่ในวัฏฏะ, ตัว, ร่างกาย, ฐานะ, หลัก, ขันธ์ ๕ ซึ่งก็ล้วนถูกทั้งสิ้น เมื่อสังเกตดีๆก็จะรู้จะเห็นได้ว่า มันหมายถึง สภาพทุกๆอย่างไปที่เดียว มันหมายถึงไปหมด ตั้งแต่สภาพการณ์เริ่มมีบทบาทการ "เข้าไป" แล้วต้องทรงขึ้น จนต้องมีสภาพ "ตั้งไว้" *(เข้าไปตั้งไว้)* ดังนี้ เป็นต้น และแม้แต่ สภาพการณ์ที่ยังเป็นเพียงมีอาการนามแห่งการเกี่ยวข้อง การยังไม่ขาดลงจากกัน การยังเป็นบทบาทแห่งเยื่อใย *(ความพัวพัน)* อยู่ ดังนี้ อีก และโดยเฉพาะกระทั่งหมายถึง สภาพของ **"กิเลส"** แท้ๆ **ที่มัน** *(มีอำนาจยิ่งกว่าอำนาจ "จิต" ของเรา)* **เป็นเหตุทำให้เกิดอีก** หรือ **ที่มันทำให้** *("จิตวิญญาณ" ของเรา)* **ติดอยู่ในวัฏฏะ** นี่แหละคือ **หน้าตา เนื้อตัว แก่นสาร ตัวสำคัญยิ่งตรงๆของความมุ่งความหมาย** ที่จะต้องทำการ **สงบสงัด**กันจนถึงขนาด "ดับสูญ" หรือ "หมดสนิท" หรือ "สุดให้โต่ง" กันอย่างไร ? พระโยคาวจร ก็ต้องรู้แจ้งชัดของตัวเองให้ดี และต้องทำให้สิ่งที่เรียกว่า **"กิเลส" นั้นๆ ให้ดับสูญ "สุด" ให้ตายหมดสนิท ให้ "โต่ง" หาทิศทาง "ดับ"** *(เกลี้ยงๆ)* **ทิศมุ่ง "สูญ"** *(สนิทๆ)* **ไปไกลเท่าไหร่ได้** ก็จงทำเอาเถิดเทอญ ต้องการ **ความแน่จริง-ความมั่นคง** ของสภาพนั่นเอง เป็นสำคัญสูงสุด

ดังนั้น "อุปธิ" ส่วนที่แปลว่า **"ตัว"** *(อัตต)* ที่มัน**ไม่ได้เห็นแก่ "ตัวมันเอง"** กันจริง ๆ แท้ ๆ อย่างมี**สัญชาติแห่งความตรง**เป็นสัจจะที่สุดแล้ว ทั้ง "เจ้าตัว" ก็**รู้ตัว**ดีอยู่ครบถ้วน ด้วย**สติ-ปัญญา**ของตัวอยู่ใน "ตัวกาละ" นั้น ๆ *(คือ เป็นปัจจุบันนั้น)* แท้ ๆ อีกว่า ตัวเองก็ "พอตัว" ได้จริง "พอใจ" อยู่อย่างไม่จำเป็นต้องมี "ใจเสพย์เป็นสุข หรือ ใจสัมผัสอยู่เป็นทุกข์" ใด ๆ อีกด้วยจริง ๆ แต่ก็สบาย *(คือ มีความเจริญอย่างง่ายดาย)* และ ทั้งสภาพความ "พอ" นั้น ๆ ก็เป็นความ "ดี" เป็น "กุศลธรรม" แท้ ๆ ด้วยอีก จึงเรียกว่า "พอดี" เหมาะเจาะสมควร อีกทั้งจะ**"พอกันที" อยู่ในตัวนั้น ๆ ได้ในตัวทีเดียว** นั่นแหละคือ **"ตัว"** *(อุปธิ)* นั้น ถึงขั้น "วิเวก" สูงสุดที่เรียกว่า "เหมาะควร" **(อรห)** สูงสุดแล้วสัมบูรณ์ จึงเรียก **"ผล"** แห่งความสัมบูรณ์สูงสุดนอกชื่อหนึ่งว่า **"อรหัตต"** *(อรห+อัตต)* ซึ่งเป็น **"อุปธิวิเวก" จริง ๆ สูงสุดแล้ว** หรือ จะเรียกว่า อมตนิพพาน ก็มีนัยะเดียวกันนั่นเอง

และ ส่วนที่แปลว่า **"ร่างกาย"** *("สังขาร" ส่วนหนึ่งของมนุษย์)* ก็จะต้อง "วิเวก" ด้วย กล่าวคือ แม้จะนับเอาแค่รูปร่างทรวดทรงองค์เอวของ "ร่างกาย" ตรง ๆ ง่าย ๆ ผู้มี **"อุปธิ" ที่ "วิเวก"** ในแง่ในเชิงนี้ ก็จะต้องมี "ร่างกาย" ที่ "พอดี" อันจะค่อนข้างไปหา "ผอม" จะไม่อ้วนฉุ อ้วนฉะเกินควร ดังจะเคยได้ยินคำพังเพยแต่โบราณกันมาแล้วที่ว่า *"ช้างพิถุพิผอม"* ซึ่งหมายความว่า เดรัจฉาน หรือ ผู้ยังโง่อยู่นั้นย่อมอ้วนย่อมใหญ่ไปเรื่อย ๆ ไม่รู้จบ และ จะยิ่ง ๆ ขึ้นไปในทิศทางยิ่งใหญ่–ยิ่งมากเสมอ ส่วนมุนี หรือ นักบวช, สมณะที่แท้ ที่มีปัญญาจริงนั้น จะค่อนไปในทาง "ผอม" หรือ น้อยลง ๆ และ ก็จะมีจุดพอดี คำว่า "พอดี" หรือ **วิเวกสูงสุดสมบูรณ์แห่ง "ร่างกาย" ของสมณะที่เป็นอริยะแท้ ๆ** จึงจะไม่ "อ้วน" ท่านจะไม่ปล่อยตัวปล่อยใจให้อ้วน เพราะพระโยคาวจรที่**ไม่เป็นทาสอาหาร** *(โภชนะ,ภัตตะ โดยเฉพาะ คำว่า "น้ำปาณะ" อันคือ อาหารที่ซ่อนแฝงตัวสำคัญนัก ในชีวิตนักบวช ที่ทำให้นักบวชท่านผู้เจริญ อ้วนกันเป็นส่วนมาก)* **ไม่เป็นทาสการนอน** เป็นผู้รู้จักประมาณ และ สำรวม–สังวร ควบคุมดูแล ปฏิบัติตน มี "โภชเน มัตตัญญุตา" *(ผู้ประมาณในอาหาร)* มี "ชาคริยานุโยคะ" *(ผู้ตื่นอยู่)* จริง ๆ

ถูกต้องสัจธรรม มีทั้งปัญญา**รู้ถูกทำถูก** "ร่างกาย" ย่อมจะอยู่ในสภาพ "วิเวก" คือ ไม่เป็นไปในทิศทางอ้วน–ใหญ่ขึ้นๆแน่ จะเป็นไปในทิศทางผอม–น้อยลงๆ จริงๆ แต่จะไม่ใช่ ผอมแห้ง–ผอมโรย หรือ เป็นโรคเพราะอาหารไม่พอแน่ๆ *(ถ้าเป็นอย่างนั้นก็คือ ประมาณผิด จนน้อยเกินไป)* เนื่องจาก **การประมาณในเรื่องอาหาร–เรื่องพักเรื่องเพียรต่างๆ** นี้ มันเป็นการศึกษาของ "พุทธธรรม" แท้ๆ จริงๆ ที่พระโยคาวจร หรือ นักวิปัสสนาที่เข้าใจดีแล้ว จะพึงศึกษาเสมอ ในทุกประโยคแห่งอิริยาบถของชีวิตปกติ

สมณะอ้วน ก็ยกเว้นผู้มีสรีระ ที่ไม่สามารถควบคุมได้กันจริงๆแล้ว หรือ เพราะมีโรคจะต้องอ้วน และท่านผู้เจตนาเองอย่างแท้จริงที่จะทำตนให้อ้วน เช่น พระมหากัจจายนะ *เป็นต้น เท่านั้น*

ไม่เช่นนั้นแล้ว **ผู้มี "อุปธิวิเวก" จริง** ในส่วนที่หมายเอาเป็นเรื่อง "ร่างกาย" นี้ ก็จะไม่มีพฤติแห่งร่างกายเป็นทางอ้วน แต่จะเป็นทางผอม และ จะสงบผ่องใส เบาสบาย ปลอดโปร่งอยู่ จะไม่ใช่ซีดโรย ผอมแห้ง เหี่ยวโหย โรยแรง เป็นอันขาด เพราะถ้าเป็นอย่างนั้นก็ไม่ชื่อว่า "วิเวก" อันถูกต้อง

ส่วน "อุปธิ" ที่แปลว่า "ฐาน" ก็ดี "หลัก" ก็ดี และ "ขันธ์ ๕" ก็ดี ก็ล้วนแล้วแต่จะต้องทำให้ "วิเวก" กันถ้วนทั่วด้วยทั้งนั้น เช่น "ฐาน" ก็จะต้อง "วิเวก" จนถึงสภาพ "สันตุฏฐาน" *(สันโดษ)* หรือ ต้องถึงสภาพ "วุฏฐาน" *(พักได้เพิกได้)* และ แม้ "อุฏฐาน" *(ความขยัน)* ก็ต้องมีอย่าง "วิเวก" แท้ คือ มีบทบาทแห่งความขยันหมั่นเพียรอยู่อย่างสงบราบรื่นปลอดโปร่งอยู่จริง ดังนี้ หรือ มี "กัมมัฏฐาน" มี "อธิฏฐาน" มี "สมมุติฐาน" มี "ภูมิฐาน หรือ สฐาน" อะไรต่ออะไรอีก ก็จะมีพฤติที่เป็นไปอย่าง เรียบรื่น–ง่าย–งาม แต่จะไม่มีไปในแง่ "วิฏฐาน" *(สิ่งไม่ควรมี)* หรือ "วิภูสนัฏฐาน" *(สภาพตกแต่ง–แต่งตั้งกันจนเกินจนเพื่อ)* หรือ แม้แต่ "ปมาทัฏฐาน" *(ตั้งอยู่ในความประมาท)* เป็นอันขาด

สิ่งใด เรื่องใด รูปใด นามใด ที่ "ไม่ควรมีเลย" ตลอดกาล ก็ตัดขาดระงับสุด เป็น "ไม่มี" เอาเลย สิ่งใด เรื่องใด รูปใด นามใด

ที่ "ยังควรมีบ้าง ไม่มีบ้าง" ยังต้องยืดหยุ่นอยู่ตาม เหตุ-ผล-ตน-ประมาณ-กาล-บริษัท-บุคคล ก็ต้องยังยืดหยุ่นอยู่ หรือ สิ่งใด เรื่องใด รูปใด นามใด ที่ "ยังต้องมีอยู่ตามสมมุติแท้ๆ ของมันเอง" ก็ต้องมีอยู่จริง เป็นแต่ว่า พยายามให้ "ประหยัดที่สุด" ให้ได้จริงๆ แล้ว "น้อยได้ที่สุด" ก็เท่านี้แล้ว จริงๆ ซึ่งแน่นอน ก็ต้องมี "ประโยชน์สูง-ตรงสาระแท้" ประกอบอยู่ด้วย ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ก็นี่แหละ คือ ผู้มี "วิเวก" แท้

และ นี่แล คือ "หลัก" แห่ง วิเวก หรือ แม้แต่ เหตุ-ผล คำ ความ ข้อหมาย ทั้งหลาย ที่ได้ อธิบาย ขยายเรื่อง **"วิเวก"** มาตลอดอยู่ในขณะนี้ ก็ล้วนมี "หลัก" ที่จะทำให้ **สร้าง "อุปธิวิเวก" ให้ได้ ให้เป็น ให้ถูกต้อง** ทั้งนั้น "อุปธิ" จึงคือ "หลัก" และ *ก็จะต้องเป็น "หลัก" ที่นำพาไปสู่ "วิเวก" ด้วย* **จึงจะได้ชื่อว่า "อุปธิวิเวก"** ถ้า "หลัก" ใด ไม่นำพาไปสู่ "วิเวก" "หลัก" นั้น ก็ไม่ใช่ "อุปธิวิเวก" แต่ก็ชื่อว่า "หลัก" เหมือนกัน เรียกว่า "อุปธิ" ด้วย ทว่า เมื่อ "หลัก" นี้นำพาไปสู่ความเป็น "กิเลสที่ต้องวนอยู่ในวัฏฏะ" "อุปธิ" ชนิดนี้ จึงไม่ได้ชื่อว่า **"อุปธิวิเวก"**

สุดท้าย "อุปธิ" ที่แปลว่า "ขันธ์ ๕" ก็แน่นอนที่สุด ว่า **พระอรหันต์** นั้น ย่อมคือ ท่านผู้มี **"ขันธ์ ๕" อัน วิเวก ถึงที่สุดบริบูรณ์แล้ว** นั่นเอง แท้ๆ จริงๆ อย่างมีบทบาทแห่งการรู้อยู่ ชนิดแจ้งชัด ด้วยปัญญาอันยิ่ง (*อธิปัญญา*) ของตน แน่ๆ จริงใจด้วย "ขันธ์ ๕" อันมี *รูป-เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ* ก็จะยัง **มีบทบาทการงาน** ของมันอยู่เต็มแรง ตามหน้าที่ปกติ *จะไม่หรี่-ไม่หลับ-ไม่ร่อย-ไม่โรยแรง-ไม่นิ่งแข็งหยุดทื่อเฉยตรง* จนกลายเป็น **ไม่มีบทบาทการงานอันใด !** *แล้วก็ไปหลงเรียกว่า "วิเวก"* **อย่างนั้น ไม่ !** ส่วนท่านผู้ **มี "วิเวก" ยังไม่ถึงที่สุด** ก็อาจจะมี "ขันธ์ ๕" ที่ **วิเวก** ได้บางสัดบางส่วนบ้าง ก็ได้ ยังไม่บริบูรณ์ ครบพร้อม ก็ย่อมเป็นจริง ตามความเป็น ความมีได้จริงแห่งผู้นั้นๆ

แต่ท่านก็ยังเป็น "ผู้แสวงหาคุณใหญ่" *(มเหสินฺติ)* อยู่เสมออยู่นั่นแหละ ส่วนผู้เป็นได้มีได้สูงสุดจริง "ขันธ์ ๕" ก็ **วิเวก**ถึงที่สุดบริบูรณ์จริง เพราะ "หลัก" ที่ท่านมีนั้น พา**วิเวก**แท้ และ "ฐาน" ก็ย่อม**วิเวก**สูงสุดได้ขนาดด้วย นั่นเอง

สรุป **"กายวิเวก"** ก็คือ สภาพแห่ง "กายกรรม" *(อันรวมเอาทั้ง "วจีกรรม" ด้วย)* ซึ่งหมายเอา**ส่วนใหญ่ ส่วนหยาบ ส่วนภายนอก** ของบุคคล นั้นแล เป็นตัว "วิเวก" และ "วิเวก" ก็หมายความว่า เป็น อิสระ แท้ อัน เรียบร้อย–ง่าย–งาม เจริญยิ่ง–สบายยอด บุคคลนั้นจะอยู่ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้ "กายกรรม" ของบุคคลนั้น ก็จะ "วิเวก" อยู่ทั้งสิ้น

และ **"จิตวิเวก"** ก็คือ สภาพแห่ง "มโนกรรม" ซึ่งหมายเอา**ส่วนละเอียด ส่วนเล็ก ส่วนภายใน** ของบุคคลแท้ ๆ เป็นตัว "วิเวก" และ "วิเวก" ก็หมายความว่า เป็น อิสระ แท้ อัน เรียบร้อย–ง่าย–งาม เจริญยิ่ง–สบายอยู่ ถึงขนาดแม้ภายนอก ก็มีเครื่องยืนยันบอกความหมายให้รู้ให้แจ้งถึงความ "วิเวก" ภายในได้ทีเดียว

สุดท้าย **"อุปธิวิเวก"** ก็คือ **สภาพของ "กิเลส" นั่นแหละ เป็นเป้าหมายใหญ่ว่า จะต้อง "วิเวก" อันมุ่งถึงขนาดสงบสงัดดับสนิทสิ้นสูญให้จริง ๆ จนชื่อว่า "ไม่มี" ให้ได้** *แต่ "อุปธิ" ก็ยังมีสภาพที่หมายถึง ความยัง "ตั้งอยู่" หรือ ความยัง "มีอยู่" อื่น ๆ ของบุคคลผู้นั้น ๆ ทั้งหยาบ ทั้งละเอียดอีกด้วย ที่ "วิเวก" อย่างสมสัดสมส่วนบริบูรณ์ มีสังขารกาย สังขารจิต และสังขารกรรม* ดังนี้

โดยทุก "กรรม" ล้วนเป็น**วิเวก**ทั้งสิ้น

ผู้ถึงซึ่ง **"วิเวก ๓"** แล้วบริบูรณ์สูงสุด จึงคือ ผู้ยังมีพร้อมทั้ง กายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรม **เป็นพฤติกรรมอันเอกยอดยิ่ง** ยืนยัน "ความมี" หรือ ความเหลือแห่งขันธ์ ๕–เป็นฐาน–เป็นหลัก *(สอุปาทิเสส)* ซึ่งเป็นตัว "ผู้สงัด" *(วิเวก)* เป็น "สันติบท" *(สันติปทัญจ)* เป็น "ผู้แสวงหาคุณใหญ่" *(มเหสินฺติ)*

ยังมีบทแห่งกรรมเป็น "ความเกิด" (*กัมมโยนิ*) อยู่ แต่ก็เป็น "กรรม" (*การงาน, การกระทำ*) หรือ เป็น "ความเกิด" ของผู้สงัด อันจะยังต้องมีอยู่ เป็น "สันติบท" (*หลักแห่งสันติ หรือ ก้าวแห่งสันติ หรือ บทบาทแห่งสันติ*) คงอยู่เป็นตัวอย่างตัวแบบในโลก ยังเป็น "กิริยา แห่งการมุ่งไปสู่คุณความดี ความเจริญ ความยิ่งใหญ่" (*แสวงหาคุณใหญ่*) นั่นเอง เป็น "กรรม" (*กัมม*) หรือ เป็น "ความเกิด" (*โยนิ*) อยู่จริงๆ

เพราะ **"กรรม"** หรือ **การงาน-การกระทำ** นี้ เป็น**ตัวหลัก-ตัวแกน**ของมนุษย์จริงๆ แม้จะเลวอยู่ จะดีอยู่ หรือ ที่สุดเป็นผู้สำเร็จสูงสุดบรรลุ "อรหันต์" แล้ว ก็ยังคง**มี "กรรม" เป็นตัวยืนอยู่จริง** สำหรับคนที่ยังมีขันธ์ ๕ ยังไม่ตายเน่าเข้าโลง

เกิดเป็นคนต้องมี "การงาน" มี "การกระทำ" อันเรียกว่า **"กรรม"** ต้อง**มี "กรรม" เป็นกำเนิด** (กัมมโยนิ) (*คือ เหลือ "การงาน" นั้นแหละเป็น "ตัวเกิด" เป็นตัวยืนบทบาทอยู่ แต่ "ใจ" นั้นจงเป็น "ตัวตาย"*) **มี "กรรม" เป็นเผ่าพันธุ์** (กัมมพันธุ์) (*มี "การงาน" เป็นกอบเป็นกำ และ เป็นเครื่องสืบต่อเป็นไป*) **มี "กรรม" เป็นที่พึ่งอาศัย** (กัมมปฏิสรโณ) (*มี "การงาน" เป็นค่าแห่งชีวิต "การงาน" นั้นๆ ใครๆก็ได้พึ่ง ได้อาศัย เป็นประโยชน์ ตนก็ได้เป็นประโยชน์ตน ผู้อื่นก็ได้อาศัย เป็นประโยชน์ท่าน*)

และ **มี "กรรม" นั้นแหละ เป็นที่สุด** คือ **มี "กัมมันตะ"** (*กัมม+อันต กัมม=กรรม, การงาน, การกระทำ, อันต=ที่สุด, ปลาย, สิ่งสุดท้าย*) ดังนั้น คนที่ยังไม่ตายเน่าลงโลง ก็ต้อง**ยังมี "กรรม"** หรือ **ยังมี "การงาน"** นั่นแหละ เป็นอันดับสุดท้ายของ**ความไม่ตาย** ของ**ความเป็นชีวิต** แต่ใน "ใจ" นั้น "ความเห็นแก่ตัว" **ตายสิ้นทรากสนิทเกลี้ยงแล้ว** (*จงเข้าใจคำว่า "กรรม" ให้ดีๆ อย่าเอาไปปนกับคำว่า "เวร" "กรรม" หมายถึง* การงาน *ธรรมดาๆ หมายถึง* การกระทำ *ตรงๆ ปกติๆ นี่เอง ส่วน "เวร" นั้น*

หมายถึง ความผูกพัน หมายถึง ความสืบต่อของอดีต และ แม้ของอนาคต ยังเป็นความจองจำ ยังเป็นเรื่องไม่หลุดจากจิต ยังเป็นเรื่อง "วาง" ไม่ได้ ยังเป็นบาปเป็นบุญ ยังคือความเป็นไปที่ยังขาดกันไม่ได้ ยังเป็นความไม่ตายสิ้นทราก ไม่จบลงในตัว เพราะความไม่สามารถของเจ้าของ "กรรม")

พระอรหันต์ จึงคือ **คนเป็น ๆ ที่มีความตายแล้วอยู่ในตัว** *(อรณชีว)*
พระอรหันต์ จึงคือ **คนที่ไม่ตาย ไม่เป็นอีก** *(อมตนิพพาน)*
พระอรหันต์ จึงคือ **คนเป็นๆที่มีการงานเพื่อตัวเองน้อยที่สุด** *(และที่แท้ก็ไม่ใช่เพื่อตัวเองเลย ถ้าผู้นั้นรู้แจ้ง "สัมพัทธภาพ" ได้จริง ๆ)* **แต่มีการงานเพื่อผู้อื่นมากที่สุด มีค่าที่สุด** *(พหุชนหิตาย–พหุชนสุขาย–พหุชนอัตถาย)*

"สัมมากัมมันตะ" ของพระอรหันต์ จึงคือ **คุณประโยชน์ คือ "คุณค่า" ที่ให้แก่โลก แก่สังคม โดยตรง และ เป็นการงานที่มีผลผลิตส่งเสริม "เศรษฐกิจ" จริง ๆ ด้วย ซึ่งเป็น "เศรษฐกิจที่ว่าด้วย** ความเป็นมนุษย์ **ผู้ดีแท้ เจริญแท้ ประเสริฐแท้"** (เป็น "อุปสงค์" ที่มีอัตราสูงเหลือเกินในโลกทุกวันนี้)

ยิ่งเป็น *"อรหันต์" ที่เก่งที่สูงเท่าใด ๆ ยิ่งเป็น "โพธิสัตว์" สูงยิ่งเท่านั้น ๆ* และจะมี **"การงาน" สูงยิ่ง ๆ ขึ้น ตามภูมิ ตามขั้น** เพราะมันเหมือน "เครื่องจักรกลชั้นพิเศษยอดเยี่ยม" ก็ย่อมต้องทำงานสูงขึ้นตามจริงฉันนั้น และงานที่ท่านทำ *(เรียกโดยภาษาว่า ยังมี "กรรม" อยู่ แต่สิ้น "เวร" แล้ว จึงเรียกว่า "สัมมากัมมันตะ" และ กรรมต่าง ๆ ที่มีนั้น เป็นอโหสิกรรม)* **ก็เป็นผลิตผลที่มีค่ามีราคาทางเศรษฐกิจแพงลิบลิ่วกว่าผลิตผลใด ๆ ในโลกด้วย** เพราะ **เป็นสิ่งที่โลกขาดแคลน เป็นสิ่งที่อยู่ในความต้องการอย่างยิ่งของโลกของสังคมของมนุษย์** *(แต่มนุษย์เฉยเมยต่อ "สิ่ง" นี้ยิ่ง)* พระอรหันต์ที่ยิ่งเก่ง ๆ จึงคือ ผู้ยิ่งช่วยอุ้มชูโลก ช่วยชุบชีวิตให้แก่สังคมอย่างมาก

เนื่องจาก "อิทธิวิธี" ของท่านมีมากขึ้นสูงขึ้น "ฉฬภิญโญ" ก็ยิ่งเยี่ยมขึ้น "จตุปฏิสัมภิทาญาณ" ก็ยิ่งสูงขึ้น ทุก "อภิญญา" ทุก "วิชชา" ก็จะเพิ่มขึ้น ๆ

อันมาแต่ "**สัมมาทิฏฐิ**" คือ มันเข้าใจถูกต้องจริง ๆ แล้วท่านผู้นั้นก็จะมี "**สัมมาสติ**" มี "**สัมมาวายามะ**" ทำงานประสานร่วมอยู่อย่างจริง คือ ทำรอบให้รอบยิ่ง เพิ่มรอบให้มากรอบขึ้น เรียง "ร้อย" ให้มากร้อยขึ้นนั่นเอง (*สติ=ร้อย, รอบ, รู้อย่างไม่สะลืมสะลือ, รู้ชัดเจน* (พ้นเนวสัญญานาสัญญา)) ด้วยความพยายาม ด้วยอุฏฐาน คือ มีพากเพียรอย่างไม่ท้อถอย ไม่ท้อแท้จริง ๆ (วายามะ *ซึ่งมาจาก* ว+อาย+อาม ว=*พฤติกรรม* อาย=*ประโยชน์* อาม=*ความตกลง, การยอมรับ*) จึงเป็นพฤติกรรมแห่งประโยชน์แท้ ๆ จริง ๆ

แม้ "วจีกรรม" นั้น ๆ ของพระอรหันต์ จะไม่เป็น "สัมมา" เท่า "วจีกรรม" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระอรหันต์นั้น ๆ ท่านมี "สัมมาทิฏฐิ" มี "สัมมาสติ" และ มี "สัมมาวายามะ" อยู่จริงแล้วไซร้ ท่านก็จะเกิด "โพธิจิต" ขึ้นเรื่อย ๆ เสริม "โพธิญาณ" แก่ตนเพิ่มเข้าเสมอ ๆ คือ มี "ปัญญายอดรู้" ปรับปรุงตนยิ่งขึ้นเยี่ยมขึ้น ดี–เก่ง–สูงใกล้เข้าสู่ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริง ๆ แท้ ๆ เอง เป็นระดับเป็นชั้นตามจริง โดยพระอรหันต์แท้ ๆ นั้น ท่านจะไม่หวังแม้ "ความเป็นพระพุทธเจ้า" เอาด้วย ส่วนจะเป็น หรือ ไม่เป็น จะเอา หรือ ไม่เอา มันก็เรื่องของพระอรหันต์แต่ละท่านเอง คนอื่นไม่เกี่ยวเลย และทุกบทบาทแห่งการ "ทำงาน" ก็ย่อมเป็น "กัมมทายาท" โดยสัจโดยจริง "พระอรหันต์ก็ย่อมจะเป็นผู้ "ได้" ด้วยเสมอ คือ ได้ "โพธิญาณ" ได้ "โพธิจิต" และ จะไม่ฉงนฉงายอะไรสำหรับผู้มีสภาวะจริง เพราะได้ปฏิบัติแล้ว พ้น "วิจิกิจฉา" สุดยอดแล้ว ได้ประพฤติธรรมเป็น "สัมมาทิฏฐิ" มาแล้ว ปรากฏ "ผล" จนเข้าใจคำว่า "สัมมา" สู่ "สัมพุทธ" ได้แท้ ๆ โดยไม่ต้องมีภพหน้า ไม่ต้องมีวิมานล่อจิตล่อใจอะไร มันมีแต่ความจริงที่เป็นไปตามความจริง

"กายกรรม" ของพระอรหันต์ ที่ยังไม่ "สัมมา" เท่า "กายกรรม" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะ "สัมมา" ขึ้นเพิ่มขึ้น ด้วย "โพธิญาณ–โพธิจิต" นัยเดียวกัน กับ "วจีกรรม" เช่นกัน

และสุดท้าย **"สัมมาอาชีวะ"** หรือ การยังชีพอยู่ การมีชีวิตอยู่กับโลกกับสังคมมนุษย์ของท่านนั้น **ท่านก็จะเป็นผู้เลี้ยงตนด้วยธรรมเป็นอาชีพ** มีความอยู่รอดได้อย่างเปลื้องวัตถุ เปลื้องสมบัติของสังคมน้อยที่สุด สำหรับรูปขันธ์ของพระอรหันต์เองจริงๆ ทั้งจะเป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่าง เป็นแม่พิมพ์ เป็นครู เป็นที่ควรยึดเอาอย่าง เป็นหลักยอดหลักปลาย เป็นผู้มีสิ่งที่น่าเอาอย่าง เอาเป็น**ทิพย์**ได้อย่างแท้จริงสูงเยี่ยมอยู่ตลอด จึงจะเรียกว่า ท่านนั้นเป็น **"สรณัง คัจฉามิ"** ที่แท้ คือ ท่านเป็นผู้มีสิ่งดีเยี่ยม สูงแท้ อันมนุษย์พึงมี พึงเป็น พึงได้ แจกแก่ใครๆ อยู่เสมอ ซึ่งได้แก่**กายวิเวก–วจีวิเวก–จิตวิเวก เพราะ "อุปธิวิเวก" แท้** หรือ กายกรรม–วจีกรรม–มโนกรรม อันเป็น "กรรม ๓" ที่ดีเยี่ยมสูงแท้จริงๆ ที่เรียกว่า "สุจริต ๓"

ทั้งหมดนี้ จะร้อยเรียง **"หมุนรอบเชิงซ้อน" สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกันขึ้นมาเรื่อยๆ**

อันเริ่มมาแต่ "สัมมาทิฏฐิ" เป็นเบื้องต้นจริงๆ เป็น "ฐาน" แท้ฐานแรก *(สฐาน)* แล้ว "สัมมาสติ" กับ "สัมมาวายามะ" ก็เข้าร่วมทำงานในท่านผู้มี "อุฏฐาน" หรือ **มี "กรรม" เป็นกำเนิด มี "กรรม" เป็นเผ่าพันธุ์ มี "กรรม" เป็นที่พึ่งอาศัย และ มี "กรรม" เป็นที่สุดนั้นๆ จริงๆ อีก**

ก่อนจะมี "กรรม" อะไร ? หรือ จะเริ่มมีอะไร "เกิด" ? "จิต" *(มโน)* จึงเริ่มก่อนเป็น "สัมมาสังกัปปะ" แท้ *(มโนปุพพังคมาธัมมา ฯ)* คือ เริ่ม "การงาน" ที่จิตขึ้นก่อนอื่น เรียกว่า "มโนกรรม"

เมื่อผู้นั้นมี "สัมมาทิฏฐิ" *(มีความเห็นถูกต้อง)* เป็นหางเสือที่พาเรือวิ่งไป มี "สัมมาวายามะ" เป็นกำลัง เป็นเรี่ยวแรง และ มี "สัมมาสติ" เป็นกัปตันเรืออย่างดี

เมื่อจะเริ่ม "ไป" หรือ จะเริ่ม "เป็น" หรือ จะเริ่ม "เกิด" หรือ **เริ่มมี "การงาน"** *(กรรม)* **นั่นเอง ก็จะเริ่มที่ "จิต" ก่อน จิต(มโนกรรม)**

จึงเป็น "สัมมาสังกัปโป" คือ เริ่ม "กรรมดี" ขึ้นแล้วตั้งแต่เริ่มที่**จิต** หรือ **ต้นทาง** (แต่ถ้าไม่ใช่ "กรรมดี" ก็เป็น "มิจฉาสังกัปโป") ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของ "ความคิด" บทบาทของ "ความสั่งการ–ความบงการ" จุดแรก อันเรียกอีกคำหนึ่งว่า "สัญชาตญาณ" จนกระทั่งถึงบทบาทที่เรียกว่า "เจตนา" (ถ้าไม่ถึงขนาด "เจตนา" ก็คือ "**จิตใต้สำนึก**"**แท้** ที่เป็นตัวสั่งการ หรือ เป็น "ตัวงาน" อันเรียกว่า "**สัญชาตญาณ**"**ของผู้นั้น**ๆ นั่นเอง ไม่ใช่อะไรอื่น ถ้ามันยังเป็น "อกุศลจิต" (*ใต้สำนึก*) หรือ ยังเป็น "สัญชาตชั่ว" (*สัญชาตญาณ*) อยู่ ก็นี่แหละคือ "อนุสัย" หรือ "อาสวะ" ที่เจ้าตัวผู้ยังมีตัวนี้อยู่ จะต้องตามฆ่า ตามดับมันเสียให้ตายสนิท ให้ได้)

และ พร้อมกันนั้น เมื่อมีทั้ง**ความเข้าใจ ทางที่ดี ทิศที่ถูกแท้** (*สัมมาทิฏฐิ*) มีทั้ง**ความอุตสาหพยายามจริง** (*สัมมาวายามะ*) อีกทั้ง**มีความสว่างแท้ ความรู้ชัด** ไม่มืดๆ ไม่มัวๆ ไม่สะลึมสะลือ ไม่งมๆ คลำๆ อยู่ในภวังค์ หรือ มีทั้ง**ตัวบังคับตัวคอยสอดส่อง "รู้เห็น" เป็นไปอยู่ทุกเวลา ทุกขณะ ทุกสิ่งทุกอย่าง** (*สัมมาสติ*) **"วจี" หรือ "วาจา" ที่จะเกิดตามหลัง "มโน" ซึ่งมีคุณภาพออกปานนี้ เช่นนี้ ต่อไปนั้น** (*เพราะมโนปุพพังคมาธัมมาฯ คือ จิตต้องเกิดก่อน หรือ จิตต้องมาก่อนเป็นก่อนจริงๆ "จิต" ต้องเป็นประธานในสิ่งทั้งหลาย ดังพระพุทธพจน์แท้ๆ โดยเฉพาะ "กรรม" ทั้งหลาย*) จึงเป็นอันหวังได้แน่ๆ ว่า จะต้องถูกผลักเบนไปในทางดี ทางถูก ทางชอบ ทางควรตาม แม้จะ "ยาก" ออกปานใด ก็จะถูกก่อถูกตะล่อมให้ "เกิด" ดี ให้ "เป็นไป" ด้วยดีจริงๆ ได้ ตาม "ภูมิฐาน" (*ของผู้นั้นๆ*) ที่รู้ที่สามารถเป็นแรงเป็นฤทธิ์ และ ที่จะได้ขึ้นมาใหม่ คือ "**สิ่งเพิ่มรู้**" และ "**ความดียิ่ง**" เติมเข้าไปเรื่อยๆ ทุกวินาทีทุกขณะจิต **ที่มีการสอดส่องการระมัดระวัง** (*คือ มี "สติปัฏฐาน" มี "สัมมัปปธาน"*) **และ พยายามอุตสาหะอยู่อย่างดีจริงๆ** (*คือ มี "อิทธิบาท"*) (*"สิ่งเพิ่มรู้" นั้นคือ "สัมมาญาณ" และ "ความดียิ่ง" นั้นคือ "สัมมาวิมุติ" หรือคือ เพิ่ม "อภิญญา" เพิ่ม "วิเวก" นั่นเอง*)

"สัมมาวาจา" จะเกิด จะเป็นไป โดยนัยของ**สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน**เป็น "อนันตัง" อย่างนี้

"**อธิวาสนา**" อันคือ ความสูงขึ้น ความยิ่งๆขึ้นแห่งคุณสมบัติของเรา *(เพราะได้พากเพียร ได้อดกลั้นฝืนทน)* ก็จะทับทวีสู่ดียิ่งๆขึ้น จริงๆ

ยิ่งใครมี "**ฐาน**" สูง มี "**ภูมิ**" สูง สิ่งที่จะ "เกิด" ตามต่อจาก "**ฐาน**" **นั้นๆ** ของตน ก็ยิ่งจะเพิ่มขึ้น เขยิบขึ้น ตามความเป็นจริงได้

คน**ไม่มี** "**ฐานแท้**" หรือ **ไม่มี** "**ฐาน**" **เลยในทางธรรม** กล่าวคือ ไร้ "สฐาน" *(สถานภาพ)* หรือ ไร้พื้นฐาน หรือ ไร้ "ภูมิฐาน" ทางธรรมจริงๆ เพราะ **ไม่ได้ก่อ** "**บัฏฐาน**" (คือ ไม่ได้เริ่มปฏิบัติให้เกิดจริงมีจริงบ้างเลย นั่นก็แน่ล่ะ ! หรือ ปฏิบัติเหมือนกัน แต่ไม่ถูกไม่ตรง ก็ไม่เกิด "บัฏฐาน") ไม่ได้ทำ "สติ-บัฏฐาน" จริง ถูกทาง นั่นเอง เนื่องจากยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่

ดังนั้น แม้จะปฏิบัติอยู่อย่างหนัก อย่างมากออกปานใด ก็ตาม หรือ ถึงแม้จะเป็น "สัมมาทิฏฐิ" แล้ว แต่ไม่ยอมลงมือปฏิบัติฝึกหัดอดทนเอาเสียบ้างเลย ก็ตาม **เขาก็จะมากมูลขึ้นด้วย** "**วิภูสนัฏฐาน**" **เท่านั้นเอง** เพราะธรรมดาของ "คน" นั้น ก็ต้องมีแต่ "กรรม" นั่นเอง เป็น "ตัวเกิด" *(กัมมโยนิ)* อยู่ ไม่กายกรรม ก็วจีกรรม ไม่เช่นนั้น ก็มีแต่ "มโนกรรม" **มีแต่บทแห่งการกระทำอยู่เสมอ** เป็นส่วนมาก นั่นเองแหละ สำหรับคนที่ยังไม่ตายเน่า

กล่าวคือ สิ่งที่เกิดแก่ผู้นั้นก็จะมีแต่ เพิ่มความมากเรื่อง เพิ่มความหนัก เพิ่มความพอกพูนไปสู่ทุกข์ ไปสู่ความใหญ่ ความต้องเบ่ง ต้องแบกภาระ สืบสาวราวเรื่องให้ต้องจำยอมเรื่อยไป เป็นภาวะบานเบิกออกไปเรื่อย จะมีแต่ตกแต่ง เพิ่มประกอบเข้าไปอีก ให้หนักยิ่งขึ้น ให้ใหญ่หรูยิ่งขึ้น ประดับเข้าไปอีก ให้ย้อมใจยิ่งขึ้น มันก็ยิ่งใหญ่ ยิ่งบาน ยิ่งหนัก ยิ่งทุกข์ทับถมตนเข้าไปใหญ่ **การประดับการตกแต่ง ให้บานเบิกออกไป เป็น "สมมุติ" ที่เกิดขึ้นหลอกล่อกันในโลก เป็นตัวอย่าง เพื่อให้เอาอย่าง** แล้วตนก็ยิ่ง "ทุกข์" ยิ่ง "ดิ้น"

ยิ่ง"หนักใจวุ่นใจ" เพราะมันจะเล็ก จะลดลงไม่ได้ มันยิ่งต้องรักษา ต้องหลงเสพย์ หลงเป็นสุข ที่ต้องได้อย่างนี้ๆ จะต้องมี ต้องเป็น อยู่อย่างนี้ๆ ยิ่งต้องแบก ต้องเป็นภาระ อันต้องทนด้วย(*"อัสสาทะ" แท้ๆ หรือ "อัตตรสา,อัตตโอชา"จริงๆ*) เช่นนี้แหละ เรียกว่า **"วิภูสนัฏฐาน"**

จึงจำเป็นเหลือเกินที่จะต้อง *"วิภูสนัฏฐานา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ"* **ให้ได้จริง มี"ผล"จริง สำหรับผู้ปรารถนา"ผล" ปรารถนานิพพานแท้**

เมื่อ**"วิภูสนัฏฐาน"**เกิดมากเข้าๆ ก็จะส่งผลเป็น**"วิฏฐาน"***(วิตถาร)* สืบต่อไป

กล่าวคือ "วิภูสนัฏฐาน" ทั้งหลายนั้น จะเป็นค่านิยมที่เลว เป็นอำนาจจูงดึงที่เลว เป็นตัวอย่างที่ชั่วที่เกิดขึ้นในโลก เพราะคนผู้เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" หรือไม่ยอมปฏิบัติให้ดีขึ้นแก่ตนนั้นๆ จะเบี่ยงเบนกระทำการสร้างก่อออก ปรุงสร้างขยายไปแต่ในทิศทางที่ห่างออกจาก "จุดถูกจุดแท้" ไกลออกไป ห่างไปทุกทีๆ ก็จะไม่เข้ารูป ไม่เข้ารอยหนักขึ้นๆ จนเละเทะเสียหาย *จะไม่เข้าเรื่องไม่เข้าราวกับที่ดีที่ถูกจริงยิ่งขึ้นๆ จนเห็นได้ชัดแท้ ชี้ได้ยืนยันอย่างกระจะแจ้งได้จริง* **สำหรับ "ผู้รู้ผู้มีปัญญาแท้" ว่า แหวกแนวแล้ว แหกคอกแล้ว สาระได้หลุดออกไปจากฐานเดิมแล้ว ออกนอกทางนอกธรรมแล้ว จนที่สุดก็เรียกว่า "ผิดทำนองคลองธรรมไปอย่างน่าสมเพชน่ารังเกียจ" แต่สำหรับ"ผู้ไม่รู้ผู้ไม่มีปัญญาแท้" ก็จะหลงเห็นว่า แปลก ใหม่ พัฒนา ก้าวหน้า สร้างสรร บุกเบิก น่าทึ่ง ฯลฯ** แล้วเขาก็จะ"หลง"เป็นค่านิยม เป็นรสนิยม ยึดเป็นตัวอย่าง เห็นเป็น"ดี"ไปจริงๆ แล้ว**เขาก็จะก่อโลก สร้างโลกให้มี"ฐาน"ตามที่ตัวหลงนี้** ("สมมุติฐาน"เกิดขึ้นแล้ว เกิดขึ้นเล่ามากแล้ว มากอีก ก็โดยนัยประการอย่างนี้)

สภาพที่อธิบายมาข้างบนทั้งหมดนี้แลคือ วิฏฐาน หรือ "วิตถาร" ที่เราใช้เรียกกันในภาษาไทย

"วิภูสนฏฐาน" (วิ+ภูสน+ฐาน วิ=ยิ่ง, ไม่ **ภูสน**=ความประกอบที่พอกออกใหญ่ขึ้นอย่างโลกๆ, ความประดับตกแต่งงอกบานที่ไม่รู้ว่าควรหรือไม่ควร, เครื่องหุ้มเครื่องพอกอยู่ข้างนอกซึ่งไม่ใช่เนื้อ, สิ่งเฟ้อ **ฐาน**=ที่เกิดขึ้นแล้ว, สิ่งที่มีจริง) เกิดขึ้นได้

"วิฏฐาน" (วิ+ฐาน วิ ในที่นี้แปลว่า ไม่น่า, ไม่ควร หรือ เกินไป, มากไป) เกิดขึ้นได้

ก็เนื่องมาแต่ **"ปมาทัฏฐาน"** (ปมาท+ฐาน ปมาท=โลภะจัด หรือ โทสะจัด จนไม่เหลือสติยับยั้ง, โง่จัดจนกล้าทำ หรือ หลงทำแม้แต่ในความเสี่ยง แม้ในความเลว)

กล่าวคือ ฐานเดิมของผู้นั้นไม่ดี จึงเกิดการอวดดี ไม่ระมัดระวัง เลินเล่อ ไม่พากเพียร จะให้ดีต่อไปกว่านั้นอีกแล้ว ไม่ตั้งใจดีอีกแล้ว จะเอาง่ายเข้าว่า จะตามใจตนเอง ยึดตัวหลงตัว เห็นแต่แก่ตัว เอาแต่ตัวเองเป็นเครื่องตัดสิน เรื่องจึงเบ่งใหญ่ บานใหญ่ มากใหญ่ และกลายเป็น "ผิดใหญ่" เป็นที่สุด จนเรียกว่า **"วิฏฐาน"** ก็เพราะเนื่องมาจาก **"ปมาทัฏฐาน"** เป็นตัวการร้าย นั่นเอง และถ้าผู้ใด **"ปมาท" สนิท** คือ โมหะหนักจัด หรือ โง่จัดจริงๆ จนกลายเป็นหลงผิดแท้ **หลงยึดเอา "ชั่ว" นั้นเป็น "ดี" ไปเลย** ก็จะเห็นว่า "วิฏฐาน" นั้นๆ "ดี" ไปเลย ตามความเห็นของผู้นั้นๆ จริงๆ จึงคือ **คน "วิตถาร" แท้ๆ** ที่คนไทยเข้าใจในศัพท์นี้กันดีอยู่แล้ว

ผู้ถึงขั้น "วิฏฐาน" นั้น "วาจา" ก็พลอยผิดไปหมด เป็นภาษาวิฏฐาน (*วิตถาร*) เป็น "วาจาวิฏฐาน" คือ กล้าพูดในสิ่งในเรื่องที่ไม่น่าพูด กล้าพูดออกมาโดยไม่ยั้งคิด ไม่สำรวม อวดดีทันทีกันเลย

เช่นว่า *"เรานี่แหละคือพระพุทธศรีอริยเมตไตย !"* หรือ *"ศาสนาพุทธที่แท้จริงฉลาดจริงนั้น เขาไม่งมโข่งอยู่กับ 'ศีล' หรอก !"* ดังนี้ เป็นต้น คือ "ภาษาวิฏฐาน"

หรือ ผู้อาการหนักกว่านี้ ก็จะกล้ากล่าว กล้ายืนยันออกมาเลย เช่นว่า *"คนตายแล้วสูญ จะไปมีอะไรอีก !"* ผู้เข้าใจอย่างนี้ คือ **ผู้ไม่รู้จัก "อัตตา" จริง ไม่เข้าใจ "จิต-เจตสิก" แท้ๆ โดยเฉพาะ ไม่ใช่พระอรหันต์ ไม่รู้ "นิพพาน" จริง** คนที่กล้ากล่าวอย่างนี้ จึงคือ **"อุจเฉททิฏฐิ" แท้ๆ** ทุกคน แล้วเขาก็จะดูถูกเหยียดหยามผู้เชื่อว่า *"ตายแล้วยังมีความสืบต่อ"* โขมงโฉงเฉงไป ก็เพราะเป็นความหลงผิด "สุดโต่ง" ฝ่ายหนึ่ง **พวกที่มีความเห็น "สุดโต่ง" ไปทางนี้ ก็จะยังชีวิตเอียงไปข้าง "กามสุขัลลิกะ"**

หรือ ผู้ "มิจฉาทิฏฐิ" อีกพวกหนึ่ง ก็จะกล้ากล่าวว่า *"คนตายแล้วก็ยังเกิดต่ออีก ไม่มีสิ้นสุด ไปเป็นปรมาตมัน ไปอยู่กับวิญญาณใหญ่ ไปอยู่กับพระพรหมพระเจ้า โน่น ! ต่อให้เป็นพระอรหันต์ก็ยังติดต่อได้ แม้เป็นพระพุทธเจ้าผู้ปรินิพพานแล้ว ก็ยังเหลือตัวตนที่นั่งทางในเข้าไปติดต่อได้ !"* และเขาก็ทำของเขาได้จริงๆ **เพราะเขามี "อุปาทาน" เช่นนั้นแท้ๆ แล้วเขาก็เพียรสร้าง "อัตตภาพ" ต่างๆ ขึ้นมาจน "สำเร็จ" ตามประสาของเขาจนได้** ตั้งแต่ขั้น "อรูปมยอัตตปฏิลาโภ" ไปจนถึงสภาพ "มโนมยอัตตปฏิลาโภ" ตราบกระทั่ง "โอพาริกมยอัตตปฏิลาโภ" ซึ่งก็ล้วนแต่จริง ! **เพราะล้วนเป็น "อัตตา" ที่เขายังยึดเป็น ยึดมีอยู่จริง** คนเหล่านี้จึงกล้ากล่าวยืนยันหนักแน่นอย่างของเขา เช่นกัน ผู้มีทิฏฐิเช่นนี้ จึงคือ **"สัสสตทิฏฐิ" ทั้งนั้น** แล้วเขาก็จะเล่าเรื่องติดต่อกับวิญญาณพระอรหันต์สู่กันฟัง หรือ สาธยายเรื่องการติดต่อกับวิญญาณพระพุทธเจ้าอันเป็นรูป เป็นตัว เป็นตนสู่กันทึ่ง พากันมหัศจรรย์กันไปเป็นคุ้งเป็นแคว จนกระทั่งสร้างกัน บันกันขึ้นเป็น "พุทธเกษตร" เป็นที่สุด แล้วก็หลงติด หลงยึดกันไป บรรลุหลุดพ้นกันไม่ได้ ก็เป็นความหลงผิด "สุดโต่ง" อีกฝ่ายหนึ่ง **พวกที่มีความเห็น "สุดโต่ง" ไปทางนี้ จะยังชีวิตเอียงไปข้าง "อัตตกิลมถะ"**

ดั่งนี้ ก็เป็นได้ และ เป็นกันอยู่มากหลาย เพราะผู้ที่ยังไม่ตรัสรู้แจ้งแทงทะลุในความเกิด–ความดับอย่างแท้จริง เป็น "อรหัตตผล" แล้ว จะยังมี "จิต" โน้มเอนไปใน**ไม่ข้างใดก็ข้างหนึ่งอยู่**จริง ๆ น้อย หรือมาก ก็ยังเอียงอยู่ตามนั้น ๆ **เนื่องจากมันจริงทั้งสองคติ และ มันก็ไม่เที่ยงแท้แน่จริงถูกจริงอยู่ทั้งสองคติ** นอกจากเราทำให้เกิดจริงเป็นจริง**จนได้ที่ตัวเองเป็น "ผล" ตรัสรู้แท้**เท่านั้น แล้วจะสิ้นสงสัย จะสิ้นเอียง จะหยุดเลี่ยง จะรู้ "ความมี" จะไม่ปฏิเสธ "ความมี" เพราะท่านรู้แจ้งจริง ๆ ว่าโลกนั้นเป็น "อัตตา" จริง ๆ ตั้งแต่หยาบ ๆ จนถึงขั้นละเอียดสุดยิ่งกว่า "อากาศ-ธาตุ" ตลอดจน "**เงาแห่งเงาของวิญญาณธาตุ**" นั่นทีเดียว

หรือ **ผู้ที่ "วิฏฐาน" อาการหนักยิ่งกว่านี้**ไปอีก ก็จะกล้ากล่าว กล้ายืนยันออกมาเลย ทั้ง ๆ ที่ตัวเองก็แสนที่จะไม่เคยพิสูจน์ไม่เคยรู้แจ้งเห็นจริงเลย เช่นว่า *"ทำบุญทำทานกับพระสิ ! พระท่านจะเป็นผู้นำส่งสิ่งที่ทำบุญทำทานนั้น ๆ ไปถึงญาติโกโยติกาที่ตายไปแล้วได้ ถ้าทำบุญทำทานกับคนธรรมดา เขาจะนำส่งไปหาญาติที่ตายไปแล้วไม่ได้หรอกนะ !"* ถึงดั่งนี้เขาก็พูดกันได้ ช่างกระไรเลย ! **ทำตนเป็น "กับดักสัตว์" เป็นดั่ง "ผู้วางเหยื่อล่อปลาเพื่อม่าปลาฉะนั้น"** มันช่างถูกเปรียง ! ร้อยเปอร์เซนต์ ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน "นานาติตถิยสูตร" อันเคยนำมากล่าวสู่ฟังเสียจริง ๆ ทำไมหนอ ! "พระ" ถึงได้เห็นตนเป็นคนมีกิจมาคอยรับใช้เปรตอยู่แค่นั้น แทนที่จะช่วย "เปรต" ที่เห็นอยู่ตำตาโทนโท่ *(ปรทัตตูชีวก)* แต่กลับไม่ช่วย กลับไปมัวเมาหลงล่อ "เปรต" ที่ไม่รู้ไม่เห็น และไม่เป็นไปจริงนั้นอยู่ได้ ! *"พระ" นั้นคือ บุรุษไปรษณีย์ที่จะต้องมาคอยรับใช้ส่งสิ่งของ ส่งสมบัติที่ทำทานนี้ให้แก่คนตายอยู่เท่านั้นหนะหรือ !* ตนเองต้อง "อาบัติ" รู้ไหม ? ในฐานะประกอบ "ฑูตกรรม" อยู่แล้ว ๆ เล่า ๆ แล้วก็ "ไม่มีปัญญา" รู้เท่าทันสักที่อยู่เช่นนี้หนะหรือ คือ "พระ" ?! นี่หรือ "พระของศาสนาพุทธ !" ช่วยปวงชนได้แค่นี้หนะหรือ ?

หรือ **ผู้ที่ "วิฏฐาน" อาการหนักเหมือนกัน** ทว่าเป็นอีกสภาพหนึ่ง ก็จะกล้ากล่าว ยืนยันออกมาเลย ทั้งๆที่ตัวเองก็แสนที่จะไม่เคยพิสูจน์ ไม่เคยรู้แจ้งเห็นจริงเลยเช่นกันว่า *"ศาสนาคือสิ่งมอมเมา คนมีศาสนาคือคนโง่ ถูกหลอก ถูกจูงจมูก"* แล้วเขาก็จะไม่นับถือ "ศาสนา" ที่พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเขาเคยนับถือมา ทว่าเขาก็ยังคงไป "หลง" ยึด "ศาสนาย่อยๆ" หรือ ลัทธิที่ยังไม่มีอายุยืนนานเท่าใดแบบใดแบบหนึ่งอยู่นั่นเอง **ไม่ "เมา" ฝืน เพราะมันโบราณไป แต่ก็ไปหลง "เมา" ผงขาว** ซึ่งก็ยังหนีไม่พ้นถูกครอบงำด้วย **"ความเชื่อถือ" แบบหนึ่งอยู่นั่นแหละ** เพราะเขาไม่รู้ความจริงของ "ศาสนา" ว่า คืออะไรกันแท้ ? **แต่เพราะเขาไปได้รับ "วิฏสนัฏฐาน" ของมิจฉาทิฏฐิในศาสนา ไปได้รับ "วิฏฐาน" ต่างๆ ของมิจฉาทิฏฐิในศาสนาเข้า** (ซึ่งก็น่าเห็นใจเท่าๆกัน หรือ ยิ่งกว่าผู้ที่หลงผิดในศาสนา เพราะหลงเมาเปลือกเมากระพี้ศาสนาเสียอีก !) เขาจึงเกิด "โทสะ" เอากับศาสนา จนเขาต้องกลายเป็น**ผู้มี "วาจาวิฏฐาน"** ไปด้วย มันไม่ใช่ความผิดของเขาทั้งหมดที่เขาต้องกลายเป็นผู้ "วิฏฐาน" แต่เขาก็ผิดที่ไม่ศึกษา "ศาสนา" ให้ถ่องแท้

ภาษาที่ผิดเพี้ยนจนแหกคอกแหวกแนวแหวกทาง *(มิจฉามรรค)* ออกนอกรีตนอกรอย "พุทธสัจจะ" ดังนี้แล เป็นต้น **เป็นตัวอย่างของ "วาจาวิฏฐาน" ซึ่งมีมากเหลือเกิน ในวงการพุทธศาสนาทุกวันนี้** และล้วนเป็นดั่งที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัส**ติติง** "มักขลิโคสาล" ว่า เป็น "มักขลิโควาทะ" คือ เป็นคำพูด เป็นวาจาที่พาให้โลกฉิบหาย เป็นการพูดที่มีผลนำพาให้โลกโน้มเอนไปสู่ความเสื่อม ความเดือดร้อน จึงขอให้ไตร่ตรองกันให้ดีๆเถิด แม้ในเรื่องของ "วาจา"

และ **"กายวิฏฐาน"** อันคือ การเกิดทางพฤติกรรมออกมาเป็นเรื่อง เป็นราว เป็นจริงเป็นจัง มีรูปมีอากัปกิริยา มีอาการ มีบทบาทชัดแจ้งใหญ่โต มีความประกอบที่เป็นกลุ่มใหญ่ เรื่องมากขึ้น หมู่กรรมโตขึ้น เรียกว่า "กายกรรม" เมื่อมัน "วิฏฐาน" จนใหญ่ จนโต ยิ่งกว่าเพียง "วาจา" การเกิดทาง "กายกรรม" นั้น

ก็โดยนัยะเดียวกันกับ"วาจาวิฏฐาน" นั่นเอง เป็นแต่ว่า ทำปรากฏออกมาทาง"กาย" ชัดๆ เห็นได้ มีรูปการณ์ปรากฏกันเลยยิ่งขึ้นเท่านั้นเอง **ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องมาจาก"มโนวิฏฐาน" หรือ "จิตวิตถาร" ก่อนทั้งสิ้น**

เมื่อเกิด"วิฏฐาน"ขึ้น ก็ดี **เกิด"วิภูสนัฏฐาน"**ขึ้น ก็ดี มันก็จะเป็น **"ฐาน"** คือ **สิ่งที่เกิดขึ้นในโลกจริงๆ** จะไม่ถูกต้องปานใดก็ตาม จะชั่วจะเลวปานใดก็ตาม มันก็จะมีอำนาจขยาย มันจะเกิดการสะพัด **จึงไม่ควร**จะให้มี**"ฐาน"ชั่ว**ใดๆเกิดขึ้นในโลกเลยเป็นอันขาด นั่นแหละ ดีที่สุด

ดังนั้น ถ้าจะมี"ฐาน"**ต้องเกิดขึ้นในโลก ก็ต้องพยายามให้มีแต่"ฐาน"ดี เกิดขึ้นให้ได้เสมอๆ**

คนผู้รับ**สัมผัส** รับรู้มาทาง"ได้ยินได้ฟัง"ก็ดี เห็นการประพฤติการกระทำอาการ หรือ รับ"สัมผัส"จากทวารต่างๆ มาจาก"ฐาน"ใดๆ เมื่อเริ่ม"รับรู้"(จากได้ยิน หรือ เริ่มเห็น หรือ เริ่มได้สัมผัสทางใด ก็ตาม) ก็จะเกิดผล"จุติ"ลงที่จิต เริ่มเรียกได้ว่า **"อธิฏฐาน"**(*อธิ+ฐาน*) หรือ แม้ที่เราพยายามสร้างขึ้นในจิตของเรา หรือ เป็นเรื่อง เป็นความมุ่งมาดปรารถนา เป็นความนึกคิดเป็นเจตนา ก็ดี ก็ล้วนคือ **สิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว** แต่บางสภาพเป็น**อย่างน้อยยิ่ง**จนตนนึกว่า"ไม่มีเกิด"(สำหรับผู้ไม่รู้ในความสุขุมประณีต) ซึ่งแท้จริงมันก็ได้**เริ่มเกิดแล้ว**ในตน ทว่ายังน้อยยิ่งจริงๆ และยังไม่ออกฤทธิ์พิษภัยอะไร ขั้นต่อมา ก็เกิด"รู้"ดี"รู้"ชั่วขึ้นแล้ว ก็โน้มน้อมจิต ตั้งจิต ก่อ**กรรมดี** เพิ่ม"ภูมิฐาน"ให้แก่ตนขึ้นเรื่อยๆ ก็เรียกว่า **บทแห่ง"อธิฏฐาน"แท้** (ถ้าสั่งสม"อธิฏฐาน"ไปใน**กรรมเลว** ก็จะเป็นจริงเช่นกัน และสุดท้าย ก็จะไปเป็นผู้"วิฏฐาน" หรือ "วิภูสนัฏฐาน" นั่นเอง)

เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดยัง"เข้าใจไม่ถูก"ในความหมายของคำว่า**"อธิฏฐาน"** ยัง"รู้ผิดๆอยู่ หรือ รู้ไม่จริง"(*มิจฉาทิฏฐิ*) คือ ยังไม่มี"มรรค"(ที่เป็น"สัมมาอริยะ") หรือ ยังไม่มี"สัมมาทิฏฐิ"เป็น **มูลฐาน** นั่นเอง

ผู้นั้นก็จะยังโน้มน้อม **ตั้งจิต "ขอ"** โดย**เป็นไปเพื่อโลภะ** หรือไม่ก็**เป็นไปเพื่อโทสะ**ในผู้นั้นอยู่ **จึงไม่ใช่ "อธิฏฐาน" ที่ถูกที่แท้** แต่ยังเป็น **"อธิฏฐาน" มิจฉาทิฏฐิ**จริงๆเหมือนกัน ก็ถูก ! ผู้มิจฉาทิฏฐินั้น เขาก็มีสิทธิใช้คำว่า "อธิฏฐาน"ได้ พ้องศาล หรือ จับเขาเข้าตะรางไม่ได้ แต่จะมี "นัย" ต่างกันอย่างไร ? ก็จงจับสาระของ "จิตที่ตั้งขึ้น" *(ฐาน)* นั้นๆ ให้ได้ ว่า มันเป็น **"อธิ"แก่"ฐาน" จิตของตน**จริงๆ หรือ มันเป็น **"อธิ" แก่ "ฐานจิต" ของตน**แท้ๆ พิจารณาให้ชัดเจนจริงๆ

สุดท้ายแห่ง "อธิฏฐาน" นั้น ก็ถึงขั้น**เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างนั้นมั่นคงยิ่ง** เป็นตัวเป็นเนื้อแล้วในตน "ตั้งมั่น"แล้วในตน จนตนไม่จำเป็นจะต้อง "รู้" อีกก็ได้ เพราะเป็นไปในทางดีเด็ดขาดแล้ว ซึ่งในกรณีหลังนี้มีภาษาเรียกสภาพอย่างน้อกหลายคำ เช่น "สัมมาสมาธิ" เป็นต้น หรือ "อัตตโนมัติ"(ที่เป็นไปในทาง "สัมมา"นะ!) หรือ วิมุติ, นิพพาน, สมุจเฉท หรือ แม้แต่คำว่า สันดาน*(สันตาน)* (มักนิยมหมายเอาสภาพที่เป็นไปในทางเลว) หรือ บารมี*(ปารมี)*(หมายเอาสภาพที่เป็นไปในทางดี) ตลอดจนคำว่า วิสัย ก็ตาม มีข้อแม้อยู่แต่ว่า ใครก็ตาม ขอให้มีทิศทางไปในทาง "สัมมา" ก็แล้วกัน สูงสุดกระทั่งคำว่า "สยัมภู" ก็คือ **"อธิฏฐาน"** คือ **ความเป็นเองเกิดเองมีเองแล้วที่ปล่อยได้แล้ววางได้แล้ว ไม่ต้องห่วง ถือว่า จบภาระ หรือ สิ้นกิจ** บริบูรณ์เป็น "ฐาน" ที่ตั้งได้มั่นคงจริง สูงสุดยิ่งยอดจริง*(อธิ)*

เป็น "ความจริงแท้" ที่เกิดขึ้นอยู่ในโลก เป็น "สฐาน" แท้ เป็น "ภูมิฐาน" จริง อันมีระดับอยู่ในแต่ละคนแต่ละขั้นเรียกว่า "ธรรมฐิติ" เมื่อมัน "ตั้งลง หรือ ตั้งขึ้นที่ใจแล้วจริง" ตัวเองจะ "รู้ตัว" หรือ ไม่ ? ก็ตาม

เมื่อ "วิฏฐาน" หรือ "วิภูสนัฏฐาน" นั้น ผ่านผู้ใดเสมอๆ สัมผัสผู้นั้นเนืองๆบ่อยขึ้นมากเข้า "อธิฏฐาน" ก็จะเติบโตขึ้น ก่อร่างสร้างตัวขึ้น ถ้าเป็นไปใน **ทางดี** ก็เป็น **"อธิฏฐาน" แท้** เรียกได้ว่า "สัมมาธิฏฐาน"

แต่ถ้าเป็นไปใน **ทางผิดทางชั่ว** ก็เป็น **"อธิฏฐาน" มิจฉาทิฏฐิ** หรือเรียกได้ว่า "มิจฉาธิฏฐาน" ซึ่งเมื่อมันเกิดจนครบรอบถ้วนขนาดหนึ่ง คือ สิ่งที่ได้รู้ได้รับได้เข้าใจใน "ความมี" นั้นมากขึ้น ๆ แถมปรุงเป็น "ชอบ" หรือ "ไม่ชอบ" เติมใส่ใจไว้เรื่อย ๆ จนเต็มขนาด นั่นเอง เรียกว่า **"สมุฏฐาน"** (สม+อุ+ฐาน หมายความว่า สิ่งที่เกิดนั้นเกิดซ้ำย้ำยืนยันจนตั้งลง ชวนให้หลงเชื่อว่า เป็นจริง) หรือ **"สมมุติฐาน"** (สม+มุติ+ฐาน หมายความว่า มันรับรู้ต่อเนื่องกันจนยอมรับ หรือรู้สึกว่า เป็นจริง)

ถ้าผู้ใดสั่งสมความ "ชอบ" หรือ สั่งสมความ "ชัง" เข้าไปเรื่อย ๆ **"สมุฏฐาน"** ก็จะมากขึ้น ๆ โตขึ้น ๆ ความวุ่นวายก็จะมาก "ทุกข์" ก็จะเยอะแยะหลากหลาย ผู้นั้นจึงจะต้องมี **"กัมมัฏฐาน"** *(กัมม+ฐาน หรือ กรรม+ฐาน)*

ถ้าผู้ใดไม่เกิด "ชอบ" ไม่เกิด "ชัง" ไม่มีอารมณ์รัก ไม่มีอารมณ์โกรธขนาดละอองธุลี *(อายตน)* ก็ไม่มี แม้จะผ่าน จะสัมผัส "วิฏฐาน" นั้น ๆ หรือ "วิภูสนัฏฐาน" ที่เกิดอยู่ในโลกนั้น ๆ บ่อยเท่าใดมากเท่าใด ก็ "เฉย" ก็ "วาง" อยู่เสมอ เพียงแต่รับรู้ ทว่าไม่เกิด "สมุฏฐาน" หรือ ไม่เกิด "อธิฏฐาน" อันโตขึ้นใหญ่ขึ้นไปข้างฝ่าย "มิจฉาทิฏฐิ" คือ แค่รับรู้ แค่เข้าใจใน "ความมี" นั้น ๆ ในโลก ในใจไม่มีบทบาทปรุงเป็น "ชอบ" หรือ บทบาทปรุงขึ้นเป็น "ไม่ชอบ" เติมใส่ใจสักที ผู้นั้นก็จะไม่ต้องทำ "กัมมัฏฐาน" ไม่ต้องมี "กัมมัฏฐาน" อะไรเลยในชีวิต คือ เป็นผู้ไม่มี "กัมม" *(หรือ "กรรม")* เป็นผู้ไม่ยัง "กรรม" ตั้งลงที่ตน **"กัมมัฏฐาน" จึงแปลจริง ๆ ได้ว่าอย่างนี้ คือ ที่อธิบายผ่านมาตลอดนั่นเอง**

คนผู้นี้ ก็คือ ผู้มี "วุฏฐาน" แล้วจริง ๆ นั่นเอง

"มี" จริง ๆ ! ไม่ใช่มีแต่ความเข้าใจ *แถมมีการ "ทำได้" ด้วย* กล่าวคือ **มีความสามารถ "รู้" ในจิตนั้น ๆ ถูกจริงชัดจริง (สมาธิ กุสโล) และยังจิตให้เป็นไปในอำนาจได้แท้ ๆ (วสวัตตี, เจโตวสิปปัตโต)** หรือ มี **"สมาธิ 7"** ได้แท้ ๆ จริง ๆ มิใช่มีแต่แค่รู้

เมื่อมี "วุฏฐาน" แท้ *จึงไม่หลง "สมุฏฐาน" หรือ เป็นคนหมด "สมมุติฐาน"* ด้วยประการดังนี้ (แต่ก็ยังรู้ "สมมุติฐาน" ทั้งหลายชัดเจน เห็นแจ้ง แม้จะสัมผัสสัมพันธ์กันอยู่ก็ยังได้ ในคราต้องสัมผัสสัมพันธ์กับ "สมมุติฐาน" นั้นๆ) คือ ไม่ติด–ไม่ยึดมั่นหลงใหล ใน "สมมุติฐาน" และไม่เข้าใจผิดใน "สมุฏฐาน" หรือ รู้แจ้งแจ่มชัด ใน "สมุฏฐาน" ทั้งปวงดียิ่งแล้วจริงๆ

ดังนั้น แม้คนผู้นี้จะ "ทำ" อะไรๆอยู่ **หากไม่มี "ชอบ" ไม่มี "ชัง" เป็นบทบาทของจิตเลย (จริงๆแน่ๆอย่างสุขุมประณีตแท้ๆ)** จึงคือ ผู้สิ้นกรรมจริงๆ เป็นผู้พ้นบาป พ้นบุญ หรือ จะพูดว่า **เป็นผู้มีกรรมแต่ไม่มีเกิด**ได้แท้จริง เรียกว่า **เป็นผู้ได้บารมีเยี่ยมยอดขั้น "อธิฏฐานบารมี" แท้ ถึง "ฐาน" อันเยี่ยมยอด เป็น "ฐาน" อันสูงสุด "ฐาน" อันยิ่ง** (อธิ=ยิ่ง ฐาน=สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วสิ่งที่มีจริงในตน) เรียกอีกชื่อว่า **"อรหัตตผล"**

เช่น ที่อธิบายมานี้ เป็น "ผล" เป็นบทบาทแห่งการเป็นไปจริงตามเหตุ–ปัจจัย ที่ทำงานร่วมกัน (*ปัจจยาการ หรือ ปฏิจจสมุปบาท*) ร้อยเรียงกันไปเรื่อยๆ

ผู้ใด**ยังมี "ปมาทัฏฐาน" อยู่** จึงต้องเริ่มต้น "ตั้งใจ" หรือ เริ่มไตร่ตรอง "รู้" จุดดี–จุดชั่วให้ชัด และ "ตั้งใจ" ละชั่ว ก่อ "พฤติดี" ต่อไปให้ได้ เรียกว่า **"อธิฏฐาน" แท้ๆ** หรือคือ "สัมมาทิฏฐิ" นั่นเอง เป็น "ภูมิฐาน" เบื้องต้น และ **จะได้เป็น "สฐาน" ที่เหมือน "เง่าอันมีพันธุ์ดี"** แล้วก็พากเพียร "อธิฏฐาน" ขึ้นขั้นต่อไปอีก อันคือ ก่อ "กัมมัฏฐาน" ขึ้นต่อ จะได้เติม "กรรมดี" ละเลิก "กรรมชั่ว" จริงๆให้แก่จิตสูงขึ้น และ เข้าสู่ความสุดได้เรื่อย ด้วยประการดังนี้

เพราะฉะนั้น เมื่อเราเข้าใจในบทบาทของปัจจยาการต่างๆดังนี้แล้ว เราก็จับเหตุทั้งหลาย (*สมุทัย*) ได้ว่า อัน "กรรม" ต่างๆที่เราได้ทำลงไปนั้น ก็เนื่องมาแต่ **"ความไม่รู้"** (*อวิชชา*) **ในเข้าสิ่งที่เรียกว่า "วิฏฐาน" ทั้งหลายในโลก**

นั่นเอง แล้วก็หลงยึดเป็นถูก จนสุดท้าย "ทำ" ตาม และ "ความไม่รู้" ในเจ้าสิ่งที่เรียกว่า "**วิภูสนัฏฐาน**" ทั้งหลายในโลกอีกอย่าง แล้วก็ทำตนโดยมี "*วิภูสนัฏฐานัง สรณัง คัจฉามิ*" หรือ มี "*โลกียัง สรณัง คัจฉามิ*" นั่นเอง *(คือ เอาชาวโลกีย์เป็นแบบอย่าง ทำตามๆชาวโลกเขาไปเสียหมด แทนที่จะเอาพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง หรือ เอาพระอริยสงฆ์เป็นแบบเป็นอย่าง ตามที่เราได้เปล่งวาจาหรือ ได้สัญญาแล้วว่า ตนจะขอมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแบบเป็นอย่าง หรือเป็น "สรณะ")* คือ หลงใหลยินดีไปแต่กับความบานเบิก การพอกเพิ่มที่ไม่รู้ความจบ ไม่รู้ความพอดีลงตัว ยึดเอาแต่ความบานเบิก ความพอกเพิ่มประดับขึ้นในสังคมในโลก เป็นแบบอย่างเป็นเครื่องจูงดึง หลงระเริงอยู่แต่กับความใหม่ความแปลกความประดิษฐ์ร่าง–ปรุงรูปไปไม่หยุดหย่อน นั่นแหละ เป็นเครื่องชั่นใจ เครื่องชูชีวิต หลงเห็นแต่ว่า ความใหญ่ ความมาก เท่านั้น จะเป็นที่พึ่งพาชีวิตให้เป็นสุข

"**สันโดษ**" จึงมีไม่ได้ ("สันโดษ" คือ "สันตุฏฐี" หรือ "สันตุฏฐาน" อันหมายความว่า การกำหนด "ความพอ" ให้แก่ตนเอง แล้วก็ทำให้ได้ตามที่เรากำหนดนั้น)

ความมักน้อย หรือ จะทำตนไม่ให้บานออก ไม่ให้พอกเข้า เพิ่มเข้าเพิ่มขึ้น ไม่ให้เปลืองยิ่งขึ้น หรือ จะทำตนให้น้อยลงๆ เล็กๆ (คือ อัปปิจฉะ) จึงไม่เกิดเลยจริงๆ

ผู้นั้น จึงถึงซึ่ง "ปวิเวก" (ป+วิเวก) หรือ เป็นผู้บรรลุ "วิเวก" อย่างแท้จริงไม่ได้แน่

เพราะ "อัปปิจฉะ" (อ+ป+อิจฉ **อิจฉ**=*ความต้องการ, ความปรารถนาตามใจ, เจตจำนง* **ป**=*เป็นหัวหน้า, นำมาก่อน, เกิดขึ้นเด่นกว่าส่วนอื่น* **อ**=*ไม่ คำว่า "อัปปิจฉะ" จึงหมายความว่า ไม่ให้ความปรารถนาตามใจเกิดขึ้นเลยได้ยิ่งดีสุด)* นั้น ไม่มี

ซึ่งก็เพราะ "สันตุฏฐาน" (**สันต**+**อุฏฐาน** = *ความพากเพียรที่จะให้บรรลุ "สันต" หรือ บรรลุความยอดเลิศเป็นที่สุด)* ไม่ได้ทำให้สำเร็จลงไปให้ได้ เป็นขั้น เป็นตอน ก่อน (เพราะแต่ละขอบเขตของที่สุด มันมีที่สุดของมันอยู่ทุกขั้นทุกตอน เรียกว่า "**ปาริปาเจติ**" คือ ทำให้แก่โดยรอบ, ทำให้สุกโดยรอบ)

เมื่อ "**อัปปีจฉะ**" ก็ไม่เกิด หรือ ไม่ได้ทำให้ "**อัปปีจฉะ**" แก่โดยรอบ, ไม่ได้ทำให้ "**อัปปีจฉะ**" สุกโดยรอบ บ้างเลย

"**สันโดษ**" (*สันตุฏฐาน*) ก็ทำให้สำเร็จลงไปแม้เป็นครั้ง เป็นคราว เป็นขั้น เป็นตอน ก็ไม่รู้จักกะ ไม่รู้จักเกณฑ์ให้แก่ตน ไม่พยายามทำให้ได้ หรือ ไม่ได้ทำ "**สันโดษ**" ให้แก่โดยรอบ, ไม่ได้ทำให้ "**สันโดษ**" สุกโดยรอบ อีกบ้างเลย เช่นกัน

"**ปวิเวก**" (*ป+วิเวก*) ก็ไม่มีผลแสดง ไม่มีสภาวะปรากฏ หรือ ไม่มี "**วิเวก**" ได้เกิดหยั่ง ตั้งสภาพลงในผู้นั้น ๆ บ้าง แล้วมันจึงจะเป็น "**วิเวก**" จึงจะมี "**วิเวก**" จน "**วิเวก**" แก่โดยรอบขึ้นมาจริง จน "**วิเวก**" สุกโดยรอบให้แก่เจ้าตัว รู้เห็น เป็นแน่ในตนได้ แต่นี่ไม่รู้อย่างนี้ และ ไม่ได้มีสภาพอย่างนี้ ไม่ตั้งใจให้มีสภาวะอย่างนี้ ปรากฏขึ้นที่ตนเลย

"**อสังสัคคะ**" (*หรือ "นิสสัคคะ"*) จึงจบลง หรือ บริบูรณ์ไม่ได้ด้วย กล่าวคือ ทำ "สภาพจิต" ที่ไม่คลุกคลีนรก ทำ "สภาพจิต" ไม่เกี่ยวเกาะสวรรค์ ไม่ติด ไม่หลงสวรรค์ อันเป็น "สภาพจิต" ที่สูงจริง ประเสริฐจริง ให้แก่ตน ไม่สำเร็จ ไม่เสร็จลงได้ นั่นเอง (อ+สัง+สัคคะ หมายความว่า สภาพผู้พ้นนรก และสภาพหมดสิ้นเกลี้ยงแม้แต่ "สวรรค์" นั้น **ก็เป็นแล้ว และ ก็ไม่มีแล้ว ไม่ติดแล้ว** นั่นคือ **ฐานแห่งนิพพาน**)

เมื่อ **ก่อ** "**ฐานแห่งนิพพาน**" **ไม่ได้** หรือ ไม่ได้ก่อ "อสังสัคคะ" ไม่ได้ก่อ "ปวิเวก" และหรือ ยิ่งไม่ได้ก่อแม้แต่ "สันโดษ" แม้แต่ฝึก "อัปปีจฉะ" ก็ไม่มี คนจึงหลงแต่ปรุงแต่ง–ตบแต่ง–พอกเพิ่ม–บานเบิกออก–ประดับประดาเข้าไป**เป็น** "**ฐาน**" (*หลง "วิภูสนัฏฐาน"*) เพราะเข้าใจผิดว่า "สวรรค์" คือความสุขที่แท้ หรือ หลงผิดเอาว่า "**สัคค**" **นั้น เป็น** "**สันต**" (**สัคค=ส+อัคค** หมายความว่า มีความใหญ่, ประกอบพร้อมไปด้วยความมากมวล **สันต=ส+อันต** หมายความว่า มีความเป็นที่สุด, มีความเป็นยอดเป็นขั้นปลายแล้ว, เป็นจุดสุดท้ายสูงสุดที่คนควรได้ควรเป็น)

บทบาทของคนจึงอยู่ด้วยการพยายามจะ "**สังขาร ๆ ๆ ๆ**"... คือ การปรุง

การแต่ง ให้พอก ให้เพิ่ม ให้ประดับ ประดา (ซึ่งล้วนแต่เป็น "อปุญญาภิสังขาร" เสียร่ำไปทั้งสิ้น) ให้บานออกเบิกออก อย่างไม่เคยรู้ขอบ ไม่เคยตัดเขตลงเลย (ไม่มี "อาณาปาณ" คือ ไม่ทำขอบเขตแห่งชีวิตให้มันรู้จักความ "พอแล้ว" และ "เล็กลง") ใหญ่เท่าใหญ่ไปขนาดไหน ? ก็จะไม่รู้ "เพ้อ" จึงจะไม่มีทางได้รู้จบใน "ความลงตัว" (*ทาง "นิพพาน" ความเป็น "วิมุติญาณทัสสนะ"*) ไม่แจ้งไม่ชัดใน "ความเหมาะสมแท้จริง" (*อรห*) เพราะ**ไม่มี "ภูมิฐาน"** ที่เป็น "สัปปุริสธรรม 7" หรือ "สัตตบุรุษ" ในตนอย่างแท้

คำตรัสสั่ง และ สอน ประโยคสุดท้ายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (*ปัจฉิม-โอวาท*) จึงเป็น **คำตรัสสั่ง** ที่เป็น **คำสอน ประโยคแรก** ที่คนทุกคนจะต้องระลึกเสมอ และ **"อธิฏฐาน"** เสมอ คือ ทำให้เกิดให้ได้ขึ้นที่ตนเสมอๆ แม้น้อยเท่าใดๆ ก็ตาม และ ทำให้เกิดจนเป็นความมั่นคงยิ่ง เป็นตัว เป็นเนื้อ จนเป็น "อรหัตต" เป็น "อัตตโนมัติ" เป็น "พุทธวิสัย" หรือ ที่สุด เป็น "สยัมภู" ให้ได้

เพราะ **"ต้น และ ปลาย" มันรวมกันอยู่ใน "ปัจฉิมโอวาท" นั้นแล้ว**

"ปัจฉิมโอวาท" นั้น เป็นคัมภีร์ที่สั้นที่สุด เป็นความละเอียดที่สั้นที่สุด เป็นยอดแห่ง "พระคาถา" สุดยอดแห่ง "เคยยะ" เป็น "นิกเขปที่มีสาระแน่นเปรียะ" เท่าๆ กับ โอวาทปาฏิโมกข์ ที่ว่า *"ละชั่วประพฤติดี จนให้ถึงขั้นจิตบริสุทธิ์ผ่องใส"* นั่นเทียว

"โอวาทสุดท้าย" ของพระพุทธองค์ท่าน ที่เราจะต้องทำเป็น "ประโยคแรก" และ เป็น "ประโยคต่อๆๆๆ..." ไป จนกระทั่งถึง "ประโยคสุดท้าย" เป็นที่สุดจริงๆ **"โอวาท"** นั้น ก็คือ...

"สังขาร" ทั้งหลาย มีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา พวกเธอทั้งหลาย จงยังประโยชน์แก่ตน และ ท่าน ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ "ประมาท" เถิด.

พุทธศาสนิกชนทุกคน จึงต้องเริ่มต้นที่ "ประมาท" อันเป็นสมบัติของตน เป็น "**ฐานจิต**" **แท้ๆ** ที่เรียกว่า **ปมาทัฏฐาน** กับ "**สังขาร**" อันเป็น "การงาน" ที่ตนจะต้อง "รู้" ให้แจ้ง และ "ทำ" ให้ถูก เป็น "กัมมัฏฐาน" ที่ทรงฤทธิ์ จนบรรลุผลที่ตนเยี่ยมให้ได้ คือต้องให้ถึงขั้นถูกตัว หรือ ถูกเรื่องเป็น "ปุญญาภิสังขาร" จนตราบเป็น "อิทธาภิสังขาร" และ "วิสังขาร" เป็นที่สุด

"**วิสังขาร**" นั้น หมายความว่า **ต้องปรุงต้องแต่ง** แต่ไม่ใช่ปรุงแต่งให้**เป็น** "**วิภูสนัฏฐาน**" ดอกนะ ! ตั้งหลักทำความเข้าใจให้ดีๆ **ต้องปรับ ต้องปรุง**ในสิ่งที่**ดีให้ยิ่งๆ** อยู่เสมอจริงๆ **เพิ่ม**สิ่งที่ยังไม่ดีให้**ดียิ่งขึ้น** ให้ได้ *(นี้ตามความหมายของ วิ=ยิ่ง)*

และ **ไม่ปรุงไม่แต่งไม่เสริมส่ง**ในสิ่งที่**ไม่ดี ไม่พอกไม่เพิ่ม**ในสิ่งที่**ไม่ดี** ต้อง**ไม่ปรุง ไม่เพิ่ม**ในสิ่งที่ควรพอแล้ว หรือ เพ้อแล้ว *(นี้ตามความหมายของ วิ=ไม่)* นั่นเอง

คำว่า "**วิสังขาร**" จึงแปลว่า ปรุงเฉยๆ แต่งเฉยๆ ปรับเฉยๆ แต่ต้องปรับปรุง–ตบแต่งเฉพาะทางถูกทางดีที่แท้ และ ต้องไม่ปรุงไม่แต่งในสิ่งในส่วนที่ "ไม่ดี" จริงๆ **เป็น** "**สัมมาทิฏฐิ**" อย่างอมืองอเท้าขี้เกียจสันหลังยาวอยู่เป็นอันขาด ("วิสังขาร" จึงคือ "**สิกขา**" **แท้ๆตรงๆ** ของผู้ยังไม่เป็นอรหันต์*(เสขบุคคล)* และคือ "**กุศลกรรม**" **แท้ๆตรงๆ** หรือคือ "**การงานที่ดีสุดสูงสุด**" ที่ต้องทำอยู่ของพระอรหันต์ นั่นเอง) และ ต้อง "สังขาร" อย่าง "ปุญญาภิสังขาร" ให้แก่ตนแก่ท่านให้ได้ โดยเฉพาะ "ตน" ต้องล้างกิเลสของตนเป็นงานจำเป็น ก่อนจะไปสอนผู้อื่น "ปุญญาภิสังขาร" หมายความว่า ต้องปรับปรุงเรื่องฟอกกิเลสชำระตัณหาให้ยิ่งๆ ขึ้นเถิด (**ปุญญ** + **อภิ** + **สังขาร** = ปุญญาภิสังขาร **ปุญญ**= ชำระ, ฟอก **อภิ**=ยิ่งๆ) แม้ได้ฟอกแล้ว ก็จงฟอกต่อไปอีกให้เก่งยิ่งๆ ให้เป็น "อิทธาภิสังขาร" ให้ได้ (**อิทธ** +**อภิ**+สังขาร=อิทธาภิสังขาร **อิทธ**=เก่ง) เพราะถึงจะปรับยังไง ปรุงอยู่ยังไงๆ ก็**ไม่ควร**"**ประมาท**" แม้จะมั่นใจในความแน่นอน ความมั่นคง ความเที่ยงแท้ของเรา ก็ตามที มันก็ไม่น่าจะถือ **เที่ยง** แบบ **ทรงอยู่** หรือ **ยึดอยู่** ที่เก่าเท่าเก่า

ไม่ควร**คงที่**นิรันดรอยู่ ถ้ามันยัง**มีความเสื่อมเป็นธรรมดา**อยู่ล่ะ ! (ซึ่งก็น่าจะเป็นสัจจะที่ยืนยันกฎ "อนิจจัง" แท้) ความดีมันก็ลดลง ความมั่นคงมันก็คลายคลอน **เราจะ "ประมาท" อยู่ทำไม ? !** ต้อง "อนุรักขนา" และ "บูรณะ" หรือ พัฒนาให้ยิ่งๆอยู่เถิด ! จึงจะต้อง**"วิสังขาร"**อยู่เรื่อยๆ **อย่าให้ "หยุดนิ่ง" โดยไม่มี "การงาน"***(คือ ไม่มี "สัมมากัมมันตะ")* **แต่ต้อง "หยุดกิเลส" ให้นิ่งแน่ โดยไม่มี "การงาน"** (ของกิเลส เกิดบทบาทอยู่ที่เราเลย แม้เท่าธุลีละออง) ให้ได้จริงๆ จึงจะเป็น "ปกติ" สูงสุดสัมบูรณ์ *(สันตุฏฐาน= สันต + อุฏฐาน)* จิตของเราจะต้อง**ว่างที่สุด**จากกิเลสให้ได้จริงๆแท้ๆ (นี้คือ **วิ=ไม่** สำเร็จแล้ว) แต่ปกติเราจะ**ไม่ว่างที่สุด**จากการงาน*(กัมมันต)* จริงๆแท้ๆ (นี้คือ **วิ=ยิ่ง** สำเร็จลงแล้ว เช่นกัน) **ทั้ง 2 สภาพมีพร้อมๆกันอยู่ในขณะเดียวกันได้**

ต้องให้มี "การงาน" มีการทำความ "ยิ่งๆ" ขึ้นไปให้ได้อยู่เรื่อยๆจริงๆ จึงเรียกว่า **"วุฏฐาน" แท้ๆ** (ว+อุฏฐาน *ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่า หมายความถึง* "พฤติกรรมแห่งความพากเพียร")

คือ จิตที่หยุดยิ่ง หยุดติด หยุดเกาะ (หมายเอาไม่ติด "ความหยุด" ด้วย) ก็ "ทำ" ให้มันเป็นให้ได้จริงๆยิ่งๆขึ้น จิตละอองธุลีใดที่มันส่อแนวโน้มไปทางชอบทางไม่ชอบ ก็รีบปรับ รีบเปลี่ยน รีบรู้ รีบ "ทำ" ให้ได้ ขนาดใดเป็นที่ "สุด" แล้ว "จบ" แล้ว "ลงตัว" แล้ว พ้นสภาพ**หมดความชอบหมดความชัง**แล้ว ก็ต้องรู้ "สภาพจิต" อย่างนั้นๆ ให้ชัด *(การฝึก "ทำ" อย่างนี้ให้เกิดได้เสมอๆนั้น คือ "สมาธิสสสมาบัติ" หรือคือ การทำ "สมาบัติ" ของพุทธวิบัสสนาแท้ๆ)*

ส่วน "กรรม" อันควรประกอบ เหมาะควรที่สุดดีที่สุดที่จะทำ**เพื่อเป็นผลิตผล**เป็นความไม่ขี้เกียจของเรา เป็นความไม่ไร้ประโยชน์อันเกิดจากเรา เราก็จะ "ทำ" จะมีเสมอ พฤติกรรมอย่างนี้ก็เป็นประโยชน์ทั้งแก่ "ตน" อย่างประเสริฐสุด *(เพราะเป็นการเพิ่ม "อธิวาสนา" แท้)* และเราก็เป็นประโยชน์แก่ "ท่าน" อยู่ในตัวพร้อมๆกัน (ซึ่งเป็นกรรม–กิริยาอันเดียวกัน ลงร่องลงช่อง หมดการขัดแย้ง)

จึงเรียกพฤติกรรมนี้ว่า **พฤติกรรมยอดเยี่ยม ชั้นเอก ที่มีแต่ความยิ่งๆขึ้น** (เพราะที่เลวลงไม่ให้มี แม้แต่ดีเท่าเดิม

ก็ยังไม่ให้พอ ไม่ให้ยืด ไม่ให้คงที่) หรือ เรียกว่า **พฤติกรรมอย่างเยี่ยมยิ่งเป็นที่หนึ่ง** อันมาจากรากศัพท์ วิ+วฺ+เอก รวมความรวมคำขานกันว่า "วิเวก" นั่นเอง (วิ=*เยี่ยม, ยิ่ง, ยอด* วฺ=*พฤติกรรม* เอก=*เป็นที่หนึ่ง, ชั้นหนึ่ง*)

ดังนี้ จึงจะเป็นสัจธรรมที่ถูกแท้ ลงตัว ลงร่องลงช่อง **สมคล้อยกับพระพุทธพจน์**ที่ตรัสไว้ใน "ฐีติสูตร" อังคุต.ทสก. ข้อ 53 ซึ่งมีว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราไม่สรรเสริญแม้ซึ่งความ**ทรงอยู่**ในกุศลธรรมทั้งหลาย ไฉนเราจะสรรเสริญความเสื่อมลงในกุศลธรรมทั้งหลายเล่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย แต่เราสรรเสริญความ**เจริญขึ้น** (*วุฑฺฒิ*) ในกุศลธรรมทั้งหลาย มิใช่ความ**ทรงอยู่** (*ฐีติ*) มิใช่ความเสื่อมลง (*ปาริหาน*) ในกุศลธรรมทั้งหลาย ฯ"

โปรดสังเกตให้ดี ๆ ว่า "ที่สุดแห่งที่สุด" นั้น พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญอะไร ? ทรงให้เป็น ให้ถึงอย่างไร ? ใน "ฐีติสูตร" นั้น จงทำความเข้าใจกับความว่า **"ความเสื่อม"** (*ปาริหาน*) **นั้น** ๑ **"ความตั้งอยู่", ความทรงอยู่, ความเป็นอยู่, ความหยุดอยู่** (*ฐีติ*) **นั้น** ๑ **และ ความเจริญ, ความก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น** (*วุฑฺฒิ*) **นั้นอีก** ๑ ให้ดี ๆ แล้วจะเข้าใจความยอดเยี่ยม ความสูงสุดยิ่งได้จริงแท้ว่า **เราควรจะ "หยุดอยู่" ให้ได้ตลอดไปนั้น "หยุดอะไร ?" และ ควรจะ "ทำอยู่" ตลอดไปนั้น "ทำอะไร ?"** จึงจะเป็นอยู่ จึงจะตั้งอยู่ จึงจะทรงอยู่ด้วย **ความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป** ตามนัยที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ

พุทธศาสนิกชนผู้ใดจะบรรลุถึง **"วิเวก"** ก็จะต้องรู้แจ้งเข้าใจชัดเจนใน **"วิเวก"** ให้ได้ให้แท้ มิฉะนั้น จะเข้าใจผิดไปหลงว่า **"วิเวก" คือ "หยุดสนิท !"** เอาเสียหมด แล้วก็กลายเป็น "เถนตรง" อะไรก็จะหยุดตะพึด ! จนกลายเป็นคนไม่มีการกระดุกกระดิก ไม่มีวจี ไม่มีงาน ไม่มีพฤติกรรมใด ๆ เอาแต่อยู่นิ่ง ๆ เฉย ๆ ไปอย่างพาซื่อ ขี้เกียจสันหลังยาวไปหมด ซึ่ง**เป็น "ทิฏฐิ" แบบเดียรถีย์** หรือ พวก**ลัทธิอื่น**ไป

ซึ่งในกรณีเช่นนี้ พระพุทธเจ้าของเรา ก็ได้เคยถูกตู่มาแล้ว โดยเขาตู่ว่า **"ลัทธิของพระโคดมเป็นลัทธิทำลาย เผยลาญโลก เป็นลัทธิไม่พัฒนา เพราะสอนให้หยุด !"** พระพุทธองค์ก็ทรงแก้ข้อข้องใจนี้ว่า **"จริง ! เราสอนให้หยุด ! แต่เรามิได้สอนให้หยุดทำดี เราสอนให้หยุดทำบาป หรือ หยุดทำชั่วด้วยประการทั้งปวงต่างหาก !"**

ดังนี้ ก็เป็นข้อยืนยันอันลึกซึ้งว่า "พุทธศาสนา" นั้นแตกต่างจาก "ลัทธิศาสนา" อื่น ๆ โดยไม่ "ยึด" อย่างหลงใหล ไม่เกาะอย่างตาบอด ไม่ "นิจจัง" แต่เป็น "อนิจจัง" จริง ๆ แม้ในสิ่งที่ "บรรลุแล้ว" นั้น ๆ ก็ยังไม่ยึดไม่เกาะ ไม่นิ่งแน่แช่อิ่มอยู่กับสิ่งนั้น แม้ "สงบ" ก็มิได้สงบอย่างตื้นเขิน แม้ "หยุด" ก็มิใช่หยุดอย่างงมงายเถนตรงไร้ปัญญา

ดังนั้น **"วิเวก"** ของพุทธศาสนา จึงต้องการคำอธิบายอยู่ด้วยเสมอ เพราะ **มันไม่ "นิจจัง" จริง ๆ แต่มันก็เป็น "นิยต" จริง ๆ** *(สำหรับผู้มีภูมิขั้น "นิยต" แท้)* หมายความว่า มันแท้ มันเป็นจริงอย่างนั้น ๆ ได้แน่ ๆ กล่าวคือ **มันจะ "ไม่เป็นอย่างนั้น แต่มันจะเป็นอย่างนี้" อยู่ตลอดไป สู่ทางยิ่ง ๆ ขึ้น เจริญขึ้น ประเสริฐขึ้น เที่ยงและตรงไปไม่แปรผัน** แม้มันจะไม่ตรงเป็นเส้นตรง หรือ ไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ ในบางคนก็ตามภูมิ ตามความเป็นได้จริง ๆ ของแต่ละคน มีชั้น มีขั้นแห่ง "นิยต" อยู่ด้วย ที่นับว่า "นิยต" ได้ ก็ตรงที่ไม่เลี้ยวหนีแล้ว ไม่เลี้ยงหลบแล้วแน่จริงเป็นจริง ไม่สะดุดไม่หยุดกึกหยุดเกาะอยู่จริง เป็น "สภาพของการไป...และไปอย่างมีทิศเข้าหาจุดประเสริฐยิ่ง ๆ ขึ้นสู่สัมมาสัมพุทธโน่นแหละเป็นที่สุด" *(สมาธิสส โคจร)* ตราบเท่าที่ผู้นั้นจะ "หยุดเหตุ" ผ่อนปัจจัยเอาเองจริง ๆ ตามกาละ เท่าที่ผู้นั้นจะ "ทำกาละ" เอาได้ ด้วยสามารถเท่าใด ๆ *(สมาธิสส วุฏฐาน)*

ผู้ที่มี "พฤติกรรมเยี่ยมยิ่งเป็นที่หนึ่ง และ มีคนเดียวจริง ๆ" คือ ยอดแห่งผู้มี "วิเวก" *(วิ+ว+เอก)* จึงคือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ผู้เดียว (เป็น 2 ก็ไม่ได้

เพราะเป็น "อฐาน" จริงๆ และพระพุทธพจน์ก็มีตรัสไว้ยืนยันด้วย) ส่วนผู้มี "วิเวก" รองๆ ลงมา ก็ได้แก่พระอรหันต์ที่เป็นพระโพธิสัตว์ และ พระมหาสัตว์ทั้งหลาย หรือคือ ผู้ที่ตรัสรู้แล้วก็อธิบายๆๆๆ แล้วก็เพิ่มตรัสรู้ขึ้นอีก หรือ เพิ่มปฏิสัมภิทาญาณอีก แล้วก็สอนอีกไปอีกๆๆๆ สืบต่อศาสนาไว้ๆๆๆ(*เลข*) นั่นเอง ศาสนาพุทธจึง**แสดง**แต่ "อาณา" และ "อนุศาสนีย์" และ "อาคม" หรือเรียกกันเป็นศัพท์รวมว่า **"อนุศาสนียปาฏิหาริย์" เป็นสำคัญยิ่งสุด และ สืบต่อเนื้อหาสาระ มีมรรค มีผลจริงๆ อยู่ยืนนานได้และขยายขอบเขตแพร่ออกไปกว้างไกล** (แต่ก็ไม่ยืนนานไม่แพร่เท่าที่ควร ก็เนื่องจากผู้ "มิจฉาทิฏฐิ" นำความเป็นเดียรถีย์เข้ามาแซมปนแย้งย้อนทำลายอยู่ นั่นเอง) เพราะเป็นศาสนาที่ **ไม่ขี้เกียจ ไม่หลบเลี่ยงงาน สอนได้บอกได้**จริงๆ ไม่คิดอ่านเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นแท้ๆ ตรงๆ ด้วย เหตุว่า มี "ความฉลาด" จริงแล้ว จริงๆ**ในตน** และ มีความซื่อสัตย์บริสุทธิ์สะอาดแท้แล้วจริงๆ**ในตน ไม่หลงเสพย์สุข และ ไม่หลงเสพย์แม้แต่ความสงบ ที่หมายเอา ความเป็น** "คนอยู่นิ่งๆ เฉยๆ" **จริงๆด้วย** ทว่า มี "ความสงบ" มี "ความว่าง" มี "ความวาง ความพักอยู่ในจิต แม้ในขณะทำงาน" มี "วิเวก" ที่แท้ๆ ถูกๆ จริงๆ ทำได้ อธิบายได้ บอกแก่ผู้อื่นให้ฝึกหัดด้วยวิธีต่างๆ เพื่อเป็นอย่างนี้ เพื่อเกิด "ผล" อย่างที่ว่านี้ ได้จริงๆ ด้วย

ไม่ใช่ "ปรัชญา" ปากเปล่า ! หรือ เอาแต่พูดๆ อธิบายๆ แต่ไม่มี "ของจริง" ที่ยืนยันแม้แต่สักรายสักอย่าง ! อย่างนั้น ไม่ ! โดยเฉพาะ **แม้แต่ "ผู้พูดเอง" ก็ยังเป็นไม่ได้ ปฏิบัติไม่ได้ !?! แม้แต่ขั้นต้นขั้นต้นขั้นง่าย** อย่างนั้น ไม่ ! จริงๆ

หรือมิฉะนั้น ก็ปฏิบัติได้ แต่ถูก หรือไม่ ? ตรงทางเป็น "สัมมาทิฏฐิ" หรือไม่ ? ก็ไม่มีทฤษฎี ไม่มีปริยัติ ไม่มี "สภาวธรรม" ในตน ตรวจสอบ หรือ **ไม่กล้าสอบ ไม่กล้ายืนยัน** (ซ้ำมิหนำกลับเกลื่อน–ปิดบัง–หลบเลี่ยง การยืนยัน – อำพราง ด้วย) ก็ได้พากันหลงทางสะเปะสะปะไปเกลื่อนกล่นมากมายหลากหลาย "ทิฏฐิ" นัก !!!

และ แม้ที่สุดปฏิบัติไปด้วย ถูกด้วย แต่ไม่มีปริยัติ พูดก็ไม่ได้ อธิบายก็ไม่เป็น กลายเป็น "อรหันต์ใบ้" นั้น ก็ไม่เป็นจุดหมายของศาสนาพุทธ ไม่ใช่เอกลักษณ์ของศาสนาพุทธ

และ ที่มีกันมากที่สุดในทุกวันนี้ ก็คือ ที่พูดนั้น **โก้–สูง–ถูก–ดี–งาม–ยอด–เยี่ยม** ผู้พูดก็พูดได้แสนเก่ง ("ปริยัติ" ก็ไปอย่างหนึ่ง) แต่ไอ้ที่ประพฤติอยู่ เป็นอยู่ หรือ ปฏิบัติกันอยู่นั้น **มันกลับกันเสียซ้ำ** ผู้ทำก็ทำได้แสนเก๊! ("ปฏิบัติ" ก็ไปอีกอย่าง) ตรงกันข้ามกัน หรือไม่เกี่ยวข้องกันเลย ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ไม่ได้เอาที่พูดมาใช้ ไม่ได้เอาที่อธิบายนั้นมาทำกันเลย กล่าวคือ พูดอธิบายนั้น ล้วน "กิจพระ" หรือ ธรรมะชั้นสูงเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้พูดผู้อธิบายนั้น ทำแต่ "กิจคฤหัสถ์" หรือ มีแต่อย่างคิหิปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ *มันเลยเกิด "สภาพธรรม" อย่างใหม่ขึ้นมาอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่* **"พูดก็อย่างหนึ่ง** (คือ อย่างโก้–สูง ฯลฯ) **แต่ก็ทำอย่างนั้น ๆ แหละ** (คือ อย่างที่เป็นอยู่ นั่นแหละ) *แล้วก็ถือกันว่า นั่นเป็น* **สภาพสำเร็จแล้ว** *ถูกแล้ว ดีแล้ว สูงแล้ว" แท้ ๆ แล้ว*

นั่นคือ **"ความไม่ถูกฝาถูกตัว" ชนิดหนึ่ง** ได้เกิดขึ้นแล้วในโลกต่างหาก และที่ **ร้ายสำคัญที่สุด** ก็คือ แถมมีการหาทางช่วยกัน "กันท่า" ไม่ให้ใครชี้ "ความไม่ถูกฝา ไม่ถูกตัว" อันนี้ ด้วยเลศเล่ห์ต่าง ๆ ด้วยซิ! ถ้าใครขืนชี้ ขืนท้วงขืนมาก็หาว่า "ล่อเสียด" บ้าง "พูดกระทบท่าน" บ้าง "ยกตนข่มท่าน" บ้าง ฯลฯ โดย**เขาผู้เพ่งโทสนั้น** จะไม่เข้าใจเลยว่า "พระ" จะต้อง "ชี้ธรรมดำ–ชี้ธรรมขาว" สู่ผู้คนที่ไม่รู้ ให้รู้ ชี้ผิด ให้รู้ผิด ชี้ถูก ให้รู้ถูก และ เขาจะไม่รู้เลยว่า ผู้แสดงธรรมโดยปราศจากจิตโลภ ปราศจากจิตโกรธ ไม่มุ่งร้าย ไม่มีจิตเป็น "มาร" แต่อย่างใดเลย (*อมายาวี*) นั้น เป็น**พระธรรมกถึกขั้นไหน**? และ จะมีในโลกนี้ด้วยหรือ? หรือไม่ก็เห็นว่า "ชี้ผิด!" โดยเหมาโมเมเอาเพียงว่า *เพราะปู่ย่าตาทวดเขาพาทำกันมาอย่างนี้ ๆ อาจารย์ปาจารย์เก่า ๆ ก็พากันทำมาอย่างนี้ ๆ*" ว่างั้นไปเลย! กรณีหลังนี้แหละ ร้ายนัก เพราะที่ว่า อาจารย์ ปาจารย์เก่า ก็ไม่ใช่ "เก่าจริง" เก่าถูก–เก่าแท้อะไร เป็น "เก่ารุ่นใหม่" ที่ได้ช่วย ๆ กันค่อย ๆ **เบี้ยวบาลี**ไปเรื่อย

จนนานเข้าก็แปลบาลี "เบี้ยว" หรือ บางทีจนกระทั่ง "กลับ" กันไปหมด แปล "นาม" เป็น "รูป" หมายเอา "รูป" เป็น "นาม" กันไปหมด เช่น "จิต–วิญญาณ" ก็ไปอธิบายเป็น "รูป" อยู่นอกตัวเรา เป็นร่างอย่างนั้น ทรงอย่างนี้ สิ่งอย่างนู้นอะไรให้เปรอะไปหมด ซึ่งแท้จริง มันเป็น "นาม" มันเป็น "สภาพรู้ เป็นการรู้" ที่อยู่ในผู้ใด ก็ของผู้นั้น จะไปมีตัว มีสี มีรสรังกันได้ยังไง ! มันก็**ค้าน**พระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า "**อสรีรัง**" หมดเท่านั้น ดังนี้ เป็นต้น

ดังนั้น **พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่จะขาด "ปริยัติ" หรือ ขาด "ปฏิบัติ" ไม่ได้** โดยเฉพาะ "พระ" หรือ ผู้ปฏิบัติธรรมแท้จริง ในผู้นั้นต้องมีให้พร้อมทั้งปริยัติ และปฏิบัติ ต้องเรียนต้องรู้ให้แจ้งบรรลุให้ถึงทั้ง "ปริยัติ" ทั้ง "ปฏิบัติ" **ให้เกิดผลแท้ลงตัวกัน ให้ตรงกัน ให้ช่วยกัน ส่งเสริมกันและกันให้จริง** ดังนี้ คือ "**ปฏิเวธ**" หรือคือ "**การเกิดผล**" ที่ภาษาบาลีเรียกเต็ม ๆ ชัด ๆ ว่า "**ภาวนา**"

และแม้แต่คำว่า "ภาวนา" นี้ ก็เถอะ ! ที่ถูก ที่แท้แต่เดิม มันหมายความว่า การมีสภาพอย่างนั้น ๆ ปรากฏ หรือ เกิดขึ้นมาจริง ๆ แล้ว (สภาพจริงตามนั้น ยืนยันทฤษฎีนั้น) และ "ปฏิเวธ" *(ปฏิ+เวธ)* มันก็หมายความว่า ทวนแล้วทวนเล่า ทั้งทำ ทั้งพิจารณา ตรวจสอบแก้ไขไตร่ตรองให้เกิด (มีจริง) ให้ตรง (ถูกกับปริยัติ) แทงดูแล้ว เจาะดูแล้ว แทงดูอีก เจาะดูอีก ให้ลงฝาลงตัวกันแท้ ๆ นั่นเอง "รู้" ก็ให้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" "รู้" ก็ให้ถึง "สัมมาญาณ" ให้ได้ "เกิดผล" ก็ให้เป็น "สัมมาสมาธิ" "เกิดผล" ก็ให้ถึง "สัมมาวิมุติ" ให้ได้ ถึงขั้น "เก่ง" จริง ๆ **เป็น "อิทธิปาฏิหาริย์" แท้ ๆ ด้วย** คือ "**อิทธิ**" *(เก่ง)* **ในการมี "นิพพาน" ได้จริง ๆ มี "มรรค" มี "ผล" กันแท้ ๆ** *มิใช่ "อิทธิ" ทางเดรัจฉานวิชชาดอกนะ !* เพราะมันตรงกับคำสอนว่า มันเบา–ว่าง–พ้นภาระ–เย็น– "สันต" จริง ๆ (**อนุศาสนียปาฏิหาริย์**) และ ได้สัมผัส ได้รู้อยู่เห็นอยู่ชัด ดักดูรู้ได้ที่ใจของตนนี่เองแท้ ๆ ชัด ๆ (**อาเทสนาปาฏิหาริย์**) ดังนั้น "ภาวนา" จึงมีความหมายนัยเดียวกันกับ "บริกรรม" (มาจากบาลีว่า "ปริ+กัมม")

ซึ่งหมายความว่า "ได้กระทำกันจนมีผลรอบถ้วน" หรือ แปลง่าย ๆ ก็ว่า "ทำกันจนรอบ" (ปริ=รอบ กัมม=ทำ) อันเป็นความจบแห่งบทกัมมัฏฐานแต่ละ "ฐาน" ๆ ไป

แต่ทุกวันนี้ ทั้ง "ภาวนา" ทั้ง "บริกรรม" ก็ถูกเบี้ยวบาลีไปหมายเอาว่า "ท่องบ่น" บ้าง หรือไม่ก็ "กำลังทำพิธีปฏิบัติอยู่" ซึ่งเพี้ยนจากความจริงไปแล้ว ทั้ง "ท่องบ่น" (อันได้แก่ "บทการกระทำทางปริยัติ") ทั้งตามนัยะอันหลัง (ก็ได้แก่ "บทการกระทำทางปฏิบัติ") เพราะ **ความใจเร็วด่วนได้** พอเริ่มลงมือก็จะเอา**ตัวจบ**เลย ไม่ได้สภาวะ ได้แต่ชื่อ ได้แต่ภาษา ก็เอาดิ มันเอางั้นเลย ! หรือไม่ก็ ได้ผลนิด ได้ผลหน่อย ก็รีบนับ รีบเรียกเอาว่า **ได้ "ภาวนา" แล้ว มี "บริกรรม" แล้ว** กันเลย แท้จริงแล้ว ทั้ง **"ภาวนา"** ทั้ง **"บริกรรม"** มันหมายถึง **"ปฏิเวธ"** อันหมายถึง **"ผลเกิด" แล้วเห็นอานิสงส์ที่เดียว** หมายถึง **"ตัวบรรลุผล" ได้เสวยรส เป็น "วิมุติรส" แม้จะแค่ "ตทังค-วิมุติ" หรือ "วิกขัมภนวิมุติ" ก็ยังคือ** *ควรแล้ว–ถูกแล้ว* **เป็นขั้นต้น ถ้ายิ่งเป็น "วิมุติ" สูง "วิมุติ" เก่งยิ่งกว่าขึ้นไปอีก ก็ยิ่งเป็น "ภาวนา" เป็น "บริกรรม" ที่แน่แท้ยิ่ง** มิใช่หมายเอาแค่เพียงเพิ่งท่องบ่นปริยัติ หรือ ยังเป็นเพียง "บทการปฏิบัติอยู่" ขั้นยังไม่มีผลรอบอะไรเท่านั้น ไม่ ! แต่มันหมายถึง **ผลพิสูจน์ของ ปริยัติ กับ ปฏิบัติ** หมายถึง **ผลพิสูจน์ จนเกิด "สภาพจริงแห่งความสงบได้" ตามนั้น ยืนยัน "ทฤษฎีวิมุติ–วิเวก" นั้น** เป็นความครบรอบ *(แม้จะอย่างต้น อย่างน้อย ก็ดี)* เป็นความถ้วนทั่วจริง มิใช่ "ยังกำลังทำอยู่" หรือ เป็นเพียงแค่เรียนท่องทฤษฎีจำ ๆ กันเอามา เท่านั้น ไม่เลยจริง ๆ

เห็นไหม ? ! ว่า แค่คำว่า "ภาวนา – บริกรรม" เท่านี้ ก็**ได้ "เบี้ยวบาลี" กันไปแล้ว** เท่าใด ?? บาลีสำคัญอื่น ๆ ก็แทบทั้งนั้นแหละ เป็นต้นว่า คำว่า "ฌาน" ก็ดี คำว่า "บุญ" คำว่า "ทาน" คำว่า "เวทนา" คำว่า "สงสาร" แม้แต่คำว่า "ปัจจัย ๔" หรือ คำว่า อะไร ๆ ก็เถอะ ฯ ล ฯ ที่ได้เพี้ยน บ้าง จน เบี้ยว บ้าง จน กลับ ตาล ปัตร เป็น ผิด ตรง กัน ข้าม

และ บ้างก็จน**วนซ้อนซับเอา "ความผิด" แท้ ๆ มามีรูปมีรอยซ้ำเหมือนกับ "ความถูก"** จึงพาให้คนหลงได้ง่าย แต่แท้ ๆ แล้ว มันเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" ซึ่งเป็นชั้นของการเพิ่มรอบ ที่หยาบยิ่งขึ้น จัดจ้านยิ่งขึ้นไปอีกต่างหาก และ หมุนกันได้มากมายหลายรอบยิ่งนักด้วย **"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" นี้ มีทั้งสภาพหมุนไปสู่ทางผิด–ทางต่ำ มีทั้งหมุนไปสู่ทางถูก–ทางสูง** เรียนรู้กันดี ๆ เถิด ! !

ด้วยเหตุฉะนี้เอง ผู้ประพฤติธรรมต้อง**เข้าใจ "วิเวก" แท้**เป็น "สัมมาทิฏฐิ" จึงจะบรรลุ "วิเวก" ได้ครบพร้อม กายวิเวก – จิตวิเวก – และอุปธิวิเวก โดยเฉพาะต้องให้เป็น "จิตวิเวก" เป็นที่สุด ให้เป็นปรกติให้ได้ ถึงจะบริบูรณ์ด้วยบริสุทธิ์

เพราะ **"จิต" นั้นแหละ เป็นที่สุดเป็นปลาย และก็จิตนั้นแหละ เป็นจุดต้น เป็นประธาน** อย่างน้อยที่สุด "จิต" ก็จะต้องเกิดความเข้าใจ หรือ มีปัญญาเป็น "สัมมาทิฏฐิ" หรือ มิฉะนั้น ก็ต้องทำสภาพนั้นเกิดให้ได้ เป็นให้ได้ และต้องตรงสภาพที่ถูกแท้ด้วย

ผู้บรรลุ "วิเวก" สูงสุด จะเหลือเชื้อของ **"ปมาทัฏฐาน" อยู่ใน "จิต"** แม้เพียงธุลีละอองไม่ได้เลย และ เมื่อนั้น ผู้นั้นจะเข้าใจคำว่า **"อุฏฐาน"** *อย่างซาบซึ้งที่สุด* พร้อมกันนั้น ก็จะเข้าใจแจ้งอย่างสิ้นกังขาใน **"วุฏฐาน"** ที่เอาความหมายกันว่า *หยุด, พ้นแล้ว, พัก, เพิก ฯลฯ* และ แม้จะอธิบายเป็น **"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"** เข้าไปอีกว่า **ใน "วุฏฐาน" นั้น มี "ว+อุฏฐาน"** ก็ยังเข้าใจแสนเข้าใจยิ่ง และ จะเข้าใจไปตลอดถึง **"เราไม่ใช่เรา"** หรือ **"ตัวเราไม่มี"** หรือ **"ไม่เห็นแก่ตัว" จริง ๆ ได้อย่างเป็นจริง-จริงใจ** เพราะ ผู้นั้นมีแต่ "กรรม" *(การงาน)* เท่านั้น เป็นตัวของมันเอง ! จึงเข้าใจที่สุดได้ แม้ถึง**ขั้น "ทำกรรมแต่ไม่มีเกิด"** *(เราไม่เกิดจริง ๆ เชื้อธุลีสุขธุลีทุกข์ หรือ เชื้อโลภะ โทสะ ไม่มี โดยรู้ยิ่งในอธิจิตแท้ของตนจริง ๆ)* อธิจิตขั้น "อรูปจิต" *(อรูปมยอัตตา)* ขนาดเรียกกันว่า **"อายตน"**

ประณีตสุขุมปานนี้ หรือปานใด ก็จะฉลาด จะตรัสรู้ จะหยั่งรู้ได้อย่างแท้ๆ จริงๆ(*สมาธิ กุสโล*) และ จะให้ตั้งอยู่ หรือ จะให้ดับไป ก็"ทั้งรู้แจ้งละเอียดทุกขนาดทุกระดับ และทั้งทำได้เด็ดขาดเก่งเยี่ยมหมด" จริงๆ(*สมาธิสส อภินิหาร*) จะเห็นความเป็น "สักกาย" ของจิตในจิต กระจ่างแจ้ง (หมู่กลุ่มอันใหญ่ชัดของจิต) และ จะละหน่ายไถ่ถอนไม่ให้เหลือแม้"อายตน" (ไม่หลงแม้กำไรเล็ก ประโยชน์น้อยเสพย์ใส่จิตตน) จะรู้"ทุกข์" อย่างอริยสัจ (รู้แจ้งสิ่งจะล้างจะละแท้ๆจริง) และ จะไม่ติดไม่ยึดแม้"สุข" ก็จะ**บริสุทธิ์บริบูรณ์** (ไม่สงสัยแม้แต่**ความว่าง**ที่ว่าดีที่สุด อร่อยที่สุด(*สำนวนชาวโลก*) เพราะมันอร่อยจริงๆ(*คือ "พอ" แล้ว "ยินดี–เห็นดี–รู้ดี" สูงสุดแล้วในใจ*) ดีจริงๆ เราก็มีอยู่ รู้อยู่ และ ก็ได้ใช้สอยมันเป็นประจำอยู่ แต่เราจะไม่หลง ไม่ติดมันจริงๆด้วย)

จึงชื่อว่า ผู้เยี่ยมยอด**ใน "วุฏฐาน" และ "อุฏฐาน" รอบถ้วนแน่ๆ** (*เยี่ยมใน "สมาธิสส วุฏฐาน"*) เป็นผู้มี**"กรรม"เป็นที่สุด** คือ **กระทำการเกิด กระทำการดับได้เองเป็นที่สุด (กัมมันตะ)** กล่าวคือ จะให้กาย–วจี–จิตมันเป็นไปอยู่ หรือ จะให้หยุด ก็กระทำได้จริงๆ มิฉะนั้นก็ ให้กายทำจิตพัก หรือ กายพักจิตทำ ก็กระทำได้จริงๆ เป็นต้น

— บทที่ ๓๑ —

เพราะฉะนั้น ก็ขอกเว้ียนย้อนย้ำมาซ้ำเร่ือง **"กัมมัฏฐาน"** กันอีกทีเถิด เผื่อจะได้ยืนยัน และ แจกไล่ระดับของ **"กรรม"** ให้กระจะชัดขึ้นได้อีกบ้าง

ก่อนเราจะ "ทำได้" เราก็จะต้อง "เริ่มต้น" *(คือ เริ่มก่อน "กรรม")* ก็จำเป็นที่สุดที่จะต้องรู้จัก **"ฐาน" ของตน** *(สักกาย)* ให้แท้ แล้วเราจึงลงมือ "กระทำ" เรียกว่า ทำ "สัมมาทิฏฐิ" ขั้นที่มโนกรรม *(จิต)* ก่อนอื่น คือ **ให้รู้ "ตน" ให้ได้** ว่า **"ตน" มีอะไรที่จะทำให้ตนละกิเลสจริงๆ ในขั้นต้นที่สุด**

ลักษณะเช่นนี้ เรียกว่า **มี "กัมมัฏฐาน" ต้น** หรือ **เริ่มทำ "กรรมฐาน" เป็น "การงาน" ขั้นที่ ๑** เป็นมรรคองค์ที่ ๑ สำหรับผู้จะปฏิบัติธรรม หรือ ผู้ยังไม่บรรลุถึงขั้นปลายสุดใด ๆ ก็ตาม

มิใช่ไปนั่งหลับหูหลับตา บ่นคาถาพึมพำตามแบบอาจารย์นั้นอาจารย์นี้อยู่ อย่างไม่รู้ต้นสายปลายเหตุอะไรกันเลย แล้วก็หลงยึดเข้าใจอยู่แต่ว่า *อย่างที่ตนทำนี้เท่านั้น คือ ทำ "กัมมัฏฐาน" อย่างอื่นมิใช่ ! หรือ อย่างอื่นไม่ใช่ "การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุผล !"* อย่าเข้าใจผิด *(มิจฉาทิฏฐิ)* เอาปานนี้เป็นอันขาด ! ดังนี้แล้ว ก็จงดูเอาเถิด แม้คำว่า **"กัมมัฏฐาน"** นั้น ก็ดี ในทุกวันนี้ **มันได้ "เบี้ยวบาลี" กันออกไปขนาดไหน ?**

หรือไม่เช่นนั้น ก็ไปหลงแต่อ่านแต่เรียน หรือ ฟังแต่ภาษาเป็นคำเป็นความมากมาย เป็นคัมภีร์ลึกซึ้ง แล้วก็ได้แต่จดจำท่องจำ หรือ ขบคิดผกผันอยู่แต่กับภาษากับวาทะต่างๆ แล้วก็เข้าอกเข้าใจอยู่แต่กับภาษากับวาทะนั้นๆ เท่านั้น เป็นสุดซาบซึ้งนักปฏิบัติธรรม นักศึกษาธรรมประเภทนี้ ยิ่งมากใหญ่ โดยแท้ **ก็ไปหลงเอาแต่ "การรู้" ได้แต่บัญญัติ–ภาษา–วาทะ มาเป็น "กัมมัฏฐาน"** อย่างนี้ ก็เป็นพวก **"อัตตวาทุปปาทาน"** ไป แล้วก็เพิก ก็พอกันแค่นี้ (อัตตวาทุปปาทาน=**อัตต**+**วาท**+**อุปาทาน** หมายความว่า ฉวยเอาได้แค่วาทะแค่ภาษาอยู่เท่านั้นเองเป็นเนื้อเป็นตัวเป็น "ภูมิแห่งตน") ก็เป็น **"มิจฉาทิฏฐิ"** อยู่อีกพวกหนึ่ง **ชนิดนี้ มีมากกว่าพวกนั่งหลับตาเสียด้วยซ้ำ**

หรืออีกพวกหนึ่ง ก็หลงผิดมันทั้ง ๒ "กัมมัฏฐาน" นั่นเลย คือ เชื่อแน่เลยว่า การปฏิบัติ หรือ มี "กัมมัฏฐาน" นั้น ก็คือ ต้องไป "นั่งหลับตาบำเพ็ญ" นั่นแหละ จึงมีการนั่งบ้าง ทำบ้าง แต่ไม่ได้อะไรเป็นการตัดกิเลสจากการนั่งหลับตานั้นหรอก ! จะพอได้พอรู้บ้าง หรือ เกิดปัญญานั้น ก็ไปได้เพราะจากอ่านมา ฟังมา ท่องมา จำมาโน่นจริงๆ เป็น "ความรู้" (มิใช่รู้กิเลส ตัดกิเลสได้ รู้จิตวิมุตติกันจริง เพราะผลจากนั่งหลับตาวิปัสสนาจริงอะไรหรอก ! แต่ตัวเองไม่รู้ตัวเอง) ก็กลายเป็นพวก **"สีลพัตตุปปาทาน"** คือ มีหลักมีเกณฑ์มีเหตุมีผลมาก (*ศีล*) แต่เป็นบัญญัติ เป็นสุตมยปัญญา เป็นจินตามยปัญญา ไม่มี "ญาณ" แท้ๆ ไม่เป็น "อธิปัญญา หรือ ภาวนามยปัญญา" ที่จริงๆ หรือ บางคนจะมีการประพฤติการกระทำก็มาก(*พต*) แต่ไม่มี "วิมุตติญาณทัสสนะ" ไม่มีผลปฏิเวธธรรมอะไร ? (สีลพัตตุปปาทาน=**สีล**+**พต**+**อุปาทาน** หมายความว่า ฉวยเอาได้แค่ศีลแค่บำเพ็ญพรตตามๆ กันไปเป็นธรรมเนียมเป็นจารีตอยู่เท่านั้น) เพราะยังมี "กัมมัฏฐาน" ผิดๆ พลาดๆ อยู่ทั้ง ๒ (*คือ ทั้งตัว "รู้" ทั้งทำให้เป็น ยังไม่ถูกตรง*) จึงยังคง "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่นั่นเอง

หรือไปมี **"กัมมัฏฐาน"** ในแบบอื่น อย่างอื่น ก็ยังมีอีกหลายเหลี่ยมหลายแบบนักกว่านัก ที่บรรดาเกจิอาจารย์สร้างขึ้นบ้าง ตนเองไปยึดเอาผิดๆ แบบโน้นเหลี่ยมนี้บ้าง ก็จะไม่จาระไนหมดล่ะ !

ถ้าเราไม่รู้แจ้งรู้ถูกใน **"ฐาน" ของตน** ว่า ตนมีกิเลสอะไรมาก มีตัณหาอะไรจัด มีอุปาทานอะไรหนักอยู่ แล้วไปคว้าเอา "ศีล" ไปคว้าเอา "พต" *(อุบาย หรือ วิธีในการปฏิบัติ มาประพฤติ)* อันไม่ถูกกับ "ฐาน" ของเรา มันก็ไม่ได้ชำระไม่ได้ฟอกอะไรเลย ก็ทำกันไปเปล่า ๆ ปลี้ ๆ เพราะหนึ่ง เราไม่มีสิ่งที่จะต้องฟอก ก็เป็นได้ หรือ สอง เรามีสิ่งที่จะต้องฟอกอยู่จริง แต่ยังไม่เหมาะที่จะต้องฟอกก่อน หรือ ลึกเกินไปเป็นขั้นปลาย ก็เป็นได้ ดังนั้น ถ้าเราไม่ตรวจ "ตน" แท้ ๆ ไปหยิบเอาพตเอาศีล หรือ เอาอุบายเอาวิธีในการปฏิบัติอันเป็น "กัมมัฏฐาน" ซึ่งไม่ใช่ "ยา" ที่ตรงกับ "โรค" เราก็จะได้แต่มี "ศีล" มี "พต" อันเปล่า ๆ ปลี้ ๆ จริง ๆ คือ ได้แต่ทำ ๆ ๆ ๆ ไปอย่างนั้นเอง เนิ่นนาน และ ไม่มี "ผล" เป็นวิมุตติหลุดพ้นอะไร ! เรียกว่า **ไม่พ้น "ศีลพตปรามาส"** คือ **ไม่พ้น "ศีล" ข้อนั้น ไม่พ้น "พต"** *(การบำเพ็ญว่าด้วยเรื่องนั้นบทนั้น)* **อันนั้น กันไปได้สักที** ก็เลยไม่ต้องมี "อธิศีล" ไม่ได้เพิ่ม "ศีล" ใหม่ที่ยิ่งขึ้นมาทำอีกสักที หรือ "ศีล" นั้นไม่ได้ผลอะไร ไม่มี "พต" ใหม่ เพื่ออธิจิต–อธิปัญญากันขึ้นไปได้อีกเลย เป็นอย่างไรก็อยู่อย่างนั้น หรือไม่ก็เรียนไป ปฏิบัติไปก็เห็นตนมันเท่าเก่า หรือ แย่กว่าเก่า ก็เลยได้แต่หย่ำแหยะ ซ้ำซากอยู่แต่กับ "ศีล" ข้อเก่า "บทผีกหัด" ขั้นเดิมอยู่นั่นเอง ตลอดชาติตลอดกาล จึงเรียกขานกันว่า **ไม่พ้น "ศีลพตปรามาส"** เพราะ "ศีล" มันไม่เขยิบเป็น "อธิศีล" ขึ้นเสียที บทบำเพ็ญประพฤติ *(พต)* ก็ไม่มี "กรรมฐาน" ใหม่สูงขึ้นอีกเลย

นี่คือ **"ศีลพตปรามาส" แท้** มันสักแต่ว่า มี "ศีล" มี "วินัย" มี "กรรมฐาน" เรียน *(สิกขา)* ไปเถิด ท่องไปเถิด ทำความเข้าใจทั้งตรวจทั้งสอบกันไปเถิด บางคนตรวจกันสอบกันจนได้เปรียญ ๙ ได้ปริญญาเอก (นี่คือ ศักดิ์แห่ง "ศีล") แถมมีการประพฤติบำเพ็ญอีกเสียด้วย เช่น อาหารก็ลดมากิน 2 มื้อบ้าง ไม่นอนฟูกไม่หนุนหมอนบ้าง ก็ได้ประพฤติจริง แต่ทำไปเถิด ประพฤติกันยิ่ง ๆ กว่านั้น ก็มี บางคนประพฤติกันจนขนาดกินอาหารวันละมื้อ หรือ อดอาหารได้หลาย ๆ วัน นั่งหลับตาแข็งท่อได้บ้าง บ้างก็พบสวรรค์–นรก มีฤทธิ์มีเดช อะไรต่ออะไรเก่งกาจเลื่องลือกันจริง ๆ จนขนาดได้กลายเป็น "เกจิอาจารย์" แสนขลังแสนดังกันจริง ๆ *(นี่คือ ศักดิ์แห่ง "พต")* ดังนี้ แต่ไม่มีมรรค ไม่มีผล ไม่มีปัญญา–อธิปัญญา

เป็น *ปัจจัตตัง เวทิตตัพโพ วิญญู หิ* ยืนยันกับตนไม่ได้เลย แม้แค่ **โสดาปัตติมรรค** อันเป็นเพียง **"ฐาน" สมณะ**ขั้นต้นขั้นต้น ก็บอกไม่ถูก รับรองตนไม่ได้ จึงสักแต่ว่า มี "ศีล" มี "พต" ทั้งเรียน ทั้งบำเพ็ญไปเปล่า*(นี่คือ สภาพแห่ง "ปรามาส")* จนตายดับขันธ์กันไปทั้งๆ ที่ชื่อว่ามี "ศีล" มี "พต" นั่นแหละมากกว่ามากแล้ว เช่นนี้แล เรียกว่า **ไม่พ้น "ศีลพตปรามาส" จริงๆ**

ส่วนแย่กว่านั้น คือ พวกที่เรียนกันเหยาะๆ แหยะๆ มี "ศีล" ก็แค่ท่องได้ 7 ตำนาน 12 ตำนาน และรู้จารีต รู้ประเพณีแบบพิธี ที่ถ่ายทอดตามๆ กันมา แล้วก็ "ยึด" เอาแค่นั้น เป็นอยู่ ประพฤติไป บำเพ็ญตามจารีตตามประเพณีไป เลี้ยงชีพไป ไม่มีความรู้ยืนยันกับตนได้ว่า ได้มี "มรรค" ได้มี "ผล" อะไร อย่างเป็น "ญาณ" เป็น "ปัญญา–อธิปัญญา" แก่ตน ไม่มี "อธิจิต" อันยืนยันได้ว่า เกิดผลวิมุติ–วิเวกแท้ อะไร **ถ้าเพื่อนสหพรหมจรรย์ไถ่ถามถึงมรรค–ผลบ้าง ก็จะ "เก้อยาก"** *(มังกุ)* **เต็มที** เพราะ **"ฐาน" สมณะ** เพียงขั้นต้นขั้นต้น *แค่เป็น "โสดาปัตติมรรค" ก็ยืนยันกับตนไม่ได้จริงๆ* ตราบจนตายแล้วตายเล่ากันไปกันมากกว่ามาก ดังนี้ก็คือ **ผู้ไม่พ้น "ศีลพตปรามาส" ยิ่งแท้ๆ** ที่เดียว

ส่วนแย่ยิ่งกว่านั้น นั้น ก็คือ พวกที่งมงาย ไปหลงอยู่กับ "ศีล" หรือ "ปริยัติ" ที่ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัยของพระพุทธเจ้า เรียน "ปริยัติ" นอกรีต นอกธรรมวินัยกันจริงๆ มีทั้งเป็นภาษาบาลี อันอธิบาย อันเป็นไปผิดทางอยู่ก็มี ไม่ใช่เรื่องเลยก็มี แต่ก็เป็นภาษา "บาลี" อันชวนให้คนหลงโมเมปนเปว่า เป็นเรื่อง "พุทธศาสนา" ก็มากมาย บางทีก็ไปเรียน "ปริยัติ" อันไม่ใช่ธรรมวินัยเลย และด้าน "ปฏิบัติ" คือ "พต" ก็ไปนำเอาจารีตของลัทธิอื่นเข้ามายึดถือ เข้ามาปนเป ผสมผสเป็นการประพฤติที่นอกรีตออกไปเรื่อยๆ จนมีจารีต มีพิธีการแปลกๆ ปลอมๆ อยู่ในศาสนาพุทธ **ค้านแย้งสารัตถะของศาสนาพุทธ** แล้วก็ยึดมั่นถือมั่นกันต่อๆ มาพาศาสนาพุทธเสื่อมลงๆ จริงๆ พวกนี้ คือ **ผู้นอกจากไม่พ้น "ศีลพตปรามาส" แล้วยังเป็น "ตัวร้าย" ที่ทำลายศาสนาพุทธด้วย**

นอกจากเราจะต้อง**พ้น "ศีลพตปรามาส"** ดังกล่าวนี้แล้ว เรายังจะต้องรู้ "ฐาน" ของเราให้ชัดให้เข้าใจแท้จนพ้น "วิจิกิจฉา" ให้ได้ *(นั่นคือ ต้องพยายามเห็น "สักกาย")* จึงจะทำ "กัมมัฏฐาน" ได้ผลดียิ่ง

"ฐาน" ที่ร้ายกาจที่จะต้องทำ "กรรม" กับมันก่อนเพื่อน ก็คือ **"ฐานประมาท"** *(ปมาทัฏฐาน)* หรือ จิตของเรานั่นเอง ที่มันยึดอย่างเก่าอยู่นั่นแหละ มันมั่นใจ มันแน่ใจ มันยอมชั่ว มันไม่ระแวงระวัง มันเลินเล่อ มันไม่พากเพียรจะแก้ไขใหม่ มันไม่พากเพียรจะให้ดีต่อไปกว่านั้นอีกแล้ว มันดูถูกตนเองแล้ว มันดูหมิ่นตนเองแล้ว ว่า จะทำดีขึ้นกว่านี้ไม่ได้ นี่ลักษณะ 1 หรือไม่ก็ "หลงตัวเอง" นึกว่าตัวเก่งแล้ว ถูกแล้ว แน่ยิ่งแล้ว อย่างอื่นไม่มีถูกอีก จะไม่ยอมให้แง่อื่นมุมอื่นถูกได้บ้างเลย มันไม่ยอมให้อย่างอื่นดีกว่าอย่างนี้ มันไม่ "ตั้งใจ" ให้ทำกรรมใหม่ที่ดีขึ้นอีกแล้ว มันไม่ "ตั้งขึ้นที่ใจ" *(อธิษฐาน)* เป็นเบื้องต้น มันจะเอาแต่อย่างที่เคยๆอยู่นี่แหละเข้าว่า จะตามใจ *(ที่ติดที่ยึดเก่าๆ)* ตนเอง ยึดตัวหลงตัว *(ยึดความสุขความทุกข์อันเก่า)* อยู่อย่างไม่ยอมไถ่ถอน ไม่ยอม "ตั้งใจ" *(อธิษฐาน)* ขึ้นใหม่ นี่อีกลักษณะ 1

ลักษณะทั้งหมดที่กล่าวนี้คือ **"ปมาทัฏฐาน"** เป็นยอดแห่ง "มานะสังโยชน์" อณูสุดท้ายปลายโต่ง ที่ยิ่งใหญ่ มีต้นอยู่ ณ ที่ตื้น ยาวยืดอยู่ทั้งกลางและ หยั่งยึดลงไปอยู่ถึงก้นบึ้งของจิต เป็น อนุสัย หรือ อาสวะตัวละเอียดสุขุมสุดตัวร้าย ชื่อว่า **เล็ก แต่ใหญ่ที่สุด** เป็น "สักกาย" ตัวต้น ตัวแรกที่สำคัญนักสำคัญหนา ที่มันกั้น "ความเจริญของคน" นี่แหละคือ "ตัวตน" *(มานะ)* ที่มันยึดตัว ยึดตนอยู่จริง จนไม่เปิดทางให้แก่ "ตน" เอาจริงๆ อ่านทวนดูดีๆ มีในคนทุกขนาด ตั้งแต่ "ปุถุชน" ไปเรื่อย "โสดาบัน" ก็มี "สกทาคามี" ก็มี แม้ "อนาคามี" ก็ยังมี

ดังนั้น "กัมมัฏฐาน" ขั้นแรกที่สุด ที่เราจะต้อง "กระทำ" ก็คือ ตรวจตนให้รู้ในความชอบ–ความชัง ความติด หรือ ความยังไม่ยอมห่าง ความมัวเมา หรือ ความยังกระทำอยู่อย่างเก่า ยังไม่ยอมลดถอย ความหลงเสพย์ หลงยึดเป็นสุขที่ตัวเองจมอยู่กับมัน นั้น ให้เห็น ให้รู้ ให้ชัด การกระทำหรือกิจดังนี้ คือ

"งานที่จะทำให้ตนเป็นอริยะสูงขึ้นๆ" อันภาษาบาลีเรียกรวมสั้นๆว่า **"กัมมัฏฐาน"** เป็น "การงาน" ที่จะทำให้คนเจริญ–ก้าวหน้า–พัฒนาแท้ๆ ที่สุด เริ่มต้นที่ "จิตทำงานคิดค้นตรวจตน" นั่นเอง **เป็น "กัมมัฏฐาน" บทที่ ๑** เกิดที่ "มโน" เพื่อรู้ เพื่อทำให้เป็นจริง เรียกว่า **"สัมมาทิฏฐิ"** การ "รู้" เช่นนี้ คือ เข้าใจจุดต้นของทางไปสู่นิพพาน หรือ มี "อธิปัญญา" บทที่ 1 แล้วถึงจะมี**สัมมาสังกัปโป–วาจา–กัมมันตะ–อาชีวะ เป็น "สัมมา"** ต่อๆมา โดยมี**สัมมาสติ สัมมาวายามะ**เป็นตัวกัปตัน และแรงเครื่องจักรเครื่องยนตร์ จึงจะกอปรก่อก้าวเกิดขึ้น สร้าง หรือปรับปรุง "สังกัปปะ" *(การงาน หรือ พฤติทางจิต)* ที่ดี "วาจา" *(การงาน หรือ พฤติทางคำพูด)* ที่ดี "กัมมันตะ" *(การงาน หรือ พฤติภาพ–พฤติภาวะ ทั้งทาง กาย–วจี–จิต ทั้งอุปธิ)* ที่ดี และ "อาชีวะ" *(การงาน หรือ พฤติแห่ง**กรรม** ที่อยู่ในบุคคลใดบุคคลนั้นทั้งหมด อันเป็น "ฐาน" อยู่จริง)* ที่ดี ต่างรวมตัวเข้าหาเป้าที่เรียกว่า **"สัมมา"** คือ **เหมาะควร-ถูกต้องที่สุด-ดีที่สุด-เก่งสำเร็จ เด็ดขาดมั่นคง เยี่ยมยอดที่สุด** หรือ "วิเวก–วิมุติ" ที่จริงที่แท้ นั่นเอง และทั้งสิ้นทั้งหมดนั้นแล เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดขึ้น เป็น **"สัมมาสมาธิ"** เป็นที่สุดองค์แห่ง "สัมมาอริยมรรค" อันมี องค์ ๘ จะมีบทบาท หรือ มีการงานเป็นระดับเป็นขั้นตอน และเกี่ยวพันเชื่อมโยงส่งผลต่อตามกันไปด้วย อย่างแท้จริง เช่นนี้

ที่นี้ การตรวจในตน ที่เริ่มต้น ก็จะตรวจพบ "สักกาย" นั่นแหละก่อน

"สักกาย" ก็คือ ความประกอบกันเข้าของ "รูป" กับ "นาม" หรือหมู่กลุ่ม*นาม – รูป* ที่ทำงานร่วมกันอยู่ **อย่างรู้เด่นเห็นโต ชัดเจนของตน** นั่นเอง หรือคือ ความประกอบกันเข้าเป็นเรื่องหยาบๆ ใหญ่ๆ เป็นสภาพยิ่งโต ยิ่งเด่น ยิ่งรู้เห็น ยิ่งชัด เกี่ยวกับ "นาม–รูป" ของตนเอง โดยตนเอง นั่นเอง

ถ้าเป็น **"อนาคามี"** ก็จะมี "จิตกับจิต" นั่นแหละ **เป็น "รูป กับ นาม" ในตน** *(สักกาย)* คือ เป็นความประกอบกันเข้าของ "รูปจิต" กับ "นาม" บ้าง หรือ เป็นความประกอบกันเข้าของ "อรูปจิต" กับ "นาม" บ้าง เมื่อใดมันจับได้ไล่ทัน เห็น หรือ รู้แจ้ง "เจ้ากลุ่มแห่งความประกอบกันเข้าของรูปกับนาม" นั้นๆ ชัดเจน

เหมือนมันใหญ่โตโอ่อ่า เช่น เรามีอาการโลภะ อย่างนี้ แม้อาการโลภะนั้น **จะเล็กน้อย จะเบาบาง จะอ่อนแผ่ว** แต่เราก็**รู้เห็นมันอยู่โต้งๆ ชัดๆ อยู่แจ้งๆ** หรือ เรามีอาการโทสะ ก็ตาม แม้อาการโทสะ **จะเล็กน้อย จะเบา จะอ่อน** แต่ก็**รู้ก็เห็นอยู่โต้งๆชัดๆ** ดังนี้ เป็นต้น หรือ เรามีอาการโมหะ ก็ตาม ก็นัยะเดียวกัน *(แต่ "โมหะ" นั้นมันเป็นตัวย้อนแย้งเป็นตัวซ้อนแฝงที่ยากกว่าตัว "โลภะ–โทสะ" อยู่)* แล้วทำให้มันลดลงเล็กลงเบาลงไปอีกได้ ก็เมื่อนั้นแหละ คือ **พ้น** "สักกาย" หรือ รู้จัก "สักกาย" อันคือ "หมู่กลุ่ม" *(กาย)* ที่ชัดโตที่หยาบใหญ่ *(สัก)* สำหรับเรา แล้วเราก็ทำให้มันพ้นจากความใหญ่ เป็นน้อยลงเล็กลงได้

จงทำความเข้าใจกับคำว่า **"สักกาย" ของสภาพ "อนาคามี"** ให้ดีๆ และคำว่า **"พ้น"** หรือ **"พ้นจาก"** ก็ต้องทำความเข้าใจให้แท้ๆ ด้วย

เช่น คนผู้ไม่หลงหยาบคาย จนถึงขั้น จะแสดงอาการ "พยาบาท" ออกมาให้ใครๆ เห็น**ทางกาย ทางวจี** ก็ไม่แสดงแล้วหละ *(ถ้าเจ้าตัว "เผลอ" แสดงออกมา และเจ้าตัวเกิดรู้ตัวขึ้นมา ก็จะมี "หิริ–โอตตัปปะ" ของตนจริงๆ)* แต่ **"ในใจ" ของตน** ยังมีเจ้า "รูปจิต" ที่ยังยึดมั่น ยังไม่ยอมลดราวาศอก ยังจะเอาชนะคะคานอยู่ หรือ ยัง "ผูกเวร" ยังถือสาอยู่ และถ้าตน **ยังไม่ "รู้ตัว" ตราบใด** ก็ยัง **ไม่พ้น "มิจฉาทิฏฐิ"** และแม้ "รู้ตัว" แล้ว *(นั้นคือพ้นมิจฉาทิฏฐิแล้ว)* แต่ยังลดความใหญ่ลง ลดความจะเอาชนะคะคานนั้นๆ ให้น้อยลงบ้างไม่ได้ ยังไม่ยอม "อภัย" ลงกว่าเดิม ยังไม่ยอม "อโหสิ" ให้บ้าง ยังไม่ลด "ถือสา" มันก็ยัง**ไม่พ้น "สักกาย"** คือ ยังไม่เกิดการ "รู้" ยังไม่เกิดการเข้าใจจุดที่จะทำกับมัน เพื่อล้าง เพื่อดับ เพื่อทำลายให้น้อยลง *(ทุกข์ = ทุ+อุกข ทุ=ตัวเลวที่ต้องรู้จักมัน อุกข=ล้าง,ทำลาย)* จนสุดท้าย เพื่อ**ทำความเป็น "อนัตตา" ให้เกิด** หรือ เพื่อ **"ไม่ให้มีแม้เศษน้อยของ "อัตตา" ในปัจจุบันนั้นๆเทียว"** *(ให้พ้น "อัตตานุทิฏฐิ"* อัตตา+อนุ+ทิฏฐิ **อนุ** = *เศษน้อย, ตามติดอยู่* **ทิฏฐิ** = *ปัจจุบันนั้นเทียว)* เป็นที่สุดให้ได้

ดังนั้น ตราบใดยังไม่เกิดการรู้เห็นเจ้า "มโนวิญญาณ" ตัวนี้ *(นี้คือ การ "เห็นผี" ที่จริง หรือ คน "ตาทิพย์" ของพุทธศาสนา ที่แท้)* ตราบนั้น ก็ยังไม่นับว่า **พ้น "มิจฉาทิฏฐิ"** หากแม้นเรายังมีอยู่จริง

แต่ถ้าผู้ใดไม่มีแล้ว "ได้แน่ใจได้มั่นใจจนพ้นวิจิกิจฉา" จริงๆแล้วว่า จิตตัวนี้ หรือ จิตแบบนี้เราไม่มีแล้ว ไม่เกิดแล้ว ในเราอย่าง "เที่ยงแท้แน่ใจจริง" **(นิยต)** เพราะเรา "รู้แจ้ง" ใน "หน้าตา" ใน "ลักษณะอาการ" หรือ รู้ "รสชาติ" มันดีแท้แล้ว *(สมาธิสส กัลลิต)* "รู้แจ้ง" แม้กระทั่ง "ลีลา" ของมัน *(หรือ ลวดลาย)* หรือ การเป็นชีวิตเต็มรูปของมัน (คือ การเกิดอย่าง "ชลาพุชโยนิ" ของมัน) "รู้แจ้ง" แม้กระทั่ง "บทกระบิดกระบวน" ของมัน หรือ อาการกิริยาประกอบที่ซ้อนผสมอยู่ของมัน (คือ การเกิดอย่าง "อัณฑชโยนิ" ของมัน) "รู้แจ้ง" แม้กระทั่ง "บาทย่างบทเดิน" หรือ จับมั่นคั้นตัวการ "การเกิด" ได้ (คือ การเกิดอย่าง "สังเสทช-โยนิ" ของมัน) และ "รู้แจ้ง" แม้กระทั่ง "มันยังเป็นผีคอยแอบหลอนแอบหลอก หรือ มันคอยดักเล่นงานเราตอนเผลอๆ อยู่ๆก็โผล่พลั๊วเกิดขึ้น โดยเราตั้งหลักไม่ทัน หรือไม่ เราก็นึกว่ามันหมดแล้ว แต่อยู่ๆมันก็โผล่ขึ้นมา" (เรียกว่า รู้ "โอปปาติกะโยนิ" ของมัน) *(ลักษณาการ "รู้แจ้ง" ตั้งแต่ "ลีลา" ....มาจวบจน "มันผลุบโผล่เหมือนผีหลอก" นี้ เมื่อได้สัมผัส "รู้ในจิตตน" จริง เรียกว่า* **"สมาธิสส โคจร"** *รู้สภาพการเกิด การเป็นไป การเดินบทบาทอยู่ของอาสวะจิต)* และแล้ว ผู้นั้นก็ปฏิบัติจน "หยุดได้" แม้จะหยุด จะดับไม่ได้ทันที โดยต้องพยายามระงับใช้กรรม-วิธีอยู่เป็นครู่ใหญ่จึงหยุดได้ ดับได้ ก็ตาม หรือ หยุดมันดับมันได้ทันทีที่ "รู้" ก็ตาม ก็ล้วนเรียกว่ามี **"สมาธิสส วุฏฐาน"** ทั้งนั้น แต่ถ้าผู้ใดทำได้ทันทีที่ "รู้" หรือดับได้ทันที และ รวดเร็วเด็ดขาด เมื่อจับได้ไล่ทัน "จิต" พวกอนุสัย – อาสวะพวกนี้โผล่ละก้อ เรียกว่า เป็น "ผู้พ้น" เป็น "การหลุดพ้น" เป็นอภินิหาร *(การทำได้ "ทันที" หรือ ทำได้ "เด็ดขาด" หรือ ทำได้ "เร็ว" หรือ ทำได้ "เก่ง" เหล่านี้ คือ* **"สมาธิสส อภินิหาร"** *ถ้าเพียงทำได้ แต่ยังทำไม่ได้ทันที ... ฯลฯ ทำยังไม่ได้เก่งนั้น ยังไม่เรียกว่า ถึงขั้นมี "อภินิหาร" เรียกได้ว่า เพียงมี* **"วุฏฐาน"** *แต่ถ้าหากดับไม่ได้ หยุดมันไม่ลง ก็คือ ยังไม่มีแม้* **"วุฏฐาน"** *ต้องพยายามทำให้ได้)*

ผู้จะ "ทำได้" ดั่งกล่าวนี้ จริงๆ ก็จะต้องเป็นผู้ที่ "รู้" **ในอธิจิต** *(สมาธิ)* ดีจริงๆ **รู้อย่างฉลาดลึกซึ้งถูกสภาวะแท้ๆ (สมาธิ กุสโล)** และถ้าเรียกว่า **"อนาคามี"** ก็จะต้องจับได้ ไล่ทันมัน **ในขณะที่มันมีอยู่ใน "จิต" เรา เป็น "ปัจจุบันนั้นเทียว"** *(ทิฏฐิ)* จนต้องเรียกว่า "รู้เห็น" หรือ **"รู้อยู่เห็นอยู่" (ชานโต-ปัสสโต)** จึงจะถือว่า **พันมิจฉาทิฏฐิ** เป็นผู้มี "มรรค" แท้ๆ และคือ **"อนาคามีมรรค" ถ้าจิตไม่รู้อยู่เห็นอยู่เป็นปัจจุบันนั้นทีเดียว ไม่ถือว่า "อนาคามี" แท้** จำไว้ให้ดี จับให้ได้สภาพแท้เทอญ

และที่สำคัญยิ่ง ก็คือ รู้จิตแล้ว ทำ "งานจิตศาสตร์" กันขนาดนี้แล้ว จะต้องมีความสำรวมสังวรยิ่งขึ้นไปอีกด้วยว่า กิจิตอย่างนี้ *(มโน)* เรื่องอย่างนี้ *(กาย)* กิเลสอย่างนี้หนะ *(อุปธิ)* เรานึกว่า **ได้ทำกิจหมดเสร็จไปแล้วในตัวเรา** แต่มันอาจจะ**ยังมี "ผีหลอก"** อยู่อีก ก็ได้ จนเจ้าตัวอาจจะถึงกับอุทาน ! ปรารภพ้อกับตัวเองว่า.... *โธ่ ! ไฉนจึงยังมีแอบมีโผล่ๆ มาอีกเล่า ! ทำไมหนอยัง "เกิดอยู่" อีก นึกว่า "ตาย" ไปสิ้นแล้ว ยังมีโผล่มาอยู่อีกหรือนี่ ? ! โถ ! ช่างไม่จริงตามที่เราหลงนึกว่า หมดไปแล้ว ตัดขาดไปสิ้นแล้วกันเสียเลยหนอ !* การรู้สึกอย่างนี้ เห็นอย่างนี้ใน "จิต" ตัวใด นั่นแหละคือ **การเกิด "อนิจจัง" เห็น "อนิจจัง" จริงๆ เห็นความยังไม่แท้ ของจิต ของ "มโนวิญญาณ" ของเรานั่นเอง ยังไม่เที่ยงในความสามารถของเรา มันยังไม่ "นิยต" จริง อย่างถึงที่สุด** แล้วแต่ว่า จะมี "ผีหลอก" *(คือยังมีเศษของธุลีละอองแห่งอารมณ์ ราคะ–โทสะ–โมหะ วิ่งอบแอ็บๆ โผล่หน้า แหกตา อยู่ในจิตตน)* มาก หรือน้อย ก็ตามที่เป็นจริง ถึงจริงแห่งผู้นั้นๆ อาจจะเป็น "อนิจจัง" ขั้นสูง ระดับปลาย เกือบจะสัมบูรณ์สุดยอด ก็เป็นได้ แต่ทว่าภายนอกข้างนอกของเรานั้น คนอื่นจะไม่เห็นกายกรรม – วจีกรรม ที่เป็น โลภะ – โทสะ – โมหะ เพราะจิตนี้เลย หยาบๆ แค่ กายกรรม – วจีกรรม เราจะไม่แสดงออกมาเลย

แม้ "จิต" ก็มีทิฏฐธัมมสุขวิหาร เป็นสันตวิหารบ้างแล้วด้วย ถือว่า "เที่ยง" ได้ ถือว่าพ้นแล้วอย่าง "แท้" ได้ "นิยต" สำหรับ "กามกาย" หรือ "กามคุณ" ทางทวาร ๕ "จิตในจิต" ของเราเท่านั้นที่เรา "ยังรู้ยังเห็น" ของเราคนเดียว ว่าไม่บริสุทธิ์ หรือ ยังมี "ผีหลอก" มากบ้าง–น้อยบ้าง ตาม "ภูมิฐาน" ของผู้นั้นๆ หรือ ขนาดคนผู้มี "เจโตปริยญาณ" สามารถหยั่ง "จุตูปปาต" ของผู้อื่นได้เท่านั้น จึงจะอาจดักรู้จับรู้ของพระโยคาวจร ผู้มีภูมิจิตถึงขั้นนี้ได้ แต่ก็ยากแสน เพราะเวลาเกิดมันนานเหลือเกิน กว่าจะเกิดกันทีหนึ่ง ไม่ใช่เจ้าตัวที่มีการสำรวมสังวรจริง จะ "ดักรู้" กันไม่ได้ง่ายเลย แท้ๆ นอกนั้น จะไม่มีใครรู้ ไม่มีใครเห็นเลย จริงๆ

ดังนี้แลคือ **"อนาคามีแท้"** ผี หรือ "จิตชั่ว" หรือ แม้ "จิตดี" ที่เรายัง**หลงติดหลงเสพย์** จะหลอกจะเล่นงานเราอยู่ในจิตของเราเท่านั้น เรารู้เราเห็น "โอปปาติกสัตว์" นั้น *(ผี หรือ เทวดาขั้นนั้นขั้นนี้ของเรา)* และ เราเองมี "โอปปาติกสัตว์" จึงเรียกพระอนาคามีว่า **ผู้โอปปาติกะ** พระพุทธองค์จึงตรัสเรียก **"อุปปาติกะ"** หรือ **"โอปปาติกะ"** แทนคำว่า **"พระอนาคามี"** กันเลย ผู้ใดเคยอ่านพบในพระสูตร ในพระไตรปิฎก จงทำความเข้าใจดีๆ ก็เพราะเป็นผู้มีสภาพบริสุทธิ์กายกรรม–บริสุทธิ์วจีกรรมแล้ว แม้มโนกรรมบางส่วนบางรอบบางขนาดก็บริสุทธิ์ได้แล้ว พ้น "กรรมใหญ่–กรรมหยาบ" แล้ว พ้นหมู่กลุ่มเรื่องหยาบเรื่องใหญ่ที่เรียกด้วยภาษาบาลีว่า **"สักกาย"** ได้จริงๆ และพ้น "ราคะ" ที่เป็นกามคุณ ๕ คือ ทางตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย นั้น ไม่โลภะ ไม่อิดอัดขัดเคือง *(โทสะ)* ให้ใครเห็นได้แล้วจริงๆ แต่ยังมีเหลือ "มโนกรรม" หรือยัง**เหลือ "ทิพพกาย"** *(คือ ไม่ใช่ "สักกาย")* เท่านั้น ที่หลอกตัวเอง มันยังเล่นงานตัวเองอยู่ ยังไม่ "บริสุทธิ์" ในตน ใน "จิตของตน" อยู่เท่านั้น ซึ่งถ้าจะเพ่งโทษกัน จะคิดให้**เลยเถิด**ไปอีกแง่หนึ่ง คือคิดว่า "หลอก" คนอื่นอยู่ด้วย ก็ว่าเอาได้ หรือ คิดไปได้ แต่แท้ๆแล้ว ไม่ได้ "หลอก" เราก็ไม่อยากให้เกิดในจิตของเราเลย เราอยากให้มันหมดชั่ว หมดเลวทั้งนอกจิตในจิตนั่นแหละ แม้ไม่หมดเกลี้ยง ทำได้แค่ไม่ชั่วออกมาทางกาย ไม่เลวออกมาทางวจี ก็ถือว่า ผู้ไม่เป็นอย่าง "คามบุคคล" หรือ ไม่เป็นอย่าง "อาคามบุคคล" ธรรมดาๆ เขาได้แล้วหละ

จึงเรียกว่า **"อนาคามะ"** หรือ **"อนาคามีบุคคล"** *(อน+อาคาม อน=ไม่ อาคาม=ผู้ยังเวียนกลับ)* เป็นผู้ยังเหลือ "จริต" ที่ยัง "ทุ" *("ทุจริต")* อยู่เพียง "มโนทุจริต" ส่วนกายทุจริต–วจีทุจริตนั้น ไม่มีแล้ว สะอาดบริสุทธิ์ ไม่เกิดบทบาท ไม่เวียนกลับไปเกิดไปเป็นกันอีกแล้ว ไม่มี "กรรม" ที่เป็น "อกุศล" ในโลกแห่งกาม หรือ โลกภายนอกได้แล้ว เป็น "ปกติ" *(ศีล)* ไม่ต้องฝืน ไม่ต้องทุกข์ ไม่ต้องทน ไม่ใช่เคร่ง ไม่ได้เครียด *(สำหรับเรา)* สบาย ๆ *(ปกติจริง ๆ =ศีล)* แต่ผู้อื่นที่ยังละเว้นไม่ได้อย่างเรา เขาก็จะยังทน ยังฝืน ยังต้องเคร่งต้องเครียด ไม่ปกติ ไม่สบาย นั่นก็แน่ ๆ *(ยังไม่เป็น "ศีล")* ต้องเวียนกลับไปเสพย์อีก *(ยังไม่ใช่ "อนาคามะ")* เพราะยืนยันมั่นคงอยู่เป็นหลักหินอันหนักแน่น *(ศิลา อันก็คือ ศีล)* ยังไม่ได้ จริง ๆ แต่สำหรับ "ผู้โอปปาติกะ" หรือ "อนาคามี" แล้วจริงนั้น โลกด้านนอก หรือ ด้านกาย และ วจีไม่มี "ความเกิดเป็นเกิดมีเกิดเสพย์" อีกจากท่านผู้นี้จริง ๆ (อย่างแน่ใจมั่นใจ เพราะ "รู้แจ้ง" ด้วย **สัมมาทิฏฐิ** มี "กำลังจิต" เป็น **สัมมาสมาธิ**จริง ๆ) จะมีอยู่แต่โลกด้านใน หรือ จิตในจิตของท่านเองเท่านั้น ที่ยัง "เกิด" อยู่ จึงเรียกว่า ไม่กลับมาเกิดในโลก "ภายนอก" อีก แต่ก็มีกิเลส–ตัณหา–อุปาทานน้อยเต็มที่แล้ว หรือ ต้องอ่อนแรงจริง ๆ จึงจะเป็นจริง เป็นผู้เบาบางในชั่วในบาปในกิเลส–ตัณหา–อุปาทาน จริง ๆ เห็น ๆ ได้ ดังนี้เอง

เพราะฉะนั้น **ผู้ "รู้เห็น" จิตของตน** ที่ชั่วที่เลวได้ ในปัจจุบัน หรือ ในขณะที่เกิดโลภ เกิดโทสะอยู่ที่เดียวทันทีนั้น ๆ รู้แท้ เห็น "ความเกิด" ของจิต ว่ามันยัง "เกิด" อยู่ เห็น "ความตั้งอยู่" ของจิต ว่า มันยังมีอยู่ ยังทรงอยู่ แม้ยังทำให้มันหายโทสะ หยุดโลภะสนิทไม่ได้(ยังทำให้ "ดับไป" อย่างหมดโลภะหมดโทสะ เพียงในขณะนั้นก็ตาม ไม่ได้) แต่ทำให้มันลดลงได้ ก็ยังเรียกว่า เป็น **พระอริยะ**ในบัดนั้นทีเดียว เป็น "โสดาบัน" เป็นผู้**พ้นมิจฉาทิฏฐิ** เป็นผู้ทำ "สติปัฏฐาน" อยู่อย่างถูกต้องแท้ ๆ และผู้นั้นก็ได้ "พยายาม" อยู่ที่เดียว(*มีสัมมาวายามะ*) มีสติรู้แจ้งในจิตชั่วนั้นอยู่ชัด *(มีสัมมาสติ)* แล้วก็พยายาม "ลดโลภะลดโทสะ" ลงอยู่ เป็นผู้พยายามทำ "ความเสื่อมไป หรือ ความดับไป" ให้แก่จิตเลวนี้อยู่ หรือ ทำความดับไปให้แก่สัตว์โลกที่กำลังเกิดอยู่นี้ด้วยความพยายามยิ่ง

เต็มสติกำลัง ถ้า**ลดความเป็น"สักกาย"ของโลภะโทสะ**นั้นๆลงได้ในปัจจุบันนั้นทีเดียว(ไม่ต้องถึงกับสันทิกก็ตาม เพียงแต่ทำให้ดับทำให้ลด) ก็นั่นเอง เรียกว่า **"พ้นสักกายทิฏฐิ"** คือ โกรธจัด ก็ลดลงมาได้ ก็นั่นแหละคือ **"โสดาบันแท้"** ผู้ลด"สักกาย"ได้จริง

และ ถ้าผู้นั้นลดได้เก่งขึ้นเรื่อยๆ เบาบางลงจริง ก็นั่นแหละคือ **งาน "สกทาคามีแท้"** ผู้ใดทำ**"กรรมฐาน"***(คือ การกระทำ"สติปัฏฐาน"ในระดับขั้นที่กำลังกล่าวถึงอยู่นี้ๆ)* ขั้น**"สกทาคามี"**เช่นนี้ ก็จงรู้จัก**"กรรมฐาน"เช่นนี้**ให้ชัด แล้วจงฝึกด้วย**"อิทธิวิธี"**ที่ถูกกับ**เรื่อง**กับ**จิต**กับ**อุปธิ**อันเหมาะอันตรงกับ**ฐาน**ของตนจริงๆนี้เรื่อยไป จนเป็นผู้สิ้น**"กามราคะ-ปฏิฆะ"** คือ **บทบาทโลภะ-โทสะในเหตุปัจจัยนั้นๆ ในรูปแห่งพฤติกรรมทางโลก-ภายนอก ก็ไม่มีแล้ว** ดังที่ได้อธิบายผ่านมาเมื่อกี้ คงเหลือแต่ใน"รูปจิต"หรือ อรูปจิต เป็นรูปราคะ หรือเป็นอรูปราคะในจิตเท่านั้น

ต่อไปผู้ลด"รูปราคะ" หรือ ผู้ลดโลภะผู้ลดโทสะให้แก่จิตของตนจริงๆทุกๆปัจจุบันที่มีจริง ถ้า"ลด"ลงได้หมด แม้แต่"อรูปราคะ" ก็ดับลงหยุดโกรธหยุดโลภลงได้สิ้นสนิท ในขณะนั้น ก็เรียกว่า"อรหันต์"*(วิมุติ)*ชั่วคราว หรือ"อรหัตตผล"(เฉพาะกรณีที่กำลังเกิดนั้นนะ!) แต่ถ้าเรานึกว่า หมดแล้ว ดับลงได้แล้ว เป็น"อรหัตตผล"แล้ว สำหรับจิตดวงนี้ *หน็อย! ยังมีผลุบๆโผล่ๆขึ้นมาในจิตได้อีกบ้างอยู่ จะมากเท่าเดิมก็ตาม หรือ แม้น้อยๆไม่ชัดนัก แค่"อรูป"ก็ตาม* ก็เรียกว่า ยังเป็น"อรูปราคะ" **ยังไม่ใช่"อรหันต์"แท้แฮะ!** นั่นก็คือ **ยังเป็น"อนาคามี"อยู่** ยังไม่ใช่"อรหันต์"แท้ จิตนั้นยังไม่เที่ยงแท้*(อนิยต)* ยังไม่มั่นคงเด็ดขาด **ยังมี"อัตตานุทิฏฐิ"อยู่** ก็ให้รู้จัก**"อัตตานุ"**(อัตต+อนุ)ที่เกิดใน"ปัจจุบันนั้นๆ"*(ทิฏฐิ)*ให้ได้จริงๆเถิด แม้จะ**"อนุ"***(น้อยๆนิดๆ)*แค่ไหนๆ ก็ยังได้ชื่อว่า ยังไม่สิ้นเชื้อ **ยังไม่หมดละอองธุลีของ"อัตตา"อยู่นั่นเอง** จึงจำจะต้องให้รู้ใน**"อนุ"**นั้นๆ หรือที่หลงเป็น**"อายตน"**(อาย+ตน)นั้นๆอยู่ในจิตของเรา ก็จะต้องพิจารณาให้ยิ่งว่า มันเป็น**"อาย"***(ประโยชน์)*จริงๆหรือเปล่า? ถูกแท้นะ? สอบตาม ทบทวน*(ปฏิบัติ หรือ สมาบัติ)*

ให้ได้จริง ๆ ทำปัญญาให้เข้าใจชัดให้ได้ว่า มันเป็น "ทุกข์" มันเป็นสิ่งเลวที่จะต้องล้างไม่ให้เหลือ เจาะเข้าไปให้เห็น แทงเข้าไปให้แจ้งชัด (*ปฏิเวธ*) จนจิตแจ้งความเข้าใจเกิด มีญาณเห็น สัมผัสได้กระจ่าง ไม่สงสัยเลยว่า **ถ้ามันยังเหลือเชื้อเค้าใด ๆ อยู่ สิ่งเหลือนั้นก็จะต้องเป็น "ประโยชน์" (*อาย*) จริง จึงจะยอมให้มัน "เกิด" ให้มันมี "อายุ" (อาย + อุ อุ = เกิด) ถ้าไม่ใช่ "ประโยชน์" แท้สิ่งนั้นก็จงดับมันเสียให้สนิท** (*อย่าให้มันเป็น "อุ"*) จะได้เบา–ว่าง–ง่าย

หากจะมี "กิจ" มี "กรรม" หรือ มี "การงาน" อยู่ ให้มี "เกิด" อยู่ ก็จง<u>รู้ให้แท้จริงชัดแจ้งถูกต้อง</u> ว่า เราไม่ได้ทำเพราะโลภ ไม่ได้ทำเพราะโกรธ ไม่ใช่ "ทำ" เพราะจะได้มาให้สมใจแก่ตัวเรา ให้ "ใจ" เรามันได้เสพย์สมสุขสม ตามปรารถนา ไม่ได้ทำแม้แต่เพราะต้องแลกเปลี่ยนกับลาภ หรือ กับยศ หรือ กับสรรเสริญ หรือ กับสุข ที่ตนได้รับอยู่ในบัดนั้น ๆ ไม่! แต่เรา "ทำ" เพราะเพื่อ "ประโยชน์" เกิดขึ้นในโลกนี้เท่านั้น เพื่อใคร หรือ ผู้ใดจะได้ "ประโยชน์" ได้ "ผลงาน" ได้ผลผลิตนี้ไป ก็ได้ทั้งนั้น ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ของเขา คนไหนกันหรอก! และไม่ใช่เพื่อแลกเพื่อเปลี่ยน เพื่อต้องการอะไรตอบแทนมาเลย แม้แต่อารมณ์สุข หรืออารมณ์ชื่นชมเมื่อสมใจนึกสมใจคิด

ถ้าเรา "ทำ" (*มี "กรรม"*) มันก็จะต้องเหนื่อยเป็นธรรมดา ๆ ยิ่งทำมากหรือหนักมากยิ่งเห็นชัด ถ้าเราหยุด "ทำ" มันก็จะว่าง–เบา–พ้นภาระ ไม่เหนื่อยก็เท่านั้นเอง **สำหรับ "กาย"**

แต่ "ใจ" นั้น เราเบา-ว่าง-พ้นภาระอยู่เสมออยู่แล้วจริง ๆ เพราะรู้เท่าทันใน "**อหำ**" (*อันแปลกัน ว่า "เรา"*) เพราะรู้ความจริงตามความเป็นจริงแท้จริงของ "**อหำ**" และ จับ**<u>สภาพธรรมของจิตของเรา</u>**ที่มันไป "หลง" ฉกฉวยเอา "หลง" ยึดตัว "หลง" หอบหวง ฯลฯ

แล้วก็**ปลดปล่อยอาการ "หลง" นั้นๆได้จริงๆ** ไม่ฉกฉวยเอา ไม่ยึดตัว ไม่หอบหวง ไม่ทำติดทำเสพย์ ฯลฯ กันจริงๆ **ที่เป็น กรรม-กิริยา แห่ง จิต แห่งวิญญาณเองแท้ๆ** จะมิใช่เพียง "เข้าใจ" **แจ่มแจ้งสว่างไสว** มิใช่เพียง "สมมุติรู้" กันด้วย**ความหมายแสนสวยแสนซึ้ง**เท่านี้ๆ ไม่ !

ผู้หมด "**เรา**" (*คือ* **อห์** *อันมาจากรากศัพท์* อห=อ+ห **อ**=*ไม่* **ห**=*สะสม, หอบหวง, กอบกอง, ยึดตัว, ทำรูปทำร่าง, รวบรวมไว้เป็นของตน ที่จริงแล้ว โดยพยัญชนะนั้น* **อห**=*ไม่สะสม, ไม่ยึดตัว, ไม่รวบรวมไว้เป็นของตน กันทีเดียว*) การจะหมด "เรา" นั้น จึงต้องเป็นผู้**รู้แจ้งใน "อัตตา" แท้ๆ** แล้วหยั่งแทงเข้าไป**ทำลายใน "อัตตา" นั้นๆ** อย่างถ้วนถี่ (**"อัตตา"** *ก็มาจากรากศัพท์* **"อต"** *คือ* อต+ตา=อัตตา **ตา**=*บัจจัยทำความหมายให้ "อต" เป็นนามเท่านั้นเอง ส่วน* อต = อ + ต **ต**=*ความเป็นไป, ความดำเนินไปอยู่ และที่จริงแล้ว โดยพยัญชนะนั้น* **อต**=*ไม่เป็นไม่ไป กันแล้ว*)

ถึงขั้นนั้น มันจึงต้อง**มี "ของจริง"** ต้องเป็นผู้**สัมผัสแตะอยู่กับ "สิ่งที่ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน" นั้นๆ** กันจริงๆ แต่ก็มี **"อัตตา"** ให้เรารู้ เราสัมผัสแตะ จนรู้ว่า หมด รู้ว่า ไม่มี รู้ว่า ปล่อยกันวางกัน หรือ หลุดกัน พรากจากกัน หรือสลายสภาพนั้นๆ (*คือ อัตตา*) ไปจากเราแล้ว ได้จริง ไม่หลงผิด หลงเหลื่อม หรือผิวเผินใน **"อต"** หรือ **"อัตตา"** แท้ๆ จึงจะไม่ยึดใน **"อห"** หรือ **อห์** จริงๆ เพราะเป็นผู้**หยั่งแจ้ง ทั้งเป็นถึง**ความจริงอันแท้จริง จริงๆ ไม่ใช่แค่มีพยัญชนะ หรือบัญญัติกำกับบอก และไม่ใช่แค่มีตัวรู้ที่รู้เข้าใจเป็น "ทิฏฐิ" หรือ**เป็น "สิ่งที่** (*เพียง*) **เห็น"** (ทิฏฐ=ทิ+ฐ) เท่านั้น แต่นี้ต้อง**เป็น "สิ่งที่เป็น" เป็น "สิ่งที่เกิด"** (อุฏฐ=อุ+ฐ)

จึงจะได้ชื่อว่า ผู้ถึงซึ่งความเป็น **"อรห"** (อ+รห=*ไม่ลึกไม่ลับ, ไม่ปิดไม่บัง*) หรือถึงซึ่งความเป็น **"อรต"** (อ+รต=*ไม่มีความกำหนัด, ไม่หลงในความยินดี*) เป็นผู้รู้แจ้งใน "กัลลิต" คือ สิ่งที่ก่อเป็นตัวนั้นๆ ขนาดเท่านั้นๆ จนกระทั่ง รู้ในทรง

รู้ในรูปร่าง รู้ในอำนาจ รู้ในรส รู้ในฤทธิ์ของมัน ตราบทั่วถึง รู้มาก–น้อย รู้ต่ำ–สูง รู้ดี–ชั่วของสภาพนั้นของสิ่งนั้น อันใช้อักษรสมมุติขึ้นใช้แทนว่า "**ห**" และ เป็นผู้รู้แจ้งใน "**โคจร**" คือ ความเคลื่อนไป บทบาทการดำเนินไป สิ่งที่ยังเป็นพลังงาน มีทิศทางอย่างนั้นๆ มีความตรงมีความคดอย่างนั้นๆ มีความช้ามีความเร็วเท่านั้นๆ มีความยังไม่ถึงมีความเกินไปแล้วก็รู้ระยะ รู้กำหนดได้ มากไป–น้อยไป ยาวไป–สั้นไปต่างๆ อันใช้อักษรสมมุติขึ้นใช้แทนว่า "**ต**" *(จึงจะจัดสรรความพอดีได้)*

ผู้รู้ชัดใน "**สมาธิสส กัลลิต**" และ "**สมาธิสส โคจร**" คือ รู้ถึง "**อธิจิต**" ที่มีสภาพ "**กัลลิต**" เช่น หยั่งรู้ในความเป็น "**ห**" ดังนี้ เป็นต้น รู้ถึง "**อธิจิต**" ที่มีสภาพ "**โคจร**" เช่น หยั่งรู้ในความเป็น "**ต**" ได้จริงแล้วดังนี้ เป็นต้น จะให้เกิด ก็จะต้องให้ "งาม" *(อร)* ต้องให้เป็น "แกน" เป็น "แก่น" แท้ๆ *(อร)* เป็น "เนื้อในที่ดีพร้อม" *(อร)* (ดังนี้ คือ ลักษณะ "ห") จะเป็น "เพลา" *(อร)* ก็จะต้องให้ประโยชน์แก่ดุมแก่ "กงกรรม" แก่ "จักรวัฏฏ" แก่ "โลก" ซึ่งหมุนไปโดยต้องอาศัย "ฤทธิ์" อาศัย "แรง" จากเพลานี้ เป็นกำลังใหญ่ เป็นเนื้อแท้ๆ เป็นสัญญลักษณ์–ทิศทางที่สูง จริงๆ เป็น "เพลา" ให้แก่เขาอย่างคล่องรื่นแท้ๆ เป็นเนื้อในอันสำคัญ (ดังนี้ คือ ลักษณะ "ต") ผู้นั้นจึงจะเรียกว่า "**อรห**" *(อร + ห = แกนแสนงาม)* หรือ "**อรต**" *(อร + ต = เพลาแสนแรงรื่น)*

แต่ที่ใช้ "**อรห**" มาเป็น**สมมุติบัญญัติ** เรียกผู้มี "**ผลบรรลุธรรม**" กัน (ไม่ใช้ "อรต" นั้น) ก็เพราะ "**อรห**" เป็น "รูป" เป็นส่วนชัดที่จะยกมาพอรู้กันได้ง่ายกว่า "**อรต**" เพราะแม้จะเรียกว่า "รูป" เรียกว่า "กาย" มันก็เป็น "รูป" ขั้น "สุขุมรูป" ขั้น "ทิพพกาย" คือ เป็นความละเอียด ความเล็กความประณีตจริงๆ รู้ยากกันยิ่งอยู่แล้ว ส่วน "**อรต**" นั้น เป็น "อรูป" ที่ซ้อนอยู่กับ "รูป" นั้นๆ อันรู้ยาก จับได้ไล่ทันยากกว่า "รูป" เหมือนเราจะ "รู้" นามได้นั้น ต้องเรียนรู้ยากกว่า "รู้" รูปนั่นเอง "**อรต**" ก็เช่นกัน มีนัยะเป็น "นาม"

ของ "อรห" เพราะ **"อรห"** กับ **"อรต"** นั้น แท้ๆก็คือ **"นาม-รูป" ชนิดหนึ่ง** คือ **"จิต" ที่แสดงสภาวะ "กัลลิต"** *(อรห)* **กับ "โคจร"** *(อรต)* นั่นเอง แยกกันเด็ดขาดไม่ได้ **"อรต"** นั้น เป็นความละเอียดเหลือเกิน เป็น "ปัจจัตตัง" เป็นของผู้นั้นเอง "รู้" เอง เกิด และ ดับเองทันทีในตัว โดยที่ผู้อื่นไม่อาจจะรู้ได้ด้วย "ทัน" ในบางสิ่งบางอย่าง ทั้งเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวเฉพาะตัว เช่น "พลังงาน" (เปรียบได้กับ "อรต") ย่อมแปรสภาพไปง่ายกว่า "สสาร" (เปรียบได้กับ "อรห") หรือ พลังงานย่อมจับฉวยสัมผัส "รู้" ได้ยากกว่า สสาร แม้โดยทางวิทยาศาสตร์ขั้นสูงขั้นละเอียด สสาร กับ พลังงาน ก็แยกออกจากกันในเบื้องสูงละเอียดสุด ไม่ได้เด็ดขาด ฉันใด **"อรห"** กับ **"อรต"** ก็ฉันนั้น เมื่อจะเลือกใช้ "บัญญัติ" ในขั้นประณีตสุดนี้ ผู้รู้ท่านจึง**ไม่นำ "อรต" มายกอ้าง** ไม่นำมากล่าวขานนัก **แต่นำ "อรห" มาใช้เรียกผู้บรรลุสูงสุด เรียกจุดยอดสุดของ "ผล"**

เรื่องของ "จิตในจิต" เป็นที่สุด จึงเป็นเรื่องของ "การรู้อันแสนประณีตยิ่ง และ ต้องเห็น ต้องสัมผัสจริง ทั้งต้องเป็น ต้องมีจริงๆ" (ไม่ใช่ "เห็น" ซึ่งหมายความหยาบๆอย่างที่ใช้ลูกตาหรอกนะ !) และขณะใด "สัมผัสอยู่รู้อยู่เห็นอยู่" เป็นปัจจุบันนั้นๆ *(ทิฏฐิ)* เลย ก็ยิ่งนั่นแหละ **เป็น "ความจริงยิ่งกว่าความจริงใด" ที่เรียกว่า "ปรมัตถธรรม" หรือคือ "สัจธรรม"** อันหมายความว่า ความตั้งอยู่แท้ๆ – ความทรงอยู่จริง ที่สุด หรือ จะแปลเอาสารัตถะเป็นที่สุด ก็จะได้ว่า **"ความมี" ที่ยึดได้ดีสูงสุด จงทำให้ประเสริฐสุดชนิดปราศจาก โลภะ โทสะ โมหะ ไม่ให้เหลือเชื้อความเห็นแก่ตัวเลย แม้เพียงชุลีในขณะนั้นๆ ให้เป็นที่สุดให้ได้ แล้วก็จงจบลงในตัว**

ปัจจุบันใด ? *(ทิฏฐิ)* ผู้ใดรู้จิตเห็นจิตของตนอยู่ว่า *ยังไม่ "ประเสริฐสุดหนอ !"* คือ **"วุฏฐาน" สูงสุด** ก็ยังไม่เที่ยง หรือ ยังไม่แท้ (หมายความถึง

รู้ในตนว่า เรามี "ความพัก–ความเพียร" ของเรา ขนาดเท่านี้ๆ เราก็พอสบายแล้ว เราก็มี "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" แล้ว เราก็เป็นไปได้แล้วดียิ่งแล้ว แต่เราทำให้มีตลอดกาล ตลอดทุกสภาพ ยังไม่ได้) **"อุฏฐาน" สูงสุด** (*สันตุฏฐาน*) ก็ยังไม่เที่ยง หรือ ยังไม่แท้ (หมายความถึง รู้ในตนว่า เรามี "ความเพียรอันสัมบูรณ์" ของเรา (*ปรมัตถประโยชน์*) ขนาดเท่านี้ๆ เราก็สบายแล้ว ทำน้อยกว่านี้ก็ไม่ควร เพราะเรายังทำได้เท่านี้ๆ ดีอยู่ หรือ จะทำมากกว่านี้ไป ก็ไม่ควร จะเสียหายแก่ตน โดยเฉพาะ "แก่ผู้อื่น" เราก็รู้แสนรู้ แต่เราก็ทำให้มี ให้ดีที่สุดตลอดทุกกาล ตลอดทุกสภาพ ยังไม่ได้) ผู้นั้นกำลังเป็นผู้**พ้น "มิจฉาทิฏฐิ"** อยู่ที่เดียว คือ มี "รู้" แต่ "ทำตามที่รู้" ยังไม่สำเร็จเด็ดขาด

และ **ปัจจุบัน**ใด ? (*ทิฏฐิ*) ผู้ใดรู้จิตเห็นจริงในตนอยู่ว่า เราทำได้ เรามีอยู่จริง ทั้ง "วุฏฐาน" ทั้ง "อุฏฐาน" ในขณะนั้นๆ คือ **ความปล่อยจิตวางจิต** เราก็มีอยู่ที่เดียว **การงาน หรือ ความเพียรในสิ่งที่ควรทำ** เราก็มีจริงอยู่ที่เดียว (ไม่สงสัย ไม่ลังเล ใน "กรรม" ที่กำลังมี ใน "จิต" ที่กำลังสบาย นี้จริงๆ) แต่กระนั้น ก็ยังไม่แน่ใจ ยังลังเลสงสัย ยังไม่ตัดสินเท่านั้นว่า สภาพเช่นนี้ๆ คือ ดีที่สุดหรือยัง ? ถึงกระนี้ ผู้เป็นอยู่ดังนี้ ก็ได้ชื่อว่า กำลังเป็นผู้**พ้น "สักกาย-ทิฏฐิ"** อยู่ที่เดียว (ในที่นี้คือ "สักกาย" แห่งพระอนาคามีนะ ! กำหนดลงไปให้ชัด ทำความหมายลงไปให้ถูกฝาถูกตัว มิใช่ "สักกาย" ของโสดาภูมิ–สกทาคามีภูมิดอก !) พ้น "วิจิกิจฉา" ใน "สักกาย" หยาบๆ ได้แล้ว แต่ "วิจิกิจฉา" ในส่วนละเอียดของจิตในจิตยังไม่พ้น พยายามทำความเข้าใจให้ประณีตให้สุขุมจริงๆ เถิด

ที่สุด **ปัจจุบัน**ใด ? (*ทิฏฐิ*) ผู้ใดรู้แจ้งเห็นแท้อยู่ในตนอยู่ว่า ตนยังติดยึดเล็กยึดน้อย บ้างก็เอียงไปใน "ความพัก" (*ติฏฐาน*) บ้างก็เอียงไปใน "ความเพียร" (*อุฏฐาน, อายุห*) บ้างก็เอียงไปใน "ความดี" บ้างก็เอียงไปใน "ความชั่ว" (*ไม่ใช่ชั่วจัดและแรงอะไรนักหรอก แต่เพียงขั้นยังดูไม่บริบูรณ์*) แล้วผู้นั้นก็ตัดสินเอาได้ หมดถือสา มี "สัจจานุโลมญาณ" **ใช้สัปปุริสธรรม ๗** เข้าตัดสินได้อย่างถ่องแท้

ไปทุกคราว ถอดถอน "ความเอียง" ของตน ทำตรงกับความแน่ใจของตนนั้น ๆ ว่า "บริสุทธิ์แล้ว" ให้จริงใจ เรา "สิ้นความเห็นแก่ตัว" จริงได้ อย่างมีหลักฐานเห็น ๆ มากมายเกินจนไม่ต้องตัดสิน ผู้นั้นก็ได้ชื่อว่า **พ้น "อัตตานุทิฏฐิ"** ก็เป็นสภาพของ "อรหัตตผลจิต"

อธิบายความ ผู้ยังมี **"อัตตา" เศษเล็กเศษน้อย** *(อัตตานุ)* ที่ยังบรรลุไม่ได้ เช่น :-

ผู้จัดไปมากเกินไปใน "ความพัก-ความหยุด" *(ติฏฐาน)* โดยยึดแต่ความพัก มีชีวิตมากไป-เอียงไปแต่ฝักฝ่ายข้างความพัก-ความหยุด จนกลายเป็น "เสพย์สุข" แต่กับความสงบความหยุด อันก็จะสั่งสม**ก่อ "อัตตา" ใส่จิต**ได้อย่างแท้จริง **นี้ก็คือ "อัตตกิลมถานุโยค" ที่พระอริยเจ้าชั้นสูง**จะต้องรู้รอบเข้าใจจริง และ จะต้องมีความเป็นอยู่ หรือ จัดการกับชีวิตของตนให้**พ้น "อัตตานุทิฏฐิ"** ที่จะพึงอาจเกิดได้เพราะเหตุนี้เสมอ เพราะไม่เช่นนั้นมันจะกลายเป็น "มานะสังโยชน์" กล่าวคือ เป็น "ภวาสวะ" ที่ไม่สิ้น "ภพ" จบชาติอยู่นั่นเอง จะกลายเป็น "อภิชฌาวิสม-โลภะ" อันหมายถึง โลภแรง ต้องการจัดอยู่แต่ใน "ความหยุด-ความพัก-ความสงบ" เรียกว่า หลงความสงบ หลงความพักจนมีอื่นเป็นอื่นเป็นไม่ได้ ก็จะยังก่อทุกข์ให้ตนได้ในภายภาคหน้า

หรือไม่ บางคนก็จัดไปมากเกินไปใน "ความเพียร - ความทำ จนไม่รู้พอไม่รู้ควร" *(อุฏฐาน)* โดยหลงใน "ผล" ที่ได้ จนกลายเป็น "อภิชฌาวิสมโลภะ" ในจิต จึงเกิดเป็น "ความสมใจ" เป็น "ความสุข" *(เป็นโลกียสุข)* ก็จะ "หลงใหล" ยึดถือจัด แล้วจะเกิด "โลภ" ไม่หยุด พุ่งเพ่งจะให้มีให้เกิด จนไม่รู้ความเหมาะความควรอื่นใดกันล่ะ ! (ลักษณะนี้คือ "อภิชฌาวิสมโลภะ") ลักษณะของ "โลกียะ" นั้น "ผลสุข" หรือ การได้เสพย์สมใจ มันจะเป็นเครื่องล่อ เครื่องจูงนำคนให้ "ทำ" ไม่ให้หยุด ! อย่าว่าไปถึง "สุข" เพราะได้ลาภ "สุข" เพราะได้ยศ "สุข" เพราะได้สรรเสริญเลย และ อย่าว่าไปถึง "สุข" เพราะเพลินในรูปในภาพ

"สุข" เพราะเพลินในเสียง – ในกลิ่น – ในรส หรือ ในการได้รับสัมผัสทางความหยาบภายนอกเลย มันเป็นเรื่อง "หยาบ" เป็นขั้นจะต้อง "รู้" และ ต้องหยุดได้–ดับได้มาก่อน **พ้น "อัตตานุทิฏฐิ"** ในเรื่องเหล่านี้มาก่อน เป็นเบื้องต้น–ขั้นกลางมาให้ได้จริง ๆ

ส่วนในขณะนี้ เรากำลังอธิบายหมายเอาขั้น แม้แต่ "สุข" เพราะปีติใจ "สุข" เพราะเพลินไปกับยินดีในใจ "สุข" เพราะไม่รู้ตัวว่า ตน "หลง" ไปกับ "ความดี" นั้นมากไป ยึดความดีนั้นแน่นเหนียวเอาเป็นเอาตายกับ "ความดี" นั้น *(รูปานัง อตินิชฌายิตตัตตะ)* จนตนเองนั่นแหละ เกิดผลเป็น "อภิชฌาวิสมโลภะ" ขึ้นแล้ว ก็ไม่รู้ มี "อาสวะกิเลส" เกิดแล้ว ก็ไม่แจ้ง มี "อนุสัย" *(อนุ+สย)* หยั่งลงในจิตแล้ว ก็ไม่ไหวทัน *(**อนุ**=เล็ก ๆ น้อย ๆ **สย**=หลับ, มืดมัว, ยึดอยู่, ความประกอบขึ้นเป็นตัวตนแล้วก็ยังไม่รู้)* เราก็จะต้องรู้ให้ชัดเจน และ ทำให้**พ้น "อัตตานุทิฏฐิ"** เป็นที่สุดให้ได้ อย่าให้จิตยึดเกาะกุมเป็น "อัตตา" หลงผล–ยึดเพียรจัดเกินไป จนไม่รู้ทุกข์ แม้สุขภาพกาย ก็เสื่อมแล้ว แย่แล้ว ก็ยังไม่รู้ตัว ก็จะยัง**เป็นผู้ทำ "อัตตกิลมถานุโยค" ให้แก่ตน**แน่ ๆ

หรือ ถ้าผู้ใดยึดอยู่แค่ "อภิชฌาวิสมโลภะ" คือ จะต้องเป็นอย่างที่ตนหมายนั่นแหละ อย่างเดียว ไม่ปลดจิตไม่ยอมวางใจล่ะ ! **หากแม้นเป็นอื่น ตนก็จะอึดอัด–ขัดๆยอกๆ อยู่ในใจ หนักๆ อึ้งๆ อยู่ในอารมณ์อยู่อย่างนั้นแหละ** *(จะอึดอัดมาก ขัด ๆ ยอก ๆ มาก หนัก ๆ อึ้ง ๆ มาก หรือ น้อย ก็ตามแต่แรงแห่งความยึด–ความถือดีของผู้นั้น ๆ)* ผู้นั้น ก็จะ "ทุกข์" เท่านี้ ๆ ก็จะไม่ "พ้นทุกข์" ไปได้เท่านี้ ๆ ก็เป็นเศษเหลือเชื้อ "อาสวะ" อยู่เพียงเท่านี้ ๆ เพราะความเอาแต่มุ่งหมายโน้มน้าวจิตตนอยู่ ไม่ยอมหย่อน ไม่ยอมอนุโลม ไม่ยอมปล่อยจิต เหตุก็เนื่องมาแต่ไม่พิจารณาเหตุ–ปัจจัยอื่น หรือ แม้จะพิจารณาเหตุปัจจัยอื่นแล้ว เข้าใจในแง่ "ดี" อื่นด้วยแล้ว แต่ก็ยังให้ "จิต" ดันทุรัง จะเอาอยู่อย่างนั้น ๆ **ทั้ง ๆ ที่มันยัง " ทำ " ไม่ได้** มันเพ่งแต่จะให้เกิดความสมใจ ๆ ๆ ๆ เราให้ได้ จะไม่ให้ขาด ไม่ให้วรรคเว้น กันล่ะ

นี้แหละเรียกว่า "อภิชฌาวิสมโลภะ"(อภิชฌา+วิสม+โลภ **อภิชฌา**=*เพ่ง, มุ่งมั่นจิต* **วิสม** = *เสมอ ๆ อย่างยิ่ง, ติดต่อเนื่องกันอยู่ไม่ให้ขาด ไม่ให้วรรคเว้นกันล่ะ* **โลภ**= *ความอยากได้, ความมุ่งจะเอา, ความจะสมใจๆๆๆ เราให้ได้*) มันคือ จิตที่ยัง "ดันทุรัง" เป็นกิเลสร้ายตัวหนึ่ง หลบซ่อนอยู่ในจิตเก่งร้ายกาจเหมือนกัน จับตัวมันให้ดี ๆ มันเป็น "จิตเลว" แท้ๆ ตรงๆ ไม่ใช่ "รูปานัง อตินิชฌายิตตัตตะ" เสียด้วยซ้ำ

หากผู้ใดไม่ยอมปล่อย ไม่ยอมจริง ๆ ไม่อนุโลมแท้ ๆ ไม่ยกเลิก ยังถือสา ยัง "นับ" ตัวยึดนี้ ใส่จิตได้ หรือ ยัง "นับ" เอาตัวถือ(*สา*)นี้ ใส่จิตได้ มันก็จะเป็น "ปมาท" ที่ตั้งลงใส่จิต เป็นเชื้อแท้ของ "อาสวะ" แม้น้อยปานใด ก็ตาม เรียกสภาพการสะสมอย่างนี้ว่า "นับถือตน" หรือ "นับยึดตน" แต่ไม่ใช่ "นับถือตน" หรือ "นับยึดตน" ที่มันเป็น "อรหัตตา" การนับถือตน การนับยึดตน ดังนี้ มันยังมีเชื้อเลวอยู่เรียกว่า "มานะ" เป็นการสั่งสมจำนวนของ "ทุกขสมุทัย" **แค่ขั้นอึด ๆ อัด ๆ ขัด ๆ ยอก ๆ หรือ หนัก ๆ อึ้ง ๆ อยู่ในจิตของตนนี่แหละ ใส่เข้าไปเป็น "ตน" อันต้อง "นับ" เข้าเป็น "สมบัติ" ของตน มันก็เป็นการ "เพิ่มตน" เป็นการ "ก่อตน" ให้แก่ตนเอง ด้วยประการฉะนี้เอง** เรียกเต็มว่า เป็นผู้มี "ปมาทัฏฐาน" ถ้าใครอยากได้อย่างนี้ อยากมี อยากเป็นเช่นนี้ ก็จงทำเอา แต่ถ้าใครไม่อยากได้ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น **ก็จงรู้จัก "อภิชฌาวิสมโลภ" ให้ได้** จะใช้วิธีทบทวน "บุพเพนิวาสานุสติ" ตรวจรูปจิต–อรูปจิต ดูของตนดี ๆ อย่างนี้ก็ได้ หรือ ยิ่งจะใช้วิธีระวังตนให้รู้ในสัมผัสทุกสัมผัส จับจิตหยาบ จิตละเอียด ให้ได้ อ่านให้ออกในทุก ๆ ปัจจุบันของตน ก็ได้ และ ยิ่งดี แล้วเลิกให้ได้ ฆ่าให้ดีทุกที ทุกขณะปัจจุบันเทอญ

หากไม่เช่นนั้นแล้ว **"ปมาท" เสมอ หรือ ปล่อยให้มันเป็น "ปมาทัฏฐาน" ขึ้นมาเรื่อย ๆ** มันก็จะเป็นการผูกอยู่ เป็นการทำความติดไว้ เป็นกอบเป็นกำเข้า ซึ่งมีแต่เชื้อ หรือ มีแต่ "สมบัติ" ที่เรียกว่า "อาสวะ" หรือ เรียกว่า ความไม่สะอาด อันคือ "ความทุกข์" และ "เหตุแห่งทุกข์" แม้จะทุกข์แค่อึด ๆ อัด ๆ ขัด ๆ ยอก ๆ หนัก ๆ อึ้ง ๆ ก็ตาม มันก็เป็นการผูกความไม่ดีไว้

เป็นการสะสมความไม่สะอาดเข้าไว้ เรียกในภาษาบาลีว่า "**อุปนาหะ**" เมื่อ "อุปนาหะ" นี้สะสมตัวเพิ่มขึ้นๆ มันจะกลายตัวเป็น "**พยาบาท**" คือ เป็นการมุ่งร้าย เป็นการปองร้าย เป็นการหมายมั่นจะทำไปแต่ในทางไม่ดี จะทำแต่ในทางหยาบขึ้นๆ และเมื่อ "พยาบาท" มันโตขึ้นๆ ก็จะกลายตัวเป็น "**โกธ**" อันคือ การเคืองแค้น การต่อต้านล้มล้างอย่างทำลายให้ได้ทันที การเป็นศัตรูคู่อาฆาตที่เห็นบทบาทได้

สภาวะของ "**จิต**" **อาสวะ** ที่มันทำการ "เกิด" เพราะเหตุ เพราะปัจจัยที่มันจะทำงานเป็น**ปัจจยาการ** ดังนี้แล

นี้เป็นเพียงอุปกิเลส "อาสวะ" หมู่ ๑ อันมี อภิชฌาวิสมโลภ–พยาบาท–โกธ–อุปนาหะ เพียง 4 ตัว 4 สภาพ เท่านั้น

ซึ่งมันจะ "สังขาร" กันขึ้น และหมุนรอบเชิงซ้อนขึ้นโตใหญ่ **ก็เนื่องมาแต่ "ปมาท"** เป็น "สังขาริกะ" หรือ เป็นเชื้อเง่า เป็น**สมุฏฐาน** แต่**เป็น "เง่าที่มีพันธุ์ชั่ว"** เราจะต้องขุดค้นไปให้ถึง "เชื้อเง่าที่มีพันธุ์ชั่ว" คือตัว "**ปมาทัฏฐาน**" นี้ ให้ได้ มิฉะนั้น มันจะยังเป็นเหตุเป็นปัจจัยอยู่ไม่รู้แล้วอยู่ นั่นเอง

หากดับไม่ได้ ตัดลงเป็นเปลาะเป็นขั้นลง ตามที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น ไม่สำเร็จลงแล้วไซร้ "อาสวะ" เหล่านี้ จะแผ่ลูก กระจายบทบาทออกไปอีก

จาก "ปมาท" ตัวนี้ ก็มีหมู่ของเขาเป็น "วงศ์วานหว่านเครือ" อยู่ คือ มานะ–อติมานะ–มท–ปมาท เมื่อเริ่มต้น "ปมาท" ก็เริ่มต้นเป็น "**มานะ**" ขึ้นที่จิต กล่าวคือ พอจิตปักมั่นลงว่า เอาอย่างนี้แหละ ทำอย่างนี้แหละ โดยที่ไม่ยอมไถ่ถอนเป็นอื่น และ ไม่ยอมเห็นส่วน "ดี" แห่ง "ดี" ของผู้อื่นเขาอื่นบ้างเลย ยึดตนถือตัวเข้าเลย ถ้าถึงขั้น *ไม่มี "สภาวะยอมลดละ หรือ ปล่อยวาง" เจือปน หรือให้แทรกซึมเข้าไป* ใน "ปมาท" จิตนี้ ได้บ้างแล้วไซร้ จิตนั้นจะเป็น "มานะ" ใหญ่เต็มรูป จะเป็น "มานะ" จัดขึ้นๆ หากไม่ได้ทำตามใจ ก็ยิ่งจะเกิดเป็น "**มท**" ขึ้นมา

คือ ยิ่งจะ"ดื้น" จะยิ่ง"เคี่ยว"เข้าเป็น"น้ำมันเมา"(*มท*) หรือ เป็น"ความแรงจัด"ยิ่งๆ ขึ้น เป็นความเข้มมากขึ้นๆ หรือเรียกว่า ยิ่งเมาอย่างมืดมัว ยิ่งมัวเมา ยิ่งแข็งข้อ ยิ่งต่อต้าน ยิ่งจะปักใจกระทำไปในทิศทางที่ตนปักใจนั้นๆแรงจัดขึ้น นั่นเอง และหาก"มท"สะสมลงในจิตมากเข้าๆ ก็จะกลายเป็น"**อติมานะ**" คือ ดูหมิ่นถิ่นแคลนอีกฝ่ายหนึ่ง หรือ อีกเรื่องหนึ่งไปเลย ตนจะใหญ่จัด ตนเบ้งจัด ตนดีตนเด่น ตนแน่ ตนแท้ ย้ำมานะ ยึดมานะ แผ่ขยายขอบเขตของความยึดตัวถือตนเข้าไปใหญ่

หากแม้นไม่"หยุดยั้ง"ลงแค่"อติมานะ" มันก็จะหมุนรอบเชิงซ้อน"ทำงาน"ก่อและเกิดฤทธิ์เกิดสภาพอาสวะอื่นๆไปอีกมากต่อมากไปอีก

ก็จะขออธิบาย"**สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน**" ให้พังอีกสักนิด"ขบวนการ"หนึ่งที่จริง มันหมุนซ่อนซ้อนชอนไชไปได้หลาย"ขบวนการ"กว่านี้อีกนัก วนขึ้น วนลง หรือ เรียงมาก เรียงน้อย บนก่อน ล่างก่อน เสริมเหตุ ส่งปัจจัยเป็นรูปกระสวนสลับซับซ้อนมากรูปหลายลักษณะ ซึ่งจะอธิบายทั้งหมดทั้งสิ้นไม่ไหว ผู้รู้ ผู้เพียร พึงวิจัย–วิเคราะห์ตามรู้เอาตามอำนาจแห่ง"อุฏฐาน"ของตนเทอญ

เช่น เมื่อ"**อติมานะ**"**ไม่หยุด !** เกิดหยิ่งผยองขึ้นในจิต จน"ดูหมิ่นถิ่นแคลน"ฝ่ายอื่น เรื่องอื่นจัดแล้ว มันก็จะกลายเป็น"**มักขะ**" คือ ลบหลู่"คุณ"อีกฝ่ายหนึ่งลงไปหมด จนกระทั่งมองไม่เห็น"คุณงามความมีส่วนถูกส่วนดี"ของอีกฝ่ายหนึ่งไปเลย ถ้า"อติมานะ"ยิ่งแรงยิ่งใหญ่จัด มันก็ยิ่งจะลบหลู่"คุณ"ท่านลงไปอีกเรื่อยๆ แม้คนผู้นั้น จะมี"คุณ"มี"ความดี" หรือ เรื่องนั้น จะมี"คุณ"อยู่จริง มากมายก่ายกองสักปานใด ก็ตาม "คุณ"นั้น ก็จะไม่มีประโยชน์อะไร จะไม่มีน้ำหนักช่วยอะไรได้เลย จาก"มักขะ" สภาพคู่เคียงของ"มักขะ"ชื่อว่า"**ปลาส**"ก็จะติดตามๆมา กล่าวคือ เมื่อ"ลบหลู่คุณท่าน"แล้ว เจ้า"มานะ" มันก็จะทำงานก่อเกิด"ตน"เพิ่มขึ้นมา เป็น"ปลาส"ติดตามมาโดยง่าย คือ สำคัญตนว่า เท่าเทียมท่าน ไม่เท่านั้นหรอก ! มันจะโตได้อีกจนสำคัญตนว่า ดีกว่าท่าน หรือยกตนขึ้นเทียบเท่าท่าน ยกตนข่มท่านขึ้นมาได้เลย

หากยังไม่หยุดจิต ยังไม่หมด"มานะ" ยังไม่ลดราวาศอกลงในจิตแล้ว มันก็จะเพิ่ม"ตน"เพิ่ม"ตัว"โตต่อไปอีกเป็นการแข่งดี การขันสู้ การตั้งตนขึ้นเป็นคู่แข่งคู่แสดง จะแสดงอย่างเอาชนะด้วย หรือ จะต่อสู้แข่งขันแสดงความเก่งกว่า จะยกจะทำตนว่าแน่กว่าออกมาให้ปรากฏ นั่นเอง ซึ่งภาษาบาลีเรียกว่า **"สารัมภะ"** เมื่อ"สารัมภะ"เกิด คู่เคียงก็จะตามมาโดยง่าย คือ **"ถัมภะ"** อันคือ การดื้อด้าน การไม่มียอม การไม่มีลดราวาศอกอย่างหนัก การมืดหน้า(*ใจมัวใจเมาจัด*) ชนิดเอาหัวชนฝา ถือตัวถือตนชัดจัดให้เห็นจริงขึ้นถนัดใจยิ่ง ชนิดไม่ยอมเป็นอื่นล่ะ ! จะเอาอย่างนี้ ! มันต้องอย่างนี้ ! ต้องอย่างข้าเห็นข้ารู้ข้าจะเอานี่จึงจะถูกจึงจะดี ! **ถ้าไม่เป็นอย่างนี้ ไม่ได้อย่างนี้ ก็ให้อึดอัด ขัดข้อง คุมคิดคุมเคืองหนักจิตรุมใจตนอยู่นั่นแล้ว** ถ้าใครลักษณะจิตเป็นเช่นนี้ เรียกว่า **"อัตตวินิบาต"** คือ จิตตกอยู่ในนรก (*"จิต"นั่นแหละ คือ "อัตตา" "วินิบาต"นั้น คือ "นรก"*) เป็นนรกแท้ๆ นรกในปัจจุบันที่พิสูจน์ได้ (*สันทิฏฐิโก*) ขั้นปรมัตถธรรม เป็น"อัตตกิลมถานุโยค"ชัดๆจริงๆ เพราะความไม่รู้เท่าทันใน"อัตตา" แล้วก็ยึดมั่นถือมั่นทารุณกรรมตนเอง

และแล้ว ความดื้อด้าน ดื้อดึง(*ถัมภะ*)นี้ เมื่อมันไม่หยุด มันก็จะก่อตัวเกิดตนเป็น**"อิสสา"** คือ ความไม่อยากให้เขาถูกเขาดี ความอยากเห็นของตนว่าถูก ว่าดีนี่ เกิดขึ้นเด่นกว่า โตกว่า ความไม่ยอมให้ใครถูก ใครดีเกินตนไปล่ะ ! ที่ไทยๆเราเรียกว่า "ริษยา" หรือ บางทีก็เรียกเลยไปเป็น"อิจฉา" *ซึ่งคำว่า"อิจฉา"ภาษาบาลีคำนี้ มันหมายความว่า "ความต้องการ,ความปรารถนา"* เมื่อจิตมันยึดมั่นดันดึงกัน ขนาดจะไม่ยอมให้ใครดี ใครเด่นได้เลย มันก็จะมีแต่จิตที่จดจ่ออยู่ที่"มุ"(*ทะลุดุดัน*) ที่"มุ่งมั่น"จัดแรงเอาเป็นเอาตาย(ที่ไทยเราบางทีก็เรียกว่า "มานะ" หรือ ทิฏฐิมานะ แล้วหมายเอาว่า "มุ" ก็ลักษณะนี้ล่ะ !) แต่ถ้าจิตใดเพียงยึดเพียงจดจ่ออยู่ในจิตเรียกว่า **อิจฉา**เฉยๆ(*ซึ่งไม่ใช่"ริษยา"ดอกนะ ! อย่าเข้าใจผิด "อิจฉา"ตัวนี้ มันหมายถึงจิตมีเจตจำนง มีความต้องการ กลางๆ ปกติ ยังไม่ชั่ว–ยังไม่ดี ยังไม่ใช่กิเลสอะไร*) ถ้ามันเพียงยึดเพียงจดจ่ออยู่ใน**จิตก็เป็น"รูปจิต"** จิตนี้ก็มีค่าเท่ากับ "อิจฉา"เฉยๆ(*กัลลิต*) ถ้ามันมีบทบาทเพิ่มขึ้น

มัน "*โคจร*" ขึ้น มันออกโรงเล่นงัวขึ้น มันก็เป็น "**รูปาวจรจิต**" เรียกมันว่า "**อิจฉาวจร**" *(อิจฉา+อวจร)* หากมันเป็น "ความต้องการ" ที่ดีที่ถูก และมีบทบาทดี มี "กรรม" *(การกระทำ)* อันถูกอันดี แสดงออกมา มันก็เป็น "**เสฏฐา**" (เศรษฐกิจ หรือเป็นบทบาทของ "*มโนปุพพังคมาธัมมา มโนเสฏฐา ฯ*" นั่นเอง) เป็นการเจริญ เป็นความก้าวหน้า เป็นสภาพขยายขึ้น โตขึ้น ใหญ่ขึ้น ที่งาม เป็น "คุณ" เป็นประโยชน์แท้อันควร ก็เป็นความประเสริฐ

แต่ถึงแม้นมันเป็น "ความต้องการ" ที่เลว เป็น "อิสสา" แท้ ๆ คือ ไม่อยากให้ใครทำเด่น ทำดีเท่าตน ความไม่อยากให้ใครเด่นเกินตน มันก็จะเป็น "สังขาริกะ" เป็นเชื้อดุนดันให้ทำให้เกิดบทแสดงออกมา ทั้ง ๆ ที่ตนนั้นมีความต้องการที่เลว อันเป็นความเข้าใจผิด *(มิจฉาทิฏฐิ)* ที่ตนคิดว่า "อย่างนี้ดี" นั้น ตนหลงตนเห็นเอง ความจริงมันไม่ถูก มันไม่ดี ! แต่ก็จะนำแสดง นำออก ก่อบทบาท นำอวด ทำออกให้ปรากฏ ก็เป็นการแสดงของผิด ของเลว เรียกในภาษาบาลีว่า "**สาเฐยย**" *(ความโอ้อวด)* เป็นการ "**อวดดี**" ที่ไม่ใช่ "**สิ่งดีแท้**" หรือ เป็นการ "**อวดดี**" ที่ "**อวดเลว**" หรือ เป็นการ "*อวดอุตตริ*" ที่ตน**หลงผิด**ใน "*อุตตริมนุสสธรรม*" นั้น ๆ ก็เหมือนกัน จึงเป็น "สโฐ" แท้ทีเดียว *(สโฐ คือ ความฉ้อฉล, ปลอม แต่เจ้าตัวไม่รู้ตัวหลอกนะ ! ถ้ายิ่ง "รู้" ก็ยิ่ง คือ หลอกแท้ ๆ)* คือ "อวดสิ่งที่ตนมี แสดงสิ่งที่ตนได้" จริง ๆ **แต่แสดงของผิด อวดของเลว อวด**ความเลวหนะ ! *(ที่ตนหลงว่าดี ว่าถูก !)* ออกมานั่นเอง สิ่งนี้จึงเรียกว่า "**มายา**" **โดยตรง** เป็น "ของหลอก" เป็น "ของไม่จริงแท้ ไม่ดีแท้" เป็น "**มารยา**" เป็นสิ่งที่มีมากเหลือเกินในโลก ซึ่งกำลัง "ลวงโลก" อยู่จริง ๆ ในปัจจุบันนี้ **โลกจึงเต็มไปด้วย "ความเกิด"** *(มารยา หรือ ธรรมชาติลวง)* **ที่มาแต่ "มิจฉาทิฏฐิ"** ดังนี้เอง

ดังนี้ เรียกว่า "สาเฐยย" ที่เกิดเพราะ "อิสสา" แท้ ๆ คือ ไม่อยากให้ใครได้ดีได้เด่นเกิน ตนก็จะโอ่จะอวด จะแสดง จะก่อบทบาท ก่อพฤติ ก่อกรรมขึ้นมา การกระทำนี้เรียกว่า อวดดีที่ไม่ดี ผลของมันจึงเรียกว่า "**มารยา**" *(มายา)*

คือ **ความเป็น "มาร" แท้ ๆ** ความเป็น "สิ่งทำลาย" แท้ ๆ นั่นเอง เป็น "สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้น" เหมือนกัน แต่เป็น "ความเสื่อม" เกิดขึ้น เป็นการทำ "สิ่งที่ควรมีอยู่" ให้สูญสลาย เป็นการทำ "สิ่งที่ไม่ควรมีอยู่" ให้เกิดขึ้นมา จึงนับเนื่อง **เป็น "สโฐ" ที่เป็น "สาเฐยย" ไม่ใช่ "สโฐ" ที่เป็น "เสฏฐา"** *(วิชาเศรษฐศาสตร์ขั้น "นามธรรม" แท้ ๆ)*

อีกนัยหนึ่งนั้น ละเอียดขึ้นอีก ลึกซึ้งขึ้นอีก คือ แม้ผู้นั้นจะมีความต้องการนำแสดง นำออกก่อบทบาท นำอวดทำออกให้ปรากฏ จะเป็นการแสดงของดี ของถูกต้องแล้ว ก็ตาม (ถ้าเป็นของถูกของดี ก็เป็นบุญของโลกของสังคม ถ้าเป็นของผิดของเลว ก็เป็นเวรภัยของโลกของสังคม เพราะจะทำไงได้ในเมื่อเขา "หลงผิด" !) ในขณะแสดงนั้น ในขณะอวดอยู่นั้น *อย่ามี "จิตหลงผยองตน" อย่ามี "จิตดูถูกคนอื่น" อย่ามี "จิตโอ่จิตทับถมเขา" อย่ามี "จิตคิดหมายว่าเราเป็นคู่ต่อสู้" อย่ามี "จิตคิดปีติเหลิงใจไปกับสิ่งที่เราเห็นว่า 'ดี' นั้น" อย่าให้มี "จิตคิดร้ายคิดเลวด้วยประการทั้งปวงผสมลงไปเป็นอันขาด"*

จะต้องเป็นผู้**ฉลาดรู้จัก "อธิจิต"** *(สมาธิ กุสโล)* แท้จริง เป็นผู้มี "สติ" พรั่งพร้อม มี "ความพยายาม" ทำงานอยู่จริง ๆ เป็นมรรคสมังคี พยายามแสดง พยายามกระทำ**อย่างวางปล่อย อย่างเบิกบานแจ่มใส** *(อย่าให้มันเคร่ง, ขรึม, เครียดจนเห็นเป็นเอาเป็นเอาตายเกินไป จนน่ากลัว ไม่น่าเข้าใกล้)* อย่างเป็นกลางแท้ หรือ ระวังอย่าให้ข่มเขา เสียดสีเขา ประท้วงเขา **พยายามให้น้อยที่สุดเป็นที่สุด จนไม่มีจริง ๆ** ให้ได้ *(มัธยัสถ์ที่สุด)* อย่างสุภาพ อย่างสงบเยือกเย็น อย่างให้เขาเห็นชัดว่า หมดความอยาก หมดความต้องการปรารถนา

และที่สุด แม้แต่แสดงความดีใจ หรือ เสพย์ความยินดี หรือ มีจิต "หลงเริง" ในความยินดีแม้แต่น้อยนิดนิดหน่อยอยู่ หากจะต้องมีก็ให้เป็นเพียง "อนุโมทนา" หรือ "ปฏิสันถาร" อุปาทานใน "อนุโมทนา" หรือ หลง "ปีติ" ก็อย่าให้มี อย่าให้ปรากฏขึ้นได้ ทั้ง ๆ ที่เรามี "เจตจำนง" หรือ เรียกกันชัด ๆ ว่า เราจงใจอยู่ เราต้องการ เราปรารถนาแท้ ๆ (อิจฉาวจร หรือ ตั้ง "มโนสัญเจตนา" ขึ้นโดยตนเอง) นี่แหละ ก็ยังจะต้อง "สังวร" คือ ให้ประเสริฐสุดพร้อม ให้ประกอบพร้อม

ไปด้วยสภาพดีสุด งามสุด มีผลประโยชน์สูงสุด และ ประหยัดสิ่งที่ควรประหยัดให้สุดเป็นที่สุดให้ได้ ดั่งที่ได้อธิบายสภาพที่จะกระทำแก่ตนทั้ง "มโนกรรม" ทั้ง "วจีกรรม" และ ทั้ง "กายกรรม" ให้ได้จริงๆ ไม่ให้มีลักษณะโลภะโทสะปรากฏให้มันเป็นสักแต่ว่า "กรรม" เป็น "สมมุติสัจจะ" อยู่ในโลก

แม้แต่ "**ความยินดี**" ก็ยังจะต้องระวังให้แสดงออกแต่น้อยไว้เสมอ อย่าให้แรงให้มากให้ได้ จึงเรียกเป็นคำขาดกันเลยว่า "**อนุโมทนา**" (**อนุ** = *น้อย,ตาม* **โมทนา** = *ความยินดี* "มหาโมทนา" เราจะไม่พูดกัน) และจะขนาดน้อยเท่าใดๆ ก็ไม่ให้หลงเริงหลงติดหลงเสพย์ในจิตด้วย เราจะมีแต่พอเป็นบทบาทกาย หรือ บทบาทวจี เพื่อให้คนได้รู้ตามเรื่อง ตามสมมุติได้เสมอว่า เราเบิกบานแจ่มใสอยู่จริง ไม่ได้หม่นหมองเลยในใจ และ จะมีบทบาทอย่างชาวโลกอยู่บ้างเท่าที่จำเป็น เพื่อเป็นการตอบรับ หรือ เป็นการต้อนรับ เมื่อมีสิ่งหนึ่งเกิด ก็ทำอีกสิ่งหนึ่งขึ้นตอบรับ เพื่อให้รู้ว่า **รู้แล้วล่ะ ! หรือ ยินดีแล้ว เห็นดีแล้ว เป็นที่ดียิ่งแล้ว เหมาะสมแล้ว ลงตัวแล้ว ยุติธรรมแล้ว พอเท่านี้ก็ดีแล้ว สันติแล้ว รู้ในดีนั้นแล้ว เป็น "เอกภาพของสันต" แล้ว** (สันต=ส+อันต *ซึ่งหมายความว่า ประกอบพร้อมด้วยความเป็นที่สุด*) ลักษณะดั่งได้สาธยายมานี้แหละ อันเรียกในศัพท์อีกศัพท์หนึ่งว่า "**ปฏิสันฐาน**" (คือ มีความตั้งอยู่ได้อย่างดี มีไปมีมาอันพองาม มีความหมุนเวียนอยู่ในสภาพเกิดที่ดีเป็นที่สุดแล้ว จึงใช้บัญญัติภาษาให้แปลว่า "การต้อนรับ" โดยตรง จึงเขียนว่า "ปฏิสันถาร")

เมื่อทำได้แล้ว ก็จะเพียงเป็น "มหากิริยา" แท้ อันยังมี "มหาวิบาก" ซึ่งก็ควรที่สุด เพราะเพื่อเป็น "มหากุศล" ให้ถึงพร้อมอยู่เสมอๆ จึงจะได้ชื่อว่า "**อสโฐ อมายาวี**" คือ **ไม่ใช่โอ้อวด ไม่ใช่มารยา** แต่เป็น "สโฐ" กันทีเดียว คือ แสดงตามที่มีความบริสุทธิ์ใจจริง ไม่ได้เสไม่ได้แสร้ง ไม่ได้แกล้งหลอกเลย เพราะในจิต ไม่มีแม้แต่เศษของ "อาสวะจิต" ถึงขนาด "อิสสาสังโยชน์" หรือ "อิสสากิเลส" ออกป่านนี้ ก็ไม่มีผสมอยู่ด้วยจริงๆ จิตนั้น สะอาดซ้อตรง มีแต่กาย หรือ วจีเท่านั้น ที่สมมุติไว้ตามโลกเขาอยู่ และ เป็น**มายาแท้ๆ**ด้วย คือ

เป็นสภาพที่ดูเหมือนขัดแย้ง มีเชิงย้อนอยู่นั้นแหละ *ดูเหมือนหลอก ดูเหมือนไม่แท้ ไม่ลงตัวกระนั้นๆ !* **แต่มันแตกต่างกัน ตรงที่กรณีนี้ ผู้ทำ เป็นผู้ทำขึ้นเอง โดยรู้รอบถ้วน เป็นผู้ก่อเกิดมันขึ้นมาเองโดยตนรู้กระจ่างชัดเจนอยู่ ระวังอยู่ มีสติอยู่ สำรวมอยู่ ไม่ให้มี "อาสวะ" ใดๆ แม้แค่เสี้ยวธุลีเข้ามาผสมในจิตอยู่แท้ๆ** และ ท่านก็ทำได้จริงๆ อยู่ จึงเรียกว่า ท่านผู้นี้ เป็น**ผู้เบิกบานแจ่มใส** ที่**รู้** ที่**ตื่นอยู่**จริง นี่คือ **ผู้ถึง "พุทธ" แท้**

โดยรู้จริงเป็นจริงได้ใน **"อธิจิต" ทั้งหลาย** *(สมาธิสส อภินิหาร)* ขนาด **"สมาธิสส กัลลิต"** เป็นอย่างไร ? ก็รู้จริง เข้าใจสภาพมันจริง และ ทำได้จริง **"สมาธิสส โคจร"** เป็นอย่างไร ? ก็รู้จริง เข้าใจในสภาพมันจริง และ ทำได้จริง เพราะได้ก่อได้ทำได้สร้าง **"สมาธิสส สมาบัติ"** อย่างรู้ อย่างเข้าใจใน "สมาธิสส สมาบัติ" แท้ๆ ให้แก่ตนมาเสมอๆ จริง จนเกิด **"สมาธิสส ฐิติ"** หยั่งลงอย่าง "รู้" อย่าง "เห็น" อย่างสัมผัสอยู่ในตนแท้ๆ จริงๆ และ แม้ **"สมาธิสส วุฏฐาน"** ก็รู้แจ้งเห็นจริง เข้าใจแท้ ไม่สงสัยไม่งงไม่ลังเลเลย สภาพเป็นอย่างไรในจิต ก็รู้จริงเข้าใจจริง ทำได้ เมื่อมันมีมันเป็นอยู่ในจิต และ ที่สุดทำได้เก่ง ทำได้เด็ดขาด ทำได้รวดเร็ว ทำได้เที่ยงแท้แน่ๆ ทุกเมื่อด้วย ถึงขนาดจะให้มันเป็น "วุฏฐาน" แท้ๆ คือ **ทั้งมีพัก–ทั้งมีเพียร** หรือ ทำพักได้ ทำหยุดได้ แล้ว ก็เพิกจากพัก เพิกจากหยุด โดยไปมีเพียร ไปมี "ไม่หยุด" *แต่ก็ยังคงมี "จิต" ที่เป็นสภาพ* **ไม่มี "กิเลส"** *อันได้ทำสำเร็จได้มาแล้วจนเคยแน่ใจว่า "ตั้งมั่น" นั้น* **คงเดิมอยู่ด้วย** *(ยังมี "สมาธิสส ฐิติ" อยู่)* กล่าวคือ จะให้มันเป็น "อุฏฐาน" ใน "วุฏฐาน" หรือ จะให้เป็น "ติฏฐติ" *(พัก)* ใน "อายูหติ" *(เพียร)* ขนาดไหน ก็รู้จริง ก็ทำได้แน่ๆ แท้ๆ ด้วย ดังนี้ ก็เป็นผู้มี **"สมาธิ กุสโล"**

เป็นผู้ยอด "มายา" หรือ เป็น "มายา" อย่างดีเยี่ยม คือ **เป็นผู้ก่อ "สมมุติ" แต่ก่อด้วยวิชชา** นั่นเอง หมายความว่า เป็นผู้ที่เข้าใจ "สมมุติ" อย่างแท้จริง ไม่พึ่นเผื่อ ไม่ "ก่อสมมุติ" เพื่อ ! ไม่สร้าง "สมมุติ" ที่ไม่ควรสร้าง !

เป็นผู้รู้แจ้งถูกจริงใน "สมมุติ**สัจจะ**" ดังนั้น เมื่อยังเป็น*ผู้สร้างเป็นผู้ทำอยู่* (คือยังต้องมี "กัมมันต") ก็นับเป็นผู้*ยังทำ "ความเกิด" อยู่แท้ ๆ* (กัมมโยนิ) เป็น*ผู้ให้กำเนิดเองแท้* (คือ "พระเจ้า" จริง ๆ) นับเป็น**ยอด "มาร"** เหมือนกัน ! แต่ไม่เรียก "**มารยา**" (ผี, ซาตาน) เรียกกันอีกในคำหนึ่งว่า **"มารดา"** *(หรือ "มารดา" นั่นเอง)* (*"มารยา" นั้น ตามพยัญชนะบาลีแท้ ๆ คือ* "มายา" *และเมื่อหมายถึงสภาพด้านดีนั้น มันแปลว่า* **ความเปรื่องปราด, ความปรานี, ความรุ่งเรือง หรือ ความมีคุณสมบัติสูงสุด** *ทีเดียว ส่วน* "มารดา" *นั้น ตามพยัญชนะบาลีแท้ ๆ คือ* "มาตา" *ซึ่งเรากำลังจะอธิบายถึง***ความเป็น "นามธรรม" หรือ ความมีสภาพอย่าง "ธรรมาธิฏฐาน" ขั้นสูงขึ้น ๆ ยิ่ง ๆ** *ของมันอยู่ทีเดียว)*

เมื่อเป็นผู้ทำ **"ความเกิด"** ได้ออกปานนี้ เป็น**ผู้สร้างผู้ก่อในสิ่งดี เยี่ยมถึงขนาดต้องเรียกว่า "พุทธ" กันแล้วนี้** เพราะ"งาม" พร้อมบริสุทธิ์บริบูรณ์ทั้งกาย–วจีแล้วนี่ ! เฉพาะ **"มโน"** นั้น ปราศจากอาสวะสูงสุดออกปานนี้ และ ก็เป็นจริงเหลือเกิน ตาม**พระพุทธอนุศาสนีย์** ที่ว่า *มโนปุพพัง คมา-ธัมมา มโนเสฏฐา มโน***มยา** (แล้ว **"มยา"** ก็จะพอกเพิ่มไต่เต้าขึ้นมาเป็น **"มายา"**) สิ่งที่เกิดก่อน หรือ ประธานของสิ่งทั้งหลาย อันคือ "ใจ" นั้น เป็นใจบริสุทธิ์ ใจอันหมดเกลี้ยง ไม่เหลือแม้ละอองธุลีของอาสวะขั้น "อิสสาสังโยชน์" หรือ "อิสสา-กิเลส" กันได้แล้วทีเดียว ดังนั้น **"มยา"** ใด ? หรือ **"มายา"** ใด ? ก็จะต้องบริสุทธิ์ด้วย ตามฤทธิ์แรงของ "อธิวาสนา" แห่งผู้นั้น ๆ หรือ ตามความสุดเก่งสุดฝีนสุดกลั้นกันได้เท่าความเป็นจริงของผู้นั้น ๆ เกินฝีนสุดที่ เกินกลั้นสุดเขต ไปไม่ได้ดอก ! ข้อสำคัญ ขอให้**ตั้งตนอยู่ในความลำบาก**เถิด มี "ทมะ" มี "ขันติ" ให้เป็นที่สุดเถิด **"กุศลธรรม"จะเจริญยิ่งได้จริง ๆ** *(ตามพระพุทธพจน์ใน "เทวทหสูตร" ที่ทรงสอนไว้สำคัญยิ่งจริง ๆ)*

ผู้ให้ "กำเนิดพุทธ" เช่นนี้แหละ จึงเรียกว่า **"มายา"** หรือต้องเรียกกันให้สำคัญขึ้นว่า **"ศิริมหามายา"** *(คำว่า "ศิริมหา" นั้น*

เป็นคำที่เติมเข้ามาขยายให้รู้ว่า เป็นสภาพที่ดียิ่ง **รุ่งเรืองจริง มีคุณสมบัติสูงขึ้นแท้** *นั่นเอง)* และเช่นนี้แหละ จึงได้ชื่อว่า เป็น**มารดาของพระพุทธ**แท้ๆ ณ บัดนี้ จงสำนึกกันให้ดีๆเถิดว่า เรากำลังพูดกันอยู่ด้วย**เรื่องของ "จิตวิญญาณ" แท้ๆ ตรงๆ โดดๆ** เป็น "ปรมัตถธรรม" จริงๆ มิได้ไปหยิบเอา**สัตว์–บุคคล**ตนใดมาผสมลงไปเลย แต่กระนั้นก็ดี **ก็จงเห็นความลงตัวของ "ปุคคลาธิฏฐาน" อันเป็นพุทธประวัติแห่ง "พระพุทธเจ้า"** *(ซึ่งเป็นส่วนแห่ง "รูป")* **กับ "ธัมมาธิฏฐาน" อันเป็นบทบาทแห่งความเกิดของ "พระพุทธธรรม"** *(ซึ่งเป็นส่วนแห่ง "นาม")* **กันให้ได้เถิด** ผู้ใดรู้ได้จริง ก็จะเห็นจริง ยิ่งผู้ใดมีสภาวธรรม ทำได้แท้ เข้าถึงจริง ก็จะยิ่ง**รู้ยิ่งเห็นจริง** แล้วจะสว่างโพลงด้วยตนเองทีเดียว ว่า *ผู้ใดเห็นธรรม* (พุทธธรรม) *ผู้นั้นเห็นเรา* (พุทธเจ้า) จริงแน่แท้หนอ !

"มโนปุพพังฯ" จึงเป็นแม่ของสิ่งทั้งปวงทั้งหลาย หรือ กลายไปเป็น "คมาธัมมา" หรือ กลายมาเป็นสิ่งทั้งหลาย (มาเป็นธรรมทั้งปวงทั้งสิ้น นั่นเอง)

"มโนปุพพัง" จึงเป็นยอดแห่ง สมุทัย

หาก **"สมุทัย"** เป็น **สาสวะกิเลส** อยู่ ยังไม่ยอมหยุดสนิท หรือ ยังลดไม่ได้ ดับไม่ได้ แม้ที่สุด ที่เรากำลังไล่เรียงระดับประณีตสุขุม กันจนขนาดมาถึง **"อิสสา" สังโยชน์**กันแล้วนี้ มันก็ยังจะก่อเกิด "ความเลว" ก่อ**เกิด "มัจฉริยจิต"** ได้ต่อไปอีก เป็น "อาสวะกิเลส" ที่ละเอียดสุขุมลึกซ้อนเข้าไปอีก

ดังนั้น หากเป็นไปใน "ทิศที่ถูก–ทางที่ดี" *(สัมมาอริยมรรค)* คือ เจ้าของจิตพ้น "มิจฉาทิฏฐิ" และ พ้น "สักกายทิฏฐิ" ด้วย แม้จะยังไม่พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" ก็ตาม "สาเฐยย" ก็ยังจะเป็น "เสฏฐา" ขึ้นมาบ้าง สังขารก็จะเป็น "ปุญญาภิสังขาร"

หากผู้ใด**พ้น "อวิชชา"** รู้แจ้งใน "อิสสาสังโยชน์" และ ดับสนิทได้ ตั้งแต่ "อิสสาสังโยชน์" ไม่เหลือเศษมาก่อเกิดอาสวะซึ่ง "สาเฐยย" ต่ำหยาบลงไปอีก ดักได้ ที่จิตต้นเค้า *(มโนปุพพังฯ)* และ ดับได้ ที่จิตนั่นแหละ

สิ้นทรากจริง **"มัจฉริย"** ก็มีต่อได้เหมือนกัน แต่ไม่ใช่อาสวะกิเลส ทว่าเป็น **อัพภูตธัมม**ไป คือ เป็น **ม+อัจฉริย** (**ม**=จิต, *ธาตุรู้* **อัจฉริย**=*รู้ยิ่งยอด,เป็นปราชญ์แท้* มัจฉริย *โดยพยัญชนะจึงหมายความว่า "จิตที่เป็นปราชญ์แท้")* เป็นผู้สร้างสรร เป็นผู้ก่อเศรษฐกิจให้แก่โลก **เป็นผู้"ให้"โดยตรงโดยแท้** (ตรงกันข้ามกับ "ขี้เหนียว" อย่างเห็นได้ชัด) มิใช่ผู้กักตุน มิใช่ผู้สั่งสม มิใช่ผู้ตระหนี่เลย และ แม้"สาเฐยย"ก็จะไม่เป็นอาสวะกิเลสด้วย ก็จะเป็น"เสฏฐา" แท้ ๆ ไปทีเดียว (**เสฏฐา**=*ความเจริญ,ความก้าวหน้า,ความเบ็นพี่เก้อกูลน้องด้วยใจบริสุทธิ์แท้ เป็นมหาภราดรภาพประเสริฐเป็นที่สุด)* เป็น"ผู้สร้างสรร"ที่รู้ความพอ รู้เท่าทันความเพ้อ เป็น"ผู้ก่อเศรษฐกิจให้แก่โลก"ที่รู้ระดับแห่งความสำคัญ ความจำเป็นของสสารและพลังงานในโลกอย่างดี เป็น"ผู้ให้โดยตรงโดยแท้"ที่ไม่หวังอะไรตอบแทนเลยจริง ๆ แม้จะเป็น**"ความสุข"อันเป็น"ความสุข"ชนิดพิเศษ** (*วูปสมสุข*)แท้ ๆ ก็ไม่ติด ไม่ยึดจริง ๆ (ป่วยการกล่าวถึง"สุข"เพราะสมใจในลาภ–ยศ หรือ สรรเสริญที่ยังหยาบ ๆ อันปุถุชนพึงหวังกันอยู่เลย) สุดท้าย **"มายา"** จึงเป็น**"ยอดศิริมหามายา"**จริง ๆ เป็นยอดแม่ เป็นยอดผู้ให้ความก่อเกิด เป็นยอดพระผู้สร้าง เป็นยอดแห่งผู้บันดาล เป็นยอดแห่งผู้ประทาน เป็นยอดแห่งผู้ให้ เป็นผู้ให้ที่แสนสะอาดหมดจด เป็นผู้ทำขึ้นเพื่อให้แก่ผู้อื่นจริง ๆ **จึงเป็น"พระเจ้า"แท้ เป็น"ปิตมห"จริง ๆ**

"มหามารดา" หรือ "มหามาตา" *(ศิริมหามายา)* ในความเป็นธรรมะขั้นสุด ก็มีความหมายถึง พระผู้สร้าง หรือ ผู้ให้, ผู้ก่อกำเนิดแท้ ๆ จริง ๆ จึงได้ชื่อว่า เป็น**มหามารดา**(*แม่ยิ่ง*) หรือ **ปิตมห**(*พ่อยิ่ง*) **โดยธรรม** (*ธรรมาธิฏฐาน*) ดังนี้ เพราะเป็น"เอโก ธัมโม" ด้วยประการฉะนี้ หรือ **เป็นความทรงไว้ในอย่างเดียวกันขั้นสุดยอด** ด้วยนัยะดังนี้เอง หมดเพศ(*หมดความแตกต่างกัน*) หมดความเป็นสิ่ง ๒ สิ่ง เพราะถึงความเป็นหนึ่ง เป็นสิ่งหนึ่ง เป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน **โดยธรรมโดยแท้** เป็นสภาพเดียวกันเหมือนกัน **โดย"กรรม"เป็นตรรชนีเครื่องชี้** หรือ "กรรม" แท้ ๆ

เป็น**สิ่งจำแนก**จิตวิญญาณในสรรพสัตว์จริงๆ ฉะนั้น *(วิ+ว+เอก)* หรือคือ **กิริยา***(พฤติกรรม)* **ชั้นหนึ่งเยี่ยมยิ่งสูงยอด เป็นความมีความเป็นขั้น "จิตในจิต"** จริงๆ (พระพุทธมารดาเมื่อบรรลุธรรม จึงหมดเพศ หรือ เป็นเทพบุตรไปด้วยนัยะแห่งธรรมอย่างสูงสุด ดังนี้เอง)

จงทำปัญญาให้หยั่งถึง ให้เห็นแจ้ง แทงทะลุความซ้อนแฝงที่สุขุมคัมภีราวภาโส แห่ง**ธรรมในธรรม**ให้ได้เทอญ *(ธรรมานุปัสสนา)*

เรื่องก็จบ ก็เกมกันด้วยดีที่สุด **ตรงที่ "ธรรมในธรรม" อันเป็นที่สุดนั้น มันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือ เป็นเรื่องหนึ่งเรื่องเดียวเท่านั้น เป็นที่สุดจริงๆ (เอโก ธัมโม)** ความจบที่สุดจึงมี เมื่อผู้นั้นทำได้จริงเป็นถึงจริง (ผู้ใดเห็นเรา*(พุทธเจ้า)* ผู้นั้นเห็นธรรม*(พุทธธรรม)* หรือ ผู้ใดถึงธรรม ผู้นั้นถึงเรา นั่นเอง)

ผู้รู้รายละเอียด รู้สภาวะของจิตจริงๆทุกสภาพ (ทุก "สมาธิสส กัลลิต" *(รูป)* และ ทุก "สมาธิสส โคจร" *(นาม)* ทั้งในสภาพตีกลับ หรือ หมุนรอบเชิงซ้อน) และ ทำได้จริงออกปานนี้ จึงคือ อัจฉริยะ คือ บัณฑิต คือ ยอดคน คือ ผู้ได้ชื่อว่า **"อรหันต์"** (**"อัพภูตธัมม"** *หมายความว่า* **อัจฉริยะ** *ซึ่งแท้ๆก็คือ อ+ภูต+ธัมม=ธรรมที่เกิดแล้วแต่ก็ไม่เกิด หรือ ธรรมที่ประเสริฐสุดขั้นวิญญาณที่ไม่มีอาสวะวิญญาณ* **อ** *= ไม่* **ภูต** *= เกิดแล้ว, วิญญาณ)*

แต่ถ้าผู้ใดไม่รู้ดังนี้ ปล่อยให้ **"อิสสา"** ซึ่งเป็นอาสวะขั้นละเอียดนี้ **ยังดำเนินบทบาทผู้ร้ายอยู่** เป็นความผยองตน ความดูถูกคนอื่น ความไม่อยากให้คนอื่นได้ถูกได้ดีบ้าง ฯลฯ ความคิดร้ายคิดเลว ด้วยประการทั้งปวง ผสมลงไปในจิตอยู่แล้วไซร้ ก็จะยังเป็น "เชื้อ" เป็นการสั่งสม จะมีฤทธิ์มีแรงสร้าง "อาสวะกิเลส" อันสุดท้ายที่เรียกว่า **"มัจฉริยะ"** *(ที่เป็น อุปกิเลส)* ได้อีกแน่ๆ

และ อย่าง**กิเลส "มัจฉริย"** นี้ หนักที่สุด ก็จะเป็นการเห็นแก่ตัวจัดที่สุด เป็นยอดแห่งการยึด การหวงตัวอย่างร้ายกาจสุด แม้นมีวัตถุข้าวของ ก็จะไม่ยอมให้วัตถุข้าวของของตนแก่ผู้อื่นแก่โลกเลย จะหวงแหนเห็นแก่ตัวจัดจนทำลายทิ้งเสียเองเลย ไม่ยอมให้ผู้อื่นได้เป็นประโยชน์กันล่ะ ! ก็จะยินดีทำ แม้ไม่มีวัตถุแต่มีแรงกาย ก็จะยังไม่ยอมให้ แม้แรงกายนั่นแหละ แก่ผู้ที่ตนเกิด "มัจฉริยะ" ขึ้นในจิต หรือ ที่สุด จะไม่มีแรงกาย มีแต่แรงใจ หรือ แรงความคิด แรงปัญญา ก็จะไม่ยอมให้กระทั่งแรงใจ แรงปัญญา แก่ผู้อื่นเลย จะเฉยเมย ไม่ร่วมมือใดๆ ทีเดียว และ ถ้าหากอยู่ในสภาพจำเป็นที่จะต้อง "ร่วมมือ" ก็จะร่วมมือด้วยอย่างขาดทุนที่สุด (หากผู้นั้นยังมี "อาสวะ" ตัวนี้อยู่ในจิต ก็ตัวเองนั่นแหละขาดทุน) เพราะถึงแม้จะร่วมมือทางกาย ทางวจีไปด้วย (เพราะจำเป็น หรือ จำยอม ดังกล่าวแล้ว) แต่ "ทางใจ" นั้น**อาสวะต่างๆ จะเจริญพัฒตัวโตขึ้นๆ อีก ไม่หยุดเลย** มี **พยาบาท–โกธ–อุปนาหะ ฯลฯ** เป็นจุดเริ่มไปทีเดียว มากขึ้นโตขึ้นๆๆ ตามความรับรู้ ยิ่งจำยอม ก็ยิ่งจำทน ก็ยิ่งบ่มแค้น บ่มไม่ชอบ (*โทสะมูลจิต*) พอกเข้าเพิ่มขึ้น

"มัจฉริย" จึงเป็นความตระหนี่ถี่เหนียว เป็นยอดแห่งความหวงแหนเป็นยอดแห่งความเห็นแก่ตัวสุดขีดสุดเขตจริงๆ และ เป็นยอด "อาสวะ" ที่ร้ายกาจออกปานนี้จริงๆ

เมื่อจิตผู้ใดเป็นดังนี้แล้ว "มโนกรรม" ของเขาก็จะเป็น**จอม "มายา"** และ **เป็น "มายา" ที่เป็น "มารยา"** (*"มาร+ย"*) **หรือ มา+ย** คือ ตัวที่ประกอบไปด้วยความยังไม่รู้แจ้งแล้วยิ่งจะมัวจะมืดยิ่งๆ ขึ้นด้วย ยังไม่ดีเยี่ยมสะอาดหมดจด ยังหมองยังมัว ยังมืดอยู่ จึงเรียกว่า "สย" (*ส+ย หรือ สัย, ไสย*) คือ เหมือนคนหลับ คนบอด คนมืด คนมัว นั่นเอง ผู้จะเจริญยิ่งสุดยอดจึงจะต้องอย่าให้เหลือ **"สย"** แม้แต่ **"อนุ"** (*เศษนิดเศษน้อย*) ก็จะต้องทำความหลุดพ้นให้ได้ ทำความรู้รอบให้ได้ **พ้น อนุ+สย=อนุสัย** (*หรือ "สย" แม้แต่ "อนุ"*) ให้ได้ จน**เป็นผู้มี "มายา" แบบ "มารตา"** (*มาร+ต*) หรือ **มาตา (มา+ต)** ให้ได้ กล่าวคือ เป็นผู้เกิดผู้ก่อ ก็เป็นอย่างผู้มี **"สต"** (*ส+ต หรือ สติ*) เป็นผู้รู้รอบถ้วน เป็นผู้มีสัมปชัญญะรู้อยู่เสมอ และ **ที่สำคัญ**

ต้องเป็นผู้มี "สัมมาทิฏฐิ" ให้ได้ *(นี่คือ ประธานของการปฏิบัติที่เดียว)* แล้วเป็นผู้ระวังระไวใสสะอาด อยู่เสมอ (อย่าให้หมองอย่าให้มัว) ต้องให้มีจิตเบิกบานและแจ่มใสอยู่เสมอ เรียกว่า มี "สติ" *(สต)* อยู่พร้อม หรือ ผู้รู้ความเป็นไป **(ต)** ที่มันยังมีความเป็นไป *(โคจร)* อยู่ตามควรตามเหมาะจริงๆ ไม่หลับใหล ไม่ดับมืด ไม่หลงยึด ไม่หลงกัก ไม่หลงเหนี่ยวไว้ ไม่เหนียวแน่นไว้ ไม่หวงแหน ไม่ขี้เหนียว ไม่ตระหนี่ โดยเฉพาะ ในจิตไม่ "หลงตัว" ไม่ถือตัว ไม่มี "มานะสังโยชน์" และ ไม่หลงปักมั่นอยู่แต่ว่า จะต้องเอาอย่างเราเห็น จะต้องเป็นอย่างเรารู้ โดยไม่ยอมอนุโลม ไม่ยอมลดราวาศอกเลย ชนิดไม่รู้เหตุไม่รู้ผลแท้ เอาเสียบ้างอย่างนั้น ไม่ได้ ! จะต้องไม่เผลอ "ยึดมีเรา" เข้าแล้ว **(ไม่เป็นแม้ "มย" *(ม+ย)* คือ หลงว่าเป็นเรา)** ไม่หลงผิดว่าอะไรเป็นของใคร ? แต่ก็รู้ว่า อะไรก่อเกิดจากใคร ? และหรือ อะไรเป็นของใครตามสมมุติ ตามแต่ใครยังยึดว่า เป็นของเรา–ของเขา ของใครใดเท่าไรๆ ? และ ยึดอยู่มากอยู่น้อยกันคนละแค่ใด ? **ก็รู้จริงตาม "ความเป็น"** จริงๆ ตามที่เขายังหวงของเขาอยู่ตามขนาด ส่วนตน *(หรือ เรา)* นั้น หมดความเป็นของ "ตัว" แล้วจริงๆ **(เป็นจิตที่รู้ยิ่ง หรือ จิตที่มีทั้งเกิดและตายอยู่ในตัว เรียกว่า "มต")** ไม่ขี้เหนียวกันถึงขนาดนั้น ไม่หวงแหนกันประณีตออกปานนั้น ไม่เห็นแก่ "ตัว" แม้แต่เหลี่ยมก็ไม่มีจริงๆ **กลัวจะเสียเหลี่ยม ! นั้นไม่มีจริงๆ** จะยอมได้ เล็กได้ ใครจะข่ม ก็ไม่ร้อนใจ ไม่ถือสาได้จริงๆ ใครจะยื้อแย่งเอาถูก เอาดีไป ทั้งๆ ที่เขาก็แสนจะไม่ถูกจริง ไม่ดีจริง ก็ไม่เดือดร้อนหวั่นไหว แต่ก็ไม่ดูดายเฉยเมยจนเป็นผู้ไม่เอื้อเฟื้อธรรม ก็ไม่ใช่ จะทำตามกาละเทศะด้วยสัปปุริสธรรม ๗ ประการเสมอ แม้ "กรรม" ที่ตัวเองกำลังกระทำอยู่ ก็มี "มโนสัญเจตนา" ที่เป็น "กุศลเจตนา" เป็นที่สุดแท้บริสุทธิ์จริง และก็ไม่มีเพื่อแลก ไม่มีเพื่อจะได้อะไรมาให้แก่ "ตัว" เป็นการตอบแทน อย่างสิ้นเสพย์สิ้นอยากจริงๆ ไม่มีบทบาทแห่งความอยาก หรือ ความเสพย์แฝงซ้อน ซ่อนตามอยู่ในจิตจริงๆ

"มายา" ตัวอาสวะสุดท้ายนี้ จึงเป็น **"มารยา"** นั้น ก็จริง ! (เพราะเมื่อมันไม่ได้เป็น **"มารดาของพุทธ"** มันไม่เป็น **"อัพภูตธัมม"** มันก็ต้องเป็น **"อุปกิเลส"**) สำหรับผู้**ยังไม่รู้จริง (ยังอวิชชาอยู่)** และ **ยัง "ประมาท" (ปมาท) ให้มันมี "สังขาร" มีการปรุงสร้างด้วย** บัจจัยที่เป็นกิเลสเชื้อร้าย **สั่งสมกันมาเรื่อยอยู่** "ความจบ" หรือ "ความดับสนิท" ก็จะไม่มี

"ตัว" *(อัตตา)* หรือ **"ตน"** *(แม้เศษละอองเล็กเศษธุลีน้อย)* ที่ผู้ใดยัง**หลงตัว ไม่รู้ตน**จริงๆ อยู่ในโลก จึงเรียกว่า **"มายา" ชนิดที่เป็น "มารยา"** ทั้งสิ้น *(คือ ไม่ใช่ "มารดา" หรือ "ศิริมหามายา" นั่นเอง)*

เว้นแต่ผู้รู้ ผู้เข้าใจแจ้งสิ้น ผู้หยั่งสัมผัสได้ในตน แม้ละเอียดขนาดรากเง่าจิตที่เป็น **"อิสสาสังโยชน์"** แม้ที่สุด ขั้นปลายสุดแท้ **"มัจฉริย-สังโยชน์"** ดั่งได้อธิบายมานั้น จึงจะพ้นความเป็น "มายา" ที่เป็น "มารยา" เป็นผู้พ้น **"อวิชชาสังโยชน์"** กันเป็นที่สุดแท้

และ หากรู้ยิ่ง เข้าใจแจ้งถึง "ความเป็น" จริง ได้มีเองเป็นเองแท้ๆ มา ดั่งกล่าวแล้ว นั้น แม้จะเรียกชื่อ **"จิต"** ขั้นนี้ว่า **"มายา"** ก็จะเป็น "มายา" แบบ "มารดา" หรือ "มารดาชนิดพิเศษ" (ศิริ-มหามายา) อันเป็น "มายา" ชนิด "ตีกลับ" จากสามัญ เป็น "มายา" ชั้นเหนือโลก เหนือสามัญแท้จริง คือเป็น **ผู้ก่อ ผู้ทำให้เกิด ผู้สร้าง ผู้รังสรรค์ ผู้จรรโลง ผู้ประ-ทาน ผู้อนุเคราะห์โลก ผู้เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ผู้กระทำ หรือ ผู้มีการงานอันจะเป็นผล**

เพื่อให้ความสุขความเจริญให้สันติภาพภราดรภาพแก่โลกโดยตรง จึงจะชื่อว่า เป็น "พระ" ผู้บันดาลแท้ ที่สำคัญจริงๆ *เนื่องจาก การบรรลุแจ้ง เป็นแท้ได้จริง ลึกซึ้งถึงขั้น "อภิธรรม" ออกปานนี้จริง* **ตัว "จิต"** ที่เรียกด้วยภาษาว่า **"มารดา" (มาตา)** นั้น จึง**ไม่ใช่เพศหญิง** ไม่ใช่ "แม่" อย่างสมมุติโลกเขารู้โลกเขาหมายกัน กำหนดกัน

เพราะ เมื่อถึงขั้น "ตรัสรู้" แล้ว *ความเป็น* **"อิตถีเพศ"** *ก็หมดสิ้นไป* และ **"จิตมารดา"** นั้น ก็เป็น **"สันตุสสเทพบุตร"** ไปแล้วจริงๆ *คือ* **สภาพของ "จิต"** *มันเป็นจริงๆ มันเกิดพฤติ เกิดกิริยาเป็นเทพบุตร ที่เรียกว่า* "สันตุสส" (สันต+อุสส) *อันได้แก่ ความเป็นผู้***มี "สันติ"** *ทั้งในตนเอง และ ทั้ง***ทำความก่อเกิด "สันติ" ขึ้นให้***แก่โลก จึงเป็น "ยอดแม่" จริงๆ เพราะเป็น "แม่" ที่***มี "อุสส" แท้** *หมายความว่า เป็น "แม่" ที่***สูงกว่า***ความเป็น "แม่" อย่างโลกๆ ที่ว่าสูงที่สุดขึ้นไปอีก เช่น คนที่เป็นผู้***ไม่มี "ราคะ" ในตนได้แล้ว** *อย่างจริงแจ้งแล้ว ก็ยังเผื่อแผ่ก่อให้***เกิด "ความไม่มีราคะ" จริงๆ แจ้งๆ อย่างตนนั้น ที่ "คนอื่น" ได้อีก** *มีจริงเป็นจริงแท้ ดังนี้ เป็นต้น* (**สันต**=ประกอบด้วยความเป็นที่สุด, เป็นไปกับความเป็นที่สุด อุสส=สูงกว่า, ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก)

จะเห็นได้ว่า ความเป็นไปของจิตก็ดี โดยเฉพาะ **อุปกิเลส** มันมีบทบาทมีความเป็น**เหตุ** เป็น**ปัจจยาการ**เกี่ยวพันกันลึกซ้อนเหลือล้ำ ถ้าดี ถ้าถูกได้ก็จะไปสู่ที่สุดได้จริงๆ แต่ถ้าไม่ดี ไม่ถูก ก็จะไปสู่เลวสู่ร้ายได้หลายเหลือ อย่างไม่มีที่สิ้นสุดเลย คือ นิรันดร

เมื่อเข้าใจถึงความลึกซ้อน ความหมุนรอบเชิงซ้อนของ "สัพพาสวะ" *(กิเลส)* ทั้งหลายนั้น ซึ่งถ้าจะไล่เรียงไว้อย่างกลางที่สุดก็จะได้ดังนี้ :–

อภิชฌาวิสมโลภะ (เพ่งพุ่งหมายแต่จะได้รับความสมใจๆๆๆ ให้ยิ่งให้ยอดอยู่เสมอๆ)

พยาบาท (การมุ่งร้าย, การปองร้าย, การหมายมั่นจะทำไปแต่ในทางไม่ดี)

โกธ (การเคืองแค้น, การต่อต้านล้มล้างอย่างทำลายให้ได้ทันที)

อุปนาหะ (ผูกใจ, ผูกความไม่ดีไว้, สะสมหมักหมมความไม่สะอาดไว้ในใจ)

มักขะ (ลบหลู่คุณท่าน, ลืมคุณที่เขามี, ลดค่า "ความเป็นผู้มีประโยชน์" ของเขาลง)

ปลาส (ยกตนขึ้นเท่าเทียบท่าน, ยกตนข่มท่าน, ตนไม่เสมอเขาจริงไม่เหนือเขาจริงแต่หลงยกตนยึดตน)

อิสสา (ริษยา, ไม่อยากให้เขาได้ดี, ความผยองตนแล้วก็จะหาทางกดผู้อื่นลงไป)

มัจฉริย (ตระหนี่, "ความไม่ยอมให้" ที่ไม่ยอมให้แม้กระทั่ง "ความร่วมมือ" หรือที่สุดแม้จนไม่ยอมให้ "ความร่วมใจ")

มายา (มารยา, สิ่งไม่ใช่สัจธรรม, ไม่ใช่ความดีที่ลงตัวเป็นที่สุดถูกแท้บริสุทธิ์แท้)

สาเฐยย (อวดโอ่, อวดดีที่ไม่ดี, แม้ทำดีแสดงดีอยู่จริง แต่ก็ยังมีจิตหลงใน "ดี" นั้น หรือหลงผยองตน, จิตยังมีความไม่ดีแฝงอยู่)

ถัมภะ (ดื้อด้าน, ยึดมั่นถือมั่น, ไม่ยอมอนุโลม, ไม่แก้ไขไม่ไถ่ถอน)

สารัมภะ (แข่งดี, หาทางโต้เถียง, ต่อสู้เพื่อชนะอย่างไม่ลดละ)

มานะ (ถือตัว, ยึดตนเป็นใหญ่, ยึดมั่นเข้าไว้อย่างไม่รู้ถูกรู้แท้ไม่ว่ากรณีใด ๆ, ยังเป็นเรา, ยังเหลือ "ภพ" ที่ตนเองเสวยโดยไม่รู้เท่ารู้ทัน)

อติมานะ (ดูหมิ่นถิ่นแคลนอีกฝ่ายหนึ่งหรืออีกเรื่องหนึ่งไปเลย, ตนดีตนเด่นตนแน่ตนแท้, หยิ่งยโส, ผยองพองขน)

มท (ยิ่งมัวเมา, ยิ่งเข้าใจผิดวนลึก, ยิ่งแข็งข้อดื้อรั้น, ยิ่งจะทำให้สิ่งที่ไม่ถูกไม่ดีเป็นหนักขึ้นมากขึ้น)

ปมาท (จิตบกพร่องจนไม่ระแวงดีเลวกันแล้ว, สติไม่ใสทำไปโดยไม่ชัดเจน เพราะเมาตน, ดันทุรัง, แดกดันประชดประชัน)

ผู้รู้แจ้งในตัวตนในสภาพของหัวหางกลางปลายได้ถูกแท้ ถูกรอบ ถูกขนาด ถูกเรื่อง รู้สภาพของการมาการไป ความเป็นความไปจริง *(สมาธิสส กัลลิต–โคจร)* พักได้เพิกได้ ทวนความสิ้นรอบดูดีแล้ว มีความจบอยู่และสู่ความยิ่งขึ้นได้อีก ทำความยังต้องมียังต้องเป็นอยู่ได้แน่แท้อย่างสบาย *(สมาธิสส วุฏฐาน)* และ รู้ความเกิดอยู่เป็นอยู่ยังไม่ขาดสิ้นลง ทั้งรู้ความจริงของสิ่งที่สิ้นลงแล้วอยู่ในตัว รู้อยู่เสมอเป็นอยู่ได้อยู่เสมอๆ มั่นคงได้แล้ว เพราะได้ฝึกปรือมา แน่ใจได้แล้ว เพราะมีสิ่งเกิดความมั่นใจได้จริงกับตน *(สมาธิสส ฐิติ–สมาบัติ)* ผู้นั้นก็หมดปัญหา **สิ้น"วิจิกิจฉา"** ไม่ข้อง ไม่มีอะไรติด มีแต่ความปล่อย มีแต่ความโล่ง มีแต่ความหลุดอยู่ตลอดทุกขณะ **แม้จะมีเกิด มียึด ก็มีดับ-มีปล่อยอยู่ ในตัวทันที** เป็น**การเกิด**ที่**ไม่เกิด**อยู่เสมอๆ *(สมาบัติ)* **ขั้น"นิโรธอริยสัจ"**

สังเกตให้ดีว่า "สภาพธรรม" นั้น ก็จะวนไปวนมา ย้อนแย้งวนทวนจาก "มี" แล้วมันลดลงไปได้เป็น "ไม่มี" เพราะเราเพียรรู้ เพียรทำ ให้มัน "ไม่มี" เป็นที่สุดจนได้ แล้วที่สุด มันก็จะเหลือสิ่งที่ "มี" ที่เป็นอยู่ **อย่างบริสุทธิ์–บริบูรณ์ตามเหตุตามปัจจัยที่เหลืออยู่แท้** เป็นแท้ที่สุด เรียกว่า **"ปฏินิสสัคคานุ-บัสสี"** คือ เป็นสภาพกลับคืน หรือ ตีกลับ หรือ "วน" เป็นที่สุด แต่ต้องรู้แจ้งรู้จริงจากการพิจารณาแล้วๆอีกๆ **ด้วย"สมาธิ กุสโล"ของเรา** จนเป็น **"สมาธิสส อภินิหาร" แล้วจริงๆ** มันจึงจะ"วน"อย่างไม่งง "วน"อย่างกระจะ "วน"อย่างรู้"ตัว"รู้"ตน" วนอย่างรู้"จบ" มันจึงจะเป็นถึงจุด **"สุด"** กันเสียที แม้บาลีก็เป็น*คำเดียวสำเนียงเดียวกัน* คือ **"สุทธ"** หรือ **"สุทธิ์"** *(หรือ แม้แต่ข้อเขียนความบรรยายต่างๆในหนังสือ* **"ทางเอก"** *เล่มนี้ก็เขียนก็ทำออกมาอย่าง* **"สุด"** *แล้วจริงๆ เท่าที่เห็นแท้ รู้จริง เป็นได้ ว่า* **สุดที่ควรแล้ว** *เรียกว่า เป็น* **"สุทธินิทเทส"** *จริงๆ)*

ตามธรรมดาของปุถุชน หรือ มนุษย์ทั่วไปนั้น มันหลงสิ่งที่ "มี" อยู่ *(อนันตภาพ)* จึงจะต้องสอนให้ "ไม่มี" *(สุญญภาพ)* คือ พยายาม "ลดสิ่งที่มีเพื่อ – มีไม่ดี" ลงมาให้ได้เรื่อยๆ ให้รู้จริงรู้แท้ ตามความเป็นจริงของตน

เมื่อ**ไม่มี**ได้ในสิ่งใดส่วนใด ก็เรียกว่า **"วิมุติ"** *จะต้อง"วิมุติ"หลุดพ้นสิ่งที่ต่ำที่หยาบ ให้ได้จริงๆ ไปเป็นขั้นตอน* จนละเอียดสุด**ถึง"จิตในจิต"** ขั้นความรู้ลึกซึ้ง ความเป็นได้ที่ลึกซึ้ง ที่เรียกว่า ขั้น "อัตตา" แท้ๆ ให้รู้ผลของ **"อรหัตตา"** *(อรหัตตผล)* ขนาดต่างๆ จริงๆ ก่อน คือ เข้าใจ "จิต" เป็น สันตวิหาร มี**"อรูปฌาน"** ลืมตาได้กันแท้ๆ ในผู้นั้นๆ สำหรับเรื่องนั้นๆ ให้สำคัญแล้วจึงค่อยรู้การ**ตีกลับ** หรือ การ**สลัดคืน "อัตตา"** *(ปฏินิสสัคคานุปัสสี)* **ที่เป็น"อรหัตตา"ขั้นสุด จึงค่อยเป็นอันบริบูรณ์** เรียกการ*สลัดคืน"อัตตา"* หรือ การถึง*"อรหัตตผล"ขั้นสุด*นี่ว่า **"อนัตตา"**

ข้อสำคัญที่สุด ในการเรียนรู้ และ ปฏิบัติธรรมนั้น **อย่าสอน "อนัตตา" ก่อน "วิมุติ"เป็นอันขาด** ต้องให้รู้จัก"วิมุติ" **และ ต้องมีสภาพ"วิมุติ"ในตนก่อนเสมอ** ให้มี"อัตตา"ที่เป็น"อรหัตตผล"ให้ได้ก่อน แล้วค่อย"ปฏินิสสัคคานุปัสสี"เป็น"อนัตตา"เป็นขั้นสุดท้าย ถ้าผู้ใดเรียน"อนัตตา"ก่อน"วิมุติ" ก็จะเพ้อเจ้อไปแต่กับความคิด **ยิ่งผู้มีปัญญาดีแต่ยังไม่มี"วิมุติ"อันใดในตน ก็จะหลงผิดหลงตัวได้ง่ายๆที่สุด** บ้างก็ได้เพียง"รู้" **วิมุติใดที่มีเป็นบารมีเดิมติดตนมา ก็จะได้เพียงเท่าเดิมนั้น แต่จะไม่รู้ตัวรู้ตน โดยเฉพาะไม่อาจรู้"เจโตวิมุติ"ของตนชัดเจนแน่แท้ จึงจะไม่ได้เพิ่มภูมิ"วิมุติ"ให้ตนอีก** หรือ บ้างก็จะได้เพียงรู้ภาษา เข้าใจเหตุผล เป็นเพียง"ตรรก" แล้วก็"หลงตน" กลายเป็น"ตักกี โหติ วีมังสี"*(นักรู้ ด้วยคาดคะเนค้นเดา)*กันอยู่เท่านั้น ระวัง ! กันให้ดีๆเถิด.

ผู้เรียบเรียง**พระอภิธรรม 9 ปริเฉท**เป็นคัมภีร์ เป็นอาคมให้อนุชนรุ่นหลังเรียนกันอยู่ทุกวันนี้ จึงจัดนับเอา**"อิสสากิเลส"** กับ **"มัจฉริยกิเลส"**เข้าไปเป็น **"สังโยชน์"**อันละเอียด ขั้นสุดท้ายปลายสุด โดยรวม"รูปราคะ" กับ "อรูปราคะ" เป็น "ภวราคะ"เสีย และยก "อุทธัจจะ"ออก เอา "อิสสา"

กับ "มัจฉริย" เข้าเป็น "สังโยชน์" ขั้นปลายสุดแทน ดังนั้น **อุทธัมภาคิยสังโยชน์** คือ **สังโยชน์ของพระอนาคามี** หรือ สังโยชน์ชั้นสูงของหมู่นักศึกษาขั้นอภิธรรม จึงมี 5 ข้อ ที่แตกต่างจาก**อุทธัมภาคิยสังโยชน์**ธรรมดาสามัญ คือ แทนที่จะมี **"รูปราคะ – อรูปราคะ – มานะ – อุทธัจจะ – อวิชชา"** *(นี้คือ "อุทธัมภาคิย-สังโยชน์" ธรรมดาสามัญ)* เขาก็ไปมี **" ภวราคะ–มานะ–อิสสา–มัจฉริยะ–อวิชชา"** เป็น "หลัก" ในการเรียนรู้ "ละสังโยชน์" ก็ไม่แปลกอะไร ! ถ้าผู้ใดเข้าใจ **สภาวะจิต**จริง รู้สาระแท้ หยั่งถึงเนื้อแท้ของ "อนุสัยกิเลส" หรือ "สัพพาสวะ" ต่างๆ นี้ได้จริง ก็จะไม่งงในบัญญัติในภาษาที่ใช้สื่อความหมายแทนสภาวะธรรมต่าง ๆ จะไม่หลงสภาวะ จะรู้แจ่มรู้มุมแห่งภาษานั้น ๆ บัญญัตินั้น ๆ อย่างไม่ข้องใจ และจะไม่ปักมั่นติดแน่นในภาษา อย่าง รู้ยึด รู้วาง ด้วย**ปัญญาอันยิ่ง** เองแท้

สภาพของ "**สักกาย**" แห่ง "**อนาคามี**" นั้น จึงเป็นเรื่องการ**เห็นจิตชัด เห็นจิตเต็ม เห็นจิตโตใหญ่ สัมผัสแน่แน่นแม่นมั่น เข้าใจจิตได้อย่างแจ้งสว่างรู้แน่เห็นแน่** *เหมือนลูบคลำด้วยมือได้ แม้พระจันทร์พระอาทิตย์* ซึ่งมันเป็นของอยู่ไกลแสนไกลอยู่สุดเร้นสุดรู้จนคนไม่อาจจะแตะได้จับได้จริง ๆ (ในสมัยพุทธกาลโน้น เรื่องพระจันทร์พระอาทิตย์นั้น มันสุดเร้นสุดรู้กันจริง ๆ) เรื่อง "จิต" นี้ ก็ฉันเดียวกัน มันก็แสนสุดเร้นสุดรู้ เหมือนมันไกลแสนไกล **ยิ่งขั้น "สักกายแห่งพระอนาคามี" กันแล้ว** มันก็ยิ่งสุดลึกสุดเร้น สุดจะรู้กันได้ไม่ง่ายเลย เพราะมันขั้นสุขุมประณีตยิ่งแล้วจริง ๆ จึงยากจะรู้ ยากจะสัมผัสได้ประดุจลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ นั่นเทียว แต่ก็ต้องเอื้อมถึง ไม่ลึกลับลึกเร้นสามารถรู้แจ้งรู้ยิ่งรู้จริงแท้ได้ด้วย อย่างชัดแท้สัมผัสแน่แน่นแม่นมั่น มันเห็นชัดเหมือนจิตโต ๆ ใหญ่ ๆ มันสัมผัสรสสัมผัสรู้ เหมือนลูบคลำด้วยมือกันได้ ฉะนั้นจริง ๆ และ เมื่อลดฤทธิ์ ลดรส ลดค่าของสักกายทั้งปวงนั้น ๆ ลงได้แท้ ผู้เป็น "พระอนาคามี" ที่จะก้าวเข้าสู่ความเป็น "พระอรหันต์" ก็จะ**พ้น "สักกายทิฏฐิ" แห่งจิตในจิต** ถึงธรรมในธรรมได้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจริง ดังนี้ *เมื่อยิ่งเข้าหาสภาพ "สุดท้าย" สูงสุด* เทียบก็เห็น เคียงเข้าก็รู้ว่า ใกล้กันแทบจะเป็นลักษณะเช่นเดียวกัน

และ มันจะเป็นเช่นเดียวกันจริงๆ เมื่อจิตถึงจุด **รู้ความเหมือนกันในความไม่เหมือนกันแห่งสิ่งนั้นๆ** หรือ **รู้ความไม่เหมือนกันในความเหมือนกันของสรรพสิ่ง** อย่างสั้น "วิจิกิจฉา" สนิทจริงๆ ปล่อย "เรา" ปล่อย "เขา" ตาม "ความเป็น" ของผู้นั้นๆ รู้ "เรา" *(อัตตัญญู)* รู้ "เขา" *(ปุคคลปโรปรัญญู)* ตาม "ฐาน" ที่แท้ที่จริง เรียกว่า **"สมานัตตตา"** อธิบายความ ก็คือ ส+มาน+อัตต+ตา หมายความว่า **ความเป็นจิตของใครก็ของมัน อัตตาของใครก็ของมัน มันคงมีความไม่เท่ากันอยู่นั่นแหละในความเป็นสิ่ง 2 สิ่งแท้ๆในมหาเอกภพ** (เพราะแม้แต่ความเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็น**สภาพ "เสมอภาค"** หรือ "มีความเท่ากัน" อันบริสุทธิ์ยิ่ง ยังเป็น "อฐาน" *(สิ่งที่เป็นไปไม่ได้)* ถ้าจะเกิดมีในเวลาเดียวกัน 2 พระองค์ หรือความเหมือนกันเท่ากันครบครันทุกสาระทุกสัดส่วนแห่งองค์ประกอบทั้งสิ้นนั้น พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ก็ยังมียิ่งมีหย่อน มีมากน้อยต่างกันอยู่ทั้งนั้น จริงๆ) แต่ก็ให้มันอยู่ด้วยกันได้**อย่าง "สันติ" ที่สุด หรือ "วิเวก" ที่สุด ประดุจสิ่งๆเดียว หรือ มันเป็น "ของกันและกัน" นั่นเอง** ด้วยความเข้าใจอันยิ่งเป็น "สัจจานุโลมญาณ" อันเป็นสภาพดีที่สุด แล้วก็มี "ความจบ"

สภาพดังนี้ ชื่อว่า **ผู้พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" เป็นที่สุด** คือ เป็นผู้หมดการถือตัวยึดตน ไม่ยึดเราถือเขาได้แล้วจริงๆ หมดจิตโทสะ สิ้นจิตโลภะ ไม่มีโมหะในจิตแท้ กลายเป็น**ผู้รู้ความจริงละเอียดยิ่ง** แม้เศษธุลีเล็กละอองน้อย ขั้น "อณู" ขนาด "อนุ" ปานใดๆ **ที่จิตยังทำหน้าที่ "รู้จิต รู้กิเลส" ในตน และ ทำ "การเกิด-การดับ" ให้แก่สิ่งที่ "ต้องเกิด-ต้องดับ" ได้อย่างเป็นผลสำเร็จเสร็จแท้อยู่ในปัจจุบันนั้นๆ** ก็เห็นได้แท้รู้ในจิตตนที่มันยัง "มีงาน" หรือ มันยัง "ทำหน้าที่รู้" นั้นได้แน่ๆจริงๆ ตามสมรรถภาพของจิต ตามความเป็นจริงของพลังงานซึ่งมี "สมรรถนะ" นั้นอยู่ ไม่มี "ความเพ่งพุ่งมุ่งมุ" (อภิชฌา=อภิ+ฌา หมายความตามรากศัพท์เดิมว่า เผาเกินไป หรือ ไม่เกิดการเผาเอาเสียเลย, ยิ่งไปกว่ารู้ ยิ่งไปกว่าไม่รู้ หรือคือ รู้มากไปจนเป็น "ลัน"

ไม่รู้มากไปจนเป็น "ทึบ" มันไม่พอเหมาะพอดีนั่นเอง) ไม่มี "ความเข้าใจผิด" เลย **แม้เบี่ยวนิดม้วหน่อย**ก็ไม่เหลืออยู่จริงๆ ในบัจจุบันนั้น ในขณะที่เป็น "ธาตุรู้" หรือ "อายตนรู้" จำนวนนั้นทำงานอยู่ ว่า มันเป็น "ความต้องการ" ที่มี "เรา" เป็นผู้รับ เป็นผู้เอา เป็นผู้ได้ผสมอยู่ในนั้นอยู่หรือ ? **(ซึ่งมัน "ไม่มี" จริงๆ)** มันรู้ยิ่งแทงทะลุรอบถ้วน รู้ยาวรู้ไกล รู้ได้ทั้งหยาบละเอียดจริงๆ ไม่ขี้โกงเลยแม้แต่เศษธุลี *(นี้คือ สภาพที่ถ้าหากจะเรียกว่า ความเป็น***ยอดจิต ยอดบัญญา** *ก็คือ สภาพที่***ทั้งรู้ยิ่ง โดยควบคุมตนเองอยู่ ทั้งซื่อสัตย์บริสุทธิ์แท้ โดยรู้ตนชัดแท้ของตนจริงอยู่** *ซึ่งเป็นสิ่งที่ "วัตถุ" ไม่มีคุณภาพเหมือนได้ แม้ปุถุชนคนธรรมดาๆ ก็จะไม่เหมือนได้ง่ายๆ เลย)*

และหรือ แม้จะวิเคราะห์กันว่า มีพลังงานจำนวนหนึ่งในคน (คือ "จิต" ของเราเองนี่แหละ) ทำงานอยู่ ดำเนินบทบาทอยู่ จะเรียกตามภาษาว่า มีความมุ่งหมาย มีความปรารถนา มีความจำนง หรือ มีจิตต้องการ *(ภาษาบาลีเรียกว่า "อิจฉา")* อยู่นั้นๆ ก็ตาม ก็เป็นเพียงเครื่องกลเครื่องหนึ่ง มันทำงานโดยจริงอยู่ ตามสมรรถภาพของมันเอง อย่างสุดฤทธิ์สุดความสามารถของมัน ก็เท่านั้น ! *(นี้คือ สภาพที่ถ้าหากจะเรียกว่า ความเป็น***ยอดวัตถุ** *ก็คือ สภาพที่***ทั้งดำเนินแรงกลมันก็ดำเนินไปได้อยู่เต็มตามประสิทธิภาพของมันเหมือนคนอื่นๆ ทั้งหลาย แต่มันไม่มีทุกข์ และ ไม่ห่วงแม้สุข** *ซึ่งเป็นคุณภาพที่ "จิต" คนปุถุชนธรรมดาๆ จะไม่มีเหมือนได้ และ จะเหมือนมันเป็น "วัตถุ" เอาเสียจริงๆ นั่นเอง)*

มันไม่ได้ทำงานเพื่อ "ความยินดี" ของตนเอง (อย่ากล่าวไปถึง "ความยินร้าย" เลย) มันไม่ได้ทำงานเพื่อมันจะได้รับผลสุข เพื่อมันจะได้เปรียบคนอื่นด้วยกลวิธีลึกซ้อนแฝงซ่อนอยู่อย่างใด ก็ไม่มีจริงๆ — ยิ่งเพื่อมันจะได้รับผลอะไรมาตอบแทนเป็นสรรเสริญ เป็นยศ เป็นลาภทางอารมณ์อย่างไรๆ หรือ ลาภทางวัตถุใดๆ นั้น ยิ่งหยาบกว่า "สุข" จึงยิ่งไม่ต้องกล่าวก็ได้ *(นี้คือ* **ความไม่มีสภาพเป็น "จิตนิยม" เหลืออยู่เลย อย่างสะอาดสูงสุด และยิ่ง "วัตถุนิยม" ก็ยิ่งไม่เป็นแน่ๆ** *เพราะไม่เป็นไปเพื่อความแลกเปลี่ยนใดๆ ทั้งไม่เอียงเอนไปเห็นแต่ว่า วัตถุสำคัญกว่าจิตด้วย)*

คนผู้ทำงานอยู่ดังนี้ เรียกว่า **"ผู้พ้นมิจฉาทิฏฐิ"แท้ๆ หมดสิ้น"มิจฉาทิฏฐิ" ละเอียดสูงสุดจริงๆ รู้แจ้งใน"มิจฉาทิฏฐิ"จนเป็นปัจจุบันสุดท้ายได้จริง ถูกตัวแท้**

มี"ความต้องการ" แต่ไม่ได้สะสม"ความต้องการ" ไม่หลงยึดมั่นถือมั่นใน"ความต้องการ"นั้น จนกลายเป็น **ผู้ไม่เข้าใจ**ตามเหตุปัจจัย ก็ไม่ใช่ *(รู้อริยสัจ)* ไม่หลง"ผลของงานที่เกิดจากความต้องการนั้นๆ" ไม่สะสม"ผลของงานที่เกิดจากความต้องการนั้นๆ" มามัวเมาเผ้าเสพย์เป็นสุข ไม่ดีใจ ไม่เสียใจในผลงานที่เกิดจากความต้องการอันบริสุทธิ์นั้นๆ เรียกว่า เป็นผู้มี **"อิจฉา"** ทำงานอยู่ที่ **"ม"** *(จิต, ธาตุรู้)* ในปัจจุบันนั้นๆในขณะนั้นๆเท่านั้น แล้วจบในตัวมันเอง

มีแต่ **ม+อิจฉา+ทิฏฐิ** กล่าวคือ **มี"ธาตุรู้"** หรือ จะเรียกว่า **มี"อายตนรู้"** ก็เข้าใจให้ได้ว่า มันหมายถึง **"ความรู้ที่รู้เก่งได้ ทั้งหยาบไปตลอดถึง แม้ธุลีของธาตุรู้" ละเอียดสุขุมขึ้นไปอีก** อันเป็นสภาวะธรรมที่ใช้บัญญัติ**"ม"**นี้ สมมุติขึ้นเรียก สมมุติขึ้นเขียนแทนไว้ **นี้หนึ่ง** กับ **ความมีทิศทางของพลังงานจิต–ความมีสมรรถภาพของพลังงานจิต** ที่มันทำงานเข้า มันก็จะมีอำนาจมีแรงเคลื่อน มีบทบาทก่อบทบาทประกอบอะไรๆขึ้นมาได้ตามฤทธิ์แรง และมุ่งไปตามแรงประกอบนั้นๆก้าวไปๆๆ ซึ่งเป็นสภาวะธรรมที่ใช้บัญญัติ**"อิจฉา"**นี้ สมมุติขึ้นเรียก สมมุติขึ้นเขียนแทนไว้ **นี้อีกหนึ่ง** และ **ความปรากฏอยู่เดี๋ยวนั้นตัวเองนั้นแหละรู้เห็นเข้าใจ** (ตามภูมิแห่งผู้นั้นๆ) ความมีสภาพขึ้นในขณะนั้นๆที่เราเรียกขานกันว่า **"ปัจจุบัน"**นั่นแหละ แล้วตนเองก็มีฤทธิ์แรงตามนั้น อันเป็นสภาวะธรรมที่ใช้บัญญัติ**"ทิฏฐิ"**นี้ สมมุติขึ้นเรียก สมมุติขึ้นเขียนแทนไว้ **นี้อีกหนึ่ง**

รวมความแล้วก็หมายความสั้นๆว่า **ม**=ธาตุรู้ **อิจฉา**=การทำงานของธาตุรู้ซึ่งย่อมมีบทบาทและมีจุดมุ่งมีทิศทาง **ทิฏฐิ**=ตนเองก็เป็นไปตามฤทธิ์แรงของธาตุรู้ที่ตนยึดอยู่เดี๋ยวนั้นๆ

มีแง่ หรือ **มี"เงื่อนไข"** อยู่แต่เพียงว่า "ธาตุรู้" นั้นมันรู้"ถูกตรง" *(อุชุ)* จริง ๆ แท้ ๆ ถึงที่สุด เหมาะสมที่สุดกับเหตุ–ปัจจัยทั้งหลายทั้งปวงแล้วหรือยัง ?

ถ้า"ยัง" ก็จงเรียนรู้เพิ่ม พากเพียรเพิ่ม พิสูจน์เพิ่มเข้าให้รู้ถูกตรงจริง ๆ และ ทำให้ลงตัว ทำให้ได้เด็ดขาด เพื่อจะได้เป็น "สมุจเฉท" หรือ เป็น "อภินิหาร" ให้ได้ แล้วก็ยังจะทำต่อไปอีก

และที่**ยังต้อง"แก้"** นี่แหละ จึงเรียกการกระทำนี้ว่า **เป็น"มิจฉาทิฏฐิ"** *เพราะมันยังไม่บริบูรณ์* **แต่เมื่อ"รู้"แท้ได้"รู้"ถูกตรงได้ชัด เท่านั้น ก็เริ่มนับว่า พ้น"มิจฉาทิฏฐิ"ขั้นต้นขั้นต่อได้แล้ว เพราะ"รู้"ที่ ๆ จะ"แก้"แล้ว**

และ จะยังต้องมีการกระทำ มีธาตุรู้ มีทิศทางเดินไป หรือ มีความมุ่งมาดปรารถนาให้เดินไปทางนั้น ๆ อยู่อีก และ ต้องกระทำอยู่ จึงจะคือ **ม+อิจฉา+ทิฏฐิ** อันแปลว่า จงให้มีจิตต้องการ และ รู้ในความต้องการ"ที่ดีที่ถูกตรงจริง" ทั้งให้**มีการกระทำเพิ่มความดี**นั้น ๆ อยู่เสมอ ๆ อย่าให้"หยุด"ลงได้ง่าย ๆ ให้มันมีอยู่ทุก ๆ ขณะเสมอ

จนที่สุด ถึงขั้น**แก้ได้แล้วจน"สำเร็จ"** ให้ได้

เนื่องจากมีการรู้ที่ถูกตรงเห็นแท้ เป็น"ญาณทัสสนะ"แรก เสียก่อน *(พ้น"มิจฉาทิฏฐิ"ขั้นต้นขั้นต่อ)* แล้วก็ได้รู้อยู่เห็นอยู่ในทุก ๆ ปัจจุบันในตนในส่วนที่จะต้อง"แก้" *(เรียกว่า"ทัสสนา"* เป็นการพ้น"มิจฉาทิฏฐิ"ขั้นต่อมา หรือ เป็นการได้"ม+อิจฉา+ทิฏฐิ"เพิ่มขึ้น*)* ได้ระมัดระวังจัดแจงตนอยู่เสมอ ๆ ที่จะให้ตนดีขึ้น ๆ *(เรียกว่า"สังวรา"* พ้น"มิจฉาทิฏฐิ"ยิ่งขึ้น หรือ เป็นการได้"ม+อิจฉา+ทิฏฐิ"เพิ่มอีก*)* ได้พิจารณาแล้วแท้ทุกเที่ยวทุกขณะจึงทำอย่างนั้น จึงรับอย่างนั้น และก็ทำแล้วทำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำอีกอยู่เสมอ ๆ *(เรียกว่า"ปฏิเสวนา"* พ้น"มิจฉาทิฏฐิ"ยิ่ง ๆ ขึ้น หรือ ได้"ม+อิจฉา+ทิฏฐิ"เพิ่มขึ้นอีก*)* ได้ฝืนทำ – ได้ทนทำ – ได้พากเพียรอุตสาหะอยู่ตลอด จึงเกิดเป็นผลเขยิบขึ้น ๆ ไปสู่ดียิ่ง ๆ ขึ้น *(เรียกว่า"อธิวาสนา"* เป็นการพ้นสภาพหนึ่งยิ่งขึ้น และ ได้สภาพหนึ่งมาเพิ่มอีก ตามนัยะเดิม*)* ได้พากเพียรทำจริง

จนมีมากพอ จนถึงเขตที่เรียกว่า "ครบ" เป็นรอบเป็นขั้น จนเกิดอย่างนั้นเป็นอย่างนั้นได้โดยรู้สึกไม่ลำบาก ผ่อนรส "การทน" ลงได้ขั้นหนึ่งจริง "ความฝืน" ลดลงแล้วจนรู้ชัด (*เรียกว่า "ปริวัชชนา"* ยิ่งพ้นสภาพไม่ดี และ กลับได้สภาพที่เป็นสัจธรรม คือ "วิมุติ" ยิ่งขึ้น) ได้ทำจริงมีจริงให้แก่ตนแล้วในการขับไล่ "สิ่งที่ควรขับออกไป" เลิกสิ่งที่ควรเลิกได้ ทำตนให้เป็นอย่างใหม่มีอย่างใหม่ที่ดีกว่าเก่าได้ เห็นความง่ายกว่าเก่า มีสาระกว่าเก่า เป็น "สัจจะ" แท้กว่าเก่า และทำได้โดยไม่ยากโดยไม่ลำบาก โดยบรรเทาฝืน – บรรเทาทนลงไปจริง ๆ แล้ว มันทำได้โดยไม่หนักหนาทำได้โดยง่ายเป็นอย่างนั้นได้โดยไม่ลำบากจริง ๆ (*เรียกว่า "วิโนทนา"* ยิ่งใกล้พ้น "มิจฉาทิฏฐิ" ตามความหมายโลกได้แท้ และ ยิ่งมาเป็น "ม+อิจฉา+ทิฏฐิ" ตามความหมายแท้ได้ยิ่งๆ) ได้มีสภาพนั้นแล้วอย่างแท้ เป็นสภาพนั้นแล้วอย่างปกติ เป็นได้เหมือนอย่างมันเป็นเองมีเอง เกิดผลตามที่เรามุ่งหมายปรารถนามาแต่ต้นจนบัดนี้ครบถ้วนบริบูรณ์ กระทั่งแม้แต่เราไม่ต้อง "สังวร" ไม่ได้ "พยายามฝืนทนตั้งใจ" อะไรมันก็เกิดได้เป็นได้ของมันเองเป็นปกติได้แล้ว (*เรียกว่า "ภาวนา"* พ้น "มิจฉาทิฏฐิ" สนิทละเอียด มี "ม+อิจฉา+ทิฏฐิ" ครบเต็ม)

เมื่อ "เป็นได้" แล้วออกปานนี้ มันก็คือ สมปรารถนา สมที่ต้องการ สมที่มุ่งมาดมาเสมอ แต่นั่นแหละ แม้ไม่ต้องการ มันก็จะได้จะเป็นอยู่อย่างนั้น ๆ แน่ ๆ **เมื่อทำเหตุทำปัจจัยมาได้ครบถ้วน** จึงไม่ต้องไปดีอกดีใจอะไร และ ไม่ต้องไปต้องการมันอีกก็ได้แล้ว ซึ่งมันก็เป็น*ความบริบูรณ์*ของสิ่งของเรื่องที่เราได้ "ต้องการ" ได้มุ่งมาดมาก่อนแล้ว **(อิจฉา)** บัดนี้ ได้ตั้งมั่นลงที่จิต ก่อ**ฐาน**เป็นเชื้อเค้าเป็นเนื้อแท้ลงที่จิต **(ม)** กระทั่งเรียกว่า จะมีก็ได้อยู่เสมอๆ ทุกปัจจุบันที่ "จิต" **(ม)** ของเราจะ "ต้องการ" (*มโนสัญเจตนา*) ให้มันเกิด ให้มันก่อเป็นกายกรรมเป็นวจีกรรม ก็ทำได้ทันทีทุกครั้งทุกขณะ ไม่มีอะไรมากั้นมาขวางได้อย่างง่าย ๆ โจ้ง ๆ เห็น ๆ ของตนที่เดียว **(ทิฏฐิ)** เรียกในบาลีสุดท้ายว่า **ส+ม=สม** ซึ่งก็หมายความว่า ประกอบพร้อมไปด้วย "ม" **สำเร็จลงกันแล้ว** หรือ เป็นไปกับ "ม" หรือ มี "ม" เป็นของตน หรือ "ม" นั้นเป็นเขา หรือ สักแต่ว่า "ม" นั้น

เท่านั้น (*เพราะ* **ส** *แปลว่า ประกอบพร้อมด้วย, เป็นไปกับ, ของตน, เขา, นั้น*) อันจะเห็นได้ว่า มันเป็นความ "ลงตัว" เท่านั้น มันไม่ใช่ของเราของเขาอะไร มันสักแต่ว่า มี **สม+มุติ=สมมุติ** คือ มี **สม** ให้เราเป็น "ความรู้" (**มุติ**=*ความรู้*)

จึงเรียกความบริบูรณ์นี้ ว่า **"สัมมาทิฏฐิ" แทน** คำว่า **"ม+อิจฉา+ทิฏฐิ" ครบเต็ม** หรือคือ **"มิจฉาทิฏฐิ" บริบูรณ์เสีย** เป็นบัญญัติใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง ซึ่งคำว่า **"สัมมา"** มันก็มาจาก **สม+ม** อันก็คือ "จิต" อันบริบูรณ์นั้น **(ม)** นั่นแหละอยู่เสมอ ๆ เมื่อไหร่ ๆ ก็มีเนือง ๆ **(สม)** ดังนั้น "ปัจจุบัน" **(ทิฏฐิ)** ใด ที่ต้องใช้สั่งนเรืองนี้ ก็ใช้ได้ทันที ทำได้ทันที ถูกต้องเป็นจริง และเด็ดขาดด้วย จึงเรียกว่า **"สัมมาทิฏฐิ"** ซึ่งมันก็คือ **ม+อิจฉา+ทิฏฐิ ที่มันบริบูรณ์จริง ๆ** นั่นเอง และ มันก็ไม่ใช่ของที่มีเจ้าเข้าเจ้าของอะไร มันเป็น **อรห+อัตตา** *(อรหัตต "ผล")* ชนิดหนึ่ง เท่านั้น ที่ควรกระทำอยู่ ควรมีอยู่ในโลก ควรก่อให้แก่โลก

เมื่อ "เครื่องกล" (คือ คนผู้นั้น) ยังไม่แตกพัง ยังไม่สลายทำลายไป ก็ไม่ควรหวงแหน ไม่ควรขี้เหนียวใน "**อัตตา**" แม้น้อยนิด (*อนุ*) แม้ที่สุด "อรหัตตผล" (อรห+อัตต) อันเป็น "ผล" ปลายสุดก็จะต้องรู้เท่าทันว่ามันก็สักแต่เป็น "ม" ชนิดหนึ่ง เท่านั้นจริง ๆ แล้วก็จะต้อง "สลัดคืน" (ปฏินิสสัคคะ) ให้เป็นที่สุดแห่งที่สุด จึงจะพ้นจาก "**อัตตานุ**" (*อัตตา+อนุ*) ต้องเห็นให้ได้อย่างนี้ แล้วก็ "ทำ" ให้ได้สำเร็จแท้ จนทำได้ทุกๆ ปัจจุบันจริง ๆ (*ทิฏฐิ*) อีกให้เป็นที่สุดเทอญ จึงจะครบสิ้นเป็น **พ้น "อัตตานุ+ทิฏฐิ"**

ปัจจุบันใด ? ผู้ใดทำได้จริง ! ผู้นั้นแลชื่อว่า พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" ในปัจจุบันนั้นๆ จึงเป็นผู้พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" ให้ได้ **มากปัจจุบัน มากขณะเถิด** จนที่สุดเราแน่ใจตนได้ว่า เราอาจสามารถพ้น "อัตตานุทิฏฐิ" ได้ **ทุกปัจจุบัน ทุกเมื่อ ทุกขณะ** หากมีเหตุ

มีปัจจัย หรือ มีผัสสะนั้นๆ เมื่อนั้น เราก็จะบอกกับตนเองได้ว่า **กิจนั้น เราเสร็จแล้ว ภาระนั้น เราได้ปลงแล้ว ความยังไม่หลุด ได้หลุดแล้ว ความยังไม่พ้น ได้พ้นแล้ว** เราเป็นผู้ลุถึงที่สุดแล้ว เราเป็นผู้สำเร็จเป็นที่สุดในเรื่องนั้น ในกิจนั้นแล้ว อย่างบริบูรณ์

"**กัมมัฏฐาน**" นั้น จึงกลายเป็น "**สฐาน**" เพราะประกอบไปด้วย "ความเป็นอย่างนั้นได้จริงๆ" เสมอ มี "ความสำเร็จอย่างนั้น" แล้วอย่างแน่วแน่ หรือ มั่นคงอยู่ทุกปัจจุบัน ทุกครั้งที่มีผัสสะอย่างเช่นนั้นๆ จึงเรียกว่า ผู้มี "ฐาน" หรือ **เป็น "ฐาน" แล้วในผู้นั้น มี "ฐาน" ที่เป็นแล้ว ได้แล้วในผู้นั้น**อย่างบริบูรณ์ ดังนี้เอง

ตั้งหลักให้ดีๆ นะ ! ขณะนี้ เรากำลังพูดถึงการ**พ้น "สักกายทิฏฐิ" ขั้นพระอนาคามี** ดังที่เราได้จับ "สมมุติฐาน" กันมาแต่ต้นแล้ว ลืมกันหรือยัง ? และแล้ว เราก็จะสร้างให้มี "สมุฏฐาน" ขึ้นมาให้ได้เรื่อยๆ จนบรรลุเป็น "สัมมาทิฏฐิ" **พ้น "ฐาน" ไม่ดีต่างๆ นานาบรรดามี** แม้ละเอียดเป็น "อัตตานุทิฏฐาน" ขนาดเท่าใดๆ ก็ตาม มาสู่ "ฐาน" ดี กันให้ได้ ด้วย "กัมมัฏฐาน" จริงๆ จนเป็น "ภูมิฐาน" (stature) เป็น "สฐาน" (status) เท่าที่เราได้ไล่เลียงมาถึงขั้นสูงขั้นสุดขนาดนี้แล้ว

จนถึงขั้น "**อัตตานุทิฏฐิ**" ซึ่งมีสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนละเอียดสุขุมไป จนเป็นเรื่องของ "จิตในจิต" โดยเฉพาะจริงๆ ไม่เกี่ยวกับ "สักกาย" หยาบๆ อันเป็นวัตถุต่ำๆ เป็นรูปหยาบขั้นกามคุณ ๕ หรือ รูปหยาบ ขั้นลาภ–ยศ อันเป็นเรื่อง "สักกาย" ขั้นโลกียารมณ์นั้น ไม่ ! กระทั่งถึงเรื่อง "**มิจฉาทิฏฐิ**" **ชนิดสุขุม** เป็นเชิงซ้อน**ตีกลับ**ละเอียดสุด ขนาดขุดรากเง่าของภาษา และ แจกสภาวะออกมาให้เห็นกันนั่นแหละ

นี่เป็นเรื่องละเอียด เป็นเรื่องรู้ยากเห็นยาก ประณีตลึกซึ้ง และ แฝงซ่อน

หมุนรอบเชิงซ้อนจริงๆ เป็นเรื่องของ "จิต" และ การ**ทรงไว้ของจิต***ตามคุณภาพ หรือ ตามความต้องเป็นอย่างนั้นจริงๆ ของตัวมัน* **(ญาณ)** กับ การ**ไม่มี***กิเลสอย่างสุดละเอียดทรงไว้ในจิต* **(วิมุติ)** อันเรียกว่า "ธรรม" *(ธ+ม)* แท้ๆ เป็นเรื่องของ "ธรรม" *(***ธ** *= ทรงไว้, มีอยู่* **ม** *= จิต)* โดยตรงจริงๆ จึงคือ เรื่องของ **"ธรรมในธรรม"** รู้ "กุศลธรรม" หรือ "อกุศลธรรม" ให้จริง ให้ถูกระดับถูกตอน เรียกว่า "จิต" เป็น "อธิปัญญา" หรือ "ญาณ-ทัสสนวิเสส" ตรงที่เป็นเรื่องของ "จิตในจิต" นี่เอง ต้องมีการ**ทรงไว้**จริงๆ **ไม่ใช่มัน "ไม่มี"! หรือ มัน "มี" แต่มีสภาพที่ผู้นั้น "ไม่รู้" แม้โม้ว่า "รู้" แต่ก็บอกว่า พูดไม่ได้ พูดไม่ถูก** ก็แสดงว่า ยังไม่รู้จริงจนเก่งสุด ซึ่งมันก็**ต้อง "มี"** แม้จะมี**ความไม่มี** ก็เมื่อผู้นั้นยังเป็นคนเป็นๆ! และ **ความไม่มี**นั้นๆ ต้องมี "รู้" ว่า **ไม่มีโลภะ–โทสะ–โมหะ**ใน "เหตุ–ปัจจัย" อะไร? หยาบ–กลาง–ละเอียด แค่ไหนกันบ้าง? มันมีขั้น–มีชั้นนี่นา! ไม่รู้อย่างชนิดยากชนิดละเอียดชนิดสูง ก็ต้องรู้อย่างชนิดง่ายชนิดหยาบชนิดต่ำบ้างล่ะ!

"สักกาย" ขั้นหยาบ ขั้น**พระโสดาบัน**อันเป็นขั้นง่ายๆที่สุด หรือ ขั้น**พระ-สกทาคามี**สูงขึ้นมาหน่อย นั้น ก็คือ **ความประกอบกันเข้าของวัตถุ หรือ เหตุการณ์ กับ จิตรวมเป็นรูปการณ์เป็นเรื่องราวเป็นบทบาทที่ใหญ่โต** *(คือ "รูป")* อันยังมีรูปร่าง ยังมีขอบเขต ที่โตใหญ่มากมวล เกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องนอกตัวนอกตนอีกนัก

เช่น คนผู้มัวเมาการพนัน คนผู้ติดเหล้า ติดบุหรี่ คนผู้หลงเสพย์อยู่กับมหรสพ ติดกีฬาการละเล่น (แม้แค่ขั้นดู–ฟัง–อ่าน–ดมกลิ่น–ได้ยินข่าว หรือ สัมผัสภายนอกอันจะต่อมาจากสื่ออย่างไรก็ดี ก็เกิดรสเกิดชาติอยู่นั่นแล) ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น (นี่ขั้นหยาบต่ำที่สุดแล้ว หรือ ขั้น**อบายมุข**ที่เดียว) ซึ่งก็ได้อธิบายมาแล้วนักกว่านัก

และ ก็ตัวเรานั่นแหละ คือ **"ปมาทัฏฐาน" แท้** *(คือ "นาม" และแท้ๆคือ "จิต" ของเรา)* ซึ่งไปหลงคลุกคนปนเป วุ่นวาย *(สังขาร หรือ สังสัคคะ)* อยู่กับวัตถุ กับ สภาพการณ์ที่เป็นการพนัน ก็ดี เหล้า–บุหรี่ ก็ดี มหรสพ ก็ดี กีฬา

การละเล่น ก็ดี ฯลฯ ตัวอย่างที่ยกมาเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ยังเป็น**ความต่ำหยาบ**ที่คนผู้ยัง "มัวเมา" ยัง "เลินเล่อ" ยังไม่พากเพียรจะแก้ไขตนใหม่ ยังติด ยังยึด ยังดันทุรัง ตราบใดที่ยังไม่ "ตั้งขึ้นที่ใจ" *(อธิฏฐาน)* ว่า จะแก้ไขตนเลิกคลุกคนปนเปเลิกติด **เลิกสุขเลิกทุกข์** กับ สิ่งเหล่านี้เสีย ให้ได้ ตราบนั้น ยังคือ **"ปมาทัฏฐาน" อยู่ในผู้นั้น** อันมี **คุณภาพแค่ "อบายมุข"** เท่านี้เอง (ต้องเป็นพระโสดาบันให้ได้ก่อน คือ ต้อง "ปิดอบาย" ให้ได้ ดังที่ได้อธิบายกันมานักหนานั่นแหละ ต้องทำ "ฐานต้น" ให้เป็นอินทรีย์ เป็นพละให้ได้ก่อน)

ถ้าใครติดร้ายแรง หรือ รุนแรง หรือ ถูกมันครอบงำเสียชนิดที่เรียกว่าวัตถุธรรม–รูปธรรมเหล่านั้น มันมีกันถึงขั้น ถึงขนาด **"กล้าแรง–ยอมเลว" (สุรา)** จนทำให้**ผู้นั้นยังยอมตนเป็น "ทาส" สิ่งเหล่านั้น** ไม่ยอมที่จะ "อธิฏฐาน" *(ตั้งใจให้เด็ดเดี่ยวเพื่อหลุดพ้นมันให้ได้)* ให้กับตนบ้างเลย ก็เรียกว่า **ผู้ติดผู้เมาอยู่อย่าง "สุรา"** หรือ แม้จะยอมตั้งใจ *(อธิฏฐาน)* ฮึดสู้ จะละ จะล้าง แต่ก็ไปไม่รอดพ่ายแพ้ศิโรราบอยู่ทุกที ก็นั่นแหละ **ผู้คือ "ทาส" การถูกครอบงำขนาด "กล้าเลว–ร้ายแล้ว" อยู่อย่างนี้แหละ คือ ผู้ติด ผู้เมาอยู่อย่างที่ชื่อว่า "สุรา" โดยแท้** จิตของผู้นั้น ก็**เป็น "ปมาทัฏฐาน"** แท้ (ใจที่เป็น "ทาส" ที่ประมาทเลินเล่อ–มัว–บอด–เมาก็ยังคงทรงอยู่ ตั้งอยู่ที่ผู้นั้นๆ)

อธิบายความ คือ เช่น ผู้ที่ติดการพนันเสียจนห่างไม่ได้เลิกไม่ได้ ถ้าห่าง ถ้าอด ถ้างด ถ้าพยายามเลิกเสียบ้าง ก็ "ทุกข์–ทรมาน–ดิ้นรน–ใคร่อยาก" หรือ ผู้ติดเหล้าติดบุหรี่เสียจนห่างไม่ได้เลิกไม่ได้ ถ้าห่าง ถ้าอด ถ้างด ถ้าพยายามเลิกเสียบ้าง ก็ทุกข์–ทรมาน–ดิ้นรน–ใคร่อยาก กาย ก็ไม่วิเวก วจี ก็ไม่วิเวก อุปธิ ก็ไม่วิเวก อันเนื่องมาแต่ใจมันไม่ "วิเวก" ใจมันยังไม่ "หยุดอยาก" ใจมันยังไม่ "หยุดดิ้น" ใจมันยังไม่ "สงบ" แท้ ใจมันยัง**เป็น "ปมาทัฏฐาน" แท้** ดังนี้ และ ถ้า**หยาบกล้า ติดจัด เลวแรง**เสียด้วย จึงเรียกว่า **"สุรา"** แท้ๆ ดังนี้ ก็ลองทำความเข้าใจกันดูดีๆ

อย่าไปหลงเข้าใจเผิน ๆ อยู่แต่ว่า "สุรา" คือ น้ำเหล้า ตามที่คนไทยนำมากำหนดใช้เป็นคำเฉพาะเรียก "น้ำที่ดื่มแล้วเมา" อยู่เท่านั้นเป็นอันขาด ตั้งใจทำความเข้าใจกับความหมายคำว่า **"สุรา"** ซึ่งหมายความว่า **ความเสพย์ติด–เมามายอันแรงกล้า หรือ หยาบต่ำ** เพราะคำว่า **"สุรา"** นั้น เป็นภาษาบาลีที่ไม่ได้หมายความว่า **น้ำเหล้า**อยู่แคบๆ แค่นั้น ไม่ ! และที่จริง**"สุรา"**ในที่นี้ มันหมายความว่า สิ่งที่ติด เรื่องที่ติดนั้น ร้ายกาจ ติดมากจัด หยาบกล้า เมามายในสิ่งชั่วเลวแรง ดังนั้น ใครยังยึดอะไรเลวมากอยู่ ใครยังติด ยังหลงอะไร หยาบกล้าอยู่ ก็จะต้อง "รู้" ใน**สุรา**นั้น ๆ ของตนให้ได้ แม้แต่ยังหลงรัก หลงชอบพอใจในการฆ่าสัตว์มากจัดอยู่ ยังยินดีในการลักทรัพย์เลวแรงอยู่ ยังมีราคะในกามจัดจ้านอยู่ ยังโกหกหลอกลวงหยาบกล้าอยู่ ก็ล้วนแต่ยังเป็น**ฐานหยาบ**ที่เรียกว่า **"สุรา" อันไม่ควร ประมาทเลยทั้งสิ้น** สำหรับความเป็น**มนุษย์ที่ประเสริฐเบื้องต้น** หาก "ความติด" นั้น เบาบาง ก็ไม่เรียกว่า **"สุรา"** และ "สิ่งที่ติด" นั้น ต้องเป็นเรื่องเลว เป็นของร้ายก่อน จึงเรียกว่า **"สุรา"**

จึงจำเป็นเหลือเกิน ที่จะต้อง "ตรวจตน" ค้น "สักกาย" ให้รู้ชัด ขั้นต้นก็ "โลกอบาย" โดยเฉพาะ "อบายมุข" จะต้องรู้ให้แท้ และ *ความเลวความต่ำ* ขั้นศีล ๕ อย่างง่าย ๆ ตื้น ๆ หยาบ ๆ ที่ท่านห้ามไว้ เมื่อ "รู้" แท้เป็น**สัมมาทิฏฐิ**แล้ว ก็จะได้ลงมือ**ปฏิบัติ "กัมมัฏฐาน" ให้แก่ตน** จะได้มี**"ฐาน" สูงขึ้น ๆ ๆ** หรือ **เป็น "อธิฏฐาน" ที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไป** โดยจริง นั่นเอง

เพราะฉะนั้น **"ปมาทัฏฐาน"** ใด ของใคร ที่ยังเป็น **"สุรา"** *(แปลว่า กล้า, แรง, ร้าย, หยาบ, มาก อย่าเอาแต่แปลว่า น้ำเหล้า และ แปลว่า น้ำเหล้า ก็ไม่ผิด)* ก็คือ ยังติดมัวเมาหยาบต่ำ รุนแรง ติดจัดมากอยู่ในอะไร ก็ตาม ก็คือ มี**จิตเป็น "สุรา"** หรือ ติดของต่ำ ๆ ชั่ว ๆ หยาบ ๆ ก็คือ **จิตเป็น "สุรา"** ด้วย หรือ ติดในน้ำเหล้าอยู่ ก็มี**จิตเป็น "สุรา"** นั่นเดียวกัน

อธิบายความอีก คือ ผู้ใดยังมี "จิต" ติดยึด มัวเมาอย่างร้ายกาจอยู่กับ "สักกาย" ขั้นหยาบใหญ่ ขั้นต่ำ ที่รู้ชัดๆ เข้าใจกันแจ๋ๆ โจ้งๆ นอกๆ ง่ายๆ อยู่ เช่น ใจอำมหิต โหดร้าย เข่นฆ่า อยู่ ใจเลว ลักขโมย ปล้นจี้ อยู่ ราคะ กาม ต่างๆ ยังจัดจ้าน อยู่ โกหก หยาบคาย ส่อเสียด พูดซ่านเพ้อเจ้อ อยู่ และ ยังติดเสพย์มัวเมาอยู่กับ อบายมุขทั้งหลาย อยู่ ดังนี้แล คือ **จิตเป็น "สุรา"** (โลกอบาย เป็นหยาบต่ำ โลกกาม–โลกธรรม ๘ เป็นกลาง โลกอาตมัน หรือ โลกอัตตา เป็นความรอบสิ้นสูงสุด) ก็จงรีบเร่งจัดการจับเป็น "ฐาน" สำคัญ ที่จะทำ "กัมมัฏฐาน" กับมันเสียก่อนอื่น หรือ ยังติดอย่างแรงเห็นโจ้งๆ ยังเมาอย่างมากชัดๆ แม้ในโลกอัตตา ก็ดี โลกธรรม ๘–โลกกาม ก็ตาม ก็ยังคือ **จิตเป็น "สุรา" อยู่แท้** ด้วย นั่นเอง

"ปมาทัฏฐาน" ใด ของใคร ที่เป็น **"เมรย"** *(แปลว่า เร่งรีบให้แก่ตน* "เม+รย" **เม** = *แก่ตน* **รย** = *รีบเร่ง, ด่วน)* ก็คือ ยังติดเสพย์มัวเมาละเอียดขึ้น ไม่ใช่ลักษณะใหญ่ ยึดยาดเชื่องช้า เทอะทะกันแล้ว มันจะต้อง**รู้ใจที่ร้อน ใจที่เร่งอยู่ในๆ ตน** ขึ้นไปอีก ผู้ใดยังมี "จิต" ติดยึด มัวเมา อยู่กับอะไร ที่เป็นสภาพหยาบเลวขั้นรอง มีความเร่งใน ใจยึด ติดสูงขึ้น ละเอียดขึ้นอีก เป็นขั้นกลาง ก็ให้รู้ให้ชัดว่า ไม่ใช่อย่าง **"สุรา"** นะ ! แต่ก็ไม่ห้ามถ้าจะจัดการเลิก ละ ลด อด งด ตัดขาดกับมัน เพราะพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า *"อย่าประมาทแม้กับโทสภัยอันมีประมาณน้อย"* แต่ถ้ายังจัดการกับมันไม่ไหว ก็ให้จัดการกับตัว "มัวเมาที่หยาบกล้าและแรงจัด" **(สุรา)** นั้นก่อน ก็ถูกขั้นถูกตอนดี ถูกลำดับดี มีข้อสังเกต ที่ต้องขอซ้ำแซะอีก ก็คือ แม้ "สิ่งที่ติด" นั้น จะเป็นขั้นกลาง เป็นของหยาบขั้นรอง หรือ จะเป็นขั้นปลาย ก็ตาม ถ้าหาก ยังติดจัด ยังเมาแรงอยู่ ก็ยังคือ **"สุรา"** เป็น**ฐานที่ไม่ควรประมาท**ก่อนทั้งสิ้น

และ **"ปมาทัฏฐาน"** ใด ของใคร ที่เป็น **"มัชช"** *(แปลว่า ใจเดี่ยวนี้, เป็นเรื่องของใจแท้ๆเดี่ยวนี้* "ม+อัชช" **ม**=*ใจ* **อัชช**=*เดี่ยวนี้)* ก็คือ ยังติดเสพย์มัวเมาลึกซึ้งขึ้นไปอีก ไม่ใช่ลักษณะหยาบอีกแล้ว เป็นเรื่องของใจในใจ

เป็นกิเลสในภพจิตโดยตรง และต้องรู้เห็นกันเดี๋ยวนี้ในทันทันทีเดี๋ยว เป็นกิเลสขั้นโลกอัตตาแท้ ๆ หรือ ขั้นรู้แจ้งเห็นจริงให้ได้ แม้แต่ไม่เกี่ยวกับโลกหยาบใด ๆ แล้ว มีแต่เรื่องเหลือในจิต อยู่ในจิตกันแท้ ๆ ก็จะต้องจับได้ไล่ทันกิเลสกันเดี๋ยวนี้ ๆ ให้ได้ ให้เป็น "*ชานโต ปัสสโต วิหรติ*" นั่นเอง ผู้ใดยังมี "จิต" ติดยึดมั่วเมาอยู่กับอะไรที่เป็นขั้นปลาย ก็ให้รู้ให้ชัดว่า ไม่ใช่อย่าง **"สุรา"** นะ ! และ ไม่ใช่อย่าง "เมรย" ด้วย แต่ก็ไม่ห้ามถ้าจะจัดการเลิก ละ อด งด ตัดขาดกับมัน เพราะพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า "*อย่าประมาทแม้กับโทสภัยอันมีประมาณน้อย*" ดังนั้น หากใคร "รู้ทัน" กิเลสไหน เมื่อใด ก็จงรีบกระทำการลด ละ เลิก อด งด ตัดขาดมันเถิด **อย่า"ประมาท"ให้เป็น"ปมาทัฏฐาน"ติดตัว ให้มันเป็นความมัวเมาอยู่เลย** เพียงแต่ผัดผ่อนให้เนิ่นช้าออกไปจาก "เดี๋ยวนี้" **ก็เป็นการ "ประมาท" แล้ว**ทีเดียว แม้แต่ **ณ บัดนี้ เดี๋ยวนี้ เราเผลอใจห่างใจ**กันนั่นแหละคือ **"ประมาท" แล้วได้ชื่อว่า "มัชช" แล้ว "เมา"** กันถึงปานฉะนี้ นี่แหละคือ ลักษณะของ **"มัชช"**

สรุปความ และ ยกตัวอย่างง่าย ๆ **"สุรา"** ก็เช่น เสพย์ติดเมามายใน "โลกอบาย" เป็นต้น **"เมรย"** ก็เช่น เสพย์ติดเมาใน "โลกธรรม ๘ – โลกกามคุณ ๕" เป็นต้น และ **"มัชช"** ก็เช่น เสพย์ติดเมาใน "โลกอัตตา" เป็นต้น

และ **"สุรา"** คือ เสพย์ติดเมามาย อย่างแรง อย่างหนัก อย่างมาก อย่างหยาบ เป็นต้น **"เมรย"** คือ เสพย์ติดเมาอย่างไม่แรง ไม่มาก ไม่หนักเท่าขนาด "สุรา" เป็นกลาง **"มัชช"** คือ เสพย์ติดเมาอย่างละเอียดลึกซึ้ง อย่างเบาอย่างบาง เป็นปลาย ดังนั้น **หากแม้นใครยังมี "อัตตวิสัย" จัดจ้าน ยังมีมานะทิฏฐิแรงกล้า ยังเป็นทาส "โลกอัตตา" อย่างหนักอยู่ ยังถือตัวจัด ยังหลงตนเองมาก** ก็ยังคือ **"สุรา"** ยังเป็นผู้**เมาตน**ขั้นหยาบต่ำอยู่ นั่นเอง

เมื่อ**เกิดญาณ** หรือ **เกิดรู้"ฐาน"ของตน**แน่แล้ว หลังจากได้ตรวจตน จนรู้แจ้งใน โลกอบาย–โลกกาม–โลกธรรม ๘ – โลกอาตมัน ว่า ตนมีอะไร

ส่วนใด อย่างไหน **เป็น"สักกาย"** เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องโต เรื่องเด่น หยาบต่ำ จนโชว์"รูป" แสดง"ตัว"แก่เราอยู่ชัดๆ ในเรื่องนั้นการนั้น และ รู้แม้ใน"จิต" ใน"นาม"ของเราเองด้วยว่า อย่างไหน เรื่องอะไร ที่ตนยังติดมาก มัวเมาหนัก เป็น **"สุรา"** (เป็น"สุขเวทนา" ก็จัดแรงอยู่ เป็น"ทุกขเวทนา" ก็จัดก็แรงอยู่) ก็ให้รู้ หรือ อย่างไหน เรื่องอะไร ที่ตนยังติด ยังมัวเมาอยู่ เป็น**"เมรย"** ก็ให้กำหนดรู้ให้ชัดๆ เป็น**"มัชช"** ก็ให้เข้าใจ แล้วเพียรจับให้ได้ไล่ให้ทันทั้งทาง"จิต" และ ทั้งทาง"รูป" ทาง"กาย" การ"รู้"เช่นนี้ คือ **"สัมมาทิฏฐิ" เป็น"กัมมัฏฐาน"ขั้นต้นจริงๆ** เป็น"สัมมาอริยมรรค" บทที่ ๑ ที่จะต้อง"กระทำ" อย่าเอาแต่รู้ภาษา เก่งปริยัติอยู่เท่านั้นเป็นอันขาด ทุกคนที่เปล่งวาจาว่า ตนเป็น"พุทธมามกะ"ต้องควรกระทำ มิฉะนั้น จะไม่ใช่"พุทธมามกะ"จริง เพราะแม้แต่ บทที่ ๑ ของ"มรรค" ก็ไม่มี "กัมมัฏฐาน" ขั้นต้น ก็ไม่รู้ แถมยังไปเข้าใจความหมายของคำว่า"กัมมัฏฐาน" หรือ "กรรมฐาน" ผิดเรื่อง ผิดรูป ผิดบทบาท ผิดบทฝึกหัด ผิดวิธีทำเอาเสียด้วย **การปฏิบัติธรรมจึง"ไร้ผล" เพราะ"มรรค"ไม่ใช่"สัมมาอริยมรรค" มันเป็น"มิจฉามรรค"ไปเสีย**

"กัมมัฏฐาน"ขั้นต่อมา ก็คือ ต้องทำ"ฐาน"ให้ยิ่งขึ้น ซึ่งเรียกว่า **"อธิฏฐาน"แท้ๆขั้นก่อ"กรรม"**ที่เดียว

กล่าวคือ เมื่อรู้แล้วว่า ตนติดยึดมั่วเมาอะไรอยู่แล้ว เราก็จงเริ่ม"ตั้งใจ" หรือ "ตั้งจิต"หาอุบาย หาหลักเกณฑ์ มาปราบ มาลด มาเลิก จากสิ่งที่ตนติดมัวเมานั้นๆให้ได้ (**หลักเกณฑ์นั้นๆ เรียกว่า "ศีล"**) หรือ อย่างน้อยที่สุด ก็คือ "ตั้งจิต"สู้ ตั้งใจทำลายสิ่งที่เราได้"รู้ชัด"แล้วว่า ควรเลิก ควรละ ควรหน่าย ควรคลาย ควรอด ควรลด ควรทำความหลุดพ้น

การ"ตั้งใจ"คิดละ คิดเลิก คิดทำลายออก คิดสละไป คิดทำความหลุดพ้น ฯลฯ ดังนี้แล เรียกว่า **"อธิฏฐาน"**

เป็น "เจตนาละชั่วประพฤติดี" ที่ตั้งลงที่ใจของเรา เรียกกันสั้น ๆ ว่า **"ตั้งใจ"** หรือ **"ตั้งจิต"** ดังนี้ จึงจะเป็น "กุศล" แท้ จึงจะเป็น "กรรม" ดีที่สุด ที่เรียกว่า "กุศลกรรม" เพราะเป็นการกระทำที่ถึงแก่นสุด คือ "เจตนาดี" (เจตนาหัง ภิกขเว กัมมัง วทามิ) "ดี" เพราะไม่คิดเอา ไม่ก่อโลภ

"อธิฏฐาน" ที่เป็น "สัมมาทิฏฐิ" จึงไม่ได้หมายความว่า **"ขอ"** ไม่ได้หมายความว่า **คิด** *(ตั้งจิต)* **จะเอา คิด** *(ตั้งลงที่ใจ)* **จะสั่งสม คิดจะโลภมาให้แก่ตน** หรือ **คิดอยากได้โน่นได้นี่ อันเป็น "โลกียสมบัติ"** ดังที่ คนทั้งหลาย โดยเฉพาะ "คนไทย" เข้าใจผิดใน "ความหมาย" ของภาษาคำว่า **"อธิฏฐาน"** นี่อยู่ ไม่เลย !

เพราะฉะนั้น ใครผู้ใดแม้เพียงคำว่า **"อธิฏฐาน"** หากเข้าใจความหมายผิด ไปหมายเอาว่า คือ **"การขอ"** ไป**หลงผิด** ว่า **"อธิฏฐาน" คือ การตั้งจิตโลภอยากได้วัตถุสมบัติ หรือ แม้จะขออารมณ์สมบัติอะไรมาให้ตน** เช่น ขอให้รวยลาภ ขอให้ได้ยศ ขอให้ใหญ่โตมีผู้สรรเสริญ หรือ แม้แต่ขอให้มีสุข หรือ ยิ่งกว่านั้น ขอแบ่งของที่ทำทานนั้น ๆ ไปให้แก่พ่อแม่ญาติที่ตายไปแล้ว ก็เถอะ ! ก็ไม่ใช่ลักษณะของ "อธิฏฐาน" ที่ถูกต้องเลย **ยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่แท้ ๆ** จงทำความเข้าใจให้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ให้ได้ แม้แค่บาลีคำว่า **"อธิฏฐาน"** (เดี๋ยวนี้ "บาลี" มันเบียวเสียจนเกือบจะทุกตัวกันแล้ว)

ถ้าจะอนุโลมให้แปลว่า **"ขอ"** อันพอจะกล้อมแกล้มเรียกว่า เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ได้บ้าง ก็คือ *ตั้งจิตขอ "ความยิ่งขึ้น" หรือ "ความเจริญขึ้นแห่งมนุษย์" (อธิ) อย่างถูกต้องแท้จริงเถิด* คือ **ขอความหลุดพ้นจากการเห็นแก่ตัว ขอให้เราอย่าขี้เหนียว ขอให้เราเป็น "ผู้ให้"** *(ศิริมหามายา หรือ สันตุสสะเทพบุตร)* **ขอให้เราเป็นพระเจ้า เป็นพระผู้สร้าง** *(ปีตมห หรือ ชินะ)* **ขอให้เราอย่าขี้หวง อย่าขี้โลภ อย่าขี้อยากได้ ขอให้เราอย่าขี้โกรธ ขี้โมโห ขอให้เราวิเวกกาย วิเวกวจี วิเวกมโน วิเวกอุปธิ ขออย่าเป็นคนขี้ขอดจำแต่จะคิดบัญชีทวงวัตถุทวงทรัพย์จากผู้อื่น**

หรือ แม้จดจำแต่จะคิดทวงบุญทวงคุณจากผู้อื่น อย่างนี้ ก็จง "ขอ" เถิด มันเป็นการขอ "ทำดี" แล้วก็จง "ทำ" ตามที่ขอนั้นให้ได้เสมอๆ ทันที หรือ จะขอรวบยอดแม้จะยังไม่รู้สภาวะ ได้แค่ภาษาแค่บัญญัติว่า **ขอมรรค-ผล-นิพพาน** เป็นต้น นั่นก็ยังจะเป็นการ "ตั้งขันธ์จิต" หรือ "การกระทำงานบทแรกลงที่ใจ" อันถูกตรงกับคำว่า **"อธิฏฐาน"** ได้บ้าง เป็น "สัมมาอริยมรรค" บทที่ ๒ คือ **"สัมมาสังกัปโป" แท้ๆ** (นี่คือ "ฐาน" ของผู้ปฏิบัติที่สูงขึ้น หรือยิ่งขึ้น เรียกว่า **"อธิฏฐาน"** อย่างถูกต้องตรงแท้)

เป็น "กรรม" หรือ เป็น "การงาน" อันถูกแล้วโดยธรรม ตามพุทธฑิว่า *"มโนปุพพังคมาธัมมา ฯ"* คือ เริ่มขันธ์จิตก่อน "มโนกรรม" ใดที่เจ้าของมโน**ได้ตั้งสติ ได้พยายาม**อยู่เช่นนี้เสมอๆ แล้วก็**เริ่มต้น "กรรม" ด้วย "สัมมาสังกัปโป" ให้เกิด "อธิฏฐาน" ถูกตรง เข้าทิศทางสู่อริยสัจ**อย่างนี้ ผู้นั้นก็มี "มรรค" เป็น "สัมมาอริยมรรคบุคคล" ที่แท้จริงแล้ว "ผล" ก็เป็นอันหวังได้แน่นอน การบรรลุ "มรรค" บรรลุ "ผล" จะต้องเข้าแนวเข้าร่องเข้าช่องกัน ดังนี้

เช่นนี้ เรียกว่า **"กัมมัฏฐาน" แท้ๆ** จะเรียกว่า **ทำกัมมัฏฐาน** หรือ **มีกัมมัฏฐาน**อย่างไรก็ตาม ก็เป็นอันหมายเอาว่า มีการงานที่จะทำตนให้เป็นอริยะสูงขึ้นๆ ถูกต้องแล้ว ดำเนินถูก "มรรควิธี" แล้ว เป็น "สัมมาอริยมรรค" จริง มีต้น-กลาง-ปลาย มีลำดับ มีการร้อยเรียงส่งเสริม ห้อมล้อม เกื้อกูลกันในองค์มรรคทั้งหลายพรั่งพร้อม ดังที่ได้อธิบายให้เข้าใจง่ายๆ ขนมาร้อยจนบ่านนี้แหละ หรือ หากใครจะอ่านจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสอนสาวกไว้ ซึ่งผู้สนใจหลักฐานมากกว่านี้ ก็ต้องไปค้นอ่านจากพระไตรปิฎกเถิด **พระสุตตันตปิฎก มัชฌิม-นิกาย อุปริปัณณาสก์ "มหาจัตตารีสกสูตร"** ตลอดทั้งสูตรนั่นแล พระพุทธองค์ทรงอธิบายถึงมรรคสมังคี อันมีต้น-กลาง-ปลาย ลำดับการทำงานร้อยเรียงห้อมล้อม ส่งเสริม เกื้อกูลกันในองค์มรรคทั้งหลาย เป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" *(คัมภีราวภาโส)* หรือ เป็นปัจจยาการแห่งมรรค และ ผลทำงาน**ก่อ "อธิฏฐาน"**

ส่งเสริมซ่อนซ้อนๆๆกันขึ้น แยกแยะให้เห็นทั้งฝ่ายอกุศล และ ฝ่ายกุศลอันซ้อนกันอยู่อย่างละเอียดยิ่ง แล้วลงท้ายบริบูรณ์ จะเป็น**"สัมมาสมาธิ"** หรือ เป็น**"อธิจิตอันถูกต้องแล้วตรงแล้วชอบแล้ว"** ของ **อริยะ** แห่ง **พุทธ** แท้

"สัมมาทิฏฐิ" จึงเป็นประธานจริงๆ เป็นตัวนำแท้ๆ ต้องย่อมเห็น ย่อมเข้าใจว่า นี่ชั่ว ! นี่บาป ! นี่ไม่ดีแล้ว ! ควรละ ควรเลิก ควรลดความติดยึดให้จริง เป็นปัจจุบันทันที ทุกขณะ ทุกเวลา

แล้วจึงมี**"สัมมาวายามะ"** พยายามให้จริง คือ มีพฤติกรรมอันเป็นกำไร หรือ เป็นประโยชน์แท้นั้นๆ ดำเนินไปอยู่ ทวนตอบทวนรับ หรือ รับรองกันอยู่เสมอๆ (ว+อาย+อาม ว=*พฤติ* **อาย**=*ประโยชน์, กำไร* **อาม**=*รับรอง, ทวนตอบทวนรับ*)

และมี**"สัมมาสติ"** ระลึกรู้ตัว รู้สภาวะผัสสะรอบตัวอยู่อย่าง"รู้ชั่ว"ที่ตัวจะละเสมอๆ ไม่ให้ตกหล่น ไม่ให้เผลอเรอ ไม่ให้เลินเล่อ (ไม่ให้มี**"ปมาท"** ถ้ามี**"ปมาท"**ขึ้นเมื่อใด ก็คือ ไม่มี"สติ"ในเมื่อนั้น นั่นเอง)

จึงจะพ้น"ปมาทัฏฐาน"ได้

และ"ชั่ว"ที่เราจะรู้ ก็คือ**"วิภูสนัฏฐาน"** กับ**"วิฏฐาน"** ทั้งหลาย ดังอธิบายมาแล้ว โดยนัยะพอสมควร นั่นแหละ ไม่มีอื่น

เราต้องรู้**"สมุฏฐาน"**แท้ของตนที่มีอยู่

และ เพิ่ม**"อธิฏฐาน"**ขึ้นเสมอๆ จากไม่มี จนตั้งขึ้นๆ

พากเพียรใน**"กัมมัฏฐาน"** เป็น**"อุฏฐาน"** อย่าให้ขาดให้ว่างเลย

จนกระทั่งถึงซึ่ง**"วุฏฐาน"**ให้ได้ ทุกเรื่อง ทุกราว ทุกสรรพสิ่ง

เมื่อถึงขั้น**"สนฺตฏฐาน"**(*คือ เบา, คล่อง, ง่าย, ฐานที่ได้สมปรารถนาอันดีสุด*) ได้แล้ว ตาม"สัมมาทิฏฐิ" ก็เป็นอันถึงที่สุดของ**"อธิฏฐาน"** ที่เรียกว่ายอดความยิ่ง คือ มี"อรหัตตผล"สำเร็จ เป็น"สมาธิ"(*สม+อธิ*)

หรือ อธิบายความ ก็คือ มี "อธิ" อันคือ "ความยิ่ง" นั้น เป็น "อรหัตตา" อยู่ที่จิตตนเสมอ ๆ เป็นผู้มี "อัตตา" อันเรียกว่า "อรหันต์" (*อรห + อันต*) เกิดอยู่ที่ตนเนือง ๆ ไม่ขาดสาย (**สม** = *เสมอ ๆ, เนือง ๆ, ไม่ขาดสาย* **อธิ** = *ความยิ่ง, ความเหนือกว่า* อันคือ โลกุตตรจิต*แท้*)

ดังนี้ เรียกว่า **เป็นผู้มี "สัมมาสมาธิ" ถึงที่สุดเป็นยอดแห่ง "อธิฏฐาน"**

กล่าวคือ มี "จิตตั้งมั่น" มี "จิตอันเก่งกาจได้อย่างนั้น ๆ อยู่เสมอ ๆ"

"สมาธิ" หรือ **"อธิฏฐาน" แท้ ๆ ขั้นต้น** จึงเป็นการ "ตั้งจิต" หรือ "เติมจิต" ใน "เรื่องดี" เป็น "อธิจิต" เบื้องต้น เป็น "จิต" ที่ยิ่งขึ้น สูงขึ้น ขั้นแรก และ **ที่สุดแห่ง "สมาธิ"** หรือ **ที่สุดแห่ง "อธิฏฐาน"** จึงเป็นตัว "จิตตั้ง" หรือ "จิตเต็ม" เป็น "อธิจิต" สุดยอด ที่มีทั้ง "ญาณ" ทั้ง "วิมุติ" และทั้ง "วิมุติญาณทัสสนะ" ครบจริง ๆ

ต้องเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่า **"วสวัตตี"** หรือ มี **"เจโตวสิปปัตตะ"** ให้ได้เป็นผู้ทั้ง "รู้" (*ญาณ*) ทั้ง "ทำได้สำเร็จ" (*วิมุติ*) จริง ๆ **ครบ "สมาธิ ๗"** จึงจะเรียกว่า ผู้เหนือโลกแท้ ๆ อันได้ฉายาว่า "โลกุตตรบุคคล" บริบูรณ์

เมื่อ **"สัมมาทิฏฐิ"** ก็มีเป็นประธานแล้ว และ ต่อมา**ได้พยายาม ได้มีสติ**จนสำเร็จใน **"สัมมาสังกัปโป"** จริง **สัมมาสังกัปโป** นั่นแล จะจูงดึงให้ **"วาจา"** ก็จะโน้มเอนเข้าสู่ **"สัมมา"** จูงดึงให้ **"กัมมันต"** หรือ การกระทำอันเป็นที่สุดทุกอย่าง ก็จะโน้มเอนเข้าสู่ **"สัมมา"** ความรู้ดี รู้ชั่ว ก็จะละเอียดขึ้น ลึกซึ้งขึ้น ความสามารถทำดีของผู้ปฏิบัติธรรมนั้น ก็จะทำได้มากขึ้น สูงขึ้นจริง เก่งขึ้นจริง การเลือกความเป็นอยู่ให้กับชีวิต ก็จะเลือกอยู่ในสภาพที่ดีขึ้น บริสุทธิ์ขึ้น เป็นประโยชน์แก่โลก แก่ตน ถูกต้องขึ้นทุกขั้นทุกตอนไปจริง (แต่มิใช่เลือกเสพย์ หรือ เลือกอย่างคนมีกิเลส ต่ำลง ๆ แบบ "คนรู้มาก" นั้นดอกนะ !) เรียกว่า **"สัมมาอาชีโว"** เพราะเราจะรู้ จะแจ้ง จะเกิด "ญาณ" ยิ่ง ๆ ขึ้นเรื่อย ๆ

และ ยิ่งมีความเป็นอยู่ที่ดีที่ถูก *ซึ่งมี* สัมมาสังกัปโป*ที่ดีขึ้น เพิ่มขึ้นเป็น* "อธิฏฐาน" *เรื่อย ๆ* เราก็ยิ่งจะมี **"สัมมาสมาธิ"** ที่ยิ่ง ๆ ขึ้นทุกเมื่อ **"สัมมาญาณ"** ก็ยิ่งจะเจริญตาม **"สัมมาวิมุติ"** ก็ยิ่งจะแน่นิ่ง ยิ่งชัดเจน ยิ่งเป็นสภาวะที่ยิ่ง จะเห็นยิ่ง จะรู้ชัดยิ่ง จะได้สัมผัสเสมอ ๆ **"วิมุติ" ยิ่งจะเป็นรูปโตสำหรับเรา "วิมุติ" ยิ่งจะเป็น "ตัว" เป็น "ตน" ให้แก่เรา**

นั่นคือ **"สัมมาญาณ"** ก็จะเป็นของเรา !!
"สัมมาวิมุติ" ก็จะเป็นของเรา !!

เราจึงกลายเป็นเจ้าของ "วิมุติ" โดยที่ไม่ต้องยึด ไม่ต้องมีใจไปหวงแหน ผูกพันไว้เลย และ เราจะมี "วิมุติ" แสดง มี "วิมุติ" อวดชาวโลก โดยเราไม่ได้อยากอวดเลย แต่มันเป็นแล้วที่ตน มันมีแล้วที่ตน มันเป็นพฤติอยู่กับตนนี่แหละ ! **แม้ไม่อวดมันก็ต้องเป็นอยู่ มีอยู่ เปิดเผยอยู่ที่ตน บุคคลนั้น นั่นเอง** จึงเรียกว่า "สโฐ" หรือ "สฐ" *(ส+ฐ=เพียงเป็นไปกับความตั้งอยู่, สักแต่ว่าความตั้งอยู่ของตน)* หรือ "ฐน"*(ฐ+น=ความตั้งอยู่หามิได้) (หรือ ฐาน)* และแท้ ๆ คือ **"วุฏฐาน"** อันสมบูรณ์ นั่นเอง *(คือ มีได้มันคงอยู่ ก็ได้ เลิกละไล่ถอนเสีย ก็ได้)* หมายความเอาว่า เป็นจริง, มีอยู่, ตั้งอยู่ เพราะยังไม่หมดเหตุหมดปัจจัย จึงยังทรงปรากฏการณ์อยู่ แต่ภายในใจนั้นไม่มี "มานะ" กิเลสอะไรเลย แม้แต่คิดอยาก "โอ้อวด" *(สาเฐยย)* มันเป็น "ความประเสริฐที่สุด" *(เสฏฐา)* ของมันแล้วเองจริง ๆ ดังนั้น คือ สโฐ หรือ เรียก **"สฐาน"** เลย ก็ได้ นี่แหละ คือ **"สโฐ" ที่ไม่ใช่ "สาเฐยย" แต่เป็น "สโฐ" ที่เป็น "เสฏฐา" จริงแท้**

ก็จงทำความเข้าใจให้ได้ว่า **ผู้ "รู้ตนแท้" หรือ ผู้ไม่มี "อวิชชา" จริง เท่านั้น จึงจะมี "ของจริง" นี้** มีอะไรก็เป็นความจริง–ของแท้ ไม่มีปลอม ไม่ใช่อวด ไม่ใช่โกง ไม่ใช่ฉ้อฉล โดยจริงแท้

ซึ่งตามพฤติของ**ปุถุชน** หรือ แม้เป็น**เสขบุคคล**อยู่นั้น ธรรมดาๆ ก็จะยังมี "*ความปลอม–ความอวด หรือ ความโกง–ความฉ้อฉล–ความมีเล่ห์เหลี่ยม*" **ผสมปนอยู่ใน"พฤติภาพ"แห่งคนอยู่**ทั้งนั้นจริงๆ ไม่มากก็น้อย นั่นจึงคือ **"สโฐ" ที่ยังมี"สาเฐยย"** แต่เขาผู้นั้นๆ **ยัง"ไม่รู้ตนแท้"** หรือ **ยังไม่สิ้น"อวิชชา"**เป็นยอดสูงสุดแท้ๆ เท่านั้น จริงๆ ส่วน **"สโฐ"ที่เป็น"เสฏฐา"**นั้น ผู้นั้น**รู้ตนอยู่แท้ๆ** ว่า **ท่านไม่ได้ทำด้วยกิเลสอันใดเลย ท่านทำอย่างนั้นไม่ได้เพื่อตัวเพื่อตน หรือไม่เพื่อชื่นชมสมสุขอะไรของตนเลย ท่านแสดงโดยตรง เพื่อผู้อื่นโดยซื่อ จริงๆ**

และ **เป็น "อสโฐ"** ด้วย เพราะ ไม่ได้**แกล้ง**อวดจริงๆ ไม่ได้**แกล้ง**โอ่ ไม่มีอะไรฉ้อฉลเป็นกลในอยู่ในจิต เพราะไม่มีกิเลส–ตัณหา–อุปาทานใดๆเลย แม้ทำอย่างนั้น เป็นอย่างนั้นอยู่ ก็ไม่ใช่เพราะโลภะ หรือ เพราะโทสะแต่อย่างใดเลย จะคิดหวังเอาอะไรแลกเปลี่ยนกับการมี การเป็นนั้นๆ ก็ไม่มีในจิตเลย อย่าว่าแต่เป็น ลาภ–ยศ–สรรเสริญมาแลกเปลี่ยนเลย แม้แต่"สุข" เพราะมันจะ**เกิดผลสมใจ** หรือ มันดับหายไป ทำลายไป**สมใจ** **ท่านผู้มีสภาพนี้ ก็จะไม่"หลง"เป็นสุขเป็นทุกข์ เพราะการไม่สมใจ หรือสมใจนั้นๆ เป็นอันขาด** มันมีมันเป็นอยู่ของมันเองอย่างนั้น หรือไม่ ก็บรรจงทำให้งาม มีให้ดีที่สุดขึ้นไปอีก เพื่อ"ให้"แก่เขาอื่นนั้น ไปฟรีๆ เอาด้วยซ้ำไป ไม่ได้มีเพื่ออยากได้อะไรมาแลก แต่ถ้ามี ถ้าเป็นอยู่แล้ว เมื่อผู้อื่นผู้ใดเขาจะได้เห็น จะได้รู้ จะได้ชอบ จะได้เห็นดี–ยินดีแล้ว ก็จะได้นำไปทำเอาอย่างนี้บ้าง ไปเป็นอย่างนี้บ้าง ก็ดีนี่! เราก็รู้อยู่–ก็อนุโมทนาอยู่ เท่านี้เอง

"รู้"จริงๆ มี"สัมมาญาณ"อยู่อย่างนี้ จริงๆด้วย

เพราะ ผู้นั้นมี**"สมาธิ กุสโล"** มีความฉลาดยิ่งยอด **รู้ยิ่งเยี่ยมใน"อธิจิต"ต่างๆจริง** รู้จนกระทั่ง"สมาธิสส โคจร" คือ **จิตในจิตมันยังทำงานอยู่ ก็รู้"บทบาท"ของ"งานจิต"นั้นๆ**

อย่างเก่ง อย่างเร็วพลัน และ สามารถจะปรับจิตเปลี่ยนจิตให้เป็นให้ไปได้เร็วพลันด้วย หากเป็นได้ถึงปานนี้ เก่งปานนี้ ก็เรียกว่าเป็นผู้ถึง "**สมาธิสส อภินิหาร**" **ถ้ายังไม่เก่ง ยังไม่เร็วพลัน ยังไม่ได้ตามที่เจตนา ก็ยังไม่เรียกว่า เป็น "อภินิหาร"** แต่ได้เท่าใด เก่งมากเท่าใด เร็วยิ่งเท่าใด สามารถยิ่งเท่าใด ก็เป็น "อภินิหาร" ชัดแท้เท่านั้นๆ ตามที่ได้ นั้นแล

ผู้จะถึง "**ฐาน**" **สุดท้าย** มี "จิต" เป็นที่สุด จึงคือ **ผู้รู้แจ้งใน "อธิจิต 7" จริง และ เป็นผู้มี เป็นผู้ได้ใน "อธิจิต 7" แท้ๆด้วย** จึงจะทำ "อธิจิต" หรือ ทำ "สมาธิ" ได้ เป็น "สัมมา" ถึงที่สุด จนได้ชื่อว่า **มี "สัมมาสมาธิ"**

หรือ มี "จิต" ชนิดเลิศสุดยอดแล้ว อันเรียกในภาษาบาลีว่า "**มัคค**" (หรือ ไทยเขียนว่า "**มรรค**" นั่นเอง) ซึ่งมาจาก ม+อัคค ม=จิต **อัคค**= เลิศสุดยอด

ดังนั้น จะเรียกผู้ที่มีพร้อมแล้ว ทั้งสัมมาทิฏฐิ–สัมมาสังกัปโป–สัมมาวาจา–สัมมากัมมันโต – สัมมาอาชีโว–สัมมาวายาโม–สัมมาสติ–สัมมาสมาธิเต็มยศว่า เป็นผู้มี "**สัมมามรรค**" หรือ จะให้เต็มไปกว่านั้นอีกว่า เป็นผู้มี "**สัมมาอริยมรรค**" ก็หมายถึงว่า ผู้นั้นเป็นผู้มี "ผล" เป็นผู้บริบูรณ์แล้วด้วย "จิตชนิดเลิศสุดยอด" **(มัคค)** *เป็นผู้บริบูรณ์ด้วย* อธิศีล–อธิจิต–อธิปัญญา *เป็นผู้มี* "ญาณ" *มี* "วิมุติ" **มิใช่ผู้กำลังฝึกฝน หรือ กำลังปฏิบัติอยู่ ยังไม่ "สัมมา" พรั่งพร้อม ตามที่หลงเข้าใจเพี้ยนกันอยู่ในทุกวันนี้ไม่หรอก !** ที่จริงนั้น **ผู้มี "สัมมา-มรรค"** นี้ ย่อมชื่อว่า **เป็นผู้ถึงขั้น "ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา" แท้ๆ แล้ว คือ เป็นผู้ไม่มีทุกข์ ที่ชาวบ้าน ชาวเมือง เขายังพากันทุกข์อยู่**

ได้แล้วจริงๆ เด็ดขาด ซึ่งขั้น "มรรค" *(อริยสัจ)* **นี้ ผ่านเลยขั้น "นิโรธ"** *(อริยสัจ)* **อันเป็น "อริยสัจ" ขั้นที่ ๓ มาแล้วแท้ๆจริงๆ**

ออกจะแปลกที่อธิบายว่า **"มรรค" นั้น คือ "ผล"** แต่จะไม่แปลกเลย ถ้าใครทำความเข้าใจได้ว่า **"ผล" สุดยอดแห่งธรรม** นั้น ก็คือ **คนผู้ปฏิบัติตนจนมี สัมมาทิฏฐิ พรั่งพร้อม มีสัมมาสังกัปโป บริบูรณ์ มีสัมมาวาจา–สัมมากัมมันโต–สัมมาอาชีโว–สัมมาวายาโม–สัมมาสติ–และ สัมมาสมาธิ แล้วจนบริบูรณ์ถ้วนครบ นั่นเอง** เป็นผู้รู้แจ้งใน **"ทุกข์อริยสัจ"** รู้ชัดใน **"สมุทัยอริยสัจ"** และ ได้ละ ได้ล้าง ได้เลิก จนถึงขั้น **"นิโรธอริยสัจ"** แจ้งจริงจนกระทั่ง เป็น **"มรรคอริยสัจ"** เกิดปรากฏ มีประสพการณ์ขั้น **บรรลุถึง** ขึ้นมาได้ และทั้ง **"ถึง" ที่แท้** ทั้ง **"เป็นได้" อีกอย่างนั้นๆ เสมอไป** ด้วย อันเรียกในภาษาบาลีว่า **"ภาวนากิจ"** *(ซึ่งแปลว่า การเกิดผล, การบรรลุถึงเข้า, การเป็นการได้ภาวะนั้นแล้วในตน, การมีพฤติกรรมแห่งความเจริญนั้นๆแล้ว)*

"ผล" จึงคือ มรรค อันบริบูรณ์เป็น "สัมมา" ครบถ้วนแท้ ทั้ง ๘ องค์ จนเป็น **สัมมาญาณ** จนเป็น **สัมมาวิมุติ** จริงๆ นั่นเอง เป็นอริยสัจ ข้อที่ ๔ ซึ่งเป็นข้อสุดท้าย เป็นข้อปลาย หลังข้อ **นิโรธ** อันจะต้องทำให้แจ้งมาก่อนเสียอีก *(สำหรับผู้เข้าใจใน "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" ก็จงรู้ในข้อที่ว่า "มรรค" (คือ รู้ทาง) มาก่อน "ผล" ให้ดีๆ ว่า หมายเอาอย่างใด ?)*

ทุกวันนี้ มีผู้เผลอไผลกันว่า **ตนมีมรรคองค์ ๘ อันเป็น "สัมมา" กันแล้วครบถ้วน** ก็มากล้นเอาการอยู่ นี่คือ **ความเบี้ยวบาลี ชนิดสำคัญเรื่องหนึ่งทีเดียว**

อย่าได้หลงผิดกันว่า **ตนมี "สัมมามรรค" องค์ ๘ กันง่ายๆ** เป็นอันขาด ! แต่จงทำให้เกิด หรือ ทำให้ "มี" จริงๆกันให้ได้เถิด เริ่มตั้งแต่ **"ทิฏฐิ"** *มรรคองค์ที่ ๑* **ก็ขอให้ "สัมมา" กันเสียให้ได้ จนพ้น "วิจิกิจฉา" ก่อนอื่นใด** ก็ยังดี และขอให้เป็น **"ทิฏฐุชุกัมม"** กันจริงๆแท้ๆกันให้ได้เถิด (ทิฏฐุชุกัมม=บทแห่งการกระทำของเรา เป็นปัจจุบันนั้นๆอยู่ที่เดียว ที่ถูกทางด้วย)

– บทที่ ๓๒ –

เท่าที่อธิบายมาจนบ่านนี้ เกี่ยวกับ **"ฌาน"** ก็จะเห็นได้ว่า การจะทำให้เกิด**"ฌาน"**นั้น มันไม่ได้สำคัญนักสำคัญหนาอะไรกับ**การนั่งหลับหูหลับตา** ดังที่ได้หลงผิดเป็น **"มิจฉาทิฏฐิ"** กันอยู่มากล้นเหลือหลาย ว่า **แก่นของการปฏิบัติธรรมต้อง"นั่งหลับตา" หรือ วิปัสสนา–กัมมัฏฐาน นั้น คือ "การนั่งหลับตา" ที่แท้แล้ว** ไม่ใช่เช่นนั้นเสียเลยด้วยซ้ำ

แต่จะ**นั่งหลับหูหลับตาเข้าเพื่อให้เกิด"ฌาน"**นั้นก็ได้ด้วย ไม่แปลก! เพราะยืนก็ทำให้เกิด "ฌาน" ได้ เดินก็ทำให้เกิด "ฌาน" ได้ (จะหลับตาหรือไม่ ก็ได้) นอนก็ทำให้เกิด "ฌาน" ได้ หรือ แม้ขณะมีอิริยาบถอื่น ๆ ใด มีผัสสะต่าง ๆ ทำงานทำการอยู่นั่นแหละ ก็ทำให้เกิด "ฌาน" ได้ และ ยิ่งดีเยี่ยมเป็น**ปัจจุบันธรรม**อันถูกต้องตรงลงตัวเอาด้วย ถ้าทำได้เก่งแท้ด้วย ก็เป็น**"ฌาน"จริงๆ**เป็น**"ฌาน" ถาวร**เลย เป็นที่สุดที่เดียว เพราะ**มี "ฌาน"** ได้มากโอกาส มากขณะ

แล้วทำไมเราจะต้องมักน้อย ในสิ่งที่ไม่ควรจะมักน้อยเลย คือ จะต้อง**ได้ "ฌาน"** หรือ ทำให้**เกิด "ฌาน"** กันแต่**เฉพาะขณะ "นั่งหลับตา"** ก็ทำไมไม่ทำให้มัน**เกิด "ฌาน"** หรือ **ได้ "ฌาน"** กันให้มัน**มากโอกาส เป็นทุกขณะ ทุกอิริยาบถกว่านั้น** ไม่ดีกว่าหรือ ?

ที่สำคัญที่สุดนั้น มันอยู่ที่ "ความเข้าใจ" เท่านั้นเอง มันยัง**เข้าใจผิด**อยู่ *(มิจฉาทิฏฐิ)* ยังเข้าใจ **"มรรค" ของฌาน** และ **"ผล" ของฌาน** ยังไม่ได้ ยังไม่ตรงประเด็นแท้ ๆ หรือ ยังไม่เข้าใจ**เป้าหมายแท้ ๆ** ของ**สภาพฌาน**

การทำความเข้าใจให้ถูกเรื่อง ถูกเป้าหมาย ถูกประเด็นตรง ๆ จึงสำคัญมาก และ สำคัญมากยิ่งด้วย เมื่อเป็น**เรื่องของ "ฌาน"** เพราะ**มันเป็น "อุตตริมนุสสธรรม"** เป็นความละเอียด เป็นเรื่องประณีต

ขนาดผู้ได้"ฌาน"จริง มี"ฌาน"จริง ยังอธิบายสู่ผู้อื่นฟัง แจกแจง ทั้งมรรค ทั้งผลของฌาน ให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยได้ ก็ยังยากแสนยาก บางคนนั้น แม้จะมีฌานจริง ได้ฌานจริง ไม่สามารถพูด ไม่สามารถอธิบายได้นั้น มีมากกว่ามาก (*ส่วนมากที่ว่านี้ ก็คือ ผู้เรียน"ฌาน"แต่ในแบบนั่งหลับตามา จะอธิบายไม่ค่อยได้*)**ดังนั้น ผู้ไม่รู้จริง ไม่มี"ฌาน"จริง ก็ได้โปรดระวังๆ ! ให้มากๆเถิด** อย่าอวดดี (*ที่ยังไม่ดีจริง*)เลย มันเป็นเรื่องทำลายธรรม ทำลายศาสนาเอาทีเดียว พระพุทธองค์จึงได้ทรงบัญญัติปรับโทษความผิด ความอวดดีของ**ผู้ไม่มี"อุตตริมนุสสธรรม"แล้วยังดันทุรังอวด ยังดื้อแสดงนั้น ถึงขั้น ปาราชิก**

และ"สัจธรรม"มันได้เบี้ยว ได้เพี้ยน ได้ผิดไปในที่สุด ศาสนาได้ตกต่ำลงๆ นั้น มันก็เกิดมาจาก**ผู้ไม่รู้จริง ผู้อวดดี ผู้ประมาท ผู้รู้ไม่ถูกแท้แล้วถือดีหลงผิด** ทั้งหลาย นั่นแหละ เป็นผู้ทำลาย **ไม่มีใครอื่นเขาจะทำลายพระธรรม ทำลายศาสนา ได้เก่งเท่าพวก**อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน และที่ไม่เป็นจริง**ดอก !**

และ เรื่องการ**อวดอุตตริมนุสสธรรม**นั้น ก็แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 นั้น **เป็นอุตตริมนุสสธรรม ที่พระพุทธเจ้า ไม่อนุโมทนา ไม่สรรเสริญ ซ้ำกลับห้ามแสดง ทั้งตรัสสำทับอีกว่า พระองค์เกลียดชังระอา เบื่อหน่าย ขยะแขยง** (*ดังที่ได้เคยกล่าวถึงมาแล้ว แม้ใน"เกวัฏฏสูตร" ก็ได้เคยนำมาให้อ่าน ทั้งอธิบาย*) อันได้แก่

ก. อิทธิปาฏิหาริย์ เช่น ผู้มีฤทธิ์เดชทั้งหลาย ตั้งแต่เหาะเหิน เดินอากาศได้ ฯลฯ จิปาถะ ไปจนเสกนั่น เป่านี่ มีมนต์ขลัง มีพลังปลุกดินปลุกหิน ทำโลหะ หรือวัตถุต่างๆ ให้มีฤทธิ์ มีอำนาจพิลึกต่างๆได้ เมตตามหานิยมบ้าง อยู่ยงคงกระพันบ้าง คุ้มครองรักษาช่วยเหลือได้นานาประการบ้าง เป็นต้น นั้น ล้วนแต่เป็นเรื่องที่**พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นเจ้าของศาสนา ห้ามนักห้ามหนา ให้ละเว้น ทีเดียว บัญญัติไว้เป็น"ศีล"โต้งๆแท้ๆ**

เดี๋ยวนี้ ก็ไม่ "สิกขา" (*ศึกษา*) กันแล้ว ก็ไปยึดกันได้แค่ "วินัย" มาเป็น "ศีล" หรือ เหมาเอาอย่างยึดมั่นถือมั่นผิดๆ อยู่แค่ว่า "ศีล" ของพระนั้น มีแค่วินัย กับเสขิยวัตรต่างๆ เพียง 227 ข้อ เท่านั้น จึงได้ละเมิดศีล ทำลายธรรมกัน จนศาสนาบิ๋นปี๋ ตกต่ำ ไร้คุณประโยชน์แท้กัน ดั่งที่เห็นๆ กันอยู่นี่แหละ **เพราะไม่มี "ศีลสิกขา" กันอย่างจริงจัง เพราะเข้าใจ "สมาธิ" หรือ "อธิจิต" ของพระพุทธเจ้าเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" ไป นั่นเอง** จึงปลุก "พระ" (*อิฐ,หิน ฯลฯ*) ขายหาเงินกันโครมๆ ที่จริงไม่ใช่ "พระ" เลย ที่เขาปลุก เขาพุทธาภิเษกอะไรกันนั้น มันวัตถุแท้ๆ แต่ก็ได้หลอกกันจนหลงใหลเสียสนิทเสียแล้วทุกวันนี้ จึงเป็นช่องให้**อาชญากรรมทางศาสนา** ฮือฮากันขึ้นมา โจรกรรมพระศาสนากันเต็มบ้านเต็มเมือง บ้างก็เป่ามนตร์ บ้างก็พ่นคาถา บ้างก็รักษาไข้ไล่ผี (อันก็แสนจะไม่รู้ในสัจจธรรมว่า "ผี" นั้น ที่จริงที่แท้คืออะไร ?) บ้างก็รดน้ำมูกน้ำมนตร์ ซึ่งผู้ทำเองก็ไม่เคยศึกษาว่า "น้ำ" ที่ตนทำๆ ขึ้นมานั้นคืออะไร ? มันจะกลายเป็น "สุรา" กลายเป็น "เมรย" หรือ เป็น "มัชช" เป็น "วิส" ที่มอมเมาคน ที่เป็นพิษแก่คน หรือ ไม่ ? ก็ไม่เคยสำเหนียก ทำกันขึ้นมา แลกเงิน แลกทอง แลกลาภกัน เป็น "**มิจฉากัมมันโต**" อยู่เท่าใด ก็ไม่รู้ ทำกันขึ้นอยู่เกลื่อนกลน แลกข้าวแลกน้ำเขากิน แลกสร้างที่อยู่สร้างที่อวด เป็น "**มิจฉาอาชีโว**" อยู่แค่ไหนๆ ก็ไม่เคยสำเหนียก สำนึก ศึกษา วิปัสสนาดู ให้รู้ให้แจ้งแทงทะลุในอิทัปปัจจยตา หรือ ปัจจยาการของมัน ซึ่งที่จริง "น้ำมนตร์" ประเภทไหนๆ จะทำกันแบบง่ายๆ หรือ ให้พิธีใหญ่ๆ โตๆ เท่าใดๆ "น้ำมนตร์" นั้นมันก็ไอ้เหมือนกันกับตะกรุด ผ้ายันต์ ปลัดขิก หรือ วัตถุก้อน ที่นำมาปั้นมาหล่อขึ้นเรียกกันว่า "พระ" แล้วก็ปลุก ก็เสกกัน เป็นวรรค เป็นเวร นั่นแหละ ซึ่ง**มันล้วนเป็น "สื่อแห่งอัตตา"** เป็นเรื่องของ**อัตตกิลมถานุโยค**ตรงๆ แท้ๆ (*เป็น "จิตนิยม"*) ไม่ว่า จะใช้น้ำ ใช้วัตถุเหลวใดๆ หรือ ใช้วัตถุแข็งอย่างไหนๆ มันก็ไอ้เหมือนกันนั่นเอง มันต่างกันเพียงชนิดหนึ่งเป็น "ธาตุดิน" แต่น้ำมนตร์มันเป็น "ธาตุน้ำ" เท่านั้น ก็หลงเลอะทำหากินเลี้ยงชีพกัน มอมเมากัน จนทำให้ "ศาสนา" เสื่อม เพราะการ "โจรกรรม" ของตนไปเท่าใดๆ ก็ไม่เคยรู้สึก ไม่เคยเข้าใจ

มันเริ่มเสียหายกันมาตั้งแต่ "ศีลสิกขา" ไม่มี นั่นเอง แม้มี ก็จับจด และ ผิวเผินเต็มที ซ้ำมิหนำไปหลงผิด ยึดเอาอัตถสาระ เอาหลัก เอาเกณฑ์อื่นๆ เป็น "ศีล" เป็น "หลักศีลาแห่งชีวิต" ของตนเข้าไปด้วย

และ เหล่าผู้ทำๆ การเป่ามนตร์ เสก สวดอะไรกันมานักหนานั้น บ้างก็อาบัติแล้ว อาบัติอีก ด้วยล่วงกรรมขนาดเบา จนถึงปาราชิกกันไป เพราะกลายเป็น "อวดอุตตริมนุสสธรรม" ที่ไม่มีในตน เพราะ "สัปดน" *(สำนวนไทยที่ได้มาจากบาลี ก็คือ "อุตริ" หรือ อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน นั่นเอง)* ไปทำน้ำมนตร์รดเขาอยู่ และ มันได้หลอกเขา ทั้งๆ ที่ตนก็รู้ว่า ตนทำเช่นนั้น ตนก็ไม่มีฤทธิ์ มีเดชอะไร ! คนก็ได้หลง ได้เชื่อไปว่า "จะมีฤทธิ์ มีเดช ทำให้สุข ทำให้เกษม ทำให้เจริญได้ !" และแล้ว ผลก็ไม่สุข ไม่เกษม ไม่เจริญ !! ก็เกิดแล้ว เป็นไปแล้ว ซึ่งพระบรมศาสดาก็ทรงยืนยันยังกะอะไรดีว่า มันเป็นเรื่องที่จะไปหลงพึ่งอย่างไร มันก็ไม่ใช่เรื่องจะได้ "เกษม" จะได้ "สุข" จะได้ "เจริญ" อะไร ? แต่ผู้**ต้องอาบัตินั้น** ก็หาได้รู้ตนไม่ หนักแค่ใด ก็ยังไม่รู้ตัวอยู่นั่นแล้ว มิหนำซ้ำกลายเป็นค่านิยม กลายเป็นแบบอย่างแก่อนุชนรุ่นหลัง ให้หลงเอาอย่าง เอาแบบตาม แล้วก็ได้กระทำผิดต่อตามเพิ่มพอกพัฒนาไปสู่ทางเสื่อมยิ่งขึ้นๆ จนเป็น "**มิจฉาวาจา**" โต้เถียงธรรม โต้เถียงศีล โต้เถียงวินัย โต้เถียงจารีตกันอยู่ขรมๆ ในทุกวันนี้ **ยก "จารีต"** *(สิ่งที่ทำตามๆ กันมา)* **ขึ้นมาข่ม "ศีล" ข่ม "ธรรม" กันโครมๆ**

จิตที่ตั้งไว้ผิด จิตที่ยึดถือเอาผิดๆ *(มิจฉาปณิหิตตัง จิตตัง)* เพราะเข้าใจหลงเห็น หลงเชื่อ มาผิดๆ *(มิจฉาทิฏฐิ)* จึงพลอยทำผิด ปฏิบัติผิด มีกรรมผิดๆ มีความเป็นอยู่เป็นไปผิดๆ แบบอย่างแนวทาง จึงได้พาลผิดไปเป็น "มิจฉามรรค" กันไปหมด **"ผล" จึงกลายเป็น "มิจฉาผล" กันเต็มบ้านเต็มเมือง** (มิใช่ว่า ทำผิดๆ แล้ว จะไม่เกิด "ผล" เกิดนะ ! แต่ "ผล" ทางฉิบหาย !) ซึ่งก็เนื่องมาแต่การ**เข้าใจเพี้ยน** แล้วก็บานปลายมาเรื่อย จนเห็น**ผิดเป็นถูก**

ก็จงพากันสังเกตเอาจาก **"ผล" ของพุทธศาสนา** ที่มีที่เกิดอยู่เป็น "สามัญ" เห็นๆ กันอยู่ในปัจจุบันนี้เถิดว่า "พุทธศาสนา" เผล็ด "ผล" หรือผลิ "ผล" หรือ ออก "ผล" มาเป็น**คนผู้หมดโลภ-โกรธ-หลง ผู้เลิกหลงลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข กันได้แค่ใด ?** หรือ แม้แค่ "พุทธศาสนา" ช่วย**ให้คนสังวรศีล-สำรวมอินทรีย์ - โภชเนมัตตัญญุตา - ชาคริยานุโยคะ มี "ศรัทธา" แบบไหน ? มี "หิริ" มี "โอตตัปปะ" กันได้แค่ใด ? วิชชา ๘ ประการ ได้กลายเป็นเดรัจฉานวิชชากี่ประการ กันไปแล้ว ? ! ซึ่งมีกันพิลึกกึกกือ ยิ่งกว่าในสมัยพระพุทธองค์กัน ขนาดไหน ? "หลอก" และ "ล่อ" กันสุดเหวี่ยงเท่าใด ?** ก็จงสังเกตเอาเถิด !

ข. "อาเทสนาปาฏิหาริย์" เช่น ผู้มีความเก่งทางใจ ดักรู้ความคิดของผู้อื่นว่า เขาคิดยังไง ? ใครจะทำอะไรก็รู้ก่อนที่เขาจะทำจริงๆ ออกมาทางกายกรรม-วจีกรรม ดังนี้ เป็นต้น หรือ ยิ่งไปกว่านั้น เหตุ-ปัจจัยที่เป็น "อรูป" อยู่กำลังดำเนินบทบาทอย่างลึกเร้นอยู่ ซึ่งธรรมดา จะไม่รู้ได้ง่ายๆ เลย ว่า ผลของ "อรูป" ต่างๆ ที่กำลังดำเนินอยู่นั้นจะสำเร็จออกมาเป็นอย่างไร ? แต่ผู้มี "อาเทสนาปาฏิหาริย์" นั้นๆ ก็ยังอาจสามารถล่วงรู้ "ทิศทาง" รู้แนวโน้มแห่ง "ผล" ที่จะสำเร็จล่วงหน้าได้ ก็เกิดเป็นการ "ทำนาย" ไปก่อนปัจจุบัน อันเป็นเรื่อง "อนิจจัง" แท้ๆ แต่เขาก็ยังคงเห็นว่า ทุกอย่าง "เที่ยง" ทุกอย่างมีฤทธิ์เท่าเดิม มีเดชเท่าเดิม มีคุณภาพคงที่ทั้งนั้น ตาม "ความเชื่อ" ของเขา จึงมีการทำนายมีการอวดความเก่งใน "การรู้ก่อน" หรือ "การดักรู้เรื่องที่ยังไม่มี ยังไม่เกิด" นั่นเอง ซึ่งแม้ "การทายใจ" หรือ "การทำนายทายทักล่วงหน้า" ต่างๆ พวกนี้ (ซึ่งเรียกกันว่า พวก "นั่งดูทางใน") จะถูกแท้ก็ตาม พระพุทธองค์ก็ทรงบัญญัติให้ "เว้นขาด" ไว้เป็น "ศีล" กันโต้งๆ ก็มี ห้ามอวดห้ามแสดงกันชัดๆ ก็มี แม้การทายทัก-ทายใจนั้นๆ จะรู้จริง รู้ไม่จริงแค่ไหนๆ ก็ตาม มันก็มิใช่เป้าหมายของ "พุทธศาสนา" เป็นมิจฉามรรค-มิจฉาผล ซึ่งหลักฐานยืนยันในพระสูตร พระพุทธองค์ก็ได้ตรัสไว้ชัดแจ้ง

ว่า **พระองค์เกลียดชัง ระอา เบื่อหน่ายขยะแขยง แต่พุทธศาสนิกชนทุกวันนี้ กลับรักชอบ ชื่นชอบ ขยันทำ ขยันใฝ่หาเรื่องแบบนี้ ไม่เบื่อหน่าย สู้อด สู้ทน หนักเอาเบาสู้เสียด้วย ไม่ขยะแขยงกันเลย กลับเทิดทูน หลงใหล เชิดชู บูชา ผู้ทำ"อาเทสนาปาฏิหาริย์"ได้นั้นๆ เอาเสียด้วย ทิ้งกันมาก ! หลงใหลกันมาก !** ก็คิดดูเถิดว่า มัน"อวิชชา" มันไม่รู้ไม่เข้าใจกันแค่ไหน ? มันมีความเห็นมีความเข้าใจ**กลับตรงกันข้ามกัน จน"ขาวเป็นดำ"กันออกปานนี้** สำหรับปุถุชน สำหรับผู้ไม่ศึกษาธรรมะ หรือ ศึกษามาผิดๆ ศึกษามาไม่ถ่องแท้

ดังนั้น ผู้ศึกษาธรรมะ **ผู้มีศีลสิกขา มีจิตสิกขา มีปัญญาสิกขา** หรือ **ผู้มีอาชีพเป็น"พระ"** โดยสัญญากับประชาคมมาแล้วว่า จะให้เขาเลี้ยงเราโดยเราจะมาศึกษาธรรมะ ก็จะต้องมีหน้าที่"เรียนรู้" อย่าให้เป็น"อวิชชา" หรือ หลงผิดอยู่อย่างเก่า ! แล้วก็นำมาบอกปุถุชนเขา เป็นตัวอย่าง จูงดึงเขาออกมาจากความหลงใหล ความรักชอบ ซึ่งโดยที่จริง โดยสัจธรรมแล้ว **น่าเกลียดชัง น่าเบื่อหน่าย !!** อย่ามัวอำพรางกันอยู่ หรือ อย่าไปพาเขาหลงผิดอยู่ มันบาป ! มันพากันตกนรก !! (เพราะขนาดพระพุทธองค์ ผู้จะไม่ตรัสว่า "รัก" ว่า "เกลียด" อะไรง่ายๆ ยังถึงกับต้องจนตรัสออกมา ว่า เกลียด ว่า ไม่ชอบใจ เบื่อระอา กันปานนั้น มันแสดงว่า **"สุดที่จะเห็นในจุดหมายแห่งน้ำพระทัยของพระบรมศาสดา"** กันแค่ไหน ! ก็ลองคิดดูดีๆเถิด)

ดังนั้น **พระสาวกแท้** จะต้องเรียนให้รู้ความจริง(*สัจธรรม*) สิ่งที่ร้ายแรงน่าเกลียด น่าขยะแขยง ก็ต้องสอนต้องบอกเขาให้รู้ แนะทาง นำทางให้คนเขาเบื่อหน่าย ขยะแขยง หรือ ระอาออกมา อย่าให้เขาไปมัวเมา ลุ่มหลงในสิ่งผิด ในเรื่องไม่เป็นอัตถะ ไม่เป็นสาระแท้ โดยเฉพาะ ไม่ใช่"พุทธสาระ" ดังนั้น จึงจะถูก

แต่นี่"พระ" ผู้ประกาศตนเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า จะกลับไปหลงใหลเสียเอง กลับไปติด ไปยึด ไปทึ่ง ไปหวงหนัก ติดจัด ยึดจัดกว่าปุถุชน เพราะยอมลงทุน

ชีวิต ทั้งแรงกายแรงใจ ทั้งเวลามากมายให้กับมัน ก็เลยยิ่งกลายเป็นคนโง่งมงาย *(อวิชชา)* หรือ หลงใหล*(โมหะ)* หนักยิ่งกว่าคนธรรมดาๆ เขาเสียอีก แล้วยังไม่อายเสียด้วย !! ยังจะอุตส่าห์ดันทุรังนำมาอวดนำมาแสดงอีกด้วยซ้ำ ทั้งๆที่พระพุทธเจ้าห้ามไว้ เป็น "ศีล" ก็ยังไม่รู้ เพราะไม่ศึกษา "ศีล" เสียก่อน "ศีล" คือปริยัติเบื้องต้นที่จะต้องศึกษา แล้วนำมาประพฤติตาม ให้งามเป็นเบื้องแรก ในการเป็นพระสาวก ก็ยังไม่ทำจริงๆ ทำไม่ถูกต้น–กลาง–ปลายให้ได้ก่อน แล้วเรื่องลึกละเอียดไปจนถึงขั้น "จิตสิกขา" มันจะรู้ได้ มันจะถูกได้อย่างไรกัน ? จึงได้พากันดันทุรังทำผิดๆกันสืบเนื่องกันมา จนใครจะพูด**ให้กลับไปหาความถูกต้องอย่างเก่าอย่างเดิม** ก็ไม่ฟัง ! *(สำหรับผู้มี "มานะทิฏฐิ" แรง)* ซ้ำมิหนำหาว่า *ไอ้ที่พูดให้กลับนี่ผิดเอาด้วย !* **ต้องอย่างที่ตนหลง ตนทำตามๆกันนี่แหละ จึงจะถูก !** และยึดแน่นจริงๆกันอย่างนี้ด้วย ถ้าหากแม้นจะมีใครมาตำหนิติเตียนเอา "ด้วยศีล" *(ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้โต้งๆ)* เป็นข้ออ้างแท้ๆ ก็ยังไม่ยอม ! ศาสนาจึงเรียวลงๆ เพราะพระธรรมคำสอนที่ว่า *"ผู้รู้จะพึงติเตียนเราได้ด้วยศีล !"* นั้น ก็ไม่มีฤทธิ์ ไม่มีน้ำยาเสียแล้ว ไม่รู้เรื่องกันแล้ว ก็ขนาดท่านผู้รู้ ท่านยังไม่ได้งัดเอาที่ท่านเองรู้อีกอันเป็นความละเอียดอีกมากมาย ออกมาท้วงติงด้วยซ้ำ ท่านอุตส่าห์เอาคำห้ามที่เป็น "ศีล" เป็นกฎ เป็นหลักหยาบๆโต้งๆง่ายๆ มายืนยันกับคำท้วงคำติกันแท้ๆ ก็ยังไม่ยอมแล้ว เรื่องอันลึกซึ้งละเอียดกว่านี้ ที่จะพึงนำมากล่าวกัน ก็เป็นอันหวังได้ว่าไม่มีผลอะไร

กระนั้นแหละ ถ้านักปฏิบัติธรรม หรือ "พระ" ผู้ใด หากถือยึดมั่น จน **"ผู้รู้จะพึงติเตียนเราด้วยศีล" แท้ๆ ก็ยังไม่ยอม ยังไม่สำนึก ก็เป็นอันหวังได้ว่า ผู้นั้น จะไม่มีความเจริญก้าวหน้าใด ยิ่งขึ้นไปได้อีกแล้ว** (เพราะขนาด "ศีล" อันเป็นหลักเบื้องต้น ซ้ำเป็นหลักฐานที่พระศาสดาตรัสไว้ออกยืนยันเถียงไม่ได้ออกปานนี้ ยังใช้ไม่ได้แล้วกับ "เขา" ผู้นั้นๆ ก็เป็นอันจะช่วยกันยิ่งกว่านั้น ก็ไม่ได้อีกเลย)

และ เรื่องอวดความเก่งเล่นทางใน ทายใจ ทายอรูป หรือ บอกแจ้งสิ่งที่ยังไม่เกิด เรื่องอวดอุตริมนุสสธรรมพรรค์นี้ มันล่อแหลมกับ "ปาราชิก" ยังกะอะไรดี

พุทธศาสนิกชนทั้งหลายทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อย ก็ไม่ช่วยกวดขันกัน ไม่ทักท้วงกัน ไม่กระหนาบห้ามกันให้แข็งแรง แต่กลับปล่อยให้อวด ปล่อยให้แสดง ปล่อยให้เผยแพร่ ปล่อยให้ผู้ไม่รู้ (*"พระ" ผู้อวิชชา*) มอมเมาชาวบ้านกันอยู่ได้ "ความงมงาย" ก็ยิ่งจะเกิดมากและมากยิ่งๆขึ้น เพราะ "พระ" ผู้ยังมีความโลภ ก็จะฉวยโอกาสอวด ฉวยโอกาสแสดง เพื่อแลกลาภ เพื่อแลกยศ เพื่อแลกสรรเสริญต่างๆ จน**บางองค์ปาราชิกไปแล้วก็ไม่รู้กัน** และก็ได้ปาราชิกโดยต่างก็ไม่รู้กัน ก็มีอยู่เนืองนอง

กล่าวคือ ท่าน**ผู้ใดมี "อุตตริมนุสสธรรม" นั้นจริงแท้** รู้แน่แท้แก่ตน **ไม่ใช่ทำไปอย่างไม่แน่ใจ ทำออกไปอย่างเสี่ยงอย่างทาย** หรือ **ไม่เป็นจริง** (*อภูต*) จะแสดงฤทธิ์แสดงความเก่งใด ก็จะต้องเป็นจริงแน่ใจจริง จะต้องสำเร็จจริงสัมฤทธิ์ผลจริง จึงจะชื่อว่า **เป็นผู้มี "อุตตริมนุสสธรรม" ในตนแท้** ถึงผู้นั้น แสดง ก็ถือว่า ไม่ปาราชิก ก็รอดตัวไป เพราะไม่ได้หลอกใครไม่ได้ลวงใคร ทำออกมาก็เป็นจริง (**อิทธิปาฏิหาริย์ แท้** แม้จะเป็นเชิงเดรัจฉานวิชชา ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นอาบัติ ผิดศีล ผิดธรรมวินัยอยู่นั่นแหละ) ทำนาย หรือ พยากรณ์ออกมา ก็เป็นของแท้แม่นแท้ (**อาเทสนาปาฏิหาริย์ แท้** แม้จะเป็นเชิงเดรัจฉานวิชชา ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นอาบัติ ผิดศีล ผิดธรรมวินัยอยู่นั่นแหละ) แต่ถ้า **ผู้ใดไม่มี "อุตตริมนุสสธรรม" นั้นจริง** โดยไม่มีความเก่งจริง ไม่มีฤทธิ์จริง (*อสันต*) ทำออกมาไม่เป็นผลจริง (*อภูต*) ทำนายออกมาผิดๆพลาดๆ **หากผู้นั้นเป็น "พระ" ได้ทำออกมาอย่างนี้ ได้ทายออกมาอย่างนี้ และได้ผิด ได้พลาด ดังกล่าวนี้แล้ว โดยตนประกาศตน หรือ แสดงตนเป็นคนอวด เป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำในการทายนั้นๆ ผู้นั้น ก็ปาราชิกแล้ว ทุกคน**

การแสดง "อุตตริมนุสสธรรม" จึงไม่ใช่เรื่องน่าแสดงกันง่ายๆ และ **"อุตตริมนุสสธรรม" ในประเภท 1** คือ **"อิทธิปาฏิหาริย์"** กับ **"อาเทสนาปาฏิหาริย์"** นี้ แม้มีจริงเก่งเยี่ยมขนาดใดๆ **ก็อย่าแสดงกันเลย พระบรมศาสดาไม่ทรงอนุโมทนา ไม่สรรเสริญเลย** และถ้ายิ่งไม่แท้ ไม่เก่งด้วยละก้อ อย่าอวด ! อย่าเสี่ยงกับ **ปาราชิก** กันเล่นเป็นอันขาด

สำเหนียกกันให้มาก ๆ เถิดว่า **อิทธิปาฏิหาริย์-อาเทสนาปาฏิหาริย์นี้ มันเสียมากกว่าได้ มันทำลายศาสนามากกว่าช่วยศาสนา** จงพยายามหันมาสนใจใน "**อุตตริมนุสสธรรม**" ประเภท 2 กันให้มาก ๆ เถิด เพราะเป็น "อุตตริมนุสสธรรม" ที่เป็นประโยชน์แท้ ส่งผลแท้ **เป็น "อุตตริมนุสสธรรม" ที่พระบรมศาสดา กับ พระสาวกทั้งหลายใช้สร้างศาสนาสืบพระธรรมกันมาโดยตรง** และ จะต้องให้ "ตรง ๆ –ถูกเป้าแท้ ๆ" กันด้วย **แล้วจงช่วยกันอวด ช่วยกันแสดง ให้มากให้เสมอ แต่อย่าให้เกิน "ภูมิธรรม" แท้ ๆ ของตน หรือ ตนต้องมีจริง เป็นจริงด้วยนะ! ระวัง! ก็ต้อง "ปาราชิก" เช่นกัน ถ้าไม่มีในตนจริง ไม่เป็นจริง** และอนึ่ง ให้ถูก "ฐาน" ของผู้จะรับจะรองธรรมนั้น ๆ ด้วย *(ไม่เช่นนั้น อาบัติปาจิตตีย์)*

ประเภท 2 นั้น **เป็น "อุตตริมนุสสธรรม" ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุโมทนาสรรเสริญ** ซ้ำย้ำยืนยันว่า พระองค์เองก็แสดงอย่างนี้ ๆ ทั้งตรัสกำชับกำชาแก่พระสาวกก็นักหนาว่า เธอก็จงทำอย่างนี้ สอนอย่างนี้ ทำนัยะแต่ดั่งนี้เถิด เช่น *ท่านทั้งหลายจงหยุดเสพย์สิ่งมอมเมาเสีย ทำตนให้ห่างเหินให้เลิกขาดจากสิ่งมอมเมาเสียเถิด* ดังนี้ เป็นต้น **ซึ่งผู้จะบอกเขาให้หยุดก็ทำกับตนเองได้สำเร็จ แล้วมาบอกผู้อื่นให้ทำตาม ก็ทำได้สำเร็จอีก** ดังนี้ เรียกว่า **เป็น "ปาฏิหาริย์"** (สิ่งมอมเมา นั้น ภาษาบาลีก็คือ **สุราเมรยมัชช**)

หรือ จะเป็น "พระอนุศาสนี" *(คำสอน)* อื่น ๆ มากมาย เช่นว่า เธอจงอย่าขี้เกียจขี้คร้านเลย จงเป็นผู้ขยัน ๆ เถิด ดังนี้ ก็เช่นกัน หรือ เธอจงกินข้าวมื้อเดียวเถิด อย่ากินข้าวหลายมื้อเลย หรือ เธอเลิกพอกหน้าพอกทาแป้งหยุดเขียนคิ้วทาน้ำหอมเสียเถิด จะเป็นผู้บริสุทธิ์ขึ้นเจริญขึ้นสูงขึ้น ถ้ายังพอกยังทาก็ยังไม่บริสุทธิ์ ยังไม่สูง ยังไม่เจริญ ยังไม่อยู่ในหมู่คนผู้ได้ชื่อว่า "พรหมจรรย์" นะ! แล้วผู้ได้รับคำบอกคำสอน ก็ทำได้ เห็น "ผล" ดี เมื่อหยุด เมื่อเลิกขาดได้จริง ว่าพ้นภาระ หมดทุกข์หมดร้อน เพราะได้เลิกได้หลุดพ้นจากเรื่องติดพอกติดทา ทั้งได้เข้าใจใน "ความหลงผิด" แต่เก่าก่อนของตนด้วย ดังนี้แล **เป็น "ปาฏิหาริย์"**

มันเป็นความเก่ง ที่ได้ช่วยคนซึ่งไป "ติดโรค" อันคนไม่ต้องไปเป็น "โรค" อย่างนั้นหรอก ! ให้หายขาดออกมาได้ เช่น ช่วยคนผู้ไปติดโรคพอกหน้าทาแป้ง ฯ อย่างนี้ เป็นต้น นี่แหละ หรือ พระอนุศาสนี ที่ทรงกำชับกำชาไว้มากหลายว่า *อย่าเมาลาภ เมายศเลย จงหยุดเมาลาภ เมายศเสียเถิด* แล้วผู้นั้น ก็ค่อย ๆ ช่วยเตือนยา ทำความเข้าใจ ชี้โทษภัยแก่กัน จนเลิกละหายขาดได้อีก ดังนี้ **ก็เป็น "ปาฏิหาริย์"** และ **มันเป็น "ผล" ช่วยโลก ช่วยสังคม ตรง ๆ** ซ่อนอยู่ในสภาพ "เชิงซ้อน" อยู่ในโลกจริง ๆ ไม่ใช่เรื่องต้น ๆ ง่าย ๆ ธรรมดา ๆ เลยแท้ ๆ หรือ เธอจงทำอย่างนี้ ๆ จงอย่าทำอย่างนั้น ๆ เพราะอย่างนี้อย่างนั้นชั่ว หรือ เธอจงอย่าฆ่าสัตว์เลย จงเป็นผู้ไม่ฆ่าสัตว์เถิด เธอจงอย่าพูดปดเลย จงเป็นผู้พูดแต่คำจริงเถิด ดังนี้ ฯลฯ ผู้ใดมี "มรรค" มี "ผล" ใด หลุดพ้นวิมุติมาแล้ว จากกิเลสตัณหาใดได้แล้ว ก็จงพากันบอกต่อ แสดงต่อ ๆ สอนกันต่อ ๆ ไปเถิด **"ปาฏิหาริย์"** เช่นนี้ ๆ ไม่สมควรบอก ไม่สมควรแสดง **หรือ ?**

ดังนี้แล เรียกว่า **"อนุศาสนีปาฏิหาริย์"** กล่าวคือ **ผู้มี "ผล" แล้ว** *(สัมมาอริยผล)* ก็เอามาสอนผู้อื่นกัน **ผู้มี "มรรค" แล้ว** ก็นำมาบอกกันแนะกัน **ผู้มี "วิมุติ" แล้ว** ก็เล่าแจ้งแถลงไขสู่กันฟัง **ผู้มี "ฌาน"** ก็อธิบาย "ฌาน" เน้นฌาน **ผู้มี "สมาธิ" แท้ ๆ ตรง ๆ** ก็แจกแจงแจ้งเล่าสู่กันต่อ ๆ ไป ตามขั้นตอน ตามฐานแห่งผู้นั้น ๆ ซึ่งเป็นการบอกผู้อื่นสอนผู้อื่น **อธิบายแก่ผู้อื่นตามภูมิแท้แห่งตน ๆ** และ แม้จะต้องยืนยัน "ผล" ที่ตนได้ ที่ตนมีอยู่ เป็น **ยถาวาที ตถาการี** หมายความว่า **พูดอย่างไร ก็ทำได้อย่างนั้น ทำได้อย่างไร ก็พูดอย่างนั้น** ก็จงแสดง จงอวด จงยืนยันซิ ! **เพื่อความบริสุทธิ์ตน เพื่อความจริงที่จะพิสูจน์ความจริงยิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อความเป็นปรมัตถ์แท้ เป็นปัจจุบันจริงที่สุด เพื่อพิสูจน์สวากขาตธรรมแห่งพระพุทธองค์** ว่า

1. เป็นธรรม ที่ตัวคนผู้นั้นทำเอง สมควรจะเห็นได้จริงเอง มีจริงเอง เรียกว่า **"สันทิฏฐิโก"** มิใช่เป็นเพียงคำสอนสวย ๆ แต่ทำไม่ได้ หรือ เป็นเพียงปรัชญาปากเปล่า ดังที่มีผู้กล่าวหานั้นไม่ !

2. เป็นธรรม ที่ทำได้อยู่ บรรลุได้จริง "แม้ในขณะนี้" นี่ไง ! เรา ผู้พูดนี่แหละบรรลุอยู่ หลุดพ้นมาได้อยู่ พิสูจน์ยืนยันกาละแห่งปรมัตถ์ แท้ เป็นปัจจุบันที่สุดจริงๆ เรียกว่า **"อกาลิโก"** คือ ไม่ว่าเมื่อใด ไม่จำกัดยุคสมัย อีกทั้งเป็นข้อพิสูจน์ค้านพวก "มิจฉาทิฏฐิ" ที่ไปหลงเข้าใจผิดอย่างบักอกบักใจ **จนกล้าพูดออกมาอย่างเต็มปากเต็มคำกันได้ ว่า** *ปัจจุบันนี้ ยุคนี้ ปฏิบัติไม่ได้ บรรลุไม่ได้ ยุคนี้ สมัยนี้ กาลนี้ พระอริยะไม่มี พระอรหันต์เป็นไม่ได้แล้ว* (กัมมัสสกตาญาณ ข้อที่ 10 ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ผู้มีความเข้าใจ หรือ มีความเห็นแน่ๆว่า พระอริยะไม่มี ! ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจน บรรลุมรรค – ผล แล้วสอนให้ผู้อื่นรู้ตามได้ ไม่มี ! ผู้มีความเชื่ออย่างนี้ นั่นแหละ คือ **"มิจฉาทิฏฐิ"**

ซึ่งล้วนเป็น **"วาจาวิฏฐาน"** ด้วย ทั้งเป็นคำพูดที่**ประจานตัวผู้พูดเอง** นั่นแหละด้วย ว่า **ตัวผู้พูดนั้นไม่รู้ธรรม ไม่รู้พุทธ ที่แท้จริงบ้างเลย และ ตนเอง แม้จะปฏิบัติธรรม ศึกษาธรรม จนขึ้นชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติอย่างวิริยะอุตสาหะเป็นผู้พากเพียรเรียนรู้ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น่าจะเรียกได้ ว่า "ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ"** (*สุปฏิปันโน*) ออกปานใดๆ ก็ตาม แต่ก็ไม่รู้ ไม่แจ้ง ไม่สำเร็จใน "มรรค" ใน "ผล" เลยแม้น้อย (ซึ่งถ้ายังไม่นับถึงขั้นเป็นพระ-โสดาบันเต็มตัว ก็น่าจะรู้มรรค รู้ผลของ "ปหานกิจ" ต่างๆบ้าง เช่น ตทังคปหาน วิกขัมภนปหาน หรือ แม้ไม่มีสมุจเฉทปหาน มันก็น่าจะมีปฏิปัสสัทธิปหาน หรือ นิสสรณปหาน เป็น "ผล" กันบ้าง อันเป็นการพ้น "สักกายทิฏฐิ" หรือ เป็นการลด "สักกาย" ในตน ในบางเรื่อง บางกิเลส บางตัณหา นี่เล่นไม่มีอะไรเอาเลย !)

บางคนนั้น มิจฉาทิฏฐิถึงขั้น*กระด้างท้าทาย*ด้วย จนกล้าพูดออกมาได้ว่า พระอริยะไม่มี ความบรรลุ "มรรค" บรรลุ "ผล" ไม่มี มันก็คือตัวเองนั่นแหละ ไม่มี ไม่สามารถรู้ด้วย และตัวเองนั่นแหละ รู้มาก็ผิด ศึกษามาผิดๆ ปฏิบัติผิดๆ ปฏิบัติไม่ตรง ไม่ถูกมรรค ปริยัติก็ไม่ถูกไม่ตรงมรรค ทำตามๆกันมาก็ผิดๆ *จนแน่ใจปักใจมั่นใจใน "ความผิดๆ" นั้นๆกัน*

กระทั่งเป็น " มิจฉาทิฏฐิ " *กระด้างท้าทาย* ฉะนี้แล ชื่อว่า ผู้ไม่มี "กัมมัสสกตาญาณ" ในข้อที่ 10 เอาเลย **จึงเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" แท้ๆ** *ถาวร* **มาแต่ต้น***(อย่างน่าสงสารจริงๆ)* จึงได้พูดด้วยความหลงผิดอย่าง**แน่ใจ ปักใจ** ออกมาค้านพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า **" ตราบใดที่มีผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตราบนั้นโลกไม่ว่างจากพระอรหันต์ "** จึงเป็นการประจานตนเองออกมาอีกแง่หนึ่งด้วยว่า **"แท้ๆตนนั้นมิใช่ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอะไรดอก !"** จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าทำกันเลย น่าคิดน่าใคร่ครวญกันบ้าง

3. เป็นธรรม ที่มีผลพิสูจน์จริง*(อย่างวิทยาศาสตร์)* เรียกกันมาดู มารู้ มาเห็นมรรคเห็นผลได้จริงๆ อวดได้ แสดงยืนยันอยู่ให้เป็นเครื่องพิสูจน์ได้จริงๆ เรียกว่า **"เอหิปัสสิโก"** มิใช่ธรรมะที่เป็นเล่ห์ เป็นกล หรือมิใช่ธรรมะที่น่าเกลียดน่าชัง น่าอับน่าอายอะไรเลย ทั้งไม่ใช่ธรรมะที่จะต้องอำพราง ต้องปกปิดซ่อนเร้น หรือ บรรลุธรรมแล้ว ก็ต้องขยาดขลาดกลัว ไม่แกล้วกล้าอาจหาญ ต้องอมพะนำอยู่ เปิดเผยก็ไม่ได้ บอกใครก็ไม่ได้ อย่างที่**ได้หลงยึดเชื่อตามๆกันมามากหลาย นานแล้ว**นั้น ไม่เลยจริงๆ แท้จริง เป็นธรรมที่ท้าทาย หรือ เรียกร้องให้ใครๆมาพิสูจน์ มารู้ มาเห็น "ของจริง" กันต่างหาก

ที่ต้องอมพะนำ หรือ ซ่อนเร้นปกปิดกันนั้น ก็เพราะเรื่องได้เกิดติดต่อสืบเนื่องกันนานมาแล้ว โดยอาจารย์ที่มี "เล่ห์" เกจิอาจารย์ที่มี "เชิงกล" บางรูป *ได้ช่วยกัน "หลอก" ไว้ ได้วางหมากกลสร้าง "อาณาจักรแห่งความกลัว" ไว้ ด้วยการ "เบี้ยวบาลี" อย่างฉลาดแกมโกงกันไว้* อาจารย์บางรูปก็ทำไปโด**ยตนไม่รู้ตัว***หรอก ! เพราะยังมี "อวิชชา" คือ จิตยัง "หลงผิด" แท้ๆ (โมหะ) ส่วนบางรูปนั้น* **ทำเพราะอำนาจกิเลสตัณหา ทำโดยรู้ทั้งรู้***ในรายละเอียด มีปัญญาเข้าใจแสนเข้าใจ แต่ก็ด้วยอำนาจกิเลสตัณหาของตน จึงทำลงไป ไม่ละอายต่อบาป ไม่เกรงกลัวต่อบาป* คือ **สอนอธิบายตีขลุม อธิบายกำกวม สอนตัดลัดความ รวบๆพรางๆกันไว้เลย** เช่น สอนว่า

"อุตตริมนุสสธรรมนั้น แสดงไม่ได้บอกใครไม่ได้เลย !" เป็นต้น หนักๆเข้า ก็ถึงขนาดมดเท็จดื้อๆ ค้านคำสอนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาตรงๆเลยว่า *"อุตตริมนุสสธรรมนั้น แม้จะมีในตนจริงๆ ก็บอกก็แสดงแก่ใครไม่ได้ !"*

เหตุที่เขาผู้นั้น**พอใจจะพูด**ดังนี้สอนดังนี้ ก็เพราะ**ตนไม่มี "อุตตริมนุสสธรรม"** จึงยินดีใน**คำสอนอันบิดเบือนสัจธรรม**นี้ เพื่อบำบัด "มานะกิเลส" ของตน เพราะ "อิสสากิเลส" ของตัวมันทำงาน และ เพื่อค้ำจุนบัลลังก์ "ลาภ–ยศ–สรรเสริญ–สุข" ของตน ดังที่เคยกล่าวถึงมาแล้ว

ผู้ใดยังมีกิเลส–ตัณหาหลายอย่างอยู่จริง และ แรงจริง ก็พอใจที่จะ**เบียวบาลี**อยู่มากจริงๆ แม้ขณะนี้ อ่านคำอธิบายนี้อยู่ เดี๋ยวนี้ ! ก็จะยังค้านแย้งอย่างจะคิดแย้งอยู่ และ จะพยายามหาแง่หาเงื่อนมาเถียง มาค้านเอาจริงๆด้วย **อย่าค้านอย่าแย้งเลย !** เพราะเพียงแค่**ใน "อภิณหปัจจเวกขณ ๑๐"** ที่ภิกษุพึงนำมาพิจารณาเนืองๆ ระลึกเนืองๆแท้ๆ ข้อที่ ๑๐ ก็ยืนยันโต้งๆอยู่แท้ๆว่า **"นักบวชควรพิจารณาเนืองๆ** *(อภิณห)* **ว่า อุตริมนุสสธรรม อันเราได้บรรลุแล้วนั้น มีอยู่หรือไม่ ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อเขิน หรือ เก้อยาก** *(มังกุ)* **เมื่อเพื่อนนักปฏิบัติธรรมถาม ในกาลภายหลัง"** ดังนี้นั้น ท่านเหล่านั้น ก็ได้**พิจารณาเนืองๆ** ตามคำตรัสคำสอนของพระพุทธองค์บ้างหรือเปล่า ? อย่าว่าแต่**พิจารณาเนืองๆ**เลย เอาแค่**นานๆนำมาทบทวนดู ยังรู้ใจความดี หรือ ยังจำได้อยู่หรือเปล่า ?** และ ถ้ารู้ใจความดีแล้ว ในใจความแห่งคำตรัสคำสอนนั้นนั้น มันหมายความว่า **ให้บอกได้ ให้แสดงได้ หรือ บอกไม่ได้แสดงไม่ได้ ?** ลองคิดกันดีๆ

หรือ ในเหตุผลอื่น หลักฐานยืนยันอื่น ทั้งคำสอน ทั้งแบบอย่างอื่นๆใดๆ แม้แค่ใน**สวากขาตธรรม**นี้เอง ก็ตาม "สันทิฏฐิโก" ก็ดี "อกาลิโก" ก็ดี "เอหิปัสสิโก" ก็ดี ก็ล้วนแต่ผู้รู้ธรรมจริง ผู้บรรลุธรรมจริง ได้มรรค ได้ผล จะต้องแสดงธรรม **ให้เป็น "สวากขาตธรรม" ตามอย่างพระบรมศาสดา** คือ ต้องบอกวิธีบอกแนวทางจะเดิน (คือ บอก "มรรค" ไม่ใช่มี "มรรค" หรือ เกิด "มรรค" ดอกนะ ! จับความละเอียดดีๆ และ มันจำเป็นต้องบอก) ให้แก่ผู้ยังไม่รู้ เพื่อจะได้นำไปทำ

แล้วจึงจะ**เกิดเป็น "สันทิฏฐิโก"** คือ *ควรได้ควรเห็นควรเป็นธรรมนั้นๆ เอง* และ **เป็น "อกาลิโก"** คือ *จะได้พิสูจน์ด้วยตนเองจริงๆ ว่า แม้เดี๋ยวนี้เวลานี้ ก็ยังมี "อุตริมนุสสธรรม" ที่บรรลุได้จริง ไม่จำกัดกาล* หรือ **เป็น "เอหิปัสสิโก"** คือ *เมื่อได้ที่ตนจริงแล้วผู้ได้นั้น จะรู้ด้วยตนเองจริงๆ ว่า* **มันจริง**เหลือเกิน ! *จริงอย่างจะเห็นใจคนอื่นที่เดียว ว่า เขาจะเชื่อใน* **จริง** *นี้หรือ ? หรือไม่ก็ปรารถนาดีที่จะให้เขาเห็นใน* **จริง** *นี้บ้างเหลือเกิน* มันแน่ใจเหลือเกินที่จะท้าทายให้มาพิสูจน์ หรือ เรียกร้องให้มาดูของจริงกัน *อันก็คือ เรียกร้องมาดูที่เราเป็นเรามี นี่แหละ เป็นอย่างน้อย* **ดังนี้เอง คือ "เอหิปัสสิโก"** แต่ถ้าไม่ให้ผู้ได้ "อุตริมนุสสธรรม" นั้น *บอก ไม่ให้แสดง แล้วมันจะมี* **สันทิฏฐิโก – อกาลิโก – เอหิปัสสิโก** เกิดได้อย่างไร ? มันก็มีแต่จะกุด จะห้วน จะด้วน จะสั้นลงๆ เท่านั้นเอง **ผู้ "เข้าใจผิด" ดังนี้ นี่แหละ** ที่ได้ช่วยกันทำให้ศาสนากุด ศาสนาห้วน ศาสนาด้วน–สั้นลงจริงๆ และ พุทธศาสนามันก็ได้กุด ได้ห้วน ได้ด้วน ได้เละเทะเปะปะไปจนจะไม่มี "จริง" *(สัจธรรม)* กันอยู่แล้ว ใช่ไหม ? ที่พูดนี้แกล้งหาเรื่องลงโทษ ใส่ความหรือเปล่า ? คิดดูดีๆ

แต่เรื่อง "อุตตริมนุสสธรรม" นี้ มันก็เป็นเรื่อง**สำคัญมาก** ซึ่งถ้าผู้ใด **ไม่มีในตนจริง**และ**ไม่เป็นอุตตริมนุสสธรรมจริง** แล้วไปโม้ ไปอวด ไปแสดงกันเลอะๆเทอะๆ มันก็จะฉุดศาสนาให้กุด ให้ห้วน ให้ด้วน ให้สั้นได้ร้ายแรงเช่นเดียวกัน พระพุทธองค์จึงทรงตราวินัยเรื่องนี้ เอาโทษแรงถึง**ปาราชิก** สำหรับ **ผู้ไม่มีจริง** หรือ **บอกแสดงอุตริมนุสสธรรมที่ไม่จริง** จึงจะต้องสังวรระวังกันให้มากๆ ในเรื่องนี้

แต่นั่นแหละ **ตามที่เป็นอยู่จริงแล้ว ในทุกวันนี้** *มันก็ล้วนต่างบอกต่างแสดง "อุตริมนุสสธรรม" กันอยู่โครมๆ ทั้งนั้นแหละน่า !* คือ พระทั้งหลายก็ดี นักปฏิบัติธรรมเยอะแยะทั้งหลาย ก็ตาม ต่างก็บอกเรื่อง "ฌาน" พูดเรื่อง "มรรค" อ้างอวด "ผล" ดีอย่างโน้น เป็นอย่างนั้น พิลึกอย่างโน้น น่าทึ่งแท้อย่างนี้ หรือไม่ก็ ว่ากันถึงขั้น "จิตว่าง" ขั้น "สุญญตา" โน่นเลย ! โครมๆ ประหนึ่งผู้พูดนั้น เป็นแล้ว มีแล้วกันอยู่ดื่นดาษนั่นแหละ จะมามัวตู่กันไปทำไมมี ?

ข้อสำคัญ ตนอ้างแล้ว อวดแล้ว ก็กลับไม่กล้ารับรองตน ว่า ตนเป็นจริง มีจริง บรรลุจริง นี่สิ !! คือ **ความไม่แน่แท้จริงของผู้นั้น** *มันเผลอพูด มันเผลออวดด้วยกิเลสออกมาไม่รู้กี่ครั้ง นับไม่ถ้วน* ถ้าจะจับ "ปาราชิก" เพราะอวด "ฌาน" อวด "สมาบัติ" อวด "วิมุตติ" อวด "สุญญตา" ฯลฯ อันเป็นทั้ง "มรรค" เป็นทั้ง "ผล" ของพุทธวิชชาแท้ หรือ จะอวดเก่งหายตัวได้ อวดทายเก่ง อวดตาทิพย์ ฯลฯ อันเป็น "มรรค" เป็น "ผล" ของพวก เดรัจฉานวิชชา คือ พวกหลงผิด หลงทิศหลงทาง ที่พระพุทธองค์ทรงห้ามเอาด้วย หรือ รวมความ ก็คือ **อวดอุตตริมนุสสธรรม** นั่นแหละ กันแล้วละก้อ *ก็จะต้อง "ปาราชิก" กันทั้งหมดนั่นเอง* โดยเฉพาะพระใหญ่ ๆ ภูมิสูง ๆ หรือ ผู้เรียนมาก ๆ จริงไหม ? คิดดูดี ๆ

ผู้มี**จริง**นั้นจริงแล้ว จะแกล้วกล้า อาจหาญ และ กล้ารับรองต่อความจริงของตน และ จะมีญาณเห็นเลศเล่ห์ เห็นสิ่งควรอำพราง หรือ ไม่ควรอำพรางจริง จึงจะรู้เลศอำพรางของผู้ยังมีกิเลส ตัณหาได้จริง ๆ มันรู้เพราะฐานจิตมีความสะอาดจริง มันจึงเห็นความสกปรกของโลกียะได้ชัด **เหมือนกระจกเงาที่เช็ดสะอาดเท่าใด ก็ยิ่งจะส่องเห็นความละเอียดของสิ่งที่ปรากฏอยู่ได้ชัดมากเท่านั้น ๆ ฉันนั้น**

4. เป็นธรรม ที่ควรเอาไว้ในครอบครองให้ได้ เป็น "ธรรมสมบัติ" ที่น่าเออมสอย น่าไขว่คว้า ยิ่งกว่าไปมัวเออมไขว่คว้าหา "ดอกฟ้า" *(อันเป็น "โลกียสมบัติ")* อื่น ๆ เสียอีก เป็นเรื่องน่าโน้ม น่าน้อมเอามาให้แก่ตนอย่างยิ่ง เรียกว่า **"โอปนยิโก"**

จะมิใช่กลายเป็นสิ่งสูง ที่ไร้ค่า เป็นอันขาด ผู้สอนกันมาผิด บอกกันมาผิด เชื่อกันมาผิด เพราะไปมัว**เห็นผิด หลงผิด เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่** ว่าโลกุตตรธรรม หรือ มรรค–ผล นั้น เหมือน "ดอกฟ้า" เป็นสิ่งสูง ที่ห้ามแตะต้อง ห้ามอาจเออม **ก็ยิ่งเป็นความเข้าใจผิดอย่างน่าสงสารใหญ่** มรรค–ผล–นิพพาน เป็น **"สิ่งสูง" จริง ! แต่ควรอาจเอื้อมอย่างยิ่ง** ทุกผู้ ทุกคน ต่างหาก ไม่ละเว้น ว่า ผู้นั้นมีบุญน้อยมาก่อน หรือ ผู้นั้นไม่มีบารมี ไม่มีธรรมอะไร ก็ไม่ควรไปใส่ใจคิดให้เสียเวลาเลย ควรอาจเออม ควรไขว่คว้า

ศึกษาประพฤติ ทั้งนั้น **มิใช่ขู่กันจนลาน อำพรางกันจนเชื่อสนิทเลย ว่า โลกุตตรธรรม หรือ มรรค-ผลเป็นเรื่องสูงสุดสอย ! จนถึงกับห้ามกับปรามกันว่า อย่าไปหวังมรรคหวังผลอะไรกันเลย** ซึ่งเป็นการสอนผิด "สวากขาตธรรม" ของพระพุทธเจ้า ในข้อ "โอปนยิโก" นี้ อย่างยิ่ง และเดี๋ยวนี้ ก็ได้ "อำพราง" ตามๆกันมา ได้ "เบี้ยวบาลี" *(แม้ในคำว่า "โอปนยิโก" นี้แหละ)* ติดต่อกันมา จนสำเร็จไปมากกว่ามากแล้วจริงๆ เช่นนี้แหละมันจึงทำลายพุทธศาสนาไปในตัว ผู้สอนอย่างนี้ ก็ได้อเวจีไปในตัว ถ้าผู้ใดได้กล่าวได้สอนกันว่า *"อย่าไปหวังมรรค–ผลกันเลย มันสูงสุดสอย !"* ดังนี้เป็นต้น หรือไม่ก็คล้ายๆกันอย่างนี้ ทำนองนี้ ผู้นั้นก็ได้ทำลายศาสนาพุทธลงไปแล้วจริงๆ เพราะได้ค้าน **"สวากขาตธรรม"** *(คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว)* ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ผู้พูดค้านนั้น จึงได้ชื่อว่า กล่าว "คำสอนที่ตนได้แย้งพระบรมศาสดาชัดๆ" ไม่เป็น "เอโก ธัมโม" *(ไม่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน)* ซึ่งก็ต้องชื่อว่า คำกล่าวคำสอนของผู้ที่สอนผิดๆนั้น เป็น*คำสอนที่เลวแล้ว* นั่นเอง เพราะการสอนเช่นนั้นมันทำให้เกิดสภาพที่เห็นว่า.....

เมื่อคนไม่มีหวังอะไร ก็จะมัวมาสนใจศึกษาไปทำไมกัน ! จึงทิ้งศาสนา นั้นหนึ่ง อีกอันหนึ่งก็คือ เมื่อเชื่อกันว่า หวังมรรคหวังผลไม่ได้แล้ว ก็เลยทำให้คนพากันแปรศาสนา บู้ยี่บู้ยำศาสนาเป็นเครื่องเล่น เบี้ยวเบนให้ไปเป็นกิจกรรมเพื่อหาลาภ - ยศ - สรรเสริญ - เสวยโลกียสุข แข่งขันกับกิจกรรมของโลกๆ ธรรมดาๆกันเสียเลย

นี่ก็เป็นกันจริงๆแล้ว ซึ่งก็เห็นๆกันอยู่ ศาสนาเสื่อมก็เพราะเหล่าชาว "มิจฉาทิฏฐิ" เช่นนี้ๆ อย่างนี้เอง

5. เป็นธรรม ที่จะเห็นได้แท้ รู้ได้แน่ๆ มั่นใจได้จริง **ในตัวผู้บรรลุเอง ประสพกับกายกับใจตนเอง ต้องเห็นเนื้อจับตัวมันที่ตนเอง พึงมี พึงเป็น พึงได้จริงๆ** จึงเรียกว่า **"ปัจจัตตัง"**

มิใช่ไปมัวแต่เชื่อคนอื่น เห็นแต่ในที่อื่น พึงแต่คนอื่น หลงยึด หลงถือมั่นได้อยู่แต่กับคนอื่น หรือ พึงได้แค่ปริยัติ เชื่ออยู่แค่ทฤษฎี เชื่อมั่นอยู่ได้แค่บัญญัติ แค่คำเล่า บทเรียน อันอ่านมา ฟังมาเท่านั้น เป็นสูงสุดไม่ !

ธรรมพระพุทธเจ้ามี "ปัจจัตตัง" เป็นที่อาศัยสูงสุด เป็นที่พึงอันเกษม คือ มี "ปัจจ+อัตต" เป็น *อัตตา หิ อัตตโน นาโถ* กล่าวคือ มีสัมมาญาณ–สัมมาวิมุตินั้น **เป็น "อัตตา" อัน "อรห" แท้ๆ แล้ว ในตนจริงๆ** จึงได้พึ่ง "อัตตา" ตัวมีสัมมุติอยู่ และถ้าทำให้มันเป็น "อรห+อัตตา" *(อรหัตตผล)* ได้แท้ รู้แจ้งมีจริง มันจึงจะได้เป็นที่พึง เป็นเครื่องอาศัยอันเกษมบริบูรณ์จริง แต่กระนั้น ก็ยังมีบท "สลัดคืน" *(ปฏินิสสัคคะ)* แม้แต่ "อัตตา" อันเป็นเครื่องอาศัยวิเศษสุดเกษมออกปานนี้ ถึงสภาพ "อนัตตา" กันจริงๆ ในพุทธศาสนาดังได้วิเคราะห์พิสดาร สู่ฟังมาแล้ว ว่า แม้แต่ **อรหัตตาผล** ก็ไม่หลงติด จริงๆ

6. เป็นผู้รู้แจ้งที่แท้จริงเสียเอง เป็นอริยชนเสียเอง มีความจริงแท้ มีความรู้แท้ มีความบรรลุแท้ มีความสำเร็จแท้ **ที่ตนเองนี่แหละ** จึงเรียกคนผู้นี้ว่า **เวทิตตัพโพ วิญญู หิ** บัณฑิต หรือ วิญญูชนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นคนบริบูรณ์จริง มีความรู้จริง ทำได้สำเร็จจริง **โดยมีในตน** พร้อมแท้ๆ ดังนี้เรียกว่า ผู้บรรลุแท้ ผู้ถึงแท้ มีมรรค มีผล มี "อุตตริมนุสสธรรม" กันจริงๆ มันมีเนื้อมีตัวแห่งความรู้ความเก่งนั้นๆ ได้ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้จริงแท้ที่ตนเองนี่แล คือ **เก่ง**

ไม่ต้องมีใครมาแต่งมาตั้งเป็นบัณฑิต ไม่ต้องมีใครมาคอยประกาศศักดิ์ ประกาศยศดอก ! แล้วก็จงช่วยกันอวด ช่วยกันแสดง ช่วยกันนำประกาศเผยแพร่บุคคลดังนี้ กล่าวได้ว่า **"อสโฐ-อมายาวี" จริงๆ** จงแสดงเถิด จงอวดเถิด จึงจะได้ชื่อว่า ท่านเป็นผู้มีเมตตาธรรมค้ำจุนโลก อย่าดูดายเป็นอันขาด !

อย่าปล่อยให้ผู้ไม่รู้ ผู้ไม่บรรลุเขาอวดเขาแสดงเผยแพร่ทับถม จนสัจจธรรมจมหายไปหมดเป็นอันขาด ซึ่งโลกในปัจจุบันนี้นั้น มันถูก "อสัจธรรม" หรือ ถูกผู้ไม่บรรลุจริง ผู้ไม่รู้จริงเผยแพร่ทับถมเสียจน "ความไม่จริง คือ ความจริง" และ "ความจริง" โผล่ขึ้นมาเมื่อใด จะถูกกระหนาบหนักจนเอียงกะเท่เร่กลายเป็น "ความไม่จริง" กันไป เกือบจะสำเร็จลุล่วงสนิทเนียนสมใจ "มาร" จริงๆ อยู่แล้ว

วิญญูชนที่แท้เอ๋ย ! จงทำ "ความเข้าใจ" เสียใหม่ให้ดีๆ แล้วจงรีบมาผนึกกำลังต่อต้าน "อสัจธรรม" โดยด่วน **จง "สามัคคี สังฆัสสะ" กันให้สำคัญหนักเข้าไว้เถิด !!!**

เรื่อง**การ "อวดอุตตริมนุสสธรรม"** จึงควรจะรู้ให้ถูก มันมีสภาพ "เชิงซ้อนซ่อนซ้อน" อยู่ในตัว แต่มันไม่ได้ขัดคำสอนคำห้ามที่พระบรมศาสดาบัญญัติไว้เลย ทว่า มันมีนัยที่ "หมุนรอบเชิงซ้อน" อยู่ จะต้องศึกษาให้ดี ทำความกระจะกระจ่างให้ได้ แล้วจะไม่กังขาแม้สักนิดว่า

"อุตตริมนุสสธรรม" แท้ๆ ของพระอริยเจ้า นั้นแหละ **ต้องบอก ต้องแสดง ต้องเผยแพร่**

และ "อุตตริมนุสสธรรม" อย่างไร ? ที่พระพุทธองค์**ห้ามแสดง ห้ามสรรเสริญ !**

ส่วน**ผู้ไม่มี "อุตตริมนุสสธรรม" จริง** ยิ่งในเรื่อง "อนุศาสนีย ปาฏิหาริย์" คือ **เรื่องบอก เรื่องสอน** นี่แหละ ที่จะต้องสังวรระวังให้มากที่สุด เพราะมันอวดกันง่าย แสดงกันได้สะดวกที่สุด และ ทำกันมากที่สุด

เมื่อเป็น**ผู้ไม่รู้ธรรมแท้** เป็น**ผู้ไม่บรรลุแท้** เป็น**ผู้ไม่มีของจริงในตนแสดง** มันจึงกลายเป็น**สาธยายแต่ความไม่ถูกจริง ความไม่ลงร่องลงช่องที่ตนมีตนเป็นอยู่** นั้นๆ ออกมา (คือ พูดก็เป็นคดีธรรมดีหรอก ! แต่ตัวเองทำอยู่มีแต่คดีโลก เป็นต้น อย่างนี้ก็ได้ หรือ ร้ายหนักไปเลย พูดก็ไม่เป็นธรรม ไม่ถูกธรรม ยิ่งการกระทำแล้ว ยิ่งเลอะเทอะ แต่ประกาศตนว่าเป็นผู้สืบสานศาสนา ผู้รับผิดชอบธรรม) ผู้รับฟัง *อันเป็นผู้ "ไม่รู้" มาก่อนอยู่แล้ว*

เมื่อมาได้ฟังคำสาธยายของนักแสดงเข้า ก็จะเชื่อ เมื่อคำสาธยายนั้นพิสดารน่าเชื่อยิ่งผู้สาธยายเป็นผู้รู้มาก เรียนมาก จำได้มาก ฉลาดมาก หรือ ยิ่งอวดเป็นเชิงว่า ตนบรรลุ ตนมี ตนเป็น ก็ยิ่งทำให้ผู้ฟังเชื่อหนักเชื่อแรง เขาก็รับ "พระ" รูปนั้น เป็น *"สังฆัง สรณัง คัจฉามิ"* เข้าให้ ท่านทำอย่างไร ? เขาก็จะเอาเป็นแบบ ท่านเป็นอย่างไร ? เขาก็จะนับเนื่องเป็น "ถูก" เป็น "ธรรม" ไปหมดเท่านั้น ! **สัจธรรมมันไม่เบี้ยวตอนนี้ แล้วมันจะไปเบี้ยวตอนไหน ?** ก็ลองคิดดู ศาสนาจึงเสื่อมหนักเสื่อมแรงด้วย เพราะมันไปหลงผิดเอาร่องนั้นใส่ช่องนี้ เอาร่องโน้นใส่ช่องนั้น ไปตามสภาพของความไม่ลงร่อง ไม่ลงช่องแห่ง "ผู้ไม่จริง" ดั่งกล่าวมานี้แล

"พระ" *ผู้เปรียบประดุจ "มะม่วงที่เน่าอยู่ข้างใน* **จึงหลุดจากขั้วเอง"** เพราะ**ได้อวด "อุตตริมนุสสธรรม" ในประเภทที่ 2** คือ บอกสอนโดยไม่สังวร ไม่ระวัง แล้วตนก็สู้แรงกิเลสตัณหาของตนไม่ได้ เมื่อสาธยายไป ๆ ก็เผลอใจอดอวด อดแสดงเลยเถิด เกิน "ภูมิตน" "เกิน" ธรรมจริงที่ตนมีในตนจริงไม่ได้ กระทั่งผิดขอบ เกินเขตศีล–วินัย ผู้นั้น ก็ได้เฉียด "ปาราชิก" หรือ บางคนก็ได้ "ปาราชิก" ไปแล้วโดยปริยาย เป็นผู้ได้ทำลายศาสนาอยู่ ๆ ๆ อย่างเลือดเย็นและแสนโหดร้ายที่สุด

ฉะนี้แหละ **ผู้เปรียบประดุจ"มะม่วงที่เน่าอยู่ข้างใน จึงหลุดจากขั้วเอง"** ข้างนอกดูเรียบร้อยหารอยหาตำหนิยาก *(คือ คำสอนที่สอนดูงามดูสูงสวย ฉาบไว้)* แต่เน่าแล้วข้างใน *(คือ การกระทำ กรรมจริง มโนกรรมก็ดี วจีกรรมก็ดี กายกรรมก็ดี การเป็นอยู่ค้านศีลละเมิดพุทธธรรม)* แม้บางลูกจะยังไม่หล่นจากต้นไม้หลุดจากขั้ว ก็เน่าแล้ว ! คน *(ผู้ยังอวิชชา และยังไม่เก่งทางอ่านทางใน)* จะไปรู้ได้ง่าย ๆ ยังไงกัน ? ก็ต้องหลงเก็บเอาไปแน่ ๆ ไม่ว่าจะอยู่บนต้น หรือ จะร่วงลงมายังพื้นก็ตาม **และเขาก็จะ "ไม่รู้จริง ๆ" ว่า เขาได้ "ผล" เน่า ผลเสียนั้น ๆ ไป ซ้ำเขาจะบริโภคมันอย่างหน้าชื่นตาบานเสียด้วย** (ถ้าเป็นมะม่วงจริง ๆ คนก็จะรู้เมื่อกินเข้าถึงเนื้อใน แต่ความเป็น "พระ" เป็น "ธรรม" นี้ *(บอกแล้วว่า เขาจะหยั่ง "เนื้อใน" ไม่ได้ง่าย ๆ)* คนก็จะรับเข้าไปอย่างไม่มีภูมิรู้ หรือ ไม่ระแวงเลย มีแต่รับ "เชื้อเน่า"

เข้าไว้ในชีวิตจิตใจจริงๆ) ปัจจุบันนี้พุทธศาสนิกชนจึงถูกก่อถูกสร้าง หรือ ถูกบูรณะ ถูกบำรุงให้เจริญเติบโตด้วย "เชื้อเน่า" โลกก็เต็มไปด้วย "คนเน่า"

ดูเอาเถิดว่า ความเสียหายร้ายแรงของ**ผู้เป็นต้นเหตุให้ "ความดี" กลายเป็น "ความเน่า" หรือ ธรรมกลายเป็นอธรรม** นั้น มันมีผลเป็นปัจจยาการไปขนาดไหน ? พระพุทธองค์จึงปรับโทษแรงกับผู้ไม่ระมัดระวังประเภทนี้

ผู้ "ปาราชิก" หรือ เฉียด "ปาราชิก" เพราะเหตุดังกล่าวนี้ มีมากกว่ามาก จะมียกเว้นก็แต่**ผู้ "หลงตน" ว่า ตนมีธรรมนั้นจริง ตนบรรลุภูมินั้นจริง เท่านั้น** ซึ่งเป็นกรณีที่ช่วยไม่ได้ อันเป็นกรรมที่ไม่มีเจตนา

ด้วยเหตุนี้เอง พระสาวกองค์ใดรูปใดที่ท่านรู้ดี สังวรดี เมื่อท่านยังไม่มี "อุตตริมนุสสธรรม" ขั้นนั้นๆ ขนาดนั้นๆ ท่านก็จะต้องพูดออกตัวไว้เสมอว่า *นี่ไม่ใช่ภูมิของอาตมานะ ! นี่เป็นคำสอนของอาจารย์ของอาตมา หรือไม่ก็ นี่เป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านเป็นอย่างนี้ ท่านมีดังนี้ ท่านตรัสไว้ว่า สิ่งนั้นเป็นอย่างนั้นๆๆ สิ่งนี้เป็นอย่างนี้ๆๆ* แม้พระอานนท์เจ้า ก็จะออกตัวไว้เสมอๆว่า "ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ !" ดังนี้ เป็นต้น นั่นก็เพื่อกันคนเข้าใจผิด สิ่งใดเกินกว่า "ภูมิตน" แล้ว จงสังวรระวังให้มาก **อย่าไปแสดงทำที ทำท่าให้เขาเข้าใจว่าเป็น "ภูมิตน" เป็นอันขาด ถ้าตนยังไม่มีจริงยังไม่เป็นจริง** หากผู้ฟัง ผู้รับเขา "หลง" เชื่อตามเมื่อใด และ มันเป็นการ "อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน" ด้วยล่ะก้อ ! เมื่อนั้น ก็ครบองค์ "ปาราชิก" บริบูรณ์

สรุปสั้นๆ **เรื่อง "อุตตริมนุสสธรรม"** นั้น **ที่เป็นมรรค-ผล นั้น ก็มีอยู่ ที่ไม่ใช่มรรค-ผล ก็มีด้วย** แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งเป็น "ความเก่งเยี่ยมเกินมนุษย์ธรรมดาๆ" อันคนจะทำจะเป็นกันไม่ได้ง่ายๆ ดังนี้ ทั้ง 2 ประเภท

ประเภทที่ 1 **ไม่ใช่มรรค-ผล** ก็คือ **อิทธิปาฏิหาริย์** กับ

อาเทสนาปาฏิหาริย์ ความเก่งเยี่ยม ประเภทนี้ ใครจะมีได้จริงกันขนาดไหน **ก็ไม่ต้องแสดง ไม่ต้องส่งเสริม ไม่ต้องเกี่ยวข้อง** พระพุทธเจ้าไม่พาทำ ซ้ำห้ามเอาด้วย ไม่ให้เผย ไม่ให้แพร่ **แต่"พุทธศาสนา" ทุกวันนี้ มันเสื่อม เสียจนมันกลับไม่เป็นดั่งกล่าวนี้ และ ไม่ได้กลับน้อยๆเสียด้วย มันกลับตรงกันข้ามเอาเลย** คือ กลับช่วยกันเล่าลือ เผยแพร่ ประกาศ และ ไม่ห้าม ไม่ปรับอาบัติกันเสียด้วย กลับช่วยกันส่งเสริมให้ผลิตฤทธิ์ ประโคมให้แข่งเดชกันเข้าไปใหญ่ อุดหนุน เกื้อกูล ชูช่วยกันเข้าไปให้มากให้เกิดยิ่งขึ้นเสียอีก **อาเพศกันขนาดไหนพุทธศาสนา ! มิจฉาทิฏฐิกันขนาดไหนพุทธศาสนิกชน !**

การอวดอุตริมนุสสธรรม ประเภทที่ 1 นี้ ถ้าไม่มีในตนจริง อวดเข้าแสดงเข้า ก็ปาราชิก **แต่ถึงมีจริง ก็อย่าแสดงๆ ! อย่าเผย-อย่าแพร่ ! ปกปิดไว้ อมพะนำเข้าไว้ !** *เข้าใจกันให้ถูกให้ต้องกันอย่างนี้ได้ไหม ?!* และช่วยๆกันทำให้ถูกๆตามจริง เพื่อรักษาสัจธรรมไว้กันด้วยเทอญ

ส่วนประเภทที่เป็นมรรค-ผล ก็คือ **อนุศาสนีย์ปาฏิหาริย์** ความเก่งเยี่ยม ประเภทนี้สิ ! พระพุทธเจ้าทรงเร่ง ทรงเร้าให้พุทธสาวกผู้บรรลุแล้วจงอวด จงแสดง จงบอกกล่าว จงประกาศ จงเผย จงแพร่ต่อๆกันออกไปๆๆ **เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของศาสนา กับ เป็นประโยชน์แก่มวลมหาชนเป็นสุขแก่ปวงชนมหาชน โดยตรง** พระพุทธพจน์ก็ทรงยืนยันไว้ชัดว่า **"ผู้ปฏิบัติได้แล้วถึงแล้วนั้น ย่อมเป็นประโยชน์แก่มวลมหาชน เป็นสุขแก่มวลมหาชน และ จะเป็นผู้ประดิษฐานหมู่มวลมนุษยชาติ ให้เป็นเผ่าอารยะ ให้เจริญด้วยญายธรรม"** *(จาก"วัสสการสูตร" อัง. จตุกก.)* **แต่"พุทธศาสนา"ทุกวันนี้ มันเสื่อม เสียจนมันกลับไม่เป็นดั่งกล่าวนี้ และ ไม่ได้กลับน้อยๆเสียด้วย มันกลับตรงกันข้ามเอาเลย**

คือ กลับเผยไม่ได้ ต้องปกปิดไว้ *(อย่าว่าไปถึง "แพร่" เลย)* **อมพะนำไว้ ประกาศว่ามีมรรค เปิดเผยว่ามีผล ก็ไม่ได้ จะจับสึกกันทันทีเอาเชียวแหละ ! ใครจะยืนยันเป็น "สันทิฏฐิโก" ก็ไม่ได้ ใครจะยืนยันให้เป็นที่พิสูจน์ "อกาลิโก" ก็ไม่ได้ ความเป็น "เอหิปัสสิโก" จึงไม่มี "โอปนยิโก" ก็ยิ่งทำกันไม่ถูกทิศเลย "พุทธธรรม" จึงอ่อนแอ ปวกเปียก หลบลี้ สูญหายไปแล้วจริงๆ อาเพศกันขนาดไหนพุทธศาสนา !! มิจฉาทิฏฐิกันขนาดไหนพุทธศาสนิกชน !!**

สภาพการณ์แท้ ๆ ของ "พุทธศาสนา" ในทุกวันนี้ มันเป็นเช่นว่านี้จริง ๆ ! แล้วลองคิดดูเถิดว่า ศาสนาพุทธจะไปรอดหรือ ? นี่มันไม่ได้ถูกทำลายอยู่ดอกหรือ ? มันถูกทำลายอย่างน่าสงสารเสียด้วย เพราะมันถูกทำลายโดยไม่เจตนา หรือ โดยความรู้เท่าไม่ถึงความจริงแท้ นั่นแหละมากกว่ามาก ถ้าผู้ใดรู้แล้ว ก็น่าจะได้เลิกส่งเสริมเลิกเผยแพร่สิ่งที่ไม่ควร หันมาช่วยกันเผยแพร่สิ่งที่ถูกทางที่ถูกบ้าง

การ**อวด "อนุศาสนียปาฏิหาริย์"** นั้น **ถ้าไม่มีในตนจริง** อวดเข้าก็**ปาราชิก**ทันทีเหมือนกัน แต่ถ้า**มีในตนจริงแล้ว** ก็จงอวดเถิด ตามขั้นตามภูมิ อย่าให้มันเลยเถิด และ ที่จะต้องระมัดระวังบ้าง ก็คือ จะแสดงแก่ใคร ก็จงดูฐาน ดูภูมิของเขาบ้าง *(ปริสสัญญู–ปุคคลปโรปรัญญู)* ถ้าเป็นผู้ที่ยังไม่ประสีประสาอะไร ก็ควรแสดงที่พอแก่ฐานะของเขา อย่าไปแสดงสูงเกินไปนัก (ซึ่งทุกวันนี้ ไม่มีขั้น ไม่มีตอนกันเลย "สักกาย" ไม่สอนกันแล้ว ใครจะปฏิบัติธรรมก็จับฐาน "จิตในจิต" เลยทันที ประพฤติพรตของพระอนาคามี จะเอา "อรหันต์" กันทันทีทันใดหรือ ถ้าเรียนทางพูดริ ! ก็ไตรลักษณ์ อนัตตา จิตว่าง กันไปโน่นเลย !) ผู้อยู่ในระดับต้น ก็ควรรู้ต้น อยู่ในระดับกลาง ก็ควรจะแสดงภูมิกลาง ๆ แก่เขา มิฉะนั้น มันจะเกิดเสียขึ้นได้ หรือ ไม่งั้นก็เสียเวลาเปล่า บาลีเรียกผู้ยังเริ่ม ยังไม่บรรลุขั้นง่ายๆ ขั้นแรกๆ นี้ว่า "อนุปสัมบันน์" เรียกผู้สมควรจะได้รับธรรมที่เพิ่มขึ้นเพิ่มตอนสูงขึ้นว่า "อุปสัมบันน์"

ดังนั้น เวลาจะแสดงธรรม จึงให้ดูเหมาะสมกับผู้จะรับ ถ้าเป็น "อนุปสัมบันน์"

ก็อย่าอวดอุตตริมนุสสธรรมขั้นมากนักขั้นสูงแก่เขานัก คือ อย่าแสดงธรรมขั้นยากเกินฐานของเขานัก หรือ อย่าเอาขั้นปลายมาสอนเขา มันจะไม่เข้าใจ หรือ มันจะเข้าใจผิดยิดผิด ๆ ได้ **แต่แม้จะละเมิดการอวดอุตตริมนุสสธรรม กับ อนุปสัมบันน่ออกไป ก็ตาม มันก็มิใช่จะได้รับโทษคอขาดบาดตายอะไรหรอก ถ้าเรามีอุตตริมนุสสธรรมนั้นในตนจริง โทษตามวินัย ก็เพียง "ปาจิตตีย์" เท่านั้นเอง**

ซึ่งต่างก็ได้พากันเข้าใจผิดกันมากมายเอาเหลือเกินในทุกวันนี้ จนเชื่อกันว่า **อวดมรรคแสดงผลอะไรกันไม่ได้เอาเลย โมเมเหมาหมู่กันเลย ตีขลุมเป็น "นัยะ" เดียวกันกับ "อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน" หมด ถ้าขืนอวดขืนแสดงละก้อเป็นต้อง "ปาราชิก" ทันที !** โถ ! ก็ถ้าแสดงไม่ได้เลยแล้ว พระพุทธองค์จะบัญญัติวินัยข้อ "ปาจิตตีย์" นี้ไว้ให้เสียเวลาทำไม ?! แค่นี้ ก็คิดให้ออกกันบ้างเถิด ! หรือ คำสอนของพระบรมศาสดาที่ตรัสไว้ใน "อภิณหปัจจเวกขณะธรรมสูตร" อังคุต. ทสก. ข้อ 48 ธรรม 10 ประการอันบรรพชิตพึงพิจารณาเนือง ๆ ในประการที่ 10 นั้น ที่ว่า "*คุณวิเศษที่เป็นอุตตริมนุสสธรรมอันเราบรรลุแล้วนั้นหนะมีอยู่หรือไม่ ? ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อยาก* (มังกุ) *เมื่อเวลาเพื่อนนักปฏิบัติธรรม ถาม ในกาลภายหลัง*"

ก็ออกอย่างนี้แล้ว มันหมายความว่า อวด "อุตตริมนุสสธรรม" กันได้หรือไม่ ? ก็จงพิจารณาดูซิ ! **พระพุทธองค์ให้เตรียมไว้พูด เตรียมไว้อวดให้ได้ด้วยซ้ำไป มิใช่หรือ ?** ถ้ายังสงสัยกันว่า อวดมรรคอวดผลอวดตนว่า เป็นพระอริยะไม่ได้ ก็จงไปอ่านพระไตรปิฎกกันดูดี ๆ เถิด เช่น "สุสิมสูตร" สังยุต. นิทานวรรค ที่เคยยกอ้างแล้วเป็นต้น หรือ แบบอย่าง หลักฐาน ในสูตรอื่น ๆ อีกมากมาย ที่ท่านพูดถึงความหลุดพ้น ความสิ้นอาสวะเป็นเรื่องธรรมดา ๆ หรือ ในทีฆนิกาย ศีลขันธวรรค ทุกสูตร พระพุทธองค์เองก็อวดตัว ประกาศตัวเองตลอดเวลาว่า ท่านเป็น "สยัมภู" เป็นยอดมนุษย์

เป็นแต่เพียงว่า ให้ฉลาดอวด ฉลาดแสดง อย่าให้เสียผล อย่าให้เข้าใจผิด

เพราะธรรมสูงๆขึ้นนั้น มันมักจะตีกลับ ต้องระวัง! และ สำหรับ**พระอริยะที่ยังไม่ถึงขั้นอรหันต์** จะอวด จะแสดงก็ให้**ระวังกิเลสของตน อย่าแสดงด้วยกิเลส ด้วยตัณหาเป็นอันขาด** อย่างน้อยก้อถูกธรรมแต่เดี๋ยวนี้ ถูกบิดเบือนไปสิ้นแล้ว **ห้ามแสดงมรรค ห้ามอวดผล ห้ามเปิดเผยอุตริมนุสสธรรม แล้วจะเรียนพุทธธรรมเอาอะไรกัน ?!**

พุทธศาสนา มัน"อาเพศ"ออกป่านนี้แล้ว **"เพทุบาย"**ของมิจฉาทิฏฐิบุคคล หรือ ของ"อิสาบุคคล" จึงได้สัมฤทธิ์ผล **ครอบคลุมพุทธศาสนิกชนจนตันต่อปัญญา เหมือนถูกล้างสมอง เมื่อห้ามไม่ให้แสดงมรรค ไม่ให้อวดผล ห้ามคนผู้บรรลุธรรมไม่ให้แสดงตน** (ซึ่งขัดกับ**สวากขาตธรรม** ข้อ"เอหิปัสสิโก"อยู่โทนโท่) **ได้สำเร็จ ศาสนาก็นับวันตายกันได้เลย เท่านั้นเอง!**

พุทธศาสนาในขณะนี้ *จึงมีลมปราณ"แขม็บๆ"เต็มที!* ผู้"ฆ่า"พุทธศาสนา คือ ใครกันเอ่ย?? และ ใคร? คือผู้ได้ร่วมขบวนการ"ฆ่าพุทธศาสนา"ด้วยวิธีนี้กับเขาบ้าง!! ผู้รู้สำนึก ก็ควรถอนตัวออกจากขบวนการเสียอย่าตกเป็นเหยื่อมารโดยปริยาย เพราะความเขลาของเราเองเป็นอันขาด

"พุทธศาสนา"ทุกวันนี้ จึงกลายเป็น ศาสนาแห่งไสยศาสตร์, ศาสนาแห่งเดรัจฉานศาสตร์, ศาสนาแห่งพาณิชยศาสตร์, ศาสนาแห่งระบบโลกๆ, ศาสนาแห่งรัฐศาสตร์การเมือง ฯลฯ ศาสนาแห่งแดนสนธยา คือ แสนเวิ้งว้าง และ รำไรลุบหรู ทั้งๆที่"พุทธศาสนา"เป็นศาสนาแห่งปัญญา ศาสนาแห่งความเจิดจ้าสว่างไสว เป็นศาสนาแห่งผู้ตื่นผู้รู้ เป็นศาสนาแห่งเหตุผล เป็นศาสนาที่มีความจริง มีสิ่งพิสูจน์ดุจเดียวกับวิทยาศาสตร์ เป็นศาสนาที่ช่วยตัวเองได้อย่างองอาจจริงๆ เป็นศาสนาที่**สะอาดบริสุทธิ์**ไม่ต้องยุ่งเหยิงเริงเลอะ **ไม่ต้อง***ร่วมแสดง"ศาสตร์"ต่างๆ* **ไม่ต้อง***ร่วมอวด ร่วมอ้าง"ศาสตร์"ต่างๆ* **ที่กล่าวถึงมาบ้างแล้วนี้ และ ทั้งที่ยังไม่ได้กล่าวถึงอีกใดๆ มาช่วยโฆษณา มาช่วยเผยแพร่ดอก!** ไม่ต้องจริงๆ!! เพราะมันจะทำให้เลอะ

"พุทธศาสนา" เป็นศาสนาที่อิสระในตัวมันเอง อย่างไม่มีความเป็นสองมาเกี่ยวข้องปรนปรุงด้วยเลยได้ **ชนิดเด็ดขาดแท้จริง** เป็น "เอกคุณ" แท้ ซึ่งคือ สัญญลักษณ์แห่ง "เอกธรรม" *(เอโก ธัมโม)* เชิงหนึ่ง ที่คนพึงเป็นได้ ถึงได้แท้ สำหรับผู้ถึงจริงบรรลุจริง **อันเป็นความเด็ดขาดอาจหาญเฉพาะตนของจิตวิญญาณผู้นั้น ๆ**

แต่พร้อมกันนั้น ท่านผู้บรรลุจริงๆ นี้ ก็รู้ยิ่งเห็นจริงอยู่แท้ว่า **สภาพอิสระประณีตสูงสุดแท้จริงนั้น** คือ **ความปล่อยในตัวมันเองแท้จริงเท่านั้น** นอกนั้นไม่มีอะไรเลยที่จะไม่เนื่องกัน หรือ ไม่เกี่ยวไม่สัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นแรงดูด กับ แรงดูด หรือ แรงดูด กับ แรงผลัก หรือ แม้แต่แรงผลัก กับ แรงผลัก และ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็น**สุญญภาพ** อันเป็นสภาพที่นับว่า *"ไม่มี" ของสุดมหาเอกภพฟากหนึ่ง* กับ **อนันตภาพ** ซึ่งเป็นสภาพที่นับว่า *"มี" ของสุดมหาเอกภพอีกฟากหนึ่ง* หรือที่สุด ไม่ว่าจะเป็น ความเป็นกลาง กับ ความเป็นกลาง *(ที่แท้ ๆ)* ก็ยิ่งนั่นแหละ ยิ่งคือ **"เอกธรรม"** *(เอโก ธัมโม)* **อันสัมบูรณ์ถ้วนสิ้นทุกเชิง**

ท่านจึงเป็น**อิสระที่เกี่ยวก้อยสัมพันธ์ใย**อยู่กับสังคม เกื้อกูลโลก ประสานสอดแทรกซึมอยู่กับมวลชนทุกระดับฐานะ โดยไม่ต้องหนีหน้าหลบตาปลีกตัวไปเอา**ความอิสระหยาบ**จากที่ไหนให้ลำบากอีกเลย เป็น "เอกภาพ" แท้ ซึ่งคือ สัญญลักษณ์แห่ง "เอกธรรม" *(เอโก ธัมโม)* อีกเชิงหนึ่ง ที่คนพึงเป็นได้ ถึงได้แท้

เพราะในที่แคบที่สุด จนไม่มีที่จะกระดิกได้เลย นั้น
พุทธศาสนา ก็อิสระได้
หรือ แม้ในที่กว้าง สุดมหาเอกภพไม่มีที่สิ้นสุด
พุทธศาสนา ก็อิสระได้
ผู้เข้าถึงลุถึงแล้วแท้จริงในพุทธศาสนา
แม้ร่างกายท่านจะอยู่ท่ามกลางกำแพงคุกร้อยชั้น
ท่านก็อิสระ !
ท่านจะถูกพันธนามัดแน่นอยู่ด้วยเครื่องผูกเป็นโซ่ หรือ เครื่องมัดอย่างใด ๆ ร้อยรอบพันรอบ
ท่านก็อิสระ !

ท่านจะอยู่ห้อมล้อมด้วยฝูงชนทั้งคนพาลคนดีนานานับ
ท่านก็อิสระ !
ท่านจะอยู่กับผัสสะ ที่โลกสรร โลกสร้างกันขึ้นมาขนาดใด – ใด – ใด – – – ?
ท่านก็อิสระ !

เพราะท่านเป็นผู้ได้แล้ว มีแล้ว ซึ่ง**"ฌาน"** เป็นฐานพัก เป็น**ทิฏฐธัมมสุขวิหาร** และ **มี "วิชชา จรณะ" ทั้งหลาย** เป็นเครื่องยังให้เกิด "นิพพาน" อันบริบูรณ์อยู่ได้ทุกขณะ ทุกสถานที่ ทุกสภาวะประชุม

– บทที่ ๓๓ –

วิชชาทั้ง ๙ ประการ ก็ได้อธิบายมาแล้วมากเหลี่ยมมากเงื่อนไขหลายชั้นหลายเชิง ตลอดกระทั่งเป็น "เชิงซ้อน" และ **ที่สุดเค้นเอาแต่ที่เป็น "พุทธ" บริสุทธิ์แท้ๆ** ก็ได้แยกสัด แยกส่วนให้เข้าใจกระจะกระจ่างมาแล้ว

จรณะ ทั้ง ๑๕ ก็อธิบายกันมาแล้ว วนแล้ววนอีก เพื่อม้วน เพื่อขยาย เพื่อเค้น เพื่อรัดรอบ ให้ชัด จนถึงจุดสุดท้ายกันหลายสุดแล้ว

ณ บัดนี้ ก็จะขอกล่าวให้ถึงสภาพจำเพาะของ**ฌาน ๑ – ฌาน ๒ – ฌาน ๓ – ฌาน ๔** ให้เป็นที่สุดกันอีกที

แต่นั่นแหละ ก่อนจะถึงเนื้อถึงตัวของ คำว่า **ฌาน ๑ - ฌาน ๒ - ฌาน ๓ - ฌาน ๔** กันแจ๋ๆ ก็ขออารัมภะ**คาถา** ให้เป็น**อุทาน**กันอย่างแน่แน่กันเสียก่อน ซึ่งที่จะพูดต่อไปนี้ ก็แน่ล่ะว่า ต้อง**อิติติวุตตกะ**อย่างไม่ต้องสงสัยเลย มันคือ **เรื่อง "ฌาน" อธิบาย "ฌาน"** ซ้ำแซะอีกนั่นเอง

และแน่นอนที่สุด แม้จะเป็น**ชาดก**แสนจะแก่เล่าเก่ากันอีกเท่าใด ผู้มีปรีชาก็ย่อมจะเกิด**อัพภูตธัมม**ได้อีกเสมอๆ ฉะนี้แล จึงได้ชื่อว่า **เวทัลละ** อันเป็น "ศาสตร์" ยอดแห่งสัตถุ ของ **สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า**

ฌาน นั้น ก็คือ "สภาพจิต" ของผู้ที่รู้แจ้งเข้าใจจริงแล้ว ถึง **กามฉันทะ–พยาบาท–ถีนมิทธะ–อุทธัจจกุกกุจจะ** จนพ้นความเคลือบแคลงสงสัย พ้นความลังเล ทั้งรู้จักเจ้า "ตัวเคลือบแคลงสงสัยตัวลังเล" หรือ ตัว "วิจิกิจฉา" นี้เองอีกด้วย อย่างถูกต้องดีจริง และ ใน "สภาพจิต" นั้น

ก็ได้เพ่ง–เพียร–เผาเจ้าพวกนิวรณ์ทั้ง ๕ นี้ได้ **จนอยู่ในภาวะแห่ง"ทิฏฐธัมมสุขวิหาร"** *(แม้จะยังไม่เป็น"สันตวิหาร" ก็ตาม)* ดังนี้ เรียกว่า **"ฌาน"** ไม่ว่า ขณะนั้น คนผู้นั้น จะเดินอยู่ ยืนอยู่ หรือ นั่งอยู่ นอนอยู่ ทำงานใดๆ อยู่ ก็ตาม

"กามฉันทะ" คือ จิตที่ยังทำงานปรุงอารมณ์ไปกับ **รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส** มาให้**ตนเสพย์สมใจ สุขสมใจ อร่อยสมใจ** ผลที่ได้รับเสพย์นั้นๆ เรียกว่า **"กามสุขขัลลิกะ"** เป็นโลกียรส ที่มีการรับรู้แล้วตนก็ สุขน้อย สุขมากตามเหตุปัจจัยที่ปรุง ให้ตรงกับ **ความยึด ความติด** *(อุปาทาน)* ของเขาผู้นั้นๆ เอง

ทีนี้ ถ้าในจิตของใคร แม้จะกระทบสัมผัสอยู่ด้วย **รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส** เป็นขันธ์ เป็นธาตุ เป็นอายตนะ แต่ก็ไม่ได้ปรุง*เป็นรส เป็นชาติ* **ไม่ได้หลง** *(มีสติรู้ชัดด้วยปัญญาถูกต้องแท้)* หรือ **ไม่ได้เกิด** *(คือ ไม่เสพไม่ติดในสภาพ)* **ชื่นชอบ สนุกสนาน ข่านข่า เอร็ดอร่อยอะไรเลย** มีสักแต่ว่า **เห็น** ก็รับสภาพรู้ทางตา ไปตามความจริงของรูปนั้นภาพนั้น สักแต่ว่า **รส** ก็รับรู้สภาวะทางลิ้น ไปตามสภาพจริง สักแต่ว่า **กลิ่น** ก็รับรู้สภาวะทางจมูก ไปตามสภาพจริง สักแต่ว่า **เสียง** ก็รับรู้ ไปตามสภาพที่ได้ยิน หรือ สักแต่ว่า **กระทบสัมผัส** ก็"รับรู้"สภาวะนั้น ตามความเป็นความมีของสิ่งที่มากระทบนั้นๆ จะส่งผล ก็เพียงเท่านั้น ไม่ติดใจ ไม่ผูกพัน **ไม่ตกอยู่ภายใต้ฤทธิ์ของ รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัส นั้นๆ จนทำให้ชอบ ให้ชื่น ทำให้สนุก ทำให้อร่อย กระทั่งเหลืออยตราไว้** (กาม ไม่เหลือแม้แต่ขนาดนิมมานรดี) **ให้ไปอยากได้ อยากมี อยากเป็นในภายหน้า** (กาม ไม่เหลือแม้แต่ขนาด ปรนิมมิตวสวัตตี) ผู้นี้ชื่อว่า **นิวรณ์ ๑ "กามฉันทะ"** ลด–จาง หรือ ไม่มีในจิต สภาพจิตใด ? ของใคร ? ลดนิวรณ์ หรือ กระทั่งว่างนิวรณ์ ดังนี้ ก็เป็นการใกล้เข้าไปเป็น "ฌาน" แล้ว ดีแล้วขั้นหนึ่ง เรียกว่า **"อุปจาร"** (**อุป**=ใกล้, **จาร**=พฤติกรรมของจิต)

เมื่อจิตมันไม่มี "ยินดี" โลดแล่น เป็นรส เป็นชาติ เป็น**กามรส** ได้แล้ว ออกปานนี้ ก็ดีแล้ว จุดดียิ่งต่อไปอีก ก็อย่าให้จิตมันไปคิดไปปรุงในทาง "ยินร้าย" หรือ "เห็นร้าย" อันเป็นสภาพจิตส่วนตรงกันข้ามกับยินดี–ชอบใจ กล่าวคือ ไม่ชอบใจ ไม่ชื่นใจ โดยเฉพาะ ในตอนนี้ เราหมายเอาจิตที่มีบทบาทหยาบๆ ใหญ่ๆ ชัดๆ เช่น โกรธ เกลียด อาฆาต เคียดแค้น ขวางหู ขวางตา ฯลฯ อะไรเหล่านี้ อย่าให้มี ถ้ายิ่งใครรู้แจ้งสภาพของ "โทสะมูลจิต" ที่ละเอียดลึกลงไปได้มากกว่านี้ ก็อย่าให้มีในจิตได้อีก ก็เรียกว่า ไม่มี **"พยาบาท" นิวรณ์ ๒** ลึกลงไปอีก

ที่เรียกว่า **"กามฉันทะ"** กับ **"พยาบาท"** นั้น มันก็หมายเอา**สภาพ "โลภมูลจิต" กับ "โทสมูลจิต"** ที่พึงรู้ พึงเห็น พึงเข้าใจได้ง่ายๆ หยาบๆ ใหญ่ๆ อันยังเกี่ยวข้องกับ**เหตุปัจจัยข้างนอก**อยู่นั่นเองแหละ อย่าให้มี "ยินดี" อย่าให้มี "ยินร้าย" สภาพจิตใดจาง หรือว่าง "นิวรณ์" ดังนี้ *(ได้ถึง ๒ นิวรณ์แล้ว)* ก็เป็นการใกล้เข้าไปหา **"ฌาน"** เพิ่มขึ้นอีกเปลาะหนึ่ง ก็ยิ่งเป็น **"อุปจาร"** สูงขึ้น ใกล้ความเป็นผู้มี "พรหม**จาร**" หรือ ใกล้ความเป็นผู้มี "พรหมจรรย์" ยิ่งขึ้นๆ แล้ว

เป็นผู้พ้น "กามสุขัลลิกะ" หรือ พ้น "กามตัณหา" หรือ พ้นกิเลสจาก "ภพ" ภายนอกแล้ว **ทั้งๆ ที่ลืมตาเบิ่งหูอยู่นั่นแหละ** รูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสนอกใดๆ ก็รู้ก็รับอยู่ *(ตามเหตุตามปัจจัย ตามขนาดของพระอริยะแต่ละระดับ)* แต่ไม่ได้หลงเสาะแสวงหา – ไม่ติดตราตรึงใจกันแล้ว (สังเกตให้ดีว่า ไม่ใช่ "ฌาน" นั่งหลับตาดอกนะ !)

ต่อจากนี้ไป ก็เป็น**ระดับละเอียดขึ้น แต่ก็ไม่ใช่ขั้นสูงขั้นยากขั้นประณีตสุขุม**ที่ "หมุนรอบเชิงซ้อน" *(คัมภีราวภาโส)* อะไรหรอก ต้องพิจารณาตามให้ดีๆ **ระวังจะวน !** ซึ่งเราเคยอธิบายลึกซ้อนสูงสุขุม เราก็ได้อธิบายกันมาหลายตรลบแล้ว

เมื่อสภาพจิตใดไม่มี **กามฉันทะ** ไม่มี **พยาบาท** จิตไม่ปรุงยินดียินร้ายอะไรแล้วกับทวารทั้ง ๕ โดยธรรมดาโดยธรรมชาติ **จิตมันก็จะหยุดส่ะ !**

สำหรับคนผู้ยังไม่เรียนรู้ "ถีนมิทธกิเลส" และ ยังเป็นทาส "ถีนมิทธกิเลส" ยังไม่รู้จัก "ถีนมิทธะ" ดี มันมีอำนาจทำงานครอบงำจิตอยู่ ยังรู้เท่าทัน "รสอร่อย" แห่งความหยุด และ เข้าใจอย่างถูกต้องในความไม่อยาก**ทำงาน**ทางทวารนอก ๆ ยังไม่ได้

"ทำงาน" หมายความว่า ร่วมปรุง หรือ ร่วมเกี่ยวข้องกับ "เหตุ–ปัจจัย" นั้น ๆ จิตมันจะหลบ หรือ มันจะแหนงหน่าย เหนื่อยหน่าย เรียกว่า "จิตหลบ" หรือ "จิตหลีก" หรือ "จิตหรี่หนี"

จิตเช่นนี้ เป็นจิตตรงกันข้ามกับฝ่าย "ปรุงกามคุณ ๕" เรียกมันว่า **"ถีนมิทธะ"** จิตมันจะหลีกหนีไปสู่ที่อื่น **ภพ**อื่น (จิตแหนงหน่าย คลายจาง จาก "กาม**ภพ**" จริง ๆ) ไม่อยากพบ ไม่อยากสัมผัส อาการเช่นนี้ ก็เรียกได้ตรง ๆ เลย คือ **"วิภวตัณหา"** แปลว่า ไม่อยากได้ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น นั้นเอง หรือไม่ก็จิตมันจะดิ่งลงสู่ภวังค์ หรือ สู่สภาพหยุดจากทวาร ๕ หมด เรียกได้ตรง ๆ เลย คือ "อยากหลับ" หรือ "อยากหลบ" จิตจะหลบเข้าสู่ทวารจิตทวารเดียว แล้วจึงจะมุดไป "สุดโต่ง" อยู่กับเจ้ากิเลสตัวสำคัญอีกตัวหนึ่ง อันมีผลตรงกันข้ามกับ "กามสุขัลลิกะ" เรียกมันว่า **"อัตตกิลมถะ" คือ เป็นตัวเป็นตนอยู่กับอุปาทานที่ตนชอบตนยึด "ในห้วงของจิต" นั่นแหละ** *(กิลมถะ)* ตัดเป็นตัดตายจาก ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กายนอก เท่านั้นเอง เป็น **"ภวตัณหา" แท้ ๆ** เป็น **"ภพ" ภายใน** หรือ เป็นการหลบอยู่เฉพาะ "ตน" *("อัตตา" แท้ ๆ)*

ซึ่งไปปรุงวุ่นอยู่กับจิตในจิต เรียกอีกภาษาหนึ่ง ว่า "ภวังค์" คือ ไม่อาศัย หู–ตา–จมูก–ลิ้น–กายนอกกันแล้วล่ะ ทว่า ก็ยังมี "วิมาน" มีการสั่งสม มีกิเลส มีตัณหา มีทุกข์มีสุข **เป็น "โอปปาติกสัตว์" แท้ ๆ จริง ๆ** เป็นสภาพของ "จิตในจิต" โดยตรง ผู้ไม่ทุกข์ไม่สุข ไม่โลภ–โทสะอะไรกับทวาร ๕ และ วัตถุสมบัติภายนอก แต่มุ่นมัวเมาอยู่แต่กับโลกของ "จิตในจิต" ของตนนี้ เรียกว่า **"โอปปาติกะ" หรือ "อุปปาติกะ" ถ้าคนผู้นี้ จิตหน่าย คลาย ไม่ติดในทรัพย์ศฤงคาร,บ้านช่องเรือนชาน ปลดปลง ลาภ–ยศ – สรรเสริญ – โลกียสุข อันเป็นของธรรมดาที่คนโลก ๆ เขาหลง แม้เพียงภายนอก ก็เห็นได้ชัด รู้ได้จริงอยู่ทีเดียว** ผู้นี้ชื่อว่า **"พระอนาคามี" ได้จริง**

แต่ถ้ามีภพมีชาติ มีรสมีเรื่องอร่อย มีเรื่องสนุกเรื่องเพลิดเพลิน ก็ตาม หรือ มีรสไม่อร่อย มีเรื่องอึดอัดขัดเคืองแค้นโกรธ เรื่องทุกข์เรื่องทรมาน อันเป็นเรื่องของ "กามราคะ" แท้ ๆ ที่มันยัง**เป็น "ราคะ" อันแรงอันมากอยู่** เป็นแต่ว่า **มันเป็นสภาพที่อยู่ "ในภายใน" เป็น "ภวภพ" เท่านั้น** อย่างนี้ ก็ยังหยาบอยู่ หากกิเลสยังแรง ๆ อยู่อย่างนี้ แม้จะเป็นแต่เพียงกิเลส**ในภายใน** อันมีอยู่ในผู้นั้นแท้ ๆ **ก็จะยังไม่นับเป็น "พระอนาคามีบุคคล" ล่ะ !!** *เพราะยังมี "กามราคะ" แรงร้ายอยู่นี่ !* ต้องทำความเข้าใจให้ประณีต มันเป็น**สภาพหมุนรอบเชิงซ้อนอยู่** **แต่ถ้า "ราคะ" นั้น อ่อนลง ๆ หรือ น้อยลง ๆ จนแน่ใจ หรือ เป็นจริง ว่า ไม่ละเมิดแรงกล้า จนออกมาข้างนอก ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย นอก ได้แน่ ๆ จริง ๆ ใคร ๆ ก็เห็นได้ว่า เป็นวิมุติ ขั้น "กายสักขี" ที่เดียว** (คือ เพียงเห็นกันง่าย ๆ มีสภาพหยาบแค่กายภายนอก ก็มีพยานเห็นกับตาได้อยู่) จึงจะเรียกว่า เป็น "รูปราคะ" หรือ "อรูปราคะ" ตามลำดับ ๆ ซึ่งเป็น **สังโยชน์แห่งฐานพระอนาคามี** *(คือ อุทธัมภาคิยสังโยชน์)*

ส่วนกิเลสราคะที่ยังเป็นเชิง "กาม" และ ยังรุนแรง มัวเมามากมายอยู่ หลงใหลไม่รู้กันในขั้นหนักหนาอยู่ **อันไม่ใช่ภูมิ "พระอริยะ" อะไรหรอก !** *แม้จะอยู่ในภพของ "จิตในจิต" แท้ ๆ ไม่เกี่ยวกับโลกภายนอกออกปานนี้ ชั้นหนึ่งแล้วนี่แหละ* ซึ่งมันก็แรง มันก็ร้าย มันทุกข์หนักเจ็บยิ่งกว่าถูกเชือดถูกทุบที่ผิวหนัง ก็ได้ เช่นกัน มันอร่อยเหาะสุดชั้นสุดหวานแซบยิ่งกว่าได้ลิ้มสัมผัสทางทวาร ๕ นอก ๆ ก็ได้ สูงส่งมีแรงมีฤทธิ์เช่นเดียวกัน กิเลสพวกนี้ จะเกิดกับคนผู้ปฏิบัติธรรมแบบ "นั่งหลับตา" ตรง ๆ นั่นแหละมาก พวกอาศัย "ภวภพ" เมื่อไม่อร่อยกับความหลับสนิทก็จะเป็นกิเลสที่ปรุงเป็น "กามในภพจิต" หรือ "ชิงชัง ผูกโกรธ ผูกเคืองในภพจิต" นั่นเอง ลองตั้งใจทำความเข้าใจให้ประณีตหน่อย

ทีนี้ก็เป็น**สภาพรายละเอียดของความหยาบต่ำแห่ง "จิตในจิต" ที่มีความหลง** *(โมหะ)* **ว่า สูงต่อไปอีก** จะอธิบายให้กระจะ ๆ ขึ้น เป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อน *(คัมภีราวภาโส)* คือ ภาษาจะวน เพราะจะมี รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสใน ซ้อนเข้ามาในภพของจิตในจิตเข้าไปอีก โดยไม่ใช่เรื่องของ**กายนอก**เลย จริง ๆ จับสภาพให้ดี ๆ

แต่อย่าลืม ! ถ้ายังมีสภาพ "กามราคะ" แรง "ปฏิฆะ" ยังมาก ก็ยังไม่ใช่เรื่องของพระอนาคามีดอกนะ ! ยังเป็นกิเลส–อุปาทานของผู้มีฐานต่ำกว่านั้น หรือ เป็นเรื่องของปุถุชนธรรมดาๆ เอาเลยทีเดียวแหละ แม้จะเป็นเรื่องของ "ภายในจิต" ก็ตาม จงทำความเข้าใจให้สุขุมประณีตจริงๆ และ **"ตัด" สภาพเชิงซ้อน**ให้ดีๆ ด้วยปัญญาอันยิ่งชัดๆ

ก่อนจะขยายความไปสู่ภูมิสูง ก็ขอเกลี่ยไปตั้งแต่ "จิตในจิต" ที่ยังไม่ใช่ของ **พระอนาคามี** ยังเป็นแค่ "กามในจิต" แท้ๆ ขั้นหยาบไปหาละเอียดกันก่อน

เช่น คนผู้ยังหลงผิด ยังไม่เข้าใจในสัจธรรมถูกต้องตรงแท้ ที่ยังพากันไป "นั่งหลับตา" เข้า แล้วก็พากเพียรทำจิตให้รวบรวม หรือ สะกดจิตให้จดจ่อเข้ามามีพลังรวม จนสามารถ**ปั้นรูป–ปรุงรสให้ตนรับได้** ไม่ว่าจะมี**รส**อร่อยเหาะอยู่อย่างไร ? ก็ไม่รู้อารมณ์จิตของตนได้ เบื้องต้นว่า **สร้าง"อัตตภาพ"**ขึ้นได้ แล้วก็หลง เที่ยวชมสวนสวรรค์ นางฟ้า เทวดา ปั้นรูป ระบายสี ละเลงกลิ่น เล่นแสง เล่นสุ้ม เล่นเสียงกันให้ยิ่งกว่าสเตอริโอ–โทรทัศน์สี ออกปานใด ? ก็ตาม (สภาพเช่นนี้คือนัยะแห่ง "อุทธัจจะ" เชิงกามฉันทะ)

หรือ จะมี**รส**แสบเผ็ดอยู่ เพราะรูปแค้น เพราะรอยใจที่ยังอาฆาต (เรื่องของ **มิจฉาทิฏฐิ** บางคน ขนาดปั้นรูป ปั้นรอยทำงานแก้แค้นเข่นฆ่า นั่งหลับตาทำอยู่ในภพของจิตอยู่อย่างนั้นแหละ *(อันเป็นวิชาแบบหนึ่งทาง ไสยศาสตร์)* ซึ่งเขาก็หลงของเขาว่า นี่เป็นวิธีการนั่งทำ "ทางใน" แล้วเขาก็เรียกว่า **เป็นเรื่อง "ฌาน" ทั้งๆ ที่เป็น "พยาบาท" แท้ๆ เป็น อกุศลจิต ชัดๆ ออกปานนี้แหละ เขาก็ยัง "หลงผิด" กันว่า เป็น "ฌาน"**) เพราะเรื่องโกรธที่ยังกรุ่น เพราะเหตุเคือง เพราะภาพน่าเศร้า น่าเกลียด น่ากลัวจนสลด *(ที่เกิดอยู่ในภพของ "จิตในจิต" โดยไม่อาศัยลูกกะตา นั่นแหละ)* จนขุ่น มุ่นจิตขนาดหนักหนา อ่อนบางเท่าใดๆ ก็ตาม (สภาพเช่นนี้คือ นัยะแห่ง "อุทธัจจะ" เชิงพยาบาท)

ก็ล้วนยังเป็น**จิตที่ยังปรุงวุ่นไปด้วย "ราคะ–โทสะ"** อยู่นั่นเอง **ยังหาใช่ "ฌาน" ไม่ !** แม้จะหลับตาตัด ทวาร ๕ ได้สนิทปานใดๆ ก็ตาม มันก็ยังคือ

"**อุทธัจจะ**" ที่บางทีก็คลุกเคล้าไปด้วย "**กามฉันทะ**"**รุนแรง** บางทีก็มุ่นเมาไปด้วย "พยาบาท" ร้ายกาจ **ก่อเกิดภพก่อเกิดชาติผูกพัน เผ้าวกวนย้ำเรื่องย้ำรสให้เพิ่มแก่ตน หนาขึ้นแน่นขึ้น**ใส่จิต**ตนอยู่นั่นแล้ว** จงพยายามทำความเข้าใจใน "**สภาพสุขุมเชิงซ้อน**" *(คัมภีราวภาโส)* ให้ชัดๆ จริงๆ *เห็นสภาพก่อ "กามฉันทะ" เสริมสร้าง "พยาบาท" ใส่จิต โดยวิธีผ่าน "อุทธัจจะ" เจตสิกของตนแท้ๆ แบบนี้ๆ ให้ออก*

มันจึงคือ "**กิเลสตัณหา**" **ของจิตในจิตโดยตรง** ที่เขาพากันเล่าไข เรียกขานสู่กันฟังว่า **นั่งหลับตาเข้าฌาน ไปพบเมืองสวรรค์ ไปพบเมืองนรก นั่นแหละ หรือ เรียกว่า หลงใน "รูปฌาน"** (ตามที่เขาเรียกเลย) ที่หลับตาแล้วมี ทำที่เพ่งในจิตแล้วเกิด ก็ตาม หรือ จะติดมาก ยึดมากจนลืมตาโพลงๆ ก็ปรากฏภาพปรากฏรูป ก็ตาม ก็คือ "ราคะ" แท้ๆ "โทสะ" จริงๆ **อย่าเพิ่งหลงว่า นี่คือ "ฌานจิต" เป็นอันขาด!** แท้จริงแล้ว นี่แหละคือ "อัตตา" ของบรรดานักพรต ที่เรียกกันว่า **"อัตตกิลมถานุโยค"** อันต้องศึกษาให้เห็นแจ้งรู้จริงให้ได้ **สำหรับผู้ปรารถนา "พุทธวิชชา" จริง** ซึ่งยังเป็นเรื่องเกี่ยวพันกับรูป–รส–กลิ่น–เสียง–สัมผัสใน เป็น "สักกาย" ที่ตนจะต้องละต้องหน่ายให้ได้แท้ๆ ก็ยังไม่รู้ตัวรู้ "ตน" ยังเกิดสุข เกิดทุกข์ เกิดรัก เกิดชังอยู่ยังกะอะไรดี **ยังไม่ใช่ "ฌาน" ดอก!** (ถ้าโดยนัยะ "พุทธศาสตร์") จงใช้ปัญญาให้สุขุมประณีต

และ บางนัยะก็เป็นสภาพไปติดยึดเอา "**ถีนมิทธะ**" ที่เป็นความหยุด–ความไม่ทำงานของจิต เสพย์เป็นสุข เสพย์เป็นวิมาน หรือ ไปยึดเอาสิ่งไม่พอใจมาคุมเคือง คุมขัดอยู่ในจิตเป็น "**กุกกุจจะ**" เสพย์เป็นทุกข์ เสพย์เป็นสภาพที่ทรมานตัวเองอยู่อย่างไม่เข้าท่า ก็ยังอุตส่าห์ทำ ตราบใด ผู้ใดยังมี "อวิชชา" ยังไม่รู้ว่า จิตฝ่ายข้าง "โทสะมูลจิต" นั้น มัน "ทุกข์" แท้ๆ ชัดๆ ผู้นั้น ก็ยังจะให้อารมณ์ "โทสะ" เกิดอยู่ในจิตตน อยู่ตราบนั้น แม้หยาบแรงจัดจ้านร้อนเร่าปานใด ก็ยังยอม

ยังทำเหตุให้เกิดอยู่นั่นเอง เพราะความไม่รู้ว่า มัน"ทุกข์"จริงๆนั่นแท้ๆ (พยาบาทก็ตาม กุกกุจจะก็ตาม หรือปฏิฆะอย่างนี้ก็ตาม ต่างล้วนเป็นพวก"โทสมูลจิต"ทั้งนั้น) จงพยายามแยก"นัยะ"ต่างๆให้เข้าใจดีๆ มันซ้อนๆเชื่อมๆกันอยู่

ยิ่งบางสำนัก บางอาจารย์ไป"หลงผิด"*(โมหะ,มิจฉาทิฏฐิ)*ยุให้สร้างวิมานเป็นแดนสวรรค์ เป็นรูปพรรณนานา คบเทวดา เพ้อกับ**"มโนมยอัตตา"**ต่างๆ **เหลิงเจิ้งปลูกผัง"กามารมณ์"ทางจิต** นั่งหลับตาเข้าแล้ว ก็เที่ยว**หลงสนุกเริงรมย์**ชั้นรูปนั้น ชั้นเสียงโน้น ชั้นกลิ่นนี้ ฯลฯ ลิ้มเลียมรูปสี แสง กลิ่น เสียง รสสัมผัสใน **เสพย์กามทางจิตเพลิน** แล้วเรียกสภาพ**"กามวิมาน"นี้ ว่าเป็นผลของ"ฌาน"** หรือเรียกสภาพ**"นั่งหลับตาแล้วฝันเฟื่อง"นี้ ว่าเข้า"ฌาน" หรือคือ"ฌาน"ตรงๆดื้อๆเลยเอาด้วย** ก็มีออกเนื่องนองถมเถทั้งๆที่"กามราคะ"แท้ๆ ก็ยังไม่พ้น ไม่ขาด ไม่เลิกออกจากจิตเลย ยังหลงใหลรุนแรงติดยึดเอร็ดอร่อยจัดจ้านอยู่แท้ๆเอาด้วย **มันเป็น"กามราคะ"ที่ไม่ต้องอาศัยทวาร ๕ แต่มีจริง เกิดแท้อยู่ใน"มโนมยอัตตา"เลยทีเดียว เพียงแต่ไปหลงยึดเอาการตัดความรับรู้จากทวาร ๕ เท่านั้น เป็นเครื่องวัดแล้ว** *หลงผิด* **นับเนื่องเอาความสำเร็จเพียงเท่านี้เป็น"ฌาน"**

การเข้าใจเช่นนี้ ยังไม่ถูกเลย! ยังเป็น"มิจฉาทิฏฐิ"อยู่อย่างขาดทุนร้ายกาจ ยังไม่ลงร่องลงช่อง มันมีความละเอียดอยู่ สังเกตให้ออก ผู้ยังเข้าใจไม่ได้นั้น แสดงว่ายัง"ไม่รู้ชัด"แม้คำว่า **กามฉันทะ** หรือ **กามคุณ, กามรส** ไม่รู้จัก **"กายคตา"**ของกามคุณ–กามรส ไม่รู้จัก**"อุปสมา"**ของกามคุณ–กามรส

"กายคตา"คือ ความเป็นไปของ"กลุ่ม" ความเป็นไปของ"ก้อน" ความเป็นไปของ"ความรวมกัน" ของ"ความประชุมกันรวมกัน"ต่างๆ ซึ่งเป็นการโตขึ้น ใหญ่ขึ้น แรงจัดอยู่ แน่นหนาอยู่ หรือทรงอยู่ ของความประชุมกัน–ความรวมกัน–กลุ่ม–ก้อน ไม่ว่า สภาพนอกร่างกาย หรือภายในจิต ก็คือ**"กายคตา"** เน้นไปในทิศทางมาก–แรง–แน่นหนา ดังนั้น เมื่อผู้ใด"กาม"เดิมตนก็มีอยู่แล้วยังเพิ่มพอก"กาม"เข้าไปให้แก่จิตของตนหนาขึ้น มากขึ้น จึงคือ **การสร้าง"กายคตา"ของ"กาม"ให้แก่ตนแท้ๆจริงๆ**

ส่วน **"อุปสมา"** คือ ความลดลง ความเล็กลง ความหมดลง ความหยุดลง สภาพที่เบาบางเข้า ๆ โดยเฉพาะ ลด–เล็ก–หมด–หยุด–เบาบาง จากกิเลส ราคะ–โทสะ–โมหะ ความเข้าสู่นิพพาน

และ ที่สำคัญมากคือ ยังไม่รู้จักสภาพ"ฌานแท้"จริง ๆ **เพราะสภาพนั่งหลับตาเข้าแล้ว ตัดความรับรู้จาก ทวาร ๕ ข้างนอกได้นั้น เขาเรียกว่า** *หลับ แล้วจิตหลบเข้าไปอยู่ใน"ภพ"ในจิต* **นั่นเอง เรียกสั้น ๆ กันว่า "หลับใน" ธรรมดา ๆ นี่เอง ! หรือ บาลีเรียกว่า "ภวังค์"** เป็นสภาพตัดความรู้สึกข้างนอกสิ้น หลบเข้าไปรู้สึก(หรือ ไม่รู้สึกก็ตาม)อยู่ข้างใน บางที แม้ไม่หลับตา แต่จิตไม่รับรู้สึกทางตานอก ๆ กายนอก ๆ แล้ว **จิตหลบเข้าไปทำงาน** *อยู่ข้างในจิตกับจิต* ก็เรียกว่า **"ภวังค์"** หรือ **"หลับใน"** แท้ ๆ เช่นกัน **ยังไม่ใช่"ฌาน" ยังไม่ใช่"ฌาน"อะไรหรอก !**

การนับว่าจะเป็น"ฌาน"หรือไม่ ? นั้น อยู่ที่สภาพจิต ลด ละ จาง คลาย จาก นิวรณ์ ๕ นั่นต่างหาก ไม่เกี่ยวกับทวารทั้ง ๕ ว่า จะเปิด หรือ จะปิด ทวาร ๕ จะไม่รับรู้แล้ว หรือ จะรับรู้อยู่ ก็ไม่สำคัญ

ถ้าแม้นจิตใดมีสภาพ ลด ละ จาง คลาย จาก นิวรณ์ ๕ หรือ จนไม่มีอารมณ์นิวรณ์ ๕ แม้ผู้นั้น จะลืมตาโพลง ๆ ไม่"หลับ" จะไม่ตัดความรับรู้จาก ทวารทั้ง ๕ เลย ยังมีสติเต็มพร้อม รับรู้สัมผัสอยู่กับ ทวาร ๕ ครบพร้อม จะเดินเหิน ยืน นั่ง นอน ทำงานอะไรอยู่ ก็เรียกว่า "ฌาน"

จงอย่าเอา"ฌาน"ไปปนกับ"หลับ" *(หรือ "ภวังค์")* **เป็นอันขาด** *และ แม้"ฌาน"จะเกิดจริง มีจริง ในคนผู้"หลับสนิท"* (คือ ตัดความรับรู้ทาง ทวาร ๕) ด้วย **ก็จงเรียนรู้ให้ชัดว่า มีได้ เป็นได้เหมือนกัน**

ดังนั้น เมื่อนั่งหลับตาเข้า แม้จะตัดความรับรู้จาก ทวาร ๕ สิ้นสนิท แต่ไปมี

"ฝันเฟื่อง" *(อุทธัจจะ)* **ชื่นชมกามรส** อยู่กับวิมาน ไปพุ้งซ่าน **ยินดียินร้าย** อยู่กับแดนรื่นรมย์ในภพในจิต มีภาพ มีรูปสดสวยเริงรมย์ เพลิดเพลินชื่นรส ไพเราะสรรพเสียง หอมกลิ่นปาริชาติบาดอารมณ์ อยู่กับรูป อยู่กับนิมิตในจิตนั้น ๆ อยู่ชอบใจ ชังใจ ไหวอารมณ์อยู่กับเหตุปัจจัยภายใน ที่ตัวเองรับสัมผัสอะไรต่าง ๆ กันอยู่ แล้วเรียกผู้มีสภาวะธรรมอย่างนั้นเยี่ยงนั้นกันว่า "ฌาน" นั่นหนะ **"มิจฉาทิฏฐิ" ทั้งเพ**

จะ"หลับ"สนิท หรือ ตัดขาดสนิทจากภพภายนอก–ทั้งกายภายนอก จนข้างนอกเอาไฟจุด ไฟจี้ผิวหนัง ก็ไม่รับรู้ หรือ หลับสนิทจนตัวแข็ง ตัวตรง นิ่งเหมือนท่อนไม้ จับไปตั้งไว้ที่ไหนก็ไม่รู้ไม่รับ แล้วจะอุตส่าห์ตั้งภาษากันขึ้นมาเรียกว่า **"หลับในฌาน" หรือ "เข้านิโรธสมาบัติ"** อะไร ก็ตาม มันก็คือ **"ความหลับชนิดขี้เซาที่สุด" ของคนผู้นั้นต่างหาก** เป็น**การหลงยึดมั่น**ในภพในแดนที่เขา**เอาจิตเข้าไปผูกเข้าไป "ยึดมั่นแน่น" ไว้** เท่านั้น นั่นเอง *(วิชาสะกดจิตธรรมดา)*

มันไม่แตกต่างกับคนที่นอนหลับแล้ว"ฝัน"แต่อย่างใด และ มันก็คือ "ฝัน" อันเดียวกันกับคนที่ "ฝัน" นั่นแหละ จะต่างกันอยู่ ก็ตรงที่ ผู้หลับตานั่งเข้านั้น สามารถกำหนดเรื่อง "ฝัน" ปั้นสร้างเอาได้บ้าง ถ้าไม่สามารถกำหนดเรื่อง "ฝัน" *(นิมิต)* เอาตามที่มีใจหมาย ได้ หรือ กำหนดหลับ กำหนดตื่นเข้าออก ได้ไม่รวดเร็วตามต้องการ ยังเหมือนคนธรรมดา นอน ๆ–ตื่นๆ–ฝันๆ แล้วไซร้ มันก็คือ **"หลับ" ในท่านั่ง**ธรรมดา ๆ เท่านั้นเอง

หรือ แม้จะนั่งหลับตาแล้ว เข้าไปยึดเอาความ "ดับสนิท" อยู่ (อสัญญี) จิตไม่มี"ฝันเฟื่อง" *(หรือ จะเรียกกันว่า ไม่มีนิมิต ไม่มีแดนนรก–แดนสวรรค์ ไม่มี "อุทธัจจะ" ใด)* ปานนั้น ก็ยังไม่เรียกว่า "ฌาน" ถ้ายัง**หลงเสพย์หลงติดหลงอร่อย**ใน"อสัญญีภพ"นั้น ไม่วางวาย ไม่รู้เท่าทันใน"อสัญญีภพ" *(อันคือสภาพจิตที่ไม่มีความรับรู้อะไรเลยอย่างสนิทอยู่)* แล้วก็ยังเอร็ดอร่อยเวียน "ทำ" **สภาพอสัญญี**นั้นเสพย์ ยึดสภาพอสัญญีนั้นได้เป็น**วิมาน**ที่ชอบใจชื่นใจ ยึดสภาพอสัญญีนั้นเป็น**อัตตา**เป็นแดนสุขแดนสูงที่ตน**หลง**ว่าตนได้ไปเป็น ตนได้ไปถึง *(ภพ)* ที่เลิกไม่ได้ หยุดขาดไม่ได้ ยังต้องเสพย์ ต้อง"ทำ"ให้แก่ตนอยู่ทุกวี่ทุกวัน วันละ 5 ชม.

10 ชม. บ้าง หรือ แม้จะน้อยลงลดได้จนเหลือแค่วันละ 1 ชม. 2 ชม. หรือ 2 หรือ 3 วัน จะยังต้องทำ "อสัญญี" (หรือ ที่หลงเรียกกันอยู่ว่าเข้า "นิโรธสมาบัติชนิดหลับตา") ให้แก่ตนเสพย์อยู่สักชั่วโมง สองชั่วโมง ก็ตาม ก็ยังคือ ผู้ยังไม่หลุดขาดจาก "**ถีนมิทธะ**" *ยังไม่พ้น***อัตตกิลมถานุโยค***อยู่นั่นเอง*

เพราะถ้าผู้นั้นได้พักผ่อนพอแก่สุขภาพแล้ว ก็ไม่จำเป็นอะไร ที่จะไปปั้นสภาพ "อสัญญี" เสพย์อยู่อีก

ผู้ยังมี**ความใคร่อยาก** (*กาม,ตัณหา*) ปานนี้ ผู้มี**ความเสพย์ติด**ออกอย่างนี้ จึงยังไม่เรียกว่า "**ฌาน**" เรียกในภาษาว่า ยังเป็นผู้ "**มัวเมาเสพย์ติด**" (*สุราเมรยมัชช ปมาทัฏฐาน*) แม้จะเป็นการเสพย์ อสัญญีสัตว์ หรือ อสัญญีภพ หาก "ความใคร่อยาก" ที่เรียกโดยบาลีว่า "กาม" หรือ "ตัณหา" นี้ ยังมีอยู่เสพสมเป็นสุขสมยิ่ง แรงกล้า จัดมากอยู่ ก็ยังคือ "**กามที่เสพย์ภพ**" หรือ "**กามที่เสพย์ภวังค์**" อันเป็น**สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน**แท้ๆ ซึ่งโดยตรงๆ ก็คือ ผู้ยังไม่รู้ใน "**อรูปจิต**" นี้ๆ นั่นแหละ จึงยังหลงเริงอยู่กับ "อรูปมย**อัตตา**" นั่นเอง ยังเป็น "สอุตตรจิต" คือ ยังเป็นสภาพจิตที่ยังมีสภาพอื่นที่ยิ่งที่ดีกว่านี้อยู่น่า ! และ การหลงเสพย์หลงติดสภาพนี้ๆ อยู่นั้น แม้ไม่เรียก**กามเสพย์ภพ** มันก็คือ "ภวตัณหา" หยาบๆ ธรรมดาๆ นี่เอง

หากแม้นเหลือ "การติด" หรือ "การมัวเมา" นั้นน้อยเข้าๆ ก็เรียกว่า ยังหลงติดใน "อายตน" สภาพต่างๆ อยู่ อันมี "อากาสานัญจา" บ้าง "วิญญาณัญจา" บ้าง "อากิญจัญญา" บ้าง "เนวสัญญานาสัญญา" บ้าง ดังที่เคยอธิบายมาแล้ว ถ้ายังไม่รู้เท่าทัน ไม่รู้แจ้งจนจับ "สภาวะของอายตน" ต่างๆ นั้นได้ชัดได้จริง แล้วก็ละเลิก ไม่ติด ไม่ยึด ให้ได้สะเด็ดจริง **ก็ยังไม่เป็น "ฌาน" ขั้นปลายอีก** ดังที่เราได้วิเคราะห์ อธิบายกันมามากแล้ว ต้องทำความเข้าใจให้หมดหลง หมดติด หมดความเสพย์ หมดมัวเมาในมันอีก จึงจะเรียกว่า เป็น "ฌาน" ขั้นสันตวิหาร

หากพระอริยเจ้านั้น จะนั่งหลับตาทำสภาพ "อสัญญี" เพื่อ "ประโยชน์" แท้ๆบ้าง เพราะท่านพักผ่อนไม่พอ หรือ เห็นควรจะทำสภาพจิตนี้ให้แก่ตน ตามควร ตามจริง ตามกาละที่**จำเป็น** ท่านก็จะทำอย่าง "รู้" ซึ่งก็จะมีบ้าง และ จะ**ไม่ใช่อย่างงมงาย ไม่ใช่อย่าง "หลงมัวเมา หลงติด หลงเสพย์ หลงเอร็ดอร่อย"** จนไม่รู้จักเลิก ไม่รู้จักหยุดขาด ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพออย่างนั้น ไม่ ! จริงๆ ! และจะไม่ใช่เพื่อ "อวดเก่ง–อวดโก้" อะไรด้วย

หรือ แม้จะนั่งหลับตาเข้าไป**เสพย์สุขติดใจ**อยู่ในสภาพ "อสัญญี" คือ หลับชนิด "ดับสนิท" ไม่มีแม้แต่สภาพรับรู้ รับสี รับแสงในจิตนี้อยู่เช่นนั้น ติดต่อกันไป 1 วัน 2 วัน หรือ 3–4 วัน ให้เก่งถึง 7 วัน ที่เรียกกันในภาษาศาสนาฤาษี ลัทธิเดียรถีย์ว่า "เข้านิโรธสมาบัติ" นั้น ก็ตาม หากยังหลงมัวเมา หลงติด หลงเสพย์ หลงเอร็ดอร่อย กับ อารมณ์ดับ อารมณ์หลับสนิทนี้อยู่ หรือ แม้หลงทำเพื่ออวดเพื่ออ้าง สภาพ**เสพย์ติด**(*สุราเมรยมัชช*) สภาพยังมีจิตนิวรณ์กิเลส ซึ่งเป็น "กามฉันทะ" เป็น "ตัณหา" อยู่แท้ๆ ออกปานนี้ **ก็ไม่รู้** จึงยังไม่ใช่ "ฌาน" อันบริบูรณ์ หรือ ตรงแท้ เป็นแท้อยู่ นั่นเอง จงพยายามทำความเข้าใจกับความลึกละเอียดนี้ให้ได้

หรือ ยิ่ง "หลับ" เข้าไปชนิด "ขี้เซาที่สุด" แล้วยังไป "ฝันเฟื่อง" อยู่ข้างในภวังค์ และ ไป**มีอารมณ์ "ราคะ"** อันบางทีก็มีมากหรือบางทีก็มีน้อย อยู่ใน "ฝันเฟื่อง" กับสิ่งที่เรียกกันว่า **ภาพนิมิต–นิเม็ต**อะไรกันนั่นแหละ หรือ กับสิ่งที่เรียกกันว่า **อัตต-ภาพ** ที่ตนก็แสนหลงผิดอยู่ว่า *ไม่ใช่ "อัตตา" ของตน* **แต่หลงเชื่อแน่แท้ว่าเป็น "สัสสตวิญญาณ"** กล่าวคือ หลงสนิทว่า "ฝันเฟื่อง" นั้น เป็น "ภาพจริง" เป็นแดน เป็นภพแห่ง "ตัวตน" จริงๆ (คือ ยังหลงว่า วิญญาณนั้นมี "สรีระ" และ วิญญาณนั้นเป็น "อาตมัน" ของผู้อื่น หรือเป็น "อัตตา" ของคนนั้นคนนี้ตามประสาของ**สัสสตทิฏฐิบุคคล**) แล้วก็ยังหลง**เริงกาม**อยู่กับ "มโนมยอัตตา" นั้นๆ ยังชื่นใจชอบใจ เห็นภาพเห็นสี ก็ยังยินดี เช่น ถึงกับอุทานว่า "*แหม ! จี้เพชรที่ห้อยพระศอพระเจ้ารามคำแหงนั้นสวย ยอดงามจนไม่อยากวางตา !*" ดังนี้ ซึ่งเป็นสมมุติตัวอย่าง(ที่จริงเป็นเรื่องจริง)ของคนบางคนนั่งหลับตาทั้ง ทวาร ๕ เข้าไปสร้างภาพสร้างรูป

พระเจ้ารามคำแหงขึ้นในภพของจิต **จนเป็นรูป ภาพที่สำเร็จได้ด้วยจิต** *(มโนมยอัตตา)* และ พอสัมผัสเครื่องทรงพระเจ้ารามคำแหง (ที่ตนปั้นขึ้นมาเองด้วยความไม่รู้ นั่นแหละ) แล้วก็อุทานออกมาดังกล่าว อันแสดงให้เห็นสภาพยังมี "กามฉันทะ" อยู่ แต่แล้วก็ไปหลงผิดกันว่า สภาพหลับสนิทแล้วเข้าไปฝันเฟื่องมีรสชาติเริงรมย์อยู่กับ รูป กับ สี กับ กลิ่น กับ รส กับ เสียงต่าง ๆ ได้ปานประหนึ่งว่า เป็นสภาพรับสัมผัสอยู่ด้วย ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย จริง ๆ เลย นั้นแหละคือ สภาพ "ฌาน" เรียกกันว่า "เข้าฌาน" และ เรียกสภาพ "หลับสนิทได้ชนิดขี้เซาที่สุด" นี่ว่า "หลับในฌาน" ดังนี้ ก็ยังเป็น **การหลงผิด**อยู่จริง ๆ *(ยัง "โมหะ" หรือ "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่)*

มันยังจับเบ้าของ**ความเป็น "ฌาน"** ผิดไป โดยไปหลงเพียงว่า ถ้านั่งหลับตาเข้าไปแล้ว เห็นรูป เห็นภาพ เห็นสี เห็นแสงในภวังค์นั้นได้ นั่นแหละคือ "ฌาน" แล้ว หรือ หลงผิดว่า "ฌาน" คือ การนั่งหลับตาทิ้งทวาร ๕ ข้างนอกได้เท่านั้นเอง และแล้วถ้าหลงสร้างความรู้สึก หลงปรุงอารมณ์อยู่ในภพ "จิตในจิต" โดยหลงปั้นรูป ปั้นภาพในภายในจิตให้เป็นตัวเป็นตนยิ่งขึ้นให้ชัด ๆ เจน ๆ ได้ ก็ยิ่งชอบ ยิ่งหลงหนักว่า ยิ่งได้ "ดี" ได้ "ฌาน" เก่งยิ่งขึ้น **แท้จริงแล้ว มันยิ่งได้ "ความหลงผิด" ได้ "มายา" ได้ "ความหลงติด" ได้ "ความเชื่อผิด" หนักข้าเข้าไปอีก**

สภาพเช่นนี้แหละ ที่หลงใหล หลงเลอะกันอยู่มากกันเหลือเกินในหมู่พวกนั่งหลับตา พอใครไป "นั่งหลับตา" เข้า ก็มักจะถามกันเสมอว่า "เห็นอะไรไหม ?" ถ้าได้เห็นภาพ เห็นรูป ก็หลงยึดกันไปทีเดียวว่า เป็นความสำเร็จ เป็นความเก่งของ "ฌาน" แล้วก็หลงการได้ "มโนมยอัตตา" นี้ (ซึ่งยังคือ "อัตตา" จริง ๆ เรียกว่า รูปที่สำเร็จลงด้วยจิตปั้น *(มโนมยอัตตา)* นั่นแหละ) ว่า เป็นการมี "ฌาน" ก็เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" อยู่แท้ ๆ

เพราะ นั่นมันเป็นเพียง "ภาพฝันอันชัดเจน" เท่านั้น ของคนผู้สร้างภาพนั้นได้สำเร็จ แม้ "ภาพฝัน" *(นิมิต)* นั้น จะเป็นภาพที่ระลึกย้อนปั้นเอาอดีตขึ้นมาได้อย่างถูกต้องร้อยเปอร์เซนต์ *(ปุพเพนิวาสานุสติญาณ)* ก็ตาม จะเป็นภาพที่คำนวณล่วงหน้าโดยปั้นเอาอนาคตขึ้นมารู้ก่อนได้อย่างถูกต้องร้อยเปอร์เซนต์ *(อนาคตังสญาณ)* ก็ตาม ก็ล้วนไม่ใช่ "ของจริง" ทั้งนั้น มันเป็นแต่เพียง "ภาพ" ที่ปั้นขึ้นมา

ให้ปรากฏได้ ด้วยความสามารถของคนผู้นั้นๆ เท่านั้นเอง เหมือนสร้างภาพยนตร์ ว่าด้วยเรื่องประวัติศาสตร์ ว่าด้วยตำนาน ขึ้นมาฉายดู หรือ สร้างภาพยนตร์ ว่าด้วยการคำนวณคะเนเหตุการณ์ข้างหน้าขึ้น แล้วก็ฉายกันดู ก็เท่านั้น

มันไม่ใช่ "ของจริง" ที่เหลืออยู่ ที่ยังคงมีอยู่ ยังเป็น "อาตมัน" หรือเป็น "อัตตาอันเที่ยงแท้ที่ไม่เสื่อมไม่สูญหาย" เช่นนั้น ไม่ ! จริงๆ (ถ้าผู้ใดยังหลงเห็นว่า เป็นของจริง ผู้นั้นก็คือ "สัสสตทิฏฐิ" และ เป็นพวก "ลัทธิอาตมัน" หรือ ลัทธิอัตตาเที่ยงแท้)

ที่จริงแล้ว มันเป็นเพียง "ความจำ" หรือ "ความรู้" เก่าๆ ของเราจริงๆ แล้วก็พยายามประกอบเป็นภาพขึ้น นั้นหนึ่ง หรือ เป็นเพียง "การคำนวณ" ที่แม่นยำ เพราะมีความรู้ มีหลักการ มีเหตุ มีผล มีข้อมูล (*อันเรียกว่า* "ญาณ" *ซึ่งมีอยู่ในภายใน* **จิตใต้สำนึก** *บ้าง* **จิตสำนึกแท้ๆ** *บ้าง ของผู้นั้นเอง*) เข้าไปคำนวณ จะคำนวณ "อดีต" ขึ้นมาอย่างถูกต้อง ก็ตาม คำนวณ "อนาคต" ออกมาได้ถูกต้อง ก็ตาม แล้วก็สร้าง "ภาพ" ขึ้นดูกัน เป็นภาพที่สำเร็จลงด้วยการปั้นของจิต ที่ภาษาบาลีเรียกว่า "มโนมยอัตตา" นั่นเอง ก็เท่านั้น ! (เป็น "อัตตา" ชนิดหนึ่ง ในจำนวน "อัตตา" อีกหลายๆๆ ชนิด)

ซึ่งความจริง รูปนั้น ภาพนั้น มันไม่มีจริง มันเป็น "ความปรุง" (*สังขารธรรม*) ของจิตของเรา ปรุงจนปั้นรูปเป็นร่างขึ้นมาสำเร็จเท่านั้น แล้วก็ผ่านไปเลิกไป มันมีเหตุมีผลตามภูมิจิตของเรานั่นแหละปั้น มันอาจจะเคยมีมาแล้ว หรือ อาจจะไม่เคยมีมาเลยก็ได้ มันไม่ใช่ตัวตนจริงที่มีอยู่ ณ ที่นั้น ที่นี้ หรือที่ไหนๆ ในขณะนั้นดอก ! เจ้าอดีตนั้น มันก็เป็นสิ่งที่เคยมีแล้ว และ ก็ดับสูญผ่านหายไปแล้ว เจ้าอนาคตนั้น มันก็เป็นสิ่งที่ยังไม่เคยมีเลย ถ้าแม่นจริงก็จะมีในโอกาสข้างหน้าโน้น ! ขอให้คิดเห็นกันให้ดีๆ ให้ถูกเข้า ถูกสภาวะที่เราหมาย

อย่าหลงผิดอย่างกับว่า ไปหลงเห็นเอา **วันที่ 13 เมษายน ปี 2519 ขณะนี้เป็นวันที่ 13 เมษายน ของปี 2518 หรือ ของปีก่อนๆ เวียนมาเกิดอีก** ดังนี้เป็นต้น (*ซึ่งขณะที่เขียน ขณะนี้กำลังเป็นวันที่ 13 เมษายน 2519*) หรือ ไปหลงเห็นเอา

วันเก่าก่อนโน้นเวียนมาปรากฏตัวเกิดใหม่ ในขณะนี้กัน นั้นหนะ ! มันไม่มี มันมีไม่ได้เลย หรือ จะเอา "วันนี้" ไปเป็นวันที่จะถึงในอนาคตข้างหน้าโน้น ! มันไม่จริงฉันใด ก็ฉันนั้น จริงๆ แต่วันที่ 13 เมษายน 2518 มันก็เคยมีมาจริงๆ แต่จะไปหลงว่า วันนี้ที่ 13 เมษายน 2519 นี้ คือ วันเดียวกันกับวันที่ 13 เมษายน 2518 เวียนมาเกิดอีกในวันนี้ (ที่ 13 เม.ย. 2519) ดั่งนี้เอง เป็นแง่ชัดๆ อยู่ว่า มันไม่ใช่ ยิ่งเรื่อง "จิตวิญญาณ" ยิ่งมีแง่ที่หลอกคน ลวงคนให้หลง ว่า มันจะไม่เหมือน "วัตถุรูป" แต่จะเป็นของเที่ยงที่ทรงสภาพเดิมอยู่ไม่สูญสิ้นไปเลย แม้แต่เป็นความจำ (*สัญญา*) ความรู้สึก (*เวทนา*) แม้แต่ที่มันเคยปรุงแต่งกันอยู่ (*สังขาร*) หรือ แม้แต่ส่วนที่มันเคยมีประสิทธิภาพอย่างไรๆ ก็จะคงมีเต็มๆ เหมือนเก่าเหมือนก่อน คงที่คงเที่ยง (*"วิญญาณ" ที่หลงเป็น "นิจจัง" และ "อัตตา" และ "สัสสตะ"*) หรือ ยิ่งจะไปเดาด้นวนเลยเถิดเอาว่า จะมี "รูป" เหมือน "รูป" เดิม คงอยู่เที่ยงแท้ แม้จะผ่านไป ตายไปตั้งร้อยชีพันชี "รูป" ก็จะยังคงมีคงเป็นอยู่ดังเดิม นั่นยิ่ง "มิจฉาทิฏฐิ" ใหญ่ เป็น "สัสสตะ" เป็น "นิจจัง" กันเอาเสียจริงๆ เลย และ "วน" เลอะด้วย

อย่างไรก็ดี จะมีภาพมีเรื่องเกิดขึ้นได้ในจิตภวังค์นั้น ก็ตาม หรือ ภาพนั้นเรื่องนั้น จะถูกต้องตรงกับอดีตที่เคยมีจริงๆ จะถูกต้องตรงกับอนาคตที่จะมีจริง ก็ตาม **ก็ไม่ใช่ประเด็น ไม่ใช่เป้า ไม่ใช่เครื่องตัดสิน ที่จะตัดสินเรื่อง "ฌาน" เลยด้วย สำหรับความหมายของ "ฌาน" ในศาสนาพุทธ**

คำว่า **"ฌาน"** *สิ่งที่จะตัดสิน มันอยู่ที่* **นิวรณ์** *หรือ* **อกุศล***ในจิตขณะนั้น* **ลดลงได้ หรือ ไม่มี** *ในปัจจุบันนั้น นั่นต่างหาก*

ถ้าจิตในขณะนั้นๆ แม้เพียงแค่ "นิวรณ์ ๕" ลดลงจริงๆ แท้ๆ **จนจิตอยู่ในสภาวะขั้น "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร"** กล่าวคือ จิตในขณะนั้น **ไม่ "ทุกข์"** เพราะกิเลส นิวรณ์ ๕ ในขณะนั้นๆ จริงๆ และ **ก็ไม่ใช่หลง "สุข"** เพราะแม้จะสัมผัสสภาพที่มันชวนก่อ นิวรณ์ ๕ ใดๆ อยู่แท้ๆ ในขณะนั้น *แล้วเลยหลงเสพย์เอาด้วย* ไม่ ! จริงๆ

แต่ *จิต***ต้องมี**"สติ"**รู้ตัว** *และ* **ต้องมี**"**ปัญญา**"**รู้จิตของตน** *แม่นมั่นอยู่ ว่า "นิวรณ์ ๕" เป็นอย่างนี้ๆ ณ บัดนี้ เรา***ไม่**"**ทุกข์**" *เพราะ นิวรณ์ ๕ อยู่จริง นั้น* **เป็นอย่างนี้เองๆ** *เรา***ไม่หลง**"**เสพย์สุข**" *เพราะ นิวรณ์ ๕ อยู่จริงๆ ข้ามิหนำกลับกำลังลด ละ ทำลายนิวรณ์ ๕ ได้อยู่ๆ หรือ ไม่มีอยู่ๆ นั้น* **เป็นอย่างนี้เองๆ**

ดั่งนี้แล คือ"**ฌาน**"จริงๆ ถูกต้อง เป็น"รูปฌาน"แล้ว

และ ถ้ายิ่งลดลงได้ หรือไม่มี ไปถึงขนาด"รูปราคะ" ไม่ว่า"วิตกวิจาร" หรือ "ปีติ" หรือ "สุข" หรือ ไม่หลงยึด หลงติด แม้ใน"อุเบกขา" ดั่งได้วิเคราะห์วิจัยมากันมากแล้ว ก็ยิ่งเป็น"รูปฌาน"ที่สูงขึ้นๆ พ้น"รูปราคะ"ที่เป็นภาวะกิเลสขั้นถึงตัวเป็นตน ถูกรู้ ถูกฆ่าลง**เป็น**"**ฌาน**"**จริงขึ้นๆ**

และหรือ ยิ่งลดกันได้ ไม่มีกันได้ ไปถึงขนาด"ราคมูล–โทสมูล"อันไม่ต้องอาศัย"รูปจิต"*(รูปาวจรจิต)*เกิด แต่เกิดโดยอาศัย**กิเลสภายในจิตเองโดยเดี่ยวจริงๆ** ไม่ต้องคิดชอน"**ไข**"ไปถึงเหตุนอก เพราะมันไม่"**ใช่**"เหตุนอกจริงๆ และไม่ได้"**ใช้**"เหตุนอกนั้นมาทุกข์สุขด้วยแท้ **ที่เป็นเรื่องรู้ยากขึ้นๆ ละเอียดขึ้นๆ ซึ่งเจ้าตัวก็จะจับได้ รู้สึกตัวว่า"มี" ได้ยากอยู่** เพราะ"เหตุ"ไม่ใช่ขั้น"รูป"หยาบแล้ว ทั้ง"อารมณ์"ก็เป็นขั้นอ่อนบางสุขุมประณีตกันแล้ว จนต้องเรียกว่า"อรูปราคะ" หรือ"อรูปสัญญา" หรือ"อายตนะ"(ถึงรอบขนาดละเอียด เป็นขั้นปลาย) ก็ยิ่งต้องนับว่า หยั่งลึกเข้าไปล้าง"อรูป" ยิ่งสูงเป็น"อรูปฌาน" และ **เป็น**"**ฌาน**"**แท้ๆ บริสุทธิ์บริบูรณ์ เข้าหา**"ฌาน"ร้อยเปอร์เซ็นต์ **ที่มีค่าขึ้นไปเป็น**"**วิมุติ-ธรรม**"**จริงๆ เข้าไปทุกทีๆ**

เมื่อสิ้นเกลี้ยงจาก"อรูปราคะ" หรือ"อรูปสัญญา" หรือ ไม่หลงใหลใน"อายตนะ"เป็นที่สุดตามลำดับ สูงขึ้นๆ หรือ เป็นยอด เป็นปลายขึ้นๆ จนเรียกว่า"**สันต**" อันคือ ส+อันต(แปลว่า ประกอบด้วยความเป็นยอดเป็นปลาย เท่าที่ตนได้ตนถึง) ใครเป็นจริง มีจริง ได้อาศัย"**สันต**" หรือ"**สันติ**"นี้จริง ก็นี่แหละคือ"**ฌาน**"**ขั้น**"**สันตวิหารธรรม**"

สภาพ**"มโนมยอัตตา"ที่คนนั่งหลับตา"ผั้นเฟื่อง"เล่นสวรรค์ เล่นนรก** ดั่งกล่าวมาแล้วนั้น แล้วก็พากัน**หลงเริงใจ เป็นเชิงชอบใจ** หรือ **เชิงไม่ชื่นใจ**มากน้อยอยู่กับสภาพต่าง ๆ เช่น พอนั่งหลับตาเข้าก็บันภาพ สร้างรูป เสียง – กลิ่น – รสอะไรต่าง ๆ ขึ้นมารับได้ แล้วตัวผู้บันนั่นเอง ก็ยังมีอารมณ์ยินดี – ยินร้ายกับรูป กับเสียง–กลิ่น–รสนั้นๆ อยู่ มีอารมณ์ชอบชื่น เป็นต้นว่า

โอ ! สวรรค์นี้สุดสวยเหลือเกิน !

ดอกไม้สวรรค์นี้หอมสุดซึ้งเหลือเกิน !

วิมานแก้วของเรานี้ช่างวิจิตรตระการเหลือแสน !

วิมานทอง 8 ชั้นของคุณ ติ๋วนี้ช่างเพริดพรายแพร้วพร้อยจริงหนอ ! ดังนี้ เป็นต้น

หรือ โอยยย... ! ชุมนรกนี้ช่างน่ากลัวเหลือเกิน ! สัตว์นรกนี้ช่างน่าเกลียดเหลือเกิน ! ดังนี้

ตราบที่อารมณ์จิตมีดั่งกล่าวนั้นจริง ๆ ใน**ขณะจิต**ใด ก็ตาม **สภาวะนั้น ๆ ของจิต ไม่เรียกว่า "ฌาน"** เพราะยังมี"ราคะ"แท้ ๆ หรือยังไม่รู้เท่าทัน**"อุทธัจจะ"** *(ถ้าผู้ใดรู้เท่าทัน**ขณะ**แห่งอารมณ์จิตของตนนั้นได้ และ ลด"ราคมูล"นั้น ๆ ลงได้จริง นั่นแหละคือ* **"ฌาน"** *)*

ถ้ามีอารมณ์**เชิงชอบ**ใจมากก็เรียกว่า มี"กามราคะ" ขั้นอภิชฌาวิสมโลภะ" ซึ่งถือว่า แรง, จัด, หยาบ, กร้าน แล้วก็ไล่ระดับไปตามความน้อยลง ๆ ไปตามความแรงที่อ่อนลง ๆ ไปจนกระทั่งมี"เปม" *(ความรัก)* บ้าง หรือ ที่เรียกว่า "ฉันทา" *(ความเพลิดเพลิน)* บ้าง เรียกว่า"ปโมท" *(ความบันเทิง)* บ้าง เรียกว่า "ปีติ" *(ความชื่นชม)* บ้าง จวบจนแม้"อาราม" *(ความพอใจ)* บ้าง และหรือ "ฉันทะ" *(ความมุ่งหมายปรารถนา)* บ้าง แม้แต่"อารมณ์" *(สิ่งที่จิตเสวย)* ฯลฯ ซึ่งถือว่า มีชอบใจยินดี หรือ รักชื่นพอใจน้อยที่สุด

ถ้ามีอารมณ์**เชิงชัง** *(ไม่ชอบใจ)* มากก็เรียกว่า มี"พยาบาท" ซึ่งถือว่า แรง, จัด, หยาบ, กร้าน แล้วก็ไล่ระดับไปตามความน้อยลง ๆ ก็เรียก"โกธะ" *(ความโกรธ)* บ้าง น้อยลงไปอีกก็เรียกว่า "ปฏิฆะ" *(ความขึ้งเคียด)* บ้าง "โศก" *(ความเศร้าหมอง)* บ้าง ไปจนกระทั่งมี "กุกกุจจะ" *(ความรำคาญกังวล)* บ้าง

ไปตลอดจน "ปริเทวะ" (*ความตัดไม่ขาด*) บ้าง "โทมนัส" (*ความน้อยใจเสียใจ*) บ้าง "อุปายาส" (*ความกรุ่นใจ,ยังมีอารมณ์ค้างในใจ*) ฯลฯ ดังนี้ (*ถ้าผู้ใดรู้เท่าทัน* **ขณะ** *แห่งอารมณ์จิตของตนนั้นได้ และ ลด "โทสมูล" นั้นๆ ลงได้จริง นั่นแหละคือ* **"ฌาน"**)

ถ้าแม้นยิ่งผู้ประสพภาพนั้น ไปหลงติด หลงยึดเอาสิ่งนั้น ว่า เป็นของแท้ เป็นของเที่ยงของจริง ผู้นั้นก็ยิ่ง "อวิชชา" ใหญ่ เรียกว่า "สัญญาวิปลาส" คือ กำหนดใส่ใจผิดๆ ไม่รู้กาล ไม่รู้วาระ **สิ่งที่เป็น "อดีต"** ก็หลงว่า เป็นของแท้ของเที่ยง **สิ่งที่เป็น "อนาคต"** ก็หลงว่า เป็นของแท้ของเที่ยง **จับมาเท่ากับ "ปัจจุบัน" หมด** ทั้งๆ ที่คนอื่นใดเขาก็ไม่มีสิ่งนั้น ไม่เห็นสิ่งนั้น รับสิ่งนั้นมาร่วมเหตุร่วมปัจจัยด้วยไม่ได้ เขาไม่มี "ปัจจ+อัตต" (*ปัจจัตตัง*) นั่นๆ ด้วยเลย เพราะ ในขณะนั้นเขายังไม่มี "ปัจจ+อุ+ปันน" (บาลีเต็ม=ปัจจุปปันน) (**ปัจจะ**=*ที่เห็นได้แจ้งชัด,ที่รู้ได้จริง* **อุ**=*เกิด,เป็นไปในตน* **ปันน**=*แล้ว,เสร็จ,ล่วงแล้ว,ถึงแล้ว*) คือ **ยังเป็น "ปัจจุบัน" ไม่ได้** ยังไม่เกิดการเห็นแจ้งได้ รู้ได้จริงสำเร็จลงแท้ในขณะนั้น เรารู้คนเดียว เราก็ "จริง" อยู่คนเดียว คนอื่นไหนเขายัง "รับสภาพ" นี้มีสภาพนี้ ร่วมด้วยยังไม่ได้ **สิ่งนั้นก็ยังไม่เรียกว่า "จริง"**

และ ถ้ายิ่งผู้ไม่ประสพเอง ไม่เกิดเอง ไม่เป็นเอง ไม่มีเอง แต่ไป "หลงเชื่อ" เขาเสียสนิทเลยว่า "จริง" ผู้นั้นก็ยิ่ง "มหาอวิชชา" จึงเรียกว่า "โมหะ" (มาจากรากศัพท์ว่า "มห" ดังเคยอธิบายผ่านมาแล้ว) คือ ยังเมาๆมัวๆอยู่ จะพ้น "วิจิกิจฉา" ยังไม่ได้ จนกว่าจะแน่ใจเอง เกิดเอง เป็นเอง มีเองอย่างมากพอรอบถ้วน "ปัญญา" เกิดทะลุ ไม่ติดขัดหยั่งรู้ เป็น "ปัจจ+เอก" (*ปัจเจก*) "ป+อัจจ+เอก" (*ความสว่างเป็นสุดแท้ เป็นเรื่องจริงเรื่องเดียว ไม่ผิดกับที่พระพุทธองค์หมายเลย เป็น* "ส+อัจจ" *จริงๆ*) ได้รอบถ้วน ชนกัน ถึงกัน มีเหตุมีผล มีต้นมีปลาย ครบได้จริง รู้จุดเกิดรู้จุดดับได้แท้

ด้วยเหตุดังนี้เอง จึงจะต้องรู้**ของจริง** หรือ **ความจริงที่ว่านั้น** ให้ถึง **"สัจจะ"** (ส+อัจจ=ประกอบด้วยความสว่างแจ้ง) อย่าให้เหลือจุดมัว อย่าให้เหลือจุดข้องขัดสงสัย

ให้พ้นทุกข์พ้นลำบากใน "**คิด**" (**จิ**) จนกลายเป็น "**รู้แจ้ง**" หรือ "**รู้ได้ทันที เมื่อมีความจำนง**" คือ ให้พ้น "**กิจฉา**" (*ผู้ยังไม่สิ้นความจำนง* (ยังมี "ก+อิจฉา") *ยังไม่สิ้นงานที่จะต้องรู้แจ้งให้ทะลุ จึงยังลำบาก ยังไม่พ้นทุกข์แท้ๆ*) "**วิจิกิจฉา**" มาจาก **วิ**+**จิ**+**กิจฉ** (**วิ**=*ไม่,ยิ่ง* **จิ**=*คิด* **กิจฉ**=*ยาก,ลำบาก,ทุกข์, ขัดข้อง–ขัดสน*) ผู้จะ**พ้น** "**วิจิกิจฉา**" **แท้ๆ** จึงจะต้อง "รู้" และ "มี" สภาพของ "**วิ**" ของ "**จิ**" ของ "**กิจฉ**" กันจริงๆ

ผู้ไม่ต้องทุกข์ เพราะ "**จิ**" (**คิด**) ผู้ไม่ต้อง "ยาก" (**กิจฉ**) ไม่ต้อง "ลำบาก" (**กิจฉ**) ไม่ต้อง "ขัดข้อง–ขัดสน" (**กิจฉ**) เพราะ "**คิด**" (**จิ**) แล้ว คือ ผู้มี "**วิ**" แล้ว จึงเป็นผู้ถึงที่สุดแห่ง "วิ+จิ+กิจฉ" (**วิจิกิจฉา**) แล้ว หรือ **เป็นผู้พ้น** "**วิจิกิจฉา**" **แล้ว**

ผู้มี "**วิ**" จึงคือ ผู้ "ไม่" ก็ได้จริง หรือ จะ "มี" ก็ได้จริง และมีอย่างเก่งอย่างรู้แจ้งอย่างดียิ่ง ดังนี้

ผู้พ้น "วิ+จิ+กิจฉ" **หรือ พ้น** "วิจิกิจฉา" **นั้น** จึงได้แก่ **สภาพจิตที่จะ** "**คิด**" **ก็ได้ จะไม่** "**คิด**" **ก็ได้** *ซึ่งต่างล้วน พ้น "ขัดข้อง" พ้น "ยาก" พ้น "ลำบาก" พ้น "ทุกข์" แล้วทั้งนั้น*จริงๆ

จะแปล "**วิ+จิ+กิจฉ**" กันเอาความสั้นๆ รวมๆ ก็คือ สภาพ "**ทุกข์ไม่มีในความคิด หรือ แม้จะคิดก็ไม่มีทุกข์**" จริงๆ

เพราะฉะนั้น **ผู้พ้น** "**วิจิกิจฉา**" จึงคือ ผู้พ้นทุกข์สนิทที่สุด เพราะผู้นั้นเป็นดั่ง "พระเจ้า" จะให้เกิดเองก็ได้ จะไม่ให้เกิดเองก็ได้ จึงเรียกว่า "สยัมภู" แท้ (หรือ ขั้นต้นๆ ก็สยัมภู แบบ "อนุพุทธ" บารมีสูงๆ ก็แบบ "ปัจเจกพุทธ") เป็นผู้เกิดอยู่กับตัวเอง เป็นได้กับตัวเอง และ เป็นผู้ดับอยู่กับตัวเอง ตายได้กับตัวเอง

ผู้รู้แท้ ผู้รู้แจ้ง จึงไม่**หลง**อะไร จะมีอะไร ก็โดยตน ให้มีให้เกิด และ แม้ให้เกิด ก็รู้**ใน** "**ปัจจุบัน**" **นั้นๆ** เท่านั้น ว่า "จริงที่เกิดนั้นเป็นสุด" ต่อจากนั้น ท่านก็ไม่ได้เกิดจริงที่สุด

ผู้หลงแท้ ผู้ไม่รู้แจ้งแท้ ก็จะหลง "ภาพ" ดังกล่าวมาแล้ว จะหลง "เสียง" เป็นเพลงในสวรรค์ จะหลง "กลิ่น" เป็นของหอมในสวรรค์ จะหลง "รส" หลง "สัมผัส" อื่น ๆ นานาในสวรรค์ ซึ่งต่างก็ได้**หลงยึดเข้าใจผิด ๆ** เรียก **สภาพจิตที่หลงอัตตา**เหล่านั้นกันว่า **"ฌาน"** ก็ยังมีออกเนืองนองถมถืด หรือไม่ก็เป็นสภาพนรก (ตามที่ผู้นั้นๆจะบันดาล อุปาทานอยู่) เห็นสิ่งไม่ชอบใจ เห็นภาพน่าชังน่ากลัว แล้วก็มีอารมณ์กลัว มีอารมณ์ไม่ชอบอยู่กับ "รูปมยอัตตา" เหล่านั้น ก็ยังเป็นนิวรณ์ เป็น "อุทธัจจะกุกกุจจะ" อยู่นั่นเอง จะมีความสามารถนั่งหลับตาเข้า แล้วก็สร้างนิมิตขึ้นมาได้อย่างเก่งเป็น "มโนมยอัตตปฏิลาโภ" ก็ตาม หรือจะเป็น "รูปมยอัตตา" ที่มันเกิดกับผู้นั่งหลับตานั้นบางครั้งบางคราวเอง ก็ตาม **ก็ล้วนยังไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็น "ฌาน"** หากยังมีอารมณ์เสพย์ติด สนุกสนานรื่นเริง เกลียดชัง อึดอัด ขลาดกลัว หรือ ยังดื่มรส ยึดชาติในจิตอยู่อย่างไม่รู้เท่าทันว่า แม้จะเป็น "มโนมยอัตตา" หรือ "อรูปมยอัตตา" มันก็เป็นแต่เพียงสิ่งแทน หรือ สมมุติที่เราโน้มน้อมทำขึ้นเป็นส่วนประกอบ เพื่อจะนำให้เกิด "รู้" อะไรบางอย่างเท่านั้น มันหาใช่ของจริงแท้ หาใช่ตัวใช่ตนของเราของเขาแท้จริงที่ไหน ไม่ !

ยิ่งจะ**หลง**ให้มีอารมณ์**รื่นเริง เสพย์ติด ยินดี ปรีดิ์เปรม เอมใจ**ขึ้นมา กับการได้เสพย์ **"สวรรค์" หรือ เสพย์"นรก"**เอาดื้อ ๆ **เป็นโลกียรส**ตรง ๆ นั้น **ก็ยิ่งจะไม่ใช่ "ฌาน" ใหญ่** เพราะแทนที่จะ ถ้าแม้ว่า จะเกิด **ความร่าเริงยินดีปรีดิ์เปรม**บ้าง ก็ควรเกิด เพราะ**ได้รู้เท่าทัน** "สวรรค์–นรก" เก๊ ! และ **ได้รู้ซึ้ง ได้ถึงความแท้จริง**ใน "สวรรค์–นรก" จริงยิ่ง ๆ ขึ้น ! นั่นต่างหาก (นี่คือการพ้น "โมหะ") **ทั้งได้ลด "ราคะ–โทสะ"** ที่หลง "กามรูป" หลง "ภวรูป" (หรือ "อัตตภาพ" ต่าง ๆ) ซ้ำเสียด้วย ถ้าดังนี้ละก็จะมี **ความร่าเริงยินดีปรีดิ์เปรมเอมใจ** ก็ไม่ "ผิดทางผิดธรรม" อะไร เพราะเป็น**ความยินดีร่าเริง**ในสาระธรรม ซึ่งมันยิ่งสนับสนุนธรรม มันยิ่งเลื่อมใส ยิ่งสะอาด ยิ่งบริสุทธิ์ ยิ่งเพิ่มศรัทธาในธรรม ("ปีติ" หรือ "อภิกกันต" ซึ่งไม่ใช่ "ขิฑฑา" ดอก !) ต้องแยกให้ดี เห็นให้เข้าหมวดเข้าหมู่ เข้าทิศเข้าทาง ให้แม่น ๆ ตรง ๆ

เมื่อเป็น "ความรู้" กันขั้นนี้แล้ว ก็ขออธิบายความหมายของคำว่า **"ปีติ"** ซึ่งเป็นคำที่แปลกันง่าย ๆ ว่า ความยินดี, ความชื่นชม อันมักจะเลยเถิดไปเป็นเชิง "กิเลสโลกีย์" กันได้ง่ายดาย ถ้าไม่เข้าใจ**ความหมายที่ชัดแท้**ของคำว่า**"ปีติ"** ซึ่งเป็นอารมณ์หนึ่งของ"ฌาน ๒" นี้ โดยแท้จริงนั้น **"ปีติ"** มันไม่ได้หมายถึง **ยินดีร่าเริงปรีดิ์เปรม บันเทิงเป็น** "โลกียรส" อะไรอย่างนั้นดอก ! มันหมายความแท้ๆว่า **"ได้รู้ส่วนดี ที่ถูก ที่แท้" เท่านั้น** มันเป็นการเกิดของ "ปัญญาญาณ" ซึ่งเกิดเพราะ"ธรรมวิจัย" หรือ เพราะ"วิตก–วิจาร" จนถึงผลรู้ ไม่ใช่การเกิดของ"อารมณ์" โดยเฉพาะโลกียารมณ์อย่าง**ความยินดี ความรื่นรมย์ ความบันเทิงสนุกสนาน**นั้น ไม่ ! ที่จริงคำว่า **"ยินดี"** มันก็ไม่ได้หมายความว่า **สนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ** มันเป็นภาษาที่**แสดง"ความรู้ดี"** โดยขอยืมผลของผัสสะทางทวาร"หู" อันเป็นทางรับรู้ทางหนึ่งมาใช้เท่านั้น เรียกเป็นความว่า **"ยินดี"** ซึ่งเหมือน ๆ กับความว่า **"เห็นดี"** ก็นัยะเดียวกัน และ มันหมายเอา **"การได้รู้"**(ไม่ว่าจะ"เห็น" หรือ "ยิน" ก็ตาม)**ในส่วน"ดี"ที่ถูก ที่จริง อย่างเข้าใจอย่างทราบซึ้ง** นั่นเอง ไม่ได้หมายความว่า **มีรสชาติ มีอารมณ์โลก**ๆ

ภาษาไทยจะแปล **"ปีติ"** ว่า **"รู้ดี"**ก็ได้ **"เห็นดี"**ก็ได้ **"ยินดี"** ก็ได้ **"สัมผัสดี"** ก็ได้ แม้จะแปลว่า **"รสดี"**ก็ได้ ถ้าไม่เข้าใจผิดไปใหญ่ยิ่งกว่าคำว่า **"ยินดี"** เพราะแท้ ๆมันไม่ใช่**"รสโลก ๆ"** *(ไม่ใช่ "อัสสาทะ")* มันหมายเอา**การได้สัมผัสกับความดี ความถูก ความแท้จริง นั้น เข้าแล้ว อย่าง"เห็นจริง" อย่าง"รู้จริง" อย่าง"ยินจริง"** นั่นต่างหาก ขอให้เข้าใจคำว่า **"ปีติ"** อันเป็นองค์หนึ่งของ**ฌาน**ให้ดี ๆ เทอญ

ดังนั้น จะได้ชื่อว่า **"ฌาน" อย่างบริบูรณ์บริสุทธิ์** ก็ต่อเมื่อคนผู้นั้น **มีโนมยอัตตา** หรือ **มีรูปมยอัตตา** *โดยปราศจากอารมณ์เสพย์ติดสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็น"รสโลกีย์" ปราศจากอารมณ์เกลียดชัง กังวล* **ไม่ดื่มรส ไม่ยึดชาติใน***"อัตตา"เหล่านั้นจริง*ๆ *ทั้งรู้เท่าทันใน"อัตตา"แท้*ๆ

ด้วยว่า เป็น"สมมุติสัจจะ" แม้ พระอริยเจ้านั้นๆ จะ**นั่งหลับตานิ่งสนิท** สร้าง**มโนมยอัตตา** สร้าง**อรูปมยอัตตา** ก็เรียกว่า **"ฌาน"** หรือ จะไม่หลับตาล่ะ ลืมตาโพลงๆ นี่แหละ พระอริยเจ้านั้นๆ ก็มี**ญาณรู้แจ้ง**ใน **"สมาธิสสกัลลิต – สมาธิสส โคจร" ของตน**ได้แม่นจริงอยู่เสมอ สามารถจับ **"อัตตา"** (อต+ตา คือ ความเป็น"อต") ต่างๆได้ อ่านออก รู้เห็นเป็น **"อต+ถ"** หรือ คือ **"อัตถ"** นั่นเอง

ซึ่งหมายความว่า **รู้"ความวิ่ง"** หรือ **"ความดำเนินไปอยู่"** นั้นๆ เหมือนมันเป็น **"ความนิ่ง"** เป็น **"ความจับได้ไล่ทัน"** หรือ เป็น **"ความหยุดอยู่เฉย"** ที่เห็นได้ชัด รู้ได้สนิทแจ้ง แม้จะเร็วยิ่งปานใด จะละเอียดเล็กสุขุมเป็นสายสัมพันธ์อยู่ อย่างอรูป กว่าอรูปใด ก็ตาม

อธิบายอีกที หมายความว่า **สัมผัส "ความเคลื่อนไหวอยู่" นั้น หรือ "ความดำเนินไปอยู่" นั้น ได้อย่างรู้แจ้ง รู้ชัดเจน ปานประหนึ่งสัมผัส "ความนิ่งๆ" หรือ "ความไม่เคลื่อนไม่ไหวติงเลย"**

หรือ จะพูดอีกทีก็คือ **รู้"พลังงาน"ได้ดี เท่าๆกับ "รู้สสาร"**

หรือ *รู้ความละเอียดเล็กบางเบา ได้ปานประหนึ่ง รู้ความหยาบ ความเป็นแท่ง เป็นก้อนใหญ่*

รู้ความวิ่ง เหมือนกับ รู้ความนิ่ง

หากพอได้เรียนรู้เข้าใจแล้ว ก็ฝึกทำ ให้มี ให้เป็นเสมอ **ทุกขณะที่เป็นอยู่ในทุกอิริยาบถ** ถ้าตั้งใจทำ ก็จะพอทำได้ เป็นครั้งเป็นคราวไป ก็เรียกแต่ละครั้งที่ทำได้ นั่นแหละว่า **"ฌาน" ได้เป็นครั้งเป็นคราว(*ขณิก*)** แม้แต่ผู้ที่ "นั่งหลับตา" ทำเอา หรือ ต้องอยู่นิ่งๆว่างๆ จึงจะค่อยทำได้ เป็นครั้งเป็นคราว จะคราวละกี่ชั่วโมง ก็ตาม จะทำได้ชนิดมีสวรรค์มีนรก แล้วก็เสพย์สมเป็นสุขเป็นทุกข์อยู่กับสวรรค์ – นรกนั้น ให้ยิ่งปานใดๆ หรือ จะทำได้ถึงชนิด "ดับ" ติดดับเสพย์"อสัญญีภพ" กันอยู่เป็นสุข ทีละ 5 วัน 7 วัน โน่น ก็ตาม ถ้าจะ**อุตส่าห์โมเม**

นับเรียกเป็น "ฌาน" บ้าง **"ฌาน"** อย่างนี้ ก็คือ **"ฌาน"** แบบ "ขณิก-สมาธิ" ทั้งเพ เพราะ**ไม่ใช่ "ฌาน"** ที่เป็นได้ทุกอิริยาบถ เป็นเพียง**"ฌาน" แคบๆ** จำกัดขณะอยู่เท่านั้น

และ แม้จะยังไม่ "รู้" อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งแทงทะลุไปทีเดียว แต่เมื่อเราไม่เผลอสติ ก็จะทำได้เสมอบ่อยขึ้น ทั้งจะเป็นได้ มีได้โดยไม่ยาก ก็นับได้แล้วว่า **เป็น "ฌาน" ขั้นกลาง** ใช้งานได้ทีเดียว จึงทำให้บ่อยๆ จะตั้งมั่นแกล้วกล้า เรียก "ฌาน" นี้ว่า **"อุปจารสมาธิ"**

ยิ่ง "รู้" อย่างชัดแน่แจ่มแจ้งแทงทะลุแท้เลย และ รู้ "ตน" รู้ "ตัว" ทั้งตัว**กาย** ทั้งตัว**เวทนา** ทั้งตัว**จิต** ทั้งตัวความเป็น**ธรรม**ชัดๆ นำพาขึ้นสู่ความเป็น**โลกุตตรธรรม**ได้แน่แท้แม่นมั่นยิ่งอยู่ ก็ยิ่งนับว่า **เป็นผู้มี "ฌาน" อันแนบแน่น** เรียกว่า **"อัปปนาสมาธิ"** "ฌาน" อย่างนี้ "สมาธิ" อย่างนี้แล คือ "ฌาน" ของพุทธศาสนา คือ "สมาธิ" ของพุทธศาสนา เมื่อเป็นได้ถึง**ขั้น "อัปปนา" แท้ๆ จริงๆ** *(ซึ่งต้องเป็น "อัปปนาวิถี" ด้วย มิใช่เป็นแต่แบบ "อัปปนาภวังค์" และ จะไม่ใช่แบบ ที่ต้อง* **ถอนออกถอนเข้า** *จาก "อัปปนา" มาเป็น "อุปจาร" ถึงจะวิปัสสนาได้ อะไรอย่างระบบฤาษีนั้น ไม่ ! ด้วย)* จึงเป็นทั้ง "ฌาน" ทั้ง "สมาธิ" อันตั้งมั่นของ "พุทธศาสนา" แท้ๆ เลยทีเดียว

และ **"ฌาน" แท้ๆ ถูกๆ** ดังนี้ เมื่อผู้ใดทำได้จริง จะเล็กน้อย หรือ มากขนแค่ใด **ถ้าทำได้ รู้ชัด เป็น "รอบ" เป็นเรื่อง** แม้จะเป็นรอบเล็กรอบน้อย รอบหนึ่งรอบต้น ก็ตาม ก็เรียกว่า **"บริกรรมนิมิต"** เริ่มได้เป็น **เครื่องหมาย** หรือ **เค้ามูล**แห่งมรรคแห่งผลของ**การกระทำ การจัดแจง**ที่ถูกที่ตรงที่ดีแท้นี้

แล้วก็จงเพิ่ม**การเรียน**เอา เติม**การศึกษา**เข้า จน**ถือเอา**ผลของการกระทำที่ยิ่งๆ ขึ้นได้อีกๆ เป็นผลมากผลใหญ่ขึ้น รอบก็ใหญ่ขึ้น เรื่องก็ลึกซึ้งขึ้นสูงขึ้นๆ ก็เป็น **"ฌาน"** ที่เรียกว่า ขั้นมี **"อุคคหนิมิต"** เพราะเป็นผลของ**การศึกษา**จริงๆ **ยึดเอาได้ ถือเอาได้** พึงได้จริงๆ เกษมแท้ขึ้นเรื่อยๆ ด้วย

ที่สุด เมื่อ**มีเค้ามีมูล**มาก จน**มีส่วนเปรียบได้เทียบได้**ยืนยันว่า มากจริงในตนของตนนี่แหละ มีผลขั้นมีสัดมีส่วนที่อยู่ในฐานะเมื่อเปรียบเทียบกับ "เครื่องหมาย" หรือ "เค้ามูล" เดิมแห่งความเป็น "พระอริยโสดาบัน" ก็มี**ส่วนเท่าๆกัน**แล้ว เรา**คล้ายคลึง ทัดเทียม** "พระโสดาบัน" ได้จริงแล้ว หรือเป็นส่วนมากยิ่งแล้ว เรา**ก็มีส่วนเหมือน "พระโสดาบัน" แท้แต่เดิมได้**แล้วจริง มันก็จะให้**คำตอบ**ออกมาว่า เรามี "รอบ" แห่งความเป็น "พระโสดาบัน" ได้แล้ว ดังนี้ ก็เรียกว่า เรามี **"ปฏิภาคนิมิต"**แล้วจริง **เป็น "ฌาน" ที่ส่งผลสู่วิมุติแท้** เป็นมรรคเป็นผลโลกุตตระแท้ ("บริกรรม" แปลว่า การจัดแจง, การกระทำที่ได้ครบรอบ "นิมิต" แปลว่า เครื่องหมาย, เค้ามูล "อุคคห" แปลว่า การเรียนเอา, การศึกษา, การถือเอายึดเอา "ปฏิภาค" แปลว่า มีส่วนเปรียบได้, ซึ่งเปรียบเทียบกันได้, ซึ่งคล้ายคลึง, เท่าๆกัน, ความคล้ายคลึงทัดเทียมกัน, ความเหมือนกัน, คำตอบ)

ผู้มี **"ฌาน"** แบบพุทธศาสนาที่ถูกแท้แน่แท้ ก็จะ**มี "ญาณ" รู้ใน "อธิจิต" สร้าง "อธิจิต"** ขึ้นไปได้เรื่อยๆ ตามความวิริยะแห่งผู้นั้นๆ ดังนี้จริงๆ และ**ใช้จิต**ของตนอ่านจิตของตนอยู่ รู้การดำเนินไปของจิตตนได้จริงๆ (ถ้า**ยังไม่มี "ฌาน" จริง ไม่รู้ "ฌาน" ถูกแท้** อย่าไป**อวด**อุตตริมนุสสธรรม เพราะ **"ฌาน"** นั้น เป็นธรรมขั้น**อุตตริมนุสสธรรม**จริงๆนะ!) ไม่ว่าจะ**ใช้**ในขั้น**รูปมยอัตตา**ได้ หรือ ขั้น**อรูปมยอัตตา**ได้ ก็ตาม จึงจะเรียกคนผู้นั้นว่า **มี "ฌาน" อันบริบูรณ์จริง** เพราะสภาพจิตดังกล่าวนี้ ก็คือ **วิตกวิจาร อันเป็นอุเบกขา** นั่นเอง

ต้องทำความเข้าใจ กับคำอธิบายความที่ว่า **"ยังมีอารมณ์หลง**เสพย์ติด รื่นรมย์ สนุกสนาน และ ติดยึด ผูกพัน เกลียดชัง กังวล ไว้ หรือ ยังดื่มรสยึดชาติในจิตอยู่" กับ สภาวะ **"ปราศจากอารมณ์หลง**เสพย์ติด สนุกสนาน รื่นรมย์ ติดยึด ผูกพัน เกลียดชัง กังวล ไว้ หรือ ยังดื่มรสยึดชาติในจิตอยู่" **ให้ดีๆ ให้กระจะๆ** ให้ได้

"ฌาน" ต้องเป็นสภาพจิตที่ **ลด ละ จาง คลาย และหรือดับ**พฤติกรรมของ"กามรส" และพฤติกรรมของ"พยาบาท" แต่ **ไม่ทิ้ง ไม่ดับ**พฤติกรรมของความเป็นจิต ที่มีสติเต็มทำงานรู้(คือ มี"วิญญาณ" ทำงานเพื่อจะให้เกิด "ญาณทัสสนะ") ทำงานคิด"สังขาร"(อย่างเก่งอย่างยิ่งอยู่ เรียกว่าจะให้ถึง "วิสังขาร") ทำงานกำหนดชัด หรือ ถอดพิมพ์ให้เป็นสภาพนั้นๆ ให้แม่นที่สุด("สัญญา"อยู่อย่างให้"รู้ๆๆชัดแท้" เรียกว่าจะให้ถึง"สัญญาเวทยิต") ทำงานต่อจากผัสสะอยู่ *(คือ* **เวทนา***)* นอกจากมีเจตนาจะ"หลับสนิท" หรือ"ดับจนไม่รับรู้จริงๆ" นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง (เรียกว่า ทำ"อสัญญี" ซึ่งไม่ใช่"ฌาน" ไม่ใช่ทั้ง"รูปฌาน"และ"อรูปฌาน")

การทิ้ง หรือ **การลดหย่อน** จาก "ความเป็นจิต" ที่ทำหน้าที่ *วิญญาณ–สังขาร–สัญญา–เวทนา* ไป นี่แหละเรียกว่า **"ถีนมิทธะ"**(นี่คือ กิเลสนิวรณ์ ขั้น"อุปักกิเลส"แท้ๆ โดยตรง)

ยิ่งทิ้ง**วิญญาณ** *(ญาณทัสสนะ)* **- วิสังขาร - สัญญา***เวทยิต* **-** *อุเบกขา* **เวทนา**ไปเลยด้วยแล้ว ก็ยิ่งต้องนับว่า พระโยคาวจรนั้นๆ ก็ยิ่งเป็นผู้มี**"ถีนมิทธะ"**โง่จัดใหญ่ **เป็น"อัตตกิลมถะ"สุดโต่ง**เข้าไปหาความหมดพฤติกรรมแห่งจิต หรือ ความดับจิตไม่เหลือ(โดยไม่ใช่เวลา"หลับ" หรือ เวลาสมควรจะหยุดจะพักจะผ่อนตามเจตนาสักหน่อย) **ผู้นั้น ก็คือ จิตกำลังมีงานสู่ความไม่รับรู้ หรือ ทำจิตให้เป็น"ความไม่รู้"***(อวิชชา)***เอาเลยทีเดียว**

"ถีนมิทธะ" มีความหมายลึกซึ้ง ประณีต กว้างขวาง และ กินความไกลโขอยู่ เรียนรู้ให้รู้ชั้นเชิงให้สุขุมให้ได้

"ถีนะมิทธะ" ไม่ได้แปลว่า "ง่วงนอน"เท่านั้น หรือ มิได้หมายความแค่ว่า ง่วงเหงาหาวนอนกันเพียงเท่านั้น เมื่อเป็นธรรมะขั้นละเอียดประณีต หรือชั้นสูงแท้*(อภิธรรม)* มันยังมีความหมายมากแง่ มากมุม เป็นเชิงซ้อน เป็นเหลี่ยมลึกซึ้ง บางทีดูหลบเหลี่ยม บางทีดูย้อนแย้ง บางทีตีกลับกับขั้นต้นเอาด้วย

และ ที่จริงอีก สภาพ "ง่วงนอน" ก็มิใช่จะหมายเอาว่า เป็นกิเลสไปเสียทั้งหมด จะตีขลุมเหมาหมู่เอาอาการ "ง่วงนอน" เป็น**กิเลส** เป็น**ตัณหา**ไปเสียหมด ก็ไม่ได้ แต่ถ้าใคร*ติดยึดความหลับความนอน*มากจนเอาแต่ "ง่วงเหงาหาวนอน" นอนไม่รู้จักพอ พักแล้ว นอนแล้วตามที่ควรจะเป็นไป แต่ก็ยังไม่รู้พอ ยัง "อยาก" นอน หรือ "จะเอา" แต่ง่วงแต่นอน ลักษณะเช่นนั้น คือ ติดการนอน หลงความหยุด เป็น**กิเลส**เป็น**ตัณหา**แท้ ๆ จริง ๆ เลี่ยงไม่ได้

พระอรหันต์ก็ยัง "ง่วงนอน" ได้เหมือนกัน โดยไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่ตัณหา-อุปาทานอะไรเลย เราจะต้องดูเหตุดูผลกันให้ถ่องแท้ เพราะในขณะที่ท่าน "ง่วงนอน" นั้น มันมีเหตุ มีปัจจัยเหมาะสมเพียงพอจริง ๆ **ซึ่งไม่ใช่กิเลส-ตัณหา-อุปาทานจริง ๆ**

เช่น หากว่า พระอรหันต์ท่านใด*เกิดได้รับการพักผ่อนไม่เพียงพอ* **ความขาด "มัชฌิมา" เกิดขึ้น ความไม่สมดุลย์ใน "การทำงาน" กับ "การพักผ่อน" เกิดขึ้นในตัวท่าน** ดังนี้ เป็นต้น พระอรหันต์ท่านนั้น ก็ย่อม "ง่วงนอน" ได้ และ จะไปตู่ไปโทษท่านว่า เป็นกิเลส เป็นตัณหา ก็ไม่ได้ด้วย ประการอย่างนี้ ๆ แหละ ต้องพิจารณาดี ๆ **การเกิดความขาดสมดุลย์ในร่างกายในรูปขันธ์ด้วยเรื่องอื่น ๆ ก็อาจมีอีกมากมายหลายอย่างหลายแง่อยู่** เช่น ท่านป่วย ดังนี้ ก็เป็นได้

โดยนัยคล้าย ๆ กันนี้เอง เรื่องอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง กรณีต่าง ๆ อีกหลายกรณี ที่พระอรหันต์ก็*อาจจะมี "กรรม" มี "การกระทำ" อาจจะมี "กิริยา" เหมือนเช่นคนปุถุชนได้* **โดยท่านมิได้มีกิเลส มีตัณหาอะไรเลยจริง ๆ** ซึ่งจะตีขลุม หรือ จับมาเป็นผิดไม่ได้ง่าย ๆ เมื่อมีเหตุมีปัจจัย ดังเช่น กรณี "ง่วงนอน" นี้ เป็นตัวอย่าง แต่ถึงจะง่วงจะหาว พระอรหันต์ท่านก็จะมีสติสัมปชัญญะไม่ทำอย่างปราศจากความสังวรระวังดอก ! (เพราะแม้พระอริยเจ้าขั้นต่ำกว่าพระอรหันต์ท่านก็จะสังวร สำรวมแล้ว) ท่านก็จะสำรวม จะทำอย่างผู้มีสติสัมปชัญญะอยู่เป็นแน่แท้ เราพอจะเห็นได้รู้ได้อยู่ทีเดียวว่า **ท่านทำเหมือนปุถุชนธรรมดา**

แต่ท่านมีสติรู้ในตน ในเหตุ ในผล รู้ในกรรม ในกิริยานั้นๆจริงๆ จึงอย่าเพิ่งรีบไปจาบจ้วงติเตียนพระอริยเจ้าท่านง่ายๆ เป็นอันขาด เมื่อไปเห็นสภาพบางสภาพ อันเป็น**เพียง "สภาพจร" มิใช่ "สภาพถาวร" ของท่าน** ซึ่งบางที บางเรื่องท่านอาจจะอนุโลมเพื่อผลอะไรบางอย่าง ในบางกรณีอย่างนี้ ก็เป็นได้ เช่น พระอรหันต์ท่านจะสูบบุหรี่สักมวน (*ด้วยเหตุบางอย่าง ซึ่งไม่ใช่โลภเหตุ–โทสเหตุ–โมหเหตุเลย*) อย่างนี้ เป็นต้น ซึ่งคนก็อาจจะไม่รู้เหตุกับท่านง่ายๆ ใครไปเห็นเข้าก็จะไปหลงยึดเป็นยึดตายว่า *ไม่ได้! ถ้าเป็นพระอรหันต์แล้ว จะสูบบุหรี่ไม่ได้เลย!* "จับผิด" เข้าให้ชะเลย เพราะ "เหตุ" แค่นี้เอง ก็ตัดสินว่า ท่านผู้นี้ไม่ใช่พระอรหันต์! อย่างนี้ เป็นต้น จะเป็นการเข้าใจผิด ต้องระวัง! ประเดี๋ยว จะเลยพาลเข้าใจผิดหนักไปจนกระทั่งเห็นพระอรหันต์ "หาว" (*ซึ่งเป็นกิริยาบ่งบอกความขาดตกบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งในกาย หรือ ในใจของคน เป็นบางครั้งบางคราว ก็จะต้องเป็นได้*) สักครั้งก็ไม่ได้ พาลจับผิดเอาหยาบๆง่ายๆว่า เพราะท่านหาว ท่านจึงไม่ใช่พระอรหันต์! อย่างนี้ละก้อ "ละเอียดจับผิด" เกินกว่าเหตุมากไปแล้ว

และอนึ่ง ที่กล่าวกันนักกันหนาว่า **"ผู้บรรลุธรรม" คือ "ผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่น"** นั้น ก็ให้ระวังที่เดียว เพราะนั่นเป็นเพียงแง่หนึ่งเหลี่ยมหนึ่งในเชิงของจิต **ที่พระโยคาวจรจะต้องทำให้เป็นให้มีจริงๆ** เมื่อเป็นแท้มีจริงแล้ว ก็เป็น**ความแท้ความบริสุทธิ์ใจของท่านเองเท่านั้น** แท้จริงแล้ว ผู้บรรลุธรรม หรือ พระอริยะขั้นสูง ท่านก็จะ**ยึดมั่นถือมั่น**ในสิ่งที่ควรยึด ควรถือตลอดชีวิต ที่ท่านยังไม่ตายเน่าเข้าโลงอยู่ด้วย (*ลักษณะเช่นนี้แหละ เป็นสภาพติกลับ หรือ สภาพทำคืน (ปฏินิสสัคคะ)* **ที่รู้ยากเห็นยาก** *และ* **จะต้องเป็นจริง** — **ผู้ไม่จริง***ก็อาจจะเอาแง่นี้มาหลอกลวงผู้อื่นได้ด้วย เรียกว่า* **"เฉโก"**)

ซึ่ง บางเรื่องบางอย่างนั้น พระอรหันต์แท้ๆท่านจะ**ยึดให้รู้ๆเห็นๆเลย แถมยึดอย่าง "สภาพถาวร" เอาด้วย** ท่านยึดด้วยความรู้ความเข้าใจใน "สมมุติสัจจะ" ยึดด้วย "สัญญาเวทยิต" จริงๆ ยึดเป็น "นัยะ" อันยิ่งเป็นรูปแบบ เพื่อจะได้เป็นแบบเป็นอย่าง เป็นแนวโน้มจูงดึงผู้อ่อน เป็นกุศโลบายอันดียิ่ง

และ ท่านจะไม่กลัวว่า ใครจะตู่จะท้วงว่า *"ท่านยังยึดมั่นถือมั่น !"* **เอาด้วย** เพราะ**ผู้ที่ยังมีจิต "กลัว" คนเขาจะตู่ว่า** *ตนยึดมั่นถือมั่นอยู่* นั่นแหละ ผู้นั้นยังมี "ตัวตน" อยู่ ยังเป็นผู้ชื่อว่า **ยังมี "มานะ"** อาจจะเป็นภาวะของปุถุชนธรรมดาๆ ก็เป็นได้แท้ และ อาจจะเป็นภาวะละเอียดซับซ้อนของพระอริยเจ้าระดับสูง ที่ยังไม่รู้เท่าทันในสภาพกิเลสแห่ง "โลกอัตตา" **ขั้นยอกย้อน**ก็ได้ เรื่องนี้โดยมากเป็นสภาพยัง "ติดความเป็นนักรู้" หรือ "ติดดี" ของคนผู้หลงตัวตนแท้ๆอยู่ ยังติด **"กลัวว่าตนจะไม่เป็นคนเก่ง–ไม่เป็นผู้รู้"** *(ยังหลงสรรเสริญ)* ยังกลัวคนจะดูถูกว่า "ตนไม่รู้" หรือ "ตนยังมีตัวตน" เพราะ "ตนยังยึด" ว่างั้นเถอะ ! ดังนี้ ยังเป็นผู้อย่างน้อยก็ชื่อว่า **ยังมี "เนวสัญญานาสัญญายตน" อยู่ชัดๆ** กล่าวคือ ยังมี "ไม่รู้" คือ ยังไม่ "รู้ยิ่งเยี่ยมจริง" *(ยังไม่ถึง "สัญญาเวทยิตัง" หรือ ยังไม่พ้น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ")* จะว่าคนผู้นี้ไม่รู้ ก็ไม่ได้ ! ก็รู้ ! แต่ก็ยังไม่เป็นเอก ! ยังไม่เด็ดขาด ยังไม่มีความมั่นคงในตน ยังหวั่นพรั่นพรึงต่ออำนาจนินทาว่าร้ายอยู่ ยังไม่หมดความเป็นทาสของ "พระพรหม !" ยังไม่สิ้นสังโยชน์ "มานะ" ยังไม่เป็นไปอย่างอิสระ ยังไม่เหนือโลก ไม่เหนือ "อัตตา" *(ไม่เหนือ "อาตมัน")* อย่างสิ้นเกลี้ยง ยังไม่เป็น "ความลงตัว" ที่ตนได้ตัดสินด้วยปัญญาอย่างปราศจากความเห็นแก่ตัวด้วย ทั้งปราศจากความลำเอียงทุกชนิด (อคติ ๔) ที่แท้ๆด้วย (ยังไม่เป็น "อัตต" ที่เป็น "อรห" แท้ๆ หรือ ยังไม่เป็น "อรหัตต" เป็นผลสุดท้ายนั่นเอง) **จิตยังไม่ตัดสินด้วย "สัญญาเวทยิตนิโรธ"**

ตัวอย่าง เช่น พระมหากัสสป ก็ดี หรือ พระพักกุละ ก็ดี ท่านยึดเคร่งจัดเป็นธุดงควัตรว่า ท่านจะไม่นอน ไม่เอนกายแตะพื้นตลอดชีวิต ดังนี้ ท่านก็**ยึด**กันจริงๆ จนแม้พระพุทธเจ้าก็ยังเคย "ท้วงถาม" การยึดอันนี้จากพระมหากัสสป เพื่อให้พระมหากัสสปตอบเหตุตอบผลอันกระจ่างออกมาให้ใครๆรู้ เช่นนี้เป็นต้น หรือ แม้พระพุทธองค์จะ "ยึด" การไม่สวมใส่รองเท้า *(รองพระบาท)* ตลอดพระชนม์ชีพ ทั้งๆที่ไม่ได้กำหนดเป็นศีลเป็นกฎสำหรับพระสาวกใดๆด้วย แต่พระสาวก พระมหาสาวกทั้งหลายก็**ยึด**ตาม มิหนำซ้ำพระองค์ยังเคยอนุโลมอนุญาต

ให้พระสาวกบางรูปใส่รองเท้าได้บ้างอย่างมีข้อแม้ด้วยซ้ำ ก็ตาม แต่สำหรับพระองค์ก็คง**ยึด**ไม่ทรงสวมใส่รองเท้าตลอดพระชนม์ชีพอยู่นั่นเอง หรือ พระพุทธองค์ทรง "ยึด" ไม่ฉันเนื้อสัตว์ตลอดพระชนม์ชีพสำหรับพระองค์เอง ทั้งๆ ที่ตั้งกฎตั้งศีลอนุโลมสำหรับพระสาวกอื่น เป็นชั้น เป็นเปลาะ มากมายหลายกฎ หลายศีลออกในเรื่องเนื้อสัตว์นั่น นี่ เป็นต้น ก็ล้วนแต่เป็น "สภาพถาวร" ที่จะเรียกว่า "ยึดมั่นถือมั่น" ก็ได้อย่างแท้

หรือ เอาชัดๆกัน ก็เช่น **พระต้องยึด "วินัย" ทั้งหลาย "ศีล" ทั้งสิ้น กฎ–ระเบียบต่างๆนั้น** ก็ล้วน คือ "ความยึดมั่นถือมั่น" แท้ๆนั่นเอง แต่มันเป็น**การยึดมั่นเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นจริงๆ** "ตนเองนั้นเสียสละ" แท้ๆ เว้นแต่พวก**บัญญาขี้ฉ้อ** *(เฉโก)* เท่านั้น จะเลี่ยงศีล เลี่ยงวินัย เลี่ยงกฎระเบียบ **เพราะไม่เข้าใจในศีล ในวินัย ในกฎ ในระเบียบ ว่า มีประโยชน์ยิ่งใหญ่เท่าใด สำหรับความเป็นมนุษย์ ความเป็นสังคมของมนุษย์ที่ต้องยึด ต้องใช้** และที่แท้ก็คือ ผู้ "บัญญาขี้ฉ้อ" นั้นๆ ประพฤติตามศีล ตามวินัย ตามกฎระเบียบนั้นๆ ไม่ได้ มันยังทุกข์ ยังเดือดร้อน นั่นเอง จึงละเมิดกฎระเบียบ ละเมิดศีล ละเมิดวินัย แล้วก็พาลเอาภาษาโก้ๆที่ว่า *"ตัวเขานั้น คือ ผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่นแล้ว"* **มาเป็น "กันชน" มาคุยเบื่องเพื่อหลบเลี่ยง**

แท้จริงแล้ว เขาเองนั่นแหละ ที่ **"เป็นอยู่" ตามกฎ ตามระเบียบ ตามศีล ตามวินัยนั้นๆ ไม่ได้** มันทุกข์ มันลำบาก

ส่วนพระอริยเจ้าแท้ๆ **ท่านจะประพฤติได้ ทั้งไม่ทุกข์ เพราะท่านมีบัญญาแล้วจริง มีอุบายเครื่องออกได้แล้วจริง และ มีจิตที่ละ ที่เลิกได้แล้วจริง จึงอยู่ได้โดยไม่ต้องละเมิดศีลผิดวินัย ไม่ต้องละเมิดกฎผิดระเบียบได้จริงๆ**

ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า **ผู้ยึด**นั้นมีบัญญาแท้ๆ เด็ดเดี่ยวด้วย พ้นสงสัยพ้นลังเล รู้ "กรรม" รู้ "กาล" และ ไม่**ยึด**เพราะโลภะโทสะจริงๆ **เข้าใจใน "ความเสียสละ" แท้ๆ ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เป็นไปเพื่อผู้อื่น เป็นแนวโน้ม เป็นสิ่งที่ต้องมีอยู่** ถ้าสิ่งนั้นยังดีจริง ยังใช้ได้ผล ยังสมควร

ผู้นั้นจะไม่ดูถูกศีล ไม่ดูถูกวินัย และ จะ**ยึดศีลยึดวินัย**ก่อประโยชน์แก่ปวงชนแก่สังคมทีเดียว

ผู้รู้แจ้ง – รู้ยิ่งจริง *(ญาณทัสสนะ หรือ อธิปัญญา)* **จะเข้าใจศีลแท้ และ มีศีล บริสุทธิ์ศีลเสมอ แต่ผู้ไม่รู้แจ้ง – รู้แกมโกง – ฉลาดขี้ฉ้อ – เฉียบแหลมไม่มีสัจจธรรม** *(เฉโก)* **จะไม่เข้าใจศีล จะประมาทในศีล และ ไม่มีศีล เพราะไม่รู้ผลของการมีศีลว่า ทำให้มนุษย์มีค่า ทำให้ปวงชนสงบเย็นเป็นสุข ทำให้สังคมสูงขึ้นด้วย "ศีล" อย่างไร ?!**

แง่เช่นนี้ ก็เป็นความพิสดารที่ขออธิบายแทรกๆ ไว้บ้าง ก็ให้ผู้เพียรรู้ จงรู้ให้บริสุทธิ์ รู้ให้จริงให้สูงสุด อย่าให้มี "ทุจริต" ตนเอง หรือ ไปหลงผิดในผู้อื่น โดยเฉพาะ ไป**จาบจ้วง "ตู่" เอาพระอริยเจ้าเข้า** จะเป็นบาป เรานั่นแหละ จะเป็นผู้ขาดทุน เพราะอย่างน้อย เราก็จะเสื่อมศรัทธาในพระอริยเจ้าลงไป การไม่ศรัทธาพระอริยเจ้าที่แท้ ไม่ศรัทธาในบัณฑิต หรือ ในสัตตบุรุษที่จริง นั้น มันก็ทำให้ผู้นั้นไม่ได้ดีเพิ่มขึ้นตรงๆ นั่นเอง ต้อง "ธรรมวิจัย" ให้สำคัญที่เดียว

แต่นั่นแหละ **โดยที่แท้** พระอรหันต์ก็จะไม่เอาแต่ง่วงเหงาหาวนอนให้ใครตู่ ให้ใครจาบจ้วงเป็นอันขาด หรือ ท่านจะไม่ง่วงเหงาหาวนอนบ่อยๆ หรือ จะเกิดกิริยาเช่นนี้ขึ้นไม่ได้ง่ายๆ เพราะปกติท่านมีความประมาณตน และ ประมาณในทุกๆ กรรม ทุกๆ กาล ทุกๆ เรื่อง เพื่อให้เป็นไปอย่าง "งาม" *(กัลยาณ)* พร้อมให้ได้เสมอๆ ให้เป็น "ประโยชน์" *(อานิสงส์)* แก่ผู้อื่นเสมอๆ ด้วย และ ให้เป็นไปอย่าง "มัชฌิมา" อย่าง "สัมมา" ให้ได้อยู่เสมอๆ **อยู่แล้ว**

"ถีนมิทธะ" นั้น มันหมายถึง สภาพจิตที่มันจะลดการทำงานลงไปๆ มันเป็น "กิเลส" ไม่ใช่ของดี **มันจะหรี่ ไม่รู้เต็มความสามารถ ไม่ตื่นรับเต็มแรงของจิต ไม่ทำงานตามหน้าที่เต็ม** ถ้าจิตใจใด ปรารถนาอารมณ์เยี่ยงนี้ ก็เรียกว่า มี **"ถีนมิทธะกิเลส"** เว้นแต่ในคราที่สมควรจะพัก ครบเหตุครบปัจจัย

เมื่อตั้งใจให้จิต **ไม่รับรู้**ทาง **"กายทวาร"** คือ ไม่รับทำงานร่วมกับตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย โดยจัดการให้จิตเข้าไปอยู่เสียใน **"ทวารจิต"**ทวารเดียว *(ตัดทวาร ๕)* **ก็เรียกว่า "ถีนมิทธะ" ทันทียังไม่ได้ !** ถ้าจิตนั้น มันก็ยังทำงานเต็มกำลังอยู่ คือ **รับรู้แจ่มใสเต็มที่ของจิต** อันเรียกว่า **"มีสติสัมปชัญญะเต็ม"** นั่นเองอยู่ อย่างนี้ **ยังไม่เรียกว่า "ถีนมิทธะ"**

เช่น เรา"หลับตา"ลง จิตมันก็ยังทำงานรับรู้กับทางหูเต็ม หูก็จะรับรู้เสียง จิตก็จะรับทราบเสียง มันจะกระจ่างชัด ๆ ยิ่งกว่าลืม ๆ ตาซ้ำเสียอีก ดังนี้เป็นต้น ยังไม่เรียกว่า หลับ หรือ หรี่ จึง**ยังไม่ใช่"ถีนมิทธะ"** หรือกับทวารอื่น ๆ ก็นัยเดียวกัน

ดังนั้น *แม้เราจะ***ตัดความรับรู้ทาง "ทวาร ๕"** *ลงหมด แล้วให้จิตไปทำงานปกติ***รับรู้เต็มอยู่กับ "ทวารจิต"** *ทวารเดียว มันก็จะรู้ชัดรู้เจนยิ่งเสียอีกเช่นกัน อยู่ใน"ทวารจิต"นั่นแหละ* สภาพอย่างนี้ ดั่งนี้แหละ **ที่ยังไม่ใช่ "ถีนมิทธะ"** และ สภาพแค่นี้เอง นี่แหละ ที่"ผู้รู้"บางคน**ใช้เป็นเครื่องตัดสิน**แล้ว ว่า นี่เอง ๆ คือ **"ฌาน"** แล้ว **ชิ่งไม่น่าตื้นแค่นี้เลย !** มิหนำซ้ำ"ผู้รู้"บางคนนั้น **"หลง"ขนาดหนัก**ด้วย คือ พอ"จิต"เข้าไปรับรู้อยู่แต่ใน"ทวารจิต" *(ภวภพ)* ก็เจตนาให้มันก่อรูป ก่อภาพ **"เมืองสวรรค์"** ขึ้นมา จนเป็นผลสำเร็จ จนเห็นภาพ จนได้กลิ่นอยู่ในภพของ"จิต"นั่นแหละ แล้วก็สุข ก็เสพย์ ชื่นชม รื่นรมย์ เริงรมณ์ ดื่มด่ำยินดีกับ "รูป"สวย "กลิ่น"หอม "เสียง"ไพเราะ ฯลฯ อะไรต่าง ๆ นั่นเข้าไป **ให้เป็น"กามมหากาม"** ซ้ำซ้อนหลบใน(อยู่ใน"ภวภพ")เข้าไปอีก (บางคน**ไม่ได้เจตนา**จะสร้าง จะก่อให้เกิด "สวรรค์" เอาด้วย แต่"อุปาทาน" เดิมของตนมันทำงานเองอยู่แล้ว โดยผู้นั้นก็**ไม่รู้ตัวเอง**หรอก ! อีกแหละ ผู้นั้นยิ่งเหมือนได้เองเป็นเอง ก็ยิ่งจะ"หลงผิด"ใหญ่ คือ **หลง**ว่า"ตนเก่ง"เสียซ้ำอีก เป็นต้น เลยยิ่งชวย) เลยยิ่งเป็น **"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"** ที่ร้ายกาจ หลอก"ผู้รู้"ที่**รู้ไม่จริง**นั้น เข้าไปติด"อัตตภาพ" ยึดจริงจังกับ"อัตตภาพ"พวกนี้ เพิ่มซ้ำ เติมหนัก เข้าไปอีก ซึ่งตามจริงแล้ว **"กาม"นอก ๆ**

ก็แสนจะไม่รู้เท่าทัน และ ไม่ได้ละ ได้ล้างมันเลย (*ถึงบางคนจะละบ้าง ล้างบ้าง ก็เถอะ !*) แล้วยังจะมาเสริมหนักเติมหนาเจ้า "**กาม**" **ใน**เพิ่มซ้ำลงไปอีก นี้จะเรียกกันว่า "**ฌาน**" ว่า "**สมาธิ**" ว่า ทำ "**อธิจิต**" เพราะไม่ได้ลด "นิวรณ์" ไม่ได้ลด "อกุศลจิต" อันมี ราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้น กันออกอย่างนี้นั้น ไม่ได้เลย !! มัน "ซวย" ซ้ำซ้อนออกปานนี้ จริงๆ ผู้นี้จึงยิ่ง "หลง" ยิ่งเพิ่ม "ตัว" เพิ่ม "ตน" กันใหญ่ เพราะ "ความไม่รู้" *(อวิชชา)* เช่นนี้เอง

หรือ ผู้นี้ **ตัดความรับรู้ทาง "ทวาร ๕"** ลงหมด *แล้วไม่ไปหลงสวรรค์–นรก ที่เป็น "อัตตภาพ" อย่างนั้นล่ะ !* แต่กลับมา **ติดหลบ ติดหลับ ติดอ่อย** เสพย์สุขใน "ความหลบ–ความหลับ–ความหรี่" นี้ โลกนอกก็ไม่ค่อยรู้อะไรอยู่แล้ว โลกในก็ไม่เอา "ความรู้" อะไรอีก มีแต่จะมา "หลับ" มา "หลบ" มา "หรี่" และ เอาแต่**รู้อ่อย รู้สุข** กับ **ความหลับ – ความหลบ – ความหรี่** ผู้นี้ก็จะ **เสพย์ติด "สุข"** ที่ทำเอาได้ อย่างนี้ หนักขึ้น มากขึ้น **นี่แลคือ "ถีนมิทธะ" ตัวแท้**ที่สุด ผู้หัดสะสมเอาอย่างนี้ ก็จะจมจะเอา จะได้ และ จะเป็นแต่อย่างนี้ แม้ผู้ไม่ได้หัด ไม่ฝึกเอา ก็ตาม ถ้าจิตวาง "กามฉันทะ" วาง "พยาบาท" ได้ลงจริง หาก**ไม่รู้เท่าทันเข้า "ถีนมิทธะ"** นี้ ให้จริง มันก็จะเข้ามา**สิงสู่**ผู้นั้นกันจริงๆ ต้องเรียนรู้กันให้สำคัญ และ ต้องไม่ "หลง" ไม่พ่ายแพ้มันให้ได้

แต่ ถ้าเราปิดทั้ง "ทวาร ๕" แล้ว และ ทั้งเราก็มี "สติ–ปัญญา" พิจารณาแล้วด้วยดี จึงเจตนาปิด เจตนาหยุด ทวารจิตโดย**จงใจหรี่ จงใจให้หยุด** อย่าง**เหมาะแก่ "กรรม" เหมาะแก่ "กาล" จริงๆ** *มิใช่เป็นไปเพราะอำนาจแห่งการเสพย์ติด "ความหยุด – ความหลับ – ความหลบ – ความหรี่" จริงๆ* **ก็ยังไม่ถือว่า "ถีนมิทธะ"** เช่น เราทำ "อสัญญี" เพื่อพัก เป็นต้น หรือ เจตนาพักจริงๆ ก็ปล่อยให้ "หลับ" ตามฐานะของแต่ละคนตามกาละอันควร ดังนี้

"ถีนมิทธะ" นั้น เราจะนับเอาเครื่องหมายสำคัญที่เป็นดรรชนีชี้บอกก็คือ ต่อเมื่อใดจิตมันสะลึมสะลือ **มันทึบๆ ทึมๆ ลง มันปรารถนาจะไม่ทำงานตามควร (เถ้าทำงานเกินควรแล้วก็อีกเรื่องหนึ่ง)** แม้จะไม่หลับตา

จะเดินเหินไปมามีชีวิตต้น ๆ อยู่ นี่แหละ แค่ **มันไม่ผ่องใส มันจะหยุดคิด หยุดอ่าน หยุดรู้ดีกับสิ่งที่ควรรู้** ดังนี้ **ก็คือ "ถีนมิทธะ"** แล้ว

และหรือ มันจะมุ่งเข้าเสพย์ความหลับ–ความหลบเอาเลยทีเดียว แต่แล้วก็ไปตกอยู่ใน*อารมณ์ "อุทธัจจจิต"* คือ ฝันในลักษณะต่าง ๆ และหลงเสพย์ความฝันนั้น ๆ อยู่ (ภพแดนแห่ง **อุปาทาน** หรือ **อัตตา**) ถ้าฝันชัด ๆ เห็นฝันเต็ม ๆ ก็เรียกว่า มี*กิเลส "อุทธัจจะ"* แท้ ๆ ไม่เรียกว่า **ฝันของ "ถีนะมิทธะ"** ต้องเป็นสภาพฝันรำ ๆ เรื่อง ๆ **รู้บ้างไม่รู้บ้าง เห็นไม่ชัดไม่เจน** จึงจะเรียกว่า **ฝันของกิเลส "ถีนะมิทธะ" ดังนี้ ก็นับว่าเป็น "ถีนมิทธะ"** อยู่

หรือ จะดิ่งเข้าเสพย์ความไม่คิดไม่นึก ไม่รับรู้ แล้วแต่ว่าจิตมันจะไปตกอยู่ในสภาพอย่างไรก็ช่าง ! เป็นภวังค์ บางทีมีรูป บางทีมีอรูป รู้บ้างไม่รู้บ้างตามมีตามเกิด ไม่มีสติเต็ม หรือ มี ก็เลอะ ๆ ไม่มีเจตนาที่จะคิด ที่จะโน้มน้อม หรือเพ่งพุ่งไปตามอำนาจสติ อำนาจเจตนาใด ๆ ของเรา **ดังนี้แล คือ "ถีน-มิทธะ" แท้ ๆ**

"ถีนมิทธะ" ตัวเก่งอาการร้ายที่สุด ก็คือ ไม่ว่า เดิน, ยืน, นั่ง, นอน หรือ ทำการ ทำงานใด ๆ อยู่ จะเผลอไม่ได้ ! มันจะหรี่วูบเข้าสู่สภาพ ดังที่อธิบายมาข้างบนนี้ ทันที และ เมื่อฝืน ๆ เข้า ก็จะปวดหูปวดหัว จะไม่สดใสร่าเริงเลย แม้ลืมตาโพลง ๆ อยู่ ก็ยังไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรกับใครเขา ป้ำ ๆ เป๋อ ๆ เศร้า หม่น ๆ ซึม ๆ ไม่เบิกบานแจ่มใส ถ้าใครตกเข้าถึงขั้นนี้แล้ว ก็จงรู้ตัวเถิดว่า **เป็นโรค "ถีนมิทธะ" อาการหนักแล้ว**

วิธีแก้ จะต้องทำความเข้าใจให้ดี ว่า "คน" นั้น มี**การทำงาน** กับ **พักผ่อน** ถ้าผู้ใดได้พักผ่อนเพียงพอ (ซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้ ก็เคยพูดถึงผ่านมามากแล้วในภาคต้น ๆ) โดยการหยุดพัก หรือ การนอน แล้ว นอกนั้น ก็ทำงานเมื่อมันได้เป็น ได้มี อย่างพอเหมาะพอสมควรแล้วจริง ก็อย่าหาเรื่องไปหลบพักหลบนอน เป็นอันขาด จงหางานให้ "จิตตื่น" หรือ จิตมันทำงาน ให้สดใสอยู่เสมอ ๆ ให้ได้ (เลือกดู "งาน" ที่ตนชอบ ตนถนัด ไปจนแม้ที่สุด ฝึกทำงานที่ตนไม่ชอบ แต่มีประโยชน์แท้ ไม่ผิดรูป ไม่นอกกฎระเบียบ) **บอกตนเองเสมอ** ว่า

การปล่อยให้จิตหรี่ หรือ ดับเข้าไปเสวยภพหลับ หรือ ภพสะลึมสะลือ ไม่ตื่น ไม่มีสติ นั้น เป็น "กิเลส" แท้ๆจริงๆ เป็นความหลงผิด โดยไปเสพย์ใน **"ความติด"** *(สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน)* ว่า มันอร่อย มันสบาย มันเป็นแดนที่น่าอยู่กว่า **หลงเข้าใจผิด** ว่า มันดีกว่าให้จิตรับรู้ ให้จิตทำงาน ทั้งๆที่ให้มันเสวย *(เสพย์)* สภาพ "พักผ่อน" จากในรอบ 24 ชม. ก็ได้ให้มันเสวยมาพอควรแล้ว หรือ บางทีมากแล้ว บางทีเกินที่ควรได้ ควรมีแล้วด้วยซ้ำ แล้วมันก็จะไม่รู้จักพออยู่ นั่นเอง (เพราะมันเป็นกิเลส โดยเฉพาะ "เมถุน" 1 "ความเมา" อีก 1 และ **"การหลับนอน"** อีก 1 ทั้ง 3 นี้ พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ว่า **มันไม่มีความอิ่มความพอ**ดอก ! *(อติตตสูตร อัง. ติก. ข้อ 548)* อย่าไปคิดหลงเสพย์ เพื่อจะให้มันอิ่มมันพอ ดังนักคาดคะเนเดาเอา พวกหนึ่ง เขาเชื่อนั้น เลย !)

ดังนั้น ถ้ายิ่งไปตามใจมัน **ให้มันอีก แถมให้มันเรื้อย** ก็ยิ่งนั่นแหละคือ **เลี้ยง "กิเลสถีนมิทธะ"** ให้เจริญเติบโต หนักยิ่งขึ้น ด้วย **"ปฏิเสวนา"** (การเสพย์คุ้น) ด้วย **"มหิวาสนา"** (สร้างวิมาน สร้างรวงรังให้แก่กิเลสมันใหญ่โตยิ่งขึ้น *(อัตตา หรือ อัตตภาพ)* ซึ่งเป็นสภาพที่ตรงกันข้ามกับ **"อธิวาสนา"** เพราะนั่นเขาสร้างรวงรังทางดับกิเลส) ที่สุด ก็จะเป็น **"อภินิเวสายะ"** (ความลงหลักปักแน่นแห่งอัตตา ! หรือ ความติด ความยึดที่จะต้องเป็นดังนี้ อยู่ดังนี้ ไม่เสื่อมคลาย ซึ่งไม่ใช่ **"ปริวัชชนา"** ไม่ใช่ **"วิโนทนา"** เสียแล้ว)

นี้แลคือ "ชาติ" ที่เกิดใน "ภพ" หรือ "ภวตัณหา" ที่ยังเป็นอยู่มีอยู่ใน "ภวภพ" โดยเราไม่มีอำนาจเหนือมัน

จงรู้ตัวให้ทัน รู้ตัวให้ชัด แล้วรีบเปลี่ยนอิริยาบถเป็นสภาพที่ "ตื่น" ยิ่งกว่า หรือ "ไม่ให้โอกาสแก่มัน" ให้สำเร็จยิ่งๆขึ้น อย่าตามใจมันเป็นอันขาด พิจารณาอ่านให้ออกว่า มันก็เหมือนกิเลสอื่นๆทั้งหลาย ที่เราเคยเลิกมาได้แล้ว เหมือนเราเคยติดอบายมุข เหมือนเราเคยติดรส เหมือนเราเคยติดรูป – กลิ่น – สัมผัส ฯลฯ นั่นแหละ ก่อนนั้น เราก็ไปหลงสิ่งนั้นๆ อารมณ์นั้นๆ ว่า มันเป็น "สุข" *(อลิกะ)*

ไปเข้าใจผิดเห็นเจ้าพวกนั้นมันว่า เป็น "สำคัญ" *(วิปลาส)* เจ้าอารมณ์ "ถีนมิทธะ" นี้ ก็เช่นกัน เราก็กำลัง "หลง" มันอยู่โดยนัยเดียวกัน เหมือนคนที่ติดฝิ่น นั่นแหละ ก็รู้ล่ะ เข้าใจได้ล่ะ ว่า หากติดฝิ่นอยู่ สูบฝิ่นอยู่นั้น เป็นคนไม่ดี ต้องเลิกติดฝิ่น เลิกสูบฝิ่น จึงจะเป็นคนดีกว่า ทว่ามันก็ยังหักห้ามใจ หรือ ตัด "ใจที่ติด–ใจที่ยังวูบเข้าไปเสพย์" นั้นๆ ยังไม่ได้ ฉันใด ก็ฉันเดียวกันนั้นเอง กับผู้ที่จิตยังมีกิเลส "ถีนมิทธะ" ที่กำลังกล่าวถึงนี้

ซึ่งวิธีแก้ วิธีจะทำลาย ก็คือ ต้องมีสติ "ฝืน" มันจริงๆ ต้องมีการงาน มีอิริยาบถต่างๆ แก้มันด้วย ต้องพิจารณาซ้ำซาก ให้รู้ ให้เห็นจริง ให้ได้ด้วยว่า **มันเป็น "กิเลส" จริงๆ ถ้าแก้ไขได้ เราก็จะเบิกบานแจ่มใสแท้จริง เป็นผู้รู้–ผู้ตื่นอย่างถูกต้องของ "พุทธ"**

บทต่อสู้ฝึกวิปัสสนา ฝึกสติปัฏฐานกันในขณะที่กำลังง่วงๆ นั้นทีเดียว ก็จงทำดังนี้ :–

พยายามมีสติ ใช้สัมปชัญญะ–ปัญญา จับอ่าน **อารมณ์** อ่าน **กิริยา** ใน *ขณะที่มันง่วงอยู่ในปัจจุบันนั้น เห็นให้ออก* จับ**รส**ให้ดีทีเดียว ว่า "ตัวอารมณ์ง่วงๆ" อยู่ นั่นแหละ มันคือ **ตัว "ทุกข์" แท้ๆ** มันไม่ได้สดชื่น ไม่ได้โปร่งใส ไม่เบิกบาน อะไรเลย และ ให้พยายามขับความง่วง สลัด หรือ ฝืน หายใจยาวๆ ขยับ เปลี่ยนแปรอากัปกิริยาอย่างไรก็ตามให้ความง่วงหายไป จน**มี "อารมณ์"** *ที่มีสติเต็มขึ้นมาแทน มีจิตปกติที่สว่างสบายขึ้นมาแทน* **แล้วรีบตามรู้อารมณ์ที่มัน "ไม่มีความง่วง" นั้น ให้ซับซาบใจอีกทีซิ !** เทียบกับ**อารมณ์ง่วง**ที่เพิ่งผ่านไปให้ชัดว่า มัน "ทุกข์" และหรือ มัน "สบาย" มันเบิกบานแจ่มใส โปร่งโล่ง สดชื่น **ต่างกัน จริงๆใช่ไหม ?** จงเห็นด้วยปัญญา ให้มากๆ **ทำอย่างนี้บ่อยๆ เห็นสัจจะเช่นนี้ ให้มากครั้งๆขึ้นเรื่อยๆ ให้เก่งขึ้น เร็วขึ้นๆ** แล้วเราจะสว่างแจ้งทั้งปัญญาอันถึงที่สุด จิตก็จะเก่ง มีอำนาจเหนือ "ถีนมิทธะ" เป็นที่สุดได้

ข้อสำคัญ อย่า โอ๋ ! กิเลส ของตน อย่าเอาใจเจ้า "อารมณ์ผี" ที่มันออดอ้อนอยู่ในตอนง่วง นั้นๆ ให้ได้ จับดีๆจะเจอ และ ฆ่ามันจริงๆ *แล้วอ่านอารมณ์ที่ดีกว่า เห็นประโยชน์ที่ได้ เพราะไม่มีความง่วง ไม่มีความหรี่ ให้ได้จริงๆ เสมอๆ* แล้วเราจะบรรลุด้วย "ปัญญา" และ กำลัง "เจโต" ทั้งสองส่วนเป็นที่สุด เป็นความบรรลุด้วย**ปัญญาวิมุติ** กับ **เจโตวิมุติ** สุดท้าย ได้จริงๆ

ฝึกให้รู้จริงๆ เห็นจริงๆ ทำให้มากจริงๆเถิด ! จะแจ้งสว่าง และ พรั่งพร้อมด้วยกำลัง "เจโต" บริบูรณ์ได้จริงๆ

ถ้าไม่แก้ไข จะทำให้ "ฐานจิต" ของเรา**ปทปรม**อยู่แค่นี้ๆ **ท้ายปลายโต่งสุดของ"อัตตา"** ที่เรียกว่า **"ถีนมิทธะนิวรณ์"** ซึ่งศาสนาเดียรถีย์ หรือ ฤาษี หลงว่า **เป็นจุดจบจุดสูงสุดของเขา** แท้ๆก็คือ "อสัญญี" หรือ ที่บางคนหลงเรียกในภาษาว่า เป็น "อากิญจัญญายตนะ" ด้วย และ โดยจริงก็เป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ด้วย ซ้ำมิหนำหลงว่า เป็น "ฌาน" เสียอีก ร้ายที่สุดยึดมั่นเอาว่า **เป็น "นิโรธ" ของพุทธศาสนาเข้าให้ด้วย**

นี้แลคือ "อัตตวินิบาต" ของพระโยคาวจร ที่ยังเป็น **"อัตต-กิลมถานุโยค"** ในผู้ซึ่งยัง**หลงทาง** ผู้ยัง**มิจฉาทิฏฐิ**อยู่

ส่วนผู้ยังไม่หรี่จิตให้ "อสัญญี" ถึงอย่างนั้น คือ หรี่จิตลงไปในขนาดใดขนาดหนึ่งเป็นขอบเขตแล้ว เมื่อใด**จิตตกเป็น "ถีนมิทธะ"** ได้ที่ (ถ้าผู้นั้นยังเป็นผู้ไม่หมด**กามราคะ** ไม่หมด**พยาบาท**สันสนิท) **อุทธัจจะกุกกุจจะ** ก็จะขึ้นมาทำงานของมันไปตามอำเภอใจทุกที ใครพุ้งซ่านมากน้อยแค่ไหน ? จิตใครปรุงอยู่หยาบละเอียดขนาดใด ? **พอจิตเข้าสู่สภาพ "ถีนมิทธะ" ได้ที่แล้ว "อุทธัจจะกุกกุจจะ"** ก็จะขึ้นมาแสดง "ภพ" แสดง "ชาติ" กิดกั้นความเจริญของ "จิตสิกขา" ทันที ตามภูมิ ตามฐานะแห่งผู้นั้นๆ เรียนรู้ และ ระวังกันให้ดีๆเถิด !

ต่อเมื่อใดผู้ใดอยู่เหนือ "ถีนมิทธะ" ได้ ตั้งสติพร้อม หรือ ดำรงสติคงมั่น และ ครานั้น หากผู้นั้นไม่มี**กามฉันทะ** ไม่มี**พยาบาท** ในจิตจริง **"อุทธัจจะกุกกุจจะ"** ก็แสนง่ายดาย ที่จะปัดเป่าออกไป เราจะจดจิตอยู่กับอะไร ? ก็เป็นการรู้เรื่องนั้นสิ่งนั้น เมื่อ "สติ" ตั้งเต็ม **วิตก-วิจาร** หรือ **ธรรมวิจัย** ก็จะมีได้ทำได้ไม่ยากเลย

จงรู้ในคำว่า **"ตก"** *(อันเป็นรากเง่าของ "ตรรก")* คือ **รู้ในเหตุในผลของเรื่องนั้น สิ่งนั้นของเรา ซึ่งกำลังรู้กำลังเห็น กำลังสัมผัสอยู่ในจิตขณะนั้น นั่นแหละ ให้ดี** และ จงรู้ในคำว่า **"จาร"** *(อันเป็นดอกเป็นผลของ "จร")* คือ **รู้ในความไปที่เป็นอยู่ ความดำเนินไป หรือ พฤติกรรมของเรื่องนั้น สิ่งนั้น อาการนั้นยังดำเนินอยู่ว่า มันมีลักษณะอย่างไร ? มีอาการอย่างไรแค่ไหน ? มีรสชาติมีอารมณ์*(ธรรมารมณ์)*อย่างไร ?** ต้องจับสภาพนั้นๆมารู้ให้ชัดๆ

"สภาพจิต" ที่ไม่ถูกกวนด้วย*กามฉันทะ – พยาบาท – ถีนมิทธะ – อุทธัจจะกุกกุจจะ*อย่าง "รู้แจ้ง" รู้จริง รู้ชัด ไม่เคลือบแคลงสงสัย ใน "สภาพจิต" นั้นๆของตน *(พ้น "วิจิกิจฉา" ในส่วนนี้ชัด)* ทั้งจิตนั้น ก็**ทำงาน** ทำหน้าที่คิด ทำหน้าที่ " ผสม-ระคน-ประกอบ-ขัดสี-ตรึกตรอง-ใคร่ครวญ " ทำหน้าที่ " ปรุง-แต่ง " หรือ " บวก-ลบ-คูณ-หาร " หรือ จะเรียกว่าอะไรอีกก็ตาม **ที่เป็นงานของจิตเชิงหนึ่ง เป็นตัวกำลัง "ทำ" ของจิต เพื่อความพัฒนาจิตของตนอยู่** ซึ่งกล่าวขานโดยภาษาศัพท์บาลีว่า **มี "วิตก" อยู่เสมอๆ**

พร้อมกันนั้น ก็ทำหน้าที่ "รู้" ทำการแยกออกบอกถูก เป็นตัวเกิด "ผล" ของจิต ทำหน้าที่เข้าใจในพฤติกรรมต่างๆอยู่ว่า เกิดดีแล้ว เป็นดีแล้ว หรือเกิดบกพร่องแล้ว เป็นไปในทางเสีย ทางเสื่อมแล้ว ก็รู้ ก็เห็นอยู่จริงๆ ด้วยมีแง่มีเงื่อนอย่างนั้นอย่างนี้ ก็รู้ ก็เห็นได้ ซับซาบถึงอยู่ เป็นเรื่องเป็นราว มีถูกมีผิด มีสภาพ 2 มีตัวเข้าใจในปัจจุบันนั้นๆ มีสภาพเห็นจริงรู้แจ้งอยู่ในปัจจุบันนั้นๆ **เป็นอีกเชิงหนึ่งของจิต เป็นตัวกำลังรับรู้ผลของ "ทำ"** *(หรือ ของ "วิตก")* **เป็นอันดีอยู่** ซึ่งกล่าวขานโดยภาษาศัพท์บาลีว่า **มี "วิจาร" อยู่เสมอๆ**

และ มีความยินดี รู้ดีอยู่ (*ปีติ*) มีความสบายใจพอใจ เป็นอยู่อย่างนั้นได้อย่างรู้ชัดว่า "ดีแล้ว" (*สุข*) **สภาพจิตเช่นนี้ คือ "ฌาน ๑" ธรรมดาๆ ของพระอริยเจ้าแท้ๆในขณะนั้น** เป็น "*เอกัคคตา*" แท้ๆ ขนาดเท่านั้นๆ อยู่ที่เดียว

"ฌาณ ๑" จึงเป็นผล ที่ผู้ปฏิบัติธรรมได้พากเพียร **สังวรศีล – สำรวมอินทรีย์ – โภชเนมัตตัญญุตา – ชาคริยานุโยคะ** จนกระทั่งเกิด **ศรัทธา–หิริ–โอตตัปปะ–พหุสัจจะ** และ **วิริยะ–สติ–ปัญญา** ก่อสร้าง "สภาพจิต" โดยได้ละ ล้าง ชำระ **กามตัณหา–ภวตัณหา–วิภวตัณหา** ออกมาเรื่อยๆ อันคือ รู้แจ้งในสภาพของ**นิวรณ์** ๕ ได้ถูกสภาพจริงแล้ว และ ได้ชำระ**นิวรณ์** ๕ ออกจากจิตไปเสมอๆ

ช่วงใด ที่ใครรู้สภาพจิตตนได้ชัดแจ้งว่า **จิตตนไม่ได้ตกต่ำเพราะอำนาจแห่ง "*นิวรณ์ ๕*" อยู่ในขณะนั้นๆ หรือ ยิ่งกว่านั้นคือ ไม่มีอาการของ "*นิวรณ์ ๕*" อยู่ในจิตเราเลย** แม้จะเพียงชั่วระยะหนึ่ง คือ ในช่วงนั้น ระยะนั้น ผู้นั้นก็จิตเรียกได้ว่า **ถึง "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร"** หรือ **เป็น "ฌาน"** ในช่วงนั้น ระยะนั้น **ถ้าทำได้ "ถาวร" ก็เป็น "ฌานถาวร"** ไม่ว่า จะหลับตา หรือ ลืมตาอยู่ เป็นคนผู้มีสติสัมปชัญญะเต็มๆ อาจยืนอยู่ อาจเดินอยู่ อาจนั่งอยู่ อาจนอนอยู่ อาจจะทำงานทำการอะไรๆ อยู่ ก็ได้ ก็ล้วน**เป็น "ฌาน"** ได้ทั้งนั้น *มิใช่เรื่องแปลก !*

ถ้าเป็นคนผู้มีชีวิตปกติธรรมดาๆ ต้นๆ อยู่ ก็ไม่ต้อง**เสียเถิดไปเป็นคนผู้ "ประตูตาย" ในทวารทั้ง ๕ ให้กลายเป็นคนบกพร่องด้วย** เป็นคนเต็มๆ รับรู้ดี มีทวารทั้ง ๕ ทวาร ทั้ง ๖ ทวาร ทำงานบริบูรณ์ เป็นคนดีๆ ครบๆ ลืมตาโพลงๆ ไม่ขาดไม่เกิน นี่แหละ แต่**มี "ฌาน"** อันเกิดจาก**จิตได้ลด ได้ปราบ นิวรณ์ ๕ ลงได้จริง** ก็จะ**เป็น "ฌาน"** ได้ชัดๆ กว่านั่งหลับนอนหลับเอาด้วย เพราะทำ "ฌาน" แบบหลับตาเข้านั้น มันจะพาลพาเป็น "ถีนมิทธะ"

เอาง่ายๆ หรือไม่ ถ้าอนุสัยยังไม่เกลี้ยงดี หากหลับตา ตัดทวาร ๕ เข้าไปได้ เจ้า "อุทธัจจะ" ก็จะเข้าเล่นงานเก่ง ไม่ "ฝันเฟื่อง" ก็เป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" นั่นแหละ ในคนส่วนมาก ("เนวสัญญานาสัญญายตนะ" แบบหลับตาด้วย ไม่ใช่สภาวะของพุทธศาสตร์ดอกนะ !) หรือไม่ ก็ "อสัญญี" (หรือ "อากิญจัญญายตนะ" ตามความเข้าใจของระบบ "ฌาน" หลับตา) แต่ถ้าใครฝึกหัดนั่งหลับตาตัด "ถีนมิทธะ" ได้ คุมจิตไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจกิเลส อำนาจอนุสัยได้ ก็จะ**เป็น "ฌานชั่วคราว"** ในขณะนั่งหลับตา นั่นแหละ แต่ลืมตาออกมาก็จะกลับมามีนิวรณ์ เช่น อยากดูดบุหรี่–อยากกินหมาก–อยากดื่มโอวเลี้ยงหวานๆเย็นๆ ชื่นใจ–อยากได้รูปอย่างนั้น–อยากได้รสอย่างนี้...ฯลฯ อันเป็น "กามฉันทะ" หรือชอบอย่างนั้น (*กามฉันทะ*) ไม่ชอบอย่างนี้ (*พยาบาท, กุกกุจจะ*) เพราะ ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กายทั้งหลายเป็นเหตุอยู่นั่นเอง

ข้อสำคัญ จงจับประเด็นส่วนที่จะนำไปเรียกว่า "ฌาน" ให้ออก และ รู้จักจิตให้จริง ทำให้ "ดับ" ให้ "เกิด" ให้ได้แท้ หรือ พากเพียรประพฤติโดยให้มีการลด จาง คลาย ตัณหา–อวิชชา–นิวรณ์ ๕ ให้จริงๆ

การจะ**ลด นิวรณ์ ๕ หรือ ล้าง อวิชชา ชำระ ตัณหา** ให้ดับสิ้นซากนั้น จึงขอยืนยันว่า **เรื่องนั่งหลับหูหลับตาบำเพ็ญ แบบฤาษี ดาบส เดียรถีย์ ตามความรู้แห่งศาสนาง่ายๆ ศาสนาเก่าแก่ที่ใครๆก็รู้ ก็เข้าใจอยู่ เพราะมีมานานนั้น ก่อนพระพุทธเจ้าจะอุบัติด้วยซ้ำ นั้น มันไม่ใช่แกนของศาสนาพุทธหรอก !** แต่ถ้าจะปฏิบัติด้วย ก็ได้ ไม่แปลกอะไร แต่ต้องให้เป็น "อุปการะ" จริงๆนะ ! อย่าปฏิบัติอย่าง "มิจฉาทิฏฐิ" ก็แล้วกัน

และ ที่จริงนั้น **จรณะ ๑๕** นี่แล คือ **"แกน" สำคัญของศาสนาพุทธ** จง **สังวรศีล สำรวมอินทรีย์** และ มี **โภชเนมัตตัญญุตา** มี **ชาคริยานุโยคะ** ให้จริงๆ นั่นเถิด ! เราจะเกิด **ศรัทธา หิริ โอตตัปปะ พหุสัจจะ วิริยะ สติ ปัญญา** แล้วก็จง สังวร สำรวมใน "ธรรม" ที่ได้อีกทั้ง 7 อย่างนี้แหละ ให้ดีๆ ให้เกิดยิ่ง ให้ทรงไว้

"**ศรัทธา**" เราก็จะยิ่งๆขึ้น **หิริ** ก็ดี **โอตตัปปะ** ก็ดี **พหุสัจจะ** ก็ดี **วิริยะ** ก็ดี **สติ** ก็ดี **ปัญญา** ก็ดี ของพระโยคาวจรนั้นๆ ก็จะยิ่งๆเจริญ ยิ่งๆเป็น "อภิธรรม" ที่ยิ่งๆขึ้น จริงๆ

และนั่นแหละ คือ **ฌาน ๑** แท้ๆ ก็จะเกิดจริงตามมาจริง **ฌาน ๒ -ฌาน ๓-ฌาน ๔** ก็จะพึงเจริญ ตามภูมิ ตามภาคปฏิบัติอันถูกอันตรงของพระโยคาวจรนั้นๆจริงๆ

เมื่อ**มี "ฌาน"** ก็ย่อมจะโน้มน้อมต่อโยงไปให้**เกิด "วิชชา" ได้** อีกทั้ง **ญาณทัสสนะ** ทั้ง **มโนมยิทธิ** ทั้ง **อิทธิวิธี-โสตทิพย์-เจโตปริยญาณ - บุพเพนิวาสานุสติญาณ - จุตูปปาตญาณ** และ **อาสวักขยญาณ** เป็นที่สุด โดยนัยะที่ได้สาธยายมาอย่างยาวยืด เวียนย้ำวนซ้ำแล้วๆเล่าๆ มากันจนบัดนี้ นั่นแล

"ฌาน" ของพระพุทธศาสนา **จึงไม่ใช่เกิดจากการนั่งหลับตา แต่เกิดจาก "จรณะ"** ตั้งแต่ข้อต้นๆ แล้วก็เป็น *อิทัปปัจจยตา* ต่อๆเนื่องกันเป็น*สมังคีธรรม*มาจนเกิด **"ฌาน"** โดยนัยะดังนี้ จริงๆ

และ การจะลด ล้าง ชำระ **ตัณหา-อวิชชา-นิวรณ์ ๕** หรือ **อกุศล-ทุจริต** ใดๆ *ก็มิใช่ประพฤติ* " **นั่งหลับตา** " *เป็นเอกเป็นแกนอะไร* **แต่มี สัมมาอริยมรรค องค์ ๗ องค์ ๘ เป็นองค์ประกอบในการประพฤติอยู่ เป็น "แกน" สำคัญที่สุดทีเดียว** (อย่าเบี่ยวออกนอก "อริยสัจ" ของพุทธวิชชากันเลย) โดยการมีหลัก มีข้อ มีขอบเขตที่จะปฏิบัติตามฐานะของแต่ละบุคคล อันเรียกว่า **สังวร "ศีล"** ลงไปประกอบด้วยจริงๆ เมื่อเรารู้ว่า "ศีล" คือ อะไร ? และจะประพฤติตนอย่างไร ? จึงคือ **สังวรให้เป็นไปตาม "ศีล"** แล้วก็พึง **สำรวมอินทรีย์ โภชเนมัตตัญญุตา** และ **ชาคริยานุโยคะ** เป็น "ข้อ" ใหญ่ เป็นหลักสำคัญนำประพฤติอยู่จริงๆ

ต้องมีปัญญารู้ตนดูรอบๆ ให้ออกว่า เราทำอะไร ? อย่างไร ? ซึ่งก็ไม่นอกไปจาก **"แนวคิดที่เรารู้เราเห็นและเชื่อว่าจริงอยู่"** นั่นหนึ่ง จะถูกจริง ดีจริงหรือไม่ ? เท่านั้น ถ้าถูกแท้–ดีจริง **ก็คือ "สัมมาทิฏฐิ"** และ ต้องมี **"ความพยายาม"** ที่จะให้เกิดไปตามที่เห็น เดินตามแนวทางที่เรารู้ว่าถูกนั้นๆ อยู่จริงๆ ด้วย อีกหนึ่ง **(เรียกว่า "สัมมาวายามะ")** ต้องมี **"สติ"** ตามรู้ตามสอดส่องจริงๆ **เป็นตัวควบคุมดูแลไม่ให้ออกนอกแนวทาง ไม่ให้ผิดไปจากความเห็นที่เข้าใจแล้วว่าดีจริง** ถูกจริงนั้นๆ นี้ด้วย อีกหนึ่ง **(เรียกว่า "สัมมาสติ")**

แล้ว "มโน" ที่เป็นเจ้าเรือนของมนุษย์ตัวสำคัญ ก็จะได้รับ**การจัดแจง–การตกแต่ง–การนวดการเพ้น–การบำเพ็ญขึ้น** *(บริกรรม)* **ตามเค้ามูลตาม "สัมมาทิฏฐิ" ที่เป็นเหตุ เป็นเครื่องหมายบอกทาง** *(นิมิต)* ก็จะดีขึ้นจนพอเหมาะพอสมได้จริงๆ จึงจะเกิด "กรรม" ตามที่ตนได้ **ศึกษา–เรียนมา–ยึดถือเอา** *(อุคคห)* ก็จะเป็น**เค้ามูล**ใหม่ เป็น**เหตุ**ใหม่ เป็น**ทางที่ได้เดินเพิ่มขึ้นๆ มีสิ่งได้รู้ได้รับเป็นความหมายใหม่ขึ้น** *(นิมิต)* ก็จะได้ใช้เป็นเครื่องเทียบ, มีส่วนไปใช้เปรียบกับความหมายเก่าของพระพุทธเจ้าของพระอริยเจ้าแท้ๆ, จึงจะได้รู้ว่า คล้ายคลึงกันแล้ว, เท่ากันแล้ว, ทัดเทียมกันหรือยัง ?, เหมือนกันแท้แน่แล้วนะ ! จึงจะมี "คำตอบ" จริงๆให้แก่เรา *(ปฏิภาคนิมิต)*

เมื่อเรา**ได้ "ความตริตรึก"** อย่างนี้แล้ว หรือ **ได้ประกอบความรู้ความเป็นบทบาทของจิต ความมีการงาน** *(กรรม)* **ของจิตพร้อมเป็น "รอบ"** อย่างนี้ๆ นั่นก็คือ เราได้ **"สังกัปปะ"** *(สัง=ประกอบพร้อม, เป็นไปกับ, ดี กัปป=รอบแห่งความคิด, ความตริตรึก)* เมื่อเหมาะจริง สมควรจริง ถูกจริง ดีจริง **"มโนกรรม" นั้นๆ ก็เป็น "สัมมาสังกัปปะ" แท้ๆ** แล้ว "มโน" นี้ ก็จะแผ่ส่วนเป็นเค้ามูล เป็นเหตุ ไปนำพา **วาจา–กัมมันตะ–แม้ที่สุด "อาชีวะ"** ให้พอเหมาะ พอสม ให้ถูก ให้ดีตามๆ ไปด้วย (ตามทฤษฎี "มโนปุพพังคมาธัมมา ฯ" จริงๆ) เป็น **สัมมาวาจา-สัมมากัมมันตะ-สัมมาอาชีวะ** นั่นคือ ผู้ยิ่งประพฤติธรรม มี "สติปัฏฐาน" กันอย่างนี้

มีหลักเกณฑ์ มีพฤติกรรม ตรงตามแนวทางนี้ ก็ยิ่งจะได้พัฒนา **มโน–วาจา–กรรม** *(ทั้งหมดรวมครบทั้งกาย–วจี–มโนถึงขั้นสุด)*–และ **อาชีพ** ให้ดี ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งๆขึ้น

ทั้งหมดนี้ ทำได้เป็น**"อธิ"** คือ ดียิ่งขึ้น เจริญก้าวหน้ายิ่งๆขึ้นได้ นั่นแหละคือ **"สัมมาสมาธิ" ตัวแท้ ตัวตรงของพุทธศาสนา** ที่พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็น**"สัมมาสมาธิ" ของพระอริยะ** *ไม่ใช่ "สมาธิ" ง่ายๆ ธรรมดาๆ ของนักบวชหรือของคนทั่วๆไปเข้าใจอยู่ส่วนใหญ่* นั้น ไม่!

ดังนั้น แม้ **ตัณหา** จะสิ้น **อวิชชา** จะสูญ **นิวรณ์ ๕** จะหมดซาก หมดชีวิตตายสนิทนั้น ไม่ต้องหลับตานั่งทำ "ฌาน" แบบฤาษี ก็ได้ ไม่ต้องสร้าง "สมาธิ" ด้วยแกนการนั่งหลับตา แบบลัทธิศาสนาโบราณทั่วๆไป ก็ได้ ขอให้ประพฤติตามธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระบรมครูของเราให้ถูกตรง พิสูจน์แม่น **ปริยัติ–ปฏิบัติ–ปฏิเวธ** จริงๆ มีผล "ปฏิเวธธรรม" แท้ๆ นั่นเถิด

แม้แต่ **นิวรณ์ ๕** จะดับได้ พระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันไว้ ว่า ต้องสร้าง **สุจริต ๓** ให้มี ให้เกิดอยู่เสมอ เพราะ **ทุจริต ๓** *เป็นอาหารของ* **นิวรณ์ ๕** ดังนี้ เป็นต้น เมื่อเรา**ไม่ให้"อาหาร"แก่ นิวรณ์ ๕** อันคือ **ทุจริต ๓** *(ได้แก่ กายทุจริต–วจีทุจริต–มโนทุจริต)* แต่เราให้**"ยา"** คือ **สุจริต ๓** เสมอๆ **นิวรณ์ ๕** ก็จะต้องตายแน่ๆ

หรือ แม้แต่ **อวิชชา** จะเกิดอ้วนพีเจริญได้ พระพุทธองค์ก็ทรงตรัสไว้ว่า เพราะ **นิวรณ์ ๕** *เป็น "อาหาร" แก่* **อวิชชา** นั่นเอง ดังนั้น ถ้าเรา**ไม่ให้อาหารที่จะเกิด นิวรณ์ ๕** **นิวรณ์ ๕** ก็ย่อมตาย เมื่อ **นิวรณ์ ๕** ตาย **อวิชชา** ก็ย่อมผอมแห้งตายตามไปด้วย เป็น "อิทัปปัจจยตา" จริงๆ

หรือ **ตัณหา** จะเกิดอ้วนพีเจริญได้ ก็เพราะ **อวิชชา** *เป็นอาหารแก่* **ตัณหา** อีก พระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันเช่นนี้จริงๆ ไม่ว่า **กามตัณหา–ภวตัณหา–วิภวตัณหา** โดยเฉพาะ ยิ่งเราพูดกันถึงเรื่อง **"ฌาน"** นี้ มันคือ **ภวตัณหา** โดยเด่น โดยตรงอยู่ด้วย ก็ยิ่งต้อง **ดับ "อวิชชา"** นั่นแหละสิ้นซากให้ได้ **ภวตัณหา** จึงจะสูญซากสิ้นสนิทได้

เรามาลองอ่าน**พระสูตรสำคัญ** บทนี้ดูทั้งพระสูตรกันดูซิ ! เราจะเข้าใจการเรียนพุทธศาสนา การประพฤติธรรมแบบพุทธศาสนาขึ้นอีก มากมาก ! (*"ตัณหาสูตร" อังคุต. ทสก. ข้อ ๖๒*)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เงื่อนต้นแห่ง**ภวตัณหา** ย่อมไม่ปรากฏในกาลก่อนแต่นี้ **ภวตัณหา**ไม่มี แต่ภายหลังจึงมี เพราะเหตุนั้น เราจึงกล่าวคำอย่างนี้ว่า ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น **ภวตัณหา**มี ข้อนี้เป็นปัจจัย จึงปรากฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรายอมกล่าว**ภวตัณหา**ว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**ภวตัณหา** ควรกล่าวว่า **อวิชชา** แม้**อวิชชา** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**อวิชชา** ควรกล่าวว่า **นิวรณ์ ๕** แม้**นิวรณ์ ๕** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**นิวรณ์ ๕** ควรกล่าวว่า **ทุจริต ๓** แม้**ทุจริต ๓** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**ทุจริต ๓** ควรกล่าวว่า **การไม่สำรวมอินทรีย์** แม้**การไม่สำรวมอินทรีย์** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**การไม่สำรวมอินทรีย์** ควรกล่าวว่า **ความไม่มีสติสัมปชัญญะ** แม้**ความไม่มีสติสัมปชัญญะ** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**ความไม่มีสติสัมปชัญญะ** ควรกล่าวว่า **การทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย** แม้**การทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**การทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย** ควรกล่าวว่า **ความไม่มีศรัทธา** แม้**ความไม่มีศรัทธา** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**ความไม่มีศรัทธา** ควรกล่าวว่า **การไม่พังสัทธรรม** แม้**การไม่พังสัทธรรม** เราก็กล่าวว่า **มีอาหาร** มิได้กล่าวว่า **ไม่มีอาหาร** ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**การไม่พังสัทธรรม** ควรกล่าวว่า **การไม่คบสัตบุรุษ**

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการดังนี้ **การไม่คบสัตบุรุษ** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**การไม่พังสัทธรรม** ให้บริบูรณ์ **การไม่พังสัทธรรม** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**ความไม่มีศรัทธา** ให้บริบูรณ์ **ความไม่มีศรัทธา** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**การทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย** ให้บริบูรณ์ **การทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**ความไม่มีสติสัมปชัญญะ** ให้บริบูรณ์ **ความไม่มีสติสัมปชัญญะ** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**การไม่สำรวมอินทรีย์** ให้บริบูรณ์ **การไม่สำรวมอินทรีย์** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**ทุจริต ๓** ให้บริบูรณ์ **ทุจริต ๓** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**นิวรณ์ ๕** ให้บริบูรณ์ **นิวรณ์ ๕** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**อวิชชา** ให้บริบูรณ์ **อวิชชา** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**ภวตัณหา** ให้บริบูรณ์ **ภวตัณหา มีอาหาร** อย่างนี้แหละ บริบูรณ์อย่างนี้ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือน เมื่อฝน **เม็ดหยาบ** ตกลงเบื้องบนภูเขา เมื่อฝน **ตกหนัก ๆ อยู่** น้ำนั้นไหลไปตามที่ลุ่ม ย่อมยัง**ซอกเขาลำธาร** และ**ห้วย** ให้เต็ม **ซอกเขาลำธาร** และ **ห้วย** ที่เต็ม ย่อมยัง**หนอง** ให้เต็ม **หนอง** ที่เต็ม ย่อมยัง**บึง** ให้เต็ม **บึง** ที่เต็ม ย่อมยัง**แม่น้ำน้อย** ให้เต็ม **แม่น้ำน้อย** ที่เต็ม ย่อมยัง**แม่น้ำใหญ่** ให้เต็ม **แม่น้ำใหญ่** ที่เต็ม ย่อมยัง**มหาสมุทรสาคร** ให้เต็ม **มหาสมุทรสาคร** นี้ *มีอาหาร* อย่างนี้ และ เต็มเปี่ยม อย่างนี้ แม้ฉันใด

ดูกรภิกษุทั้งหลาย **การไม่คบสัตบุรุษ** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**การไม่พังสัทธรรม** ให้บริบูรณ์.... ฯลฯ **อวิชชา** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**ภวตัณหา** ให้บริบูรณ์ **ภวตัณหา**นี้ *มีอาหาร* อย่างนี้ และ บริบูรณ์ อย่างนี้ ฉันนั้น เหมือนกันแล ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าว**วิชชา** และ **วิมุตติ**ว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**วิชชา** และ **วิมุตติ** ควรกล่าวว่า **โพชฌงค์ ๗** แม้**โพชฌงค์ ๗** เรากล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า

ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็นอาหารของ**โพชฌงค์ ๗** ควรกล่าวว่า **สติปัฏฐาน ๔** แม้ **สติปัฏฐาน ๔** เราก็กล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น อาหารของ**สติปัฏฐาน ๔** ควรกล่าวว่า **สุจริต ๓** แม้**สุจริต ๓** เราก็กล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น อาหารของ**สุจริต ๓** ควรกล่าวว่า **การสำรวมอินทรีย์** แม้**การสำรวมอินทรีย์** เราก็กล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น อาหารของ**การสำรวมอินทรีย์** ควรกล่าวว่า **สติสัมปชัญญะ** แม้**สติสัมปชัญญะ** เราก็กล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น อาหาร ของ **สติสัมปชัญญะ** ควรกล่าวว่า **การทำไว้ในใจโดยแยบคาย** แม้**การทำไว้ในใจโดยแยบคาย** เราก็กล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น อาหาร ของ **การทำไว้ในใจโดยแยบคาย** ควรกล่าวว่า **ศรัทธา** แม้**ศรัทธา** เราก็กล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**ศรัทธา** ควรกล่าวว่า **การพังสัทธรรม** แม้**การพังสัทธรรม** เราก็กล่าวว่า มีอาหาร มิได้กล่าวว่า ไม่มีอาหาร ก็อะไรเป็น**อาหาร**ของ**การพังสัทธรรม** ควรกล่าวว่า **การคบหาสัปบุรุษ**(*สัตบุรุษ*)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการดังนี้ **การคบสัปบุรุษ** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**การพังสัทธรรม** ให้บริบูรณ์ **การพังสัทธรรม** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**ศรัทธา** ให้บริบูรณ์ **ศรัทธา** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**การทำไว้ในใจโดยแยบคาย** ให้บริบูรณ์ **การทำไว้ในใจโดยแยบคาย** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง **สติสัมปชัญญะ** ให้บริบูรณ์ **สติสัมปชัญญะ** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**การสำรวมอินทรีย์** ให้บริบูรณ์ **การสำรวมอินทรีย์** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**สุจริต ๓** ให้บริบูรณ์ **สุจริต ๓** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**สติปัฏฐาน ๔** ให้บริบูรณ์ **สติปัฏฐาน ๔** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง **โพชฌงค์ ๗** ให้บริบูรณ์ **โพชฌงค์ ๗** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**วิชชา** และ **วิมุตติ** ให้บริบูรณ์ **วิชชา** และ **วิมุตติ** นี้ **มีอาหาร** อย่างนี้ และ บริบูรณ์ อย่างนี้ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือน เมื่อฝน เม็ดหยาบ ตกลงเบื้องภูเขา เมื่อ ฝน ตกหนักๆอยู่ น้ำนั้นไหลไปตามที่ลุ่ม ย่อมยังซอกเขา ลำธาร และ ห้วย ให้เต็ม ซอกเขา ลำธาร และ ห้วย ที่เต็ม ย่อมยัง หนอง ให้เต็ม หนอง ที่เต็ม ย่อมยังบึง ให้เต็ม บึง ที่เต็ม ย่อมยังแม่น้ำน้อย ให้เต็ม แม่น้ำน้อย ที่เต็ม ย่อมยังแม่น้ำใหญ่ ให้เต็ม แม่น้ำใหญ่ ที่เต็ม ย่อมยังมหาสมุทรสาคร ให้เต็ม มหาสมุทรสาคร นี้ *มีอาหาร* อย่างนี้ และ เต็มเปี่ยม อย่างนี้ แม้ฉันใด

ดูกรภิกษุทั้งหลาย **การคบสัปบุรุษ** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง **การฟังสัทธรรม** ให้บริบูรณ์....ฯลฯ.... **โพชฌงค์ ๗** ที่บริบูรณ์ ย่อมยัง**วิชชา** และ **วิมุตติ** ให้บริบูรณ์ **วิชชา** และ **วิมุตติ** นี้ *มีอาหาร* อย่างนี้ และ บริบูรณ์ อย่างนี้ ฉันนั้น เหมือนกันแล ฯ

จะเห็นได้ชัดๆว่า **"นิวรณ์ ๕"** *นั้น* *มี* **"ทุจริต ๓"** *เป็นอาหาร* เพราะฉะนั้น ถ้าแม้นใครใด **ได้ปรับปรุงการกระทำของตน** *จาก "ทุจริต ๓"* **อันมี ทั้ง กายทุจริต – วจีทุจริต – มโนทุจริต** *ให้มาเป็น "สุจริต ๓" ได้อยู่* **เสมอๆ** นั่นคือ ผู้นั้นกำลัง **ฆ่า นิวรณ์ ๕ ลด นิวรณ์ ๕** อยู่เสมอๆ แท้ **การฆ่า "นิวรณ์ ๕"** หรือ **การทำ "ฌาน" โดยตรง ของพุทธศาสนา** **จึงมิใช่จะต้องเอาแต่ "นั่งหลับตา" ท่าเดียวจริงๆ** *แล้วก็มิใช่ "หลงผิด" คิดตะแบงไปเสียอีกล่ะ* ว่า การมานั่งนิ่งๆหลับปี๋เป็น "เบื้อ" อยู่ และ หุบปากเงียบสนิทเป็น "ใบ้" นี่แหละ คือ **"กายสุจริต–วจีสุจริต"** ละ ! มันก็จะพาให้เลยเถิดได้ง่าย เพราะถ้าเข้าใจไม่ดี ก็จะกลายเป็น**ธรรมเนียวบาลีตีขลุม** จะเหมือนๆกับนักธรรมบางหมู่ ที่เขาตีขลุมเอาสภาพ "บริสุทธิ์ศีล" ของเขา คือแค่ว่า พอถึงคราวจะนั่งหลับตาปฏิบัติ เขาก็ค่อยทำการประนมมือ เปล่งกล่าวคำจะเว้นจะวิรัต "ศีล" – – *ปาณาติปาตา เวรมณี*..... – – ไปจนจบบทที่เขาตั้งใจไว้ เป็นพิธีเดียว แล้วต่อจากนั้นเขาก็นั่งหลับตาบำเพ็ญ และแล้วเขาเชื่อมั่นของเขาว่า นี่คือ **เขาเป็นผู้ได้ปฏิบัติ "ศีล" แล้ว เขา "บริสุทธิ์ศีล" แล้ว แต่ลุกไปจากนี้แล้ว ไม่คำนึง** ดังนี้ มันก็เป็น**การ "ตีขลุม" ที่ตีกินแท้ๆ** ซึ่งผู้ "ทำเอง" นั่นเองแหละ เข้าใจได้ดีๆ แล้วตนก็ไม่ได้เจริญกว่านั้น

นี่ก็นัยะเดียวกัน เป็น**การเบี้ยวบาลีตีความหลวมๆ คลุมๆ** สุดท้าย ก็พากันเป็น ฤษี"**ตาไฟ**" หรือ เป็น"**คนใบ้-คนเบื้อ**"ไปจริงๆ **ลัทธิพิธีอย่างนี้นั้น มี"มรรค"ต่างกันกับพุทธศาสนาจริงๆ** เพราะ"พุทธปฏิบัติ"มีทั้ง*สัมมาวาจา-สัมมากัมมันตะ-สัมมาอาชีวะ* กล่าวคือ การปฏิบัติกรรมฐานของพุทธศาสนาแท้ๆ นั้น เป็นลัทธิที่มีมรรควิธี"พูด"อยู่ ก็ได้ ก็คือ ปฏิบัติธรรม ทำการงานทาง"กาย" หรือ ทาง"มโน"อันครบเป็นสัมมาอาชีพอยู่ ก็คือ ปฏิบัติธรรม ที่จะมุ่งไปนิพพานจริงๆ ขอให้สังวรสำรวม รู้จริง ทำให้*เป็น***"สุจริต ๓"***ให้ถูกต้องจริงๆ*เถิด ! ก็ถือว่า **ปฏิบัติแท้** ผู้รู้ถูกรู้จริงจะมี"ผล"แน่ๆจริงแท้ ดังนั้น จึงอย่าหลงผิดกันเป็นอันขาด

และ ยิ่งจะชัดขึ้นไปอีก เมื่อพิจารณาพระพุทธพจน์บทนี้ ให้ดีๆ สุขุมๆ เช่น แม้"**ทุจริต ๓**" ก็มี "**การไม่สำรวมอินทรีย์**" **เป็นอาหาร** ดังนั้น ถ้าแม้ใครได้**ปรับปรุงการกระทำตนของตน พ้นได้จาก***"การไม่สำรวมอินทรีย์"* **อันมี ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ ด้วย***"สติสัมปชัญญะ"***จริงๆ ให้มาเป็น***"การสำรวมอินทรีย์"* **จนปรับเข้าสู่***"สุจริต ๓"***ได้จริง กระทั่งความบริบูรณ์ ก็มี** ก็นั่นแหละ คือ ผู้นั้นกำลังประพฤติตน อยู่ใน **ระบบทฤษฎีแห่ง "สติปัฏฐาน"** อยู่ที่เดียว และ กำลังมีภาวะ**ลดอาหาร**แก่ **"นิวรณ์ ๕"** อยู่ อย่างถูกทาง ถูกระบบของพุทธธรรมแท้ที่เดียว

ถ้ามีปัญญารู้แจ้งดี *ด้วย***"ธรรมวิจัย"** *ก็มีบทบาทอยู่* **"วิริยะ"** *ก็หนุนเสริมจริงแท้ เกิด"รู้ดีเห็นดียินดี"***(ปีติ)** *เพราะ"ความสงบราบรื่นที่เนื่องมาจากการลดอกุศล นิวรณ์ ก็เป็นได้จริง"***(ปัสสัทธิ)** *ย่อมแน่นอนว่าการสะสม***"สมาธิ"***ก็เป็นไปแท้ และ ก็จะถึงฐานแห่ง***"อุเบกขา"** *ได้ในที่สุด เมื่อเหตุปัจจัยครบ* ดังนี้ **โพชฌงค์ ๗ ก็ย่อมบริบูรณ์ได้** นั่นก็หมายความว่า **ย่อมยัง"วิชชา" และ "วิมุติ"ให้บริบูรณ์**

"วิชชา" และ "วิมุติ"มีอาหาร อย่างนี้ และ บริบูรณ์ อย่างนี้

เพราะ *"นิวรณ์ ๕" เป็นอาหารของ "อวิชชา"* ดังนั้น เมื่อ**เราทำ "ฌาน" เสมอ ทุกอิริยาบถ** ลด ละ จาง คลาย หรือ ฆ่า "นิวรณ์ ๕" เสมอ "อวิชชา" ก็คือ ถูกฆ่าด้วย นั่นเอง

เมื่อ "อวิชชา" ถูกฆ่า "ภวตัณหา" ก็ต้องพลอยถูกฆ่าด้วย เพราะ "อวิชชา" เป็นอาหารของ "ภวตัณหา" ดังนี้

ต่างเป็นเหตุเป็นปัจจัย สัมพันธ์กัน เป็นลูกโซ่ ซับซ้อนอยู่ มากชั้นมากเชิง นักกว่านัก

"**ภวตัณหา**" จะดับสิ้นทรากสนิท ก็ต้องพ้น "**อวิชชา**" จริงๆ หรือ ต้องมี "วิชชา" กันแท้ๆ และหรือ ต้องดับ "**นิวรณ์ ๕**" หรือ จะเรียกว่า **ต้องทำ "ฌาน"** ก็ขอให้ทำความเข้าใจให้ดีๆ และ เข้าใจให้ได้เถิด ว่า **มันล้วนสำคัญอยู่ที่ว่า ต้องเข้าใจถูกแท้ และมีของจริง สภาพจริงรองรับ นั่นแหละ** แล้วจะไม่สับสน ทั้งไม่งง ไม่สงสัย

จึงขอให้พึงประพฤติ ปฏิบัติ ให้ประสพสภาวธรรม**ของจริงเป็นจริง** กันเทอญ เป็นระดับ เป็นขั้น เป็นตอนไป แล้วจะ**รู้อย่างโล่ง จะรู้อย่างไม่งง ไม่คาไม่ข้อง จะรู้อย่างง่ายๆ แต่มั่นใจแน่แน่น รู้อย่างไม่หนัก รู้อย่างไม่กังวล รู้อย่างสบายๆ รู้อย่างซาบซึ้ง** หรือ จะอ่านหนังสือเล่มนี้ได้เร็วๆ ซ้ำซาก เสมอๆ และ จะรู้สึกว่า ยิ่งอ่านก็ยิ่งได้เข้าใจ ได้รู้ยิ่ง รู้เพิ่มขึ้น จริงๆ เสมอๆด้วย

ก่อนจะได้เกลี่ย**เรื่อง "ฌาน"** ลง เข้าสู่ความจบกันเสียที ในอีกไม่นานนักข้างหน้านี้ ก็ขอนำพระสูตรสำคัญเกี่ยวกับ**เรื่อง "ถีนมิทธะ"** มายืนยัน และอธิบายแนะไว้สักเล็กน้อย เพื่อให้เป็นที่สุดสำหรับ**เรื่อง "ถีนมิทธะ"**

พระสูตรนั้น มีว่า ดังนี้ :-

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราย่อมไม่เล็งเห็นธรรมอื่น แม้อย่างหนึ่ง ที่จะเป็นเหตุให้ถีนมิทธะ *ที่ยังไม่เกิด* **เกิดขึ้น** หรือ ถีนมิทธะ **ที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญไพบูลย์** เหมือน **ความไม่ยินดี** (*อรติ*) **ความเกียจคร้าน** (*ตันทิ*) **ความบิดขี้เกียจ** (*วิชัมภิกา*) **ความเมาอาหาร** (*ภัตตสัมมโท*) **และ ความที่จิตหดหู่** (*เจตโส จ ลีนัตตัง*)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อบุคคลมีจิตหดหู่ ถีนมิทธะ *ที่ยังไม่เกิด* **ย่อมเกิดขึ้น** และ ถีนมิทธะ *ที่เกิดขึ้นแล้ว* **ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญไพบูลย์** ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราย่อมไม่เล็งเห็นธรรมอื่น แม้อย่างหนึ่ง ที่จะเป็นเหตุให้ถีนมิทธะ *ที่ยังไม่เกิด* **ไม่เกิดขึ้น** หรือ ถีนมิทธะ *ที่เกิดขึ้นแล้ว* **อันบุคคลย่อมละได้** เหมือน **ความริเริ่ม** (*อารัมภธาตุ*) **ความพากเพียร** (*นิกกมธาตุ*) **ความบากบั่น** (*ปรักกมธาตุ*)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อบุคคลปรารภความเพียรแล้ว ถีนมิทธะ *ที่ยังไม่เกิด* **ย่อมไม่เกิดขึ้น** และ ถีนมิทธะ *ที่เกิดขึ้นแล้ว* **อันบุคคลย่อมละได้** ฯ

พระพุทธองค์ทรงชี้ กิเลสตัวสำคัญ ตัวการร้าย ที่ทำให้เกิด "ถีนมิทธะ" หรือ แม้มี "ถีนมิทธะ" อยู่แล้ว ก็ยิ่งจะเสริมเพิ่ม "ถีนมิทธะ" ให้เจริญไพบูลย์ (หนักหนาแย่ยิ่งๆขึ้น นั่นเอง)

โดยพระองค์ทรงยืนยันว่า ไม่เล็งเห็นอะไรอื่นอีกแล้ว ที่เป็น "ตัวร้ายกาจ" เหมือน เจ้า 5 ตัวนี้ คือ

ความไม่ยินดี (*อรติ*) **ความเกียจคร้าน** (*ตันทิ*) **ความบิดขี้เกียจ** (*วิชัมภิกา*) **ความเมาอาหาร** (*ภัตตสัมมโท*) **และ ความที่จิตหดหู่** (*เจตโส จ ลีนัตตัง*)

นี่แหละเจ้า "ตัวการ" ร้าย

และแล้วพระพุทธองค์ก็ทรงยืนยันอีกว่า ไม่เล็งเห็นอะไรอื่นอีกแล้ว ที่จะเป็น "ตัวแก้" สำคัญ เหมือน เจ้า 3 ตัวนี้ คือ

ความริเริ่ม(*อารัมภธาตุ*) **ความพากเพียร**(*นิกกมธาตุ*) **ความบากบั่น**(*ปรักกมธาตุ*)

ก็ขอให้ทำความเข้าใจต่อ**สภาพเจ้า ๕ ตัว**ที่กล่าวนั้น ให้ดีๆ จับ"ตัว"มันเมื่อเกิดที่ตัวเรา ให้ได้ทีเดียว จับได้เมื่อใด ก็ให้รีบทำลาย แปรเปลี่ยนไปสู่สภาพกุศลยิ่งขึ้น หรือ ดียิ่งขึ้น ให้ได้ทีเดียว **นั่นแหละ เราจะแก้"ถีนมิทธะ"ได้**

ข้อสำคัญต้องเข้าใจสภาพตามคำ ตามความหมายของเจ้า 5 ตัว นั้น ให้ดีๆ ทั้งสภาพตัวอ่อน – ตัวกลาง – ตัวแก่ที่เดียว และ จับ"ตัว"ให้ได้ แล้วอย่าไว้หน้ามันเป็นอันขาด ทำจริงๆ **ต้องทำอย่างมี"การริเริ่ม" มี"ความพากเพียร" มี"ความบากบั่น"กันจริงๆ ย่นย่อเหยาะแหยะ ไม่ได้เลย**

พยายาม**บากบั่น** และ **ริเริ่ม**ขึ้นเสมอๆ อย่าให้เฉื่อยแฉะเป็นอันขาด แล้วเราจะดับ"ถีนมิทธะ"ได้สนิท ตามพระพุทธพจน์ที่ทรงยืนยันไว้ ว่า **ไม่เล็งเห็นอะไรอื่นอีกแล้วจริงๆ ที่จะเป็น"ตัวการ"และ"ตัวแก้" ได้ยิ่งไปกว่านี้อีก**

เมื่อ"ถีนมิทธะ"เบาบาง หรือ ขาดสิ้นไปในใครเมื่อใด ? เมื่อนั้น ผู้นั้นก็จะรู้ได้ด้วยตนชัดแจ้งจริงยิ่งขึ้น ว่า **"ฌาน"** นั้นอย่างไร ? ที่ว่า **เป็น"ฌาน" เพราะ"นิวรณ์ ๕"ลด ละ จาง คลาย หรือไม่มี นั้น อย่างไรๆ ?!** ได้แน่แท้

"ฌาน" จึงไม่ใช่เป็นของที่"ลึกเร้น" ไม่ใช่เรื่อง"ลึกลับ" ที่ต้องหลับตาดับหูอะไร หรือ ไม่ใช่เรื่อง"เลยเถิด"อะไรเลย แต่เป็นเรื่อง**ต้องใช้ปัญญารู้แจ้งจิตของตนให้จริงและให้ลึกซึ้ง** และ *ไม่ใช่ของง่ายๆเท่านั้น ที่จะทำ***ให้เป็นให้มีอย่างเด็ดขาด** หรือ **ถาวร** ทว่าแท้จริง มันก็เป็น"สภาพจิต"ที่ทุกคนเคยมี เคยเป็นอยู่ แต่คนไม่อาจรู้ได้ เพราะเข้าใจไม่พอ และ

ไม่มีความสามารถทำ "สภาพจิต" เช่นนี้ให้อยู่กับตน ได้เสมอๆ เท่านั้น เพราะไม่เคยเรียน และ ไม่เคยรู้ แต่กลับไปนึกเชื่อเอาว่า *"ฌาน" คือ สภาพต้องนั่งหลับตาเข้าแล้วตัด ทวาร ๕ ไม่รับรู้จาก ทวาร ๕ ให้ได้เกลี้ยง แล้วหลงนับเอาว่า สภาพตัด ทวาร ๕ ได้เกลี้ยงนั้นแล คือ "ฌาน"* ไปหลงผิดยึดว่า**สภาพความหลับของคนธรรมดาๆ มาเข้าใจว่า "ฌาน" เสียนี่ !** (คือ สภาพตัดความรู้สึกจาก ทวาร ๕) มันก็เพียนอยู่อย่างนั้นเอง ก็เลยไม่รู้ว่าตนได้"ฌาน"แท้ๆ เมื่อใดกัน เพราะ**ไม่เข้าใจ "สภาพจิตที่เป็นฌาน" อย่างสัมมาทิฏฐิ** ผู้จะรู้ว่า ตนมี"ฌาน"ชัดเจน จึงจะต้องรู้ละเอียดทั้ง**ปริยัติ** และ **ปฏิบัติ** หรือ **แน่ใจในการสัมผัสจิต รู้สภาพของนิวรณ์ต่างๆ ได้ ถูกสภาพ แยกแยะได้ชัดเจน และ ก็ทำ ลด ละ จาง คลาย ลงให้ได้ จริงๆ**

ผู้ใดจะรู้ว่า **ตนมี"ฌาน"แล้วหรือยัง ?** ก็ไม่ยาก หาที่สงัดๆหน่อย ในเบื้องแรกนี้ สำหรับคนที่จับจิตไม่มั่น สัมผัสจิตรู้จิตไม่ได้ง่ายๆ เป็นห้องเงียบๆ หรือ มุมเงียบๆที่ไหนที่หนึ่ง ก็ได้ ไม่ต้องถึงกับเป็นภูเขา เป็นถ้ำ หรือ เป็นที่ลึกลับยุ่งยากอะไรมากนักหรอก หรือ ถ้าผู้ใดสัมผัสจิตได้มั่น รู้"สภาพจิต" แน่แท้ ก็ไม่ต้องถึงกับหาที่สงัดอะไรเลย ลืมตาโพลงๆ ทำงานทำการอยู่ปกตินี้ ก็อาจจะจับจิตรู้ตนได้ว่า ตนมี"ฌาน"หรือไม่ ? ส่วนสำหรับผู้ยังไม่เก่ง ก็ให้หาที่สงัดหน่อย ดังกล่าวแล้ว ก็นั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรง ดำรงสติคงมั่นเข้า

เอาเหตุ เอาผลต่างๆ ที่เราได้เรียนรู้มามากมายจนขนาดนี้ ขึ้นมาตรวจ "จิตในจิต" ของตนดูเถิด เหตุ–ผลต่างๆ หรือ ทฤษฎีต่างๆ ความรู้ที่รู้มาตามปริยัติ ก็ดี สภาวะจากปฏิบัติมา ยังระลึกได้ เข้าใจอยู่ ก็ดี ก็**ให้นำมาประกอบการพิจารณา** ยกขึ้นมาเทียบมาเคียงกันเข้าไป **อ่าน "จิตในจิต" ของตนจริงๆ จับให้แม่น จับให้ถูกพร้อมกับค้นคิดอยู่** เรียกว่า **"วิตก"** หรือ **"วิตักกะ"** (**ตก, ตักกะ**=การสร้างความรู้ด้วยเหตุ–ผล, ความคิด **วิ**=ยิ่ง) **ลักษณะนี้ จะเรียกเสียสั้นๆว่า "คิด" ก็ได้** *แต่ก็ไม่ใช่ "คิด" ที่เป็นการคิดอะไรๆทั่วๆไปดอกนะ !* มันต่างกันอยู่มาก เพราะมีข้อแม้ว่า

"คิดพิจารณาสำรวจตน" โดยเฉพาะ ขณะนั้น กำหนดเจาะชัดลงไปให้หมายเอาที่ **"จิต" ของตน** เท่านั้นด้วย และ รู้ "จิต" ของเราอย่างนั้นแหละ ติดต่ออยู่ไปให้ได้มาก ๆ หรือ ให้นาน ๆ เราจะเกิด "ความรู้เรื่องจิต" กันจริง ๆ นั่นคือ **เรื่องการเรียน "ปรมัตถ์" ขั้นต้น**

พร้อมกันนั้น ก็**จับพฤติกรรมของ "จิตของตน" ให้ออก รู้สภาพจิต เห็นบทบาทจิต ให้ได้จริงๆ** รู้แจ้งใน*ความเป็นอย่างนั้นๆ* ของจิตแต่ละจิตให้ชัด ซึ่งมัน**ต่างกัน** หรือ **ต่างกับ***ความเป็นอย่างอื่น ๆ* ต่างอย่างไร ๆ ก็ให้รู้ ! "ถูกหรือผิด ?" "ดีหรือชั่ว ?" สภาพเป็นอยู่นั้น ดี–ถูก หรือสภาพอื่น ดีกว่า ถูกกว่า **ก็พยายามทำ "จิต" ให้เป็นสภาพดีสภาพถูกให้ได้ จนสภาพที่เป็นอยู่นั้น ๆ ดีขึ้นจริง ๆ หรือ ดีแล้ว ถูกแล้ว** แม้จะรู้ทั้งรู้ว่า ยังไม่ดีที่สุดหรอก ! แต่ก็ดีขึ้นได้จริง ๆ และ ก็ยังพยายามจะให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ๆ จริง ๆ และ แม้ขณะนั้น เราก็ยังพอสบาย **พอทนได้โดยไม่ยากไม่ลำบากอะไร** *(สอุตตรจิต)* เรียกว่า **"วิจาร"** (จาร=พฤติ-กรรม, บทบาท) **ลักษณะนี้ จะเรียกเสียสั้นๆ ว่า "เห็น" ก็ได้** *แต่ก็ไม่ใช่ "เห็น" ที่เป็นการเห็นอะไร ๆ ทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะยิ่ง เป็นการเห็นในเรื่องหยาบ ๆ* **ขั้นไม่ใช่ "ปรมัตถ์"** *กันดอกนะ !* และ ก็ยังคงคิดค้นหาวิธี กับการจะทำสภาพอื่นที่ดีกว่าถูกกว่า มีอีกหรือไม่ ? แล้วก็ทำให้ได้สภาพที่ดีที่สุดถูกที่สุด ให้ได้อีก เสมอๆ จนกว่าจะได้**สภาพที่ไม่มีจิตสภาพอื่นที่ดีกว่านี้อีกแล้ว สำหรับ "กาละ" ขณะนี้ และ ใน "กรรม" อย่างนี้** ก็เป็นอันสิ้นสุด แล้ว ให้**วางใจ** หรือ **ตัดสินใจให้สำคัญ** และ จำ **"สภาพจิต" ที่ดีเยี่ยม ที่ยิ่งกว่านี้ไม่มีแล้ว** *(อนุตตรจิต)* นั้น ไว้ใช้ให้ได้

เพียงแค่นี้แล ก็นับกันได้แล้วว่า คือ **"ฌาน"** แล้วแท้ ๆ จริง ๆ บริบูรณ์

"ฌาน" เป็นสภาพจิตที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า **เป็น "ทิฏฐธัมม-สุขวิหาร"** กล่าวคือ เป็นสภาพที่วางทุกข์ได้ เฉยต่อทุกข์ได้อยู่จริงๆ "รู้ทุกข์" นั้น ๆ ที่กำลังสัมผัส กำลังเกี่ยวข้องอยู่ชัด ๆ แท้ ๆ จริง ๆ ด้วย "ปริญเญยยะ" *(สภาพกำหนดรู้)* หมายความว่า ด้วยจิตของเราแท้ ๆ นั่นเอง "รู้" แม้ทุกข์มากทุกข์น้อย

ก็ "รู้" อยู่ เข้าใจได้ – รู้โต้ง ๆ อยู่แท้ ๆ ว่า นี่แหละเป็นสิ่ง เป็นเรื่อง เป็นบทบาท เป็นอาการ มีสภาพเป็น "รูป" *(สิ่งที่ถูกรู้)* ที่ "เกิด" อยู่ (อุปัติ หรือ อนิจจัง) หรือ ที่ "ตั้งอยู่" (ฐิติ หรือ ทุกขัง) "เป็นกรรม" หรือ เป็น "การงาน" ที่เหมาะแล้ว ที่ควรแล้ว ที่ดีอยู่ **(โดยรู้ด้วยปัญญาจริง ๆ)** ที่กำลังเป็นการก่อความเจริญอยู่ เราก็รู้อยู่ว่า เรา**ทนอยู่ได้ โดยไม่ลำบาก ทนได้ โดยไม่ยาก** (หรือ แม้จะทนอย่างยาก ทนอย่างลำบาก เราก็เป็นผู้มีปัญญารู้แจ้งดีอยู่ว่า เป็นกุศลกรรม เป็นเจตนาเพื่อพลวปัจจัย เช่นนั้น เช่นนี้) เราจึงอยู่กับ "กุศลกรรม" นั้น ๆ อย่างไม่ "ถือสา" อย่างผู้อยู่เหนือมัน อย่างปล่อยใจ อย่างวางใจ จริง ๆ ซึ่งเราแน่ใจเหลือเกินว่า เราจะหยุด จะเลิก จะดับเรื่องนี้ อาการนี้ลงเมื่อไหร่ ๆ ก็ได้ และ เมื่อดับ หรือ เมื่อหยุดลง ก็จะง่ายกว่านี้ ก็จะเบากว่านี้ **ก็เข้าใจแสนจะเข้าใจจริง รู้ชัดมั่นใจ** ว่า ต่อจากนั้น *มันก็ "ไม่มีอะไร" (ภังคะ หรือ อนัตตา) ในจิตไม่มีกังวล –ห่วงหา–อาลัย–อาฆาตอะไรจริง ๆ และ แม้วัตถุที่เกิด ก็ไม่ได้หวงแหน ไม่ได้หลงยึดมั่น ว่า เป็นของเรา ของเขา จนเป็นตระหนี่ หรือ หลงเป็น "อัตตนียา" อะไร* หรือ ถึงยังไม่หยุด ไม่เลิก ก็ยังทำงานนั้นไป โดยจิตไม่ "พยาบาท" ไม่ชิงชัง ไม่รังเกียจ ไม่เคียดแค้น ไม่อาฆาต ไม่อึดอัด ไม่รำคาญ ไม่เบื่อหน่าย ไม่กังวลอะไรด้วย และ ไม่หลงรักหลงใหลติดยึดอะไรด้วย จะให้มีในบัดนั้น ก็เพียง **"ฉันทะ"** คือ *ความ "พอ" ที่มีอยู่กับ "ใจ" ขณะนั้น ๆ* เรียกกันว่า ความ "พอใจ" อันเป็นพลังแห่งความรู้ดียิ่ง *(อธิปัญญา)* ที่เราพึงใช้ประกอบ เป็น "อิทธิบาท" อยู่กับ**งาน**นั้น เท่านั้นเอง

ในเมื่อเรารู้สภาพของ กิเลส–ตัณหา–อุปาทาน แล้วจริง (กามก็ดี ภพก็ดี) เข้าใจ "จิต" ดีแล้วว่า **เป็นสภาพ "รู้" ทำหน้าที่ "รู้" เฉย ๆ แท้ ๆ** เมื่อใดจิตของเรา**ไม่มีอะไรเลย** *(หมายเอา ไม่มีกิเลส ไม่มีตัณหา ไม่มีอุปาทาน ฯลฯ และ หมายเอาว่า ไม่ได้เป็น "อสัญญี" ด้วย ไม่หลง "อัตตา" ด้วย)* **มีแต่**ทำงานอยู่อย่างไม่หลงใหลมัวเมาในอะไร ๆ **"จิต" มันก็คือ สิ่งที่ไม่มีรูป ไม่มีร่าง** (อรูป, อสรีระ) **จริง ๆ ไม่มีตัว ไม่มีตนอะไรเลย นั่นเอง** (อสรีระ *หรือ* อนัตตา *เมื่อมันได้รู้จริง และรู้ตัว–วางตัว เห็นตน–ปลดตน หลุดขาดจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน ได้แท้ ๆ แล้วจริง)* มันก็จะเป็นเหมือน "อากาส" มันจะรู้สึกว่าง ๆ

บางๆ เบาๆ เหมือน "อากาส" มันก็โล่งๆ โปร่งๆ ว่างๆ **(นี้แหละคือ สภาพ "อากาสานัญจายตนะ")** แต่มันก็ "รู้ยิ่ง" ซึ่งไม่ใช่ "ไม่รับรู้" มันรู้อะไรก็ได้ ที่**ไม่ใช่ความว่าง**เมื่อให้มันสัมผัสนั้น ด้วย และ **รู้ได้แม้ความว่างความโล่งๆ โปร่งๆ เอง** นั่นแหละ ด้วย กระทั่งที่สุด **รู้ได้แม้แต่**ตัวมันเอง **(นี้แหละคือ สภาพ "วิญญาณัญจายตนะ")** และแม้จะไม่ให้มัน "รู้" จะให้มัน "ไม่รับรู้" เอาเลย ก็ได้ จะไม่ให้มันมีอะไรเลย แม้แต่ "รู้" ก็ไม่ให้มี ก็เป็นได้ ทำได้ **(นี้คือ สภาพ "อากิญจัญญ" แบบ**อสัญญี **สำหรับผู้ที่ทำได้ ทำถึง)** หรือ รู้ในกิเลส-ตัณหา-อุปาทานดี,แท้,ถูกสภาพจริง รู้ภายในจิต ที่เป็น**โลภ-โทส-โมห**ได้แท้ๆ แม้หยาบ-กลาง-**ชุลีละเอียดยิบ**ขนาดไหนๆ ก็รู้แท้ และ ทำให้ "ไม่มี-ไม่เกิด" ที่จิตตนได้ **ขนาดนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มีเหลือเป็น กิเลส-ไม่มีธุลี ตัณหา-ไม่มีความหลงใน อุปาทาน ไม่มีราคะ-โทสะ-โมหะได้อย่างแท้จริง (นี้คือ สภาพ "อากิญจัญญายตนะ" ซึ่งมี "จิต" บริบูรณ์ มีความรู้สึกรับรู้บริบูรณ์ มิใช่แบบ**อสัญญี**เลย)** หรือ จะให้มันรู้โน่นบ้าง นี่บ้าง จะไม่ให้รู้โน่น จะไม่ให้รู้นั่น อะไรต่างๆ ไปพร้อมๆกัน ดังนี้ ก็ทำได้ เป็นได้จริงๆ ตามแต่เราจะให้มันกำหนด ให้มันยึด หรือให้มันวาง-ให้มันปล่อย ให้มันทำ หรือ ให้มันไม่ทำ ตามที่เราจะ "สำคัญ" ลงไปอย่างไรๆ **(นี้คือ การพ้นสภาพ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ขั้นสูงสุด)** ผู้รู้จริง และ ทำได้แท้ดังเช่นนี้แล้ว เรียกว่า **ผู้มี "อรูปฌาน" แล้ว**

สภาวะของ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" (จะเกิดในสภาพหลับตา หรือ ลืมตา ก็ตาม และ ยังไม่มีคำว่า **"ฌาน"** ดอกนะ!)-นั้น มี**ต่ำ-กลาง-สูง** อยู่อีกหลายระดับ หลายขนาด ขั้นต่ำที่สุด หยาบที่สุด นั้นคือ จิตพุ้งอยู่ จิตทำงานอยู่อย่างลด หรือ เบาลงไม่ได้ เรียกว่า **"อุทธัจจะกุกกุจจะ" เต็มสภาพ** ซึ่งจะเป็นสภาพมี "รูป" ก็ได้ ไม่มีรูป *(อรูป)* ก็ได้ แต่สภาพนั้น มันวุ่นๆ สับสนปนเป เลอะเทอะ จับอะไรไม่ติด รู้อะไรไม่เป็นชิ้นเป็นอัน เรียกว่า "พุ้งซ่าน" แท้

"จิตเลอะๆ" หรือ คิดก็"คิดเลอะๆ" ไม่มีเหตุมีผลเพียงพอ ไม่มีหลักไม่มีฐานอะไร หรือแก่ไปด้วยเหตุผลมาก จนเพ้อ จนเฟ้อง จนวน จนจับไม่ติด วนจนหัวกลับมาเป็นปลาย ปลายกลับไปเป็นหัวแล้ว ก็ไม่รู้ตัว หรือ **มากจนม่าน** นั่นเอง หรือ รู้ก็"รู้เลอะๆ" ฝันก็"ฝันเลอะๆ" รำๆเรื่องๆ เปะๆปะๆ ไม่ได้เรื่องอะไรเลย เรียกว่า "อุทธัจจะกุกกุจจะ"แท้ๆ *สภาพเช่นนี้หนะ อย่าลืมว่า ไม่ใช่"ฌง" ไม่ใช่"ฌาน"อะไรหอกนะ ! แม้จะนั่งหลับตา ตัวตรงนิ่ง แข็งทื่อปานใดๆ ก็ตาม* ถ้าสภาวะภายในจิตเป็น ดั่งกล่าวนี้ ก็เหมือนกันเปี๊ยะเลยกับ **"นอนหลับฝันเพ้อ"** อันไม่ได้สาระอะไรในเรื่องฝันนั้นๆเลย หรือ จับเรื่องนั้นๆไม่ได้ นั่นแหละ ผิดกันก็แต่นี่**"นั่งหลับฝัน"** อันไม่ได้เรื่องอะไรเท่านั้นเอง หรือ จะลืมตา เดิน–ยืน–นั่ง–นอน ทำงานอะไรอยู่ แต่จิตสิ คิดพุ้งซ่าน คำนวณการ เป็นวิมานเพ้อๆ เลอะๆอะไรอยู่ ก็อันเดียวกัน **เป็น"เนวสัญญานาสัญญายตนะ"ปกติของมนุษย์ทั้งหลายส่วนใหญ่เป็นอยู่** นี้สภาวะหนึ่ง

ที่นี้ **ขั้นต่อมา "เนวสัญญานาสัญญายตนะ"ขั้นกลาง** ก็คือ จิตทำงานมีบทมีบาทอยู่ จะนั่งหลับตาเห็นรูปเห็นภาพ หรือ ไม่หลับตาก็ตาม มีสภาพเป็น"รูป"เป็นภาพ ก็ตาม ไม่เป็น"รูป" ไม่เป็นภาพ *(อรูป)* ก็ตาม **แต่มีสภาพที่จับเอาได้**

ถ้าเป็นรูปเป็นภาพชัด ก็จะเห็นเป็นเรื่องเป็นราว มีบทบาทคล้องจองนั้นๆ อยู่ที่เดียว มีเหตุมีผลมีสภาพให้เรารู้ได้ ปะติดปะต่อกันอยู่จริงๆ เรียกว่า "มโนมยอัตตา"

แต่ถ้าไม่ใช่รูป ไม่ใช่ภาพ เรียกว่า "อรูปมยอัตตา"

อันต่างก็รู้"รูป"รู้เรื่อง **เข้าใจตามเครื่องหมายของรูปของเรื่องของบทบาทแห่งสมมุติสัจจะนั้นๆ ชัด รู้เรื่องรู้ราวดี เท่านั้น แต่ไม่รู้เนื้อหาสาระของปรมัตถ์แท้ๆ ลึกๆ ละเอียดๆ** ไม่รู้ธรรมในธรรม ไม่รู้ว่า สภาพนั้น เรื่องนั้น เครื่องหมายนั้นๆ หมายความถึงที่สุดเป็น"ธรรมาธิษฐาน"ว่ากระไร ? หรือว่า จะเป็นจริงตามรูปตามเรื่องตามเครื่องหมายนั้นตรงๆ ก็ไม่อาจรู้แน่ถึงที่สุด

ซึ่ง "อรูปมยอัตตา" นั้น ถ้าสภาพผู้หลับตาสนิททั้งทวาร ๕ ข้างนอก เข้าไปมีเครื่องหมาย *(อรูป)* รู้อยู่ และ มีสภาวะ*(ที่ไม่เป็นภาพ)* ที่รู้ ๆ ได้เหมือนมันทำงานคล้องจองร้อยเรียงกันอยู่ที่เดียว ในขณะที่อยู่ในภพแห่ง "อัตตา" นั้น เหมือนมันรู้ชัดเข้าใจแจ้งอยู่แท้ที่สุด **แต่พอลืมตาออกมาก็ไม่รู้เสียแล้ว** ดังนี้ ก็มีอยู่

หรือ "อรูปมยอัตตา" แบบคนปกตินี่แหละ ลืมตาคิดนี่แหละ อาศัยหลักฐานที่เคยรู้เคยมีเข้ามาเป็นข้อมูล เป็นข้อคิด เป็นความรู้ **แต่ไม่มีความจริงที่ได้ยืนยัน ไม่มีความจริงที่ได้สัมผัสพิสูจน์แท้ ๆ อยู่กับตนแท้ ถึง "จิตในจิต" เป็นเจโตวิมุติ เป็นวิมุติญาณทัสสนะแท้ๆ** อย่างนี้ก็ยังเรียกว่า **"เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ขั้นกลาง อยู่ทั้งสิ้น นี่อีกสภาวะขนาดหนึ่ง**

ส่วนขั้นสูงสุดแห่ง "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" นั้น เป็นความ "รู้" กันอย่างมาก ถึงขั้นรู้อย่างแจ้งชัด กำหนดหมายถูกตรงทุกสภาพ

แม้จะเป็น "มโนมยอัตตา" หลับตาเข้าไปเห็นรูป เป็นภาพนิมิตอะไร ก็รู้ได้แจ้ง เข้าใจตลอด ถึงอธิปัญญา แจ้งรูปธรรม–นามธรรม

หรือ แม้จะเป็น "อรูปมยอัตตา" ที่หลับตาเข้าไป ก็มีสภาวะจิตทำงานขบคิดหยั่งรู้เข้าไป ๆ ๆ และ เข้าไปเป็นได้ทำได้จนรู้ถึงที่สุด สัมผัสสภาพเช่นนั้น ๆ ชัดจริง **และ ถึงจะลืมตาออกมาก็ยังรู้แจ้งเข้าใจชัดได้ถูกสภาพรู้เหตุผลอยู่**

หรือ ถ้าสภาพคนธรรมดา นึกคิดกระทำอะไร ก็เอาตามข้อมูลตามสภาพจริงอย่างถูกต้อง และ สุดท้ายก็มี "ภาววิสัย" เป็นการพิสูจน์เป็นความเป็นจริง เรียกสภาพนี้ว่า **"สัญญาเวทยิต"** (ยังไม่มี **"นิโรธ"** นะ !) *พ้น "นานัตตสัญญา" ได้หมดสิ้น* **ยังเหลือแต่ตัว "อรหัตต" เองเท่านั้น** ที่จะเป็น *"รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ"* ของผู้ยังหลง ยังวนนี้ เป็น **สภาพอันเดียวกันกับ "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ขั้นสูงสุดท้าย หรือ ภูมิปลายแห่ง "อรูปฌาน" แล้ว**

แต่ถ้ายัง **หลงติด** สภาวะ **"อากาส"** ทั้งในเชิงหลับตา และ ลืมตา

ดั่งที่เคยได้อธิบายมาแล้ว หลงภูมิ หลง**ความรู้ยิ่ง**ที่เรียกว่า "**วิญญาณ**" นั่นเอง หลงความไม่มีอะไรเลย แม้ความรับรู้ก็ไม่มี หรือ อะไร ๆ ก็เห็นว่า "ไม่มี" อะไร ๆ ก็ไม่ใช่อะไรไปเสียทั้งนั้น (เหล่านี้ คือ "**นัตถิกทิฏฐิ**" =มิจฉาทิฏฐิ) หรือ แม้หลงความ "ไม่มีกิเลส" เกลี้ยงของตน ที่เรียกว่า "**อากิญจัญ**" (สภาพที่เป็นเช่นนี้ คือ "มานสังโยชน์") หลงความรู้อันยังไม่เป็นที่สุดกระจะแจ้ง *จนเป็น* "สัญญาเวทยิต" *แท้* นั้น ๆ อยู่ หรือ หลง**ความรู้ที่เป็นที่สุดแล้ว เป็นความจริงแล้ว แต่ก็ยังไม่รู้ว่า "ตนหลง"** นี่แหละ "เจ็บแสบที่สุด" ที่เรียกว่า "**เนวสัญญานาสัญญา**"

ไม่ว่าจะ**หลง**สภาวะใดสภาวะหนึ่ง หรือ **หลง**สองสภาวะสามสภาวะ หรือ **หลง**หมดทุกสภาวะ ก็ผู้นั้นแหละ ยังชื่อว่า ยังไม่หลุดพ้นจาก "อรูป" ทั้งหลายต่าง ๆ นี้ *ยังไม่เป็นผู้หลุดพ้นใน* "**ฌาน**" *ขั้น "สันตวิหาร" หรือ "อรูปฌาน" หมดสิ้นละเอียดสุด* **แต่เป็นผู้หลงยึด "สันตวิหาร" นี้ เป็นเครื่องเสพย์ เป็น "อายตนะ" อยู่** มากน้อยก็ตาม**ความหลง**จริงของผู้นั้น ๆ ผู้ทำจิตให้เป็น ให้ถึง หรือ ให้อยู่ในสภาวะ "อรูปาวจรจิต" ขั้นนี้ได้ ก็ดียิ่งแล้ว ก็**ว่าง***จากโลกแห่งสังขาร*ด้วย**กามสุข** ด้วย**ภวสุข** หรือ **ว่าง***จากสุขจากทุกข์ของโลกธรรมดา ๆ มีหยาบ – กลาง – ละเอียดมาได้ขนาดหนักขนาดไกลแล้ว* แต่ถ้าติด ถ้าหลงจิต ที่เป็น "อรูป" ขั้นสุดท้ายนี้ ก็นั่นแหละ ยังชื่อว่า "**อัตตกิลมถะ**" **สุดโต่ง** หรือ **เลยเถิด** (ไม่ว่าจะหลงติดหนึบเจ้า "ความว่าง" หรือ จะหลงติดหนึบ "ความยอดรู้" ก็นั่นแหละ คือ เจ้า**เศษ**"**อัตตานุ**" แท้ ๆ จริง ๆ ซึ่งเล็กมากนะ ! ธุลีละเอียดนี้ รู้ตัวมันยากจริง ๆ !) เป็น**ปทปรม**อยู่ในฝ่าย "หลงสุขด้วยอัตตา" อยู่ (*ตรงกันข้ามกับฝ่าย "กามสุข"*) ตัวสุดท้าย เพราะแม้ "**อรูป**" ก็ยังไป**หลงติด ไปหลงยึด เป็นของน่าหวงน่าเสพย์** ก็ยังเป็น "**อัตตา**" อยู่ จึงได้ชื่อว่า "**อัตตกิลมถานุโยค**" เพราะเหนื่อยประพฤติบำเพ็ญมาแทบตาย แต่แล้วก็มา "ตายล่ม" หรือ "ตายโคม" อยู่กับ**อัตตา**นี่เอง เป็นสุดท้าย "**ดับ**" **อัตตา** "**พ้น**" **อัตตา**ไปไม่รอดได้เอาเสียจริง ๆ

จึงจะต้องปล่อยวาง แม้แต่ "อรูป" เหล่านี้ ให้ได้เป็นที่สุดด้วย ไหลเลื่อนเข้าสู่ "ความสูง" ความเจริญยิ่งๆ (*วุฑฺฒิ*) อยู่เสมอ ๆ เป็น "อนันตัง" อย่าให้อะไรตก "ต่ำ" เสื่อมถอย (*ปริหาน*) อย่าให้อะไร "เกาะนิ่ง" – ตายโคมอยู่กับที่ (*ฐีติ*) โดยไม่จำเป็นที่สุดเป็นอันขาด จึงจะพ้น "อุทธัจจะสังโยชน์" ขั้นสุดท้าย กลาย **เป็น "วิชชาจรณะสัมปันโน" บริบูรณ์ได้** (*คือ พ้น "อวิชชา" กันอย่างสูงสุด*)

จงพยายามทำความเข้าใจกับ **"อัตตกิลมถะ"** แม้แต่ **"อนันตัง"** หรือ อื่น ๆ ทั้งปวง ให้ถ่องแท้ ให้เป็น "เวทัลละ" หรือ เป็น "สัญญาเวทยิต" ให้ได้ แม้แต่ตัวคำว่า **"นิโรธ"** เอง ก็ดี อย่าคิดแค่อุปักกิเลส ไม่พ้น "นานัตตสัญญา" เป็นอันขาด และแล้ว ก็อย่าหลงติดอยู่เป็น "รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ" **วน**ให้เสียเชิงอีกล่ะ !

เมื่ออ่าน "จิต" ตรวจใจตน "รู้แท้" แจ่มแจ้งได้คราใด แม้จะเป็นการ "รู้รอบ" ขนาดใด ๆ ก็ตาม ถ้าพ้น "วิจิกิจฉา" เป็นที่สุดแห่งที่สุด ก็จะเกิดสภาพ **"ปีติ"** ยินดีอย่างแท้จริง หรือ เป็น**สภาพที่มัน "ได้รู้ดี" – ได้เห็นดี–เป็น "ตัวได้ยินดี"** แท้ ๆ นั่นเอง ครั้น "สภาพจิต" มันทำงาน **"วิตก – วิจาร"** เต็มที่ จนรู้แจ้ง ดั่งกล่าว ก็จะ**หยุด "วิตก–วิจาร" ปรากฏการณ์ที่สืบต่อก็คือ "ปีติ"** ดังกล่าวแล้ว **นี้แลเรียกว่า "ฌาน ๒"**

มันจะซ่อนซ้อน เกิดแฝง เกิดตามติดอยู่ เมื่อ**ฌาน ๑** ดำเนินเต็มรอบทุกระดับทุกที ก็มี **ฌาน ๒** แทรกขึ้น คือ เมื่อ **วิตก–วิจาร** มันหยุด หรือ มันได้รู้เรื่องนั้นๆ กระจะชัดเมื่อใด มันก็คือ *มัน "อ๋อ !" มันแจ้งสว่างลึกขึ้น* **มันได้ "รู้ดี"** (*ปีติ*) **มันได้ "เห็นชัด" ในดีแท้ ๆ นั้น โดยไม่ต้องใช้ "ลูกกะตา"** (*ปีติ*) **มันได้ "ยินส่วนดี" นั้นชัดเจนแจ่มขึ้นจริง ๆ โดยไม่ต้องใช้หู** (*ปีติ*) **เมื่อนั้นแหละคือ "ฌาน ๒"**

จิตจะ**วิตก–วิจาร**จุดใหม่ เรื่องใหม่ อื่นใดไปเลย *มันก็ยังจะมีความอิ่มเอมเปรมปีติอยู่ กับเรื่องที่ตนได้ ตนเป็นนี้ ซ่อนอยู่ในจิตอยู่จริงๆ* หรือ **มันจะได้ "รู้ดี" ได้ "เห็นดี" ได้ "ยินส่วนดีส่วนจริง" หรือ ได้ "ถึงจุดดี" นั้นๆ จริงๆ**

ถ้ารู้ด้วย**ปริยัติ**มาก่อน ก็มา**ทำได้ เป็นได้**จริง

ถ้า**ทำ**ได้แล้วล่ะ แต่ไม่รู้จักมัน ก็มาได้รู้มัน **เห็น**มันเข้า **เกิดเข้าใจชัดแจ่มแจ้ง**ในพฤติของมัน อย่างนี้ ก็ได้ ลักษณะต่างๆ ที่แจกแจงมาเหล่านี้แล คือ สภาพที่เรียกโดยภาษาว่า **"ปีติ"** มันไม่ใช่กิเลสกาม ไม่ใช่กิเลสอันเนื่องมาแต่โลกียสุข เป็นของหยาบอะไรหรอก ! "ปีติ" ก็ "ปีติ" กันคนละรส คนละทาง จริงๆ

จงทำความเข้าใจกับ คำว่า **"ปีติ"** ให้ดีๆ แท้จริงมันเป็น**องค์ประกอบแห่ง "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร"**จริงๆ มิใช่มัน *"ปีติ"* เพราะเหตุได้เสพย์กามอย่างนั้นดอก !

ด้วยประการฉะนี้แหละ จะเห็นความลึกซึ้ง ความละเอียดลออได้ว่า **ผู้จะมี "ฌาน" ผู้จะถึง "ฌาน" จนกระทั่งรู้ตนว่า เป็น "ฌาน"** นั้น มันมิใช่ทำเอาง่ายๆ กล้วยๆ เพียงหลับตาตัดทวาร ๕ เข้าสู่ภวังค์ แล้วจะเรียกว่า มี "ฌาน" เกิดแล้ว โดยไม่มีปัญญาประกอบ ไม่รู้เหตุ ไม่รู้ผล ไม่ซับซาบจริงว่านั่นแบก "อริยสมบัติ" ! นี่แบก "โลกียสมบัติ" !! และ อะไรเบา–อะไรหนัก ?

เรื่องของ "ฌาน" จะพูดเล่นง่ายๆ กล้วยๆ ไม่บังควรเลย **มันเป็น "อุตตริมนุสสธรรม" แท้ๆ จริงๆ** เป็นความเกิดความเป็นจริงๆ **"ฌานวิสัย"** นั้น เป็น**อชินไตย**แท้ๆ จริงๆ คือ ไม่ใช่เรื่องคิดเอาเฉยๆ ก็เพราะได้เอาแต่คิดคะเนคำนวณดื้นๆ เดาๆ แล้วก็ต่าง**อวดรู้–อวดอุตริ**กันมา สืบต่อมานาน นั่นเอง และแล้วก็ จับเหตุจับปัจจัยกันได้แต่เพียงตื้นๆ เขินๆ จึงมีแต่ "ฌาน" ตื้นๆ เขินๆ "ฌาน" เบียวๆ บูดๆ กัน หาก**ไม่มีในตน** เอาแต่คิด แต่คาดคะเนคำนวณเอา นั้น จะ "เพี้ยน" ความจริงได้ง่ายๆ แน่ๆ หรือผู้ได้ ผู้เป็น ผู้มีแต่ **"ฌาน" ตื้นๆ เขินๆ "ฌาน" บูดๆ เบี้ยวๆ** ก็จึงนำมาสาธยายสอนถ่ายทอดกันแต่ "ฌาน" ตื้นๆ "ฌาน" เบียวๆ มันจึงเบียวจึงเพี้ยนต่อๆ มา และมันก็ได้เพี้ยนกันมาเรื่อยๆ **จนทุกวันนี้ ก็เลยเข้าใจ "ฌาน" กันไม่ได้**

ไปเข้าใจได้ แต่ "ฌาน" แบบชั่วคราว หรือ แบบหลับตาทำเอา อัน **"ไม่รู้" กามตัณหา** ที่จริง **"ไม่รู้" แม้แต่ ภวตัณหา** ที่ตัวเองเข้าไปยึด เข้าไปเสพติดอยู่นั้น ๆ ด้วยซ้ำ แล้วแถมตัวเองยังหลงซ้ำเพิ่มเสริมตัณหาใน**กาม**ใน**ภพ**นั้น ๆ ให้ตนซวยยิ่ง ๆ ขึ้นเสียอีก แต่กลับคิดว่า ตนได้ "ดี" ชนิดหลงทิศกลับ "ดำเป็นขาว" กระนี้แล น่าสงสารยิ่ง ! ซึ่งมันซ่อนชั้น ซ้อนเชิงอยู่มากต่อมากจริง ๆ

ลืมตาออกมา จาก "ฌาน" ก็จึงยังวุ่นอยู่กับ กามตัณหา หลับตาเข้าไปเป็น "ฌาน" ก็ไปวุ่นอยู่กับ ภวตัณหา

เพราะ "ปริยัติ" เพียนไปตามผู้อวดอุตตริมนุสสธรรม ที่ไม่มี "ฌานแท้" ในตน นั่นเอง เป็นเหตุ เลยไม่ได้รู้จัก "ตัณหา" และไม่ได้ละ "ตัณหา" กันสักอย่าง ไม่ว่า "นอก" ไม่ว่า "ใน" เลยไม่มี "มรรค" ไม่มี "ผล" ที่ถูกที่แท้ ยืนยันปรากฏ เป็น **สันทิฏฐิโก–อกาลิโก –เอหิปัสสิโก** กันจริง ๆ และหรือ แม้ผู้ปฏิบัตินั้น ๆ จะลดตัณหา ละราคะนั้น –นี้ได้บ้าง **ก็เพราะ "ศีล" เพราะ "พต" บางข้อ บางกัมมัฏฐาน ต่างหาก ช่วยให้ละ ให้ลดได้** *หาใช่เพราะนั่งหลับตาไม่ !* ผู้ปฏิบัตินั้น ก็ไม่รู้ตัว รู้ตนดอก ! เพราะมีความ "หลงผิด" เป็นพื้นจิตเสียแล้ว จึงจับเหตุ จับผล จับฝา จับตัว ไม่ได้ แล้วผู้นั้น ก็ยังยึดมั่นหลงผิดอยู่แต่ว่า **"ฌาน"** จะต้อง คือสภาพที่มีในตอนหลับตาอยู่ นั่นเอง

ผู้จะมี "ฌาน" *(ของพุทธศาสนาเป็นสัมมาทิฏฐิ)* จึงเป็นผู้มี **"ฌาน"** แท้ มี**สัมมาทิฏฐิ**แล้ว มีการปฏิบัติ หรือ มีการกระทำจน "เผา" นิวรณ์ ๕ ถูกตัว ถูกตนลงสำเร็จ หรือ ทำ "ทิฏฐธรรมสุขวิหาร" ได้แท้ ทำ "สันตวิหาร" ถูกต้องได้จริง จนไม่หลงติด หลงยึด หลงเสพย์ อย่างน้อยก็เป็น **"ธรรมฐิติญาณ"** แม้จะยังรู้ ยังเข้าใจจับความละเอียดของ "อธิจิต" ต่าง ๆ ยังไม่ชัด **"ญาณ" ใน "พระนิพพาน"** ยังไม่เกิด ก็ตาม เมื่อทวนรู้แล้ว ทวนรู้อีก

จนเข้าใจสภาวะของนิวรณ์ ๕ ได้ทุกประเภท และ ทุกขนาด เกิด "ญาณ" เกิด "วิมุติ" ชัดแท้กระจะกระจ่าง แม้เป็น "รูป" เป็น "อรูป" กับเหตุ กับปัจจัย แต่ละระดับ ดังได้อธิบายมานี้ อย่างไม่สับสน ไม่สงสัย ก็เป็นผู้รู้ "จิต" ชัดๆเจนๆ เป็น "**สมาธิ ๗**" ได้ครบ ทั้ง "รู้แท้" ทั้ง "มีในตนจริง" ยืนยัน พระพุทธศาสนาต่อไป

ไม่เช่นนั้น ก็จะมานั่งสงสัยว่า ทำไมหนอ ! **จรณะ ๑๕** จึงมีแค่ **ฌาน ๔** *(ทำไมไม่มี "อรูปฌาน" อีก ๔ ด้วย)* ทำไมหนอ ! **ทิฏฐธัมมนิพพานทิฏฐิ** จึงไม่นับเอา**คนผู้หลง "อรูปฌาน"** เข้าไปเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" รวมอยู่ใน "ทิฏฐิ 62" ด้วย ที่แท้แล้ว ก็เพราะ **"อรูปฌาน" นั้น ก็อยู่ใน "รูปฌาน" อันเดียวกัน นั่นเอง** มันก็คือ "นาม-รูป" อันหนึ่งแท้ๆ ประหนึ่ง "กาย" กับ "จิต" *"รูปฌาน" นั้น ก็เหมือนกับ "กาย" "อรูปฌาน" ก็เหมือนกับ "จิต"* หรือ *"รูปฌาน" ก็เหมือนกับ "สสาร" "อรูปฌาน" ก็เหมือนกับ "พลังงาน"* ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่จะแยกกันเป็นที่สุดเด็ดขาด **ได้ง่ายๆ** *(สำหรับ "นามธาตุ" ขั้นสูงออกปานนี้)* ฉันใดก็ฉันนั้น

"อรูป" มันก็คือ อุปกิเลส ของ "รูป" หรือคือ **เศษเหลือ** คือ **"เงา" สำคัญ** หรือ **ความหลง** *(โมหะ)* **ที่ซ่อนซ้อนอยู่ในจิต ของผู้ที่ได้เป็น "รูปฌาน" แล้ว นั่นแหละ** สำหรับผู้ที่**จิตปัญญา** หรือ **ญาณทัสสนะ** ยังไม่แทงทะลุ จะยังมีอยู่ทุกคน **นี้ตามแบบ "พุทธศาสนา" แท้ๆ ที่ขอยืนยันว่า** *พระอรหันต์ต้องมี "ฌาน" ทุกองค์* **เพราะ "ฌาน" คือ ความเผา "นิวรณ์ ๕"** อันเป็นอาหาร ของ **"อวิชชา" โดยตรง ตามพระพุทธพจน์ที่ตรัสนั้น จริงๆ**

เช่น ผู้ที่**ได้** "รูปฌาน" *ขั้นสูงขึ้น หรือ จนมากจนชำชองพอสมควรแล้ว*

ก็จะมีสภาพ**ติด"ความว่าง"** หรือ **ติด"ความไม่มี"***(อากาสานัญจายตนะ และ อากิญจัญญายตนะ)* **ยังหลงติด"ความรู้" ติด"ศักดิ์ภูมิแห่งญาณแห่งวิมุติ ที่ตนได้ตนมี"***(วิญญาณัญจายตนะ)* **ยังติดอยู่จริงๆ เพราะยังไม่รู้ใน"ความรู้"ชนิดละเอียดเหล่านี้ เป็นสูงสุด***(เนวสัญญานาสัญญายตนะ)* **และจนละได้จริงเป็นจริง** เหมือนมันเป็น"เงา"จะพรากจาก"รูป"ไปอย่างขาดสั้นไม่ได้ง่ายๆเลย นอกจากจะมี"โลกุตตรปัญญา"ขั้นสูงแท้เท่านั้นจริงๆ อย่าได้เผลอไปหลงเสพย์"เงา"(คือ"อรูป"ต่างๆนี้)เข้าอย่างขาดสติขาดอธิปัญญา เป็นอันขาด แต่มันก็จะเผลอง่ายที่สุด และ มากที่สุดในพระโยคาวจร จะมียกเว้นสำหรับ**ผู้ศึกษามาดี รู้ถูกนำมาก่อนจริงๆ กับ ผู้มีบารมีสูงมีอินทรีย์พละกล้า**บางท่าน จริงๆ(ยิ่งผู้มีเชื้อ"เดียรถีย์" และได้ยึดถือ ลิ้มลอง สั่งสม"เดียรถียรส"มาแล้วด้วย ยิ่ง**ยากมาก**ที่จะแก้ จะต้องอุตสาหะยิ่งๆจึงจะได้)

มันเป็น**"สันต"**ที่ใช้เป็น**"วิหาร"**ของ**พระอริยเจ้า**ทุกรูปเท่านั้น มันเป็น"ความมี"ที่มีก็เพราะอาศัย"รูปฌาน"เกิดแท้ๆ ถ้า"รูปฌาน"ไม่มีเลย"อรูปฌาน"ก็จะเกิดไม่ได้เลยเป็นอันขาด หรือ มันเป็นความเกิด ความเป็นในภายในที่สงบอยู่ ที่สุขุมแทรก เป็นฐานใน เป็นฐานอันยิ่ง*(อธิษฐาน)*อยู่กับจิตในจิตของผู้ที่มี"ฌาน"แล้ว ดังนั้น ถ้า**ไม่รู้เท่าทันมัน** มันก็จะทำร้ายตีตลบเอาได้จริงๆ เพราะมันเป็น"สัมพันธภาพ"(continuum)ของ"รูปฌาน"แท้ๆ เป็นเงาตามตัวของ"รูปฌาน" หากไม่รู้มันดี เผอเรอ ประมาท **ค่า** ของมันก็จะแผลงฤทธิ์กลายตัว**เป็น"อุปกิเลส"**เราดีๆนี่แหละ ที่จะสั่งสมเป็นอนุสัยแก่**ผู้ไม่รู้เท่าทัน**นั้นแท้ๆ นั่นเอง

ถ้ามันเป็น"นาม"**(อรูป)** มันก็อยู่คู่กับ"รูป"**(รูปฌาน)** มันเป็น"สันต"แท้ๆจริงๆ *(ตามขั้น"อัตตา"ของผู้นั้นๆ)* มันเป็น"ยอดสุด"เป็น"ปลายแท้"**ของเรา**แล้ว อยู่ที่ว่า **เราจะ"ใช้"มันหรือไม่ ? เมื่อใดที่สมควรจะใช้มัน ? มันก็จะเป็น"วิหาร"ของเราทันที** ก็เท่านั้น ! "มี"ได้ และ"ไม่มี"ได้ **เร็วที่สุดเท่าสำนึกสัมผัส** ถ้า"ขณะ"ใด ? "กาละ"ใด ? ไม่ใช้มัน ก็ต้อง**"สูญญะ"จากมัน**อยู่ให้ได้

ต้องซื่อสัตย์ต่อ"ปัจจุบัน" และ "กรรม" นั้นๆ เป็น"ที่สุด" **(อันตา)** จริงๆ แล้วผู้นั้น ก็จะ"จบ" สนิท อย่างสุด สบาย **(สัปปาย)** เป็นที่สุด

เพราะฉะนั้น ถ้ามันเป็น"รูป" **(อรูปฌาน)** อีกส่วนหนึ่ง สิ่งหนึ่ง ก็จะเป็น "นาม" **(รูปฌาน)** เป็น **"ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" อยู่แท้ๆ จริงๆ** คือ *มีความรู้แจ้ง ความเข้าใจชัดเป็น* **ญาณทัสสนวิสุทธิ** *อยู่แท้ๆ แล้ว โดย* **"วิตก – วิจาร"** *ก็กลายเป็น* **"ธรรม" แท้ๆ ที่ไม่ต้อง"วิจัย"** *แล้ว* **"ปีติ"** *ก็กลายเป็น* **"ปีตมห" ที่"ชินะ"** *แท้ๆ แล้ว* **"สุข"** *ก็เป็น* **"สุกข" ของ"วิปัสสโก"** *แท้ๆ แล้ว* **"อุเบกขา"** *ก็เป็น* **"สันติธาตุ" แท้ๆ แล้ว** (คือ ความราบรื่นเรียบร้อยเป็นอยู่ แม้แต่เป็นไป ก็ด้วยดีที่สุด ผัสสะใดๆ จะมีอยู่อย่างไรๆ ใน"ขณะ" นั้นๆ ก็เฉยสบาย ทนได้โดยไม่ยาก ไม่ทุกข์ จริงๆ)

รวมทั้งสิ้น ก็เป็น**"นิพพาน"** ของ**ผู้มี "ทิฏฐธัมมนิพพาน สัมมาทิฏฐิ"** เต็มรูป ครบพร้อม อันมี "อากาส หรือ อากิญจ" เป็น "สุญญตธาตุ" หรือ "มโนมยิทธิ" ของเรา มี "วิญญาณัญจ" เป็น "นามธาตุ" หรือ เป็น "ญาณทัสสนวิเสโส" ของเรา ส่วน"เนวสัญญา-นาสัญญา" นั้น กลายเป็น "ความรับรู้สูงสุด" เป็นทั้ง "สัญญาเวทยิต" *(ความรู้ยิ่ง=เกิดยิ่ง)* เป็นทั้ง"นิโรธ" ที่แท้ๆ แล้วจริงๆ *(ความไม่มียิ่ง = ดับยิ่ง)* ของผู้เข้าถึงแล้วซึ่ง **"วิชชา ๙ จรณะ ๑๕"**

เพราะเหตุที่กล่าวมานี้ **"ทิฏฐธัมมสุข"** (สุขที่เป็นปัจจุบัน หรือ สุขที่เป็นปรมัตถ์แท้) จึงมีแค่ **"ฌาน ๔"** จริงๆ ดังนี้เอง *จึงไม่นับเอา* **"อรูป-ฌาน"** *เข้ามาเป็น***จรณะ**

และ **"ฌาน ๔"** ที่บริบูรณ์นั้น จะต้อง**ไม่หลง "อรูป"** ต่างๆ เป็น**อุปกิเลส**ด้วยจริงๆ

จรณะสมบูรณ์ หรือ **จรณสัมปันโน** จึงไม่นับเอาส่วนเกิน ส่วนเลยเถิด หรือ ส่วน "สุดโต่ง" นี้ เข้าไว้ เพราะมันยัง**เหลือ "อัตตา"** *(อัตตกิลมถะ)* ยังมีตัวมีตน เป็นเศษกิเลสหลงเหลืออยู่แท้ ๆ

"ความหลุดพ้นขั้นสูงสุด" *จึงจะต้อง "รู้" สภาวะของ "อรูป" เหล่านี้ให้แม่นตรง แจ้งชัด และ มีสภาวะที่เราสัมผัสเองแท้แน่ แท้ชัด* ทั้งที่เป็น "อากาสานัญจา" เป็น "วิญญาณัญจา" เป็น "อากิญจัญญา" และเป็น "เนวสัญญานาสัญญา" หรือ **แม้ที่สุด จะเหลือเศษเพียงนิดเพียงน้อย แล้วตนก็เผลอเสพย์เผลอติดเอาเป็น "กำไร" แก่ตนอยู่เท่าธุลีใด เป็น "อายตน" อยู่ในจิตปานใด ๆ** ก็ตาม ก็ต้อง "รู้" ใน **สภาวะของ "อากาสานัญจา + อายตน, วิญญาณัญจา + อายตน, อากิญจัญญา + อายตน, เนวสัญญานาสัญญา + อายตน"** ให้แจ่มแจ้ง **เป็น "สัจฉิภาวะ"** ให้ได้ แล้วอย่าเผลอไผลไป "หลงใหลใคร่เสพย์" หรือ ไป "หลงยึดมั่นว่ามันเป็นสมบัติสุดยอด สุดอร่อยของเรา" เป็นอันขาด มันเป็น มันมี มันได้ ก็ดีแล้ว ยอดแล้ว ก็จง สักแต่ว่า "ดี" สักแต่ว่า "ยอด" เถิด! **อย่าเผลอหลงให้ "เกิด" ธุลีเสพย์, "เกิด" ละอองติด ขึ้นในจิตเป็นอันขาด** จงทำให้ **เป็น "ฌาน"** คือ จงเพ่งรู้ ให้แจ้ง แล้วเผาธุลีละออง นั้น ๆ ให้ดับสูญสิ้น ให้ "สุกข" หรือ แห้งเหือดหายอยู่ ให้สนิท ๆ **เป็น "อุภโตภาควิมุติ" จงให้จริงเทอญ!** —แล้ว จงรู้ประโยชน์ในความเป็นประโยชน์ รู้กาลในความเป็นกาล อันควร รู้ใช้ รู้พอ รู้พัก รู้เพียร เป็นอยู่เถิด!!

เพราะฉะนั้น การจะมานั่งในที่สงัด ตั้งกายตรง ดำรงสติคงมั่น ตรวจจิตในจิต ตรวจธรรมารมณ์ของตน จึงไม่ใช่ "งานของผู้ปฏิบัติธรรม" ขั้นต้น แค่จะเป็น

โสดาบัน จะเป็นสกทาคามีเลย มันเรื่องของผู้ที่เป็น "โอปปาติกะ" ("อุปปาติกะ" ก็เรียก "อนาคามิกะ" หรือ "อนาคามี" ก็เรียก) หรือ ผู้รู้จิต รู้วิญญาณ จับจิต จับวิญญาณ **เป็นจริงๆได้จริงๆแท้ๆ** จะหยั่งจิต ใช้จิตของตนเข้าไปคลุกคลีอยู่ในโลกของจิตของวิญญาณแห่งตน ได้จริงๆ มิใช่เพียงปากพูด (และไม่ใช่ไปเที่ยวได้ยุ่งขิงหลงวุ่นวายอยู่กับจิตกับวิญญาณของผู้อื่น หรือ จิตวิญญาณนอกตนนอกตัวเราด้วย)

พระพุทธองค์ไม่เคยทรงสอน**ฆราวาสทั่วๆไป**เลยว่า "โน่น ! ถ้ำ–ภูเขา–ที่ว่าง–ลอมฟาง จงไปนั่งในที่สงัดนั้น ตั้งกายตรงดำรงสติคงมั่น ตรวจจิตในจิต ฯลฯ" เลย นอกจากสอนภิกษุสาวก นักพรตนักบวชที่เหมาะสมแก่ภูมิฐาน หรือ **อนาคาริกะ** คือ **ผู้ทิ้งบ้านช่องเรือนชานมาแล้วจริงๆเท่านั้น หรือไม่เช่นนั้น ฆราวาสนั้น ก็จะต้องมีภูมิ"อนาคามี"จริงๆ**

เพราะเหตุไม่รู้แจ้งจริง นั่นเอง คนที่**ชอบ"เรียนลัด"** (เพราะมันเป็นกิเลสโดยตรงของคน คือ มันอยากทำทีว่า ข้า "ภูมิสูง" ข้าเรียนสูง หรือไม่ ก็"ด่วนได้" อยากจบเร็วๆ) จึงเอาขั้นปลาย ขั้นรู้สูง นั่งตรวจจิตในจิตได้นี้ มาสอนคนในขั้นต้น "ผล" จึง**ไม่มีผลสำเร็จ เป็นที่สุด บริบูรณ์ สัมบูรณ์** กันถึงขั้น "อุภโตภาควิมุติ" ได้จริง จนปรากฏ**ภิกษุ "สยं อภิญญา"** *(รู้ยิ่งด้วยตนเอง)* **แล้ว "อิมัญจ โลกัง ปรัญจ โลกัง สัจฉิกัตวา ปเวเทนตีติ"** *(ประกาศโลกนี้โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง)* หรือ**ภิกษุแบบ "เอหิปัสสิโก"** *(อันบุคคลจะเรียกผู้อื่นให้มาดูได้, เปิดเผยสำหรับทุกๆ คน, ท้าทายให้มาพิสูจน์เอากับตนเอง)* ซึ่งหาได้ยากเหลือเกินขณะนี้ ทุกวันนี้ จนแทบจะเรียกได้ว่า "ไม่มี", **แต่พอ"มี"ขึ้นมาจริง** *ก็งง !* และ **ไม่เชื่อว่า จะเป็นไปได้ ! หรือ ไม่เชื่อเลย ! เพราะไม่รู้ ไม่เข้าใจ !!**

ดังนั้น ผลจึงปรากฏมีแต่ **คนที่นั่งหลับตาพยายามฝืนข่มทำความว่าง ทำความสงบจนได้** ก็กลายเป็นคน**ติดสงบ** อร่อยในความหยุด ความว่าง ไปเป็น "ภวตัณหา" อันหนักขึ้นๆ ทุกเมื่อ ที่จริงทำได้สนิท ทำได้เก่ง หรือไม่ ก็นอกลู่

นอกเรื่อง เป็น**หลง "อัตตา" หรือ "อัตภาพ"** อื่นๆ และ ไม่ใช่เช่นนั้น ก็**หลงทางไปกับเดรัจฉานวิชชา**ต่างๆ ไปเลย ส่วนคนที่ยังทำไม่ได้ เพราะกดข่มไม่ลง ความเพียรไม่พอ ก็นั่งหลับตาไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย ได้แต่ทำแล้วทำเล่าไปจนตายเปล่า ก็มี และ ก็ตายเปล่ากันมามากแล้ว **ผู้จะได้ประโยชน์แท้ นั้น จึงจะต้องเป็นผู้มีภูมิฐานที่ถูก กับ สฐานแท้ของตน จริงๆ**

ความหลงผิดในการไป ได้ "ความสงบ" เป็นกิเลส จึงเป็นเรื่อง "รู้ยาก" เข้าใจยากมาก เพราะมันเป็น "อรูป" ยิ่งเป็นความหลงผิดในการไปติด "ความได้ ความมี ความเป็น" ของตน (*"อัตตา" อื่นๆ*) ที่ตน มีตัว มีบทบาทกว่า "ความสงบ" แต่กลับ "รู้ตัว" หรือ "จับตัว" ได้ยากยิ่งกว่าเราเข้าไปเสพย์ "ความสงบ" ซ้ำเข้าไปอีก เพราะ **อากาสานัญจายตนะ** กับ **อากิญจัญญายตนะ**นั้น เป็นเพียง "รูป" เป็นตัว "ความสงบ" ส่วน**วิญญาณัญจายตนะ** กับ **เนวสัญญานาสัญญายตนะ**นั้น มันเป็นตัวของมันเอง ที่เรียกว่า "จิต" เรียกว่า "ตัวรู้" เสียเอง คือ เป็น "ตัวของตัว" หรือ มันเป็น "อรูป" ขึ้นไปอีกกว่า "รูป" **เป็น "เงาแฝงเงา" เข้าไปอีก** นั่นเอง จะเรียกมันเป็น "นาม" ก็ได้ ถ้าเข้าใจเพียงพอ เมื่อจะพูดคำว่า "รูป" คือ สิ่งส่วนหนึ่งของจิต อีกสิ่งส่วนหนึ่งในจิตนั้นๆ ก็คือ "นาม" นั่นเอง

และ เมื่อผู้ใด**รู้เท่าทันสภาพ "อายตนะ" ทั้ง ๔** นี้ อย่างทะลุแจ้งจริงแท้แน่ถูกแล้ว แม่นตัวแม่นสภาพ การมีได้ เป็นได้ถึงขั้น "อรูป" ปานนี้ ก็เรียกตามภาษาว่า เป็นผู้ถึงซึ่ง "อากาสานัญจายตน**สัญญา**–วิญญาณัญจายตน**สัญญา** – อากิญจัญญายตน**สัญญา** – เนวสัญญานาสัญญายตน**สัญญา**" และ เมื่อผู้นั้นๆ **มีแล้ว เป็นถึง ได้เสวยอารมณ์** เช่นที่กล่าวนี้ๆ ทั่วถึง เมื่อใด ก็ได้ชื่อว่า **เป็นผู้มี "สัญญาเวทยิต"** เมื่อนั้น คือ **กำหนดได้ หมายรู้ ทุกอารมณ์** แม้แต่ "อรูปายตนะ" ปานนี้ ก็ได้หมดสิ้นถ้วนถึงจริง

และ อีกทั้งเป็นผู้**สิ้น "ธุลีเสพย์" "หมดละอองติด"ใน "อายตนะ" ทั้ง ๔ นั้นด้วย** ไม่หลงผิด หลงหล่น บกพร่องอะไรอีกเลย นั่นก็คือ ผู้ถึงซึ่ง "นิโรธ" แล้ว **เป็นสภาพแห่ง"นิโรธอริยสัจ" แท้ๆที่เดียว** ที่เรียกเต็มๆว่า **"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** นั่นเอง เพราะไม่หลงใหลได้ปลื้มอะไรกันจริงๆ ในสภาวธรรมถึงขนาด "อากาสานัญจายตนสัญญา–วิญญาณัญจายตนสัญญา–อากิญจัญญายตนสัญญา–เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา" ออกป่านนี้แล้ว นี่แหละ ไม่มี "สัญญา" ใด**หลงเหลือให้หลงใหลอีกเลย** แม้ขั้น "อรูปสัญญา" ออกป่านนี้ **ทั้งรู้แจ้งทะลุในมันจริงๆ ทั้งไม่ติด ไม่ยึด ไม่เสพย์มันเลย จริงๆ** จึงกล่าวกันว่า *"สัญญา จ เวทนา นิรุทธา โหนติ"* ได้กันที่เดียว คือ แปลกันง่ายๆก็ว่า ดับสิ้นหมดทั้ง "สัญญา" และ "เวทนา" แต่โดยนัยะลึกซึ้งแล้ว ก็คือ **ไม่ได้เป็นทาส "สัญญา–เวทนา" ใดๆเลย, เราอยู่เหนือ "สัญญา–เวทนา" นั้นๆ ทั้งหมดทั้งสิ้น, เราครอบงำ "สัญญา–เวทนา" นั้นๆ เด็ดขาด ไม่มี "อุปาทาน" ในขันธ์ใดๆเลย อย่างละเอียดสุดแล้ว**

ถ้าจะแปลให้ตรงที่สุด ก็น่าจะได้ว่า **ดับฤทธิ์ร้าย – ฤทธิ์หลงแห่ง "สัญญา–เวทนา" ได้เด็ดขาดแล้ว** ดังนี้ จึงถึงที่สุดแท้ ชื่อว่า **เป็นผู้บรรลุแม้ "อรูปจิต" ขั้น "สัญญาเวทยิตนิโรธ"** ที่เดียว เพราะ**เผา**ได้สิ้นแม้แต่ "อากาสานัญจายตน**สัญญา**–วิญญาณัญจายตน**สัญญา**–อากิญจัญญายตน**สัญญา** และ เนวสัญญานาสัญญายตน**สัญญา**" **จึงได้ชื่อว่า** เป็นผู้มี "อากาสานัญจายตน**ฌาน** – วิญญาณัญจายตน**ฌาน** –อากิญจัญญายตน**ฌาน**–เนวสัญญานาสัญญายตน**ฌาน**" บริบูรณ์ *"อรูป-ฌาน" ทั้ง ๔ นี้ เป็น***สันตวิหาร***ปกติของท่านผู้ได้ ผู้ถึง จริงๆ แท้ๆ แล*

นี่คือ **การบรรลุ "ฌาน" แบบพุทธศาสนาที่ได้ชื่อว่า** "จักขุมา ปรินิพพุโพติ" คือ **"บรรลุกันแบบลืมตาเห็นๆ"** นั่นที่เดียว

ส่วน **"ฌาน" หลับตา** อันคนจำนวนมากได้หลงเข้าใจว่า **เรียนลัด**เพราะข้ามขั้น "ศีล" มาแล้วนี่ ! *(อาจารย์พาข้าม)* ไปเอาขั้น "สมาธิ" เลย ไม่ต้องเรียนรู้ว่า "ศีล" คือ อย่างไร ? จะทำไฉนกันแท้กับ "ศีล" ? ไม่เอากันจริงๆ ไม่ได้ตั้งใจหัดอด–งด–เว้น หรือ "สังวรศีล" กันแล้ว ประมาท "ศีล" ดูถูก "ศีล" ไม่เข้าใจ "ศีล" กัน **ไปหลงลัดเอา "สมาธิ"** *(บ้างก็เอา "ปัญญา" กันเลย)* เข้าใจว่า "นั่งหลับตา" นั่นคือ ทางแห่งสมาธิ **เป็น "กรรมฐาน" ขนานแท้ ขนานเดียว ของนักปฏิบัติธรรม** *จึงเป็นระบบวิธีแคบๆ ของ***ผู้หลงผิด***อยู่* และ "มรรควิธี" นี้ ก็ได้ฆ่านักปฏิบัติธรรมมาทุกยุคทุกสมัย ก่อนพุทธกาลก็มีมาแล้ว ในพุทธสมัย แม้พระพุทธเจ้าเอง ก็ยังได้เดินพลัดเข้าไปเรียนแบบลัดกับเขา หรือ เกือบไปถูกฆ่าด้วยเลย คือ เรียนกับ **อาฬารดาบส,อุทกดาบส** เป็นต้น ดีแต่ว่า พระพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์แท้ เท่านั้น จึงรู้ทันไหวทัน มิฉะนั้น ก็คงจะตายเปล่าไปพร้อมกับ**ความฉิบหายใหญ่** เช่น อาจารย์ดาบส ทั้ง 2 อยู่แค่นั้นแน่ และที่สุด ถึงขนาดพระพุทธเจ้าจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว *ทรงชี้ทางถูก* **สถาปนา "มรรคอริยสัจ" ขึ้นมาในโลกแล้ว** ผู้สอน "ฌาน" แบบนั่งหลับตา ก็ยังมีแข่งขันกับพุทธศาสนาอยู่ นั่นแหละ นำพากันปฏิบัติลัทธิที่**ไม่มี "สัมมาวาจา"** *(มีสภาพ "ใบ้")* **ไม่เป็น "สัมมากัมมันตะ–สัมมาอาชีวะ"** *(แต่เป็น "เบื้อ")* เป็นต้น เพราะมันทั้ง "ต้น" หลงเห็นง่าย และ ทั้ง "ล่อ" จึงหลงโลภตามกิเลสไว ดังได้อธิบายมาแล้ว จริงๆ

ที่สุดแห่งที่สุด **"ฌาน" ระบบนั่งหลับตานี้** มันก็จะยังมีอยู่ครองโลกไปทีเดียว (เหมือนกับการ "เกิด" ย่อมมีอยู่นิรันดร นั่นแล) **เพราะความรู้ "เบื้องต้น" ขั้นปฐมที่สุด ง่ายที่สุด ตื้นที่สุด ของการจะเปลี่ยนจาก "สังขาร" มาสู่ "อุปสม" หรือ สู่ "สันติ" นั้น คือ "หลับ"** ดังนั้น **"ฌาน"** *ที่อธิบายหรือเป็นไปโดยมี "ความหลับ" ประกอบอยู่ด้วย* **จึงทำให้คนหลงเอา "ความหลับ" เป็น "ฌาน" ที่แท้ ไปง่ายๆ ด้วยประการดังนี้**

การเรียนรู้ "ฌาน" จึงเป็นการศึกษาที่ลึกซึ้งประณีตมาก เป็นอจินไตย เป็นอุตตริมนุสสธรรม **ที่ไม่ควรอธิบายตามอำเภอใจเลย** ใคร**ไม่มีในตนจริง**แล้ว ไปอธิบาย อวดโดยตั้งใจ เพื่อทำให้คนอื่นเห็นผิด ว่า ตนมี "ฌาน" นั้นๆ ในตน เพราะตนมีจิตหลงสรรเสริญ หรือ หวังลาภ หวังยศใดๆ ก็ตาม ผู้นั้น ถ้าเป็นพระทำดังกล่าว ก็**ปาราชิก**ไปแล้ว ทุกรูป ยกไว้แต่ว่า ผู้นั้นแน่ใจว่า ตนมีจริง แม้จะหลงผิดเอา "ฌาน" ผิดๆ มาเป็น "ฌาน" ก็จำอภัยให้ ไม่ปาราชิก เพราะเขายังอวิชชา จึงอธิบายไปตามโมหะกิเลส **แต่มันก็เป็นการเผยแพร่ "อสัจจธรรม" ให้คนหลงเป็น "สัจจธรรม"** ก็เป็นบาป เป็นนรกส่วนตัว ของผู้ทำนั้นเอง อยู่เอง ซึ่งก็มีอยู่มากมายถมเถ **"ความหลงผิด" ในฌาน** จึงมีมากเหลือเกินในหมู่ชน

ยิ่งไปนั่งหลับตาเรียน ไม่ไต่ตามระดับขั้น จากหยาบๆ มีฐานที่สัมผัสได้ง่ายๆไปก่อน ก็ยิ่งจะยากมากใหญ่ หลงผิดได้ง่ายๆ และ แม้จะได้ ก็ช้าที่สุด แบบ "**วิริยาธิกะ**" หรือ อย่างดีก็ "**ศรัทธาธิกะ**" นั่นเทียว ซึ่งจะเสียเวลาเยิ่นเย้อเปลืองเปล่าไปกว่า "**ปัญญาธิกะ**" เป็นเท่าๆ ที่เดียว

การนั่งหลับตาปฏิบัติธรรม นั้น ที่จริง ก็เป็นอุปการะ เป็นเครื่องช่วยได้เหมือนกัน มิใช่ไม่มีประโยชน์เสียเลย **แต่จะต้องเรียนรู้ "ทางถูก" ที่แท้แน่จริง ให้ได้ก่อน** จึงจะพอมีผล

เมื่อจิตเป็น "**ฌาน ๒**" แล้ว **ทิฏฐธรรมสุขวิหาร** ก็จะยิ่งสูงขึ้นประณีตขึ้น ครั้น "**ปีติ**" *มันลดลงเบาลงตามกาละเวลา จิตก็จะภาคภูมิสมใจอยู่* เช่นนี้เอง เรียกว่า "**สุข**" ซึ่งเป็นอารมณ์ตามประสาชาว "สมถธุระ" หรือเรียกว่า พระโยคาวจรสาย "เจโต" สาย "ศรัทธาจริต" ที่ปัญญายังไม่มากพอ

แต่ถ้าหาก**เป็นอารมณ์ฌานปรมัตถ์แท้ๆ**แล้ว จะมีทั้ง "วิปัสสนาธุระ" และ มีทั้ง "สมถธุระ" พร้อมในตัว ก็คือ เมื่อมี "*ปีติ*" *เกิด*

ก็จะ**เป็นผู้รู้เท่านั้น** "**ปีติ**" นั้นๆ แล้วก็จะ**ระงับ**"**ปีติ**"**ลง**สู่สภาพเฉย สภาพว่างได้ หรือ ทำสภาพ"ปล่อยจิต"ออกไปได้อีก **อย่างรู้เหมาะ รู้ควร รู้แจ้ง รู้ชัดจริงๆ โดยเราเป็นผู้รู้ และ เป็นผู้ทำเองอยู่ทีเดียว** แม้จะมี"รู้ดี"เกิด ก็**ไม่หลง**ความรู้ดีนั้น แม้จะได้"เห็นดี"เกิดจริงมีจริงที่เราแล้ว ก็**ไม่ถือดีเอาเป็นเรา** แม้จะเกิด"ยินดี"นั้นขึ้นจริงๆในตนแล้ว ก็จะ**ไม่ติด ไม่ยึด**เอาความยินดีนั้น ให้มีอารมณ์ จนหลงเกาะหลงสั่งสม กระทั่งกลายเป็นถือตัวหลงตนนั้นๆ

จะ"รู้"เพียงรู้อย่างแจ้งชัด จะ"เห็น"เพียงเห็นอย่างแม่นจริงแน่ใจ จะ"ยิน"เพียงได้ยินให้ดีให้ถูกต้องที่สุด แล้วก็พอ แล้วก็พัก แล้วก็วาง ก็จะว่างลงอีก ความปรุง ความเกาะ ความ"มีตัว"ลดลงอีก ความไม่ยึดเอาเป็น"ตัวของตัว" แม้จะเป็นความรู้แสนรู้ ความดีแสนดี ก็วาง ก็**"ว่างนั่นแหละดี"** *(สุ+ข)* นั่นเอง มันจะเกิดตามมา

คราใดรู้แจ้งแทงตลอดใน"**ปีติ**"ไม่น้อยไป และไม่เลยเถิด จนกลายเป็นถือตัวยึดตน แล้ว**ปล่อย**"**ปีติ**"**ลดจางคลายไป** "**สุข**"ก็เป็นสภาพตั้งอยู่สืบตามอยู่ **วาระดังนี้ บัจจุบันธรรมแห่งจิตที่ทรงไว้อย่างนี้แล คือ "ฌาน ๓"**

สภาพสุดท้ายแห่งจิต ก็จงคือ **ความเกิดสักแต่ว่าเกิด ความมีอยู่ของจิต มันยังไม่หมดเหตุ หมดบัจจัย มันก็มีอยู่เช่นนั้นเอง** นั่นคือ **อุ+ป+เอก+ข** *(อุ=เกิด ป=นำมาก่อนอื่น หรือ เป็นต้นเค้า เอก=หนึ่ง หรือ ชั้น 1 ข=ความว่าง)* อันเรียกว่า"**อุเบกขา**" หมายถึง **สิ่งหนึ่งหรือ สภาพหนึ่ง เป็นต้นเค้าของสิ่งทั้งปวง ยังต้องเกิดอยู่เท่านั้นเอง** ซึ่งก็ได้แก่"มโน" หรือ นามขันธ์ที่บริสุทธิ์บริบูรณ์แล้ว **นี้เป็น"จรณะ"สุดท้าย และ ก็คือ "ฌาน ๔"** เป็นความ"เหลือ"รูปขันธ์–นามขันธ์ มีตัว มีธาตุรู้อยู่ ตามความเหลือจริง เรียกว่า"สอุปาทิเสส" *(คือ มีส่วนเหลือเกิดอยู่เป็นต้นเค้า)*

"**จรณะ**" ขั้นปลายทั้ง ๔ คือ **ฌาน ๑ - ฌาน ๒ - ฌาน ๓ - ฌาน ๔** หรือคือ "ผล" ได้ขั้นปลายที่แท้ จึงเป็น "สภาพจิต" ธรรมดา ๆ ของพระอริยเจ้าขั้นปลายสุดแท้ ๆ ด้วย เป็นสมังคีธรรมชนิดหนึ่ง ดำเนินบทบาทอยู่เท่านั้น โดยท่านมี "**สันตวิหาร**" เป็น "อากาสานัญจายตนฌาน – วิญญาณัญจายตนฌาน – อากิญจัญญายตนฌาน – เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน" อันก็เป็นสภาพธรรมปลายสุด **ที่แทรกย้อนอยู่ใน "รูปฌาน ๔"** ดังที่ได้อธิบายรายละเอียดมาแล้ว นั่นเอง

"อรูปฌาน" จึงไม่ใช่ "จรณะ"

และ เพราะว่า **"อรูปฌาน" ไม่ใช่สภาพ "เอกภาค" หรือ ไม่ใช่สภาพ "เอกเทศ"** หรือ หมายความว่า "อรูปฌาน" ไม่ใช่ความเป็นใหญ่ เป็นตัวแท้อะไร ของตัว เป็นแต่เพียงภาคแสดง ของ "รูปฌาน" เท่านั้น ถ้าไม่มี "รูปฌาน" แล้ว "อรูปฌาน" ก็มีเองไม่ได้ "อรูปฌาน" อาศัย "รูปฌาน" จึงมี จึงเกิดได้ เพราะ **"อรูปฌาน" เป็น สภาพ "ผล" ขั้นปลาย ของ "รูปฌาน" จริง ๆ** เท่านั้น

เพราะฉะนั้น **"อรูปฌาน"** ก็ไม่จำเป็นต้องนับว่า เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" ใน "ทิฏฐธัมมนิพพานทิฏฐิ" ด้วยประการฉะนี้

เมื่อผู้ใดยังเรียนรู้ และ พิสูจน์ปฏิบัติ **เรื่อง "ฌาน"** ยังไม่ละเอียดถึง **"อรูปฌาน"** แท้จริง อีกทั้ง ไม่สามารถเป็นขั้นสุด *ขนทำ "อรูปฌาน"* **ให้เกิดให้ดับ** *(ตามโวหารง่าย ๆ) แม้* **ในตัวในตนเอง** *อย่างถูกต้องตรงแท้แล้ว* ก็จะยังไม่ใช่ผู้มี "วิชชา" ขั้น **อาสวักขยญาณ** อยู่นั่นเอง

ก็ยังถือว่า ยังไม่ถึง **"สันต"** หรือ ยังมี **"วิหารธรรม"** ที่ยังไม่เป็น **"ขั้นปลาย ขั้นยอดสุดที่สุด"** แท้

เพราะ **"อรูปฌาน"** มันเป็นส่วนบัจจัตตัง เป็น*ประโยชน์ตนอันไม่ใช่ของตัวของตน*อะไรกันแล้ว แห่งผู้ได้ ผู้มี ผู้เป็นนั้น ๆ เป็นขั้นสุดท้าย เป็นฐานอาศัย เมื่อเป็นกาละ เท่านั้น

มันไม่ต้องเรียกแม้แต่ภาษาว่า มีบทแห่ง "มัชฌิมา" อันพึงเป็น **ประโยชน์ตนประโยชน์ท่านไปพร้อมๆกัน**เสียทีเดียว ซึ่งเป็นความสูงสุดเป็นที่สุด แห่ง"กรรม" ที่มี"กาล" หรือ แห่ง"สมมุติสัจจะ" ที่ยังมี "การเกิด" อยู่ครบ*รูป–นาม ขันธ์ ๕* จริงอยู่เท่านั้น

"อรูปฌาน" เป็นความลึกซ้อนละเอียดแท้ แทรกแซมผสมอยู่กับ ผู้บรรลุสุดยอดแล้ว *เป็นประโยชน์ในตนในตัวโดยเฉพาะจริงๆ* **ตนรู้ได้เฉพาะตน** ซึ่งจะ**หลงติด**ได้ง่ายที่สุด **ถ้าผู้นั้นไม่บริบูรณ์ด้วย "ปฏินิสสัคคานุปัสสี"** จริงๆ คือ ต้องสลัดคืน ไม่ยึดไว้เป็นที่สุด แม้จะได้ จะเป็น จะมีแล้ว เป็นที่สุดอย่างอัตโนมัติแท้

จึงเป็นผู้มีแล้ว ก็ไม่มี เป็นผู้เกิดแล้ว ก็ไม่เกิด เป็นผู้ตายแล้วไม่ตาย เป็นที่สุด ดังนี้ ฉะนี้แล จึง*ไม่ควรนับเอามาเป็น "จรณะ"* ของ**พระอเสข** ที่แท้จริง และ มันเป็น"ปรมัตถสัจจะ"ที่"สูงสุดยอด"แท้ๆ อันผู้ได้ ผู้ถึงนั้น **"มีประโยชน์ตนที่สุดที่ไม่มีประโยชน์ตนเลย"** ซึ่งเป็นสภาพที่พูดแล้วไม่มี ที่มีนั้น พูดได้ แต่ไม่ถูกสำหรับผู้ยังเห็นไม่ได้

ผู้บรรลุ ที่ยังเหลือ **"วิญญาณ"** (*วิญญาณัง*) จึงแจ่มแจ้งใสแจ๋วโดยประการทั้งปวง(*สัพพโต ปภัง*) **ผู้ได้ ผู้ถึง**นั้น ก็จะรู้สึกเอง มันเป็น "วิญญาณ" ที่ไม่มีกิเลส – อกุศลใดๆเลย แม้เพียงธุลีละอองปนปรุงอยู่จริงๆ(*วิสังขาร*) ซึ่ง**เป็น "วิญญาณ" ที่ยังมีเกิดอยู่**(*สอุปาทิเสส*) **แต่ไม่มี "อวิชชา"แล้ว เป็น "วิญญาณ" ที่เกิดโดยสำเร็จ "วิชชา ๘" แล้ว จริงๆ** (เพียงยังไม่เป็น "*อนุปาทิเสส*" เท่านั้น)

และ หยิบจับ หรือ นำมาชี้ให้ใครรู้ได้ เห็นตามด้วยบัญญัติใดๆตายตัว หรือด้วยภาษาใดๆตายตัว ไม่ได้ง่ายๆเลย ดังนี้เอง พระพุทธองค์จึงทรงกล่าวว่า **"อนิทัสสนัง"** แต่ในส่วน**ผู้ได้ผู้ถึง**นั้นๆ มันโล่งมันทะลุอย่างไม่มีที่สิ้น–ไม่มีที่สุด(*อนันตัง*) จริงๆด้วย

นี้แลคือ ทุกอย่างมันล้วนไหลไปๆ (*วิตถโต หรือ จุติ*) จะหาส่วนสุด ณ ที่ใดไม่ได้หรอก นอกจาก **"สุด" ที่จิตที่วิญญาณของเราเอง "หยุด" ที่จิตที่วิญญาณอันแสนรู้แท้ เป็นแท้ของเรา**

แต่ทุกอย่างมันเป็น **"อนันตัง"** รวมทั้งส่วนที่ยังเหลือเรียกว่า "เรา" นี้ก็เป็นธุลีหนึ่งของ "อนันตัง" ด้วย ทว่า **เราสามารถ "เกิด" สามารถ "ตาย" อย่างสำคัญสุด ได้เอง จริงๆ**

"วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง" จะรู้แจ้งเห็นจริงทุกสภาพ ตรงสภาพที่หมาย แจ้งสว่างทะลุโล่ง ไม่มีที่กั้น–ไม่มีที่สุด สำหรับ **ผู้ได้-ผู้ถึง** จริงนั้นๆ แต่ก็ไม่ใช่จะรู้จะเห็นกันได้ง่ายๆ และ จะนำมาชี้ให้ใครรู้ด้วย เห็นตามได้นั้น ไม่ง่ายเลย ฉะนี้ๆ เอง

วิชชา จรณะ สัมปันโน ของ *อรหัง สัมมา สัมพุทโธ* จึงมี **วิชชา ๙ จรณะ ๑๕** โดยนัยอันลึกซึ้งเหลือแสน ดังได้สาธยายมา นั้นแล

และ จงทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ให้ได้ว่า **ฌาน ๑-ฌาน ๒-ฌาน ๓-ฌาน ๔** ก็ได้สาธยายมาทั้งหมดแล้ว ในภาคปลายนี้ มันเป็น "ฌาน" ของพระอริยเจ้าตลอดถึงขั้นสูงสุด กระทั่งถึง "ฌาน" อันบริสุทธิ์ บริบูรณ์ ของผู้มี วิชชา ๘ ประการ แล้ว ถึงขนาดหมดสิ้น "อาสวักขยญาณ" แล้ว เป็น **จรณะที่ ๑๒ - จรณะที่ ๑๓ - จรณะที่ ๑๔ และ จรณะที่ ๑๕** ของ **"สัมปันโน" จริงๆ** ที่เดียว เป็นสภาพจิตที่เป็น **"สัมมาญาณ"** เป็น **"สัมมาวิมุติ"** หรือ สภาวะของจิตที่ "เกิด" ที่ "ดับ" อยู่ และทำงานอยู่ตามหน้าที่ของมันเต็มๆ เท่านั้น จริงๆ

ซึ่งขั้น "อรูปฌาน" และ "รูปฌาน" สภาพสุดท้ายนี้มิใช่ **"ฌาน"** *ของเสขบุคคล หรือ* **"ฌาน"** *ของพระโยคาวจรธรรมดาๆ หรอกนะ !*

เพราะ "ฌาน" นั้นคือ ความเริ่มก่อไฟในขั้น "ปฐม" และ ได้เผาไหม้ลงจน "สูญสิ้น" เรียบร้อยในขั้น "สุดท้าย" จริงๆ ดังได้อธิบายและ ยืนยันมาทั้งหมดแล้วนั้นแล.

□ **จบ "ทางเอก" ภาค ๓**

◉ เพลงอริยะ (หมายเลข ๑)

ประโยชน์สูง – ประหยัดสุด.

◉ เพลงอริยะ (หมายเลข ๒)

เบิกบานแจ่มใส มัธยัสถ์
สุภาพ สงบ
หมดความอยาก สิ้นความเสพย์.

◉ เพลงอริยะ (หมายเลข ๓)

โอ้โลกนี้ไม่มีอะไร ! มองอย่างอัปรีย์ ก็แสนจะมีอะไร
ยิ่งมองหลายที ก็ยิ่งเกิดความเซ็ง–ความเจ็ง
–ความร้อนจี๋ ขึ้นขี่ที่บนหัวใจ
ยิ่งมองหลายทาง ยิ่งเกิดความอ้างว้าง
มาผ่าที่กลางหัวใจ
ยิ่งมองไม่ทะลุหนังหมา–หนังควาย–หนังคน
ก็จะร้องว่า *กูจะทนกับเขา ไปได้อย่างไร*
ถ้ามองหลายที ก็ไม่พ้นความโศกที่อยู่บนความสบาย

โอ้โลกนี้ไม่มีอะไร ! ถ้ามองอย่างปราชญ์เมธี ไม่เห็นจะมีอะไร
ถ้ามองหลายที ก็ยิ่งเกิดความดี–ยิ่งดี
–ดีดี ขึ้นขี่ที่บนหัวใจ
ถ้ามองหลายทาง ก็ยิ่งเกิดแสงสว่าง
มาผ่าที่กลางหัวใจ
ถ้ามองได้ทะลุหนังหมา–หนังควาย–หนังคน
ก็จะร้องว่า *กูไม่ต้องทน มันก็แสนสบาย*
ถ้ามองได้ทะลุโลก ก็ยิ่งพ้นสิ้นความโศกที่ยิ่งกว่าความสบาย.

◉ เพลงอริยะ (หมายเลข ๔)

เหนื่อพ้ายังมีพ้า
เหนื่อคนย่อมมีคน
ใครรู้บ้างเล่าว่า *ยอดขุนเขา*
คือ *ต้นหญ้า* ที่ถูกเหยียบบนปฐพี
เขาไม่ยอมใช้อาวุธ
เขารบด้วยมือเปล่า
เขาต้องการที่จะตายก่อนคนอื่น
เพื่อจะได้ไม่ตายอีกต่อไป
เขาเสียสละเพื่อสันติ
เขาปฏิเสธ "สันติที่มาด้วยเลือด"
เลือดนำสันติมาไม่ได้
นอกจาก สันติเพื่อสันติ เท่านั้น ยั่งยืน
เขาละทิ้งเกียรติยศ
เขาละทิ้งทรัพย์สมบัติ
เขากินน้อยใช้น้อย
แต่เขารบหนักขึ้นทุกวัน
"คน" คือ สิ่งที่เขาต้องฆ่า
เขาฆ่า "คนในตัว" เขาเองก่อน
เขาพยายามฆ่าผู้อื่นด้วย
เขาฆ่าเพื่อการ "ตายอันสุขเย็น"
เขาไม่รู้จักคำว่า **แพ้**
เขาพบชัยชนะที่ถาวร
เขายิ้มได้ตลอดกาล
เขาคือ "ยอดนักรบ"

◉ เพลงอริยะ (หมายเลข ๕)

ผีร้าย ! ผีร้าย !! **ผีร้าย !!!**
ผีร้ายกำลังกัดกินมนุษย์
มันกินหยาบกินละเอียดกินเย็นกินทั้งร้อน ๆ
มันกินมนุษย์เกือบจะหมดโลกอยู่แล้ว

มนุษย์**ฆ่า**มันยาก เพราะมันเป็น*ชั้นฟ้า*
มันเป็นความหอมความหวานฟุ้งไกลนิ่มเนียน
มันเป็นความสนุก ความมันส์ ความอร่อย ชื่นรส
มันยิ่งใหญ่มันมีอำนาจเหลือล้น**เพราะมันซ่อนอยู่ในมนุษย์**

มันยิ่งกว่าลมสลาตัน
มันร้ายมันแรงและมันเร็ว
มันกำลังอาละวาดไม่ปรานีปราสัย
แม้ขุนเขาใหญ่สะท้านฟ้า ก็ต้องเอนราบเพราะน้ำมือมัน

แต่*หญ้ายอดหนึ่ง*กำลังยืนชื้นสะกัดกั้นสะอาดใจ
ท่ามกลางความหวำใจของผู้เอ็นดู
และแน่นอนสลาตันกับฝอยลมใหญ่น้อยต้องเต้นเร่าโกธา
แม้*ยอดหญ้า*จะโดนหนักทุกลักษณะ ก็ยังยิ้มเมตตาคงเดิม.

◉ เพลงอริยะ (หมายเลข ๖)

ตั้งแต่วินาทีนี้เป็นต้นไป
ข้าพเจ้าขอประกาศอย่างท้าทายได้แล้วว่า
ข้าพเจ้าจะไม่มีวัน**จน**อีกแล้ว
และ ข้าพเจ้าจะไม่มีวัน**ตกงาน**อีกเลย.

(ค)

ทางเอก

ภาค ๓

80.-

□ ทางเอก □

(ภาค ๓)

พิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม ๒๕๒๒
จำนวน ๓,๕๐๐ เล่ม

สนับสนุนและเผยแพร่โดย **มูลนิธิธรรมสันติ**

รูปหน้าปก โดย **อภิสิน ศิวยาธร**

พิมพ์ที่
โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ
๑–๓ สี่แยกบางขุนพรหม
กรุงเทพ ฯ
นายชวนไชย เตชศรีสุธี ผู้พิมพ์โฆษณา ส.ค. ๒๕๒๒

เรื่องต่างๆ จาก
ทางเอก ภาค ๑

บทที่ ๑	เราจะบรรลุธรรมด้วย "ทางเอก"	1–29
บทที่ ๒	มารู้จัก "ฐาน" และ "การกระทำ" กันเสียก่อน	30–55
บทที่ ๓	มี "สรณะ" กันอย่างไร ? ถึงจะถูกจะจริง	56–98
บทที่ ๔	จรณะ ข้อที่ 1 "สังวรศีล"	99–118
บทที่ ๕	จรณะ ข้อที่ 2 "สำรวมอินทรีย์"	119–148
บทที่ ๖	จรณะ ข้อที่ 3 "โภชเนมัตตัญญุตา"	149–244
บทที่ ๗	จรณะ ข้อที่ 4 "ชาคริยานุโยคะ"	245–288
บทที่ ๘	จรณะ ข้อที่ 5 "ศรัทธา"	289–309
บทที่ ๙	จรณะ ข้อที่ 6–7 "หิริ" และ "โอตตัปปะ"	310–321

เรื่องต่างๆ จาก
ทางเอก ภาค ๒

บทที่ ๑๐ จรณะ ข้อที่ 8 “พหุสัจจะ” หรือ “พาหุสัจจะ”
รู้จริง เห็นจริง ในความเป็นจริง 1–26

บทที่ ๑๑ จิตในกามภพ “กามจิต” หรือ “กามาวจรจิต”
กามจิต กามภพ กามตัณหา 27–66

บทที่ ๑๒ การเพิ่มภูมิจาก “สมมุติเทพ” เป็น “อุบัติเทพ” จนถึง “วิสุทธิเทพ”
หลงสั่งสม หลงยึด หลงเสพย์ 67–92

บทที่ ๑๓ “พรหม”
ทำตนดั่งพรหม วางตนดั่งพุทธ 93–174

บทที่ ๑๔ ความเป็น “พรหม” คือ “พหุสัจจะ”
นิโรธพุทธ นิโรธพรหม 175–224

บทที่ ๑๕ การก่อ “อายุ” หรือ การยังเป็น “สัตว์โลก”
ผิเสพย์อบาย เทวดาเสพย์กาม พรหมเสพย์อัตตา 225–269

บทที่ ๑๖ “พรหม” เป็นผู้เสพย์ “รูปจิต” กับ “อรูปจิต”
พรหมหลง พุทธละ 270–320

บทที่ ๑๗ “นิโรธสมาบัติ” ขั้นพ้นทุกข์ ที่เป็น “อริยสัจ”
นิพพาน เพื่อ ประโยชน์สูง ประหยัดสุด 321–379

บทที่ ๑๘ ลักษณะของความเป็น “พรหม”
แจกแจง สั่งสอน หรือ ทำลายพุทธวิชชา ! 380–454

บทที่ ๑๙ “อรูปพรหม”
มัชฌิมาของพระอริยเจ้า 455–615

บทที่ ๒๐ จรณะ ข้อที่ 9 “วิริยะ” ผลของพหุสัจจะ
จรณะ ข้อที่ 10 “สติ”
จรณะ ข้อที่ 11 “ปัญญา” 616–638

สารบัญ เพื่อค้น (ทางเอก ภาค ๓)

(เลขข้างท้ายนั้น บอกเลขหน้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ)

หมวด ก

"กงเต๊ก" คือ อะไร ? เป็นพิธีทางพุทธศาสนาใช่หรือไม่ ? 166

"กรรม" ในความหมายต่าง ๆ มโนกรรม, วจีกรรม, กายกรรม มาจากไหน ? 20,278,370

กัมมัสสโกมหิ (กรรม เป็นของของตน) 278

กัมมทายาโท (กรรม เป็นทายาท) 278–279

กัมมโยนิ (กรรม เป็นความเกิด) 280–281,370

กัมมพันธุ (กรรม เป็นเผ่าพันธุ์) 281,370

กัมมปฏิสรโณ (กรรม เป็นที่พึ่ง) 280,370

กัมมันโต (กรรม เป็นที่สุดแห่งที่สุด) 281,370

"กรรม" หรือ การกระทำ สำคัญ แค่ไหน ? หมายถึงอะไรบ้าง ? 274–285,370,371,376

เราจะแก้กรรมได้หรือ ? และ แก้โดยวิธีใด ? 277

"กรรม" ที่ดี ที่แยบคายลึกซึ้ง เป็นอย่างนี้ 422–423

"กรรมเก่า" หรือ ที่เรียกในภาษาโลก ๆ ได้ ว่า พรหมลิขิต, พระเจ้า, เจ้ากรรมนายเวร, สัญชาตญาณ, พรสวรรค์, สันดาน, บารมี ฯลฯ ซึ่งแท้ ๆ ก็คืออะไร นั่นเอง ? 279

"กรรมเกินกิจ" ของพระเสขะนั้น เป็นเรื่องของอะไรบ้าง ? 6

"กรรมฐาน" ที่ถูก ที่จะต้องมอง ต้องอ่านให้มาก ของผู้ยังไม่บรรลุธรรมนั้น อยู่ที่ใด เป็นสำคัญ ? 139

กรรมต่าง ๆ ที่เราได้ทำลงไปนั้น เนื่องมาจากเหตุ (สมุทัย) อะไร ? 384

"กรรม" บริสุทธิ์ตามขั้นตอนแห่งการกระทำได้จริงแล้ว เป็นอย่างไร ? 283

"กวฬิงการาหาร" เป็นอาหารขั้นไหน ? มีสาระแก่นสารเพียงไร ? 190,191

"กสิณ" นั้น คือ ของหลอก จริงหรือ ? 50
กสิณลม นั้นแท้ ๆ แล้ว ละเอียดเพียงใด ? เหมาะสมกับบุคคล
"ฐาน" ใด ? เพราะเหตุใด ? 318–322
ก่อนจะพิจารณาธาตุลมหยาบ ๆ ก็ดี ต้องหลุดพ้นธาตุใดมาก่อน ? 318–319
ก่อนจะมี "กรรม" อะไร หรือ จะเริ่มมีอะไรเกิดนั้น
เริ่มที่ไหนก่อน ? เรียกว่าอะไร ? 373
ก่อนเราจะเริ่มทำ "กรรมฐาน" จำเป็นต้องรู้จัก "ฐาน" ของตน (สักกาย)
ให้แท้ แล้วจึงลงมือกระทำ หมายถึงอย่างไร ? 398
กัณหโคตร หมายถึงอะไร ? 194
"กัปป์" หนึ่งของ "จิต" นั้น หมายความว่าอย่างไร ? 286
"กัมมนิเย" เป็นจิตชนิดใด ? 78
"กัมมรตา" หรือ "กัมมารามตา" คือ การงานชนิดใด ?
หมายความว่าอย่างไร ? 274–275
"กัมมัฏฐาน" ขั้นแรกที่สุด ที่เราจะต้อง "กระทำ" คืออะไร ? 402,403,451
"กัมมัฏฐาน" ที่จะกลายเป็น "สฐาน" ประกอบไปด้วยอะไร ? 443
"กัมมัฏฐาน" เป็นการงานที่ทำให้คนเป็นอย่างไร ? 403,451
"กัมมัฏฐาน" แปลได้ว่า อย่างไร ? ทำไมจึงต้องมีด้วย ?
มีลักษณะอย่างไร ? 383,398,403
"กัมมัสสกตาญาณ" ข้อที่ 10 พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าอย่างไร ? 468
"กัมมัสสโกมหิ กัมมทายาโท กัมมโยนิ กัมมพันธุ กัมมปฏิสรโณ"
ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสเน้นว่าอย่างไร ? และหมายถึงอะไร ? แค่ไหน ? 276
"กัลลิตะ" กับ "โคจร" คืออะไร ? แตกต่าง และ
สัมพันธ์กันอย่างไร ? 411, 413
กัสสปโคตร หมายถึงอะไร ? 194
"กามฉันทะ" คืออะไร ? มีสภาพอย่างไร ?
ผลที่ได้รับเสพย์ เรียกว่าอะไร ? 485

กามต่าง ๆ สัมพันธ์กันหรือไม่ ? เช่น กามคุณ, กามฉันทะ, กามรส, กามราคะ, กามสุขขัลลิกะ 484–496
"กามที่เสพย์ภพ" หรือ "กามที่เสพย์ภวังค์" คืออะไร ? เป็นอย่างไร ? 494
"กามในภพจิต" หมายถึง การปรุงในสภาพอย่างไร ? 488
"กามสุขขัลลิกะ" เป็นไฉน ? 485,487
กามารมณ์ มีขอบเขตง่าย ๆ อย่างไร ? 308
"กามาสวะ" คืออะไร ? 191
"กายกรรม" และ "วจีกรรม" ของพระอรหันต์ ที่ยังไม่ "สัมมา" เท่าของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะ "สัมมา" ขึ้นเพิ่มขึ้นด้วยอะไร ? โดยมีอะไรทำงานประสานร่วมอยู่อย่างจริง ? 372
"กาย" ขั้นประณีตลึกซึ้ง หมายถึงอะไร ? แค่ไหนกันแท้ ? 81–82,85,116
"กายคตา" และ "อุปสมา" ของ กามคุณ–กามรส เป็นอย่างไร ? 491–492
"กาย" คืออะไร ? วิเคราะห์ได้อย่างไร ? เช่น นามกาย ธรรมกาย เป็นต้น หรือ กายนอกกาย–กายของจิต –กายในกาย ฯลฯ 76,77,81,82,97,100,115–116,118,150,200
กายแตก หมายเอาอะไร ? 214–216
กาย–รูป–ใจ ในลักษณะของ มโนมยิทธิ ตามแบบ พุทธวิชชา เป็นอย่างไร ? 85
"กายวิญญาน" คือ การเกิดพฤติกรรมอย่างไร ? และเกิดจากอะไรมาก่อน ? 380
"กายวิเวก" คืออะไร ? เป็นไฉน ? เป็นสภาพอย่างไร ? หมายความว่าอย่างไร ? แตกต่างจาก "สถานที่วิเวก" อย่างไร ? 348–361,369
กายสักขี เป็นอย่างไร ? 488
การกระทำของผู้มี "สัมมาสังกัปโป" ที่เรียกว่า "สัมมากัมมันโต" หมายถึงอย่างไร ? 255

"การก่อสร้าง" ทางธรรมนั้น คืออะไร ? ทำอย่างไร ?
ก่ออะไรดี–ดับอะไรดี ? 37,39,280–281
การเกิด "จรณะ ๑๕" ตั้งแต่ข้อต้น ๆ ที่เป็น อิทัปปัจจยตา ต่อเนื่องกันเป็น
สมังคีธรรม มาจนเกิด "ฌาน" นั้น เป็นอย่างไร ? 523–525
การเกิด "ญาณทัสสนะ" และ "มโนมยิทธิ"
ควรทำอย่างไร ? รู้อย่างไร ? 217,310–313
"การเกิด ที่ไม่เกิด" เป็นได้หรือ ?
เกิด–ดับ ดับอะไรดี ? 19,20,286,294,424,434
การเกิด ๔ ของ "จิต" โดยตรงแท้ ๆ ปรมัตถ์จริง ๆ
"ชลาพุชโยนิ" เป็นอย่างไร ? 405
"อัณฑชโยนิ" เป็นอย่างไร ? 405
"สังเสทชโยนิ" เป็นอย่างไร ? 405
"โอปปาติกะโยนิ" เป็นอย่างไร ? 405
การเกิด "พุทธ" หรือ ความเป็น "พุทธ" คืออย่างไร ?
และอะไรคือการเกิดการดับขั้นสุดยอด ? 231
การเกิด "อนิจจัง" เห็น "อนิจจัง" จริง ๆ ขั้นปรมัตถ์นั้น
เห็นอะไร ? ที่ไหน ? 406
"การเกิดอยู่" ของพระอริยเจ้าที่ยังไม่ตายเน่าเป็นเช่นไร ? 286
การขัดเกลาจะมีผล เป็นขัดแล้วเกิดผลจริง
จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอะไรบ้าง ? 253
การเข้าใจธรรมะของพระพุทธเจ้า ควรจะเข้าใจถึงขั้นไหน ? ทำไม ? 257....
การคบหาสัปบุรุษ (สัตบุรุษ) เกิดผลดีอย่างไร ?
ทำให้เกิดได้อย่างไร ? เปรียบเหมือนอะไร ? 528–529
"การคว้าเอาแก่นละเอียดจากแผ่นภูมิที่พ้าม" หมายถึงการปฏิบัติอย่างไร ? 4
การจะทนต่อความยาก ความลำบากในโลกได้ จะต้องเกิดอะไร ?
ทำอย่างไร ? 173

การจะมานั่งในที่สงัด ตั้งกายตรง ดำรงสติคงมั่น ตรวจจิตในจิต
ตรวจธรรมารมณ์ของตน เป็นงานของผู้ปฏิบัติธรรมขั้นต้นหรือ ?
ถ้าไม่ใช่ เป็นของใครเอ่ย ? 547–548
การจะลด ล้าง ชำระ "ตัณหา–อวิชชา–นิวรณ์ ๕"
หรือ "อกุศล–ทุจริต" ใดๆ ต้องมีอะไรเป็นองค์ประกอบ
ในการประพฤติอยู่ เป็น "แกน" สำคัญที่สุดที่เดียว ?
และจะปฏิบัติอย่างไร ? 524–525, 529
การจะหมด "เรา" นั้น จะต้องเป็นผู้รู้แจ้งในอะไร ? และทำลายในอะไร ? 411
การแจ้ง "ธรรมในธรรม" หมายถึงอะไร ? 73
"การดับการเกิด" เป็นอย่างไร ? แปรเปลี่ยนอย่างไร ? 219, 221
การ "ดับ" จึงคือ การ "เกิด" นั่นเอง เป็นอันเดียวกันแท้
หมายความถึงอะไร ? 231
การดับ "อาสวะ" จนสิ้นสัพพาสวะ เป็นอย่างไร ? 293
การดับ "อุปกิเลส" ให้หมดสิ้น จะเกิดอะไรตามลำดับ ? 231
การได้ "ฌาน" แท้ถาวร จะคือ ผล ขั้นไหน ? อย่างไร ? 27–29, 48, 521
การตายที่รู้ "โลก 3" คืออย่างไร ? 222
การที่จะพ้น "มิจฉาทิฏฐิ" พ้น "สักกาย" พ้น "อัตตานุทิฏฐิ"
จะต้องรู้อยู่ เห็นอยู่ ในปัจจุบันนั้นทีเดียว
ตามลำดับ เป็นอย่างไร ? 404, 406, 408, 409, 413, 416
การทำตนให้มีอำนาจจิตอยู่เหนือความติด ความยึดเดิม เรียกว่าอะไร ? 107
การนั่งหลับตาปฏิบัติธรรมนั้น เป็นประโยชน์ เป็นอุปการะบ้างไหม ?
ทำอย่างไรจึงจะได้ผล ? 552
การนับว่าจะเป็น "ฌาน" หรือ ไม่ ? นั้น อยู่ที่สภาพจิต ลด ละ
จาง คลาย จากอะไร ? เกี่ยวกับการปิดทวารทั้ง 5 หรือ ไม่ ? 492, 498
การบรรลุ "ฌาน" ขั้นสูงสุดแท้ แบบพุทธศาสนา เป็นอย่างไร ? 550

"การบรรลุธรรม" คืออะไร ? "การบรรลุ" ของพุทธศาสนา
บรรลุอะไร ? เป็นอย่างไร ? พาอิสระอย่างไร ? 56,57,180,303,482–483
การบรรลุธรรมมิใช่การไปได้"เดรัจฉานวิชชา"
แต่บรรลุหลุดพ้นได้ด้วยอะไร ? 8,92
การบิณฑบาต ของพระ สัมพันธ์ต่อเนื่องกับสัมมาอริยมรรค ด้วยหรือ ? 54,55
การปฏิบัติที่จะเกิด"ญาณทัสสนะ" เกิด"มโนมยิทธิ"ได้แท้
ผู้ปฏิบัติจะต้องเริ่มที่ใดก่อน ? และปฏิบัติอย่างไรตามลำดับ ? 310–311
การปฏิบัติธรรมของพุทธถือเอาแต่การ"นั่งหลับตา" ใช่หรือไม่ ? 4,399
การ"ปฏิบัติธรรม"ด้วย"ศีล" คืออย่างไร ? 37–38
การปฏิบัติธรรม ตาม"ทางเอก"ทางตรงของพุทธศาสนา
เป็นอย่างไร ? 316–317
การปฏิบัติธรรมแบบเดียรถีย์ มีลักษณะอย่างไร ?
ต่างกับของพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่หรือไม่ ? 51
การปฏิบัติแบบสติปัฏฐาน เป็นอย่างนี้หรือ ? 39–42
การปฏิบัติธรรม เพื่อลดกิเลส หรือ"ความฉลาด"ที่จะช่วยให้คน
ลดกิเลสจำเป็นไหม ? เพราะเหตุใด ? 197
การปฏิบัติธรรมไร้ผล เพราะเหตุใด ? 449
การปฏิบัติ"นั่งหลับตา" ขั้นอนุสัยกิเลส เป็นอุปการะแก่ผู้มีฐานขั้นไหน ? 52
การประพฤติธรรม แบบพุทธศาสนา ทำอะไร ? อย่างไร ? เมื่อใด ? 526....
การประมาณในเรื่องอาหาร เรื่องพัก เรื่องเพียรต่างๆนี้ มีบทบาท
สำคัญต่อพระโยคาวจร หรือ นักวิปัสสนาเพียงใด ? 367
การเป็นผู้บรรลุอริยคุณ ขั้นต่างๆนั้น เพราะอะไร ? อย่างไรบ้าง ? 362
การเป็นผู้บรรลุอรหันต์นั้น จะต้องมีสภาพ และเครื่องหมาย
ที่น่าสังเกตมากที่สุด อะไรบ้าง ? 362,371
การฝึกหัด"ฌาน" หรือ ฝึกหัด"สมาธิ"
ที่ถูกเป้าที่แม่นแท้นั้น คืออย่างไร ? 52
"การพ้นทุกข์" เกิดที่ไหน ? ลักษณะเป็นอย่างไร ? 237

การพิจารณา "รูป" ขั้นหยาบ กลาง เป็นอย่างไร ? 319
การมานั่งนิ่งๆ หลับปี๋ เป็น "เบื่อ" อยู่ และ หุบปากเงียบสนิท
เป็น "ใบ้" นั้น คือ "กายสุจริต–วจีสุจริต" แน่หรือ ? 529
"การไม่คบสัตบุรุษ" เกิดผลเสียอย่างไร ? ทำให้เกิดอะไร ?
เปรียบเหมือนอะไร ? 526–527
การไม่เป็น "หมอผี" ในแบบไสยศาสตร์ แบบเดรัจฉานวิชชาให้ได้จริงๆ
จึงจะเป็นอะไร ? 168
"การไม่แสวงบุญ นอกขอบเขตของพุทธ" นั้น หมายความแค่ไหน ? 172
การยึดถือ "การระลึกชาติ" ตามปุคคลาธิฏฐาน เกิดผลเสียอย่างไร ? 184,187
การ "หยุด" หรือ การ "ดับ" ในความหมายของศาสนาพุทธ
เป็นอย่างไร ? 221,222
การอยู่ผาสุก เป็นอย่างไร ? เกิดได้อย่างไร ? 231
"การระลึกชาติ" ที่เป็นไปเพื่อ "สัมมาญาณ" เพื่อ "สัมมาวิมุติ" นั้น
ยิ่งระลึกยิ่งมีผลอย่างไร ? 204
การระลึกชาติ ที่เรียกว่า "ปุคคลาธิฏฐาน" ยิ่งระลึกได้มากชาติ ยิ่งเกิดผล
อย่างไร ? เพราะเหตุใด ? เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" ได้หรือไม่ ? 184–201
การรู้ "จิตในจิต" รู้อย่างไร ? รู้อะไร ? ขนาดไหน ? 136–137
การรู้ "วิมุตต" เป็นที่สุด จนถึง "อวิมุตต" เป็นที่สุดออกปานนี้
พระพุทธเจ้าตรัสเปรียบไว้ว่าอย่างไร ? 148
การเรียน "ปรมัตถ์" ขั้นต้น ทำอย่างไร ? 534.....
การเรียนรู้ "ฌาน" เป็นการศึกษาที่ลึกซึ้งประณีตมากน้อยเพียงใด ?
เป็นอะไร ? อย่างไร ? 552
การหลุดพ้น คือ อะไรกันแท้ๆ ? มีลักษณะอย่างไร ? 57–64
การเลี่ยง "กิเลสถีนมิทธะ" ด้วย "ปฏิเสวนา" ด้วย "มหิวาสนา" และ
"อภินิเวสายะ" เป็นไฉน ? และวิธีแก้ "ถีนมิทธะ"
ทำอย่างไร ? 517–518,532–533

การไล่เรียงบัญญัติ "สังโยชน์" ในพระอภิธรรม 9 ปริเฉท
เป็นอย่างไร ? 435,436
การสิ้น "อาสวักขยะ" คือ สภาพรู้อย่างใด ? 299
การแสดง "อิทธิปาฏิหาริย์" แบบเดรัจฉานวิชชา
เกิดโทษภัยต่อพระพุทธศาสนา อย่างใด ? 90,91
การเห็นแจ้งความเกิดความดับ เห็นอะไร ? อย่างไร ?
มีเครื่องอุปการะใด ปฏิบัติให้เกิดได้อย่างไร ? 307–313
"การเห็นรูป" (ทัสสนัญ จ รูปานัง) โดยธรรมาธิฏฐาน คือ
สภาพอย่างไร ? ความหมายอย่างไร ? 232,234
การเหาะได้ เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า เป็นพระอรหันต์หรือ ?
และถือว่ามีทิฏฐิอย่างใด ? 121
การอนุโลม–ปฏิโลมขั้นละเอียด (สัจจานุโลมญาณ)
ต้องมีอะไรเป็นองค์ประกอบ ? 250–251
การอวดอุตตริมนุสสธรรม 2 ประเภท
1. พระพุทธเจ้าทรงห้าม
ก. อิทธิปาฏิหาริย์ 459–462
ข. อาเทสนาปาฏิหาริย์ 462–466
2. พระพุทธเจ้าทรงอนุโมทนาสรรเสริญ ก. อนุศาสนีปาฏิหาริย์ 466–475
การอวด "อุตตริมนุสสธรรม" ของผู้บรรลุจริง ควรเป็นอย่างไร ? 257
การอวด "อนุศาสนีปาฏิหาริย์" นั้น ถ้าไม่มีในตนจริง อวดเข้ามีโทษสถานใด ?
ถ้ามีในตนจริง สมควรจะอวดหรือไม่ ? เพียงใด ? 479
การอวด อุตตริมนุสสธรรม กับ อนุปสัมบันน์ ถ้ามีจริง มีโทษสถานใด ? 480
กิจกรรมใด ทำลายพุทธศาสนาอยู่ทุกวันนี้ ? 264–266
กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว หมายความว่าอย่างไร ? 296
กิเลส บางอย่าง บางหมู่
มานะกิเลส 470
อิสสากิเลส 470

วิปัสสนูปกิเลส 10 238
อุปกิเลส 16 238,432–433
อุปักกิเลส 10 240–255,508
กิเลส แบบต่าง ๆ
วีติกกมกิเลส (กิเลสอย่างหยาบ) เป็นอย่างไร ? 51
ปริยุฏฐานกิเลส (กิเลสขนาดกลาง) เป็นอย่างไร ? 51
อนุสัยกิเลส หรือ อุปกิเลส (กิเลสขั้นละเอียด) เป็นอย่างไร ? 51
กุกกุจจะ มีขั้นตอน ต้น กลาง สูง อย่างไร ? -----490-----
"กุศลกรรม" คือ ต้องเป็นผู้มีการงานชนิดใด ? 355
"เก่ง" ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ คือ อย่างไร ? 474
"เก่งทางดักใจ" คืออย่างไร ? ถือว่าเป็น "สัมมาทิฏฐิ" หรือไม่ ?
พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญหรือ ? เพราะอะไร ? 132
เก่งเหนือ "ธรรมชาติ" เก่งอย่างไร ? 107–108
เก่งอย่างไรดี อย่างไรไม่ดี ? 293–294,328–329
แก้กรรมได้ไหม ? แก้อย่างไร ? พิธีกรรมทางไสยศาสตร์
ช่วยได้หรือไม่ ? 276–
"แกน" สำคัญของศาสนาพุทธคืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ?
สำคัญไฉน ? 523
แก่นของการปฏิบัติธรรม หรือ วิปัสสนา–กัมมัฏฐานนั้น คือ
การนั่งหลับตาหรือ ? ถ้าไม่ใช่ที่แท้ คืออย่างไร ? 458
โกณฑัญญโคตร หมายถึงอะไร ? 194
ไกล กับ ใกล้ ("ทูเร" กับ "สันติเก")
ขั้นธรรมในธรรมนั้น มันหมายเอาเพียงระยะทางเท่านั้นใช่หรือไม่ ?
ถ้าไม่ใช่ หมายถึงอะไร ? แค่ใด ? 125–128

หมวด ข

"ขว้างงูไม่พ้นคอ" หมายความว่าอย่างไร ? เป็นธรรมะกับเขาด้วยหรือ ? 199
"ขอ" อย่างใดเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" ? 450–451

"ขอ" อย่างใดเป็น "สัมมาทิฏฐิ" ? 450–451
ข้อสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ และ ปฏิบัติธรรมนั้น จะต้องสอน "อนัตตา"
ก่อน "วิมุติ" หรือ สอน "วิมุติ" ก่อน "อนัตตา" ?
ถ้าสอนผิดขั้น ผิดตอน เกิดผลอะไร ? 435
ข้อสำคัญแท้ของความบรรลุของพุทธศาสนา คืออะไร ? อยู่ที่ไหน ? 303
"ของจริง" หรือ "ความเป็นจริง" ที่ถูกจริงนั้น คืออย่างไร ? 80
"ของแถม" ของ อาสวักขยญาณ มีอะไร ? 302
"จิตต" แปลว่าอะไร ? 143
"สังจิตต" หมายเอาความว่าอย่างไร ? 143
"วิกจิตต" แปลเอาความว่าอย่างไร ? 143–144,151
"จิปปาภิญญา" คือ ปฏิบัติแล้วได้ผลอย่างไร ? 317
"เขม" คืออะไร ? 307
"เข้าฌาน" ที่เป็นความหลงผิดอย่างไรบ้าง ? 489...,1...
เข้าทรง,นั่งทางใน ฯลฯ จัดอยู่ในวิชชา ประเภทใด หรือ ไม่ ? 123
เข้าใจ ความดับ ความเกิด ถึงขั้นจิต–เจตสิก ได้ จะเกิดผลอะไร ? 290
"เข้านิโรธสมาบัติ" ในภาษาศาสนาฤาษี ลัทธิเดียรถีย์
หมายถึงสภาพอย่างไร ? 495

หมวด ค

คนเข้าใจพุทธศาสนาเพี้ยนไปอย่างไร ? เพราะเหตุใด ? 32
คนควรทำอะไรกับ "โลก" ? 35
คนจะบรรลุธรรมได้ทางเดียว โดยวิธี "นั่งหลับตา"
ถูกต้องหรือไม่ ? ทำไม ? 344
"คนเดียวเป็นหลายคน" ทำได้หรือไม่ ? 95–96
"คนตายแล้วก็ยังเกิดต่ออีกไม่มีสิ้นสุด" ผู้กล่าวอย่างนี้มีทิฏฐิอย่างไร ?
และจะมีชีวิตเอียงไปทางใด ? 378
"คนตายแล้วสูญจะไปมีอะไรอีก !" คนที่กล้ากล่าวอย่างนี้ คือ คนพวกไหน ? 378

"คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้"
ในทาง "ธรรมาธิฐฐาน" หมายถึงอย่างไร ? 93–94, 97
คนที่นั่งหลับตา พยายามผืนข่มทำความว่าง ทำความสงบจนได้
จะกลายเป็นคนอย่างไร ? เป็นตัณหาชนิดไหน ?
เกิดประโยชน์อย่างไร หรือไม่ ? 548–549
"คนใบ้–คนเบื้อ" หรือ "ฤาษีตาไฟ"
มี "มรรค" ต่างกันกับพุทธศาสนาอย่างไร ? 530
คนใบ้ หรือ ใบ้ท่าเดียว(ใบ้ลูกเดียว) นับเป็นผู้มีจิวิเวกได้หรือ ? 351–352
คนผู้มี "ฌาน" อันบริบูรณ์จริง เพราะเกิดสภาพจิตอย่างไร ? 507–508
"คนใหม่" ที่อยู่ใน "ร่างเก่า" คือใคร ? เรียกว่าอะไรบ้าง ?
มีกรรมอย่างไร ? 290
คน "ไม่รู้" มักจะทำอะไร ? 199
คนเราควรปรับจิตเปลี่ยนจิตหรือไม่ ? ปรับเปลี่ยนให้เป็นอย่างไร ? 226,227
คน "หลง" อย่างไร ? "หลง" อะไรได้บ้าง ? 13–16,190–191
"ความเก่ง" (อภิญญา หรือ วิชชา) ที่เป็นพุทธวิชชาแท้
เก่งกันอย่างไร ? แง่ไหน ? 293,304
ความเกิด คืออะไร ?
ความเกิด ความดับเป็นอย่างไร ? 185,187,286,291,292,317
"ความเกิด" ที่หมายเอา "ความรับสภาพไว้" คืออย่างไร ? 286
"ความจบ" จะมีได้เมื่อใด ? ด้วยอย่างไร ? 431
"ความดับความเกิด" หมายเอาอะไร เป็นสำคัญที่สุด ? 292
"ความดับ" ที่หมายเอา "ความไม่รับสภาพไว้" คืออย่างไร ? 286
"ความตายสนิท" ตายอย่างเห็นจริง เป็นอย่างไร ? 296
ความเที่ยง ความไม่เที่ยง ขั้นสุดยอด มีในสถานภาพใด ? 216,217
"ความเที่ยง" หรือ "ความบริบูรณ์สุดขีด" คืออะไร ?
หมายถึงอะไร ? 216
ความเป็นยอดจิต ยอดปัญญา คือ สภาพอย่างไร ? 438

ความเป็นยอดวัตถุ คือ สภาพอย่างไร ? 438
ความเปลี่ยนของ "วิญญาณธาตุ" จากสุขเวทนา เป็นทุกขเวทนา
คือ ลักษณะใด ? เพราะอะไร ? 216
ความมักน้อย (อัปปิจฉะ) คืออย่างไร ? 385
"ความไม่ถูกฝ่าถูกตัว" ชนิดหนึ่งได้เกิดขึ้นแล้วในโลก คือ สภาพอย่างไร ?
และ อะไรที่ร้ายสำคัญที่สุด ? 393
"ความไม่มีนิดหนึ่งน้อยหนึ่ง ก็ไม่ให้มี" นั้น หมายถึงอย่างไรชัดๆ แท้ๆ ? 59
ความไม่มีสภาพเป็น "จิตนิยม" เหลืออยู่เลยอย่างสะอาดสูงสุด
และยิ่ง "วัตถุนิยม" ก็ยิ่งไม่เป็นแน่ๆ เพราะเหตุใด ? 438
ความยินดี (โมทนา) ควรแสดงออกขนาดไหน จึงจะอยู่ในสภาพที่ดีที่สุด ?
และเรียกว่าอะไร ? 423
ความรู้ขั้น ปรมัตถ์ คืออะไร ? 185
"ความรู้" หรือ "จิตรู้" หรือ "ธาตุรู้" คืออะไร ?
ควรจะหลงหรือ ? ทำไม ? 58
ความหลงผิดในการไปได้ "ความสงบ" เป็นกิเลส
เป็นเรื่องรู้ได้ง่ายหรือ ? เพราะเหตุใด ? 549
ความหลุดพ้นขั้นสูงสุด ต้อง "รู้" อะไร ? 547
"ความว่าง" แท้ ที่เป็นสุญญตา เป็นที่สุดนั้น คือ สภาพจิตอย่างไร ? 289
ความสงบนอก(ตายนอก) ต่างจากความสงบใน(ตายใน)อย่างไรบ้าง ? 284
"คันธารีวิชชา" เป็นวิชชาว่าด้วยเรื่องอะไร ? 89
"คัมภีราวภาโส" มีสภาพเป็นอย่างไร ? ลึกซึ้งขนาดไหน ? 78
"คุณ" คืออะไร ? เช่น กามคุณ, ไสยคุณ, พุทธคุณ ฯลฯ 160,421,487
"คุณธรรม" ของสมณะ 4 เหล่า แบ่งออกได้หรือไม่ ? แสดงได้อย่างไร ? 345
"เคยยะ" คืออะไร ? 121
โคตร ต่างๆ หมายถึงอะไร ? (เป็นต้นว่า กัณหโคตร–ศากยโคตร–
โกณฑัญญโคตร–กัสสปโคตร) 194

โคตร แท้ ๆ มีอยู่ 2 โคตร คือ ตระกูลอะไร ? หมายถึงอะไร ? 196
"โคตรภูญาณ" คืออะไร ? 45,251
โคตร อธิบายเป็นปรมัตถ์ได้อย่างไร ? 196
ใคร คือ ผู้ทำความดับ–ความเกิด หรือ ความตาย–ความเป็น
ถึงขั้น "วิญญาณ" ขั้น "จิต" แท้ ๆ ได้เด็ดขาด ? 287
ใคร "ฆ่า" พุทธศาสนา ใครทำลายพุทธศาสนาได้เก่ง ? 459,481
ใครหลง "สัสสตวิญญาณ"? 495
ใครรู้จัก "โลก" ? และรู้จัก "โลก" อย่างนั้น จะมีคุณค่า
มีประโยชน์แค่ใดกัน ? 223.....

หมวด ง

ง่วงนอน ทำอย่างไรดี ? 518–519
"เงาแฝงเงา" หมายถึงอะไร ? คืออะไร ? 549

หมวด จ

จงทำให้เป็น "ฌาน" คืออย่างไร ? 547
"จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" หรือ ผู้มี "ปฏิสัมภิทาญาณ ๔" (จตุปฏิสัมภิทาญาณ)
อย่างเก่งเยี่ยมที่สุดนั้น เป็นอย่างไร ?
แบบใด ? ใครบ้าง ? 321,329,331–334
1. อัตถปฏิสัมภิทาญาณ (อัตถะ) 332
2. ธัมมปฏิสัมภิทาญาณ (ธรรมะ) 332
3. นิรุติปฏิสัมภิทาญาณ (นิรุตติ) 332
4. ปฏิภาณปฏิสัมภิทาญาณ (ปฏิภาณ) 332
"จบแล้วก็ยังเป็นผู้ไม่จบอยู่" เป็นผู้ถึงอะไร ? หมายถึงอย่างไร ? 254
"จบสนิท" หรือ "แล้วรู้แล้ว" (นิโรธอริยสัจ) หมายถึงอะไร ? 281
"จบ" อย่างไรดี ? 254,255
จรณะ ๑๕ : สังวรศีล, สำรวมอินทรีย์, โภชเนมัตตัญญุตา,
ชาคริยานุโยคะ, ศรัทธา, หิริ, โอตตัปปะ, พหุสัจจะ, วิริยะ, สติ,
ปัญญา, ฌาน ๑, ฌาน ๒, ฌาน ๓, ฌาน ๔ 521– 523

จรณะ ๑๕ กับ การปฏิบัติกรรมฐานของพุทธศาสนา 530
จรณะ ๑๕ กับ ฌาน 521–523
จรณะ ๑๕ กับ สติปัฏฐาน 530
จรณะ ๑๕ กับ สัมมาอริยมรรค 524–525
จรณะขั้นปลายทั้ง 4 คือ ฌาน ๑ – ฌาน ๒ – ฌาน ๓ – ฌาน ๔
เป็นสภาพจิตอย่างไร ? 554
จรณะ ๑๕ คืออะไร ? ประกอบด้วยอะไร ? มีประโยชน์อย่างไร ?
พาให้บรรลุได้อย่างไร ? 22,23,484,522–523,544,556
จรณะสมบูรณ์ หรือ จรณสัมปันโน เป็นไฉน ? 547
“จักขุมา ปรินิพพุโพติ” คืออะไร ? เป็นการเกิดแบบใด ?
ยืนยันอะไร ? 4,550
จาก “ฌาน” ถึง “วิมุติ” มีสภาวะอย่างไร ? 26–30
“จาร” แปลว่าอะไร ? เช่น 485
อุปจาร 485
พรหมจาร 486
วิจาร 535
จารีตข่ม “ศีล” ข่ม “ธรรม” ได้หรือ ? เป็นอย่างไร ? 461
“จริง” (สัจจะ) เป็นอย่างไร ? มีองค์ประกอบอย่างไร ? 501
“จิต” กับ “กิเลสตัณหาอุปาทาน” เหมือนกันหรือ ?
แยกจากกันได้ไหม ? เปรียบเหมือนอะไร ? 85–86
จิตของพระโยคาวจรทุกผู้ ที่บรรลุผลแท้จริง เป็นอย่างไร ? 23
จิตของเราว่างที่สุดจากกิเลส แต่ปกติเราจะไม่ว่างที่สุดจากการงาน
ปฏิบัติอย่างไร ? 389
“จิต” คือ “บุคคล” หมายความอย่างไร ? 139
จิต จะบรรลุได้ ต้องอาศัยอะไรบ้าง ? 42
จิตชนิดต่าง ๆ (เจโตปริยญาณ) มีบทบาท
สัมพันธ์กันอย่างไร ? 133.....,142.....,133.....

1. จิตมีราคะ(สราคะ) จิตปราศจากราคะ(วีตราค) 133,142,150
2. จิตมีโทสะ(สโทส) จิตปราศจากโทสะ(วีตโทส) 134,142,150
3. จิตมีโมหะ(สโมห) จิตปราศจากโมหะ(วีตโมห) 134,142,150
4. จิตหดหู่(สังขิตต) จิตฟุ้งซ่าน (วิกขิตต) 134,143–144,151
5. จิตมหรคต(มหัคคต) จิตไม่เป็นมหรคต(อมหัคคต) 24,134,144,151–153
6. จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า(สอุตตร)
จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า(อนุตตร) 134,145,153,494,535
7. จิตเป็นสมาธิ(สมาหิต) จิตไม่เป็นสมาธิ(อสมาหิต) 134,146,153–155
8. จิตหลุดพ้น(วิมุตต) จิตไม่หลุดพ้น(อวิมุตต) 134,146–147,155–156

"จิตเดียว" หมายถึง ทำจิตให้เป็นอย่างไร ? 93

"จิตใต้สำนึก" หรือ สัญชาตญาณ
หรือสัญชาตชั่ว เป็นกิเลสชนิดไหน ? 13,374

จิตทำงานเป็น "ปัจจยาการ" ทำอย่างไร ? 418

จิตที่ดำเนินไปสู่ความไม่หวั่นไหว คืออะไร ? 263

จิตที่ดำเนินไปสู่ความรู้ยิ่ง คืออะไร ? 263

จิตที่ตั้งไว้ผิด จิตที่ยึดถือเอาผิด ๆ (มิจฉาปณิหิตตัง จิตตัง)
เกิดจากอะไร ? ทำให้เกิดผลอย่างไร ? 461

จิตที่เป็นทุกข์ เป็นอย่างไร ? จะจัดการกับมันอย่างไร ? 143–144

จิตที่บริสุทธิ์แท้แล้ว เปรียบเหมือน "ยอดวัตถุ"
หมายความว่าอย่างไร ? 437–439

จิตที่มี "อุภโตภาควิมุติ" มีบทบาทเชื่อมต่อให้เกิด "ผล" ถึงกาย
หรือไม่ ? อย่างไร ? 298

จิตที่ยังปรุงวุ่นไปด้วยราคะ–โทสะ จัดเป็นฌานได้หรือ ? 489

จิตที่เลิศสุดยอด มีลักษณะอย่างไร ? 456–457

"จิตนิยม" เลอะเทอะ ๆ หยาบ ๆ ง่าย ๆ แต่ไม่ค่อยจะรู้ได้ง่ายกันเอาเสียเลย
ในผู้ชื่อว่า นักการศาสนา หรือ นักศึกษาเรื่อง "จิต" แท้ ๆ 460....

"จิตนิยม" ไม่เหลืออยู่เลยในคนผู้นั้น
คือ อย่างไร ? (หรือ แม้ "วัตถุนิยม" ก็ดี) 438
จิตในจิต แท้ๆ
เป็นอย่างไร ? 43,52,96,100,118,130–136,186,189,192,209,215,237
238,301,308,321,413,428,435,436,443,479,487,489
496,534
"จิตในจิต" เป็นเรื่องลึกซ่อนซับซ้อนเพียงใด ? 238
"จิตใน" ที่มันยังหลง "บ้าน" หรือ หลง "ตน" นั้น สำคัญไฉน ?
ควรจัดการกับมันอย่างไร ? ลึกซึ้งแค่ไหน ? 199–201
"จิตปั้นรูป" ได้ไหม ? 13
จิตเป็น "สุรา" ได้อย่างไร ? 447
"จิตมารดา" ที่เป็น "สันตุสสเทพบุตร" คือ สภาพอย่างไร ? 432
จิตมีวสี หมายความว่าอะไร ? 145
จิตมีอำนาจปรับเปลี่ยนสภาพกายได้อย่างไร ? 301–302
จิต "ยอม" ให้เกิด (อุฏฐาน) คือ จิตอย่างไร ? 292
"จิตรู้" รู้อะไร ? อย่างไร ? รู้ที่ใด ? รู้เมื่อไร ? 150–151,152
"จิตวิเวก" เป็นไฉน ? อย่างไร ? แค่ไหน ?
แตกต่างจาก "อุปธิวิเวก" ตรงไหน ? 352,356,358–359,361–364,369
"จิตหลบ" หรือ "จิตหลีก" หรือ "จิตหนี"
จิตเช่นนี้ เป็นอาการของจิตที่เกิดมาจากไหน ?
เป็นจิตตรงกันข้ามกับฝ่ายใด ? เรียกมันว่าอะไร ? 487
จิต "สมาธิ" ของพุทธ ต่างจาก "สมาธิ" หลับตาของนิกายฤาษี อย่างไร ? 155
จิต "สมาธิ" ของพุทธ เป็นอย่างไร ? เพื่ออะไร ? 154,155
จิตสังขาร เป็นอย่างไร ? 308
"จิตสิกขา" "ปัญญาสิกขา" คืออย่างไร ? 38
จุดจบของ "วิชชา" ขั้นอาสวักขยญาณ อันเป็นจุดสำคัญแท้ 554....

จุดธูปจุดเทียนบูชา ผิดศีลของพระพุทธเจ้าด้วยหรือ ? 166
"จุดลับ" สำคัญแห่งการเข้าสู่ "สันตวิหาร"
หรือ "วูปสโมสุโข" จุดแรก อยู่หนใด ? 31
จุดสำคัญแห่งผู้ฝึกในเบื้องต้น จะต้องหัดจับในอะไร รู้อย่างไร ? 141
จุติ แปลว่าอะไรแน่ ๆ ? 316
"จุตูปปาตญาณ" เป็นความรู้ยิ่งที่รู้อะไร ?
แค่ไหน ? อย่างไร ? 210–213,256,270,291,294,307,317
จุตูปปาต หมายถึงอะไร ? 21,47,317
เจ็บกาย เจ็บใจ เจ็บจริงหรือ ? เจ็บอะไร ? 300
"เจตนาหัง ภิกขเว กัมมัง วทามิ" คือ เจตนาอย่างไร ? เพราะอะไร ? 450
เจโต คืออะไร ? 317
"เจโตปริยญาณ" ที่เป็นอภิญญาแท้ ๆ ของพุทธ
เป็นสติปัฏฐานแท้นั้น รู้อะไร ? อย่างไร ?
ขนาดไหน ? 71,133–134,147,149–156,176–178,271
"เจโตปริยญาณ" แบบโลกีย์ เป็นอย่างไร ? 305
"เจโตปริยญาณ" เป็นเรื่องของอะไร ?
ที่ไหน ? อย่างไร ? 131,149–150,156,176
"เจโตวสิปปัตตะ" หรือ "เจโตวสิปปัตโต"(วสวัตตี)
คือ ยังจิตให้เป็นอย่างไร ? มีอะไร ? 383,453
"เจโตวิมุติ" คืออะไร ? หมายเอาอะไร ? 225,297–298,300
"เจ้ากรรมนายเวร" คืออะไรกันแท้ ? 277–279
แจ้งใน "อัตตา" ได้อย่างไร ? 411
ใจที่เป็น "ปมาทัฏฐาน" เป็นอย่างไร ? 444–449

หมวด ฉ

"ฉพภิญโญ" คืออะไร ?
แตกต่างจาก "สุกขวิปัสสโก" อย่างไร ? 327–328,330–331
"ฉัมภิตัตตะ" หมายความว่าอย่างไร ? หมายถึงอะไร ? 241

"เฉโก" คือ ลักษณะอย่างไร ? เป็นความฉลาดแบบไหน ? 510,512–513

หมวด ช

ช่วงใดจิตพ้นนิวรณ์ 5 ช่วงนั้นจิตถึงซึ่งอะไร ? และเป็นอะไร ? 521
"ช้างพิฤษีผอม" หมายความว่าอย่างไร ? 366
"ชาติ" คืออะไร ? ชาติที่ใกล้ปรมัตถธรรมมากที่สุด
คือชาติใด ? ชาติสิ้นเมื่อใด ? 14–15,200,204–205,296
"ชานโต–ปัสสโต" แปลว่าอะไร ? สำคัญเพียงใด 406
"ชิคุจฉามิ" แปลเป็นไทยว่าอย่างไร ? 121,123
"เชิงซ้อน" ของคำว่า "โสตทิพย์" มีมากเพียงใด ? 125–128
"เชื้อเจ้าที่พันธุ์ชั่ว" คืออะไร ? 418
ใช้จิต "ทำงาน" อย่างไรดี ? 149–150
ใช้ "อดีต" ให้เป็นประโยชน์อย่างไรดี ? 207–209
ใช้อะไรเป็นเครื่องตัดสิน "ฌาน" ? 498

หมวด ซ

เซ็น (Zen, Sense) คืออะไร ? มีความเป็นมาอย่างไร ? 68,69
เซ็น เกี่ยวข้องกับคำว่า ฌาน อย่างไร ? 68
เซ็น (Sense) แตกต่าง กับ อสัญญี (Trance) อย่างไร ? 68,69
เซ็น หรือ นิกายเซ็น เกี่ยวกับพุทธวิชชาแค่ใด ? 68

หมวด ฌ

"ฌาน" กับ "ญาณ" อยู่ร่วมกันเมื่อใด ? เหมือนกันหรือไม่ ? 14–15,17
"ฌาน" กับ "ปัญญา" มีความจำเป็นไหมที่จะต้องเกิดร่วมกัน ? 70
"ฌาน" เกิดได้ เพราะอะไร ? 533
"ฌาน" ของพระพุทธศาสนา เกิดจากการนั่งหลับตา
หรือ เกิดจาก จรณะ ๑๕ ตามลำดับ ? 523
ฌานของ "สติปัฏฐาน" แท้ เป็นอย่างไร ? 21
"ฌาน" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นอย่างไร ? แตกต่าง
จาก "ฌานของฤษี–เดียรถีย์" อย่างไร ? 5–6,11–12,15,17,27–29,42,68

"ฌาน" ของพระอริยะระดับต่าง ๆ เหมือนกันหรือไม่ ? 29,57–66
"ฌาน" ขั้นต่าง ๆ
"ฌาน" ขั้นต้น "ขณิกสมาธิ" เป็นไฉน ? 505–506
"ฌาน" ขั้นกลาง "อุปจารสมาธิ" เป็นไฉน ? 506
"ฌาน" ขั้นปลาย "อัปปนาสมาธิ" เป็นไฉน ? 506
"ฌาน" ขั้นสันตวิหาร มีสภาพเป็นอย่างไร ? หมายถึงอะไร ? 59,494,499
"ฌาน" คือ สิ่งมีได้เฉพาะนั่งหลับตาเท่านั้นหรือ ? 3,5,45,306,458,529
"ฌาน" คืออะไร ? เกิดเมื่อใดได้บ้าง ? มีขั้นตอนอย่างไร ?
มีบทบาทอย่างไร ? 3,7,16,17,21,24–27,39,42,45–56,66,71,90,206,306,311,
316,337,458,459,467,483–485,489–499,504,505,508,533–544
"ฌาน" คืออะไร ? เป็นสภาพอย่างไร ?
มีแนวโน้มไปทางใด ? 2,3,15,21,25–28,33,43,45,47,49,50,66
306,339,458,484,492,498–501,506–508
"ฌานจรณะสัมปันโน" หมายความว่าอย่างไร ? 39
ฌาน–ญาณ–วิมุติ สืบต่อสัมพันธ์กันอย่างไร ? 42
ฌาน ตรงตามพุทธโดยย่อเป็นอย่างไร ?
"ปฐมฌาน" 75
"ทุติยฌาน" 75
"ตติยฌาน" 76
"จตุตถฌาน" 77
ฌานต่าง ๆ ฌาน ๑, ฌาน ๒, ฌาน ๓, ฌาน ๔
มีขั้นตอนอย่างไร ? มีสภาวะอย่างไร ? 21–22,57–65,340,484–486
ฌานต่าง ๆ เช่น โลกุตตรฌาน–รูปฌาน–อรูปฌาน นั้นไฉน ? 39–41,59,205
"ฌาน" ต่าง ๆ ที่เป็นนิมิต (เครื่องหมาย, เค้ามูล)
1. "บริกรรมนิมิต" เป็นอย่างไร ? ทำอย่างไร ? 506
2. "อุคคหนิมิต" เกิดจากอะไร ? เป็นผลของอะไร ? 506
3. "ปฏิภาคนิมิต" เป็น "ฌาน" ที่ส่งผลสู่วิมุติแท้ เป็นไฉน ? 507

"ฌานชั่วคราว" ทำได้อย่างไร ? เกิดเมื่อใด ? 5,22,29,33,68
"ฌานชั่วคราว" หรือ แบบหลับตาทำเอา เมื่อลืมตาออกมาจะวุ่นอยู่
กับอะไร ? และ หลับตาเข้าไปจะวุ่นอยู่กับอะไร ? 543
"ฌานถาวร" ทำได้อย่างไร ? เกิดเมื่อใด ? 521
"ฌาน" ทั้ง ๔ มีความหมาย ลักษณะ สภาพ
สัมพันธ์กันอย่างไร ? 22,75–77,322,339–340
ฌาน ๑ "ปฐมฌาน" (วิตกวิจาร ปีติ สุข เกิดแต่วิเวก) 21,75,322,340
ฌาน ๒ "ทุติยฌาน" (ปีติ สุข เกิดแต่สมาธิ) 22,75,76,322,504,552
ฌาน ๓ "ตติยฌาน" (สุขอย่างอุเบกขา) 22,76,322,553
ฌาน ๔ "จตุตถฌาน" (อุเบกขา เป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์) 22,77,322,553,554
"ฌาน" ทำลายพระพุทธศาสนาได้หรือ ? 2
"ฌาน" ที่ประกอบด้วย "ญาณ" เป็นไฉน ? 15
"ฌาน" ที่เป็น "จรณะ" คืออย่างไร ? เกิดได้เมื่อใด ? 1–6,8,11–12,53,458
"ฌาน" ที่เป็นมิจฉาทิฏฐิ เป็นอย่างไร ? 3–4,503
"ฌาน" ที่ไม่มี "ญาณ" น่าได้หรือไม่ ? 50
"ฌาน" ที่ไม่เปรื่อง "ญาณ" หมายถึงอย่างไร ? 67
"ฌานแท้" หรือ "ฌานถาวร"
เป็นอย่างไร ? 27–28,33,35,45–48,68,521
"ฌาน" แท้ ๆ ของพุทธ ที่จริงหมายถึงอะไร ? 69,339,506–507
"ฌาน" แท้ ๆ ของพุทธ ต้องมีอะไร ร่วมเป็นองค์ธรรมประกอบอยู่ด้วย ? 22
"ฌาน" แบบเซ็นในทุกวันนี้ หมายเอาแค่ไหน ? อย่างไร ? 69–70
"ฌาน" แบบ Trance กับ "ฌาน" แบบ Sense มีแนวโน้มไปทางใด ?
ขัดกันหรือไม่ ? อย่างไร ? 69–70
"ฌาน" แบบ "วิกขัมภนปหาน" เป็นอย่างไร ? เกิดเมื่อใด ? 50
"ฌาน" เป็นสภาพจิตที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า
เป็นอะไร ? เป็นสภาพอย่างไร ? 53,535

"ฌาน" เป็น วิชชา ลำดับต้นจริงหรือ ? เพราะเหตุใด ? 26
"ฌาน" เป็นสภาวะของการขัดเกลาอยู่(สัลเลข) ใช่หรือไม่ ?
ถ้าไม่ใช่ เป็นสภาพใด ? 66
"ฌาน" เป็นสิ่งที่พึงนำมาอวดแสดงกันหรือไม่ ?
ถ้าไม่มี "ฌาน" ในตนจริง นำมาแสดงมีโทษเพียงไร ? 33,43,459
"ฌาน" เป็น "อุตตริมนุสสธรรม" แท้ ๆ จริง ๆ ใช่หรือไม่ ? 2,458,542,544
"ฌาน" เผาอะไร ? อย่างไร ? 340
"ฌาน" มาจากรากศัพท์ใด ? แปลว่าอะไร ? 339
"ฌานยืม" ช่วยให้เกิด "ฌานแท้" จริงหรือ ? มีผลทางใด ? 72
"ฌานยืม" หรือ "ฌานชั่วคราว" เป็นอย่างไร ?
มีคุณและโทษอย่างไร ? 29–31,33,35,68–69
"ฌาน" ระบบนั่งหลับตานี้ ทำให้คนหลงอยู่ในอะไร ? อย่างไร ? 551
"ฌาน" ฤาษี หรือ ฌานดาบส เป็นอย่างไร ? 3,5,26
"ฌานฤาษี" ดีไหม ? เกิดผลร้ายกับพุทธศาสนาหรือไม่ ? 31–33
ฌานฤาษี เป็นสติปัฏฐานตามลัทธิ "พุทธ" หรือ ? 67–68
ฌานฤาษี พาคนหลงผิดหรือ ? 26
"ฌานโลกีย์" หรือ "ฌานโกง" หรือ "ฌานขโมย" เป็นอย่างไร ? 36
"ฌานวิสัย" เป็นอจินไตย จริงไหม ? 542
"ฌานสมาบัติ" ของพระอรหันต์แท้ ๆ แบบพุทธนั้น มีได้เมื่อใด ?
เวลาใด ? เป็นอย่างไร ? 49,66–67
"ฌานสัมมาทิฏฐิ" เป็นอย่างไรหรือ ? 8
"ฌาน ๔" ที่บริบูรณ์นั้น จะต้องไม่หลงอะไรเป็นอุปกิเลสด้วยจริง ๆ ? 546
"ฌาน ๑" เป็นผลที่ผู้ปฏิบัติธรรมได้พากเพียรปฏิบัติอะไรมาตามลำดับ ?
จนพ้นจากอะไร ? 521
"ฌาน" อย่างบริบูรณ์บริสุทธิ์ก่อเมื่อคนผู้นั้นมีอะไร ?
โดยปราศจากอารมณ์อย่างไร ? 504

หมวด ญ

"ญาณ" คืออะไร ? มีได้อย่างไร ? 15,42,156,173,183,186,270,290,296 300,301,303,309,310,315,322,444,453
"ญาณ" หรือ "ญาณทัสสนะวิเศษ" หรือ "วิปัสสนาญาณ" คือ การรู้การเห็นแจ้งอะไร ? 39,78,79,331
ญาณทัสสนะ เกี่ยวโยงกับ วิปัสสนาญาณ อย่างไร ? 79
"ญาณทัสสนะ" คืออะไร ? เกิดแล้วรู้อะไร ? รู้อย่างไร ? รู้ที่ใด ? 6,74,78–79,81,86,115,156,217,226,232,234,298, 301,304,306,307,309–311,314,316,323,331,440,508
"ญาณทัสสนะ" จะบริบูรณ์ได้อย่างไร ? 231–232
"ญาณทัสสนะ" จาก พระไตรปิฎก ฉบับหลวง มีอย่างไร ? 78–79
"ญาณทัสสนะ" เชื่อมโยงกับ มิจฉาทิฏฐิ ด้วยหรือ ? 440
"ญาณทัสสนะ" เป็นการเกิดของอะไร ? อย่างไร ? 226,293
"ญาณทัสสนะวิเศษ" วิเศษเพียงใด ? 39,56,444
"ญาณทัสสนะ" อันบริบูรณ์ (วิมุตติญาณทัสสนะ) หรือ "ปัญญาวิมุติ" ที่เป็น "สมุจเฉทวิมุติ" เป็นอย่างไร ? 298
ญาณทัสสนะอันประเสริฐแสนวิเศษ (อลมริยญาณทัสสนวิเสโส) เป็นอะไร ? สำคัญไฉน ? 229–230,234
"ญายปฏิปันโน" คืออะไร ? 181
ญาณ–วิมุติ–วิมุตติญาณทัสสนะ สัมพันธ์กันอย่างไร ? 322,340

หมวด ฐ

"ฐาน" ของใครอยู่ที่ไหน ? 398,400,437
"ฐาน" คืออะไรแท้ ๆ มีฐานอะไรบ้าง ? ที่ใด ? สำหรับใคร ? 16–20,39–40,46,49,58,65,93,100,154, 158,177,206,208,219,292,298,305–307, 314–321,334,398–400,402,405,409, 413–414,418,423,424,437,441–454

"ฐาน" คืออะไร ? เป็นไปทางไหนบ้าง ? 381,382,384
ฐานจิต เทียบกับตะกร้าได้อย่างไร ? 320
"ฐานดับ" (วุฏฐาน) ต่างกับ ฐานเกิด (อุฏฐาน) อย่างไร ? 16,17,20
ฐานต่าง ๆ ที่จับมาเรียงดู แต่ยังไม่ได้ไล่เรียง "ฐานานุฐานะ"
จนเรียบร้อย มี เช่น
"ฐาน" 16,18,19,20,24,28,39,42,52,63,73,93,136,137,146,154,206,
208,209,225,226,233,244,245,265,268,274,275,283,292,
307,317–323,328,330,337,345,346,353,360,365,367,
369,373,375–377,379,381,382,384,386,388,395,398,
400,402,403,437,441,443,445,447–449,451,456,466,
467,472,479,480,482,489,519,523,538,545,555
กรรมฐาน 52,136,139,208,321,322,344,398,400,409,449
กัมมฐาน 314
กัมมัฏฐาน 367,383,384,388,395,398–400,
402,403,443,449,451,452,458,543
ปฏิสันฐาน 423
ปมาทัฏฐาน 46,162,367,377,384,388,396,
402,417,418,444–448,452,494
บัฏฐาน 20,41,57,177,375
มหาบัฏฐาน 35,47,173
ภูมิฐาน 318,321,367,374,375,381,
382,384,387,407,443,548,549
ติฏฐาน 414,415
ลหุฏฐาน 452
วิฏฐาน 18,158,367,376,377,379–384,452
วิภูสนัฏฐาน 367,375–377,380–383,385,386,388,452

วุฏฐาน 16,18–20,39–41,43,49,58,60,65,72,100,206–208,
219,221,292,298,305–307,316,334,342,367,383,384,
389,391,396,397,405,413,414,424,434,452,454

สฐาน 367,373,375,382,384,443,454,549

สันตุฏฐาน 367,385,386,389,414

สมมุติฐาน 288,367,376,383,384,443

สมุฏฐาน 383,384,418,443,452

อฐาน 392,437

อธิฏฐาน 146,298,367,381–384,387,445,446,449–454,545

อธิษฐาน 402

อุฏฐาน 17–20,39–41,49,60,65,72,93,100,208,219
221,238,292,298,306,334,367,372,373,381,
385,389,396,397,414,417,419,424,452

ปุคคลาธิฏฐาน 73,80,87,92,93,96–104,106,108,111,
120–122,131,184,202,203,212,214,
257,261,263–265,267,287,299,300,426

ธรรมาธิฏฐาน 73,77,78,87,92,93,97–100,102–104,106,108,111,
115,120,121,123,125,232,257,263–265,287,
425–427,538

สติปัฏฐาน 22,39,41,43,47,56,67,68,118,125,133,174,
210,215,227,275,314,316,317,332,333,374,375,
408,409,518,524,528,530

"ฐาน" ใดที่ร้ายกาจนัก ? ซึ่งจะต้องทำ "กรรม" กับมันก่อนเพื่อน 402

ฐานแท้ของ "นิพพาน" เป็นอย่างไร ? 15–16

"ฐาน" นั้น สำคัญไฉน ? 208,209

ฐานประมาท (ปมาทัฏฐาน) เกิดจากลักษณะใดบ้าง ? 402

"ฐิเต" มีจิตอย่างไร ? 78

หมวด ด

"ดักใจคน" ได้ เป็นคุณธรรมแบบพุทธวิชชาหรือ ? 133
"ดับจิต" หรือ "หลับสนิท" หมายถึงสภาพอย่างไร ? 30
"ดับเพื่อเกิด" อย่างดี โดยธรรมาธิฐาน
หมายถึงอย่างไร ? แง่ไหน ? 286
"ดับสนิท" ของพุทธศาสนา หรือ "นิโรธ" หรือ "นิพพาน" ดับอะไร ?
ดับความรู้สึกหรือ ? หมายเอาแค่ไหน ? อย่างไร ? 16,18–19,20,30
ดับสิ้นหมดทั้งสัญญา และ เวทนา เป็นอย่างไรกันแท้ ? 550
เดรัจฉานต่าง ๆ 345–346
เดรัจฉานอาชีพ 346
เดรัจฉานกัมมันต 346
เดรัจฉานวิชชา 346
เดรัจฉานกถา 345
เดรัจฉานวิชชา คืออะไร ? มีประโยชน์เพียงใด ? 8,123,160,161–171,230,
256,304–305,317,320,321,324,331
เดรัจฉานวิชชา ที่ผิดศีลของพระพุทธเจ้า เช่น รดน้ำมนต์,
ทำพิธีบูชาไฟ, ปรุงยาต่าง ๆ, บ้ายยา, ใส่ยา, รักษาโรค,
เป็นหมอดู, เป็นหมอปลุกเสก, เป็นหมอผี,
เป็นหมอลงเลขยันต์ (เจิม) เป็นต้น 165,167
"เดรัจฉานวิชชา" ผิดศีลของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือไม่ ? 132
"เดรัจฉานอภิญญา" (หรือ พวกอิทธิปาฏิหาริย์ พวกอาเทสนาปาฏิหาริย์)
ใช่ "อรหัตตคุณ" หรือ ? 326
โดยธรรมโดยแท้ เป็นสภาพเดียวเหมือนกัน โดย "กรรม" เป็นดรรชนี
เครื่องชี้ หมายความถึงอย่างไร ? 427
โดยสัจจะ "กำลังกาย" กับ "กำลังปัญญา สัมพันธ์กันอย่างไร ? 196
ถ้าใครตีราคา "กำลังปัญญา" สูงกว่า "กำลังกาย" หรือ
ใครตีราคา "กำลังกาย" สูงกว่า "กำลังปัญญา"
คนนั้น คือ คนอย่างไร ? 196

หมวด ต

"ตบะธรรม" หรือ ผู้มีความ "ตั้งตนอยู่ในความลำบาก" นั้น
อะไรเจริญยิ่ง ? จำเป็นไหม ? 157,425
"ตราบใด ที่ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตราบนั้น โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์"
พระพุทธพจน์ที่ตรัสนี้ ยืนยันอะไร ? 467
ตราบใด ยังไม่เกิดการรู้–เห็น เจ้า "มโนวิญญาณ"
ตราบนั้น ยังไม่นับว่าพ้นอะไร ? 405
ต้องซื่อสัตย์ต่อ "ปัจจุบัน" และ "กรรม" นั้น ๆ
เป็น "ที่สุด" (อันต) จริง ๆ แล้ว ผู้นั้นจะจบแค่ไหน ? อย่างไร ? 546
"ตักกี โหติ วิมังสี" หมายถึงอย่างไร ? บุคคลประเภทใด ? 51,140,435
"ตัณหา" จะดับได้อย่างไร ? และมีอะไรเป็นอาหาร ? 525
"ตัณหาสูตร" อังคุต. ทสก. ข้อ 62 มีใจความสำคัญว่าอย่างไร ?
เกี่ยวกับเรื่องอะไร ? 526–527
"ตัวการ" (5 ตัว) และ "ตัวแก้" (3 ตัว) ถีนมิทธะได้สนิท
ตามพระพุทธพจน์ที่ทรงยืนยันไว้ คืออะไร ? อย่างไร ? 532–533
ตัวใครเล่า คือ "ปมาทัฏฐาน" แท้ ? และ คืออะไร ? 444
ตัวอย่าง "กามในจิต" ที่สลับซับซ้อนอยู่ 489–500
"ตาทิพย์" เห็นอะไรได้บ้าง ? 213,219,404,405,
ตามที่เป็นอยู่จริงแล้วในทุกวันนี้ ล้วนต่างบอกต่างแสดง "อุตตริมนุสสธรรม"
กันอยู่โครม ๆ ทั้งนั้น หมายถึงอย่างไร ? และมีผลอย่างไร ? 471
ตามธรรมดาของปุถุชน หลงสิ่งที่ "มี" อยู่ (อนันตภาพ) จึงต้องสอน
ให้ "ไม่มี" (สุญญภาพ) หมายถึงอย่างไร ? 434
ตามแบบ "พุทธศาสนา" แท้ ๆ ยืนยันว่า พระอรหันต์ต้องมีฌาน
ทุกองค์แน่หรือ ? เพราะเหตุใด ? 544
"ตาย" ๆ นี้ ตายจริงหรือเปล่า ? ตายจริง ๆ นั้น ตายอย่างไร ? 215–216
"ตายล่ม" หรือ "ตายโคม" หมายถึงสภาพอย่างไร ? 540

ตำนานเรื่อง "ทำพิธีบูชาไฟ" มีมาอย่างไร ? 166,167
"ติฏฐติ" ใน "อายุหติ" หมายถึงอย่างไร ? 424
"ติฏฐาน" มักจะทำให้คนสั่งสมอัตตาใส่จิต จริงหรือ ? 415
"ไตรลักษณ์ญาณ" ของผู้รู้แท้จริง รู้ในอะไร ? อย่างไร ? 310

หมวด ถ

ถ้าติด "ถีนมิทธะ" จะทำให้เป็นคนอย่างไร ? 240–241,516
วิธีแก้วิธีจะทำลาย "ถีนมิทธะ" ทำอย่างไร ?
แค่ไหน ? 240–241,516–519,520
ถ้า "รูปฌาน" ไม่มีเลย "อรูปฌาน" จะเกิดได้หรือไม่ ? ทำไม ? 545,554
ถ้า "อรูปฌาน" เป็น "รูป" "รูปฌาน" จะเป็นอะไร ? คืออย่างไร ? 546
ถีนมิทธะ เกิดไม่ได้ เพราะ ความริเริ่ม (อารัมภธาตุ)
ความพากเพียร (นิกกมธาตุ) ความบากบั่น (ปรักกมธาตุ) 532
ถีนมิทธะเกิด และ เจริญได้ เพราะ ความไม่ยินดี (อรติ)
ความเกียจคร้าน (ตันทิ) ความบิดขี้เกียจ (วิชัมภิกา)
ความเมาอาหาร (ภัตตสัมมโท) ความที่จิตหดหู่ (เจตโส จ ลีนัตตัง) 532
ถีนมิทธะ ขั้นหยาบ ละเอียด ลึกซึ้ง เป็นอย่างไร ? 484–520
"ถีนมิทธะ" คืออะไร ? หมายความว่าอย่างไร ?
หมายถึงสภาพจิตอย่างไร ? 240–241,487,490,508,513–516,519

หมวด ท

ทนต่อความยากความลำบากในโลกได้อย่างไร ? 173–174
ทวารทั้ง 5 ทั้ง 6 รับรู้อย่างไร ? 297
ทัสสนา หมายถึงอะไร ? เชื่อมโยงกับ "จิต" หรือไม่ ? 301
"ทางใน" ๆ ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกันนั้น คืออย่างนี้ ใช่ไหม ?
แล้วเป็นเรื่องของ "พุทธธรรม" หรือ ? 159
"ทางสามแพร่ง" อยู่ที่ไหน ? 221,222
"ทางเอก" ชัด ๆ ง่าย ๆ มีอย่างไร ? 314–316

ท่านเชื่อหรือไม่ว่า พุทธศาสนาของเราทุกวันนี้ มันนอกรีตนอกรอย
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพาทำ ? ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ? 165
ท่านเชื่อหรือว่า พระอรหันต์ จะต้องเหาะ ดำดิน หายตัวได้ ฯลฯ ทายใจ
ปากศักดิ์สิทธิ์ รักษาไข้ ต่อกระดูก นั่งทางใน บอกนั่นบอกนี่
ให้สมใจในโลภในโกรธได้ ? 260
ท่านเป็นพระอรหันต์หรือ ? ตรวจดูทีรึ ถูกต้องไหม ? 303–306
ท่านผู้บรรลุจริง จะรู้ยิ่ง เห็นจริงอยู่แท้ ๆ ว่าอย่างไร ?
เพราะท่านเป็นผู้ได้แล้วมีแล้วซึ่งอะไร ? เป็นอย่างไร ? 482–483
ท่าน "อิจฉา" หรือไม่ ? 438
"ทาส" ของอดีต เสียหายหรือไม่ ? 206–210
"ทาส" คือใคร ? 445
"ทำกรรมแต่ไม่เกิด" มีจริงหรือ ? ทำได้อย่างไร ? หมายถึงอะไร ? 396
"ทำงาน" ทำไม ? ทำอะไร ? "ทำงาน" หมายความว่าอย่างไร ? 410,487
"ทำจิต" ใครทำ ? ทำให้ใคร ? ทำให้เป็นอย่างไร ? 84–85
"ทำนา" ของเรา กับ "ทำนา" คนอื่น สิ่งไหนควรทำก่อน ?
หมายถึงอะไร ? 137
ทำพิธีบูชาไฟ (อัคคียัญ) คืออย่างไร ? อะไรบ้าง ?
พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนไว้ว่าอย่างไร ? 166
ทำไม "ของขลัง" ต้องซ่อน ๆ แฝง ๆ แซก ๆ อยู่ ? 10–11
ทำไม คนเข้าใจ และ อธิบาย "ฌาน" ต่างกัน ? 43–44
ทำไม คนจึงคิดว่า ศาสนาพุทธทำให้เกียจคร้าน เฉื่อยชา เห็นแก่ตัว ? 31–32
ทำไม คนจึงหลงสภาพ "ฌานยืม" ? 31
ทำไม จรณะ ๑๕ จึงมีแค่ ฌาน ๔ ? ทำไมไม่มี "อรูปฌาน" อีก ๔ ด้วย ? 544
ทำไม จึงใช้ "อรห" มาเป็นสมมุติบัญญัติเรียกผู้มีผลบรรลุกัน ไม่ใช้ "อรต" ? 412
ทำไม จึงแบ่งแยกพระอรหันต์เป็น "สุกขวิปัสสโก" บ้าง เป็น "เตวิชโช" บ้าง
เป็น "ฉฬภิญโญ" บ้าง เป็น "จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต" บ้าง ? 314–316

ทำไม จึงมี "มิจฉาทิฏฐิ" ? 164–165
ทำไม จึงเรียก พระอนาคามี ว่า "โอปปาติกะ" ? 407
ทำไม จึง "หลงทาง" ? 294
ทำไมต้องสอนคนให้ "ไม่มี" สอนให้ "มี" ๆ ๆ มาก ๆ ไม่ได้หรือ ? 434,435
ทำไมตัว "จิต" ที่เรียกด้วยภาษาว่า "มารดา" (มาตา) นี้ จึงไม่ใช่เพศหญิงได้ ? 432
ทำไม "ทำดีไม่ได้ดี" ? 279
ทำไม "ทิฏฐธัมมนิพพานทิฏฐิ" จึงไม่นับเอาคนผู้หลง "อรูปฌาน" เข้าไปเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" รวมอยู่ใน "ทิฏฐิ 62" ด้วย ? 544
ทำไม ผู้ได้สภาพวิมุตตแล้ว จึงยังไม่หลุดพ้น (อวิมุตต) กันอยู่อีกเล่า ? 147
ทำไม ผู้ฟังธรรมบางคนจึงสามารถบรรลุธรรมได้ทันที เมื่อพระพุทธองค์บรรยายจบบท จบแต่ละพระสูตร ? 344–345
ทำไม พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า "อย่าประมาทแม้กับโทสภัย อันมีประมาณน้อย" ? 448–449
ทำไม ภิกษุสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงไม่เว้นขาดการกระทำที่เป็นเดรัจฉานวิชชา ? 164
ทำไมอาจารย์รุ่นก่อน ๆ อธิบายกันมาแต่แค่ "วิชชา ๘ ประการ" ไม่ได้อธิบาย "วิชชา ๘ ประการ" ? 26
"ทำให้ปรากฏ ก็ได้ ทำให้หายไป ก็ได้" นั้น ตามเชิงแห่ง "ปุคคลาธิฏฐาน" คืออย่างไร ? และ เชิง "ธรรมาธิฏฐาน" หมายเอาอะไรปรากฏ อะไรหายไป ? 101–103
ทำอย่างไรจึงจะพ้น "อุทธัจจะสังโยชน์" ขั้นสุดท้าย กลายเป็น "วิชชา จรณะ สัมปันโน" บริบูรณ์ได้ ? 541
ทำอะไรที่เรียกว่า "อวดอุตตริมนุสสธรรม ที่ไม่มีในตน" ? 44,471
ทำ "อาณาปาณสติ" คือทำอะไรกันแท้ ? 145
"ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" เป็นสภาพอย่างไร ? 5,15,21,24,31,36–37,39,498–499
"ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์" คือประโยชน์อย่างไร ? 17,19
"ทิฏฐุชุกัมม" คือการปฏิบัติอย่างไร ? เมื่อไร ? 40,169,457

"ทิพพกาย" ต่างกับ "สักกาย" จริงหรือไม่ ? 407
"ทิพพกาย" หรือ "สุขุมรูป" คืออย่างไร ? 407,412
ทิพย์ คืออะไร ? 125
"ทิพยญาณ" เป็นอย่างไร ? เกิดอย่างไร ? 125
ที่ว่า "ทำ" นั้น ควร "ทำ" อะไร ? 421–423
"ที่สุดแห่งที่สุด" นั้น พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญอะไร ?
ทรงให้เป็นให้ถึงอย่างไร ? 390
ทุกข์จากการยึดระดับต่างๆ มีอย่างไร ? 247,249,250
"ทุกข์" ๆๆๆ ทุกข์จริงๆ (อริยสัจ) ของใครมีไฉนบ้าง ?
แล้วจะหมดไปได้กันอย่างไร ? 27,135,172,185,197,216,288,296,297,305,498
"ทุกข์" ทุกข์เพราะอะไร ? 416,490,491,498,518,535
"ทุกขอริยสัจ" เป็นไฉน ? มีสภาพอย่างไร ? เกิดจากอะไร ? 287–289
"ทุกข์" ที่ละเอียดสุขุมลึกซึ้งมาก รู้ได้ยากยิ่งกว่า จักเส้นผมออกเป็นร้อยแฉก
และแต่ละแฉกจะต้องให้เท่าๆกัน นั้นเสียอีก คืออะไร ? 248
"ทุกข์" มีตัวตนหรือไม่ ? ของใคร ? เกิดที่ไหน ? เกิดจากอะไร ? 135
ทุกอย่างมันล้วนไหลไปๆ (วิตถโต หรือ จุติ) จะหาส่วนสุด ณ ที่ใด
ไม่ได้หรอกนอกจาก "สุด" ที่ไหน ? "หยุด" ที่ใด ? 555–556
"ทุฏฐุลละ" คืออะไร ? หมายเอาอย่างไร ? 242–243
"ทุปปฏินิสสัคคี" คืออะไร ? 14
"แทงตลอดนิมิต" นั้น หมายความว่า รู้อะไร ? อย่างไร ? 233,234
โทสมูล เป็นต้นว่า พยาบาท, โกธะ, ปฏิฆะ, โศก, กุกกุจจะ,
ปริเทวะ, โทมนัส, อุปายาส 491,500–501

หมวด ธ

"ธรรม" คืออะไร ? "ธรรมในธรรม" เป็นเรื่องของอะไร ? 444
ธรรมดา ของคนนั้น ต้องมีอะไรเป็นตัวเกิด ? 375
"ธรรมฐิติ" คืออะไร ? เกิดเมื่อใด ? 24,28,55,322

"ธรรมฐิติญาณ" มีความสำคัญต่อการบรรลุธรรมหรือไม่ ? อย่างไร ? 23
ธรรมในธรรม 72,73,74,77,78,87,100,131,
133,150,189,192,257,264,428,436,444
"ธรรม เบี้ยวบาลีตีขลุม" หมายถึงอย่างไร ? 529
"ธรรม เพื่อชีวิต" หมายถึงอย่างไร ? 347
ธรรมวิจัย ทำอะไร ? 311
"ธรรมาธิฏฐาน" คืออะไร ? หมายเอาแค่ใด ? อย่างไร ? 73,93,98
"ธรรมาธิฏฐาน" แปลว่าอะไร ? *(ดูที่ "ฐาน" ต่าง ๆ ได้อีก)* 73,77,78,123
ธรรมารมณ์ คืออะไร ? 308–309,318
"ธรรมฤทธิ์" เป็นอย่างไร ? 109
ธาตุลม ขั้นหยาบ กลาง เป็นอย่างไร ? 318–319
ธุระสำคัญของมนุษย์แท้ ๆ คือ วิปัสสนาธุระ, สมถะธุระ สนใจไหม ? 552
"เธอนั่งแผ่ไปทั่วกายนี้แหละ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว
ไม่มีเอกเทศไหน ๆ แห่งกายของเธอทั่วทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์
ผ่องแผ้วจะไม่ถูกต้อง" ข้อความนี้ หมายถึงผู้มีฌานขั้นไหน ?
และต้องมีความรู้ขนาดใดจึงจะทราบได้ ? 77–78

หมวด น

"นรก" คืออะไร ? อยู่ที่ไหน ? 131,185
"นวังคสัตถุศาสตร์" ความหมายว่าอย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 120,142
นอกจากจะพ้น "ศีลพตปรามาส" แล้ว ยังจะต้องรู้อะไร ? แค่ไหน ? 402
"นอนหลับฝันเพื่อ" กับ "นั่งหลับฝัน" มีสภาพแตกต่างกันอย่างไร ? 538
"นักสติปัฏฐาน" แท้ ๆ นั้น มันขั้นไหน ? ถึงขนาดไหนกันเชียว ? 215
"นั่งดูทางใน" หมายถึงอย่างไร ? เป็นพุทธวิชชาหรือ ? 462,489
"นั่งทางใน" เข้าทรง เข้าฌาน ถือว่าเป็นโรคอะไร ? 123
"นั่งหลับตา" เข้าฌาน ที่ไม่ใช่ "สัมมาทิฏฐิ" มีอะไรบ้าง ? 6–8,13
"นั่งหลับตา" เข้าฌานแล้วเห็นร่างกายของตนตาย หรือ ผุพัง
เปื่อยเน่าไปต่อหน้าต่อตา เป็นความจริงหรือ ? 13

"นั่งหลับตา" ทำฌาน กับ "ลืมตา" ทำฌาน อย่างไหนจะง่ายกว่ากัน ? 43
"นั่งหลับตา" ทำสมาธิเข้าไปเห็น "รูปธรรม" ต่าง ๆ
พ้นโมหะได้ไหม ? ทำไม ? 7
"นั่งหลับตา" ทำสมาธิ เป็นการเรียนรู้เพื่อเลิกละอะไร ? 3,6
"นั่งหลับตา" ทำสมาธิ เหมาะสำหรับใคร ? ระดับไหน ? 4,547–549
"นั่งหลับตา" เท่านั้น จึงจะนับว่า เป็น "ฌาน" ใครมีความเห็นดังนี้
นั่นคือ "มิจฉาทิฏฐิ" นั้น มันยังไงกันแน่ ? 3,458
"นั่งหลับตา" นั้น เป็นแก่นเป็นแกนของการปฏิบัติธรรมหรือ ? 3–7,458,523....
"นั่งหลับตา" เป็นกรรมวิธีปฏิบัติธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือ ? 4
"นั่งหลับตา" ไม่รับรู้อะไร อดข้าว อดน้ำ ติดต่อกันหลายวัน
เป็น "นิโรธสมาบัติ" ของพุทธใช่หรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? 158
"นั่งหลับตา" หลงมโนมยอัตตา คืออย่างไร ? 7
"นั่งอยู่ที่ทาง 3 แพร่ง ท่ามกลางพระนคร" หมายถึงอะไร ? 220–222
"นัตถิ ฌานัง อปัญญัสสะ นัตถิ ปัญญา อฌายิโน ฯ"
ความหมายว่าอย่างไร ? 70
"นานัตตสัญญา" หมายความว่าอย่างไร ? 245–246
นาม–รูป ปริเฉทญาณ คืออย่างไร ? 46
น้ำมนตร์ รดอะไรดี ? 460–461
"นิพพาน" ของผู้มี "ทิฏฐธัมมนิพพานสัมมาทิฏฐิ"
เต็มรูปครบพร้อม เป็นไฉน ? 546
"นิพพาน" ของพุทธแท้ ๆ มีสติสัมปชัญญะ คือ "คนตายที่รู้ที่เห็น
ความตายของตนอยู่ต่อหน้าต่อตา" นั้น เป็นอย่างไร ? 296–297
"นิพพาน" คืออะไร ? มาจากรากศัพท์อะไร ?
แปลว่าอะไร ? 57–65,123,135,177,216,290,296–298,300,304,483
"นิพพาน" ชนิดต่าง ๆ มีความหมายอย่างไร ? 57–65
วิกขัมภนนิพพาน–ตทังคนิพพาน–ปฏิปัสสัทธินิพพาน– 62
นิสสรณนิพพาน–สมุจเฉทนิพพาน 62,63,64

ปณิหิตนิพพาน–อัปปณิหิตนิพพาน– 57,62,63
นิมิตนิพพาน–อนิมิตนิพพาน– 57,58,60,61,62,63
สุญญตนิพพาน 61,62,63,64
สอุปาทิเสสนิพพาน–อนุปาทิเสสนิพพาน 64,65
ปรินิพพาน 65
"นิพพาน" แปลว่าอะไร ? 65,300
"นิพพาน สัจฉิกิริยา" คือผู้รู้ในอะไร ? อย่างไร ? 62,135
นิมิต ๓ ของพุทธศาสนา คือ อย่างไรกันแท้ ? 506–507,524
บริกรรมนิมิต หมายความอย่างไร ? 506–507,524
อุคคหนิมิต หมายความอย่างไร ? 506–507,524
ปฏิภาคนิมิต หมายความอย่างไร ? 507,524
"นิมิต" มาจากรากศัพท์อะไร ? คืออะไร ? ความหมายอย่างไร ? 233
"นิยต" คืออะไร ? 405–406
"นิยตายุโก" คือใคร ? กำหนดอะไร ? 197
"นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน
มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง" นั้น ในขั้น "อภิธรรม" หมายถึงอะไร ? 85
"นิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ" นั้น (มโนมยัง อภินิมฺมินาย)
จะหมายเอากันอย่างไร ? แค่ไหน ? 81,84
"นิโรธ–นิพพาน" คือ การดับเป็น "อสัญญี" แน่หรือ ? ทำไม ? 352
นิโรธ หรือ นิรุทธา (ดับ หรือ อยู่เหนือจิต) จะต้องปฏิบัติอย่างไร ? 226–227
"นิโรธอริยสัจ" เป็นสภาพอย่างไร ? เหมือนกับ
"นิโรธสมาบัติ" ทั่ว ๆ ไป หรือไม่ ? อย่างไร ? 61,135,434,550
นิวรณ์ ๕ คืออะไรบ้าง ? อย่างไร ? 33–34,484–498–503
1. กามฉันทะ คืออะไร ? หมายเอาสภาพอย่างไร ? 485–486
2. พยาบาท คืออะไร ? หมายเอาสภาพอย่างไร ? 486
3. ถีนมิทธะ คืออะไร ?
หมายเอาสภาพอย่างไร ? 240–241,487,490,513–516,519

4. อุทธัจจกุกกุจจะ คืออะไร ?
หมายเอาสภาพอย่างไร ? 489–490,493,503,519,537
5. วิจิกิจฉา คืออะไร ? หมายเอาสภาพอย่างไร ? 502
"นิวรณ์ ๕" จะดับได้อย่างไร ? และมีอะไรเป็นอาหาร ? 525,529
"นิสัย" ในเรื่อง "บิณฑบาต" อันเป็นพุทธประเพณี
ลดไป เลิกไป เพราะเหตุใด ? 54,55
"เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ขั้นต่ำสุด ขั้นกลาง ขั้นสูงสุด
จะเกิดในสภาพใด ? เป็นอย่างไรในแต่ละขั้น ? 537–539
"เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ความหมายที่แท้จริง คืออย่างไร ? 60
ในขณะใดที่เรา "ต้องทนต่อความยากลำบาก"
นั่นคือ เรากำลังได้เพิ่มอะไร ? 173–174
ในขณะแสดงหรืออวดอยู่นั้น อย่าให้มีจิตเป็นอย่างไร ? 422

หมวด บ

บทต่อสู้ผีกวิปัสสนา ผีกสติปัฏฐานกันในขณะที่กำลังง่วง ๆ นั้นทีเดียว
ทำอย่างไร ? 518
บทที่ 21 ฌานของพระอริยะ 1–70
บทที่ 22 พุทธวิชชาเบื้องต้น และ ก็เป็นเนื้อเป็นแก่นสารของพุทธ 71–87
บทที่ 23 เก่งอย่างพุทธ เก่งอย่างพระ ให้ถูก ให้ได้ 88–121
บทที่ 24 ได้ยิน ได้ฟัง ได้คิด ได้เห็น ขั้นเป็นทิพย์ 122–130
บทที่ 25 รู้จิต รู้ใจ รู้จริง รู้แจ้ง 131–178
บทที่ 26 การระลึกชาติ หรือ ความรู้เรื่องอดีต และ ปัจจุบัน 179–210
บทที่ 27 เกิด ก่อ แผ่ แพร่ และ ลด ดับ ลับ สูญ 211–294
บทที่ 28 พระอรหันต์ ผู้เกิดสมังคีธรรมใน ญาณ ต่าง ๆ 295–313
บทที่ 29 ฐาน เพื่อการบรรลุธรรม วิชชา คุณลักษณะ และ
สภาวจิตของพระอรหันต์ ทั้ง ๔ แบบ 314–347
บทที่ 30 ประโยชน์สูง ประหยัดสุด ประยุกต์งาน 348–397
บทที่ 31 จากฐานถึงยอด 398–457

บทที่ 32 อวดเก่ง อวดดี อวดอุตตริ ฯ 458–483
บทที่ 33 อธิบาย เรียนย้ำ ซ้ำทวน เพิ่มเติม ขยาย เรื่อง ฌาน
สภาพจำเพาะของ ฌาน ๑ – ฌาน ๒ – ฌาน ๓ – ฌาน ๔ 484–556
บทบาทของคนจึงอยู่ด้วยการพยายามจะ "สังขาร" หมายถึงอย่างไร ?
เพราะไม่มีอะไร ? 386–387
บทบาทของโลก ที่เขาเรียกกันว่า "ชีวิตต่อสู้"
หรือ "ทุกข์" เป็นอย่างไร ? อยู่กับโลกอย่างไรดี ? 156–157
บทบาทแห่งความเป็นไปของ "จิต" คืออย่างไร ? 18
บรรลุธรรม ของพระพุทธเจ้าได้อย่างไร ? บรรลุด้วยอะไร ?
มีคุณสมบัติอย่างไร ? 8,23,92,255,344–346
"บารมี" คือ อะไรกันแท้ ? 279
บำเพ็ญตบะ เพื่อต่อสู้กับสัตว์ร้าย จนเก่งขั้นมันไม่ทำอันตรายเราเชียว นั้น
นับว่าเป็นพุทธคุณ หรือ พุทธอภิญญา แน่หรือ ? 159
บอก "มรรค" ไปทำไม ? ผู้เข้าใจ "มรรค" จำได้–ฉลาดรู้
"มรรค" นั้น คือ ผู้มี "มรรค" แท้ ๆ หรือยัง ? 470–471
"บิณฑบาต" นั้น สำคัญไฉน ? 54
"บุคคล" แท้ ๆ ไม่มีความเป็นอื่นอีก หมายเอาจิตระดับใด ? 138–139
"บุคคล" นั้น แปลว่าอะไร ? แตกต่างจาก "สัตว์" อย่างไร ?
อะไรบ้าง ? 138–139
บุคคล และ สัตว์ มีระดับต่อเนื่องเกี่ยวโยงกันอย่างไร ? 139
"บุคคล 4 จำพวก" ที่พระพุทธองค์ทรงแบ่งไว้ 338–339
บุคคล จำพวกที่ 1 ได้แค่ "เจโตสมถะ" 338
บุคคล จำพวกที่ 2 ได้แค่ "โลกุตตร" 338
บุคคล จำพวกที่ 3 ได้ทั้ง "โลกุตตร" ได้ทั้ง "เจโตสมถะ" 339
บุคคล จำพวกที่ 4 ไม่ได้อะไรสักอย่าง 339
"บุญ" ระดับปลาย เป็นอย่างไร ? จะได้อย่างไร ? 169
"บุพเพนิวาส" หรือ "บุพเพสันนิวาส" สิ่งเก่ากับสิ่งใหม่
อย่างไหนจริงแท้แน่ชัดกว่ากัน ? 14,182,204–205,308

"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" คือ ความรู้ลึกซึ้ง เพื่อล้างอาสวะใช่หรือไม่ ? 186
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" คืออะไร ? เกิดได้อย่างไร ?
หมายเอาแค่ไหน ? อย่างไร ? 14–16,179–202,205,307–309
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" จะเป็น "ญาณ" เป็น "วิมุติ"
ได้อย่างไร ? รู้อะไร ? แง่ไหน ? 183,185,186,198–199,206–207
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" จะระลึกไปทำไม ?
ได้ประโยชน์อะไร ? 15,179,180,185,187,188,193–194,198–199,204
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ตามเป้าหมายของพุทธวิชชา คืออะไร ? 202
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ที่แปลเป็นไทยไว้ในพระไตรปิฎกฉบับมาตรฐานหลวง 183
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ที่เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" นั้น เป็นอย่างไร ?
มีผลเสียอย่างไร ? 179–182,202–204,209–210
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" ที่เป็น "สัมมาทิฏฐิ" นั้น
เป็นอย่างไร ? เพื่ออะไร ? มีผลดีอย่างไร ? 205–210
"บุพเพนิวาสานุสติญาณ" แท้ ๆ อันนับเป็นอภิญญาระดับที่ ๔
เป็นพุทธวิชชา ขั้นที่ ๗ เป็นความรู้ยิ่งลึกซึ้งประณีตขนาดไหน ?
มีศักดิ์ศรีแค่ใดกันเชียว ? มิใช่ แค่เก่งเพราะได้รู้ว่า
แต่ก่อนเราเกิดเป็น เจ้า ก. เป็นเศรษฐี ข. เป็นกษัตริย์ ค. ฯลฯ
ตามโรคจิต "ปมด้อย" ชนิดหนึ่งของตน นั่น ๆ ดอกหรือ ? 179....(186)....210
"บุพเพนิวาสานุสติ" หมายถึงอะไรแท้ ๆ ? 21,183–187,317
"เบียวบาลี" คืออะไร ? มีกันอย่างไรบ้าง เป็นต้น ? 173,393,395,398,450,457,469,
470,473,529,530
เบื้อ,ใบ้ ใช่พุทธฤๅ ? 551
"เบื่องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึงอบายทุคติ
วินิบาต นรก" นั้น หมายถึงอะไร ? อย่างไร ? 214–215
"ใบไม้กำมือเดียว" กำไหวหรือยังล่ะ ? 304

หมวด ป

"ปกติ" ที่เป็นความหมายของ "ศีล" คืออย่างไร ? 408

"ปฏิจจสมุปบาท" อธิบายได้อย่างไร ? 202,317,320
"ปฏินิสสัคคะ" เป็นสภาพอย่างไร ? 510
"ปฏินิสสัคคานุปัสสี" เป็นอย่างไร ?
สลัดคืนขั้นไหน ? 254,284,434,435,555
ปฏิบัติ "กัมมัฏฐาน" ทำอะไร ? 445
ปฏิบัติ จรณะ ๑๕ มีอะไรบ้าง ? ปฏิบัติอย่างไร ?
และ มีสมังคีธรรมอย่างไร ? 521
"ปฏิบัติธรรม" ด้วย "ศีล-สมาธิ-ปัญญา" ทำอย่างไร ? 38
ปฏิบัติธรรมแบบ "ใจเร็วด่วนได้" หรือ แบบ "รีบลัด-เรียนลัด"
เป็นอย่างไร ? 51
"ปฏิบัติธรรม" แบบ "วิริยาธิกะ" แบบ "ศรัทธาธิกะ" แบบ "ปัญญาธิกะ"
ให้ผลแตกต่างกันอย่างไร ? 552
ปฏิบัติแบบมีสติ ก่อบัฏฐาน หรือ ก่อ "วุฏฐาน"
ด้วย "อุฏฐาน" นั้น คืออย่างไร ? 41,42
ปฏิบัติอย่างไร จึงไม่พ้น "ศีลพตปรามาส" ? 400-401
ปฏิบัติให้เกิด "ญาณทัสสนะ" ได้อย่างไร ? 310-313
ปฏิบันโน ต่าง ๆ : สุปฏิบันโน-อุชุปฏิบันโน-ญายปฏิบันโน
-สามีจิปฏิบันโน หมายถึงการปฏิบัติอย่างไร ? 180-181
"ปฏิปัสสัทธินิพพาน" เป็นสภาพอย่างไร ? 489
ปฏิสันฐาน (ปฏิสันถาร) คืออะไร ? อย่างไร ? 423
ปฏิสัมภิทาญาณ คืออะไร ? 43
"อัตถ" ต้องเข้าใจในอะไร ? 43
"ธรรม" ต้องรู้แจ้งถึงขนาดไหน ? 43
"นิรุตติ" ต้องรู้ในอะไร ? 43
"ปฏิภาณ" ต้องรู้อย่างไร ? 43
"ปฏิเสวนา" คืออะไร ? 157
"ปฏิเสวนา" กับอะไรดี ? 298-301
"ปณิหิตนิพพาน" เป็นสภาพอย่างไร ? 57

"ปมาทัฏฐาน" ขั้นหยาบ กลาง ละเอียด เป็นอย่างไร ? 444–452
"ปมาทัฏฐาน" คืออะไร ? ลักษณะอย่างไร ?
เกิดผลเสียอย่างไร ? 377,402,417–418
ปมาทัฏฐาน ที่ยังเป็น "สุรา" แปลว่าอะไร ? สภาพอย่างไร ? 446
ปมาทัฏฐาน ที่ยังเป็น "เมรย" แปลว่าอะไร ? สภาพอย่างไร ? 447
ปมาทัฏฐาน ที่ยังเป็น "มัชช" แปลว่าอะไร ? สภาพอย่างไร ? 447
ปมาทัฏฐาน เป็นความทุกข์ อย่างไร ? *(ดูที่ "ฐาน" ต่างๆ ได้อีก)* 417
"ปมาท" ระดับสูง เป็นอย่างไร ? 46,417
"ปโมทยัง" หมายความว่าอย่างไร ? 289
"ปรมัง สุขัง" หรือ "ยิ่งกว่าสุข" มีสภาวะอย่างไร ? 57
"ปรมัตถ์" นั้น เป็นเรื่องของอะไร ? สภาวะใดจริงที่สุด ? 14,81
"ปรมัตถธรรม" หรือ "สัจจธรรม" คืออะไร ?
หมายความว่าอย่างไร ? 413
แปลเอาสารัตถะเป็นที่สุดว่าอย่างไร ? 413
"ปรทัตตูชีวก" คือ ผีเปรตชนิดใด ? อยู่ที่ไหน ? 168,379
"ปรสัตตานัง" กับ "ปรปุคคลานัง" แปลว่าอะไร ?
หมายเอาแค่ไหนเป็นสำคัญ ? 139,149
"ประโยชน์สูง–ประโยชน์สุด" เป็นหลักของผู้มี "วิเวก" แท้จริงไหม ? 368
"ประโยชน์ แห่ง ประโยชน์" เอง หมายถึงการทำงานอย่างไร ? 19
"ปรินิพพาน" คือ นิพพานแบบไหน ?
มีได้กับพระอรหันต์ประเภทใดบ้าง ? 65
"ปริญเญยย" คือ สภาพใด ? หมายความว่าอย่างไร ? 535
"ปริยญาณ" ในเจโตที่ถูกแท้นั้น เป็นการรู้อะไร ?
อย่างไร ? ขนาดไหน ? 133,150
"ปริวัชชนา" คือ สภาพอย่างไร ? 340,441
"ปริสุทธ จิตตานัง ปรมโอทานัปปัตตานัง"
ความหมายว่าอย่างไร ? 362,363

"ปวิเวก" คืออะไร ? 385
"ปสัทธิ" หรือ "อภิกกันต" คืออะไร ?
แตกต่างจาก "ขิฑฑา" อย่างไร ? 503
"ปหานกิจ" ต่างๆ : ตทังคปหาน, วิกขัมภนปหาน,
ปฏิปัสสัทธิปหาน, นิสสรณปหาน, สมุจเฉทปหาน 468
"ปัจจยาการ" หรือ "ปฏิจจสมุปบาท"
คืออะไร ? อย่างไร ? 202,384
"ปัจจเวกขณญาณ" คืออะไร ? สำคัญแค่ไหน ? 251–252
ปัจจัตตัง – ปัจจุบัน – ปัจเจก สัมพันธ์กันอย่างไร ? 501
"ปัจจัตตัง เวทิตตัพโพ วิญญู หิ" หมายความว่าอย่างไร ? 39,64,401
"ปัจจัย" ที่พระอนาคามีติดอยู่นั้น มีอะไรบ้าง ? 35
"ปัจจุบันนิวาสานุสติญาณ" คืออย่างไร ? ดีหรือไม่ ? 206
"ปัจฉิมโอวาท" คืออะไร ? สำคัญไฉน ? 381–387
ปัญญา เกิดอย่างไร ? 233–235
"ปัญญาวิมุติ" คืออะไร ? 224,298,300
"ปัฏฐาน" คืออะไร ? *(ดูที่ "ฐาน" ต่างๆ ได้อีก)* 177
"ปัลลังเกน" แปลว่าอะไร ? 109
"ปาฏิหาริย์" คืออะไร ? ปาฏิหาริย์ของพุทธมีหรือไม่ ? 86,123,160,161,
171,221,304,305,462,463,466–467
"ปาฏิหาริย์" คืออะไร ? อย่างไรที่ไม่เป็นมิจฉาทิฏฐิ ? 159–169
"ปาฏิหาริย์" ต่าง ๆ
อิทธิปาฏิหาริย์ 89,161
อาเทสนาปาฏิหาริย์ 132,136,161
อนุศาสนีปาฏิหาริย์ 103,160,162,164,167
"ปาฏิหาริย์" ที่ถูกศีล ถูกธรรม ของพระบรมศาสดา
เป็นอย่างไร ? แค่ไหน ? 159–171,459

"ปาฏิหาริย์" ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อิดอัด (อัฏฏิยามิ) เบื่อ (หรายามิ)
เกลียดชัง (ชิคุจฉามิ) นั้น คือแบบใดบ้าง ?
เนื่องจากอะไร ? 167,305,326,459,465
บีด "นิพพาน" หรือ ไม่มีทางได้นิพพาน เช่น อย่างไร ? 191
"ปีติ" แปลว่าอะไร ? เกิดได้เมื่อใด ? 75,76,504,541–542
"ปีติ" แท้จริง เป็นองค์ประกอบแห่ง "ทิฏฐธัมมสุขวิหาร" จริงหรือไม่ ? 542
"ปีติ" เป็นสภาพที่ได้รู้ ได้เห็น ได้ยินอย่างไร ?
เรียกว่าอะไร ? เกิดขึ้นเมื่อใด ? 541–542
"ปีติ" แปลกันง่าย ๆ ว่าอะไร ? และ ความหมายแท้ ๆ ว่าอะไร ?
เป็นการเกิดของอะไร ? อย่างไร ? 504
ปุคคลาธิฏฐาน กับ ธัมมาธิฏฐาน มีบทบาทอย่างไร ? 426
ปุคคลาธิฏฐาน แบบโลกียอภิญญา อธิบายโสตทิพย์อย่างไร ? 122,426
ปุคคลาธิฏฐาน หมายถึงอะไร ? *(ดูจาก "ฐาน" ต่าง ๆ มีละเอียดกว่านี้)* 80
"ปุญญาภิสังขาร" เกิดได้อย่างไร ? 426
ปุถุชน โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี มีอะไรเหมือนกัน ? 402
"ปุพเพนิวาสานุสติญาณ" ที่มีประสิทธิภาพที่สุด
คืออะไร ? เป็นอย่างไร ? 204–206,496–498
"ปุพเพนิวาสานุสติญาณ" เป็นไฉน ? สำคัญอย่างไร ?
แตกต่างจาก "อนาคตังสญาณ" อย่างไร ? 496
"ปลุกพระ" ดีหรือไม่ ? ใครปลุกใครกันแน่ ? 460
เป้าหมายของพุทธศาสนาคืออะไร ? 90,123,462
เปรียบเทียบชาวนาทำนา กับผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างไร ? 245
แปลกหรือ ที่ "มรรค" คือ "ผล" ? 457

หมวด ผ

"ผล" ของพุทธวิชชา ทุกวันนี้ ยังมีจริงอยู่หรือ ? และจะมีกันจริงได้ล่ะหรือ
แม้แต่ขั้น "ตาทิพย์หูทิพย์" หรือ เหาะเหินเดินน้ำดำดิน ฯ ?
และมันเป็นอย่างไรกันแท้ ? 176–177,88.....

"ผล" ของพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้ มีกันอย่างไร ? เป็นอย่างไร ? 461–462
"ผล" ของสัมมาอริยมรรค นั้น เป็นอย่างไร ? 456
"ผล" จึงคือ "มรรค" อันบริบูรณ์ เป็น "สัมมา" ครบถ้วนแท้.....งงไหม ?
ที่ว่านั้น ท่านเข้าใจอย่างไร ? 456–457
"ผล" สุดยอดแห่งธรรมนั้น คืออะไร ? 457
"ผล" แห่งความคิด ความต้องการนั้น จะเพื่อผู้อื่น หรือ เพื่อตน
จะรู้ได้อย่างไร ? พิจารณาอย่างไร ? 137
"ผล" แห่งศาสนาพุทธนั้น คืออย่างไร ? ขั้นใดสูงต่ำกว่ากันอย่างไร ?
และผลที่หมายสูงสุดนั้น ตัดรอบเอา "จุด" อะไร ? แค่ไหน ? 201–202
ผัสสะ สังสัคคะ สังขาร เป็นความหลงได้อย่างไร ?
ถ้ารู้ได้เท่าทันจะมีคุณค่าขนาดไหน ? 191...
ผาสุวิหาร แปลว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ?
จะมีได้เป็นได้อย่างไร ? 230–231
"ผี" คืออะไร ? หมอผี–ปราบผีแท้ โดยปรมัตถ์หมายถึงอย่างไร ?
ปรทัตตูชีวกผี เป็นผีแบบไหน ? อยู่ที่ใด ? 168
"ผีหลอก" แท้ขั้นสูง หมายถึงอะไร ? 406
ผู้เกิด "ฌาน" เป็นอย่างไร ? 24
ผู้เข้าใจได้เพียงปัญญา แต่ไม่เคยหัดละโลภ–ละโกรธจริง ๆ แล้ว
"จิต" เราจะเป็นผู้บรรลุสำเร็จมี "วิมุติ" จริงนั้น เป็นไปได้หรือไม่ ? 310
ผู้เข้าถึงแล้วซึ่ง "วิชชา ๘ จรณะ ๑๕" เป็นอย่างไร ? 546
ผู้คือ "ทาส" การถูกครอบงำขนาด "กล้าเลว–ร้ายแล้ว" คือใคร ?
จิตของผู้นั้นเป็นอย่างไร ? 445
ผู้งามบริบูรณ์ ลงช่องลงรอยทุกส่วนทุกสิ่งนั้น
มีอยู่องค์เดียวเท่านั้น คือใคร ? 336
ผู้จะปฏิบัติธรรม หรือ ผู้ยังไม่บรรลุถึงขั้นปลายสุดใดก็ตาม
จะต้องมีกรรมฐาน ลักษณะอย่างไร ? 398
ผู้จะมี "ฌาน" ของพุทธศาสนา เป็นสัมมาทิฏฐิ
จะมีการปฏิบัติ หรือ มีการกระทำอย่างไร ? 543

"ผู้เจริญอนันตัง" หรือ ผู้ประเสริฐยิ่งๆขึ้นไปเรื่อยๆ นิรันดร
ไม่มีความตกต่ำลงอีก คือใคร ? 330
ผู้แจ้งธรรม เห็นธรรม ถึงธรรม เป็นธรรม หมายถึงอย่างไร ? 73
ผู้ใจแท้ถึง "สัจจธรรม" คือใคร ? สำคัญแค่ไหน ? 197
ผู้ฉลาดรู้จัก "อธิจิต" (สมาธิ กุสโล) แท้จริง
เป็นผู้มีอะไร ? มีความพยายามอย่างไร ? 422
ผู้ชนะแท้ (ชินะ) "ผู้เหนือโลก" ของพุทธศาสนา (โลกุตตร) คือใคร ?
จะต้องเป็นผู้มีอำนาจเหนืออะไร ? ที่ไหน ? อย่างไร ? 119,342
ผู้ใดจะไปมี "อภิญญา" มากมาย เก่งกาจครบอภิญญาอีก 5 อย่าง
แต่ไม่มี "อาสวักขยญาณ" ผู้นั้นจะใช่พระอรหันต์
ของพุทธศาสนาหรือไม่ ? 306–307
ผู้ใดจะรู้ว่า ตนมี "ฌาน" แล้ว หรือยัง จะต้องปฏิบัติอย่างไร ? 534
ผู้ใดมีจิตพ้นมิจฉาทิฏฐิ และ พ้นสักกายทิฏฐิ แม้ยังไม่พ้น "อัตตานุทิฏฐิ"
"สาเฐยย" จะเป็น "เสฏฐา" ขึ้นมาบ้าง สังขารจะเป็นอะไร ? 426
ผู้ใดยึดอยู่แค่ "อภิชฌาวิสมโลภะ" คือ ยึดอย่างไร ? 416
ผู้ใดรู้จิต เห็นจริงในตนอยู่ว่า เราทำได้ เรามีอยู่จริง ทั้ง "วุฏฐาน"
ทั้ง "อุฏฐาน" ในขณะนั้น ได้ชื่อว่า กำลังเป็นผู้พ้นอะไร ? 414
"ผู้ใดเห็นธรรม (พุทธธรรม) ผู้นั้นเห็นเรา (พุทธเจ้า)"
หรือ "ผู้ใดถึงธรรม ผู้นั้นถึงเรา นั่นเอง"
ข้อความนี้ มีความหมายลึกซึ้งเพียงใด ? 428
ผู้ได้ธรรม มีธรรม เป็นธรรมแล้วจริง ผู้นั้น จะมีธรรมเป็นอาชีพ
เป็นที่สุดจริงๆ หมายถึงอย่างไร ? 347
"ผู้เดียว–เป็นอยู่คนเดียว" หรือ "เอโก" นั้น หมายถึงอย่างไรกันแน่ ?
สัมพันธ์กับคำว่า "วิเวก" หรือไม่ ? 361
ผู้ถึงซึ่ง "ปวิเวก" หรือ เป็นผู้บรรลุ "วิเวก" อย่างแท้จริง
จะต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง ? 385

ผู้ถึงซึ่ง "วิเวก ๓" แล้วบริบูรณ์สูงสุด คือ ผู้ยังมีพร้อมทั้ง กายกรรม–
วจีกรรม–มโนกรรม เป็นอย่างไร ? 369
ผู้ถึง "พุทธ" แท้ เป็นผู้มีลักษณะอย่างไร ? มีการกระทำชนิดไหน ? 424
ผู้ถึง "สุญญตา" หรือ ผู้ถึง "อมตธรรม" เป็นผู้ไม่เกิดไม่ตายโดยลักษณะใด ? 19
ผู้ที่จะเกิด "ญาณทัสสนะ" จนพาให้มี "มโนมยิทธิ" เป็นวิมุตติ
เป็นวุฏฐานได้แท้ เพราะเกิดอะไร ? อย่างไร ? 307
ผู้ที่จะต้องหนีผู้ หนีคนออกไปอยู่ป่าอยู่เขา จึงจะพอทนได้ คือ
ผู้ที่มีเจโต หรือ ปัญญาขนาดใด ? 341
ผู้ที่ได้ "เจโตปริยญาณ" เป็น "สามัญผล" แล้ว
รู้อะไรบ้าง ? มีอะไรบ้าง ? 186
ผู้ที่ได้ชื่อว่า "วสวัตตี" หรือ มี "เจโตวสิปปัตตะ" นั้น เป็นผู้รู้
และทำได้สำเร็จในอะไร ? และได้ฉายาว่าอย่างไร ? 453
ผู้ที่ถึงนิพพาน หรือ ผู้มี "ฌาน" แท้ ๆ แบบพุทธ เป็นคนขี้เกียจหรือ ? 18
ผู้ที่ทำอะไรอยู่ หากไม่มี "ชอบ" ไม่มี "ชัง" เป็นบทบาทของจิตเลยจริง ๆ
ผู้นั้นคือใคร ? เรียกว่าเป็นผู้ได้อะไร ? 384
ผู้ที่มี "จิต" เบื่อความซ้ำนั้น เพราะมีอะไรอยู่ในอาสวะ ?
และไม่เกิดอะไรเพิ่ม ? 295
ผู้ที่มี พฤติกรรมเยี่ยมยิ่ง เป็นที่หนึ่ง และ มีคนเดียวจริง ๆ
คือ ยอดแห่งผู้มี "วิเวก" คือใคร ? 391
ผู้ที่ยังมี "ตัวตน" และ มี "พยาบาท"
จะมีลักษณะอาการทางกายและใจอย่างไร ? 300
ผู้ที่ยังไม่ได้สร้าง "เจโต" ต้องทำอะไรบ้าง ? เพื่ออะไร ? 341–342
ผู้ที่หลง "นั่งหลับตา" ปั้นรูป ปรุงรส สร้าง "อัตตภาพ"
หลงอะไร ? หลงอย่างไร ? 489
ผู้ที่ "วิฏฐาน" อาการหนัก โดยทำตนเป็น "กับดักสัตว์" เป็นดั่งผู้วางเหยื่อ
ล่อปลาเพื่อฆ่าปลาฉะนั้น หมายถึงอย่างไร ? 379

ผู้ที่เห็นแจ้งในความเกิดดับ เข้าใจในความหมุนไปเคลื่อนไป
เวียนไปของสัตว์โลก และสรรพสิ่ง ได้แท้
เพราะเกิดอะไร ? อย่างไร ? 307
ผู้บรรลุได้โดยไม่ต้อง "นั่งหลับตา" ทำฌานเลย กับ ผู้บรรลุโดยนั่งหลับตา
ทำฌาน อย่างไหนจะเป็นผู้เยี่ยมกว่ากัน ? 343
ผู้บรรลุธรรมของพุทธ จะบรรลุด้วย "ปัญญาอันยิ่ง" อย่างไร ? 255
"ผู้บรรลุธรรม" คือ ผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่นแน่หรือ ? ทำไม ? 510–513
ผู้บรรลุธรรมจริง จะต้องแสดงธรรมให้เป็น "สวากขาตธรรม"
ตามอย่างพระบรมศาสดา คือ อย่างไร ? 470
ผู้บรรลุ "จุตูปปาตญาณ" รู้อะไร ? อย่างไร ? 220
ผู้บรรลุธรรมได้รวดเร็วง่ายดายมีบารมีอะไร ? 340–343
ผู้บรรลุธรรมนั้น จะไม่ทุกข์เลย ด้วยเหตุด้วยปัจจัยเพียงเท่าใด ? 172–173
ผู้บรรลุธรรม มีสภาวะแห่งคุณธรรมอย่างไร ? 172–173
ผู้บรรลุ แม้ "อรูปจิต" ขั้น "สัญญาเวทยิตนิโรธ" เป็นไฉน ? 550
ผู้บรรลุเร็วจะเก่งกาจ จะรู้ยิ่งไปกว่า ผู้บรรลุช้า ใช่ หรือ ไม่ ? ทำไม ? 42–43
ผู้บรรลุ "วิเวก" สูงสุด จะเหลือเชื้อของ "ปมาทัฏฐาน" อยู่ใน "จิต"
แม้เพียงธุลีละอองได้หรือไม่ ? และจะซาบซึ้งในคำว่า
"อุฏฐาน" และ "วุฏฐาน" ขนาดไหน ? เพียงใด ? 396
ผู้บรรลุ "อรหัตตผลจิต" จริง จะกล้าทนได้ต่ออะไรบ้าง ? 298–300
ผู้บรรลุ "อาสวักขยญาณ" นัยะเดียวกับพระพุทธองค์ บรรลุอย่างไร ? 323
ผู้บริสุทธิ์ "ศีล" นั้น ชื่อว่า เป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" แท้ ๆ
สำหรับพุทธศาสนาที่ถูกต้อง จริง ๆ เชื่อไหม ? 161–162,167,171
ผู้เป็น "สรณะ" แท้ ๆ นั้น คืออย่างไร ? 223–231
ผู้เป็นพระอรหันต์ของพุทธแท้ มีอะไรเป็นสำคัญจริง ๆ ?
และจะต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ? 306
"ผู้ไปตลอดพรหมโลกได้" แต่ถ้าไม่รู้เท่าทันมัน ก็ยังไม่สิ้นอะไร ? 119

ผู้ไปหลงเอาแต่ "การรู้" ได้แต่บัญญัติ–ภาษา–วาทะ มาเป็น "กัมมัฏฐาน" เป็น "มิจฉาทิฏฐิ" พวกไหน ? 399
ผู้พ้นมิจฉาทิฏฐิ ตามรอบ ตามขั้น เป็นอย่างไร ? 438–442
ผู้พ้นหมดสิ้น รู้แจ้งใน "มิจฉาทิฏฐิ" จนเป็นปัจจุบันสุดท้ายได้จริง ถูกตัวแท้ ผู้นั้นจะทำงานอยู่อย่างไร ? 439
ผู้พ้น "วิจิกิจฉา" เป็นอย่างไร ? สุดท้ายมีลักษณะอย่างไร ? 227,228,502
ผู้พ้น "อวิชชาสังโยชน์" กันเป็นที่สุดแท้ จะต้องรู้ เข้าใจ หยั่งสัมผัสได้ในตน ในจิต ที่เป็นสังโยชน์ชนิดไหนบ้าง ? 431
ผู้พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" เป็นที่สุด จะมีสภาพอย่างไร ? จะต้องทำอย่างไร ? 437,438,442
ผู้มี "เครื่องอยู่ผาสุก" มีคุณวิเศษจริงนั้น จะมีการกิน การอยู่ การหลับ การนอน เป็นอย่างไร ? แบบไหน ? 231
ผู้มีความสามารถ "รู้" ในจิตนั้น ๆ ถูกจริง ชัดจริง เรียกว่ามีอะไร ? 383
ผู้มี "เจโต" แก่กล้า มีสภาวะจิตอย่างไร ? 340–341
ผู้มี "ฌาน" แบบพุทธศาสนาที่ถูกแท้ จะมีอะไรด้วย ? จะรู้อะไร ? อย่างไร ? 70,507
ผู้มี "ฌาน" จะสามารถทำการทำงานต่าง ๆ ได้หรือไม่ ? เหตุใด ? 66
ผู้มี "ฐาน" หมายถึงอะไร ? *(ดูที่คำว่า "ฐาน" ต่าง ๆ นั้นได้อีกด้วย)* 443
ผู้มีนิพพานแล้ว เป็นอย่างไร ? 17
ผู้มี "มโนสัญเจตนา" มีสภาวะจิตอย่างไร ? 430
ผู้มี "มรรค" แท้ ๆ คือ "อนาคามีมรรค" เป็นผู้รู้อยู่ เห็นอยู่ (ชานโต–ปัสสโต) อย่างไร ? จึงจะถือว่า พ้นมิจฉาทิฏฐิ ? 406
ผู้มี "รู้" แต่ "ทำตามที่รู้" ยังไม่สำเร็จเด็ดขาด ผู้นั้นกำลังเป็นผู้พ้นอะไร ? 414
ผู้มี "วิชชา" ขั้น อาสวักขยญาณ เป็นอย่างไร ? 554

ผู้มี "วุฏฐาน" แล้วจริงๆ จะต้องมี "กัมมัฏฐาน" หรือไม่ ?
และไม่หลงในอะไร ? 383–384
ผู้มี ศีลสิกขา จิตสิกขา ปัญญาสิกขา จะต้องเป็นอย่างไร ? 463
ผู้มี "สมาธิ กุสโล" นั้น สามารถทำจิตได้อย่างไร ? ขนาดไหน ? 424–455
ผู้มี "สัญญาเวทยิต" คือ มี อากาสานัญจายตนสัญญา,
วิญญาณัญจายตนสัญญา, อากิญจัญญายตนสัญญา,
เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา นั้น เป็นเช่นไร ? 549,550
ผู้มี "สัปปุริสธรรม 7" รู้อะไร ? 292
ผู้มี "สัมมามรรค" หรือ "สัมมาอริยมรรค" คืออย่างไร ?
เป็นผู้ถึงขั้นไหน ? มีความเห็นเกี่ยวกับโลกอย่างไร ? 223,456–457
ผู้มี อมตธรรม หรือ ผู้ถึงที่สุดแห่ง "ความเกิด–ความดับ"
เรียกคนผู้นี้ว่าอย่างไร ? และจะมีชีวิตอยู่อย่างไร ? 290
ผู้มี "อรห" เป็น "อัตต" มีได้จริงหรือไม่ ? 19
ผู้มี "อิทธิวิธ" คือ ผู้มีความเก่งเพียงใด ? ทำอะไรได้บ้าง ?
อย่างไรเป็นความหมายสูงสุด ? 103–106
ผู้มี "อิทธิวิธ" แท้ของพุทธศาสนา จะอยู่อย่างไร ? 110
ผู้มี "อุตตริมนุสสธรรม" จริงนั้น จะมีลักษณะอย่างไร ?
เปรียบเหมือนอะไร ? 472
ผู้ไม่พ้น "ศีลพตปรามาส" ยิ่งแท้ๆ
จะมีการปฏิบัติถึงมรรค–ผลหรือไม่ ? เพราะอะไร ? 401
ผู้ไม่มี "กัมมัสสกตาญาณ" หรือ มี "มิจฉาทิฏฐิ" ในข้อที่ 10
จะมีความเห็นเป็นอย่างไร ? 469
ผู้ไม่มี "ชาติหน้า" คือใคร ? 19
ผู้ไม่มี "อุตตริมนุสสธรรม" แล้ว ยังอ้อแสดงนั้น
เป็นผิด เป็นภัย อย่างไร ? เพียงใด ? 458–459
"ผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่น" ควรเป็นอย่างไร ? 510
ผู้ไม่เวียนกลับ มีสภาวะอย่างไร ? 408

ผู้ยิ่งหลงจริงจังกับอดีตอยู่เท่าใด จึงยิ่งได้ชื่อว่า ยิ่ง "สัญญาวิปลาส" เท่านั้นๆ ความหมายว่าอย่างไร ? 182
ผู้เยี่ยมยอดใน "วุฏฐาน" และ "อุฏฐาน" รอบถ้วนแน่ๆ เป็นผู้มี "กรรม" เป็นที่สุด คืออย่างไร ? 397
"ผู้รู้จะพึงติเตียนเราด้วยศีล" แท้ๆ ก็ยังไม่ยอมสำนึก จะเกิดผลอย่างไร ? 464
ผู้รู้แจ้งใน "สัจธรรม" คือใคร ? รู้อย่างไร ? 16,20,197
ผู้รู้แจ้ง และ ทำได้ใน อธิจิต 7 (สมาธิ 7) เป็นสัมมาถึงที่สุด ได้ชื่อว่า มีอะไร ? 457
ผู้รู้ ผู้เข้าใจแจ้งสิ้น ผู้หยั่งสัมผัสได้ในตนขนาดใด จึงจะพ้น ความเป็น "มายา" ที่เป็น "มารยา" ? 431
ผู้รู้รายละเอียด รู้สภาวะของจิตจริงๆทุกสภาพ และ ทำได้จริง ผู้นั้น คือใคร ? ได้ชื่อว่าอะไร ? 428
"ผู้รู้" หรือ ผู้เกิดญาณ (ผู้บรรลุ "จุตูปปาตญาณ") จะเข้าใจแจ้งในอะไร ? แค่ไหน ? 219–220
ผู้ "รู้เห็น" จิตของตน เห็นอะไร ? อย่างไร ? 408
ผู้สั่งสม "อรหัตตผล" กระทั่งสุดยอด เรียกว่าอะไร ? 314
"ผู้เห็นธรรม" ซึ่งเท่ากับ "เห็นตถาคต" นั้น เห็นอย่างไร ? 308
ผู้หมด "ตัวตน" ที่จิตแล้ว จะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยวิธีใด ? และได้ชื่อว่า อย่างไร ? 292
ผู้หลง หลงอะไร ? 503
"ผู้เหนือโลก" ของพุทธศาสนา อยู่เหนืออะไร ? เป็นอย่างไร ? 342,453
ผู้อยู่ "ท่ามกลางพระนคร" คืออย่างไร ? 222,223
ผู้อยู่เหนือความเกิดดับเป็น "โลกุตตระ" นั้น เป็นอย่างไร ? 19,156
ผู้อยู่เหนือพรหม (นิรุทธา หรือ นิโรธ) คือ ผู้มีสภาพอย่างไร ? 120
ผู้อยู่เหนือโลก (โลกุตตร) จะทนต่อแรงโลกได้เป็นอย่างไร ? อยู่อย่างไร ? ไม่เกิดอีกจริงหรือ ? 19,156

ผู้อยู่เหนือโลกแล้ว หรือ ผู้พ้นโลกแล้ว
แต่ยังคือผู้อยู่ในใจกลางของโลกแท้ ๆ นั้น หมายความว่าอย่างไร ? 222
ผู้โอปปาติกะ คือใคร ? ทำไมเรียกเช่นนั้น ? 407

หมวด ฝ

ฝ่นของ "ถีนมิทธะ" กับ ฝ่นของ "อุทธัจจะ" คือสภาพอย่างไร ?
แตกต่างกันอย่างไร ? 516
"ฝ่นเฟื่อง" (อุทธัจจะ) ชื่นชมกามรสอยู่กับวิมาน
หมายถึงสภาวะธรรมอย่างไร ? เป็น "ฌาน" หรือ ? 493,495,500

หมวด พ

พ้น "กามตัณหา" ได้ไหม ? 486
พ้น "กามสุขัลลิกะ" อย่างไร ? 486
พ้นมิจฉาทิฏฐิ อย่างไร ? เมื่อใด ? 291,405–406,414,426,439
พ้น "นานัตตสัญญา" เป็นอย่างไร ? 539
พ้น "โมหะ" อย่างไร ? 503
พ้นโลก ดับโลก เป็นอย่างไร ? 225,226
พ้น "วิจิกิจฉา" อย่างไร ? มีขั้นตอนอย่างไร ? 11,33,34,45,56,144,
145,176,227,232,239,246,250,251,
255,292,414,457,501,502,520,541
พ้นวิจิกิจฉาสังโยชน์ เป็นสภาวะอย่างไร ? 65,341–342
พ้น "สักกายทิฏฐิ" เป็นอย่างไร ? เมื่อไร ? 291,426,436,443,468
พ้น "อวิชชา" สูงสุด เป็นอย่างไร ? 541
พ้น "อัตตานุทิฏฐิ" เป็นอย่างไร ? 313,415–416,426,437,442–443
พ้น "อุทธัจจะสังโยชน์" ขั้นสุดท้าย เกิดอะไร ? 541
"พยาบาท" คือ สภาพจิตอย่างไร ? มาจากไหน ? 484,486,490
"พรสวรรค์" คือ อะไรกันแท้ ? 279
"พรหม" หมายถึงอะไร ? 116–120

"พรหมจาร" คืออะไร ? 486
"พรหมโลก" คืออะไร ? อยู่ที่ไหน ? 115,117–120,212
พรหมชั้นต่าง ๆ 117,119–120
"รูปพรหม ๑๖" 119–120
1. ปาริสัชชาพรหม 2. ปุโรหิตาพรหม 117,119
3. มหาพรหม 4. ปริตตาภาพรหม 5. อัปปมาณาภาพรหม 119
6. อาภัสสราพรหม 7. ปริตตาสุภาพรหม
8. อัปปมาณาสุภาพรหม 119,120
9. สุภกิณหาพรหม 10. เวหัปผลาพรหม 11. อสัญญีพรหม 120
12. อวิหา 13. อตัปปา 14. สุทัสสา 15. สุทัสสี 16. อกนิฏฐาพรหม 120
"อายตนพรหม ๔" หรือ "อรูปพรหม" 120
1. อากาสานัญจายตนพรหม 2. วิญญาณัญจายตนพรหม 120
3. อากิญจัญญายตนพรหม 4. เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม 120
"พรหมลิขิต" คืออะไรกันแท้ ? 279
"พระ" ของพุทธศาสนาแท้ ๆ ต้องไม่ "ปลุกเสก"
จึงจะเป็นผู้มี "ปาฏิหาริย์" จริงแท้ถูกธรรม 167
"พระจันทร์–พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมาก" นั้น หมายถึงอะไร ? 112
"พระเจ้า" แท้ หรือ "บิดมห" จริง
หมายถึงอะไร ? 114,276–279,425,427,450
พระต้องยึด "วินัย" ทั้งหลาย "ศีล" ทั้งสิ้น กฎระเบียบต่าง ๆ นั้น
เพื่อใคร ? เพราะเหตุใด ? 512
พระที่ทำพิธีปลุกเสกพุทธคุณ ใส่ อิฐ หิน ดิน ปูน โลหะ ฯลฯ นั้น
ผิดศีลด้วยหรือ ? เพราะเหตุใด ? 9
พระที่ไม่รด–ไม่พรมน้ำมนต์เลย ไม่ละเมิดศีล ไม่ด่าง ทำตามคำสอน
พระบรมศาสดาได้บริสุทธิ์บริบูรณ์จริง นับเป็นผู้มี
"ปาฏิหาริย์" ได้ไหม ? และ เป็นปาฏิหาริย์แบบใด ? 164

พระบรมศาสดาของพุทธตรัสว่า พระองค์อดอัด เบื่อระอา เกลียด
ใน "ปาฏิหาริย์" ชนิดใด ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 161,264
พระบรมศาสดาทรงสอนว่า "ไม่ให้ประมาทแม้โทสภัย
อันมีประมาณน้อย" หมายถึงอะไรบ้าง ? 225
"พระ" ผู้เปรียบประดุจ "มะม่วงที่เน่าอยู่ข้างใน จึงหลุดจากขั้วเอง"
หมายความว่าอย่างไร ? เพราะเหตุใด ? 476
"พระพาหิยทารุจิริยะ" บรรลุธรรมในขณะใด ? เมื่อไร ? อย่างไร ? 42
พระพุทธเจ้าทรงเน้น "ความสำคัญ"
ในเบื้องต้น–ท่ามกลาง–บั้นปลาย หรือไม่ ? 24–25
พระพุทธเจ้า "ปรินิพพาน" ด้วยแบบไหน ? อย่างไร ? 298
พระพุทธเจ้าสรรเสริญคนผู้หยุดอยู่ในกุศลธรรมหรือไม่ ? ทำไม ? 157
พระพุทธศาสนา เสื่อมเพราะใคร ? 401
พระพุทธองค์เคยตรัสเปรียบ ผู้ปราศจากกิเลสมลทิน
เป็นผู้หมดภาระสิ้นกิจแล้วนั้น เหมือนอะไร ? 108
พระพุทธองค์ได้ตรัสบริภาษผู้แสดง "อิทธิปาฏิหาริย์" ว่าอย่างไร ? 90,121
เพราะทรงเล็งเห็นโทษใน "อิทธิปาฏิหาริย์" แง่ใดบ้าง ? 90,91
พระพุทธองค์ตรัสความอัศจรรย์ให้ปหาราทะฟังว่า อย่างไรบ้าง ? 25
พระพุทธองค์ถึงกับตรัสว่า "เกลียด" ว่า "ไม่ชอบใจ"
ว่า "พระองค์ละเบื่อ" เพราะเรื่องอะไร ?
จึงเป็นปานนั้น 121,123,326,463
พระพุทธองค์ ทรงบริภาษ "อาเทศนาปาฏิหาริย์" หรือไม่ ? 132
พระพุทธองค์ ทรงบริภาษ "อิทธิปาฏิหาริย์" หรือไม่ ? 89–92
พระพุทธองค์ ทรงสรรเสริญเดรัจฉานวิชชา หรือ ? 323–327
พระพุทธองค์ ท่านเน้นเรื่องความเป็นอยู่ธรรมดาๆ อย่างไร ? 172,174
"พระโพธิสัตว์" คือ ปุถุชน หรือ นักสร้าง นักก่อทางโลกๆ
ได้ไหม ? เพราะเหตุใด ? 65

พระโพธิสัตว์ ที่ภูมิแห่ง "อรหันต์" บริบูรณ์แท้แล้ว
ท่านจะ "ปรินิพพาน" เมื่อใดชาติใดๆ ได้หรือไม่ ? 65
พระโพธิสัตว์ มุ่งมั่นทำอะไร ? 328–330
พระยศ หรือ แม้พระพุทธเจ้า เป็น "เตวิชโช" อย่างไร ? 323
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเห็นว่า "ฌาน ของดาบส"
ที่ทรงเรียนจากฤาษี เป็น "สัมมาทิฏฐิ" หรือ ? 2
พระโสดาบัน ผู้พ้นมิจฉาทิฏฐิ มีสภาวะจิตอย่างไร ? 408,409
พระโสดาบัน–พระสกทาคามี–พระอนาคามี–พระอรหันต์
มีจิตสงัดจากอะไรบ้าง ตามลำดับ ? 362
"พระ" หรือ ผู้ปฏิบัติธรรมแท้จริง จะต้องมีอะไรให้พร้อม
จึงจะส่งเสริมให้เกิดผลเป็นปฏิเวธ หรือ ภาวนา ? 394
"พหิทธา จ สัพพนิมิตเตหิ จิตตัง วิวิตตัง โหติ" ความหมายว่าอย่างไร ? 262
"พระอนาคามี" ที่จะก้าวสู่ความเป็น "พระอรหันต์"
จะต้องปฏิบัติอย่างไร ? จึงจะพ้น "สักกายทิฏฐิแห่งจิตในจิต"
ถึงธรรมในธรรม 239,436
"พระอนาคามี" แท้ มีสภาวะจิตอย่างไร ?
"รู้" อะไร ? 236–238,405–408
พระอนาคามี เป็นผู้รู้จัก "จิต" เพียงใด ? มีโทสะได้ไหม ?
เหตุปัจจัยอะไรที่ทำให้ท่านโกรธ ? มีอะไรเป็นสังโยชน์ ? 236–238,487
พระอนาคามี–พระสกทาคามี–พระโสดาบัน มีฌานหรือไม่ ? 35
พระอนาคามี มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่าอะไร ? 407,487
"พระอนุศาสนี" เป็นอย่างไร ? 466---
"พระอรหันต์" ของพุทธ คือใคร ? มีคุณธรรมอย่างใด ?
มีสภาวะจิตอย่างไร ? เก่งอย่างไร ? 34,47,48,110,258,259,301,302,323
พระอรหันต์ คือ คนเป็นๆที่เป็นอย่างไร ? 371
พระอรหันต์ คือผู้สงบจากอะไร ? เมื่อไร ? และในอิริยาบถใด ? 34,48

พระอรหันต์ "ง่วงนอน" ได้ หรือ ไม่ ? เพราะเหตุใด ? 509
พระอรหันต์ ต้องมี "ฌาน" เป็นสามัญจริง ๆ เพราะเหตุใด ? 26,33–34,47,70
พระอรหันต์ ท่านทำเหมือนปุถุชนธรรมดา แต่ท่านมีสติรู้ในอะไรบ้าง ? 509–510
พระอรหันต์ ท่านมี "อุภโตภาควิมุติ" มีความเป็น "จตุปฏิสัมภิทาญาณ"
ผสมผเสอยู่บ้าง ทุกองค์หรือ ? คืออย่างไร ? 335
พระอรหันต์ ทุกท่าน จะต้องมีอาสวักขยญาณ หรือ ไม่ ? 324
และมี "อิทธิวิธี" ที่เป็นความเก่งทาง "นามธรรม" ทุกองค์
จริงหรือไม่ ? อย่างไร ? 302
พระอรหันต์ ทุกรูป จะต้องเป็น "สุกขวิปัสสโก" หมดทุกองค์หรือ ?
เพราะอะไร ? 315
พระอรหันต์ แท้ "ทรงธรรม ทรงวินัย ที่เป็นพุทธ"
จะเหาะหรือ ไม่ ? เพราะเหตุใด ? 110
พระอรหันต์ บริบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ถึงซึ่งอะไร ?
และมีวิมุติชนิดใดบ้าง ? 298
พระอรหันต์ แบบต่าง ๆ มีอะไรบ้าง ?
และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ? 330–331
1. แบบ "สุกขวิปัสสโก" คืออย่างไร ? 301,304–306,314,
315,323,324,327,330,331,336
2. แบบ "เตวิชโช" เป็นอย่างไร ?
ปฏิบัติได้อย่างไร ? 306,311,315,316,323,330–331,336
3. แบบ "ฉฬภิญโญ" มีอิทธิวิธีพิเศษ
แถมทางไหนบ้าง ? 302,305,306,323–328,330,336
4. แบบ "จตุปฏิสัมภิทาญาณ" คืออย่างไร ? 306,312,329–331,334,336
พระอริยะ คือ ใคร ? 285
พระอริยะเจ้า ของพุทธศาสนาแท้ ๆ ทุกขั้น จะต้องมี "ฌาน"
ทุกท่านหรือ ? ทำไม ? อย่างไร ? 23,25,35

พระอริยเจ้า ของศาสนาพุทธนั้น ทำงานด้วยความเห็นอย่างไร ? 274,282,286
แต่ "พระ" ผู้มี มิจฉากัมมันโต ทำงานอย่างไร ? 275
พระอริยเจ้า จะนั่งหลับตาทำสภาพ "อสัญญี" เมื่อไร ? เพราะเหตุใด ? 495
พระอริยเจ้า ที่มีวิชชา มีอภิญญา ท่านจะเสกสร้าง บันดาล พิลึกอัศจรรย์
แบบรูปธรรมหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? 80
พระอริยะ แต่ละระดับ แต่ละขั้น มีองค์ประกอบเท่ากันหรือไม่ ? 337
พระอริยะ ที่เป็นพระอรหันต์แล้ว จะต้องไม่มาเกี่ยวข้องกับคน
หรือ อยู่ใกล้ ๆคนกระนั้นหรือ ? ทำไม ? เหตุใด ? 284
"พระ"(อริยะ)นั้น ทำงานเป็นครูแท้ๆจริงๆ เป็นครูแค่วจีกรรมเท่านั้นหรือ ?
และ การงานอะไร ที่ไม่ใช่แก่นสารของ"พระ" ? 283—284
พระอริยบุคคล แต่ละระดับ จิตสงัดจากอะไร ? 359,362
พระอริยะ พระอรหันต์ และ พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นผู้มีคุณธรรม
อันหนึ่งอันเดียวที่เทียบเท่าเสมอกันหรือไม่ ? 336
"พระอริยะสักขีพยาน" หรือ พระอริยะขั้น "กายสักขี"
เป็นอย่างไร ? มีประโยชน์มากน้อยเพียงไร ? 334—335
พฤติกรรมของ "ความเป็นจิต" ที่มีสติเต็มทำงานรู้ คืออย่างไร ? 508
พวกนักคิด ที่ไม่รู้จัก "จิต—วิญญาณ" ได้แต่เรียนภาษา "อนัตตา"
และ มีความโน้มเชื่อเอนไปข้าง "อุจเฉททิฏฐิ"
จะมีทางได้นิพพาน หรือไม่ ? เพราะอะไร ? 191
"พหุชนหิตายะ" หมายถึงใคร ? 223
"พอดี" นั้น ขนาดใด ? 137
"พึงความไม่ลงตัว" หรือ "พึงสิ่งที่ยังไม่ชัดแจ้งแจ่มใจ"
หมายถึงอะไร ? 11
"พุทธ" กำหนดคุณธรรม (พุทธคุณ) ไว้แค่ใด ? 172
พระพุทธองค์ท่านเพียงเน้นเอาเรื่องความเป็นอยู่ธรรมดา ๆ
ไว้อย่างไรบ้าง ? มีสาระแก่นสารเพียงใด ? 172
"พุทธ" เกิดได้อย่างไร ? ผึกหัดได้อย่างไร ? 158,231

"พุทธ" ชนิดต่าง ๆ ตามลำดับ สุตพุทธ–อนุพุทธ–ปัจเจกพุทธ
–สัมมาสัมพุทธ–อนุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้า 251–252
"พุทธคุณ" ที่มีคุณลักษณะเป็น "พุทธ" แท้ ๆ จริง ๆ
คืออะไร ? ต่างกับ "ไสยคุณ" อย่างไร ? 9
พุทธธรรม พุทธคุณ แท้ ๆ มีหรือไม่ ? เป็นอย่างไร ? 9,159–160
พุทธปาฏิหาริย์ กับ เดียรถีย์ปาฏิหาริย์ อันใดดีกว่ากันหนอ ? 161–165
พุทธวิชชา ๓ 175–178
อิทธิวิธี – โสตทิพย์ – เจโตปริยญาณ 175–176–178
"พุทธวิชชา" เป็นวิชาเกี่ยวกับอะไร ? 89,90
พุทธวิชชา ที่ถูกจริงนั้นคือ อย่างไร ?
ต่างกับเดรัจฉานวิชชาอย่างไร ? 80–81,121,141–142,
160,202,262,293,304–305
"พุทธศาสนา" คืออะไร ? มุ่งดับอะไร ? 18–19,481–482
"พุทธศาสนา" นั้น แตกต่างจาก "ลัทธิศาสนาอื่น ๆ" อย่างไร ? 391
พุทธศาสนา เป็นศาสนาอย่างไร ?
ทุกวันนี้กำลังกลายเป็นศาสนาแห่งอะไร ? 481–482
"พุทธอภิญญา" แท้ ๆ คืออย่างไร ? 99
"พุทธาภิเษก" แน่หรือ ? 8,102–103,173,325–326
"พุทธาภิเษก" หรือ ทำให้เกิดเป็นพุทธ หมายถึงอะไร ? 8,9,102
"พุทธาภิเษก" ในอิฐ หิน ดิน ปูน โลหะ ฯลฯ
กับ ในคน อย่างไหนแท้จริงถูกต้อง ? 8,9,102
เพิ่ม "อิทธิวิธี" ได้อย่างไร ? 173–174
"โพชฌงค์ 7" ย่อมบริบูรณ์ได้ ด้วยเหตุ ด้วยปัจจัยเพียงเท่าใด ? 530
โพธิญาณ เป็นของเฉพาะโพธิสัตว์ หรือ ? 57,328
"โพธิสัตว์" คือใคร ? ความหมายแท้ ๆ ว่าอย่างไร ? 329
"โพธิสัตว์" แตกต่างจาก "ปุถุชน" อย่างไร ? 329

"โพธิสัตว์" นั้น ความหมายว่าอย่างไร ? คือใคร ? 328
"โพธิสัตว์ปุถุชน" เป็นไปได้หรือ ? 329

หมวด ภ

"ภพ" ต่าง ๆ "อบายภพ" "เทวภพ" "มนุสสภพ"
แตกต่างกันอย่างไร ? 194
"ภวตัณหา" คืออะไร ? เป็นภพไหน ?
มีรายละเอียดอย่างไร ? 288,487,---494---
ภวตัณหา จะสูญซากสิ้นสนิทได้อย่างไร ? โดยวิธีใด ? 525,531
"ภวังค์" หรือ "หลับใน" คืออะไร ?
เป็นสภาพอย่างไร ? ภพไหน ? 487....,492
"ภวาสวะ" คืออะไร ? 191
"ภาวนา" หรือ "บริกรรม" แท้จริง หมายถึงอะไร ?
มีสภาพอย่างไร ? ปฏิบัติได้อย่างไร ? 341,394,395,441
"ภาวนากิจ" แปลว่าอะไร ? เกิดจากการปฏิบัติอย่างไร ? 457
ภัยของ การ "อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน" มีไหม ? 475–477
ภัยโทส ของ "อิทธิปาฏิหาริย์" มีหรือไม่ ? 73
ภิกษุใด เป็นหมอดู เป็นอาจารย์ปลุกเสกพระเครื่อง ฯลฯ
ผิดศีลด้วยหรือ ? 167
ภิกษุในพุทธศาสนา ปลุกเสกคนให้มีอะไร ? ให้เป็นคนอย่างไร ?
เป็นปาฏิหาริย์แบบไหน ? 167
ภิกษุแบบ "เอหิปัสสิโก" เป็นไฉน ? 548
ภิกษุ "สยं อภิญญา" เป็นอย่างไร ? 548
ภิญโญ (ความเก่งเด่นพิเศษ) ชนิดต่าง ๆ 325
ทวิภิญโญ (มีความเก่งเด่นพิเศษในอภิญญา 2 อย่าง) 325
เตภิญโญ (มีความเก่งเด่นพิเศษในอภิญญา 3 อย่าง) 325
จตุภิญโญ (มีความเก่งเด่นพิเศษในอภิญญา 4 อย่าง) 325
ปัญจภิญโญ (มีความเก่งเด่นพิเศษในอภิญญา 5 อย่าง) 325

"ภูต" คืออะไร ? อยู่ที่ไหน ? 11
"ภูมิ" คืออะไร ? อยู่ที่ไหน ? 217

หมวด ม

"มต" เป็นจิตชนิดไหน ? 430
"มท" สะสมลงในจิตมาก ๆ เข้า จะกลายเป็นอะไร ? 419
"มย" คืออะไร ? 430
"มโนปวิจาร" คืออะไร ? หมายถึงอะไร ? 77
"มโนปุพพัง คมาธัมมา มโนเสฏฐา มโนมายา ฯ" หมายถึงอะไร ?
มีบทบาทสำคัญเพียงใด ? 20,22,23,298–300,306,373–374,425,451
"มโนมยอัตตา" คืออะไร ? เป็นสภาพอย่างไร ?
อยู่ที่ไหน ? 7,72,74,132,491,496–497,500,503
"มโนมยอัตตปฏิลาโภ" คือรูปชนิดใด ? มีลักษณะอย่างใดบ้าง ? 13,302,503
"มโนมยัง" หมายเอาเฉพาะแค่ใด ? 80
"มโนมยัง อภินิมฺมินนาย จิตตัง" ความหมายว่าอย่างไร ?
แค่ไหน ? 81,84
มโนมยิทธิ ที่ถูกต้องตรงแนวของ "พุทธวิชชา" นั้น
เป็นอย่างนี้หรือไม่ ? 6,74,79–86,115,132,156,
217,279,297–307,310–311,314–316,323,331
"มโนสัญเจตนา" คืออะไร ? 191
"มรรค" คืออะไร ? มาจากไหน ? 8,457,467
"มรรค" (มัคค) นั้น คือผลจริงไหม ? มาจากรากศัพท์อะไร ?
เป็นจิตชนิดไหน ? หมายเอาอย่างไร ? 456,457
"มรรคจิต–ผลจิต" เกิดได้อย่างไร ? รู้ได้อย่างไร ? 251
"มรรค" องค์ที่ 1 สำหรับผู้ปฏิบัติธรรม คืออะไร ? 398
"มหัคคตจิต" สำคัญไฉน ? 23–24,144,152–153
"มหัปผลา" นั้นอย่างไร ? 321

"มหานิสังสา" นั้นอย่างไร ? 321
"มหามารดา" หรือ "มหามาตา" (ศิริมหามายา) ในความเป็น
ธรรมะขั้นสุดหมายถึงอะไร ? 427
"ม+อิจฉา+ทิฏฐิ" แปลว่าอะไร ? ความหมายสั้น ๆ ว่าอย่างไร ?
มีบทบาทการทำงานสัมพันธ์กันอย่างไร ? 439–440
มัคคปฏิปทา ของผู้ประพฤติธรรมควรเป็นอย่างไร ? 314
"มัจฉริย" (ม+อัจฉริย) คืออะไร ? เป็นอย่างไร ? มีบทบาทสำคัญ
แค่ไหน ? มีโทษร้ายกาจเพียงใด ? เป็นกิเลสเท่านั้นหรือ ? 426–429
"มัชฌิมา" เป็นอย่างไรกันแน่ ? 157
มันไม่ "นิจจัง" จริง ๆ แต่มันก็เป็น "นิยต" จริง ๆ
ข้อความนี้ หมายความว่าอย่างไร ? 391
มาตราการ หรือ จัดระบบวิธีให้แก่ตน เพื่อ ลด ละ เว้นออก
จากโลกอบายนั้น คืออย่างไร ? ปฏิบัติอย่างไร ? 224
"มานะสังโยชน์" มีเฉพาะในอนาคามีหรือ ? ถ้าไม่ใช่ มีในคนชนิดใด ? 402
มานะ–อติมานะ–มท–ปมาท เชื่อมโยงกันอย่างไร ? 418–419
"มายา" คืออะไร ? 496
"มายา" ที่เป็น "มารยา" คืออะไร ? แตกต่างจาก "มายา"
แบบ "มารดา" อย่างไร ? 425,426,429,431,432
"มายา" แบบ "มาตา" หรือ "มารดาชนิดพิเศษ" (ศิริมหามายา)
เป็นอย่างไร ? สำคัญเพียงไหน ? 431
"มายา" มาจากไหน ? มันลวงโลกจริงหรือ ? 421,429
มารตา หรือ มารดา หมายถึงอะไร ? 425
มารยา (มายา) คืออะไร ?
เมื่อหมายถึงสภาพด้านดีนั้น แปลว่าอะไร ? 425
"มิจฉากัมมันโต" เผยแพร่อะไร ? ทำอะไร ? 274–275,460
"มิจฉาทิฏฐิ" เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม เป็นอย่างไร ? 458
"มิจฉาทิฏฐิ" เกี่ยวกับ "อิทธิวิธี" มีหรือไม่ ? 202,203

"มิจฉาทิฏฐิ" คืออะไร ? หมายความว่าอย่างไร ?
อะไรบ้าง ? 160,162,180,421,439–442,461,468
"มิจฉาทิฏฐิ" แห่งบุพเพนิวาสานุสติญาณ มีอย่างไร ? 179–183
"มิจฉาผล" นั้นอย่างไร ? 461,462
"มิจฉามรรค" มีด้วยหรือ ? 6,159,461–462
"มิจฉาวาจา" ตัวร้าย ซึ่งทำลายศาสนาสำคัญแท้ ที่น่ารู้จักนั้น อะไร ? 461
"มิจฉาอาชีโว" การเลี้ยงชีพด้วยบาปของพระ
ที่มีอยู่เกลื่อนนั้น อะไร ? 460
"มี ความไม่มี" นั้น คือ ต้องมี "รู้" ว่า ไม่มีอะไร ?
ในเหตุ–ปัจจัยอะไร ? หยาบ–กลาง–ละเอียด แค่ไหน ? 444
มีญาณรู้แจ้ง รู้อะไร ? 505
มี "มโนมยิทธิ" ทว่ายังไม่มี "อิทธิวิธี" หมายความว่าอย่างไร ? 301
"มุทุภูเต" เป็นจิตอย่างไร ? 78
เมาอะไรกันบ้าง ? 319
"เมถุน" ๑ "ความเมา" อีก ๑ และ "การหลับนอน" อีก ๑
ทั้ง 3 นี้ พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ว่าอย่างไร ? 517
เมื่อทำเหตุ ทำปัจจัยมาได้ครบถ้วน ผลที่ได้ คืออะไร ? 441
เมื่อมี "ฌาน" ก็ย่อมโน้มน้อมต่อโยงไปให้เกิดอะไร ตามลำดับ ? 523
เมื่อเราทำ "ฌาน" เสมอ ทุกอิริยาบถ จะเกิดผลอย่างไร ? 531
แม่ ที่สูงกว่าความเป็นแม่อย่างโลกๆ ที่ว่าสูงที่สุดขั้นไปอีก
หมายถึงคนแบบไหน ? 432
"แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง" พระพุทธองค์ตรัสไว้ที่ใด ? 161–163
"แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์ ฯ"
พระพุทธองค์ตรัสไว้ที่ใด ? 162–165
ไม่เมา–ไม่หลง อะไร ? 46

หมวด ย

"ยถาภูตญาณ" คือ รู้เห็นอะไร ? อย่างไร ? 47

"ยถาวาที ตถาการี" หมายความว่าอย่างไร ? 467
ยอดมายา คือใคร ? สำคัญหรือไม่ ? 424–425,426–427
"ย่อมรู้สึกแสงสว่าง" หรือ "การจำแสงสว่าง" (โอภาสัญเจว สัญชานาม)
โดยธรรมาธิฐาน คือ สภาพอย่างไร ? ความหมายอย่างไร ? 232–234
ยินดี–ยินร้าย มีส่วนสัมพันธ์กันหรือไม่ ? เป็นรากของความทุกข์หรือ ? 486
"ยึดดี" อย่างไรดี ? 249,250
"ยึดมั่นถือมั่น" ทิดเยียม คืออย่างไร ? 510–513

หมวด ร

"รดน้ำมนตร์" นอกจารีตพุทธหรือไม่ ? ผิดศีลด้วยหรือ ?
เป็นเดรัจฉานวิชชาใช่ไหม ? 163–165
ระบบทฤษฎีแห่ง "สติปัฏฐาน" นั้น ประพฤติปฏิบัติอย่างไร ? 530
ระลึกชาติ รู้ความเก่าไปทำไม ? 15,184,187–204
"ราคะ" ที่นักปฏิบัติแบบนั่งหลับตา "หลง" กันงมงายอยู่มาก
โดยไม่รู้มันได้ง่าย ๆ เลย ทั้ง ๆ ที่เป็น "ราคะ"
หยาบ ๆ ตื้น ๆ แท้ ๆ นั้น มีอะไรบ้างเป็นต้น ? 495–500
"รู้ความวิ่ง เหมือนกับ รู้ความนิ่ง" หมายถึงอะไร ?
ความหมายว่าอย่างไร ? เปรียบเหมือนอะไรได้บ้าง ? 505
"รู้ความเหมือนกันในความไม่เหมือนกันแห่งสิ่งนั้น ๆ" หรือ
"รู้ความไม่เหมือนกันในความเหมือนกันของสรรพสิ่ง"
หมายถึงอย่างไร ? 437
รู้จัก "พระโพธิสัตว์" ไหม ? 65
รู้จักโลก อย่างไร ? 223
"รู้จิตรู้ใจ" รู้อะไร ? รู้กันถึงขนาดไหนจึงจะบรรลุธรรม ? 133,134
"รู้" จริงอย่างดี รู้อะไร ? 140,175–178
รู้แจ้ง การเกิด–การดับ รู้อะไร ? อย่างไร ? 20,201
"รู้แจ้ง" ความซ่อนแฝงต่าง ๆ อย่างไร ? 11
รู้แจ้ง อนิจจัง ของ กาย จิต เวทนา และ ธรรม ได้อย่างไร ? 309–310

"รู้ใจ" ใครดี ? 137
"รู้ใจ–ด้วยใจ" (รู้จิตในจิต) คือรู้อย่างไร ? แค่ไหน ?
รู้ด้วย "ญาณ" ใด ? 134,150
"รู้" ใน "เนื้อของจิต" เลย เข้าขั้นองค์ "ฌาน" แท้ ๆ ซึ่งจะเป็น "ฌาน"
หรือไม่–ก็ต้องรู้ให้ได้ อย่างนี้ ๆ นั้น อย่างไร ? 520–522
"รู้รอบ" "พ้นรอบ" นั้น อย่างไร ? 175
รู้รูปนาม ของจิต รู้อะไร ? 134–135
"รู้" รู้อะไร ? เป็นขั้นตอนอย่างไร ? รู้จากไหน ?
เมื่อไร ? 39,43–46,146,217–224,232–234,246–247,291–293
"รู้" เวทนาในเวทนา อย่างดียิ่ง รู้อย่างไร ? 100
รู้สภาพ "จิตในจิต" รู้อะไร ? 141
รู้ "เสียง 1" "เสียง 2" เป็นอย่างไร ? 125–127
รู้อย่างพ้นวิจิกิจฉา รู้อย่างไร ? 405
รูปขั้นละเอียด เป็นอย่างไร ? 319–320
รูป คืออะไรแท้ ๆ 82
รูปฌาน กับ อรูปฌาน สัมพันธ์กันอย่างไร ? 544–546
"รูปฌาน" เป็นสภาวะอย่างไร ? จะเลื่อนเป็น "อรูปฌาน"
ได้อย่างไร ? 33....,39,498–499
"รูปธรรม" หรือ "รูปจิต" ของตนนั้น คืออะไร ?
แตกต่างกับ "นามธรรม" อย่างไร ? 7
รูปนาม ของจิต รู้ได้อย่างไร ? 308,309
รูปนาม ของเสียง เป็นอย่างไร ? 124
"รูป–นาม" ตามธรรมาธิฏฐาน 86–87
รูปมยอัตตา เป็นนิวรณ์ได้หรือ ? 503
"รูปราคะ" หรือ "อรูปราคะ" เป็นสังโยชน์แห่งฐานของใคร ? 488
"รูป" อย่างประณีตสุขุม คืออะไร ? ขั้นไหน ?
หมายเอาแค่ใด ? 82

"รูปานัง อตินิชฌายิตตัตตะ" ของผู้ยังหลง ยังวนนี้
เป็นสภาพอันเดียวกันกับอะไร ? 539
"รูปานัง อตินิชฌายิตตัตตะ" หมายความว่าอย่างไร ?
หมายถึงอะไร ? และมีความร้ายกาจต่อพระโยคาวจร
เพียงใด ? 7,247–249
เราทำดียังไม่ได้ดี เพราะอะไร ? 279
เรามี "กิจ" มี "กรรม" หรือ มี "การงาน" อยู่ ให้มี "เกิด" อยู่
เพื่ออะไร ? เพื่อใคร ? แต่ไม่ได้ทำเพราะอะไร ? 410
เรียนรู้จัก "ถีนมิทธกิเลส" กันเถอะ 487....
เรียน "รู้" ให้รู้รอบนั้น อย่างไร ? 175
"เรียนลัด" ดีหรือ ? 548
เรื่องของ "จิตในจิต" เป็นที่สุด เป็นเรื่องของการรู้ สัมผัสอยู่
เห็นอยู่ ในขณะใด ? และเป็นอย่างไร ? 413
เรื่อง "ฌาน" นี้ มันคือ ตัณหา ชนิดใด โดยตรง ? 525
"โรคจิต" ชนิดหนึ่ง ที่เนื่องมาแต่ "ฌาน" นี่แหละ
มีลักษณะอาการเป็นอย่างไร ? สาเหตุใด ? 123

หมวด ล

"ลหุฏฐาน" คือสภาพอย่างไร ? 452
ละแล้วหรือ ?
ละ มิจฉาทิฏฐิ 176
ละ สักกายทิฏฐิ 176
ละ อัตตานุทิฏฐิ 177
ลักษณะภายนอกของพระอรหันตสาวก "งาม" เพียงใด ? 336–337
"ลัดตัดเอาตามอำเภอใจ" มีผลต่อการปฏิบัติธรรมเพียงใด ? 24
"ลัทธิของพระโคดม เป็นลัทธิทำลาย เผาผลาญโลก
เป็นลัทธิไม่พัฒนา เพราะสอนให้หยุด !" จริงหรือ ?
และที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ? 391

ลัทธิ "เซ็น" มาจากไหน ? 68–70
ลัทธิ "ฌาน" หลับตา มีมานานแค่ใด ? 28
ลัทธิ "นัตถิกทิฏฐิ" เป็นอย่างไร ? 353
ล้าง "สัพพาสวะ" ลงด้วยอะไร จึงจะดีแท้ ? 145
ลืมตาออกจาก "ฌาน" ก็วุ่น หลับตาเข้าไปเป็น "ฌาน" ก็วุ่น
เมื่อไรจะไม่วุ่น ? 543–544
"เล็กแต่ใหญ่ที่สุด" คืออะไร ? มีในคนขนาดไหน ? 402
เลิกสุขเลิกทุกข์ ดีไหม ? 445
"โลก" ต่าง ๆ ที่ควรรู้จัก
เราจะพ้นโลกต่าง ๆ ได้อย่างไร ? 223,225–226,315
โลก อบายขั้นต้น (อบายมุข) 225
โลก กามคุณ ๕ 225
โลก ธรรม ๘ 225
โลก อัตตา 225
"โลก" ที่เป็น "โรค" น่าอยู่ไหม ? 223
"โลกธรรม ๘" ที่เกิดจากอิทธิวิธีแบบโลกีย์ 73
โลกพึ่งคน คนพึ่งโลก นั้น อย่างไร ? 281–285
โลกไร้สันติธรรม เพราะเหตุใด ? 196–197
"โลกัง" หรือ "โลก" ที่มีสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนสูงสุด
คือต้องรู้อะไร ? แค่ไหน ? เพียงใด ? 218
"โลกียรส" เป็นไฉน ? 27
"โลกียอภิญญา" ไม่ใช่ "สาระ" ของพุทธศาสนา จริงหรือ ? 203
"โลกุตตระ" คือสภาพอย่างใด ? อยู่ที่ไหน ?
พบได้อย่างไร ? 19,135,156–157,170,175
"โลกุตตรธรรม" ที่แท้จริงนั้น เป็นไฉน ? มีลักษณะเด่นอย่างไร ? 174–175
"โลกุตตรธรรม" หรือ มรรค–ผลนั้น เหมือนดอกฟ้าเป็นสิ่งสูง
ที่ห้ามแตะต้อง ห้ามอาจเอื้อมหรือ ? 472
"โลกุตตรบุคคล" คือใคร ? จะเป็นได้อย่างไร ? 453

หมวด ว

"วจีวิเวก" มีด้วยหรือ ? หมายถึงอย่างไร ? หมายเอาแง่ไหน ? 352,355,369
วรรณต่าง ๆ หมายเอาอย่างไร ? แค่ไหน ? 194–195
วรรณศูทร (พวกที่ทำงานหนักไปทางแรงกาย) 194–195
วรรณแพศย์ (พวกที่ทำงานหนักไปทางแรงสมอง) 194–195
วรรณกษัตริย์ (ขุนศึก, นายทุน, ศักดินา) 194–195
วรรณพราหมณ์ (นักวิชาการ, นักบวช บัณฑิต, ปราชญ์) 194–195
"วสวัตตี" คือ อะไร ? หมายถึงใคร ? 17,119
"วสี" คือ จิตชนิดใด ? 145
"วาจา–การกระทำ–อาชีพ" ย่อมส่อภูมิแท้ของคนได้โดยแท้จริง ทั้งนี้เพราะเหตุใด ? 345–346
"วาจาใบ้" จะเรียกว่า "สัมมาวาจา" ได้หรือไม่ ? เพราะอะไร ? 54
"วาจาวิฏฐาน" คือไฉน ? 377,380,468
"วิกขิตต" เป็นอย่างไร ? 143–144,151
"วิจิกิจฉา" คืออะไร ? สำคัญไฉนในการตรัสรู้ ? มาจากรากศัพท์อะไร ? 232,233,235,342,484,502
วิชชา ๘ ประการ ของพุทธแท้ เป็นสมังคีธรรมอย่างไร ? 26,75,220,312,484,523
ฌาน – ญาณทัสสนะ (วิปัสสนาญาณ) –
มโนมยิทธิ – อิทธิวิธี – โสตทิพย์ –
เจโตปริยญาณ – บุพเพนิวาสานุสติญาณ –
จุตูปปาตญาณ – อาสวักขยญาณ 26,75,220,312,484,523
วิชชาจรณะสัมปันโน ของ อรหัง สัมมา สัมพุทโธ จึงมีวิชชา ๘ จรณะ ๑๕ โดยมีนัยอันลึกซึ้ง เพียงใด ? อย่างไร ? 555
"วิชชาจรณะสัมปันโน" คือ อะไร ? สำคัญไฉน ? 23,483,555
"วิชชา ๓" แห่งสติปัฏฐานแท้ ๆ มีอะไรบ้าง ? วิชชา ๘ วิชชา ๙ เป็นอย่างไร ? 23,26,332,337

"วิชชา" มาจากไหน ? พุทธวิชชาสอนอะไร ?
คันธารีวิชชาสอนอะไร ? 20,74,89,121,299,304
วิชชา หรือ อภิญญา ลำดับต่อจาก ฌาน แบบพุทธ คืออะไร ? 74----
วิชชา และ วิมุตต เกิดได้อย่างไร ? มีอะไรเป็นอาหาร ?
บริบูรณ์ได้อย่างไร ? 528–530
วิชาเศรษฐศาสตร์ ขั้น "นามธรรม" แท้ ๆ นั้น เป็นอย่างไร ? 422
"วิชาสะกดจิตธรรมดา" เป็นไฉน ?
แตกต่างกับคนที่นอนหลับแล้ว "ฝัน" อย่างไร ? 493
"วิญญาณ" คืออะไร ? 192
"วิญญาณธาตุ" ที่ได้ชื่อว่า เป็น "นิพพาน"
หรือ "สูญญภาพ" เป็นอย่างไร ? 216
"วิญญาณธาตุ" นั้น ก็ยังต้องมีงานอยู่ (ในอภิญญาข้อจุตูปปาตญาณ)
หมายถึงอย่างไร ? ต้องมีรู้อย่างไร ? 218–219
วิญญาณ–สังขาร–สัญญา–เวทนา เป็นธาตุจิตที่ยืนยันว่า
ไม่ใช่ "ถีนมิทธะ" กันอย่างไร ? 508
"วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง"
หมายถึงสภาพอย่างไร ? 555–556
"วิญญาณาหาร" คืออะไร ? 192
"วิฏฐาน" ต่าง ๆ คืออะไร ? เป็นสภาพอย่างไร ?
เนื่องมาจากอะไร ? 18,158–159,376–378,380–381
คนวิตถาร, ภาษาวิฏฐาน, วาจาวิฏฐาน, 377,378,380
กายวิฏฐาน, 380
มโนวิฏฐาน หรือ จิตวิตถาร 381
"วิตักกจริต" (สติเฟื่อง) พวกนี้มีความเชื่อไปในทางไหน ?
เกิดผลอย่างไร ? 69
"วิตกวิจาร" คืออะไร ? มีสภาพจิตอย่างไร ?
"ตก" สัมพันธ์กับ "ตรรก" หรือ ? 75,520

"วิปลาส" แปลว่าอะไร ? 182
"วิปัสสนาญาณ" หรือ "ญาณทัสสนะ"
ซึ่งเป็นวิชชา หรือ อภิญญา คืออย่างไร ? 74
"วิปัสสนา" คืออะไร ?
สัมพันธ์กันอย่างไร ? 4,22,56,67–68,307–309,314,316,317
กายานุปัสสนา – เวทนานุปัสสนา– 307–308
จิตตานุปัสสนา – ธัมมานุปัสสนา 307–309
"วิปัสสนา" หรือ "สติปัฏฐาน" จะต้องปฏิบัติอย่างไร ?
จึงจะเจริญได้เร็วแท้จริง(ขิปปาภิญญา) 317
วิปัสสนูปกิเลส คืออย่างไร ? อะไรบ้าง ? 238
โอภาส–ปีติ–ปัสสัทธิ
อธิโมกข์–ปัคคหะ–สุข
ญาณ–อุฏฐาน–อุเบกขา
นิกันติ 238
"วิภวตัณหา" แปลว่าอะไร ? มีอาการเช่นใด ? 487
"วิภูสนัฏฐาน" หมายถึงอย่างไร ? เกิดผลเป็นอะไร ? *(ดูที่"ฐานต่างๆ"อีก)* 375,377
"วิภูสนัฏฐานัง สรณัง คัจฉามิ" หรือ "โลกียัง สรณัง คัจฉามิ"
หมายถึงเอาอะไร เป็นที่พึ่ง ? 385
"วิมุติ" ขั้น "กายสักขี" คือ สภาพอย่างไร ? 488
วิมุติ คืออะไร ? มีสภาพใด ? มีองค์ประกอบอย่างไร ?
แตกต่างกับอนัตตาอย่างไร ? 6,39,42,43,56,69,74,83,146,155,183,
222,300–310,316,322,340,435,441,
444,451–454,467,488
วิมุติ ชนิดต่างๆ : อุภโตภาควิมุติ – ปัญญาวิมุติ – เจโตวิมุติ –
วิกขัมภนวิมุติ – ตทังควิมุติ – ปฏิปัสสัทธิวิมุติ –
นิสสรณวิมุติ – สมุจเฉทวิมุติ – สุญญตวิมุติ 43,47,66,222–225,230,270,
298–300,315,335,345,519,547

"วิมุตติญาณทัสสนะ" คืออย่างไร ? ลึกซึ้งกว่าคำว่า
"วิมุติ" เฉยๆ ไปอีกไฉน ? 298,301,453
"วิโมกขธรรม" คืออะไรแท้ๆ ? แบบใดเป็นมิจฉาทิฏฐิ
แบบใดเป็นสัมมาทิฏฐิ ? 268–270
"วิโมกขธรรมอันสงบ" แท้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
หมายถึงอย่างไร ? 268–270
"วิโมจยัง จิตตัง" คือจิตอย่างไร ? หมายเอาธาตุอะไรเป็นสำคัญ ? 83
"วิเวก" คืออะไร ? แปลว่าอะไร ? หมายถึงสภาพอย่างไร ?
22,75,347–348,350,353–354,390
วิเวก ๓ มีอะไรบ้าง ? เป็นไฉน ? 347–369
1. กายวิเวก เป็นไฉน ? 348–361,369
2. จิตวิเวก เป็นไฉน ? 359,361–364,369
3. อุปธิวิเวก เป็นไฉน ? 359,364–369
"วิสังขาร" คืออะไร ? แปลว่าอะไร ?
หมายความว่าอย่างไร ? แง่ไหน ? 388–389
วิหาร ต่างๆ : ทิฏฐธัมมสุขวิหาร, สันตวิหาร, ผาสุวิหาร
คืออะไร ? เกิดได้อย่างไร ? มีได้อย่างไร ? 5,15,21,24,26,28,33,35,
37,39,40,52–54,57,228–230,322–323,
407,414,435,483,485,498,521,535,540,546
"วุฏฐาน" (ติ๎ฏฐะ) หรือ ฐานพัก
ความหมายว่าอย่างไร ? จำเป็นสำหรับพระอริยเจ้าหรือไม่ ?
(โปรดดูที่ "ฐาน" ต่างๆ มีละเอียดกว่านี้) 16,20,100,389,454
เวทนา ต่างๆ : สุขเวทนา, ทุกขเวทนา, อทุกขมสุขเวทนา,
อุเบกขาเวทนา 15,187–188
"เวทนานุปัสสนา" หมายถึงอะไร ? 308
"เวทนาในเวทนา" พิจารณาอย่างไร ? 5,100,118,133
"เวยยากรณะ" คืออะไร ? 121

"เวร" นั้น หมายถึงอะไรบ้าง ? แตกต่างจาก "กรรม" อย่างไร ? 370–371

หมวด ศ

ศักดิ์แห่ง "พต" หมายถึงอะไรบ้าง ? 400

"ศากยโคตร" หมายถึงอะไร ? 194

"ศาสนา คือ สิ่งมอมเมา คนมีศาสนา คือ คนโง่ ถูกหลอก
ถูกจูงจมูก" ผู้ที่กล่าวเช่นนี้ เป็นคนอย่างไร ?
วาจาชนิดไหน ? เพราะเหตุใด ? 380

ศาสนา คืออะไร ? ประกอบด้วยอะไร ? 197,273

"ศาสนาพุทธที่แท้จริงนั้น เขาไม่งมโข่งอยู่กับ 'ศีล' หรอก !"
คำกล่าวนี้ คือ ภาษาอย่างไร ? 378

ศาสนาพุทธ นั้น ใฝ่หาอะไร ที่ไม่มีอะไรยิ่งกว่า ? 229

ศาสนา–เสื่อม และถูกทำลาย
เพราะเหตุใด ? 169,459,460,466,473,476–478,481

ศาสนาพุทธ แสดงแต่อะไร เป็นสำคัญยิ่งสุด ? และอะไรเป็นสาเหตุ
ทำให้ศาสนาไม่ยืนนานไม่แพร่เท่าที่ควร ? 392

"ศาสนา อันประกอบพร้อมด้วย **อาณา–อนุศาสนี–อาคม–เลข**" นั้น
มีสภาพการณ์อย่างไร ? และมีอะไรเป็นแกน ? 273

ศาสนาอาเพศ เป็นอย่างไร ? เพราะอะไร ? 478–479

"ศิริมหามายา" สำคัญเพียงใด ? เป็นสภาพอย่างไร ?
ได้ชื่อว่าอะไร ? 425–426

"ศีล" ของพระนั้น มีแค่วินัยกับเสขิยวัตรเพียง 227 ข้อเท่านั้นหรือ ? 460

"ศีล" คืออะไร ? เพื่ออะไร ? มีคนดูถูกศีลหรือ ? 9,10,25,37,38,40,
161–171,207,224,345,346,449,
459–465,512,513,523,529,543,551

"ศีล" ต่าง ๆ ที่ผู้มี "ศีลสิกขา" จะต้องศึกษา
ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 346
จุลศีล 26 170,171,346
มัชฌิมศีล 10 หมวดหมู่ 161,162,346
มหาศีล 7 หมวดหมู่ 9,10,163,165,167,346
ปาฏิโมกขุทเทส 227 บ้าง 311 บ้าง 346
โอวาทปาฏิโมกข์ศีล 84,000 พระธรรมขันธ์ 171,346
"ศีล" ที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดกับภิกษุว่า ... "แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเธอ
ประการหนึ่ง" ... ซึ่งนอกเหนือจากมาใน พระปาฏิโมกขุทเทส 227 บ้าง
311 บ้าง นั้น มีไหม ? ที่ภิกษุก็จะต้องสังวร, ระวัง, รักษา,
ประพฤติ หรือศึกษา ทั้งนั้น 161,162,163,464...
ศีล–สมาธิ–ปัญญา งามเมื่อใด ? ส่งเสริมอุ้มชูกันอย่างไร ? 37–39,169–170
"ศีล" นั้น สำคัญไฉน ? คืออะไร ? 38,449,460–464
"ศีลพตปรามาส" คืออะไร ?
ปฏิบัติอย่างไรจึงไม่พ้น "ศีลพตปรามาส" สักที ? 400–402
เศษ "อัตตานุ" แท้ ๆ จริง ๆ คือ หลงติดในอะไร ?
เป็นอะไร ? ขั้นไหน ? 540

หมวด ส

สโฐ คือ อะไร ? 421
"สโฐ" ที่เป็น "สาเฐยย" คืออย่างไร ? ต่างกับ "สโฐ"
ที่เป็น "เสฏฐา" อย่างไร ? 422,454–455
"สติปัฏฐาน" ถูกแบบ ถูกลำดับ ปริยัติ ปฏิบัติ เพื่อให้เกิด
ปฏิเวธนั้น ทำอย่างไร ? 117–118,316
"สติปัฏฐาน" แท้ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ
จะต้องมีอะไรประกอบด้วย ? คืออย่างไร ? 22,39,40,56,118,133
"สติปัฏฐาน" แบบลัทธิ "พุทธ" มีลักษณะ และ
คุณสมบัติอย่างไร ? 21–22,39,43,56,67,117–118,174,314,317,275,524,530

สถานภาพใดหรือ ที่ไม่เป็นอื่นอีกแล้ว ? 216
"สบาย" เป็นอย่างไร ? 229
สภาพ"กำลังสัญจรเป็นแถวอยู่ในถนน" หมายถึงอย่างไร ? 221
สภาพของศาสนาพุทธในประเทศไทย ปัจจุบัน เป็นอย่างไร ? 161–173
สภาพ"คนกำลังเข้าไปสู่เรือน"นั้น เรียกว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? 221
สภาพ"คนกำลังออกจากเรือน" เรียกว่าอะไร ? หมายถึงอะไร 221
สภาพ"ง่วงนอน" อย่างไรเป็นกิเลส ? อย่างไรไม่ใช่ ? 509–518
สภาพจิต ที่เป็น"สัมมาญาณ" เป็น"สัมมาวิมุติ" เป็นไฉน ? 556
สภาพจิต ยึด"อากาส" ยึด"ปริเฉทรูป" หรือ ยึด"จิตว่าง"
จะกลายเป็นคนอย่างไร ? แต่การเลิกยึด"อากาส"ลงได้ เรียกว่าอะไร ? 58
สภาพที่"จิตมีอำนาจเหนือจริง" หรือ ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจได้
(วสวัตติ,เจโตวสิปปัตโต)นั้น เป็นไฉน ? อะไรบ้าง ? 342–343
สภาพที่ยิ่ง"วางสุข" หรือ"ดับสุข" มันกลับ"ยิ่งสุข" หรือ
"ยิ่งกว่าสุข"(ปรมสุข)นั้น จริงหรือไม่ ? จะทราบได้โดยวิธีใด ? 77
สภาพสุดท้ายแห่งจิต คือ ความเกิดอย่างไร ? ความมีอย่างไร ? 553
สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ของ อุปกิเลส 16 เป็นอย่างไร ? 417–421,426
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"(คัมภีราวภาโส) คือ
สภาพอย่างไร ? 247,249,307,337,373,396,419,443,444,488,490,494,514
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อนในแง่เสริม" ต่างกับ
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อนในแง่ลด"อย่างไร ? 17
"สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" เป็นขบวนการตายตัวหรือไม่ ?
หมุนไปทางใดบ้าง ? 417,418,419,420
สภาพ"อนุตตร–สมาหิต–วิมุติ"เป็นอย่างไร ? 316
สภาพอิสระ ประณีตสูงสุดแท้จริงนั้น คือ สภาพอย่างไร ?
มีได้ที่ไหน ? 482
สภาวะจิต ต่างๆ ของ โสดาบัน, สกิทาคามี, อนาคามี, อรหันต์ อย่างคร่าวๆ 408–409

สภาวะจิต พระอนาคามี แท้ๆ 487
สภาวะจิต ใด ที่ไม่ใช่ฌาน ? 500
สภาวะ "ฌาน" กับ "ญาณ" เหมือนกันหรือไม่ ? 14–15
สมใจ คืออะไร ? : เสพย์สมใจ, สุขสมใจ, อร่อยสมใจ 485–486
สมถะ เป็นอย่างไร ? 6,321
"สมมุติ" (สม+มุติ) คืออะไร ? 442
"สมมุติฐาน" หมายความว่าอย่างไร ? *(โปรดดูที่ "ฐานต่างๆ" ได้อีก)* 383
สมรรถนะเต็มที่แห่ง อธิปัญญา พา "รู้" ลึกซึ้งเพียงใด ? 113–121
สมมุติสัจจะนั้น สำคัญไฉน ? 424–425
สมังคีธรรม หมายความว่าอย่างไร ? 174,307–313
"สมาทหัง จิตตัง" เป็น สภาพจิตอย่างไร ? 82
สมาธิ ของพระพุทธเจ้าคืออะไร ? ทำได้อย่างไร ?
สำคัญไฉน ? 16,35,48–51,76,155,234–235,239,453,467,505–506,525
ขณิกสมาธิ, อุปจารสมาธิ, อัปปนาสมาธิ 48,506
"สมาธิ" หรือ "อธิฏฐาน" แท้ๆ ขั้นต้นเป็นอะไร ?
และที่สุดแห่งสมาธิ เป็นอะไร ? สภาพใด ? 453
สมาธิของพุทธ เป็นสภาพที่มีประโยชน์ต่อสังคม
และ ผู้อื่นหรือไม่ ? อย่างไร ? 155,506
"สมาธิของเราไม่เคลื่อนในทุกๆสภาพ" นั้น จะต้องทำอย่างไร ?
อะไรทำให้สมาธิจิตเคลื่อน อธิปัญญาไม่เกิดอย่างสมบูรณ์ ? 239
สมาธิเคลื่อน (สมาธิ จิว) นั้น หมายความแท้ๆถึงแก่น คือจิต
ที่เป็นสภาพรู้อย่างไร ? ขนาดไหน ? 234
"สมาธิ" ต้องนั่งหลับตาไหม ? 525
"สมาธิ 7" หรือ "อธิจิต 7" ครบพร้อม 342,405–406,422–428,
424,434,453,456,544
1. "สมาธิ กุสโล" คือ อย่างไร ? 342,397,406,422,424,434,455
2. "สมาธิสส สมาบัตติ" (สมาบัติ) คือ อย่างไร ? 342,424,434

3. "สมาธิสส ฐิติ" คือ อย่างไร ? 342,424,434
4. "สมาธิสส วุฏฐาน" คือ อย่างไร ? 342,397,405,424,434
5. "สมาธิสส กัลลิต" คือ อย่างไร ? 219,343,405,412,424,428,434,505
6. "สมาธิสส โคจร" คือ อย่างไร ? 219,343,405,412,424,428,434,455,505
7. "สมาธิสส อภินิหาร" คือ อย่างไร ? 343,397,405,424,434,456

"สมาธิถาวร" คืออย่างไร ? 48

"สมาธิ" ที่ไม่ได้เกิดมาแต่องค์ทั้ง ๗ ของ "มรรค" (อริยสัจ) สมังคีครบพร้อม *(ซึ่งมี สัมมาทิฏฐิ–สัมมาสังกัปปะ–สัมมาวาจา –สัมมากัมมันตะ–สัมมาอาชีวะ–สัมมาวายามะ–สัมมาสติ)* นั้น ไม่นับเป็น "สมาธิ" อันถูกต้องสมบูรณ์สำหรับพุทธศาสตร์ หรือ พระพุทธองค์ไม่ทรงเรียกว่า **"สัมมาสมาธิ ของพระอริยะ"** จริง ๆ 53–54,523–525

"สมาธิสฺส กัลลิต" ต่างจาก "สมาธิสฺส โคจร" อย่างไร ? 405

"สมาธิสฺส วุฏฐาน" ต่างจาก "สมาธิสฺส อภินิหาร" อย่างไร ? 405

สมาธิ, อธิจิต หรือ สมาหิต เหมือนกันหรือไม่ ? มีอย่างใด ? 146

"สมานัตตตา" คืออะไร ? หมายความว่าอย่างไร ? 437

"สมาบัติ" หมายถึงอะไร ? คืออะไร ? 309

"สมาหิต" หรือ "สมาธิ" หรือ "อธิจิต" หมายถึงจิตอย่างไร ? 146,154–156

"สมุจเฉท" คือ อย่างไร ? 440

"สมุฏฐาน" หมายความว่าอย่างไร ? *(โปรดดูที่ "ฐาน ต่าง ๆ" ได้อีก)* 383

"สยัมภู" แท้ คือ อะไร ? เป็นอย่างไร ? 502

"สรณัง คัจฉามิ" ที่แท้ คืออย่างไร ? 373

สร้าง "อัตตภาพ" จนเป็นสวรรค์ เป็นเทวดา เห็นรูป มีรส ได้นั้น ของจริงหรือ ? 489

สวรรค์ลวง คืออะไร ? 185

สวากขาตธรรมแห่งพระพุทธองค์ คือ คุณสมบัติอย่างไร ? ยืนยันอะไร ? มีอะไรบ้าง ? 467–475

1. สันทิฏฐิโก (ควรมีจริง เห็นจริงเอง) 467,470,471
2. อกาลิโก (ไม่จำกัดกาล) 468,470,471
3. เอหิปัสสิโก (เรียกกันมาดูได้) 469,470,471
4. โอปนยิโก เป็นธรรมสมบัติอย่างไร ?
เปรียบเหมือนอะไร ? 469,471–473
5. ปัจจัตตัง เป็นธรรมอย่างไร ? คือมีอะไร ? 474
6. เวทิตตัพโพ วิญญูหิ (บัณฑิต หรือ วิญญูชนแท้) 474
"สอุตตร" (สอุตตรจิต) คือ จิตสภาพใด ? 145,153,494,535
"สอุปาทิเสส" คือ อะไร ? 553
"สอุปาทิเสสนิพพาน" ต่างกับ "อนุปาทิเสสนิพพาน"
หรือไม่ ? อย่างไร ? 64
สะกดจิตตัวเอง ได้หรือไม่ ? 493
"สักกาย" ของสภาพ "อนาคามี" คือ อะไร ?
และ จะพ้นจาก สักกายได้อย่างไร ? 404,436,44
"สักกาย" ขั้นหยาบ ขั้นพระโสดาบัน และ ขั้นกลาง พระสกทาคามี
คืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? เกิดจากอะไร ? 318–319,444,479
"สักกาย" คืออะไร ? ทำอย่างไรจึงจะพ้น "สักกาย" ได้ ? 403
สักกาย ตัวต้น ที่กั้นความเจริญของคน คือตัวใด ? พ้นได้อย่างไร ? 402–404
"สังขารจิต" หรือ "รูปจิต" คืออย่างไร ? 13
"สังขาริก" คืออะไร ? เป็นอย่างไร ? 13,421
"สังขิตต" คือ จิตอย่างไร ? 143–144,151
"สังโยชน์" เบื้องต้น 5 ประการ มีอะไรบ้าง ? เป็นไฉน ? 236
"สักกายทิฏฐิ–ศีลพตปรามาส–วิจิกิจฉา–กามราคะ และ ปฏิฆะ" เป็นไฉน ? 236
"สังโยชน์ 5" เบื้องต้น เรียกว่าอะไร ? เบื้องปลาย เรียกว่าอะไร ? 308
สังโยชน์แห่งฐานพระอนาคามี เรียกว่า อะไร ? 436,488
สังโยชน์ 5 เบื้องปลาย หรือ ชั้นสูง หรือ ของพระอนาคามี นั้น
มีอะไร ๆ บ้าง ? 436

เป็นต้นว่า :
"มานสังโยชน์" เป็นอย่างไร ? 540
"อิสสาสังโยชน์" เป็นอย่างไร ? 426,431
"มัจฉริยสังโยชน์" เป็นอย่างไร ? 431
"อวิชชาสังโยชน์" เป็นอย่างไร ? 228,431
"อุทธัมภาคิยสังโยชน์" หมายถึงอย่างไร ? 238,436,488
สังวร คือ อย่างไร ? 349
"สัจจะ" คือ อะไร ? มาจากรากศัพท์อะไร ? ความหมายอย่างไร ? 501
"สัจจานุโลมญาณ" คือ อะไร ? ใช้เพื่อใคร ? ในกาลไหน ? 42,250
"สัจฉิภาวะ" เป็นอย่างไร ? 547
"สัญชาตญาณ" คือ อะไรกันแท้ ? 279
"สัญญา จ เวทนา นิรุทธา โหนติ" แปลกันง่าย ๆ ว่าอย่างไร ?
แต่โดยนัยละลึกซึ้งแล้ว คืออย่างไร ? และจะแปลให้ตรงสุด
ได้ว่าอย่างไร ? 550
"สัญญาวิปลาส" คือ อะไร ? มีสภาพอย่างไร ? 180–183,199,269,501
"สัญญาเวทยิต" คือ อะไร ? มาจากรากศัพท์ว่าอย่างไร ? 98,539
"สัญญาเวทยิตนิโรธ" เป็นการทำนิพพานในลักษณะใด ?
คือสภาพอย่างไร ? เป็นมาอย่างไร ? 61,120,135,511,547–550
"สัตว์" หมายถึงอะไร ? ต่างกับ"บุคคล" อย่างไร ? 138
"สัตว์" ชนิดต่าง ๆ เป็นต้นว่า
"โอปปาติกสัตว์" หรือ "พรหมสัตว์" เป็นไฉน ? 138
"สัตว์นรก" หรือ "อบายสัตว์" เป็นไฉน ? 138
"อเวไนยสัตว์" เป็นไฉน ? 138
"เวไนยสัตว์" เป็นไฉน ? 138
สัตว์โลก ขั้นปรมัตถ์ คืออย่างไร ? แค่ไหน ? 212–216
"สัตว์อื่น" หรือ "บุคคลอื่น" นั้น เป็นอะไร ? อยู่ที่ไหน ? 138,139

"สันดาน" คือ อะไรกันแท้ ? 279
"สันโดษ" คือ สันตุฏฐิ หรือ สันตุฏฐาน หมายความว่าอย่างไร ?
ทำไมจึงมีสันโดษไม่ได้ ? 385
"สันตวิหาร" หรือ "สันตวิหารธรรม" เป็นสภาพของอะไร ?
เป็นธรรมขั้นไหน ? อยู่หนใด ? 449,554
"สันตุสสเทพบุตร" คือใคร ? 432
สัปปุริสธรรม 7 ประการ คือ อะไร ? สำคัญไฉน ? 190,270,292,414,430
1. รู้เหตุ (ธรรม) 2. รู้ผล (อัตถ) 3. รู้ตน (อัตตา) 292
4. รู้ประมาณ (มัตต) 5. รู้กาลเวลา (กาละ) 292
6. รู้บริษัทหมู่กลุ่ม (ปริส) 7. รู้บุคคล รู้เขา รู้ฐานะกาย
ฐานะใจของผู้อื่น (ปุคคลปโรปรัญญ) 292
"สัพพาสวะ" หมายถึงอะไร ? 293,307
"สัพพาสวะ" ที่จะล้างกิเลสลงด้วยขบวน "ทัสสนา–สังวรา–ปฏิเสวนา
–อธิวาสนา–ปริวัชนา–วิโนทนา–ภาวนา" เรียกว่า กำลังทำ
"อาณาปาณสติ" คืออย่างไร ? 145,340–342,440–441
"สัมปรายิกัตถประโยชน์" คือ ประโยชน์อย่างไร ? 19
"สัมปันโน" คืออะไร ? หมายถึงใคร ? บุคคลชนิดใด ? 35,39,100
"สัมโพชฌงค์" องค์ธรรมร่วมประกอบ สัมมาสมาธิ
หรือ ฌานของพุทธ สำคัญเพียงใด ? 22
"สัมมา" คืออะไร ? สัมมาของพระอริยะคนละฐาน
จะเท่ากันหรือเหมือนกันหรือไม่ ? 39,337,403
"สัมมาญาณ" คืออะไรแท้ ๆ ? ของใคร ? 55,56,153,186,
303–304,312,314,457
"สัมมาญาณ" และ "สัมมาวิมุติ" นั้น เกิดมาจากอะไร ? 457
สัมมาทิฏฐิ กับ กัมมัฏฐาน สัมพันธ์กันหรือไม่ ? 403
สัมมาทิฏฐิ ของจิตอันใสสะอาด เป็นอย่างไร ? 430
สัมมาทิฏฐิ–สัมมาวายามะ–สัมมาสติ สัมพันธ์กันอย่างไร ? 372,374,452

"สัมมาวิมุติ" คือ อะไร ? เป็นอย่างไรแน่ ? 56,156,208,303–304,311,
312,331,374
"สัมมากัมมันตะ" ของพระอรหันต์ คืออย่างไร ? เป็นกรรมชนิดไหน ? 371
"สัมมาวาจา" หมายถึงอย่างไร ? จะเกิดจะเป็นไปโดยนัยของสภาพ
หมุนรอบเชิงซ้อน เป็น "อนันตัง" อย่างไร ? 52,54,374–375
สัมมา–วิเวก–วิมุติ สัมพันธ์กันหรือไม่ ? 403
"สัมมาสมาธิ" ของพระอริยะ เป็นไฉน ? 525
"สัมมาสมาธิ" เป็นอย่างไร ? มีได้อย่างไร ?
เชื่อมโยงกับสัมมาอริยมรรคหรือไม่ ? 20,22–24,48,52–55,66,146,
403,452,453,524,525
สัมมาอริยมรรค กับ สติปัฏฐาน สัมพันธ์กันอย่างไร ?
มีขั้นตอนอย่างไร ? 22–23
"สัมมาอริยมรรค องค์ 8" คืออะไร ? มีอะไรบ้าง ?
มีบทบาทเชื่อมโยงส่งผลต่อตามกันไปอย่างไร ? 22–24,48,53–56,223–224,
271,275,302,307,337,372,375,403,
426,449,453–454,456,457,523
1. สัมมาทิฏฐิ 223,345,398,408,430,453
2. สัมมาสังกัปโป 229,255,274,286,345,451,453,454
3. สัมมาวาจา 345,453
4. สัมมากัมมันโต 53,172,224,255,268,272–275,345,453
5. สัมมาอาชีโว 224,290–291,345,453
6. สัมมาวายาโม 206,243,312
7. สัมมาสติ 372,374,452
8. สัมมาสมาธิ 345,408,454
"สัมมาทิฏฐิ" คืออะไร ? สำคัญไฉน ?
จะต้องกระทำอย่างไร ? รู้อย่างไร ? 92,372,442,449

"สัมมาสมาธิ" ขั้นต่างๆ มีอะไรบ้าง ? เป็นอย่างไร ?
(อัปปนา–อุปจาร–ขณิกะเป็นไฉน ?) 48
"สัมมาสมาธิ" หรือ ฌานแท้ๆของพุทธศาสนา คือ อย่างไร ?
จะต้องมี "สัมโพชฌงค์" ร่วมด้วยหรือ ? 22,48,52–53
"สัมมาสมาธิ" ต้องประกอบด้วยองค์ 7 คืออะไรบ้าง ?
และ มีการงานเป็นสมังคีธรรมกันอย่างไร ? 403,451–456
"สัมมาสังกัปโป" คืออะไร ? หมายถึงอย่างไร ?
ต่างจาก "มิจฉาสังกัปโป" อย่างไร ? 224,274,286
"สัมมาอริยผล" เป็นเช่นไร ? 467
"สัมมาอาชีโว" (สัมมาอาชีวะ) คือการยังชีพ หรือ การเลี้ยงชีพ
หมายถึงอย่างไร ? 54,290–291,373
"สัลเลโข" (สัลเลข) หมายถึงอะไร ? มีสภาพอย่างไร ? 39,50
"สัสสตทิฏฐิ" เกิดได้อย่างไร ? มีความเห็นอย่างไร ? 184,497
"สัสสตทิฏฐิ" คือ พวกที่มีความเห็นสุดโต่งไปทางไหน ?
และจะยังชีวิตเอียงไปข้างใด ? 378,497
"สัสสตทิฏฐิบุคคล" เป็นคนประเภทใด ? 495
"สัสสตวิญญาณ" คือ หลงสมมติว่าอย่างไร ? 495
สามัญญผล คืออะไร ? สามัญญผลสูตร อธิบายอะไร 201
"สามัญผล" คือ ผลงานอย่างไร ? หมายความว่าอย่างไร ?
แตกต่างกับ "วิสามัญ" อย่างไร ? 80,201,262
"สามีจิปฏิปันโน" คืออะไร ? เข้าถึงอย่างไร ? 181
"สำรวม" คือ อย่างไร ? 349
สิ่งที่เกิดก่อน หรือ ประธานของสิ่งทั้งหลาย คือ อะไร ? 425
"สิ่งเพิ่มรู้" และ "ความดีย่ิง" นั้น คือ อะไร ? 374
"สิญจนยัญ" คือ พิธีอะไร ? เป็นลัทธิเดียรถีย์รู้หรือเปล่า ? 10,163
"สิ้นวิจิกิจฉา" เป็นอย่างไร ? 73,434,437
สิ้น "อวิชชา" เป็นไปได้หรือ ? 47,455

สิ้น "อวิชชาสวสังโยชน์" เป็นอย่างไร ? 56–57
สิ้น "อาสวักขยะ" เป็นสภาพอย่างไร ? 299–301
"สิปปะ" (ศิลปะ) หมายถึงอะไร ? 145
"สีลพัตตุปปาทาน" คือ พวกหลง "กัมมัฏฐาน" ชนิดใด ? อย่างไร ? 399
"สุกขวิปัสสโก" เป็นพระอรหันต์แบบใด ? อย่างไร ? 301,304,306,327
"สุข" คือ "อลิกะ" (เท็จ,ไม่จริง) และ ทุกข์ คือ อริยสัจ (ความจริงแท้อันประเสริฐ) ? จริงหรือ ? 185
"สุข" (ฌาน ๓) เป็นอารมณ์อย่างไร ? ความหมายที่แท้คืออะไร ? 552
"สุขัญ จ กาเยน ปฏิสังเวเทติ" แปลกันง่าย ๆ ว่าอย่างไร ? มีสภาพและความหมายแค่ไหน ? 77
"สุขขัลลิกะ" ไม่ใช่ "สุขแต่วิเวก" อย่างไรหรือ ? 5
"สุข" สุขเพราะอะไร ? 5,22,56,75,185,197,216,415,416,455 498,552–553
สุจริต ๓ ประกอบด้วยอะไร ? 530
"สุญญตนิพพาน" ที่พระอริยเจ้าบรรลุจนถึง "สมุจเฉทนิพพาน" ยังจะต้องพบกับสุขกับทุกข์อยู่หรือไม่ ? 64–65
สุดยอดแห่ง "อธิฏฐาน" คืออะไร ? 453
"สุทธินิทเทส" หมายความว่าอย่างไร ? 434
"สุปฏิปันโน" คือ ปฏิบัติอย่างไร ? 180
"สุรา" คือ น้ำเหล้า (น้ำที่ดื่มแล้วเมาเท่านั้น) ใช่ หรือ ไม่ ? 446–448
ถ้าไม่ใช่ หมายความว่าอย่างไร ? 446
จิตเป็น "สุรา" คือ จิตอย่างไร ? หมายถึงอะไร ? 446–447
"สุราเมรยมัชช" คืออะไร ? 444–449,466,494,495
"สุรา" "เมรย" "มัชช" "ปมาทัฏฐาน" คือ การเสพย์ติดระดับใด ? ขนาดไหน ? ชนิดใดบ้าง ? 448,494,517
"เสขบุคคล" คือ ใคร ? 138
"เสฏฐ" (เศรษฐกิจ) คืออะไร ? ต่างกับ "สาเฐยย" อย่างไร ? 421,427

"เสพย์กามทางจิต" ได้หรือ ? 491
เสียง คืออะไร ? เสียงมีความหมายมากกว่าที่ได้ยินหรือ ? 124–125,130
"เสียงทิพย์" หรือ "โสตทิพย์" ซึ่งเป็นความเก่งความสามารถ
ในทางพุทธศาสนา คืออย่างไร ? เป็นไฉน ? 124,129,176
"เสียง ๑" "เสียง ๒" หมายถึงอะไร ? แค่ไหน ? 124,128
โสดาบัตติมรรค คืออะไร ? 401
"โสตทิพย์" โดยปุคคลาธิฏฐาน แบบโลกียอภิญญา
หมายถึงอะไร ? 122,305,
"โสตทิพย์" ที่เป็นอภิญญาแท้ ๆ ของพุทธศาสนา มีหรือไม่ ? 71,124–128,
201,304,305,307,316,324
"ไสยศาสตร์" คือ อะไร ? 123,168,173
"ไสยาภิเษก" คือ การทำอะไร ? 173

หมวด ห

"หนึ่งเดียว" หมายถึงคนชนิดใด ? 99
"หมอปลุกเสก" ทำอะไร ? ออกนอกทางพุทธหรือ ? 9,167
"หมอผี" คือ ใคร ? ทำอะไร ? ปราบผีที่ไหนหรือ ? 168
"หมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน" ภาษาเดียวนี้เขาเรียกกันว่าอย่างไร ?
อะไรบ้าง ? ถูกต้องไหม ? เป็นไสยศาสตร์หรือ ? 168
"หยุด" ได้อย่างไร ? 405–406
"หรายามิ" แปลเป็นไทยว่าอะไร ? 90,121,123,132,326
หลงคิด หลงทาง หลงผิด หลงบ้าน หลงอะไรได้อีก ?
เกิดผลอย่างไร ? 133,136,140,158–159,199,200
หลงติดสภาวะใด เช่น หลง "อากาส" หลง "วิญญาณ" หลง "อากิญจัญ"
หลง "เนวสัญญานาสัญญา" คือหลงอย่างไร ?
เรียกว่า เป็นผู้ไม่หลุดพ้นในอะไร ? ขั้นไหน ? 540
หลงใน "รูปฌาน" หมายถึงสภาพอย่างไร ? 490

หลงมัวเมา หลงติด หลงเสพย์ หลงเอร็ดอร่อยดีหรือ ?
ผู้เป็น "อริยะ" จะหลงอยู่หรือ ? 495
"หลง" สิ่งสุขุมเป็นที่สุดแห่ง "อัตตา" ก่อนจะพ้นอวิชชา
ขั้นสุดท้ายนั้น หลงอะไรกัน ? 540
หลงเสพย์ "เงา" หมายถึงอะไร ? 545
"หลัก" ที่นำพาไปสู่ความเป็น "กิเลสที่ต้องวนอยู่ในวัฏฏะ"
หลักชนิดนี้ ชื่อว่า "อุปธิวิเวก" แน่หรือ ? เพราะอะไร ? 368
หลักแห่งวิเวก คืออะไรกันแน่ ? 368
"หลับในฌาน" หรือ "เข้านิโรธสมาบัติ"
คือสภาพอย่างไร ? เป็นไฉน ? 493,496
"หลายจิตเป็นจิตเดียว" คืออย่างไร ? 98–100
หลุดพ้น เป็นอย่างไร ? หลุดพ้นจาก กามาสวะ – ภวาสวะ –
อวิชชาสวะ ได้อย่างไร ? 16,296
หากผู้ใดพ้น "อวิชชา" รู้แจ้งใน "อิสสาสังโยชน์" และดับสนิทได้
มัจฉริย,สาเฐยย,มายา จะเปลี่ยนเป็นอะไร ? 426–427
เหตุใด คนจึงชอบ "เรียนลัด" และผลเป็นเช่นไร ? 548
เหตุใด จึงทำ "บุพเพนิวาสานุสติ" ไม่เกิด "ญาณ" สักที ? 192
เหตุใด จึงเรียกว่า "ฌานฤาษี" เป็น "วิสามัญผล" ? 3
เหตุใด "ทิฏฐธัมมสุข" จึงมีแค่ "ฌาน ๔" ไม่นับเอา
"อรูปฌาน" เข้ามาเป็นจรณะ ? 546
เหตุใด พระพุทธมารดา เมื่อบรรลุธรรม จึงหมดเพศ หรือ
เป็นเทพบุตรไป ? 428
เหตุใด โลกจึงไร้สันติธรรม ? 197
เหตุใด "อรูปฌาน" จึงไม่จำเป็นต้องนับว่า เป็น "มิจฉาทิฏฐิ"
ใน "ทิฏฐธัมมนิพพานทิฏฐิ" ? 554
เหตุใด อาจารย์บางรูป จึงค้านคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า
"อุตตริมนุสสธรรมนั้น แม้จะมีในตนจริงๆ
ก็บอกก็แสดงแก่ใครไม่ได้เลย !" ? 460–470

เหตุต่าง ๆ : โลภะเหตุ โทสะเหตุ โมหะเหตุ
อโลภะเหตุ อโทสะเหตุ อโมหะเหตุ 124
"เหตุ" ที่จะพาเกิดทุกข์ (ทุกขสมุทัย) สำคัญต่อพระโยคาวจรอย่างไร ? 287–288
"เห็นผิด" ที่เป็น "สัจธรรม นั้น" คืออย่างไร ? 6,11–12,138,168,
191–192,198,204,213–215,219–220,
225,379,405–408,460,503,519
"เห็นผิดหลอก" คืออย่างไร ? 6–7,12–13,131,168,185,379,406,460,
489–490,493,495–497,500,503,505,514
"เห็นผิด" ที่เป็นสัจธรรมขั้นสูง นั้น คืออย่างไร ? 405....
เหล่านี้ คือ "พระ" หรือ ? 460
"เหาะได้" มีปาฏิหาริย์แบบใด ? พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญหรือ ? 161
ให้ "จิตที่แสนเก่ง" ทำอะไรดี ? 6–16

หมวด อ

"อกาลิโก" หมายถึงอย่างไร ? 60
"อดีต" แปลว่าอะไร ? ของจริงหรือ ?
มีผลต่อการระลึกอย่างไร ? เอามาทำอะไรดี ? 206–208
"อดีต" มีอำนาจส่งผลต่อปัจจุบัน ต่ออนาคตไหม ? 183
เราจะไปแก้กรรม เปลี่ยนเวรในอดีตนั้น ได้หรือไม่ ? 183
เรามีอดีตเป็นอะไร ? และให้ประโยชน์ เช่นไร ? 183
"อตินิชฌายิตตัตตะ" หมายความว่าอย่างไร ? มาจากรากศัพท์อะไร ? 248
"อติลีนวิริยะ" คืออย่างไร ? 244
อธิกะ 3 : วิริยาธิกะ, ศรัทธาธิกะ, ปัญญาธิกะ 552
"อธิจิต" คืออะไร ? สัมพันธ์กับศีลอย่างไร ?
ทำให้เกิดปัญญารู้อะไร ? 22,38,412,456
อธิจิต มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ? มีมาจากไหน ? 342–343,453–456
"อธิจิต" (สมาธิ) ต่าง ๆ มีอะไรบ้าง ? เป็นอย่างไร ?
มีบทบาทสัมพันธ์กันอย่างไร ? 422

"อธิฏฐาน" คืออะไร ? เริ่มเกิดเมื่อใด ? ที่ไหน ? มีความหมาย
อย่างไร ? มีบทบาทสำคัญไฉน ? แง่ไหนบ้าง ? 381–382,387
อธิฏฐาน โดยไม่ขออะไร–อธิฏฐานกันยังไง ? แล้วจะดีแค่ไหน ? 449–452
"อธิฏฐาน" ที่เป็น "สัมมาทิฏฐิ" หมายความว่า "ขอ" หรือ
คิดจะเอาใช่หรือไม่ ? ถ้าไม่ใช่หมายถึงอะไร ? 450
"อธิฏฐานบารมี" เป็นไฉน ? สำคัญอย่างไร ? 146,384
"อธิปัญญา" (อภิปัญญา) คือการได้รู้ได้เห็นได้เข้าใจอย่างไร ?
คือ จิต หรือ ธาตุรู้ที่พ้นได้ถึงขั้นไหน ? 56,98–99,224
อธิโมกข์ สั่งสมลงที่ใด ? 146
"อธิวาสนา" คือ อะไร ? เป็นอย่างไร ? 157,298,301,340,375
"อธิศีล–อธิจิต–อธิปัญญา" มีระบบการทำงานสัมพันธ์สืบต่ออย่างไร ? 40
อนัตตา คืออะไรกันแท้ ? ควรสอนกันเมื่อใด ? มีขั้นตอนอย่างไร ?
ถ้าสอน "อนัตตา" กันอย่างไม่ถูกขั้นตอนจะเป็นอย่างไร ? 434–435
"อนาคามะ" หรือ "อนาคามีบุคคล" ที่นับเอาว่า เป็น
"ผู้ไม่กลับมาเกิดในโลกอีก" นั้น คือใคร ? อย่างไร ? 408
"อนาคามี" จะมีอะไร เป็นสักกาย ? 403–404,436,462,467
"อนาคามี" จะรู้เห็นจิตของตนเมื่อใด ? 406
"อนาคาริกะ" คือ ใคร ? 548
"อนิทัสสนัง" ในส่วนผู้ได้ ผู้ถึง นั้น จะมีสภาพอย่างไร ? 555–556
"อนิมิตตนิพพาน" คือ สภาพอย่างไร ? 58,60
"อนุตตร" (อนุตตรจิต) คือ จิตสภาพใด ? 145,153,535
อนุปัสสนา : กายานุปัสสนา–เวทนานุปัสสนา–
จิตตานุปัสสนา–ธัมมานุปัสสนา 308–309
"อนุปาทิเสสนิพพานธาตุ" หมายถึงอะไร ? 147
"อนุโมทนา" คืออะไร ? ใช้เมื่อใด ? 422–423
"อนุศาสนีปาฏิหาริย์" ที่มี "อิทธิวิธี" จริง
เป็นอย่างไร ? คืออะไร ? 103,160,164–167–171,392,467,475

"อนุศาสนีปาฏิหาริย์" หมายถึงอะไร ? บรรลุอย่างไร ?
พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ที่ใด ? 103,160–171
"อนุสติ" คือ อะไร ? มีไว้เพื่ออะไร ? 179
"อนุสัย" มาจากรากศัพท์อะไร ? สำคัญมากน้อยเพียงใด ? 429
"อเนญชัปปัตเต" หมายถึงสภาพจิตอย่างไร ? 78
"อบาย" อยู่ที่ไหน ? 157–158,318–319
"อบายมุข" หรือ หัวหน้านรก คืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 319,445
"อปริคคโห" หมายความถึงขั้นไหน ? 197
"อภิชฌาวิสมโลภะ" หมายถึงอะไร ? เกิดอย่างไร ? 415,416–417
"อภิชัปปา" คืออะไร ? เป็นสภาพอย่างไร ? 244
"อภิญญา" (ปาฏิหาริย์) คืออะไร ? ซึ่งแบ่งสาระสำคัญทางไหน ?
เพียงใด ? 71,303
อภิญญาทางกายขันธ์(ปุคคลาธิฏฐาน) เป็นอิทธิวิธี ทำได้อย่างไร ? 298–299
"อภิญญา" ที่พาสู่อบายโดยตรง เป็นอย่างไร ? 157,158
"อภิญญา" นอกทางพุทธ มีลักษณะอย่างไร ? สร้างอะไร ?
เรียกว่า "ฌาน" หรือไม่ ? 8–15,71–74
"อภิญญา" แบบพุทธแท้ เป็นอย่างไร ? มีแก่น
สำคัญอย่างไร ? 142,261–262,267,299,323---
"อภิญญา 6" (ฉพภิญโญ) นั้น หมายถึงอย่างไรกันบ้าง ?
มีลำดับขั้นต่าง ๆ ดังนี้ 8,129,201,323–330
1. อิทธิวิธี 2. โสตทิพย์ 88...., 122....
3. เจโตปริยญาณ 4. บุพเพนิวาสานุสติญาณ 131...., 179....
5. จุตูปปาตญาณ 6. อาสวักขยญาณ 211...., 295....
อภิญญา ทั้ง 3 คือ "อิทธิวิธี" "โสตทิพย์" "เจโตปริยญาณ"
มีความสัมพันธ์กันอย่างไรตามลำดับ ? 174–177
"อภิญญา" หมายความว่าอะไร ? โลกียอภิญญา นั้น อย่างไร ?
พุทธอภิญญา นั้น อย่างไร ? 97,121–125,133,186,
200,302,307,311,323,331

อภิญญา หรือ อภิธรรม หรือ อภิปรัชญาของพุทธ
ต้องหมายเอาอย่าง "ธรรมาธิฏฐาน" อย่างไร ? 263–266
อภิณหปัจจเวกขณะ ข้อ 10 นั้น ว่าอย่างไร ? ยืนยันอะไร ? 470,480
อภินิหาร เป็นอย่างไร ? 456
"อภิปโมทยัง จิตตัง" คือ จิตมีลักษณะอย่างใด ? 82
"อมนสิการ" หมายความว่าอย่างไร ? คืออะไร ? 240
"อมโม" ทำได้อย่างไร ? คือ อย่างไรแท้ ๆ ? 197
"อมหัคคตจิต" คือ จิตอย่างไร ? 134,144,152–153
"อรห" กับ "อรต" คืออะไร ? แตกต่างกันอย่างไร ? 411–413,442
"อรหัตตผล" คือ อิทธิปาฏิหาริย์ และ อาเทสนาปาฏิหาริย์
ใช่ไหม ? ถ้าไม่ใช่ เพราะเหตุใด ? 326–327,384
"อรหัตตผล" แท้ ๆ เป็นอย่างไร ? 47,304,313–314,442
อรหันต์ คือใคร ? รู้อะไร ? มีระดับใดบ้าง ?
มีคุณสมบัติอย่างไร ? 301,304,314–316,323,
324,333,428
อรหันต์ 4 ลักษณะ : 314–337
สุกขวิปัสสโก 314 - - - 323
เตวิชโช 315 - - - 323
ฉฬภิญโญ 323 - - - 331
จตุปฏิสัมภิทัปปัตโต 331 - - - 337
"อริยกันตศีล" หมายถึงอะไร ? ดีอย่างไร ? ลึกซึ้งเพียงใด ? 164
"อริยบุคคล" คือใคร ? 282–291
"อริยสมบัติ" คืออะไร ? หลงได้หรือไม่ ? 248–249
"อริยสัจ" อันประกอบไปด้วย : ทุกข์ – สมุทัย – นิโรธ –
มรรค(ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา) 57–61,136,141,218,222,296–297,
320,416,426,434,456–457,551

"อรูป" คือ อะไรของ "รูป" ? 544
"อรูปฌาน" ต่างๆ แบบอาพารดาบสและอุทกดาบสใช้ มีอะไรบ้าง ?
และมีสภาพอย่างไร ? 40–41,55
"อรูปฌาน" นั้น ที่แท้ก็อยู่ในที่ใด นั่นเอง ? 544,554–555
"อรูปฌาน" เป็นสภาพอย่างไร ? ของอะไร ?
แบ่งเป็นระดับใดบ้าง ? 499–555
"อรูปฌาน" เป็นอย่างไร ? เรียกว่า : อากาสานัญจายตนะ –
วิญญาณัญจายตนะ – อากิญจัญญายตนะ –
เนวสัญญานาสัญญายตนะ นั้น ไฉน ? 536–540
"อรูปฌาน" ที่เป็น สันตวิหาร เรียกว่า : อากาสานัญจายตนฌาน–
วิญญาณัญจายตนฌาน – อากิญจัญญายตนฌาน –
เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน นั้น ไฉน ? 57–61,550,554
"อรูปมยอัตตา" คืออะไร ? ต่างกับ
"มโนมยอัตตา" หรือไม่ ? อย่างไร ? 72
อรูปราคะ หรือ อรูปสัญญา หรือ อายตนะ
เหมือนกันในขั้นปลายสุดอย่างไร ? 499
"อวดี" ที่ "อวดเลว" หมายถึงการอวดชนิดใด ? อย่างไร ? 421
"อวดอุตตริมนุสสธรรม" ที่ไม่มีในตนเป็นอย่างไร ?
มีโทษสถานใด ? 2,44–45,471–472,477–479,552
"อวดอุตริ" อย่างดี หรือ อย่างไม่ดีกันแน่ ? 421,459–466,471–472
"อวิชชา" จะดับได้อย่างไร ? และมีอะไรเป็นอาหาร ? 525
"อวิมุตต" มีด้วยหรือ ? เกี่ยวโยงกับ "สมมุติสัจจะ" อย่างไร ?
มีประโยชน์อย่างใดบ้าง ? 147–148,155
"อสโฐ อมายาวี" คืออะไร ? หมายความว่าอะไร ?
เกิดได้อย่างไร ? 423,474
"อสมาหิต" คือ จิตอย่างไร ? 146,153–155

"อสังขตธรรม" คือ อะไร ? 11
"อสังสัคคะ" หรือ "นิสสัคคะ" คือ ทำสภาพจิตเช่นไร ?
และเป็นฐานแห่งอะไร ? 386
"อสัญญี" "อภิสัญญานิโรธ" "อากิญจัญญายตนะ" และ
"สัญญาเวทยิตนิโรธ" คืออะไร ?
ความหมายแตกต่างกันหรือไม่ ? อย่างไร ? 30,494–495,519
"อสัญญีภพ" คือ สภาพอย่างไร ? 493–494
อโสก–วิรัช ความหมายว่าอย่างไร ? 307
อย่างไรที่เป็น "ฌาน" ? อย่างไรไม่ใช่ "ฌาน" ? 492,498–503
อย่างไรไม่เรียกว่า "วิปัสสนา" ? 320,321
อย่างไรเรียกว่า "ผิดวิสัย" ? 158
"อยู่เหนือพรหม" ด้วยพุทธวิชชา ได้อย่างไร ? 117–120
อะไรคือ ค่าของชีวิต ? 191
อะไรคือ เป้าหมายของพุทธวิชชา ? 8
อะไรเอ่ย ไม่รู้จักพอ ? 517
"อัจจารัทธวิริยะ" คือ อะไร ? 243
"อัฏฏิยามิ" แปลว่าอะไร ? 90,121,123,132,326
"อัตตกิลมถะ" คืออะไร ? เป็นสภาพอย่างไร ? 487,508,540
"อัตตกิลมถานุโยค" คืออะไร ? เป็นพวกสุดโต่งไปทางใด ?
แท้ ๆ จริง ๆ อย่างไรกันบ้าง ? 7,8,58,158–160,351,415–416
460,490,494,519,540,
"อัตตภาพ" ต่าง ๆ ได้แก่อะไรบ้าง ? เกิดมาจากอะไร ? 478,489,494
สภาพ "อรูปมยอัตตปฏิลาโภ" "มโนมยอัตตปฏิลาโภ"
"โอพาริกมยอัตตปฏิลาโภ" เป็นไฉน ? 478
"อัตตวาทุปปาทาน" คือ พวกหลง "วาทะ" ยึดเป็นอัตตา นั้น
แบบไหน ? และ แท้ ๆ ถูก ๆ แปลว่ากระไร ? 399
"อัตตวินิบาต" ของพระโยคาวจร ที่ยังเป็น "อัตตกิลมถานุโยค"
ในผู้ซึ่งยังหลงทาง ผู้ยังมิจฉาทิฏฐิอยู่ คืออะไร ? 519

"อัตตวินิบาต" คือ จิตตกอยู่ในสภาพใด ? 420,519
"อัตตัญญู" อะไร ? 437
"อัตตา" คืออะไร ? ใหญ่เพียงใด ? อยู่ที่ใด ? 7,71–72,89,158,200,
248,249,254,293,300,302,312,313,415,435,476,
487,490,491,495–497,500,503,505,507,538,539
"อัตตา" ที่เรียกว่า "ถีนมิทธะนิวรณ์" ซึ่งศาสนาเดียรถีย์
หรือ ฤาษี หลงว่าเป็นจุดจบสูงสุด คืออะไร ?
และหลงว่าเป็นอะไรของพุทธ ? 519
อัตตานุทิฏฐิ ของพระอนาคามี เป็นอย่างไร ? 404–409
"อัตตานุทิฏฐิ" คือ อะไร ? และจะดับมันได้อย่างไร ? 409,410,415
จะพ้นได้จะต้องละสังโยชน์เพียงเท่าใด ? 313
อันว่า "ช่วยผู้อื่น" ๆ นั้น ช่วยอย่างไรดี ? ช่วยอย่างไรยังไม่ดี ? 329
"อัปปนาสมาธิ" เป็นไฉน ? ต่างกับ "อุปจาระสมาธิ" อย่างไร ? 48,506
"อัปปิจฉะ" หรือ ความมักน้อย หมายความว่าอย่างไร ?
สัมพันธ์กับ "สันโดษ" อย่างไร ? 385–386
"อัพภูตธัมม" หมายความว่า อัจฉริยะ ซึ่งแท้ ๆ ก็คืออะไร ? 428,484
อัพยากตธรรม" เป็นธรรมขั้นไหน ? สภาพเช่นไร ? 93
อาการแห่ง "ชาติ" เป็นต้นว่า ? 194–196
บ้างเป็น "ภพ" 194
บ้างเป็น "โคตร" 194
บ้างเป็น "วรรณะ" 194–195
"อากาสานัญจายตนะ" หมายถึงอะไร ? 40,57,58,59–60,120,321,
537,545,547,549–550,554
"อากิญจัญญายตนะ" แบบฤาษี หมายถึงอย่างไร ? 30,55,269,519,522
"อากิญจัญญายตนะ" แบบพุทธแท้นั้น คือ
ความไม่มีอย่างไร ? เป็นนิมิตชนิดใด ? 30,41,57,59–60,120,537,
545,547,549–550,554

อาจารย์ผู้ "พุทธาภิเษก" ชนิดที่ถูกแท้ถูกจริง
ของพุทธศาสนา คือ อย่างไร ? 325
อาจารย์ผู้มีนิโรธสมาบัติ หรือ มิฌาน แต่ยังติดหมากพลู บุหรี่ ยานัตถุ์
จะชื่อว่าเป็นผู้บรรลุขั้น "อรหันต์สูงสุด" ได้หรือไม่ ? ทำไม ? 30
อาชญากรรมทางศาสนามีด้วยหรือ ? ใครเป็นอาชญากรทำอะไร ? 460–462
"อาณาปาณสติ" คืออะไร ? มีความหมายอย่างใด ? 257,381
"อาณาปาณสติ" ที่หมายเอาการนั่งหลับตา เพ่งลมหายใจเป็นกสิณ
เป็นมรรควิธีที่เหมาะสมกับใคร ? และมีวิธีปฏิบัติอย่างไร ? 318
อาณาปาณสติ แบบวาโยกสิณที่เป็นเพียงประโยชน์ขั้นสมถะนั้น
คืออย่างไร ? 320–321
"อาตมัน" เป็น อัตตา แบบไหน ? อย่างไร ? 497
"อาเทสนาปาฏิหาริย์" เป็นอภิญญาชนิดใด ? มีคุณและโทษอย่างไร ?
พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญหรือไม่ ? ทำไม ? 132–133,136,462,465
"อาธานคาหิ" เป็นผู้หลงอย่างไร ? 14
อ่านจิตอย่างไรดี ? 142–144
อาบน้ำล้างกิเลสได้ไหม ? 10
"อายตน" คืออะไร ? 11,59,118,119,494,
มีสภาพต่าง ๆ อะไรบ้าง ? 499,511,519,522,547
อายตนะ ทั้ง 4 ที่เป็นสภาวะของอรูป คืออะไร ?
มีสภาพอย่างไร ? 537
อายตนะสภาพต่าง ๆ : อากาสานัญจายตนะ, อากิญจัญญายตนะ,
วิญญานัญจายตนะ, เนวสัญญานาสัญญายตนะ 494,545,549
อายุทุกข์ อายุสุข มีหรือไม่ ? มีอย่างไร ? 192,193,197
"อารมณ์เชิงชอบ" (ชอบใจ) จากมากไปหาน้อย
ตามลำดับ เป็นต้นว่า :
กามราคะ ขั้น อภิชฌาวิสมโลภะ – เปม(ความรัก) – ขิฑฑา(ความเพลิดเพลิน) –
ปโมท (ความบันเทิง) – ปีติ(ความชื่นชม) – อาราม(ความพอใจ) –
ฉันทะ(ความมุ่งหมายปรารถนา) – อารมณ์ (สิ่งที่จิตเสวย) ฯลฯ 500

"อารมณ์เชิงชัง" (ไม่ชอบใจ) จากมากไปหาน้อยตามลำดับ เป็นต้นว่า :

พยาบาท – โกธะ (ความโกรธ)
ปฏิฆะ (ความขึ้งเคียด) – โศก (ความเศร้าหมอง)
กุกกุจจะ (ความรำคาญกังวล) – ปริเทวะ (ความตัดไม่ขาด)
โทมนัส (ความน้อยใจเสียใจ) – อุปายาส (ความกรุ่นใจ, ยังมีอารมณ์ค้างในใจ) 500–501

อารมณ์ ฌาน ปรมัตถ์แท้ๆ จะมีธุระอะไรบ้าง ? คือ อย่างไร ? 552–553

"อาโลก" คือโลกที่เหมือนกับ "โลกีย์" หรือไม่ ? อย่างไร ? 16

"อาวิภาว" กับ "ติโรภาว" ความหมายว่าอย่างไรได้บ้าง ? และหมายเอาอะไรเป็นสำคัญ ? 103

อาสวะ คืออะไร ? มีพิษมีภัยเพียงใด ? 46,47,51,191,192, 297,316,323,418–424,432,433

อาสวะ ต่างๆ คือ กามาสวะ–ภวาสวะ–อวิชชาสวะ เป็นไฉน ? 191–192

"อาสวักขยญาณ" เป็นอะไร ? อย่างไร ? ประกอบด้วยอะไรบ้าง ? 201,293,306,312–313,323

"อาสวักขยญาณ" สำคัญเพียงใดในการบรรลุอรหันต์ ? เกิดได้อย่างไร ? 120,299,306,311

อาหารของ "ตัณหา" คืออะไร ? 525

อาหารของ "นิวรณ์ 5" คืออะไร ? 525

อาหารของ "ภวตัณหา" และ อาหารของ "วิชชา และวิมุตติ" คืออะไร ? 525–531

อาหารของ ภวตัณหา :

อาหารของ ภวตัณหา – อวิชชา
อาหารของ อวิชชา – นิวรณ์ 5
อาหารของ นิวรณ์ 5 – ทุจริต 3
อาหารของ ทุจริต 3 – การไม่สำรวมอินทรีย์
อาหารของ การไม่สำรวมอินทรีย์ – ความไม่มีสติสัมปชัญญะ

อาหารของ ความไม่มีสติสัมปชัญญะ – การทำไว้ในใจ อย่างไม่แยบคาย
อาหารของ การทำไว้ในใจอย่างไม่แยบคาย – ความไม่มีศรัทธา
อาหารของ ความไม่มีศรัทธา – การไม่ฟังสัทธรรม
อาหารของ การไม่ฟังสัทธรรม – การไม่คบสัตบุรุษ 526–527

อาหารของ วิชชา และวิมุตติ :
อาหารของ วิชชาและวิมุตติ – โพชฌงค์ 7
อาหารของ โพชฌงค์ 7 – สติปัฏฐาน 4
อาหารของ สติปัฏฐาน 4 – สุจริต 3
อาหารของ สุจริต 3 – การสำรวมอินทรีย์
อาหารของ การสำรวมอินทรีย์ – สติสัมปชัญญะ
อาหารของ สติสัมปชัญญะ – การทำไว้ในใจโดยแยบคาย
อาหารของ การทำไว้ในใจโดยแยบคาย – ศรัทธา
อาหารของ ศรัทธา – การฟังสัทธรรม
อาหารของ การฟังสัทธรรม – การคบหาสัปบุรุษ (สัตบุรุษ) 528

อาหาร ของ "อวิชชา" คืออะไร ? 522

อาหาร ต่างๆ คือ : กวฬิงการาหาร – ผัสสาหาร –
มโนสัญเจตนาหาร – วิญญาณาหาร เป็นไฉน ? 190–192

"อิจฉา" "ริษยา" "อิสสา" ทั้ง 3 คำ
ความหมายเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ? 420

"อิจฉาวจรจิต" คือ อย่างไร ? 13,229

"อิทธิคุณ" มีหรือไม่ ? 10

"อิทธิปาฏิหาริย์" หมายเอาความเก่งทางใด ? แค่ไหน ? 89,459,465

"อิทธิปาฏิหาริย์" และ "อาเทสนาปาฏิหาริย์" ที่พระพุทธองค์
ทรงขยะแขยง เกลียดชัง เบื่อระอา เนื่องด้วยอะไร ?
หมายถึงอย่างไร ? 305,459,462,465,466

"อิทธิปาฏิหาริย์" "อาเทสนาปาฏิหาริย์" และ
"อนุศาสนีปาฏิหาริย์" ในทางพุทธวิชชา
หมายถึงอย่างไร ? เป็นไฉน ? 394,459

"อิทธิวิธี" ของพุทธศาสนา ต่างกับของลัทธิอื่นอย่างไร ? 71,87–89,93–121,129,
201,202,256,259,299–306,316,324

"อิทธิวิธี" ของพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องของอะไร ?
วิธีไหน ? อย่างไร ? 87,94,95,100,104–105,121,175

"อิทธิวิธี" นั้น หากใครเข้าใจว่า คือความสามารถ เหาะเหินเดินน้ำ
ดำดิน ฯ เถนตรงซื่อ ๆ คือ ๆ ก็ยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ"
เพราะมีหลักฐานเป็นเหตุผลเด่นชัดอย่างไร ? 201–203

"อิทธิวิธี" ในประการต่าง ๆ นั้น ลึกซึ้งกันอย่างไร ? เช่น :
"หลายคนเป็นคนเดียว ก็ได้" 101
"ทำให้ปรากฏก็ได้ทำให้หายไป ก็ได้" 103
"ทะลุกำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัด เหมือนไปในที่ว่าง ก็ได้" 104
"เดินบนน้ำไม่แตก เหมือนเดินบนแผ่นดิน ก็ได้" 106
"เหาะไปในอากาศเหมือนนก ก็ได้" 108
"ลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์
ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมากด้วยฝ่ามือ ก็ได้" 111,113
"ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลก ก็ได้" 115,117,118

"อิทธิวิธี" แบบโลกีย์ อันเป็น "อิทธิปาฏิหาริย์" เช่น เหาะเหิน
เดินอากาศ หายตัว ฯลฯ เป็นภัยเป็นโทษอย่างไร ? 73

"อิทธิวิธี" "ฉฬภิญโญ" "จตุปฏิสัมภิทาญาณ" ทุก "อภิญญา"
ทุก "วิชชา" สูงขึ้น–เพิ่มขึ้น เนื่องมาจากอะไร ? 371–372

"อิทัปปัจจยตา" คืออะไร ? 523

"อิมัญจ โลกัง ปรัญจ โลกัง สัจฉิกัตวา ปเวเทนติ" ติ"
หมายความว่าอย่างไร ? 548

"อื่น" ซึ่งใช้กับคำว่า "สัตว์อื่น" และ "บุคคลอื่น"
ใน "เจโตปริยญาณ" นั้น สำคัญไฉน ?
หมายถึงใคร ? จุดใดแท้ ? 135–136,138,140
"อื่น" สำหรับ "พระอรหันต์" กับ ผู้ยังไม่บรรลุสูงสุดนั้น
แตกต่างกันหรือไม่ ? อย่างไร ? 140
"อุคคห" แปลว่าอะไร ? "อุคคหนิมิต" คือ
อย่างไรกันแท้ ? 506,507,524
"อุคฆติตัญญู" คือ เป็นคนชนิดไหน ? ใครบ้าง ? 323,343
"อุจเฉททิฏฐิ" คือ พวกที่มีความเห็นสุดโต่งไปทางไหน ?
มีสาระแก่นสารมากน้อยเพียงใด ? 387
"อุชุปฏิปันโน" คือ ปฏิบัติอย่างไร ? 180
"อุฏฐาน" (ความขยันหมั่นเพียร) เป็นเหตุให้เกิด
การสั่งสมความโลภหรือ ? 415
"อุฏฐาน" หรือ "อายุหะ" ความหมายว่าอย่างไร ?
เป็นบทหรือพฤติของอะไร ? 17,19–20,49,100
"อุฏฐานสัมปทา" คือ อย่างไร ? 17
"อุตตริมนุสสธรรม" หรือ "คุณวิเศษ" คืออะไร ?
มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? สำคัญเพียงใด ?
ผู้บรรลุจริงจะนำมาพูดถึงหรืออวดอุตตริมนุสสธรรมได้หรือไม่ ?
229,230,234,257,259,458.....,470,471,479–481
"อุตตริมนุสสธรรม" แบ่งออก 2 ประเภท คือ 459,475,477
ประเภทที่ 1 ไม่ใช่มรรคผล 459–466,475,478
ประเภทที่ 2 ที่เป็นมรรคผล 467,475,477
อุตตร (เหนือ,สูงกว่า,คำตอบ) :
"สอุตตร" คือ สภาพใด ? ต่างกับ
"อนุตตร" อย่างไร ? 145

อุตตริมนุสสธรรม ที่สูง ที่เก่งขึ้น จนเรียกว่า อภิญญา เรียกว่า
ปาฏิหาริย์ มีแบ่งเป็น :
อิทธิปาฏิหาริย์ 477
อาเทสนาปาฏิหาริย์ 477
อนุศาสนีปาฏิหาริย์ 478
"อุทธัจจะ" เป็นอย่างไร ?
พาหลงได้หรือไม่ ? 488–490,493,500,503,519,520,537,538
"อุทธัจจะ" เชิงกามฉันทะ กับ "อุทธัจจะ" เชิงพยาบาท
คือ สภาพอย่างไร ? แตกต่างกันอย่างไร ? 486
"อุทธัมภาคิยสังโยชน์" คืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 238,436,487,488
"อุบัติ" แปลว่าอะไร ? 316
"อุเบกขา" มาจากรากศัพท์อะไร ? หมายถึงอะไร ?
เป็นอย่างไร ? 553
"อุเบกขา" หรือ "ความวางเฉย" หมายถึงสภาพอย่างไร ? 16,76
"อุปกิเลส 16" ได้แก่อะไร ? ความหมายอย่างไร ?
มีสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนอย่างไร ? 46,238,417–433
1. อภิชฌาวิสมโลภะ 2. พยาบาท 3. โกธ
4. อุปนาหะ 46,238,417–418,433
5. มักขะ 6. ปลาส 7. อิสสา 8. มัจฉริยะ 46,238,419–420,433
9. มายา 10. สาเถยย 11. ถัมภะ 12. สารัมภะ 46,238
420–421,433
13. มานะ 14. อติมานะ 15. มทะ 16. ปมาทะ 46,238
418–49,433
"อุปกิเลส" ขั้น อโศก วิรช เขม จะต้องรู้ให้แจ้งอย่างไร ? 135
อุปักกิเลส ขั้นละเอียด คืออะไร ? เป็นไฉน ? :
1. อมนสิการ 2. ถีนมิทธะ 227,240
3. ฉัมภิตัตตะ 4. อุพพิละ 227,241,242

5. ทุฏฐุลละ 227,242,243
6. อัจจารัทธวิริยะ 7. อติลีนวิริยะ 227,243,244
8. อภิชัปปา 9. นานัตตสัญญา 227,244,245
10. รูปานัง อตินิชฌายิตัตตะ 227,247–250,252–254
อุปักกิเลส 10 มีรายละเอียดอย่างไร ? 240–255,508
"อุปจาร" คืออะไร ? เชื่อมโยงกับกามฉันทะ และ ฌานอย่างไร ? 485
"อุปจาร" แปลว่าอะไร ? "อุปจารสมาธิ" คืออย่างไรกันแท้ ? 48,485,506
"อุปธิ" แปลว่าอะไร ? หมายถึงสภาพอย่างไร ? 365–369
"อุปธิวิเวก" หมายเอาอะไร ? แค่ใด ? 356,359,363–369,373
"อุปนาหะ" เกิดได้อย่างไร ? 417–418
อุปสมา ของกามคุณ–กามรส คืออะไร ? 491–492
อุปาทาน คืออะไร ? อุปาทาน ต่าง ๆ เป็นอย่างไร ? 216,288,399
"อุปาทานจิต" คือ จิตที่หลงในอะไร ? ที่ไหน ? 13,131–132
"อุภโตภาควิมุติ" คือสภาพอย่างไร ? แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ 69,222,298
1. ปัญญาวิมุติ (ญาณทัสสนะ) 298
2. เจโตวิมุติ (มโนมยิทธิ) 298
"ผล" แห่งจิตที่ "อุภโตภาควิมุติ" จะยังบทบาทเชื่อมต่อ
ให้เกิด "ผล" ไปถึง "รูปกาย" อย่างไร ? 298
"เอกภาพของสันต" หมายถึงอะไร ? อย่างไร ? 423
"เอกัคคตา" แท้ๆ หรือ "เอกัคคตาจิต" นั้น เป็นไฉน ? 75,99
"เอกายน มัคโค" คืออะไร ? 12,315,321
"เอโก" ควรจะแปลว่า "ผู้เดียว" หรือ แปลว่า "เป็นเอก"
จึงจะเป็นสภาพที่ดีที่สุดที่จะเป็นไปให้ได้
อย่างยิ่งยอด ? 356–357,360–361
"เอโก" หมายถึงการกำหนดจำนวนลงไปว่า อย่างไร ?
แตกต่างจาก "พหุธา" อย่างไร ? 95
"เอโกปิ หุตวา พหุธา โหติ" แปลง่ายๆว่าอย่างไร ? หมายถึงอะไร ? 95

"เอโก ธัมโม" เป็น ธรรม อย่างไร ? 264,473,482
"เอว มหาโร" (มีอาหารอย่างนั้น) ในบุพเพนิวาสานุสติญาณนี้
หมายถึงอะไร ? 192
เอา "ความโง่" เก่าๆ มาทำให้เกิด "ความฉลาด"
ได้หรือไม่ ? และเรียกการกระทำนั้นว่ากระไร ? 193---
"โอปปาติกะ" หรือ "อุปปาติกะ" คือ อะไร ?
หมายถึงใคร ? 407,487
"โอปปาติกสัตว์" คืออะไร ? อยู่หนใด ? 138,407-408,487
โอวาทปาฏิโมกข์ที่ว่า "ละชั่ว ประพฤติดี จนให้ถึงขั้นจิตบริสุทธิ์
ผ่องใส" มีสาระแก่นสารมากน้อยเพียงใด ? 387
"โอพาริกอัตตา" หมายความว่าอย่างไร ? 89
"โอพาริกอัตตปฏิลาโภ" คืออะไร ? เป็นไฉน ? 302

